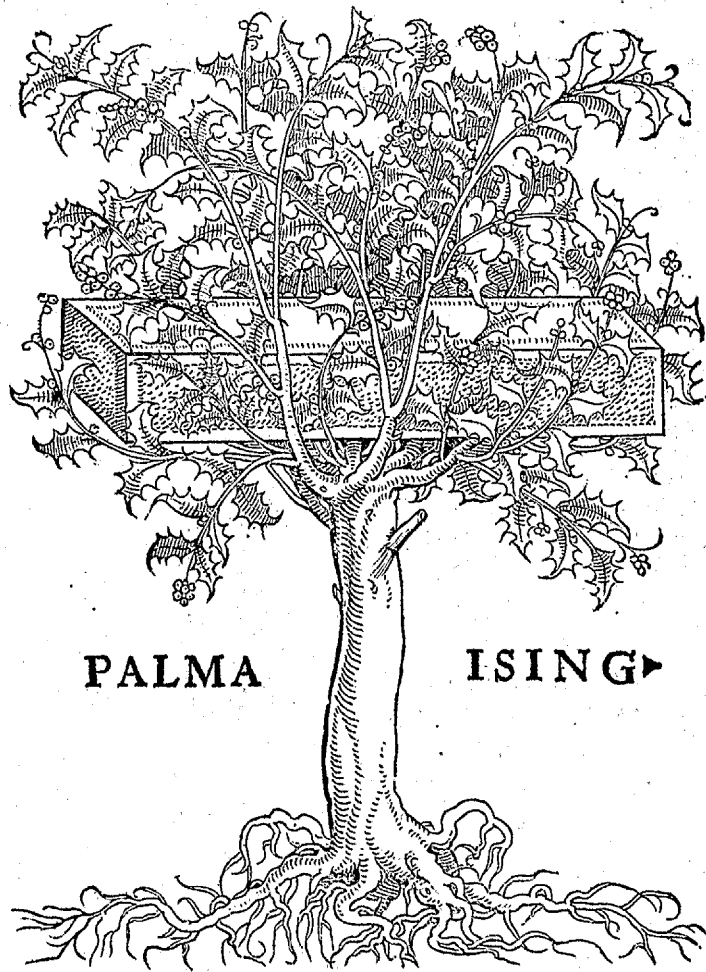

DE HISTORIA STIR-
PIVM COMMENTARII INSIGNES, MA-
XIMIS IMPENSIS ET VIGILIIS ELA-
BORATI, ADIECTIS EARVNDEM VIVIS PLVSQVAM
quingentis imaginibus, nunquam antea ad naturæ imitationem artificiosius effi-
ctis & expressis, LEONHARTO FVCHSIO medico hac
nostra ætate longè clarissimo, autore,

Regiones peregrinas pleriq; alij alias, sumptu ingenti, studio indefesso, nec sine discrimine uitæ non-
nunquam, adierunt, ut simplicium materiæ cognoscendæ facultatem compararent sibi:
eam tibi materiam uniuersam summo & impensarum & temporis compendio,
procul discrimine omni, tanquam in uiuo iucundissimoq; uiridario,
magna cum uoluptate, hinc cognoscere licebit.

Accessit ijs succincta admodum uocum difficultium & obscurarum
passim in hoc opere occurrentium explicatio,

Vnà cum quadruplici Indice, quorum primus quidem stirpium nomencla-
turas græcas, alter latinas, tertius officinis seplastiariorum &
herbarijs usitatas, quartus germanicas continebit,

*Cautum præterea est inuictissimi CAROLI Imperatoris decreto, ne quis
alius impunè usquam locorum hos de stirpium historia com-
mentarios excudat, iuxta tenorem priuilegij
antè à nobis euulgati.*

BASILEAE, IN OFFICINA ISINGRINIANA,
ANNO CHRISTI M. D. XLII.

LEONHARTVS FVCHSIVS
ÆTATIS SVÆ ANNO XLI.

ILLVSTRISSIMO ET CHRISTIANISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO IOACHIMO, SACRI ROMANI IMPERII ELECTORI, MARCHIONI BRANDENBURGENSI, Stetinæ, Pomeraniæ, Cassuborum, Sclauorumq; Duci, Burggraui Norimbergenfi, necnon Rugiæ Principi, Domino suo longè clementissimo, LEONHARTVS Fuchsius medicus S. P. D.

VANQVAM uniuersa medicina nullis non seculis gloriosa & diuina sit habita, Illustrissime ac generosissime PRINCEPS, tamen in hoc eius summo splendore semper plus laudis, admirationis ac ponderis, ea illius pars quæ naturas stirpium uestigat rimaturq; obtinuit: idq; partim quod uetustate, cuius maxima semper apud omnes autoritas & ueneratio fuit, esset antiquissima: partim etiam quod iucunda, utilis & necessaria eius esset cognitio.

Herbaria medici nam multum admirationis & laudis semper obtinuisse.

Nam cum reliquæ propemodum omnes artes, simulatque à Deo stirpium origo diuina.

opt. max. creatus est homo, inuentæ sint, ac subinde multorum industria auctæ, solæ herbæ post condita statim elementa, nulloq; adhuc existente homine, unâ cum diuinis suis uiribus, ita iubente Deo, è terræ latebris eruperunt. Vt hoc nomine nullius rei aut artis inuentio uerius quàm medicinæ et stirpium, Deo assignetur. Quod si tamen quispiam ijs quæ asserimus impudenter reclamare audeat, huic quidem Mosén, omnium qui scripserunt uetustissimum testem, utpote ante quem nullum alium inuenies scriptorem, neq; apud Chaldaeos, neq; Aegyptios, neq; Phœnices, neque Græcos, quæ tamen sunt uetustiores nationes, opponemus, qui palam quod nos, in Genesi sua affirmat. Neq; est cur insolenter & contumeliose quis illius testimoniū repudiet aut aspernetur, ut quem nō nostri modò, sed & profani quicq; nunquam non admirati sunt, summisq; extulerunt laudibus: quem etiam uenerandum ueridicumq; ipsa uetustas facit. Siquidem hæc ipsa, Cicerone teste, proximè ad deos accedit: quapropter quo propius abest ab ortu, et diuina progenie, hoc melius ea quæ uera sunt retinet. Proinde haud temerè quotquot unquam extiterunt homines, adhiberi fidem uenerandæ uetustati constanter asseruerunt. Cæterum non solum Mosés, sed etiam quotquot eum sequuti sunt poëtæ & historici, Aegyptiæ exculti disciplina, herbarum originem & inuentionem dijs tribuerunt. Græcorum nanque antiquissimi poëtæ Homerus & Hesiodus (neque enim quicquam Græci habent quod ante illos citent) aperte stirpium diuinam esse originem testantur. Hic quidem dum homines ignorare tradit, quantū in Malua & Asphodelo reconditum sit. Nam ijs uerbis subobscurè admodum herbarum uires in intimis earundem medullis reconditas esse, hominibusq; ignotas, nec nisi dijs ipsis, qui illarū sunt inuentores, perspectas innuit. Ille uerò, dum Moly herbæ laudatissimæ, & contra Circes ueneficia mirè efficacis, inuentionem Mercurio deorum apparitori acceptam refert, hominibusq; inuentu difficilem, dijs uerò nō item, esse scribit. Quinetiam in suis Theriacis Nicander Panaces, quod ipso statim nomine morborū omniū remedia pollicetur, à dijs ipsis inuentū esse, huicq; adeò Chironium, Asclepium & Herculeum appellatum, memoriæ prodidit. Quod græci poëtæ particulatim atq; de singulis ferè generibus asseruerunt, hoc inter Latinos Ouidius, quem unum pro multis nunc produxisse testem satis sit, in uniuersum de omnibus, dum ita loquentem de seipso Apollinem fingit, affirmare uoluit, dicens:

Mosés scriptor omnium antiquissimus.

Vetustatis autoritas.

Homerus & Hesiodus Græcorū scriptores antiquissimi.

Inuentum medicina meum est, opifexq; per orbem

Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.

Quare nunc omnibus perspicuum esse arbitror, si antiquitatem diuinamq; originem spectemus, herbaria medicina nihil usquam esse laudabilius, splendidius, honorificentius. Quod

Herbarie medi-
cine utilitas.

si uero utilitatis magnitudinem, quam hæc ipsa hominibus affert, animo expendas, quid ea præstantius sit non uideo. Nam nulla alia re magis bonam corporis ualitudinem conseruamus, tuemur, sustentamus, quam stirpium omnis generis subsidio. Valetudine autem bona nihil neque melius, neque præstantius, neque optabilius existit, utpote sine qua nec potetia, nec diuitiæ, nec ullæ aliæ res suauis, & usui esse possunt: ut præclare ab Hippoc. nostro dictum sit, ὁ δὲ μὲν ὁ φελὸς ὅστις ἐστὶ χυμῶν, ὅτε σῶμα ὅστις ἔστι τῶν ἄλλων ὁ δὲ σῶμα, ἅπασαν τὴν ὑγιάν.

Herbarie medi-
cine necessitas.

Neque præsentem tantum ualitudinem herbarum beneficio tuemur, sed & labefactam & conuulsam ijs ipsis corrigimus, emendamus ac restituimus. Ut enim apes ex illarum floribus materiam colligunt unde mel conflant, ita nos ex immensa earundem uarietate ad-

Iucunditas cog-
noscis stirpium.

uersus morbos remedia decerpimus. Porro cum innumeri ferè sint morbi qui nobis à fronte, tergo, lateribus insidias tendunt, summè necessariam quoque esse exquisitam stirpium notitiam nemini obscurum fore, sed constare inter omnes puto. Neque enim sine diuinis illarum uiribus ut à nobis propulsemus morbos licebit. Quantum uero iucunditatis ac delectationis habeat stirpium cognitio, non est cur pluribus exponam, cum nemo sit qui nesciat nihil esse in hac uita iucundius, delectabiliusque, quam syluas, montes, campos, uarijs ijsque elegantissimis flosculis ac herbis redimitos & ornatos peragrarè, intentisque oculis intueri. Voluptatem uero ac iucunditatem illam non parum auget, si earundem facultatum ac uirium accedat notitia. Neque enim minor in cognoscendo, quam aspiciendo suauitas & delectatio. Quare cum ueteres illi diuinam esse stirpium originem, easque in tanta uitæ humanæ fragilitate non modò usum & fructum immensum habere, sed & summè necessarias esse animaduertent, non solum de hac parte medicinæ honorifice sentire coeperunt, uerum etiam nihil in ipsa natura quod suspicerent dignius, aut quod inuestigarent & perscrutarentur pulchrius, aut quod cognoscerent iucundius esse duxerunt. Proinde se totos & animo & corpore in earundem inquisitionem atque indagacionem contulerunt. Et hoc studio inuestigandarum stirpium non plebei tantum & abiectionis sortis homines tenebantur, sed & ex omni genere hominum potentia, diuitijs, prudentia & doctrina præstantes. Quanto enim illi generis nobilitate clariores, prudentiaque & doctrina præstantiores fuerunt, atque adeò de hac parte medicinæ incorruptius iudicare potuerunt, tanto magis ad seclandum hoc

Reges olim stu-
dio perscrutanda-
rum stirpium mi-
nistris occupati.

studium animi illorum sunt excitati ac inflammati. Hinc est quod plerique Reges, potentia & prudentia excellentes, neglecto interim regij fastigij honore, cum toto regie dignitatis satellitio, per uastas multarum regionum solitudines ire, inuia montium iuga peragrarè, lacus inaccessos lustrare, abditas terræ fibras scrutari, hiantes uallium sequi specus, minime grauati sunt. Quod ut facerent, non tam eos immensa iucunditas & uoluptas, quibus tum fruebantur quum uaria loca uarijs floribus ac herbis ornata obibant, inuitauit, quam ut de humano genere, adeoque tota posteritate optimè mererentur, & immortale nomen adipiscerentur, ardor quidam impulit. Quare de illis quas quisque inuenit sibi asserendis non minus acriter & strenuè, quam de imperio, aut uita ipsa, qua nihil charius, dimicauerunt: id quod uerum esse multarum stirpium nomina testantur. Neque enim Polemonia herba alia de causa etiam Philetæria, teste Plinio, dicta est, quàm propter certamen inuentionis regum. Nonne Gentiana etiam ipsa, cui à Gentio Illyriorum rege eius inuentore nomen inditum est, satis docet quàm ille studiosus herbarum fuerit? utpote quem etiam inter media arma earundem indagacioni operam nauare, & Gentianæ rimari facultates non piguit, idque nullo alio nomine, nisi ut hac ratione memoriam sibi perpetuam ac nunquam intermorituram conciliaret. Porro Lysimachum Macedonum regem non tam animi magnitudo uiriumque gloria nobilitauit, quàm Lysimachia herba, quæ in hunc usque diem nomen eius retinet. Mithridates sanè, Ponti et Parthorum rex maximus, ne uiginti quidem duarum

Gentius Illyrio-
rum rex.

Lysimachus Ma-
cedonum rex.
Mithridates
Ponti rex.

linguarum

linguarum peritia, uarijsq; hinc inde uictorijs nomen sibi parasse contentus fuit : sed ut clarior celebriorq; euaderet, in eam quoque curam fortiter incubuit, ut omnium simplicium medicamentorum, eorum maximè quæ letalibus aduersantur, exactam notitiam nancisceretur. Quàm uerò intentum in eam rem animum habuerit, quantumq; hinc laudis & gloriæ consequutus sit, nihil attinet dicere, quod idipsum abundè satis medicamentum hoc quod in hodiernum usque diem nomen eius retinet, ac Mithridaticum appellatur, quodq; adhuc hodie ad arcenda uenena à medicis usurpatur, declaret. Et quidem Scordium herba, quæ non alia de causa, Crateia herbario autore, nominata Mithridatia est, quàm studiosus ille fuerit stirpium satis etiam monstrat. Prædictis iam regibus nobis adiiciendus uenit omnium quotquot fuerunt unquam regum sapientissimus opulentissimusq; Solomon, ad cuius immensas laudes, quas illi sacra Bibliorum historia defert, hoc ueluti maximum, & quod reliqua omnia superare uidetur, accedit, quod de singulis stirpibus sapientissimè disse-rere potuerit. Præterea primus Pergami rex Attalus, ut testis est grauius autor Galenus, omnis generis medicamentorum studiosissimus fuit, ita ut multas ac uarias com-positiones, quæ adhuc extant, & nominis eius inscriptionem retinent, construxerit. Euax etiam Arabum rex tanto studio inquirendarum stirpium flagrasse dicitur, ut de simpli-cium effectibus ad Neronem scripserit. Iuba denique Mauritanie rex herbarum stu-dio quàm regno memorabilior factus est. Quantam enim huic Euphorbium herba, quam ille à se inuentam medici sui nomine appellauit, mirisq; laudibus priuatim ei dicato uoluntine celebravit, pepererit, neminem esse puto qui ignoret. Cæterum quum sequentibus subin-de annis Romanorum reges & Imperatores propter publicas, easq; uarias & maximas, occupationes, indagandis stirpibus operam nauare non possent, hoc saltem studiose & dili-genter curarunt, quod idem Galenus testatur, ut uarijs in locis, maximis quidem impen-sis, herbarios alerent : idq; nulla alia de causa, quàm ut studium hoc cognoscendarum stir-pium, hominibus non minus utile quàm necessarium, fouerent, & ab interitu conseruarent. Verum relictis nunc regibus, alijsq; multis insignibus heroibus, Teucro Asiæ fratre, qui Teucro nomen dedit : Achille, à quo Millefolia Achilleia cognominata est : Chirone Centauro, à quo Centauri nomen accepit : Hercule, qui Hyoscyamū inuenisse traditur : quantum operæ ac studij in perquirendis omnis generis stirpibus ueteres tum Græci tum Latini poëtæ & philosophi posuerint, breuiter perstringemus. Atqui ex compluribus paucos aliquot, eosq; optimos produxisse sufficiat. Plinius quidem inter Græcos antiquis-simum poëtam Orpheum (nemo enim ante hunc apud illos memoratur, siquidem ante omnes alios poëtæ & philosophos floruit) de herbis aliqua, curiosius etiam, prodidisse, & post eum Musæum & Hesiody Polium herbam miris laudibus celebraisse scribit. Præterea re-rum humanarū peritissimū uatem Homerum curam cognoscendarū stirpium magni fecisse, nec à se reiecisse aut aspernatum fuisse, Nepenthe, Moly, Lotos, & Alcinoi hortus satis ostendunt. Virgilium autem, Latinorū poëtarū principem, stirpium fuisse peritissimū, tam crebræ earundem in suis uersibus mentiones palam testantur. Quare nō raro etiā interpre-tibus grammaticis facescit negociū, illum miseris modis enarrantibus. Quàm uerò studiosus herbarū fuerit Ouidius, nemini nō notū est, nisi qui illius carmina introspicere dedignatus est. Philosophos autem herbariam medicinā non neglexisse aut contempsisse hinc colligitur, quod literis proditum sit Pythagoram, clarum sapientia uirum, integro uolumine Bulbos ce-lebraisse, perinde atq; Chrysippum Brassicam, Zenonem Capparin : quod facere tanti phi-losophi nunq; in animum induxissent, si nō optimè de hac medicinæ parte sensissent. Aristotelem præterea, summū certè philosophum, aliquot de stirpibus libros reliquisse nemo nescit : unde quanti fecerit herbarum cognitionem, tam excellentis ingenij uir, quiuis cōiecturam fa-

Solomon rex
Hebræorum.Attalus Per-
gamix.Euax Ara-
bum rex.Iuba Mauri-
tanie rex.Cæsares Roma-
ni suis impensis
herbarios aluerePoëtarū & phi-
losophorū in ue-
stigandis stirpi-
bus studium.

Orpheus.

Musæus.
Hesiodus.
Homerus.

Virgilius.

Ouidius.

Pythagoras.

Chrysippus.

Zeno.
Aristoteles.

cit. Sed desino tandem illustrium uirorum qui de herbaria medicina honorificentissimè & senserunt & scripserunt, texere catalogum, ubi prius unam etiam è præclaris mulieribus, Artemisiam Mausoli Cariæ reguli uxorem, quæ ab hoc indagandarum stirpium studio non abhorruit, illis adiecero. Quàm enim incredibili quodam ardore ac desiderio cognoscendarum herbarum hæc ipsa flagrarit, Artemisia stirps, quæ in hunc usque diem nomen eius retinet, cum antea Parthenis sit appellata, loquitur. Vt nunc omnibus perspicuum sit, omnis & ætatis & generis homines, eosq; nobilitate ac doctrina præstantissimos, non solum de herbaria medicina præclarè sensisse, uerum etiam ut illam perdiscerent plurimum operæ, studij, diligentiae & laboris contulisse. Atqui cognoscere fortassis à nobis quispiam huic parti medicinæ parum æquus desiderabit, quid tandem illi per nos longo ordine commemorati, hoc studio inquirendarum stirpium cōsecuti sint? Rem sanè longè præstantissimam, nullisq; neq; diuitijs, neque uoluptatibus postponendam, memoriam scilicet apud posteros immortalem ac sempiternam. Tandiu enim firma & illabefacta eorum manebit memoria, quandiu tellus fida & optima rerum parens Gentianam, Lysimachiam, Scordium, Eupatorium, Euphorbium, Clymenon, Polemoniam, et id genus alias stirpes quibus præclarissimi morum regum indita sunt nomina, producat. Viuent itaque hodie grata hominum memoria, illorum nomina, alioqui statim simulatq; è uiuis excessissent cum ipsis peritura, nisi illa stirpibus indita post se reliquissent. Et à nobis certè meritò hoc omnium longè præclarissimum ac saluberrimum tantorum regum & doctissimorum hominum studium atque certamen laudibus ad cælum usque extollitur, quoties quàm optimis donis uitam nostram excoluerint, & quàm de nobis præclarè sint meriti recordamur. Quare uerissime Plinius dixit: Singula quosdam inuenta deorum numero addiderunt, omniumq; uitam clariorem fecerunt cognominibus herbarum, tam benignè gratiam memoria referente. Quod ubi mecum reputo, mirari subit cur nemo propèmodum principum nostrorum, ueterum regum & heroum exemplum imitari studeat, atque iuuare saltem eos qui hoc studio indagandarum herbarum teneantur, in animum inducat. Scio quidem eos molestis & operosis negocijs sic implicitos, modò Spartam quæ illis obtigit, probè tueri uelint, ut inquirendis stirpibus operam dare ipsi non possint. Attamen illorum nihilominus erat hortos optimis, & à longè etiam petitis herbis confitos construere, atque qui easdem subinde colant, augeant & conseruent herbarios, quod etiam olim Cæsares Romanos fecisse supra cōmemorauimus, suis impensis alere. Idq; ea potissimum de causa, quod nulla sit res unde sibi plus laudis & gloriæ aucupari ualeant, aut de tota posteritate melius mereri, quàm si hac ratione stirpium notitiam conseruare studuerint. Optarem itaque aliquam saltem partem, eamq; planè minimam suorum sumptuum, quos magna ex parte in res fluxiles ac momentaneas, ne quid grauius dicam, collocant, ad illustrandam hanc medicinæ partem, quæ nunc quasi caput suum è profundis tenebris exerit, ponerent. Sed prò Deum immortalem, quid mirum reges & principes hoc studium indagandarum stirpium non admodum respicere, cum nostræ ætatis etiam medici sic ab eo abhorreant, ut inter centum uix unum qui pauculas saltem herbas exactè cognitās habeat, reperire liceat. Quod quidem alia de causa fieri nō iudico, quàm quod eam medicinæ partem quæ stirpium cognitionem tradit, ad se pertinere haud putent: aut uiliorem inhonestioremq; esse censeant, quàm ut ad se pertinere patiantur. Dignitati enim existimationiq; suæ non parum detractum iri arbitrantur, si ea tractent, quorum seplasiarj & quidam alij, si dijs placet, sibi iam cognitionem uendicarunt. Hinc est quod totam hanc curam in pharmacopolas, indoctum mehercule magna ex parte hominum genus, & in stultas mireq; superstitiosas mulierculas reijciant. Adeò ut nostra tempestate uniuersa herbaria medicina in manibus sit rusticarū & uetularum mulierū, ineruditorumq; hominū, qui errorem sub-

Quid uereres studio inquirendarū stirpium consecutus sint.

A principib. herbarij alendi, aut sumptus ad inquirendas herbas supeditandi.

Medici nostri temporis à studio indagandarum herbarū abhorrent.

Herbariam medicinam hodie in manibus esse imperitæ plebis.

rem subinde errore cumulant. Merito itaq; reprehensionem & obiurgationē nostram multorumq; aliorum bonorū uirorum incurrunt medici, qui hanc cognoscendarū stirpium curam funditus repudiant, aspernantur, & pro nihilo putant. Quis enim æquo animo ferret hoc sibi studium ignominiosum existimare, quod olim regibus, Græcorumq; ducibus, adde etiam poëtis & philosophis, fuisse longè honorificentissimū demonstrauimus? Quod si uerò quispiam secum etiam reputet quā utilis quāq; necessaria medicis sit hæc herbarū notitia, longè maxima castigatione & obiurgatione dignos censebit. Nam nemo illorum morbis rectè mederi potest, aut medicamenta componere, aut antea inuentis commodè & opportunè uti, nisi simplicium exactam habeat notitiam. Id quum omnibus sit manifestissimū, cur pluribus demonstramus nihil opus est. Ad hanc autem consequendam notitiam non satis est semel aut bis tēre illorum discrimina, Galeno etiam nostro teste, sed frequenter admodum inspexisse. Proinde cum ueteres olim cum philosophi tum medici ætate propriamq; inspectionem ad exquisitam stirpium notitiam consequendam necessariam esse perspectum haberent, harum inquirendarum munus non rudibus & imperitis seplasiarjs, non horum ministris æquè imperitis, aut multò rudioribus, non etiam stultæ & ineptæ plebi permiserunt: sed ad se potius pertinere hanc prouinciam arbitrati, non unius & item alterius tantum regionis tractus, sed magnam orbis partem peragrarunt, ut non solum suis ipsorū oculis omnis generis herbas contuerentur, uerum etiam manibus contrectarent, degustarentq; ut scilicet hac ratione non tantum earundem imagines, sed & uires planè addicerent. Sic sanè Theophrastus, qui nobis nouem de historia libros certè præstantissimos reliquit, multas peragrasse prouincias constat: neq; enim aliàs tam exquisita ratione singulas stirpium differentias, quas diuersarum regionum ratione habent, tradere potuisset. Dioscorides quoq; ut metipsetestatur, incredibili quodam cognoscendarum herbarum desiderio ductus, multa admodum in militari labore loca perlustrauit, tantam hinc consecutus peritiam stirpium, ut post se de iisdem, Galeno etiam teste, absolutissimos reliquerit libros, quos multi hodie herbariæ medicinæ studiosi, magno cum fructu, non tantum assiduè domi legunt, sed & secum nunquam non circumferunt. Prætereo nunc lubens Crateiam, Dionysium, Methrodorum, utpote quorum scripta non extent, temporumq; iniuria perierint. Omitto etiam Plinium Secundum, diuini illius operis De mundi historia autorem, quem omnes plurimū operæ non solum in hoc cognoscendarum stirpium, uerum etiam multarum aliarum rerum studio posuisse, ac tandem mortem oppetisse sciunt. Quā uarias autem terræ regiones ut medicam materiam exactè cognosceret, uitamq; mortalium iuuaret, Galenus lustrauerit, nemo qui libros eius paulò diligentius legit, ignorare potest. Nam metallorum gratia in Cyprum, quæ ibidem multa sunt: bituminis & aliorum quorundam causa, in Syriam Palestinam nauigauit. Quantum uerò studij & operæ in sola dignoscenda terra Lemnia posuerit, ijs qui nauigationis suæ descriptionem legerunt notum est. Hæc longius commemorauimus nulla alia de causa, quā ut hinc nostri seculi medici discerent, quantum ipsi à ueterum abessent diligentia: quos maximo etiam rerum suarum, adeoq; corporis dispendio, in densissimis syluis & nemoribus oberrare, altissimāq; montium iuga conscendere ut exactam stirpium notitiam consequerentur, haud piguit: & ut uel tantorum uirorū exemplo tandem conuicti, stirpiū cognoscendarū studium ad se pertinere credant. Quod si tamen ijs exemplis parum mouentur, ad hanc suscipiendam curam uel pudor eos impellat adigatq;. Nemo enim est cæterorū artificum qui sibi nō ignominiosissimū esse duceret, si suæ artis instrumenta & materiā quā quotidie manibus cōtreclat, ignorare iudicaretur. Cum itaq; in manuarijs artibus omnes eum ridendū esse artificem existiment, qui artis eius quam proficitur materiā nō satis perspectā habeat: multò certè maiori cachinno dignus erit medicus, qui suæ artis materias,

Stirpium notitia
medicis tum uti-
lis tum necessaria

Veterum medi-
corum circa sim-
plicium medica-
mentorum cogni-
tionem studium.

Theophrastus:

Dioscorides.

Plinius Sec-
undus.

Galenus.

Medicū ignora-
re materiam me-
dicam, ridiculū.

atq; adeo sanandi instrumenta, ignorat. Et detestanda quidem si nullo alio, hoc tamen potissimum nomine, hæc medicorum quorundam inertia, desidia, socordia, & negligentia, quod effecerit ut propemodum omnis stirpium cognitio extincta & funditus deleta fuerit. Atque actum planè de medicina herbaria fuisset, nisi aliquot bonos, eruditos, & diligentes viros Deus excitasset, qui hoc studium quod iam ad internitionem tendebat, & propè totum obliteratum erat, maximis & uigilijs & laboribus iuuare, atq; ab interitu uindicare uoluissent. Inter eos autem qui strenuè in hanc curam incubuerunt, mea quidem sententia primas tenet genere & eruditione clarus Hermolaus Barbarus, qui primus omnium, quod sciam, nostra ætate facinus longè pulcherrimum aggredi, eamq; medicinæ partem neutiq; contemnendam, à tenebris in lucem reuocare ausus est. Nam initio suscepti illius laboris præstantissimum, atq; multis iam seculis comprobatum medicæ materiæ scriptorè Dioscoridem Latio donauit. Quo feliciter peracto labore, Corollarium adiecit, quo nihil eruditius, nihil copiosius, nihil deniq; magis uarium post Plinium in latina lingua editum esse docti unanimi sententia fatentur. Quicquid enim à Theophrasto, Athenæo, Oribasio, Aëtio, Paulo, Polluce, Plinio alijsq; cum Græcis tum Latinis eruditis admodum hominibus, quos nominare nunc nihil attinet, sparsim notatum est, hoc totum in Corollario suo, uno quasi fasce, complexus est Barbarus. Et quidem huius celeberrimi uiri studium eò magis à nobis prædicandum esse censeo, quod ipse primus, quousque professione medicus non esset, securè interim in utramvis aurem dormitantibus medicis, nutanti tum breuiq; casuræ rei herbariæ auxiliares manus porrigere dignatus sit. Incōparabilis huius uiri exemplum ac institutum, paulò post imitatus est Ioannes Ruellius Gallus, homo supra linguarum peritiā non uulgari rerum cognitione præditus: is enim pari conatu ac studio cum prodigijs monstris congressurus, eum primum nobis autorem latinitate donatum exhibuit, unde ueram exquisitamq; materiæ medicæ cognitionem petere liceret, ut scilicet proscriptis & explosis tandem Auicennæ & aliorum Arabum insulis, erroribusq; non leuibus refertis de re herbaria placitis, è purissimo fonte Dioscoride stirpium notitiam hauriremus. Certarunt itaq; inter se hi duo insignes uiri uter alterum uinceret: honestum sanè, Hesiodo & Galeno nostro testibus, certamen, è quo uterq; immortalem est consecutus gloriam. Cæterum cum Ruellius ueteres atq; adeo legitimas stirpium nomenclaturas, quibus eas Dioscorides appellauit, accessione nouarum, quas nobis magna ex parte monachorum & muliercularum superstitione peperit, obscuratas nunc & obliteratas esse, neq; etiam singulas stirpes ab uno Dioscoride descriptas animaduertaret, paucis abhinc annis opus, ut apparet, multis uigilijs adornatum, cui de stirpium natura titulum indidit, edere uoluit. In quo sanè quicquid usquam ferè apud Theophrastum, Plinium, Galenum, aliosq; ueteres & recentes probatos autores de stirpibus scriptum est, complecti magno studio annixus est. Quare à plerisque hodie uir ille bonus male audit, eò quod complura admodum ad uerbum aliunde, è Plinio præsertim ac Hermolai Corollario, transcripta, suppressis eorundem nominibus, in suos transtulerit commentarios: quasi uerò illi quibus hoc suum tuetur factum, modò superstes esset, ueterum eorumq; probatissimorum scriptorum exempla deessent. Atqui ut mortuo iam nonnihil patrocinemur, unum tantum commemorabimus. Neminè esse arbitramur qui nesciat Plinium uasum hoc suum & immortalitate dignum de historia mundi opus ex antiquissimis ac uarijs autoribus contexuisse: is tamen non quouis in loco eorum unde singula descripsit nominatim mentionem facit, contentus id ipsum semel fecisse. Quare cum in Plinio haud culpetur quod non nisi semel, libro nimirum primo, eorum unde sua transcripsit meminerit, qui sit ut hoc ipsum Ruellio uitio detur? cum tamen constet hunc in præfatione eius operis ingenuè fateri, ea quæ sparsim à ueteribus tradita sunt, se ueluti in compendium digessisse, atq; usque adeo ab ijs adiutum esse, ut eis penè totum acceptum referat.

Proinde

Proinde cum is aliorum scriptis comode usus sit, eaque quasi in ordinem digesserit, atque adeo sua fecerit, non erat cur passim autorum unde singula mutuauerat nomina, maximo legentium fastidio apponeret. De ijs itaque Ruellij laboribus alij statuunt ac iudicent quicquid uelint: scio enim quam disparia, et magna ex parte iniqua, multorum de ijs ipsis sint iudicia: me certe non pudebit aperte fateri, mihi eius commentarios multum profuisse. Quamuis nec illud nobis dissimulandum sit, nos non raro ab illo dissentire, tantum abest ut quispiam me in uniuersum omnia quae in ijs libris de natura stirpium decernit, probare existimet. Vt cum multa sint in Ruellij commentarijs quae non probemus, debet tamen nihilominus eius studium nobis esse longe gratissimum, ut qui in tanta rei herbariae caligine plus tamen omnibus qui hunc antecesserunt praestiterit. Sed de Ruellio satis, aut certe plura quam oportuerit diximus, praesertim cum non desint suae gentis homines tum eruditi tum eloquentes, qui illi multo rectius quam ego patrocinari in hac causa possint. Ad Marcellum igitur Virgilium Florentinum, qui post Ruellium hanc medicinae partem illustrare aggressus est, accedamus. Quamuis uero ille non magnam admodum herbarum notitiam habuisse uideatur, ut qui professione medicus non fuerit, eoque tempore quo densissimis tenebris res herbaria obducta iacuit sua ediderit, tamen quia complura obscura et deprauata Dioscoridis loca emendauit, et pristino nitore restituit, debet uel hoc saltem nomine illius studium et conatus nobis probari, cum nihil aequae ad recte intelligendum Dioscoridem aliosque autores conducatur, ac exemplariorum integritas et puritas. Quod uero nonnunquam a uerbis Dioscoridis paulo longius recesserit, nec eorum legitimum et genuinum sensum affecutus fuerit, id illi utique cum caeteris interpretibus commune est, utpote qui non raro Plinij magis quam Dioscoridis sensum exprimere ac sequi studuerint. Quod uero nonnulli Marcellum Dioscoridis interpretem plane grammaticum esse iudicant, non magnopere reprehendo. Sed quod adieciit eum in hac arte non satis tritum, hoc faciunt more suo, ne non palam omnibus insanire ac furere uideantur, dum ita sinistre ac temere de hoc uiro multisque alijs de literis et re medica optime meritis iudicare audent. Ego uero omni asseueratione affirmare nihil metuo, Marcellum in tanta etiam rerum omnium caligine, plures herbas cognitatas habuisse, magisque grammaticum fuisse, quam illi hodie, qui tam impudenter de fama illius et aliorum eruditorum hominum detrabere non uerentur. Verum omisis nunc exteris, ad Germanos nostros, uiros aliquot bonos et eruditos, qui editis scriptis medicinae herbariae lucem afferre, et eam quasi in integrum restituere conati sunt, ueniamus, ut ne eos etiam merita defraudemus laude. Inter hos autem primus fuit Otto Brunfelsius, uir quidem eruditus et plane *ὀρθότροπος*, qui primum latino, dein etiam germanico scripto herbariam medicinam iuuare et illustrare conatus est. Quamuis autem multa in illius scriptis desiderantur, utpote quod descriptiones picturis passim non respondeant, et quod paucae admodum, et uulgares tantum stirpes protulerit, quodque saepe non suis et legitimis nominibus appellauerit herbas: nihilominus tamen ut hunc omnes certatim laudibus efferant uel unica hac de causa meritis est, quod ipse primus omnium rectam pingendarum stirpium rationem denuo in Germaniam nostram inuexerit, alijsque hanc imitandi occasionem praebuerit. Caetera quae in eo desiderantur, cum illa praestare non potuerit multas ob causas, potissimum uero propter crebras ac multas typographi molestias, qui importune insistebat, editionemque ut metipse in aliquo suarum uigiliarum loco fatetur, maturabat, ueniam merentur. Quid multa? cum constet Brunfelsium primum fuisse in Germania nostra qui herbariam medicinam propemodum extinctam et crassissimis eruere tenebris attentauerit, certe hoc nomine, quam non omnia ex sententia ceciderint, uenia dignissimus est: nam etiam iuxta prouerbum, *συγγνώμη τῷ πρωτοπείρῳ*. Praeterea cum huic optimo uiro nihil optatius fuerit, quam ut posteritati plurimum prodesset, et qui bonis faciendos studiosis omnibus

Marcellus Virgilius Florentinus.

Defenditur ab iniuria Marcellus.

Otto Brunfelsius

eius labores, qualescunq; sunt, censeo. Brunfelsio in hoc studio illustrandæ rei herbariæ
 Euricius Cordus successit Euricius Cordus, uir præter singularem poëtices, aliarumq; disciplinarum eruditio-
 nem, integerrimus ac diligentissimus. Quantum autem rei herbariæ uindicandæ ab interi-
 tu profuerit, Botanologicon quod ille posteritati suæ diligentia testem reliquit, abundè testa-
 tur, adeò ut nunc nostra cõmendatione huic non opus sit. Hoc tamen in præsentia dicere uo-
 lui, uirum hunc longiori uita fuisse dignissimum, ut qui opera sua instaurandæ herbariæ me-
 dicinæ plurimum momenti adferre potuisset. Sed quod parenti per ipsa fata non fuit inte-
 grum perficere, hoc filius, quem post se reliquit, Valerius Cordus, optimæ spei iuuenis, et
 Valerius Cordus incredibili quodam cognoscendarum stirpium studio amoreq; flagrans, nisi dii quoq; quod lon-
 gè absit, illi uitam longiorè inuideant, cumulatè præstabit. Cum enim nunc paternis uestigijs
 strenuè insistat, nõ est cur uelit quasi in medio cursu gradum sistere. Post Euricium Cor-
 dum in hanc arenam descendit Hieronymus Tragus, qui anno abhinc altero, cum iam propè-
 Hieronymus Tragus. modum hos cõmentarios absolueramus, germanicū scriptum bene longum de stirpibus publi-
 cavit. Cuius quidem conatus mihi ualde probantur. Nam etsi mihi cum eo nulla intercedit fa-
 miliaritas, apparet tamen in hoc homine mira quædam in inquirendis stirpibus diligentia.
 Et quidem hunc non esse imperitum herbarum, earundem descriptiones quas affert palam
 testantur. Eiusmodi enim magna ex parte sunt, ut oculis suis inspexisse huc herbas quas pin-
 git abundè demonstrent. Atq; hoc quidem nomine laudem meritus est nõ uulgarem, potuif-
 setq; multorum euitare reprehensionē, nisi singulis ferè herbis sua ex Dioscoride nomina ac-
 cersere uoluisset: quasi uerò Dioscorides omnium regionum stirpes descripsisset, cognitassq;
 habuisset, cum tamen cõstet quamuis propèmodū terram suas priuatim ferre herbas. Dum
 itaq; omnibus stirpibus sua ex Dioscoride nomina imponere studet, dictū mirum quàm in-
 terdum temerè admodum, probatas & multis iam seculis receptas Dioscoridis lectiones im-
 mutare ac deprauare cogatur. Quod quidem ius præter necessitatem immutandi loca autorū
 non solum sibi Tragus, uerum etiam alij quidam, idq; magno cum supercilio, usurpant: ut ni-
 hil mirum sit raros esse admodum autores, quamuis optimi sint, quos nõ infinitis mendis con-
 taminatos uideamus. Neque enim alia est maior deprauandi bonos autores occasio, quàm
 cum quisq; quod maximè placet in ijs immutandis statuit. Qui enim fieri potest ut dum qui-
 uis pro suo arbitrio nunc demit, nunc adiicit aliquid, maneat illa befacta genuina & legitima
 scriptoris sententia? Quare non minus uerè quàm lepidè quidam dixit, eos libros esse opti-
 mos, qui nullam prorsus lituram experti essent. Cum igitur is mos temerè quæuis in bonis
 autoribus immutandi nobis semper suspectus & infensus fuerit, diligenter admodum cau-
 mus ne quid facile in Dioscoride mutaremus, nisi ut id ipsum faceremus manifestissimæ con-
 iecturæ, aut Plinius, aut alius quispiam fide dignus autor moneret cogeretur. Sed ad Tra-
 gum reuertamur, qui quum strenuè annititur ut singulis herbis nomina ex Dioscoride im-
 ponat, in alterum peccatum incidit, ut nõ raro falsas & adulterinas facultates, quod pernicio-
 sissimū esse nemo nõ nouit, eisdem assignet. Haclenus tum exterorū, tum etiam nostræ gen-
 tis uirorum aliquot sanè eruditorum, qui editis scriptis rem herbariam inuare studuerunt,
 honorificam facere mentionem uoluimus, ut quàm bene de nobis totaq; posteritate meriti es-
 sent ostenderemus, & ut extaret etiam erga iam mortuos aliqua gratitudinis nostræ signi-
 ficatio. Cæteros qui de ea medicinæ parte scripserunt nihil moror, ut quos constet plus illi
 tenebrarū offudisse, quàm lucis attulisse, taceo quod eorum scripta multis ac grauib; erratis
 plena sint. Verū inter omnes herbarios libros qui hodie extant, nulli sunt qui plus crassissi-
 morum errorum habeant, quàm illi quos iam iterum atq; iterum edidit Egenolphus typo-
 Egenolphus her- barij libri. graphus. Nam multis in locis unam atq; eandem herbam pro duabus tribusue, ijsq; & for-
 ma & facultatibus distantibus, pingit. Sic ex uno quidem Polygonato, Diclamnū & Elle-
 borum

borum album facit. Una etiam pictura Atriplicem & Mercurialem exprimit. Gladioli nomine tres inter se differentes herbas describit. Omitto alia multa quæ quivis, modò per tenuem herbarum notitiam habeat, primo statim aditu deprehendet. De picturis eius hoc dixisse satis sit, me mirari maiorem in modum cur suis pyxidibus non appinxerit etiam assistentes pharmacopolas, aut illorum ministros præcinctos corio, cum melli aduolantes muscas, & aquæ naues, atq; in ijs ad transtra sedentes nautas adhiberi curauerit. Sed cum non magni faciat cōmoda studiosorū, & ad rem augendam magis attentus sit, nihil mirum ex illius officina prodire eiusmodi libros. Porro ut eò tandem quò tendebat animus perueniam, ego quidem paulò antè cōmemoratorum longè doctissimorum uirorum studium imitatus, hos de historia stirpium commentarios maximis cum uigilijs tum sumptibus confeci. In quibus initio quicquid ad uniuersam cuiusque stirpis historiam attinet, omnibus superuacaneis re-
 cisis, breuiter, & ordine, ut confidimus, optimo, eodemq; perpetuo, complexi sumus. Deinde singulis stirpium historijs, uiuas & ad naturæ æmulationem à nullo unquam, pace omnium dixerim, artificiosius expressas imagines adiecimus: idq; nulla alia de causa, quàm ut ea quæ nudis uerbis exponit historia, certius exprimeret, atque adeo altius animo infigeret pictura. Neque sanè peregrinarum tantum stirpium, suaq; sponte in Germania nostra haud prouenientium, quarum tamen plus centum ijs in commentarijs studiosi reperient, picturas dedimus: uerum etiam uulgariū, & earum quæ iuxta sepes ac dumeta passim proueniunt. Idq; ut faceremus duabus potissimum rationibus moti sumus. Primum ut herbariæ medicinae studiosi earundem etiam historiam integram, & in ordinem digestam haberent, quæ magna ex parte à ueteribus non est tradita, apud recentiores uerò non nisi manca & confusa. Dein ne posteris nostris accidat quod nobis euenisse nemini obscurum est, ut scilicet quæ hodie sunt omnibus notissima stirpes, illis prorsus incognita fiant. Nam quis est qui nesciat Dioscoridis seculo plerasq; herbas tam notas fuisse, ut illum piguerit earundem notas, quibus à posteris suis agnoscerentur, tradere? Quod si tamen hodie peritissimos etiam herbariæ rei homines perconteris, nemo erit qui eas cognoscat. Quare ne nostra negligentia, aut temporum iniuria eueniat ut è notitia hominum uulgares nunc plebeisq; cognita stirpes excidant, earundem etiam historias & imagines ijs nostris commentarijs inferendas esse duximus. Et quare notas & uulgares admodum stirpes contemneremus, cum sæpius maior illis uis insit, quàm ijs quæ à remotissimis extremisq; orbis partibus, non sine maximis sumptibus conquisita, importantur? Nam quid Polygono magis uulgare? quid contemptius? omnium siquidem conculcatur pedibus: quod si tamen uim eius quam in sistendo sanguine obtinet experiri uolueris, nihil eo præstantius dices. Possem huic similia multa commemorare, sed in re nota non est cur temerè uerba fundamus. Quid multa? ut tanquam diuersis copijs iunctis nobis contra uarios morborum insultus aciem instruere liceret, tam nostratium quàm exterarum stirpium tum historias tum imagines studiosorum oculis subijcere placuit. In acquirendis autè peregrinis et radicibus & seminibus quæ subinde terræ mandata nobis feliciter prouenire, multū nobis profuit Hieronymus Schallerus medicus Noricus, homo & herbarū aliarumq; multarū rerum peritissimus. Quod hoc loco cōmemorare uolui, ut nostræ amicitia ac charitatis aliquod apud posteros extaret testimoniū, & ut studiosi quantum huic bono & erudito uiro, qui sua nobis nunquam defuit opera, deberent palam intelligerent. Cæterum cum multarum stirpium quas neq; Dioscorides neq; alij ueteres cognouerunt historias huic operi inseruerimus: nam cum magna ex parte sint uulnerariæ, atq; adeò in quotidiano multorū, maximè chirurgorū, usu, prætereundas minimè putauimus: illarū certè usitatis atq; adeò barbaris nobis utendum fuit nomenclaturis, quandoquidem latinis destitueremur. Maluimus enim uti ineptis minusq; latinis appellationibus, q̃

Consilij sui ratio-
nem in consicien-
dis ijs de stirpium
historia cōmenta-
rijs exponit.

Vulgatissimarū
etiam herbarum
picturæ non con-
temnendæ.

Hieronymus
Schallerus.

Quare interdū
usitatis & barba-
ris usus sit no-
menclaturis.

illis adulterinas uel græcas uel latinas accersere, ne scilicet cum illegitimis earundem nomenclaturis adulterinæ etiam illis facultates ascribendæ nobis essent: quod cõtigisse nõnullis qui de re herbaria scripserunt, supra cõmemorauimus. Quare ubi potuimus habere dictionem græcam per omnia germanicæ appellationi respondentem, hanc potius quàm falsam aliquam ex Dioscoride illis imposuimus. In alijs stirpibus quas Dioscorides cognouit unicè caui-
Cur multæ & cõfusa apud Dioscoridem stirpiũ nomenclaturæ præteritæ. mus, ne omnes earundem nomenclaturas quæ initio capitum reperiuntur cõmemoraremus, quod sciremus propemodum omnes à sciolis quibusdam ex Apuleio, aut alio eius generis autore adiectas, & in contextum Dioscoridis temerè raptas esse: & quod perspectum habeamus, nihil æque herbarum cognitioni obfuisse, maioremq; iacturam attulisse, ac illam confusam appellationum coaceruationem. Præstat igitur paucis admodum, ijs q; ueris & legitimis uti, ne nominum confusio, rerum etiam nobis cõfusionem pariat. Porro adiecimus etiam aliquot arborum historias & imagines, non quod nobis consilium fuerit singulas uelle describere, id enim infiniti laboris erat: sed cum Dioscorides alijsq; rei herbariæ scriptores illis stirpium quarundam folia assimilent, atq; adeò sine earum deliniatione tota historia satis intelligi non possit, harum etiam aliquas ijs cõmentarijs inferere uoluimus, ad quas in cognoscenda stirpium historia studiosi respicerent. Quapropter quod fecimus, non errore, sed iudicio factum æqui iudices iudicabunt. In facultatibus cõmemorandis summa diligentia caui-
Arborũ quarundam historia & imagines cur adiectæ. uimus, ne alicui stirpiũ adulterinas ac illegitimas, quod pleriq; nõ sine maximo errato & uitæ humanæ dispendio fecerūt, assignaremus. Quare in historia stirpiũ quas ueteres cognouerunt, eas duntaxat quæ à Dioscoride, Galeno, Plinio, interdũ etiã quæ ab Aëtio, Paulo, & Simeone Sethi tradũtur retulimus. Idq; ea maximè de causa, ut omnes scirent eas facultates in quibus illi tres concordēs sunt, esse eiusmodi, ut in ijs, tanquã maximè legitimis, spem certam ponere liceat. Nam si inter se dissentiant, tum Galeni potius quàm Dioscoridis, & huius rursus magis quàm Plinij erit sequenda sententia. Cur autem Galeni sententia omnibus alijs sit præferenda, nulla alia est ratio, quàm quod is stirpium facultates partim certam quadam ratione & methodo, quam literis subinde mandauit, cognouerit, partim etiam experientia didicerit. In reliquis quidem stirpibus quæ ignotæ ueteribus fuerunt, Galeni secuti sumus exemplum: nam eas tantum facultates cõmemorauimus, quas multorum experientia comprobauit, quæq; longo usu receptæ sunt ab omnibus, & quæ ab earundem qualitibus non abhorrebant. Quod uerò in ijs cõmentarijs græcarum literarum ordinem secuti sumus, id necessitate ipsa quasi nos cogente fecimus. Nam multò maluissemus, Dioscoridis exemplo, congeneres sibi herbas passim connectere, quàm eum quem instituiamus sequi ordinem, nisi id ipsum per picturas nobis non licuisset. Siquidem cum nullius stirpis historiam sine uia eiusdem imagine ijs nostris cõmentarijs inferere constituissemus, stirpes uerò ipsas ac earundem genera non nisi diuersis temporibus, & nonnunquam aliquot annorum interuentibus interuallis nancisceremur, hunc literarum græcarum sequi ordinem coacti sumus. Quamquam non uideam cur mihi tam exquisita opus sit excusatione, cum hunc etiam ordinem sequi Galenum, Plinium, & post eos Paulum, Aëtium, aliosq; complures nõ puduerit. Quod ad picturas ipsas attinet, quæ certe singulæ ad uiuarum stirpium lineamenta & effigies expressæ sunt, unicè curauimus ut essent absolutissimæ, atque adeo ut quæuis stirps suis pingeretur radicibus, caulibus, folijs, floribus, seminibus ac fructibus, summam adhibuimus diligentiam. De industria uerò & data opera cauius ne umbris, alijsq; minus necessarijs, quibus interdum artis gloriam affectant pictores, natia herbarum forma obliteraretur: neq; passi sumus ut sic libidini suæ indulgerent artifices, ut minus subinde ueritati pictura responderet. Pictorum miram industriam præclare imitatus est Vitus Rodolphus Specklin sculptor Argentoracensis longè optimus, qui uniuscuiusq; picturæ sculpendo

pendo lineamenta tam affabrè expressit, ut cum pictore de gloria & uictoria certasse uideatur. Sed etsi multis & impensis & sudoribus picturas parauerimus, tamen non defuturos ^{In contemptores} scimus qui easdem ueluti inutiles ac nullius momenti damnabunt, atque huic quidem suæ inc- ^{picturae.} pitissimæ sententiæ Galenum patrocinari clamabunt, ut qui ne describi quidem stirpes uoluerit, tantum abest ut earundem picturas probauerit. Quanquam uerò neminem esse putem qui non quantū illi insaniant intelligat, tamen eos hoc in loco rogare haud pigebit, ostendant nobis ubi locorum Galenus stirpium descriptiones & picturas damnarit? cum certò sciam hoc illi ne per somnium quidem uenisse in mentem. Atqui respondebunt statim, Galenum idipsum libro sexto de simplicium medicamentorum facultatibus, capite de Abrotono, disertè asserere. Verum nos uicissim illis respondemus: fateri nos quidem Galenū noluisse stirpium formas ac species describere, non tamen quod eas ipsas damnaret aut inutiles esse iudicaret, sed quod idipsum post tot tantosq; uiros, Dioscoridem præsertim, qui hoc, Galeno etiam ibidem teste, absolutissimè præstitit, conari planè superuacaneum existimaret. Sed quid multis moror? quis quæso sanæ mentis picturam contemneret, quam constat res multò ^{Picturæ laus.} clarius exprimere, quàm uerbis ullis, etiam eloquentissimorum, deliniari queant. Et quidem natura sic comparatum est, ut pictura omnes capiamur: adeoq; altius animo insident quæ in tabulis aut charta oculis exposita sunt & depicta, quàm quæ nudis uerbis describuntur. Hinc multas esse stirpes constat, quæ cum nullis uerbis ita describi possint ut cognoscantur, pictura tamen sic ob oculos ponuntur, ut primo statim aspectu deprehendantur. Proinde non immeritò bonis pictoribus suis semper apud omnes ætates honos fuit. Et in uniuersa Græcia hunc morem fuisse notū est, ut ingenui et liberè educati pueri ante omnia, aut saltem unà cum literis picturam docerentur, quòd illis constaret, hanc ipsam esse quæ singularū rerum non solum naturam exprimeret, sed & memoriam conseruaret. Quare ea quoq; ars in primum gradum liberaliū artium recepta est, semperq; honos ei fuit, ut ingenui eam exercerent, mox ut honesti, perpetuo interdicto, ne seruitia docerentur: ideoq; in hac nullius qui seruerit opera celebrantur. Atqui de pictura, quam quidā satis certè imprudenter explodunt, hæc dixisse satis sit. Præterea cum in texenda stirpium historia uocabulis paulò obscurioribus, & ab imperitorū intelligentia sensuq; disiunctis nobis utendū fuerit, operæ precii nos <sup>Explicatio quæ-
runda uocum cur
adiecta.</sup> facturos duximus, si horum breuem quandam explicationē adijceremus, ne inter legendum parum peritos remorarentur. Porro cum singulis ferè stirpibus quatuor nomenclaturas <sup>Quatuor Indicū
ratio.</sup> inditas esse constet, græcam nimirum, latinam, barbaram, qua officinæ seplastiariorū utuntur, & germanicam, quadruplicem etiam Indicem concinnauimus, ut quisq; statim audito nomine, cuiusq; stirpis historiam quærere nullo labore possit. De nobis insuper hoc affirmare possumus, nos neq; impensis neq; laboribus in ijs adornandis cōmentarijs pepercisse, ut multorum de nobis expectationi satis faceremus. Neq; enim grauati sumus in campos & syluas creberrimè excurrere, altissima iuga montium cōscendere, multaq; artificum tædia, quæ illis erratorum interdum emendatio peperit, deuorare: quod quiuis rerum æquus æstimator per se statim deprehendet, ita ut non opus sit nostram operam parum modeste prædicare. Quod si tamen quid nobis humanitus accidit, sat scimus uenia dignos esse nos boni quicq; iudicabunt, quòd unius hominis non sit rem herbariam funditus propemodum obscuratam, ita in integrū restituere, ut omni prorsus reprehensione uacet, in hac præsertim rerum omnium difficultate, ac ueterū de stirpibus cōmentariorū inopia. Inter omnia enim ueterum de stirpium natura scripta quæ earundē coniunctim notas tradunt, nullum prorsus nisi <sup>Dioscorides in re
presentanda stir-
pium facie inter-
dum uariius & ne-
gligens.</sup> Dioscoridis extat: qui tamen nec omnes, ut supra cōprehensum est, describit, nec quas pingit semper diligenter & accuratè deliniat. Nam in facie stirpium repræsentanda interdum uariius esse apparet, nonnunquā etiam tam multas præterit notas, ut nihil minus quàm eam

de qua illi sermo est stirpem exprimere uideatur. Id quod tum maximè fit, ubi à se non uisus, & ex aliorum sententia stirpes depingit. Præterea non pudebit etiam nos errata, si qua commisisse conuincamur, agnoscere, atque palinodiam canere: tantum abest ut indignè laturi simus, si quod nos non potuimus, impediti aut negligentia, aut iudicii tenuitate, alij inueniant aut sarciant, modò omiſſis maledictis & conuicijs, ut ueritatis studiosos decet, rationibus potius & probatissimorum scriptorum testimonijs sententiam nostram reuellant & conuincant. Quod si uerò quispiam omnino stomachari, & malignè in conuicia prorumpere perget, hunc ipsum suæ magis quàm nostræ existimationi obfuturum arbitramur: quod nemo eum bonum uirum reputet, qui temerè detrabere de fama alterius audeat. Et certè qui tam prompti & parati sunt ad alienos labores uel extenuandos, uel contemnendos, uel prorsus repudiandos, magna ex parte in tenebris deliteſcunt, & in angulis se continent, ubi apud sui similes & imperitos asinos mirè triumphant. Quod si tamen momi illi aliquando è tenebris erumperent, & in apertum prodirent, nemo non statim intelligeret quàm inani eruditionis fastu turgeant, quàmque sint impudentes nugatores. Et nos certè istos conuiciatores sic exciperemus, ut sese in latebris continuisse, & lucem nunquam affectasse optarent. Nam ad illos probè tractandos, ac eorundem tela & iacula fortiter propellenda retorquendaque, neque uires neque artes nobis defuturas consideremus. De Michaëlis Isingrinij typographi Basiliensis diligentissimi, in excudendo hoc opere industria & sedulitate hoc in loco plura dicerem, nisi has ipsas ex alijs multis quæ nunc annis aliquot ex illius officina prodierunt, satis cognitas ac testatas esse sciremus. Et quidem opus ipsum per se satis loquitur quàm in eo imprimendo diligens fuerit. Quantos autem fecerit sumptus, facile quiuis æstimabit qui operis magnitudinem & picturas ipsas pro rei dignitate expendere uoluerit. Plurimum itaque huic uiro debent rei herbariæ studiosi, ut qui neque impensis neque laboribus, quo illorum commodis inferuiret studiūque iuuaret, pepercerit. Cum uerò hodie multos esse typographos compertum sit, qui instar fucorum alienis insidientur laboribus, librosque optimis ac elegantissimis typis excusos, & præstantissimis picturis ornatos, inepta sua æmulatione deformant atque contaminant, idque nulla alia de causa, quàm ut ex aliorum incommodis sua comparent comoda, Isingrinij etiam, qui immensos in hoc opere excudendo sumptus fecit, ratio habenda fuit: ideoque ne quis alius hos nostros commentarios usquam locorum impunè imprimat, Cæsareo decreto, quod initio etiam operis monuimus, cautum & prospectum est.

IOACHIMI
electoris, Mar-
chionisq; Bran-
denburgensis
laus.

Albertus Mar-
chio Brandenbur-
gensis germani-
cus Achilles &
Vlyſſes.

Quum uerò usitato more patronum aliquem ijs nostris commentarijs querebam nobilitate & uirtutum splendore excellentem, nemo omnium cui iustius quàm tibi Illustrissime Princeps IOACHIME, clarissimo heroi, hos dedicandos esse putarem occurrebat. Nam si generis tui uetustatem atque nobilitatem speculo, nemo te hodie Principum aut melior, aut præstantior, utpote cuius maiores à Guelfis, qua uix ulla in Germania uetustior est nobilitas, ortos esse constat. Quod si eorundem uirtutes expendo, nullam prorsus uirtutem magnis & bonis Principibus dignam illis defuisse uideo. Omni uerò genere uirtutum fuisse claros uel inde maximè colligi potest, quod Franciæ pars ad Moenum sita, cuius tamen gens libertatis tuendæ semper studiosissima fuit, non alio nomine quàm nobilitate & uirtute eorum inuitata, ijs parère cœperit. Possem nunc singulorū maiorum tuorū qui res maximas gesserunt uirtutes commemorare, si longius euagari epistolæ ratio permitteret: quare prætereo cæteros, atque unū eumque præcipuū produco ALBERTVM illum, quem ut reliqui propter insignem fortitudinē, inque prælijs dexteritatem ac felicitatem, germanici Achilles cognomine celebrarūt: ita ego propter singularem prudentiā, atque in rebus agendis miram industriā & solertiā, germanicū Vlyſſem meritò appellandū esse censeo. De huius autē multis ac uarijs uirtutib, multa extant præclara testimonia in eorū libris, qui Prin-

qui Principum Germaniæ res bene gestas memoriæ prodiderunt, adeo ut de ijs nunc longius mihi differendū minimè sit. Ad tuam itaq; celsitatem redeo, de qua uerissimè dici potest quod semina uirtutis à bonis parentibus in posteros propagentur. Tantum enim abest ut à maioribus tuis Principibus optimis degeneraueris, ut plerosq; etiam ingenio & uirtute superaueris. Nam ut multas easq; præclaras & magno Principe dignas uirtutes tuas, iusti ^{Virtutes Principis} tiam in imperio, pacis tuendæ curam, magnitudinē animi, integritatē, modestiam, clementiā, ^{pe magno dignæ} & eximiam bonitatem, omittam, nonne hæc uerè in te regia est uirtus quod studia literarū, ^{studia literarum inuare uirtus regia.} quæ tamen uulgus Principum odit cane petus & angue, adiuuare, ornareq; tantopere studes? Quod autem immenso fauore literarum prosequaris studia maximo est argumento, quod non solum scholam, sed & aulam doctissimis uiris, quorum opera ad studiorum acrerum gubernationem uteris, quorumq; te colloquio oblectas, pulchrè ornatam habeas. In eo autem quod literas earumq; cultores amas, obseruas, tueris, amplissimisq; honoribus auges, singularis tua elucet prudentia: intelligis namq; sapientiæ studio, atque adeo literis ipsis florentibus, res omnes quibus humana societas constat cōseruari. Literis enim debemus quod ^{Literarum cōmoda.} hodie doctrinæ cœlestis, aliarumq; disciplinarum puritate fruamur. Iisdem etiam acceptum referendum quod aliquid, quicquid est, adhuc restat, quodq; non omnia unā cum corporibus eodem puluere obruta & sepulta sint. Quid enim maiorum nostrorū uirtutes, atq; res præclare gestas ab interitu & obliuione uindicauit nisi literæ ipsæ? Quid aliarum rerum omnium memoriā usq; ad hæc nostra tempora conseruauit nisi literæ? Sed id ipsum uno & item altero exemplo breuiter demonstramus. Nemo hodie animantium naturas exploratas haberet, nisi Aristoteles præclarissimos illos de eorundem historia libros conscribere uoluisset. Quod ut præstare posset non parum Alexandri adiutus est liberalitate, qui ad con- ^{Alexandri liberalitas in Aristot.} ducendos uenatores & alendas bestias illi octingenta talenta, hoc est, quadringenta & octoginta millia coronatorū transmisit. Nullam præterea stirpium peritiam hodie apud ullam gentem reperire liceret, si Dioscorides, Theophrastus, Plinius, & alij quidam earundem notas quibus deprehenduntur, literis non mandassent. Merito igitur hæc uerè regia in te uirtus nobis multis modis prædicanda erit, hoc præsertim tempore, quo maximus literarum ^{Hodierno tempore maximus literarum cōtemptus.} omnium contemptus nō tantum rusticis irrepserit casae, & artificum tabernae, sed & magnarum domos ac Principum aulas. Quotus enim quisq; hodie est Principū, quem hæc cura conseruandorum studiorum tangat? ita ut nobis metuendum sit, nisi C. T. aliorumq; quorundam, paucorum tamen pro dolor, Principum patrocinio & liberalitate adiutæ fuerint, ne propediem è manibus nostris elabantur, redeatq; pristina illa uerè Scythica barbaries. Quare ut literas quemadmodum cœpisti perpetuò ames, foueas, & conserues, non solum hortor, imò etiam per CHRISTVM oro. Siquidem dum eas inuare & ornare studes, simul etiam ^{Quæ commoda literarum conseruationem sequantur.} religionem, cuius in primis cura habenda est, naturæ cognitionem, leges, & quicquid est ad reipub. pacem & tranquillitatem conseruandam necessarium, tueris. Proinde non est cur C. T. eius liberalitatis, qua in conseruatione literarū uteris, poeniteat: dum enim harum cultoribus succurris, atq; adeo ut suum cursum strenuè urgeant efficis, tibi etiam simul sempiternam laudem paras. Quum enim illis non sit quod pro tantis tibi beneficijs quibus eos ornas rependant, tamen hoc præstabunt uicissim, ut memoria tua apud posteros perpetuò sit duratura. Nam quanquam reliqua humana omnia, utcumq; in speciem uideantur firma & solida, cum annis simul labantur & deficiant; sola tamen laus quam doctrinæ conseruatio peperit, immortalis existit. Quapropter neq; ampliorem, neq; splendidiorē famam & gloriā tibi, imò toti tuæ ornatissimæ familiæ, comparare poteris, quàm doctrinæ & studiorū conseruatione. Ut autem id quod nunc facis perpetuò quidem facias, in primis te necessitas ipsa, quam paulò antè exposui, cohortetur: dein diuinum etiam præceptum quod hoc ipsum abs te

alijsq; Principibus seuerè admodum exigit, ut liberalitate uestra sic iuuetis studia, ut horum subsidio publica pax & tranquillitas conseruetur. Sed non est cur C. T. sponte currrenti calcaria addam, quàm inter omnes Germaniæ nostræ Principes uix alius reperiatur qui æquè atq; tu literas, eosq; qui opinione aliqua eruditionis clari sunt, amet, foueat, tueatur, ornet. Nobilitatis itaq; tuæ, multarumq; aliarum præclarissimarū quæ in te elucent uirtutū splendore motus, hos, quos multis sanè sudoribus & impensis adornauit, de Stirpium historia commentarios Celsitati tuæ inscripsi. Perspectum enim habebam eos nō uulgare, sed excellens aliquod patrocinium requirere, quandoquidem uix ulla alia possit esse cōmentatio quæ plurimum calumnijs pateat & exposita sit, quàm ea quæ de stirpium natura explicanda suscipitur. Proinde cum in spem certissimam adduceremur, nostras has uigilias non uulgarem gratiam ex amplissimi nominis tui inscriptione apud candidos & æquos inituras, foreq; ut eam ob causam maledicorum conuiciatorū petulantia perfringeretur, te quidem in tanto ornatissimorum Principum numero mihi delegi, cui potissimum has ipsas consecrarem. Quare cum eas suscipies illustriss. PRINCEPS, cōmendari tibi defensionem & conseruationem huius partis medicinæ quæ stirpium naturas inquirat, statues. Quam ut cupidè & libenter in te recipias multa, scio, mouebunt: potissimum uerò hoc ipsum, quod uix ex ulla alia re magis diuina præsentia & benignitas eluceat, quàm ex tam uaria stirpium tum forma, tum natura, dum scilicet omnes illas ad usum hominis conditas à Deo ipso perpendimus. Si quid igitur aliud, herbarum certè diligens contemplatio exuscitat, imò cōfirmat in animis nostris opinionem hanc, quod homines Deo curæ sint, qui tam anxie laborauit in ijs tuandis ac tuendis, dum tot elegantissimis atq; præstantissimis stirpibus, quibus illi tam uarios morbos propulsare possunt, terram exornauit. Non parum etiam ad eam suscipiendam curam te præclarissimorū tum Regum tum Principum exempla, quæ supra recitauimus, hortabuntur. Sed omnium maximè immensa cōmoditas quæ ex istius partis medicinæ conseruatione ad uniuersos perueniet. Ad herbariæ deniq; medicinæ tum amorem tum defensionem mira quoq; iucunditas, quæ in contemplandis tot herbarū generibus animū subibit tuum, inuitabit. Quid enim iucundius, quid delectabilius quàm intueri stirpes, quas Deus opt. max. tot tamq; uarijs pinxit coloribus, tot elegantissimis redimiuit floribus, quorum colorem nullus unquam pictor satis exprimere potuit: tot deniq; seminibus & fructibus, quorum & in culina & in medicina usus est maximus, ornauit? Verum non est cur te pluribus in admirationem huius partis medicinæ pertrahere coner, utpote qui antea studio & amore eius sic tenearis, ut uix sit aliud quod te magis delectet. Nunquam enim in extruendis hortis tot arboribus atq; herbis constitis tantum operæ & impensarum poneres, si non illuc te rei iucunditas ac singularis amor pertraheret. Reliquum nunc est illustriss. PRINCEPS, ut pro tua excellenti humanitate, quæ uestræ familiæ cognata est, munus hoc nostrū tanquā specimen & testem mei erga C. T. amoris & obseruantiae, exporrecta lætaq; fronte accipias, atq; me tuo fauore cōplectaris, & autoritate ab inuidorum calumnijs defendas. Bona autem spes est hunc hortum quem donamus C. T. fore longè gratissimum, non tantum quod in eo omnis ferè generis herbas elegantissimè pictas reperire queas, uerumetiam quod inde ad quæuis morborū genera remedia decerpere tibi liceat. Deus opt. max. te tuamq; ditionem incolu-

Dedicationis
causæ.

Diuina præsen-
tia & benignitas
ex stirpibus ipsis
elucet.

mem seruet, ut Reipub. Christianæ atque literis diutissimè pro-
desse possis. Tubingæ, Calen. Martijs, Anno à
nato Christo M. D. XLII.

**EXPLICATIO QVARVN
DAM VOCVM TOTO HOC
opere passim occurrentium, in quibus
assequendis non admodum peri-
tus lector hærere posset.**

Acetabula.

Cetabula ab aceto denominata uidentur: quâuis alijs ab accipiendo dictum putent, atque hinc est quod scribant acceptabulum: uascula quæ fuerunt orbiculata, concava, sine marginis latitudine, quæ aceto plena ad intinctus ponebantur. Dehinc uox ad omnia alia quæ similem concavitatem habent, translata fuit. Primumque sic concavas partes in polyporum flagellis, quibus id animal nititur, & uelut adminiculis fultum exurgit, nominauerunt. Translata etiam uox ad foeminarum locos, uocaueruntque acetabula uenarum arteriarumque ora, quæ in uterum feruntur hiantia. Translulerunt postremo etiam hoc nomen ad herbam, quam eam ob causam Acetabulum dixerunt, quod folia acetabulo similia in orbem circumacta, sensimque, sic ut sensum fallant, in concavam lacunam descendentiâ, habeat. *κοτυλιδόνες* græcè nominantur.

Acinus.

Acinus non tantum grana interna uuae, quemadmodum quidam existimant, sed totum fructum, qui ex succo, & parte quæ ueluti caro est, & ex uinaceis, & ambiente forinsecus cute constat, significat. Testis Galenus, qui libro 2. de facultatibus alimentorum sic scriptum reliquit: Acini corpus ex quatuor partibus constat, ex ea scilicet quæ eius ueluti caro est: exque humore per eam disperso, unde uinum; præterea ex nucleo, atque eo quod omnia hæc foris circumcludit membranoso tegumento. *ἄκκις* Græcis dicitur.

Aculei.

Aculei, quæcumque duriuscula in cuspidem turbinate punitionem infligunt spinulorum modo, nominantur.

Acus.

Acus, purgamentum frumenti, leuissimum scilicet in eo quod uentilabris extra aream iacula.

Adnata.

Adnata, uel Adnascentia, siue Appendices, ramuli dicuntur quos caulis nonnunquam ex semittit, quasi nouam adscititiamque prolem. Sic autem uocantur, quod quasi cauli adnascentur & superaccedant. Græci *παράφυλλοι*, quod circumcauli erumpentes accrescant, appellauerunt.

Alæ.

Alæ, caui inter caulem, & ramulos anfractus, unde sinuatim noua proles egreditur, facta ab humanis alis translatione, dicuntur. Græci *μυρσώλεις* uocant.

Alabastra.

Alabastra sunt seruandis odoribus ex solidissima & frigidissima materia facta uascula, sic dicta Græcis quod ob læuorem suam capi tenerique manibus non facile possent, lubricaque dilaberentur. Hinc alabastrites lapis, quem nunc alabastrum uocant, quoniam ex eo alabastra fierent, denominatus est.

Aluta.

Aluta pellis seu corium dicitur postquam ad usum & opus calceorum & aliarum rerum concinnatum est. Hinc alutamē, si

ue alutamētū, opus ex concinnatis pellibus factum. Et alutarij, pellium & coriorum concinnatores.

Alfiofa.

Alfiofa non dicuntur ea quæ frigidis locis gaudent, sed contra potius quæ algores ferre non possunt. Amuleta remedia sunt præsentanea aduersus uenena & fascino-

Amuleta.

nes, qualia quidam in annulis, & collo suspensa gestare solent. Amphora mensura est quæ capit duas urnas, seu octo congios. Apices quæ in medio calycis seu folliculi quo flos clauditur erumpunt, stamina sunt, quæ ueluti filamenta ab intimo floris sinu profiliunt. Habent apices sæpius in summo quidpiam crassiusculum, à qua similitudine nomen acceperunt.

Amphora.

Apices.

Arbor est quicquid à radice statim simplici caudice, brachiatum ramis, surculosum, dissolutumque contumax assurgit. Articuli sunt partes quæ in nodos quosdam intumescunt, à quibus persæpe ramuli prodeunt.

Arbor.

Articuli.

Asparagi quæ primum in lucem prodeunt olerum germina, priusquam in folia explicentur, recentissimique turiones qui edendo sunt, dicuntur. Arista, est quæ ut acus tenuis, longa, eminet à gluma. In summa, aristæ quasi apices & cornua sunt spicarum.

Asparagi.

Arista.

B

Baccæ sunt foetus minutiores herbarum, fructuum, arborum uel, qui dispersius rariusque enascuntur: ut sunt partus lauri. Atque in hoc ab acinis differunt, quod non densius proueniant.

Baccæ.

Brachia sunt plantarum, præcipue autem arborum ramuli, quod instar brachiorum in homine extendantur. Bulbi radices sunt rotundæ tunicatae, quales sunt hyacinthi, asphodeli, & colchici.

Brachia.

Bulbi.

C

Cachryes sunt oblonga panicularum modo nucamenta, quæ squamatim compacta propendent à ramis. Crescunt hyeme, uere dehiscunt in flauescens squamulas, & folio prodeunte, decidunt: qualia in abiete, picea, & alijs permultis uidere licet. Plinius pilulas nominat. Calathus est rectus turbo, hoc est, id quod ex angustis in latitudinem se diffundit. Calathi effigiem planè referunt flores liliorum.

Cachryes.

Pilula.

Calathus.

Calyx folliculus est, quo flos primum, mox seminis foetus clauditur. Capillamenta particulae teretes & oblongæ in capilli modum extenuatae dicuntur. Caput est id quod sursum deorsum uel in globum extuberat, aut in orbem glomeratur. Si magnitudine cesserit, capitulum nominatur. Extremam tamen uitis partem caput etiam uocant, id est, ultimum & productissimum flagellum. Capreoli sunt coliculi intorti ueluti cincinni quidam in ipsis pampinis tenerioribus apparentes, quibus uitis ueluti manibus quibusdam adminicula complectitur, ac comprehendit. Si enim ut uitem teneant, serpunt ad locum capiendum: unde à capiēdo capreoli dicti sunt. Caro dicitur id quod cortici subest.

Calyx.

Capillamēta

Caput.

Capreoli.

Caro.

Caudex dicitur in arboribus & fruticibus, id quod à radice supra terram simplex assurgit, & in quod à radice fertur alimoniam. Caulis

Caudex.

Caulis.

uerò idem quod supra solū simplex profilit in herbis nominat. Sic utiq; caudex ad frutices & arbores, caulis ad herbas duntaxat pertinet.

Ceruix. Ceruix est pars illa à capitis radicibus prodiens, prelonga, teresq; sic dicta, quod in colli speciem figuretur. **Cyathus** Græcis *κῆρυξ*, id est, à fundendo dictus, est duodecima

Cyma. pars sextarij. Cyma herbarū delicates te-nerioresq; coliculi, quos à prima germinatione, & in summa stirpe proferūt. Nam cum uer- num tempus appetit, primo quoq; foliorū pul- lulatu, præclusis adhuc florū calycibus, quos- dam quasi turiones, olus subministrat, in qui- bus floris primū, mox feminis foetus cōcludi-

Cirri. tur. Cirri sunt capillamenta quæ contorta crispan- tur. **Clauiculæ.** Clauiculæ coliculi sunt, quibus quasi manib; proreptans uitis adminicula cō- prehendit. **Coma.** Coma est quicquid hilaru uen- itate criniū modo, summa ramorū uel colicu-

Congius. lorum exornat. Congius, qui græcè *κῶγος* dici- tur, sex sextariorū capax mensura est. Eadem

Conus. etiā congiariū appellat. Conus Græcis, uel pyramis, est inuersus turbo, hoc est, id quod ex latitudine in arctius protrahitur ac fastigia- tur. Cui calathus, ut diximus, cōtrarius existit.

Cor. Cor est quod in mediolignū residet, & tertium à cortice cōtinetur, uelut in ossibus medulla.

Matrix. Ab alijs matrix, à nōnullis medulla nominat.

Corymbus. Corymbus est hederarū uua dependentib; acinis coacta. Transferē tamen ad multos her-

Cortex. barū fructus. Cortex pars est ultima à sub- iecto corpore separabilis, ueluti crusta quædā

Cotyle. ad tegendū data. Cotyle uox est in Græcia nata, nam Romani hemina uocabulo utunt.

Crenæ. Vide in dictione Hemina. Crenæ sunt quæ- dam in extremis oris incisuræ, à quibus crena- ta herbarū folia uocantur, hoc est, serrata, per-

Cubitus. ambitūq; secta. Cubitus est mensura quāta patet à cubiti flexura usq; ad summū mediū di- gitū, quæ sex palmis digitis uel uiginti quatuor

Culmus. constat. Culmus frumētī calamus est, qui spi- cam sustinet.

D

Decussis. Decussis antiquis ad x literæ figurā fie- bat, quæ apud Latinos decem significat.

Dilutū. Hinc decussari est in speciem literæ x diduci.

Dilutū. Dilutū dicitur, quod est mixtū; unde uinum aqua mixtū dicitur dilutū. Dilutum uerò sub- stantiū factū, est id liquidum, in quo aliquid certo tempore maceratū & infusum fuit; ut si in uas uini appositū absinthiū fuerit, deinde post interiectū tempus abstractū, id uinum ab-

Dodrans. sinthij dilutū uocatur. Dodrans est men- sura duodenū digitorū. Aliàs palmus maior La- tinis, & Græcis *δωδραν* dicitur. Dodrantalis itaq; cauliculus uocatur, qui longitudine duo- denos æquat digitos.

E

Echinus. Echinus est quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, siue tegmen, siue ca- put, siue cacumē fuerit; sic dictus quod globo

so spinarū agmine maris herinaceū mentiat.

F

Fibrae. Fibrae capillamētis germanæ sunt, quæ her- barum arborumq; minutiores sunt radi- culæ, in quas uelut extremas, crassiores effuse sparguntur. **Fimbriæ.** Fimbriæ sunt uestium extremi- tates, à quibus & fimbriata folia dicuntur, quæ in ambitu in quasdam fimbrias exeunt.

Flagella. Flagella dicuntur cymæ arborum & ipsarū summae partes, quæ ad cuiusq; uenti flatū mo- uentur: unde etiam nomen traxerunt ab eo quod flatibus petantur. Flagella etiā sunt ui- tium rami oblongiores, & productiores, alijs tamen minores, ab ipsis brachijs sursum ascen- dentes: dicta flabella prius, à uenti flatu scili- cet. **Folliculus.** Folliculus theca rei cuiuslibet, quæ gra- num uel semen cōtinet inuolutum. Sic mem- branosa cutis acini folliculus dicitur. **Fructus.** Fructus, quod carne & semine cōpactum est. Fre- quenter tamen pro eo, quod inuolucro perin- de quasi carne & semine coactum est, accipi so- let. **Frutex.** Frutex est quod à radice caudice multi- tiplici, ramosumq; sese attollit, ut rubus.

Frons. Frons interdū pro ramo ponitur. Proprie tamen dicitur id quod ipseramus circunqua- que producit, multa interdū folia habens, & nonnihil corticis, ac ueluti cauliculi.

G

Gemma. Gemma in uite idē est quod oculus, quia ueluti ocellus quidā cōspicius, aut gem- ma quædam excellens conspici possit, cum primū ē uite prodit, aut sarmento. Hæc ineun- te uere sese ostendit, & ab ea primū flos, deinde fructus prodit tam in ipsis uitibus, quàm arbo- ribus. **Geniculi.** Geniculi siue genicula sunt nodi qui in herbis, aut leguminibus, aut etiam subfruti- cibus apparent. Sic geniculatæ radices nomi- nantur, quæ nodis quibusdā interstinctæ pro- tuberāt, rotundæ & leuiter capitulatæ. **Glu-**

Glu- ma est folliculus grani quod in spica continet, uel grani theca. **Grossi.** Grossi appellatur fici, quæ nō maturescūt. Priuatim tamen in biferâ fico eas intelligunt, quæ per messes maturantur.

Grossi. Has grossulos Græci uocant *ὀλυβός*.

H

Hemina. Hemina Romana uox est, ex græco quidē *ἡμισ*, quod dimidia sextarij pars sit, deri- uata. Græcis *κοτύλη* nominatur. Capit uncias

Hemina. decem mensurales, ut copiose in annotationi- bus nostris in quartū de tuenda sanitate librū Galeni demonstrauimus. **Herba.** Herba est quod à ra- dice foliatum, sine caudice prouenit, sapiusq;

Herba. semen in caule fert.

I

Internodiū. Internodiū, quod inter artus uel genicula mediū intercedit, dici cōsueuit. **Interue-**

Interue- niū, quod inter uenas intercipit. **Iuba.** Iuba est arūdinacea coma effusa, qualis in milio est; me-

Iuba. taphora desumpta à iubis, hoc est crinibus ani- maliū à collo pendentib; **Iulus.** Iulus tam Græcis q̃ Latinis est quod in corylo cōpactili callo race- matim

EXPLICATIO.

matim cohæret, & ueluti prælongus uermis, singulari pediculo pensile nititur, & fructum præcedit.

L

Lachryma. **L**achryma est is humor, qui statim defecto caudice, uel ramo, aut tantum ipso ligno, profilit, & apparet. **Lanugo** in herbis atq; arboribus lanata quædam est hirsuties, qua folia, coliculique canescunt. **Liber** pars corticis interior quæ ligno pressius adhæret. Is qui bus scribimus libris nomen dedit. **Libra** Romana capit uncias duodecim mensurales. **Ligula** Ligula quarta pars cyathi dicitur, hoc est, semuncia, demptis scilicet duobus scriptulis. **Loculamēta** Loculamenta sunt seminū inuolucra, quæ ueluti parua capsulæ ea recludunt. **Lomentum.** Lomentum, fabarum farina est. **Laciniæ** partes sunt extremæ particulatim decoris causa concisæ, orarumq; summarum cæsuræ. Inde folia membratim per flexuras digesta, uel natius segminibus discreta, laciniata uocantur. Sunt tamen qui lacinosum pro sinuoso usurpent.

M

Malicorium **M**alicorium est mali punici putamen. **Malleolus.** Malleolus nouellus est palmes inna tus prioris anni flagello, cognominatus à simi litudine rei, quod in ea parte qua deciditur ex uetere sarmento, prominens utrinq; malleoli speciem præbet. Vel, quod capillatus utrinq; & furculatus solebat feri. **Matrix,** uide in dictione Cor. **Medulla,** uide ibidem. **Mucro.** Mucro est acumen in quod pars quæcunque desi nit. Sic foliorum multorum, siliquarum quarun dam, & spinarum omnium extrema in mucro nem acuminantur. **Muscus** est id quod in ipsa corticis superficie quarundam arborum lanuginosum apparet, ueluti cani quidam ipsa rum arborum uilli. In quibusdam etiam quæ dam ipsarum arborum quæ uisitur uillosa flo sculorum congeries, quæ quod confercta sit densaq; floreat, muscus dici consueuit; ut in **Muscaria.** Ligustro, & compluribus alijs. Muscaria sunt in orbem radiatæ herbarum comæ, cacumi naq; in fascies coacta; à flabii similitudine, cuius uentilatu muscæ cõuiuis abigunt, dicta.

N

Nucamenta **N**ucamenta dicuntur ea quæ callo squa matim compactili pendent è ramis nu cum, roborum, picearum: sic dicta, quod sint quasi quædam naturæ rudimenta, pineam nu cem facere condiscuntis.

O

Oculus. **O**culus gemmula illa in herbarum furcu lis, primum germinationis argumentum dicitur.

P

Palma. **P**alma dicitur maius uitis flagellum, unde nascuntur uuæ. **Palmus** ueteribus du plex fuit. Minor digitorum quatuor habeba tur, Græcis *πυλαυσις* uocatus, Maior digitorum

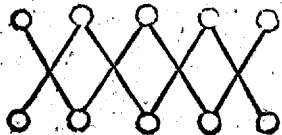
duodecim, *πυλαυσις* Græcis dictus. **Palmi** tes dicuntur qui è stirpibus ac furculis quotan nis prodeunt: sic nominatæ, quod in modum humanarum palmarum uirgulas quasi digitos ædant. **Pampini** sunt frondentium ramu sculorum comæ coliculique fructum fouentes, & ab impendente uindicantes iniuria. Hinc pampinare, est pampinos superfluos ex uinea detrahare, posteaquam fronduit. **Panicu** la dici potest quicquid sublonga uel subrotun da effigie tumet, ut quæ pendet è picearum ra mis. Lanosam quoq; comam in milio, panico, arundine, & qualem in aruis complures her bæ, & in palustribus iungi gerunt, Latini pani culam dixere. **Pappus** tam Græcis quam Latinis est lanugo ex floribus aut fructib; de cidua. Sic etiam lanosi quidam uilli, qui deflo rescentibus aliquot herbis remanent, & post modum in auras euanescent, pappi sunt, ut in senecione, soncho, & plerisque alijs fit. **Pedi** culus, siue quod idem habet, Petiolus, id est quo folium, fructus, aut flos dependet. **Peda** menta quibus stat recta uinea dicuntur, hoc est, quibus ueluti pedibus nititur. Nominant etiam à quibusdam pedamina. **Pilula,** uide Cachrys. **Pyramis,** uide Conus. **Pro** pago dicitur uitis uetula depressa, atq; in terrâ per inflexos arcus submersa, ut ex una plures emergant. **Pulpa** in arboribus est, quod nos in animalium corporibus musculum ap pellamus. **Puluinus** est quod inter sulcos eminulum protumet, sic dictus quod quandam referat puluinorum in quibus sedemus simi litudinem.

Q

Quincuncialis figura, eius figuræ quæ de cussim antiquis significabat, media est. Fiebat uero decussis ad x literæ formam, quæ quidem apud Latinos decem significat. Atq; hæc si per medium secetur, remanebit v figura, quæ quinarium numerum, atque adeo quin cuncem demonstrat. Sed hæc quidem multo ties tum superius, tum etiam inferius multipli cata, figuram facit, quæ quincuncialis appella tur. Talem planè Trichomanis cauliculi effi ciunt. Typos formæ quincuncis, & quincun cialis ordinis, subijcere placuit.

Quincunc.

Ordo quincuncialis.

R

Racemus pro uua accipitur. Neq; tantum ipfius uitis est, sed etiam hedere, & aliarum herbarum, aut fruticum uuas quasdam produ centium. Dicitur etiam ramosum id, quo depen dent acini. **Rami** sunt, qui in caule fissi mul tiplices sparguntur.

VOCVM DIFFICILIVM EXPLICATIO.

Sarmenta. **S**armenta praelongae sunt vitium uirgule, in quas uitis luxurians spargitur: hoc est, uitis ipsius brachiorum & caulium ligna, tam dum sunt in ipsa uite, quam dum execta, & exempta sunt. **Scapus.** Scapus est caulis qui in styli modum sursum proreptat, aut in altum fertur, ducta à columnaribus scapis similitudine. **Scopus.** Scopus ramosum id, quo dependet acini. **Sesqui.** Sesqui uocabulum cum aliqua mensura uel modi, uel numeri, uel temporis collocatum, non integrum modò id cui fungitur explicat, sed integrum & semis. Sic sesquilibra, libram unam & semis significat. Sesquimensis integrum mensum cum dimidio. **Sextarius.** Sextarius capit uncias uiginti mensurales. **Siliqua.** Siliqua tegumentum est, quo uel grana leguminum, uel herbarum semina concluduntur. Nam non modò legumina, sed & complures quoque & herbae & frutices siliquas proferunt. **Sinus.** Sinus arborum cauia sunt. **Spica.** Spica est quod culmus extulit. Hanc antiquitus rustici specam uocabant, & à spe uidetur nominata: eam enim quod sperant fore, serunt. Tria uerò continet, granum, glumam, & aristam. Spica mutica est quae non habet aristam. Et mutica, quasi mutila nominatur. **Spongiae.** Spongiae antiqui olitores uocarunt radículas illigatas & connexas. Hinc Asparagi fatui & altis radices multis irretitae capillamentis coalescentes, & inter se implicatae, ac quasi in unitatem coeuntes spongiolae, & spongiae spongiolaeque appellantur. **Stamina.** Stamina sunt qui in medio calycis erumpunt apices: sic dicta, quod ueluti filamenta ab intimo floris sinu profiliant. **Stipulae.** Stipulae folia sunt culmum ambientia. **Striae.** Striae partes sunt quaedam quae protuberant & eminent. Hinc striatus caulis, qui huiusmodi striis est praeditus, aut striaturis exasperatus. Strigiles etiam, si Vitruuius credimus, appellantur. **Stolones.** Stolones appellantur coliculorum soboles, inutilesque à radicibus fruticatio. **Suffrutices.** Suffrutices sunt quae copuluribus ramulis surculisque lignosis scaerent, sed minutis constant folijs. **Surculus.** Surculus, quod ex ramis simplex ac indiuuum oritur, estque uelut germen quoddam ex ipso trunco uel caudice productum.

Thyrus. **T**hyrsus est caulis, idque nomen sibi uendicauit, quod uirgulae in modum, uel telis reconditum confurgat. **Tomentum.** Tomentum Latinis omne id quo culcitrae ad molliorem & calidiorum quietem infarciuntur, dicitur, siue id lana sit siue pluma, siue quod uoluerit aliquis, excipiendis molliter & fouendis calore corporibus nostris aptum. Sic Dictamni folia, quod mollia uidentur esse, tomentitia & lanca dicuntur à Dioscoride, hoc est, γναφαλοειδής. **Tori.** Tori prominentes partium calli, & in sepulparum mo-

do collecti nominantur. Graeci κονδυλάς uocant. Hinc κονδυλάδης, id est, torosus, quod idem Latinis est ac nodi formam praeseferens.

Triens. Triens quatuor cyathi. **Tunica.** Tunica est tenuis cortex & ueluti membranaceus, quo uel arbor, uel radix inuestitur. Sic caepe folliculis est tunicatum. **Turbo.** Turbo dicitur quicquid ex acumine tendens in amplius spaciatur. Hinc turbinatum, quod ex angusto continenter in latius prodit. Sic turbinata conspiciuntur pyrorum forma. Per multa etiam herbarum folia in mucronem turbinantur. **Turiones.** Turiones sunt tenebrosae summitates ipsarum arborum, quae singulis annis crescunt. **Topiarium.** Topiarium opus est quod ex arbore, frutice, uel herba ad decorem componitur in testudines aut cameras fornicatum. Hinc topiariae dici merentur arbores uel herbae quae nimirum huic operi, quod flexiles sunt, ac suo lentore sequaces, accommodantur.

V. **Vascula.** Vascula, seminum inuolucra sunt. **Venae.** Venae sunt quae in plantarum folijs apparent, & ramulos & humorem habentes. **Vermiculatum.** Vermiculatum quod rosae modo, quasi purpuris, rutilat, dicitur. **Verticillum.** Verticillum florum uel foliorum ambitus, qui coliculos aut ramulos herbarum coronat, existit: ab instrumenti mulieris similitudine dictum, quod fuso uertendi gratia solitum est adhiberi. **Vinaceae.** Vinaceae, grana sunt acinorum, γίγναται Graecis nominantur, quae pressis uuis cum folliculo abijciuntur.

Virga. Virga est quae ex radicibus, aut caudicibus lateribus exit. A nonnullis uirgae appellatae sunt soboles. **Virgultum.** Virgultum surculus is est, qui terrae committitur, ut in arbore insurgat. **Viticulae.** Viticulae non palmites aut sarmenta sunt, sed flagella quae uitis modo reptantia longe lateque uagantur, ac uicinos frutices nactae sic intrinsecos eos, ut ipsae perinde quasi pedaminibus abutantur: uel scandentia suis irretiunt clauiculis, quibus quasi digitis haerent, quales in cucumeribus, cucurbitis, & plerisque alijs inueniuntur.

Vimbella. Vimbella est floris seminis uel pedamentum, in plures digestum longiores pediculos, qui si mul ex fastigio eodem orti, in latius continuo radiantur, singuli uel florem, uel semine sustinent, in orbem circumactum. Graeci hunc floris habitum σκιοδίαρ, Latini uerò quoniam umbellae, qua mulieres uultum uindictant à sole, & aestum arcent, circumactam effigiem gerit, umbellam dixerunt. **Vmbilicus.** Vmbilicus id in pomis est, quod in eis medium uel prominet, uel conditur. **Vngues.** Vngues in rosas & foliatis floribus intellexerunt ueteres, imas suorum foliorum partes, quibus in capite suo cohaerent, decoloraeque dependent. Vel breuius: Vnguis infima pars foliorum rosae alba appellatur.

GRÆCARVM NOMENCLATIONVM INDEX,

GRÆCA
RVM NOMEN-
clationū Index: cuius nu-
merus paginam, litera se-
quens eiusdē paginæ par-
tem, designat. Picturas,
uel ante, uel post capita lo-
catas, uel ipsidem in-
sertas repe-
rie s.

A
Βρότονον 8. C
αβριολαφία-
μου 324. D
αβρωσις 135. A
αβαντον 81. A
αβιλον 191. A
αβισον 31. A
αβισον αβριον 799. B
αβιγονορ 797. A
αβρα 128. C
ακαλνυφ 105. A
ακανθον, η ακανθα 51. D
ακανθα λδουκη 54. B
ακονιτον 86. C
ακρον 13. A
ακτη 63. A
αλθαλα 16. C
αλισμα 43. C
αλκεα 79. B
αλκιβιαδου 268. C
αλονη 137. A
αλωνη 20. C
αμαρακον 582. C. Θ
666. C
αμαραντος 98. C
αμμι 66. D
αμπελος λδουκη 95. A
αμπελ μελανα 96. D
αμπελ ονοφορ 192. B
αμπος 83. B
αυγαλλις 17. A
αυγαλλις ενυδρ 724. C
αυδρδσακμον 75. A.
Θ 830. C
αυδραχνη 111. A
αυθον 29. A
αυθιμις 24. D
αυθωπομορφ 529. A
αυισον 61. A
αυωνις 60. C
απαεινη 51. C
απθ 132. C
αριζον 68. C
αριστολοχια 89. B
αρκιον 71. B
αρκιδος η αρκευθις 77. A
αρνόγλωσσον 40. A
αρον 68. C
αρτεμισια 48. A

αρεον 9. C
ασκληπιας 130. C
ασκρον, η ασκροσειδες 73. B
αταραγ 59. C
ασηρ αηικος 133. A
ατριον 448. C
ασφοδελ 114. D
ατρακτυλις 123. A
ατραφαεις 120. C
αφακη 109. B
αφινθιον 3. A

B
Βαλατη 153. B
βαρυθρον 149. A
βασιλικον 546. D
βατ 151. A
βατραχιον 155. A
βηχιον 139. B
βίλιον 171. A
βληχιον 197. A
βληχιον 173. A
βολδος αβρι 168. D
βοτανιον ερμα 474. C
βοτρως 178. C
βοθωνιον 133. A
βυγλωσσον 141. B
βυκορος 797. A
βυνιας 175. A
βυθβαλμον 143. A
βυθως 149. A
βυτον 165. A
βρυωνια 95. A
βρωμος 184. C

Γ
Γαλεδδουλον 193. A
γαλκισις 193. A
γαλλιον, η γαλλειον, η γαλατιον 195. B
γηντιανη 199. A
γορδιον 210. C
γης εφωτος 877. A
γιγιδιον 217. A
γληχιον 197. A
γλυκυρριζα 191. A
γλυκυσιδη 201. A
γναφαλιον 221. A
γογγυλη η γογγυλις 211. A

Δ
Δαμασωνιον 43. C
δαυκος 230. D
δαφνη αλεξανδρεια, η ιδαια 237. A
δαφνοσειδες 226. D
Διος Βωλαιος 376. D
διντακος 223. A
δρακοντια μεγαλη, η δρακοντι μεγα 234. D
δρως 228. C
δυσμομον 775. B

E
Εβρονότριχον 81. A
εβισκος 16. C
ελαττειον 704. D
ελεισφακον 247. A
ελγιον 241. A
ελεσελιον 271. A
ελιχουσον 98. C
ελεθρος λδουκος 271. A
ελεινη κισαμπελος 259. A
ελεινη 278. C
ελυκος 252. C
εμπετρον 729. B
υδιφυλλοκαρπον 237. A
επιδφυλλον 259. B
ερεβινθος 266. C
ερεκη 254. D
ερπυλλον 250. C
ερεθροδανον 279. A
ερυσιμον 256. C
εϋζωμον 261. A
εϋπατωριον, η ηπατω-
ριον 243. A
εϋφροσυνη 245. A
εφουδρον 324. C
εφημορον 239. A
Θ 358. C
εχιον 268. C

Z
Ζεια 282. C
Ζιζανιον 128. C

H
Ηδυσσμος 287. A
ημονιτις 295. A
ηπατωριον 243. A
ηεργερον 285. A
ηρυγιον 297. A

Θ
Θερμος ημορος 308. C
θλωσσι, η θλασσιδον 305. A
θειδαξ 298. C
θυαρος 128. C
θυμειρα 303. A
θυμος 826. C

I
Ιβρις 324. D
ιβισκος 16. C
ιερ βοτανη 591. A
ιερικιον 318. D
ιξος 328. D
ιου πορφυρου 310. D
ιπποσελιον 326. D
ιππεεις 321. B
ιεις 316. C
ιεις αχρια 239. A
ισατις 330. C
ιγας 132. C
ιτα 333. A
ιχθυόθηρον 450. C

K
Καλαμινθη 433. A
καλιτρινον 81. A
καίναβις 392. C
καπν 337. B
καρδιαμον 361. B
καρδιαμυντικη 324. D
καρος 397. A
καρυα πυλικα 397. B
καρυον βασιλικον 378. C
καουθα 347. A
κακωνα 376. D
καρχος 410. D
καρταυριον μικρον 386. C
καραιτις 797. A
κερασος 426. C
κετρον 349. B
κεινη η κροτωρ 339. A
κερκια 529. A
κερσιον 341. A
κισος 421. A
κισματις δαφνοσειδης 359. A
κινδι 105. A
κινκος 410. C
κινκος αχρια 123. A
κοκκιμηλα 402. C
κοκκιμηλα εδωδμος 367. A
κοκοκκωθις 373. A
κοκκωθια 445. A
κοκκιον, η εφημορον 358. C
κοκη 820. D
κοκκιον η κοκκιανον 344. C
κοκκωθις 448. C
κοκκιον 405. A
κοκκιον η ημορος 412. D
κοκκιη 437. B
κοκκιον 363. B
κοκκος 442. C
κοκκιον 429. A
κοκκιον 339. A
κοκκιον 388. C
κοκκιον 427. A
κοκκιον 375. A
κοκκιον 450. C
κοκκιον 443. A
κοκκιον 407. A
κοκκιον 443. A
κοκκιον 558. C
κοκκιον η κοκκιος 452. D

A
Λαγωπας 493. A
λαβυρις 454. D
λαπαθον 460. D
λαριξ 495. A
λαμωνιον 466. D
λαειον 363. B
λαχιμ 472. C
λεκυ 5

GRÆCARVM NOMENCLATIONVM INDEX.

λελυθ ^Θ	628. C	ωπ ^Π λ ^Θ	604. C	σ ^Σ λλ ^α	781. A	χα ^Χ μα ^Μ ί ^Ι δ ^Δ ους	868. B
λεπ ^Π ιδ ^Δ ιον	483. A	ωρ ^Ρ δ ^Δ ιον	278. C	σ ^Σ κ ^Κ λυ ^Υ μος	791. A	χα ^Χ μα ^Μ ει ^Ε κ ^Κ ισ ^Σ ος	877. A
λεπ ^Π ιδ ^Δ ι ^Ι α ^Α ρ ^Ρ υ ^Υ α	397. B	π ^Π ρ ^Ρ ικ ^Κ λ ^Λ υ ^Υ μ ^Μ λον	645. A	σ ^Σ κ ^Κ ο ^Ο ρ ^Ρ δ ^Δ ιον	775. B	χα ^Χ μα ^Μ ει ^Ε κ ^Κ υ ^Υ π ^Π α ^Α ρ ^Ρ ισ ^Σ ος	873. B
λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ αν ^Ν θ ^Θ ον	563. A	π ^Π ρ ^Ρ ισ ^Σ δ ^Δ ρ ^Ρ ω ^Ω ν	591. A	σ ^Σ κ ^Κ ο ^Ο ρ ^Ρ δ ^Δ ον	735. A	χα ^Χ μα ^Μ ει ^Ε κ ^Κ ω ^Ω ν λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ος	880. C
λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ιδ ^Δ ιον δι ^Δ ο ^Ο σ ^Σ κ ^Κ ο ^Ο ρ ^Ρ δ ^Δ ι ^Ι σ ^Σ	456. D	π ^Π ο ^Ο ρ ^Ρ σ ^Σ ικ ^Κ η μ ^Μ η ^Η λ ^Λ ε ^Ε α	602. C	σ ^Σ μ ^Μ ί ^Ι λ ^Λ α ^Α ξ ^Ξ λ ^Λ ε ^Ε ι ^Ι α	719. A	χα ^Χ μα ^Μ ει ^Ε κ ^Κ ω ^Ω ν μ ^Μ ε ^Ε λ ^Λ ας	882. C
λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ιδ ^Δ ιον θ ^Θ ε ^Ε ο ^Ο φ ^Φ ρ ^Ρ α ^Α ς ^Σ	485. A	π ^Π ε ^Ε τ ^Τ α ^Α σ ^Σ ί ^Ι τ ^Τ η ^Η ς	643. B	σ ^Σ μ ^Μ ί ^Ι λ ^Λ α ^Α ξ ^Ξ τ ^Τ ρ ^Ρ α ^Α χ ^Χ ε ^Ε ι ^Ι α	717. B	χα ^Χ μα ^Μ ί ^Ι μ ^Μ η ^Η λον	42. D. C
λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ω ^Ω ν ^Ν τ ^Τ ι ^Ι ς	477. A	π ^Π ε ^Ε τ ^Τ ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ε ^Ε λ ^Λ ι ^Ι ον	654. C	σ ^Σ μ ^Μ ί ^Ι λ ^Λ α ^Α ξ ^Ξ λ ^Λ υ ^Υ π ^Π α ^Α ι ^Ι α	707. A	582. C	
λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ω ^Ω ν ^Ν τ ^Τ ι ^Ι ς	477. A	π ^Π ε ^Ε τ ^Τ ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ε ^Ε λ ^Λ ι ^Ι ον α ^Α γ ^Γ ρι ^Ι ον	573. A	σ ^Σ μ ^Μ υ ^Υ ν ^Ν ιον	759. B	χα ^Χ μα ^Μ ει ^Ε κ ^Κ ω ^Ω ν ^Ν τ ^Τ ι ^Ι ς	884. C
λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ω ^Ω ν ^Ν τ ^Τ ι ^Ι ς	488. C	π ^Π ο ^Ο λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ιδ ^Δ ι ^Ι α ^Α ρ ^Ρ υ ^Υ α	598. D	σ ^Σ ο ^Ο γ ^Γ χ ^Χ ί ^Ι τ ^Τ η ^Η ς	318. D	ω ^Ω 830. C	
λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ω ^Ω ν ^Ν τ ^Τ ι ^Ι ς	386. C	π ^Π ή ^Η γ ^Γ αν ^Ν ον λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ιδ ^Δ ι ^Ι α ^Α ρ ^Ρ υ ^Υ α	615. B	σ ^Σ ο ^Ο γ ^Γ χ ^Χ ος	673. A	χα ^Χ ρ ^Ρ α ^Α δ ^Δ ι ^Ι ον	324. C
λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ω ^Ω ν ^Ν τ ^Τ ι ^Ι ς	474. C	π ^Π ί ^Ι σ ^Σ ον	628. C	σ ^Σ π ^Π α ^Α κ ^Κ η ^Η α	668. C	χα ^Χ λ ^Λ ιδ ^Δ ι ^Ι ον μ ^Μ ε ^Ε γ ^Γ α	864. C
λ ^Λ υ ^Υ κ ^Κ ω ^Ω ν ^Ν τ ^Τ ι ^Ι ς	443. A	π ^Π ό ^Ο α	474. C	σ ^Σ π ^Π α ^Α ρ ^Ρ τ ^Τ ον, η ^Η σ ^Σ π ^Π α ^Α ρ ^Ρ τ ^Τ ί ^Ι ον	759. A	χα ^Χ ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ α ^Α ν ^Ν θ ^Θ ε ^Ε ον	878. C
λ ^Λ ιν ^Ν ον	470. C	π ^Π ο ^Ο λ ^Λ υ ^Υ γ ^Γ ον ^Ν α ^Α τ ^Τ ον	548. C	σ ^Σ π ^Π α ^Α ρ ^Ρ τ ^Τ ί ^Ι ον	295. A	χα ^Χ ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ α ^Α ν ^Ν θ ^Θ ε ^Ε ον	120. C
λ ^Λ ο ^Ο π ^Π ιον	376. D	π ^Π ο ^Ο λ ^Λ υ ^Υ γ ^Γ ον ^Ν ο ^Ν ν α ^Α γ ^Γ ρι ^Ι ον	613. B	σ ^Σ α ^Α φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ ι ^Ι νος	785. A	Υ ^Υ Ευ ^Ε δ ^Δ ι ^Ι ον	889. A
λ ^Λ υ ^Υ σ ^Σ ι ^Ι μ ^Μ α ^Α χ ^Χ ιον	490. C	π ^Π ο ^Ο λ ^Λ υ ^Υ π ^Π ο ^Ο δι ^Ι ον	587. A	σ ^Σ α ^Α φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ ι ^Ι νος	685. A	ψ ^Ψ ι ^Ι λ ^Λ ω ^Ω θ ^Θ ον	95. A
Μ ^Μ		π ^Π ο ^Ο λ ^Λ υ ^Υ τ ^Τ ε ^Ε χ ^Χ ον	81. A	σ ^Σ α ^Α φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ ι ^Ι νος	765. B	ψ ^Ψ υ ^Υ λλ ^Λ ιον	887. B
Μ ^Μ α ^Α λ ^Λ α ^Α χ ^Χ η	510. C	π ^Π ο ^Ο τ ^Τ α ^Α μ ^Μ ο ^Ο γ ^Γ ε ^Ε ι ^Ι τ ^Τ ω ^Ω ν	652. C	σ ^Σ α ^Α φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ ι ^Ι νος	652. C	ψ ^Ψ υ ^Υ χ ^Χ ο ^Ο τ ^Τ ρο ^Ο φ ^Φ ον	349. B
μ ^Μ α ^Α ν ^Ν δ ^Δ ρ ^Ρ α ^Α γ ^Γ ο ^Ο ρας	529. A	π ^Π ρ ^Ρ α ^Α σι ^Ι ον	589. A	σ ^Σ α ^Α φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ ι ^Ι νος	777. B	Ω ^Ω	
μ ^Μ α ^Α ρ ^Ρ α ^Α θ ^Θ ρον	500. C	π ^Π ρ ^Ρ α ^Α σι ^Ι ον μ ^Μ ε ^Ε λ ^Λ α ^Α ρ	153. B	σ ^Σ α ^Α φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ ι ^Ι νος	726. C	Ω ^Ω κ ^Κ ι ^Ι μ ^Μ ο ^Ο φ ^Φ ος	895. A
μ ^Μ ε ^Ε λ ^Λ α ^Α ν ^Ν τ ^Τ ι ^Ι ς	153. B	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς	71. B	σ ^Σ α ^Α φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ ι ^Ι νος	779. A	ων ^Ω ων ^Ω ις	60. C
μ ^Μ ε ^Ε λ ^Λ α ^Α ν ^Ν θ ^Θ ι ^Ι ον	502. D	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς	71. B	σ ^Σ α ^Α φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ ι ^Ι νος	691. A		
μ ^Μ ε ^Ε λ ^Λ ι ^Ι λ ^Λ ω ^Ω τ ^Τ ος	526. C	π ^Π ρ ^Ρ α ^Α σι ^Ι ον	638. C	σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α	521. B		
μ ^Μ ε ^Ε λ ^Λ ι ^Ι σ ^Σ ο ^Ο φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ λον, η ^Η μ ^Μ ε ^Ε λ ^Λ ι ^Ι -		π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς	594. D	σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α	754. C		
φ ^Φ υ ^Υ λ ^Λ λον	497. A	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς	643. A	σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α	694. C		
μ ^Μ η ^Η κ ^Κ ω ^Ω ν η ^Η μ ^Μ ο ^Ο ρ ^Ρ θ ^Θ	517. B	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς	640. C	σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α	392. C		
μ ^Μ η ^Η κ ^Κ ω ^Ω ν λ ^Λ ο ^Ο ρ ^Ρ α ^Α τ ^Τ ι ^Ι ς	521. A	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς	647. B	σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
μ ^Μ η ^Η κ ^Κ ω ^Ω ν ρ ^Ρ ο ^Ο ι ^Ι α ^Α ς	514. D	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
μ ^Μ η ^Η λ ^Λ α ^Α ξ	717. B	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
μ ^Μ η ^Η ν ^Ν θ ^Θ ι ^Ι ς	287. A	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
μ ^Μ ο ^Ο ρ ^Ρ ι ^Ι α	521. B	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
μ ^Μ υ ^Υ ρ ^Ρ ι ^Ι α	512. C	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
μ ^Μ υ ^Υ ρ ^Ρ ι ^Ι ς η ^Η μ ^Μ υ ^Υ ρ ^Ρ α	524. D	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
Ν ^Ν		π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
Ν ^Ν α ^Α π ^Π υ	537. A	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
Ν ^Ν α ^Α ρ ^Ρ δ ^Δ ι ^Ι ον α ^Α γ ^Γ ρι ^Ι α	855. B	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
Ν ^Ν η ^Η σι ^Ι ον	542. C	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
Ν ^Ν υ ^Υ μ ^Μ α ^Α ι ^Ι α	534. C	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
Ξ ^Ξ		π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
Ξ ^Ξ αν ^Ν θ ^Θ ι ^Ι ον	578. D	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
Ο ^Ο		π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
Ο ^Ο η ^Η	575. A	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
ο ^Ο ιν ^Ν α ^Α ν ^Ν θ ^Θ ι ^Ι ς	563. A	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
ο ^Ο κ ^Κ ι ^Ι μ ^Μ ο ^Ο φ ^Φ ος	546. D	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
ο ^Ο μ ^Μ φ ^Φ α ^Α λ ^Λ ο ^Ο κ ^Κ α ^Α ρ ^Ρ θ ^Θ	51. C	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν ε ^Ε α			
ο ^Ο ξ ^Ξ υ ^Υ κ ^Κ αν ^Ν θ ^Θ α	542. D	π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ον, η ^Η π ^Π ρ ^Ρ ο ^Ο σ ^Σ ω ^Ω π ^Π ι ^Ι ς		σ ^Σ υ ^Υ λ ^Λ α ^Α μ ^Μ ι ^Ι ν ^Ν			

LATINARVM NOMENCLATIONVM INDEX.

Apios	132.C	Cicerbita	673.A	Fenumgræcum	797.A	Leporinus pes	493.A
Apollinaris	832.C	Cicuta	405.A	Fontalis	652.C	Leucoion Dioscoridis	456.D
Aristolochia	89.B	Cinara	791.A	Fragaria	854.C	Leucoion Theophrasti	485.A
Armoracia	661.A	Cinnamalis	81.A	Fumaria	337.B	Lolium	128.C
Arnoglossum	40.A	Citrage	497.A	Fusus agrestis	123.A	Lichen	472.C
Artemisia	48.A	Clematis Daphnoides	359.A	G		Ligustrum	479.A
Arum seu aris	68.D	Cnicus & cneus	410.C	Galeopsis	193.A	Lilium	363.B
Asarum	9.B	Cnicus sylvestris	123.A	Gallion	195.B	Limonion	466.D
Asclepias	130.C	Colubrina	234.D	Geminalis	567.A	Lingua canina	407.A
Ascyrum	73.B	Columbaris seu colum-	591.A	Genista	219.A	Lingua serpentina	578.C
Asparagus	59.C	bina	591.A	Genistella	219.A	Linum	470.C
Asphodelus	114.D	Colutea	445.A	Gentiana	199.A	Lithospermum	488.C
Aster atticus	133.A	Coma	820.D	Geranium	210.C	Lunaria minor	481.A
Atractylis	123.A	Consolida media	390.D	Gingidium	217.A	Lupinus sativus	305.C
Atriplex	120.C	Consolida minor	145.B	Gith	502.D	Lupus salictarius nelre-	165.A
Auena	184.C	Conuolvulus	259.A	Gossipium	580.C	pritus	165.A
Auricula muris	20.C	Corion seu coriannon	344.C	Gramen	135.A	Lychnitis	845.B
B		Corona regia	526.C	H		Lycostonum	86.C
Ballote	153.B	Corona Veneris	721.A	Halicacabum	691.A	Lyfimachia	490.C
Balsamine	188.C	Cotonea malus	375.A	Hedera	421.A	M	
Barba caprina	180.C	Crambe	412.D	Hedera terrestris	877.A	Maiorana	666.C
Batrachium	155.A	Crista gallinacea	591.A	Hedypnois	676.C	Malva insana	532.C
Beta	804.D	Crocus	442.C	Helxine	278.C	Malua	510.C
Beta sylvestris	466.D	Cruciata	419.A	Helxine cissapelos	259.A	Malus cotonea	375.A
Bellis siue bellus	145.A	Cucumis, seu cucumer	702.C	Hemionitis	295.A	Marrubium	589.A
Betonica	349.B, & 351.B	Cucumis anguino	704.D	Hepatorium	243.A	Melilotus	526.C
Blattaria	182.C	Cucurbita	367.A	Hiberis	324.D	Melones	702.C
Blitum siue blitrus	173.A	Cucurbita sylvestris	373.A	Hieracium	318.D	Mentha	285.A
Botrys	178.C	Cunila	303.A	Hierobotane	591.A	Menthastrium	287.A
Bouis lingua	141.B	Cyanus	427.A	Hirci barba	820.D	Mercurialis	474.C
Brassica sativa	412.D	Cydonia	375.A	Hirudinaria	400.D	Mercurialis sylvestris	443.A
Bugula lingua	141.B	Cynia	443.A	Hordeum	437.B	mas	443.A
Buglossum	141.B	Cynoforchis	558.C	Hordeum distichum	437.B	Milium	410.D
Buglossum magni	341.A	Cyperus & cyprip	452.D	Hordeum polystichum	437.B	Millefolium	582.C
Bulbus sylvestris	168.D	D		Hyacinthus	834.C	Mors uermium	5.B
& 358.C		DAmassonium	43.C	Hydropiper	842.C	Morus	521.B
Buphthalmum	143.A	Daphnoides	226.D	Hyoscyamus	832.C	Myrice	512.C
Buxus	643.A	Daucus	230.D	Hypericum	830.C	Myrrhis	524.D
C		Dolichi	707.B	Hyssopus	840.C	N	
Calamintha	433.A	Dracunculus maior	234.D	I		Napus	175.A
Callitrichum	81.A	Dulcis radix	191.A	Ibica	884.C	Napus bunias sativus &	175.A
Caltha uel calthula	381.B	E		Ibicus	16.C	sylvestris	175.A
Campanula	431.B	EBiscus	16.C	Illecebra	799.B	Nardus sylvestris	855.B
Canina brassica	443.A	Ebulus	63.B	Inguinalis	133.A	Nasturtium agreste	324.D
Canina malus	529.A	Echium	268.C	Intubus	676.C	Nasturtium sativum	361.B
Cannabis	392.C	Elenium	241.A	Inula	241.A	Nepeta	433.A
Capillaris	795.A	Elleborus albus	271.A	Iouis glans	376.D	Nerion	542.C
Capsella	303.A	Elleborus niger adulteri-	276.C	Iris	316.C	Nigella	502.D
Carduus	791.A	nus	276.C	Iris sylvestris	239.A	Nummularia	400.D
Carduus Veneris	223.A	Ephemeru	239.A et 358.C	Isatis	330.C	Nux auellana	397.B
Carduus suarius	880.C	Equinalis herba	321.B	Iuglans	378.D	Nux Regia & Persica	378.D
Carduus niger	882.C	Equisetum	321.B	Iuniperus	77.A	Nux castanea	376.D
Cardiaca	394.C	Erica	254.D	Iunonis rosa	363.B	Nux Pontica	397.B
Caron uel careum	397.A	Eruca	261.A	L		Nymphæa	534.C
Caryophyllata	383.A	Eruum	570.C	Labrum Veneris	223.A	O	
Cassutha	347.A	Eryngium	297.A	Lactaria herba	810.C	OCimum	546.D
Casta herba	201.A	Eupatorium	243.A	Lactuca	298.C	Ocimastrum	895.A
Castanea	376.D	Eupatorium adulterinu	264.C	Lactuca caprina aut ma-	810.C	Oenanthe	563.A
Centumorbis	400.D	F		rina	810.C	Olus atrum	326.D
Centunculu aut centun-	221.A	Faba	388.C	Lactuca syluatica	318.D	Ononis	60.C
cularis herba	221.A	Farrago	767.A	Lamium	468.D	Ophioglossum	578.C
Cepa	429.A	Farfaria	139.B	Lanaria herba	779.A	Ophris	565.B
Cerasus	426.C	Febrifuga	386.C	Larix seu Larex	495.A	Orchis	558.C & 561.A
Chamaecyparissus	873.B	Felterrae	386.C	Lafer, seu Laferpitium	762.C	Origanum	551.A
Chamaedaphne	359.A	Ficus sativa	754.C	Lathyrus	454.D	Orminum	567.A
Chamaeleon albus	880.C	Filicula	587.A	Laurus Alexandrina aut	724.C	Olyris	542.D
Chamaemelon	24.D	Filix	594.D	Idæa	237.A	Oxalis	465.A
Chelidonium maius	864.C	Feniculum	500.C	Lens, siue lenticula	858.D	Oxyacantha	542.D
Chelidonium minus	866.C			Lepidion	324.D	Oxylapathum	460.D
Chrysanthemum	878.C			& 483.A		Oxys	565.A
Cicer	266.C						

LATINARVM NOMENCLATIONVM INDEX.

P aeonia 201.A	Salvia 247.A	Thymbra 303.A	Aloë 137.A
Panicum 252.C	Sambucus 63.A	Thymus 826.C	Altaraxacon 676.D
Papauer fatium 517.B	Sanguinalis 613.B.&C	Thryallis 845.B	Altercum 832.C
Papauer corniculatum 521.A	Sanguinaria 448.C	Tilia 863.A	Ameos 66.D
Papauer nigrum 502.D	Sanicula 672.C	Tintinabulū terrę. 466.D	Amoris poma 532.C
Papauer rhœas 514.D	Sardiana glans 376.D	Tithymalorum genera 810.C	Anethum 29.A
Parthenium 582.C	Satyrum regium 711.B	Tordylon, siuetordylion 809.B	Anisum 61.A
Pastinaca 685.A	Satyrum trifoliū 709.B	Trichomanes 795.A	Apium hortense 743.A
Pedicularis herba 785.A	Saxifraga 729.B	Trifoliū odoratū 816.C	Apium agreste 155.A
Peplos 604.C	Scandulaceum 305.A	Triticum 647.B	Aquilegia 101.B
Pepones 702.C	Scilla 781.A	Trifolium pratense. 820.C	Archangelica 468.D
Pefasites 643.B	Scorpium 86.C	Trifago 868.C	Arcocus 791.A
Petroselinum 654.C	Scythica radix 191.A	Trixago palustris 775.B	Aristologia 89.B
Petroselinum syluestre 573.A	Secale 767.A	Tuber terrę 450.C	Armoracia 661.A
Perfoliata 631.B	Sedum 31.A	Tusilago 139.B	Artemisia 48.A
Perficaria 631.A	Semen 282.C	Typha 822.C	Arthanita 450.C
Perfica málus 602.C	Semen lumbricorū 5.B		Arthetica herba 845.B
Personatia 71.B	Seminalis 613.B	V	Articocalus 791.A
Pes anserinus 652.D	Senetio 285.A	Veratrū album 271.A	Afa foetida 762.D
Pes cornicis 448.C	Sentes 151.A	Verbascum 845.A	Asarum 9.B
Peucedanus 598.D	Septifolium 259.B	Verbascula duo 845.B	Aspergula 51.C
Phu 855.B	Seriola 676.C	Verbenaca 591.A	Asprella 321.B
Pinastellus 598.D	Seris 676.C	Vernilagium 882.C	Atriplex 120.C
Piperitis 731.A	Serpentaria 400.D	Veficaria 691.A	Auena 184.C
Pistolochia 89.B	Serpentaria maior. 234.D	Vetonica 349.A	B
Pisum 628.C	Serpyllum 250.C	Vicia 171.A	Balsamita 721.A
Pituitaria 785.A	Serrula campana 526.C	Victoriola 237.A	Baptifecula 427.A
Plantago 40.A	Sefeli Creticum 809.B	Viola 456.D	S. Barbarę herba 745.A
Polygonatum 584.C	Sefeli Mafiliense 787.A	Viola alba 485.A	Bardana 71.B
Polypodium 587.A	Sideritis prima 770.C	Viola matronalis 312.D	Basilicon 546.D
Polytrichon 628.D	Siliquastrum 731.A	Viola muraria uel purpurea 310.D	Bedegarim, siue Bedeguar 54.B
Polytrichum 81.A	Sinapi 537.A	Viscum 328.D	Belzuinum 762.D
Porrum 633.A	Sion 724.C	Vitis alba 95.A	Benedicta herba 383.A
Portulaca 111.A	Sifer 750.C	Vitis nigra 96.D	Berberis 542.D
Potamogeton 652.C	Sifymbrium 721.A	Vitis uinifera 83.B	Beronica 349.A
Prænestina nux 397.B	Sifymbrium cardamine 721.A	Vmbilicus terrę 450.C	Bipennula 607.B
Proserpinaca 613.B	Sitaniū 647.B	Volucrum maius. 645.A	Bistorta 259.B
Prunus 402.C	Smilax aspera 717.B	Vrceolaris 278.C	& 772.D
Pseudonardus 889.A	Smilax hortensis 707.A	Vrtica 105.A	Bifmalua 16.C
Pfilothrum 95.A	Smilax læuis 719.A	Vrtica labeo 193.A	Bombasum 580.C
Pulegium 197.A	Smyrnium 759.B	Vua crispa 186.C	Bombax 580.C
Pulicaris herba 887.B	Solanum 691.A		Bonifacia 237.A
Pulmonaria 636.C	Solidago 694.C	X	Bonus Henrichus 465.A
Pyrethrū syluestre. 638.C	Solis oculus 582.C	Xanthium 578.D	Borrage 141.B
	Sonchus 673.A	Xylon 580.C	Branca ursina 51.D
Q	Sorbus 575.A	Z	Bruscandula 165.A
Quinquefolium 622.D	Spartum 759.A	Ea 282.C	Bryonia 95.A
R	Spina alba 54.B		Bucheiden 711.B
Radicula 658.D	Spinacia, uel spinaceum olus 668.C	INDEX NO	Buglossa 341.A
Radix 658.D	Spina mollis 341.A	MENCLATIONVM	Buglossū syluestre. 268.C
Ranunculus 155.A	Stachys 765.B	quibus officinæ se-	Bursa pastoris 305.A
Raphanus 658.D	Sternuramentaria 638.C	plafiariorū, & her-	C
Raphanū syluestris. 132.C	Stichas. 777.B (762.C	barij nostri tempo-	Calamentum 433.A
Rapum 211.A.&C	Stratiotes millefolia 791.A	ris utuntur.	Calendula 381.B
Rhodia radix 664.C	Strobilus 714.C		Camomilla 42.D
Rhododendron 542.C	Succisa 714.C		Campana 241.A
Ricinus 339.A	Superciliū terrę 81.A		Campanella 719.A
Rosa 656.C	Syluæ mater 645.A		Canapus 392.C
Rosmarinus 477.A	Symphytum 694.C		Candela regis, quę & can-
Rubia 279.A	T		delaria 845.A
Rubus 151.A	Amarix 512.C		Capillus Veneris 81.A
Rumex 460.D	Telephium 799.B		Caprifolium 645.A
Ruta hortensis 615.B	Terminalis 392.C		Caputi caules 412.D
S	Terrę capillus 81.A		Cardo fullonū, seu Car-
Sabina, siue Sauina 149.A	Terrę corona 877.A		duus fullonius 223.A
Sagminalis herba 591.A	Terrestris málus 529.A		Cardopatium 880.C
Salutaris 640.C	Testiculus ferapias, siue orchis 561.A		Carduū benedictū 123.A
Salix 333.A	Teucrium 828.C		Carota 685.A
Salix equinalis 321.B	Teucrium Plinij 295.A		Cartamum 410.C
	Thlaspi 305.A		Cartamū syluestris. 123.A
			Cartafilago 729.A
			Carui 397.A
			Castrangula 193.A
			Gatap-

OFFICINIS SEPLASARIORVM CONSVETAE NOMENCLATVRAE.

Cataputia maior 339.A	Flos amoris 98.C	Malua 510.C	Phasioli 707.B
Cataputia minor 454.D	Flos februarij 485.A	Maluaniscum 16.C	Pilosella 604.D
Cauda equina 321.B	Flos omniū mensū 381.B	Mandragora 529.A	Pimpinella 607.B
Caulis 412.D	Feniculum 500.C	Marrubiū nigrum 153.B	Piper Hispanum, seu In-
Cauta 582.C	Feniculus porcinus 598.D	Marrubiastrum 153.B	dianum 731.A
Cepa 429.A	Fœnumgræcum 797.A	Matersylua 645.A	Piperitis 483.A
Cepa sylvestris 168.D	Fortis, seu fortis herba 729.A	Matricaria 48.A	Plantago 40.A
& 839.B	Fuga dæmonum 830.C	Melanzana 532.C	Podagra lini 347.A
Centauria minor 386.C	Fumus terræ 337.B	Melilotum 526.C	Polypodium 587.A
Centumnodia 613.B	Funis arborum 719.A	Melissa 497.A	Polytrichon 795.A
Centumcapita 297.A	G	Mentha 287.A	Porrum 633.A
Chamædrys 868.C	Gallitricium 81.B	Mentha aquatica 721.A	Portulaca 111.A
Charefolium 217.A	& 567.A	Mentha Romana 287.A	Potentilla 620.C
Cheiri 456.D	Genesta, siue Genestra 219.B	Metha Saracenica 287.A	Prasium 589.A
Chelidonia 864.C	Gentiana 199.A	Mercurialis 474.C	Prasium fœtidum 153.B
Cherulla 750.C	Glaſtum 330.C	Milium 410.D	Primula ueris 145.B
Cicer 266.C	Gratia Dei 210.C	Milium solis 488.C	Prunella 622.D
Cichorea 676.C	Guadum 330.C	Millefolium 726.C	Pruneola, siue Prunula 402.C
Cicuta 405.A	H	Millemorbia 193.A	Prunus 402.C
Cicutaria 524.D	Hedera terreſtris 877.A	Mora uaticana 151.A	Pseudomelanthion 128.C
Citonia 375.A	Hepatica 472.C	Morella 691.A	Psyllium 887.B
Citruli uel citreoli 702.D	Herba diui Ioan. 830.C	Morsus diaboli 714.C	Pulegium 197.A
Coloquintida 373.A	Herba fortis 729.A	Morsus gallinæ 20.C	Pulegiū sylvestre 433.A
Colubrina 772.D	Herba fullonum 779.A	Morus celti 521.B	Pyrethrum 640.C
Condiſi 779.A	Herba paralyſis 845.B	Muralis 278.C	Pyrethrū sylvestre 638.C
Consolida maior 694.C	Herba Roberti 210.C	N	Pyrola 466.D
Coriandrum 344.C	Herba stellæ 448.C	Nasturtium 361.B	Q
Cornu ceruinū 448.C	Hermodactylus 358.C	Nasturtium aquaticum 721.A	Qercus 228.C
Corrigiola 613.B	Hirundinaria 130.C	Nasturtium tectorum 305.A	Quinquifolium 622.D
Cotula fœtida 582.C	Hispanach 668.C	Nenuphar 534.C	R
Cotula nō fœtida 143.A	Hispanicum olus 668.C	Nigella 502.D	Raphanus minor & maior 661.A
Cotum 580.C	Hordeum 437.B	Nil 330.C	Rapistrum 256.C
Crassula maior 799.B	Humulus 165.A	Nilech 330.C	Rapum 211.B
Crescio hortensis 361.B	Hypericum 830.C	O	Rapunculus 211.B
Crocus 442.C	Hyſſopus 840.C	Ocularia 245.A	Remora aratri 60.C
Crocus hortensis 410.C	I	Oculus bouis aut uaccæ 143.A	Reſta bouis 60.C
Cuculus 691.A	S. Iacobi ſſos 741.B	Oleander 542.C	Rhabarbarū monacho-
Cucumer, seu Cucumis 702.C	Iarum 68.D	Ophthalmica 245.A	rum 460.D
Cucumer afinin⁹ 704.D	Indicum 330.C	Orobis 570.C	Ribe 662.D
Cucurbita 367.A	Iringus 297.A	Origanum 551.A	Roberti herba & Rober-
Cuscuta 347.A	Iris 316.C	Os mundi 109.B	tiana 210.C
Cyclamen 450.C	Iua muſchata 884.C	Oſatis 330.C	Rosæ caninæ 656.D
Cynogloſſum 407.A	Iuniperus 77.A	Oſteritium 762.C	Rosmarinus 477.A
Cypripus 452.D	Iuſquiamus 832.C	P	Rosmarinus aculeatus 219.B
Cypripus 873.B	K	Pæonia 201.A	Roſtrum ciconiæ 210.C
D	Keirim 456.D	Pagana lingua 237.A	Roſtrum porcinū 676.D
Dens leonis 676.D	Kerua 339.A	Palma Chriſti 339.A	Rubea tinctorū 279.A
Diapenſia 672.C	L	& 711.B	Ruta 615.B
Digitalis 892.C	Lactuca 298.C	Pampinula 607.B	S
Digiti citrini 711.B	Lactucella 673.A	Panis cuculi 565.A	Sacerdotis uirile 68.D
E	Lapatium acutū 460.D	Panis porcinus 450.C	Salicaria 490.C
Elleborus albus 271.A	Lanaria 845.A	& 132.D	Salua 247.A
Endiuiua uera 676.C	Lappa maior 71.B	Panis terræ 450.C	Salua uita 729.B
Enula 241.A	Lappa inuerſa 578.D	Papauer 517.B	Sanamunda 383.A
Enula campana 241.A	Lappa minor 578.D	Papauer cornutū 521.A	Sancti ſpiritus radix 126.C
Equina mentha 287.A	Larga 495.A	Papauer rubeum 514.D	Sandaracha Arabū 77.A
Eruca 261.A	Laureola 226.D	Parietaria 278.C	Sanguisorba 790.C
Eſula 810.C	Lens 858.D	Pastinaca 750.C	Sanicula 672.C
Eſula rotunda 604.C	Leuſticum 759.B	Pastoria burſa 610.C	Saponaria 779.A
Euiſcum 16.C	Lilium album 363.B	Pentadactylon 339.A	Sardianæ glandes 376.D
Eupatorium adulterinū 264.C	Lilium conuallii 239.A	Pera paſtoris 610.C	Satureia 303.A
Euphrasia 245.A	Liliū inter ſpinas 645.A	Perforata 830.C	Sauina uel Sabina 149.A
F	Linaria 544.D	Perſica 602.C	Saxifraga lutea 748.D
Faba 388.C	Lingua bouis 341.A	Peruinca 359.A	Saxifraga maior 748.C
Faba craſſa 799.B	Lingua ceruina 295.A	Pes anferinus 652.D	Saxifraga rubea 563.A
Fæcoli 707.B	Linum 470.C	Pes afininus 103.A	Scabioſa 717.A
Ficaria 193.A	Liquiritia 191.A	Pes columbinus 210.C	Scariola 676.C
Ficus ſatiua 754.C	Luparia 86.C	Pes corui 155.A	Scelerata 155.A
Filago 729.A	Lupinus 308.C	Pes leonis 613.A	Scolopendria 295.A
Filipendula 563.A	Lupulus 165.A	Pes uituli 68.D	Scrophularia 866.C
Filix 594.D	M	Petroſelinum 573.A	Sero-
Flammula 155.A	Maiorana 666.C		

GERMANICARVM APPELLATIONVM INDEX.

Scrophularia maior 193.A
Semperuiuum 31.A
Semperuiuum maritimum 137.A
Sena 445.A
Serpentaria minor 68.D
Serpentaria officinarum 772.D
Serpyllum 250.C
Serpyllū romanū 826.C
Seruilla 750.C
Serullum 750.C
Sigillū Salomonis. 584.C
Siler montanum 787.A
Simeonis herba 79.B
Sinapi 537.A
Sinapi rusticum 305.A
Sinapi syluestre 256.C
Sitonium 647.B
Solatrum 691.A
Solidago Sarracena 729.A
Sorba 575.A
Sorgi 772.C
Sparagus 59.C
Spelta 282.C
Sphatula foetida 793.B
Squilla 781.A
Staphisagria 785.A
Stellae herba 448.C
Stichas arabica 777.B
Stichas citrina 98.C
Stramonium 691.B
Succus cyrenais 762.D
T
Tamariscus 512.C
Tanacetū 48.B. & 49.C
Tanacetū syluestre. 620.C
Tapsus barbatus 845.A
Taraxacon 676.D
Testiculus canis 558.C
Testiculus uulpis, aut sacerdotis 709.B
Tilia 863.A
Tinctorius flos 809.A
Tomentilla 259.B
Trifoliū. 816.C. & 820.C
Trifoliū acetosum. 565.A
Trifolium humile. 493.A
Trinitas 493.A
Trinitatis herba 802.D
Triticum 647.B
Tunica 351.B
Turcici frumentū. 824.C
V
Valeriana 855.B
Vernix 77.A
Verbena 591.A
Veronica 168.C
Vincaperuina 359.A
Vincetoxicum 130.C
Viola 310.D
Virga pastoris 223.A
Viscum 328.D
Vitalis 259.A
Vitia syluestris 109.B
Viticella 95.A
Vngula caballina 139.B
Volubilis maior 719.A
Volubilis media 259.A
Vrinalis herba 544.D
Vrtica 105.A
Vrtica iners, mortua uel

alba 468.D
Vua lupina 691.A
Vua uersa seu uulpina 86.C
Vua uulpis 691.A
Vuularia 237.A
Z
Zingiber caninum 731.A

GERMANICARVM APPELLATIONVM INDEX.

A
Aethon 795.A
Ackerpfrimmen 809.A
Affolter 328.D
Allant 241.A
Allraun 529.A
Amelforn 647.B
Andorn das weibele 589.A
Apostemkraut 717.A
Articoca 791.C
Auffenblatt 237.A
Augentrost 245.A
Augenwurz 855.B
B
Bachmünz 721.A
Baldion 855.B
Balsammünz 287.A
Balsamkraut 287.A
S. Barbara Kraut 745.B
Basilien 546.D
Basilgram 546.D
Baumfarr 587.A
Baumwoll 580.C
Baurenepich. 271.A
Baurnsens 305.A
Beinhölzlin 479.A
Benedictwurz. 383.B
Bergmünz 551.A
Bertram 640.C
Beerwurz 809.B
Besemkraut 305.A
Bettlersleuß 578.D
Biberkraut 386.C
Bibimellen/oder Bibernellen 607.B
Bilsamkraut 832.C
Bingelkraut 474.C
Bismünz 785.A
Baumepheuw 421.A
Blaternkraut 866.C
Blaw gilgen oder blaw schwertel 316.C
Blaw Kornblumen 427.A
Blawmenderle. 868.D
Blaw merzenblümle 834.C
Blaw viel 310.D
Blutkraut 790.C
Blutströpfle 351.B
Boberellen 691.A
Bocksbart 820.D
Bockshorn 797.A
Bonen 388.C
Brachendistel 297.A

Braun betonick. 349.B
Braun doffen 551.A
Braun melanzā. 532.D
Braunellen 622.C
Braun weiderich. 490.C
Braunwurz 193.A
Brauner fingerhut 892.C
Brennkraut 845.A
Bryßlauch 633.A
Buchwurz 243.A
631.B
Brunnen leberkraut 472.C
Bübenleuß 578.D
Büchampffer 565.A
Büchbrot 565.A
Büchflee 565.A
Buchßbaum 643.A
C
Cistani 376.D
Calecutischer/oder Indianischer pfeffer 731.A
Christwurz 276.C
Citronen 702.D
Cypriß 873.B
Coloquint 373.A
Coriander 344.C
Creuzbaum 339.A
Creuzsalbey 247.A
Creuzwurz 285.A
419.A
Cucumern 702.C
D
Dubetropff. 337.B
Deimet/oder fruchdeymant 287.A
Denngraß 613.B
Dennenmarck 855.B
Deschelkraut 610.C
Dinkelkorn 282.C
Dondernegelle 351.B
Dosten 551.A
Dratblum 878.C
Dreifeltigkeytblumen 802.D
Droßwurz 587.A
Durchwachs 631.B
E
Eberwurz 880.C
Edel salbey 247.A
Einkorn 282.C
Eisenkraut 591.A
Eisernhart 591.A
Engelsfuß 587.A
Egelkraut 400.D
Ephew 421.A
Epffich/oder Eppich 271.A. 743.A
Erbß 628.C
Erbfell 542.D
Erdapffel 450.C
Erdbeer 854.C
Erdrephew 421.A.
877.A
Erdrenkenglin 877.A
Erdrauch 337.B
Erdweirauch 868.D
Erdwurz 450.C
Erdgall 386.C
Ernroß 510.C
Ernen 570.C

Esels cucumber 704.D
F
Figbon 308.C
Feigbaum 754.C
Feigwarzkrant 866.C
Felsber 333.A
Feldnegelle 351.B
Fenchel 500.C
Fenich 252.C
Ferbblumen 809.A
Fieberkraut 386.C
Fitzkraut 347.A
Fingerhut 892.C
Fischmünz 721.A
Forszwang/oder Forswein 799.B
Flachß 470.C
Flachßkraut 544.D
Flachßseiden 347.A
Flachßkraut 631.A
Frauenveiel 312.D
Freyßchamkraut. 802.D
Fremder Petersilien 654.C
Fünffblatt 622.D
Fünfffingerkraut 622.D
G
Gmenderle 868.D
Garben 726.C
Garten oder heimisch Benedictenwurz. 383.B
Gartenfress 361.B
Garten hyssop 303.A
Gartensens 337.A
Gauchblum 324.D
Gauchbrot 820.D
Gauchflee 565.A
Geißblatt 645.A
Geeler fingerhut. 892.C
Geeler/oder goldener fle 748.D
Geelmünz 433.A
Geel melanzā. 532.D
Geel ölmalen 521.A
Geel rüben 685.A
Geel schlüsselblumen. 845.B
Geel seeblumen. 534.C
Geel weiderich. 490.C
Gensfuß 652.D
Genspappel 510.C
Genserich 620.C
Gerlin/oder Geirlin 750.C
Gersten 437.B
Gerwel 726.C
Gillblumen 809.A
Gillen 363.B
Glatte winden. 719.A
Glasßkraut 278.C
Glidkraut 770.C
Glitschen 514.D
Goldblum 878.C
Gottheyl 621.C
Gotts vergeß 589.A
Grasblumen 351.B
Grindkraut 285.A
Grindwurz 460.D
Groß bathengel. 828.C
Große beinwell. 694.C
Groß epffich 326.D
Groß feigwarzenkraut

GERMANICARVM APPELLATIONVM. INDEX.

Steinz

GERMANICARYM APPELLATIONVM INDEX

Steinflee	748. S	526. S	Weyßer ephew	421. A	Wilden poley	437. A	
Steinleberkraut	472. C	Vogelneß	685. A	Weydt	330. C	Wild rosen	656. S
Steinmünz	433. A	W		Weyßen	647. B	Wilde salbey	567. A
Steinrauten	729. B	Waldlöffel	793. B	Weyßentolb	647. B	Wild scharlach	567. A
Steinsamen	488. C	Waldtfarz	594. S	Welsch viel	312. S	Wilden senff	256. C
Stendelwurz	709. B	Waldtilgen	645. A	Welsch linsen	445. A	Wild schwarzer corian	
Stichasraut	777. B	Waldtöl	466. S	Welsch nuß	378. S	der	502. S
Streyffwurz	460. S	Waldtmärgolt	466. S	Welscher hirß	772. C	Wild wullkraut	845. B
Streichblumen	809. A	Walwurz	694. C	Welscher steinflee	526. S	Windenkraut	719. A
T		Wasserbatenig	775. B	Welscher weyßen	647. B	Wintergrün	466. S
Ag vñ nacht	278. C	Wasserdost	264. C	Widertodt	795. A	Wysenflee	820. C
Tamarisk	512. C	Wasserepff oder eppich		Wildampffer	460. S	Wysentümel	397. A
Taubnessel	468. S	271. A		Wilder balsam	287. A	Wolffmilch mancher	
Tausentblatt	726. C	Wassermähnen	534. C	Wild Basilg	895. A	ley	810. C
Teuffels abbis	714. C	Wassermünz	721. A	Wild Benedicte wurz		Molgemüt	551. A
Teuffelsmilch	604. C	Wasserpfeffer	842. C	383. B		Wolricheder fleck	816. C
Thym	826. C	Wegdritt	613. B	Wilder bertram	638. C	Wüterich	405. A
Todtern	347. A	Weggras	613. B	Wild bingelkraut das		Wullkraut	845. A
Todtnessel	468. S	Wegwarten / oder weg		mennle	443. A	Wunderbaum	339. A
Tormentill	259. B	weiß	676. C	Wild ehamillen	582. C	Wunderkraut	799. B
Treibkörner	454. S	Weiden	333. A	Wild cucumer	704. S	Wurmkraut	48. A
Triacks	855. B	Weiderich	490. C	Wild flasche	544. S	Wundtscherling	405. A
Türkisch Cucumern		Weingartenwinden		Wilder galgan	452. S	Wuzerling	405. A
702. S		259. A		Wilder gartensaffran		Y	
Türkisch Korn	824. C	Weinrauten	615. B	410. C		Ylenger ye lieber	
V		Weiß Andorn	589. A	Wild Himelschlüssel		Ingrün	359. A (884. C)
Viell	456. S	Weiß Glocken	719. A	845. B		Z	
Viellwurz	316. C	Weiß Himelschlüssel		Wilden fleck	526. S	Zäpfflinkraut	237. A
Vergiß mein nit	868. S	845. B		Wilder kossell	524. S	Zampastiney	685. A
Versich	542. S	Weiß Hornungß blü		Wilder kreß	324. S	Zam / oder gartensenff	
Vnholden fertz	845. A	men	485. A	Wilder kurbß	373. A	537. A	
Vnser frawen schlachß		Weiß lilgen	363. B	Wild maen	514. S	Zamer saffran	442. C
544. S		Weiß mözelen	750. C	Wild mozen	750. C	Zeitlosen	358. C
Vnser frawen mantell		Weiß neßwurz	271. A	Wild münz	287. A	Zeunling	645. A
613. A		Weiß seeblumen	534. C	Wild negelblüme	351. B	Ziffern	266. C
Vnser frawen münz		Weiß senff	261. A	Wild ochsenzungen		Zitterwurz	460. S
287. A		Weißwurz	584. C	269. C		Zweyblatt	565. B
Vnser frawen schüchlin		Weiß steinbrech	748. C	Wild pastiney	685. A	Zwibel	303. A. 429. A

Sequentes duæ appendices suis capitibus adiſſiantur.

Appendix in caput de Colutea.

Page 445.

**Colutea
differt à
Colytea**

Appendix in caput de Trifolio odorato.

Page 816.

Non latet hanc herbam propè accedere ad descriptionē Loti syluestris. Caulem namq; fert bicubitalem, & aliquando maiorē, numerosis alarum cauis. Folia Trifolio quod in pratis nascitur similia: semen Fænogræco ita respondens, ut nisi minus esset, uix ab inuicem discerneres: sapore item medicato. Tamen non minus accedit etiam ad Trifolij acuti picturam. Frutex enim uerius esse quàm herbā uidetur, cubito maior, uirgas habens tenues, nigras, iuncosā adnata obtinentes, in quibus sunt folia Loti, in singulis pediculis tria, in ambitu cuspidibus serrata, ut hinc cōmodissimè dici mereatur *ῥέσφις*. Hæc etiam odorata sunt uehementer, ut nonnullis caput offendant: & ad bituminis certè odorem proximè accedunt, sed non parum tamen suauior & iucundior est. Florem præterea ex se mittit purpureum, hoc est, ad purpuræ colorem nonnihil accedentem: ex albo enim purpureus, aut subcæruleus est. Semen etiam modicè latum, & subhirsutum, ex altero fine ueluti cornu obtinens. Quod ego non de ipso quidem nudo semine, sed de eius porius folliculo, quod in cacumine planè aculeatum ac ueluti cornutum existit, intelligendum puto. Radix deniq; illi longa, gracilis, & tenax existit, nihilq; est in tota descriptione quod ei aptissimè nō quadret. Accedit præterea amaritudo quæ in semine non est obscura, pulchrè sibi etiam Trifolij odorati facultates uendicans: mouent enim quæ amara sunt urī nam, menses ducit, comitialibus profunt, aliæq; quæ Dioscorides Trifolio huic adscribit efficere possunt. Quare ijs rationibus motus, à concepta sententia discedere nondū queo, nisi contingat nobis aliam intueri stirpem; cuius semina, atque adeo grana ipsa hirsuta, & cornuta existant. Quanquā non lateat parum admodum referre utram sententiā, nostram aut aliorum amplectaris, cum Lotus & Trifolium facultatibus non multum aut ferè nihil distent. In hoc tamen semine, quod nos Trifolij odorati esse contendimus, nulla inesse apparet adstrictio, quam tamen in Loti semine Dioscorides requirit. Quod pro confirmanda nostra sententia adijcere uoluimus.

Errata quædam momentanea ad finem operis quære.

ABSINTHIUM
VULGARE.

Wormw.

A

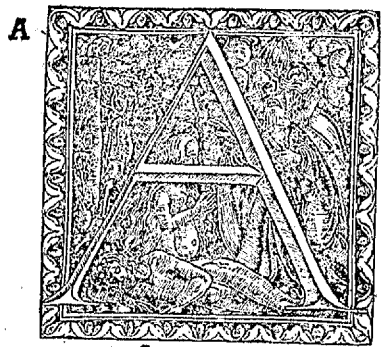
Welsome.

SERIPHIVM
absinthium.

DE ABSINTHIO CAP I 3

NOMINA.

VINOION græcè, Absinthium latine appellatur. In officinis suam appellationem retinuit. Germanicè *wermit* / quasi prohibens hilaritatem & alacritatem, ob immensam suam amaritudinem, nominatur. Nomen hoc Græci ab ἀντιπικρον, id est, contrectando, per ἀντιπικρον deflexerunt, quod nulum animal, ob eximiam amaritudinem, hanc herbam attingat. Veteres Græci Comici ἀντιπικρον quoque conformi etymo, quasi impotabilem dixerunt, quod hanc nemo, propter insignem amarorem, bibere possit.

Absinthium una de dictum.

GENERA.

Absinthij genera sunt tria, Galeno & Dioscoride testibus. Vnum quod Romanum, uulgare seu cōmune uocant, & est id quod passim in Germania nostra nascitur, & cuius picturam hic damus. Huius generis est quod à Ponto regione, in qua nascitur, Ponticum cognominatur, estq; ceteris multo præstantius. Alterum genus est marinū, quod Seriphium nominant. Germani *welsomen*. Tertium Santonicū, à Santonibus Galliæ populis, apud quos plurimum gignitur, dictum est. Hinc non nulli eius semen corrupta uoce Sanctum, quoniam Sanctonicum dicendum esset, appellant. Nisi id nominis ob insignē eius efficaciam, quam in necandis lumbricis obtinet, illi imposuerint. Hodie semen lumbricorū nuncupāt, germanicè *wurmsomen*.

Vulgare Absinthium.

Ponticum.

Seriphium.

Santonicum.

FORMA.

Absinthiū uulgare, herba est caule ramofo, folijs incanis, multipliciter sectis, aureo flore, semine rotundo, racematim coherente. Seriphium uero herba est præternues ramos cirrōsue habens, minori similis Abrotono, exiguis referta seminibus, subamara, & graui odore. Ex qua deliniatione omnibus perspicuum fit, herbam cuius effigiem damus esse Seriphium. Siquidem herba est tenuibus cirris, Abrotono foeminæ similis, semine in siliquis paruo, grauiter odorata, & subamara. Santonicū simile est Absinthio, sed non adeo copioso semine scatens, & subamarum.

Vulgare. Seriphium.

Santonicum.

LOCVS.

Nascitur, Oribasio & Apuleio autoribus, locis cultis, montosis & saxosis: plurimum autem præstantissimumq; in Ponto, Cappadocia, & Tauro monte. Seriphium passim circa itinera, macerias uinearum, & sepes prouenit: ut uerum sit quod à Plinio dictum est, plerasq; herbas pedibus cōculcamus, quantum si nobis uirtus perspecta esset, eas in cœlum laudibus ferremus, Santonicum in Gallia, ut diximus, copiose gignitur.

TEMPVS.

Colligendum in fine Iulij mensis, ac in umbra exiccandum, quo etiam tempore floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Ponticum minus calefacit, quod adstrictionis multæ sit particeps. Minus etiam cæteris generibus extenuat, nō minus tamen resiccat. Galeno itaq; autore calidum in primo gradu, & siccum in tertio statuitur. Succus autem eius longè quàm herba ipsa calidior est. Vulgare quidem adstrictoriam, amaram & acrem qualitatem obtinet, haud secus atq; Ponticum. In hoc tamen ab eo differre uidetur, quod in illo maior sit amaritudo quàm adstrictio. Quamuis neque Ponticum modicè amarum sit, quod Ouidius satis ijs innuit uersibus:

Turpia deformes gignunt Absinthia campi,
Terraq; de fructu, quàm sit amara docet.

Loquitur autē de Ponto. Seriphium ipsum Abrotono minus est calidum, uerum Absinthio calidius. Santonicum in extenuando & calefaciendo desiccandoue, Seriphio paulò imbecillius.

VIREs.

EX DIOSCORIDE.

c Absinthium calfacit, adstringit, bilemque stomacho & uentri inhaerentem expurgat. Urinas cit. Crapulam praesumptum arcet. Inflationibus, uentrisque & stomachi doloribus, cum Seseli & Nardo Gallico potum prodest. Fastidia discutit. Morbo regio correptos, dilutum aut decoctum eius per singulos dies cyathis tribus haustum sanat. Menses cum melle sumptum aut appositum euocat. Strangulationibus fungorum ex aceto potum subuenit. Ixiæ, cicutæ, muris aranei moribus, & draconi marino cum uino aduersatur. Anginis cum melle & nitro inungitur. Contra epinyctidas ex aqua, sugillata uero & oculorum caligines cum melle, similiter auribus ex quibus manat sanies, illinitur. Decocti eius uapor suffitusue, dentium auriumque dolores lenit. Decoctum cum passo dolentibus oculis oblinitur. Præcordijs, iecinori, & stomacho dolenti, ac longo tempore affecto, cum cerato Cyprino tritum illinitur. Stomacho autem cum rosaceo subactum. Cum ficis, nitro, & farina loliacea, aqua inter cutem, lienosisque subuenit. Præterea uestiarijs arcisque inditum Absinthium, uestes ab erodentium iniurijs seruat. Culices cum oleo perunctum à corporibus abigit & arcet. Atramentum librarium ex diluto eius temperatum, literas à murium erosione tuetur. Par est etiam succum hæc omnia facere, attamen in potionibus improbatur, stomacho enim obest, & capitis dolores adfert. Seriphium uero per se, uel cum oryza decoctum, & cum melle sumptum, ascaridas & rotundos lumbricos necat, aluum simul leuiter subducens. Eadem potest præstare cum edulio aut lenticula decoctum, Santonicum eadem quæ Seriphium potest.

EX GALENO.

D Absinthium adstrictoriam, amaram, & acrem simul qualitatem possidet, excalciens pariter & extergens, roborans & desiccans. Proinde biliosos uentris humores per egestionem infernam propellit, ac per urinam euacuat. Magis uero quod in uenis est biliosum per urinas expurgat. Ideo contentam in uentre pituitam, sumptum nihil iuuat. Sic neque si in thorace aut pulmone contineatur; nam adstringens in eo facta, quam amara ualentior est.

EX PLINIO.

Stomachum corroborat, & ob hoc sapor eius in uina transfertur. Bibitur decoctum in aqua, & postea nocte & die refrigeratum sub dio: decoctis sex drachmis foliorum cum ramis suis in coelestis aquæ sextarijs tribus. Oportet & salem addi. Tritum, ut aiunt, raro in usu est, sicut & succus expressus. Bibitur & madefacti dilutum. Exprimitur autem cum primum semen turgescit, madefactum aqua triduo recens, aut siccum septem diebus, deinde coctum in æreo uase ad tertias, decem heminis, in aquæ sextarijs quadragintaquinque, iterumque percolatum, herba eiecta, lente coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore Centaurio quaeritur succus. Sed hic Absinthij succus inutilis stomacho capitique est, cum (ut tradunt) sit illud decoctum saluberrimum: nam stomachum adstringit, bilemque detrahit, urinam cit, aluum emollit, & in dolore sanat, uentris animalia pellit. Malaciam stomachi & inflationes cum exiguo Sili & Nardo Gallico, addito aceto, discutit. Fastidia abstergit, concoctiones adiuuat. Cruditates detrahit cum ruta, & pipere, & sale. Antiqui purgationis gratia dabant cum marinæ aquæ ueteris sextario, seminis sex drachmis, cum tribus salis, & mellis cyatho. Efficacius purgat duplicato sale. Quidam in polenta dedere supradictum pondus addito Pulegio. Alij contra paralyin. Alij pueris folia in fico, sic ut amaritudinem fallerent. Facile thoracem purgat cum Irîde sumptum. In regio morbo crudum bibitur cum Apio, aut Adianto. Aduersus inflationes calidum paulatim sorbetur ex aqua. Iecinoris causa cum Gallico Nardo, lienis cum aceto, aut pulste, aut fico sumitur. Aduersatur fungis ex aceto. Item uisco, cicutæ ex uino, & muris aranei moribus, draconi marino, scorpionibus. Oculorum claritati multum confert. Epiphoris cum passo imponitur, sugillatis cum melle. Aures eius decoctum

A decoctum uaporis suffitu sanat: aut si manat sanies, cum melle tritum. Vrinam ac menses ciunt tres quatuorue ramuli, cum Gallici nardi radice una, cyathis aquae vi. menses priuatim cum melle sumptum, & in uellere appositum. Anginis subuenit cum melle & nitro. Epinyctidas ex aqua sanat: uulnera recentia, priusquam aqua tangantur impositum: pretereaq; capitis ulcera. Peculiariter ilibus imponitur, cum cypria cera, aut cum fico. Sanat & pruritus. Non est dandum in febris. Nauseas maris arcet in nauigationibus potum: inguinum tumorem in uentrali habitum. Somnos allicit olfactum, aut inscio sub capite positum. Vestibus insertum tineas arcet. Culices ex oleo perunctis abigit, & fumo si uratur. Atramentum librarium ex diluto eius temperatū, literas à musculis tuetur. Capillum denigrat absinthij cinis, unguento rosaceoq; permixtus. Marinum, quod quidam seriphium uocāt, stomacho inimicum. Aluum mollit, pellitq; animalia interaneorum. Bibitur cum oleo & sale, aut in farinae trimestris sorbitione dilutum. Coquitur quantum manus capiat, in aquae sextario ad dimidias.

VINI ABSINTHITIS VIREs.

EX DIOSCORIDE.

Absinthites uinum stomacho accommodatum est, urinam cit. Tarde cōcoquentibus utile: iecinorosis itidem, nephriticis, & regio correptis morbo. Cibum nō appetentibus, & stomacho male affectis, & longis prae cordiorum distensionibus ac inflationibus, rotundis lumbricis, & suppressis mensibus auxiliatur. Contra ixiæ uena hausta, copiosius potum, & uomitionibus redditum prodest.

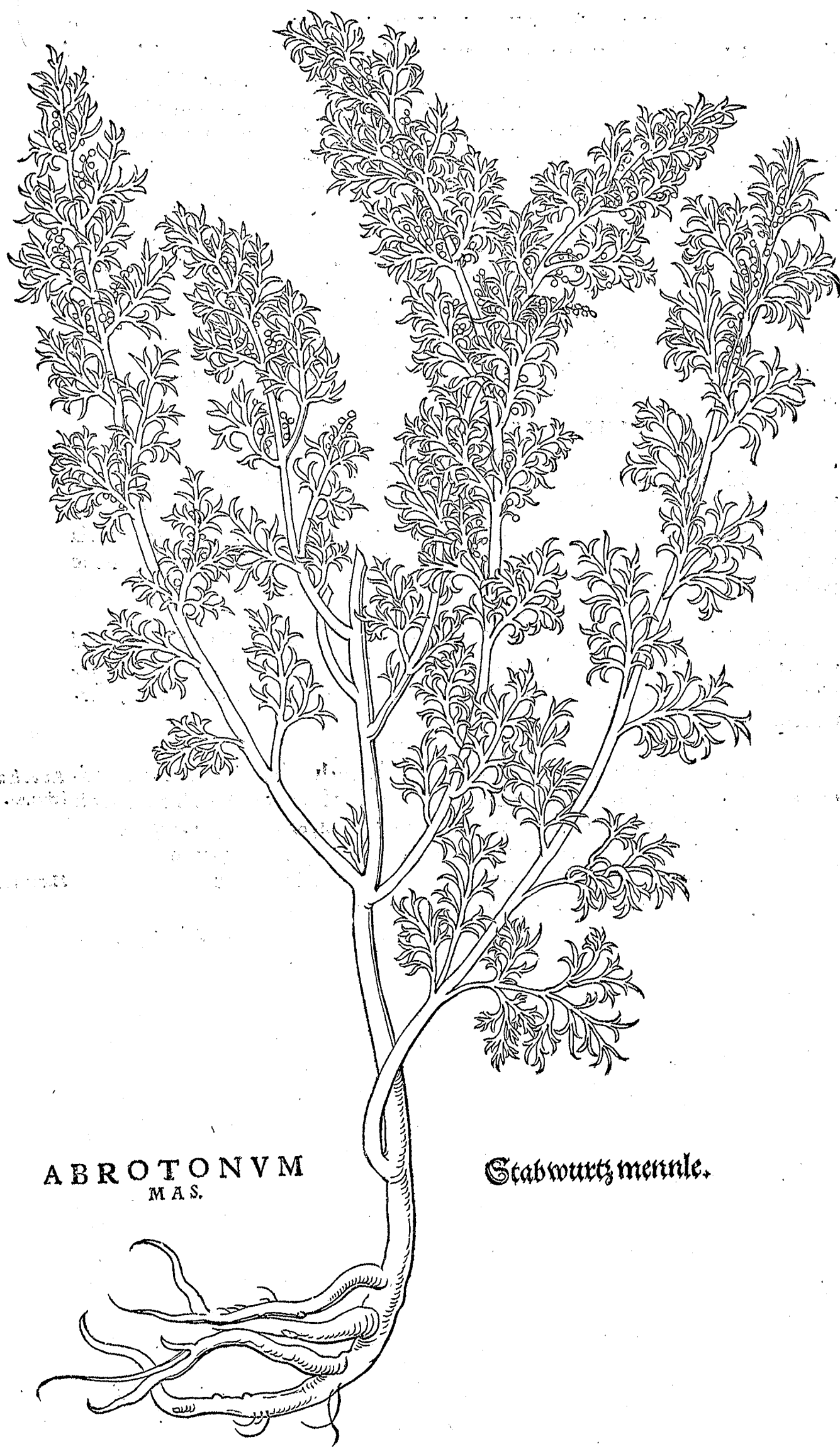
CONFECTIO.

Variae uini absinthitis sunt confectiones, ut ex Dioscoride constare potest. Optimum tamē fit, si tusae Pontici absinthij drachmæ octo, linteo raro ligatae, in amphora uini cōijciuntur. Mustum deinde mittitur, relicto uno uasis spiraculo ne effereuescens foras exiliat.

APPENDIX.

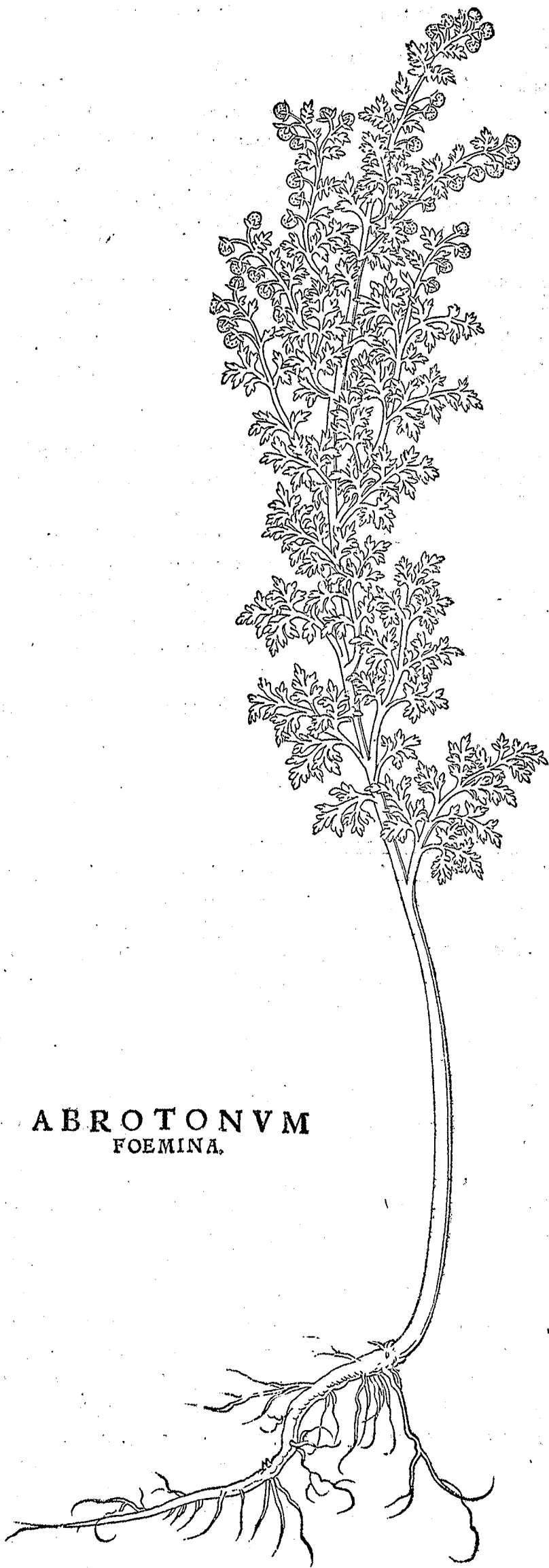
Santonici, quod ut cōmemoratum est, hodie semen lumbricorū uocant, præci- *Semen lum-*
puus hoc tempore ad lumbricos ex corpore pellendos & enecandos usus est. Et si *bricorum.*
genuinum est, magna efficacia cum melle assumitur tam à pueris, quàm adultis. Seriphium quoq; aduersus lumbricos à multis cōmendatur, eoq; nomine mors uermium appellatur. Sunt *Mors uermiū.*
etiam qui lumbricorū semen nominent.

ABROTONVM
M A S.

Stabwurz männle.

ABROTONVM
FOEMINA.

Stabwurtz weiblich.

C

NOMINA.

Abrotonum una
de dictum.

BPÓTONON Græcis, Abrotonum Latinis nominatur. Officinæ antiquū nomen retinuerunt. Germanis Garthagen/Stabwurtz/Schoßwurtz/Gertwurtz/Kutelkrant/Affrisch/ appellatur. Hoc autem nomen sibi usurpauit, ut Nicandri testatur interpretes, ὅτι τὸ πρὸς ἄλιν ἄβρον, καὶ ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι. ἄλλως τε καὶ ὅτι τὸ ἀνίστασθαι εἶναι. hoc est, quod conspectu tenerum, molle & delicatum appareat, aut quod grauem, acremue & difficilem halitum prospiret.

GENERA.

Abrotonū duorum est generum, ueterum & recentiorū omnium sententia, mas & foemina. Plinius lib. xxi. cap. vii. mas quidem campestre uocat Abrotonum, foeminam uero mōtanum. Vulgus, syluestrem Cypressum, à similitudine & odore foliorum eiusdem, nomenclaturæ herbæ fruticisue uocat. Germanicè weisß garthhan/oder wilder cypress.

FORMA.

Abrotonū mas.

Abrotonū, quod mas appellamus, sarmentosum, minutis folijs, minus album quam foemina, tenui semine ac numeroso uti Absinthiū. Semen autem nō quouis tempore producit, sed ad Septembris duntaxat mensis initia, quo si diligenter obseruabis tempore, semine prægnaus esse comperies. Recte igitur λεῖψοναρον in Dioscoride legitur, huic lectioni nō solum ueterum codicum fide, uerum etiā sensu suffragante. Foemina frutex est, arboris speciem habens, candicantibus folijs, Seriphij modo minutim circum ramulos incisus, floribus refertus, in summo auri fulgore comantes corymbos obtinens, odoratus etiam cum grauitate quadam.

Abrotonum
foemina.

LOCVS.

Mas passim apud Germanos in hortis, & in campestribus nascitur; foemina uero in collibus & montibus sua sponte prouenit.

TEMPVS.

Floret utrunq; Augusto. Colligitur autem in autumno, potissimum Septembri mense; hoc enim tempore semen, ut diximus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Abrotonū calidum & siccum, inq; tertio ordine seu recessu post media situm est, id quod amaritudo eius, quam gustu præ se fert, facile monstrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtriusq; abrotoni semen feruefactū & crudum tritum cum aqua potum nō nisi recta ceruice spirantibus, ruptis, conuulsis, ischiadicis, urinæ difficultatibus, & suppressis mensibus auxiliatur. Potum in uino exitialium uenenorum antidotum est. Cum oleo rigentibus illinitur. Serpentes lecto instratum & suffitum fugat. Cum uino potum aduersus eorundem morsus, peculiariter autem scorpionum & phalangiorum, prodest. Oculorum inflammationibus cum cotoneo cocto, aut pane illitum subuenit. Tritum cum farina hordeacea decoctumq; tubercula discutit. Admisceatur irino unguento.

EX GALENO.

Non instrenue excalfacit & desiccatur. Nam siue comā cum floribus (reliqua enim eius palea inutilis est) cōtusam ulceri puro illinas, mordax & irritans uidebit, siue eo in oleo macerato, caput aut uentrem perfundere uoles, admodū calefacere reperies. Quin & si qui per circuitum rigoribus capiuntur, eos ante inuasionem rigorum hoc uoles confricare, minus utiq; rigore concutientur, imò & sensus confestim ubi admotum fuerit ipsum calefacere percipit. Porro quod lumbricos interimat par est, nimirū quum sit amarum. Protinus uero quod & digerendi & incidendi uim habeat scies. Præterea abrotonum ustum calidum & siccum facultate est, magis etiam quā cucurbita sicca usta, & anethi radix. Illa enim ulceribus humidis simul

A simul & citra phlegmonem callo induratis profunt, ac proinde maxime ulceribus ijs quæ in pudendorum præputijs sunt competere uidentur: at cinis Abrotoni ulceribus omnibus mordax est, acidcirco cum oleo tenuium partium, Cicino scilicet, aut Raphanino, aut Sycionio ueteri, potissimum Sabino, ad alopecias confert. Barbam etiam segnius tardiusq; enascentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: sed nec minus illis, lentiscino maceratum. Rarefaciendi enim uim, eò quod tenuium est partium, obtinet, & mordax est, & calidum. Abrotonum uero inimicum stomacho existit.

EX PLINIO.

Vfus est & folijs, sed maior semine, ad calefaciendum, ideo neruis utile, tussi, orthopnoicis, urinæ, torminibus, conuulsis, ruptis, lumbis. Datur bibendum manualibus fasciculis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & semen tufum in aqua drachmæ pondere. Prodest & uulua. Concoquit panos cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur cotoneo malo cōcocto. Serpentes fugat. Contra ictus eorum bibitur in uino, illiniturq;. Efficacissimum contra ea quorum ueneno tremores & frigus accidunt, ut scorpionum & phalangiorū, & contra alia uenena. Prodest quoquomodo argentibus, & ad extrahenda ea quæ inhaerent corporibus. Pellit interaneorum mala. Ramo eius si subiiciatur puluino, uenerem stimulari tradunt: efficacissimamq; herbam esse contra omnia ueneficia, quibus coitus inhibeat.

DE ASARO CAP. III.

B

NOMINA.

A ZAPON græcè, Asarū latinè dicitur. Officinis hodie nomen retinet. Germanicè *Haselwurcz*. Asaron autem dictum est, quod in ornatū non ueniat, uel ut Plinius lib. xxi. cap. vi. inquit, quoniam in coronas atq; festa non addatur: uel quod manualibus scopis, quæ odoris gratia gestantur, minimè solitum sit inferi.

Asaron cary dictum.

FORMA.

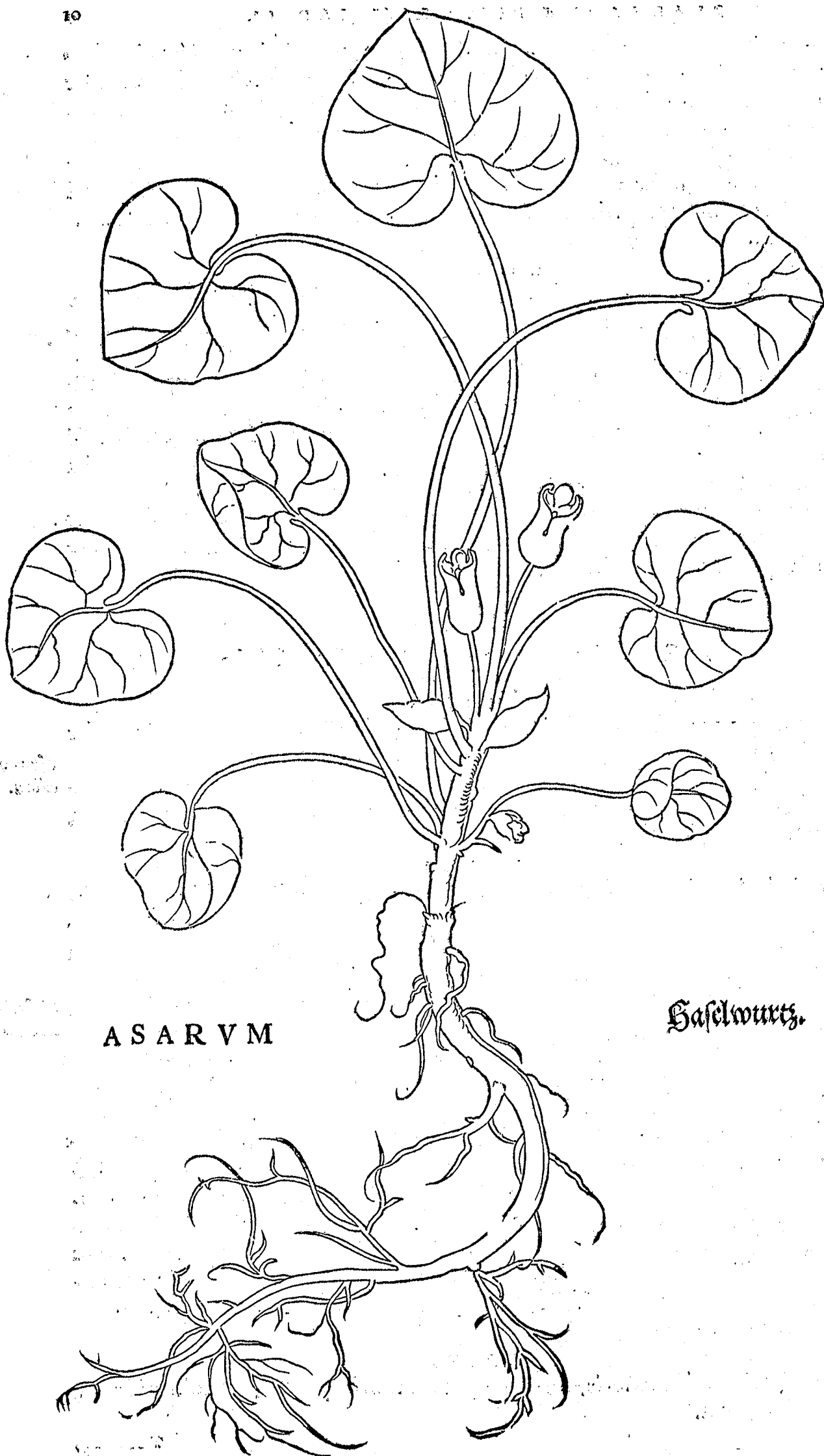
Folia hederæ similia habet, longè tamen molliora, rotundioraq;. Flores inter folia ad radicem purpureos, odoratos, Hyoscyami cytino similes, in quo semen acino nō dissimile. Radices multas, geniculatas, tenues, obliquas, graminis persimiles, longè tamen graciliores, odoratas, calefacientes, & linguam admodum erodentes. Cæterum hic admonendum esse lectore duximus, omnia Dioscoridis exemplaria hoc in loco deprauata esse, perperamq; habere uel *μικρότερα* uel *μελαινότερα*, cum potius scribendum sit *μελαινότερα*, id quod partim Plinij testimonio, partim etiam iudice sensu ipso comprobari potest. Plinius siquidem lib. xij. cap. xij. Asarum sic depingit: Est hederæ folijs, rotundioribus tantum, mollioribusq;. Si quis uero ea de re ad iudicem sensum referat, Asarumq; cum hederæ conferat, Asari certè folia neq; densiora, neq; minora hederæ folijs esse comperiet, quum Asari folia maiora multò sint quàm hederæ. Proinde cum folia hederæ illorum comparatione multò minora sint, euidentissimum est pro *μικρότερα* legendum esse *μελαινότερα*, huic nimirum lectioni adstipulantibus Plinio & sensus iudicio, ut dictum est: ad tactum em̄ huius folia longè sunt hederæ molliora. Accedit quod ab una dictione in aliam facilis sit transitus. His itaque rationibus motus, Asari folia *μελαινότερα*, hoc est, molliora hederæ folijs esse dixi, ut reuera etiam sunt.

Dioscoridis locum emendatus.

LOCVS.

Nascitur in umbrosis locis, montibus potissimum & syluis: aspera enim macraue & sicca loca amat.

TEMPVS.

ASARUM

Gefelwurtz.

A

TEMPVS.

Bis anno, uere nimirum & autumnus floret. Colligendum in fine Augusti, à die uidelicet decimoquinto eius mensis, usque ad octauum Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Asarum in calefaciendo & exiccando ordinis tertij existit, radices potissimum eius.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Radices Asari calefaciunt, & urinam mouent. Hydropicis & ischiadicis diuturnis profunt. Ducunt menses pondere drachmarum sex cum mulso potæ. Purgant Ellebori albi modo. Ruptis præterea, conuulsis, tussi ueteri, difficultati spirandi, & urinæ conferunt. Cum uino potæ ferarum moribus salutes. Folia adstringunt. Illi, ta capitis doloribus, oculorum inflammationibus, ægilopis incipientibus, mammis à partu tumentibus, ignibusque sacris profunt. Coma somnum etiam conciliat. Sic Crateias herbarius de Asaro proditum reliquit.

EX GALENO.

Asari radices utiles sunt, facultate similes radicibus Acori, intensiores tamen. Itaque ex ijs, quæ de illis prodita sunt, hic facienda coniectura.

EX PLINIO.

Nardi uim habet Asarum, quod & ipsum aliqui syluestre Nardum appellant.

EX MARCO AEMYLIO.

Est Asaron græcè Vulgago dicta latine.

Hæc calidæ & siccae uirtutis dicitur esse.

Tertius est illi gradus, ut dicunt, in utroque.

Prouocat urinam, potatamque menstrua purgat.

Hocque modo iecoris medicatur sumpta dolori.

B *Hydropicosque iuuat, schiasim fugat hausta frequenter.*

Et uulnæ morbis decoctio subuenit eius.

Dicitur ictericum potata repellere morbum.

Elleborique modo uomitu præcordia purgat.

Sed non est huius purgatio tam uiolenta,

Nec metuenda quidem, si fiat taliter illa:

De folijs eius triginta recentia tollens,

Adde meri tantum quo possint cuncta recondi.

Tota nocte mero facias macerentur in illo,

Mane terens, uino quo sunt macerata resolue.

Tunc olus excoctum cum pingui carne recenti

Porcina, prius ægroto da sufficienter,

Et sumat uini uult quantum fortis & albi,

Sic Asari succum colatum trade bibendum.

Fortibus & magnis est hic numerus foliorum

Sufficiens, reliquis, ut diximus, est minuendus

Iuxta quod uires, ætas, & cætera poscunt.

APPENDIX.

Lixiuum in quo Asarum decoctum est, si eo caput lauatur, cerebrum roborat, & memoriam. Succus etiam eius cum Pompholyge, caligantibus oculis confert.

ACORVM
officinarum.

Drachenzwurz.

NOMINA.

AKOPON græcè, Acorū latinè appellatur. Officinis nomen retinet. Germanicè Gel lilgen/Drachenwurz oder Ackerwurz uocatur. Acoron aphrodisiam quasi ueneream Græci etiam uocant. Apuleius, quicumque ille fuerit, in cōmentariolo quod de aliquot herbis scriptū à se reliquit, Piper apium dictam fuisse hanc herbam testatur, quod ea in aluearijs suspensa, nunquam diffugiant apes.

FORMA.

Folia Iridis habet, angustiora tamen. Radices non dissimiles, implicatas, neque in rectum enatas, sed obliquas, & in superficie existentes, geniculis seu internodijs distinctas, subalbas, gustu acres, odore non ingratas. Præstat densum, candidum, non cariosum, plenum & odoratum, cuiusmodi est in Colchide & Galatia. Ex qua sane Dioscoridis descriptione satis liquet Acorum nostrum, quo hodie officinæ utuntur, etsi non uerū sit, tamen aliquā saltem Acori speciem esse: Iridis enim folia obtinet, angustiora tamen. Radices quoque similes, implicatas & inuicem adnatas, non in rectū, sed in obliquum tendentes: non in profundo delitescētes, sed in superficie existentes, & modico cespite tectas: denique geniculis seu internodijs interceptas. Neque etiam in colore ab eo quem Dioscorides pingit uariare uidetur: nostrū enim Acorū non raro *ὑπολινος*, hoc est, subalbas seu candicantes radices habere conspicitur. Accidit autem ut & rubentes intus habeat radices, quæ tamen cum candicantes passim intercurrentes uenas obtineant, recte subalbæ dici possunt, quod nimirū neque uere rubeant, neque candidum etiam prorsus colorem referant, sed eum potius qui ex rubro & candido mixtus sit. Cæterū radices Acori quæ intus candicant, foris ut plurimū subrubet. Hinc est quod Serapion in Acori descriptione Dioscoridis uerba referēs, *ὑπολινος* dictionē ita uertere uoluit: Et color radicū exterior tendit ad rubedinem. Proinde qui hac sola ratione, quod Acori radix intus interdum rubescat, mouetur, ut diuersum nostrū prorsus à Dioscoridis credant, ij non utuntur argumento quod tanti momenti sit, ut quod conatur, persuadere alijs possit. Cum enim Dioscorides Acori radices *ὑπολινος*, hoc est, albicantes faciat, noster certe nunquam non tales habere deprehenditur: uel enim uere candicantes sunt, uel subrubentes, quas etiam *ὑπολινος* recte dici posse iam ostendimus. Porro quamuis odoratæ non sint eius radices, tamen nihil obstare posset odor, quo minus nostrum uerum esse putarem Acorum, quum abunde constet illum, haud aliter quàm colorem, secundum diuersas regiones in eadem sæpe herba mutari: si non esset aliud, quod ut diuersum certo crederemus nos urgeret, hoc nempe, quod nostri Acori radices gustu acres non sint, quod tamen omnes ueteres uno ore de Acoro affirmant, sed potius adstringentes. Quapropter etsi tota ferè descriptio illi respondere uideatur, tamen quia acris non est, uires eas quas uero Acoro tribuunt ueteres, habere non potest: ut hoc nomine uehementer errent qui à solis descriptionibus tantū pendent. Nec minus hallucinantur officinæ quæ ad urinas mouendas, aut menses euocandos, lienesue minuendos eo utuntur. Perperam etiam Diacori compositionem ex eodem conficiūt. Curent itaque ut uerum Acorum habeant, quod iam in multis Germaniæ officinis proflare puto. Nam radix illa quæ à nonnullis seplasiarijs nunc sub nomine maioris Galangæ uenditur, si cætera etiam respondeat, haud dubie radix ueri Acori est. Et debent seplasiarij ea uti, quoties in compositionibus medicamentorū Acori sit mentio, præcipue autem in Diacori compositione apparanda, quod hæc calefaciendo cōcoctionem stomachi supra modum iuuat. Et hoc eò confidentius faciendum esse hortor, quod Galangam maiorem ueri Acori radicem esse existimem: geniculis enim scatet, foris subrubra, intus subalba, gustu acris, odore non ingrata, ut hoc nomine illa tutò & sine errore officinæ pro Acoro uti queant.

*Acorum officina
rum non est uerū
Acorum.*

LOCVS.

Apuleius locis cultis, pratis ac hortis nasci, raramque inuentu herbam hanc tradit. Nostrium Acorum iuxta amnes, & passim in aquosis & palustribus locis prouenit.

TEMPVS.

Legitur radix Acori aestatis initio, & siccat in umbra digitalibus frustis.

TEMPERAMENTVM.

In calefaciendo & desiccando tertij est ordinis. Nostrium quidem desiccat, at citra calefactionem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acori radix calefaciendi uim habet. Decoctum eius potum, urinam cit. Prodest lateris, thoracis & iecoris doloribus; torminibus, ruptis, conuulsis. Lienem minuit. Vrinae stillicidio, & uenenatorum morsibus subuenit. In essu, quemadmodum Iris, ad muliebria utilis est. Succus radicis caligines oculorum discutit. Antidotis praeterea radix utiliter miscetur.

EX GALENO.

Acori utimur radice quae gustu acris est, & modice amara, odoreque non iniucunda. Hinc manifestum est hanc facultate calidam, & consistentia tenuium partium esse. Huic consentaneum est, ut urinam moueat, & lienes induratos iuuat, tum corneae membranae crassitiem detergeat simul atque extenuet. Ad hoc autem melior est ipsius succus. Omnino uero siccificum esse clarum est.

EX PLINIO.

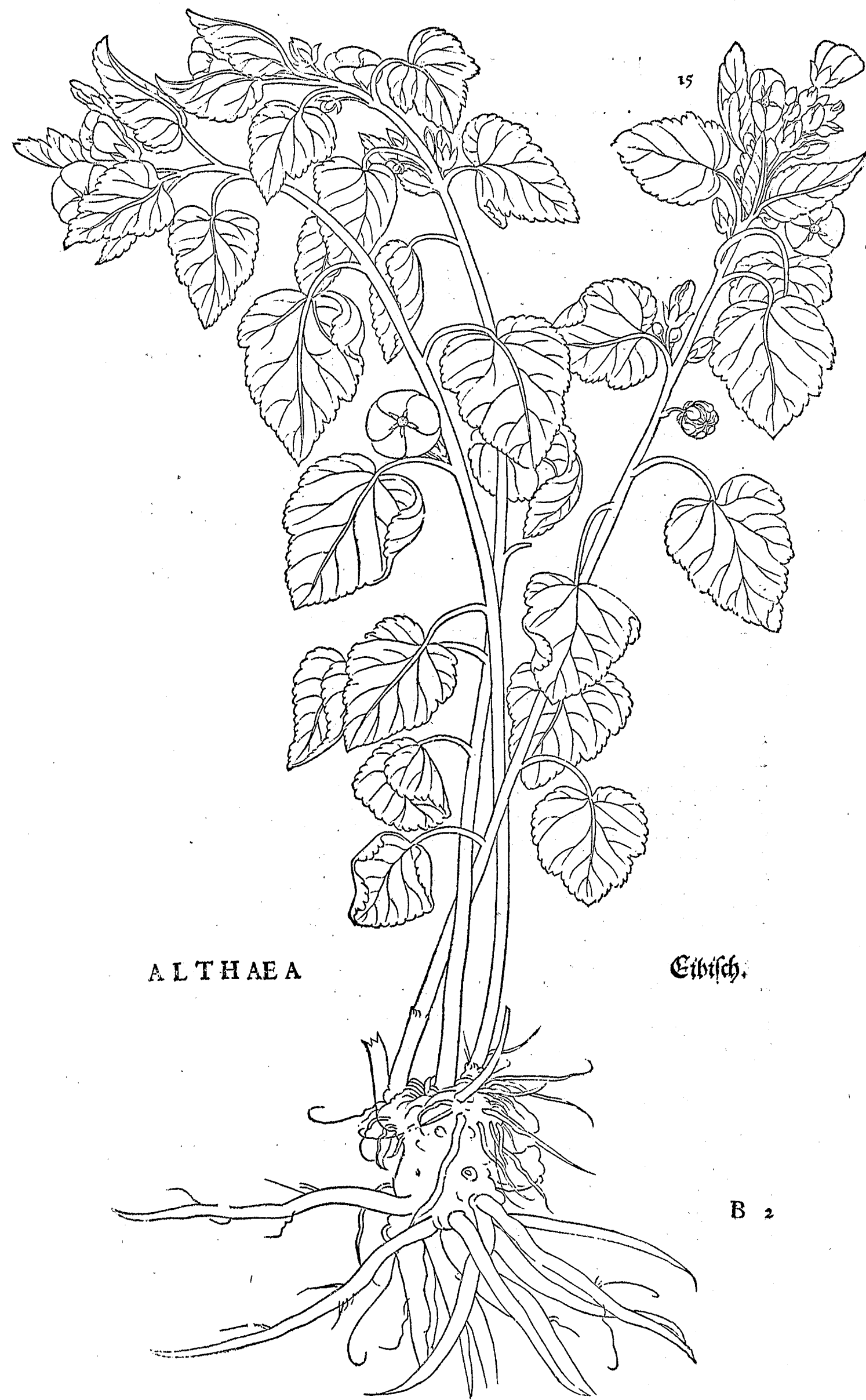
Vis ei est ad calefaciendum extenuandumque efficax, contra suffusiones & caligines oculorum succo eiusdem potio, contraque serpentes. Pectoris doloribus subuenit, & ideo antidotis miscetur. Iecinori medetur, thoraci quoque & praecordiis. Vrinam cit eius decoctum, & omnia uesicae uitia sanat. Testium tumores radix decocta in uino, tritaque & illita mire discutit. Duritias & collectiones omnes sanat, decocto huius herbae fouentibus. Cotulis & euerfis pota duobus obolis in mulsi cyathis tribus radix prodest. Acoron quoque utile est interioribus foeminarum morbis.

ACORI OFFICINARVM VIRES.

*Acori adulterini
facultates.*

Gustus abunde monstrat eius radicem immensam adstringendi facultatem obtinere. Hinc est quod diuersam plane a ueri Acori radice uim sortita sit. Nam ut hec tenuium est partium & facultate calida, atque adeo detergit, extenuat atque discutit; ita illa consistentia crassarum partium, ac facultate frigida, constringit, densat, cogit & contrahit. Quare urinam non cit, ut uerum Acorum, nec menses euocat, sed potius supprimit. Sanguinem etiam undecumque manantem cohibet. Proinde recte Pandecta rum autor scribit, eum qui secum Acori radicem gestet, a nullo sanguinis profluvio corripitur. Et ex recentioribus aliqui hanc facultatem Acori nostri obseruauerunt, atque hinc adeo tradunt eius succum igne expressum, menses nimium promanantes constringere posse, id quod certe de Acoro affirmare uanissimum erit. Ex his itaque intelligentiam seplasiarum, quis usus nostri etiam in medicina sit Acori; nec committent, ut fanatici cuiusdam, qui nuper Morophrasti impudentis hominis pestilentissimas nugae & ineptias tegere, atque adeo epistola aliqua operi illius temere praefixa commendare, ac praeter illo monstro reliquos omnes medicos, si diis placet contemnere ausus est, consilio obsecuti, hoc prorsus abijciant, cum illius immensa sit adstringendi, quod demonstrauimus, facultas.

De Althaea

ALTHAEA

Eibisch.

B 2

NOMINA.

Bismalus.
Maluauiscus.

Althæa unde
dicta.

ΑΘΑΙΑ, ἡβίσκος, ἰβίσκος græcè: Althæa, Ebiscus, Ibiscus latine dicitur. Officines, quæ ut plurimum barbaris uocibus gaudent, Bismaluam, Maluauiscum, & simpliciter Euiscum nominant. Maluauisci autem uox corrupta est, ex malua nimirum & euisco composita, quasi dicat aliquis Malua ebiscus, hoc nomine illam ab alijs maluis, quæ sanè multæ sunt, segregans. Germanicè *Ibisch/oder Eibisch/Groß oder wild pappeln*. Althæa uero à multiplici remediorum potestate & usu, uel ut Plinius ait, ab excellentia effectus nominata est. Siquidem ἄλθαία Græcis idem ualeat, ac si à medendo medicā simpliciter dicas. Nam ἁλθαίνειν illis mederi significat, ἁλθός uero remedium & medicinam.

FORMA.

Syluestris Maluæ genus est, cui folia ut Cyclamino rotunda, lanuginosa, flos rosaceus, caulis cubitorum binum, radix lenta uiscosaque, intus candida.

LOCVS.

Locis humentibus, pinguibusque gaudet.

TEMPVS.

Radices, ut reliquarum ferè herbarum omnium, inter autumnii initia, hoc est, in fine Augusti, & Septembris mensis principio, legendæ. Folia uero & semen in æstate. Floret Iulio & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia & flores calidi & sicci primo excessu seu ordine. Radices uero in principio secundi.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Radix in aqua multa aut uino cocta, aut per se pota, ad uulnera, parotidas, strumas, abscessus, mammarum inflammationes, sedis contusiones, inflationes, neruorum distentiones, efficax est. Siquidem discutit & maturat, aut rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta quo dictum est modo, & cum adipe anserino aut suillo, uel terebinthina subacta, ad uteri inflammationes & præclusiones utiliter admouetur. Decoctum eius idem præstat, secundasque à partu relictas educit. Decoctum radices cum uino potum, urine difficultati, calculosorum cruditati, dysentericis, ischiadicis, tremulis, & ruptis succurrit. Dentium mitigat dolorem cum aceto decocta, colluto inde ore. Semen autem uiride siccumque tritum, cum aceto in sole perunctum alphas extergit. Cum aceto & oleo inunctum à uenenatorum moribus præseruat. Valet ad dysenteriam, sanguinis reiectionem, & alui fluores. Seminis decoctum in posca aut uino contra omnes apum & minutarum ferarum ictus bibitur. Folia cum exiguo oleo, moribus & ambustis illinuntur. Addensat aquam sub diuo radix trita & admixta.

EX GALENO.

Digerendi, laxandi, phlegmone leuandi, mitigandi, concoquendi coctu difficilia tubercula. Porro radix eius & semen cætera quidem pari herbarum uiridi modo agunt, uerum tenuiorum partium, magisque exiccatoriam, ad hæc magis extensoriam quam illa facultatem ostendunt, ut & alphas detergant, & semen renum calculos confringat. Radicis autem decoctum, dysenteriam, alui profluuium, & sanguinis reiectioni utile est, nempe cum adstringentem quandam facultatem possideat.

EX PLINIO.

Althææ contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipue scorpionum, uersparum, similiumque, & muris aranei. Quin & trita cum oleo, hac peruncti ante, uel habentes eam, non feruntur. Eius radix præcipue conuulsis ruptisque efficax est. Cocta in aqua aluum sistit. Ex uino albo strumas & parotidas, & mammarum inflammationes, & panos in uino folia decocta & illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta,

A cocta, quamlibet perniciosæ tussi citissimè medentur. Hippocrates uulneratis, sientibusq; defectu sanguinis, radicis decoctæ succum bibendum dedit. Et eam uulnerib. cum melle & resina, item cõuulsis, luxatis, tumentibus, & musculis, neruis, articulis imposuit. Et asthmaticis ac dysentericis in uino bibendam dedit. Mirum, aquã radice ea addita addensari sub dio, atq; elactescere. Efficacior aut quo recetior.

EX THEOPHRASTO.

Vsus eius adrupta, & tusses è uino dulci, & ad ulcera in oleo. Alias si carnibus concoquas, in idem aggregare, ac ueluti conglutinare posse affirmant.

DE ANAGALLIDE CAP. VI.

NOMINA.

ΑΝΑΓΑΛΛΙΣ græcè, Anagallis latinè, officinis inusitata, germanicè Gauch heyl/ oder Colmartraut. Hoc nominis fortè à Germanis inditum est, quod Anagallis in limine uestibuli suspensa maleficiorum introitū pel-
lere credita sit. Errant qui Morsum gallinæ seu Passerinā uulgò dictam herbam, Anagallida putant: haud secus atque ij, qui Auriculam muris pro Anagal-
lide depictam ostendunt herbarij.

Gauch heyl
Germanis quæ-
re dicta.

Anagallis non
est Morsus galli-
næ, neque Auri-
cula muris.

GENERA.

Duo duntaxat Anagallidis esse genera ueterum omniū testimonio constat, ma-
rem scilicet & foeminā, quæ sanè nullo nisi florū discrimine distant. Mas enim puni-
ceo, foemina uero cœruleo flore conspicitur. Proinde hallucinari iuniores ac barba-
ros medicos euidentissimū est, qui plura duobus Anagallidis genera constituunt.

FORMA.

B Frutices sunt Anagallides parui in terra iacentes, folia in quadrangulis caulibus
pusilla habentes, & modicè rotunda ad Helxines similitudinem. Semen gerunt ro-
tundum. Non quicquam sanè certius hac scriptorum pictura respondet, cum du-
plex sit in flore color, puniceus nimirū & cœruleus, quadranguli caules per terram
sparsi, folia non toto ambitu rotunda, & semen coriandro nō dissimile circinatum.
Non est tamen quod sic humi prostratos hos frutices intelligas, ut prorsus nō sup-
pullulent. Nam in altum etiam surgunt, non tamen altius, quàm ipsa tibi examus-
sim pictura monstrat.

LOCVS.

Pedibus in aruis uineisq; ubiq; calcatur, neq; quicquam nūc Anagallide despe-
ctius est, cum tamen in antiqua medicina multus eius fuerit usus. Licet autem ubi-
que ferè proueniat, in uliginosis tamen lætior.

TEMPVS.

Per æstatem utriusq; prouentus maximus est, potissimum autem mense Augu-
sto. Florent autem à Maio mense usque in autumnum.

TEMPERAMENTVM.

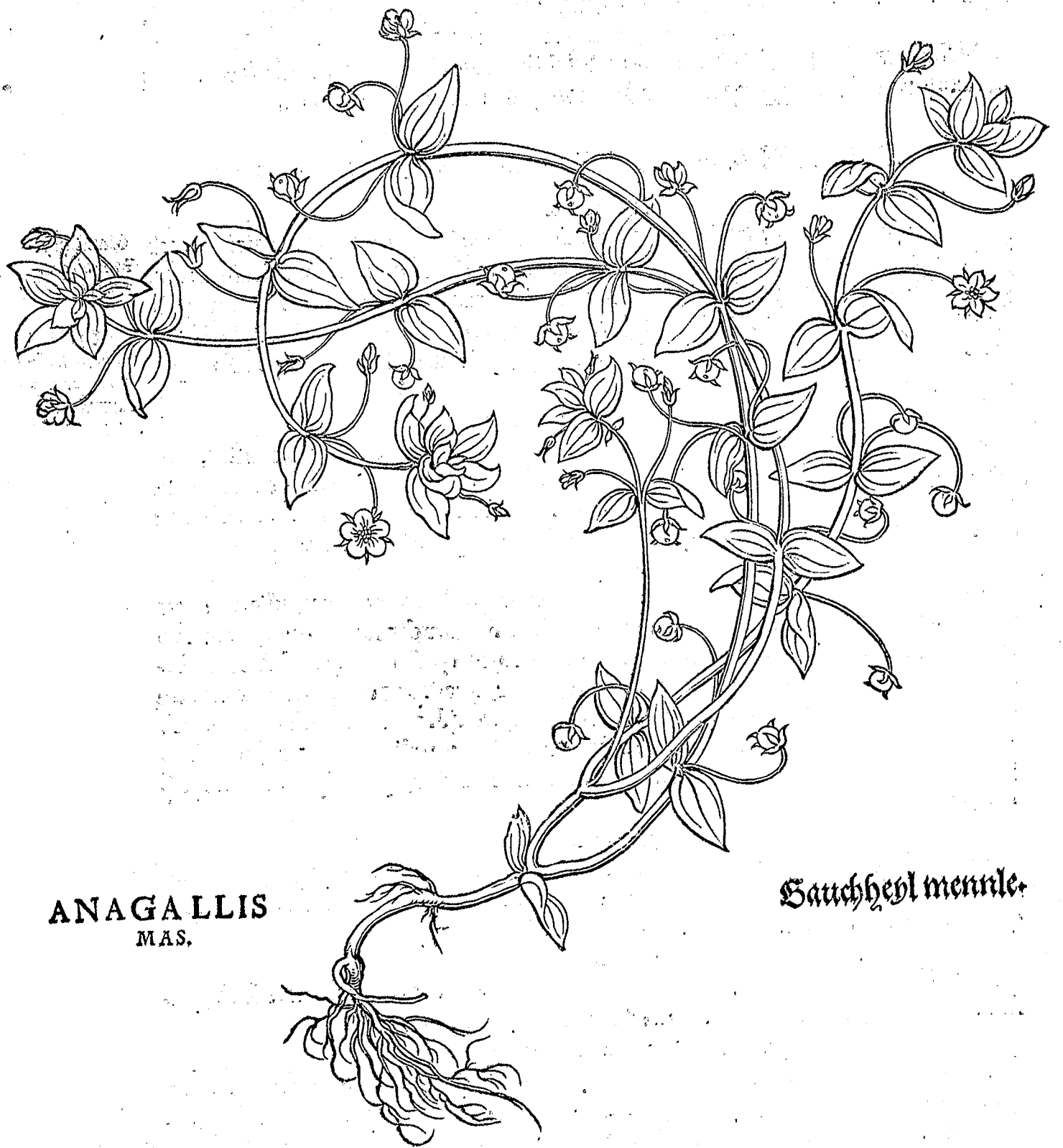
Anagallidis uterq; sexus alidam & siccam facultatē obtinet, quod scilicet exter-
gere possint. Mulieres nanq; quæ asperiorē & decolorē à natura cutem acceperunt,
ad leuorem nitorēq; uultus harum succo utuntur, ut hac ratione errare necesse sit,
qui Anagallidas frigidas & humiditas esse statuunt.

Error quorundā
delegitur.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Vtraq; mitigandi facultatē habent. Inflammationes arcent, furculos extrahunt, ul-
cera serpentia cōpescunt. Succus earū gargarissatus pituitā capitis purgat. Per na-
res infusus dolorē dentiū lenit, si in contrariā narem iniiciat. Argema cum Attico
melle emendat, & oculorū caligines iuuat. Contra uiperarū morsus, renum & ieci-
noris uitia, ex uino potus prodest. Tradunt nonnulli eam quæ cœruleum florem
habet, prociduum sedem reprimere; quæ uero puniceum, illitu euocare.

ANAGALLIS
MAS.

Saatchhehl mennle.

ANAGALLIS
FOEMINA.

Sauckheyl weible.

C

EX GALENO.

Anagallis utraq; tam ea quæ florem parit cœruleum, quàm ea quæ puniceum, admodum extergendi facultatem obtinent. Quendam etiã calorem attractoriũ possident, ita ut impactos corpori refigant aculeos. Succus earum ex naribus purgateadem de causa. Et ut summatim dicatur, exiccatoriam citra mordicationẽ facultatem habent, quamobrẽ uulnera glutinant, & putrida adiuuant.

EX PLINIO.

Vtriusq; succus oculorum caliginem discutit cum melle, & ex ictu cruorem, & argema rubens, magis cum Attico melle inunctus. Pupillas dilatat, & ideo hoc inunguntur antè, quibus paracentesis fit. Iumentorũ quoq; oculis medentur. Succus caput purgat per nares infusus, ita ut deinde uino colluat. Bibitur & contra angues succi drachma in uino. Mirum, quod fceminam pecora uitant. At si decepta similitudine (flore enim tantum distant) degustauere, statim eam quæ Asyla uocatur, in remedio quærunt. Ea à nostris ferus oculus nuncupatur. Precipiunt aliqui effossuris, ante solis ortum, priusquã quicquid aliud loquantur, ter salutare eam, tunc sublatam exprimere, ita præcipuas esse uires. Vrinam cient Anagallides. Iecinori mirè profunt. Cohibent quas nomas uocant. Vtiles & recentib; plagis, præcipuè senum corpori. Ad recentia quoq; uulnera tanta traditur uis, ut saniem ossibus extrahant. Anagallis cœrulea procidentia sedis retro agit, è diuerso rubens proritat.

Superstitio-
sum.

DE ALSINE CAP. VII.

NOMINA.

Morsus gallinae.

D

Alsine cur
dicta.

Auricula
muris.

ΑΣΙΝΗ græcè, Auricula muris latinè, Morsus gallinæ uulgò appellatur. Pauerina Italicè, quod paueris, id est, iunioribus anseribus gratum pabulum sumministret. Auiculas caueis inclusas, cum fastidiunt escã, aucupes hac herba recreare solèt. Hinc germanicè Vogeltraut/Hünerseib/Hünerderm/Hünerbiß uocatur. Alsine autem dicta est, quod lucos, quæ Græci ἄλσιν nominant, nemorosaq; & umbrosa loca amet. Auricula uero muris, quod musculorum auribus folia similia habeat.

GENERA.

Quamuis Dioscorides & alij unam tantum Alsinen faciunt, nos tamen tria eiusdem genera, licet plura adhuc inueniantur, damus. Primum genus Alsinen maiore uocauimus, quod scilicet uera sit Alsine, & alijs maior, germanicè Hünerderm nominatur. Alterius generis plantam Alsinen mediã appellauimus, germanicè Hünerseib. Hæc quod ad flores attinet, qui cœrulei sunt, à descriptione uariat: eiusdem tamen cum priore facultatis. Tertij generis herbam Alsinen minorem uocauimus. Hæc, quidem, ut prima, pulchrè descriptioni respondet, germanicè Kleinmorgeltraut nuncupatur.

FORMA.

Helxine duplex.

Cauliculis serpit rotundis, è quorum geniculis exiles ramuli profiliunt, folijs Helxines minoribus, minusq; hirsutis, flore exiguo, candido, foris herbaceo. Hæc cum teritur cucumis odorem refert. Non autem illam Peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris odorem subolet. Porro cum Dioscorides Helxinæ similem esse Alsinen tradit, non de ea Helxine quæ uulgò Parietaria, sed ea potius quæ alio nomine Cissampelos dicitur, intelligas oportet: hæc enim folia Hederae haud dissimilia obtinet. Adeò ut liquidò iam cõstet, Alsinen esse eam herbam quam passim hodie Morsum gallinæ appellant. Huc accedit quod facultates, ut ex sequentibus patebit, quas uulguſ Morsui gallinæ tribuit, ab Alsinis uiribus nihil uariant.

LOCVS

Nascitur in lucis, hortis, & maximè in parietibus, macerijs, opacisq; locis.

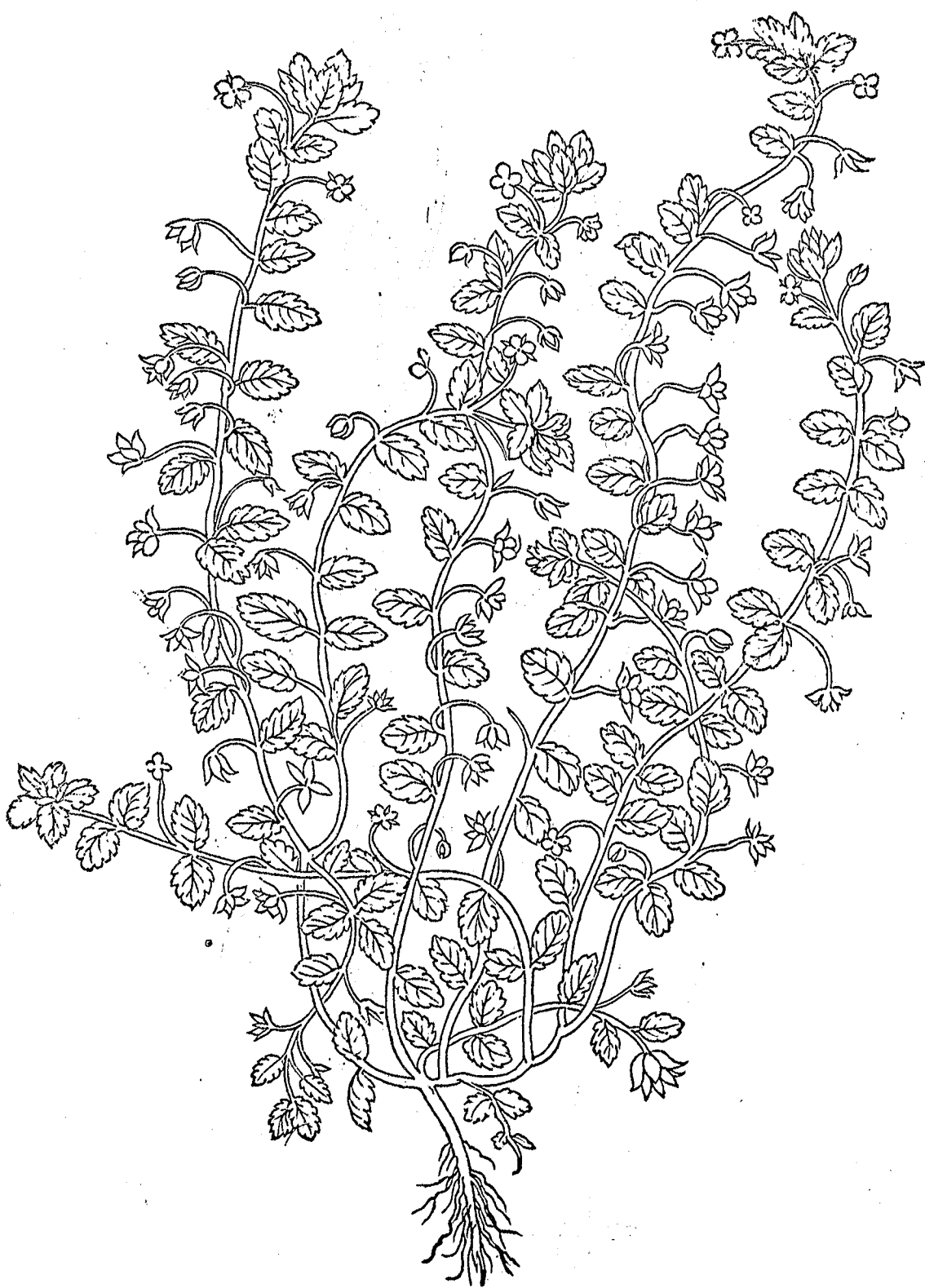
TEMPVS.

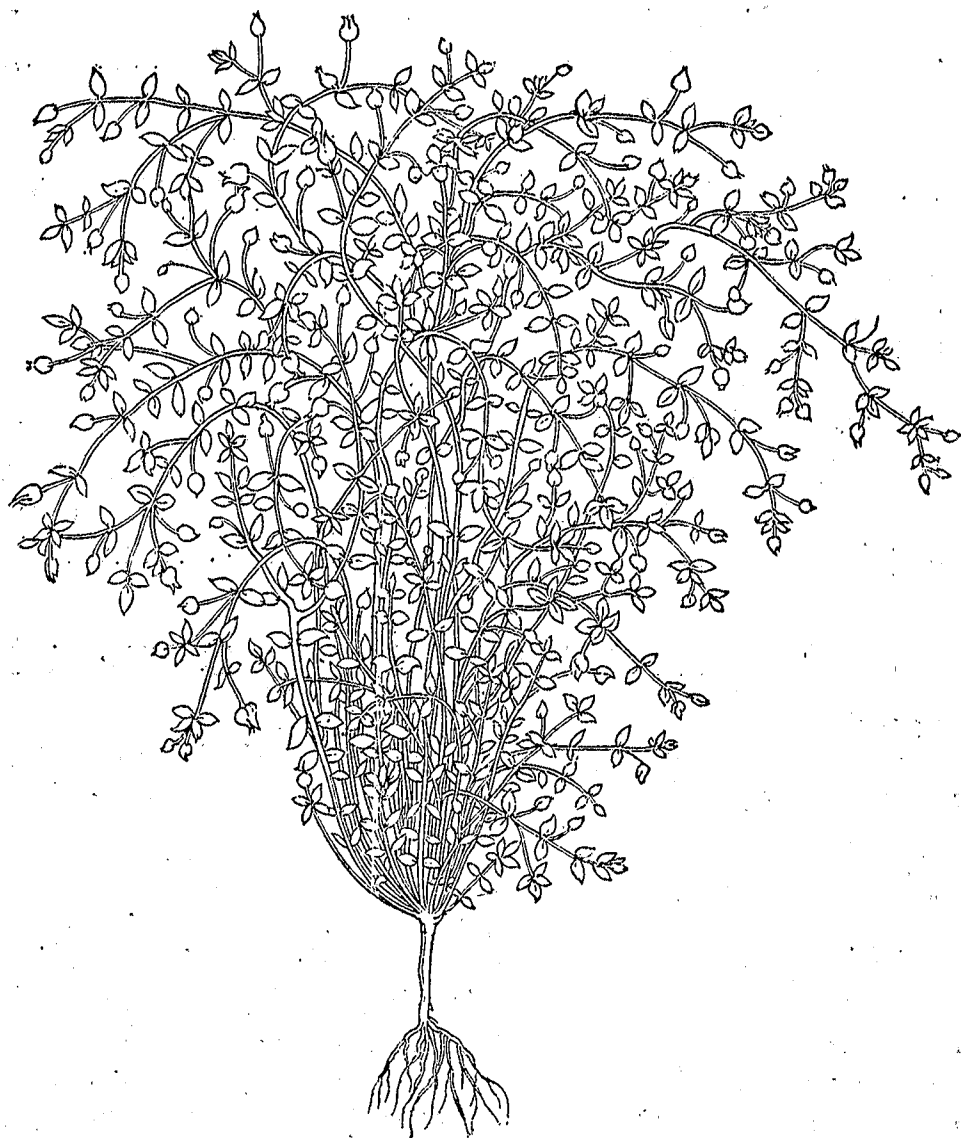
ALSINE
MAIOR

Günderm.

ALSINE
MEDIA.

Günseserb.

ALSINE
MINOR.

Kleinnogelkraut.

TEMPVS.

Incipit à mēdia hyeme. Arefcit autē æstate media. Cum prorepat, musculorū aures imitatur folijs.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerantem & humectantem haud secus quàm Helxine obtinet facultatem: est enim aqueæ essentia frigida: quare & citra adstrictionem refrigerat.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Al sine refrigerandi facultatem obtinet. Oculorū inflammationibus cum polenta illita cōuenit. Succus eius aurium doloribus instillatus prodest. In uniuersum eadem quæ helxine potest.

EX GALENO.

Ad feruentes phlegmonas, & mediocria erysipelata competit.

EX PLINIO.

Vfus eius ad collectiones inflammationesq̃. Quin emendat omnia quæ Helxine, sed infirmius. Epiphoris peculiariter imponitur: item uerendis ulceribusq̃ cum farina hordeacea. Succus eius auribus infunditur.

APPENDIX.

Easdem facultates, herbis quas morsus gallinæ uulgò nominant, nostri temporis herbarij tribuunt, quod scilicet ad feruentes inflammationes, ac erysipelata prosint. Omnes enim, ut dictum est, refrigerant atque humectant. Hinc est quod minorem aliqui Germanorū Siebertrant uocent, quia scilicet febribus accommoda, & utilis sit.

DE ANTHEMIDE CAP. VIII.

NOMINA.

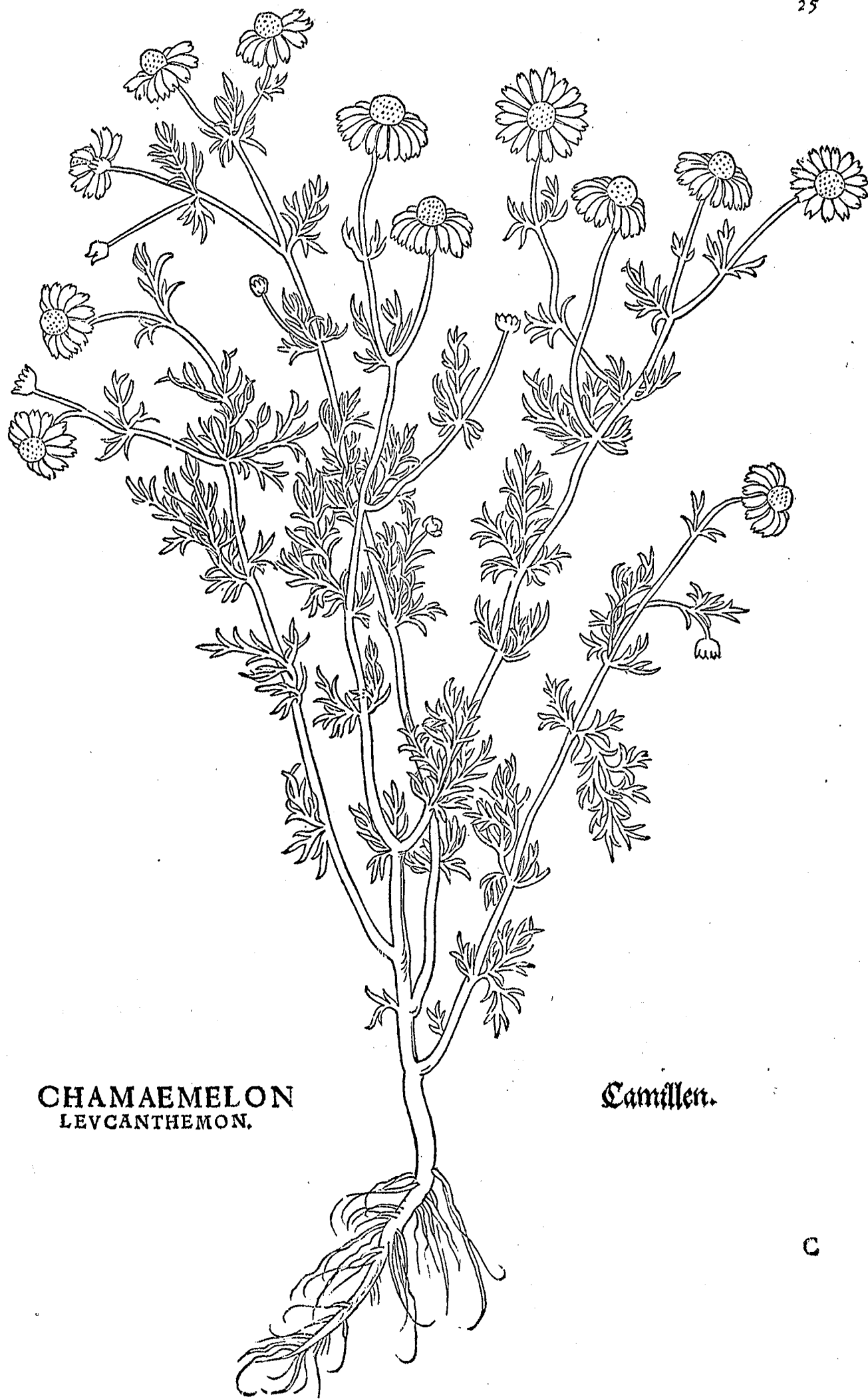
D
Chamæmelon
cur dictum.

ΝΘΕΜΙΣ, ἡ χαμαίμελον græcè, Anthemis, Chamæmelon latinè, officinis corrupto nomine Camomilla dicitur, Germanicè Camillen. Chamæmelon, quoniam odorem habeat mālī, appellant, id quod de primo genere potissimum intelligendum uenit.

GENERA.

Tria eius genera, floribus tantum distantia, inueniuntur. Hi enim etsi intus aurei sint, tamen foris per ambitū illis adiacent folia aut candida, aut lutea, aut purpurea. Quæ foris in orbem candida folia obtinet, ea est quæ à Dioscoride propriè λευκάνθημον, & uulgò hodie Camomilla uocatur. Quæ uero luteis per ambitum folijs cōstat, ea haud dubie est, quā priuatim Dioscorides à suis floribus χρυσάνθημον nominat, Germani autem, pulchrè ad græcam appellationem alludētes, Goldtblumen/Gelcamillen/Streichblumen appellant. Tertia species chamæmeli, quæ nimirū purpurea per orbem folia habet, nulla alia est nisi ea quam hodie uulgius medicorum Consolidaregalis solidam regalem, Germani autē à similitudine calcaris, cui respondet flosculus eius herbæ, & à colore lepido regioq̃, qui aspectari nunquā satis potest, Kittersporn uocant. Dioscorides peculiariter ἡ γὰρ ἡμεῖς, eo quod uere floreat, dici tradit. Tria itaq̃ in uniuersum Anthemidis seu Chamæmeli genera sunt, quorum sanè primum Chamæmelon leucanthemon, alterū Chamæmelon chrysanthemon, tertium Chamæmelon eranthemon Dioscoridi nominatur. De duobus primis generibus neminē dubitare, quin uera & legitima sint, arbitramur, quod nihil in ijs sit quod Dioscoridis descriptioni, quam mox subiiciemus, non respondeat. Tertium fortè nonnullis qui morosius omnia obseruant, minime genuinum Chamæmeli genus esse uidebitur: ideoq̃ quibus sumus argumentis & cōiecturis impulsī, ut tertium Anthemidis esse genus credamus, necesse erit ostendere. Potissimū autem quod nos in hanc sententiam pertraxit est, quod singula in Dioscoridis descriptione illi congruant, rami scilicet palmum non excedentes, fruticosi, multas alas habentes, parui & exigui, capitula

CHAMAEMELON
LEVCANTHEMON.

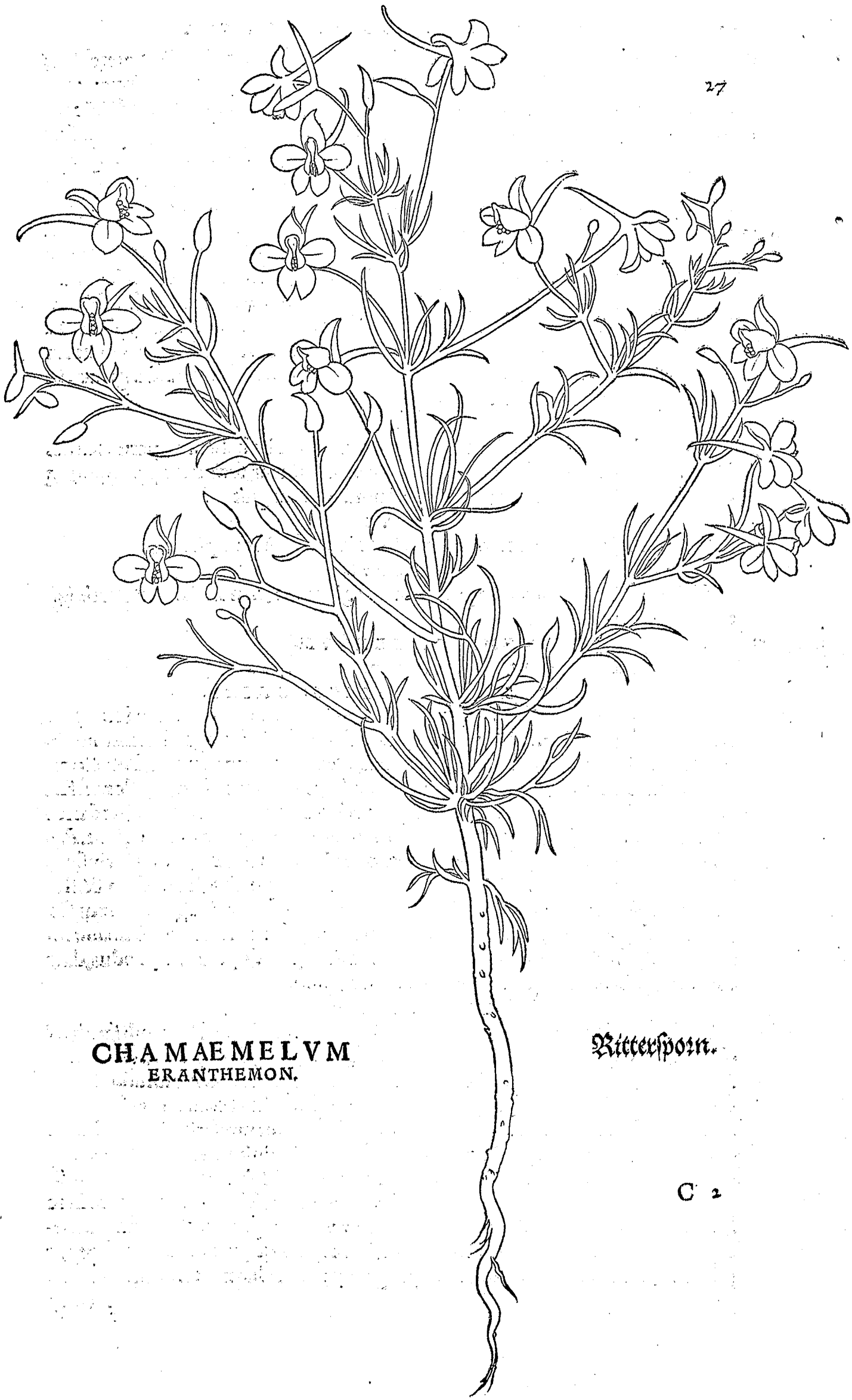
Camillen.

CHAMAEMELVM
CHRYSANTHEMON.

Bel camillen.

CHAMAEMELUM
ERANTHEMON.

Ritterspoin.

c pitula rotunda, aurea, foris purpureis folijs, magnitudine in nullo alio genere Rutę folijs magis similibus circumdata. Deinde sententiam hanc nostram cōfirmavit antiquissimus codex manuscriptus, in quo pictura exquisitissimē Regalem dictā consolidā refert, quam ijs sanē uerbis describit: Herba est quam quidā Monachellā, siue Capuciariā uocant (à cucullo haud dubiē monachorū, quem flores illius herbę referunt, nomen imponentes) Dioscorides Eranthemion appellat, & est una species Anthemidis, quę folia instar Camomillę habet, nigriora tamen: florem autem uiolę similē. Hęc illę. Quibus omnibus illud etiā accedit, nostram de hac herba sententiam mirificē corroborans, quod uulgius hodię medicorū Consolidā regalē calculosis, & oculis prodesse tradat, adeo ut illius etiā conspectū multos ex oculis laborantes sanasse dicant. Atq; hinc fit ut studiosi passim eam herbā in suis musæis suspensam habeant, oculis hac ratione cōsulere uolentes. Has autem omnes facultates ut ex sequentibus patebit, Eranthemio suo Dioscorides etiā adscribit. Quamobrem nihil certius est, quā Consolidam regalem tertium esse Anthemidis genus, id quod argumenta nostra iam adducta palām euincunt.

FORMA.

Rami palmum non excedunt, fruticosi, frequentes alas habentes, parui, tenues & multi, capitulis rotundis. Flores intus aureos continent, foris uero per ambitum candidos, aut luteos, aut purpureos, foliorum Rutę magnitudine.

LOCVS

Nascuntur in aspero, sicco, macroq; solo, & iuxta semitas atq; itinera.

TEMPVS.

Colliguntur uere, in calidis potissimum regionibus, in nostris inter æstatis initia, hoc est, Iunio mense.

D

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & desiccant in primo ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vim habent radices, flores & herba calfaciendī, extenuandiq;. Potu & infusione menses, foetus, calculos & urinam pellunt. Aduersus inflationes, & tenui intestini dolores bibuntur. Bile suffusos expurgant, & iecinorosis medentur. Decocto earum uesicę uitia fouentur. Efficacius ex omnibus generibus est, quod florem fert purpureum, ceterisq; maius existit, idq; propriē Eranthemion uocatur. Quod uero Leucanthemon & Chrysanthemion cognomināt, uehementius urinam ciunt. Aegilopijs illitę medentur. Commanducata oris ulcera sanant. Nonnulli in clysteribus ex oleo utuntur, terentes ipsas ad pellendos febrium circuitus. Folia & flores reponi debent, & separatim contusa in pastillos conformari. Radix quoq; sicatur, & usu poscente interim partes duas herbę, floris aut radice modō unam; interim contrā floris duas, & herbę unam, alternis diebus duplicantes pondus, dare conuenit. Bibere autem oportet in uino diluto mulso.

EX GALENO.

Tenuium est partium, quamobrem digerendi, rarefaciendi, & laxandi facultatē obtinet. Est itaq; Chamemelon tenuitate Rosę persimile, calore uero ad olei facultates magis accedit, animalī familiares, & temperatas. Quapropter lassitudinib. ut si quid aliud, cōfert, doloresq; mitigat. Præterea tensa remittit & laxat, quęq; modicriter dura sunt emollit, quęq; cōstipata cōdensatę sunt rarefacit. Ad hęc febres quę citra uisceris alicuius inflammationē infestant, dissoluit, præsertim quę ex humorib. biliosis, aut cutis densitate cōsistunt. Qua de re & ab Aegyptiorū sapientissimī Soli cōsecrata est, febriumq; omniū remediū putat. Verum hac quidem in re à ueritate aberrāt: solas enim quas diximus febres sanare potest, easq; quę iam cōcoctę sunt. Iuuat autem pulchrē reliquas etiam omnes quę melancholicę sunt aut pituitosę, aut ex uisceris inflammatione proinatę: nam & harum remediū Chamemelum

A melum uel strenuissimū est, ubi iam cōcoctis adhibetur: quapropter & hypochondrijs, ut si quid aliud, gratum existit.

EX PLINIO.

Medici uere folia tusa in pastillos digerunt: item florem & radicem. Dantur omnia mixta drachmæ unius pondere contra serpentum ictus. Pellit mortuos partus, item menstrua in potu, & urinam, calculosq; inflationes, iecinorū uitia, bilem suffusam, ægilopīa. Cōmanducata ulcerum manantes in ore eruptiones sanat. Ex omnibus ijs generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius & foliorum & fruticis amplitudo maiuscula est. Hanc propriè quidem Eranthemum uocant.

DE ANETHO CAP. IX.

NOMINA.

ANETHON græcè, Anethum latinè appellatur. Nomen in officinis genuinum retinet. Germanicè Dyllen/ & Hochkraut nominatur.

FORMA.

Anethum sesquicubitali proceritate assurgit, multicaule, ramosum, exilitate folij in staminis penè modum extenuata, luteolo flosculo, semine lato & quasi foliato, radice lignosa, neque adeò prolixa, umbella sceniculi, cui cognatum quasi genus, propter similitudinem uideri potest.

LOCVS.

In hortis seritur: interdum & sponte, sceniculi modo, prouenit.

TEMPVS.

B Floret in æstate, Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Anethum adeò calefacit, ut habendum sit aut secundi ordinis intensi, aut tertij remissi. Exiccantiū uero ordinis est secundi incipientis, aut primi finientis. Vstum autem tertij tum calfacientium, tum desiccantium ordinis fit.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Anethi aridi comæ seminisq; decoctum potum lac euocat. Tormina & inflationes sedat. Aluum leuesq; uomitiones sistit. Urinam cit. Singultus lenit. Oculos hebetat, & genituram assidue potum extinguit. Decoctum eius mulieribus præfocatione uulvæ laborantibus ad insidendum utile. Semen eiusdem ustum & illitum condylomata tollit.

EX GALENO.

Anethum in oleo decoctum digerit, sedat dolores, somnum conciliat, crudos & incoctos tumores concoquit. Fit enim ex eo oleum, cuius propinqua sit temperies pus mouentibus, & maturantibus uocatis medicamentis, nisi quatenus paulò illis tum calidius, tum tenuiorum partium est, atque adeo digerēdi facultate præditum. Vstum ulceribus admodum humidis illitum prodest, potissimum ijs quæ in pudendo consistunt. Quæ autem in præputio sunt inueterata, ijs probè cicatricem inducit. Cæterum uiride humidius est, & minus calidum, itaq; magis cōcoquit sicco, & somnum cōciliat, sed minus digerit. Idcirco mihi uidentur ueteres coronis ex eo concinnatis in symplosijs usi esse.

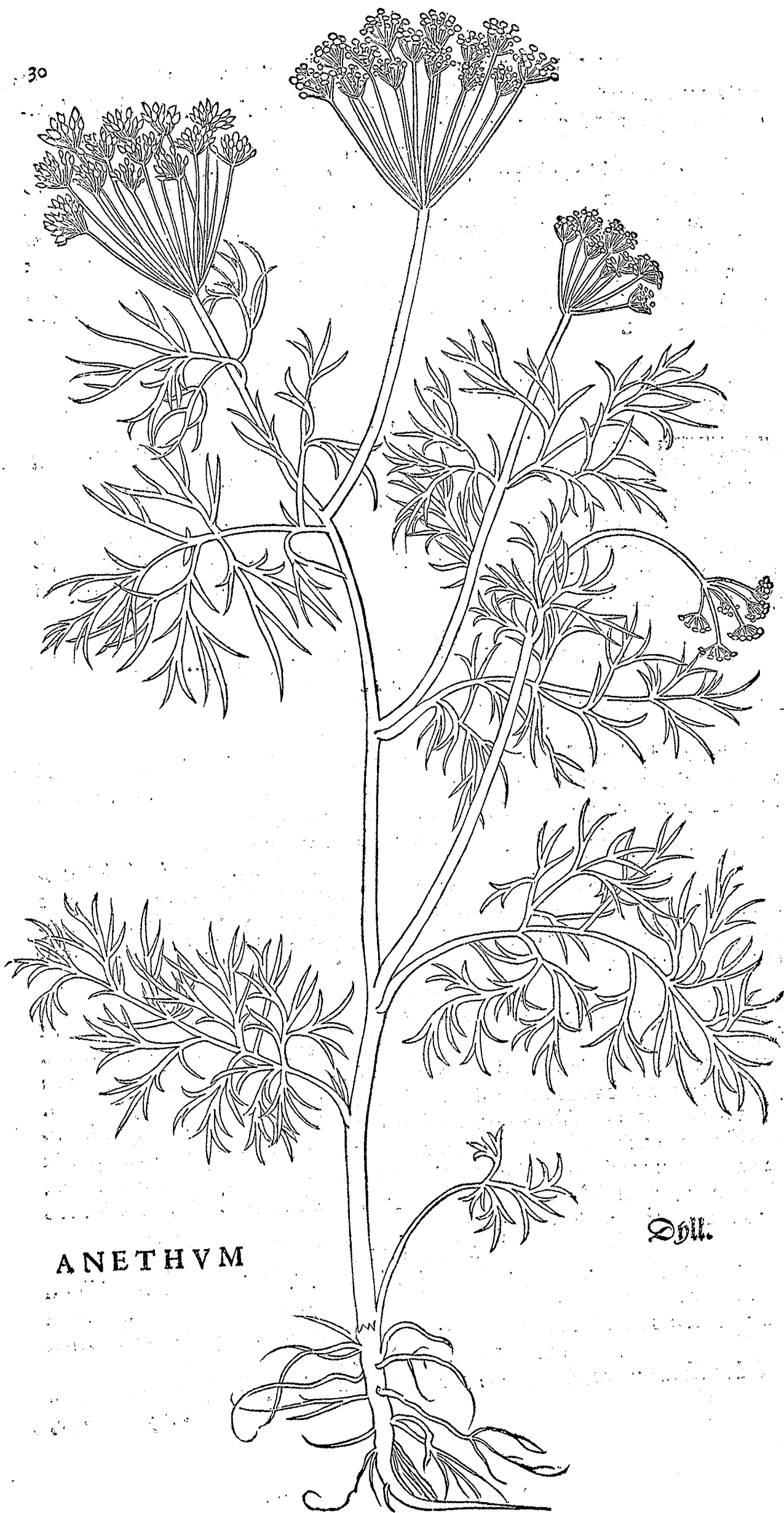
EX PLINIO.

Anethū ructus mouet, & tormina sedat. Aluum sistit. Epiphoris radices illinuntur ex aqua uel uino. Singultus cohibet semen feruens olfactum. Sumptū ex aqua sedat cruditates. Cinis eius uuam in faucibus leuat, oculos & genituram hebetat.

EX SIMEONE SETHI.

Ad crassorū humorū inflationes prodest. Quidā sanè ipsum stomacho bonum

C 3 esse,

ANETHVM

Dill.

A esse, alij uero minimè, dixerunt. Illi quidem ad eius caliditatem, & facultatē quæ humiditatem cōcoquit, & flatus qui sunt in uentriculo discutit, respexerunt; ij uero ad substantiam eius, quæ crassarum est partium, concoctu difficilis, & nauseosa. Oleo incoctum discutit, & somnum conciliat. Inunctū tumores crudos concoquit. Inflationes quoque quæ in uentriculo generantur, digerit. Corpus ex immodico labore defatigatum, curat. Renes uero, ut quidam aiunt, lædit.

DE AIZOO CAP. X.

NOMINA.

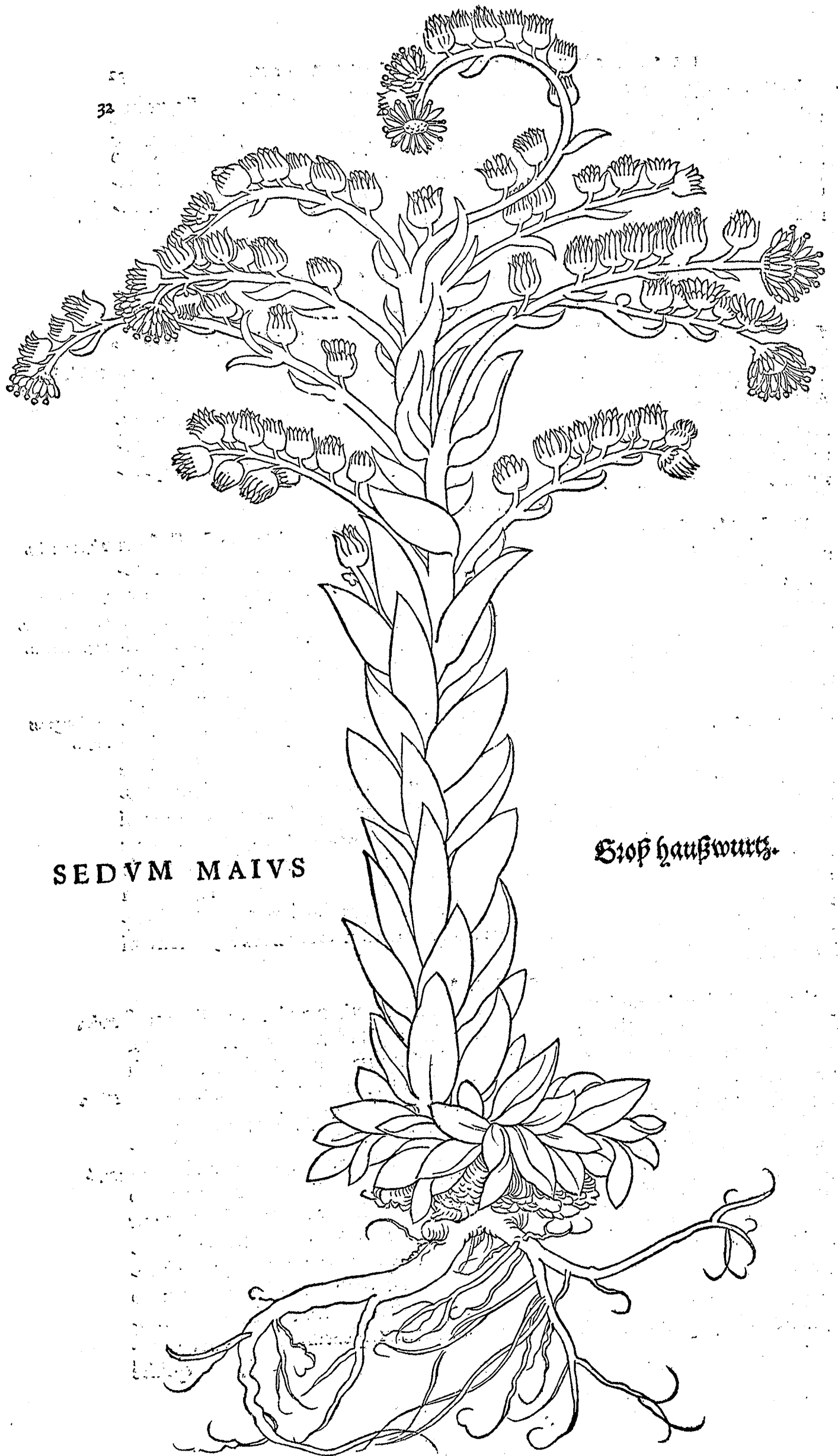
AIZON græcè: Aizoon, Sedum, Semperuiuum latine nominatur. Postremum nomen officinæ obtinuerunt. Vulgò Iouis barba, Germanicè *Hauswurz*/Donderbar dicitur, quod scilicet nonnullis locis plebis animos iam pridem inuasit opinio, non feriri fulmine domum, in cuius tegulis uireat Sedum. Porro Aizoon & Semperuiuum appellant, quod perpetuò, tam æstate quàm hyeme uirescat, nec ullis frigoribus, aut cœli iniuria quantumuis frigida, emoriatur.

GENERA.

Dioscoridem sequentes tria eius genera statuimus. Primum Aizoon seu Sedum maius, quod folia latiora habeat. Alterum Sedum minus, quod Græcis etiam *τρίδακτες*, quia ter floreat in anno, uocatur. Vulgò Vermicularis, à similitudine foliorum, quæ rotunda sunt, & figuræ oualis, ut uermiculos putes, & Crassula minor nominatur. Huius iterum duo sunt genera: alterum enim mas est, quod nimirum floribus luteis spectatur, & Germanis *klein hauswurz das mennle* appellatur. Alterum fœmina, quod pallidis seu candidis conspicitur floribus, Germanicè *klein hauswurz das weible* uocatur. Tertium genus est quod Aizoon syluestre, ab alijs Portulaca syluestris, aut Illecebra minus rectè & improprie dicitur. Nam Portulaca syluestris diuersa ab hoc tertio Sedi genere herba est, ut suo dicemus loco. Illecebræ autem nomen aliæ debetur herbæ, quæ Telephion uocatur, ut in eiusdem historia docebimus. Nomina uero hæc generi illi indiderunt, seducti errore eorum qui Portulacam syluestrem cum tertio Aizoo apud Dioscoridem confuderunt, atque adeò quæ debent Portulacæ & Telephio nomina, Aizoo temerè assignarunt. Ut enim uiribus diuersa est Portulaca syluestris ab hoc genere tertio Aizoi, ita etiam nomine & forma. Quare meritò reprehendendi sunt qui duo hæc capita sic sibi temerè miscuerunt. Vulgares herbarij Vermicularem minorem uocant, Germani *Kagentreuble oder Aaurpfeffer*.

FORMA.

Semperuiui maius caules profert cubitales, interdū etiam maiores, pollicis crassitudine, pingues, egregiè uirentes, incisuras Characiæ Tithymalli instar habentes. Folia pinguiora, pollicis magnitudine, in cacumine linguæ similia, alia in terram resupinata, alia in capite inuicem contracta, circulo oculi figuram circumscribunt. Minus Aizoon caules ab una radice exeuntes multos habet, tenues, folijs plenos rotundis, pinguibus, paruis, in summo acuminatis. Emitterit autē e medio caulem palmi altitudine, umbellam & flores pallidos luteosue sustentem: *χλωρά* enim hoc loco, ut alias sepe, pro *ωχρά* accipitur, id quod ex Serapione etiam abunde constare potest, qui hunc Dioscoridis locum ita reddidit: Et habet uirgam in medio longam, circa longitudinem palmi, super quam est capitellum, in quo est flos citrinus, subtilis. Eam autem Semperuiui minoris speciē quæ flosculis luteolis spectatur, dilucidioris doctrinæ gratia, marem appellauimus. Alteram uero quæ candidos obtinet flores, fœminā. Tertium Semperuiui genus syluestre dictum, foliola habet pinguiora, ad Portulacæ figuram accedentia, & hirsuta, breuioriquē cacumine. His uerbis ex-

SEDUM MAIUS

Grosßhaufswurtz.

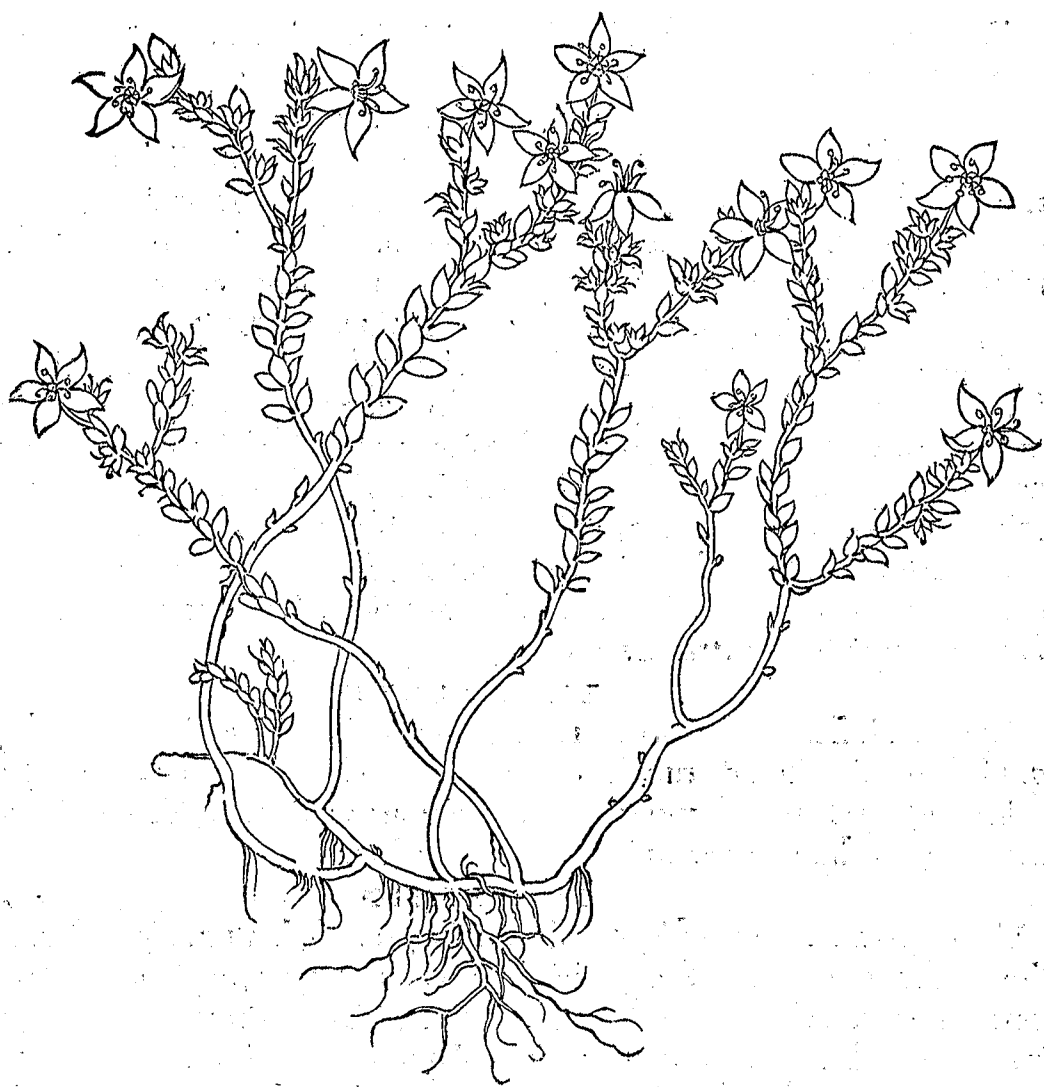
SEDUM MINUS
MAS.

Klein haufswurz
mennle.

SEDVM MINVS
FOEMINA.

Klein haußwurtz weible.

SEDI TERTIVM
GENVS.

Ratzenreuble.

cquisitè admodum Dioscorides & Plinius tertium Aizoï genus, quod uermicularē minorem hodie appellant, deliniant. Habet enim pinguia admodum foliola, ad Portulacæ syluestris formam nonnihil accedentia, hirsuta, & breuiori quàm in Aizoon minori cacumine. Reliqua quæ sequuntur in quibusdam Dioscoridis exemplaribus, manifestè adulterina sunt. Neq̃ ijs plura habet Aldinū exemplar, & alia quæ paulò sunt castigatiora.

L O C V S.

Maius nascitur in montanis & testeis. Nonnulli autem in tectis domorum conferunt. Minus Aizoon in muris & petris, macerijs uinearū, parietibusq̃ prouenit. Tertium in petrosis locis, sepulchris umbrosis, oppidorumq̃ fossis.

T E M P V S.

Florent Maio & Iunio mensibus maius & minus. Tertium autem genus in Maio tantum floribus ornatur luteis.

T E M P E R A M E N T V M.

Aizoon utrunque, tam maius quàm minus, desiccant modicè, uehementer autem refrigerant: sunt enim ex tertio ordine & recessu refrigerantium. Tertium genus calidum esse, Dioscoridis & omnium ueterum testimonio constat. Gustus etiam minimè reclamat: si enim gustaueris, linguam uehementer urit.

V I R E S.

E X D I O S C O R I D E.

Maius uim obtinet refrigerandi & adstringendi. Conferunt ad erysipelata, herpetas, nomas, oculorum inflammationes, ambusta, podagras, folia per se, & cum polenta illita. Succus uero cum polenta & rosaceo, capiti in doloribus infunditur. Datur à phalangio morbis in potu, diarrhoea laborantibus, dysentericisq̃. Teretes lumbricos cum uino potus excutit. Subditus in pello, muliebres fluxiones sistit. Succus etiam lippientibus à sanguine utiliter inungit. Minoris folia antedicto eandem facultatem habent. Tertium genus calfaciendi uim habet, acrem, & exulcerantem. Cum axungia illitum, strumas discutit.

E X G A L E N O.

Semper uiuū utrunq̃ tam maius quàm minus desiccatur quidem modicè, quandoquidē & mediocriter adstringat, omnis alterius uehementis qualitatis expers: quare in eo aquea essentia abundat. Refrigerat non mediocriter, ideoq̃ ad erysipelata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodest.

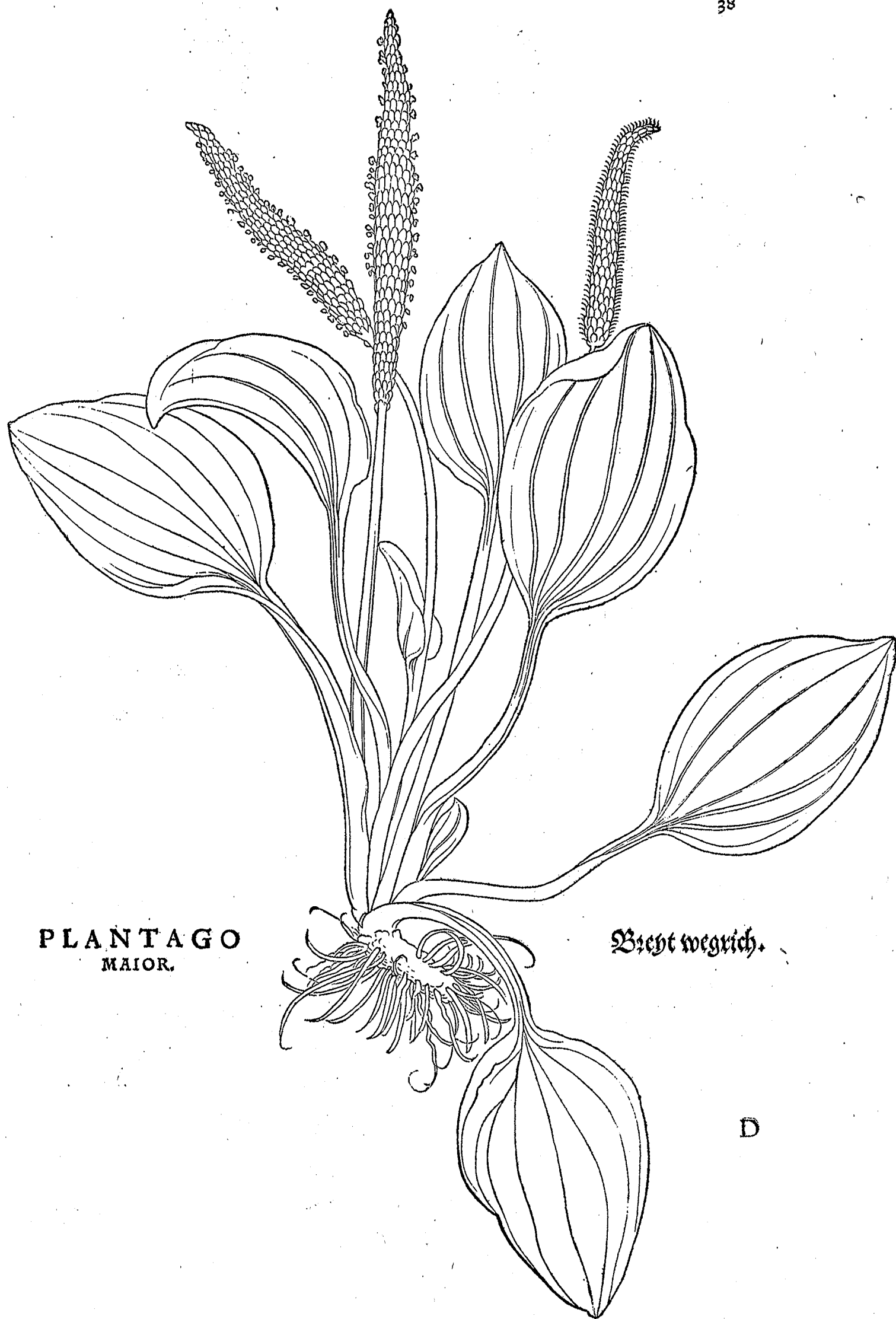
E X P L I N I O.

Vtriusq̃ uis eadem, perfrigerare & adstringere. Medentur epiphoris folia imposita, uel succus inunctus. Purgant enim ulcera oculorum, explentq̃, & ad cicatricē perducunt. Palpebras deglutinant. Eadem capitis doloribus medentur, succo uel folio temporibus illitis. Aduersantur phalangiorum ictibus: aconito uero maius Aizoum præcipuè. A scorpionibus quoque feriri id habentem negant. Medentur & aurium dolori.

A P P E N D I X.

Errat non parum hodie magna medicorum pars, qui Sedi genus tertium refrigerare, asserere haud uerent. Et mirum sanè cur ab eo errore illos Dioscorides non reuocet, qui disertè ait, hoc ipsum calefaciendi, & exulcerandi facultatem habere. Sed fortè non magnopere laborant quid de hac planta Dioscorides tradat: debuisset tamen erroris huius admonuisse eos saltem germanica eius plantæ nomenclatura. Neque enim alia ratione *Maurpfeffer* nostris Germanis dicta est, nisi quod in muris proueniat, gustuq̃ acris admodum sit.

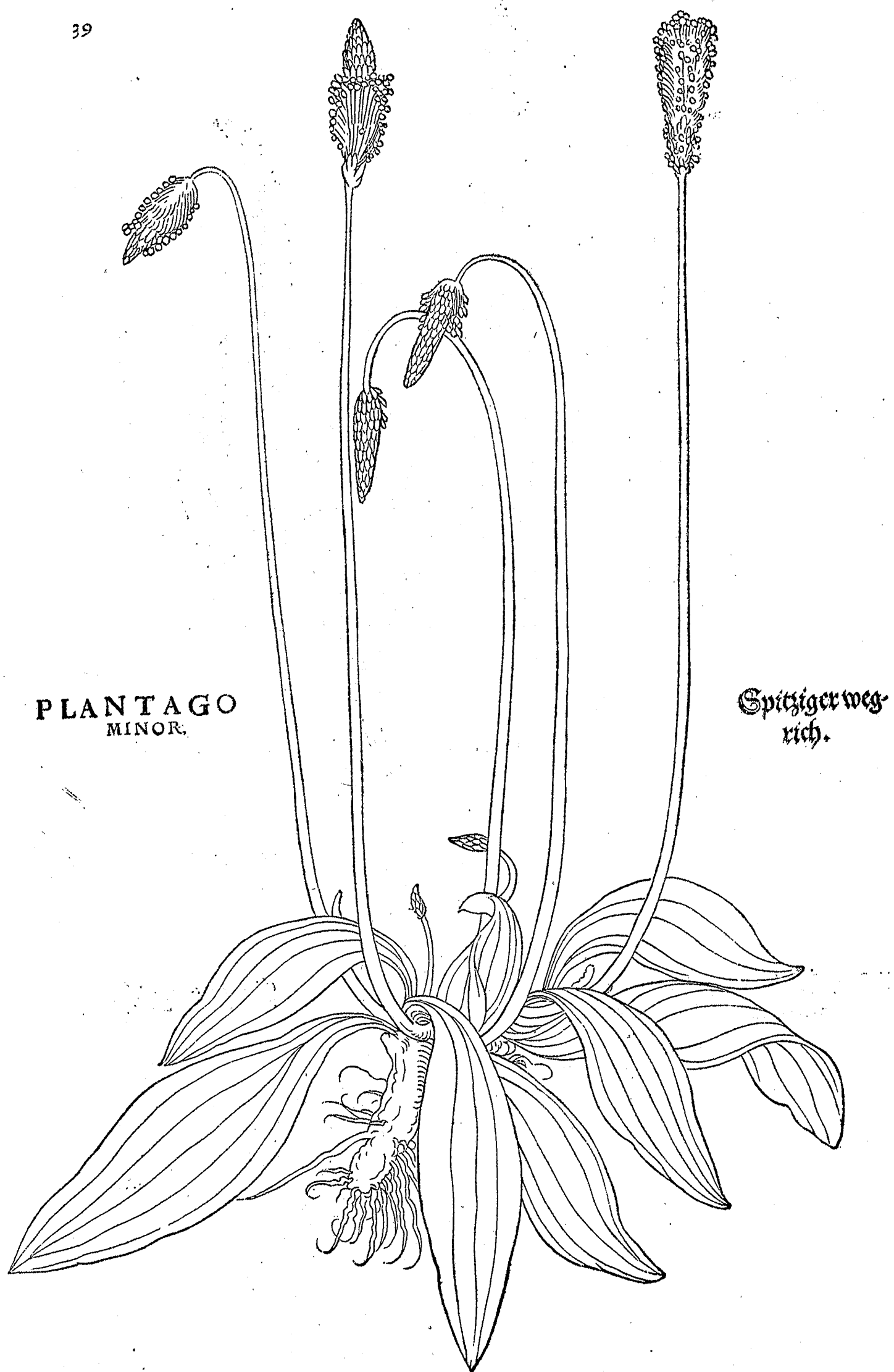

PLANTAGO
MAIOR.

Breit wegrich.

D

NOMINA.

ΑΡΝΟΓΛΩΣΣΟΝ Græcis: Arnoglossum, Plantago Latinis nominatur. Nomen latinū Plantaginis officinæ retinuerūt. Germanicè Wegerich/ Schafzungen/ quod nomen græco pulchrè respondet, dicitur. Arnoglossum, quod eius folia agninae linguae simillima sint, appellarūt Græci. Latini autem Plantaginem, ducto à planta uocabulo, nuncuparunt. Sunt tamen qui à multitudine neruorum, quibus quasi costis in dorso per longitudinem folia eius distincta sunt, Polyneuron uocant.

Arnoglossum un
de dictum.

Plantago.

Polyneuron.

GENERA.

Duo Plantaginis sunt genera, ueterum omnium sententia, maior & minor. Maior, quam peculiariter à septenis quæ in folijs apparent costis, græcè ἐπὶ ὡπλιδυροῦ, id est, Septineruiā uocant, Germanis nostris à foliorum latitudine grosser oder breyter wegrich nominatur. Minor, eo quod eius folia fibris quinq; tanquā neruis distincta sunt, πεντηνυροῦ, id est, Quinqueneruiā dicitur. Officinæ, quoniam folium arctius desinit in acumen, & uelut in lanceæ mucronē fastigiatur, Lanceolatam, uulgus autem Lanceolam appellat. Germanicè klein oder spiziger wegerich/ quia scilicet acuminatior & longior est, & ab equinæ costæ similitudine, Rosripp uocat.

FORMA.

Minor Plantago angustiora, minora, molliora, leuiora & tenuiora folia habet, caule anguloso, in terram inclinato: flores pallidos: semen in summis caulibus. Maior contra crassior uegetiorq; latiore folio, betaceo. Folia siquidem maioris Plantaginis betaceorum effigiem, nō alterius oleris referunt, quod Dioscorides λαχανόδολον dixit. Nam apud Athenienses λαχανον pro Beta sæpe sumi solet, à cuius folijs non multum Plantaginea uidentur abhorrire. Non itaq; olus intelligere potuit, cum in exprimenda similitudine speciatim loqui, non generatim conueniat. Huius caulis angulosus, subruber, altitudine cubitali, à medio sui ad uerticē usq; tenui femine circumdatus, flosculum in spica luteum, nōnunquam herbaceum ostentat. Radices subsunt illi teneræ, hirsutæ, candidæ, digitali crassitudine. Descriptiones hæ Dioscoridis pulchrè picturæ respondent. Antiquus etiam herbarius easdem pro maiori & minori Plantagine herbas exhibet.

LOCVS.

Maior in palustribus potissimum nascitur. Vtraq; autem circum sepes, aggeres, prata, & lacunosa loca.

TEMPVS.

Herba & flores in æstatis initio, Maio & Iunio mensibus, semen uero Augusto carpitur mense.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ est temperaturæ Plantago, habet enim quiddam aqueū frigidum: habet uero & austerum quiddam, id quod terreum est, siccum, frigidum. Itaq; refrigerat simul & desiccatur, & in utroq; secundi recessus à medijs est.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Vim habent folia exiccatoriā & adstringentē, ideo ad omnia ulcera maligna, elephantica, quæ humore scatent, & sordida, cōferunt. Eruptiones sanguinis, nomas, carbunculos, herpetas, epinyctidasq; cohibent. Ulcera uetera & inæqualia cicatrice obducunt. Medentur & ijs quæ Chironia nuncupantur. Sinus glutinant. Moribus canis, ambustis, inflammationibus, parotydi, panis, profunt. Strumis & ægilopis cum sale illita cōferunt. Olus coctū cum aceto & sale dysentericis & coeliacis sumptum subuenit. Datur & in locum Betæ cum lenticula coctum. In leucophlegmatia post aridas epulas in medio herba decocta datur. Comitialib. & asthmaticis data proficit. Foliorū succus oris ulcera continua collutione purgat. Cum creta cimo-

D 2 lia &

c lia & cerusa ignibus sacris medetur. Fistulas infusus sanat. Auriū doloribus & lip-
pitudinibus succus instillatus, & collyrijs additus prodest. Gingiuis sanguinolen-
tis, & sanguinē reijcientibus potus cōfert. Dysentericis subter per aluum iniicitur.
Bibitur contra tabem. Aduersus uteri strangulationes in lana apponitur: item uul-
uæ fluxiones. Semen cum uino potum alui fluxiones, & sanguinis excreationes si-
stīt. Radix decocta collutione, & cōmanducata, dentiū dolores sedat. Eadem cum
folijs in passo ad uescicæ renumq; ulcera præbetur. Ferunt tres radices cum tribus
uini cyathis, & pari aquæ potas, tertianis auxiliari, & quatuor quartanis. Sunt qui
radice e collo suspensa ad strumas discutiendas utantur.

EX GALENO.

Quæcunq; medicamenta cum hoc quod refrigerant unā etiam adstringunt, ea
& ad ulcera maligna omnia, & ad fluxiones, & putredines profunt, atque adeo etiā
ad dysenterias: nam & sanguinis eruptiones sistunt, & si quid aduratur refrigerant.
Sinus quoq; glutinant, & alia ulcera recentia simul & uetera. In omnibus ferē id ge-
nus medicamentis primas tenet, aut certē nulli secundū est Arnoglossum, idq; tem-
peraturæ symmetria. Nam siccitatem obtinet morsus expertem, & frigiditatē quæ
nondum obstupefaciat. Semen eius & radix similis sunt facultatis, attamen siccio-
ris, & minus frigida. Semen etiam subtilium est partium, radices autem crassiorū.
Et huius herbe folia exiccata, subtilioris & minus frigide facultatis fiunt, nempe dif-
flato ex eo ac digesto excremento aqueo. Hac ratione radicibus utuntur ad dentiū
dolores, tum manducantes, tum collutionibus incoquentes. Præterea ad iecinoris
& renum obstructions non has tantum adhibent, sed folia quoque & multo ma-
gis semen: hæc enim quandam abstergerendi in se facultatē habent, quam & in her-
ba uiridi inesse satis cōijci potest, uerum ab humiditatis copia uinci.

EX PLINIO.

D Vis mira in siccando densandoq; corpore, cauterij uicem obtinens. Nulla res æ-
que sistit fluxiones, quas greci rheumatismos uocant. Stomachū corroborat Plan-
tago per se sumpta in cibo cum lente alicæ uē sorbitione. Strumis medetur. Semen
eius in uino tritum, uel ipsa ex aceto cocta, aut alica ex succo eius sumpta dysenteri-
cis datur. Lichenis fœdo malo medetur trita. Vitia sedis & attritus celerrimē sanat.
Ex aqua mulsa duabus horis ante accessionem pota duabus drachmis, tertianas le-
niores facit, uel succus radicis madefactæ uel tusa, uel ipsa radix trita in aqua ferro
calefacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aquæ dederunt. Idem in quar-
tanis quaternas fecerunt. Hydropicos sanat in cibo cum prius panem siccum come-
derint sine potu. Folia podagras refrigerant, & in primo impetu podagræ rubentis,
hoc est, calidæ, conueniunt. Oris ulcera succus emendat, & folia radicesq; cōman-
ducata, uel si rheumatismo laboret os. Vitio reiectionis sanguinis idem medetur.
Phthisim sanat si bibatur, & ipsa decocta in uino cum sale & oleo à somno matuti-
no refrigerat. Luxatis dolores & tumores tollunt folia tusa, addito sale modico. Fi-
stulis infusus succus auxilio est. Sanguinis profluuium sistit semen, si ore reijciatur,
siue aluo fluat, siue fœminarum utero. Succus uomentibus sanguinem datur.

Contusis, euersis omnibus modis ipsa sumitur. Medetur omnium ge-
nerum ulceribus, peculiariter fœminarum, senum, & infan-
tium, igne mollita, melior & cum cerato.

PLANTAGO
AQUATICA.

Wasserweggrich.

C

NOMINA.

Plantago aquatica.

ALISMA, ἡ δαμασονίου græcè: Alisma, Damasonium latinè nominatur. Sunt qui eam herbam esse putent, quam herbarij & uulgi nominant Barbam syluanam, & Plantaginē aquaticam: nonnulli uero eam, quam multi pastorem fistulam uocant. Prior Germanis Wasser wegrich / & Groschlöffel / quod scilicet in palustribus nascatur, ubi frequentes sunt ranæ. Altera uero hsdem Hirtenpfeiff nominatur. Plantaginem autem aquaticā, ob natales & similitudinem quæ illi cum uera Plantagine est, dixerunt: quemadmodū fistulam pastorem, quod singulari scapo rudis fistulæ & longitudinē & effigiem quandam uideatur imitari. Quæ uero nostra de ijs sit sententia paulò post indicabimus.

FORMA.

Alisma folia Plantagini similia habet, angustiora tamen & in terram reflexa, demissaq. Caulis illi est tenuis, simplex, altitudine cubitum excedente, thyrsi similis, capitula habens. Flores tenues, candidos & aliquatenus pallidos obtinet. Radices ut Ellebori nigri tenues, odoratas, acres, modicèq. pingues. Ex qua quidē deliniatione satis constat neutram herbarum quarum picturas damus, esse Alisma. Nam herba quam hodie Plantaginē aquaticam uocant, non per omnia historię respondet. Vt enim alia præteream, radix eius neque odorata, neque acris est. Alterius autem, quam pastorem fistulam nominauimus, etsi radix odorata sit, minime tamē acris existit. Quicquid tamen sit, hac potius quā altera pro Alismate utendum esse censeo. Eius effigiem suo loco dabimus.

LOCVS.

Aquosa amat loca, in quibus passim nascitur.

TEMPVS.

In æstate colligi potest, tum enim floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse hanc herbam satis monstrant radices, quas acres esse constat. Absterforiam etiam quandam in se facultatem obtinent.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Radix unius aut alterius drachmæ pondere cum uino pota, his qui leporem marinum deuorarunt, prodest, & quos rubeta rana momorderit, quicq. opium hauserunt. Torminibus & dysenterię per se, aut cum Dauco pari pondere pota confert. Conuulsis itidem & uteri strangulationibus. Herba sistit aluum, menses ducit, & cedemata illita lenit.

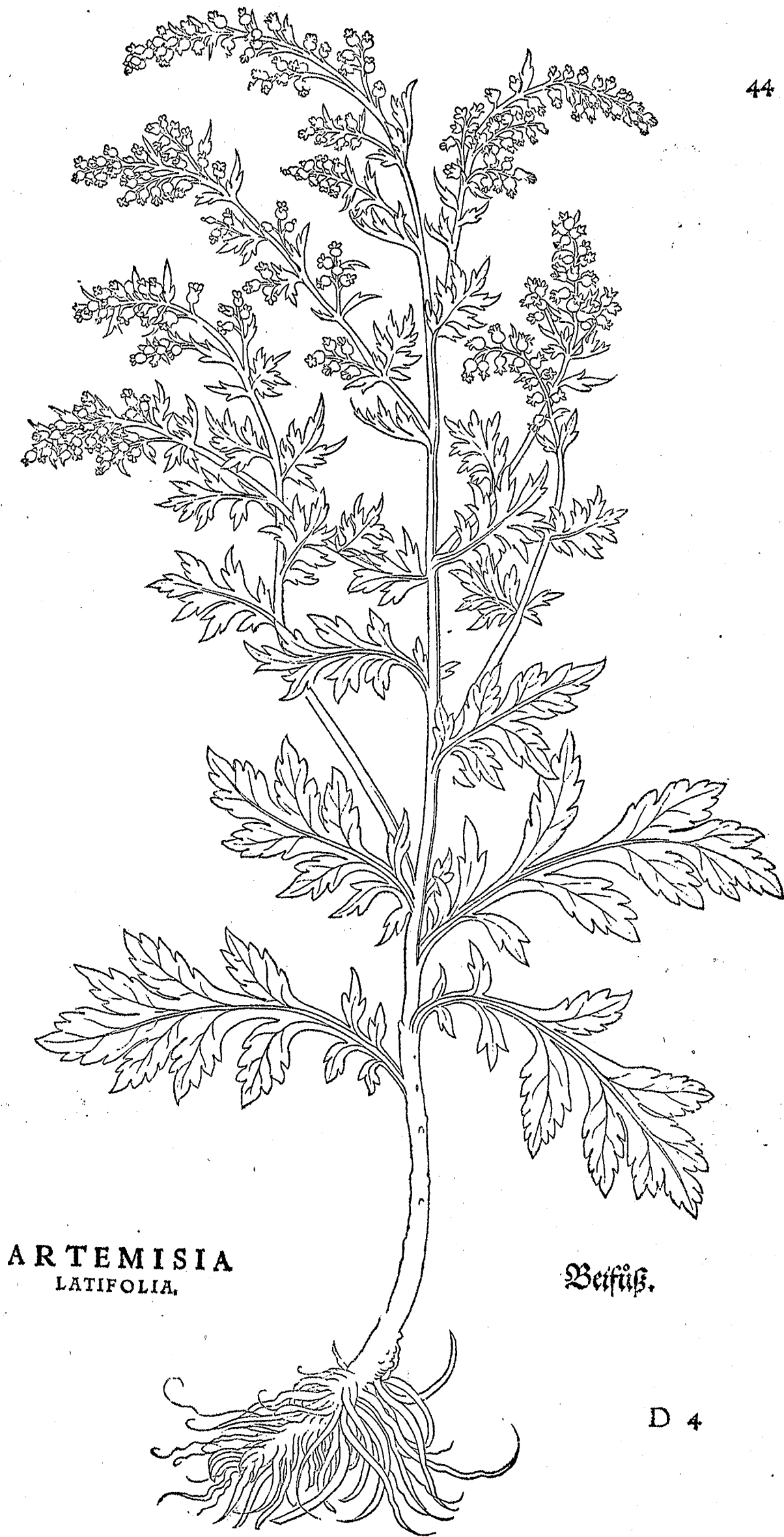
EX GALENO.

Damasonium aut Alisma. De hac herba in tertio libro tradit Dioscorides, quod radix eius epota dysenterias sanet, & aluum sistat, atq. cedemata mitiget. Nos uero ea experti non sumus. Quod autem cōstitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit pota cōminuat, casu experti sumus. Ex quo liquet, quod absterforiam quandam facultatem obtinet.

EX PLINIO.

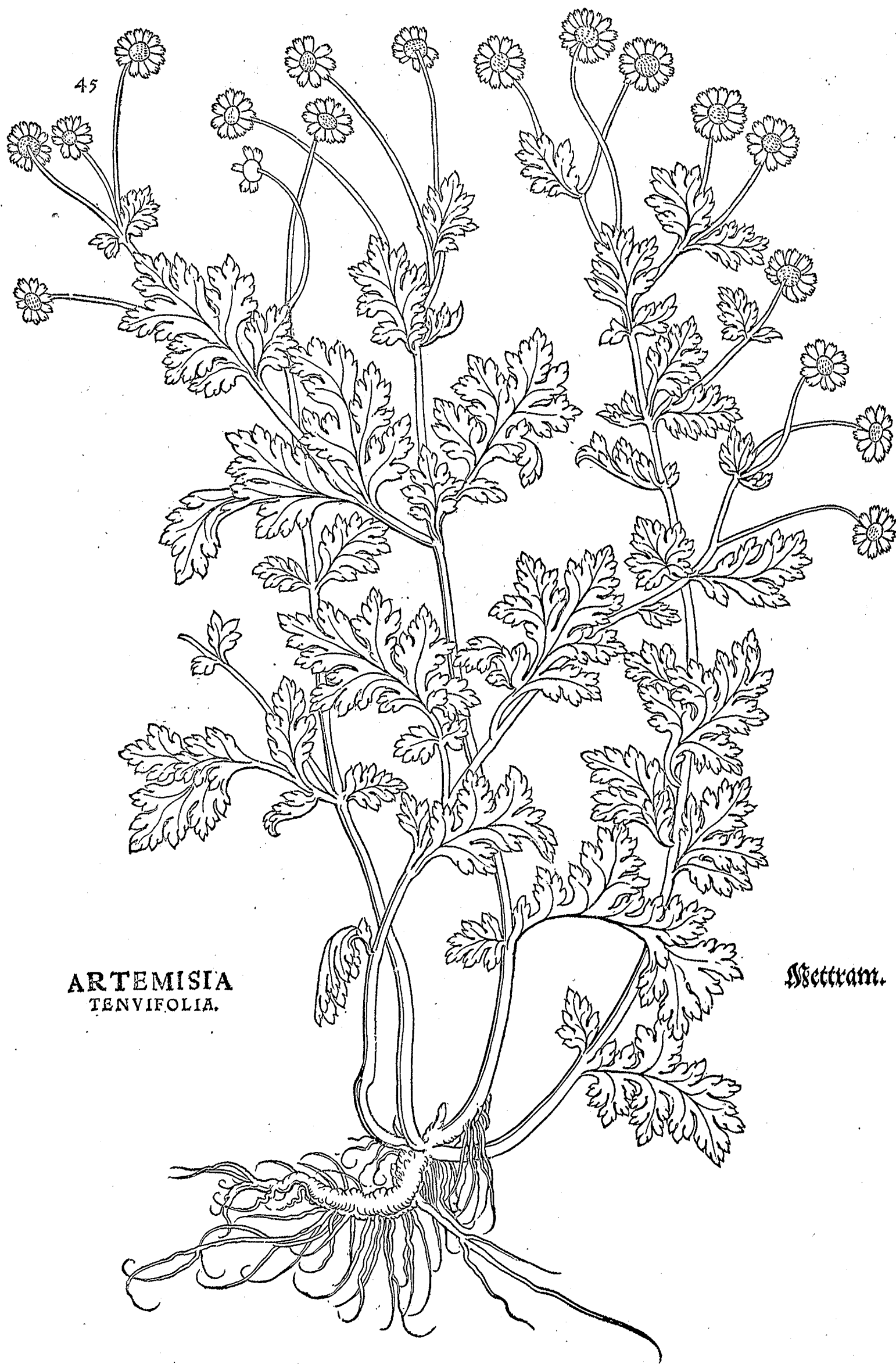
Vfus in radice aduersus ranas & lepores marinos. Lepori marino aduersatur in uino potum. Strumis imponitur ex aqua coelesti folium tritum, uel radix cum axungio tusa, ita ut imposita folio suo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores, tumoresq. quacuncq. in parte.

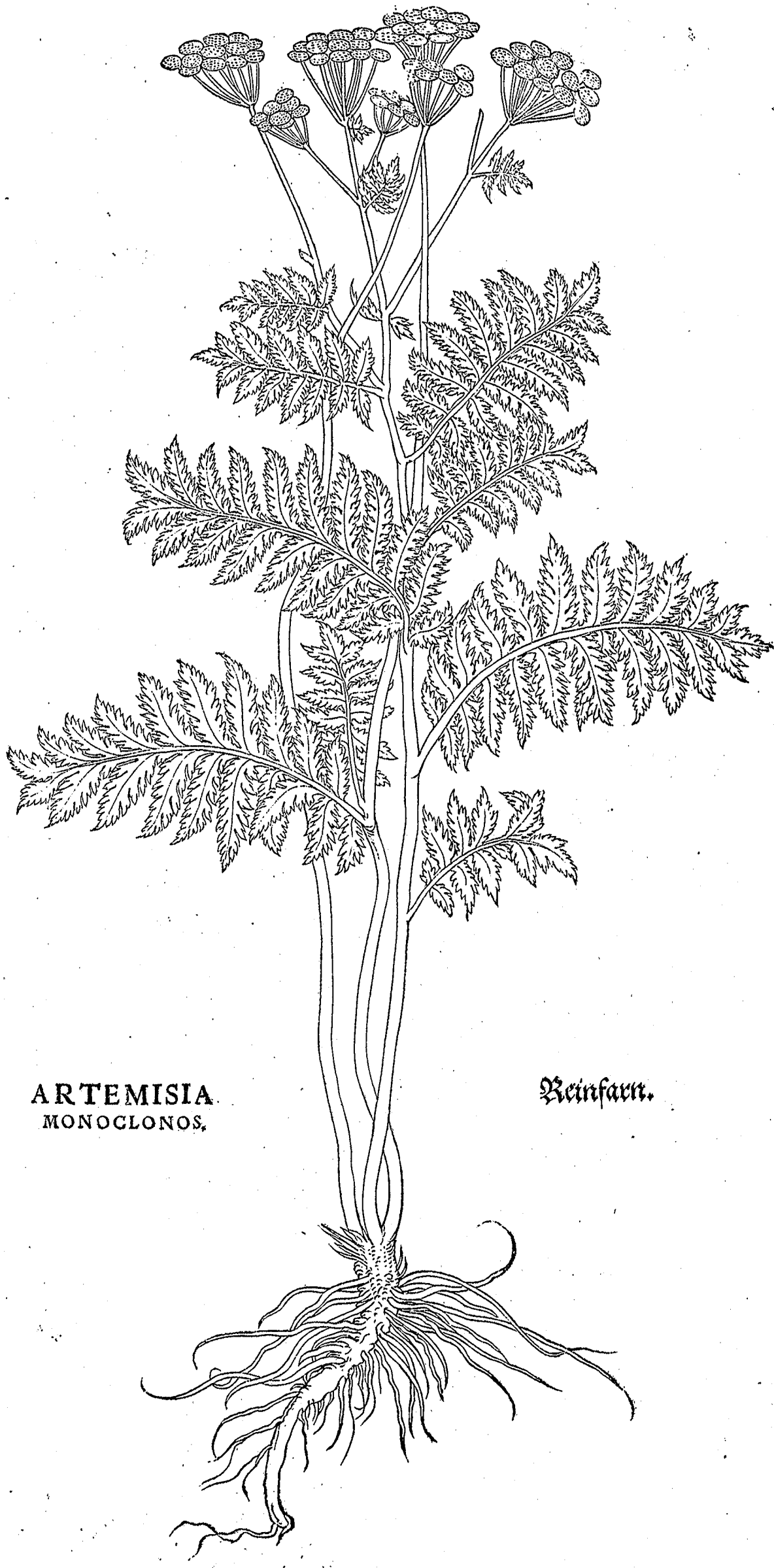
ARTEMISIA
LATIFOLIA.

Beifuß.

ARTEMISIA
TENVIFOLIA.

Huettram.

ARTEMISIA
MONOCLONOS.

Reinfarn.

TAGETES
INDICA.

Indianisch
negelen.

NOMINA.

ARTEMISIA Græcis, Artemisia latinis, Germanis Beyfuß/Bucken/
S. Johans gürtel/Sonnenwend gürtel/oder Großer reinfarn ap-
pellatur. Officinę ueterem appellationē retinent. Nomen herbę indi-
tum putant ab Artemisia uxore Mausoli regis, quę sibi hanc herbam
adoptauit, cū antē Parthenis, id est, uirginalis, quod uirgo dea illi no-
men dederit, uocaretur. Non desunt qui ab Artemide cognominatā arbitrentur,
quod priuatim foeminarū malis, quibus ἀρτεμια, hoc est, Diana pręest, medeatur.
Nomen Germanicū S. Johans gürtel, quasi diui Ioannis zonam dicas, à supersti-
tiosisulis nōnullis monachis & mulierculis herbę huic impositum est. Nam fuerunt
qui non coronas duntaxat, sed etiam zonas ex ista herba cōfecerunt, quas tandem
in ignem, qui in die diuo Ioanni baptistę sacro, in singulis plateis urbium succende-
batur, nescio in quem euentū, proiecerunt, haud dubiē hac herba in deserto diuum
Ioannem cinctum fuisse somniati.

Artemisia unde
dicta.

GENERA.

Tres sunt, Dioscoride teste, Artemisię species, quę etiam hodię apud nos passim
reperiuntur. Prima πλατύφυλλον, latinē Artemisia latifolia dici potest. Ea autem est
quę simpliciter hodię Artemisia uocatur. Huius iterū duo sunt genera colore dun-
taxat distantia: unū caule & floribus rubens, Germanis Rotbucken/uel Rotbey-
fuß dicitur: alterum candicans caule, floribus uero flauis, Germanicē weißbucken
appellatur. Altera gręcē λεπτόφυλλον, latinē uero Tenuifolia nominatur: quod quidē
genus uulgus hodię Matricariā, Germani Witterkraut/& Witteram, quod uteri,
quem matricē uocant, morbis medeat. Tertia species Artemisia monoclonos dici-
tur, Tanacetū corrupto nomine pro Tagetē hodię nominant, Germani Reinfarn,
quod filicis ferē speciem referat, & in aquarum ripis nascatur. Alio nomine Wurm-
kraut, quoniā lumbricos ē uentre pellat. Esse uero hanc herbam aliquam Artemi-
się speciem uel hinc etiam cōstare potest, quod primam speciem, ut diximus, nōnulli
Germanicē Großen reinfarn uocant: hac enim nomenclatura manifestē docent, &
eam quam Tagetem appellant Artemisię esse congenerem, quod scilicet eandem
habeat appellationē. Huius haud dubiē generis est herba quę elegantissimos pro-
fert flores, garyophyllos Indos uocatos: nulla enim in re nisi floribus, qui sunt ele-
gantiores & longē maiores, ab hac nostra distat: odore tamē nostrā hanc etiam uin-
cit. Hinc est quod Tagetē Indicam appellauerimus, Germanicē autem Indianische
negelen. His autē herbis tribus cōuenire Dioscoridis descriptiōes faciliē unusquisq;
ex ijs quę paulō post dicemus cognoscat. Esse autem Artemisię genera ex manu-
scripto codice, quem ob uetustatem lubens cito, manifestē colligi potest. Is enim pi-
ctas ordine tres iam cōmemoratas herbas ita ob oculos ponit, ut nemo qui illas uel
semel saltem uiderit, non agnoscat. Picturę accedunt descriptiōes, & nomenclatu-
rę hodię etiam usitatę. Primam enim Artemisiam, alteram Leptophyllon & Ma-
tricariam, tertiam uero Tagetem, quo nomine Apuleius usus est, & Tanacetum
appellat, ita ut nemo deinceps quin uera sint Artemisię genera dubitare debeat,
aut meritō possit.

Artemisia latia
folia.

Artemisia tenuia
folia.

Matricaria.

Artemisia mono-
clonos.

Tanacetum.

Tagetes.

FORMA.

Prima species quę priuatim Artemisia dicitur, fruticosa est herba, Absinthio si-
milis, maiora tamen & pinguiora folia habet, quę supernē ex nigro uirescunt, sub-
ter autem candicāt, crebrō etiam resecta sunt. Flos illi tenuis, & semen rotundū. Al-
tera, folia tenuiora obtinet, flores exiguos, tenuēs, albos, & grauiter olentes. Porro
Sampsuchi odorem cōfricata eius folia & flores referūt. Quę utiq; descriptio ita Ma-
tricariā uulgō dictam herbā exprimit, ut nemo non, nisi talpa cecior sit, hanc esse al-

teram

teram Artemisiae speciem uideat. Fruticosa enim herba est Matricaria, folijs quam sit Artemisia propriè dicta gracilioribus, floribus tenuioribus, per ambitum albis, (intus enim lutei existunt) grauiter cum uniuersa herba olentibus. Hallucinant itaque qui Serapionis interpretem secuti, Dioscoridis Parthenium esse putant, ut suo loco abundè demonstrabimus. Tertia *μονόκλωνος*, hoc est, unicaulis dicta, simplici caule confurgit, folijs minutim scissis. Caulis in summo floribus luteis & tenuibus abundat. Hæc odoris iucunditate priorem uincit. Quæ sanè descriptio pulchrè herbam Tanacetum appellatam hodie, deliniat, ita ut tertiam esse Artemisiae speciem nemo dubitare debeat, aut saltè iure queat. Tagetes Indica caule exurgit rubescens, ramulis multis brachiato, folijs tenuibus, minutim scissis, & grauiter odoratis, floribus in summo caule luteis, & croci ferè colorem referentibus, elegantia nulli alteri cedentibus.

LOCVS.

Prima nascitur in aquosis, incultis, asperisque locis. Altera in hortis, locis siccis & lapidosis. Tertia in aquarum ripis, atque uinearum aggeribus passim prouenit, unde Germanicè appposito uocabulo *Reinsarn* uocatur. Indica Tagetes non nisi fata prouenit in Germania.

TEMPVS.

Singula genera tria æstate, potissimè cum uua maturèscit, tunc enim abundant floribus, colliguntur. Indica paulò tardius in nostra regione floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & modicè desiccant, & sunt, quod ad calefactionem attinet, ordinis secundi: quod uero ad resiccationem, aut primi intensi, aut secundi remissi. Sunt etiam modicè tenuium partium.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Excalfaciunt & extenuant. Feruèfactæ profunt ad infusus muliebres, ducendos menses, secundas, & fetus. Vteri præclusionem atque inflammationē iuuant, lapides frangunt, & urinæ suppressionem tollunt. Herba ipsa imo uentri illita copiosa, menses mouet. Succus eius cū myrrha subactus & admotus, ex utero elicit quæcunq; & infusio. Bibitur etiam coma trium drachmarum pondere eorundem ducendorum gratia. Si quis stomacho laborans Artemisiam leptophyllon contuderit probè cum oleo amygdalino, & ueluti malagma confecerit, stomachoq; impo fuerit, sanabitur. Neruorum quoque dolore si quis affectus fuerit, ac succum eius cum oleo rosaceo miscens inunxerit, curabitur.

EX GALENO.

Ad renum calculos mediocriter, & ad uteri fomentationes profunt.

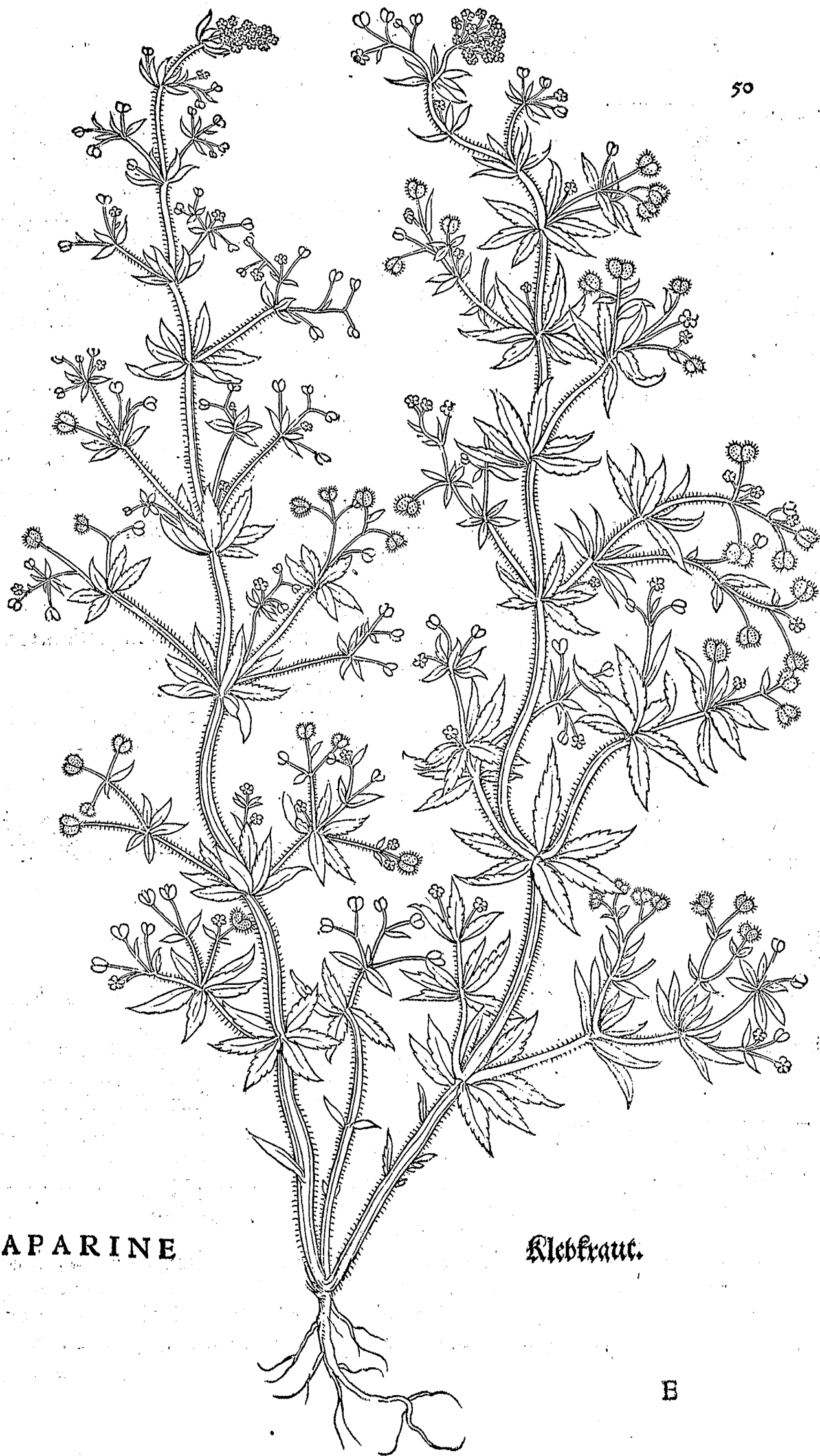
EX PLINIO.

Artemisia priuatim sceminarum malis medetur. Eandem quoq; secum habentibus, negant nocere mala medicamenta, bestiamue ullam, ne solem quidem. Bibitur & hæc ex uino aduersus opium. Alligata priuatim potens traditur, potatue aduersus ranas. Alligatam qui habet uiator, negatur lassitudinem sentire.

APPENDIX.

Præter dictas facultates usu compertum est, flores Tanaceti pueris ex uino uel lacte datos, mirificè ex uentre lumbricos pellere, ideoq; Germanis herba lumbricorū, ut paulò antè diximus, appellata est hæc Artemisiae species.

APARINE

Klebraut.

C

NOMINA.

Errant qui putāt
legendū esse ὀμ-
φαλόκαρπον,
nam Dioscoridis
& Pauli exem-
plaria castigatio
ra omnia habent
ὀμφαλόκαρπον
Cui sanē lectio
& ratio ipsa sub
scribit, cū sic no-
minata sit ab um-
bilici specie, quā
fructus eius re-
fert. Quare cum
altera lectio ra-
tione omni desti-
tuta sit, immerito
ab Orofio Hippi-
no Hermolaus,
Marcellus, et Ru-
ellius Dioscoridis
interpretes ὀμ-
φαλόκαρπον
legētes taxantur.

APINH, ὀμφαλόκαρπον, ὀμφάλοκαρπον græcè, Aparine latinè, Klebtraut Germanicè nominat. Omphalocarpus ab umbilici similitudine, quam semē eius refert, rectè dicta est. Philanthropos autem uox humanitatis, amoris & comitatus illi imposita est, quod blanda, comis, & hospitalis herba sit, nec aliter prætereuntū uestes apprehendat, quā solent amici & hospita-
liores à se discedentes comprehensa ueste retinere, aut si id nequeant, aliquandiu se-
qui. Quam appellationem pulchrè Germani exprimentes, Klebtraut nominant: est enim illis kleben / quod latinis tenaciter adhærere. Officinæ & herbarij nonnulli Aspergulam hodie uocant: rectius tamen una detrīta litera nominarent Asperulā, quod asperitate sua attingentiū uestimentis pertinaciter hæreat.

FORMA.

Ramulos habet Aparine multos, exiguos, quadrangulos, & asperos. Folia per ambitum orbemue Rubiæ modo per interualla, circumposita. Flores albos. Semē durum, candidum, rotundum, à medio, umbilici modo, leniter cōcauum. Ipsa herba uestibus adhærescit.

LOCVS.

Nascitur in frumentario agro, aut hortis circa sepes & maceries.

TEMPVS.

Colligitur æstate dum semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Aparine modicè extergit & desiccatur, habetq; nonnihil tenuium partium: unde satis constat hanc aliquam etiam caloris in se portionem habere.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Aparines feminis, caulium & foliorum succus cum uino potus, phalangiorū & trīperarū moribus auxiliatur. Infusus doloribus aurium medetur. Herba ipsa cum axungia trīta coacta, strumas discutit.

EX PLINIO.

Efficax Aparine contra serpentes, semine poto ex uino drachma: & contra phalangia. Sanguinis abundantiam ex uulneribus reprimunt folia imposita. Succus auribus infunditur.

DE ACANTHO CAP. XV

NOMINA.

Branca ursina.

Marmoraria.
Dioscoridis lo-
cus emendatus.

KANTOS, ἄκανθα Græcis, Acanthus siue Acantha Latinis dicitur. Officinæ à similitudine, quam eius folia cum anterioribus urforum pedibus habent, Brancā ursinam uocant. Ad quam etiam similitudinem respicientes Germani, Bernclaw oder Berntaz nominant. Illud non prætereundū esse putauī, hanc herbam olim etiam Romanis Marmorariam esse dictam: quæ uox in omnibus Dioscoridis exemplaribus de-
prauata est, ac in Marmorariam detorta: quod eius folia columnarū maximè Corin-
thiarum capitulis insculpebantur, quarum identidem tam scapi quā uertices mar-
more splendebant, Antiqui etiam Acantho pateras pingebant.

GENERA.

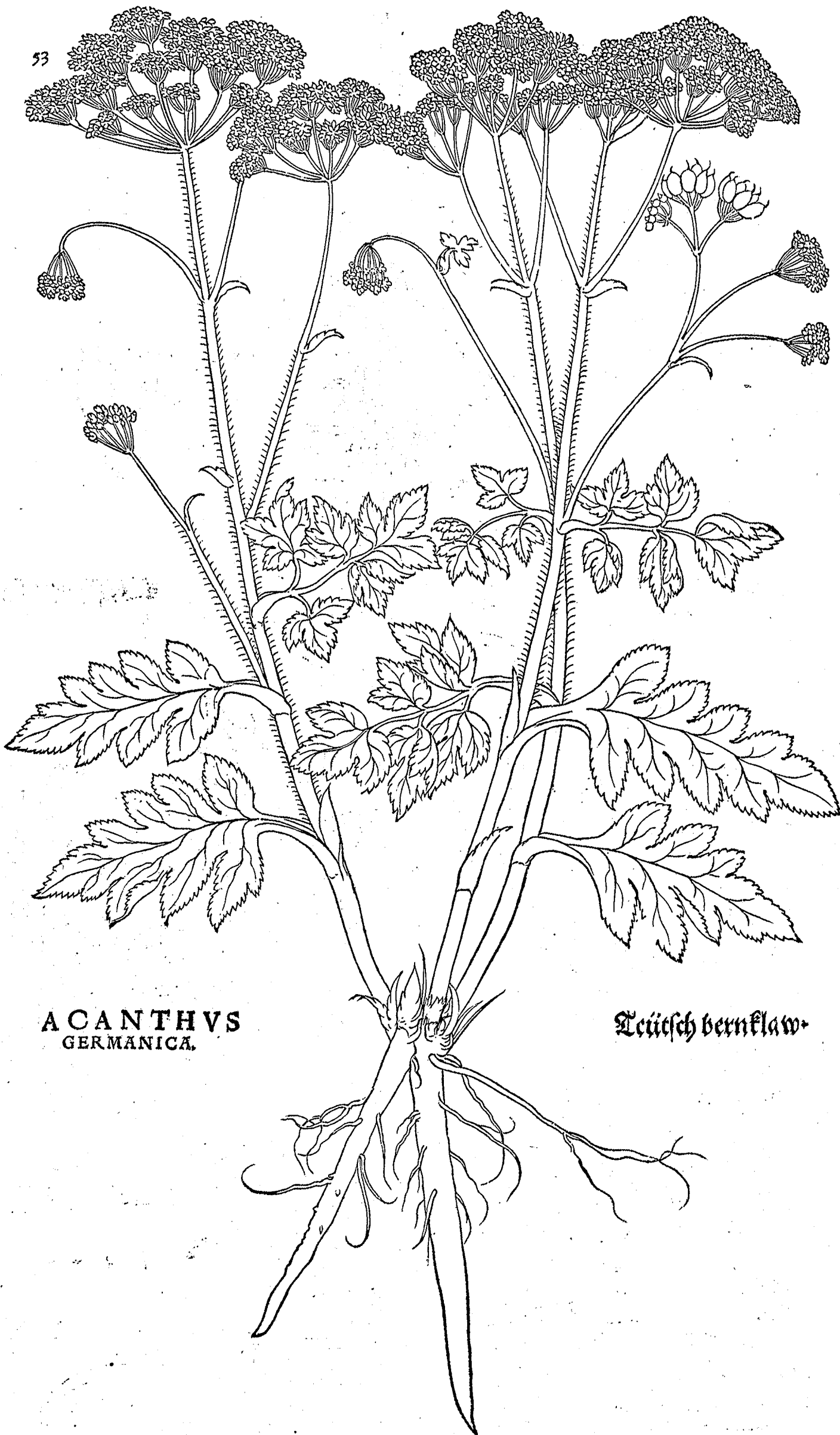
Duo Acanthi genera damus. Primum quidem legitimam Acanthum nomina-
uimus, quod scilicet descriptioni per omnia respondeat. Germanis dicitur Welsch
berntlaw. Alterum Germanicā, quod nimirum in Germania officinæ omnes pro
Acantho hanc usurpent herbam, Germanis simpliciter Bernclaw uocatur.

FORMA.

ACANTHVS
VERA.

Welsch bernflaw.

ACANTHVS
GERMANICA.

Teufelskranz.

FORMA.

Folia habet multò quàm Lactuca latiora & longiora, Erucae modo incisuris diuisa, nigricantia, pinguia, leuia. Caulem leuem, binum cubitorum, digitali crassitudine, ex interuallis sub ipsum usque uerticem foliolis quibusdam oblongis ueluti nucamentis, aculeatis, ex quibus candidus promitur flos. Semen illi est oblongum, luteum, caput thyrsi specie. Radices subsunt glutinosae, mucosae, rubentes, longae. Haecenus Dioscorides. Si autem ueri Acanthi picturam diligenter spectare uolueris, huic descriptioni prorsus quadrare uidebis, ita ut nulla sit nota quae illi non ad amissum respondeat. Neque impedit quod Acantha spinam significet, spinosa enim & haec quidem herba est, sed mollibus duntaxat spinis, ideoque à Vergilio mollis Acanthus dicitur. Germanicam tamen Acanthum ad Dioscoridis picturam non penitus accedere, est euidentissimum. Potest tamen in prioris inopia, huius etiam commodus esse usus, ut ex his quae paulò post dicemus, patebit.

LOCVS.

Nascitur uera in hortis, petrosis & humentibus locis. Germanica in hortis & pratis undique.

TEMPVS.

Colligitur in aestate dum floribus & semine abundat, Iunio praecipue & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia Acanthi mediocriter digerentem facultatem obtinent. At radix exiccatoria est, & leuiter incisoria, & tenuium partium. Hanc uim Acantho etiam Germanico inesse, gustus abunde monstrat. Folia enim eius modicè amara, radix autem subacris est.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Acanthi radices uitis & luxatis illitae profunt. Potae urinam mouent, & aluum sistunt. Tabidis, ruptis, conuulsis, mirè utiles sunt.

EX PLINIO.

Radices Acanthi uitis luxatisque mirè profunt. Item ruptis, conuulsis, & phthisin metuentibus incoctae cibo, maxime pitana. Podagris quoque illinuntur tritae & calefactae calidis.

APPENDIX.

Et si nostrae Brancae ursinae facies picturae Acanthi non undiquaque respondeat, tamen eius radicem eandem habere cum Acanthi ueri radice facultate est euidentissimum. Cum enim gustu subacris sit, necesse est ut exiccet, incidat, & tenuium sit partium. Errant itaque nostrae aetatis medici, qui neglecta prorsus radice, folijs tantum utuntur, quae quidem mediocriter discutere ualent.

DE SPINA ALBA CAP. XVI.

NOMINA.

ΚΑΝΘΑ λευκή græcè, Spina alba latinè, Officine Bedegarim seu Bedeguar. Penno nomine appellant, Germani Weißdistel/oder Stechtraut. Nomen herba hæc ab albis folijs seu lacteis maculis, quibus folia conspersa sunt, accepit.

Spina alba uita de dicta.

GENERA.

Quamuis Dioscorides Spinæ albæ duntaxat unum faciat genus, tamen cum plures inueniantur apud nos herbae quae descriptioni respondent, plura etiam ut illius statuamus genera necesse est. Vnum itaque genus est, quod hodie uulgò Carduus Mariæ dicitur, Germanis uero Mariendistel oder Srawendistel nominatur. Nos spinam albam hortensem, quod nimirum in hortis tantum proueniat, appellauimus.

mus. Alterum genus sylvestre est, proximè ad Dioscoridis deliniationē accedens, ideoq; à Germanis *Weißweddistel* uocatur. Cæterum uidimus herbam peregrinā siccam, quæ sylvestri, quod ad formam attinet, per omnia respondebat, quæ haud dubiè uera spina alba erat, & descriptioni prorsus cōueniebat. Picturam eius, quod uiridi destituebamur, dare non potuimus.

FORMA.

Folia albo Chamæleonti similia habet, angustiora tamen & candidiora, subdensa, subasperaue, & aculeata. Caulem binos cubitos excedentē, digiti magni aut minoris crassitudine, subalbum, intus cauum. In cacumine eius caput est aculeatum, Echino marino non absimile, minus tamen & oblongū. Flores purpureos, in quibus semen Cnici forma, sed rotundius. Quæ descriptio in uniuersum quadrare uidetur herbæ quæ uulgò *Carduus Mariæ* appellatur. Folia siquidem Chamæleonti non dissimilia, angustiora, candidioraq; (albis enim maculis undiq; cōspersa, unde tam Græcum quàm Latinum, adde etiam Germanicum nomen *Weißdistel*/ut diximus; illi impositum est) subdensa, subasperaue, & minimè mollia, & mirum in modum aculeata sunt, ita ut contrectata immodicè pungant. Caulis eidem supra bina cubita altus, digiti maioris aut minoris crassitudine, & inanis. In summo uertice Echino marino haud dissimile caput aculeatum obtinet. Flores denique purpureos, in quibus semen Cnico simile, sed rotundius habet, id quod ex utriusq; seminis collatione pulchrè deprehendes. His accedit, quod facultates quas albæ Spinæ Dioscorides tribuit, similes sint ijs quæ Carduo Mariæ à nostris hodie herbarijs assignantur, ut ex sequentibus innotescet clarius. Sylvestri sic quadrat descriptio ut nihil magis. Nam, ut cætera omittā, radix desiccatoria est & modicè adstringens, atque adeo genuinas Spinæ albæ facultates obtinet.

LOCVS.

Nascitur in montibus & syluosis locis. Hodie in hortis passim etiam plantatur, ut alia quædam Carduorū genera. Sylvestre in locis incultis & arenosis prouenit.

TEMPVS.

Colligenda est herba in æstate dum semine prægnans est. Floret autem Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius desiccatoria est, & modicè adstringens. Semen uero tenuis essentia, & calidæ facultatis.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Radix huius pota, sanguinē excreantibus, stomachicis & coeliacis prodest. Vrinam cit. Oedematis illinitur. Decocto eius dentes in dolore colluuntur. Semen potum conuulsis infantibus, & à serpente demorsis auxiliatur. Ferunt etiam quod amuletum ex eo uenenatas bestias abigat.

EX GALENO.

Radix coeliacis & stomachicis succurrit. Sanguinis reiectiones cohibet, & cedemata illita contrahit, ac dentes dolentes iuuat, si decocto eius colluantur. Semen potum ijs qui conuellantur prodest.

56

SPINA ALBA
HORTENSIS.

Marion distel.

E 4

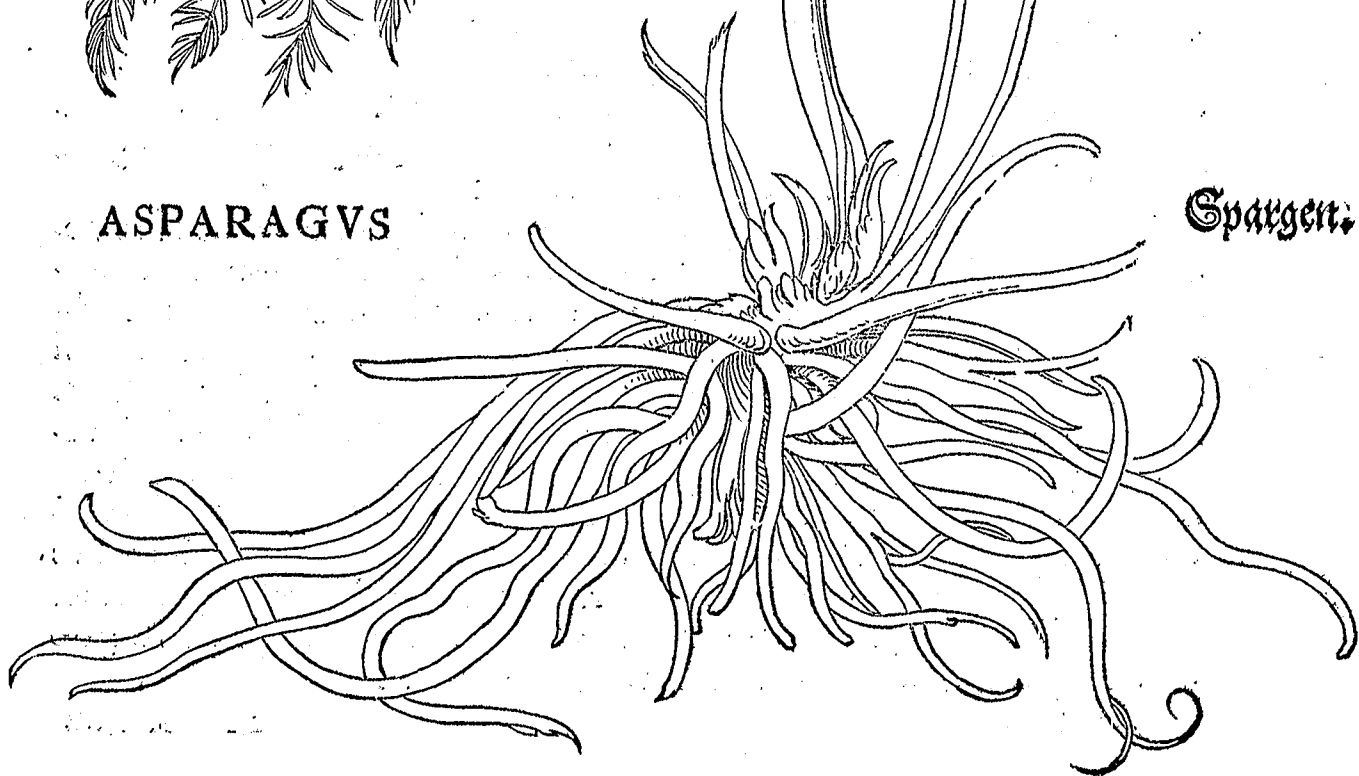
SPINA ALBA
SYLVESTRIS.

Weißweddistel.

ASPARAGVS

Spargen.

NOMINA.

Asparagus unde
dictus.

ΣΠΑΡΑΓΟΣ græcè, Asparagus latinè uocatur. Officinæ extrita priore litera Sparagum nominât, Germani Spargen. Sic autem potissimū altilis satiusq̃, de quo nobis hic sermo est, nominatur, eò quod coliculos hos, qui prima germinatione prodeunt è terra, præcipuos habeat.

FORMA.

E radiculis thyrsus primum exilit, cacumine in torulos turbinato, quod tandem increfcens explicatur in pregrandes ramos, quibus insunt folia capillamenti modo, & ut Foeniculi tenuata, quæ per uetustatem occalescunt in spinulas. Florem fundit paruulum, quo decusso baccae dependent primum uirides, quæ tandem maturitate rubescunt, seminibus refertæ. Radices spongiosæ, longæ & rotundæ.

LOCVS.

In hortis seritur & plantatur, inq̃ nōnullis locis lapidosus sponte prouenit.

TEMPVS.

Thyrso primū cum uer appetit emicante uiret, spica tum cibis expetita. Recentes hos thyrsulos in uoluptatem gulæ uerterunt helluones. Hodie decoctus in iure Asparagus, aceto, sale, & oleo conspersus, magno gulæ delectamento comeditur, & in principum delicijs est. Semen suo legitur tempore, nimirum æstate.

TEMPERAMENTVM.

Abstergerendi facultatem habet Asparagus, idq̃ citra manifestam aut caliditatem, aut frigiditatem.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Asparagi coliculi cocti & comesti aluum molliunt, & urinam mouent. Radicum uero decoctum, difficultati urinæ, regio morbo correptis, nephriticis, ischiadicis: cum uino autem idem decoctum phalangiorum moribus auxiliatur. Si decoctum super dente retineatur, eius dolori medetur. Facit ad eadem omnia semen etiam potum. Ferunt mori canes decoctum eius bibentes.

EX GALENO.

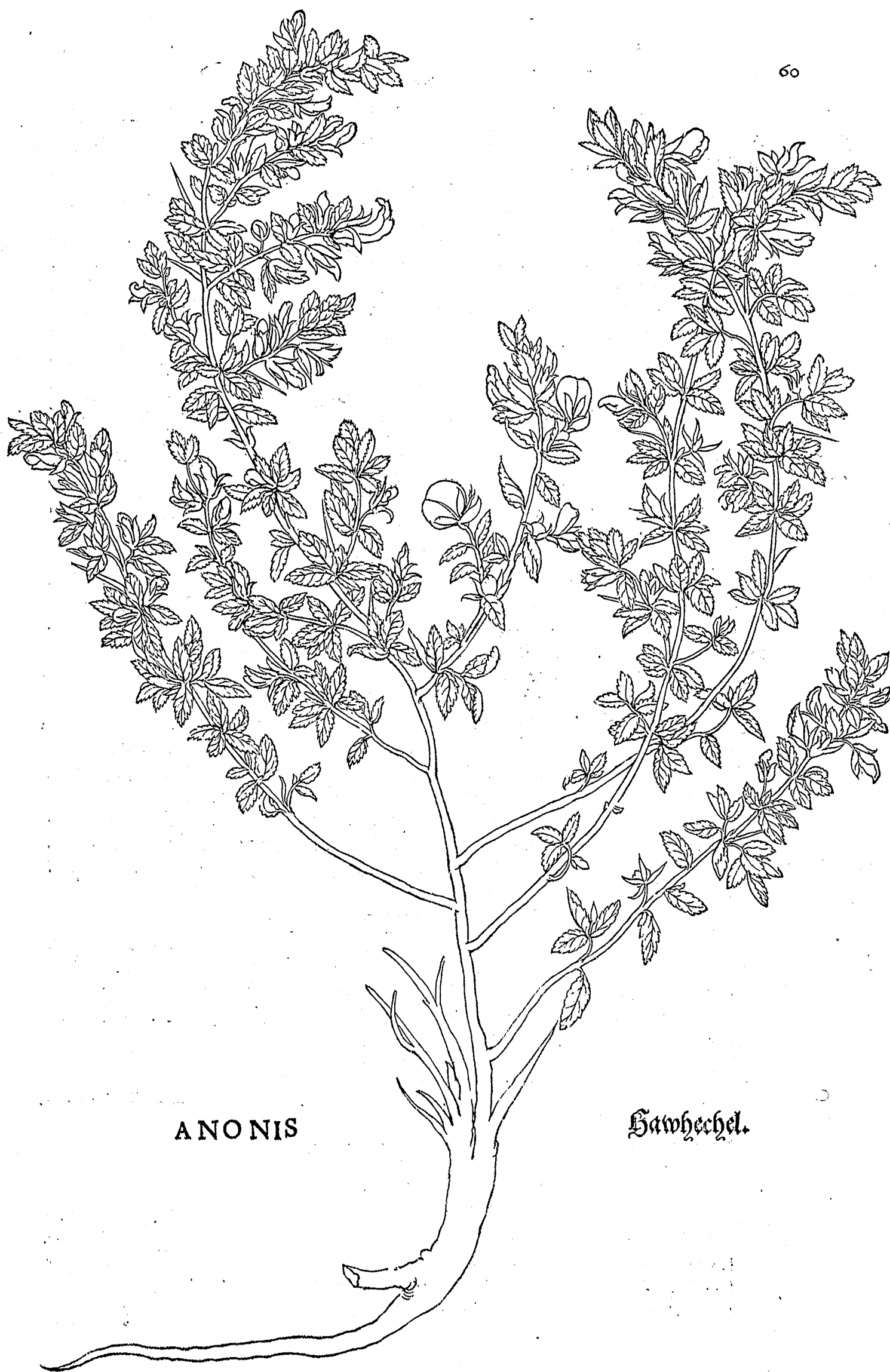
Renes aciecur infarctu liberat Asparagus, & maximè herbæ ipsius radices & semen. Quin & dentiū dolores sanat siccitatis nomine, quam uel maximè dentes requirunt.

EX PLINIO.

Utilissimus stomacho cibus, ut traditur, Asparagi. Cumino quidem addito inflationes stomachi coliq̃ discutiunt. lidem oculis claritatē adferunt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & sping doloribus, intestinorumq̃ uitijs prosunt. Vino cum coquuntur addito, lumborū & renum dolores mitigant. Venerem stimulant. Vrinam cient utilissimè, præterquā quod uesicam exulcerant. Radix quoq̃ plurimorum prædicatione trita, & in uino albo pota, calculos exturbat. Quidam ad uuluae dolorem, radicem cum uino dulci propinant. Eadem in aceto decocta contra elephantiam proficit. Asparago trito cum oleo perunctum pungi ab apibus negant.

EX SIMEONE SETHI.

Asparagus olerum omniū maximè nutrit. Proinde si quis dicat eius naturā positam esse mediā inter olera & carnes, non procul à uero aberrabit, propter nutriendi facultatem plantarū & carniū, quæ similiter se habet. Vrinam quoq̃ cit, & obstructions iecoris & renum aperit: id quod manifestū ex eo, quod urinæ odorem in suum transmutat, ut hunc qui aliquantulū eius ederint, sentiant. Neq̃ quispiam admiretur illum statim urinæ suam qualitatem indere: nam & rubea tinctorum si manibus contineatur, urinam in suum colorem transmutat: quod paradoxum etiam esse uidetur, ut extrinsecus impositum urinam tingat. Asparagi colicis & renum affectibus, qui à pituita proueniunt, auxiliantur: semen genitale augent, & celerius quàm reliqua olera in sanguinem mutantur. Menses ciunt. Cordis palpitationib. succurrunt: dentibus prosunt: sed nō semper stomacho boni sunt, propterea garo & oleo conditis, cum mediocriter cocti sunt, ijs uti oportet.

ANONIS

Sawhechel.

DE ANONE CAP. XVIII

NOMINA.

Restam bouis.
Remora aratri.
Acutella.

Anonis cur
dicta.

Ononis unde.

ANONIS, ἄνωγος Græcis: Anonis & Ononis Latinis appellatur. Vulgus herbariorū Restam bouis, quod in opere arantes boues subinde sistat, nominare solet. Nōnulli Remoram aratri, quod altis & duris radicib. in agris aratrum remoretur, appellant. Sunt qui Acutellam uocent, quod suis scilicet spinis ingredientium pedes pungat & offendat. Germanis *Nawhechel* nuncupatur, & *Schsenbrech* / quia crebris inter folia aculeis, haud secus ac instrumentum hoc quo mulieres linum carmināt, & à crassiore purgant stuppa, horreat: uel quod ligone ad aculeatam hanc herbam eruendam & extirpandam cum in altum agitur, & sese propagat, opus sit. Equites Germani *Staltrant* / eò quod decoctum eius meiere nequeuntib. equis offeratur, uocant. Binominis autem antiquis est scriptoribus, una tantum litera mutata. Sunt enim qui Ononim, ut Theophrastus & Galenus: sunt etiam qui Anonim, ueluti Dioscorides & Plinius, nominent. Anonis haud dubiè à non iuuando, quod nullo iuuamine polleat, dicta est. Siquidem aratoribus inimica est, uiuaxq; nimis fruges opprimit, suisq; aculeis nocet. Ononis uero, quod asinos, quos Græci ὄνος uocant, sese tercentes ad illam scabentesq; iuuat. Complures quoq; Graeci herbam sic appellari prodiderunt, quod in ea se uolutantes, spinis eius dorsum libenter affricent & scabant. Officinis prorsus ignota, & inusitata.

FORMA.

Ramos habet palmares, aut maiores, fruticosos, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarū multis, capitula rotunda. Folia exigua, tenuia ceu Lentis, ad Rutæ, aut scenarij Loti figuram accedentia, subhirsuta, odorata, nec iniucundè olentia. Ramuli acutas spinas, spiculis acuminatis similes, solidasq; gerunt. Radice candida nititur. Theophrastus toto caule foliatam esse tradit, ut ueluti coronam ex interuallis tota species repræsentet. Florem quoque illi esse minutulum, & in siliqua non undique septum scribit. Quæ sanè singula pulchrè picturæ respondent, & Anonim esse hanc herbam quam Restam bouis hodie herbarij nominant, euidenter, nulla reclamante nota, ostendunt. Nam hæc ramos spargit fruticosos, palmo longiores, frequentibus cinctos articulis, à quibus alæ funduntur. Capitula exerit orbiculata, folia Lentis parua, ad Rutæ uel pratensis Loti figurā accedentia, hirsuta, iucundum odorem expirantia, inter quæ nocentiores, & mucronatæ cuspidis aculei quasi spicula subrigunt. Flos ferè Pisi dilutior micat purpura, in siliqua non undique septus. Radix in nigro candicans.

LOCVS.

Nascitur culto solo, pingui, & glutinoso, præcipuè autem in segetibus & aruis, inimica agricolis, uiuaxq; supra modum. Cum enim altam lætām uenusta tellurem fuerit, protinus in altum agitur, & singulis annis, furculis in latus emissis, rursus anno postero deorsum uersus acta pluribus ramis luxuriat, ideoq; runcanda & radicitus extirpanda uenit.

TEMPVS.

Æstate germinare incipit, à frugibus perficitur, autumno sui incrementi finem faciens. Floret autem Iulio mense, & Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Ononis radix tertio quadantenus ordine exalfacit.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Antequam spinosa fit sale conditur, & est cibus gratissima. Radix eius calefacit, et extenuat, cuius cortex cum uino potus urinā ciet, calculos rumpit, crustasq; abstergit. Decocta radix in posca dentium dolorem collutione mitigat. Huius decoctum potum, hæmorrhoidas sanare creditur.

EX GA

EX GALENO.

A

Radicis cortex maximè utilis est, habens quippiã absterforiũ & incisorium. Proinde non tantum urinas ducit, sed & lapides confringit. Eadem facultate & crustas cõfestim detrahit. Vtuntur quoq; ea ad dentium dolores in posca decoquentes, & collui decocto eius iubentes.

EX PLINIO.

Radix decoquitur in posca dolori dentium. Eadem cum melle pota, calculos pel-
lit. Comitialibus datur in oxymelite, decocta ad dimidias.

DE ANISO CAP. XIX.

NOMINA.

ANIZON græcè, Anisum latinè uocatur. Officinis nomen genuinum re-
tinuit, germanicè Eniſ appellatur.

GENERA.

Anisum caule, folio, flore, Apio par esse uidetur. Caulem nanque te-
nuiter striatum, rotundum, multisq; ramulis brachiatum obtinet. Folium ubi pri-
mum enascitur, rotundum, sed deinceps Apij modo dissectum. Florem candidum,
muscarium sceniculi. Tota herba, haud aliter quàm semen, odorata est.

LOCVS.

Ex Syria originẽ habet, iam autem passim satum in Germaniæ hortis prouenit.

TEMPVS.

Iunio ac Iulio mensibus floret, semineq; prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccatur in tertio ordine.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

B Anisum in uniuersum calefacit, exiccat. *ἄνις* rectius mea sententia interpreta-
bitur pro eo quod est, facile spirare facit. Oris halitum iucundiolem facit. Anody-
num est, doloremue leuat. Vrinã cit. Diffundit. Hydropicis potum sitim arcet. Pro-
dest ad uenenata animalia, & inflationes. Aluum, & album sceminarũ profluuium
sistit. Lac ad mammas elicit, & Venerem stimulat. Suffitum naribus capitis dolo-
rem sedat. Tritum, cumq; rosaceo instillatum, aurium medetur rupturis.

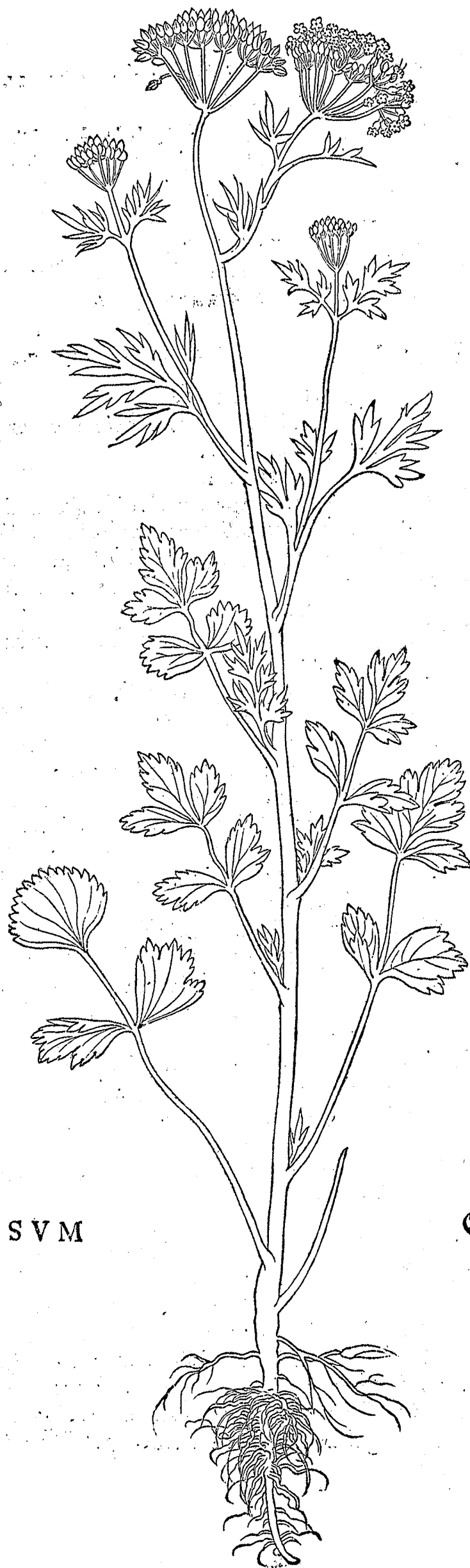
EX GALENO.

Anisi semen maximè utile est, acre & subamarum, ut propè ad urentium acce-
dat caliditatem. Proinde & urinam cit, & digerit, atq; uentris inflationes sedat.

EX PLINIO.

Anisum aduersus scorpiones ex uino bibitur, à Pythagora inter pauca laudatũ,
siue crudum, siue decoctum. Item uiride aridumue, omnibus quæ cõdiuntur, que-
que intinguntur desideratũ. Panis etiam crustis inferiorib. subditum. Saccis quoq;
additur. Cum amaris nucibus uina cõmendat. Quin ipsum oris halitum iucundio-
rem facit, foetoremq; tollit manducatum matutinis cum Smyrneo, & melle exiguo.
Mox uino collutum uultum iuniorem præstat. Insomnia leuat suspensum in pului-
no, ut dormientes olfaciant. Appetentiã ciborum præstat. Dolores capitis leuat suf-
fitum naribus. Epiphoris oculorũ radicem eius tusam imponit lollas: ipsum cum
croco pari modo & uino, & per se tritum cum polenta, ad magnas fluxiones, extra-
hendaq; si qua in oculis inciderint. Narium quoq; carcinõdes consumit illitum ex
aqua. Sedat anginas cum melle & Hyssopo ex aceto gargarizatũ. Auribus infundi-
tur cum rosaceo. Thoracis pituitas purgat tostum, cum melle sumptum melius.
Cũ acetabulo Anisi nuces amaras quinquaginta purgatas tere in melle ad tussim.
Præcipuum autem est ad ructus, ideo inflationib. stomachi & intestinorũ tormini-
bus, & celiacis medetur. Singultus & olfactum decoctũ potumq; inhibet. Potum

F somnum

ANISVM

Eub.

A somnum concitat, Calculos pellit. Vomitiones cohibet, & præcordiorum tumores. Et pectorum vitijs, nervis quoque quibus succinctum est corpus, utilissimum. Prodest eius & capitis doloribus instillari succum cum oleo decocti. Non aliud utilius uentri & intestinis putant, ideo dysentericis & tenasimis datur tostum. Dalion herbarius dedit bibendum cum anetho parturientibus. Phreneticis quoque illinunt recens cum polenta. Sic & infantibus comitialia uitium aut contractionem sentientibus. Pythagoras quidem non corripi uitio comitali in manu habentes, ideoque quamplurimum domi ferendum. Parere quoque facilius olfactantes. Sosismenes contra omnes durities ex aceto usus est. Semine eius poto, lassitudinis auxilium uiatoribus spondit. Strangulationes uulvae, si manducetur & linatur calidum, uel si bibatur cum castoreo in aceto & melle, sedat. Vertigines à partu cum semine cucumeris & lini pari mensura trinum digitorum, uini albi tribus cyathis, discutit. Vrinam ciet. Venerem stimulat. Cum uino sudorem leniter præstat. Vestes quoque à tineis defendit.

EX SIMEONE SETHI.

Prodest ad uetustos ex frigore iecoris affectus, & ad spirandi difficultatem quæ ex pituita proficiscitur. Flatus qui in uentriculo sunt, digerit. Obstructiones tollit, & lactis copiam facit.

DE ACTE CAP. XX.

NOMINA.

ACTH Græcis, Latinis Sambucus nominatur. Reliqua nomina dicemus paulò post, ubi huius genera indicabimus. Sambucus porrò uidetur ab *Sambucus unde dicta.* autore appellata, cui nomen Sambyx fuit: uel à fabuca musico instrumento, quod alij pestida nominant, alij magadin. Atque hinc est quod Sabucus potius quam Sambucus, si Serenio Quinto credimus, scribendum sit.

GENERA.

B Duo eius genera. Vnum arborescit, quod priuatim officinae Sambucum, Germani *holder* à cōcauitate uocant. Alterum Græcis *χαμαιδερν*, quasi humilis, & co- *χαμαιδερν.* actæ breuitatis Acte nominatur, Latinis Ebulus, Germanis *Artich* / uel *niderer* *Ebulus.* *holder.*

FORMA.

Sambucus in arborem assurgit, uirgis harundinum modo rotundis, subcauis, can- *Sambuci.* dicantibus, proceris. Folia tria, aut quatuor, aut quinque, aut sex, aut septem per interualla circa uirgas obtinet, nucis iuglandis similitudine, graueolentia, pluribus incisuris, in summis ramis siue caulibus umbellas rotundas ferentia. Flores albos, fructum acinumue Terebinthi in nigro purpureum, racemosum, succosum, & uinosum. Ebulus humilis minorque est, herbaceo generi propius accedens, quadran- *Ebuli.* gulo caule, densis geniculis. Folia ex interuallis circa singulos geniculos Amygdalæ similia alæ instar expanduntur, per ambitum serrata, longiora, graueolentia. Umbellam in summo fert Sambuco similem, flores itidem & fructum. Radice nititur longa, digitali crassitudine.

LOCVS.

Vtrunque genus in opacis, asperisque potissimum locis, & iuxta aquas emicat. Ebulus uero in agris etiam quibusdam prouenit.

TEMPVS.

Parum ante Solstitium æstiuum floret Sambucus. Tardius autem Ebulus, Iunio nimirum & Iulio mensibus. In Augusto uero baccas suas profert.

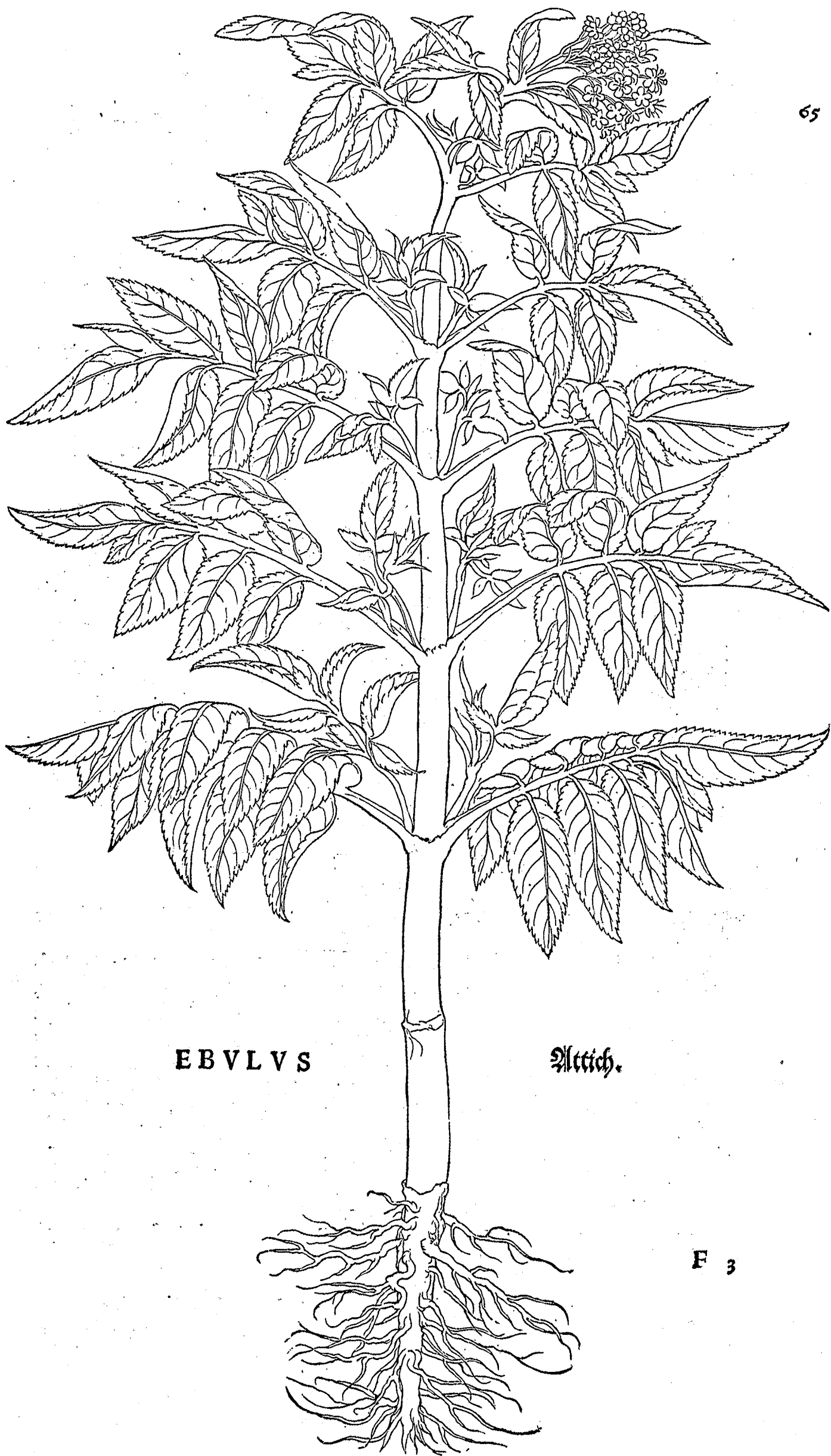
TEMPERAMENTVM.

Sambucus uterque calefaciendi ac desiccandi facultatem habet, id quod amaritudo, & adstrictio modica abunde monstrant.

SAMBUCUS

Golder.

65

EBVLVS

Altich.

F 3

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Eadem utrisq; facultas, & par usus, exiccās scilicet, aquā educens, stomacho nocens. Folia olerum modo decocta, pituitam & bilem purgant. Quinetiā teneri caules in olla cocti, eadem præstant. Radix in uino decocta & in cibis data hydropicis auxiliatur. Eodem modo pota uiperarum moribus subuenit. Vuluas emollit & aperit: & quæ circa eas sunt affectiones, decocta cum aqua infusione corrigit. Fructus cum uino potus eadem efficit. Illitus capillos denigrat. Folia recentia ac tenera cum polenta illita inflammationes mitigant. Ambustis etiam, & canis moribus illita succurrunt. Profunda & quæ in cauernas dehiscunt ulcera agglutinant. Podagricis, cum taurino hircinōue adipe illita, auxiliantur.

EX GALENO.

Utraq; Sambucus, & arborecens & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modiceq; digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adiicit: Potę & manducatę aquam per aluum educunt.

EX PLINIO.

Utriusq; decoctū in uino ueteri, foliorū, uel seminis uel radice, ad cyathos binos potum stomacho inutile est, aluo detrahēs aquā. Refrigerat etiam inflammationē, maximē recentis ambusti: & canis morsum cum polentā, mollissimis foliorū illitis. Succus cerebri collectiones, priuatimq; membranæ quæ circa cerebrū est, lenit infusus. Acini eius infirmiores quā reliqua: tingunt capillū: poti acetabuli mensura, urīnam mouent. Foliorū mollissima ex oleo & sale eduntur ad pituitam bilemque detrahendam. Ad omnia efficacior quę minor. Radicis eius in uino decoctę duo cyathi poti, hydropicos exinaniunt: uuluas emolliunt foliorū decocto insidentū. Caules teneri minoris Sambuci in patinis cocti, aluum soluunt. Resistunt folia serpentū ictibus in uino pota. Podagris cum seuo hircino uehementer profunt cauliculi illiti. Idemq; in aqua macerantur, ut ea sparsa pulices necentur. Foliorū decocto si locus spargatur, muscę necantur. Boa appellatur morbus papularū, cum rubent corpora, Sambuci ramo uerberatur. Cortex interior tritus, ex uino albo potus, aluum soluit. Ebuli fumo fugantur serpētes. Tenerum cum folijs tritum, ex uino potum, calculos pellit. Impositum testes sanat.

DE AMMI CAP. XXI

NOMINA.

AMMI Græcis, Ammi Latinis, Ameos officinis corrupte, Germanis Amey appellari potest.

FORMA.

Ammi caule rotundo & herbaceo constat, furculis multis & exiguis: folio oblongo, angusto, per ambitū incisuris diuiso: flore paruo, candido, umbella Anethi: semine exiliiori multo quā Cuminū, gustu Origanū præ se ferente, acri & subamaro: radice candida & multifibra. Esse autem hanc herbam uerum Ammi, seminis in gustu sapor, qui subamarus & acris est, omnium maximē ostendit: talem enim in eo saporē Galenus requirit. Origanū etiam gustu referre uidet. Quibus accedit antiqui & manuscripti herbarij testimoniū, cuius pictura & descriptio satis docent, hanc herbam esse Ammi genuinū. Inter cætera enim semen Ammios piper gustu referre, ideoq; à nonnullis pipericulā dictā esse ait. Id quod certe uerissimum esse cōperies, si semen gustaueris: miram enim huic acrimoniā inesse senties.

LOCVS.

Nusquam in Germania sua sponte nascitur. Satum tamen facile & magna copia prouenit, sic ut deinceps extirpari uix queat.

TEMPVS.

Augusto mense floret, ac deinceps ubi defloruit, semen abundē producit.

TEMPERA-

AMMI

Amey.

F 4

67

TEMPERAMENTVM.

Ammi semen in calefaciendo desiccandoq; ex ordine tertio intenso existit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vis semini excalfactoria, feruens & exiccās. Facit ad tormina, urinæ difficultatē, uenenatorū morsus cum uino potum. Menstrua ciet. Miscetur derodentib. ex cantharidibus confectis medicamentis, ut inde exortis urinæ difficultatibus resistat. Sugillata cum melle illitum tollit. Colorem potum & inunctū in pallorem mutat. Suffitum cum uua passa aut resina uulvas purgat.

EX GALENO.

Herbæ quam uocant Ammi, semē maximē est utile. Facultatis est excalfactoriæ & desiccatoriæ, tenuiumq; partium. Sed & gustu subamarū est, & acre. Et clarum est quod digerat, & urinam moueat.

EX PLINIO.

Inflationes & tormina discutit. Vrinam & menstrua ciet. Sugillata & oculorum epiphoras mitigat. Cum lini semine scorpionū ictus in uino potum drachmis duabus: priuatimq; cerastrarum cum pari portione myrrhæ. Colorem quoque bibentium similiter mutat in pallorem. Suffitum cum uua passa, aut resina, uulvas purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum.

DE ARO CAP. XXII

NOMINA.

D
Pes uituli.
Serpentaria
minor.

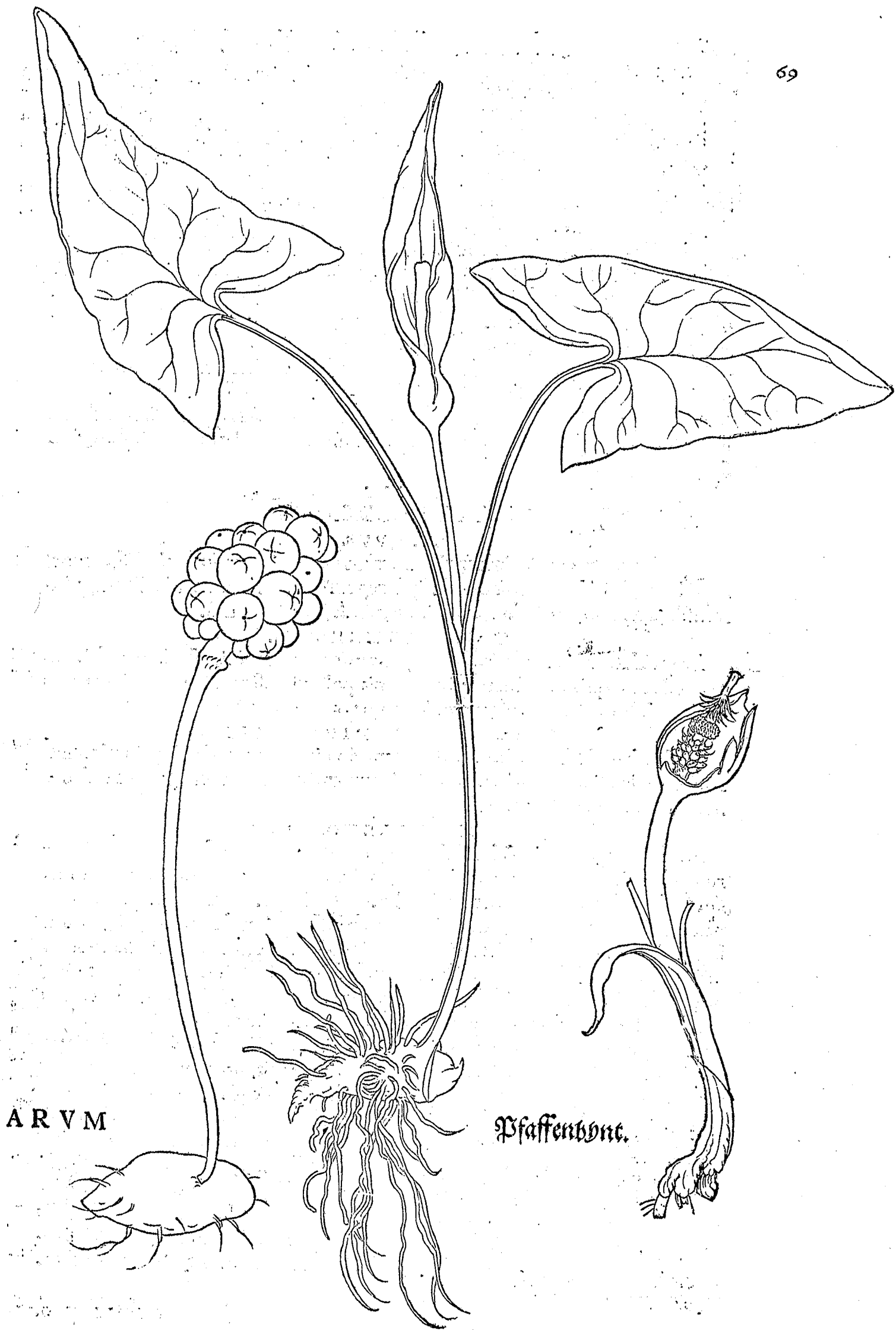
Sacerdotis uirile.

PON, ἄριον græcè, Arum & Aris latinè dicitur. Officinæ corrupto, ut solent, uocabulo larum appellat. Quidam, quod folium effigie bubuli uestigij prodeat, Pedem uituli uocarunt. Alij, quod dracunculū æmuletur, sola magnitudine discrepans, Serpentariā minorem appellant: neq; id sanè temerè. Videtur enim Aron esse Dracunculus minor, cui Dioscorides folia *κισσουδίου*, hoc est, Hedere similia esse dicit, quæ prorsus Ari sunt, nisi quod paulò sint longiora. Plinius etiam Aro eas facultates tribuit, quas Dioscorides Dracunculo minori. Vt hinc conijcere liceat, Arum cum Dracunculo minori miscuisse ueteres. Vulgus, quod pistillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdotis uirile nominat. Id quod & Germani nostri faciunt, qui sua lingua *Pfassenpint* nuncupant. Alias Aron, & ob uehementem acrimoniam, *teütschen Ingber* uocant.

FORMA.

Obiectionis dis-
solutio.

Folia emittit Dracunculo similia, sed longiora & minus maculata: caulē dodrantalem, purpurascētē, pistilli figura, à quo croci colore fructus exit. Radix illi candida, Dracunculo similis, quæ quod minore acrimonia est, cocta comeditur. Hæ utiq; deliniationes ad amussim, nulla redamante nota, nostro Aro cōueniunt. Siquidem folia promit Dracunculi, longiora, & pauciorib. maculis resperfa, caulem dodrantem altum, in purpuram leniter tendentem. Ante seminis partum, sagaci naturæ artificio dignum, erumpit inuolucrum & cucullum, quod mucronata in turbinem uaginula pistillum complectitur, & suo fouet sinu. Verum ubi fructu prægnans fatiscit in hiatum, solida pistilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primum uiridia, dein crocea spectantur semina, quæ in coronæ modum concinnè contexta, imam eius partem ambiunt. Radicem etiam obtinet albam, ad Dracunculi radicem accedentem, ut picturā graphicè monstrat. Neque obstat quod Galenus radicem Ari elixam mandiscribat, nostri autem tam acris sit ut uix gustari ob miras & diutinas, quas in lingua ac palato excitat puncturas, possit, tantum abest ut edendo esse queat. Siquidem Galeno libro secundo de alimentorum facultatib. teste, non parem in omnibus regionibus acrimoniam obtinet, sed in nonnullis minimam, ut Cyrenis. Et Plinio quoque lib. xix.

ARVM

Pfaffenbont.

c lib. xix. cap. v. teste, in Aegypto Aron nascitur radice mollioris naturæ, quæ etiam cruda editur. In quibusdam, ut Germania nostra, maximam. Verba Galeni paulò post in facultatum cōmemoratione citabimus. Hinc discendū erit, multa nobis in scriptoribus rei herbariæ, primo statim obtutu pugnantiâ uideri, quæ, si ad coeli regionumq; diuersitatē respexerimus, nihil prorsus pugnantiæ aut absurditatis habebunt. Quod nisi diligenter animaduertas, multas genuinas herbas pro adulterinis abijcias necesse erit. His accedit quod Galenus nō simpliciter dicat mandi Ari radicem, sed elixam. Non est autem mirum si acria etiam edendo fiant, si elixentur. Bis enim aut ter in aqua decocta, Galeno lib. ij. de aliment. facul. cap. ultimo teste, acrimonia spoliatur. Porro si ista sciolis quibusdam haud satisfecerint, dicendū planè erit Arum Germaniæ nostræ esse Arisaron, quod gustu, Dioscoride & Galeno autoribus, acrius est. Quamuis ego cum Ruellio, diligentissimo earum rerum inquisitore, Arisaron ab Aro differre haud putem, quod scilicet forma utriusq; eadem sit. Cuius etiam rei fidem facit ipsa nomenclatura, quæ utriusq; retinuit appellationem: duobus tandem uocabulis in unum coalescētibus, dici cœpit Arisaron. Apud ueterrimos enim Aris primum; dein posterioribus, copulatis unâ nominibus, Arisaron confictum est nomen.

LOCVS.

Nascitur in syluis, locis umbrosis, humidis & frigidis.

TEMPVS.

Folia statim in Martio, inter primas herbas ueris exiliunt, in Iunio dispereunt, ita ut haud facile hoc nomine herba ipsa reperiri queat. Semen Iulio & Augusto mensibus reperitur, primum, ut diximus, uiride, mox croceum.

TEMPERAMENTVM.

D Arum Galenus in calefaciendo & desiccando primi ordinis esse statuit. Et locutus est de Aro qui non uehementi acrimonia pollet. Nostrum haud dubiè in tertio ordine calidum & siccum est, ob multam, qua præditum est, acrimoniam.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Radix, semē, & folia Ari easdem Dracunculo uires habent. Radix priuatim cum fimo bubulo illita podagricis prodest. Dracunculi more reponitur. In totū, ob miorem eius acrimoniam edendo est.

EX GALENO.

Arum terrena essentia cōstat, sed calida; proinde extergendi facultatē possidet, uerum non ualentē, sicut Dracontium. Radices eius maximè sunt utiles. Siquidē comestæ crassitiem humorū mediocriter incidunt, adeò ut excreationib. ex pectore idoneæ sint; sed magis tamen aptum est Dracontium. Et in libro secundo de alimentorū facultatibus sic de Aro scribit: Ari radix rapi modo manditur. Quibusdam autem in regionibus acrior nascitur, ut Dracontio ferè similis sit. Dum rectè parare uoles, prioris decoctionis aqua effusa, repente in alteram calidam injicere oportet, ut in Brassica & Lente dictū est. Cyrenis cōtrà quàm in nostra regione planta se habet: nam illic minimū medicamentosi, minimūq; acrimoniæ habet, adeò ut uel rapis utilior reputetur: idcirco radicē quoq; in Italiam cōportant, ut quæ absq; ut putrescat aut regerminet, longo tempore perdurare possit. Perspicuū uero est alendis corporibus hanc accommodatiorē esse. Si quis autem in thorace ac pulmone collectos crassos lentosq; humores extussire studeat, acrior ac medicamentosior magis cōueniet. In aqua elixa estur cum sinapi aut aceto, ex oleo & garo. Quinetiā cum obsonijs, & sale, & ijs quæ caseo cōstant, sumitur. Haud uero obscurū est, succum eius qui in iecur ac uniuersum corpus diffunditur, quo uno animal nutritur, crassiores esse, idq; maximè quum radix, quemadmodū sunt quæ Cyrenis aduehuntur, medica ui caruerit. Apud nos namq; in Asia, plerūq; Ari radices acriores sunt, & medicamento- sam iam uim obtinent.

EX PLINIO.

A

EX PLINIO.

Aron miris laudibus extulere Græci, primum in cibis † fœminarum præferen-
tes, quoniam mas dulcior esset, & in coquendo lentior, pectorisq; uitia expurgaret:
aridum in potione inspersum, aut ecligmate, urinam & menses cieret. Sic & in oxy-
melite potum, stomacho: interaneis exulceratis ex lacte ouillo bibendum, ad tuf-
sim in cinere coctum ex oleo dedere. Alij coxere in lacte, ut decoctum biberetur.
Epiphoris elixum imposuere: item sugillatis, tonsillis. Ex oleo hæmorrhoidum
uitio infudere, lentigines ex melle illinentes. Laudauit Cleophrantus & pro anti-
doto contra uenena, pleuriticis, peripneumoniacis quoque & tussientibus. Semen
intritum cum oleo aut rosaceo infundens, aurium dolori Dieuches. Cleophrantus
tussientibus aut suspiriosis & orthopnoicis, & purulenta excreantibus, farina per-
mixtum in pane cocto dedit. Diodotus phthysicis è melle ecligmate, & pulmonis ui-
tijs, ossibus etiam fractis imposuit. Partus omnium animalium extrahit naturæ cir-
cumlitum. Succus radice cum melle Attico, oculorum caligines, ac stomachi uitia
discutit. Tussim decocti ius cum melle. Vlcera omnium generum siue phagedæne
sint, siue carcinomata, siue serpant, siue polypi in naribus, succus miræ sanat. Folia
ambustis prosunt ex uino & oleo cocta. Aluum inaniunt ex sale & aceto sumpta.
Etiam luxatis cocta cum melle prosunt. Item articulis podagricis cum sale, recentia
uel sicca. Hippocrates ad collectiones cum melle imposuit. Ad menses trahēdos fe-
minis uel radice drachmæ duæ in uini cyathis duobus sufficiunt. Eadem potio si
à partu nō purgantur, & secundas trahit. Hippocrates & radicem ipsam apposuit.
Dicunt & in pestilentia salutarem esse in cibis. Ebrietatem discutit. Serpentes nido-
re cum crematur, priuatimq; aspides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inuenian-
tur. Perunctos quoq; Aro ut laureo oleo fugiunt, ideo & contra ictus dari potu in
uino nigro putant utile. In folijs Ari caseus optimè seruari traditur.

† alias fœminæ.

APPENDIX.

Posteriores medici Aron discutiendi, extenuandi, extergendiq; facultatem habe-
re tradunt: ideoq; tumoribus aurium, sicubus, strumis, scirrhisq; mederi, faciei de-
formitatem cutisq; auferre, eius denique radicem in puluerem redactam supercre-
scentem in uulneribus carnem minuere scribunt. Id autem posse prestare, acrimo-
nia ipsa uehemens quæ gustu sese exerit, abundè monstrat. Dioscorides etiam Ari-
faron acrimonia haud exigua præditum scribit, ideoq; illitum nomas sistere, colly-
riaq; efficacissima ex eo cōtra fistulas fieri. Deniq; radicem cuiuscunq; animalis pu-
dendo impositam, id corrumpere tradit. Plinius quoq; Arifaron ulceribus mederi
manantibus, item cōbustis & fistulis, scriptum reliquit. Præterea cōmixtum colly-
rio nomas sistere ait.

Recētiore quæ
facultates Aro
tribuant.

DE ARICIO CAP. XXIII.

NOMINA.

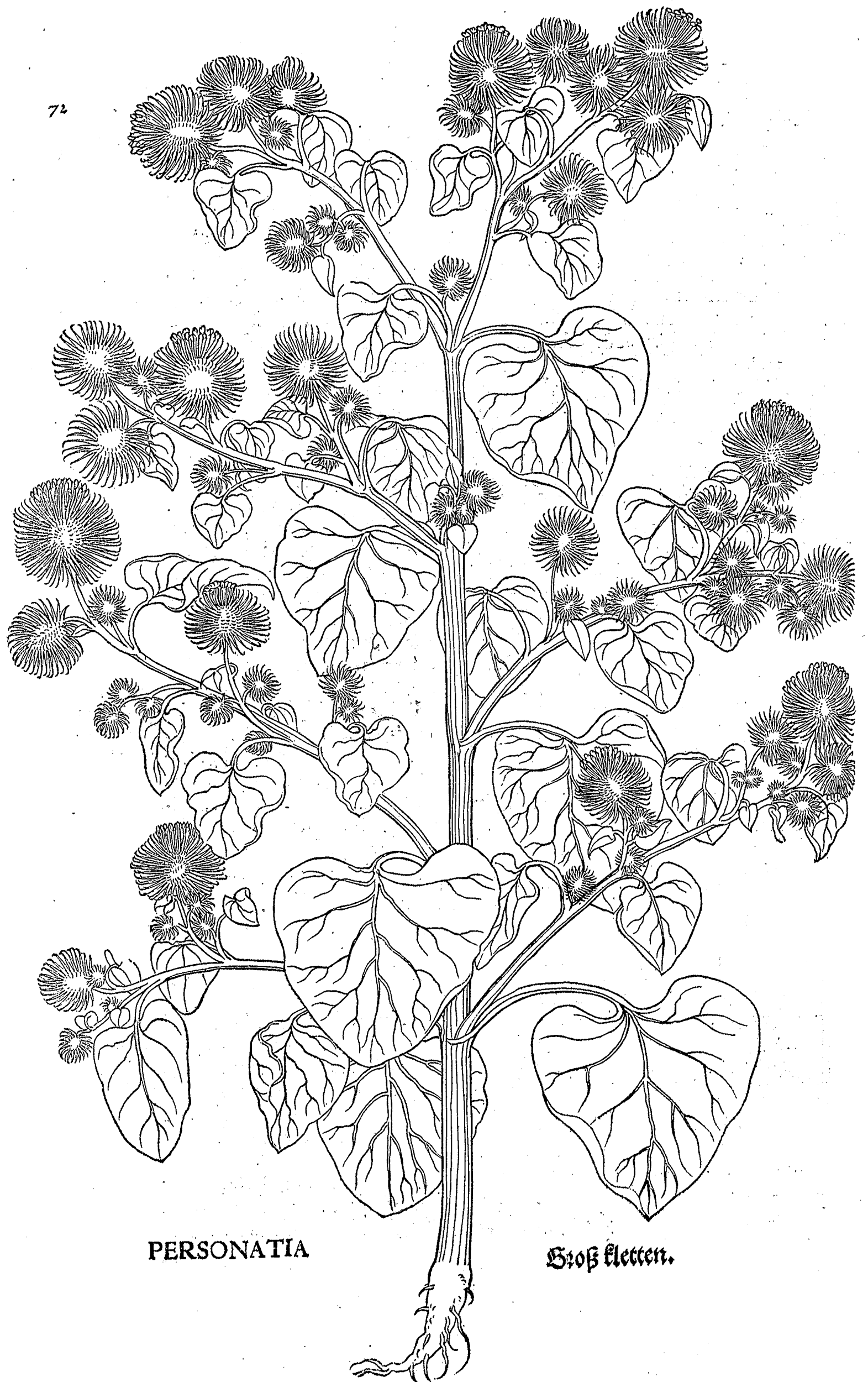

ΠΡΕΙΟΝ, ἢ προσωπιον, ἢ προσωπις Græcis, Personatia Latinis dicitur. Offici-
næ Lappam maiorem, uulgus Bardanam uocat, Germani Großlet. Lappa maior.
ten. Personatia hæc quondam ad personas utebatur, quoties in theatris Personatia una
alijs uel locis qui cognosci à populo nollent, egisse quidpiā uolebant. Est
enim foliorū eius tanta amplitudo, ut tota humana facies ijs tegi possit: atque hinc
haud dubiè tam Græci quàm Latini, nomen illi Prosopij & Personatiæ indiderūt.

de dicta.

FORMA.

Personatia folia Cucurbitæ similia habet, maiora tamen, duriora, nigriora & hir-
suta. Caulem subcandidum, interdum nullum. Radicem grandem, candidā intus,
foris nigram. Ex qua descriptione nemo nō intelligit, Personatiā esse eam herbam
quam

PERSONATIA

Grosß kletten.

A quam hodie uulgi Bardanam uocat, quæ folio constat omnium lapparum maxi-
mo, parte auersa herbido, aduersa cano, caule in purpureo albicante, grandibus lap-
pis, quæ transeuntium uestibus adhærent, in quibus flos purpureus nascitur, non
euidens, sed occultus, intra se germinans, radice grandi, intus candida, foris atra.

LOCVS.

Nascitur ubiq, potissimū circa margines pratorum, & agrorum.

TEMPVS.

Mense Iulio lappas cum floribus suis producit Personatīa.

TEMPERAMENTVM.

Digerit simul & desiccatur, sed & adstringit nonnihil.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Radix Personatīæ drachmæ pondere cum pineis nucibus pota, sanguinē & pu-
rulenta excreantibus auxiliatur. Articulorū quoq, dolores, qui ex membrorū fra-
ctionibus collisionib, sue fiunt, trita & illita fedat. Quinetiam folia uetustis ulceri-
bus utiliter illinuntur.

EX GALENO.

Arcium, quod Prosopida uocāt, cuiusq, folia Cucurbite simillima sunt, nisi qua-
tenus tum maiora, tum duriora, discutit simul & desiccatur, sed & adstringit medio-
criter; quamobrem folia eius ueteribus ulceribus mederi possunt.

EX APVLEIO.

B Personatīæ herbæ succus cum uino ueteri in potionem datus, omnes morsus ser-
pentium mirificè sanat. Eiusdem folijs cinges febricitantē, & statim febrem mitigat,
caloremq, sanat. Vulnus, etiam si cancer erit, cum aqua decoctionis foliorū eius fo-
ueto; deinde ipsam cum nitro & axungia, cum aceto tere, & in panno inducito &
imponito. Ad canum rabidorū morsus radix cum modico sale trita imponit mor-
sui, & statim eger liberabitur. Succus foliorum eius cum melle potui datus, urinam
prouocat, & uescicæ dolorem tollit. Puluis seminis eius cum uino optimo per qua-
draginta dies datus, ischiadicos mirabiliter sanat. Folia trita cum albumine oui &
imposita, ambuga mirificè curant.

EX L. COLVMELLA.

Venena uiperæ pellit super scarificationē ferro factam herba Personatīa trita &
cum sale imposita. Plus etiam eiusdem radix contusa prodest contra serpentes. Ex
uino bibitur duū denariorum pondere. Strumis radix eius medetur; item cum
axungia operitur folio suo imposita.

DE ASCYRO CAP. XXIII.

NOMINA.

 SKYPON, ἢ ἀσχυρὸν græcè, Ascyron latinè nominatur. Officinis igno-
tum. Germanicè Harthow/id est, durum scenum appellatur. Græci à
cōtrario, huic herbæ nomen imposuisse uidentur, σκῦρον enim illis aspe-
ritatem significat. Pulchrè igitur ad Græcam appellationem Germani-
ca alludere uidetur.

FORMA.

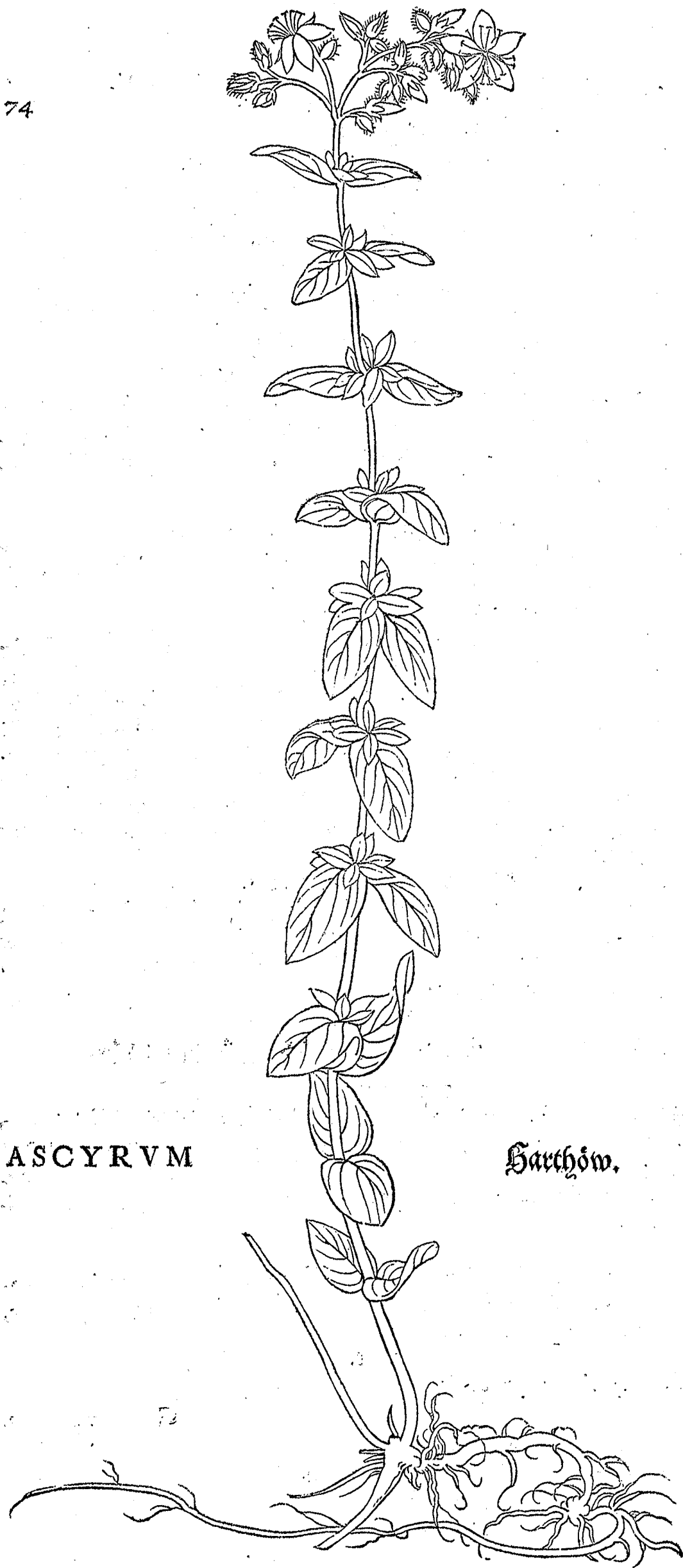
Hyperici species est Ascyron, magnitudine differens, maioribus ramis, frutico-
sius, puniceo colore rubens. Flores fert luteos, semē Hyperico simile, odore resinæ,
quod cum atteritur digitos ferè cruentat.

LOCVS.

In cultis & asperis locis prouenit.

G

TEMPVS.

ASCYRUM

Barthom.

A

Aestate, potissimum uero Iulio & Augusto mensibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Essentia tenue est, ideoq; calefacit & desiccant.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Semen Ascyri potum in hydromelitis heminis duabus, ad ischiadicis prodest dolores: biliosa enim multa excrementa ducit. Sed assidue dari oportet donec conualescant, Præterea illitum ad ambusta conducit.

EX GALENO.

Semen eius purgatoriū. Foliorum uero facultas modicè extergens & desiccans, ut & ambusta sanare credantur. Cæterum in uino austero decocta, uinum ipsum magnorum uulnorum glutinatorium efficiunt.

EX PLINIO.

Vfus feminis ad ischiadicis, potus duabus drachmis in hydromelitis sextario. Aluum soluit, bilem detrahit, Illinitur & ambustis.

DE ANDROSAEMO CAP. XXV

NOMINA.

ΑΝΔΡΟΣΑΙΜΟΝ Græcis, Androsæmon pariter Latinis dicitur. Officinis incognitum, Germanis Kunrath/ quasi græcè dicas Thrasibula, nominatur. Dicitur Androsæmon, quod aut coma, aut floribus eius tritis, hominis sanguinem referat.

Androsæmon
unde dictū.

FORMA.

B Differt ab Hyperico & Ascyro Androsæmon. Frutex est prætenuib. ramis, surculosus, puniceo colore rubentibus uirgis, folijs triplo quadruplòue maioribus quàm Rutæ, quæ contrita sanguineum succum remittunt. Alarum caua habet plura, in summo alarum auium modo pennata expansæ, circa quas flosculi pusilli lutei. Semen in calyce, nigro papaueri simile, ueluti punctis depictum distinctumue. Coma trita resinofum odorem reddit.

LOCVS.

Locis iisdem quibus Ascyron prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccant.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Androsæmi semen tritum, potumq; duarum drachmarum pondere, biliosa alui excrementa ducit. Ischiadicis autem potissimum medetur, sed à purgatione aquam sorbere oportet. Herba illita ambusta sanat, & sanguinem compescit.

EX GALENO.

Easdem cum Ascyro facultates obtinet.

EX PLINIO.

Vfus ad purgandam aluum tusæ cum semine, potèq; matutino, uel à coena duabus drachmis in aqua mulla, uel uino, uel aqua pura, totius potionis sextario. Trahit bilem, prodest ischiadicis maximè. Sed postera die, capparidis radicem resine permixtam deuorare oportet drachmæ pondere, iterumq; quatrìdui interuallo idem facere. A purgatione autem ipsa robustiores uinum bibere, infirmiores aquã. Imponitur & podagris, & ambustis, & uulnerebus, cohibens sanguinem.

ANDROSAEMON

Kunrath.

NOMINA.

Ἀρκευθός, ἢ ἀρκευθός græcè, Iuniperus latinè uocatur. Officinæ latinam appellationem retinuerunt. Germanicè Weckholder / Kramatber / id est, turdorum baccæ uocantur, quod fructibus eius turdi pinguescant. Iuniperus autem dici uidetur, quod iuniores & nouellos fructus pariat: Iuniperus una de dicta. sola enim ferè arborum fœtus suos in biennium prorogat, qui ne maturescunt quidem, nouis superuenientibus.

GENERA.

Iuniperus Dioscoridi duplex est, maior & minor, sola arboris & seminis magnitudine inter se differentes. Minor humilis est, sessilibus in terra ramulis, baccis minoribus, radicibus summo cespite fusis. Maior altius adolefcit, & in iustam arboris magnitudinē exurgit, caudice procero, cortice fragili, ligno fuluo, odorato, latioribus ramulis, aculeorum aceruo stipatis, baccis alteri similibus, maioribus tamen.

FORMA.

Vtriusque facies horrida, coma uirent perpetua, spinaq; potius quàm folio, sed herbacea uestiuntur. Cortex illis membraneus, fragilis, nec difficulter fatiscens, materies fulua, quæ si ignibus dicatur, non iniucundū fumum expirat, qui odoris suauitate grassantia pestilentia cōtagia depellit. Ex ea etiam, ut recentiores Græci tradunt, æstiuis temporibus lachryma thuris odorem atque colorem æmulans sudat, quæ caloris officio durata, coëat in gummi. Arabum familia, non sine magna cōfusione nominum, Sandaracham appellat. Officinæ uero Vernicem uocant. Baccas ferunt primum uirentes, deinde per maturitatem nigras, quæ biennio antequam maturescant in ramis pendent. Hinc sunt qui baccas in ijs esse ternas eodem tempore dicant, anni proximè exacti nondum maturas, & tertij ante præsentem iam maturas, tertias nouas & recentes. Cæterum nō defunt qui nostram Iuniperū non genuinam putēt, quod baccæ eius ad Dioscoridis magnitudinē, quæ nucis est ponticæ aut fabæ, non accedant. Sed cogitent locum in causa esse cur minores producantur: ut plurimum enim omnia quæ in Germania proueniunt, ijs quæ in Græcia nascuntur minora sunt. Nobis etiam Iuniperi grana aliunde allata uisa sunt, quæ nucis auellanæ quantitatem æquabant; ob id ut magnitudinem ac formam eorundem etiam exprimeret pictor, curauimus.

Sandaracha.
Arabum.
Vernix.

Objectionis
dissolutio.

LOCVS.

Amant Iuniperi montes, & maritima loca, in planisq; & cultis nasci recusant.

TEMPVS.

Autumno fructus Iuniperorū decerpuntur, sed ad bimatum prorogati.

TEMPERAMENTVM.

Iuniperus calida & sicca, utrinque tertij ordinis. At fructus similiter quidem calidus est, sed non similiter siccus; uerum in hoc primi fuerit ordinis. Vernix calefacit & exiccat secundo recessu.

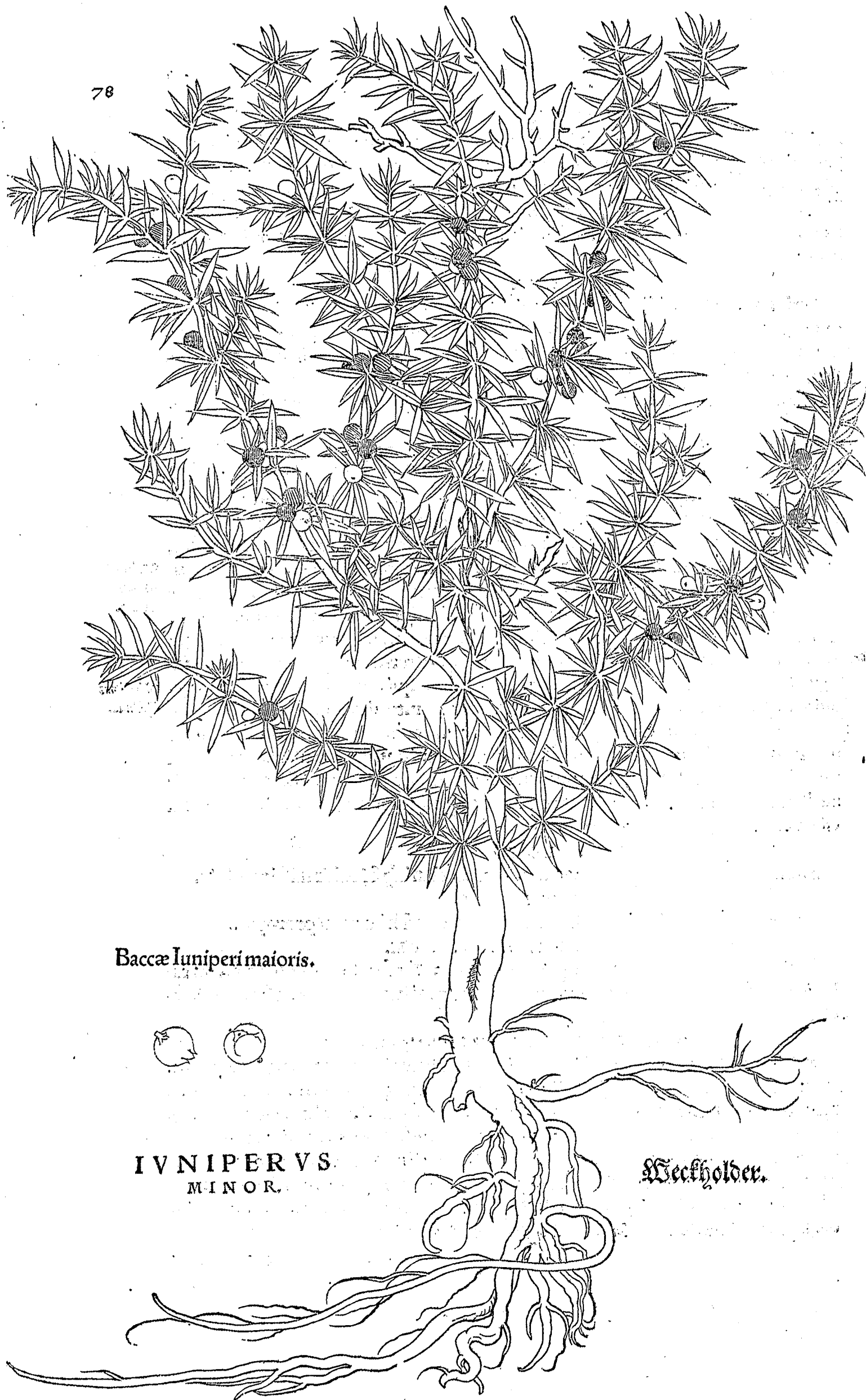
VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Acris utraque est, calefacit, & urinam mouet. Incensæ suffitu serpentes fugant. Earum fructus, hic quidem fabæ, alius uero nucis ponticæ magnitudine inuenitur, rotundus, odoratus, in mandendo dulcis, & subamarus. Modicè calefacit & adstringit, stomacho utilis. Potus ad uitia thoracis, tussis, inflationes, tormina, & uenenta, prodest. Urinam cit. Conuulsis, ruptis, & uulug strangulationibus confert. Folia acria obtinet Iuniperus, ideoq; tam ipsa quàm eorum succum ex uino contra uiperarum morsus illini & bibi prodest. Cortex præterea crematus & cum aqua illitus, lepras eximit. Ramentum uero ligni deuoratum, interficit.

G 3

EX GALE-

Baccæ Juniperi maioris.

JUNIPERUS
MINOR.

Weckholder.

EX GALENO.

A Juniperi fructus iecur renesq; expurgat, nimirum crassos & glutinosos humores extenuando, eaq; de causa salubribus medicamentis immiscetur. Per exiguum corpori humano alimentum ex eo apponitur. Assatim sumptus hic fructus stomachū mordicat, caputq; calefacit; ex quo illud quandoq; implens, dolore diuexat. Alui excrementa nec retinet, nec propellit. Vrinam ciet mediocriter.

EX PLINIO.

Vtraq; excalfacit & extenuat. Accensa serpentes fugat. Semen stomachi, pectoris, laterisq; doloribus utile. Inflationes languoresq; discutit, tussis concoquit & duritias. Illitū tumores sistit: item aluum, baccis ex uino nigro potis: item uentris tumores illitis. Miscetur & antidotis oxyporis. Vrinam cit. Illinitur & oculis in epiphoris. Datur conuulsis, ruptis, torminibus, uuluis, ischiadicis cum uino albo potum pilulis quaternis, aut decoctis uiginti in uino. Sunt & qui perungant corpus e semine eius in serpentum metu.

VERNICIS VIRES EX RECENTIORIBVS GRAECIS.

Profluentem enaribus sanguinem sistit, si ex candido oui liquore trita temporibus & fronti illinatur. Eadem uomitionē ex polline thuris & oui albo excepta supprimit. Item profluentem aluum cum eisdem illita firmat. Stomachum in biliosos uomitus effusum, deuorata in ouo sorbili polenta eius cohibet, cruentamq; alui proluuiem retinet. Destillationes suspendit suffitae nidor, arcetq; ne praecipites ad ima decumbant. Pituam quae in stomacho aut intestinis coit, digerit. Humore etiam coërcet, qui pernix à cerebro deuoluitur. Tineas & caetera uentris animalia necat. Vliginosos fistularum sinus indita resiccat. Menstruos continet fluxus. Grauedini suffitus eius auxiliatur. Hiantibus manuum & pedum rimis illitu succurrit. Et in summa Succini pollet uiribus, sed paulo efficacioribus; quae si desit, duplo pondere in uicem substituitur.

DE ALCEA CAP. XXVII

NOMINA.

ALCEA. Græcis, Alcea Latinis uocatur. Officinis ignota. Vulgares herbarij & Empirici Simeonis herbam, Germani nostri Sigmarstraut/oder Sigmundswurz/ & Nochlenten appellant.

Simeonis
herba.

FORMA.

Syluestris maluae species est Alcea, folia Verbenacae modo secta habens, caules ternos aut quaternos, corticem Cannabi similem obtinentes. Florem exiguum Rosae similem. Radices albas, latis quinque aut sex, cubitales.

LOCVS.

Nascitur in pingui loco, nec sicco.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus.

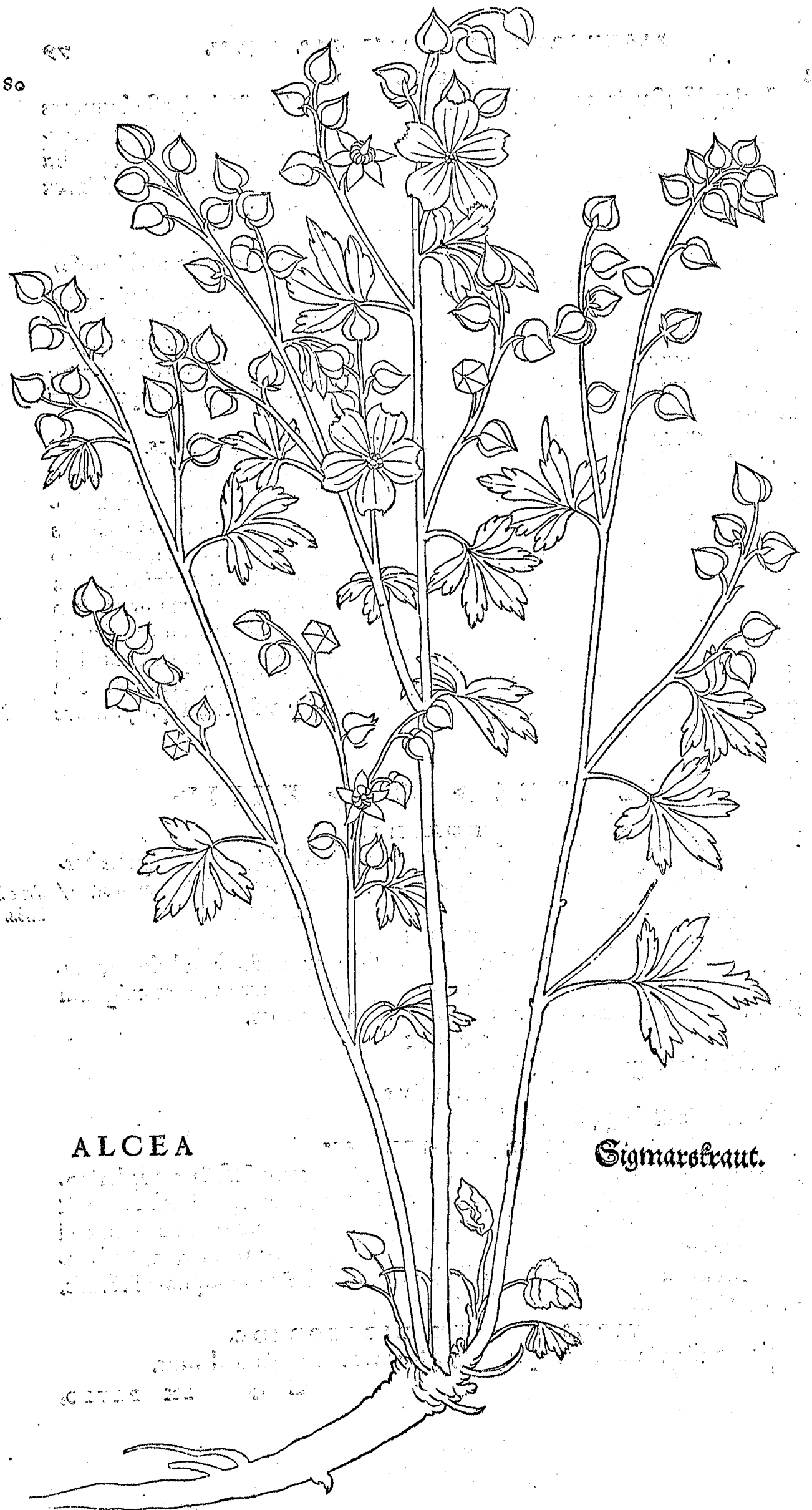
TEMPERAMENTVM.

Ex emplasticorum medicamentorum numero esse Alceam, & folia, quae glutinosum quid ac lentorem quendam pre se ferunt, & radix ipsa quae glutinosa, dulcis, & modice adstringens apparet gustantibus, abunde monstrant. Hinc satis constat Alceam extra omnem insignem tum caliditatem, tum frigiditatem siccare, ac plane emplasticorum consistentiam obtinere. Vide Galenum lib. iiii. de simpl. medi. facult. cap. iiii. & sequenti.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Alcae radices in uino aut aqua potae, dysentericis & ruptis medentur.

ALCEA

Sigmarskraut.

EX PAVLO.

A Alcea syluestris maluae genus est. In uino pota dysenteriae & rupturis medetur, potissimum ipsius radix.

EX PLINIO.

Vfus radicis Alceae ex uino uel ex aqua, dysentericis, aluo citae, ruptis & couulsis.

APPENDIX.

Celebratur ad caliginem oculorum ab Empiricis, ita ut non desint qui credant radicem Alcae e collo suspensam, aciem oculorum supra modum acuere, & tueri posse.

DE ADIANTO CAP. XXVIII.

NOMINA.

ADANTON, ἡ πολύτριχον, ἡ καλλιτριχον, ἡ ἐβριότριχον græcè: Adiantum, Polytrichum, Callitrichum, Cincinnalis, Terræ capillus, & Supercilium terre latine appellatur. Officinæ hodie Capillum Veneris uocant, quo etiam nomine appellari Latinis Apuleius testatur. Germani *Srawenhar* /

Capillus Veneris.

uel *Junctsrawenhar*. Adiantum nomen ab euentu accepit, quod folium eius perfusum aqua & *δραίνεται*, id est, non madeat, sicco semper simile, ut autor est Theophrastus libro septimo de Plantarum historia, cap. xiiij. Id quod minime intelligendum erit de mersione longiore in aqua: nam diutius mersum ac irrigatum, æquæ ac aliæ herbæ madescit. Quare rectius de imbre descendente e caelo, cuius stillicidium folijs eius non insidet, ut testis est in Theriacis Nicander, accipiendum uenit. Vel, quod magis arridet, ab interioribus puteorum parietibus, & fontium marginibus quas coronat, dictum est Adiantum, quod nimirum quasi sitiens illorum

Adiantum unde dictum.

B aquas, quas tamen odit & respuit, quærat. Polytrichon autem quasi multicomum, quod capillos multos ac densos faciat, eiusque defluuia expleat. Callitrichon uero quasi pulchricomum, quod capillos tingat, pulchrioresque reddat. Nec alia ratione capillus Veneris hæc herba dicta est, quam a speciosis reddendis capillis: nec alio nomine Veneris uox adiecta est, quam quod hæc pulchricoma pingat. Hinc patefit maximus pharmacopolarum nostri temporis error, qui sub tribus nominibus, unam & eandem duntaxat herbam significantibus, tres diuersas herbas designatas esse putant. Aliam enim Polytrichum, aliam Callitrichum, quam tamen corrupto uocabulo Gallitrichum uocant: aliam etiam Capillum Veneris esse herbam existimant. Quales autem herbæ sint, Polytrichum, & Gallitrichum illis nominatae, suis locis ostendemus.

Polytrichon.

Callitrichon.

Capillus Veneris cur dicta.

Pharmacopolarum error.

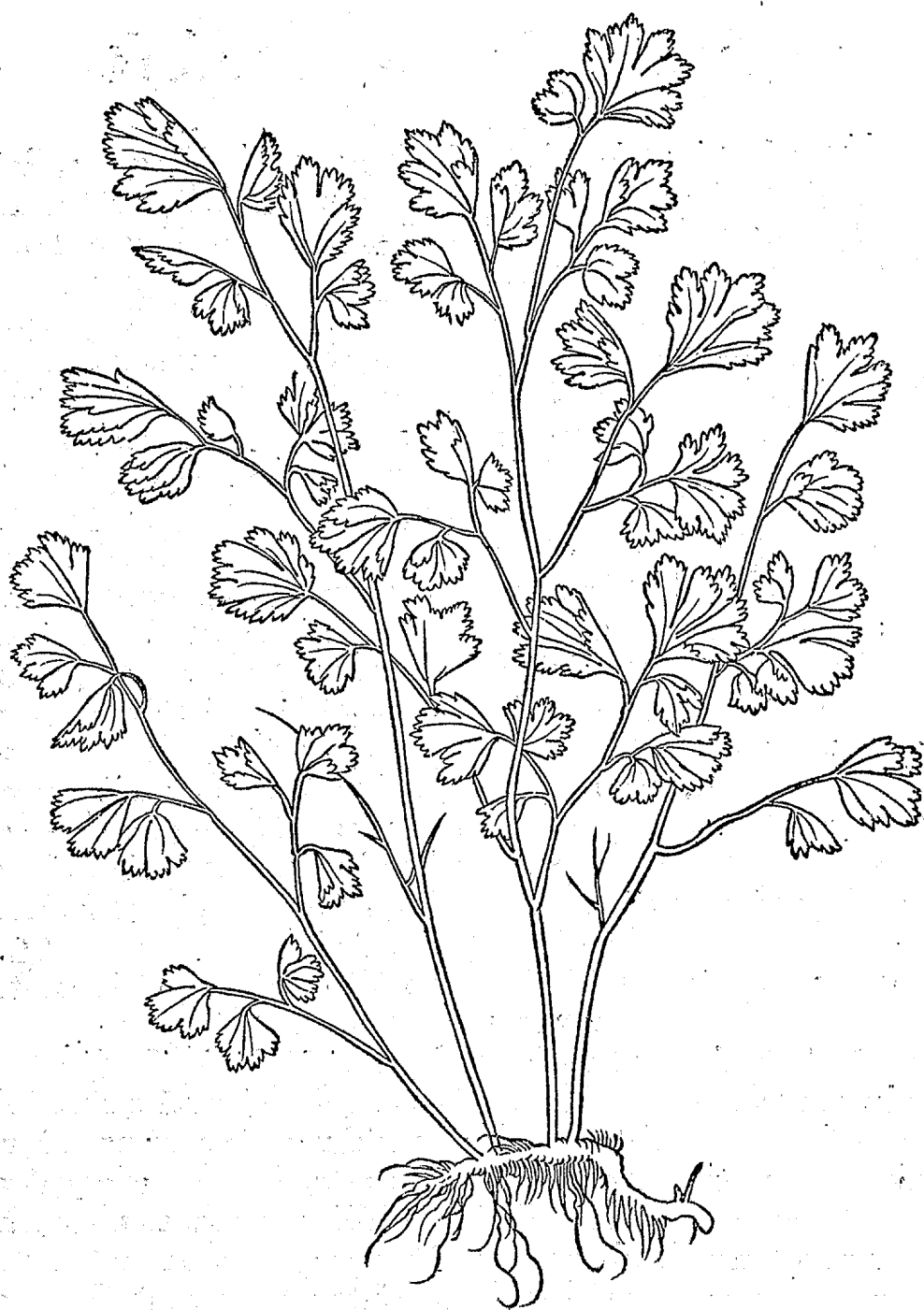
FORMA.

Folia albicantia Coriandro similia habet, in summo incisuris diuisa. Caules ex quibus nascuntur prodeunt, nigros, admodum tenues, dodrantes, nitentesque. Nec florem, nec semen creat. Folij uero Coriandri iam quidem erumpentis, uel paulo antea enati, necdum caulescentis, quæ quidem in infima eius parte quodammodo lata sunt, & in extremitatibus incisa, constare Adiantum sciendum erit. Ex qua nimirum descriptione manifestissimum est, eam herbam qua ferè omnes Officinæ pro Capillo Veneris utuntur, & quam nos a muris in quibus prouenit, Germanice *Maurrauten* & *Steinrauten* uocamus, non esse uerum Capillum Veneris, aut Adiantum: caules siquidem eius non sunt nigri, sed uirides: neque admodum tenues, sed pro herbæ quantitate crassi: neque splendentes. In summa, neque figura, neque magnitudo, nec color, nec natales etiam respondent, quia in siccis & soli expõsitis muris nascitur, in humidis contra Adiantum.

Ruta muraria non est Adiantum.

LOCVS.

Locis opacis, palustribusque, & humentibus muris, & prope fontes nascitur. In Germania

ADIANTVM

Krauwenhay.

A Germania tamen nostra, quod sciam, non prouenit; copiose autem in Narbonensi Gallia, & Italia.

TEMPVS.

Aestate uiRET, bruma non marcescit.

TEMPERAMENTVM.

Adiantum in caliditate quidem & frigiditate symmetrum est, uerum desiccatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius herbe potum, asthmaticis, difficultate spirandi laborantibus, ictericis, lienosis, & urinae difficultatibus auxiliatur. Calculos conterit, & aluum cohibet. Venenatorum morsibus, & stomachi fluxionibus cum uino potum prodest. Menses cit & secundas. Sanguinis reiectionem sistit. Cruda herba ad uenenatorum morsus illinit. Alopecias capillis explet. Strumas dissicit. Furfures & achores cum lixiuio extergit. Cum ladano, myrrhino & susino, aut hyssopo & uino, capillos defluentes continet. Decoctum eius cum lixiuio & uino abstergit. Gallinaceos & coturnices cibis eorum additum pugnaciores facit. Seritur & magna utilitate circa ouilia.

EX GALENO.

Extenuat Adiantum & discutit. Alopecias capillis uestit, strumas & abscessus digerit, lapidesque frangit epotum. Viscosorum crassorumque ex thorace pulmoneque ex creationibus non mediocriter confert, & uentris fluxiones sistit.

EX PLINIO.

Vide infra caput de Trichomane.

DE VITE VINIFERA CAP. XXIX.

NOMINA.

ΜΡΕΛΟΣ οἰνοφόρος καὶ ἡμπερὶς græcè, Vitis uinifera & satiuua seu culta latine appellatur. Germanicè Weinreb. Vitis autem, quod inuitetur ad u-

vitis unde dicta.

uas pariendas, dicta esse primo uidetur.

GENERA.

Innumera uitium reperiuntur genera, quæ singula persequi superuacaneum esse uidetur. Si quis tamen illa disquirere desiderat, rei rusticæ scriptores, Pliniumque libro xiiij, naturalis historiae, qui diligentissime de his scripsit, legat.

FORMA.

Vitis caduca est, & nisi sit fulta, fertur ad terram. A radice eius caudex unus contortus exit, qui in ramos frequentes scinditur. Multiplici cortice cingitur, rimoso, flagellis longè lateque uagantibus, quibus se quasi suis manib. erigit, & quicquid nata est complectitur. Sarmentis, folijs latis, & in extremitatibus incisis, lasciuientibus. Floribus fructum ambientibus lanugineis. Vua compluribus acinis aceruata, qui interdum purpureo, nonnunquam roseo, aliquando uiridi colore fulgent. Seminibus tunica clausis.

LOCVS.

Passim & in multis Germaniæ nostræ regionibus nascitur: & uix hortum inuenies in quo non proueniat.

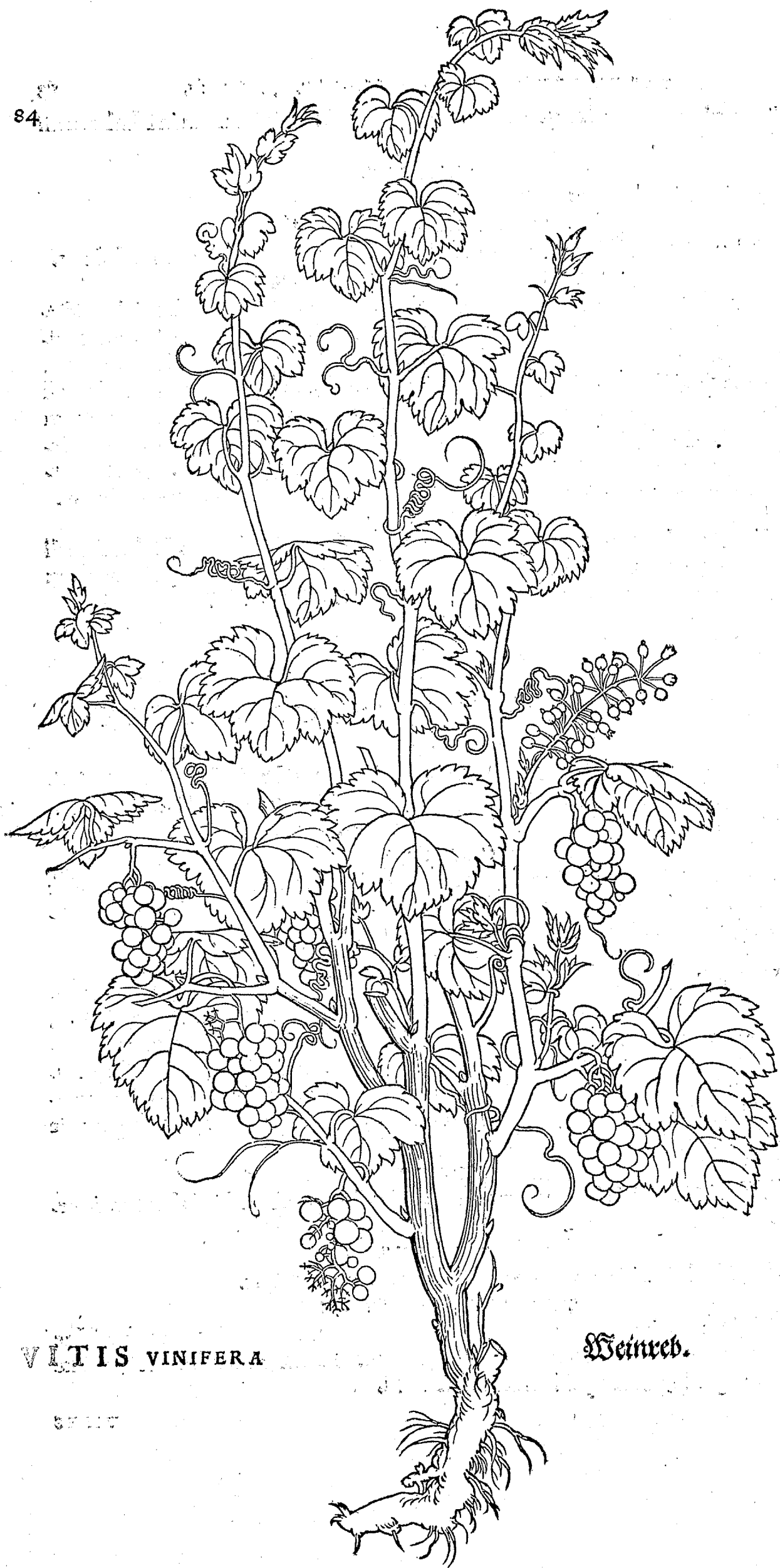
TEMPVS.

Floret solstitio uitis, autumno autem uuas maturas profert.

TEMPERAMENTVM.

Omniū partium uitis temperamentum ex facultatum enarratione patefcet. Vuae tamen immaturæ & acerbæ frigidæ & siccae sunt; maturæ uero calidæ & humidæ in primo gradu, autore quidem Simeone Sethi.

VIRES

VITIS VINIFERA

Weinreb.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

A *Vitis* uiniferæ folia capreoliq; trita & illita capitis dolores, stomachiq; inflamma- *Folia & Capreoli.*
 tiones & ardorem cum polenta mitigant. Folia etiam per se imposita, utpote quæ
 refrigerant & adstringunt. Succus ex ipsis potus dysentericis, sanguinem expuen-
 tibus, stomachicis, & citta laborantibus mulieribus prodest. Madefacti in aqua ca-
 preoli & poti, eadem efficiunt. Lachryma uero eius quæ ueluti gummi in caudici- *Lachryma.*
 bus cõcrescit, pota cum uino calculos pellit. Illita lichenas, scabies & lepras sanat.
 Oportet tamen locum antea nitro cõfricasse. Eadem cum oleo frequenter inuncta;
 pilos denudat; potissimum ichor, aquosusue humor, qui ex incensis uiridibus sar-
 mentis exudat. Hic etiam myrmecias inunctus eijcit. Cinis sarmentorũ & uinaceo-
 rum circa sedem quæ antea ablata amputatæ sunt condylomata & thymia, cum
 aceto illitus sanat. Confert luxatis & uiperarũ morsibus. Lienis inflammationibus
 cum rosaceo & ruta, & aceto illitus. *Vua.* *Vua* recens quæuis aluum turbat, & stomachũ
 inflat. Minus horum particeps quæ aliquandiu decerpta pependit, quod in ea co-
 pia humoris exaruerit. Stomacho accõmodata est, appetentiãq; cibi excitat, & im-
 becillis cõuenit. Quæ autem in uinaceis, aut uinario uase seruatae sunt, ori & stoma- *vide Galenũ li-
bro ij. de alimen-
torũ facul. tripli-
cem hunc seruã-
darum uuarum
modum expli-
cantem.*
 cho gratæ sunt. Aluum sistunt, uesicam tamen & caput tentant. Profunt sanguinẽ
 excreantibus. Similes hjs sunt quæ in mustum cõiectæ sunt. Quæ uero sapa aut mu-
 sto cõditæ, stomachum magis infestant. Reponunt & cœlesti cum aqua prius pas-
 sæ factæ, minusq; uinosæ fiunt, siticulosi, ardentibus & longis febribus utiles. *Vi-*
nacei earum reconditi, inflammatis, duris, turgentibusq; mammis cum sale illinun-
tur. Vinaceorũ decoctum dysentericis, cœliacis, & fluxui muliebri infusum cõfert.
 Ad infestiones quoq; ac dysenteres assumitur. Nuclei acinorum adstringunt, stoma-
 cho grati. Tosti autẽ & triti & pro farina illiti, dysentericis, cœliacis & stomacho re-
 solutis profunt. *Vua* autem passa alba magis t̃ extenuat. Caro illarum comesta, ar- *Serapion legit,
adstringit.*
 teriæ, tussi, renibus ac uesicæ confert. Estur in dysenteria per se cum nucleis. Admi-
 xta milij & hordei farinæ & ouo, accum melle frixa, & per se etiam sumpta, atque
 cum pipere cõmanducata, ad capitis pituitam purgandam ualet. Testium inflam-
 mationes sedat, cum fabarum & cumini farina illita. Epinyctidas, carbunculos, fa-
 uos, & in articulis putredines & gangrænas, sine nucleis trita, & cum ruta imposi-
 ta, sanat. Podagræ cum opopanace illita auxiliatur. Mobiles ungues illita celeriter
 adimit. Vini facultates tu ipse ex Dioscoride, Galeno, & Plinio pete: superuaca-
 neum enim, imò tedio plenum esset eas in uniuersum omnes cõmemorare.

EX GALENO.

Vitis satiuæ & cultæ adsimilis facultas est syluestri, sed ad omnia imbecillior. *Vi-*
tis uero syluestris racemi, extergendi uim obtinẽt, ut ephelus & nauos, & id genus
 quacuncq; in cutis superficie fiunt, curare possint. Habent uero & adstrictionem
 quandam ipsi, & extrema germina, quæ & sale condiri assolent. Plura de uuis ha-
 bet idem Galenus lib. ij, de aliment. facul. cap. de uuis.

EX SIMEONE SETHI.

Vua plus nutriunt reliquis oporis, minus tamẽ ficis; neq; mali succi sunt, si ma-
 turæ fuerint exquisitẽ. Tamen his nõ robusta, nec densa, sed laxa & flaccida caro gi-
 gnitur. Maximum quidem harum bonum, ait Galenus, quod celeriter subeunt,
 atque ideo si retineantur, lædunt: nec enim tunc probẽ cõcoquuntur, sed crudum
 gignunt humorem, qui non facilẽ in sanguinẽ transmutetur. Nucleorum natura,
 sicca & quodãmodo adstringens est. Pertranseunt igitur omnia intestina, non alte-
 rat, Pensiles uero uuæ, neq; sistunt uentrem, neque proritant, cæteris autem faci-
 lius cõcoquuntur. Neq; uuarum parua est in dulcedine, & austeritate, & aciditate
 differentia. Dulces quidem calidiorem habent succum, austeræ uero & acidæ frigi-
 dum Aluum subducunt dulces, & maximẽ quando humidæ fuerint. Omnium itaq;
 tutissimus usus est quãdo carnosæ fuerint & maturæ, & mediocriter quis ipsas assu-

H mat,

mat. Vuæ quæ albæ sunt, magis subducunt aluum quàm nigræ. Omnes uero ciborum appetentiã excitant, & uenerem. Conuenit cum eduntur membranâ & nucleos expuere, quod difficulter cõficiantur. Quæ immaturæ sunt, uentrem sistunt, & stomacho bonæ. Caliditatem à flaua bile ortam sedant. Minus uero nutriunt. Oportet autem nō solum uuas, sed etiam omnes fructus molli cortice præditos humidos, ante reliquos cibos apponere.

DE ACONITO CAP. XXX

NOMINA.

Aconitum cur
dictum.

KONITON Græcis, Aconitum Latinis dicitur. Sic autem Theophrasto lib. ix. de Plantarū historia teste, non ἀκόνιτον, id est, à cautibus, sed ab Aronis Periadynorū pago, ad Heracliam Ponti sito, uocatum est. Alij quod uis eadem in mortem esset, quæ cotibus ad ferri aciem detrahendam, statimq; admota uelocitas sentiretur. Sunt qui aliam ob causam, quam referre minimè necessarium duco, sic nominatum fuisse existiment.

GENERA.

Pardalianches.

Scorpium.

Vua uersa.

Lycostonon.

Luparia.

Duo Aconiti sunt genera: unum Græcis Pardalianches dictum, quod pardi eo necentur. Vocatur etiam Scorpium, quod radicē Scorpioni similem habeat. Vulgus herbariorū Vuam uersam, & uulpinā, Germani *Wolfsbeer* / & *Dolwurz* nominant. Alterum Lycostonon Græcis dicitur, quoniam deuoratum lupos confestim interficit. Vulgus Lupariam, Germani *Wolfswurz* appellant.

FORMA.

Pardalianches
descriptio.

D

Lycostonon.

Luparia.

Pardalianches folia habet tria aut quatuor Cyclamino uel syluestri Cucumeri similia, minora tamē, & subaspera. Caulem dodrantalem. Radicem scorpionis caudæ similem, alabastrī modo nitentem. Ex hac descriptione omnibus liquidò apparet, herbam eam quam Vuam uersam aliqui nominant, cuiusq; hic picturam exhibemus, primum esse Aconiti genus: habet enim tria aut quatuor folia, eaq; Cyclamini specie. Caulem palmi altitudine, & radicem incuruam, scorpionum caudæ similem, alabastrīq; modo splendentē. Quibus etiam accedit quod manuscriptus & uetustissimus herbarius planissime eam herbā quam hic damus pro Aconito pingat. Germanica etiam nomenclatura satis indicat hanc herbam ob suam facultatē perniciosam esse Aconiti speciem. Lycostonon Platani folia habet, magis tamen incisa diuisaue, longiora & nigriora. Caulem ueluti Filix, cubiti altitudine, aut maiore: pediculum glabrum. Semen in siliquis aliquatenus longis. Radices cirris marinarum squillarum similes, nigras. Vnde iterum constat Lupariam uulgò appellatam, esse alteram Aconiti speciem: ea enim folia Platani, quæ Cici aut Vitis folijs similia sunt, multas habentia diuisuras, obtinet. Caulem Filici similem, pediculū glabrum. Florem oblongum, luteum, post quem longæ proueniunt siliquæ, in quibus est semen. Radices etiam nigras, ut nemo subinde quin uerum sit Aconitum dubitare possit.

LOCVS.

Primum Aconiti genus passim in nemoribus & collibus quibusdam nascitur: alterum autem in montium uallibus altissimis. Magna autem illius copia est circa montem haud ultra unum lapidem à Tubinga situm, quem Germanica uoce *Sarrenberg* nominant.

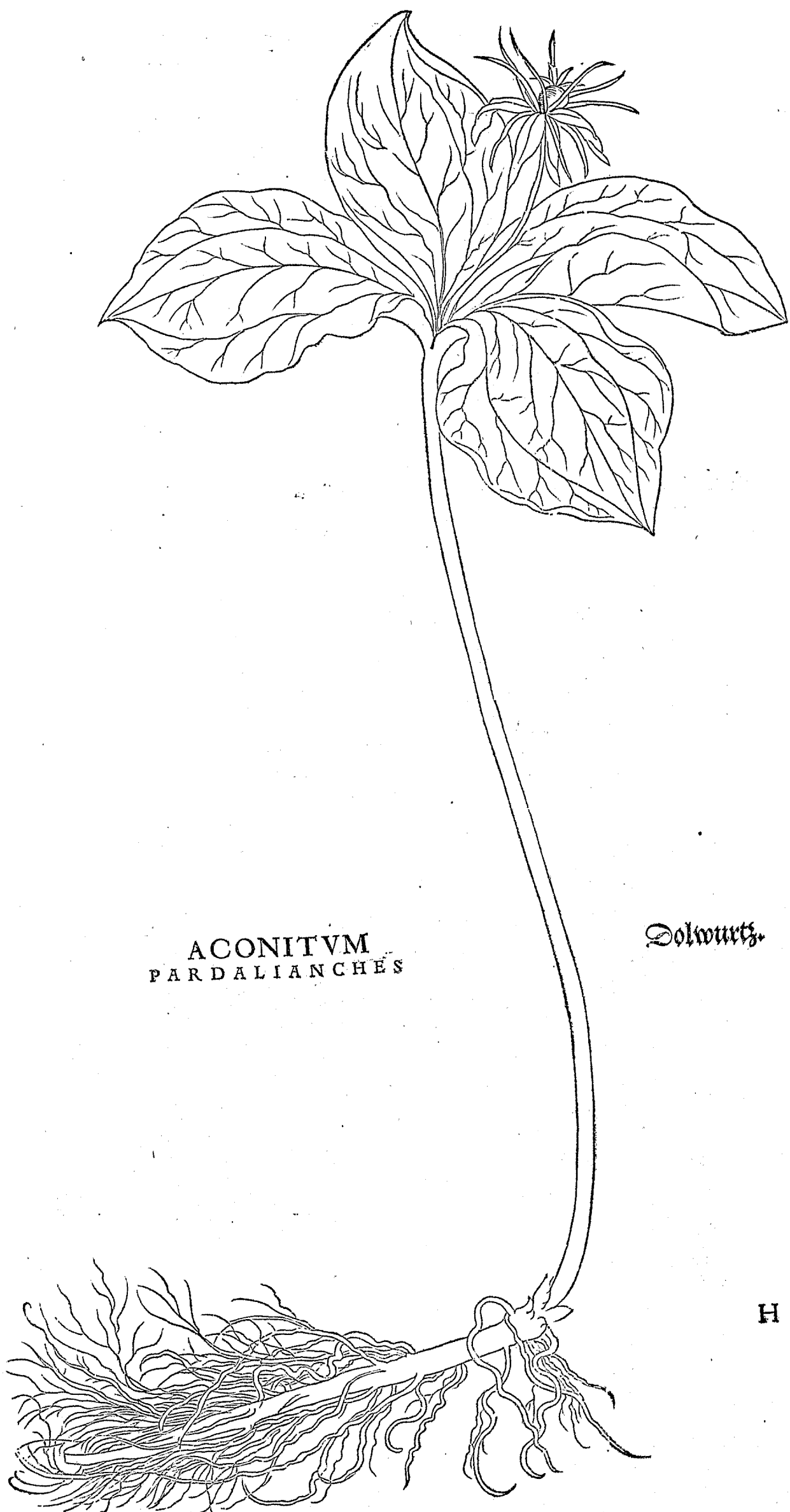
TEMPVS.

Aconiti primum genus Maio mense potissimum erumpit, Alterum autem æstate, Iunio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Erosione & putrefactione enecant Aconita, ideo toto genere letalia sunt.

VIRE

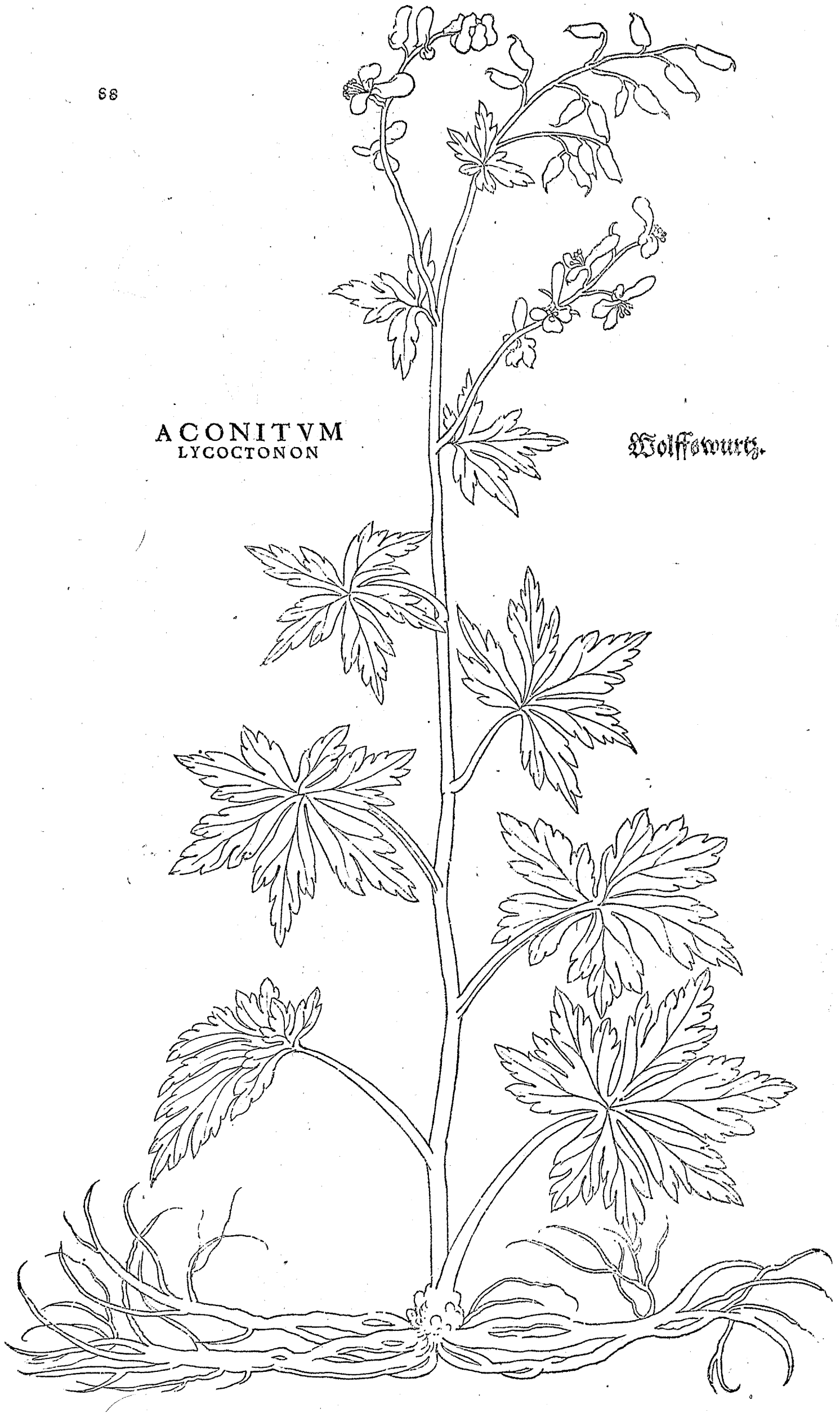
ACONITVM
 PARDALIANCHES

Solwurtz.

H 2

ACONITUM
LYCOCTONON

Wolffwurtz.

VIRES EX DIOSCORIDE.

A

Ferunt Aconiti primi radicem ſcorpioni admotam eum reſoluere, & è diuerſo admoto elleboro excitari. Ocularibus medicamentis dolorem tollentibus miſceatur. Enecat pardos, fueſ, lupos, & feras omnes, carnibus impoſitum & obiectum. Alterius radice ad luporum uenationes utuntur. Inſertæ carnibus crudis, & à lupis deuoratae, eos enecant.

EX GALENO.

Aconitum Pardalianches putrefaciendi facultatem obtinet & letale est, itaq; in cibo potuq; fugiendum : attamen ad putrefaciendū colliquandūque quædam extra corpus, aut circa sedem, idoneum est. Herbæ uero radix ad hæc utilis est. Alterum similem priori facultatem habet, sed peculiariter lupos, sicut illud pardos, interficere consuevit.

Legendum enim
τινὰ τῶ ἐκτος
σώματ[⊙], &
non τινὰ τῷ σῶ
ματ[⊙], ut ha-
bet exemplar Al-
dinum: astipulan-
tibus huic lectio-
ni Aëtio, Paulo,
& antiquo inter-
prete latino.

EX PLINIO.

Constat omnium uenenorū ocysimum esse Aconitum, & tactis quoq; genitalibus foeminini sexus animalū, eodem die inferre mortem. Hoc tamē in ulus humanæ salutis uertēre, scorpionū ictibus aduersari experiendo aconitum datum in uino calido. Ea est natura ut hominē occidat, nisi inuenerit quod in homine perimat: cum eo solo colluctatur, uelut pari intus inuento. Sola hæc pugna est cum uenenū in uiscerib; repererit; mirumq; exitialia per se ambo cum fuerint, duo uenena in homine cōmoriuntur, ut homo supersit. Imò uerò etiā ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonstrando quomodo uenenata quoque ipsa sanarentur. Torpescūt scorpiones Aconiti tactu, stupentq; pallentes, & uinci se confitentur. Auxiliatur eis elleborum album, tactu resolvente: ceditq; aconitum duobus malis, suo & omnium. Tangūt carnes aconito, necantq; gustatu earum pantheras, ob id quidam Pardalianches appellauere.

B.

DE ARISTOLOCHIA. CAP. XXXI.

NOMINA.

PISTOLOXIA Græcis, Aristolochia Latinis, barbaris & officinis corrupta uoce Aristologia, quemadmodū etiam Germanis *Holwurz* & *Osterlucey* nominatur. Dicta autem est Aristolochia, quod *αριστοτατος λοχους*, id est, optima puerperis sit, utpote quæ remoratos menses, hæren-
as, & reliquias omnes à partu expellat.

Aristolochia un
de dicta.

GENERAL.

Aristolochiæ Dioscorides & alij Græci tria esse genera statuunt. Vna est quæ rotunda & fœmina dicitur. Altera longa & mascula. Tertia Clematitis, quasi dicas farmentaria, appellatur. Harum certè nullam præter longam officinæ Germaniæ nostræ agnoscunt. Nam quæ sub Aristolochiæ rotundæ nomine utuntur herba, minimè genuina est, ut paulò pòst evidentissimis argumentis ostendemus. Plinius tribus ijs generibus addit quartum, ac Pistolochiã uocat, quæ certè ea est quam nostræ officinæ Aristolochiam rotundam, & Germani Rinde Wolwurß falso appellant, ut in eius descriptione fusiùs docebimus.

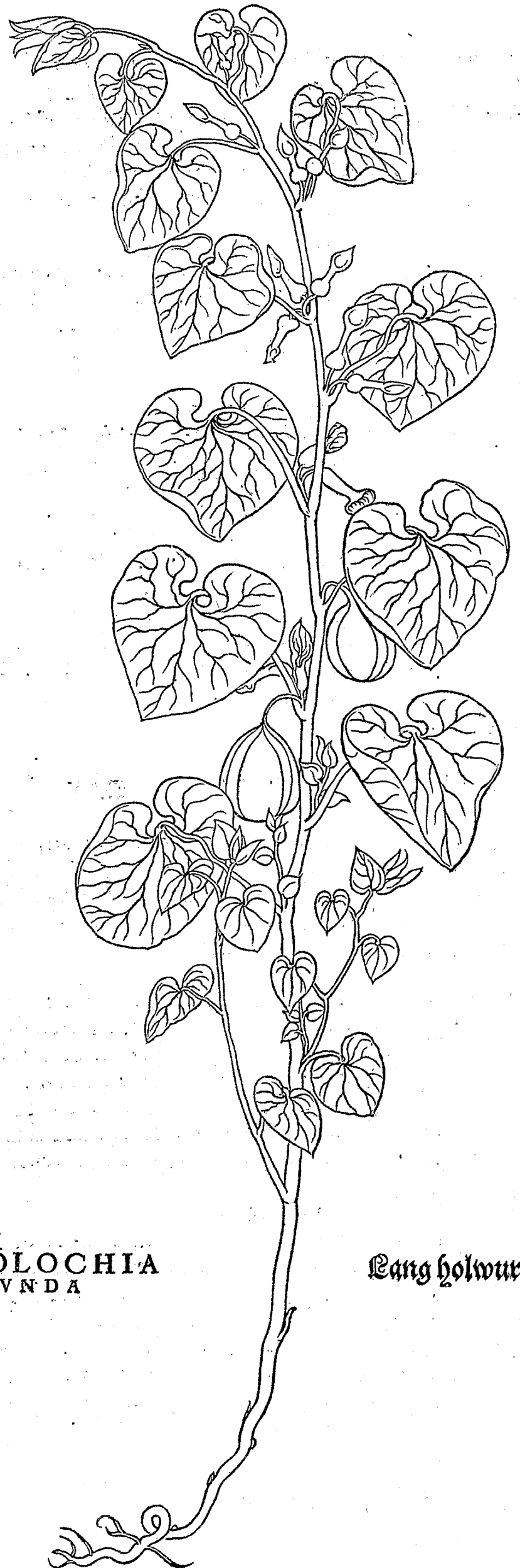
Germaniæ officinae solam longā Aristolochiā agnoscunt.

Pistolocheia
qua.

FORM A.

Aristolochia rotunda folia *Hederæ* similia habet, cum acrimonia odorata, subrotunda, tenera, cum multis in una radice germinibus: farmenta illi sunt oblonga, flores candidi, pileolis similes, in quibus quod rubet grauiter odoratū est. Radix illius rotunda, rapo similis. Ex ijs quidem uerbis sole clarius fit *Aristolochiā* rotundam officinarum, & qua cōmuniter omnes utuntur, non esse eam quam *Dioscorides* atque alij ueteres pingunt. Hæc enim non *Hederæ* folia, sed *Rutæ* potius, maiora tamen habereprehenditur. Neque etiam odorata, necq̃ subrotunda sunt. Grauis

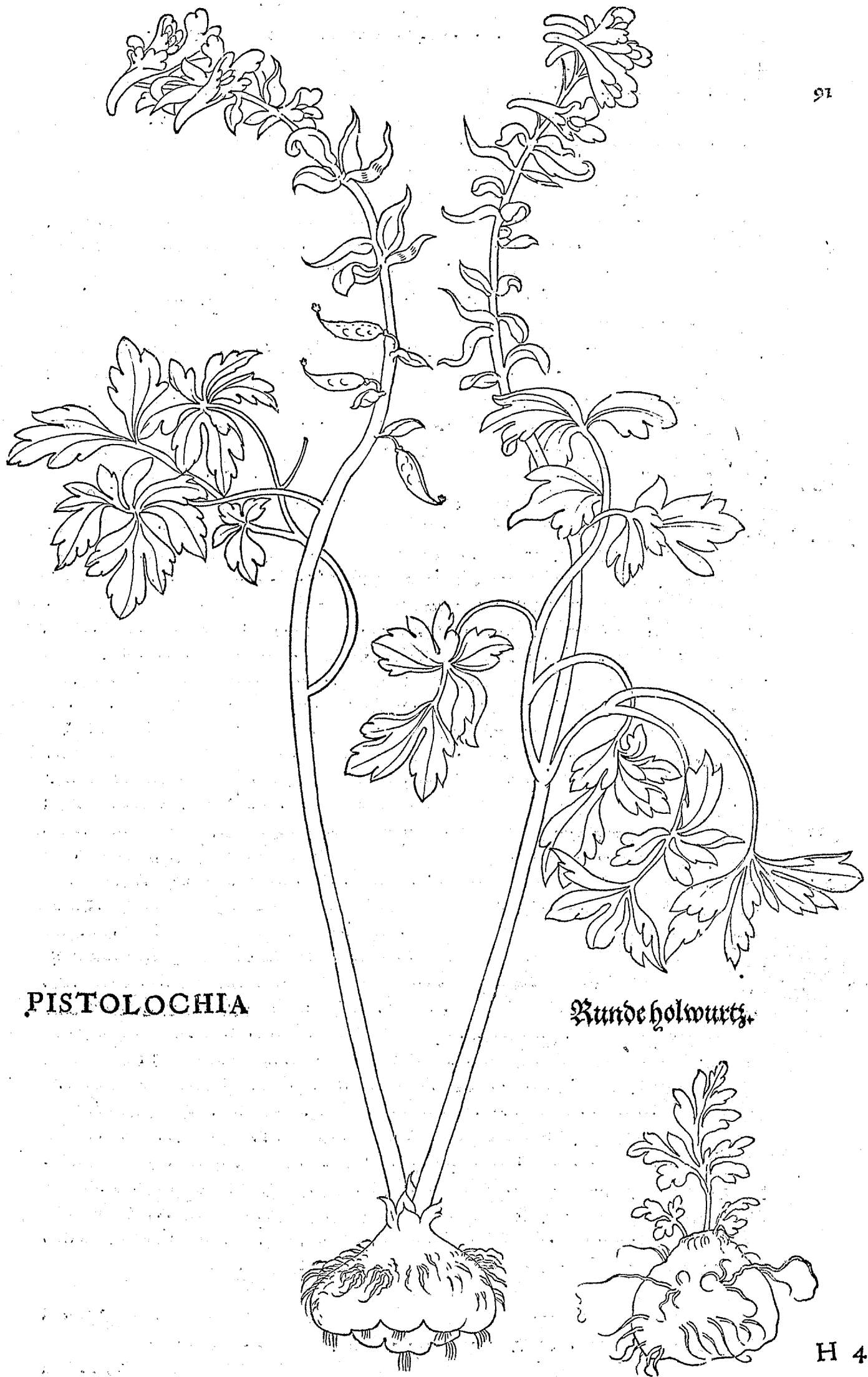
Aristolochia rotunda.

ARISTOLOCHIA
ROTVNDA

Panglosswort.

PISTOLOCHIA

Runde holwurtz.

Radix rotunda & solida.

c etiam qui ex floribus exhalat odor, in nostræ Aristolochiæ floribus nusquam apparet. Radix denique etsi rotunda sit, tamen quia concava est, globiq; formam obtinet, rapo, quod solidum est & oblongum, similis dici non potest. Non latet tamen interdum etiam reperiri eius generis radices prorsus rotundas ac solidas, ut altera pictura monstrat; uerū cum reliquæ Dioscoridis notæ absint, legitima Aristolochia esse haud potest. His accedit, quod manuscripti herbarij pictura planè hanc Aristolochiā Hederæ folia habere doceat, ut hinc etiam euidentissimū sit nostram nō esse genuinā. Aristolochia longa, folia quàm rotunda longiora habet. Ramulos tenues, altitudine dodrantes. Florē purpureū, grauiter odoratū, qui cum defloruerit pyro similis sit. Radicē digiti crassitudine dodrantalē, aut longiorē. Tam huius uero quàm prioris radix colore buxæ, gustu amara, & odore uiroso est. Hæc sanè descriptio non abhorret à nostra Aristolochia, quæ Hederæ etiam folijs cōstat, ramulisq; tenuibus. Neq; obstat quod hæc non purpureos, sed luteos potius flores habeat; nam ut in Symphyto magno uberius dicemus, non ubiq; terrarum, earundem etiam herbarum flores similes esse, euidentissimū sit in Boragine, & Consolida maiore hodie nominatis herbis. Quamuis autem lutei sint, grauiter tamen odoratos esse constat. Dein ubi flos nostræ etiam Aristolochiæ defloruerit, tum pyro similis sit, ut pictura etiam pulchrè monstrat. Sed hic obtrudet nobis quispiam Dioscoridem, qui Gentianæ radicem Aristolochiæ longè similem, crassamq; esse scribit; huius autem nostræ nedum digiti crassitudinē obtinet, tantum abest, ut quantitate Gentianæ radici similis esse queat. Respondeo, hæc quidem uera esse, sed nihil mirum esse si apud nos minor reperiatur: uariatur enim in una etiam & eadem herba iuxta regiones diuersas radicū magnitudo. Sic uisa est nobis radix Aristolochiæ rotundè multò quàm sit maximus digitus maior & crassior. Hæc tamē in Italia pro uenerat. Neq; dubiū est quin nostræ etiam radix maior futura sit ubi cultus, & terra apta admodum accesserit. Nam ut Theophrastus lib. i. de histo. plant. cap. v. auctor est, quædam ob culturam diuersa efficiuntur, atque à sua natura discedunt. Sic Malua in altum se attollit, & arborescit, atq; in longitudine & crassitudine instar hæræ grandescit. Quid multa; cum nostra maxima etiam prædita sit amaritudine, tutò illa pro uera & genuina, nihil obstantibus floribus luteis, & radice minima, uti licebit. Clematis ramulos habet tenues, folijs subrotundis, minori Semperuiuo similibus, plenos; flores Rutæ haud dissimiles. Radices longiores, tenues, corticem crassum habentes, & odoratum. Pistolochia à Plinio lib. xxv. cap. viij. ijs pingitur uerbis: Est & quæ Pistolochia uocatur, quarti generis, tenuior quàm tertia, densis radicis capillamentis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam Polyrhizon cognominant. Ex ijs autem uerbis nemo nō intelligit, Aristolochiam rotundam uulgò uocatam, esse Pistolochiam; hæc enim supra modum tenuis, uel ut apertius dicam, tenera herba est. Radix etiam multis capillamentis uestita, crassioris etiam, iunci magnitudine, atq; eadeo concava, ut pictura monstrat. His accedit, quod hæc quæ rotunda uocatur cauis ulceribus proffit, quam etiam facultatem Pistolochiæ, ut paulò post patebit, Plinius tribuit. Et quid multis opus est uerbis; nomē ipsum abundè docet esse Pistolochiam; creditur enim, quamuis reuera non sit, esse Aristolochia hodie quoq; haud secus quàm Plinij temporib. Hæc, ut totam eius faciem teneas, caulem habet rotundum, leuem, folia Rutæ hortensis, latiora tamen, flores ferè Eranthemī, purpureos; illa candidos, ut pictura quæ utrosque unā completitur, pulchrè monstrat, quibus abeuntibus, siliquas profert refertas semine atro, lentibus haud dissimili; radices, ut ostensum est, hæc rotundam & cauam, illa uerò rotundam, at omni tempore solidam obtinet, colore subcroceam.

L O C V S.

Vera rotunda, quod sciam, nusquā in Germania nostra nascitur. Longa passim in uineis, ac hortis alijs prouenit. Pistolochia in syluis & locis umbrosis.

TEMPVS.

A Longa Iunio & Iulio mensibus floret. Pistolochia in Martio & Aprili, quo præterito statim etiam disperit.

TEMPERAMENTVM.

Cum supra modum amaræ & subacres sint Aristolochiæ, calidas & siccas esse in secundo, uel, quod magis credibile est, in tertio ordine rectè statuemus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rotunda contra alia uenena ualet. Longa uero drachmæ unius pondere cum uino pota & illita, duersus serpentes & letalia. Menses, secundas & fœtus omnes in utero consistentes cum myrrha & pipere pota pellit. In pectore subdita eadem potest. Rotunda ad eadem omnia ad quæ prædicta conducit: ampliusq; asthmatis, singultui, rigori, lienis, ruptis, cōuulsis, laterisq; doloribus ex frigida aqua pota auxiliatur. Surculos & spicula extrahit. Squamas ossium illita educit. Putrescentia excarificat, & sordida ulcera expurgat. Caua cum Iride & melle explet. Exterit gingiuas & dentes. Creditur & Clematidis ad eadem prodesse, efficacia tamen prædictis minor inferiorq; est.

EX GALENO.

Aristolochiæ radix ad medicaciones utilissima est, amara & subacris. Sed ex illis tenuissima est rotunda, & in omnibus efficacior. Aliarum uero duarum Clematidis uocata magis odorata est: itaque ea ad unguenta utuntur unguentarij: sed ad sanationes infirmior. Longa uero minus quidem tenuis est quam rotunda, sed nec ipsa inefficax, uerum abstergerendi & calefaciendi facultatem possidet, minus tamen quam rotunda abstergit atque digerit: sed non minus calefacit, imò fortassis etiam plus. Itaque in quibus usus est mediocriter abstergere, cōmodior est longa, quemadmodum in carnis exulcerationibus, & in uteri fomentationibus. In quibus autem crassum humorem ualidius extenuare oportet, illic usus est rotundæ. Quapropter dolores ab obstructione aut crassitie crudorum flatuum natos magis curat rotunda, & surculos extrahit, & putredines sanat, & sordida ulcera repurgat, ac dentes gingiuasq; candidas efficit. Auxilio est asthmaticis, singultientibus, comitialibus, podagricis cum aqua frigida pota. Ruptis etiam conuulsisq;, ut si quod aliud medicamentum, idonea est.

EX PLINIO.

Valent radice tantum. Rotunda contra serpentes. Oblonga in summa tamen gloria est etiam modo. A conceptu admota uuluis in carne bubula, mares figurat, ut traditur. Quæ Pistolochia & Polyrhizos cognominat, cōuulsis, contusis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, utilissima esse tradit. Semine pleuriticos & neruos confirmare, excalfacere. Putrida ulcera exest, sordida expurgat, uermesq; extrahit Aristolochia. Clauos in ulceribus natos, & infixæ corporis omnia, præcipue sagittas, & ossa fracta, cum resina. Caua ulcera explet per se, & cum Iride: recetia uulnera ex aceto.

APPENDIX.

Et si nostram Aristolochiā rotundam nō genuinam esse dixerimus, tamen ob id in medico usu non repudianda erit. Quum enim habeat & in folijs & in radice acrimoniam, eamq; non leuem quidem, si genuina desit, sine omni discrimine illa uti licebit ad omnia ea ad quæ uera usurpatur.

VITIS ALBA

Stickwurtz.

DE AMPELO LEVCE CAP. XXXII. 95

NOMINA.

ΑΜΠΕΛΟΣ. λευκή, ἢ βρυονία, ἢ ψιλοθρόν. græcè: Vitis alba, Psilothrum latine appellatur. Officinis & herbarijs Bryonia. Vulgus Viticellam nominat. Germanicè Strickwurz/Schießwurz/Kaswurzgel/Hunds türbß/Römischrüb/Wilder zitwan/Teufelstirß uocatur. Vitis alba uero dicta, non quod uitis sit, sed quod uiti similis existat. Sic etiam Viticella. Psilothrū, quod ex eius acinis coria depilari ac cōfici possint. Bryonia uero à βρύω fortè, quod est pullulo atque adeo extollo, & exalto, eò quod in adiacentes sibi frutices scandens se exaltet atq; latè pullulet.

Bryonia.

vitis alba cur dicta.

psilothrum unde.

Bryonia.

FORMA.

Sarmenta, folia, capreoli, satiuæ uiti similia sunt, hirsutiora tamen omnia. Propinquis fruticibus se implicat capreolis apprehendens. Fructum habet racemosum, rubentem, quo coria depilant. Radix alba, crassa & magna.

LOCVS.

Passim in sepibus & senticetis nascitur, eosq; quos prope se nanciscitur frutices scandit, ut eleganter in carmine suo Columella cecinit, dicens:

*Quæq; tuas audax imitatur Nyssæ uiteis,
Nec metuit senteis: nam uepribus improba surgens
Achrados, indomitas bryonias alligat ulmos.*

TEMPVS.

Floret tota æstate in bonam usq; partem autumnī, in quo fructum producit, qui primum uiridis est, dein ubi maturitatem consecutus fuerit, rufus esse incipit.

TEMPERAMENTVM.

Prima germina subamaram & modicè acrem adstrictionem habent. Radix autem desiccata & moderatè calefacit.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Bryoniæ in prima germīnatione asparagi elixi manduntur, urinam & aluum cientes. Folia, fructus & radix, acrem uim habent: eapropter chironijs, gangrænicis, phagedænicis, & tibias putrefacientibus ulceribus cum sale illita auxiliantur. Radix abstergit corpus & erugat. Vitia faciei, uaros, lentigines, & cicatrices nigras, cum eruo, terra chia, & fœnogræco emendat. Ad eadem prodest decocta in oleo usquedum liquecat. Sugillata tollit, & digitorū pterygia compescit. Cum uino illita inflammationes discutit, & abscessus rumpit. Ossa extrahit, trita & illita. Miscetur aptè medicamentis quæ exedendo sunt. Bibitur comitialibus drachmæ pondere quotidie per annum. Attonitis & uertigine laborantibus consimiliter assumpta prodest. Cōtra uiperarum ictus pota drachmis duabus prodest. Fœtus necat. Mentem aliquando subturbat. Cit urinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, quod præfocatione oppressis, tussientibus, latera dolentibus, & ruptis datur. Apposita utero, fœtus & secundas trahit. Lienem trium obolorum pondere ex acetō triginta diebus pota consumit. Illinitur utiliter cum fico ad eadem. Ad infessus decoquitur: uulvas siquidem purgat, & abortum facit. Vere ex radice eius exprimitur succus, bibiturq; cum aqua mulsa ad eadem, pituitam ducens. Fructus eius ad pforas & lepras illitus & inunctus facit. Lactis abundantiam efficit succus eius fructus, si cum tritico decocto sorbeatur.

EX GALENO.

Vitis albæ, quam etiam Bryoniā uocant, prima quidē germina ab omnibus pro more per uer eduntur, utpote eduliū stomacho eò quod adstringat gratū. Habent etiam amaram & modicè acrem adstrictionē, quare urinā moderatè mouent. Radix autem abstergentem nonnullam, desiccantem & tenuium partium, ac moderatè ca-

ratē calidam uim obtinet, quamobrē & lienes induratos liquefacit tum epota, tum foris cum ficubus imposita. Pforam etiā ac lepram sanat. Racemosus eius fructus pelles tingentibus utilis est.

EX PLINIO.

Bryoniae asparagi decocti in cibo aluum & urinam cient. Folia & caules exulcerant corpus: utique ulcerum phagedænis, & gangrænis, tibiærumq; tedio cum sale illinuntur. Semen in uua rarīs acinīs dependet, succo rubente postea croci. Nouere id qui coria perficiunt: illo enim utuntur. Pforis & lepris illinitur. Lactis abundantiam facit coctum cum tritico, potumq;. Radix numerosis utilitatibus nobilis: contra serpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Vicia cutis in facie, uarosq; & lentigines, & sugillata emendat, & cicatrices. Eademq; præstat decocta in oleo. Datur & comitialibus potus. Item mente cōmotis, & uertigine laborantibus, drachmæ pondere quotidie anno toto. Et ipsa autem largior aliquanto, purgat sensus. Illa uis præclara, quod ossa infracta extrahit in aqua imposita, ut Bryonia: quare quidam hanc albam Bryoniam uocant. Suppurationes incipientes discutit, ueteres maturat & purgat. Cit menses & urinam. Eclegma ex ea fit suspiriosis, & cōtra lateris dolores, uulsis, ruptis. Splenem ternis obolis pota triginta diebus cōsumit. Illinitur eadem cum fico & pterygijs digitorum. Ex uino secundas foeminarum apposita trahit: & pituitam, drachma pota ex aqua mulsa. Succus radice colligi debet ante feminis maturitatem: qui illitus per se & cum eruo, lætiore quodam colore, & cutis teneritate mangonizat corpora: serpētes fugat. Tunditur ipsa radix cum pingui fisco, erugatq; corpus, si statim bina stadia ambulentur. Aliās urit, nisi frigida abluat.

DE AMPELO MELAENA CAP. XXXII.

NOMINA.

AΜΡΕΛΟΣ μέλαινα Græcis, Vitis nigra Latinis nominatur. Officinis in cognita. Germanis Waldbreben/oder Lynen/oder Lenen uocat. Nigra uero uitis dicta est à radice nigra, & quod uitis similitudinē obtineat.

FORMA.

Folia Hederæ similia habet, magis tamen ad Smilacis folia accedentia, cui & caules similes obtinet: maiora tamen eius folia quàm illius sunt. Clauiculis hæc etiam arbores amplectitur. Semen racemosum, initio herbaceum, cum maturuit deinde nigrum. Radicem foris nigram, intus buxei coloris. Ex qua deliniatione omnibus cōstat herbam hanc cuius picturā exhibemus, esse uitem nigram. Folijs enim Hæderg, maioribus tamen, Smilaci proximioribus, caulibus quoq; cognatis. Clauiculis suis arbores perinde atque adminicula comprehendit. Semen racematim coheret, inter principia uirens, post maturitatem nigrescens. Radix foris atra, intus buxeo colore nitet. Flores eius, quod omisit Dioscorides, sunt candidi, & odorati, quibus decidentibus semen subnascitur plumis quasi uestitum, aut barbæ canæ effigiem præbens.

LOCVS.

In frutetis & dumetis potissimum nascitur.

TEMPVS.

Floret Iulio mense, Augusto uero semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod uitis alba temperamentum habet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius caules in prima germinatione olerum modo manduntur, urinæ & menses ducendis utiles. Idem lienes minuunt. Comitialibus, uertiginosis, & resolutis accommodati sunt. Radix eadem præstat quæ uitis albæ, minus efficax tamen. Folia cum

Vitis nigra unde dicta.

VITIS NIGRA

Lynce.

I

lia cum uino illita ad iumentorum ceruices exulceratas conducunt, Quinetiam luxatis eodem modo imponuntur.

EX GALENO.

Vitibae ad omnia similis, nisi quod imbecillior.

EX PLINIO.

Asparagi eius in cibo urinae ciendae, lenique minuendo utiles. Radix ossa infracta efficacius extrahit quam supra dicta. Caeterum eidem peculiare est, quod iumentorum ceruicibus unice medetur. Aiunt si quis in uilla extruxerit, fugere accipitres, tutasque fieri aues uillaticas. Aliter eadem in iumento homineque flegma aut sanguinem qui creatur, talos circumligata sanat.

DE AMARANTO CAP. XXXIII.

NOMINA.

Amarantus una de dictis.

MAPANTOS Graecis, Amarantus Latinis dicitur. Medicis & herbariis nostrae aetatis ex amore & anthos dictionem componi credentibus, Flos amoris uocatur. Hanc appellationem usurpantes Germani, Gloriamor nominant, alias Samatblum / & Taufenschön appellatur. Amarantus autem non alio nomine dici coepit, quam quod flos eius nunquam marcescat. Hinc est quod puellae hyemales sibi corollas ex eo conficiant; id quod Erfordiae, ubi non solum aestate, uerumetiam hyeme gestant coronas, fieri potissimum solet.

GENERA.

Duplex est Amarantus: unus luteus, qui Dioscoridi ἐλῆγρον, Galeno Amarantus, officinis & imperitis Stichas citrina, uel ut ipsi loquuntur, Sticados citrinum, Germanis Rheinblumen / quod in regionibus quae Rheno adiacent, potissimum uero quae intra Spiram & Vuormaciam sunt, proueniat; oder Mortenblum / oder Jungling appellatur. Helichryson dictum, quod ad solis percussum comantibus, in orbem florum folijs, fulgorem auri praeseferat. Alter purpureus, qui hodie Flos amoris uulgo, & Germanis Gloriamor / oder Samatblum uocatur, ut paulo ante nobis dictum est.

FORMA.

Amarantus luteus.

Amarantus luteus qui Helichryson alio nomine dicitur, uirgam habet tenuem, uirentem, rectam, solidamque. Folia angusta ex interuallis, Abrotono similia. Coma orbicularem, auri modo fulgentem. Umbellam rotundam, ueluti corymbos arescentes. Radicem tenuem. Ex qua descriptione planum fit eam herbam quam hodie officinae solocismo utentes Stichada citrinam nominant, esse Helichryson. Est enim herba surculosa, exilibus ramulis, folio ut Hyssopus angusto, gustu amaro, & instar Abrotoni albicante; coma orbiculari, auri modo splendente; umbella rotunda ueluti corymbos arescentes; radice gracili. Et ut paucis dicam, non est nota quae illi non aptissime quadret. Purpureus uero pedali altitudine surgit, caule purpureo, folijs Ocymo similibus, maioribus tamen & longioribus, spica purpurea, uerius quam flore, inodora, qua nihil gratius aspectu cernitur.

Amarantus purpureus.

LOCVS.

Nascitur in asperis, sabulosis, siccis & conuallibus locis luteus. Alter autem in hortis & ficulibus seritur.

TEMPVS.

Helichrysum Iunio & Iulio mensibus floret. Amarantus uero purpureus aestate, potissimum autem Augusto mense.

TEMPERAMENTVM.

Luteus calidus & siccus haud dubie est, id quod amaritudo in gustu & facultates eius abunde demonstrant. Purpureus autem recentiorum herbariorum sententia frigidus est & siccus.

VIRES.

AMARANTVS
LVTEVS.

Rheinblumen.

AMARANTUS
PURPUREUS

Samatblum.

A

VIRES EX DIOSCORIDE.

Coma Helichrysi cum uino pota difficultatibus urinæ, serpentium ictibus, coxendicum doloribus, & ruptis auxiliatur. Menses ducit, & sanguinis grumos in uesica aut aluo cum oxymelite pota liquefacit. Destillationem trium obolorum pondere cum uino diluto albo ieuno data compescit. Reponitur etiam cum uestibus, quas ab erosione integras seruat. Vnde iterum colligere licebit, herbam quam *Aheirblimen* uocant, esse Helichrysum, quod illam hac facultate ut uestes à tineis tueatur præditam esse, omnibus in confesso est.

EX GALENO.

Amarantus, luteus nempe, facultatis est incidentis & extenuantis. Quapropter coma eius cum uino pota menses educit, & sanguinis grumos liquare creditur, non solum in uentre, sed & in uesica. Sed tunc potius illam cum mulso bibere conuenit, Omnes uero simpliciter fluxiones pota desiccant, stomacho tamen aduersa.

EX PLINIO.

Heliochrysum ciet urinas è uino pota, & menses. Duritias & inflammationes discutit. Ambustis cum melle imponitur. Contra serpentium ictus & lumborum uitia bibitur. Sanguinem cœcretum uentris ac uesicæ absomit cum mulso. Folia eius trium obolorum pondere sistunt profluuiâ mulierum in uino albo. Vestes tuetur odore non ineleganti.

APPENDIX.

Recentiores purpureum Amarantum uehementer siccare tradunt, ideoque cum uino sumptum alui fluxiones sistere scribunt; sed, ut aiunt, stomacho aduersatur. Lutei floribus in uino decoctis, ad lumbricos educendos utuntur; & ad pediculos enecandos in lixiuio coctis.

B

DE AQUILEGIA CAP. XXXV.

NOMINA.

VAE Aquilegia uulgò ab omnib. appellatur herba, ea Germanis *Acheley* / *Agley* / & *Ageley* nominatur. Quo uero nomine Græcis aut Latinis medicis uocata sit, nobis nondum constare potuit. Non esse enim Græcorum *Aegilopa*, ut non solum uulgares herbarij, uerumetiam magni nominis medici putant, notius est quàm ut demonstrari à me debeat. Nam nihil in uniuerfa *Aegilopis*, quæ alterum *Auenæ* genus est, historia reperitur, quod ad *Aquilegiam* referri queat. Neque enim tam ab anguilla cancer, quàm *Aegilops* ab *Aquilegia* dissidet: ut hoc nomine errare toto cœlo euidentissimū sit, qui *Aegilopa* esse *Aquilegiam* arbitrantur.

Aquilegia non est Aegilops.

Aegilops quid.

FORMA.

Folia *Chelidoni* maioris habet, sed paulò rotundiora, ac molliora. Caulem cubitalem, & interdum proceriorem, in cuius summo flores purpurei sunt, ex caudis quibusdam ueluti muliebres oculi propendentes. His decidentibus capitula subnascuntur, haud secus atque in *melanthio*, in quibus semen atrum est. Radix eius crassa.

LOCVS.

Nascitur passim in hortis, & pinguibus quibusdā pratis. Inuenitur etiam in montibus syluosis, & interdum in petris & muris.

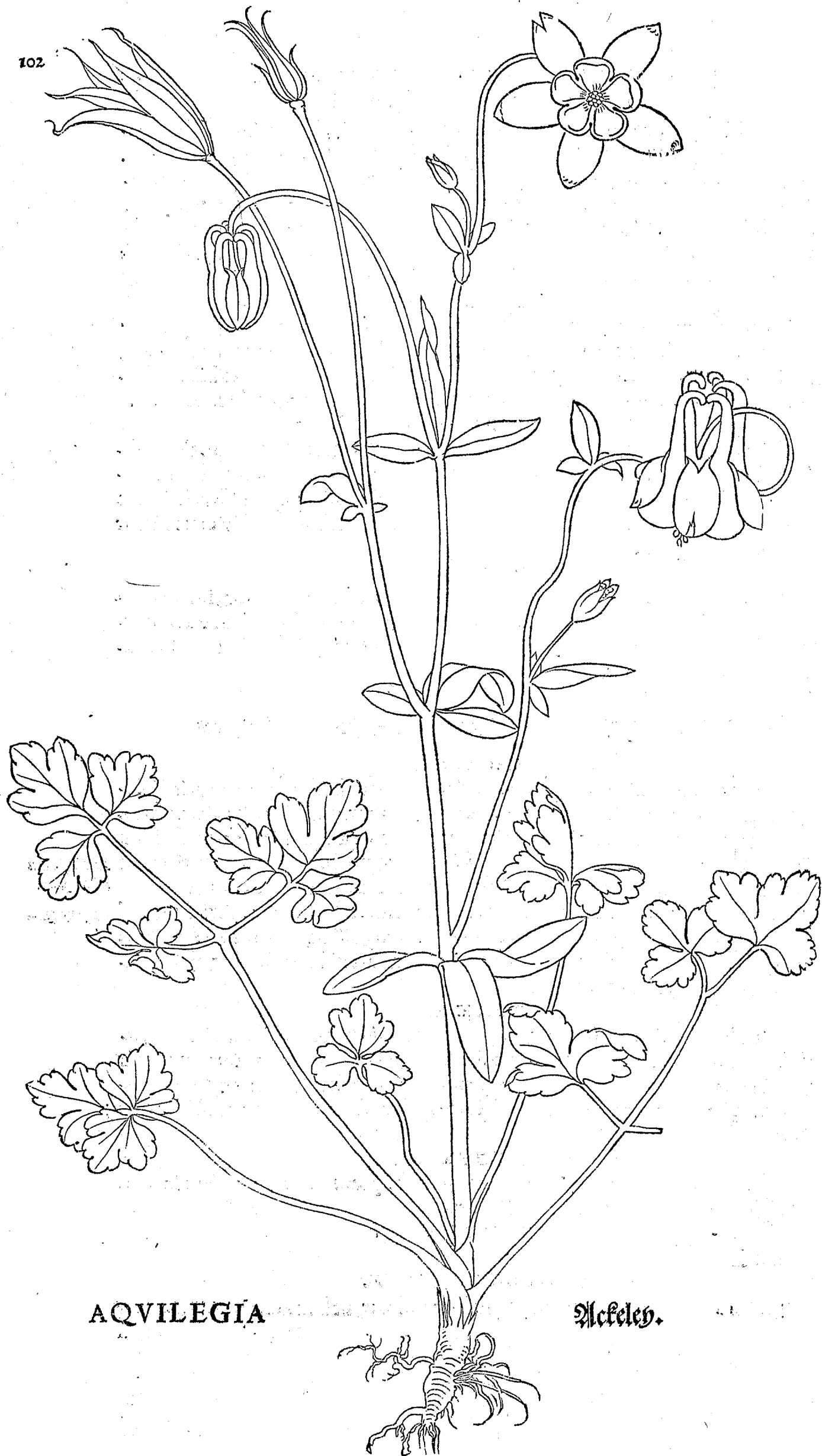
TEMPVS.

Maior & Iunior mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

In gustu dulcedinem quandam præ se ferre uidetur, ut hoc nomine mediocriter calidam

102

AQVILEGIA

McGeley.

A calidam esse, ac modicè digerendi uim habere uerisimile sit.

VIRE. EX REGENTIORIBVS.

Recentiores omnes, tum herbarij, tum medici, Aquilegiæ omnes Aegilopis facultates tribuunt, at quàm rectè ipsi uiderint. Neque enim uerisimile est herbe quæ subacris non est, tantam discutiendi inesse facultatem posse. Quum uero modicè digeratur & exiccet, scabiei & fistulis, potissimum si illi farina cõmiscetur triticea, conferre potest.

DE ALLIARIA CAP. XXXVI

NOMINA.

ONDVM constat quo nomine ueteribus Græcis & Latinis herba hæc appellata sit. Vulgò tamen, eò quòd trita eius folia ingratum ac planè alliaceum odorem redolent, Alliaris & Alliaria nominatur. Germanicè *Alliaria unde dicta.* Knoblochtraut/oder Leuchel/oder Sasstraut. Pandectarum autor Pedem asininum uocat. *Pes asininus.*

FORMA.

Folia eius cum primum emicant subrotunda sunt, uiolæ similitudine, aliquantulum tamen maiora. Adulta autem in angulos exeunt. Herba ipsa bicubitali proceritate confurgit, caule tereti, folijs Vrticæ, nisi quod leuiores sunt, parcius fimbriata, & à pediculo latiora, Allij odoratu cum teruntur, flore lacteo alboue, exili in siliquis semine, atro colore, radice oblonga, eiusdem cum folijs odoris.

LOCVS.

B Passim propter sepes & agrorum margines prouenit.

TEMPVS.

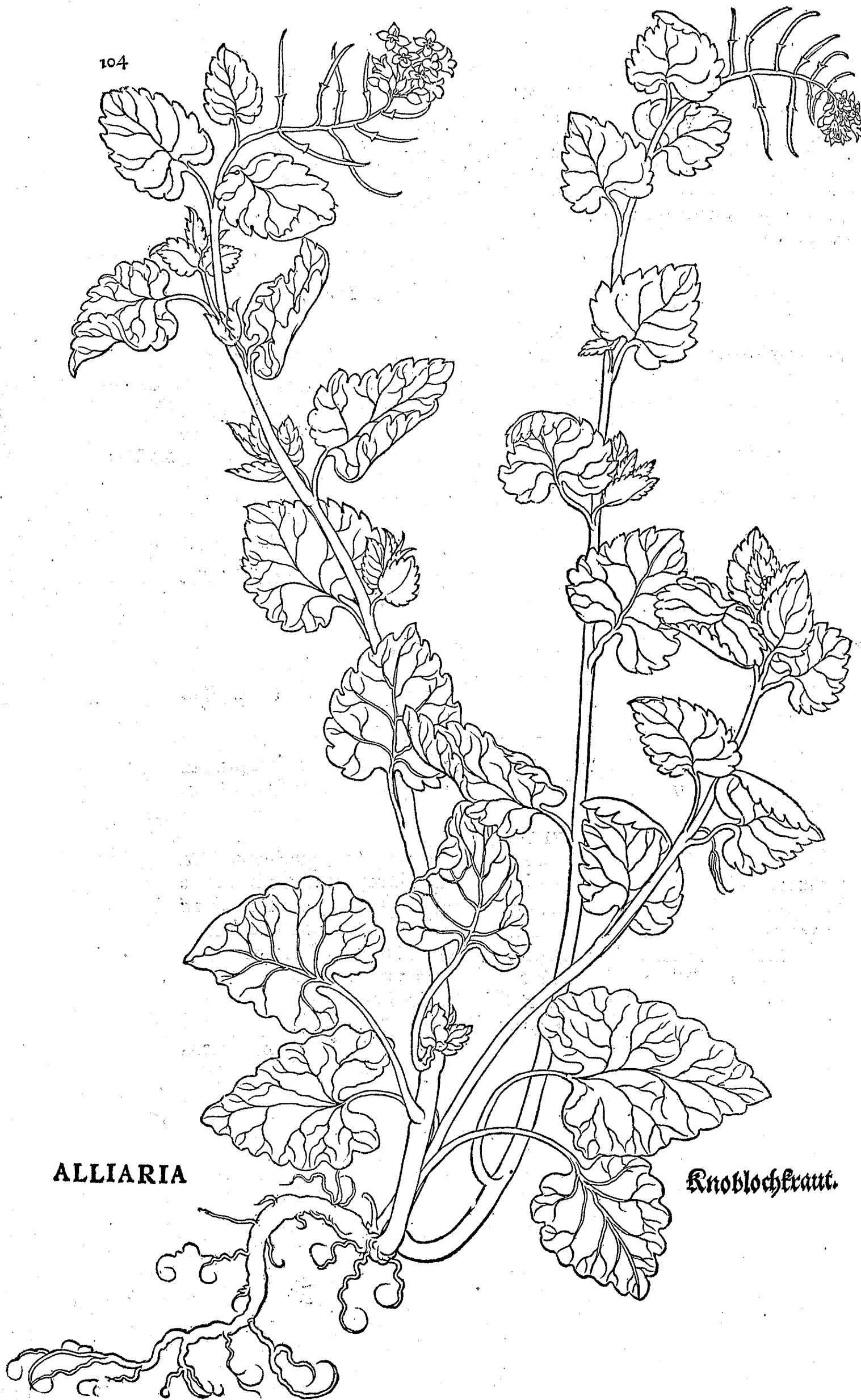
Folia statim primo uere, atque adeò Martio ipso erumpunt. Floret autem æstate, atque deinceps semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Quum prorsus suboleat Allium, necesse est ut temperamento eodem prædita sit. Calefacit igitur haud dubiè & desiccatur, non tamen perinde atque Allium in excessu quarto.

VIRE.

Easdem propè Allij facultates habere uel hinc conijci potest, quod nonnulli in iuribus tortiuiscis succis pro Allio substituant. Proinde corpus calefacere, crassos humores in eo extenuare, glutinosos incidere potest. Omnia tamen hæc minori quàm Allium efficacia. Semen eius cum aceto emplastri modo mulieribus strangulatu uteri laborantibus impositum, & uulvæ admotum prodest, ac easdem excitat. Et summatim, omnia quæ Nasturtij semen, sed minori efficacia, potest.

ALLIARIA

Knoblochkraut.

NOMINA.

ΚΑΛΥΦΗ, ἢ κνίδις Græcis, Vrtica Latinis nuncupatur. Officinæ latīno nomine utuntur, Germanis Nessel appellat. Acalyphe uero dicta est, Athenæo autore, quod iniucundo sit tactu, & pruriginem cieat. Cnide autē, quod uellicet, pungat, ac suo morfu sensum laceſſat, à uerbo κνίδω, quod pungere & uellicare significat. Vrtica ab urendo, quod pruritum pustulasque igni similes excitet.

Acalyphe una
de dicta.
Cnide.

Vrtica.

GENERA.

Dioscorides duo facit genera. Vnam asperam, quam hodie Romanam uocant: & est ea quam pictam damus. Huius quidem semine in officinis utendum, non alterius quæ passim in sepibus ac dumetis nascitur. Germanicè Welschnessel appellatur. Alteram minus asperam, quam ob id mollem nominat. Hanc nondum uidere potuimus. In Germania nostra præter hæc genera, alia duo inueniuntur. Vnum maius, quod germanicè Heyternessel nominat: alterum minus, germanicè Brennessel/uel Habernessel/ quod nimirum in auena nascatur, appellari solet. Harum etiam picturas adijcere placuit, quod non prorsus inefficaces esse putemus, quandoquidem haud secus atque Romana pungere uideantur.

Vrtica romana.

Vrtica nostra

maior.

Vrtica minor.

FORMA.

Romana caule est rotundo & aspero, syluestrior etiam & asperior, latior & nigrior folijs, semine haud dissimili in globulis quibusdam semine lini, sed minore. Altera priori similis est, nisi quod non similiter aspera est, tenuiusque semen habet.

LOCVS.

Romana apud nos non nisi sata prouenit, non secus atque mollis uocata urtica. Vulgares passim in dumetis ac sepibus gignuntur.

Romana.

TEMPVS.

Semen messibus colligi oportet.

TEMPERAMENTVM.

Subtilium est partium, & temperaturæ siccae, non tamen tantum habet caliditatis ut iam mordicet.

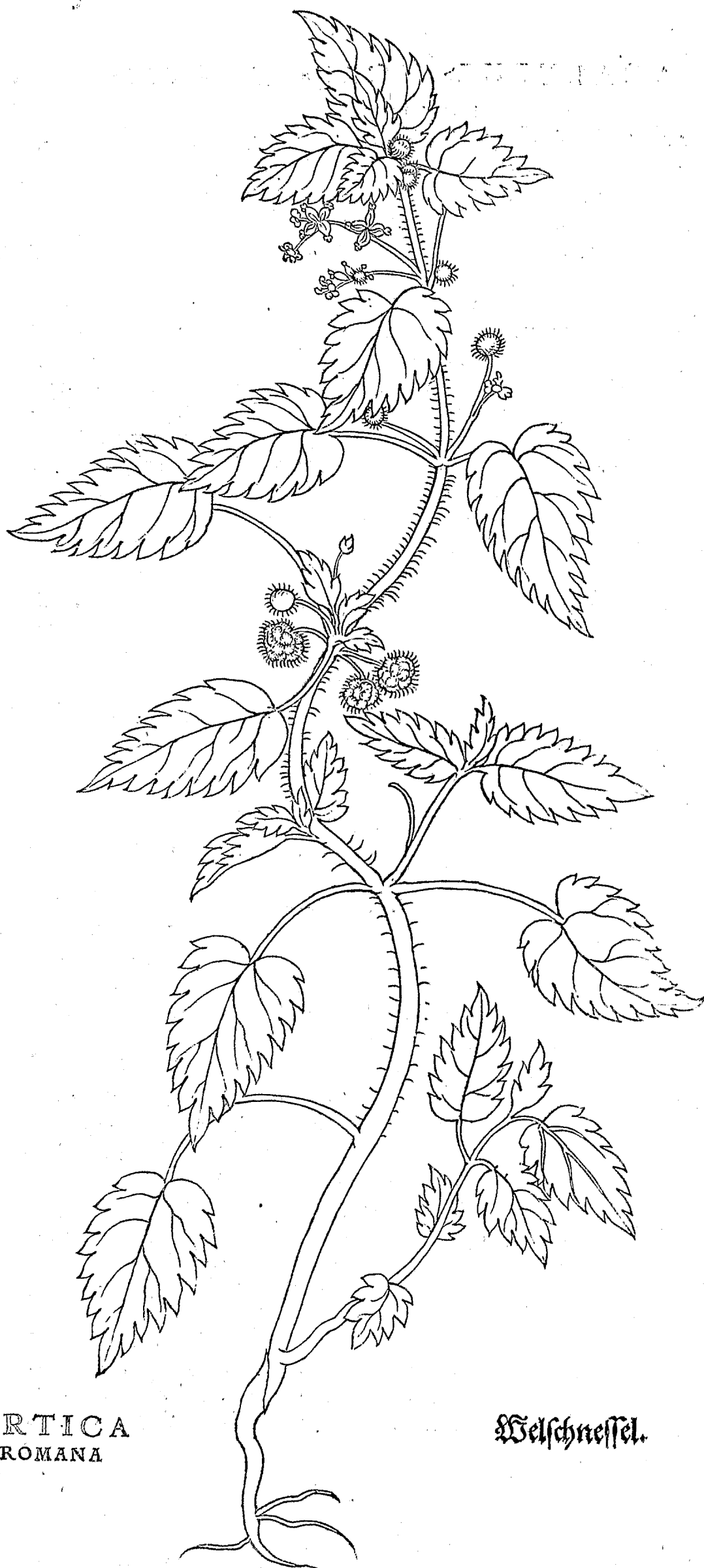
VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Vtriusque folia cum sale illita canis morſibus, gangrænis, malignis ulceribus, cancris, sordidisque, luxatis, tuberculis, parotidibus, phygethliis, & abscessibus, medentur. Lienosis cum cerato imponuntur. Profluvia sanguinis ex naribus cum succo trita & imposita sistunt. Cum myrrha trita & imposita menses mouent. Recentia ad mota uteri procidentias emendant. Semen cum passo potum uenerem stimulat, & uulvas aperit. Cum melle linctum orthopnoeas, pleuritidas, & peripneumoniā iuuat. Ea quæ in thorace sunt educit. Miscetur & exedentibus medicamentis. Folia cum conchulis decocta aluum molliunt, urinasque mouent. Cum ptisana decocta ea quæ in thorace sunt educunt. Decoctum foliorum cum exiguo myrrhe potum menses elicit. Succus gargarissatus, uiam inflammata reprimat.

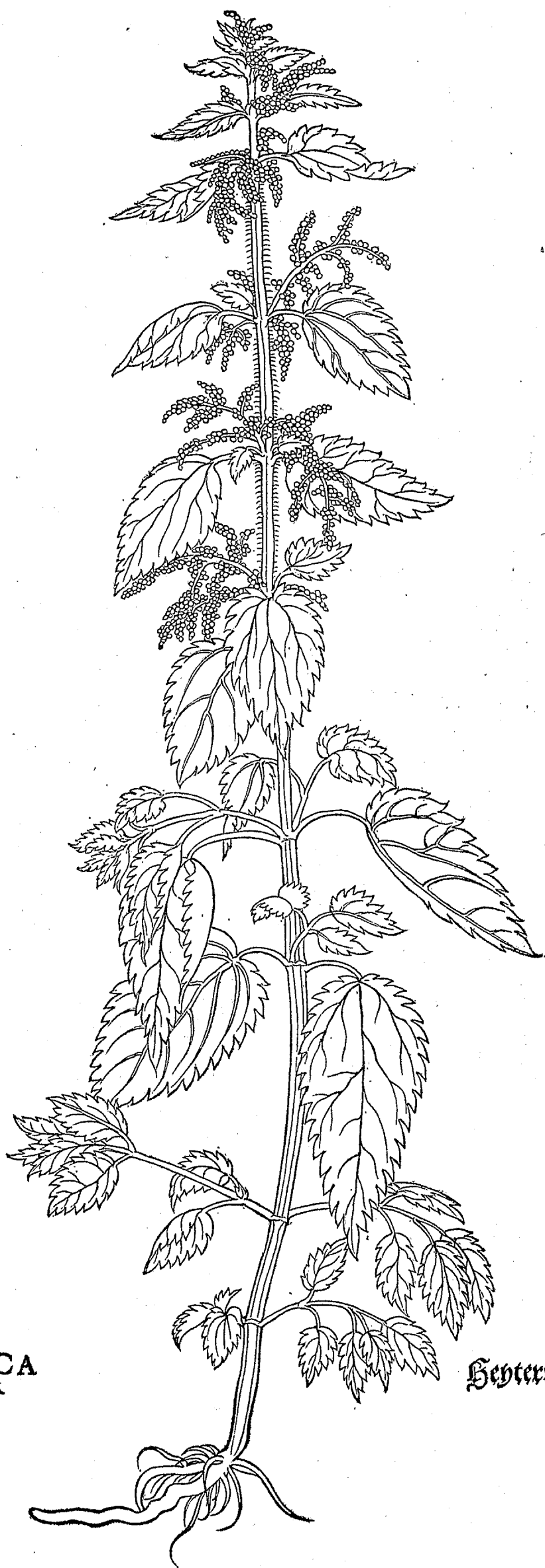
EX GALENO.

Herbæ semen & folia, nam hæc potissimum in usum adhibentur, digerentis sunt facultatis, adeo ut tubercula & parotidas sanent. Sed & quiddam flatuosum obtinent, quo & uenerem extimulant, maxime ubi cum passo semen bibitur. Porro quod non uehementer calefaciat, sed admodum tenuium sit partium, testatur crasforum uiscosorumque humorum ex thorace & pulmoneeductio, tum quod partes quas contigerit pruriant. Cæterum flatuosum eius, cuius particeps esse dicta est, dum concoquitur, nascitur: non enim actu flatuosa est, sed potentia. Ventrem autem mediocriter subducit ipsa duntaxat abstersione, ac ueluti titillatione, non purgatione

URTICA
ROMANA

Welschnessel.

VRTICA
MAIOR

Heyternessel.

VERTICA
MINOR

Brennessel.

A gatione, Gangrenosa & cancrofa, & in totum quæ exiccati citra mordacitatem potulant, ea conuenienter sanat.

EX PLINIO.

Urtica plurimis scatet remedijs. Semen eius Cicutæ contrarium effe Nicander affirmat. Item fungis, & argento uiuo. Apollodorus & Salamandris cum iure decoctæ testudinis. Item aduersari Hyofcyamo, & serpentibus, & scorpionibus. Quin illa ipsa amaritudo mordax, uuas in ore, procidentesq; uulvas, & infantium sedes, tactu resiliere cogit. Lethargicos expergisci tactis cruribus, magisq; fronte. Eadem canis morfib; addito sale medetur. Sanguinem trita naribus indita sistit, & magis radice. Carcinomata & sordida ulcera, sale ammixto: item luxata. Sanat & panos, parotidas, carnesq; ab ossibus recedentes. Semen potum cum Sapa, uulvas strangulantes aperit, & profluuia narium sistit impositum. Vomitiones in aqua multa sumptum à cena, faciles præstat, duobus obolis. Vno autem in uino poto, lassitudines recreat. Vuluæ uirg; tostum, acetabuli mensura. Potum in sapa, resistit stomachi inflationibus. Orthopnoicis prodest cum melle, & thoracem purgat eodem edigmate. Et lateri medetur cum semine lini: addunt Hyssopum & piperis aliquid. Illinitur lieni. Difficilem uentrem tostum cibo emollit. Hippocrates uulnam purgari poto eo pronunciat. Dolore leuari tosto acetabuli mensura dulci poto, & imposito cum succo maluæ. Intestinorum animalia pelli cum hydromelite & sale. Defluuia capitis, semine illito cohonestari. Articularibus morbis & podagricis plurimi cum oleo uetere, aut folia cum ursino adipe trita imponunt. Ad eadem radix tusa cum aceto, non minus utilis. Item lieni. Et cocta in uino discutit panos, cum axungia uetere salsa. Eadem psilothrum exiccat. Condidit laudes eius Pharias phycus, utilissimam cibis coctam conditamue professus arteriæ, tussi, uentris destillationi, stomacho, panis, parotidibus, pernionibus: cum oleo sudorem, coctam cum conchulis ciere aluum, cum ptisana pectus purgare, mulierumq; menses cum sale, ulcera quæ serpunt cohibere. Succus quoque in usu est. Expressus illitusq; fronti sanguinem narium sistit, potus urinam ciat, calculos rumpit. Vuam gargarissatus reprimat. Si quadrupedes foetum non admittant, urtica naturam fricandam monstrant.

DE APHACE CAP. XXXVIII.

NOMINA.

Α Α Κ Η Græcis, Aphace Latinis, uulgò Syluestris uitia, & Os mundi, Germanis Wildwicken/oder S. Christoffelskraut uocatur. Alia est ab Aphaca Theophrasti, quæ syluestrium olerum genus est, de qua suo loco plura dicemus.

FORMA.

Exiguus frutex est, lenticula altior, tenuioribus folijs. Quæ nascuntur in ea siliquæ lente maiores, terna aut quaterna semina nigriora & minora continent.

LOCVS.

In aruis sponte nascitur.

TEMPVS.

Maior mense floret, & subinde semen in siliquis producit.

TEMPERAMENTVM.

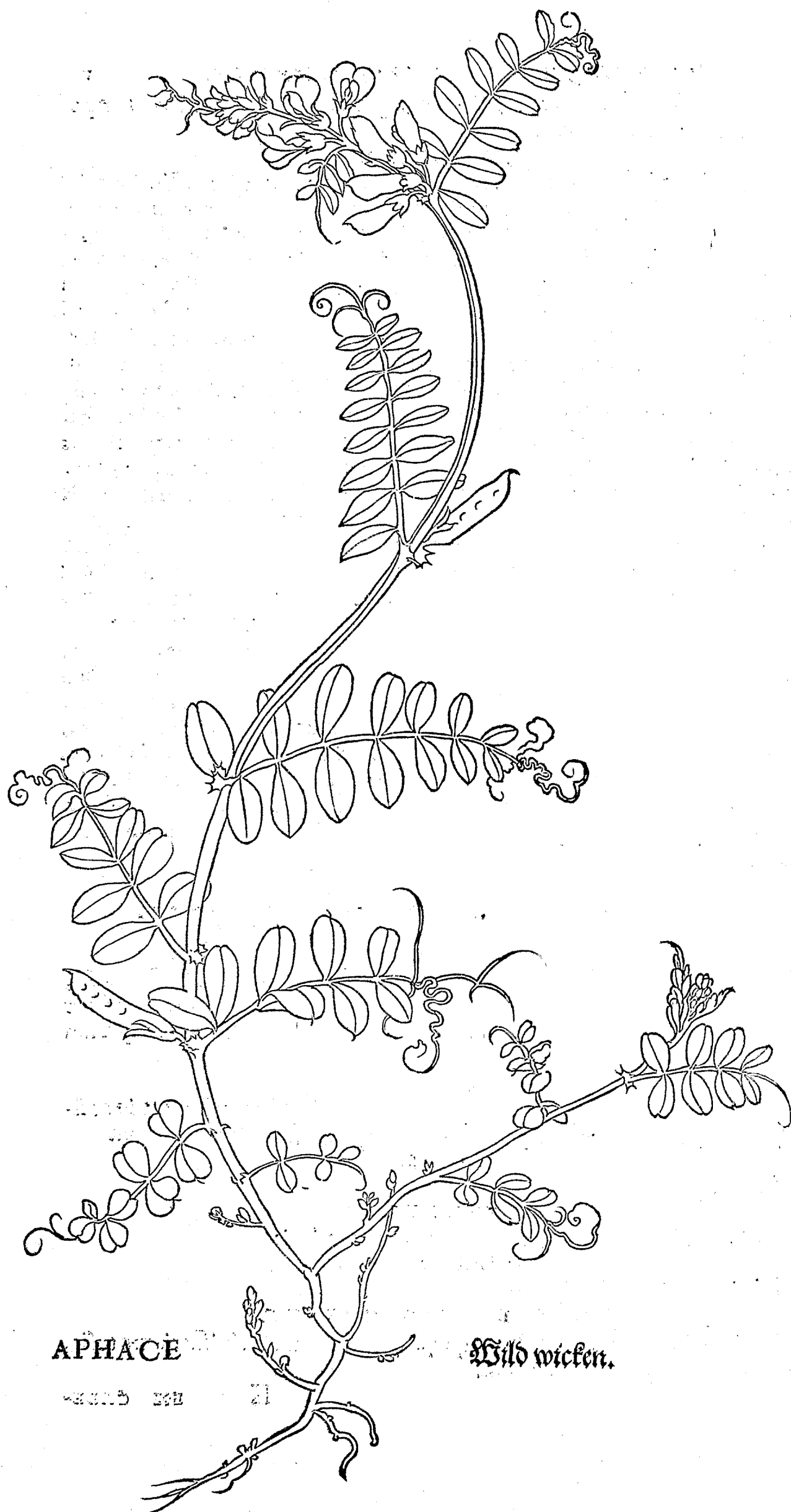
Moderati caloris est, ualentius autem desiccatur.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Semina adstringendi uim habent, quapropter stomachi & alui fluxiones tosta, fracta, & decocta lentis instar sistunt.

K

EX GALE-

APHACE

Wild wicken.

— 21 —

EX GALENO.

A Aphace facultatem obtinet adstrictoriam, sicut & ipsa lenticula. Sed & similiter ut lenticula edi solet; cæterum ægrius quàm illa concoquitur. Aluum retinet.

EX PLINIO.

Natura ei ad spissandum efficacior quàm lenti. Reliquo usu eosdem effectus habet. Stomachi aluiq; fluxiones sistit semen decoctum.

DE ANDRACHNE CAP. XXXIX.

NOMINA.

ΑΝΔΡΑΧΝΗ Græcis, Portulaca Latinis & Officinis, Germanis *Burzeltraut* dicitur, corrupta tamen uoce, cum efferendum esset *Porzeltraut*/ac si porcellorū herbam dicerent, Aliàs *Sawbon* iisdem appellatur.

Portulaca.

GENERA.

Portulaca in duas distribuitur species: unam hortensem, & alteram syluestrem, quæ non est tertium Aizoi genus, ut aliqui seducti mendosis Dioscoridis exemplaribus credunt. Nam quod pleriq; nomina harum duarum plantarū cōfuderint, factum subinde est ut multa adulterina, quæ scilicet tertij generis Aizoo debentur, capiti de Portulaca syluestri inserta sint, quæ omnia prorsus expungenda ueniunt, ut paulò post clarius mōstrabimus. Hortensem Germani simpliciter *Burzeltraut*/syluestrem uerò *wild oder ackerburgel* uocant.

Portulaca hortensis.
Syluestris.

FORMA.

B Hortensis caules habet crassos, pingues, teretes, in altum erectos, lentè uergentes in puniceū, folia pinguiā, à tergo candida, flores exiguos luteos, semina nigra in herbaceis calycibus cōtenta. Syluestris folia oleæ obtinet, minora tamen multo, numeroziora & tenera, rubentes cauliculos ab una radice multos in terra sessiles, qui cōmanducati succo abundāt, glutinosiq; & sapore falsi sunt. Hæc est genuina apud Dioscoridē Portulacæ deliniatio, reliqua uero omnia sunt adulterina, & ab imperito aliquo rerū, ex capite de tertio Aizoo excerpta, & huic sine omni iudicio inserta.

LOCVS.

Prouenit in hortorum areolis, uineis, & alijs cultis locis, hortensis, Cæterum syluestris in petrosis & incultis etiam nascitur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potissimū mensib. carpenda folia & flores: semen uerò sequentib.

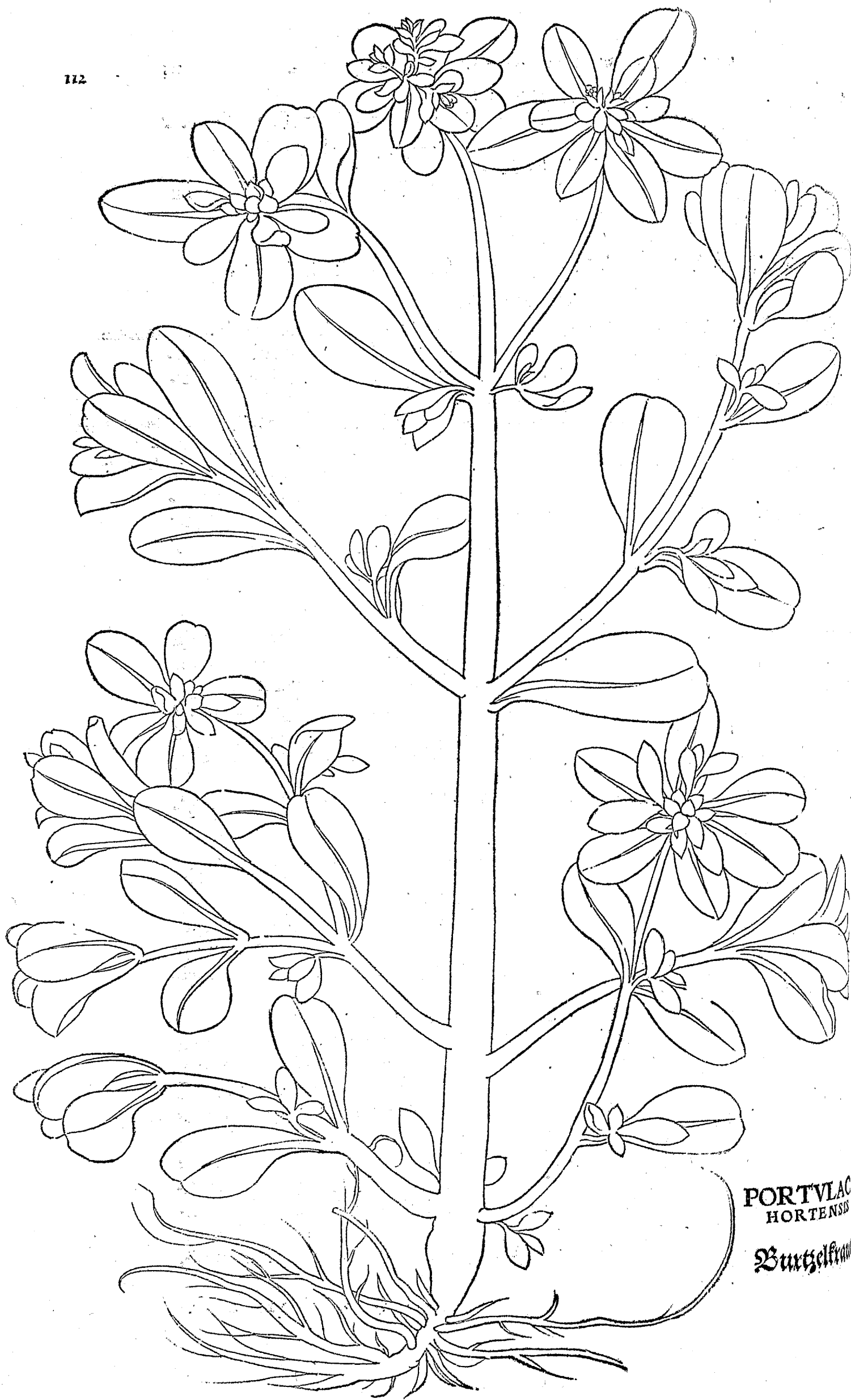
TEMPERAMENTVM.

Refrigerat utraq; quidem in tertio ordine à temperatis ac medijs, humectat uero in secundo: quare uiribus etiam non distant. Hinc quæ in Dioscoride leguntur non sunt propriæ, sed Aizoi tertij generis, & à sciolo aliquo temerè Portulacæ syluestri attributæ.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Portulaca uim habet adstrictoriam. Cum polenta illita, capitis doloribus, oculorum inflammationibus, & aliarum partiū, stomachi ardoribus, erysipelatis, & uesticæ doloribus auxiliatur. Cōmanducata dentium stuporē, stomachi & intestinorū æstuationem fluxionesq; sedat. Renes erosos & uesticā adiuuat. Veneris impetus exoluit. Pari effectū & succus eius prodest potus, & in febribus etiam ualens. Contra rotundos lumbricos, sanguinis excreationē, dysenterias, hæmorrhoidas, profluuiā sanguinis percocta efficax. Contra Sepis morsus. Ocularibus medicamētis utiliter cōmiscetur. Intestinis fluxione laborantibus, aut uulua erosionē affecta infunditur. Contra dolores capitis ex uestione cum rosaceo aut oleo ex alto destillatur. Exanthemata in capite cum uino extērit. Vulneribus ad syderationem spectantib. ex polenta illinitur.

PORTULACA
HORTENSIS
Burgelfraut

PORTULACA
SYLVESTRIS

Wildeburtzel.

EX GALENO.

Portulaca frigida & aquea temperamento est, paucae cuiusdam austeritatis parti ceps. Proinde fluxiones reprimat, maxime biliosas & calidas, cum eo quod eas mutet, & in qualitate alteret, magnopere refrigerans. Hac ratione & aestuantes, ut si quid aliud, adiuuat, tum ventris osculo imposita, tum totis hypochondrijs, potissimum in hecticis febribus. Præterea dentium stuporem sanat, nempe quæ ab acidorum contactu asperè exiccata fuerant, leniens atq; replens, utpotè cum uiscosam habeat humiditatem. Similiter uero & succus eius. Itaq; non foris modò impositus, sed epotus quoq; refrigerat. Hoc sanè & toti herbæ comestæ accidit. Quoniam autem adstringit, utiliter dysentericis editur, & in muliebri profluuiio, & sanguinis reiectionibus. Sed ad hæc multò quidem efficacior est herbæ succus.

EX PLINIO.

Portulacæ memorabiles usus traduntur. Sagittarum uenena, & serpentium hæ morrhoidum & presterum restringit, pro cibo sumpta, & plagis imposita extrahit. Item hyoscyamo potio, è passòq; expresso succo. Cum ipsa non est, semen eius simili effectui prodest. Resistit & aquarum uitrijs, capitis dolori, ulceribusq; in uino tusa & imposita. Reliqua ulcera cum melle cōmanducata sanat. Sic & infantium cerebro imponitur, umbilicoq; prociduo. In epiphoris uero omnium, fronte temporibusq; cum polenta. Sed ipsis oculis, è lacte & melle. Eadem, si procident, prodest, folijs tritis cum corticibus fabæ. Pustulis cum polenta & sale, & aceto ac cera. Et ulcera oris, tum moremque gingiuarum cōmanducata cruda sedat. Item dentium dolores. Tonsillarum ulcera succus decoctæ. Mobiles dentes stabilit cōmanducata. Cruditates sedat, uocemq; firmat, & sitim arcet. Ceruicis dolores cum Galla & Lini semine parimensura sedat. Mammarum uitia cum melle aut cimolia creta. Salutaris & suspiriosis, semine cum melle hausto. Stomachum in acetarijs sumpta corroborat. Ardentibus febribus imponitur cum polenta. Et alias manducata refrigerat etiam intestina. Vomitiones sistit. Dysenterie & uomitis datur ex aceto, uel bibitur cum Cumino. Tenasmis autem cocta, & comitialibus cibo uel potu prodest. Purgationibus mulierum, acetabuli mensura in sapa. Podagris calidis, cum sale illita, & sacro igni. Succus eius potus renes iuuat & uescas. Ventris animalia pellit. Ad uulnere dolo- res, ex oleo cum polenta imponitur. Neruorum duritias emollit. Venerem inhibet, Venerisque somnia. Prætorij uiri pater est, Hispaniæ princeps, quem scio propter im- patibiles uuae morbos, radicem eius filo suspensam è collo gerere, præterquam in balneis, & ita liberatum incōmodo omni. Quinetiam inueni apud autores, caput inde litum destillationem toto anno non sentire. Oculos tamen hebetare putatur.

DE ASPHODELO CAP. XL

NOMINA.

Asphodellus. *Asphodelos.* Græcis, Asphodelus Latinis, Officinis corrupta uoce *Asphodillus*, Germanis *Goldwurz* nominatur.

GENERA.

Duo Asphodeli genera.

Albus.

Hesiodus foeminae mentionem fecisse uidetur.

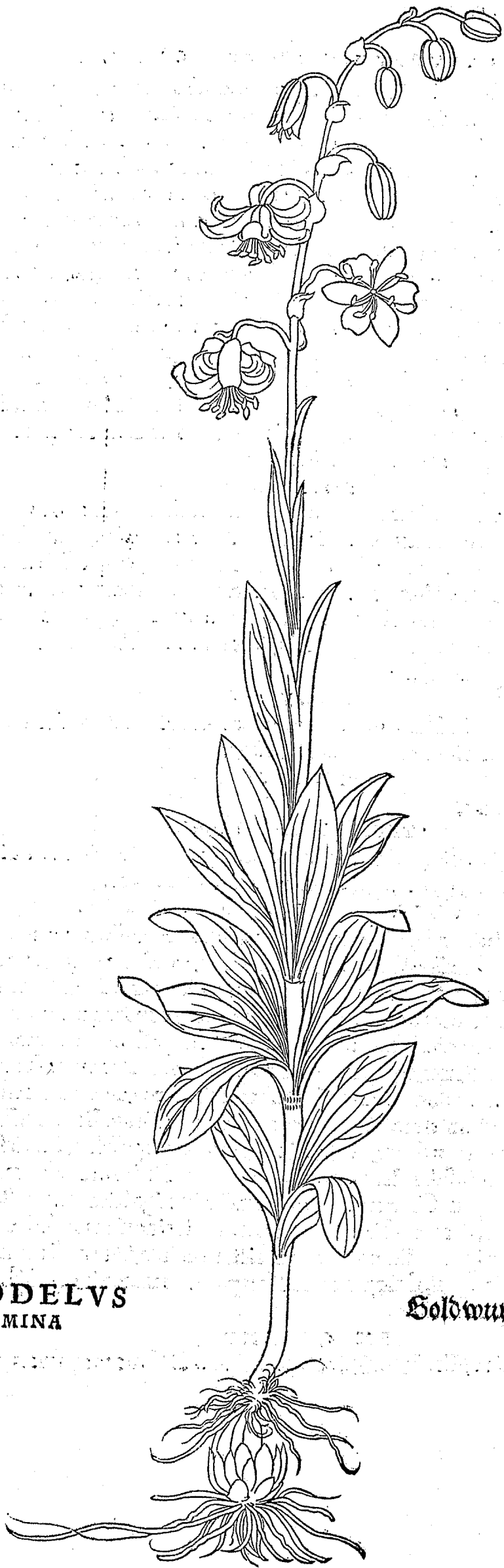
Duo esse Asphodeli genera, utcumq; uno contentus sit Dioscorides, testatur Plinius libro xxi. cap. xviij. marem nimirum & foeminam. Mas propriè *Albus* nominatur, foemina uerò *Hastula* regia, quod scilicet dum floret prorsus regij sceptri effigie referat, Germanicè *Goldwurz*. Marem depingit Dioscorides, & radicem eius acrem atque adeo cibo inutilem esse tradit. Foeminae Theophrastus libro vii. de historia plantarum cap. xij. & Hesiodus mentionem facere uidentur, quandoquidem eius usum in cibo quotidianum fuisse scribant. Hoc enim de mare dici haud posse, radicis mirifica acrimonia facit. Galenus etiam libro secundo de ali

ASPHODELVS
FOEMINA

Goldwurz weiblich.

K 4

c de aliment. facult. Asphodelon foeminam cognouisse uidetur, dum scribit, Asphodeli radicem Scyllæ radici, magnitudine, figura & amaritudine quadantenus similem esse. Hæc enim de Dioscoridis Asphodelo uerè dici non possunt, cuius quidē radix non Scyllæ, sed Pæoniæ potius similis est. Deniq; non est ut foeminæ amara, sed acris. Neq; obstat quod nostra Hastula regia tantā amaritudinē, quantā ei Galenus tribuit, non habeat. Nam neq; ea quam Hesiodus suo carmine tantopere celebravit, tanta prædita fuit amaritudine; aliās enim citra cocturā multam, cuius tamē ille non meminit, cibo quotidiano idonea esse non potuisset. Et certè ut Aron non in omnibus regionib. parem acrimoniā obtinet, ita nec Hastula regia parem amaritudinem omnibus in locis sortitur. Adeò ut dubium non sit Hesiodum de nostra Asphodelo, quæ foemina est, loquutū esse. De femina autem loquutū esse Hesiodū, cōfirmat quod alibi tradat in syluis nasci Asphodelū. Quod certè de ea quam foeminam fecimus, rectè dici potest, quando raro alibi quàm in syluis nascatur. Sententiā nostram firmare uidetur Apuleius ille, qui in libro suo de herbis inscripto, seorsim & Asphodelum, & Hastulam regiam describit.

FORMA.

Asphodelus
mas.

Fœmina.

Asphodelus mas folia habet Porro maiori similia. Caulem leuem in summo florē ferentē, Anthericū uocatum. Radices sublongas, rotundas, glandibus similes, gustu acres. Nos marem hac uice habere nō potuimus. Fœmina folia habet oblonga, angusta, leuiter lenta, Plantagini minori non dissimilia; caulem leuem, in summo non unum, sed plures flores pingues retrorsum incuruos, plenos puniceis maculis, radicem itidem bulbosam, capillis Allij instar multis sub bulbo enascentibus, comatam, gustuq; glutinosam.

D

LOCVS.

Mas non prouenit in Germania nisi in hortis culta & plantata. Fœmina uero in montibus & syluis sua sponte ac copiose nascitur.

TEMPVS.

Iunio mense florent.

TEMPERAMENTVM.

Maris radix calida & sicca est. Fœminæ folia cum amara nō nihil sint & acria, itidem calida & sicca esse, quemadmodū etiā radicem, constat.

VIRESC. EX DIOSCORIDE.

Radices Albuci uim calefaciendi obtinent, urinas & menses potæ mouent. Latris doloribus, tussibus, cōuulsionibus, ruptionibus, drachmæ pondere ex uino potē medentur. Cōmanducata astragali mensura uomitiones adiuuat. A serpente demorsis datur utiliter trium drachmarū pondere. Illinire autē oportet morsus folijs, radice, & floribus cum uino. Item ulcera sordida, & depascentia. Mammariū quoq; & testium inflammationes, tubercula & furunculos, decocta in uini fæce radice; ad recentes autē inflammationes cum polenta. Radicis succus, adiecto uetere uino dulci, myrrha & croco simul decoctis, perquam utile sit oculis medicamentū. Ad purulentas aures per se, & cum thure, melle, uino & myrrha tepesfactus prodest. In contrariam aurem per se infusus dentium dolorē mitigat. Cinis ē radice cremata illitus, alopecias capillis explet. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum, illitum exulceratis pernionibus, & ambustis igni conducit. Dolori aurium instillatus auxiliatur. Candidam uiriliginem linteo antea perfrictam in sole, illita radix emendat. Semen & flores in uino poti, scolopendræ & scorpionum uenenis egregiè aduersantur. Alium quoque deſciunt.

EX GALENO.

Asphodeli radix utilis est, perinde atq; Ari, Afari & Dracontij. Extergētis siquidem &

A dem & discutientis facultatis. Vltæ tamen cinis calidior, & exiccantior, magis tenuium partium, & ad discutiendum potentior efficitur, propterea & alopecias faciat. Inest itaq; ei extenuandi facultas, atq; obstructa demoliendi, ueluti etiam Dracontio. Ideoq; ipsius coliculus arquatis tanquam summum præsidium exhibetur.

EX PLINIO.

Defectis corporib; & phthisicis constat bulbos eius cum ptisana decoctos aptissimè mederi, panemq; ex his cum farina subactum saluberrimum esse. Nicander et contra serpentes & scorpiones, uel caulem uel semen, uel bulbos dedit in uino tribus drachmis; subtrauitq; somno contra hos metus. Datur & cōtra uenenata marina, & contra scolopendras terrestres. Folia quoq; illinuntur uenenatorū uulneribus ex uino. Bulbi neruis articulisq; cum polenta tusi illinuntur. Prodest & concissis ex aceto lichenas fricare. Item ulceribus putrescentib; ex aqua imponere. Mammarum quoq; & testium inflammationib;. Decocti in sæce uini, oculorū epiphoris supposito linteolo medentur. Folijs in quocunq; morbo decoctis magis medici utuntur. Item ad tetra tibiæ ulceræ, rimasq; corporū quacunq; in parte, farina arefactorū. Succus quoq; ex tuis expressus, aut decoctus, utilis fit corporis dolori cum melle. Idem odorē corporis iucundū affectantibus, cum Iri arida & sale exiguo. Folia etiam supradictis medentur, & strumis, panis; ulceribus in facie, decocta cum uino. Cinis ē radice alopecias emendat, & rimas pedum. Decoctæ radicis in oleo succus, perniones & ambusta. Et ad grauitatem aurium infunditur. A contraria aure in dolore dentium. Prodest & urinæ pota modicè radix, & menstruīs, & lateris doloribus. Item ruptis, conuulsis, tussibus, drachmæ pondere in uino pota. Eadem & uomitiones adiuuat cōmanducata. Semine sumpto turbatur uenter. Chrysermus & Parotidas in uino decocta radice curauit. Item strumas, admixta cachry ex uino.

B Quidam aiunt, si imposita radice pars eius in fumo suspendatur, & quarta die soluat, una cum radice arefcere strumam. Sophocles ad podagras utroq; modo, cocta crudaq; usus est. Ad perniones decoctā ex oleo dedit, & suffusis felle in uino, & hydropicis. Venerem quoq; concitari cum uino & melle perunctis, aut bibentibus, tradiderunt. Xenocrates & lichenas & psoras, radice in aceto cocta tolli dicit. Item si cocta sit cum hyoscyamo & pice liquida, alarum quoq; & feminum uitia. Et capillum crispiorē fieri, raso prius capite, si radice ea fricetur. Lapides renum in uino decocta atq; pota eximit. Hippocrates semen eius ad impetus lienis dari censet. Iumentorū quoq; ulcera ac scabiem, radix illita, aut decoctę succus ad pilum reducit.

APPENDIX.

Animaduertendū facultates à Dioscoride & Galeno cōmemoratas, Albuco seu Asphodelo mari conuenire, huius enim radix gustu acris est. Quæ uero à Plinio recensentur, hæ partim mari, partim sceminæ debentur. Sceminæ, cuius radix & folia glutinosa & amara sunt, ulcera glutinandi, scabiem, rimasq; corporum, & si quæ similes sunt facultates conueniunt, quas periti methodi simplicium medicamentorū facile discernent. Experientia etiam quotidiana testatur, huius usum esse in ulceribus malignis salutarem. Quæ autem mari sint tribuendæ, ex Dioscoride, Galeno,

& gustu quiuis deprehendere poterit. Nos in transcurso tantum parum attentos monere uoluimus, ne indiscriminatim & promiscuè utriq; generi has facultates inesse putarent.

ATRIPLEX
HORTENSIS

Wolten.

ATRIPLEX
SYLVESTRIS

Wild molten.

NOMINA.

Atraphaxis
quare dicta.

Chrysolachan
non.

ΤΡΑΦΑΞΙΣ, ἢ χρυσολάχανον Græcis, Atriplex Latinis & Officinis, Germanis *Molten* oder *Miltten* nominat. Atraphaxis Atticis d literam in t mutare frequenter amantibus, dicta est, quod ἄσως αὖξεν, id est, statim in amplitudinē adolescat. Siquidem octauo à fatu die profilit, confestimq; incremento proficere uidetur. Fidem celeris augmēti facit ereptum in confinio ceteris herbis alimentum. Ac ne in hortis quidem iuxta eam nasci quicquam tradūt, nisi languidum, Chrysolachanon uerò, id est, aureum olus dixerunt, à luteo quem profert flore.

GENERA.

Duo Atriplicis sunt genera, satiuua seu hortensis, & syluestris. Satiuam simpliciter Germani *Molten* / syluestrem uerò cum adiectione aliqua, *Wild molten* / oder *Ackermolten* / oder *klein scheißmilten* nominant.

FORMA.

Atriplex hortensis.

Syluestris.

Hortensis caulem fundit quadratum, ramis brachiatum, quibus primum flores lutei exigui, dein foliatum semen & obductum cortice promitur. Radicem unam habet in altum descendentem, non glabram, sed fibris quibusdam capillatā. Syluestris tam luxuriosa proceritate prodit, ut quaternos sæpe cubitos excedat: caule ut hortensis anguloso, ramoso, & purpurascēte: folio hortensi non admodum dissimili, potissimum quod ad colorem attinet: flore luteo exiguo, semine racematim congesto, radice simplici in altum descendente, ex qua se multæ promunt.

LOCVS.

Hortensis non nisi fata prouenit, Syluestris sua sponte nascitur. Vtraque autem assiduo humore fatiari amat.

TEMPVS.

Vtraque Iunio & Iulio mensibus floret, deinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Atriplex humida in secundo ordine, frigida autem in primo. Hortensis tamen syluestri humidior frigidiorq; existit.

VIREs.

EX DIOSCORIDE.

Estur olerum modo elixum. Aluum mollit. Crudum uel coctum illitum panos discutit, Semen eius potum cum aqua mulla morbum regium sanat.

EX GALENO.

Atriplex celeriter, ob lubricitatē, uentrem permeat. Parum autem omnino eius est, quod digerendi obtinet facultatem. Phlegmonis & phygethli quidē incipientibus, crescentibus, & mollibus adhuc, ac ueluti feruentibus, hortensis: uigentibus uero, declinantibus, & indurescentibus cōmodior est syluestris. Semen eius abstergentis est facultatis, proinde ad morbum regium ex iecoris obstructione prognatum utilis est.

EX PLINIO.

Coquit difficillimē. Addidere Dionysius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos, nec nisi mutata sæpius aqua coquendum: stomacho cōtrarium esse, lentigines & papulas gignere. Hippocrates uuluarū uitij id infundi cum Beta. Lycus Neapolitanus cōtra cantharidas bibendū dedit. Panos, furunculos incipientes, duritias omnes, uel cocto uel crudo illini utiliter putant. Item ignem sacrum, cum melle, aceto, nitroq;. Similiter podagris. Vngues scabros detrahare dicitur sine ulcere. Sunt qui morbo regio dent semen eius cum melle, arterias & tonsillas nitro addito perfricent, aluum moueant, cocto aut per se, aut cum malua, aut lenticula concitantes uomitiones, Syluestri capillos tingunt, & ad supradicta utuntur medicina.

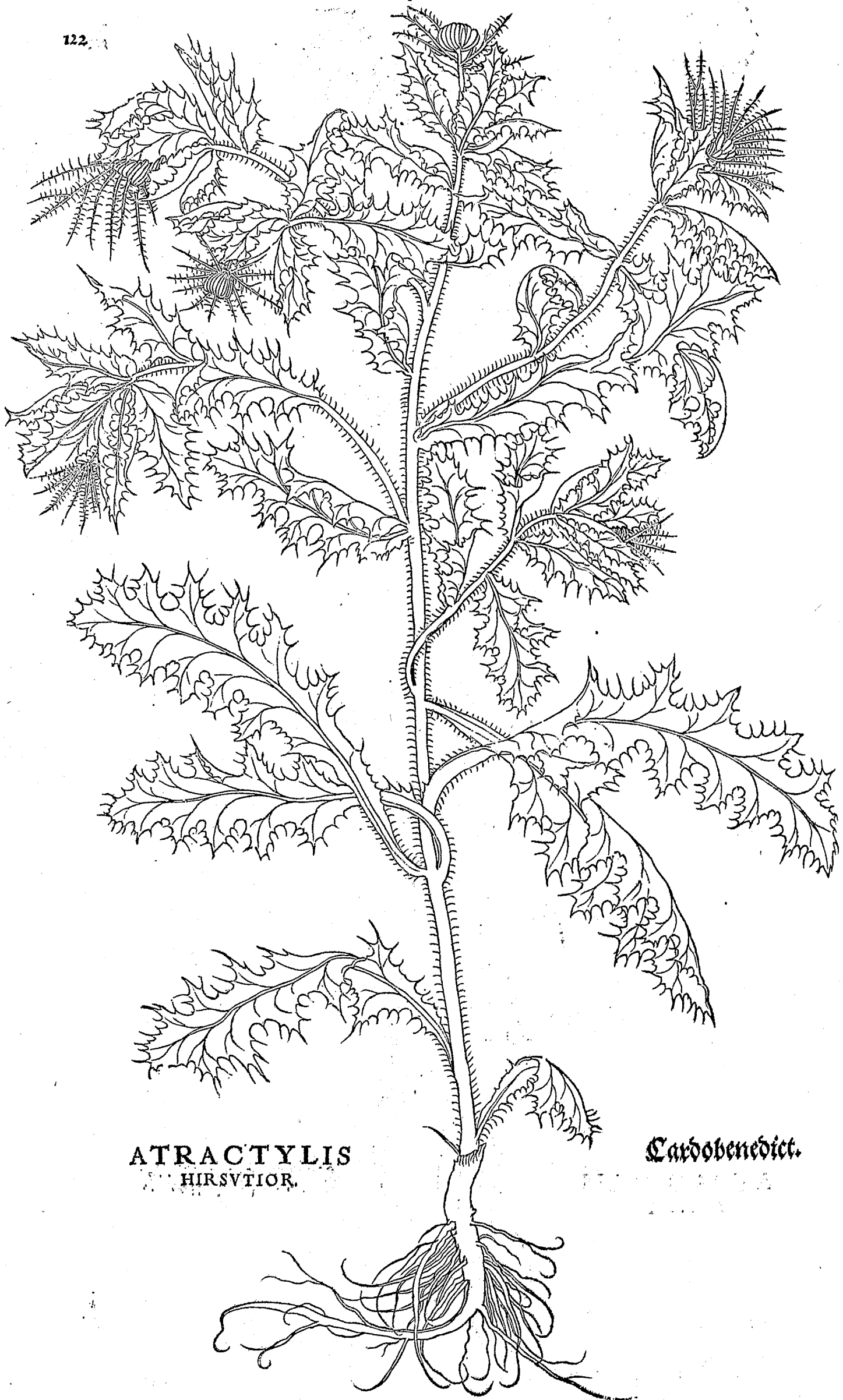
EX SYMEO

ATRACTYLIS
MITIOR

Wilder feldsaffran.

ATRACTYLIS
HIRSUTIOR.

Cardobenedict.

EX SYMEONE SETHI.

A

Ventrem quidem cit, prodest ad caliditatem iecoris, ac ictericis, & calidam temperaturam habentibus succurrit. Cōmodissima autem biliosis. Cum malua illita, inflammationes sedat.

DE ATRACTYLIDE CAP. XLII

NOMINA.

ΑΤΡΑΚΤΥΛΙΣ, ἢ λινὸν ἀγρίον Græcis: Atractylis, Cnicus syluefter Latinis dicitur. Atractylis autem ideo dicta, quod ea antiquæ mulieres profuso utebantur: ἀτράκτυλον enim fusus est Græcis, Syluestris uero Cnicus, quia Cnico urbano similis est.

Atractylis unde dicta.
Syluestris cnicus.

GENERA.

Syluestris Cnici seu Atractylidis, Plinio lib. xxi. cap. xv. & Theophrasto libro vi. cap. iij. autoribus, duæ sunt species. Vna mitior, & Cnico satiuo similior. Hanc propriè Græci Atractylida, Latini uero fusum agrestem, aut colum rusticam, quod eius caule rigido admodū & exili, ueteres mulieres pro colu, ut dictum est, utebantur, nominabant. Sunt qui Cartamū syluestrem appellant. Germanicè itaq; uocatur wilder feldsaffran/ ut hac ratione discernatur à Cnico, quem aliqui Cartamū, & Crocum hortensem nomināt. Altera hirsutior, caules & folia Soncho nō asperæ similia habens, quæ Officinis omnibus & uulgo Carduus benedictus nuncupatur. Germanicè Cardobenedict/ Bohnwurz/ oder gesegener distel uocatur.

Atractylis proprie dicta.
Cartamus syluestris.

Carduus benedictus.

FORMA.

Spina est Cnico similis, in summo autem uirgularū folia multò longiora habēs, caulem magna ex parte nudū, asperumq; quo etiam mulieres profuso utuntur. Capitula in cacumine aculeata, florē pallidū, radicē tenuem, inutilem. Ex qua sanè descriptione omnib. perspicuū esse putamus, spinā quam pictā exhibemus esse Atractylida, quod Cnico satiuo similis admodū sit, & in cacumine uirgularū folia quā Cnicus longiora habeat, caulem deniq; magna ex parte nudū, autumnī potissimū tempore, quo folia sua sponte decidūt, & minimè leuē, sed asperū striatūq; obtineat. Idem etiam rigidus & exilis est, ut fusi usum præbere queat. Summitati quoq; eius capitula insident spinosa, flos illi pallidus, radix tenuis; & in summa, nulla est nota quæ huic non respondeat. Carduum autem benedictum uulgò nominatum esse alteram Atractylidis speciem, ex Theophrasti & Plinij uerbis ostendī potest: hirsutus enim est, caulibus Soncheis, humi ferè reptantibus; propter sui enim mollitiem ueluti sessilis caducusq; solō procumbit, semine minuto, frequenti, amaro, & pilis barbato, quod molli lanugine operitur. Flos ei pallidus luteusue.

Atractylis proprie dicta.

Carduus benedictus.

LOCVS.

Mitior Atractylis in aruis & montibus, hirsutior autem in hortis iam passim prouenit.

TEMPVS.

Prior Augusto mense apparet, eius tamen semen ante autumnum non maturefcit. Posterior citius nascitur, eius tamen semen serò etiam ad maturitatē peruenit.

TEMPERAMENTVM.

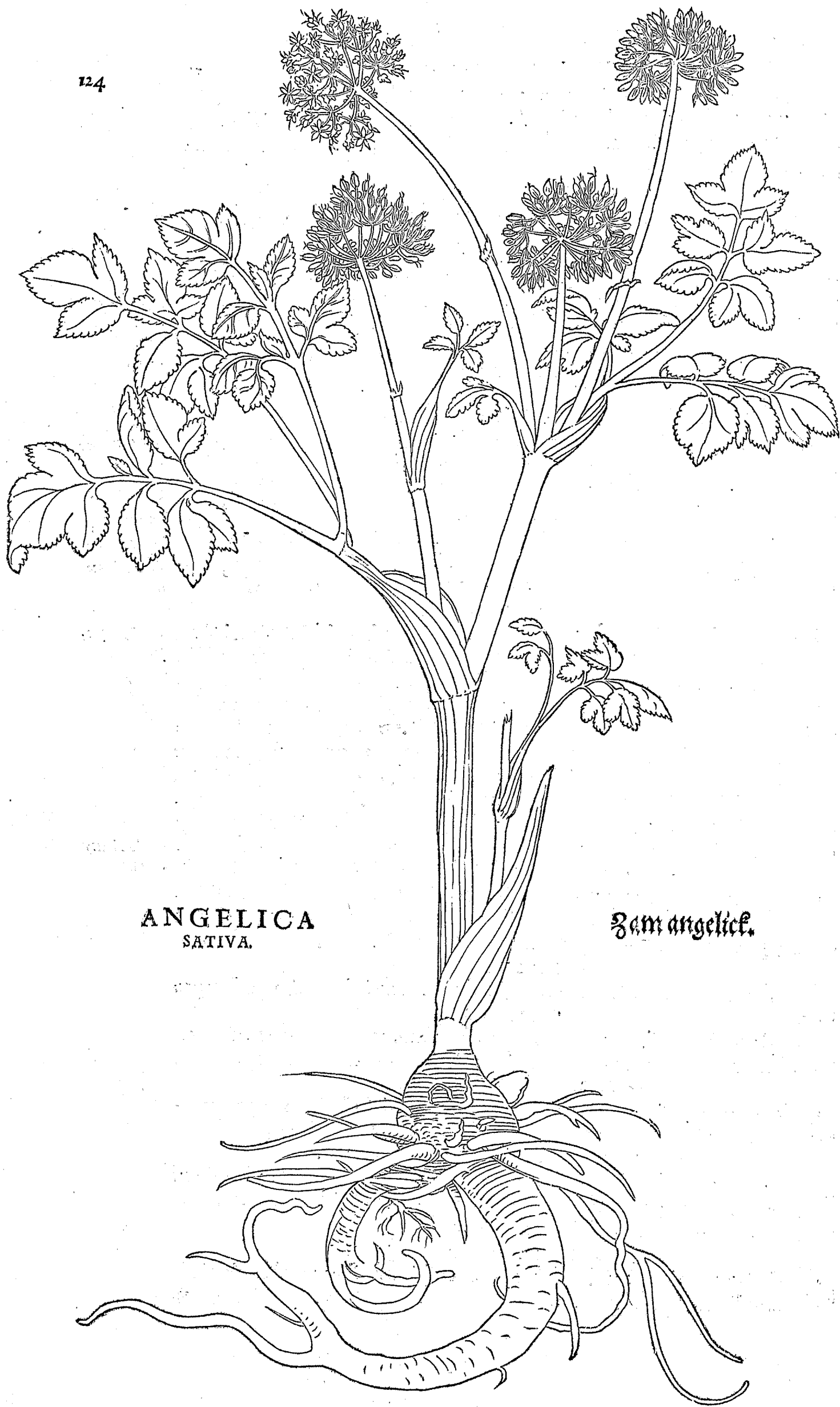
Gustu cum amaræ sint spinæ hæ, euidentissimū est calido & sicco temperamento esse præditas, id quod ex earundem etiam facultatibus colligi potest.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Atractylidis folia, coma & semen trita cum pipere uinoq; pota, contra scorpionū ictus prosunt. Sunt qui dicant à scorpionibus percussos quandiu teneant eam herbam, non sentire dolorem, deposita uero, dolore affici.

EX GALENO.

Atractylis aut Cnicus syluestris. Hæc planta ex spinarū est genere. Facultatē habet desiccandi, & modicè digerendi.

ANGELICA
SATIVA.

Zam angelick.

ANGELICA
SYLVESTRIS,

Wild angelick.

APPENDIX.

Prima spina in sanandis ulceribus & fistulis diuturnis efficacissima est. Altera quam Cardum benedictum uocāt, obstructions interiorū uiscerum tollit, urinā mouet, calculum frangit, ulcera, potissimū pulmonis, sanat. Percussis à feris uenēnatis medetur. Negant etiā pestis experiri contagia, qui aut cum cibo, uel potu prae sumpserit. Iam quoq; correptis magno fore remedio sibi uulgi persuasit. Ex quibus etiam omnibus sit perspicuū, easdem quas ueteres Atractyli tribuerūt, utranq; spinam habere facultates. Item herbam quam Cardum benedictum uocant, contra serpentum & scorpionū morsus ualere omnibus in confesso est: quam sanē facultatem cum Atractyli etiam assignet Dioscorides, cōsequitur ab eadem diuersam nō esse. Recentiores Cardum benedictum cōtra capitis uehementissimos dolores, uertiginem, memoriam amissam, in cibo aut potu sumptum ualere tradunt. Item ad putrescentia ulcera, mammarum potissimū, si in puluerem reductus inspergatur.

DE ANGELICA CAP. XLIII.

NOMINA.

Angelica nō est
Smyrnion, neq;
Silphion.

Sancti spiritus
radix cur dicta.

UNQVID ueteribus cognita fuerit hæc herba, & quo nomine appellata sit, nondū scire licuit. Neq; enim Smyrnion est, quod scilicet umbellam Anethi & semen rotundum, aliāq; multa quæ descriptio requirit, nō habet. Silphion etiam esse haud poterit, quod folia Apij habere minime deprehendatur. Recentiores autem uno ore omnes Angelicam, & Sancti spiritus radicem, à suauissimo eius radicis odore, quem spirat: aut ab immensa contra uenēna facultate, appellant. Germanis Angelic/oder des Heiligen geysts wurz/o-der Brustwurz uocatur.

GENERA.

Hortensis.
Syluestris.

Duo eius herbæ inueniuntur genera. Vna enim mitior est, cuius quidem radix ualde odorata, à Germanis sam Angelic nominatur. Altera syluestris, eius radix suaui odore restituitur, & à Germanis wilde Angelic nominatur.

FORMA.

Caulem profert duūm cubitorum, cōcauum: folia oblonga, per ambitum serrata, subnigra: flores in purpura candidos, semen latum, foliaceum: radicem crassam & multam, foris nigricantem, intus candidam.

LOCVS.

Mitior in hortis plantata prouenit, & in montosis etiam nonnullis locis, perinde atque syluestris.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacientem & desiccatoriam uim in tertio ordine ei assignant herbarij recentiores.

VIRES.

Aperit, extenuat, discutit, ut recentiores perhibent. Vnicē uenenis aduersatur. Pestilentiaē populatim sæuiantis arcet cōtagia. Corpora à lue pestifera uindicat, si tantū, ut affirmāt, in ore teneatur. Per hyemem ciceris magnitudinē cum uino, per æstatē ex stillatio rosarū liquore sumpsisse satis est. Nec sensurū eo die contagionē pollicent, quo quis deuorarit: nam urina & sudore uenenū abigit. Lentitiā pituitæ digerit, quapropter tussi, quam frigus attulerit, medet. Crassa quæ in thorace coierint, discutit. Herba ipsa in uino & aqua cocta uulnera interna glutinat. Cōcretum sanguinē resoluit, stomachū esu corroborat. Cor recreat. Pituitā uentriculi deijcit, fastidia

LOLIVM

Ratten.

c fastidia ciborum discutit, & elanguescentē inuitat appetentiam. Rabiosi canis mor-
su, aut serpentis ictu liberat, si contrita cum ruta & melle folia indantur, dein cocta
in uino bibantur. Libidinem extinguit ore ieiuno sumpta. Lasitudines reficit, tho-
racem expurgat. Supra febricitantis caput imposita, fertur ad se feruorē elicere. Va-
lere contra fascinationes adfirmant, si quis eam secum gestarit.

DE AER A CAP XLIII

NOMINA.

officinarum
error.

IP A, ῥῆμα, ῥῆμα, ῥῆμα Græcis: Lolium Latinis dicitur. Officinæ nōnul-
læ, non sine magno errore, pro Melanthio seu Nigella utuntur, ut non
temerè etiam Pseudomelanthion dici queat. Germanis Katten / oder
Kornnegele appellatur.

FORMA.

Pseudomelan-
thion est Lo-
lium.

Folio constat angusto, Theophrasto lib. viij. de plantarū historia, cap. vij. teste,
pingui & piloso, flore subpurpureo, semine exili in siliqua hispida, uel ut Plinius
ait, in cortice aculeato. Ex qua siquidem descriptione satis perspicuum fit omnibus,
Pseudomelanthion hoc esse Lolium; folia nanq; Porri habet, oblonga, hirsuta, flo-
rem purpureū, semen in pilosa, longa, angulata, ac per interualla striata siliqua. Et
ut paucis singula complectar, hordeo, cuius ut reliquarū frugum pestis & uitium
est, tota effigie non dissimile est.

LOCVS.

Non solum in triticea & hordeacea, sed in omni ferè alia segete per se prouenit.
Frugum acerba pestis, ideoq; à Vergilio infelix appellatum.

D

TEMPVS.

Iunio mense floret, & subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Deficcat & calfacit efficaciter, ut propinquum sit acribus magis quàm Iris: sed
non est perinde ut illa tenuium partium, uerum multum abest. Secundum hoc po-
nat ipsum quispiam in principio tertij ordinis excalescentium, in fine uero secun-
di exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lolium molitum nomas, putredines, & gangrenas cum raphanis & sale illitum
compescit. Feras impetigines, & lepras cum sulphure uiuo & aceto sanat. Strumas
quoque cum fimo columbino & lini semine in uino decoctum discutit. Quæ agrè
maturantur rumpit. Decoctū ex aqua mulsa & illitum, ischiadicis prodest. Si cum
polenta, aut myrrha, aut croco, aut thure suffitum, conceptiones adiuuat.

EX PLINIO.

Lolium molitum ex aceto coctum impositumq; sanat impetigines, celerius quo
sæpius mutatum est. Medetur & podagris, alijsq; doloribus cum oxymelite. Cura-
tio hæc à cæteris differt. Aceti sextario uno dilui mellis uncias duas iustum est: ita
temperatis sextarijs tribus, decocta farina Lolij sextarijs duobus usque ad crassitu-
dinem, calidumq; ipsum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit ossa
fracta. Magis etiam cæteris purgat ulcera uetera, & gangrenas. Cum raphano &
sale & aceto lichenas. Lepras cum sulphure uiuo. Et capitis dolores cum adipe an-
serino imposita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino, & lini
semine decocta in uino.

APPENDIX.

Iam cōmemoratas facultates huic etiam herbæ, quā Germani Katten nomināt,
recentio-

ASCLEPIAS

Schwalbenwurtz.

c recentiores tribuunt. Mirificè enim hanc in sanandis impetiginibus, alijsq; scabiei generibus cōmendant. Item in uulneribus glutinandis, ac fistulis curandis, compescendoq; sanguine, eius esse usum tradunt, ut hinc etiam liqueat hanc ipsam à Lolio non esse diuersam.

EX SYMEONE SETHI.

Vim æqualem Iridi obtinet.

DE ASCLEPIADE CAP. XLV

NOMINA.

Asclepias unde dicta.
Hirundinaria.
Vincetoxicum.

ΣΚΛΗΡΙΑΣ Græcis, Asclepias Latinis, herbarijs Hirundinaria, Of-
ficinis Vincetoxicum, Germanis Schwalbenwurz appellatur. Ascle-
pias autem ab Aesculapio antiquo medicine autore nominata est. Hi-
rundinaria uero à filiquis quas producit, quæ dehiscētes plumosum se-
men ostendunt, atque adeo hirundinis effigiem referūt. Vincetoxicū,
uel rectius *vincetoxicon* haud dubiè dicta est, quod illi insignis aduersus uenena uis sit,
ut paulò post fusius docebimus.

FORMA.

D Ramulos profert longos, in quibus folia longa Hederæ similia. Radices nume-
rosas, tenues, odoratas. Flores grauiter olentes. Semē Securidacæ seu Hedyfari. Ex
qua deliniatione nemini non perspicuū sit Vincetoxicū appellatā herbā, esse Ascle-
piada. Fruticosa siquidē herba est, caulem obtinens rotundū, leuem, tenuem, ac ferē
iunceū, ramulis longis, folio hederaceo, sed oblongiori, in uiridi nigricante, florib.
exiguīs, candidis, aut uerius in albo palleſcentibus, grauiter odoratis, ex quibus fili
quæ oblongæ fiunt, quæ dehiscētes semen plumosum Securidacæ simile, hoc est,
rufum & latum ostendunt, radicibus multis, exiguis, tenuibus, & odoratis, adeo ut
nulla sit prorsus nota quæ illi non respondeat aptissimè. His accedunt locus natalis
& facultates, quæ singula cum Asclepiade illi communia sunt, quemadmodū ex ijs
quæ statim subiiciemus manifestissimum fiet.

LOCVS.

Prouenit in montibus asperis, altis ac arenosis. Copiosissimè autem nascitur in
monte haud procul à Tubinga sito, in quo olim arx posita fuisse fertur.

TEMPVS.

Augusto mense floribus abundat, ac subinde semina in folliculis oblongis, for-
mam hirundinis cum dehiscunt referentibus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Asclepias, Paulo teste, calida, sicca, & tenuis substantiæ est. Quo sanè tempera-
mento Hirundinaria etiam prædita existit: amara siquidē & parum glutinosa eius
est radix, folia uero aliquam præ se ferunt adstrictionem: ut iterum euidenter appa-
reat, Hirundinariam esse Asclepiada.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Radices cum uino potæ, torminibus, & uenenatorū morſibus subueniunt. Fo-
lia uero illita maleficis in mammis & utero uitjs opitulantur.

EX PAULO.

Torminibus in uino pota competit. Illita uero uenenatorum morſibus, & mali-
gnis mammarum & uteri uitjs succurrit.

EX PLINIO.

Radices torminibus medentur, & contra serpentium ictus non solum pota, sed
etiam illita profunt.

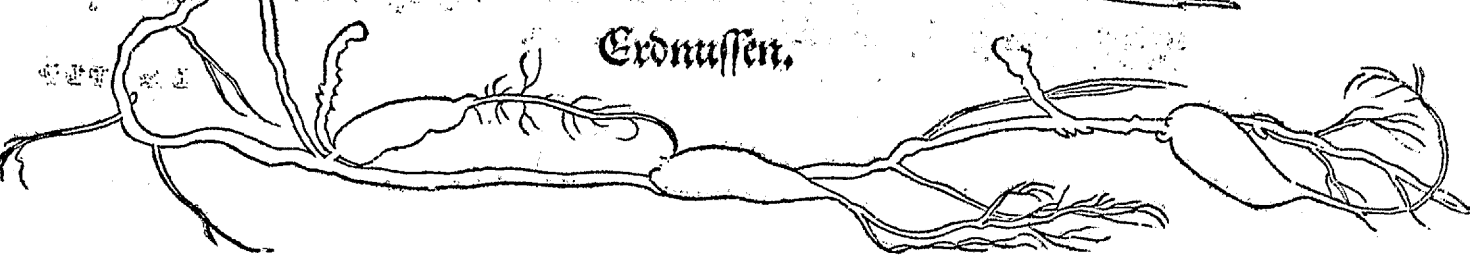
APPENDIX.

Recentiores radice eius magna efficacia ad mensiū prouocationē utuntur, & ad
rabidi.

131

APIOS
Erdußsen.

c rabidi canis morsum, uenenisq̃ potenter resistere affirmāt, unde etiam haud teme-
re *Victrix* *toxici*. *re* *Victrix* *toxici* ab iisdem appellata est. Hydropicis etiam radicem in uino macera-
 tam & subinde coctam, mirifice auxiliari tradūt. Flores preterea foliaq̃ siccata, mox
 trita, uulneribus utiliter inspergi aiunt. Sordida etiam ulcera purgare, & ad cicatricē
 perducere, genitaliumq̃ uitij & rupturis egregie mederi docent. Quæ in uniuer-
 sum omnes facultates cum ijs quas Asclepias obtinet pulchrè quadrant, ut eandem
 esse Hirundinariam uocatam herbam, nullus deinceps dubitare debeat.

DE APIO CAP. XLVI

NOMINA.

Apios cur dicta.

Ischas.

Chamæbalanos.

PIO Σ, ἰσχας, ἡ χαμαῖ βαλάνος Græcis: Apios, Raphanus syluestris Lati-
 nis dicitur. Officinis incognita. Germanis *Erduß* / *Erctelen* / *Erdsel*.
 gen / & *Ermandel* appellatur. Apion uero dixerunt Græci, quod ra-
 dicis extremum in pyri formam turbinetur. Eadem etiam ratione *ischas*
 & *chamæbalanos* ab iisdem nominata est, quod in ficus, uel glandis effigiem radi-
 cis extremū turbinetur. Quapropter non ineptè Latinis etiam *glans* aut *ficus*, seu
carica syluestris nominabitur.

FORMA.

Ramulos duos aut tres iunceos, tenues, rubentesq̃ profert, qui supra terram pa-
 rum se attollunt. Folia rutæ similia, longiora tamen, & uirentia. Semen exiguum. Ra-
 dicem Asphodelo similem, & ad pyri figuram accedentem, rotundiorē tamen, &
 liquore plenam, intus candidam, foris nigro cortice tectam. Hæc Dioscorides. Alij
 adijciunt Apion habere tenues capreolos, florem Pifo nō dissimilem, sed longē mi-
 norem. Quæ singula satis declarāt herbam cuius picturam exhibemus, esse Apion:
 ramulos enim magna ex parte duos, uel ternos, imò ut Theophrastus ait quater-
 nos, & interdum plures emittit, iunceos, tenuesq̃, & infima parte rubentes, qui su-
 pra terram parum se extollunt. Folia quoque Rutæ habet, at longiora & uiren-
 tia. Semen etiam exiguum. Radicem denique Asphodelo mari similem, & ad py-
 ri effigiem accedentem: quod tamen nō de tota radice, quæ longissima est & tenuis,
 intelligendum uenit, sed de extremis eiusdem, hoc est, nucibus seu glandibus ab ea
 dependentibus, pyri aut ficus formam habentibus, qualibus etiam Pæoniæ fœmi-
 næ radix asimilatur. Succosa quoq̃ radix est, intusq̃ candida. Quibus omnib. ac-
 cedunt flores Pifo similes, & mirifice odorati, minores tamen: necnon capreoli te-
 nues. Cōueniunt etiam uires, ut ex sequentibus patebit, ita ut prorsus nulla sit no-
 ta quæ reclamare uideatur.

LOCVS.

Panis porcinus
cur dictus.

Prouenit in frumentaceis agris, hordeaceis potissimū, tritici & zeæ, quos inter-
 dum sues, ductæ cupiditate eius radicis, seu rectius nucum ex radice dependentiū,
 prorsus euertunt. Atque hinc est quod panis porcinus à quibusdam nominetur.

TEMPVS.

Floribus abundat odoratis admodum Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Apios temperatura calida est & sicca mediocriter, id quod ex gustu facile depre-
 henditur.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Pars radicis superior sumpta, uomitione bilem pituitamq̃ extrahit. Inferior per
 aluum. Tota uero utrinque purgationes mouet. Succus eius sesquioboli pondere
 haustus, utraque parte, hoc est, suprà & infrà purgat. Cum uero liquorem collige-
 re uolueris, tundito radices, coniectisq̃ in craterem aqua plenum misceto, tum pen-
 na collectum qui supernabit liquorem siccato.

EX PLINIO.

Succus purgat utraque parte sesquiobolo in aqua mulsa. Sic & hydropicis datur acetabuli mensura.

APPENDIX.

Experientia testatur nuces has nauseam atque adeo uomitionem ciere, si quis illis uescatur.

DE ASTERE ATTICO CAP. XLVII

NOMINA.

ΣΤΗΡ ἄστρος, βουβώνιον Græcis: Aster atticus, Inguinalis Latinis dicitur. *Inguinalis.*
Officinis ignota herba. Germanis Sterntraut cōmodè appellari po-

test. Asteris autem nomen, non à foliorum in caulibus, sed in floribus *Aster unde dicta.*
potius figura & situ, accepit. Siquidem foliorum in huius herbe flore nu-
merus & forma, stellam præ se ferunt, uel ut Plinius ait, capitula per ambitum di-
uisa folijs pusillis, stellæ modo radiata sunt. Errant itaque qui singula folia in cauli-
bus stellæ formam representare putant. Bubonium & Inguinalis, quod inguinum *Inguinalis quare appellata.*
præsentaneum sit remedium, dicta est.

FORMA.

Cauliculus lignosus, purpureū & luteum in summo florem habens, ueluti Chamæmeli capitulum, undique per orbem incisuris diuisum, foliolis stellæ similibus. Quæ uero circa caulem sunt folia, oblonga & densa hirsutæ. Ex qua quidem delineatione omnibus perspicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse Atera-
atticum. Nam caulis eius lignosus est, folijs uestitus oblongis & densis, in cacumi-
ne flos illi purpureus & luteus, stellæ modo radiatus, qui subinde in pappos abit:
radix fibris multis capillata.

LOCVS.

Nascitur in collibus, montibus altis, & syluis.

TEMPVS.

Augusto mense ut plurimum floret, duratq; in magnam autumnii partem eius flores.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ est potentiæ, uti rosa: refrigerat enim, non tamen uehementer, & digerit atque exiccat, quod scilicet illi amara insit qualitas.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Aestuanti stomacho illita cōfert. Succurrit etiam oculorum inflammationibus, bubonibus, & procidenti sedi. Tradunt partem in flore purpuream, si bibatur ex aqua, angina correptis, & puerorum comitialibus opitulari. Recens inguinum inflammationibus illita prodest. Sicca sinistra manu dolentis decerpta, inguini adalligata doloribus liberat.

EX GALENO.

Non tantum illitum, sed etiam suspensum bubonas sanare creditur. Habet uero quiddam etiam digerens, ut mistæ sit facultatis, uerum id non adstringit.

EX PLINIO.

Bibitur aduersus serpentes. Sed ad inguinum medicinam sinistra manu decerpi iubent, & iuxta cinctus alligari. Prodest & coxendicis dolori adalligata.

ASTER
ATTICVS.

Sternkraut.

DE AGROSTI CAP XLVIII

135

NOMINA.

ΓΡΟΣΤΙΣ Græcis, Gramen Latinis, Germanis Grasß appellatur. Gramen uero dictum est, quod geniculatis internodijs mirifice serpat, à gra *Gramen unde dictum.* diendo, uel à gignendi fecunditate: siquidē crebrò ab ijs nouas spargit radices.

FORMA.

Geniculatis per terram serpit ramulis, & ab ijs dulces geniculatasq; radices spargit. Folia eius acuminata, dura, & ut parue arundinis lata, quæ iumenta bouesq; pacunt. Ex quibus uerbis planum fit omnibus, plantam hanc, cuius picturā damus, esse ueri graminis genus: geniculatis enim ramulis per terrā serpit, & ab ijs dulces, geniculatas, & exiguas admodum ac tenues radices spargit. E dodrantalibus etiam ramulis circa unumquemq; geniculū bina folia acuminata, dura ac lata emittit. Floribus deniq; ad gramē Parnasi accedere uidetur: candidi enim sunt, & quinis distincti folijs, & his ipsis dissectis: quibus decidentibus folliculi rotundi lini instar, semine pleni exiguo, ut Parnasi gramen, prodeunt. Adeò ut nemo sit qui non uideat illi per omnia graminis respondere notas. Quare reprehensione digni sunt, qui Eur- *Error quorundā seplastiariorum.* phrasiam esse putant.

LOCVS.

Pasim nascitur in umbrosis locis, & dumetis.

TEMPVS.

In fine ferè Aprilis floribus suis candidis & elegantibus ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Radix graminis mediocriter frigida & sicca est, mordacitatē quandam exiguam, & partium tenuitatem obtinens. Herba uero ipsa in primo quidem excessu refrigerat, in humiditate uero & siccitate moderata. Semen alibi quidem imbecillum est, in Parnaso uero desiccatorium, & tenuium partium & subacerbum.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Graminis radix trita & illita uulnera conglutinat. Decoctum eius in potu torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. Calculosa etiam uesicæ excrementa cōminuit.

EX GALENO.

Radix cruenta ulcera glutinat. Cæterū mordacitas & tenuitas quæ radici inest, exigua est quidem, sed interdum tamen frangere lapides assolet, si quis ipsam decoquens bibat. Semen autem alterius quidem imbecillum est, eius uero quod in Parnaso nascitur, urinam ciet, & fluxus uentris & stomachi resiccat.

EX PAULO.

Gramen Parnasi maximè utile est, siccatur, modicè refrigerat, tenuiū partiū, & subacerbum, eoque uulnera cruenta glutinat, & decoctū eius uesicæ calculos confringit.

EX PLINIO.

Decoctum gramen uulnera conglutinat, quod & ipsa herba tusa præstat: tuerq; & ab inflammationib; placat. Decocto adijcitur uinum ac mel: ab aliquibus & thuris, & piperis, & myrrhæ tertiæ portiones. Rursusq; coquitur in æreo uase ad dentiū dolores & epiphoras. Radix decocta in uino, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus, ulceribusq; uesicæ. Calculos frangit. Semen uehementius urinā impellit. Aluū uomitionesq; sistit. Priuatim autē draconū morsibus auxiliatur. Sunt qui genicula nouē uel unius, uel è duabus tribusue herbis, ad hunc articulorū numerū inuolui lana succida nigra iubeāt, ad remedia strumę panorūm ue. Ieiunū de- *Superstitiosum.* bere esse qui colligat. Ita ire in domū absentis cui medeat, superuenienti q; ter dicere, Ieiunio ieiunū medicamentū dare, atq; ita alligare, triduoq; id facere. Quod è graminū genere septē internodia habet, efficacissimè capiti cōtra dolores adalligat. Quidā propter uesicæ cruciatus decoctū ex uino gramē ad dimidias è balneis bibi iubent.

GRAMEN.
Gras.

A tēs in pappos euanescent, & caduci marcent, ita ut non nisi uere sese forte fortuna ferant obuiam, quo potissimum tempore flos & caulis sine folijs uident. Quapropter qui herbam ipsam hoc tempore non cōspexerunt, & tam subitam floris & caulis iacturam haud animaduuerunt, sine utriusq; nasci crediderunt. Nos tamen & florem & caulem sepius oculis contemplati sumus, ideoq; ut utriusq; pictura accederet diligenter curauimus.

LOCVS.

Nascitur prope fontes, & in aquosis locis.

TEMPVS.

Flores uere, & in Aprili colligunt; ab hoc enim tempore, ut paulo antè diximus, nusquam apparent. Folia & radix tota aestate durant.

TEMPERAMENTVM.

Folia Tussilaginis uirentia aqueæ substantiæ admistionem habent, ut hac ratione frigida & humida dici possint. Sicca uero acriora sunt, ideoq; calida.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Tussilaginis folia trita cum melle illita, ignibus sacris, & inflammationibus cunctis medentur. Eadem sicca incensa, eos qui sicca tussi & orthopncea infestantur, quum fumum per infundibulum hianti suscipiunt ore, sanant. Abscessus thoracis rumpunt. Eadem radix suffita potest, foetumq; emortuum in aqua mulsa cocta & pota eijcit.

EX GALENO.

Bechium ideo nuncupatum est, quod *βήχης*, id est, tusses & orthopnceas iuuare creditum sit, si quis uidelicet folia arida aut radicem in prunis accendens, ascendentem inde fuliginē inspiratu attrahat. Est autem modicè acris, ut sine molestia noxae omnes thoracis abscessus credita sit rumpere. Sanè folia uiridia partes cruda inflammatione obfessas illitu extrinsecus adiuuant, propter aquæ humiditatis admistionem, qua omnia uirentia tenera, alia plus, alia minus participant. Nam sicca Bechij folia acriora sunt, quàm ut inflammatione laborantibus partibus conueniant.

EX PLINIO.

Tussilaginis aride cum radice fumus per arundinem haustus aut deuoratus, ueterem sanare dicitur tussim; sed & in singulos haustus passum gustandum est.

DE BUGLOSSO CAP. LI.

NOMINA.

BΟΥΡΑΝΘΕΟΝ Græcis; Buglossum, Bubula lingua, Bouis lingua Latinis, quod scilicet eius folia bubulæ linguæ similia sint; officinis & herbarijs Borrage, Germanis *Burrettsch* dicitur. Alia uero herba est quæ hodie Buglossa uulgò nominatur, ut suo loco indicabimus.

FORMA.

Buglossum Verbasco simile est, folium habens in terram depressum, asperum, nigrius, bubulæ linguæ non dissimile. Florem cœruleum, speciosum. Quæ nimirum descriptio ita hodie uocatæ Borragini herbæ quadrat, ut nemo non, nisi talpa cæcior sit, ueterum esse Buglossum uideat. Qui tamen eius rei plura argumenta desiderat, ea quæ libro primo, cap. xxxiij. nostrorum Paradoxorū produximus, legat, & nihil puto deinceps dubitabit.

LOCVS.

Nascitur in planis & sabulosis locis. Passim etiam hodie in hortis seritur, ob id olitoribus optimè cognitum.

TEMPVS.

Carpitur Iulio mense.

TEMPERA-

BVGLOSSVM

-R. SCHEFF.

Borragem.

DE ALOE CAP. XLIX

137

NOMINA.

Aloe Græcis, Aloë Latinis appellatur. Officinæ ueterem appellationē retinuerunt. Germani destituti peculiari nomenclatura, pariter Latinis Aloën uocant. Sunt qui hanc à crassis folijs, & similitudine quam cum Semperuiuo habet, Semperuiuum marinum nominent.

*Semperuiuum
marinum.*

FORMA.

Scyllæ folium habet Aloë, crassum, pingue, modicè latum, rotundū, repandumq̃. Folia utrinq̃ gerunt ex obliquis aculeos raros, & breues. Caulem profert Antheri- co similem, florem album, semen Asphodelo simile. Graui est tota herba odore, & gustu amarissima. Radice una, pali in terram adaçti specie. Nostra pictura non nisi radicem & folia ob oculos ponit, reliqua hoc tempore habere non potuimus. Da- bimus autem operam, modò Deo sicuiusum fuerit, ut aliquando integræ plantæ pi- cturam studiosis exhibere liceat.

LOCVS.

Nascitur copiosissima in India, præpinguisq̃, unde succus quoq̃ defertur. Pro- uenit etiam in Arabia Asiæq̃, & in maritimis aliquot locis, & insulis, ut in Andro. Nunc in aliquot hortis Germaniæ nostræ plantatur.

TEMPVS.

Neque florem neque semen in stirpe nobis uidere contigit, quare de ijs quo ni- mirum proueniant tempore nihil certi monstrare possumus.

TEMPERAMENTVM.

Aloë calefacientiū est primi ordinis intensi, aut secundi remissi, tertij autem exic- cantium.

VIRES.

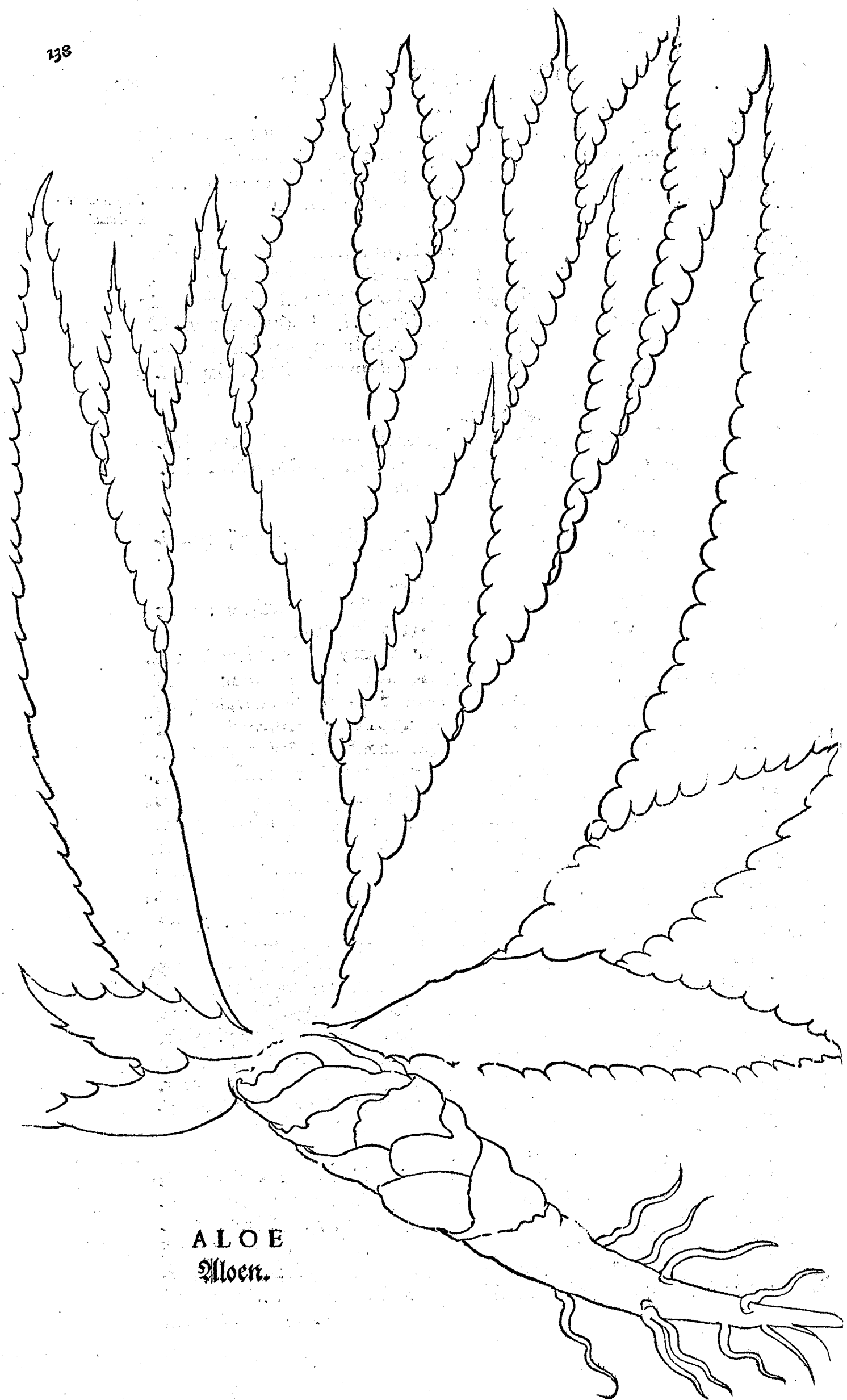
EX DIOSCORIDE.

Duo sunt succi concreti genera. Vnum arenosum, quod sedimentū purissimæ aloës uidetur (hoc officinis Caballinū uocatur.) Alterum iecinoris modo coactum (Succotrinū barbari appellāt.) Eligito purā quæ nihil doli sensit, sine calculis, splen- dentem, subruffam, friabilē, iecinoris modo concretā, facillè liquefcentē, eximie ama- ritudinis. Reprobato autem nigram, & fractu contumacē. Est aloë uis adstringere, somnum cōciliare, exiccāre, corpora densare, aluum soluere, & stomachū purgare. Pondere cochleariū duorū in aqua frigida, aut tepida pota, sanguinis excreationes sistit. Regium morbū purgat tribus obolis ex aqua, aut drachmę pondere in potu. Deuorata cum resina, aut cum aqua, aut cocto melle excepta, aluū soluit. Trium dra- chmarū pondere perfectè purgat. Mixta alijs purgatorijs medicamentis, stomacho minus noxia ea reddit. Siccata & insparfa, uulnera glutinat, & ulcera ad cicatricem perducit, compescitq̃. Priuatim autem exulceratis genitalib. medetur, & rupta in- fantium præputia agglutinat. Condylomata, rimasq̃ sedis cum passo mixta sanat. Sanguinis eruptiones ex hæmorrhoidibus factas compescit. Digitorum reduuias ad cicatricem perducit. Liuires & sugillata cum melle delet. Palpebrarū scabrities, angulorumq̃ prurigines lenit. Dolorem capitis sedat temporibus & fronti ex ace- to cum rosaceo inuncta. Capillos fluentes cum uino compescit. Tonsillis, gingiuis, & omnibus oris ulcerib. ex melle & uino prodest. Torretur oculorum medicamen- tis in testa pura & candente, rudiculaq̃ subinde uersatur donec equaliter torreatur. Lauatur ut quod est arenosissimum subsidat, tanquam inutile, & leue & pinguis- mum assumatur.

EX GALENO.

Hæc herba non admodum apud nos prouenit: & quæ in magna nascitur Syria aquosior est, & facultatis imbecillioris: attamen usque adeò desiccare potest, ut uul- nera conglutinet. At in regionib. calidioribus, qualis est Cœlesyria & Arabia, mul- tō est melior. Optima uero Indica, cuius liquor est id quod ad nos importatur medi- camentū cognominatū aloë, ad plurimas res propter siccitatē mordicationis exper- tem utile. Est autem nō simplicis naturæ, sed, ut indicio est gustus, adstringit simul

M 3 & amara

ALOE
Moer.

A & amara est. Adstringit quidem mediocriter, sed uehementer amara est. Subducit & uentrem, utpote ex numero medicamentorum quae Graeci ab excernendo stercore uocant *ἐκσπρωγνῆς*. Verum & ipsius facultatis misturam attestantur particularia eius opera: nam & gratum stomacho est medicamen, ut si quid aliud, & sinus glutinat. Sanat & ulcera quae aegre ad cicatricem duci possunt, & maxime quae in ano sunt & pudendo. Iuuat etiam eorum inflammationes aqua liquata, & uulnera ad eundem modum glutinat. Congruit similiter utenti & ad inflammationes in ore, naribus, & oculis. In summa, repellere & discutere simul potest, cum hoc ut paulum ex tergeat, quantum uidelicet ulceribus puris non sit molestum.

EX PLINIO.

Natura Aloës spissare, densare, & leuiter calfacere. Vfus in multis & principalis, aluum soluere, cum penè sit sola medicamentorum quae per se id praestant. Confirmat etiam stomachum, adeo ut non infestet ulla uis contraria. Bibitur drachma. Ad stomachi uero dissolutionem, in duobus cyathis aquae tepidae uel frigidae, cochlearis mensura, bis terue in die ex interuallis, ut res exigit. Purgationis etiam causa plurimum tribus drachmis. Efficacior, si pota ea sumatur cibus. Capillum fluentem continet cum uino austero, capite in sole contra capillum peruncto. Dolorem capitis sedat, temporibus & fronti imposita, ex aceto & rosaceo. Dilutiorque infusa, oculorum uitia omnia sanari ea conuenit. Priuatim pruriginis & scabiem genarum, item insignita ac liuida, illita cum melle, maxime Pontico: tonsillas, gingiuas, & omnia oris ulcera. Sanguinis excreationes, si modicae sint, drachmae pondere ex aqua, si minus, ex aceto pota. Vulnerum quoque sanguinem, & undecumque fluentem sistit per se, uel ex aceto. Alias etiam est uulneribus, utilissima, ad cicatricem perducens. Eadem inspergit exulceratis genitalibus, uirorum condylomatibus, rimisque sedis, alias ex uino, alias ex passo, alias sicca per se, ut exigit mitiganda curatio, aut coercenda. Haemorrhoidum quoque abundantiam leniter sistit. Dysenteriae infunditur. Et si difficilius concoquantur cibi, bibitur à cena modico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deuorantur pilulae cum mellis decocto, aut resina terebinthina, ad purganda interiora. Digitorum pterygia tollit. Oculorum medicamentis lauatur, ut quod sit arenosissimum subsidat. Aut torretur in testa, pennaque subinde uersatur, ut possit aequaliter torreretur.

DE BECHIO. CAP. L.

NOMINA.

BEXION Graecis, Latinis Tussilago autem Farfaria dicitur. Sic uocata quod *βυξῆς*, hoc est, tussis iuuare credita sit. Herbarijs & officinis hodie Ungula caballina appellatur. Germanis *Koshib/oder Brandlattich*/quod scilicet equinae ungulae persimilis sit, & ambustis medeatur.

Bechion unde dictum.

Ungula caballina.

FORMA.

Folia hederæ habet, sed maiora, sex aut septem à radice prodeuntia, supernè uirentia, inferiore autem sui parte albida, plures angulos habentia. Caulem palmum altum. Florè uere prodeuntem pallidum, quem unam cum caule cōfestim abijcit. Inde nonnulli existimauerunt sine caule hanc herbam nasci. Radix illi tenuis est, quae minimè in utilis esse potest, quandoquidè illius, ut ex sequentibus, patebit, in rumependis thoracis abscessibus, & erigendo ex utero emortuo foetu usus sit. Subesse itaque errorem in Dioscoride manifestissimum est, ubi radicem Tussilaginis *αἰγυσιον* esse inquit, quem tamen nemo interpretum, quod sciam, animaduertit. Hoc etiam adijciendum duxi pro confirmanda Dioscoridis descriptione, & confutanda erronea quorundam sententia, flores Tussilaginis esse fugacissimos: ipsi enim enatis breui uigor uitaeque durat, longissimaque mora triduum aut quatrimum, post quod ilico tempus flaccescen-

Bechion non nascitur sine flore.

Dioscoridis locum emendatus.

TVSSILAGO

Roschub.

Buglossum calidi humidique temperamenti est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folium Buglossi in uinum deiectum animi letitiam efficere creditur. Aiunt quæ tres caules emittat si cum radicibus & semine tota teratur, & in potu detur, contra tertianos rigores prodesse; ad quartanas uero quæ quatuor. Horum autem decoctio in uino fiat. Herbam abscessibus etiam utilem esse ferunt.

EX GALENO.

Buglossum uinis iniectum lætitiæ & hilaritatis causa esse creditum est. Sed & ijs qui ob faucium asperitatem tussunt, in melicrato coctum conuenit.

EX PLINIO.

Buglossum præcipuum quod in uinum deiecta, animi uoluptates auget, & uocatur Euphrosynum. Buglossum inarescente, si quis medullam e caule eximat, dicatque ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei septem folia ante accessione, aiunt à febre liberari.

EX SYMEONE SETHI.

Buglossum urinam cit, & sitim sedat. Caules eius cocti & crudi comesti iecoris affectibus profunt. A uiatoribus ex eo conficitur zulapion, & est utile.

DE BUPHTHALMO CAP. LI.

NOMINA.

BΟΥΦΘΑΛΜΟΝ Græcè, Buphthalmū Latinè. Hodie oculus bouis aut uaccæ, & Cotula non foetida herbarijs uocatur. Germanis Kindsaug/oder Kuaug. Buphthalmum autem non alia ratione dixerunt ueteres, quam quod eius flores oculi imitentur formam, & boum potissimū oculis similes sint. Germanicè etiam Kūdill/hoc est, uaccinum anethum dicitur, quod scilicet uerum Anethum eius folia referre uideantur.

Cotula non foetida.
Buphthalmum
cur dictum.
Anethum uaccinum.

FORMA.

Buphthalmum caulem tenerum emittit, folia foeniculo similia, flores luteos Anthemide maiores, oculorum figura, unde & nomen traxit. Hæ siquidem notæ ad amulsim conueniunt herbæ quam uulgus herbariorum Cotulam non foetidam uocant; caules siquidem eius teneri, folia foeniculo similia. Nec te moueat quod à Dioscoride Buphthalmo lutei flores tribuuntur, Cotulæ autem non foetidæ albi sint; ad discum enim mediūmue Dioscorides respexit, quod luteum est, non ad ambitum, in quo folia radiata candida, ut in Chamæmelo, existunt. Quod dicimus, confirmantque Galenus lib. vi, de simpl. medic. facul, in hunc modum scribit: Buphthalmi, inquit, flores colore Anthemidis floribus simillimi sunt, sed multo maiores. Serapion quoque florem eius magis luteum flore Chamæmeli esse ait. Si itaque Anthemidis floribus simillimi sunt, nec nisi sola magnitudine differunt, & Anthemidis propriè dictæ flores in medio lutei, & per ambitum candidi existunt, necesse est ut Buphthalmi etiam flores tales sint, ut scilicet candida illorum folia, luteum medium cingant. Quid multa? Buphthalmi flores ab Anthemidis floribus non nisi sola magnitudine differunt: grandiores enim Buphthalmi flores quam Anthemidis conspiciuntur, reliqua facie quam simillimi. Quod igitur ad colorem attinet, in nullo uariant. Iam dictis accedit, quod Serapionis interpres sub Cotulæ nomine Buphthalmum deliniat. Denique congenerem esse planè herbam Buphthalmum cum Anthemide Dioscoridis tractandi ordo abundè docet, quum constet illum tres herbas sibi admodum similes, Chamæmelū nempe, Partheniū, & Buphthalmū, uno in loco describere. Vnde iterum palnū fit Buphthalmū esse Cotulā non foetidā, quod scilicet Chamæmelo prorsus similis sit, excepto duntaxat flore, qui in illa maior est.

Obiectionis solutio.

LOCVS.

BVPHTHALMVM

Rindsaug.

LOCVS.

In campis & circa oppida nascitur.

TEMPVS.

Carpitur Iulio Augustoq; mensibus, & durat etiam usq; ad autumnii medium.

TEMPERAMENTVM.

Flores Bupthalmi acriores sunt Chamemeli floribus, ob id illis sunt calidiores.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Bupthalmi flores cum cerato triti, cedemata & durities discutiunt. Ferunt post exitū à balneo potam, regio morbo correptis coloris bonitatē tractu temporis red dere.

EX GALENO.

Bupthalmi flores Anthemidis floribus uehementius discutiunt, adeò ut & du- rities ex cerato mixti sanent.

EX PLINIO.

Bupthalmos cum cera scirromata discutit.

DE BELLIDE CAP. LIII.

NOMINA.

BELLIS neq; à Dioscoride, neq; à Galeno, nec alijs etiam Græcis, quod sciam, descripta est, ideoq; græco nomine destituitur. Latinam itaq; dun taxat appellationem habet, & Bellis siue Bellius, autore Plinio, nomina tur.

GENERA.

Duorum est generum, maioris & minoris discrimine insignis. Minor Bellis est ea quam officinæ Consolidam minorem appellant. Hæc iterum duum est gene- *consolidam minor.* rum. Quædā enim hortensis & domestica est Bellis, hanc Germani *Donatblüm* le/oder rote blümle nominant. Altera syluestris, quam uulgo herbariorum Pri- mulam ueris, quod scilicet uere inchoante mox erumpat, Germani autem *Was-* *Primula ueris.* lieble/& Kleinzeitlöfle nuncupant. Maiorem officinæ nonnullæ Consolidam me- *consolidam media.* diam, quod credatur uulnera glutinare, Germani *Genßblüm* uocant, Nos aliam Consolidam mediam infra describemus.

FORMA.

Minor hortensis, syluestri, præter florem qui rubicundus est, per omnia similis *Minor.* est. Constant uero flores ij interdum simplici, interdū multiplici foliorum cōtextu, ut pictura affabre ostendit. Syluestris, Plinio lib. xxvi. cap. v. teste, flore cōstat albo, *Plinij locus ex-* aliquatenus rubente, quinquagenis ternis, interdū etiam quinquagenis quinis bar- *plicatur.* bulis circinato, folio pingui, in terra iacente, in rotundum oblongo, leuissimè serra- to. Neq; obstat quod Plinius lib. xxi. cap. viij. Bellio luteum esse florē tradat, quia non ad ambitum, sed ad discum mediū me florīs, quod sanè luteum est, respexit. Hinc est quod à quibusdam Plinij locus ita legatur: Luteum & Bellio, ut subaudia tur semen. Maior Bellis procerior assurgit, folio non admodum diuerso, altioribus *Maior.* duntaxat crenaturis laciniato, coliculis tenuibus, surculosis, cubitū altis, flore prio- ri non dissimili, maiore, paucioribus tantum barbulis, & in uniuersum candidis, medium luteum in orbem concinnè cingentibus.

LOCVS.

Pasim in pratis uterque nascitur Bellius. Iam & in hortis seritur, sed flore multi- plici, barbularum stipatu densiore.

TEMPVS.

Minor primo statim uere apparet, & tota ferè æstate durat. Maior autem in Ma- io menſe floret, quo etiam tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

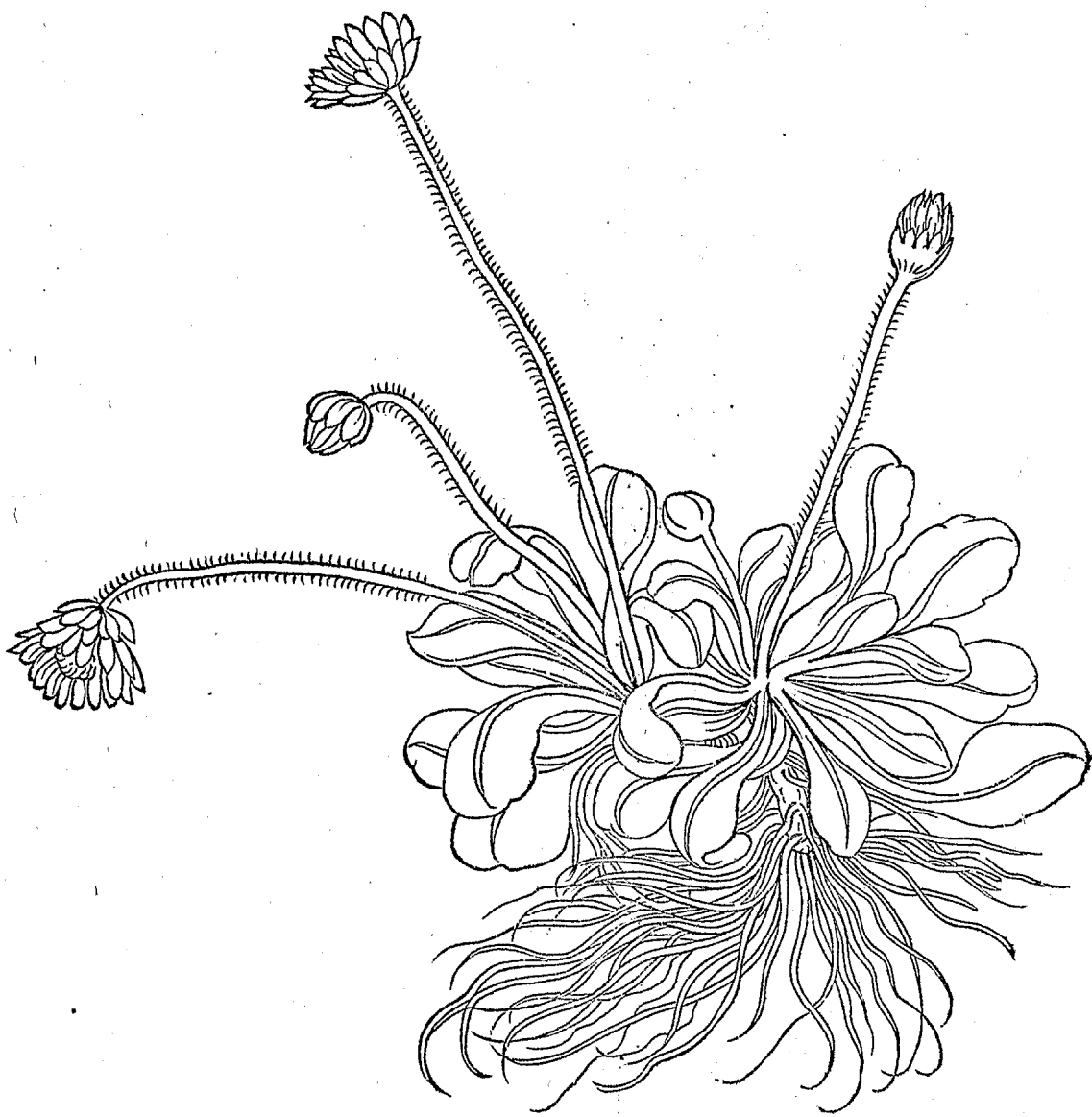
Bellius uterque calidus & siccus est, id quod ex Plinio colligi potest, qui illorum

N ad dis

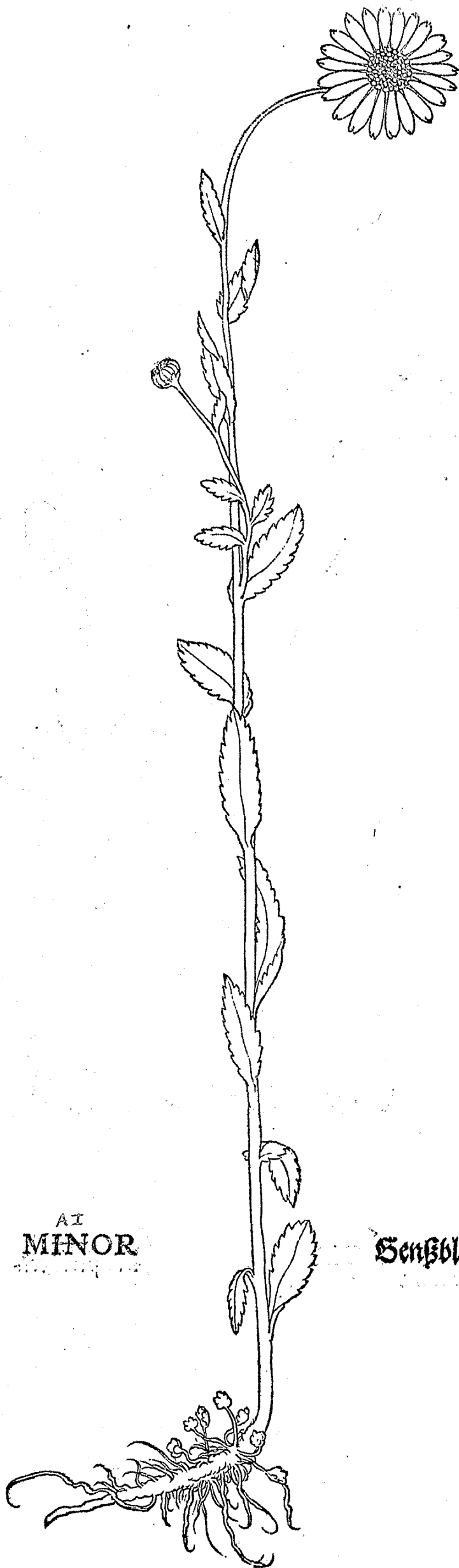
BELLIS MINOR
HORTENSIS.

Monatblum.

BELLIS MINOR
SYLVESTRIS.

Maßlieberr.

AI
BELLIS MINOR

Senßblum.

A ad discutiendas strumas usum esse scribit. Acetosus tamen sapor quem in gustu minor prae se fert, aliquam frigiditatis in ea portionem esse monstrat. Quicquid tamē sit, exiccare Bellios euidentissimum est.

VIRES.

Quotquot hodie uiuunt uulnerariā herbam Bellium esse nouerunt, ualetq̃ potissimū in capitis fractura admota. Succus etiam herbæ utiliter uulneratis bibitur. Laudatur etiam herba ad membrorum resolutionem, quam Græci paralyfin uocant; itemq̃ ad podagras, ischiada, & aduersus strumas.

DE BRATHY CAP. LIIII.

NOMINA.

ΠΑΘΥΣ ἡδὲ Βελγυρὸν Græcis, Sabina uel Sauina Romanis, Seuenbaum Germanis dicitur. Officinæ nomen uetus retinuerunt.

GENERA.

Duū est generum Sabina. Vnum quod hic pictum exhibemus: alterum Tamaricis folia habens.

FORMA.

Primi generis Sabina folijs Cupresso similis est, spinosior tamen, graui odore, acris & feruens. Arbor breuis, & in latitudinem magis se fundens & explicans. Topiarius itaq̃ frutex est, immortalis coma uirēs, patulo fastigio, iuniperi similitudine.

LOCVS.

Pasim in hortis nascitur.

TEMPVS.

Quouis tempore colligi potest, potissimū autē autumnō dum semine pregnans est.

TEMPERAMENTVM.

Tertij est ordinis excafacientiū & desiccantium, & ex numero eorum quæ uel maximē tenuium sunt partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Prioris folijs nonnulli pro suffitu utuntur. Vtriusq̃ folia nomas sistunt. Inflammationes illita mitigant. Cum melle illita nigritias repurgant, itemq̃ sordes & carbunculos abstergunt. Cum uino pota sanguinem per urinam ducunt, foetumq̃ excutiant. Idem apposita & suffita præstant. Miscentur unguentis excafacientibus, priuatim Gleucino.

EX GALENO.

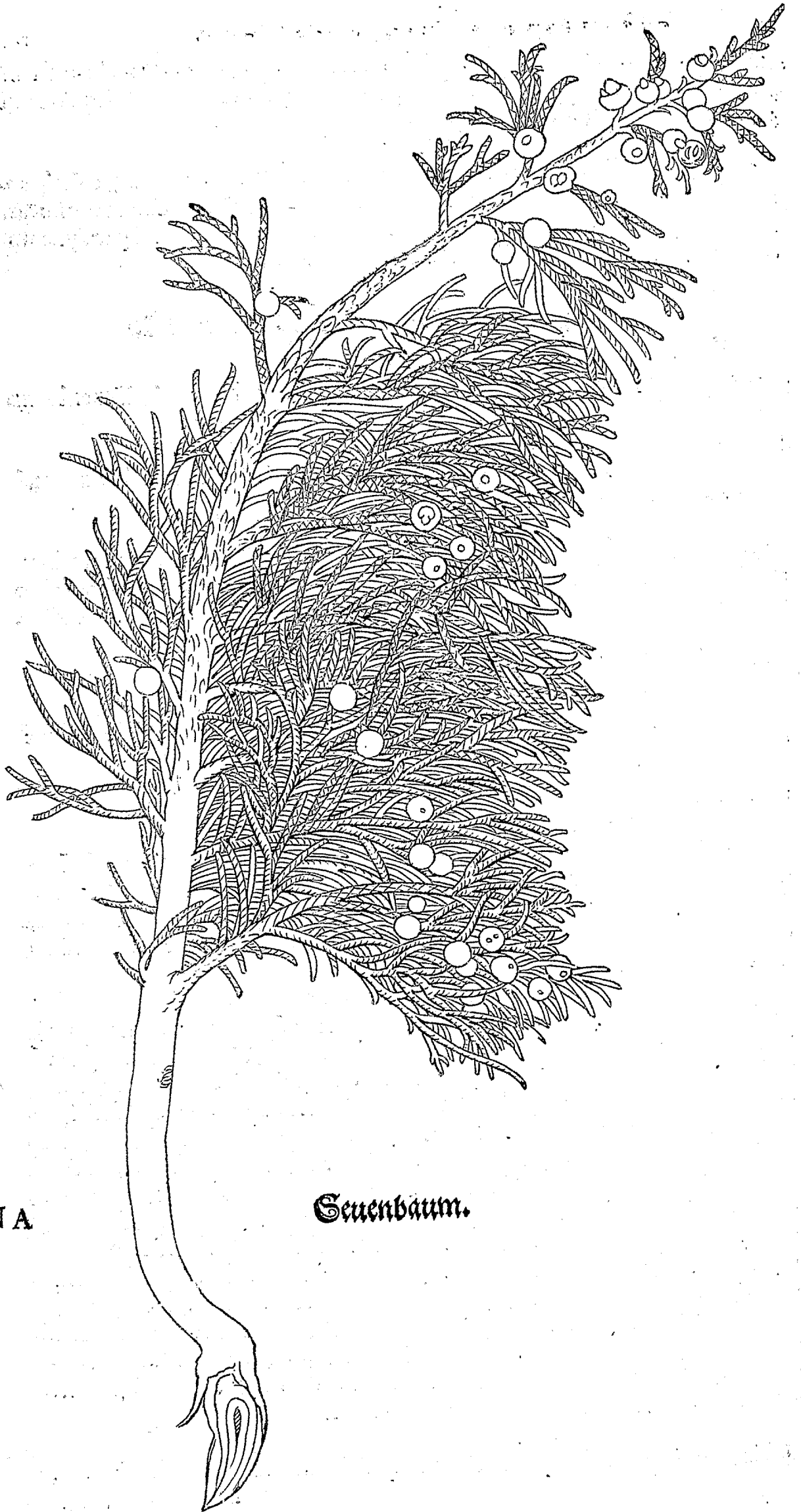
Sabina ex numero est fortiter exiccantiū, idq̃ secundum tres qualitates quas in gustu prae se fert similiter Cupresso, nisi quod ea acrior est, & ut sic dicā, magis aromatica, seu odorator. Igitur huius quam modo dixi qualitatē est particeps, nempe acrimoniæ cōsistentis in calido temperamento, præterea amaritudinis & adstrictiōnis obscurioris quā in Cupresso. Siquidē quanto magis acrimonia superat, tanto etiam potētius digerit. Itaq̃ glutinare nequit ob siccitatis & caliditatis robur. Nam utriusq̃ illi tantum inest, ut etiam tendat, & inflammationē afferat. At putredinibus similiter Cupresso accommodari potest, maximē ijs quæ maligniores fuerint, & diuturniores. Nam hæc citra noxam medicamento uehementiam perferunt. Quin & quæ atra sunt reddita, & admodum sordida, ea cum melle expurgat. Carbunculos item soluit. Porro ob essentiæ partiū uel tenuitatem menses quoq̃ prouocat, ut si quid aliud. Et sanguinem per urinas mouet. Foetum etiam uiuentem interficit, & mortuum eijcit. Unguentis inditur, & potissimū Gleucino, & in multas antidotos inijcitur. Quidam uero etiam Cinnamomi uice duplum eius adiiciunt: est enim extenuandi & digerendi facultatis, si pota fuerit.

EX PLINIO.

Sabina à multis in suffitus pro thure assumitur. In medicamentis uero duplicato

N 3 pondere

SABINA

Seuenbaum.

A pondere eisdem effectus habere quos cinnamomum traditur. Collectiones minuit, & nomas compescit. Illita ulcera purgat. Partus emortuos apposita extrahit & suffitu. Illinitur igni sacro & carbunculis. Cum melle & uino pota, regio morbo medetur, Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ sanari tradunt.

DE BATO CAP. LV.

NOMINA.

BATOZ Græcis, Rubus aut sētes Latinis uocatur. Aliquibus Mora uaticana, corrupta uoce, eius fructus dicuntur, cum dicendum esset mora uacinia. Nam in hodiernum usque diem Græci mora illa à *Bátro*, *Bodrua* uel *Batzina* cognominant. testis Galenus libro sexto, de compos. medica. secundum locos, cap. primo. Vergilius in Bucolicis unius literæ immutatione uacinia uocauit, inquiens: Alba ligustra cadunt, uacinia nigra leguntur. Eclog. ij. A nostræ ætatis medicis barbaris & herbarijs mora bacci appellantur, cum illis dicendum esset mora bati. Theophrasto libro iij. de plantarum historia, cap. xvij. Chamæbatos, quasi dicas humilis rubus, appellatur, Germanicè Bromber.

FORMA.

Rubum omnes nouerunt, ubique enim uestibus prætereuntium sese affigit, remoramq; uiatoribus inijcit. Caulem habet minacibus ac pungentibus spinis & aculeis uestitum. Folia incisuris diuisa, nigricantia ab uno latere, altero candentia. Florem initio rubescentem, dein candidum profert, quo abeunte fructus exit, qui cum maturuerit moro persimilis fit nigrescens, aubus gratus, nec hominibus insuauis cibus. Inest illi succus sanguineus, & ueluti cruore atro manus inficiens.

LOCVS.

B Passim in dumis prouenit Rubus, qui protinus quàm paulò accreuit, retro uergit in terram, atque ita radicatur, iterumq; ex se nascitur.

TEMPVS.

Diuersis temporibus folia, flores & fructus Rubi colliguntur. Folia nanque in uere; flores æstatis initio, Iunio nimirum & Iulio mensibus; fructus autem ubi iam maturuerit per messes & extrema æstate decerpitur.

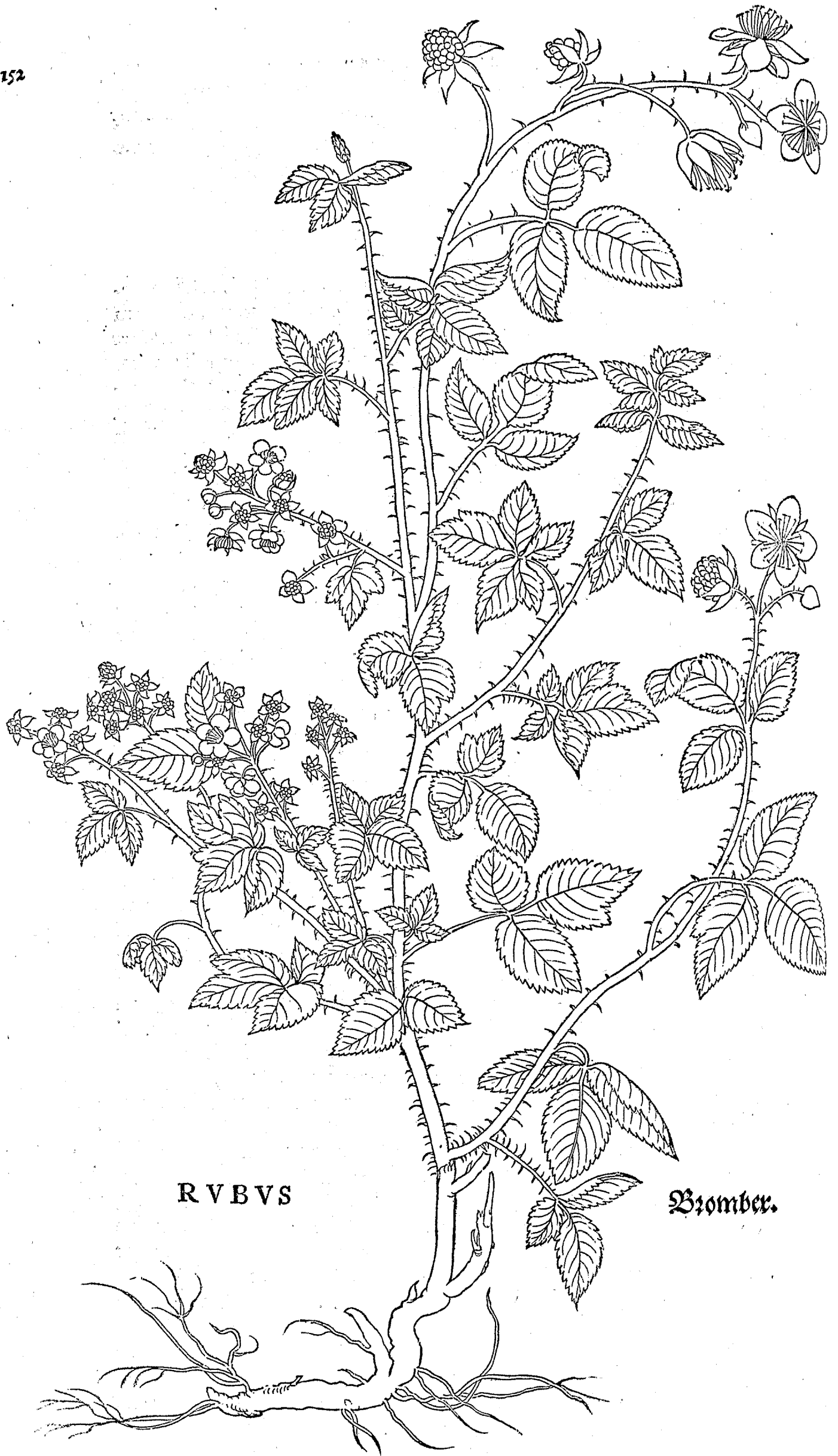
TEMPERAMENTVM.

Rubi folia, germina, flores, fructus & radix qualitate adstringente participant, eaq; non obscura. Sed hoc inter se differunt, quod folia potissimū & recens nata plurimum in se habeant aqueæ substantiæ, parum uero adstringant. Eadem ratione & germina. Est itaq; eorum temperies ex terrea frigida essentia, & aquea tepida. Fructus autem, si quidem maturus fuerit, non parum habet succi temperati calidi, qui dulcis est. Proinde eam ob rem, & propter modicam adstrictionem, elui non insuauis est. At immaturus à frigida terrea substantia uincitur, ac proinde acerbus est, & exiccatorius. Vterq; autem siccatus reconditur, ualidius quàm recens desiccans.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Rubus adstringit & desiccatur. Capillos tingit. Ramorum eius decoctum potum aluum sistit, & sceminarum profluuium cohibet. Presteris morsui utile. Gingiuas firmat. Oris ulceribus folia cōmanducata medentur. Cohibent herpetas, & in capite achoras, oculosq; procidentes, condylomata & hæmorrhoidas, illita folia sanant. Cardiacis & stomachi doloribus trita & imposita subueniunt. Succus ex caulibus, folijsq; eius expressus, & in sole coactus, efficacius omnibus iam dictis medetur. Fructus eius optimè maturi succus, ad oris medicamenta cōuenit. Sistit & aluum in media maturitate comestus. Flos quoq; eius in uino potus aluum sistit.

RVBVS

Bromber.

EX GALENO.

Folia & germina Rubi si mandantur, aphthas & alia oris ulcera sanant. Quin & alia uulnera glutinare ualent. Flos eius eandem fructui immaturo facultatem possidet: utraq; ad dysenterias, & uentris profluuiā, eiusq; robur deperditū, & sanguinis expuitiones, idonea remedia. Radix præter adstrictionē non paucā in se habet substantiam tenuem, propter quam etiam in renibus lapides comminuit.

EX PLINIO.

Nec Rubos ad maleficia tantum genuit natura, ideoq; ex eis mora uel hominib; cibos dedit. Vim habent siccandi, adstringendiq; gingiuis, tonsillis, genitalibus accommodatissimi. Aduersantur serpentium sceleratissimis, hæmorrhoidi & presteri, flos & mora. Scorpionum uulnera sine collectionum periculo iungunt. Vrinam ciunt. Caules eorū tunduntur teneri, exprimiturq; succus, mox sole cogitur in crassitudinem mellis, singulari remedio contra mala oris, oculorumq; sanguinem excreantes, anginas, uuluas, sedes, celiacos, potus aut illitus. Oris quidem uitis etiam folia cōmanducata profunt, & ulceribus manantibus, aut quibuscunq; in capite illinuntur. Cardiacis uel sic per se imponuntur à mamma sinistra. Item stomachi doloribus, oculisq; procidentibus. Instillatur succus eorum & auribus. Sanat condylomata cum rosaceo cerato. Calculorum ex uino decoctum præsentaneū est remedium. Item per se in cibo sumpti cymæ modo, aut decocti in uino austero, labantes dentes firmant. Aluū sistunt & profluuiā sanguinis. Dysentericis profunt. Siccantur in umbra, ut cinis crematorum uiam reprimat. Folia quoque arefacta & contusa, iumentorum ulceribus utilia traduntur. Mora quæ in ijs nascuntur, uel efficaciorē stomatice præbuere quàm satia morus. Eademq; compositione, uel cum hypocisthide tantum & melle bibuntur in cholera, & à cardiacis, & contra araneos. Inter medicamenta quæ styptica uocant, nihil efficacius Rubi mora ferentis radice decocta in uino ad tertias partes, ut colluantur eo oris ulcera, & sedis foueantur, tantaq; uis est ut spongiæ lapidescant.

DE BALLOTE CAP. LVI.

NOMINA.

BΑΛΛΟΤΗ, ἡ μέλαν ὑπόδοσις Græcis, Ballote Latinis, Officinis Marrubiū nigrum, aut Marrubiastrum, aut Prasiū foetidum dicitur. Germanis *Marrubium nigrum* cur dictū. *schwarz Andorn/oder Andorn weible.* Marrubium à similitudine foliorum, nigrum à caulis colore, qui niger est Marrubij respectu, dicta Ballote est.

FORMA.

Caules ex se mittit Ballote quadrangulos, nigricantes, subhirsutos, ab una radice complures. Folia Marrubio similia, maiora tamen, subrotunda, pilosa, per intervalla in caule disposita, Apiastro similia, graueolentia, unde aliqui Apiastrum eam uocarunt. Flores in rotæ speciem caules circumiacent. Theophrastus etiam lib. vi. cap. ij. de historia plantarum, Balloten folio herbido, ferratori, incisurisq; profundioribus & conspectioribus discreto constare scribit. Vnde liquidò constat hanc quam pictam damus esse ueram Balloten, quod illa sit herba fruticosa, quadrangulis caulibus assurgens, nigris, hirsutis ferè, folio Marrubij, sed maiore, piloso, cingente per intercapedines caulem, odore graui, orbiculato florum purpureorū ambitu, qui scapos uerticillatim obducunt.

LOCVS.

Nascitur propter uias, domos, sepes, cœmiteria, & alijs umbrosis in locis.

TEMPVS.

BALLOTE

Schwartz and...

TEMPVS.

A Floret in fine Iunij mensis, & initio Iulij, quo sanè tempore carpi cōmode potest.

TEMPERAMENTVM.

Amara & acris est, ideoq; calefacit in secundo ordine iam completo, aut tertio re-
misso; desiccatur autem in tertio.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Huius folia cum sale illita, canis moribus medentur. Feruenti cinere flaccescen-
tia, condylomata reprimunt, sordida q; ulcera cum melle purgant.

EX PAULO.

Ballote, quod alij Marrubium nigrum dicunt, acris est & absterforiæ facultatis.
Illitum cum sale canis moribus medetur.

EX PLINIO.

Vis eius efficax aduersus canis morsus, ex sale folijs tritis imposita. Item ad con-
dylomata, coctis cinere, in folio oleris. Purgat & sordida ulcera cum melle.

DE BATRACHIO CAP. LVII.

NOMINA.

BATRACHION Græcis, Batrachium & Ranunculus Latinis dicitur. Apu-

leius Sceleratā nominat. Vulgus medicorum perperam Pedem corui

uocat. Sunt etiam qui Flammulam, ab urendi facultate, appellant. Ger-

mani *Hanensüß*. Batrachion autem siue Ranunculus dicta est hauddu

biè, quod limitibus humidis opacisq; marginibus ranarum more lætetur: aut quod

aquis ubi ranæ degunt potissimū, gaudeat, aut quia inter eius frutices ranæ frequen-

ter inueniantur. Agreste uero Apium seu Apiastrum, quod folijs apium emuletur.

B Scelerata, eo quod comesta noxia sit: uel, quod magis arridet, quia ualidi sceleratiq;

mendicantes sibi crura & lacertos hac ipsa dilaniant, quò possint impudentius sti-

pem extorquere, atque hac impostura pecuniolam aucupari.

GENERA.

Plura sunt Ranunculi genera, Dioscorides uero & Galenus quatuor potissimū

esse tradunt. Primum duplex est: huius enim generis Ranunculus quidam sylue-

stris est: & hic iterum duabus discriminatur differentijs. Vnus enim luteos flores

profert, & Germanis *weisser Hanensüß* dicitur. Alter uero purpureos, qui mihi,

quod sciam, nondum uisus est. Quidam autem hortensis, qui nisi cultura accedat

prouenire haud solet. Hic itidem duplex est. Vnus qui simplici florum textura con-

stat, Germanicè *ungesülter garten hanensüß*. Alter multiplicè foliorū in floribus

cōpagem obtinet, ideoq; Germanis *gesülter garten hanensüß* dictus est. Alterum

quod à foliorum similitudine quam cum Apij folijs obtinet, à nōnullis *σέλωρον ἄγριον*,

id est, Apium sylvestre, uel Apium risus cognominatur. Germani *Wasserhanen-*

süß uocāt. Tertium genus exiguum est, ob id etiam Germanis *kleiner Hanensüß*

nominatur. Quartum etiam minimum, germanicè *Waldhenle* appositissima uo-

ce appellatur: est enim inter reliquas herbas quæ germanicè Pedes galli uocantur,

& minima, & non nisi in syluis ut plurimum prouenit, adeoq; composita uoce re-

ctissimè *Waldhenle* nominatur, quasi dicas minima inter pedes Galli, & in syluis

prognata. Estq; duūm generum: unum quidem lacteo flore, alterum luteo, ut pi-

ctura docet. Primū autem quod lacteo flore ornatur, est id quod à Dioscoride pin-

gitur, germanicè uocatur *Weiß waldhenle*. Alterum, *das gelb waldhenle*.

FORMA.

Primum Ranunculi genus folia Coriandro similia habet, latiora, uel ut Plinius

ait, ad maluæ latitudinē accedentia, subalbida & pingua. Florem luteum, interdū

purpureum. Caulem non crassum, cubitali altitudine. Radicem paruam, albam,

amaram,

Sceleratā.

Flammula.

Ranunculus uno
de dictus.Agreste apium.
Scelerata.Syluestris ran-
unculus.

Hortensis.

Apium sylvestre.

Primum genus.

RANUNCULI PRIMA SPECIES SYLVESTRIS.

Weisser Hanenfuß.

RANUNCULI HORTENSIS
SIMPLICIS PRIMA SPECIES.

Ungefülter garten ranenfuß.

RANUNCULI PRIMA SPECIES
HORTENSIS MULTIPLEX.

Gefülter hantensüß

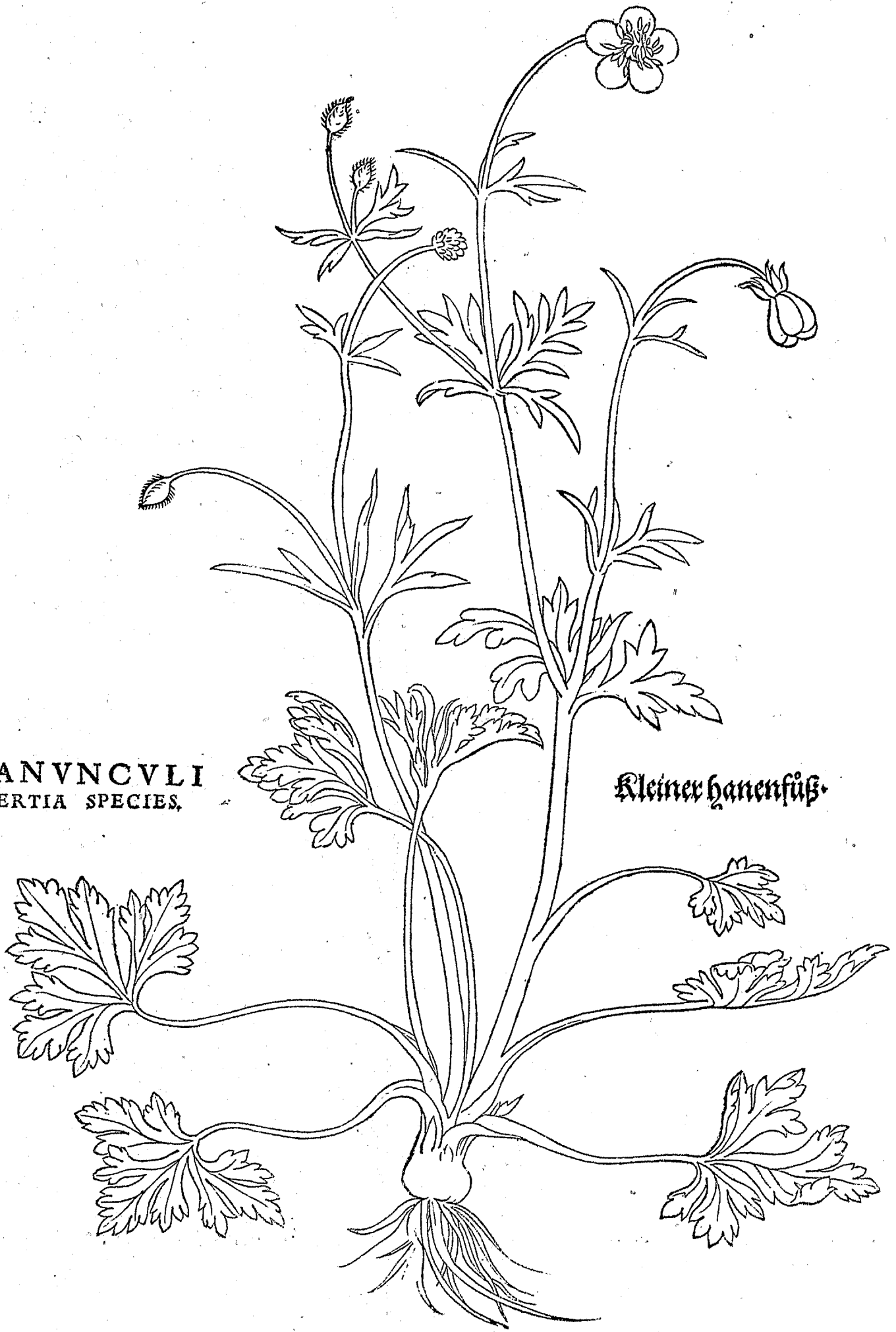

RANUNCULI
SECUNDA SPECIES.

Wasserhahnenfuß.

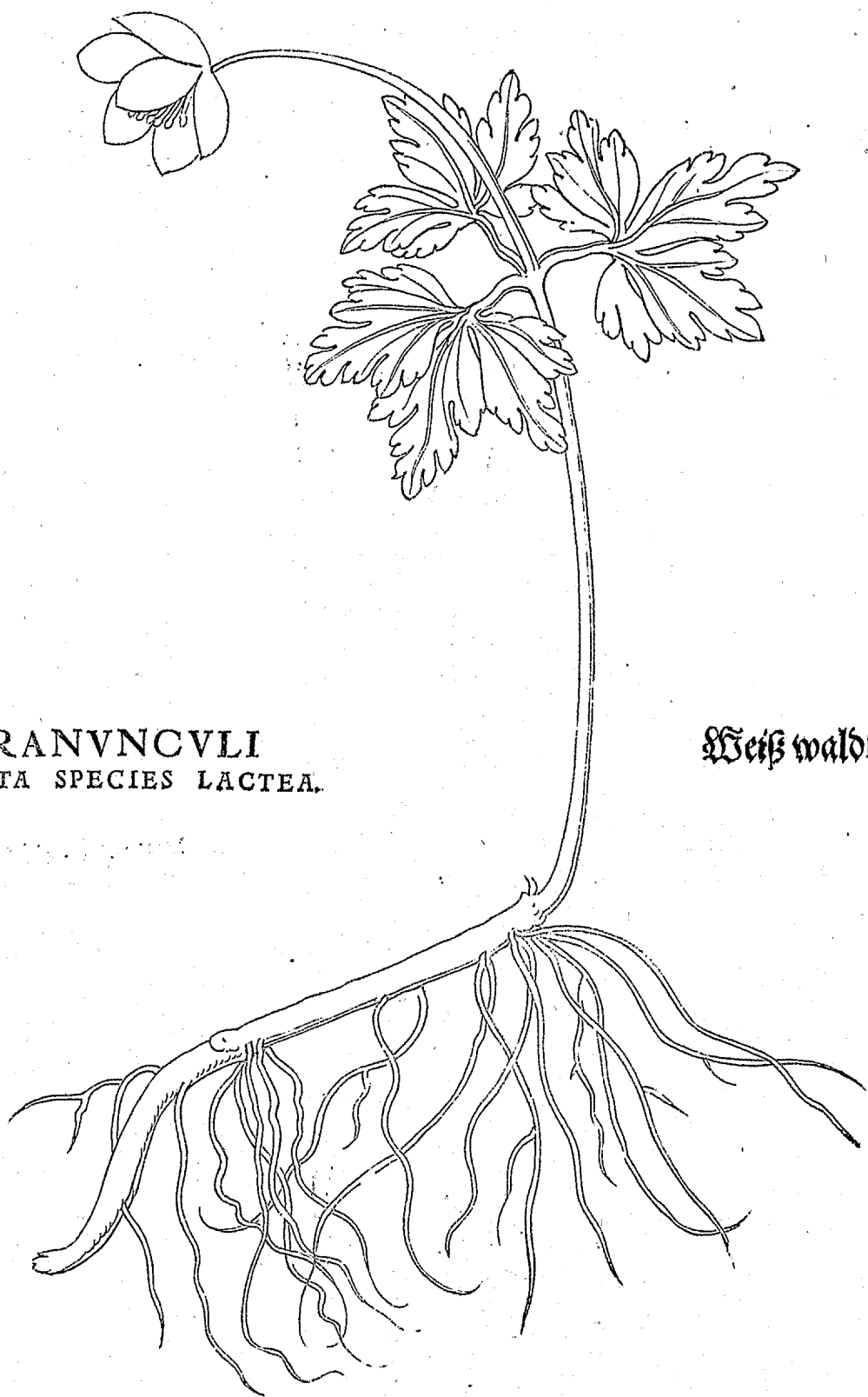
RANUNCULI
TERTIA SPECIES.

Kleiner Hanenfuß.

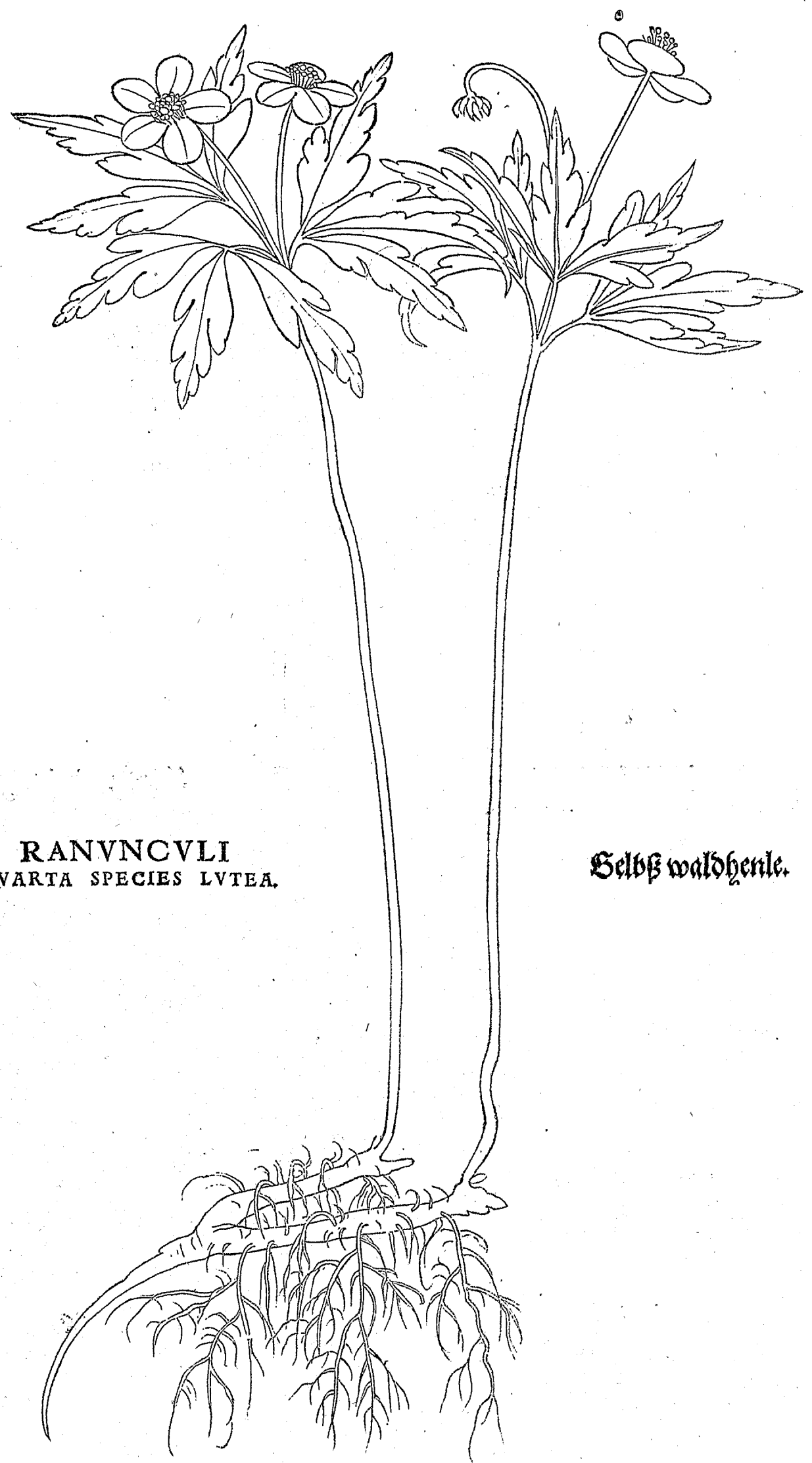
RANUNCULI
QUARTA SPECIES LACTEA.

Weißwaldheule.

RANUNCULI
QUARTA SPECIES LVTEA.

Selbß waldheide.

A amaram, adnascantias Ellebori modo habentem. Cæterum effecit cultura, ut qui in limitibus simplici foliorum compage flores oriantur, gemino quodam densoque ac multiplici foliorum stipatu nunc in hortis collucescât, quemadmodum pictura affabrè monstrat. Alterum genus lanuginosius, uel ut Plinius inquit foliosius, altiore caule, pluribus foliorum incisuris, copiosissimum in Sardinia, acerrimumque, quod iam Apium syluestre nominant. Tercium genus ualde paruum, graui odore, flore qui auri speciem refert. Quartum huic simile, flore autem lacteo aut luteo, radice longiore, & modo quodam nodosa, gustu acri.

Alterum.

Tertium.

Quartum.

LOCVS.

Primum genus Ranunculi syluestris lutei sine cultura circa fluentia, & in limitibus pratisque humidis & uliginosis prouenit. Hortensis uero adhibito cultura in hortis nascitur. Alterum genus secus aquas & fontes gignitur, & apud Sardos copiosissimum. Ea si comedatur, uescientibus neruos contrahit, rictuque ora diducit, ut qui mortem oppetunt, uelut ridentiū facie intereant. Ob id Sardonijs risus in proverbium cessit. Et si autem nostra non perinde efficax sit atque ea quæ in Sardinia nascitur, tamen hanc uehementissima etiam erodendi facultate esse præditam, gustus ostendit. Tercium genus in pratis & campestribus passim prouenit. Quartum, ut Germanicum nomen palam demonstrat, syluis familiare est. Luteum uero in ualle supra & infra Bebenhufum monasterium iuxta aquas copiosissime nascitur.

Sardonijs risus.

TEMPVS.

Primum genus hortensis Ranunculi lutei, statim inter initia Aprilis floret: Maio autem mense disperit, & nusquam subinde conspicitur. Secundum & tertium genus itidem tota æstate inueniri possunt. Quartum in uere, Aprilis nimirum mense, tantum apparet, quo sanè tempore hoc ipso sylus, luci & nemora scatent, floribusque eius candicant.

B TEMPERAMENTVM.

Omniū tum radix, tum uniuersa herba uehementer calida & sicca est. Primi tamen generis syluestris lutei, non perinde ac reliquorum acris admodum est facultas.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Omniū folia & caules teneri si illinantur, exulcerandi, & crustas cum dolore creandi uim habent. Proinde scabros ungues & scabiem tollunt, & stigmata delent, myrmecias, acrochordonas & alopecias modico tempore illita sanant. Tepido eorundem decocto perniones fouentur. Radix sicca tritaque, sternutamēta naribus admota ciet. Dentium dolores adhibita lenit, eos tamen conterit.

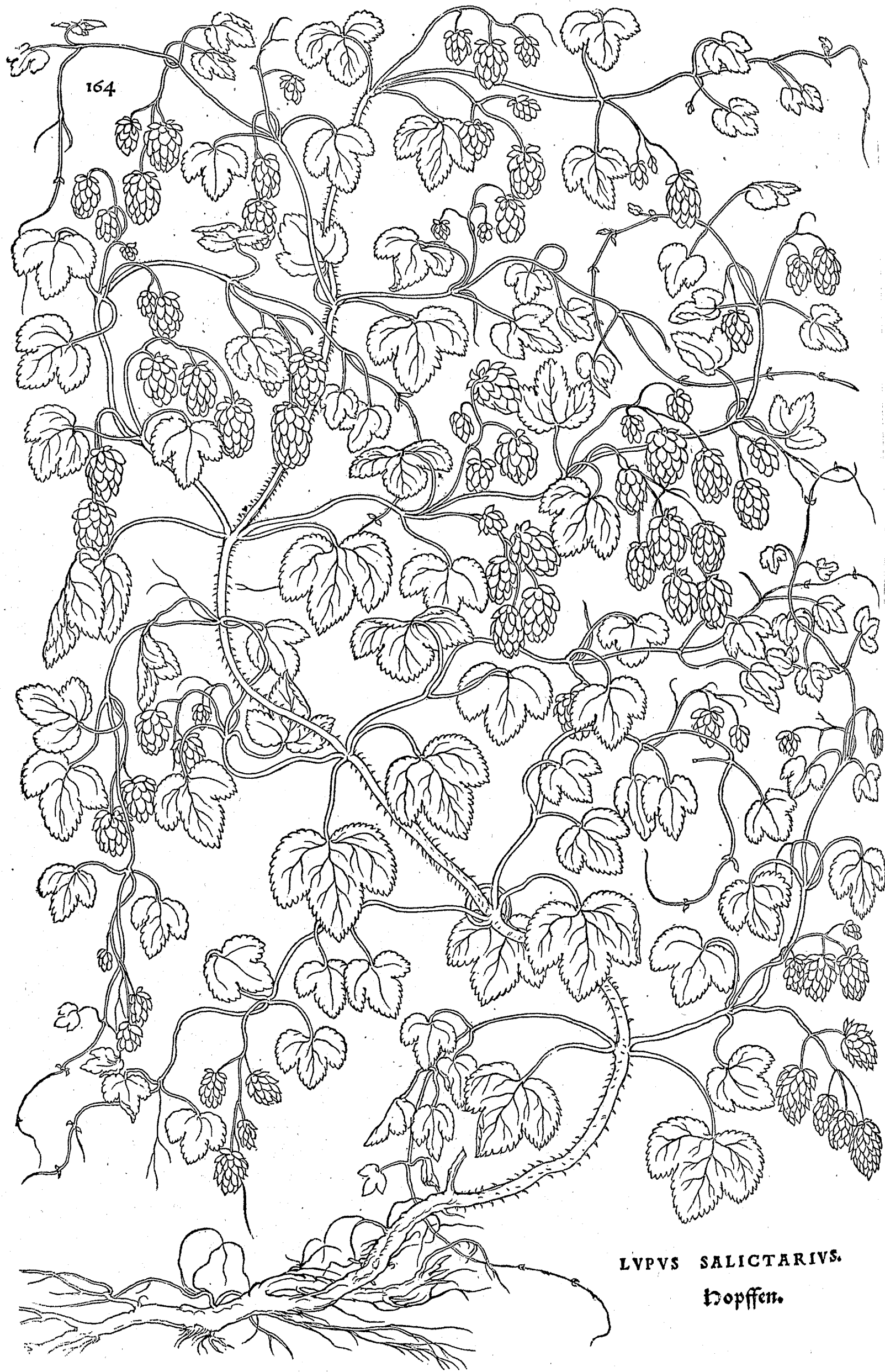
EX GALENO.

Quatuor habet speciatim Ranunculus differentias. Omnes uero uehementer acrem facultatem possident, adeo ut cum dolore exulcerent. Hac itaque ratione si moderate utare, psoras & lepras excoriant, & ungues leprosos diuellunt, ac stigmata discutunt, & acrochordonas & myrmecias detrahunt. Quin & alopecias iuuant paucotempore admota. Nam si diutius inhæreant, non excoriant solum cutis, sed & in crustam uritur. Atque igitur hæc omnia caulis & foliorum sunt opera, si illinantur uiridia. Porro radix arefacta sternutatoriū est medicamentū similiter alijs quæ ualenter desiccant. Sed & dentium dolores iuuat, ut & eos, uehementer scilicet exiccando, frangat.

EX PLINIO.

Omniū uis caustica, si cruda folia imponantur, pustulasque ut ignis faciunt. Ideo ad lepras & psoras utuntur, & ad tollenda stigmata, causticisque omnibus miscent. Alopecijs imponunt, celeriter remouentes. Radix in dolore commanducata diutius, rumpit dentes. Eadem sicca concisa, sternutamentū facit. Nostri herbarij strumeam uocant, quoniam medetur strumis, & panis, parte in fumo suspensa.

LUPULUS SALICTARIUS.
Hopfen.

NOMINA.

BRYON Græcis recentioribus, Lupus salictarius Latinis, Lupulus officinæ, uulgo Humulus uocatur. Aliquot Italiæ rura, ad græcam appellationem alludentes, Brusculam, quasi Bryon scansile nominant, Germani Hopfen. Græci autem Bryon à Bryoniæ similitudine haud dubie nominarunt. Lupus uero salictarius, quia subit scanditque salices, & arbuta omnia circumuoluendo se circumplectitur, appellatus est. Hinc quoque Lupus reptitius nonnullis nominatur.

Lupulus.

Humulus.

Bryon.

Lupus salictarius.

Lupus reptitius

FORMA.

Caules habet aculeatos, longissimosque. Folia uitis albæ, hispida, & nigriora. Flores cinereos seu candicantes, ac multis exilibus folliculis squamatim compactiles. Radicem subnigram, longam.

LOCVS.

Pasim & copiose in Germania nostra iuxta uepres & salicta prouenit, ex eaque ceruisiam potum, quo uini uice utuntur, Germani conficiunt. Ideoque in hunc usum in hortis plantatur.

TEMPVS.

Augusto mense floret & Septembri.

TEMPERAMENTVM.

Sunt qui refrigerare Lupulum dicant, alij temperamento medium esse putant. At utriusque, mea quidem sententia, falluntur: flores enim quorum potissimum usus est, calidos & siccos esse, odoris & grauitas, & immodica amaritudo testantur. Antiquus etiam herbarius calidum & siccum in secundo ordine esse tradit. Denique constat radices quoque eius calidas esse.

VIRE.

EX RECENTIORIBVS.

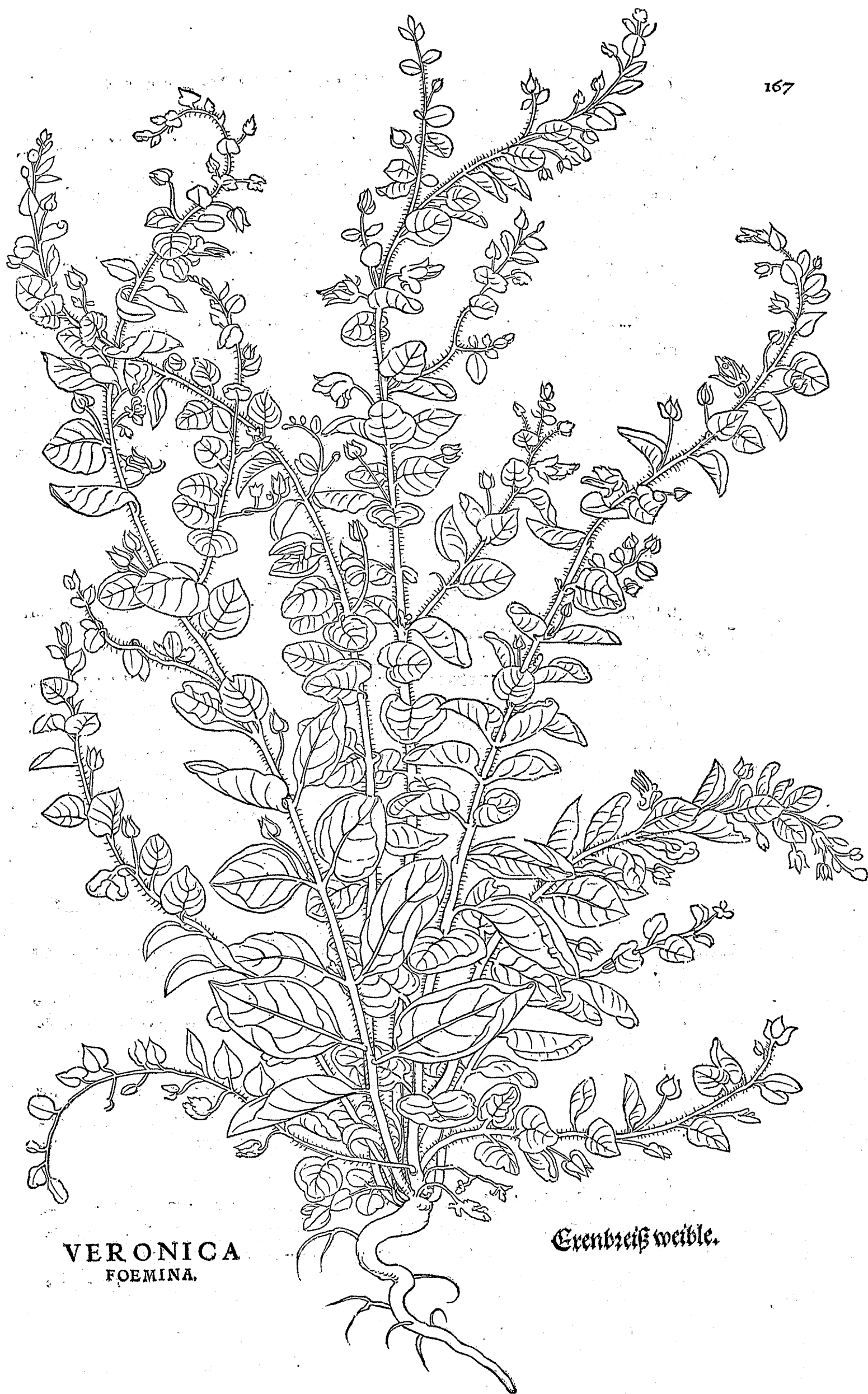
Bilem utranque detrahit, Abscessus discutit. Pituitam in aqua inter cutem per aluum ducit. Succus eius crudus haustus uentrem magis subducit, minus uero obstructions aufert. Coctus uero magis ab obstructionibus liberat, minusque uentrem subducit. Auribus instillatus eas à putredine uindicat, & à foetore liberat. Radices obstructions tollunt, lienis potissimum & iecoris.

DE VERO

VERONICA
MAS.

Erenbreißmännle.

VERONICA
FOEMINA.

Ehrenpreis weiblich.

NOMINA.

Veronica.

ETERIBVS Græcis & Latinis cognita fuerit nec ne hæc herba, nondum constat. Vulgus autem herbariorum hodie Veronicam, Germani Bren-
breiß oder Grundheyl / ob mirificam sanandi ulcera & uulnera faculta-
tem nominant.

GENERA.

Duū est generum Veronica; una mas, altera uerò fœmina. Discrimina earum ex descriptionibus patebunt.

FORMA.

Veronica mas herba est per terram serpens, cauliculo dodrantali & nonnunquā etiam longiore, rubescente & lanuginoso, folijs oblongis, nigris, hirsutis & serratis, floribus in cacumine purpureis, semen in uasculis loculi speciem habentibus, radice tenui. Fœmina itidem per terram serpit caule lanuginoso, folijs rotundis instar herbæ quæ Centummorbia & Nummularia hodie uocatur, minimè in ambitu incisis, paulò quàm maris uiridioribus, floribus in luteo purpureis, semine in uasculis rotundis, radice, ut mas, tenui.

LOCVS.

Nascitur incultis & syluestribus locis.

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudinem quandam & uehementem adstrictionem in gustu præ se fert, ut hinc calidam & siccam esse conijcere liceat.

VIRE.

Mirificè ad cruēta ac uetera uulnera & ulcera sananda confert. Scabiei denique & omnibus cutis uitijis medetur. Ferūt quondam huius herbæ adiumento Regem Galliae elephantiae morbo correptum, à quodam uenatore sanatum esse, cum is ceruum à lupo uulneratum eius herbæ comestione, & assidua in illa uolutatione, curasse seipsum animaduertisset. Tumores etiam, in quacunque corporis parte fuerint, potissimum autem in ceruice, discutere potest. Recentiores huius usum unice commendant in febribus pestilentialibus, iecoris & lienis obstructionibus, potissimum uero pulmonis exulcerationibus.

DE BVLBO SYLVESTRI CAP. LX

NOMINA.

Cepa sylvestris.

Bulbi.

ΟΛΒΟΣ ἄγριος Græcis, Bulbus sylvestris Latinis. Sunt quibus Cepa syl-
uestris appellatur. Germanicè Seld / wild oder ackerzwibel. Bulbos au-
tem nominant radices suis membranis tunicatas, siue pluribus capitulis
coagmententur, uno folliculo omnes ambiente, siue quadantenus di-
stinctæ separentur.

FORMA.

Herba est caule dodrantali, cauo, folijs porraceis, floribus lilij sinuatim emicanti-
bus, speciosis, sex folijs è calathio stellatim radiatis, ex uiridi in luteum tendentibus,
capillo intus croceo, capitulo floribus decidentibus triangulari, seminibus pleno,
radice bulbosa ceu Allium, citra odorem glutinosa.

LOCVS.

In locis umbrosis, circaque margines quorundam pratorum copiose prouenit. Qua-
re in uallibus non procul à Tubinga iuxta monasterium Bebenhusense sitis, & radice
montis Austriaci ad pratum tenue uocatum, Bulbus plurimus nascitur.

TEMPVS.

BULBVS
SYLVESTRIS.

Feldzwibel.

TEMPVS.

Per initia ueris, Martio & Aprili mensibus erumpit, ac statim subinde euanescit. Semen non tantum in caulibus, uerumetiam iuxta radicem profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara austeraque qualitate praeditos inueniet, non hunc, sed & alios bulbos, qui gustum exacte consuluerit. Proinde hos abstergere simul & glutinare, & nimirum etiam exicare posse, nemini non notum est.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Omnes bulbi acres sunt & calefaciunt, ueneremque stimulant. Linguam & tonsillas exasperant. Multum nutriunt. Carnes procreant, flatumque faciunt. Ad luxata, collisa, furculos, articulorumque dolores illiti conducunt. Gangrenis & podagris cum melle, & per se, hydropicorumque tumoribus & canum moribus profunt. Cum melle pariter & pipere trito illiti, sudores cohibent, & stomachi dolores sedant. Furfures & achoras cum nitro tosto exterunt. Sugillata & uaros per se, aut oui luteo purgant, & lentigines cum melle aut aceto. Fractis auribus cum polenta, & cotus ungibus profunt. Ficos in calidis cineribus tosti, & cum mænarum capitibus crematis apposti, tollunt. Cobusti uero & Alcyonio permisti uitia cutis in facie, & nigras cicatrices in sole illiti emendant. Cum aceto elixi & in cibo sumpti ad rupta faciunt. Cauere uero eorum in cibo copiam oportet, quoniam neruosas partes tentant.

EX GALENO.

Bulbi amaram austeraque uim manifestam obtinent, quamobrem elanguescentis stomachi aliquatenus aueritatem excitant. At uero neque ipsi inutiles sunt, quibus e thorace & pulmone pus expiendum erit, quanquam crassiore ac glutinosiore sit corporis substantia: etenim amaritudo crassitudini aduersatur, lenta crassaque nata incidere. Quapropter bis elixi uberius quidem alunt, sed excreare uolentibus reluctabuntur, utpote omni amaritudine exuti. Tum uero ex aceto, oleo garoque mistis, esitare satius fuerit: nam ita magis oblectabunt ac nutriunt, minusque inflabunt, & facilius concoquentur. Quidam horum cibo abunde & immodice usi, plane seminis auctam copiam, inque uenerem se esse promptiores senserunt. Hos quoque homines uarie apparant. Non enim solum aqua elixos, uerumetiam patinas ex ipsis uarie conditas instruunt. Alij quidam in sartagine frigunt, multi in craticula assant. Verum hi multam coctionem haud sustinent, admodum pauca contenti. Sunt qui nihil prorsus praecoquant: delectat namque eos amaritudo ipsa ac austeritas integra, quippe qui amplius ab ea ad cibum alliciantur: quanquam ad huiusmodi illecebram duo aut tres plus satis faciet. Si uero liberalius sic apparatus sumantur, praesertim ubi, ut mos est, crudiores ingeruntur, amplius cruditatem generabunt. Quidam etiam non probe cocti, inflationes & tormina pariunt. Qui ad hunc modum esitantur, alimentum minime boni succi procreant. At plurimum decoctorum, aut bis etiam, succus crassior quidem ille erit, caetera uero melior ac alibilior reddetur.

EX PLINIO.

Bulbi ex aceto & sulphure uulneribus in facie medentur: per se uero triti neruorum contractionem, & ex uino porrigines. Succum cum melle canum moribus. Erafistrato placet cum pice. Sanguinem idem eos sistere tradit illitos cum melle. Alij si e naribus fluat, Coriandrum & farinam adiungunt. Theodorus & lichenas ex aceto bulbis curat, & erumpentia in capite cum uino austero aut ouo. Et bulbos epiphoris idem illinit, & sic lippitudini medetur. Aequè uitia quae sunt in facie, eorum rubentes maxime in sole illitis, cum melle & nitro emendant. Lentiginem cum uino, aut cum cumino coctis. Vulneribus quoque mire profunt per se, aut, ut Damion, ex mulso, si quinto die soluantur. Iisdem & auriculas fractas curat, & testium pituitas. In articulorum doloribus miscet farinam. In uino cocti illiti uentri, duritiem praecordiorum emolliunt, Dysentericis in uino ex aqua coelesti temperato dantur. Ad conuulsa

A uulsa intus cum Silphio pilulis fabæ magnitudine. Ad sudorē tusi illinuntur. Nervis utiles. Ideo & paralyticis dantur iuxta in pedibus. Qui sunt ruffi ex his, citissimè sanant cum melle & sale. Venerem stimulant. Syluestres interaneorū plagas & vitia cum Silphio pilulis deuoratis sedant. Et fatiutorum semen contra phalangia bibitur in uino. Ipsi ex aceto illinuntur contra serpentū ictus. Semen antiqui bibendum insanientib. dabant. Flos bulborum tritus crurum maculas uarietatesq; igne factas emendat. Elixos assis minus utiles adijciunt esse, & difficilè concoqui ex ui uniuscuiusq; naturæ.

APPENDIX.

Hic quem pictum damus Bulbus, facultatē emolliendi & discutiendi duos tumores habet. Humidis denique & depascentibus ulceribus tostus calido cinere, & cum melle tritus atque admotus prodest.

DE BICIO CAP. LXI.

NOMINA.

BIKION Græcè, Vicia Latine nominatur. Officinæ non sine maximo errore ea pro Orobo utuntur. Germani alludentes ad græcam appellationem, Wickem simpliciter, uel cum adiectione *3am wicken* uocant. Vicia autē, ut Varroni placet, dicta est à uinciendo, quod item ut uitis capreo, *vicia unde dicta.* los habeat, quibus sursum uersus serpit.

FORMA.

Cubitali altitudine surgit, folijs Aphaces, angustioribus tamen, flore Pisi, minutis nigricantibusq; in filiquis feminibus, quorum quidem figura non rotunda est, sed, similiter lenti, latiuscula.

LOCVS.

Sicca loca maxime amat, inter autem segetes copiose prouenit.

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Medium tenet caliditatis & siccitatis, ualidius tamen siccatur, in secundo nimirum ordine.

VIRE. EX GALENO.

Semina hæc non solum insuauia, sed concoctu etiam difficilia, & aluum retinentia. Perspicuum ergo est, quum huiusmodi naturam obtineant, alimoniam quoque quæ ex ipsis in corpus permanat, improbi crassiq; succi esse, idoneam ad humoris melancholici generationem.

NOMINA.

BΛΙΤΤΟΝ Græcis, Blitum siue Blitus Latinis uocatur. Officinæ hanc herbam cum Beta cōfundunt non sine magno errore. Germanis *Wasser di* citur, Blitum nomen inde traxit, quod iners & fatuum olus esset, sine sapore aut acrimonia ulla. Nam *βλίττος* stolidos & ignauos Græci dixerunt. Sic hodie græca imitatione focordes, & nullius momenti homines, bliteos appellamus. Ita Plautus in Truculento bliteam meretricem nominauit.

FORMA.

Blitum non pingitur à Dioscoride, sed ab Hermolao Barbaro, homine non minus docto quàm diligente, in suo Corollario ijs uerbis describitur: Blitum erumpit ocysimè, folijs betaceis, sine acrimonia fatuis & insipidis, semine ut Beta corticeo, copioso, racemoso, ut Atriplex. Radice non una, non in rectum tendente, sed multiplici, obliqua, & proluxa. Ex quibus utiq; uerbis omnibus perspicuum fit, herbam quam depictam damus esse Blitum. Hec siquidem ocysimè erumpit, atq; in altum tollitur, foliaq; Betacea prorsus habet. Insipida denique & sine acrimonia. Semen eius ut Betæ corticeum, copiosum, racematim singulis ramis insidens. Radice non una nititur, sed multiplici ac longa, non in rectum, sed obliquum tendente. Rectio rem tamen & magis descriptioni respondentē si quispiam protulerit, non grauabimur nostram mutare sententiā, ut qui probè perspectum habeamus in ijs herbis quæ à Dioscoride non descriptæ sunt, facillimè aliquem in tanta rerum penè omnium caligine aberrare posse.

LOCVS.

Et si sponte sua interdum herba hæc proueniat, tamen ut de Blito etiam tradunt, si culto solo semel nata fuerit, ipsa se per multa secula seminis deiectione reparat, ut etiam si uelis uix possit aboleri, sic semel nata pluribus annis restibili fertilitate prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate & autumno, semineq; prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Blitum frigidum & humidum in secundo ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Blitum oleris uice in cibum uenit. Aluo utile est, nullam tamen medicamento- sam uim obtinet.

EX GALENO.

Aquosum est olus, ac uti quis non absurdè dixerit qualitatibus expers, & insipidum: quapropter non ex solo oleo garoq; , sed addito aceto sæpius meliusq; assumitur. Non nihil etiam ad leuigandā aluum momenti affert, uerum id ipsum perquam exiguum est, quoniam nulla ipsis acris nitrofaue adest qualitas, quæ aluum ad excretionē irritare possit. Liqueat etiā quod minima ab ipso alimonia in corpus dimanet.

EX PLINIO.

Blitum iners uidetur ac sine sapore aut acrimonia ulla. Vnde cōuicium fceminis apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho inutile est. Ventrem adeò turbat, ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen aduersus scorpiones potum è uino prodesse, & clauis pedum illini. Item lieni & temporum dolori ex oleo. Hippocrates menstrua sisti eo cibo putat.

BLITVM

Water.

NOMINA.

OVNIAΣ Græcis, Romanis Napus, Germanis Steckrüben appellatur. *Napus.*
 Buniadis autem appellationē à tumente figura quam præ se fert, Græci *Bunias quare*
 deduxerunt. Nancq; radix Napi buniadis in amplitudinē excrefcit, & *dictus.*
 in rotundum extuberat. Clivos siquidem, colles, uerrucosaq; loca *Bavds Bavos.*
 nominant,

GENERA.

Napi buniadis, quem Galenus & alij ueteres in Raporum censum reponunt,
 duo sunt genera. Vnum satium, quod forma proximē ad Brasicam tertiæ speciei *Napus Bunias*
 accedit, radicemq; oblongiorem obtinet. Germani huius generis Napos, Trucken *satius.*
 steckrüben nominant. Alterum syluestre, quod folijs suis Erucae non dissimile est, *syluestris.*
 radice ampliore, & rotundiore. Germanice Nasssteckrüben appellantur eius ge-
 neris Napi.

FORMA.

Folia habet Rapi, leuiora, Erucae modo laciniata, caulem cubitalem, interdum
 altiore, rotundum, flores luteos, Brasicæ proximos, semen in filiquis, radicem
 oblongam.

LOCVS.

Bunias gaudet frigidis locis.

TEMPERAMENTVM.

Cum easdem quas Rapum vires habeat Bunias, necesse est idem etiam ut obti-
 neat temperamentum. Est itaq; Napus bunias in secundo ordine calidus, & in pri-
 mo humidus.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Radix Buniadis elixa, flatus creat, minus tamen quàm Rapum nutrit. Semen
 eius potum letalia uenena inefficacia reddit. Miscetur antidotis. Radix etiam eius
 sale conditur.

EX GALENO.

Easdem quas Rapa vires obtinent, Vide itaque caput de Rapis.

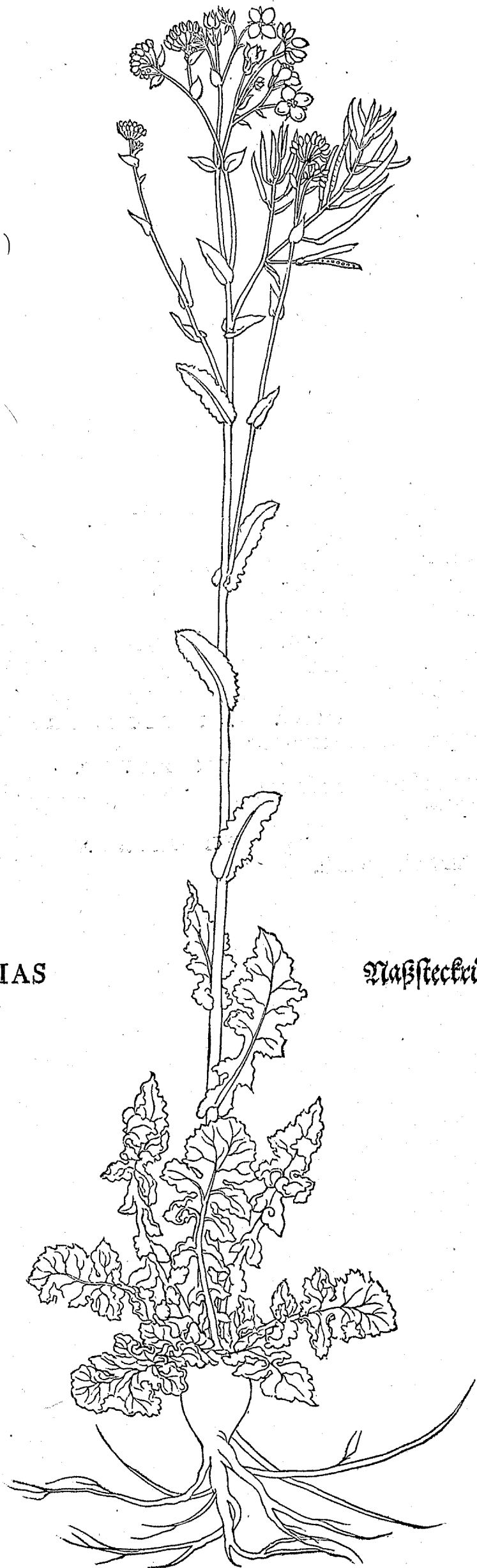

NAPVS BVNIAS
SATIVVS.

Trucken Steckrüben.

NAPVS BVNIAS
SYLVESTRIS.

Maßstechrüben.

NOMINA.

Botrys unde
dicta.

ΒΟΤΡΥΣ Græcis, Botrys Latinis appellatur. Officinis & uulgaribus herbarijs incognita. Germanis haud ineptè Traubentraut nominabitur. Botrys uero dicta est à femine, quod racematim ramulis adnascitur.

FORMA.

Herba tota est lutea, fruticosa, sparsa, multaꝝ alarum caua habens. Semen totis ramulis adnascitur. Folia Cichorio similia obtinet, totaꝝ ualde odorata est, ideoꝝ uestibus apponitur. Ex qua quidem descriptione omnibus manifestum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse legitimā Botryn: uniuerſa enim herba ad luteum colorem uergit, fruticosa est, & multis stolonibus fusa, folijs Cichorij, odoratis, semine circa ramulos totos in racemos collecto nascente. Quid multa? nulla est prorsus nota, quæ illi non appositissimè quadret.

LOCVS.

Nascitur circa profluentes aquas & torrentes. In Germania tamen, quod equidem sciam, non nisi fata prouenit.

TEMPVS.

Augusto & Septembri ad maturitatem maximè peruenit: quibus etiam mensibus, ut Ruellius annotauit, uenalis herba per Parisiensium urbem defertur. Odores enim gratia Galli uestimentis, pannis, & linteis curiose interponunt. Apud Germanos tamen eius herbæ nulla est gratia, quod illis hætenus ignota fuerit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse Botryn amaritudo eius quæ gustui occurrit, facile monstrat. Item uis eius incidendi, quæ illi propter calorem, tenuitatemꝝ inest.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

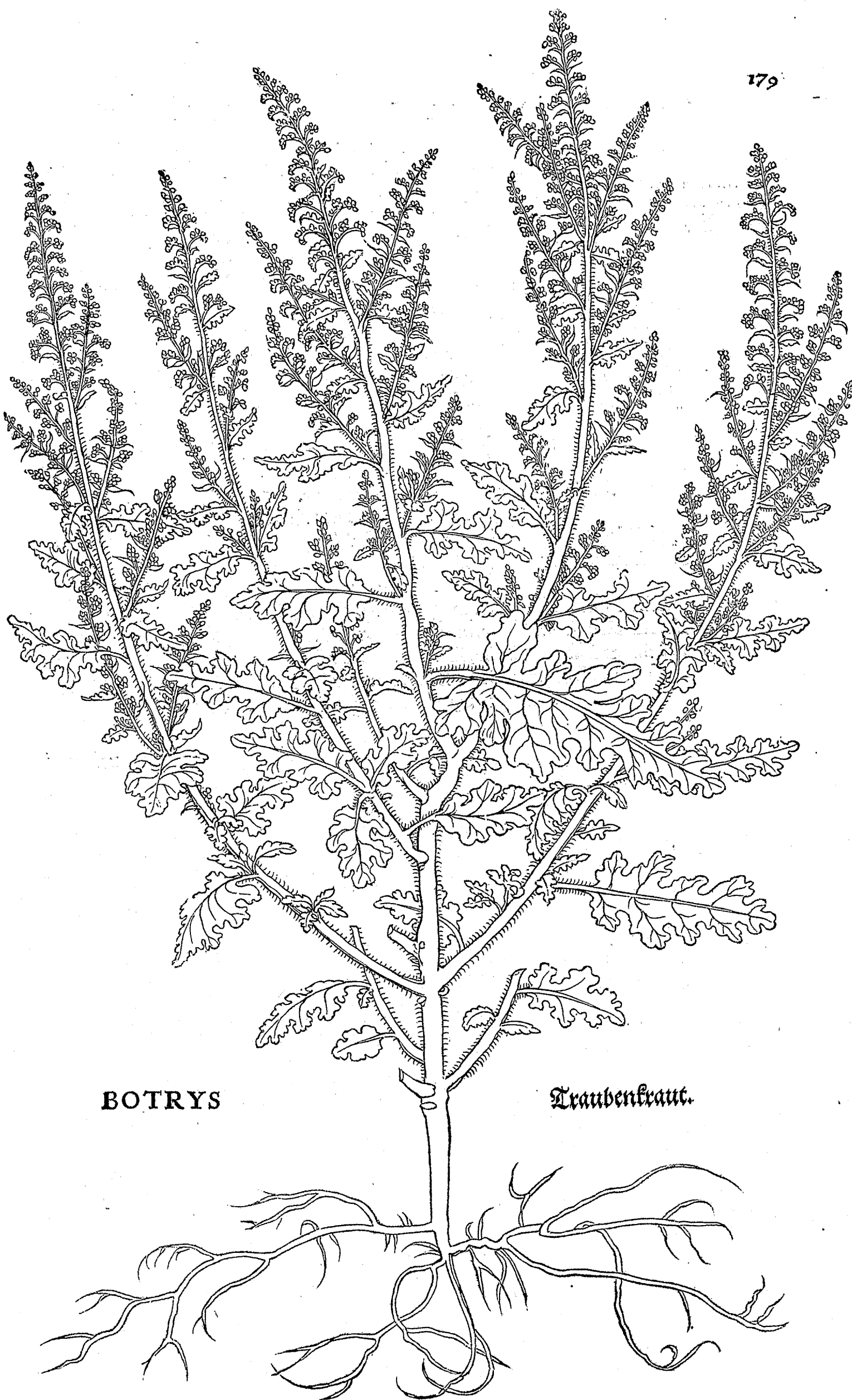
In uino pota orthopnoceas lenit.

EX PAVLO.

Planta est admodum odorata, quæ cum uino pota non nisi recta ceruice spirantibus auxiliatur.

EX PLINIO.

Medetur orthopnoicis.

BOTRYS

Traubenkraut.

NOMINA.

Hæc herba non
est Pycnocomo.
Barba capri cur
dicta.

VO nomine ueteribus Græcis & Latinis hæc herba uocata sit, nobis nondum compertum est. Neque enim Pycnocomon est, quod à descriptione illius prorsus abhorreat. Quare Barbam caprinā interea donec certius nomen nacti fuerimus, nuncupabimus, à florum nimirum figura, quæ caprinam barbam referre uidetur. Germanicè *Wald geißbart* / ut eam se gregaremus ab altera eiusdem nominis, quæ non in syluis, ut hæc ipsa, nascitur, sed in pratis & senticetis, appellare nobis placuit.

FORMA.

Caulem habet tricubitalem, angulosum, folia Castanæ aut Corylo similia, in ambitu serrata, flores candidos, exiguos, racematim compactos, instar barbæ canæ dependentes, radicem nigram, lignosam, intus candidam. Flores eius in iulos abeunt.

LOCVS.

Prouenit in obscuris syluis, & uallibus nonnunquam minus apricis.

TEMPVS.

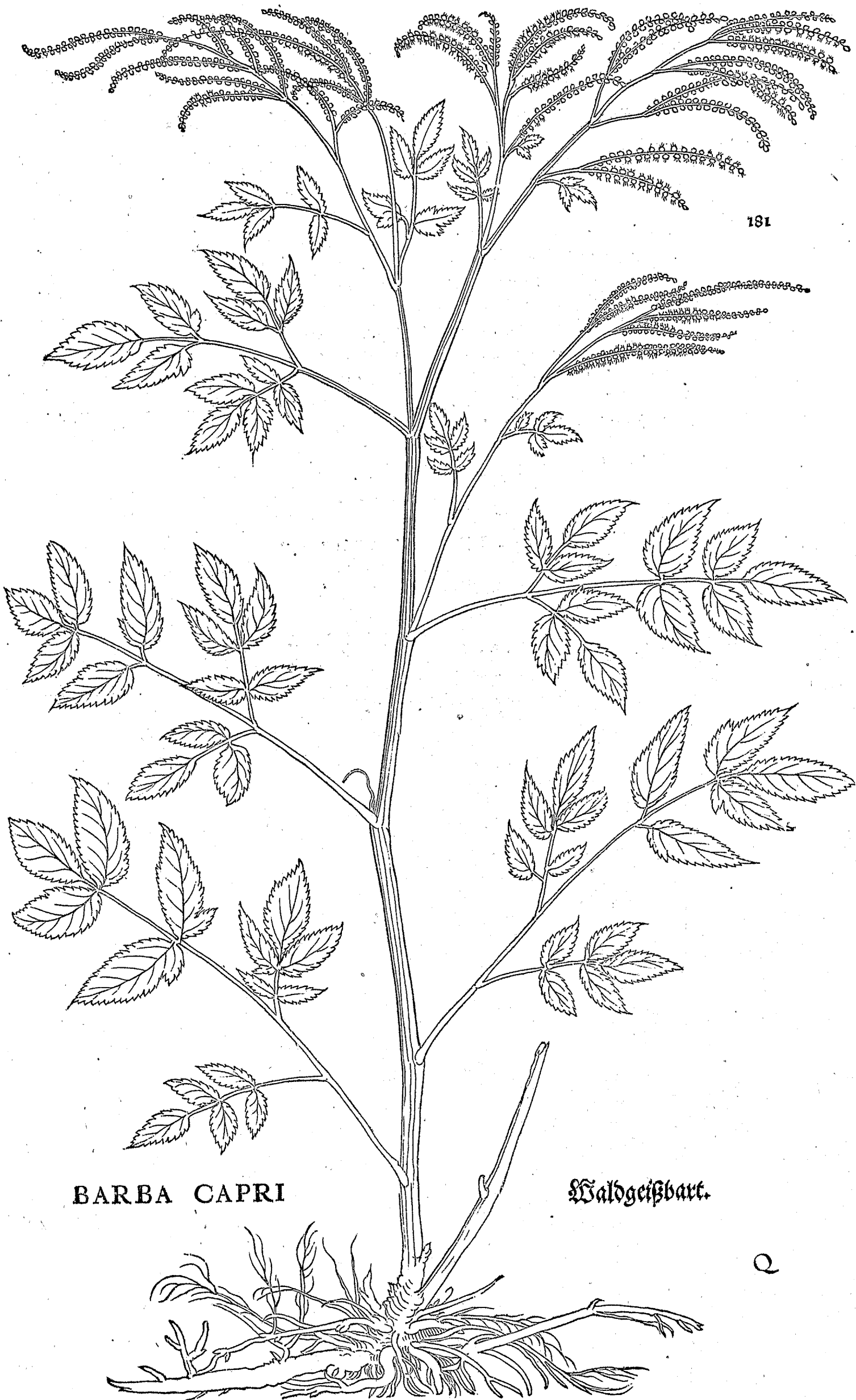
Floret Iunio mense, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse hanc herbam facile ex gustu deprehenditur: miram enim amaritudinem, in radice potissimum, gustata exhibet.

VIREs.

Abstergit haud dubiè expurgatq; & quæ in uenis est crassitiem incidit. Quamobrem menses ducit, educendoq; ex thorace, & pulmone puri auxiliatur. Et in summa, siue crassa in eis pituita, siue pus, siue aliud quippiam continetur eiusmodi, expurgat. Hac utiq; ratione & morbo comitali competit. Extrinsecus illita & imposita, tumores ex pituita ortos discutit.

181

BARBA CAPRI

Waldgeißbart.

Q

NOMINA.

Blattaria unde
dicta.

VM Græcis autoribus cognita hæc herba fuerit, nondum cōpertum habeo. Plinius certè libro xxij. cap. ix. Blattariam nominat. Inuenit autem nomen hoc Latinum, à colligendis in se blattis. Ideoq; cōuenientissimo nomine Germanis appellabitur Schabentrant.

FORMA.

Plinius loco iam citato Blattariam sic pingit: Blattaria est similis Verbasco herba, quæ sæpe fallit pro ea capta, folijs minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Ex qua pictura satis constat, herbam cuius picturam damus esse Blattariam; sic enim Verbascum mentitur, ut pro eo sæpius ab imperitis decerpatur. Et sunt non pauci herbarij, qui hac similitudine decepti, eam inter Verbasci genera connumerent. Folia tamen, quæ minimè sunt hirsuta & candida, sed potius uiridia, facile ab hoc errore paulò attentiores reuocare possunt. Plures deniq; cauliculos habet, flores item luteos, ad Verbasci flores proximè accedentes. Folliculos quoque lini instar, in quibus semen continetur.

LOCVS.

Nascitur iuxta aquas, & fluminum ripas.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehemens amaritudo eius satis docet esse calidam & siccam.

VIRE. EX PLINIO.

Hæc abiecta blattas in se contrahit, ideoq; Romæ Blattariam uocant.

APPENDIX.

Non plura de huius herbæ facultatib, apud probatos autores inuenio, sed haud dubiè si quis ea uti uoluerit, eadè quæ alia amara, in corpore nostro efficere potest. Quæ qualia sint, ex capite præcedente facile intelliges.

BLATTARIA

Schabenkraut.

Q₂

NOMINA.

ΠΡΩΜΟΣ Græcè, Avena Latinis ac Officinis, Germanis Habern dicitur.

FORMA.

Folijs & culmo Tritico similis, geniculis intersecto. In summo uerò fructum habet ueluti locustas duplici crure diuaricatas, in quo semen includitur. Radicem copiosam.

LOCVS.

Pasim in Germaniæ agris nascitur, ac iumentorum potius quàm hominum pabulum existit.

TEMPVS.

Seritur Martio mense, metitur autem Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Avena ut medicamentum refrigerat, Galeno autore: ut alimentum uerò, eodem teste, calefacit sufficienter. Vtroque uerò modo exiccat.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Semen eius haud secus quàm hordeum ad cataplasmata utile. Puls etiam ex ea fit cohibendæ aluo accommodata, Succus eius in sorbitione acceptus, tussientibus prodest.

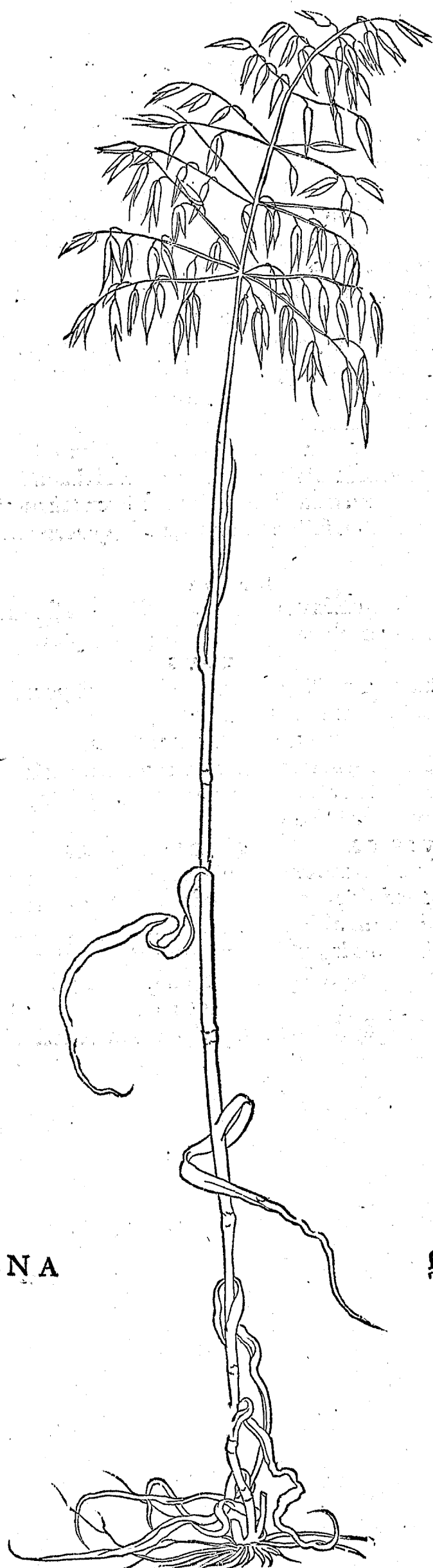
EX GALENO.

Avena ut medicamentum similem hordeo uim obtinet. Nam illitum desiccatur, & digerit mediocriter, & sine morfu. Nonnihil etiam adstrictionis obtinet, ut uentris profluvia iuuat.

EX PLINIO.

Semen utile ad cataplasmata atque hordeum & similia, Prodest tussientibus succus, Auenæ farina in aceto tollit næuos.

AVENA

Habern.

Q 3

NOMINA.

Vua crispa cur
dicta.

ETERIBVS ne Græcis & Latinis frutex ille cognitus fuerit, me ignorare adhuc ingenuè fateor. Quare cum nomen aliud quo hunc appellaremus in promptu non esset, uulgare & qua omnes hodie herbarij utuntur nomenclaturam usurpare uoluimus. Vuam autem crispam fruticem hunc dixerunt ab intortis fereq; in circulum uersis (crispa alij uocant) folijs, & acinis quos producit. Quo etiam respicientes Germani nostri, Krusbeer / oder Krüselbeer uocant. Latinius forte uua intorta nuncuparetur.

FORMA.

Frutex est ramulis multis, aculeatus, rectoq; spinarum mucrone horridus, folijs intortis ac circinatae rotunditatis, Aprij modo dissectis, flore ex herbido purpurascens, acinis candicantibus, & splendentibus, primum acerbis, à maturitate dulcibus. Ex ijs abunde constare putamus, fruticem hunc cuius picturam exhibemus, non esse primam, ut nonnulli arbitrantur, Rhamni speciem. Nam etsi cætera respondeant, tamen folia quæ rotunda & minimè oblonga sunt, ut Rhamni, repugnare manifestè uidentur. Posset tamen citra aliquod uitæ discrimen Rhamni generibus annumerari, quod scilicet uiribus illi similis admodum sit, quas etiam illi suo loco adscribemus.

LOCVS.

In frutetis & sepibus nascitur, non tamen passim. Nusquam autem copiosius quam Tubingæ luxuriat, ubi circa omnes fere sepes sese profundit.

TEMPVS.

Veris statim initio frutex ille pubet, primum hoc tempore folia, dein flores, ac non diu post acinos seu baccas acerbitate gratas profert.

TEMPERAMENTVM.

Haud dubiè idem quod Rhamnus temperamentum obtinet. Vt enim hic adstringit & refrigerat, sic etiam illa. Refrigerat autem in primo completo, aut secundo incipiente, desiccatur uerò in secundo.

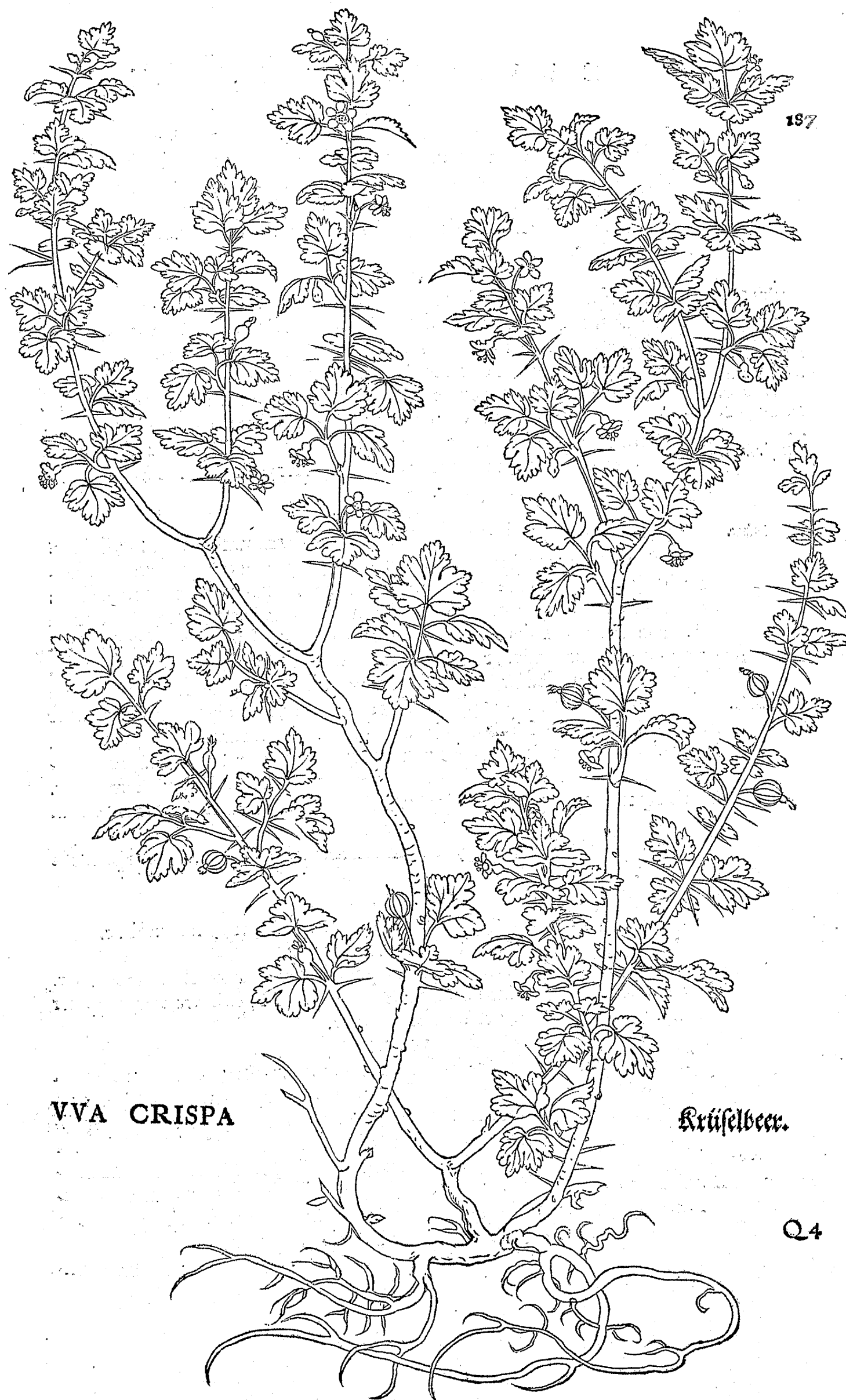
VIRE.

E DIOSCORIDE.

Folia ignibus sacris & herpetis illita auxiliantur. Fertur & ramos eius foribus & fenestris appositos ueneficiorum arcere maleficia. E quibus Dioscoridis uerbis satis liquet, Vuam intortam non hoc tantum nomine sepibus apponi ut easdem muniat, atque adeò alienorum ingressum prohibeat, uerum etiam ut ueneficia ab herpetis propulset. Vt hinc quoq; colligere liceat, eiusdem cum Rhamno esse facultatis.

E GALENO.

Herpetes sanat, & erysipelata non magnopere calida. Porro ad hæc teneris utendum est folijs.

187

VVA CRISPA

Kriselbeer.

Q4

C

N O M I N A.

VO nomine ueteribus tum Græcis cum Latinis appellatæ sint hæ plantæ, me ignorare ingenuè fateor. Puto autem illis planè fuisse incognitas, quod de ijs ne uerbum quidem apud eosdem scriptum inueniatur. Hodie Balsamines nomine uocant. Causam indicabimus paulò post. Germani ad latinam nomenclationem alludentes, Balsamitæ aut/haud (arbitror) ineptè appellabunt.

G E N E R A.

Prima Balsamine.
Hierosolymitanum pomum.
Mirabile pomum.
Charantia.
Altera Balsamine.
Balsaminum.

Duo Balsamines genera damus. Primam, quam nos certioris discriminis gratia marem fecimus, Ligures Padani Balsaminā uocāt, Hierosolymitanū pomum Hertruria, Mirabile Gallia, uulgus Italarum Charantiam, quoniā septi modo in hortis fenestrisq; per cancellos opere topiario facilè digeratur. Alteram, quam fœminā nominauimus, Itali neutro genere Balsaminū appellāt, priori quidem quod ad fructum attinet similis, nisi quod minor est, in alijs dissimilis: neq; enim folijs, neque etiam floribus respondet. Vtræq; planta uisu pulcherrima est, ut hoc saltem nomine pingi meruerint. Etsi præstet etiam harum habere picturas, ut de ijs plura inuestigandi posteris occasio aliqua sit.

F O R M A.

Primæ. Prima tenuibus prælongisq; flagellis ultro citroq; reptantib; euagatur, folijs Vitis albæ seu Bryoniæ, articulationibus, exilibus pampinis ex alarum sinu prodeuntibus, quibus illigantes sese cancellatim uicinis implicant pergulis: flore cucumeris ex albo in luteum languescēte, turbinato utrinq; fructu, carnosa cute, & per uersus uerrucosa, ac rigidioribus bullis intumescēte, cucumeris syluestris pusilli similitudine, puniceo maturo color, cartilago intus punicea uel lutea, sanguineusq; succus. *D* Pomum maturitate dissilit, inanitasq; confRACTO patet, semina intus pomi formam referentia continens. *Alterius.* Altera caulem habet crassissimū, Portulacæ assimilem, in herbaceo colore rufescentē, folia Salicis, in ambitu incisis, flores magnos, purpureos, instar Consolidæ hodie regalis uocatæ herbæ caudatos, fructum priori non dissimilem, primo herbaceū, dein pallidum luteūmue, pilosum, qui maturitate dissilit, inanitasq; confRACTO apparet, semina intus aliquot lenticulæ ferè figura continentē.

L O C V S.

Non nisi satæ in Germania proueniunt. Sed iam in multorum hortis plantatæ nascuntur.

T E M P V S.

Floribus & fructibus prægnantes sunt Augusto & Septembri mensibus.

T E M P E R A M E N T V M.

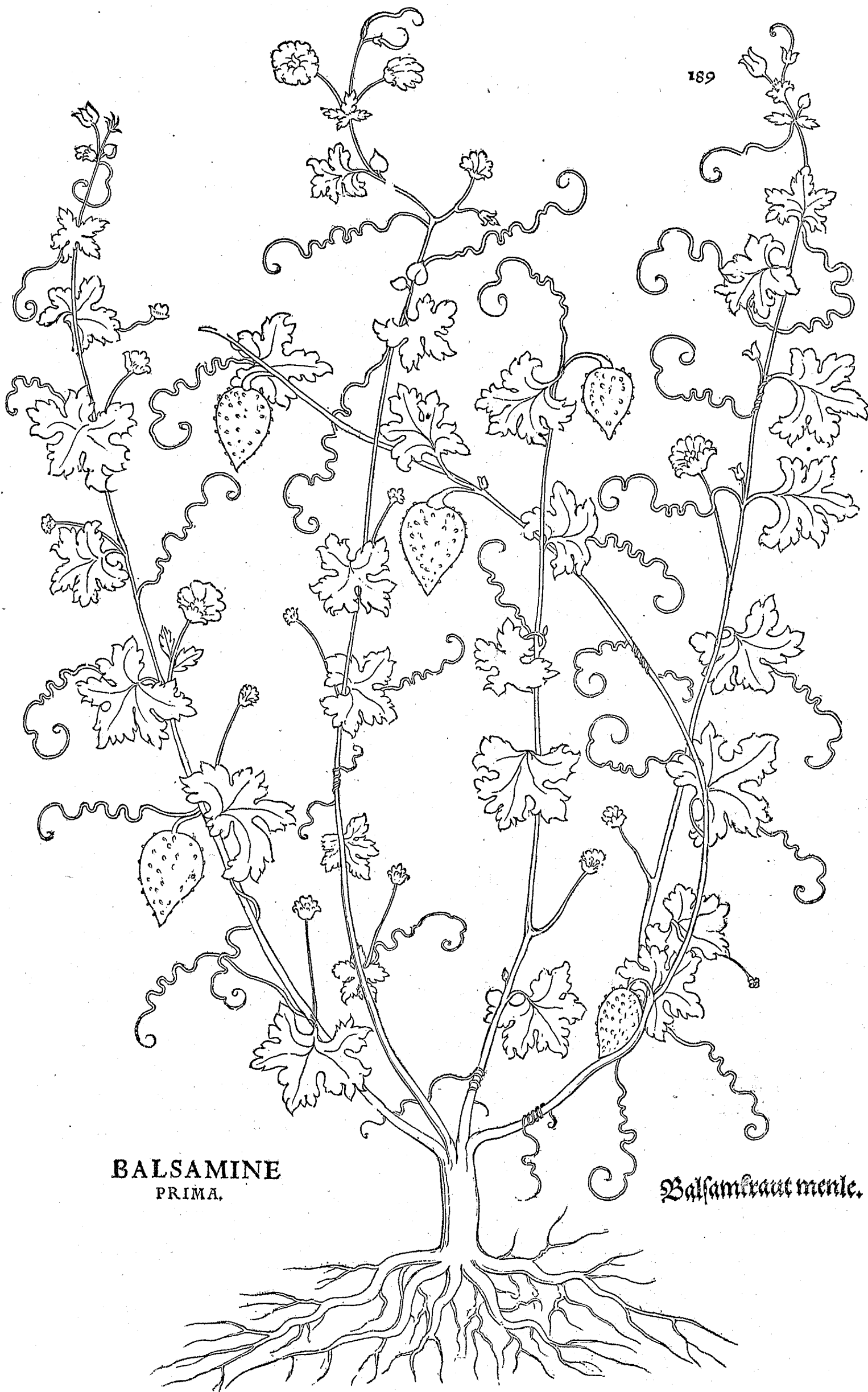
Idem quod Telephium temperamentū, potissimum alteram, obtinere arbitror. Quare in secundo ordine intenso, aut certe principio tertij exiccare, nec insigniter calefacere, primo nimirum ordine, est uerisimile.

V I R E S.

Balsamine uox
unde nata.

Ex primi generis Balsamines seminibus oleum exprimitur, ad uulnera, quod in Corollario suo annotauit doctissimus Hermolaus, præcipuum. Nonnulli pomum oleo prius imbutum aliquot dies insolant, deinde uel fimo, uel terra tantisper obruunt, dum prorsus intabuerit, sic Balsami uires glutinandis uulneribus adsciscere pollicentur, inde tractum Balsaminæ uocabulum. Quid multa? in uulneribus sanandis Telephio non inferiores esse conijcio, hincq; Balsaminas appellatas. Nostamen de ijs peculiarem experientiam nullam habemus. Poterunt itaque alij, si lubet, earundem uirium facere periculum.

D E G L Y C Y R

BALSAMINE
PRIMA.

Balsamkraut merle.

BALSAMINE
ALTERA.

Balsamkraut weiblich.

NOMINA.

AVKYPPIZA Græcis, Dulcis radix Latinis, Liquiritia officinis, Germanis Süßholz dicitur. Nomen tum apud Græcos, tum etiā Latinos à dulcedine, qua radix eius prædita est, inuenisse notius est, quam ut dici debeat. Theophrastus nono de plantarū historia libro, Scythicam nominauit radicem, quod in Scythia circa Mæotim paludem plurimum proueniat. Sunt etiam qui ἄδρυλον uocent, quod sitim retenta in ore arceat.

Liquiritia.

Glycyrrhiza uero de dicta.

Scythica radix.

FORMA.

Breuis frutex est, ramos binum cubitorum altitudine spargens, in quibus folia densa, Lentisco similia, pingua, tactuque glutinosa. Florem fert Hyacintho similem. Fructum pilularum Platani magnitudine, asperiores tamē, siliquas Lentis modo rubescentes, breuesque habentē. Radices illi sunt longæ, colore buxæ ut Gentianæ, subacerbæ, sed dulces, quæ Licij modo in succum coguntur & densantur. Hæc delinatio ita Liquiritiæ hodie uocatæ quadrat, ut nulla penitus sit nota quæ in illa non reperiatur. Fruticosa enim est, ramos bicubitales emittens, folijs lentiscinis, densis, pinguibus, tactuque sequaci lentore glutinosi. Flore Hyacinthi, fructu pilularum Platani crassamento, sed asperiore, siliquas Lentis figura, & breues habente. Radicibus prælongis, buxæ colore, & dulcibus.

LOCVS.

Plurima & optima in Cappadocia ac Ponto nascitur. Multa præterea nec ignaua aliquot Germaniæ nostræ locis, Pabenbergensi præsertim agro, IOACHIMI nostri Camerarij, uiri doctissimi, patria, producit. Et hodie nusquam ferè non feritur in hortis. His quæ semel comprehenderit, tam pertinaci fertilitate cohæret, ut uix unquam possit radicitus extirpari, tam restibili fecunditate regerminat.

Pabenbergensis

ager Glycyrrhizæ

et fecundus.

Ioach. Camera-

rijus.

TEMPVS.

Carpitur Septembre mense, quando semine prægnans est, aut Vergiliarum occasu. Flores suos Iulio mense profert.

TEMPERAMENTVM.

Natura eius nostræ temperaturæ familiaris est: nam tale monstratum est esse id quod dulce est. Sed quum adstrictio quædam adiuncta sit, uniuersum eius temperamentum quantum ex caliditate & adstrictione est, tepide potissimum caliditatis fuerit, quamproximè ad symmetrum temperatumue accedens. Porro quum etiam dulcis sit, humida quoque sit oportet.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

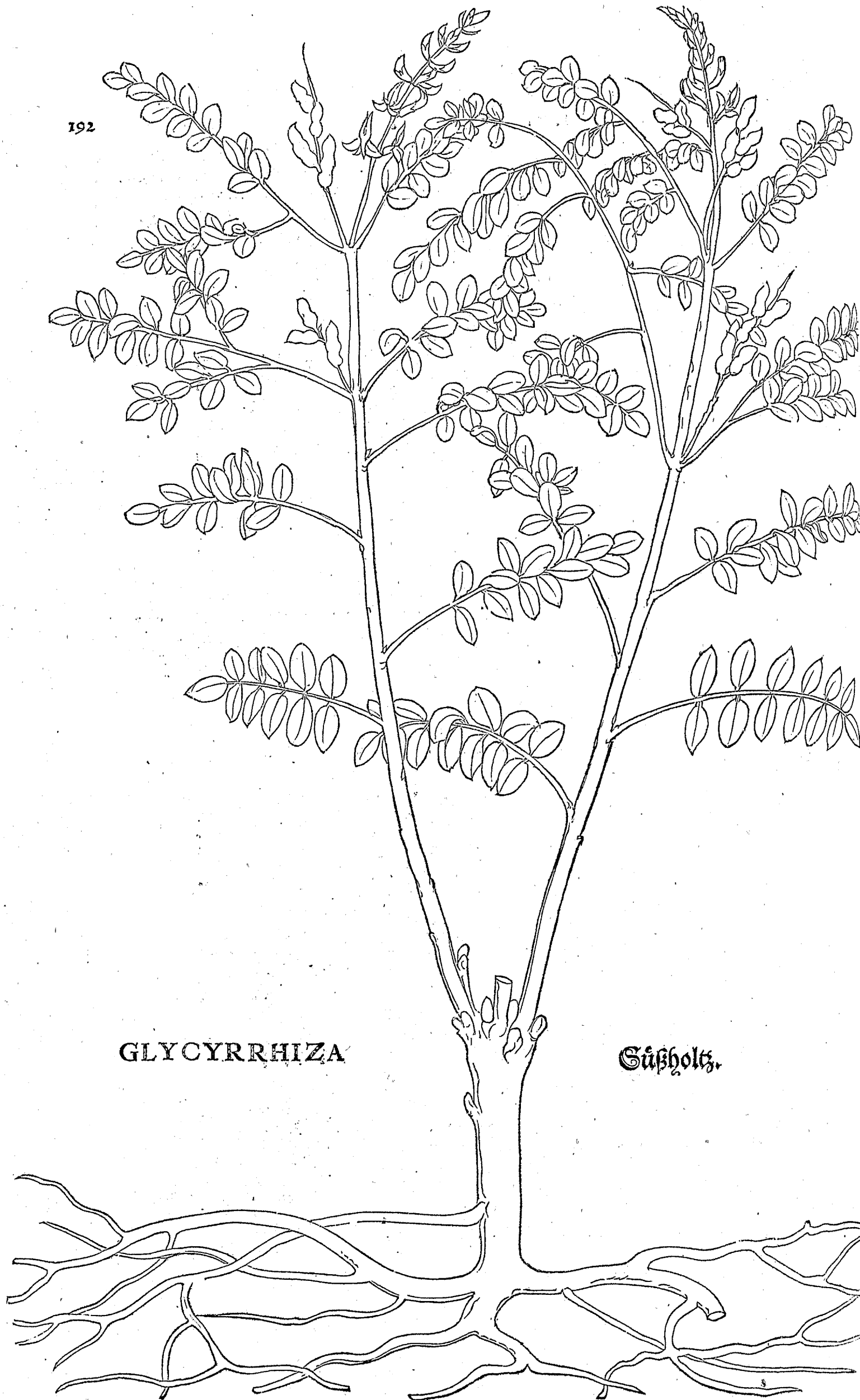
Succus radicis ad arteriæ exasperationes utilis est, oportet autem ut linguæ subditus eliqueat. Ardori stomachi, & ad iecinoris thoracisque uitia prodest. Vesicæ scabiem, & renum uitia cum passo potus emendat. Idem eliquatus sitim restinguit. Vulneribus prodest circunlitus. Cōmanducatus stomacho succurrit. Radicum recentium decoctum ad eadem conuenit. Radix uero sicca in puluerem trita, pterygijs commodissimè inspargitur.

EX GALENO.

Huius fruticis radicem succus in primis utilis est, similiter ut eius radices dulcis, simulque modicè adstringens. Proinde asperitates lenire potest, non solum in arteria, uerum etiam scabra uesica, idque temperaturæ mediocritate. Quoniam autem temperie quoque humidum est quod modicè dulce est, iure sanè sitim arcens medicamentum est, nimirum modicè humidum, simul & natura humana frigidius. Refert Dioscorides, radicem siccam ad leuorem redactam, pterygiorum illitu idoneum esse remedium.

EX THEO-

GLYCYRRHIZA

Cusholtz.

EX THEOPHRASTO.

A

Dulcis & Scythica radix utilis ad suspiria, & tussim siccam, atq; in totum thoracis laborantis medicamento cōmoda redditur. Quin & ex melle ulceribus mederi potest. Sitim quoq; extinguit, si teneatur in ore. Qua de causa tum ea, tum Hippace, Scythas decem & duodecim dies degere, & uitam prorogare affirmant.

EX PLINIO.

Radicis usus in subditis decocta ad tertias, cetero ad mellis crassitudinē, aliquando & tusa. E quo genere & uulnerib. imponitur, & faucium uitijs omnibus. Item uoci utilissimo succo, sic ut spissatus est linguae subdito: item thoraci & iecinori. In ore habentes sitim non sentiunt; ob id quidam Adipson appellauerunt eam, & hydropicis dedere ne sitirent. Non parum auxiliij confert ijs qui perpetua siti excruciantur: ideo cōmanducata & stomatice est, & ulceribus oris inspergitur, sæpe & pterygijs. Sanat uesicæ scabiem, renum dolores, condylomata, ulcera genitalium. Dedere eam quidam potui in quartanis, drachmarum duarum pondere, & pipere, hemina aquæ. Cōmanducata sanguinem sistit ex uulnere. Sunt qui & calculos ea pelli tradiderunt.

DE GALEOPSI CAP. LXXI.

NOMINA.

ΑΛΗΟΨΙΣ, ἢ γαλεόψιδος græcè: Galeopsis, Vrtica labeo latine, uulgo & officinis Scrophularia maior, Ficara, Millemorbia & Castrangula dicitur. Germanicè Braunwurz/Sauwurz/groß feigwargen traunt. *Scrophularia maior.*

Appositè autem Galeopsis appellatur, nomine ex græco & latino composito, quod eius flores prorsus galeæ aspectum referant. Aut si græca cum latinis componi haud possunt, γαλιόψις cum ἢ & non ἰ, ut habent multa exemplaria, scribendum erit, ut idem ualeat ac mustelæ aspectum referens: flores enim nō dissimiles esse capiti illius animalis uidentur. Et ita legendum esse Plinius etiam testatur, qui Galeopsin hanc nominat herbam. Scrophulariam autem à curandis strumis, quas scrophulas uocant recentiores, dixerunt. *Galeopsis cur dicta.*

FORMA.

Totus cum suo caule & folijs frutex Vrticæ similis est, læuiores tamen habet folia, & cum teruntur grauiter odorata. Flores illi tenues, & purpurascens. Huius deliniationis notæ in uniuersum omnes, nulla prorsus reclamante, herbæ quam uulgi Scrophulariam maiorem nominat, conueniunt. Frutex enim est qui ad humani corporis ferè longitudinem interdum assurgit, foliaq; Vrticæ habet, sed læuiores, & quæ trita grauem fundunt odorem. Flores tenues, atque purpurascens. Respondet etiam locus natalis, ut ex sequentibus patebit. Esse autem ueterum Galeopsin uulgi Scrophulariam maiorem, præter ea quæ iam diximus, manuscriptus quoque codex euidenter ostendit, in quo pictura ita Scrophulariam refert, ut nemo sit qui eam non agnoscat. Huc accedit quod in descriptione, quam ex Dioscoride desumpsit, apertè testatur Scrophulariam maiorem alio nomine dictam esse Galeopsin & Galeobdolon. Neque facultates discrepant, sed utrarumque similes sunt, adeo ut haud dubiè ueterum Galiopsis, recentiorum herbariorum sit Scrophularia maior.

LOCVS.

Nascitur circa sepes, semitasq; & in areis ædificiorum passim.

TEMPVS.

Colligitur Iunio & Iulio mensibus, tum enim potissimum floret.

R

TEMPE-

GALEOPSIS

Braunwurtz.

TEMPERAMENTVM.

A

Desiccat, extenuat, & discutit, adeoque partium est tenuium, id quod amaritudo quam in gustu præ se fert, satis indicat.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Folia, succus, caulis & semen, duritias, carcinomata, strumas, parotidas & panos dissolunt. Oportet autem bis die cum aceto tepidum cataplasma imponere. Fouentur & decocto eius utiliter. Ad nomas, gangrænas, & putrescentia cum sale illita profunt.

EX PAVLO.

Galeopsis, quam alij Galeobdolon appellant, urticæ similis herba est, maiorem tamen læuorem habet, & odorem grauem. Scirrhosos tumores dissipat & emollit. Item ad nomas cataplasmatibus modo illita confert.

EX PLINIO.

Galeopsis folia caulesque, duritias & carcinomata sanant ex aceto trita & impo-
ta. Item strumas, panos & parotidas discutunt. Ex usu est & decocto succo fouere. Putrescentia quoque & gangrænas sanat.

APPENDIX.

Recentiores etiam Scrophulariæ tribuunt facultatem sanandi ulcera putrescentia, & mariscas. Succum eius mederi deformitati faciei iam ferè elephantice tradunt, ut inde satis constet à Galeopsi non diuersam esse. Semen in expellendis & enecandis lumbricis esse efficax adijciunt, id quod ab eius amaritudine non abhorret.

DE GALLIO CAP. LXXII.

NOMINA.

B

ΓΑΛΛΙΟΝ, ἡ γαλλίεον, ἡ γαλλάτιον Grecis, Gallion Latinis. Officinis, ut multa aliæ optimæ herbæ, neglecta & incognita est. Germanis Unser lieben frauen weg/oder wal/oder betstro dicitur. Nomen inuenit ex eo quod uim coagulandi, ac spissandi lactis habeat.

Gallion unde dictum.

FORMA.

Ramulos rectos, & folia Aparinæ simillima habet. Florem in summo luteum, tenuem, frequentem, ualde odoratum.

LOCVS.

Nascitur in aruis & humidis palustribusue locis.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potissimum mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Gallium siccum est & subacre.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Flos eius ambustis illinitur, & sanguinis profluvia cohibet. Idem cerato rosaceo miscetur, insolaturque donec albescat, & sic lasitudines recreat. Radix uenerem stimulat.

EX GALENO.

Gallium inde adeo nomen sortitum est suum, quod lac coagulet. Facultatem obtinet exiccatoriam & subacrem. Flos eius sanguinis profluijs competere uidetur, & ambustis mederi. Est autem boni odoris, & coloris lutei.

R 2

DE GLE-

GALLIVM

Unser frauen wegstro

NOMINA.

Α Η Χ Ω Ν, ἢ βλήχων Græcè, Pulegium Latine uocatur. Officinæ latinum nomen retinent. Germanicè Poley, Blechona autem appellarunt, quod gustatum à pecore cum floret, balatum concitet. Id quod Plinio lib. xx. cap. xiiij. autore, de syluestri uerè dicitur. Pulegiū uerò, quod eius flos recens incensus pulices interficiat.

GENERA.

Plinius & Apuleius duo Pulegiū faciunt genera, alterum foeminam, alterum mare: nec alia ratione differre scribunt, nisi quod mas candidum, foemina uerò purpureum florem habeat. Dioscorides Pulegium masculum, quod satium alio nomine in Dictamni descriptione uocat, duntaxat depingit. Syluestre autem secundam Calaminthæ speciem facit, quam Latini propriè Nepetam nominant, ut suo loco dicemus.

FORMA.

Pulegium mas seu satium, cuius hic picturā damus, fruticosum assurgit, & ad cubiti altitudinem increscit, maxime si sit quo sustentetur: folijs Sampsychi, surculis hirsutis, rubicantibus, & per interualla purpureo flore orbiculatim coronatis.

LOCVS.

Prouenit locis cultis & aquosis: semelq; satum diutina durat ætate.

TEMPVS.

Carpitur dum floribus prægnans est, id quod Iulio & Augusto mensib. accidit.

TEMPERAMENTVM.

Pulegium quum acre & subamarum sit, ualde tum excalefacit, tum extenuat, ideoq; in tertio ordine calidum & siccum esse statuunt.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

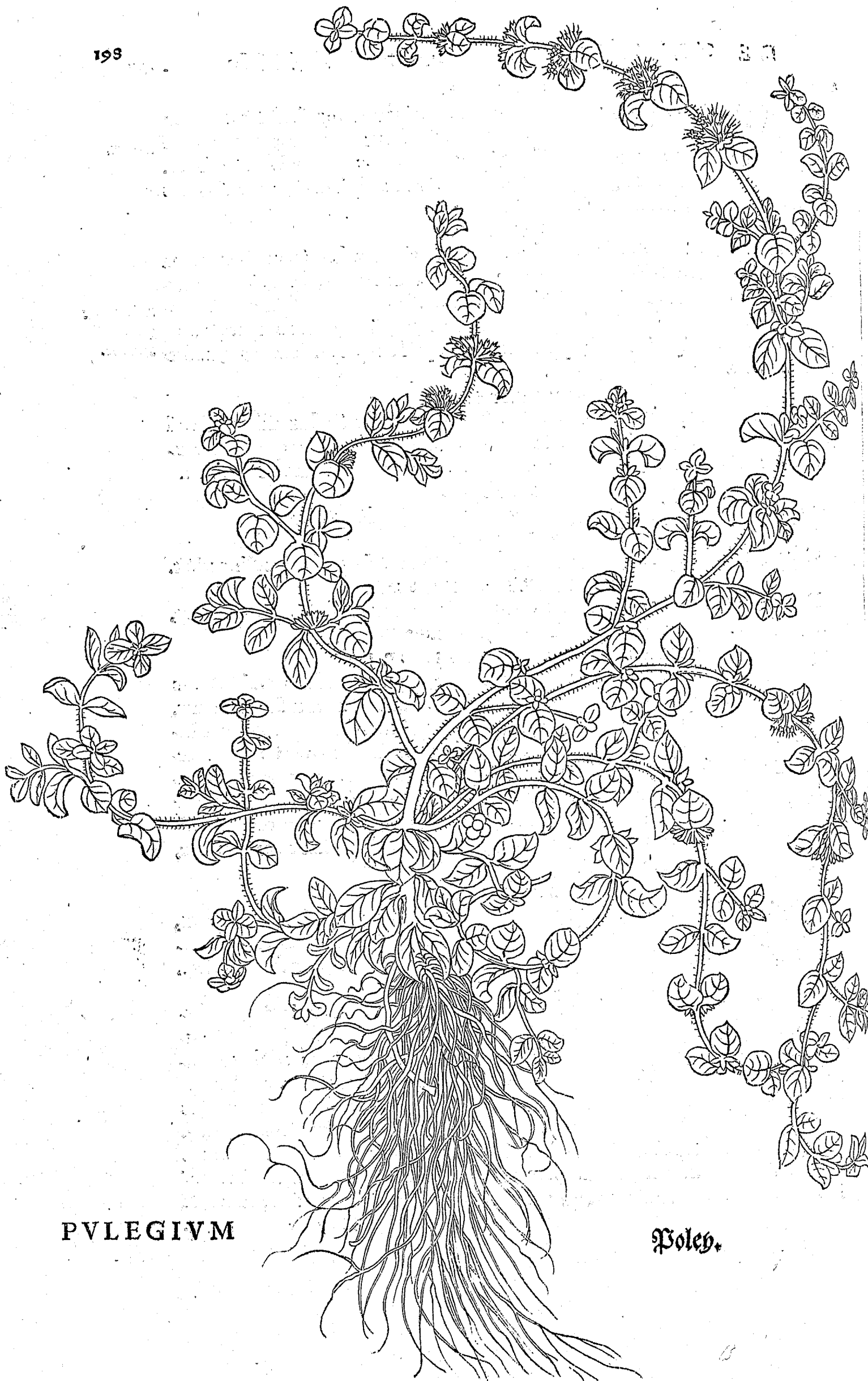
Extenuat, calefacit, & cōcoquit. Potum menses, secundas, & foetus trahit. Cum melle & aloë potum, ea quæ circa pulmonem sunt, educit, & conuulsis auxiliatur. Nauseas stomachiq; morsus cum posca potum lenit. Atram bilem per aluum educit. Cum uino potum uenenatorum moribus succurrit. Defectos animo cum aceto naribus obiectum recreat. Siccatum & in puluerem tritum crematumq; gingiuas firmat. Illitum cum polenta inflammationes omnes mitigat. Podagris per se confert usquedum rubescat cutis. Cum cerato uaros tollit. Lienosis cum sale utiliter illinitur. Decoctum eius prurigines si eo lauantur sedat. Inflationes, duritias, & conuersiones uulvæ in defelsionibus iuuat.

EX GALENO.

Pulegium calefacere abunde magnum est testimonium, quod illitum rubrificat, & quod, si quis diutius toleret, exulceret. Extenuare uerò satis indicat, quum humida, crassa & lenta ex thorace & pulmone excreatu facilia faciat, mensesq; moueat.

EX PLINIO.

Magna societas cum Mentha, ad recreandos defectos animo, Pulegio cum furculis suis in ampullas uitreas aceti utrisque deiectis. Qua de causa dignior è Pulegio corona uertigini quàm è rosis, cubiculis nostris pronunciata est. Nam & capitis dolores imposita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æstusq; iniuriam, & à siti traditur: neque æstuarum eos qui duos è Pulegio furculos impositos auribus in sole habeant. Illinitur etiam in dolorib. cum polenta & aceto. Nauseas cum sale & polenta in frigida aqua pota inhihet. Sic & pectoris ac uentris dolorem. Stomachi autem ex aqua item rosiones sistit, & uomitiones cum aceto & polenta. Intestinorum uitia melle decocta & nitro sanat. Vrinam pellit ex uino, &

PVLEGIVM

Poley.

A si aminæum sit, & calculos, & interiores omnes dolores, ex melle & aceto sedat. Menstrua & secundas, uulvas conuersas corrigit, defunctos partus eijcit. Comitialibus in aceto cyathi mensura datur. Si aquæ insalubres bibendæ sunt, tritum inspergitur. Salsitudines corporis si cum uino tradatur minuit. Neruorum causa & in contractione, cum sale, aceto & melle confricat opisthotono. Bibitur ad serpentium ictus decoctum. Ad scorpionum, in uino tritum, maximè quod in siccis nascitur. Ad oris exulcerationes, ad tussim efficax habetur. Flos recentis incensus, pulices necat odore. Xenocrates Pulegij rami lana inuolutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subiici, & ita collocari ægrum, inter remedia tradit.

EX SYMEONE SETHI.

Pulegium attenuat & calfacit uehementer, quapropter humida & crassa in thorace, & in pulmone humida & glutinosa iuuat, & ut excreentur efficit. Cum uino albo coctum & potum, calidumq; syncerum menses prouocat. Extrinsecus illitum ischiadicis, & alijs partibus frigore affectis auxiliatur.

DE GENTIANA CAP. LXXIII.

NOMINA.

ENTIANH græcè, Gentiana latinè appellatur. Nomen apud omnes officinas retinet. Germanicè Engian/oder Bitterwurz nominatur. Sic à Gentio Illyriorum rege, qui in bello primus eius uires reperit, dicta est.

Gentiana una de dicta.

FORMA.

B Folia Gentianæ iuxta radicem erumpunt iuglandi aut Plantagini similia, subrubentia: sed quæ à medio caule, præsertim autem cacumine prodeunt, breuioribus incisuris secta sunt. Caulis illi inanis, leuis, digiti crassitudine, binum cubitorum altitudine, geniculis intersectus, ex maioribus interuallis folia proferens. Flores eius lutei primum calycibus conclusi, postea intumescences explicantur. Semen in calycibus obtinet latum, leue, glumosum, ad Spondilij semen accedens. Radicem mittit longam, similem Aristolochiæ longæ, crassam, & amaram.

LOCVS.

Nascitur in altissimis montium cacuminibus, umbrosis locis & aquosis. Plurima uerò & copiosissima sub Alpinis montibus in Illyrio, & in monte Sartenberg haud procul à Tubinga sito.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio potissimum mense, dein Iulio semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo immensa satis monstrat radicem eius esse calidam & siccam.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Gentianæ radix calefactoriam & adstringentem uim habet. Venenatorum moribus succurrit duarum drachmarum pondere cum pipere, ruta & uino pota. Succus drachma, laterum doloribus, ex alto cadentibus, ruptis & cõuulsis opitulatur. Hepaticis, stomachicis pota cum aqua subuenit. Radix collyrij modo subdita foetus eijcit. Vulneraria est, imposita ut lycium, uulneribusq; sinuatim depascentibus, potissimum succus, medetur. Oculis inflammatione laborantibus illinitur. Pro meconio collyrijs acribus miscetur succus. Radix alphas abstergit. Contusa radix diebus quinque aqua maceratur, postea in eadem decoquitur, dum aquæ radices superfluent emineant; deinde ubi refrixerit aqua linteolo percolatur, iterumq; decoquitur, dum mellis crassitiem contrahat; demum in uase testaceo reconditur.

GENTIANA
Engelm.

EX GALENO.

A Radix Gentianæ herbæ admodum efficax est quum opus est extenuatione, purgatione, abstersione, obstructionis liberatione. Nec mirum si hæc possit, quum impense amara sit.

EX PLINIO.

Vfus in radice & succo. Radicis natura est excafactoria, sed prægnantibus non bibenda. Præcipue aduersus angues duabus drachmis cum pipere & ruta, uini cyathis sex, siue uiridis siue sicca pota prodest. Tanta huic uis est, ut iumentis etiam notusientibus modo, sed ilia quoque trahentibus auxilietur pota. Stomachum corroborat ex aqua pota. Farina eius ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, interaneorum uitij occurrat. Radix trita uel decocta, à ruptis, conuulsis, & ex alto deiectis potatur.

DE GLYCYSIDA CAP. LXXV.

NOMINA.

ΑΥΚΥΣΙΑΗ, ἢ παωνία Græcis, Pæonia & Casta herba Latinis dicitur. Nomē Pæoniæ in officinis seruat. Germanis Peonienblum / Königsblum / Gichtwürg / Benignenroß / Venedischroß / Benedicteuroß / Psingstroß uocatur. Glycyhiza porrò dicta est, quod grana mali punici acinis similia habere uideatur. Nam sidia mali punici grana à Bæotis nominantur, Pæonia ab eius inuentore, medicinæ peritissimo, Pæone appellata est.

Glycyhiza una de dicta.

Pæonia cur dicta.

GENERA.

Duo eius genera sunt, mas & foemina. Mas in uulgaribus herbarijs Tinnienwurg / foemina uero Peonienblum / alijsque nominibus Germanicis paulò antè commemoratis nuncupatur. Idem, magno errore, Pæoniam à Pionia differre putant, atque adeo diuersis etiam capitibus, imò & uiribus disiungunt. Ferendus tamen is error esset nisi utriusque etiam herbæ, hoc est, Pæoniæ & Pionie, duplex genus assignarent, marem nimirum & foeminam, cum tamen sub una Pæoniæ nomenclatura, utrunque genus Dioscorides & alij ueteres complexi sint.

Error herbariorum.

FORMA.

Caulis duorum ferè dodrantū altitudine nascitur, multas propagines habens. Mas luglandi nuci folia similia obtinet; foemina uero Smyrni modo diuisa. Summo caule siliquas quasdam Amygdalis similes profert, in quibus, quum aperiuntur, grana rubra, multa, exigua, punici mali acinis similia inueniuntur, in medio nigra, purpurea, quinque aut sex. Radix maris digiti crassitudine, dodrantali uero longitudine, gustu adstringens, alba. Foeminae propagines sobolesue ceu glandes septem aut octo, ut Asphodelus habet. Ex qua siquidem descriptione abundè liquet, Pæoniam quæ passim in hortis nascitur, & cuius hic picturam damus, esse foeminam, quod eius folia Smyrni modo sint laciniata, & quod radix septem aut octo ueluti glandibus constet. Reliquæ notæ, potissimum quod in siliquis grana alia rubentia, alia nigra sint, utriusque generi cōmunes existunt.

LOGVS.

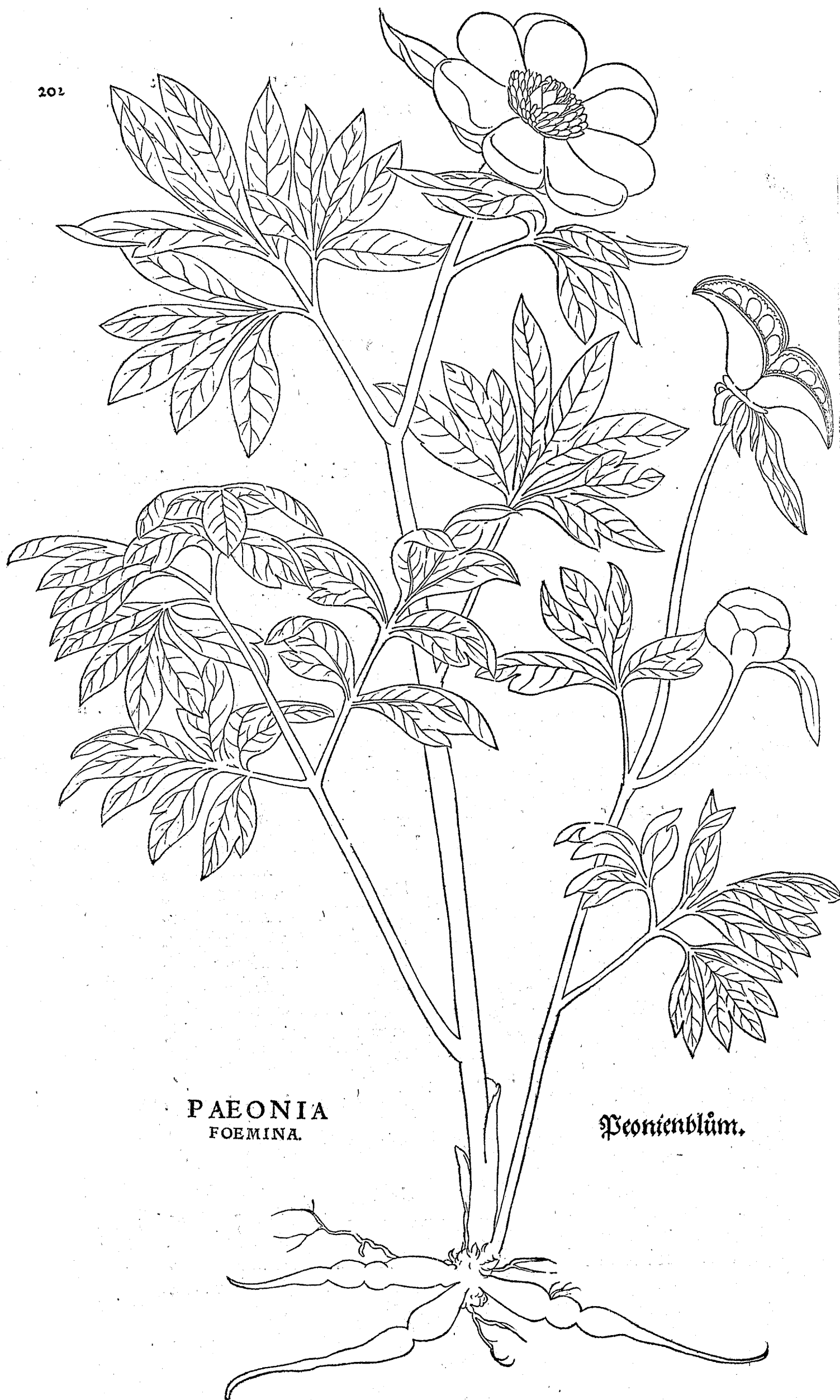
Nascitur in altissimis montibus, & passim hodie, foemina potissimum, in hortis prouenit.

TEMPVS.

Maior floret mense.

TEMPERAMENTVM.

Pæonia radicem habet leuiter adstringentem cum quadam dulcedine. Si uero plusculum dentibus mandas, acrimoniā item quampiam subamaram subesse percipies, id quod in radice etiam nostratis Pæoniæ, quam foeminā esse diximus, apprehendes.

PAEONIA
FOEMINA.

Peonienblum.

hendes. Pæoniæ uerò in uniuerſum temperamentum tenuium eſt partium, exicatorium, haud tamen inſigniter calidum, ſed aut ſymmetrum, aut paulò calidiuſ.

VIRE S.

EX DIOSCORIDE.

Datur radix mulieribus à partu non purgatis. Cit menſes Amygdalæ magnitudine pota. Ventris doloribus cum uino pota auxiliatur. Regio morbo correptis prodeſt, renum ac ueſicæ doloribus. Decocta in uino & pota, aluum ſiſtit. Seminis grana rubra decem aut duodecim pota in uino aſtero, nigro, rubentem fluxionē ſiſtit. Stomachicis & eroſionibus comeſta profunt. A pueris pota & comeſta, initia calculorū eximunt. Grana nigra nocturnis ſuppreſionibus, ephialtas nominant, uuluaſ ſtrangulationibus, & uteri doloribus in aqua mulſa aut uino quindecim pota, opitulantur.

EX GALENO.

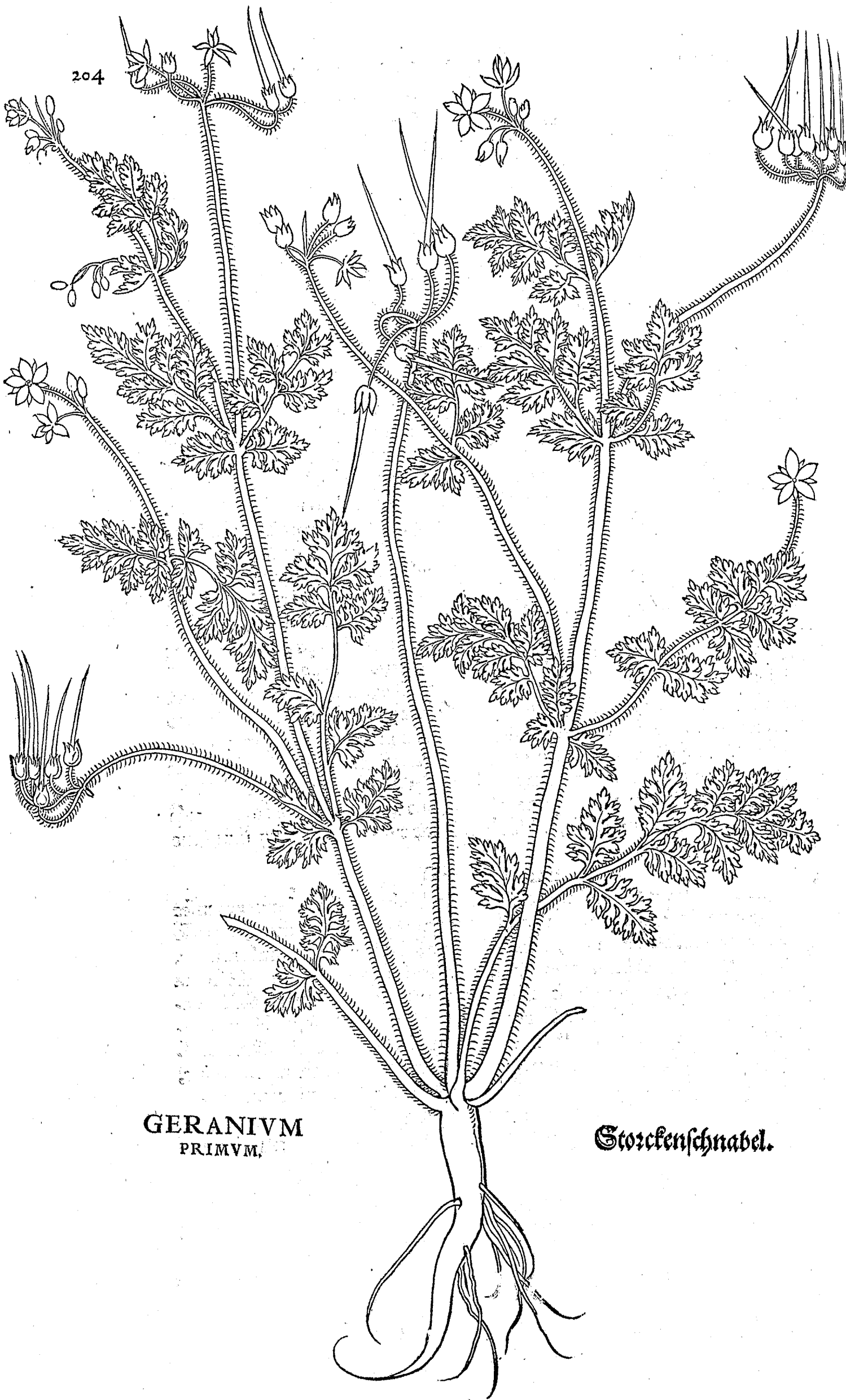
Radix Pæoniæ menſes cit ex mulſa Amygdalæ quantitate pota. Sanè tunderè eam oportet ac cribare, & ſic inſpergere. Expurgat etiam iecur obſtructū & renes. Sed hæc efficere nata eſt quā acris & ſubamara eſt, quā uerò quiddam etiam adſtrictorium obtinet, fluxiones uentris ſiſtit. Oportet autem tunc in aſterorum uinorum quopiam eam decoctam bibere. Eſt omnino reſiccatoria uehementer, ut non deſperauerim eam ex collo pueris ſuſpenſam, meritò comitiale morbum ſanare. Equidem uidi puellum quandoque octo totis menſibus morbo comitali liberum, ex eo quo geſtabat radicem tēpore. Vbi autē forte fortuna quod à collo ſuſpenſum erat decidiffet, protinus morbo correptus eſt; ruruſq; ſuſpenſo in illius locum alio, inculpatè poſtea ſe habuit. Viſum uerò eſt mihi ſatius eſſe denuò id certioris experientiæ gratia detrahare, id quum feciſſem, ac puer iterum eſſet cōuulſus, magnam ac recentem radicis partem ex collo eius ſuſpendimus, ac deinceps proruſ ſanus effectus eſt puer, nec poſtea conuulſus. Rationabile itaque erat aut partes quaſpiā à radice deſluentem, ac deinde per inſpirationem attractas, ita affectos locos curare, aut aërem à radice aſidue mutari & alterari. Nam hoc pacto ſuccus Cyrenaicus columellam phlegmone affectam iuuat, & Nigella fricta palam deſtillationes & grauedines deſiccat, ſi quis eam in calidum linteum rarum liget, aſidueq; calorem ex ea per inſpirationem quæ per nares fit, attrahat. Quinetiam ſi compluribus linis, maximè marinæ purpuræ, collo uiperæ inieceris, illis uiperam præfocaueris, eaq; poſtea cuiuſpiam collo obuinceris, mirificè profuerit tum tonſillis, tum omnibus ijs quæ in collo expullulant.

EX PLINIO.

Pæonia medetur Faunorum in quiete ludibrijs. Rubra grana rubentes menſes ſiſtunt quindecim ferè pota in uino nigro. Nigra grana uuluis medentur, ex paſſo aut uino totidē pota. Radix omnes uentris dolores ſedat in uino, aluumq; purgat. Sanat opifthotonum, morbum regium, renes, ueſicam. Matricem autem & ſtomachum decocta in uino, aluumq; ſiſtit. Eſt etiam contra malum mentis, ſed in medendo quatuor drachmæ ſatis ſunt. Grana nigra auxiliantur & ſuppreſionib. nocturnis in uino pota quo dictum eſt numero. Stomacho uerò & eroſionibus, & eſe ea & illinire prodeſt. Suppurationes quoq; diſcutiuntur recentes nigro ſemine, ueteres rubro. Vtruncq; auxiliatur à ſerpente percuffis, & pueris contra calculos incipiente ſtranguria.

DE GERA-

204

GERANIVM
PRIMVM.

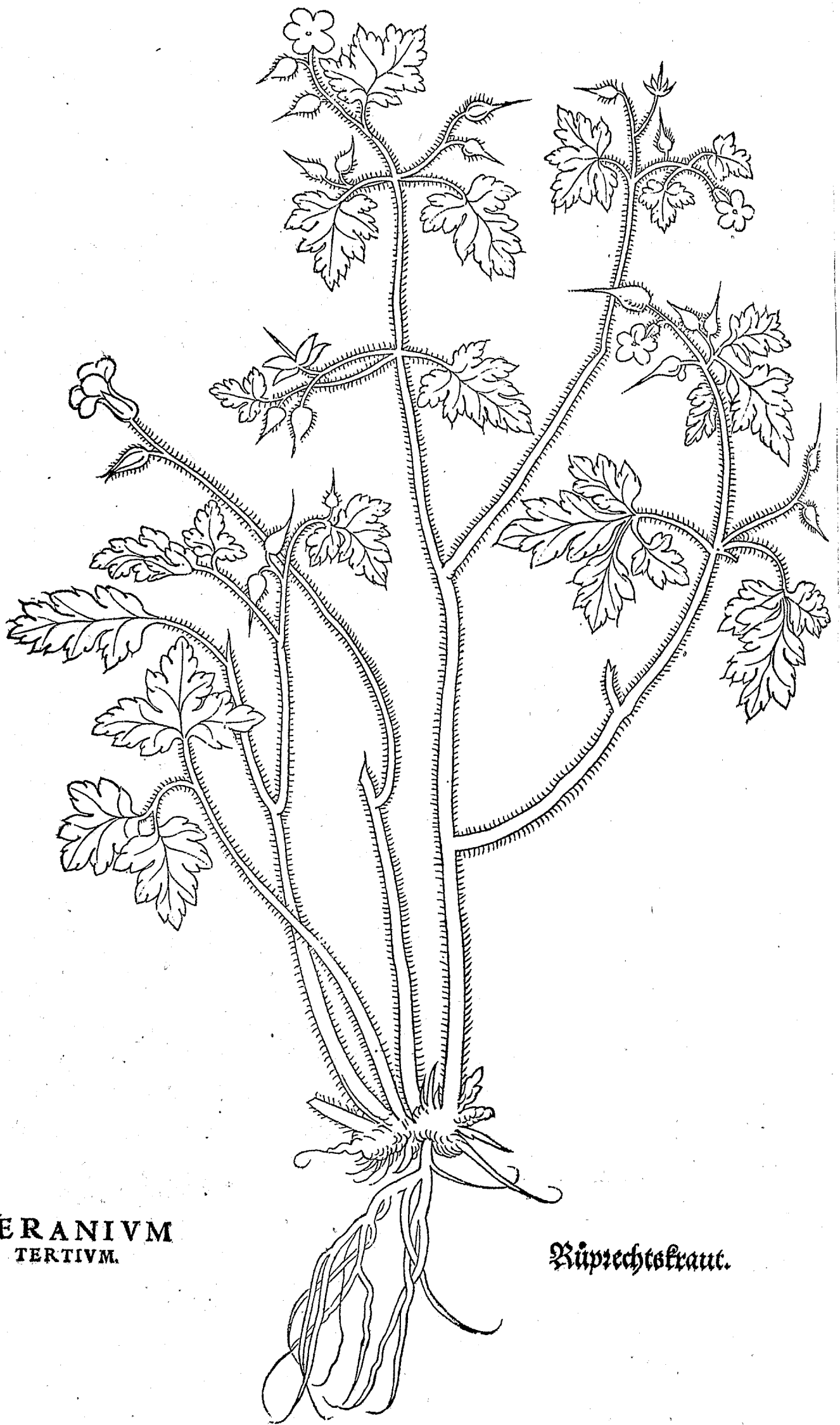
Storckenschnabel.

GERANIVM
ALTERVM.

Daubenfuß.

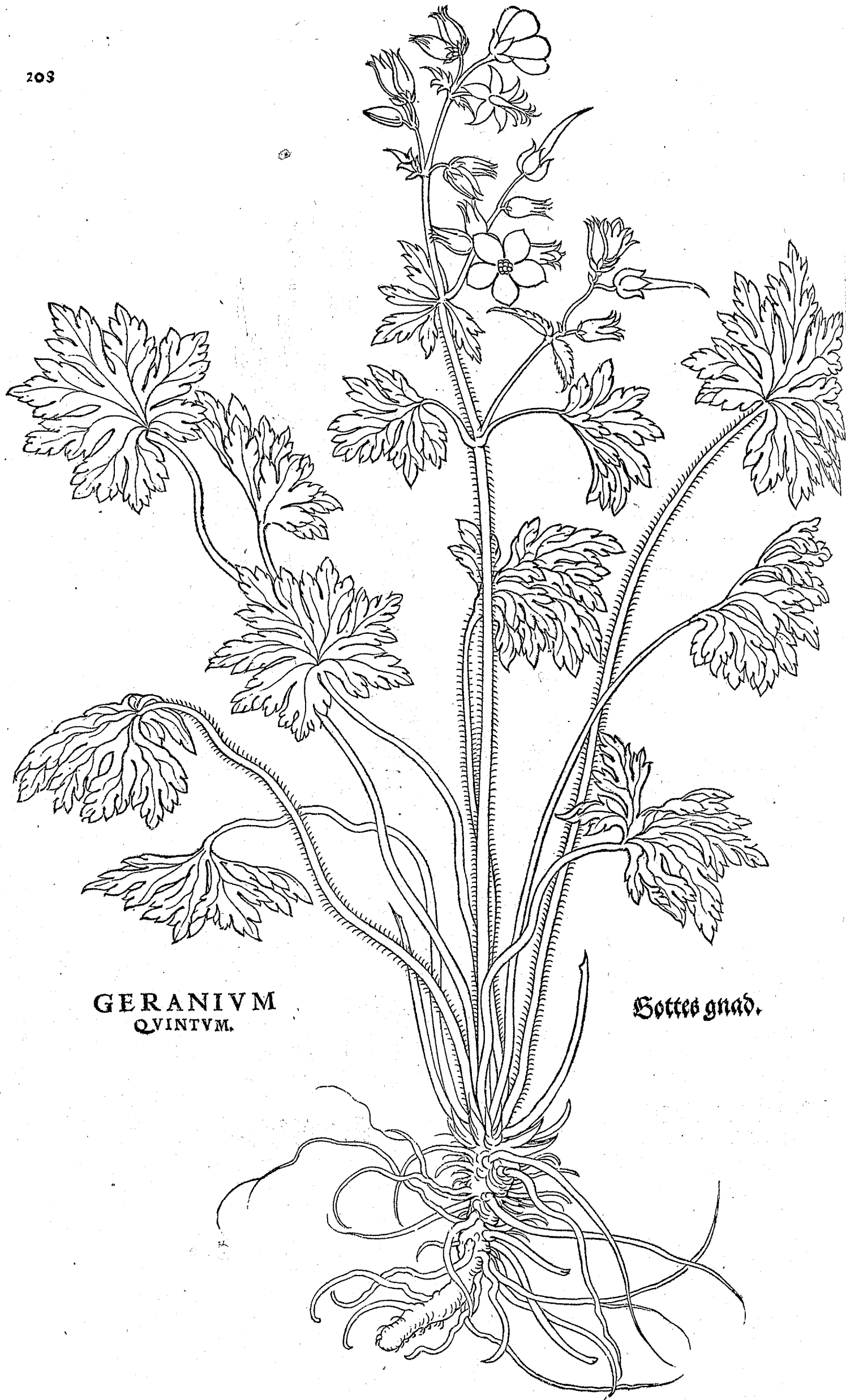
GERANIVM
TERTIVM.

Ruprechtskraut.

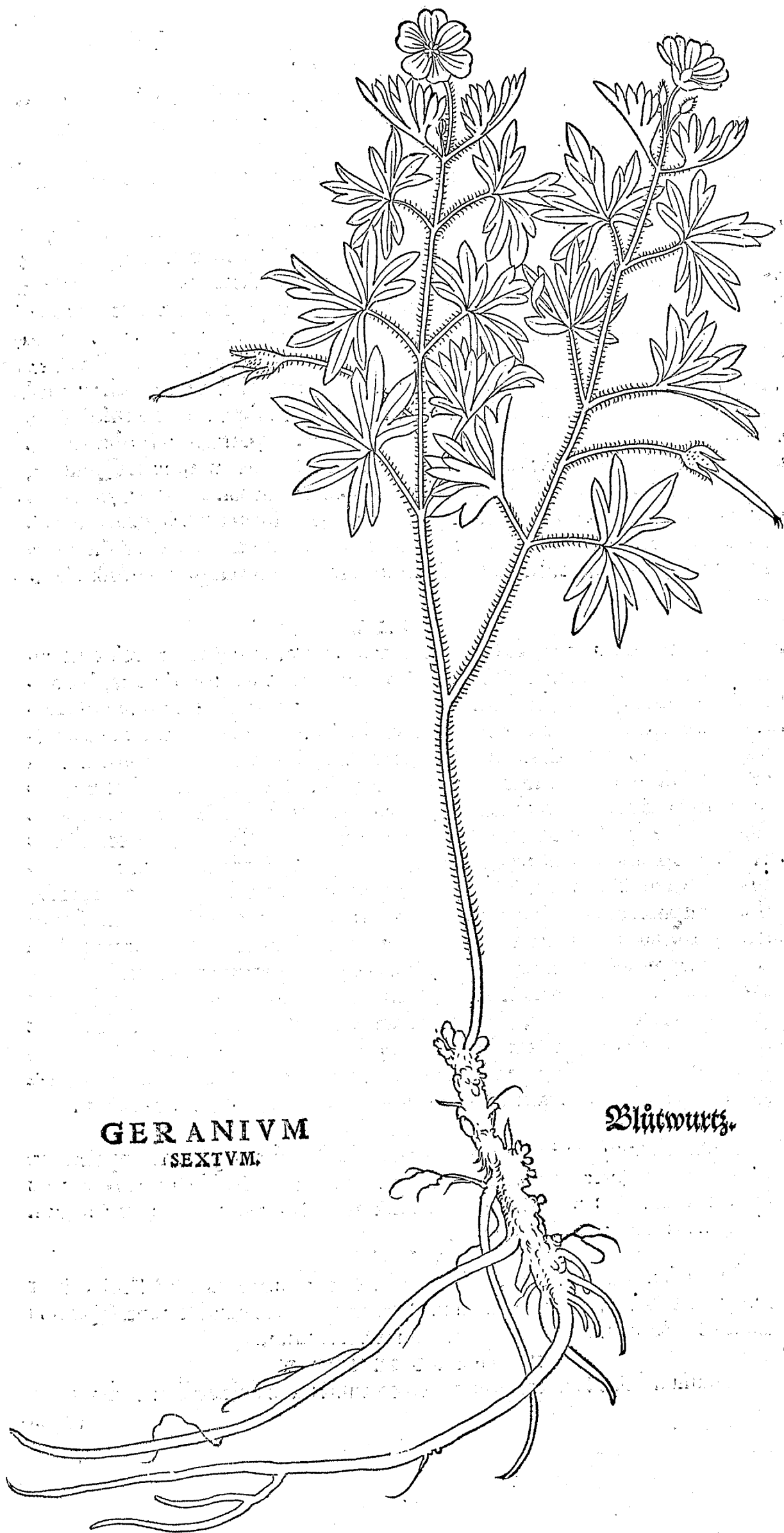
GERANIVM
QVARTVM.

Kranichhalß.

GERANIUM
QUINTUM.

Gottes gnad.

GERANIUM
SEXTVM.

Blutwurz.

C

Rostrū ciconiæ.
Geranium unde
dictum.

NOMINA.

GERANION græcè, Geranium latinè, uulgo & herbarijs Rostrum ciconiæ appellatur. Geranium autem à gruini capitis imagine, quæ summo eius plantæ capitulo inest, Græcis aptissima similitudine dictum est. Sic recentioribus à ciconiæ rostri effigie, Rostrum ciconiæ nominatū est.

GENERA.

- Primum genus.* Duo Geranij Dioscorides tradit genera. Primum quod longioribus rostris, & in mucronem acuminatis constat. Hoc hodie officinis & herbarijs Acus pastoris & *Secundum.* Muscata, Germanis uerò Storchenschnabel dicitur. Alterum quod maluæ folia habet, Pes columbinus uulgo nominatur. Sunt qui turpiter aberrantes, Amomū esse existimant, Germanicè Taubensfuß / oder Scharrentraut appellatur. Præter hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ id quod tertium ordine est, folijs Artemisiæ tenuifoliæ uel Chærephyllo simile existit, herba Roberti & Robertiana à nonnullis, haud dubiè à superstitione aliqua Diui, qua superior ætas mirificè imbuta fuit, appellatur, germanicè Ripprechtskraut. *Quartum.* folia obtinens laciniata, germanicè pro certiori discrimine Kranichhals uocari potest. *Quintum,* quod folia Ranunculi habet, gratia Dei nominatur, germanicè Gottes gnad / ab insigni in sanandis uulneribus effectu. *Sextum,* quod forma quarto generi simillimum est, nec ferè ab illo nisi sola magnitudine foliorū, florum & radice distat, germanicè Blütwurß / à rubro colore aut mirifica in sistendo sanguinis profluuiū facultate uocatur.

FORMA.

- Primi.* Geranium primum caules habet à radice rubentes, lanuginosos, folia Anemonum, diuisuris incisa, flores purpureos, & in cacumine caulium fastigia capitulis diu conicæ aut gruini cum rostellis longitudine acus emicantia. Radicē oblongā & subrotundā dulcemq̃. *Alterū* ut præcedēs caules tenues, rubentes à radice statim, lanuginososq̃ obtinet, folia maluæ similia, candidiora, flosculos subpurpureos, capitella gruini capitis modo rostrata, radicem tenuem & oblongam. *Tertium,* caules habet à radice rubescentes, lanuginosos, geniculatos, saporis & odoris iniucundi, folia Chærephyllo aut Artemisiæ tenuifoliæ similia, flores purpureos, capitella gruini capitis modo rostrata, radicem intus uiridem, & adstringentem. *Quartum,* cauliculos itidem ut reliqua rubentem, lanuginosum, folia laciniata admodū, flores purpureos, ex quibus capitella gruini capitis instar rostrata, & in ijs semina quinq̃ nascuntur: radicem intus candidam, extrā subluteam. *Quintum* reliqua omnia magnitudine excedit, caules emittit oblongos, rotundos, modicè lanuginosos, à radice statim rubentes, folia Ranunculo similia, flores ferè cæruleos, capitella præcedenti Geranio similia, radicem crassam & longam, multis exiguis radiculis ueluti capillamentis quibusdam fibratā. *Sextum* ramos habet tenues, lanuginosos, folia laciniata, tenuia, flores in summo purpureos, ex quibus, ut in quarto, capitella gruini capitis formam referencia proueniunt. Radicem extrā & intus rufam.

LOCVS.

Omnia Geranij genera in incultis proueniūt. Primum passim in campestribus, & nōnunquam inter segetes nascitur. Alterum in colliculis. Tertium in umbrosis locis & dumetis. Quartum in agrorum limitibus, & iuxta sepes. Quintū in pratis. Sextum in locis montosis & saxosis.

TEMPVS.

Primū statim inter initia ueris Aprili mense flores suos ostendit, & subinde per integram æstatem. Alterum, tertium, & quartum, Maio mense florent. Quintum Iunio & Iulio mensibus, quemadmodum etiam sextum.

TEMPERAMENTVM.

Omnia folia & radices, primo excepto, cuius radix dulcis est, quodammodo, atquea

A atque adeò discutiendi vi prædita, adstringunt ac siccant.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Radix Geranij primi in uino drachmæ pondere pota, uteri inflationes discutit. Secundum nullum habet in medicina usum.

EX PAULO.

Geranium quod folijs respondet Anemones, radicem habet esculentâ, quæ cum uino drachmæ unius pondere sumpta, uteri inflationes dissoluit. Altera Geranij species in re medica inutilis est.

EX PLINIO.

Primæ Geranij speciei radix, reficientibus se ab imbecillitate utilissima. Bibitur contra phthisin drachma in uini cyathis tribus bis die. Item contra inflationes, quæ & cruda idem præstat. Succus radicis auribus medetur. Opisthotonicis semen drachmis quatuor cum pipere & myrrha potum.

APPENDIX.

Et si secundum Geranij genus à Dioscoride alijsq; nonnullis, tanquam nullius in medicina usus damnatū sit, tamen posterior ætas quotidiana experientia in sanandis uulneribus & fistulis, eius ac reliquorum etiam mirum esse effectum comperit: proinde eas herbas his ipsis in potu mirifice cōferre tradunt. Et certè nō mirum est earundem uires olim fuisse ignoratas, cum & aliarum multarum plantarum facultates, quas constat esse hodie notissimas, ueteribus fuisse incognitas, notius sit quàm ut demonstrari debeat. Antiquus quoq; herbarius, prædictorum Geraniorū folia magnam uim obtinere in glutinandis uulneribus, & articulorum doloribus leniendis tradit. Primi autem radicem mouendi urinam facultatem habere ait, ideoq; calculosis, stranguriæ & difficultati urinæ prodesse. Tertium genus ad oris, mammillarum, pudendorumq; ulcera sananda unice cōducit. Reliqua similiter ad glutinanda ulcera mirifice profunt. Nullum uerò ad sanguinem undecunq; emanantē compescendū præstantius sexto est: unde etiam Germani, ut comprehensum est, *Blutwurz*; hoc est, sanguinariam radicem appellare uoluerunt.

DE GONGYLE CAP. LXXVII

NOMINA.

ΟΡΓΥΛΗ, ἢ γογγυλὶς Græcis, Rapum Latinis & Officinis, Germanis *Rüben* appellatur. Græci autem à figura eius, quæ plerunq; rotunda esse solet, uocabulum detorserunt. Nanq; quod in rotunditatem coactum est, uel in orbem circumagitur, γογγυλίου dixerunt. Rapa uerò, quod ex terræ rure, quasi ruapa, Varrone teste, nominata est.

Gongyle quare dicta.

γογγυλίου Rapa unde.

GENERA.

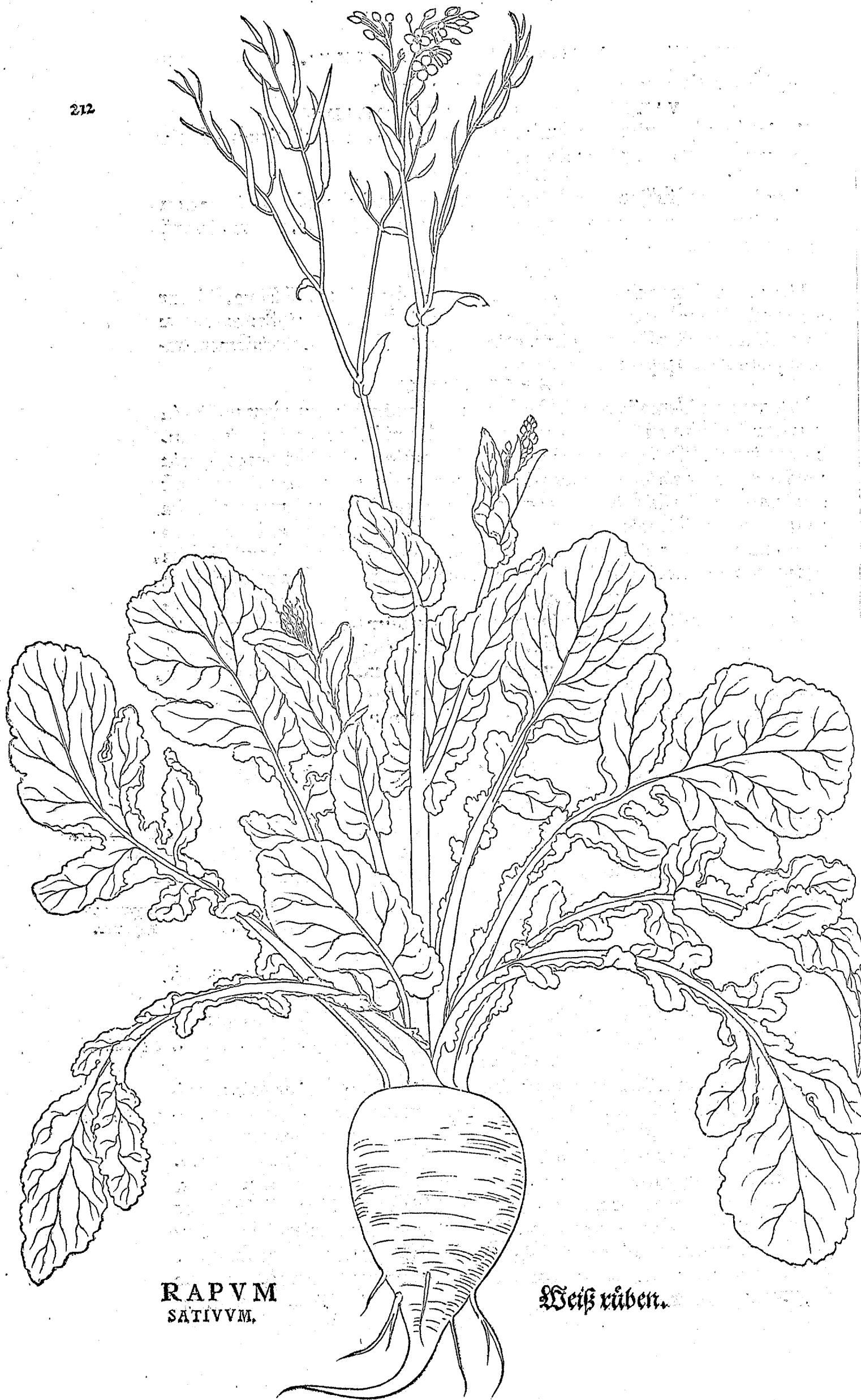
Rapi duo sunt genera. Vnum satiuū, quod simpliciter Germani *Rüben* uocāt. Estq; id iterum duūm generum. Vnum candidum, quod Germani etiam *weißrüben* uocant: & alterum rubrum, *rotrüben* idem appellant. Alterum syluestre, quod uulgus Rapunculum, quasi paruū rapum, Germani *Rapungeln* nomināt.

Rapunculus.

FORMA.

Rapum satiuū caule & folijs raphano simile est: floribus uerò & siliquis, in quibus semen profert, Napis aut Brasicis. Syluestre frutex est cubitali altitudine, ramosum, in summo leue, folia nimirum leuia habens, digitali latitudine, aut maiora. Semen in calyculatis fert siliquis: dehiscenrib; uerò seminū inuolucris, alia intus capitū specie est siliqua, in qua semina parua nigra sunt, sed quæ fracta intus albicent. Flos eius in purpureū uergit colorem. Radix digitalis fere est. Quæ delinatio prorsus alludit ad hanc herbam quam uulgus Rapunculum nominat: siquidem cubitalis est, fruticosa, ramosa, folio digitali, nigro in siliquis semine, quod cum frangitur album intus apparet. Flos etiam purpurei coloris est, radixq; digiti magna ex parte magnitudine constat.

Syluestre rapū.

RAPUM
SATIVUM.

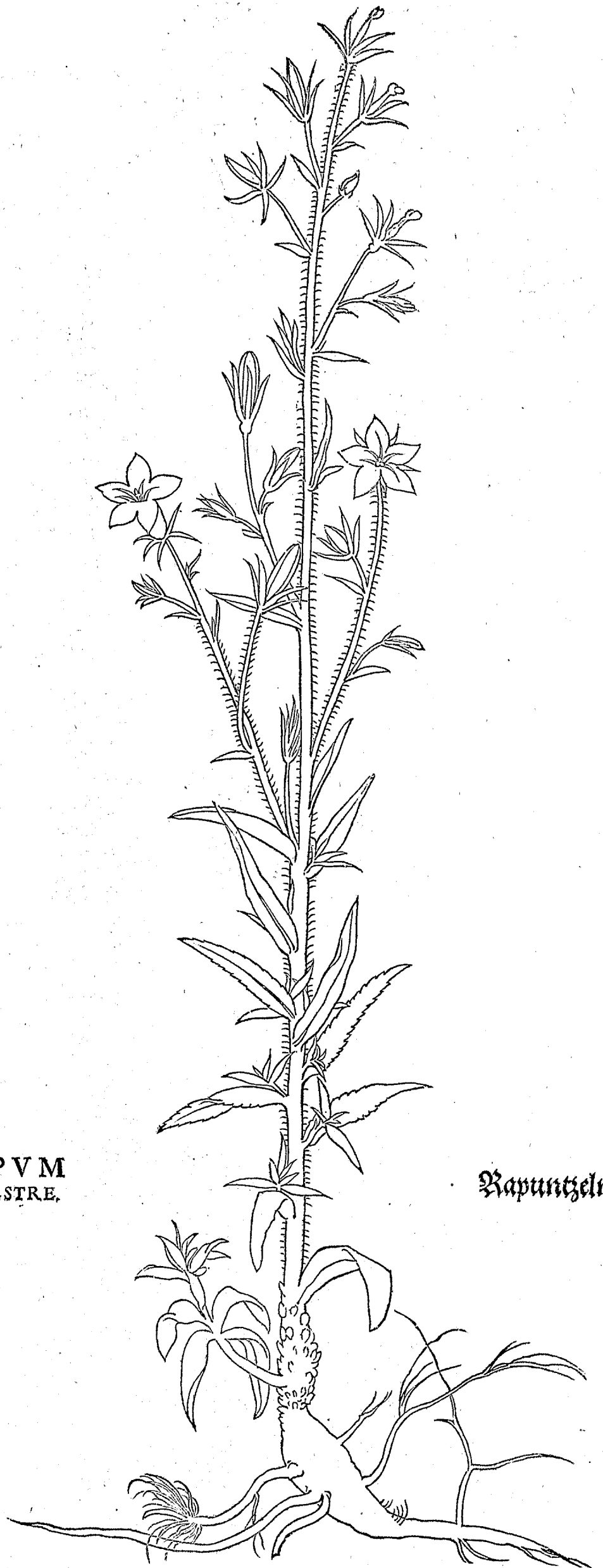
Weißrüben.

RAPVM
RVBRVM.

Rotrüben.

RAPVM
SYLVESTRE.

Rapunzeln.

LOCVS.

A Satiuum solum putre & solum desiderat. Syluestre in aruis nascitur passim.

TEMPVS.

Satiuum rapum floret æstate, ac siliquatur subinde. Syluestre autem uerno quidem tempore priusquam in caulem attollitur, acetarijs frequenter inferi solet, erutum radicitus cum folijs suis iam recens enatis, quo sanè tempore à pueris etiam agnoscitur. Deinceps uerò exit in caulem & adolefcit, ac Iunio mense flores, ac subinde semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Rapa calida sunt in secundo ordine, & humida in primo.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Satiui rapi elixa radix nutrit, inflat, carnem flaccidam generat, uenerem stimulat. Decocto eius podagræ ac perniones fouentur. Ipsa etiam radix trita illita prodest. Si uerò quispiam in excauata radice rosaceum ceratum feruenti cinere liquefecerit, exulceratis pernionibus proficiet. Asparagi eius decocti eduntur ciendæ urinae accommodi. Semen in antidota & theriaca, præsertim quæ dolores mitigare possunt, aptè additur. Potum uenenis aduersatur. Venerem concitat. Muria conditum, comestum minus nutrit, sed appetentiam excitat. Syluestre rapum miscetur medicamentis quæ ad detergendam faciem reliquumque corpus, ex lupinorum, aut tritici, aut lolij, aut erui farina conficiuntur.

EX GALENO.

B Rapi semen uenerem excitat, utpote spiritum flatuosum procreans. Sic & radix concoctu difficilis est, inflatque & semen generat. Succus ex ea in corpus digestus, temperato crassior est: ideoque si quis ultra modum esitauerit, & maxime si perfectè conficere eam nequeat, crudum succum in uenis congeret. Ad alui deiectionem nec conferre quicquam, nec officere dixeris, potissimum quando bene fuerit percocta, ut quæ longam elixationem requirat, optimaque sit his decoctionem perpeffa. Sin crudior ingeratur, concoctioni pertinacius resistet, pariet inflationes, & stomachum infestabit, nonnunquam etiam mordere illum non uerebitur.

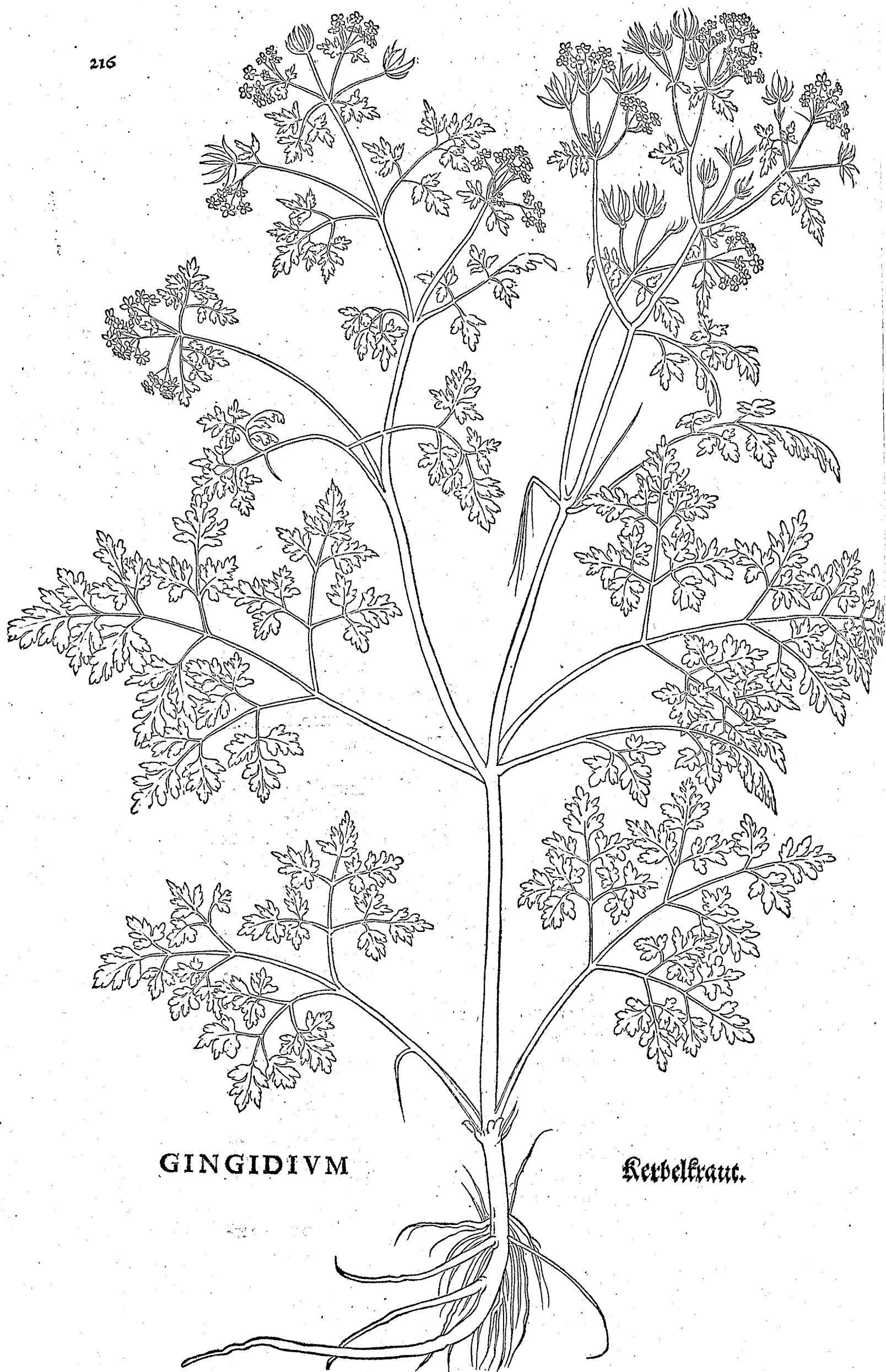
EX PLINIO.

Rapo uis medica inest. Perniones feruens impositum sanat. Item frigus pellit e pedibus aqua decoctum. Et ius feruens podagris etiam frigidis medetur. Et crudum tusum cum sale cuicunque uitio pedum. Semen illitum & potum in uino, contra serpentes & toxica salutare esse proditur. A multis uero antidoti uim habere in uino & oleo. Democritus in totum ipsum abdicauit in cibis propter inflationes. Dioscles magnis laudibus extulit, etiam uenerem stimulari ab eo professus. Item Dionysius; magisque si eruca condiretur. Tosta quoque articulorum dolori cum adipe prodest. Syluestri ad leuigandam albicandamue cutem in facie totoque corpore, utuntur, mixta urina pari mensura. Eius succus circa mensem exceptus, oculos purgat, medetur caligini admixto lacte mulierum.

EX SYMEONE SETHI.

Admodum nutriunt rapa, urinam ciunt, inflant, genitale semen gignunt, fauces leniunt atque thoracem. Crebrior illorum usus crassum humorem generat, & obstructions iecoris parit. Ventrè nec sistunt, nec mouent. Si cum aceto & sale edantur, appetentiam excitant. Horum semen tritum & haustum magna copia, uenerem suscitatur. Fertur quod si quis hoc ipsum semine cum Calamintha & Lemnia terra comixtum sumat, eo die neque ueneno, neque morsu uenenati animalis laedi. Appensum inguinum morbis peculiari quapiam proprietate medetur.

DE GIN-

GINGIDIVM

Kerbelkraut.

NOMINA.

IΓΓΙΑΙΟΝ græcè, Gingidium latinè, officinis Chærefoliū, Germanicè *Chærefolium*. Kerbeltraut dicitur, Chærefolium autem, græca uoce & latina coalescentibus in unum nomen, ob id dictum est, quod folijs luxuriet. Ne tamē uocabulorum uicinitas aliquam pariat cōfusionem, imperitoq; lectori nomenclationū similitudo imponat, sciendum est officinarum Chærefolium diuersum esse à Chærefolio Plinij. *Chærefoliū un- de dictum.*

FORMA.

Herba est syluestri Pastinacæ similis, tenuior tantum & amarior. Radicula subcandida, amaricante. Vnde satis liquet herbam quam hodie Chærefolium nominant, esse Gingidiū. Nam erraticæ Pastinacæ folium æmulatur, aliquanto tenuius, radícula subalba, amaricante, floribus candidis, semine in siliquis exiguis oblongo, angusto & acuminato.

LOCVS.

Pasim hodie in hortis colitur.

TEMPVS.

Maior mense floret, & subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Sicut gustu amaritudinem & adstrictionem præfert, sic temperamento quoque ipso caliditatem & frigiditatem. Secundum uerò utranq; qualitatem desiccatoriū in secundo ordine est; unde iterum colligi potest, Chærefolium esse Gingidium, quod ipsum gustui amarorem & adstrictionem euidentissimè repræsentet.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Crudum & coctum olerum modo esui idoneum est. Editur etiam sale cōditum seruatumue. Stomacho utile. Vrinam ciet. Decoctum eius cum uino potum, uesci- cæ accommodum est.

EX GALENO.

Estur Scandicis modo. Stomacho mirè utile siue crudum, siue elixum libeat sumere. Longioris decoctionis impatiens est. Nonnulli ipsum ex garo oleoq; esitant. Alij uinum aut acetū adijciunt, ac multo sic magis stomacho conducit. Cum aceto assumptum, fastidiosos ad cibum inuitat. Perspicuum uerò est hanc herbam medicamentum magis esse quàm cibum, quippe quæ & adstrictionis & amaritudinis non obscuræ nec exiguæ particeps est.

EX PLINIO.

Coctum crudumq; stomachi magna utilitate estur. Siccatur enim ex alto omnes humores eius.

APPENDIX.

Facultates iam cōmemoratas etiam Chærefolio suo tribuunt recentiores: scribunt enim mirificè conferre uentriculo, ciendisq; mensibus, & urini in uino decoctum, ut iterum hinc constet à Gingidio non esse diuersum.

GENISTA

Sinfr.

DE GENISTA CAP LXXIX

219

NOMINA.

GENISTA Latinis rei rusticæ scriptoribus & Plinio nominatur. Offici-
nis & barbaram sectantibus medicinam, Genesta & Genestra. Germa-
nis Ginst uel Genist appellat. Genistam autem uocāt haud dubiè quod
genu modo flexilis ad nexus sit: uel, ut alijs placet, quia genibus medea-
tur dolentibus. Alia autem est à Sparto, quod hoc uirgas habeat longas sine folijs,
ut suo dicemus loco, illa autem minutis folijs scatet.

Genesta.

Genista unde
dicta.

Genista non est
eadē cū Sparto.

FORMA.

Genista fruticat ramis herbaceis, scabris, folijs minutis scatentibus, flore luteo,
apibusq; gratissimo, semine lenticulis haud ab simili, quod filiquis innascitur, radi-
ce sublutea.

LOCVS.

Perarida loca amat, ideoq; in syluis, & iuxta syluas nascitur.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mense, ac subinde in filiquis hirsutis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccāt in altero ordine, id quod amaritudo quā gustata refert, & eius
facultates abunde docent.

VIRES.

EX PLINIO.

Semen Genestæ purgat Ellebori uice, drachma & dimidia pota in aque mulsæ
cyathis quatuor ieiunis. Ramis similiter cum fronde in aceto maceratis plurib. die-
bus & tulsis, succum dant ischiadicis utilem, cyathi unius potu. Quidā marina aqua
macerare malunt, & infundere clystere. Perunguntur eodem succo ischiadici, addi-
to oleo. Quidam ad stranguriā utuntur semine. Genista tusa cum axungia, genua
dolentia sanat.

APPENDIX.

Ex iam cōmemoratis uerbis perspicuum omnibus sit, Sparto & Genistæ, nō ob-
stante quod forma non nihil distent, eandem inesse facultatem: ut enim Spartum pi-
tuitam per superna & inferna purgare potest, sic etiā Genista. Hinc adeo fit ut eius
seminis hodierno tempore contra podagram magnus sit usus. Vrinam etiam ama-
ritudinis ratione mouet, & quia incidendi & extenuandi facultatem habet, lapidem
tum in renibus, tum in uesica cōfringere, ut etiam recentiores tradunt, potest. Stru-
mas denique atq; alios tumores discutere posse hīdem scribunt.

DE GENISTELLA CAP LXXX

NOMINA.

PRIORI non admodum dissimilem herbam nonnulli Genistellam uo-
cant, quod scilicet Genista exilior & humilior sit. Germanicè appellari
potest, die stehende Ginst. Alij uocāt Erdpsrymen/oder Klein streich-
blumen. Sunt qui non sine magno errore pro Genista utantur, quum fa-
cultatibus diuersis prædita sit. Sunt qui Rosmarinum aculeatum nominent, quod
eius folia Rosmarino ferè similia sint.

Genistella.

Rosmarinus acu-
leatus.

FORMA.

Frutex est Libanotidis coronariæ, quam Rosmarinum uocāt, penè folio, sed ri-
gido ac pungente, flore luteo, pīso non dissimili, semine in exiguis filiquis rufo, ra-
dice sublutea.

LOCVS.

Nascitur in arenosis locis, secus uias.

T 2

TEMPVS.

GENISTELLA**Stechende Ginster.**

TEMPVS.

Maio mense flores luteos producit, quibus pastæ apes improbū mel conficiunt.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem cum amaritudine facultatem possidet, ac proinde ualenter, si-
mulq; citra mordacitatem exiccantem.

VIRES.

Semen eius serpentibus aduersari tradunt. Decoctum foliorum, profluuiū men-
struorum sistit. Idem etiam potum uentris fluori succurrit. Et ut rem in pauca con-
traham, idem Genistella quod Hippuris seu Cauda equina potest.

DE GNAPHALIO CAP. LXXXI.

NOMINA.

ΝΑΦΑΛΙΟΝ Græcis; Centunculum aut Centuncularis herba Latinis
nominat. Officinis ignota. Germanis *Xhürtraut* appellat. Gnaphaliū
uerò uocata est hæc herba, Galeno autore, à candidis mollibusq; eius fo-
lijs, quibus *ἀντὶ γναφάλων*, hoc est, pro tomentis utuntur. Gnaphalion ita-
que dicitur, quasi tomentitia. Centunculum autem dixerūt, quod centonibus cum
tomento maxima sit cognatio. Germanicam nomenclaturam ab eius facultate ad-
uersus dysenteriam illi inditam esse nemini non notum est.

Centunculum.
Centuncularis
herba.
Gnaphaliū qua-
re dictum.
Centunculus cum
uocata.

GENERA.

Duū esse uidetur generum: unum enim paulò latioribus ac candidioribus fo-
lijs constat: alterum uerò tenuioribus & minus candidis, quodq; flores in summi-
tate ac cacumine tantum profert. Verum cum forma parum admodum, facultati-
bus uerò nihil distent, nos una pìctura genus utrunq; complexi sumus.

FORMA.

Candida & mollia Gnaphalium obtinet folia, atque adeò tomentitia, floresq; lu-
teos, radicem uero capillatam ac tenuem, ut pìctura ipsa monstrat.

LOCVS.

Vulgaris herba ubiq; scatens Gnaphalium, in locis siccis potissimum, interdum
etiam pinguibus proueniens.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Adstringit atque adeò exiccat Gnaphalium.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Gnaphalijs folijs aliqui pro tomento utuntur. Tamen faciunt hæc ipsa in austero
uino pota ad dysenteriam.

EX GALENO.

Folia Gnaphalijs mediocriter adstringunt, ac proinde quidam id exhibent ex au-
sterorum uinorum quopiam dysentericis.

EX PLINIO.

Datur in uino austero ad dysenteriam, uentris solutiones, mensesq; mulierum
sistit. Infunditur autem tenasmo. Illinitur & putrescentibus ulcerum.

GNAPHALIVM

Rhúrtraut.

NOMINA.

ΙΠΣΑΚΟΣ Græcis, Labrū ueneris, Carduus ueneris Latinis, Vir ga pastoris officinis, & Cardo fullonum dicitur. Germanis Kar- tendissel / Bübenstrel / Weberkarten. Dipsaci autē nomen à con- trario inuenit, quoniam concavo alarum sinu rorem uel imbrem recipiat, quo uelut ad abigendas sitis iniurias abutitur. Labri ue- neris nomenclationē à carinato foliorum habitu contraxit, quæ se

anfractuosa sinuantia ambage, peluis uel lauacri speciem cōstituunt, & intra se hu- morē nunquam nō retinent. Virga pastoris haud dubiē dicta est, ob longas uirgas, quibus cardui ad poliendos pannos utiles insident, quas pastores fortē sumunt, & ea parte qua possit manu capi aculeis nudant, reliqua autem aculeata parte gregem ducunt. Carduus uerō fullonius cœpit appellari, quod ea rudes pannos uelut echi- no quodam expoliunt, detractisq; floccis concinnant. Errat mirum in modum Se- rapionis interpres, qui sub Virgæ pastoris nomine, Polygonon Dioscoridis de- liniat.

virga pastoris.

Dipsacus unde dicta.

Labrum ueneris

virga pastoris.

Carduus fullo- nius.

Scrapionis inter pres perstringi- tur.

GENERA.

Duū est generum. Vnum quod à fullonibus in hortis plantatur, alterū quod sua sponte pascim prouenit. Differunt inter se hac quidem ratione, quod primum folia latiora & profundius in ambitu incisa, flores candidos, echinataq; capitula ma- gis aculeata habeat: alterum contrā angustiora & minus laciniata folia, flores pur- pureos, capitulaq; minus aculeata obtinet. Nos discriminis illius rationem habentes, primi generis appellauimus Dipsacum album, alterius uerō Dipsacum purpu- reum, ad florum nimirum respicientem diuersitatem.

FORMA.

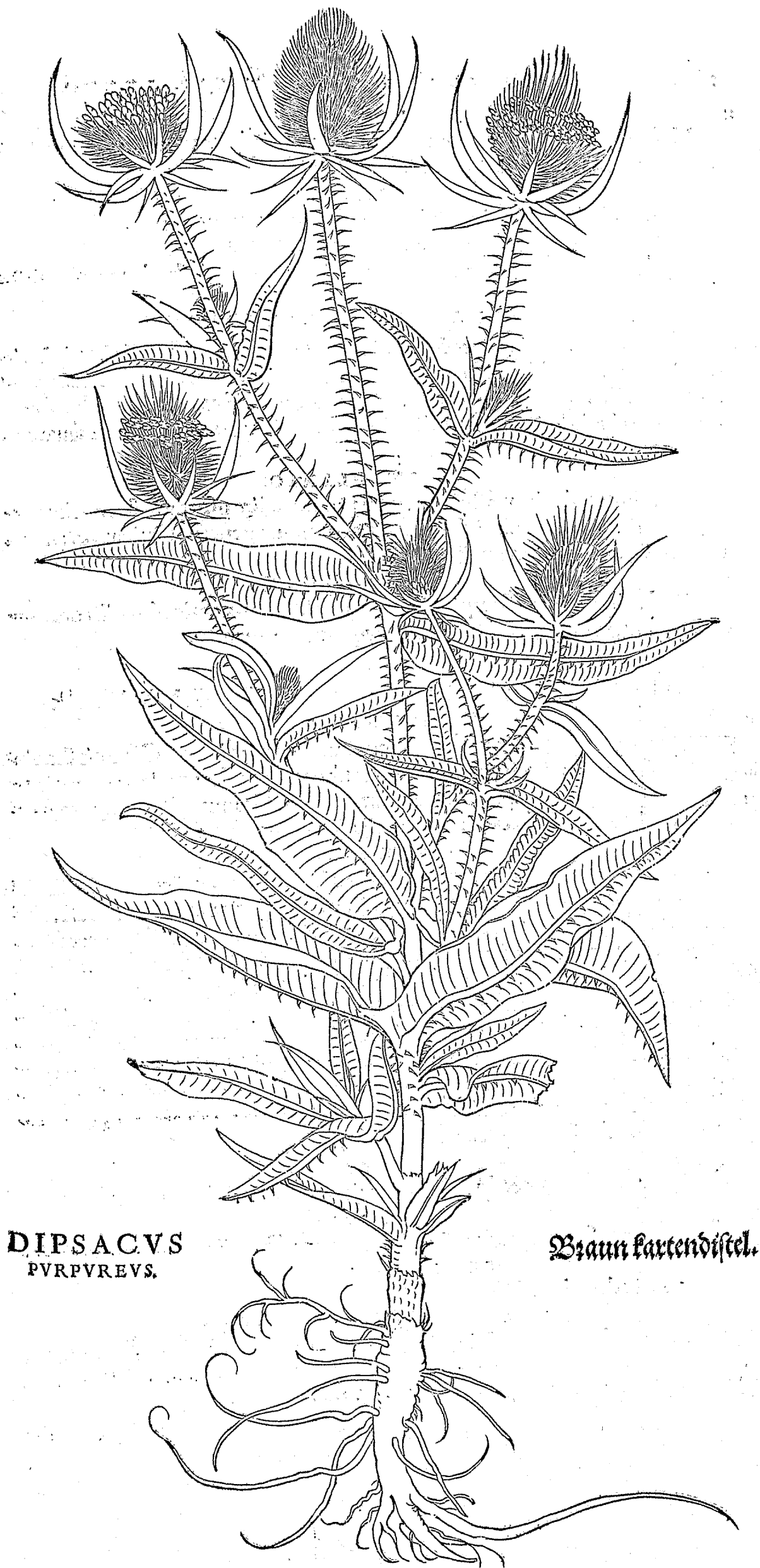
B Aculeatarum generis est hæc herba. Caulem habet altum, spinis horrentē, folia caulem amplectentia, lactucæ similia, in singulis geniculis bina, oblonga, aculeis ar- mata, quæ in dorso medio ueluti bullas intus & extrā spinosas habent, cōcavo quo se in geniculis cōiungunt sinu, quo aquæ, rores, & imbrēs asseruantur, unde Dipsa- ci quasi sitientis nomen traxit. In cacumine caulis, singulis furculis capitulū unum echino simile inest, oblongum, aculeatum, quod postquam exaruerit candidū ap- paret. Dissectū per mediam medullam caput, uermiculos habet. Quod si itaq; con- templeris eam quam herbarij hodie Virgā pastoris & Carduum fullonū nomināt herbam, offendes omnes huic notas respondere. Siquidem hæc pastoria uirga pro fert caulem binū cubitorū, imō qui sæpiusculē supra hominis altitudinē increseat, spinis horridum, geniculatū, folia lactucæ, in singulis geniculis bina, prælonga, acu- leata, quorum toruli bullantibus turgent spinis, dorsoq; nocentibus aculeis rigent, carinato alarū sinu, qui peluis uel labri modo roris & imbris pluuij capax sit. Gna- ræ laticis huius auiculæ, cum solis ardentissimus opprimit æstus, huc appelluntur ad satianda sitis desideria, illis facta bibendi potestate anfractu liberalem potum mi- nistrante. Scaporum fastigia echinato minantur uertice, resupina hamulorū flexu- ra, mucronibusq; leuiter uncinatis, quibus rude lanificiū aspero ductu læuigatur. Singuli echini è rotundo in oblongum quod antenus turbinantur, inter quorum spicula candicans aut purpureus emicat flos. His dissectis in medullo uermiculos identidem nobis in autumnno quum exiccari incipit licet inuenire. Vermiculus au- tem albus est, qui per cavitatem echini dimouetur, & in caudicem transit. Hyeme etiam eundem uidere licebit antequam præ frigore moriatur. Imò etiam ueris ini- tio in quibusdam uermiculi à nobis reperti sunt, partim uiui, partim mortui.

vermiculi in echinis Dipsaci inueni.

DIPSACVS
ALBVS.

Weiß Kartendistel.

DIPSACVS
PVRPVREVS.

Braun Kartendistel.

LOCVS.

Nascitur humectis locis, iuxta riuos aquarum & fontes: quapropter nonnulli Dipsacon à Græcis nominatum esse arbitrantur.

TEMPVS.

Carpitur in æstate, Iunio & Iulio potissimum mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Dipsaci spinæ radix ex secundo ordine exiccantium est, habetq; nonnihil absterforium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Huius radix cum uino decocta & tusa usq; dum cerati crassitudinē accipiat, imposita rimas fistulasq; sedis sanat. Oportet autem medicamentum hoc ærea pixide recondere. Ferunt præterea formicis & uerrucis pensilibus remedio esse. Vermiculi capitis eius in folliculo clausi & collo aut brachio appensi, quartanas sanare produntur.

EX PLINIO.

Sanat rimas sedis, item fistulas decocta in uino radice usq; dum sit crassitudo ceræ, ut possit in fistulam mitti. Item uerrucas omnium generū. Quidam & alarum, quas modo diximus, succum ijs illinunt.

APPENDIX.

Aliæ facultates quæ à Serapionis interprete & alijs recentioribus illi conceduntur non sunt genuinæ, sed spurix, & Polygono adscribendæ.

DE DAPHNOIDE CAP. LXXXIII.

NOMINA.

D

Laureola.
Daphnoides un
de dicta.

ΑΦΝΟΙΔΕΣ græcè, Daphnoides latinè nominatur. Officinis & nostræ ætatis herbarijs, græcam imitantibus uocem, Laureola. Germanis zeilant / & zeidelpast nuncupatur. Daphnoides autem & Laureola, à Lauri forma & specie, quam in folijs & fructu refert, dicta est.

FORMA.

Obiectionis dis
solutio.

Frutex est cubitalis, ramos complures habēs lori instar flexiles, à medio sursum uersus foliosos. Cortex ramos uestiens admodum glutinosus lentusue est. Folia Lauro similia, molliora tamen, tenuiora, nec facile fragilia, os & fauces erodentia, incenduntiaq;. Flores candidi. Fructus ubi ematuruerit subniger. Radix inutilis. Quæ in uniuersum omnes notæ Laureolę hodie dictæ cōueniunt. Nec obstat quod Dioscorides suę Daphnoidi candidos tribuat flores, cum Laureola purpurascens potius habeat: solet enim color secundū diuersas regiones in eadem sæpè herba mutari, ut fufius in Symphyto maiore dicemus. Et certè nihil incōmodi erit si etiā Laureolę flores quispiam candidos dixerit, cum albi coloris non minor quàm purpurei in ijs portio reluceat. Verisimile quoq; est Dioscoridem ab extremo potius colore, quàm medio flores appellare uoluisse.

LOCVS.

Nascitur in montanis & syluestribus locis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere anteq; folia erumpunt. Fructū autē autumnoprofert.

TEMPERAMENTVM.

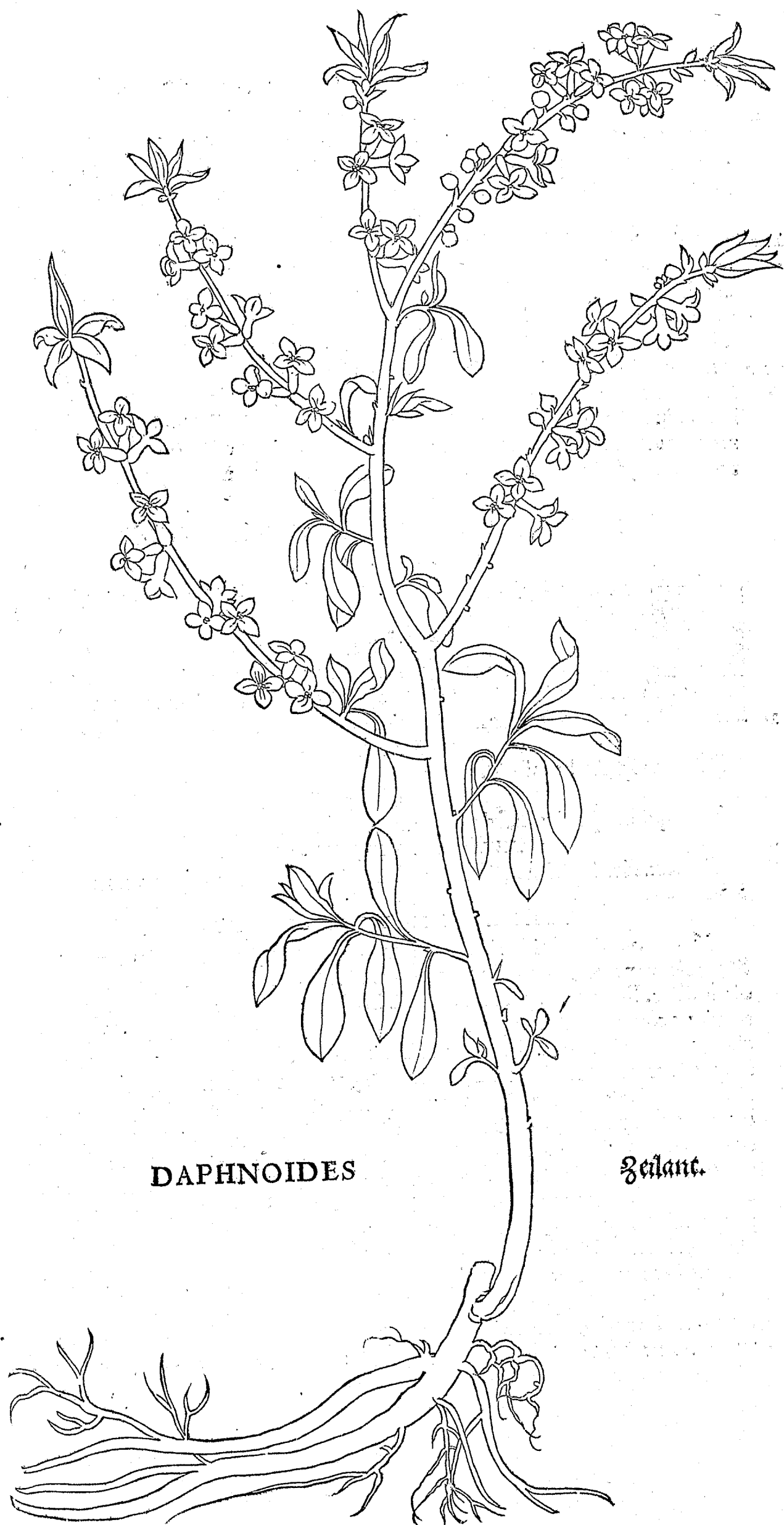
Calida est admodum & sicca.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Ducit per inferna pituitosa siccum aut recens Daphnoidis folium. Vomitus & menses cit. Cōmanducatum capitis pituitas elicit. Sternutamenta itidem mouet. Purgant etiam seminis eius pota grana quindecim.

EX PLI.

DAPHNOIDES

Zeilant.

EX PLINIO.

Daphnoides siue syluestris laurus aluum soluit, recenti folio uel arido drachmis tribus cum sale & hydromelite manducata. Pituitas extrahit foliū & uomitus. Stomacho inutile. Sic & baccae quinae denaē purgationis causa sumuntur.

APPENDIX.

officina-
rum
error.

Thymelæa non
est laureola.

Animaduertendū hoc loco mirum in modum errare officinas, propterea quod folijs Daphnoidis pro Mezereon, quæ tamen grecorum est Chamelæa diuersa ad modum à Daphnoide, utantur: & eius fructu pro cocco cnidio, quod fructum Thymelæe esse notius est quàm ut demonstrari debeat. Sic in manifestissimis cæcutire solent officinae, pulchrè interim ad eos errores conuiuentibus medicis, non minus quàm illi rei herbariæ imperitis. Thymelæan uerò non esse laureolam hodie appellatam herbam, ex eo colligi potest, quod hæc ipsa, Dioscoride autore, linum nōnullis nominata sit, non alia quidem ratione, quàm quod satiui lini similitudinem referat, cui quàm dissimilis laureola sit, nemo non nouit. Sunt etiam qui ad hanc similitudinem respicientes, in hodiernum usque diem linum syluestre appellant.

DE DRYI CAP. LXXXIII.

NOMINA.

QYΣ Græcis, Quercus Latinis & Officinis, Germanis Eychenbaum appellatur.

FORMA.

Notissima est arbor Quercus, procera, crassiore & asperiore caudice, ramosa, folijs profundè laciniatis. Glandes producit optimas, & grandissimas, galas item & uiscum. Radix eius latissimè circumiacentem terram amplexitur.

LOCVS.

Pasim in syluis alijsq; locis nascitur.

TEMPVS.

Vere quidem germinat, sed tardius multis alijs arboribus.

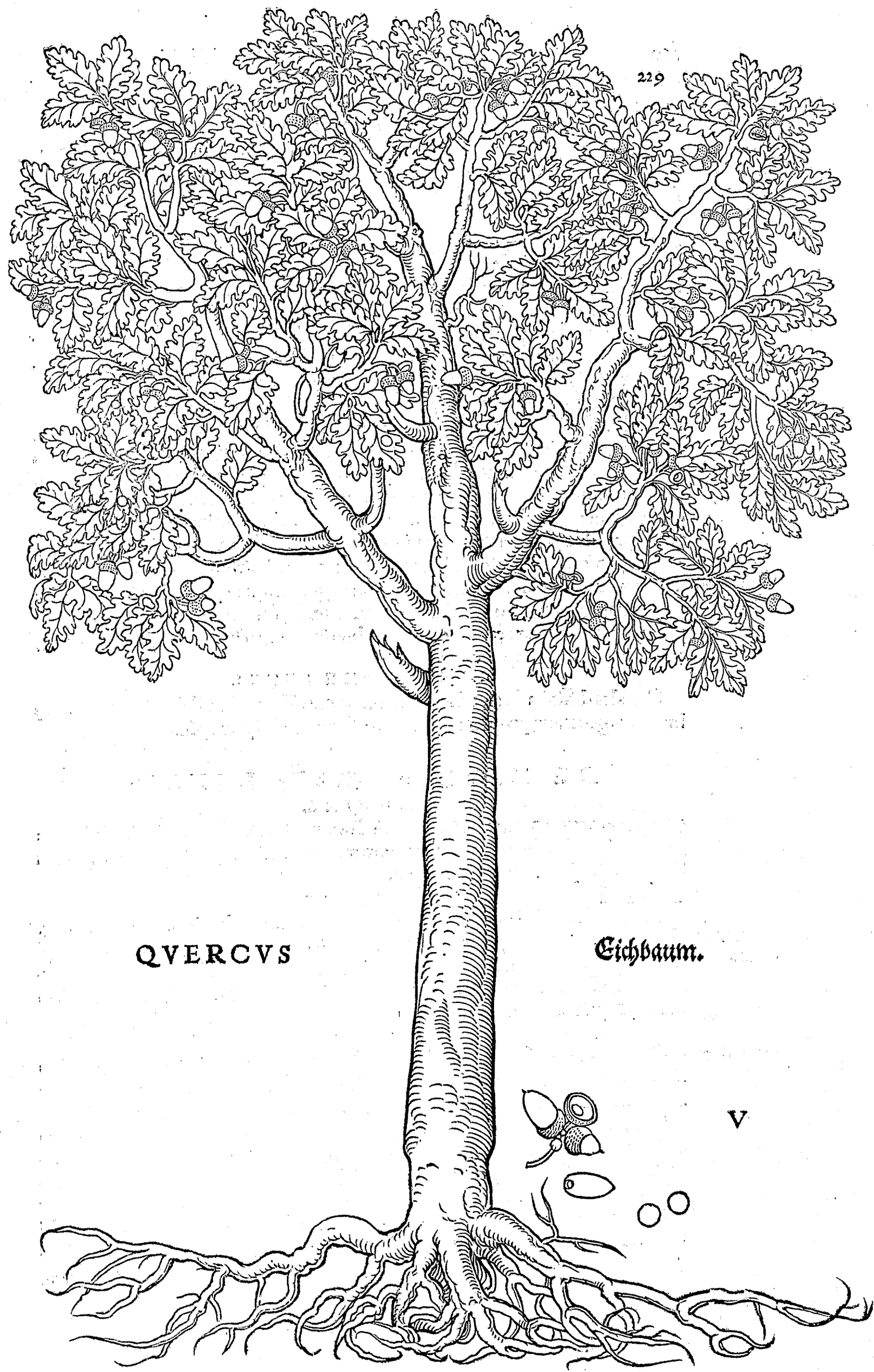
TEMPERAMENTVM.

Desiccat, adstringit & exalfacit paulò infra media, in genere scilicet eorum quæ tepida sunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Quercus omnis adstrictoriam facultatē habet, præsertim id quod inter corticem & caudicem membranæ simile clauditur: quinetiam membrana putamini glandis subiecta. Decoctū ex ijs datur dysentericis & sanguinē excreantibus, & in pelvis tritum contra fluxiones mulierum apponitur. Glandes idem possunt. Urinam ciunt, capitis dolorem, & flatus comestæ pariunt. Resistant esitæ uenenatorum ictibus. Decoctum corticis cum lacte bubulo potum, contra toxica prodest. Crudæ autem tritæ & illitæ inflammationes leniunt. Ad malignas duritiās, & malefica ulcera cum adipe suillo falso cōueniunt. Galla fructus est quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem, præ se ferens formam in digitis articulorum, solida, nullo foramine peruia. Altera leuis, plana, perforata. Eligi debet omphacitis quæ efficacior est. Vtracq; uehementer adstringit. Carniū excrementas tritæ, fluxiones gingiuarū & columellæ, atq; in ore aphthas reprimunt. Nucleus earum cauernis dentium inditus, dolores sedat. Crematæ carbonibus donec igne flagrent, & uino aut aceto, aut oxalme extinctæ, sanguinem reprimunt. Decoctum earum ad infusus utile, contra uulua procidentias, fluxionesq;. Capillos denigrat aceto aut aqua macerata. Coeliacis, dysentericis, cum uino aut aqua trita conuenienter illinuntur aut bibuntur. Viles & obsonijs mixtæ, aut integræ in aqua præcoctæ, in qua ali-

quid co-

QVERCVS

Eichbaum.

V

c quid coquendum sit quod ipsis cōferat. In summa, galla utendum quoties opus est adstrictione & exiccatione.

EX GALENO.

Quercus omnes partes adstrictoriae facultatis participes sunt. Sed plus tamē quę in trunci cortice membrana subest, tum quę sub glandis putamine, ea uidelicet quę fructus carnem conuestit. Quamobrē ad fluxum muliebrem, sanguinis expulsiōnes, uentrisq; diuturnos fluxus, cōmodam esse credunt. Maximē uerō ea utunt de-cocta. Siquidem ego quandoq; glutinasse me uulnus memini securi inflitū, quum nullum ad manum esset medicamentū prāter ipsius Quercus folia. Terebam uerō in leui saxo, & uulnus cum circumiacentibus locis illinebam. Eandem folijs uim habet & fructus Quercus, eoq; medici nōnulli ad incipientes, & crescentes phlegmonas utuntur. Nam quę iam uehementes sunt, adstringentibus haud indigent. Gallā quę omphacitis nuncupatur, admodum acerbum est medicamentū, plurimum terrenae & frigide substantię particeps, per quam desiccet & reprimat fluxiones: ad hęc constringit contrahitq; partes laxas ac languidas, omnibusq; fluxionū affectib; strenuē resistit. Esto uerō tertij in desiccando, secundi autem in refrigerādo ordinis. Altera autem galla, flaua, laxa, & magna, exiccat quidem etiam ipsa, sed tanto, quanto acerbæ qualitatis minus est particeps. Cocta itaq; ipsa per se, ac deinde trita cataplasma non instrenuum est sedis phlegmonarū, ac procidentiarum. Porro coquenda est in aqua, si modica opus sit adstrictione: sin uehementiore in uino. Et si augere insuper adstrictionem sit opus, uino etiam utare austeriore. Deniq; gallę combustę sanguinis reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniam ex uustione assument, suntq; ijs quę ignem non expertæ fuerint, tum subtiliorum partiū, tum maiore desiccandi potestate. Ceterum quum ad sanguinis suppressionem pręparare eas uoles, carbonibus impositas dum undequaq; candean, aceto aut uino extinguere oportebit.

vsta acrimoniā
assument.

D

EX SYMEONE SETHI.

Glandes difficilis sunt coctionis, & ualde nutriūt, tardius descendunt, crudosq; humores generant, proptereaq; illarum usum deuitari pręcipimus.

DE DAUCO CAP. LXXXV.

NOMINA.

ΔΥΚΟΣ gręcē, Daucus latinē nominatur. Officinę alijs & adulterinis herbis sub hoc nomine utuntur. Germanicas appellationes in generū explicatione indicabimus.

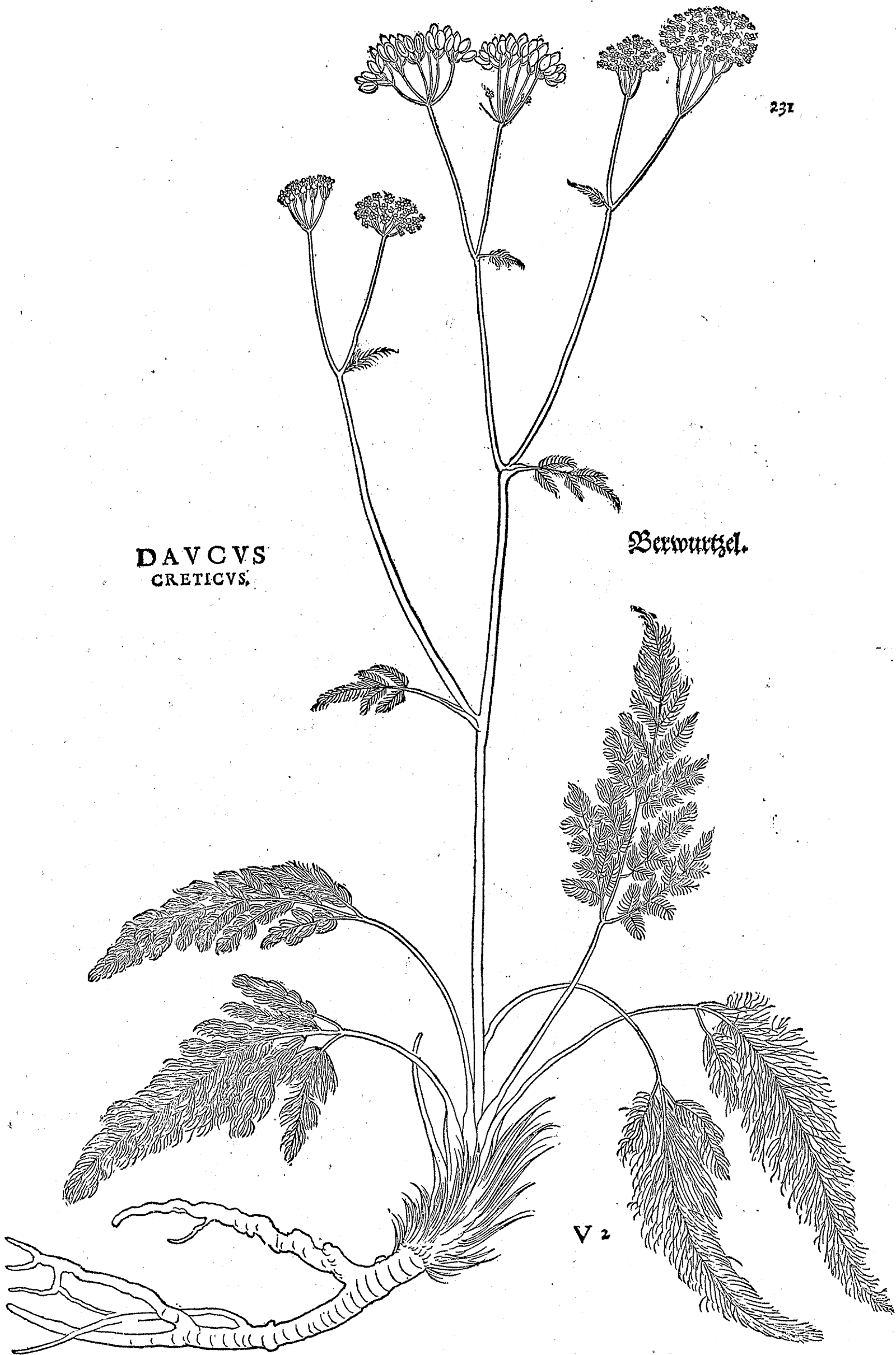
GENERA.

Dioscorides tria Dauci cōmemorat genera. Primum Creticum daucum uocat. *Berwurz* Germanis *Berwurz*/ propter capillatam radicem, aut quia uteri dolorem, qui ip-
cur dicta. dem *Bermiter* appellatur, sanat. Alterum nomine peculiari caret, folijs *Laserpi-*
tio simile, Germanis *weiß Dirschwurz* dicitur. Tertium genus itidem nomine desti-
tuitur proprio, Germanis autem nonnullis *schwarze Dirschwurz* nominatur.

FORMA.

Creticus daucus

Creticus daucus folia Foeniculo similia habet, minora tamē & tenuiora. Caulem dodrantalem, umbellam Coriandro similem. Flores candidos, & post hos semen acre, candidum, hirsutum, & in cōmanducando odoratum. Radicem crassitudine digitali, & longitudine dodrantali. Omnes huius descriptionis notę, herbę quam *Berwurz* Germani uocant conuenire ad unguem uidentur, una duntaxat excep-
pta: siquidem semen non est hirsutum. Sed quum omnia alia, atque adeo faculta-
tes etiam ipse respondeāt, nō est cur una hęc nota nos impediāt, cur minus Creticū
daucum credamus, aut saltem Germanicū qui Cretico per omnia respondeat. Vel
si prorsus alicui non satisfaciunt, quę diximus, dicat planē hanc herbam esse *Seseli*
Creticum,

DAUCVS
CRETICVS,

Berwurtzel.

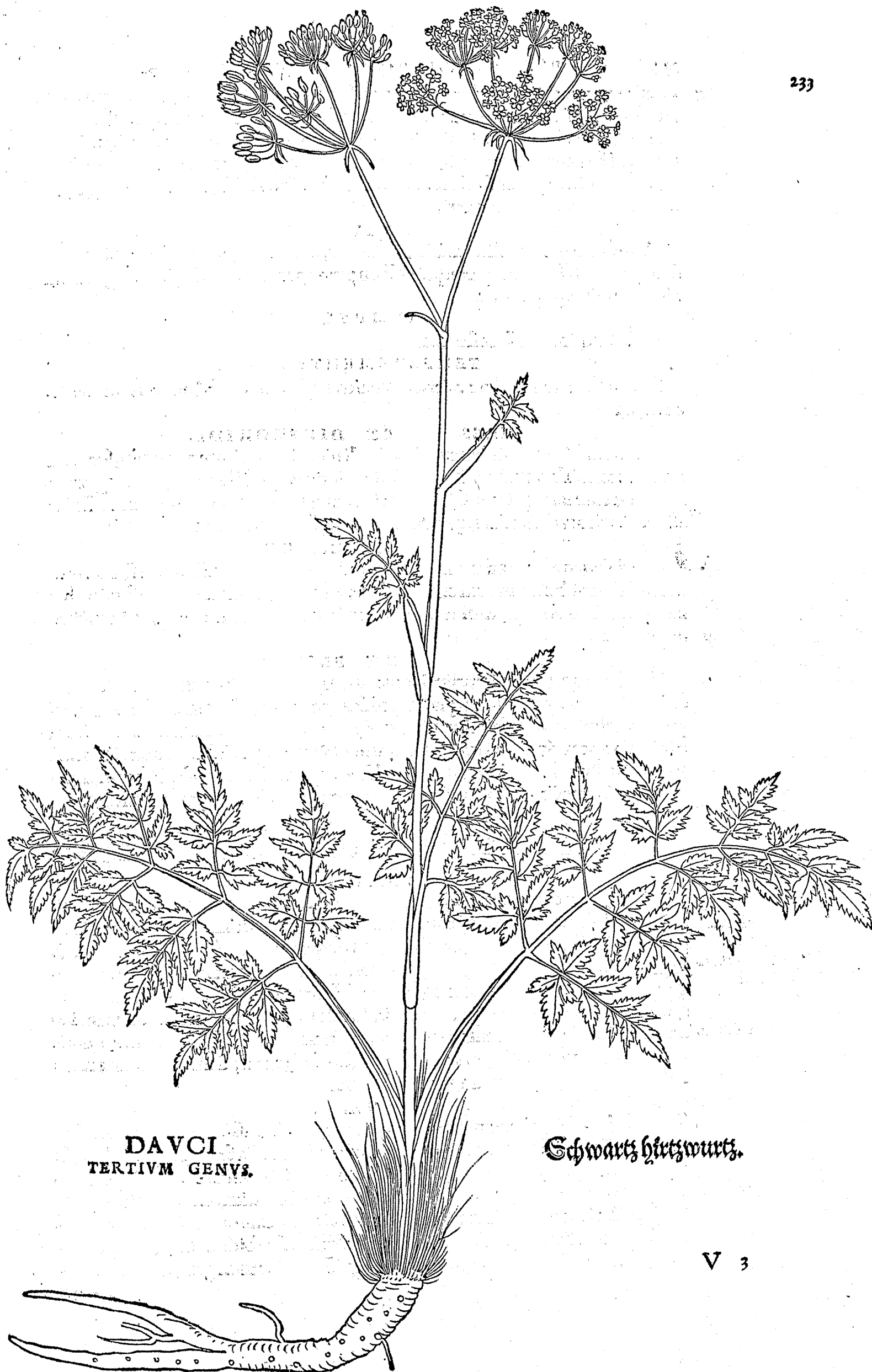
231

V 2

DAVCI
ALTERVM GENVS.

Weißhirschwur.

DAVCI
TERTIVM GENVS.

Schwartz hirtzmurtz.

c Creticum, cuius etiam herbæ notæ omnes huic nostræ cōueniunt, nec etiam facultates quas similes Dauco cretico habet, discrepāt. Alterum Apio syluestri, uel, ut antea diximus, Laserpitio simile est: aromatum modo odoratum, acre, gustanti odoratum & feruens. Tertiū folijs Coriandro asimilatur, flore candido, capite & semine Anethi, in quo umbella erraticæ Pastinacæ similis est, semine oblongo plenum, sapore ut Cuminum acri.

LOCVS.

Primum in petrosis & apricis locis nascitur, nusquam uerò in Germania copiosius quàm in Martianæ syluæ quibusdam pratis prouenit. Reliqua duo genera in altis montibus gignuntur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Semen Dauci admodum calefacit & exiccat. Idem etiam, sed minori efficacia, facit herba.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Omnium Daucorum semen calefaciendi uim obtinet. Potum menses, foetus, & urinas mouet. Torminibus liberat. Tussis diutinas lenit. Succurrit phalangiorum morfib; cum uino potum. Oedemata illitum discutit. Ex alijs seminis tantū usus est, ex Cretico radicis etiam, quæ cum uino præsertim ad uenenata bibitur.

EX GALENO.

Dauci semen efficax admodum tum mouendæ urinæ medicamentū, tum prouocandis menses. Multum etiam discutere foris impositum ualet. Ipsa etiam herba eandem uim obtinet, semine tamen inferiorem, nimirum ob aqueæ humiditatis misturam.

EX PLINIO.

Vehementer urinam impellit. Creticum magis contra serpentes pollet. Bibitur è uino drachma una, datur & quadrupedibus percussis, aduersatur phalangio, capitis dolori medetur, tussi subuenit, stranguriæ medetur drachma seminis. Eius radix in uino pota, dysenteriam sistit. Contusis & euersis potū duobus obolis in mulsi cyathis tribus subuenit, aut si febris adsit in aqua mulsa. Menses & secundas potum facillimè pellit. Calculos eijcit. Folia omnia tela infixæ corpori extrahunt.

DE DRACONTIO MAGNO CAP. LXXXVI.

NOMINA.

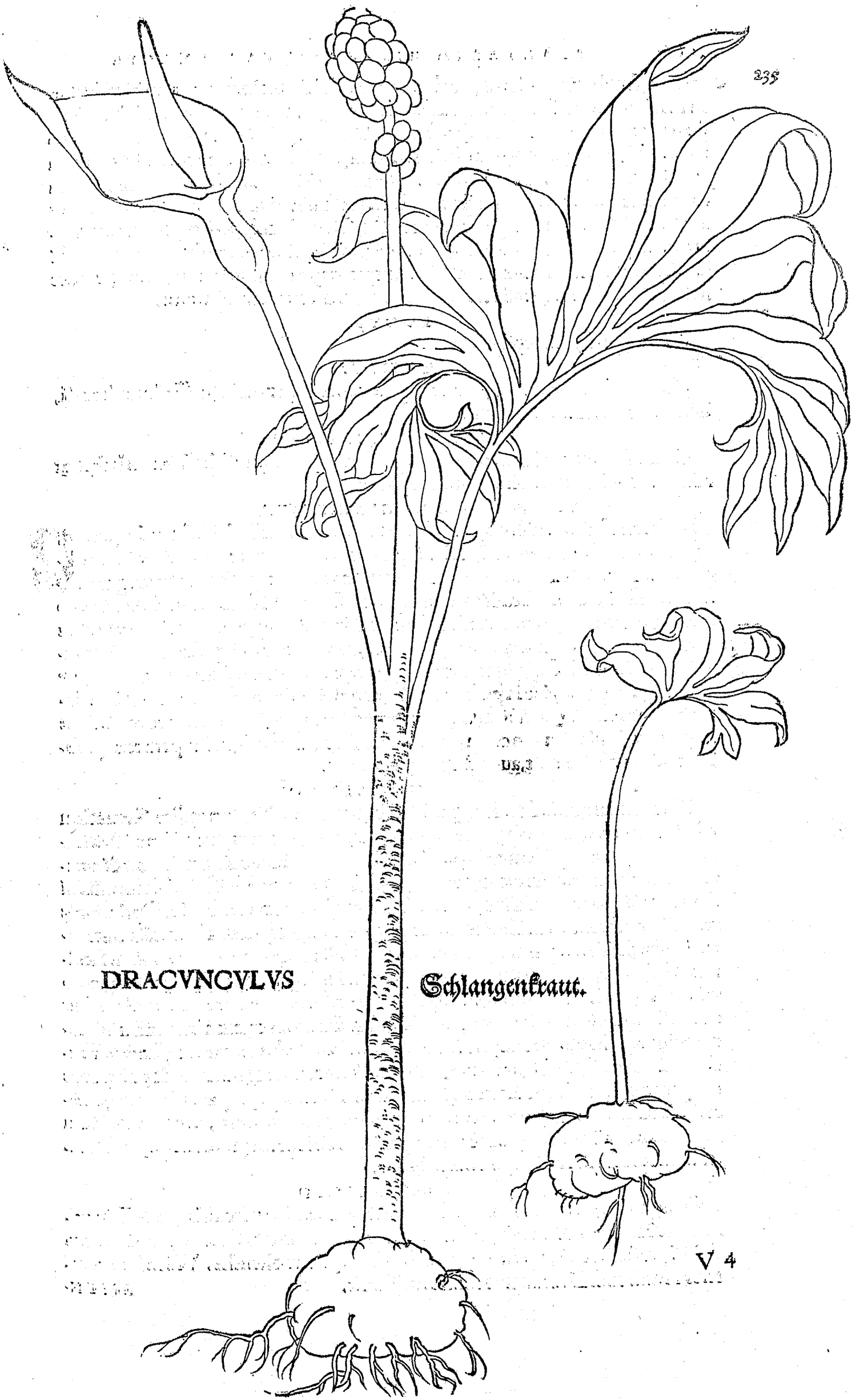
Serpentaria maior.
Dracunculus un-
de dicta.
Colubrina.

PAKONTIA *μεγαλη, η δρακοντιου μεγα* Græcis, Dracunculus maior Latinis, nonnullis Serpentaria maior dicitur. Officinis ignota herba. Germani Schlangentraut uocant. Nomen autem à figura sumpsit: caulis enim glaber, purpureisq; respersus lituris, uersicolori facie, corpus anguinum representat & æquat longitudine. Vertex quoque sinuoso oris hiatu linguam exerens cruentam, caput exprimit. Atque hinc est quod ueteribus etiam Romanis Colubrina ac Serpentaria nuncupata sit: uel sic dicta, Plinio autore, quod è terra ad primas serpentium uernationes exeat, rursusq; cum hsdem se in terram recondat, nec omnino occultata ea appareat serpens.

FORMA.

Caulē habet glabrū læuumq; rectū, bicubitalē, baculi crassitudine, uersicolorē, ut angui similis uideat. purpureis etiā maculis abundat. Folia fert Rumicis inflexa, & plicata. Fructū in summo caule racemosum, coloris inter initia cineracē, postea q; maturuit crocei & punicei. Radicē grandē, rotundā, candidā, tenui cortice uestitā. Ex qua deliniatione omnib; perspicuū sit, plantā eam cuius picturā exhibemus, esse Dracunculū maiorē. Simplicī enim caule attollit, binū cubitū alto, leui glabrōue, recto, baculi crassitudine, uersicolorib; anguiū maculis uariiegato, purpureis etiā

intercur-

235

DRACUNCVLVS

Schlangenkraut.

V 4

c intercurrentib. lituris, ita ut planè serpentis habitum coloremq; mentiri uideatur. In uertice comoso folia prodeunt sena septenarie, crassiore pediculo digitorum modo propendentia, puniceis resperfa notis, Rumicis primi generis figura. E foliato scapi fastigio, uagina quædam foris herbacea profilit, in mucronem sensim turbinata, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiscens sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat. Ea seminis incremento distenta dissilit in rimam, & tandem elanguescens flaccescit, subarescensq; perit relicto cornu. Cuius imam partem racemosus fructus ambit, acinis primo uirentibus, dein croceo & puniceo colore rutilantibus. Radix denique magna, rotunda, alba, tenuiq; cortice uestita. Et in summa, nulla est prorsus nota, quæ reclamare uideatur.

LOCVS.

Nascitur in opacis sepibus.

TEMPVS.

Carpitur semen cum maturitate nigrescit. Radix per messem effoditur, hoc est, Iulio mense, aut initio Augusti.

TEMPERAMENTVM.

Dracunculus acris & amarus est, leuiculamq; quandam adstrictionem habet, ut calidam & siccam esse nullus dubitare possit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix calefaciendi uim obtinet. Tosta & elixa cum melle delincta orthopnoicis, ruptis, conuulsis, tussibus, & destillationibus prodest. Pota cum uino uenerem stimulat. Concisa & ex melle illita, ulcera maligna atq; phagedænica expurgat, præsertim cum uite alba. Ex ea & melle collyria ad fistulas, & foetus euocandos componuntur. Ad uiliginis cum melle efficaciter illinitur. Polypos & carcinomata absumit. Succus eius ad oculorum medicamenta, item contra nubeculas, albugines, caliginemq; utilis est. Odor herbæ radicisq; recens conceptos abortu uitiat. Idem præstant triginta grana eius in posca pota. Sunt qui eius succum cum oleo aurium doloribus infudere. Quinetiã folia eius, utpote adstringentia, uulneribus recentibus imposuere, in uino autem cocta pernionibus. Ferunt non feriri à uipera eos qui folia manibus affricauerint, aut radicem gestauerint.

EX GALENO.

Dracuntium quiddam Aro persimile habet, tum folijs, tum radice. Acre etiam est & amarum, tenuiumq; partium. Obtinet quoque leuem quandam adstrictionem, quæ quandoquidem cum prædictis duabus qualitatibus, acris scilicet & amara, coniuncta est, medicamentum factum est, ut quæ maximè efficax. Nam radix uiscera omnia expurgat, crassos potissimū & lentos humores extenuas. Optimumq; remedium est contumaciū ulcerum. Expurgat extergetq; strenuè tum alia quæ extersionem desiderant, tum alphas cum aceto. Folia quoque, utpote similem facultatem habentia, ulceribus, uulneribusq; recens influctis accommodata sunt, & quanto minus fuerint sicca, tanto magis conglutinant: nam quæ sicciora sunt, uiribus sunt acrioribus quàm ut uulneribus cōueniant. Creditum est caseum humidū si illis foris tectus reponatur, ob temperaturæ illorum siccitatē, à putredine cōseruari. Fructus ualentior est, nō folijs tantum, sed & radice: proinde & cancos, & polypodas eliquare creditus est. Succus quoq; eius uitia oculorum expurgat. Dracontij radicem bis teruē elixam, quo omnem exuat medicamentosam uim, in cibo interdum Ari modo exhibemus, quum crassi ac glutinosi thoracem pulmonemq; infestantes humores fortiore ui expellendi ueniunt.

EX PLINIO.

Omnino habentē Dracunculū serpentes fugiunt. Ideo percussis prodesse in potu maiore aiunt: ut & menses, si ferro non attingatur, sistat. Succus eius & aurium dolori prodest. Reliquas facultates in Ari descriptione offendes. Vident enim ueteres Arum cum Dracunculo minori miscuisse.

^A Hæc est uera Serpentaria qua officinis utendum erit, & minimè ea quam alio nomine Bistortam uocant. Nam uiribus planè ab ea quæ genuina est dissidet, ut suo etiam loco monuimus. Quare non est cur deinceps eandem medicamentis quæ thoraci expurgando adhibentur admisceant medici, sed hanc potius, cuius picturam oculis subiecimus.

DE DAPHNE ALEXANDRINA
CAP. LXXXVII.

NOMINA.

^A ^{ONH} ^{ἀλεξανδρῖνα, ἢ ἰδαία} Græcis: Laurus Alexandrina, aut Idæa Latini-
nis, officinis Vuularia, nonnullis Bonifacia, multis etiam Pagana lingua,
Germanis ^{zappflint} ^{hantblatt} & ^{aussenblatt} dicitur. Theophrastus appellat ^{ἐπιφύλλοκα} ^{pos.} quod fructum super folijs ferat. Alexandri-
nam autem laurum dictam putamus, quod Alexander uictor ea usus fuerit. Hinc
est quod Apuleius hanc Victorialam nominet, quod nimirum uictores ea pro Lau-
ro in triumphis & uictoriæ signum uterentur: quanquam in eo capite Daphnoida
cum Victoriala confundat, Idæa uerò ab Ida monte, quo in loco speciosior & co-
piosior nascatur.

FORMA.

^B Folia Rusco seu Myrto syluestri similia habet, maiora tamen, molliora & candi-
diora. Fructum in medijs folijs fert rubentem, Ciceris magnitudine. Ramos spar-
git à terra dodrantes, & aliquando ampliores. Radicem Rusco similem, maiorem
tamen, odoratam, & molliorem. Ex qua sanè deliniatione satis perspicuum fit, eam
herbam cuius picturam damus, esse Laurum Alexandrinam. Folio siquidem Myrti
syluestris, sed ut Plinius lib. xv. cap. xxx. ait, acutiore, molliore, & candidiore, fru-
ctu inter folia rubro, magnitudine Ciceris, ramulis à terra sparsis dodrantalibus, ra-
dice syluestri, Myrto proxima, odorata & molli.

LOCVS.

Nascitur in locis montanis, & in Ida monte, ut comprehensum est, speciosissima.
Nunc adfertur ex inferiore Pannonia, atq; in nonnullis hortis plantata prouenit.

TEMPVS.

Fructum in æstate in medio folij, in geniculo alterius folij quod maiori superna-
scitur, profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est, id quod gustus euidenter monstrat. Siquidem gustantibus
acris simul & subamara est.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Radix eius pota pondere senum drachmarum cum dulci uino, difficulter parienti-
bus, & stillicidio urinæ laborantibus succurrit. Sanguinem quoque menstruum elicit.

EX GALENO.

Pota tum urinas, tum menses prolicit.

EX PLINIO.

Celeres partus facit, radice pota trium denariorum pondere, in uini dulci cyathis
tribus. Secundas etiam pellit mensesque, eodem modo pota.

APPENDIX.

Recentiores in faucium ulceribus, & humecta supra modum columella utuntur.
Hinc est quod nonnulli appendant hanc herbam pueris, ut nimia illorum humidi-
tas exicetur.

LAVRVS
ALEXANDRINA.

Zäpfleintraut.

NOMINA.

ΕΦΗΜΕΡΟΝ, *ἡεραρία* Græcis, Ephemerum, Iris sylvestris Latinis dicitur. Cum autem Galeno, Paulo, & Dioscoride testibus, duo *Ephemerum duo genera.* sint Ephemerigenera, alterum, quod Colchicon à natali solo dicitur, interficiens, de quo suo loco plura: alterum quod non letale est, & præcipuo nomine Ephemerum dicitur, hic de secundo, nempe non interficiente, nobis sermo duntaxat erit. Ephemerum autem *Ephemerum cur dictum.* nominatum est, non quod eadem die iugulet (nulla enim ei vis mortifera inest) sed quod flos illius confestim marcescat, nec longius uno & altero die cōmoretur. Vulgus & officinæ Liliū cōuallium, quod in opacis & lucis nascatur, appellant. Germani *Liliū conuallium.* *Mayenblümle.*

FORMA.

Caulē & folia Lilio similia habet, tenuiora tamē. Flores candidos amaroſq̃. Fructum mollē. Radicē unam digitali craſſitudine, longam, adſtringentē, odoratam. Quæ ſiquidē deliniatio ita herbę illi quam uulguſ Liliū cōuallium nominat conuenit, ut nulla prorſus in ea ſit nota, quæ ei nō reſpondeat. Caulem enim & folia Lilij habet, ſed tenuiora. Flores candidos & ſuauiter olentes, guſtu amaroſ. Fructum mollem, colore puniceum, aſparagi fructui non diſſimilem. Radicem ſingularem digiti minimi craſſitudine, longam, adſtringentem & odoratam. Nec obſtat quod *obſectio diluatur.* nunquam aut rariffimē apud nos reperiatur radix quę minimi digiti craſſitudinem æquet. Dioſcorides enim cum alicui herbę aut radicis meſuram tribuit, id facit ut maiori parti indiuiduorū illius ſpeciei quadret, nec adeo ſtatam meſurā aſſignat, quin quandoq̃ infra aut ſupra hanc eſſe poſſit. Cui hoc etiā accedit, quod magnitudo ſecundū diuerſas regiones in una eademq̃ herba ſæpe uariatur, ita ut nihil mirū ſit radices noſtri Ephemerij, paulo quā illius quas Dioſcorides uidit minores eſſe.

LOCVS.

Nascitur in ſyluis & umbroſis locis.

TEMPVS.

In Maio meſe flores illius magna copia erumpunt, ac mox iterum euaneſcunt atq̃ decidunt. Deinde Iulio meſe fructus proferitur Aſparago haud diſſimilis, ut dictum eſt.

TEMPERAMENTVM.

Miſtæ eſt temperaturæ, Galeno teſte, nempe repellentis & diſcutientis, quia ſcilicet radix adſtringit, floresq̃ amari ſunt.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

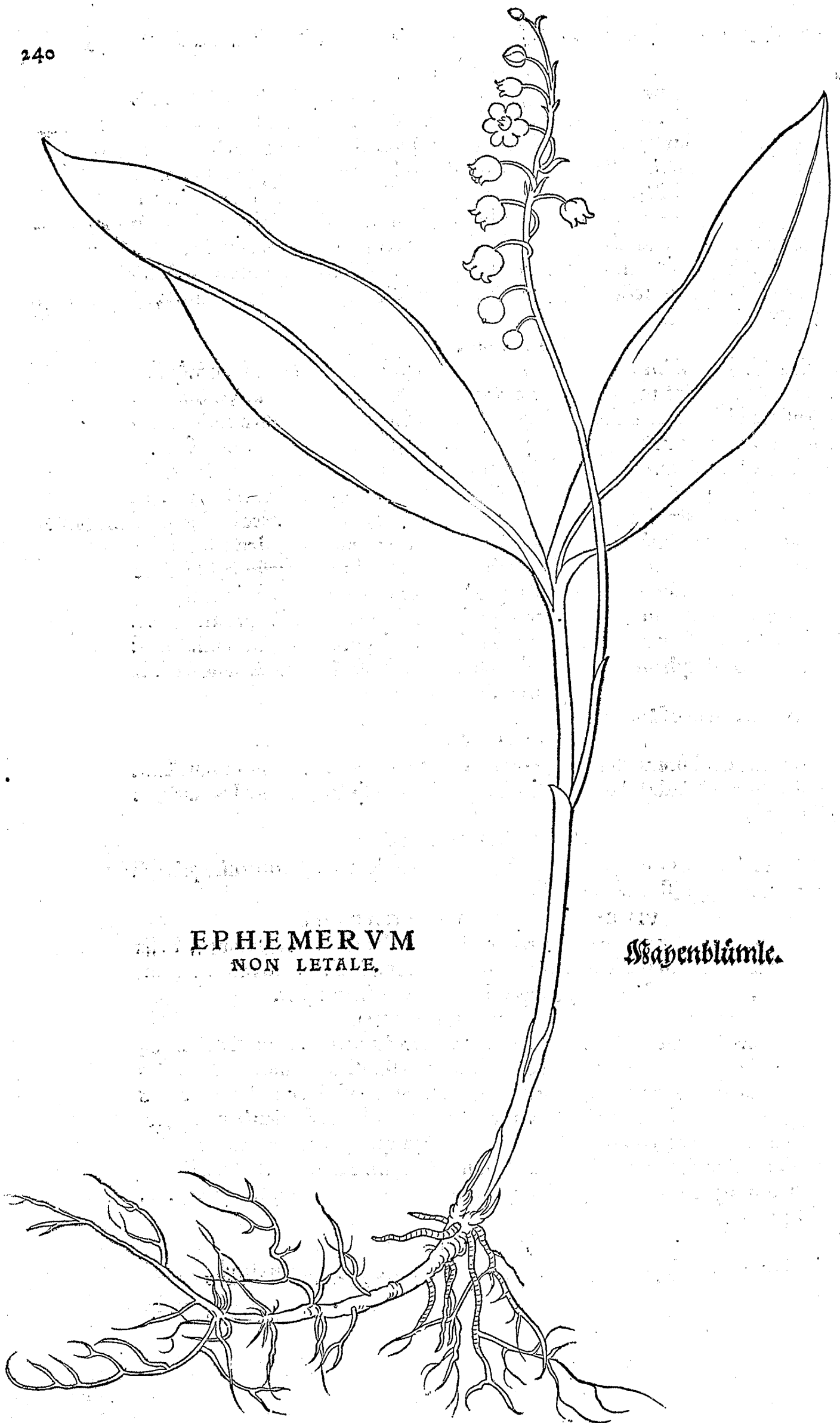
Huius radix in dentium doloribus remedio eſt, ſi decocto eius colluuntur. Folia in uino decocta & illita oedemata & tubercula, quæ nihil adhuc puris cōtraxerunt, diſcutiunt; *ωύον* enim & non *ύγρον* legendum, ut ex Galeno liquet.

EX GALENO.

Ephemerum non illud letale, quod etiam Colchicum nominant, ſed alterum, quod & Irin agreſtem uocant, folia & caulem Lilio ſimilem obtinet, radicem oblongam, non rotundam ceu Colchicum: digiti autem potiſſimū craſſitudinē eſt, adſtringens & boni odoris. Ex quibus palām ſit quod miſtæ ſit facultatis, nempe repellentis, & halitu digerentis. Teſtificantur uerò id quæ particulatim ædit opera. Siquidē non inefficaciter radix eius in dentium doloribus colluitur. Folia tuberculorum tum augmento, tum uigori congruunt. Oportet autē in uino decocta prius quā pus moueas illinere.

EX PLINIO.

Radicem unam digiti craſſitudine obtinet, dentibus præcipuam cōciſam in aceto, de-

EPHEMERVM
NON LETALE.

Wabenblümle.

to, decoctamq; ut tepido colluantur. Et ipsa etiam radix mobiles sistit, cauis & exesimprimitur.

APPENDIX.

Recentiores roborare cor, iecur, cerebrumq; tradunt. Hinc est quod eius succum aut decoctum syncope, uertigine, morboq; comitiali correptis, attonitis, & phreneticis exhibeant. Cæterum incipienti elephantia, ne latius serpat, & altius radices agat, uiam præcludere scribunt. Ocularij medici ad oculorum caligines discutiendas eo etiam utuntur.

DE ELENIO CAP. LXXXIX.

NOMINA.

ELENION Græcis, Elenium & Inula Latinis, officinis Enula, rusticis Campana, uulgo iunctis utrisq; uocabulis Enula campana dicitur. Germanis Alant. Elenium autem ab Helenæ lachrymis, e quibus natum fabulantur, quidam dictum esse uolunt. Alij quoniam contra serpentes ex eo primum ab Helena remedium inuentum sit.

FORMA.

Caulem ex se mittit Elenium crassum, hirsutum, cubitalem, & aliquando maiorem (interdum enim iustam hominis staturam altitudine æquat) angulosumq;. Huic supernè lutei flores insident, & in his semen Verbasco simile, tactu pruritus excitans. Folia angustifolia Verbasco similia obtinet, lanuginosiora tantum & oblonga. Radicem subruffam, odoratam, magnam, subacrem, ex qua ad consitionem Liliorum aut Ari instar, pingues propagines appendicesue auferunt. Hæ siquidē notæ Enulæ campanæ uulgo dictæ pulchrè quadrant, neq; obstat quod nō in cunctis græcis exemplaribus omnes illæ habeantur, cum in nonnullis, hsq; probatissimis saltem, legant. Sic Marcellus Virgilius Florentinus in suis quos edidit in Dioscoridem cōmentarijs testatur, sibi uisum esse antiquissimū ac probatissimū codicem, in quo adhuc omnes seruentur. Et certè nihil absurdi cōmittemus, si nonnullas Dioscoridē notas subticuisse dicamus, cum euidentissimū sit Inulam nō passim una forma præditam nasci, quando, eodem Dioscoride teste, in quibusdā locis caulem haud emittat: in irriguis deniq; procerior & elegantior, quàm in sicciorib; proueniat. Huc accedit quod aliàs sæpe notas etiam admodū necessarias prætermittat.

LOCVS.

Nascitur montanis, umbrosis, & siccis locis. In hortis etiam passim hodie plantatur.

TEMPVS.

Radix æstate effoditur, & concisa siccatur. Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Elenij radix non primo statim occurso excalefacit, ac proinde non dicenda est calida & sicca exactè, ceu mel & piper album, sed cum recrementitio humore.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Radicis Elenij decoctū potum, urinam & menses ducit. Ipsa deniq; in eclegmate cum melle sumpta, tussi, orthopnoeæ, rupturis, cōuulsionibus, inflationibus, uenenatorum moribus prodest, calefaciendi ui quam in uniuersum habet. Folia eius in uino cocta ischiadicis utiliter illinuntur. Radix etiam Elenij in passo condita, stomacho utilis est. Siquidem salgamarij paululum siccata eam, mox decoctam, frigida aqua demergunt, postremo in defrutum coniectam, ad usum recondunt. Eatruta & pota sanguinem excreantibus auxiliatur.

EX GALENO.

Elenij radix maximè utilis est. Eclegmatis quæ faciunt ad educendos lentos & X crassos

Enula campana
Elenium unde dictum.

oblectio diluitur

Marcellus Florentinus.

ELENIVM
Mant.

A crassos qui sunt in thorace & pulmone humores commodè miscetur. Rubrificant quoque ea partes frigidis & diuturnis uexatas affectibus, cuiusmodi sunt nonnullae coxarum passiones, ischiadas uocant, & exiguae assiduæque quorundam articulorum præ humiditate luxationes.

EX PLINIO.

Inula à ieiunis cōmanducata dentes confirmat, si ut eruta est, terram non attingat. Condita tussim emendat. Radicis uero decoctæ succus tineas pellit. Siccata autem in umbra farina tusa, & conuulsis, & inflationibus, & arterijs medetur. Venenatorum morsus abigit. Folia ex uino lumborum dolori illinuntur.

Superstitiosum.

DE EVPATORIO CAP. XC.

NOMINA.

EVPATORION, ἡ ἑπταφύλλου græcè, Eupatorium & Hepatoriū latinè, officinis Agrimonia dicitur. Germanis Odermenig/Bruchwurz. Eupatorium ab Eupatore rege, qui illam primus inuenit, nominatam esse uolunt. Hepatorium uero quoniam iecori præcipuè medeatur.

Agrimonia.
Eupatorium cur
dictum.
Hepatorium.

FORMA.

B Fruticosa est herba, unum, interdum alterum etiam scapum efferens, tenuem, lignosum, rectum, nigrum, hirsutum, cubitalem, aut etiam maiorem. Folia per interualla partibus potissimū incisa quinq; & aliquando pluribus, Quinquefolij uel Cannabidis potius folijs similia, nigricantia, & serræ modo in extremitatibus incisa. Semen à medio caule enascitur, deorsum inclinatum, hirsutum, adeo ut siccatum uestibus hæreat. Hæ deliniationes adamussim, nulla reclamante nota, herbæ quam uulgi & officinæ uocant Agrimonia conueniunt. Quapropter hanc uerum & genuinum esse Eupatorium facile deprehendet, qui singulas descriptionis partes diligenter expendet. Siquidem Agrimonia fruticosa est herba, scapum unum aut alterum obtinens, lignosum, tenuem, rectum, nigricantem, hirsutum, cubitalem uel maiusculū. Folia ex interuallis Cannabina, aut Quinquefolio similia, quinque partita uel plurifaria incisa, per ambitum serrata. E medio caule semen erumpit deorsum spectans, subhirsutum, ut resiccatum uestibus adhærescat. Proinde præfracta quadam ac immedicabili cæcitate captos esse eos iudico, qui hoc ipsum hodie non animaduertunt.

Agrimonia est
uerum Eupato-
rium.

LOCVS.

Nascitur passim locis montosis, campestribus etiam, pratis nempe, & circa sepes.

TEMPVS.

Carpitur in æstate, dum floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Eupatoriū herba tenuium partium, incidendi extergendi que facultatem citra manifestam caliditatem obtinet. Inest ei & adstrictio modica.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Contrita huius folia & cum ueteri suillo adipe imposita, ulceribus difficilè cicatricem contrahentibus medentur. Semen aut herba in uino pota, dysentericis, iecinorosis, & serpentium moribus auxiliatur.

EX GALENO.

Obstructiones iecoris expurgat, & robur huic uisceri addit.

EX PLINIO.

Semen dysentericis in uino potum auxiliatur unicè.

EUPATORIUM

Gdermenig.

NOMINA.

AVDDVBIE Euphrasie herbæ nomen à græcæ linguæ imperitis phar
macopolis deprauatum est, cum olim *ὑφροσύνη* dicta sit, quod nimirum *ὑφροσύνη*
oculos, quorum caliginem discutit, delectet. Ad quod nomen Germa- *cur dicta,*
ni nostri pulchrè alludentes *Augentrost*/ hoc est, oculorū solacium ap- *ophthalmica.*
pellant. Nonnulli hac quoque ratione moti ophthalmicam & oculariam nomi-
nant. Officīe, ut ferè in omnibus alijs herbis, corruptā uocem retinentes, Euphra-
siam uocant. Etsi autem herba hæc græco & eleganti nomine donata sit, nihil ta-
men de ea, quod sciam, apud ueteres Græcos & Latīnos, nempe Dioscoridem, Pli-
nium, Galenū, adde etiam recentiores, Aëtium, Paulum, & Actuarius scriptum
reperitur. Cum uerò appellatio ipsa græcam testetur originem, uidetur sanè à Bu-
glossa ueterum mutuata & desumpta esse. Vt enim hoc in uinum coniectum ani-
mi læticiam parit, atque adeò *ὑφροσύνη* dictum est, ita etiam illa quia oculos iuuat
& delectat, *ὑφροσύνη* appellari coepit. Quam subinde uocem imperiti linguæ, ut di-
ximus, deprauantes, in Euphrasiam uerterunt.

FORMA.

Herba est parua, palmæ unius longitudine, Hyssopo similis, cauliculis purpureis,
folijs exiguis, per ambitum ferratis, flosculis albicantibus, radice exigua & inutili.
Nec obstat quod Hermolaus, immensæ eruditionis uir, libro tertio, capite decimo *Hermolaus Bar-*
octauo sui Corollarij, luteolos esse dicit: is enim ad partem duntaxat florum respe- *barus.*
xit, quæ lutea esse euidenter apparet. Certè si flores Euphrasie exquisitè confide-
res, neque prorsus luteos, neque in uniuersum etiam candidos esse deprehendes:
tribus enim coloribus, nempe purpureo, candido & luteo, ut pictura ipsa ostendit,
maculati sunt. Quum uerò potior florum pars candido colore constet, factum est
ut ferè omnes herbā hanc depingentes, albos illi assignarint flores, nobis autem
hos candicantes dicere placuit.

LOCVS.

Nascitur in apricis collibus, & pratis ferè omnibus.

TEMPVS.

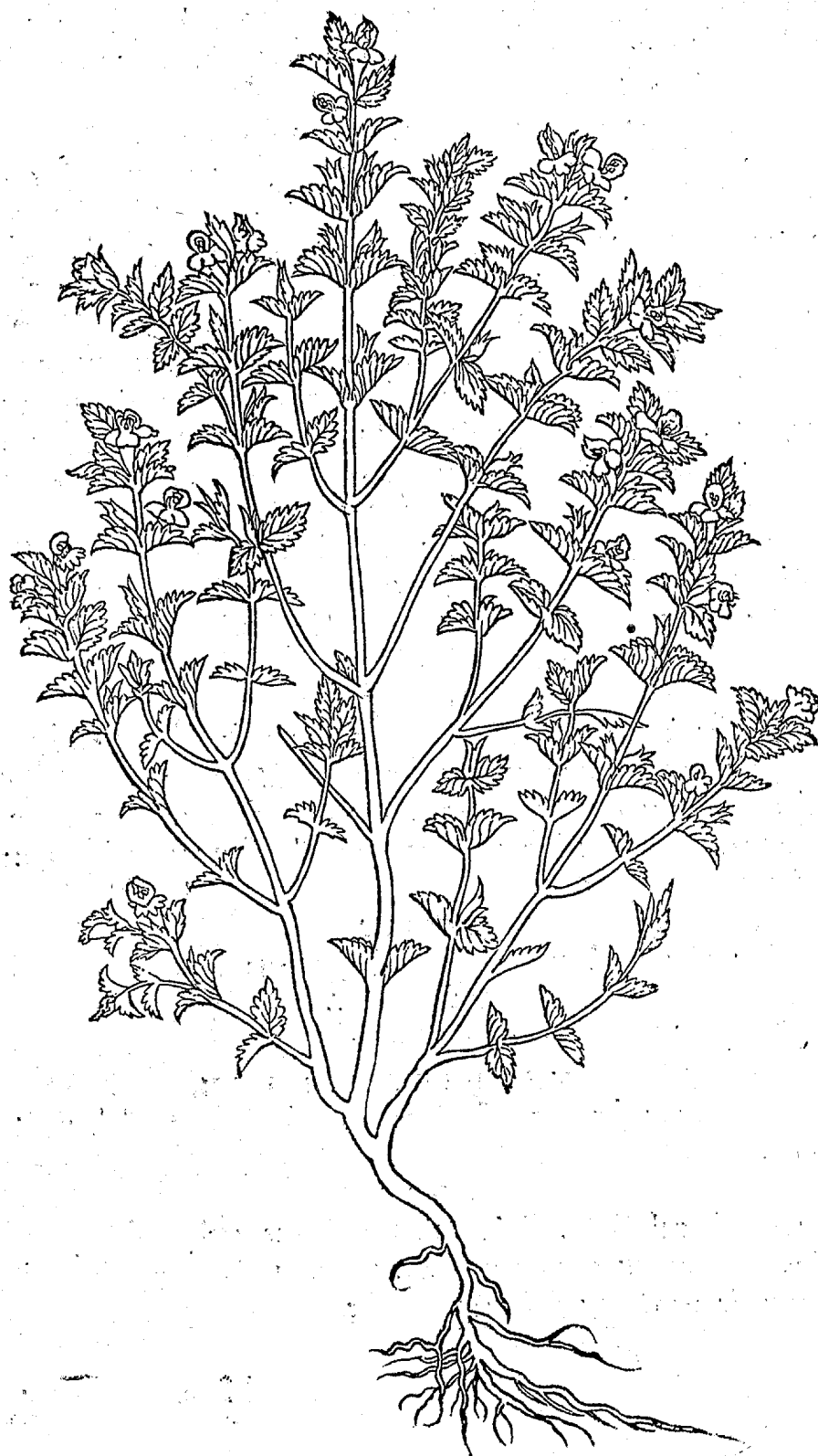
Inter autumnī initia magna copia erumpit.

TEMPERAMENTVM.

Quas particulatim facultates obtinet, abundè docent calidam & siccam esse
herbam.

VIRE S.

Vtuntur ea ad oculorum caligines & suffusiones, uel per se imposita, uel ex ui-
no decocta. Memoriam etiam oculorumq; aciem redacta in puluerem, & in uino
albo pota, mirificè roborat, amissamq; reparat.

EUPHRASIA

Nugentrost.

NOMINA.

AΛΕΛΙΣΦΑΚΟΝ Græcis, Salvia Romanis & officinis, Germanis Salbey appellatur. Porro cum ipsa herba semper retorrída & exucca uideatur, factum est, ut Græcis Elelispakon, quasi in tabem redacta, uel in syderationem flaccescens dicta sit, *ἐλελίζον & σφάκελος* uocibus in unam coalescentibus appellationē. Est autem *σφάκελος*, seu potius *σφάκελος*, malum in plantis quum per æstatem & ardentissimū canis æstus ui solis altius penetrante, humoreq; quo nutriuntur deficiente, languent & arescunt. Latini syderationē nominant. Salvia autem dicta Latinis, quod ad multa, præsertim ad fecunditatē, salutaris sit.

Elelispakon un
de dicta.*σφάκελος*Salvia citro-
cata.

GENERA.

Duo sunt Salviæ genera, quemadmodū etiam plebej abundē nouerūt. Vnum quod priuatim Elelispakon dicitur, squalidius folio & scabrius, lacunosa facie præasperum, multo latius, quasi cultum senserit, adeo ut domestica aut hortensis Salvia dici possit. Nos euidentiori distinctione usi, Saluiam maiorem nominauimus. Germanis etiam *groß oder breyt Salbey* uocatur. Alterum folio leuius & cōtractius, quasi syluestrem ob id referat figurā, syluestris Salvia appellari potest, minus etiam squalore oblitū est. Nos Saluiam minorem diximus. Germani creiūz *Salbey / oder klein Salbey / oder spitze Salbey / edel Salbey* nominant. Dioscorides utrunq; genus sub uno Elelispaci nomine complexus est, quod scilicet facultate nihil distent, sed idem prorsus efficiant.

Salvia maior.

salvia minor.

FORMA.

Frutēx est oblongus, ramosus, quadrangulas & candidas uirgas habens. Folia mali Cotonei effigie, oblongiora tamen, asperiora, & crassiora, quæ sensim attritarum uestium modo hirsuta, subalbida, uehementer odorata, sed uirosa sunt. Semē in summis caulibus syluestri Ormino simile gerit. Hæc descriptio, nulla prorsus reclamante nota, cum herba quam Saluiam uulgo uocant quadrat: nanque ea fruticosa est, rugosis folijs, extritarum latenter uestium asperitatem scabritiamue referentibus, incanis, uehemēter odoratis, purpureo in spica flore, in aquilini rostri speciem falcato, semine syluestris Ormini, ut pictura graphice monstrat.

LOCVS.

Nascitur in locis asperis, & utrunq; genus hodie passim in hortis inuenitur.

TEMPVS.

Carpitur in Iunio & Iulio mensibus, quando nimirum floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Elelispacos euidenter excafcit, ac leuiter adstringit.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Foliorum ramorumq; decoctū potum urinam cit, menses foetusq; extrahit. Pastinacæ marinæ ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulneribus herba utilis est, sanguinemq; compescit. Ferina tetraue ulcera purgat. Pudendorum pruritus foliorum & ramorum decoctum cum uino, si eo abluantur, sedat.

EX AETIO.

Tradunt quidam suffitam Saluiam menses immoderatē fluentes, & omnino muliebri profluuium compescere. Agrippa sacram herbam uocauit, quam prægnantes mulieres si fluidæ laxæq; fuerint, utilissimē comedunt: cōtinet enim conceptū uitalemq; reddit: ac si succi huius heminam cum modico sale quarto à secubitu die mulier potauerit, deinde uiro misceatur, proculdubio concipiet. Aiunt in quodam Aegypti loco post sæuas pestilentias ab his qui supersunt, ad eum succum bibendū mulieres cogi, plurimosq; inde produci foetus. Dato, inquit Orpheus, sanguinem

SALVIA
MAIOR.

Groß Salbey.

SALVIA
MINOR.

Creutz salbes.

C expuentibus succi Saluiae cyathos duos, ieiunis cum melle bibendos, & sanguis illi
Pilula. co cohibet. Tabidis pilulae in hunc modum parantur. Spicae nardi, Zingiberis sin-
 gul. drach. ij. feminis Saluiae affati triti & cribrati drach. viij. Piperis longi drach.
 xij. cum succo Saluiae pilulas conficito, & mane ieiunis drachmam unam exhibeto,
 eodemque modo in uespere, ac postea aquae purae quippiam propinato.

EX PLINIO.

Menses Saluia cit & urinas. Pastinacae marinae ictus sanat. Torporem autem in-
 ducit percusso loco. Bibitur cum Absinthio ad dysenteriam. Cum uino eadem com-
 morantes menses trahit. Abundantes sistit decocto eius potio. Per se imposita uul-
 nerum sanguinem cohibet. Sanat & serpentium morsus. Et si in uino decoquatur,
 pruritus testium sedat. Partus emortuos apposita extrahit, item uermes aurium. Ad
 tussim laterisque dolores bibitur. Contra scorpiones eadem & dracones marinos ef-
 ficax. Contra serpentes quoque ex oleo perungi ea prodest.

DE ERPYLLO CAP. XCIII.

NOMINA.

*Serpyllum unde
dictum.*

SERPΥΛΛΟΝ graece, Serpyllum latine. Officinae latinum nomen retinue-
 runt. Germanice Quendel/Kinlin/Hünertöl appellatur. Serpyllum
 autem, ut autor est Varro, ab eo quod serpat tam Graecis quam Latinis
 dictum est, quoniam si qua eius particula terram attingit, inibi radices de-
 mittit. Est enim ut Theophrastus libro sexto de plantarum historia, capite septimo
 ait, proprium quoddam eius ramulorum incrementum, quippe cum possit in quan-
 tam uoluerit quispiam longitudinem trahi, adiecto illi pedamento aliquo, aut si pro-
 pe sepes plantetur, aut ex altiore loco aliquo deorsum demittatur: sic enim in lon-
 gum protrahuntur: & ab hac plantae in ramulis eius natura, quod in longum serpit,
 Graeci & Latini peculiariter Serpyllum nominauerunt.

GENERA.

*Serpyllum horten-
se.*

*Syluestre.
Zυγῆν.*

Duo eius genera. Hortense, quod germanice heymischer Quendel dicitur. Syl-
 uestre, quod priuatim Zygis uocatur, quod forte eo iugarentur uites, ζυγῆν enim
 Graecis interdum idem quod Latinis ligare & uincire significat. Germanice simpli-
 citer Quendel dicitur. Nos syluestris tantum Serpylli picturam damus.

FORMA.

Hortense.

Syluestre.

Plinij erratum.

Hortense non dissimile est Origano, potissimum quod ad folia & ramulos ipsos
 attinet, quos candidiores tantum habet, odore tamen prorsus Sampsychem re-
 praesentat. Repit humi, & in rectum non attollitur, Syluestre contra humi non ser-
 pit, sed rectum exilibus ramulis & lignosis attollitur, Rutae folijs plenius, angustio-
 ribus tamen. Flosculos habet subpurpureos, gustu acres, odore iucundo, radicem
 multifidam. Plinius secus quam Dioscorides hortense serpyllum nequaquam, syluestre
 uero humi serpere asserit, adeo ut subesse in hoc mendam uerisimile sit: res enim ipsa
 & uiuae herbarum imagines satis testantur, Dioscoridis sententiam esse ueriores.
 Dioscoridi subscribit Aetius. Neque mirum est magis humi reptare cultum, quod in-
 firmius humoris copia est, atque adeo ramis inualidioribus stare nequit, quam syl-
 uestre, quod illo rigidius ac lignosius existit.

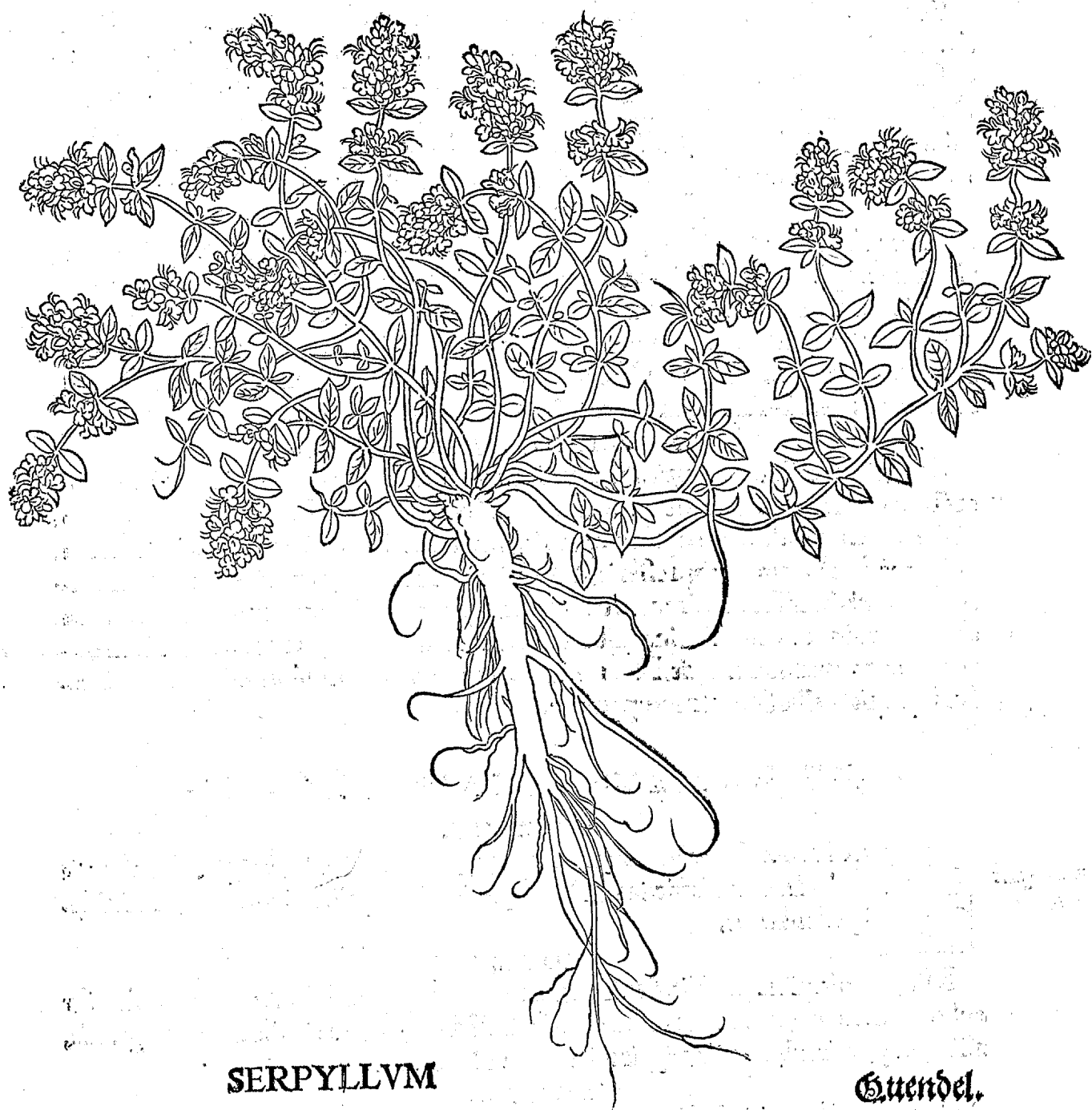
LOCVS.

Hortense non nisi satum prouenit, & Columella teste, neque pinguem, neque ster-
 coratum, sed apertum locum desiderat, ut quod macerrimo solo nascatur. Syluestre
 autem in petris, collibus, & montibus plerisque copiosissime nascitur, ita ut eo quasi ue-
 stiri uideantur.

TEMPVS.

Syluestre tota aestate floret, hortense autem Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERA-

SERPYLLVM

Guendel.

TEMPERAMENTVM.

C

Serpyllum gustu acre est, ob id calidum ualde, ita ut menses & urinam moueat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Syluestre efficacius & maiori calefaciendi ui quàm hortense, atque ad usum medicinae aptius. Menses trahit, & urinam cit potum. Torminibus, ruptis, conuulsis, iecinoris inflammationibus auxiliatur. Aduersus reptilia potum & illitum. Capitis dolores sedat coctum adiecto rosaceo, & aceto madefactum. Maxime uero lethargo & phrenitidi cōuenit. Sanguinis uomitum sedat succus eius quatuor drachmis cum aceto potus.

EX AETIO.

Serpyllum ita calefacit ut menses & urinam ducat. Huius genus duplex, Syluestre efficacius calidiusq; hortensi, atq; omnino usus eius in medicina praefertur. Prodest torminibus, cōuulsionibus, rupturis, inflammationib. iecinoris, reptilibusq;. Potum ac illitum capitis dolores sedat. Madefactum autem aceto ac decoctum admixto rosaceo lethargicis, & diutinam phrenitim patientibus summiopere cōgruit. Preterea drachmae unius pondere ex aceto bibitum, sanguinis eiectiones cōpescit.

EX PLINIO.

Aduersus serpentes efficax, maxime Cenchrin & Scolopendras terrestres ac marinas & scorpiones, decoctis in uino ramis folijsq;. Fugat & odore, cominus si uratur, & contra marinorū uenena praecipue ualet. Capitis doloribus decoctum in aceto illinitur temporibus, ac fronti cum rosaceo. Item phreneticis, lethargicis, contra tormina & iecinorum dolores. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis.

EX PLINIO VALERIANO.

Serpyllum calidum, simul nobis utile medicinae usus ostendit. Capitis dolores coctum ex aceto & rosaceo tempori ac fronti illitum mitigat. Serpentes & omnia animalia uenenata adustum nidore repellit, ideo & messoribus in cibo miscetur, ut si fatigatos forte somnus oppresserit, tutè quiescant contra animalia quae hoc tempore uenenatis hausibus sequi consueuerunt. Contusi puluis ex scrupulis xij. in aqua datus tormina emendat, urinae difficultates resoluit, lienis quoq; iniuriae idem puluis ex aceto mixtus occurrit. Nec minus cruentis excreationibus subuenit, ex duobus cyathis mellis & aceto temperatus.

DE ELYMO CAP. XCIII.

NOMINA.

Panicum quare
dictum.

ELYMOZ Græcis, Panicum Latinis, Germanis Heydelpfenich/oder Senich dicitur. Panicum autem à paniculis in quibus semen est, Latini appellauerunt.

FORMA.

Milij similitudine profilit, denis ut plurimum folijs luxurians, culmo penè in surculum extenuato, nutante, rubido panicularū fastigio, praedensis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, nigris aliàs, item & candidis.

LOCVS.

Satum facile quouis ferè loco prouenit, leuem autem & solutam terram potissimum desiderat. Nec in sabuloso duntaxat solo, sed in arena quoq; nascit, modo humidum coelum, uel riguum solum sortiatur.

TEMPVS.

Quadragesimo diè postquā satum est absolui, ut omnia aestiua, inter omnes conuenit.

PANICVM

Pfenich.

Y

253

c uenit. Quocumq; igitur tempore satum fuerit, ubi semine pragnans erit, tum carpendum uenit.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, praesertim si foris illinatur.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Milij similitudinem refert, eodemq; modo in panes defingitur, & ad idem accommodatum est, minus tamen quam Milium nutrit & adstringit.

EX GALENO.

Panicum facultate pauci nutrimenti, & exicatoria. Sistit quoq; nonnihil uentris fluxus, ceu ipsum etiam Milium. Panis itaq; eius exigui est alimenti & refrigerans. Constat insuper praearidū & instar arenae aut cineris friabilem esse; caret enim penitus pinguedine & lentore. Iure igitur aluum humentem desiccet. Agricola farina huius cocta admisto adipe suillo & oleo uescuntur. Panicum in omnibus Milio cedit, insuauius esu, concoctu difficilius, uentremq; magis coërcet, minusq; nutrit. Huius farinā interdum cum lacte coctam, rustici ueluti triticeam esitant. Clarumq; est id edulij tanto quā illud per se solum assumptū melius esse, quanto lac huius feminis natura ad boni succi procreationē, aliāq; omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, cōcoctionem, uentris subductionem, in totum corpus distributionem, adeoq; ipsam in edendo suauitatem & uoluptatem. Hoc nanq; semen nulla gratia aut iucunditate commendatur.

EX PLINIO.

Panicum Diocles medicus mel frugum appellauit. Effectus habet quos Milium. In uino potum prodest dysentericis. Similiter ijs quę uaporanda sunt excofactum imponitur. Sistit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die haustum. Sic prodest & ad tormina.

DE ERICA CAP. XCV.

NOMINA.

 EIKH Græcis, Erica Latinis, Heyd Germanis dicit. Officinis inusitata.

FORMA.

Erica fruticosa arbor est Tamarici similis, multo tamen breuior. Eius flore utentes apes, reprobū mel conficiunt. Plinius lib. xxiii. cap. ix. fruticem esse scribit non multum à Tamarice differentem, colore Rosmarini, & penes folio. Id quod uerè de ea Erica, cuius nos picturam damus, dicitur. Theophrastus etiam Rosmarino similem Ericam facit. Habet flores in candido purpureos.

LOCVS.

In montibus & syluis locisq; arenosis nascitur.

TEMPVS.

Autumno floret sola ferè in syluis.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est Erica, id quod in gustu amaritudo satis docet.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Ericæ coma & flores illita serpentium moribus medentur.

EX GALENO.

Discutiendi facultate prædita est Erica; flore eius potissimū & folijs utendum.

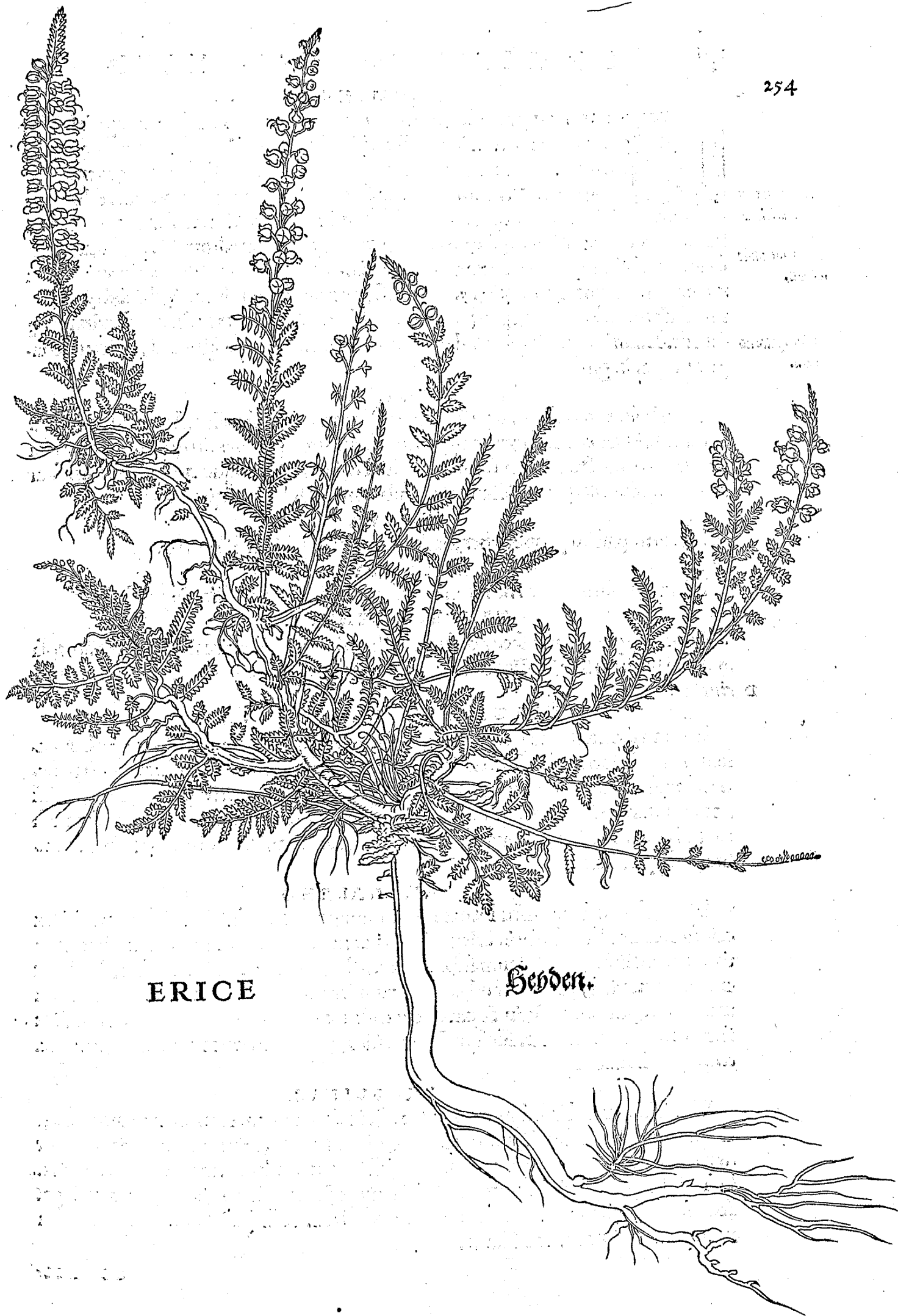
EX PLINIO.

Ericen aduersari serpentibus tradunt.

APPENDIX.

Recentiores herbarij præter iam commemoratas, alias facultates addunt, nimirū florum decoctum lumborū ac uentris dolores lenire posse. Succum ex folijs floribusq; elicatum, oculis imbecillibus guttatim instillatum, aut foris inunctū cōferre.

ERICE

Hedden.

NOMINA.

C

Rapistrum non
est sylvestris E-
ruca.
Erysimon unde
dictum.

Irion quare uo-
cata.

ERYSIMON græcè, Irion latinè uocatur. Officinis nostris incognita. Vulgares herbarij non ineptè Sinapim sylvestrem, nonnulli etiam Rapistrū, Germani Hederich & Wilden senff appellunt. Sunt qui perperam, eo quod gustu Erucam imitatur, sylvestrem Erucam nominant. Alia enim est Eruca sylvestris ab ea quam Rapistrum nominant herba, ut suo loco dicemus. Erysimon quidam ἀπὸ τοῦ ἔρισις nomen mutuatum esse credunt, id est, à multiplici foliorum sectione; nam Erucæ modo laciniata cōspiciuntur. Alij ab oleris præstantia dictum uolunt, quasi ἐρίσιον, quod est preciosum & nobile. Mihi ἀπὸ τοῦ ἔριος potius dictum esse uidetur, quod ob suam caliditatem maxima trahendi facultate prædita sit. Latini autem Irionem ab irruendo dixerunt, quod ignea ui, & feruido sapore irruat in gustum.

FORMA.

Folia habet sylvestri Erucæ similia, caules lori modo flexiles, flores luteos. In cacumine filiquas corniculorum figura, ut Foenigræci graciles, in quibus semina continentur parua, Nasturtio similia, gustu feruido. Hæ utique notæ in uniuersum omnes, herbæ illi quam pictam hic exhibemus adamsim quadrant.

LOCVS.

Nascitur passim propè urbes, domorum areas, rudera & hortos.

TEMPVS.

Per integram æstatem floret, autumno autem semen in filiquis profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen Erysimi haud secus quàm Nasturtij calfacit & exiccat. Herba etiam ipsa arefacta similem semini uim obtinet. Humida tamen ac uiridis, multo semine inferior est.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Erysimi semen thoracis fluxionibus purulentis, tussientibus, regio morbo, coxendicum doloribus linctum cum melle confert. Bibitur etiam contra letalia uenena. Ex aqua aut melle illitum, occultis carcinomatibus, duritijs, parotidibus, testium ac mammarum inflammationibus prodest. In uniuersum extenuat & calefacit. Mitius ad eclegmata fiet, si aqua madescat & torreatur, aut linteolo illigatum circumlita pasta perassetur.

EX GALENO.

Irionis semen sicut gustu Nasturtio simile apparet, ita facultate igneum est & ex calefactorium. Porro ubi in eclegmate uti ex usu est, præstat aqua præmaceratum torrere, aut linteolo illigatum subindeq; crustæ pistoriæ inuolutū assare. Vtile est cum eclegmatis ad promouendas crassorum lentorumq; in thorace & pulmone humorum expuitiones. Quin & parotidas induratas, atq; duritias mammarum & testiculorum ueteres iuuat. Refert Dioscorides, quod cum aqua & melle illitum, occultis prodest cancris.

EX PLINIO.

Utilissimum tussientibus cum melle, & in thoracis purulentis excreationibus. Datur & regio morbo, & lumborū uitijs, pleuriticis, torminibus, coeliacis. Illinitur uerò parotidum & carcinomatū malis. Testium ardoribus ex aqua, aliàs ex melle. Infantibus quoq; utilissimum. Item sedis uitijs & articularijs morbis cum melle & fico. Contra uenena etiam efficax potum. Medetur & suspiriosis. Item fistulis cum axungia ueteri, ne intus addatur.

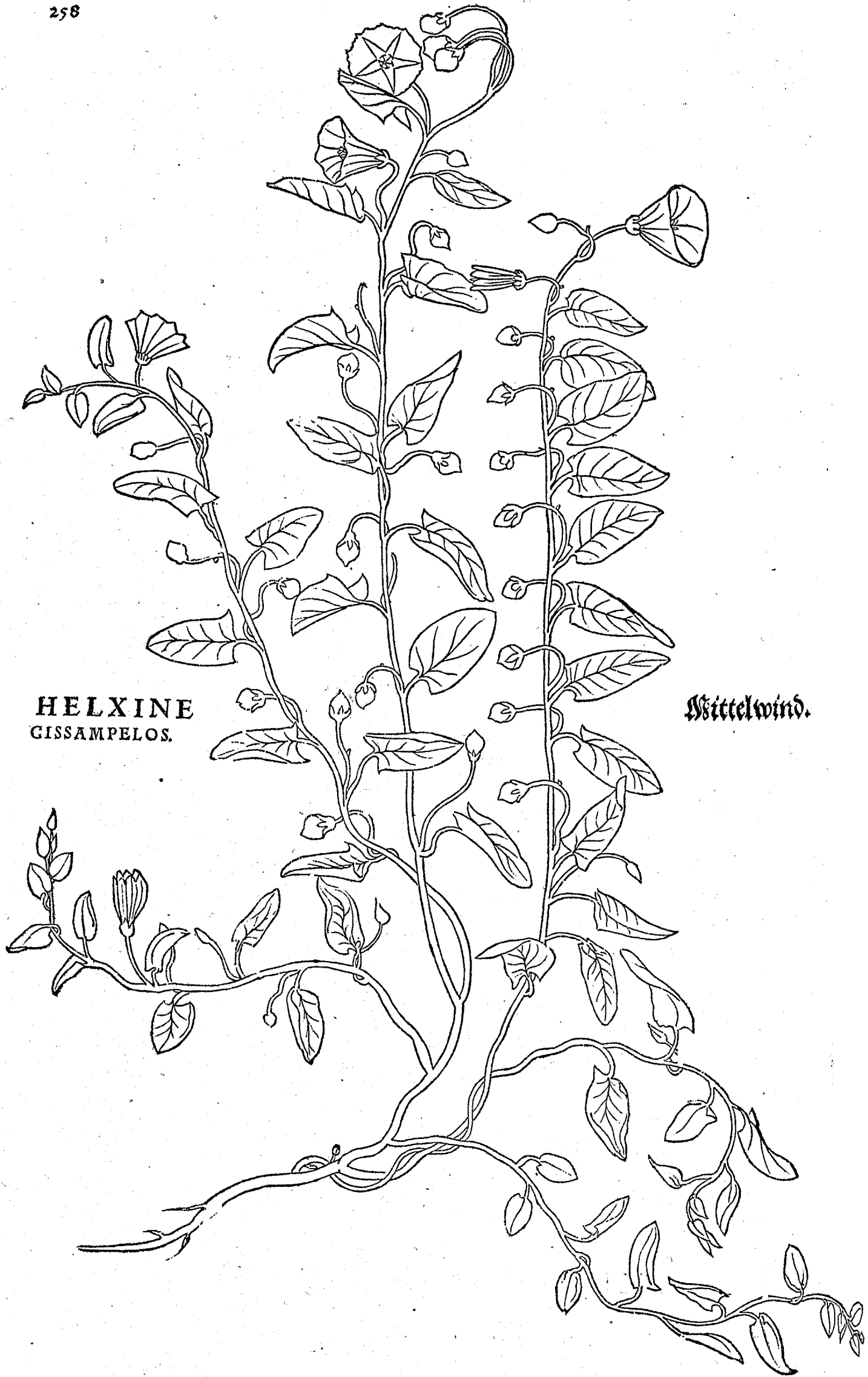

257

IRION

Gederich.

Y 3

HELXINE
GISSAMPELOS.

Mittelwind.

DE HELXINE CISSAMPELO CAP. XCVII. 259

NOMINA.

HELXINE CISSAMPELO Græcis, Helxine cissampelos & Conuoluulus Latinis nominatur. Vulgus herbariorum & officina, Volubilem mediam & Vitealem appellat, Germani Mittelwinden/oder Weingartenwinden. Recte autem Cissampelos dicitur: in uineis enim potissimum nascitur, & folio hederaceo, Conuoluulus uero, quod crebra reuolutione uicinos frutices & herbas implicet.

vitalis.

Cissampelos quare dicitur.

Conuoluulus.

FORMA.

Folia habet Hederae similia, minora tamen. Ramulos exiguos circumplectentes quodcumque contigerint. Folia denique eius scissili ordine alterna subeunt. Flores primum candidos Liliæ effigie, dein in puniceum uergentes, profert. Semen angulosum in folliculis acinorum specie.

LOCVS.

In uineis nascitur, unde etiam ei appellatio Cissampeli, ut diximus, indita est.

TEMPVS.

Aestate, potissimum autem Iulio & Augusto mensibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse ex uiribus quas illi ueteres tribuunt, facile conicere licebit.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Succus foliorum eius potus, aluum subducendi facultatem obtinet.

EX GALENO.

Helxine, quæ & Cissampelos nuncupatur, digerendi facultatem habet.

DE HEPTAPHYLLO CAP. XCVIII.

NOMINA.

HEPTAPHYLLON Græcè, Septifolium latine, uulgo Tormentilla nominatur. Sunt ex recentioribus qui perperam Bistortam uocent. Germanicè Tormentill/ Rot heil wurz appellatur. Heptaphyllon autem à septenario foliorum numero dicta est.

Tormentilla.

Heptaphyllon unde dictum.

FORMA.

Quinquefolio simillima est, nisi quod septem non quinque habet folia, utrinque lanuginosa, exigua, parua, ferrata, caulem certis fere interstitiis ambientia, flores luteos, radicem puniceam ac modicè intortam. Ex hac descriptione omnibus constare puto, herbam nostris Tormentillam dictam, non esse Dioscoridis Quinquefolium. Hoc enim, ut reliqua omittam, radicem non intortam, sed rectam & oblongam habet. Plinius etiam libro xxv. capite ix. herbam Quinquefolium incipere & desinere cum uite scribit. Tormentilla autem non maturè prouenit, sed cum uites iam florent. Accedit quod hæc in montosis & syluestribus incultisq; hoc uero pratis, cultis & aquosis in locis potius prouenit. Apuleius etiam utranque herbam seorsim describit.

Tormentilla non est Quinquefolium.

LOCVS.

Nascitur montosis, ut diximus, locis ac syluis.

TEMPVS.

Serò ac cum iam uites florent herba hæc apparere incipit.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores iudicant hanc herbam in tertio ordine frigidam & siccam esse. Ceterum non esse frigidam, potissimum in tertio ordine, facultates eius abundè declarant. Gustus etiam adstrictionem illam tanta frigiditate prorsus carere palam ostendit. Quare cum easdem quas Quinquefolium facultates habeat, idem etiam temperamentum ob-

HEPTAPHYLLVM

Tormentill.

A tineat necesse est. Erit itaq; radix desiccatoria ex tertio ordine, nullatenus tamē manifesta caliditate participans.

VIRES EX APVLEIO.

Heptaphyllo herba trita & cū oleo mixta pedes perunges, & tertio die dolorē tollit.

EX RECENTIORIBVS.

Facultatem obtinet glutinandi uulnera. Farina herbae uel radicis ex succo Plantaginis propinatur in difficultate urinæ. Eadem resperfu uulnera ad cicatricem perducit. Cum albo oui subacta & siglino decocta, datur cholericis. Foliorū uis deplo-
ratis fistulis instillatur, neq; non oculis ad discutiendas nubeculas. Ad putrescentia oris ulcera herba & radix cōmanducata, & in ore retenta ualēt. Herpetas, strumas, duritias, tumores, aneurismataq; sanat. Et ut antea diximus, facultates ferē easdem quas Quinquefolium obtinet. Quapropter uenenis resistit, dysenterias, & omnes sanguinis eruptiones compescit.

DE ERUCA CAP. XCIX.

NOMINA.

ERUCA. VZOMON Græcis, Eruca Latinis, officinæ latinum nomen retinuerūt, Germanis Weiß senff appellatur. Euzomos autem Græcis, quoniam iura cōmendat, habeatq; in eisdem peculiarē gratiam dicta est. Erucam uerò ideo nominatam uolunt quod erodat: hæc enim ubi degustaueris, os & linguam satis acriter uellicat.

Euzomos unde dicta.
Eruca.

GENERA.

Duplex est Eruca. Vna hortensis seu satiuā, quæ Germanis sam weiß senff dicitur. Altera syluestris, iisdem wilder weiß senff appellatur.

FORMA.

Sesquipedali thyrsō confurgit satiuā, folio longo, angustōq; in profundas sed rariores crenas laciniato, gustu præter modum acri, floribus pallidioribus, semine in siliquis rapi, uel sinapi, firmo, radice candida. Syluestris folio satiuæ simili, strictiore tamen & minore, flore luteo.

LOCVS.

Satiua in hortis nascitur. Syluestris Hispaniæ familiaris: propē tamen aquas pro-
uenit magna copia. Quæ autem apud nos creditur esse syluestris Eruca, ea non est sed Erysimon, de qua quidem herba suo in loco abundē scripsimus.

TEMPVS.

Satiua tota æstate floret: syluestris autem circa Calendas Iunij potissimum erumpit: alio enim tempore uix reperitur.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum Erucæ idem cum temperamento Erysimi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cruda Eruca satiuā largius comesta uenerem stimulat. Idem potest semen eius, quod urinam cit, coctionē adiuuat, aluumq; bonum efficit. Vtuntur semine ad condimenta. Quod ut plurimo tempore seruetur, aceto uel lacte maceratum, & in pastillos digestū recondunt. Syluestris semine homines in Hispania sinapis uice utuntur. Est autem ad ducendam urinam efficacior, & multo quā satiuā acrior.

EX GALENO.

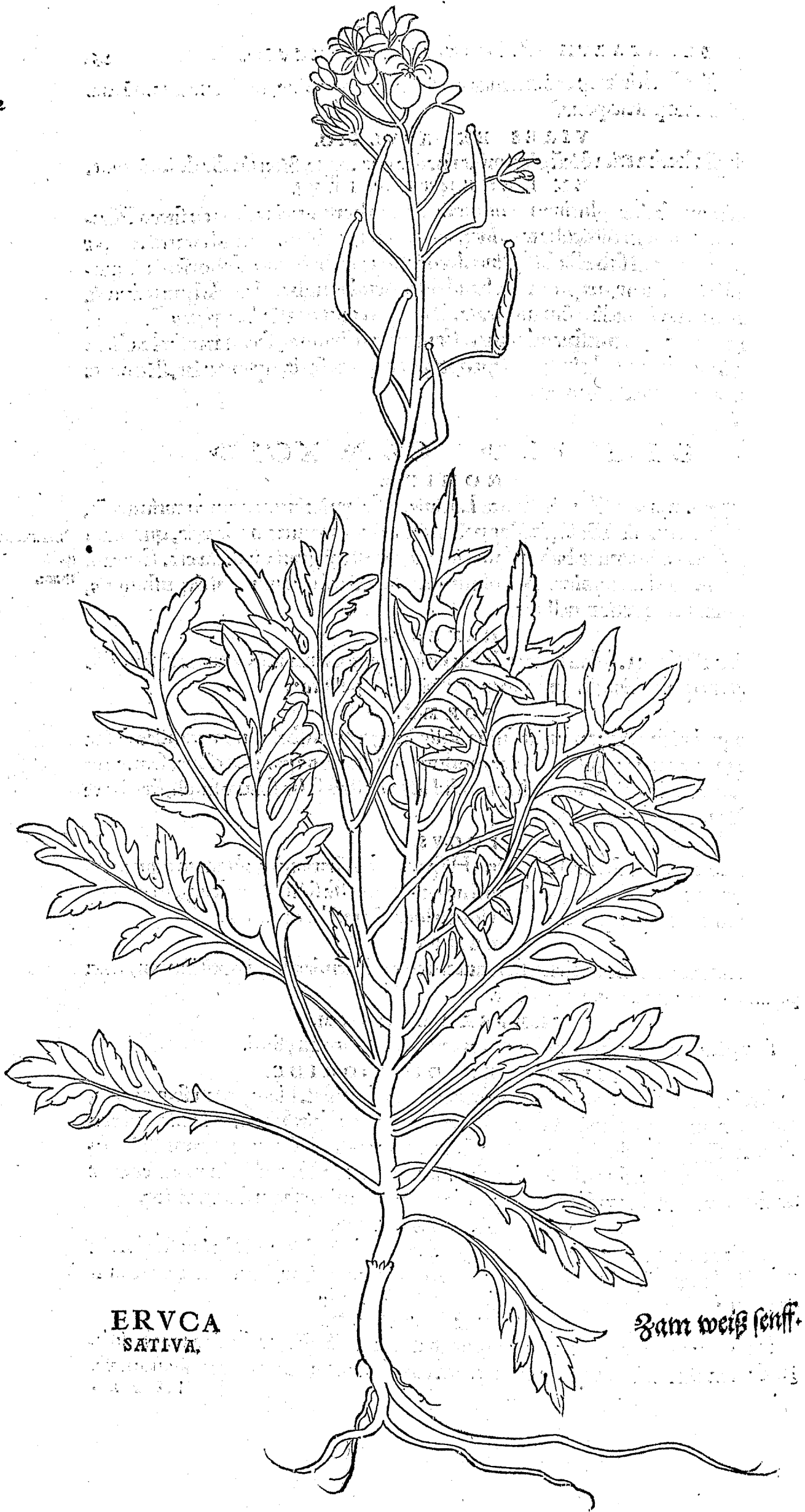
Olus hoc perquā manifestē calefacit, adeo ut nō facili solum absq; iunctis Lactu-
cæ folijs edatur. Quinetiam genitale semen augere creditur, & in uenerem stimu-
los addere. Caput magis dolore afficiet si solum edatur.

EX PAULO.

Eruca temperamento Erysimi similis, flatulenta est, ob quod ad uenerem insti-
gat. Semen eius urinam quoq; mouet. Cæterū syluestris, domestica ualentior est.

EX PLL

ERVCA
SATIVA.

Sam weiß senff.

ERVCA
SYLVESTRE.

Wild weiß senff.

Eruca diuersa est quam Lactuca naturae: concitatrix ueneris: idcirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentum aequet. Eius semen scorpionum uenenis & muris aranei medetur. Bestiolas omnes innascentes corpori arcet. Vitia cutis in facie cum melle illitum. Lentigines ex aceto. Cicatrices nigras traducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt uerbera subituris potum ex uino, duritiam quandam contra sensum induere. In condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Graeci euzomon appellauerint. Putant subtrita Eruca si foueant oculi, claritatem restitui. Tussim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta, fracta ossa extrahit. Tria folia syluestris Erucae sinistra manu decerpta, & trita in aqua mulsa, si bibantur, uenerem stimulant.

DE EVPATORIO ADULTERINO CAP. C.

NOMINA.

Officinarum
error.

Eupatorium adul-
terinum.

In herba haec ueteribus Graecis & Latinis cognita fuerit, & quo nomine ab iisdem appellata sit, mihi nondum constare ingenuè fateor. Officinae tamen ferè omnes pro Eupatorio uero, cum tamen non sit, haud sine magno errore utuntur. Hinc cum nomen aliud non esset quo illam appellaremus, Eupatorium adulterinum nominare placuit. Germanicè Kunigundt/ hoc est, herba S. Kunigundi uocatur, & Wasserdoß/ ab Origani similitudine, & quod iuxta aquas proueniat. Alijs Hirgentlee/ quod uulnerati cerui sibi hac medeantur herba.

FORMA.

Eupatorium adul-
terinum non est
Hydropiper.

Caulem edit rotundum, purpureum, geniculatum, solidum & hirsutum, circa quem alae panduntur, folia longa, Canabinis ferè similia, amaraque. Flores in summo paruos coaceruatos, in candido purpurascens, tandem in pappos tenues abeuntes. Radicem multis fibris capillatam & inutilem. Errant haud dubie qui herbam hanc Dioscoridis Hydropiper esse putant. Nam etsi ferè tota eius herbae facies, floribus demptis, Hydropiperis deliniationi respondeat, tamen quia nulla prorsus piperis in folijs aut floribus acrimonia apparet, non est cur Hydropiper dici possit aut mereat.

LOCVS.

In fluminum ripis, alijsque locis humidis nascitur: potissimum uero iuxta residues aquas, aut tardo fluxu prorepentes.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Gustu uehementer amara est, ut calidam & siccam esse in secundo ordine, aut in medio tertij non sit dubium.

VIRE S.

Haud dubie herba haec abstergit, expurgatque, & quae in uenis est crassitiem incidunt: quamobrem menses & urinas mouet, educendoque ex thorace pulmoneque puri auxiliatur, aliasque facultates amari saporis, quas recenset Galenus lib. iij. de Simp. med. facul. cap. xvij. obtinet. Potest itaque obstructions iecoris & lienis aliarumque partium corporis soluere. Ex recentioribus sunt qui hanc Vulnerariam esse tradunt, neque temere: id ipsum enim posse, siccitas eius testatur. Suffitum praeterea eius herbae, uenenatas fugare feras iisdem scribunt. Euidensissimum uero est hanc etiam contra uenena esse admodum efficacem.

EVPATORIVM
ADVLTERINVM.

Rumigunt Kraut.

NOMINA.

C

PEBINTHOZ græcè, Cicer latinè, officinæ latinum nomen retinuerunt, germanicè zysseri nominatur.

GENERA.

Tria præcipua sunt Cicerum genera, album, rufum & nigrum. Nos ex ijs tribus nigri tantum picturam damus. Differunt potissimum in floribus: hoc enim ut cernis purpureos, album uerò candidos flores producit.

FORMA.

Cicer satiuum caule est lignoso, obliquo, folijs exiguis, multis, circinatis, flore albo uel purpureo, siliquis rotundis, radice tenui & non admodum longa.

LOCVS.

Pullo crassoq; solo gaudet.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, atq; subinde in siliquis semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum est primo in ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

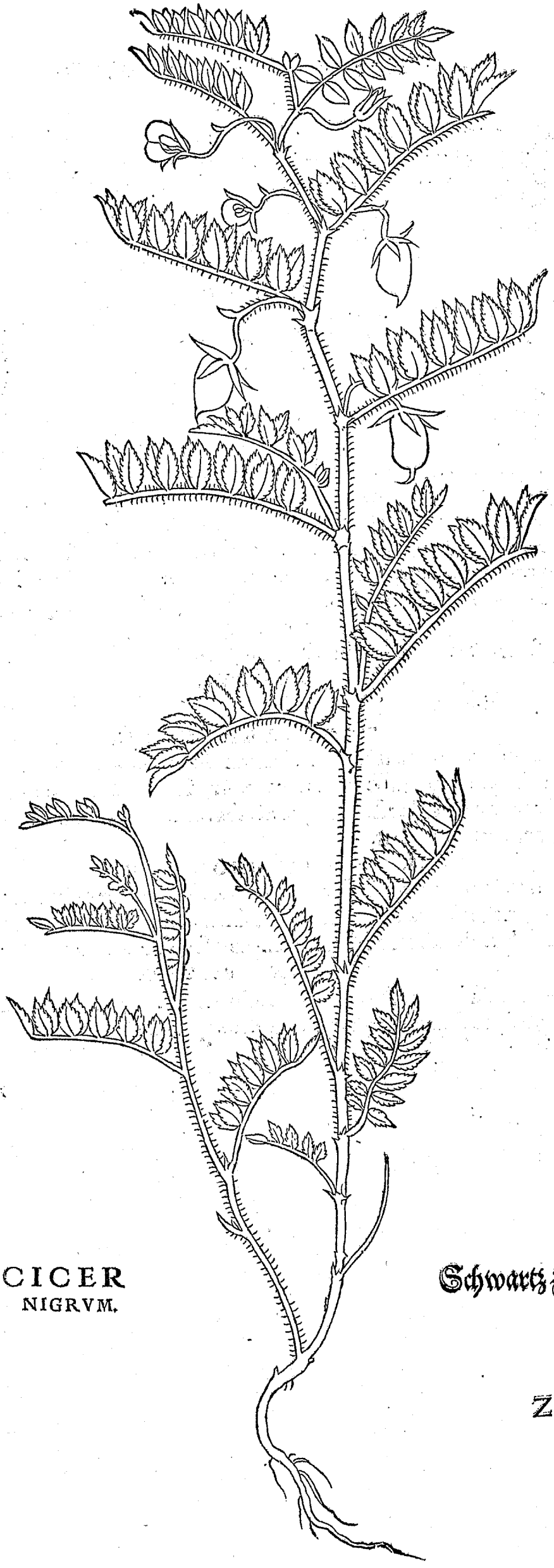
Cicer satiuū bonam facit aluum, urinam cit, inflationes parit, cutis colorem commendat, menses & foetus educit, lac auget. Cum Eruo decoctum illinitur ad inflammationes testium & myrmecias. Ad scabiem, achoras, impetigines, ulcera concretia & maligna, cum hordeo & melle. Alterum genus arietinum nominatur. Vtruncq; cit urinas, dato cum Rosmarino contra regium morbum & cutem subeuntes aquas eorum decocto. Ledunt autem uesicam exulceratā & renes. Contra myrmecias & acrochordonas iubent aliqui noua luna singula earum capita eminentiæ singulis Ciceribus tangere, deligataq; in lintheolo semina illa post se abijcere, ut acrochordones decident.

EX GALENO.

Cicer legumen est flatuosum quod nutrire potest, aluo mouendæ habile, ciendæ urinæ idoneū, & semini generando aptum. Prolicit uerò & menses. Porro quod uocatur arietinum, cæteris efficacius urinam prouocat. Decoctum eius calculos renum confringit. Reliquum autem Cicerum genus quod Orobiaeū uocant, eadem ui pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Lienem & iecur, & renes expurgant, scabiesq; & impetigines extergunt. Parotidas & testes induratos discutunt. Maligna etiam ulcera cum melle sanant.

EX SYMEONE ANTIOCHENO.

Cicera difficulter concoquunt & excrementa gignunt. Venerem stimulant, magisq; quàm fabæ nutriunt, obstructions tollunt, & menses educunt. Habent salis simul & dulcem qualitatem, & ob salsuginem uentrem mouent, propter dulcedinem autem urinam. Inflationes quoq; faciunt, & lac gignunt, extergendiq; facultatem obtinent. Nigra medicamento sam uim habent; urinam enim uehementissimè mouent, & calculos renū & uesicæ frangunt. Nullum uero legumen sic ut Cicera, præcipue autē nigra & parua, lapides frangere potest. Id uerò magis eius ius, quod tamen uesicæ morbis supra cætera legumina officit. Cicera uerò rubra calidiora & crassiorū sunt partium quàm alba. Omnia autem urinam ducunt. Madefacta nocte una in aqua & sumpta, lumbricos efficiunt, sed qui utitur sex ieiunet horas oportet. Imposita ut cataplasma parotidibus, molliunt & discutunt tumorem. Farina horum aceto subacta, & scabiosis inuncta prodest. Ius eorundem ictericos iuuat, & urinam albam reddit. Oportet uerò ijs neque ante cibum, neque post uti, sed in medio.

267

CICER
NIGRUM.

Schwarz korn.

Z 2

NOMINA.

Buglossum syl.
uestre.
Echion quare
dictum.

EXION, ἡ ἀλκυβιολισσὸν Græcis, Echion & Alcibiacū Latinis dicitur. Offici-
nis ignotum. Vulgares herbarij syluestre Buglossum nominant, quos
sequentes Germani wild Schsenzungen appellant. Echion autem di-
ctum uolunt, quod contra ferarum ictus sit utile. Alij quod florescit ca-
pitulis uiperæ similibus. Rectius Dioscorides, quod semina uiperino capiti similia
habeat.

FORMA.

Folia obtinet oblonga, aspera, tenuia, Anchusæ proxima, minora tamen & pin-
guia. Habet & aculeos exiles folijs adiacentes, Cauliculos tenues multos, & utrin-
que foliola tenuia, pennata, nigra, minora proportionem ad cacumen caulis. Iuxta fo-
lia flores purpureos, in quibus semē est uiperino capiti simile. Radix digito exilior,
subnigra. Ex qua sanē deliniatione sole clarius fit, herbam cuius picturam hic exhi-
bemus esse Echion. Folia enim habet prælonga, hirsuta, tenuia, ad Anchusam acce-
dentia, minora tamē pinguiorē, tenuibus spinis horridula, cauliculos tenues, nume-
rosos, minutaq; folia utroq; latere dependentia, nigra, in summo caule minuscule,
inter quæ purpurei flores emicant, in quibus semina uiperarum capitulis similia in-
sident, à ceruice paulatim in rostellum extenuata, tumidiore superna parte, in qua
quædam prominulæ quasi sedes oculorū apparent, id quod ego hisce oculis non
semel, sed iterum atq; iterum conspexi. Radix digito tenuior nigricat.

LOCVS.

Vbiq; ferè ad itinera, & in asperis locis nascitur.

TEMPVS.

Iunio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

D Calidum esse citra tamen insignem siccitatē inde coniicitur, quod lactis procrea-
tricem facultatem obtinet. Medicamenta enim, Galeno libro quinto capite uiges-
mo de Simpl. med. facul. teste, quia pituitosos humores calefacientia in sanguinem
uertunt, lac procreare solent.

VIRES.

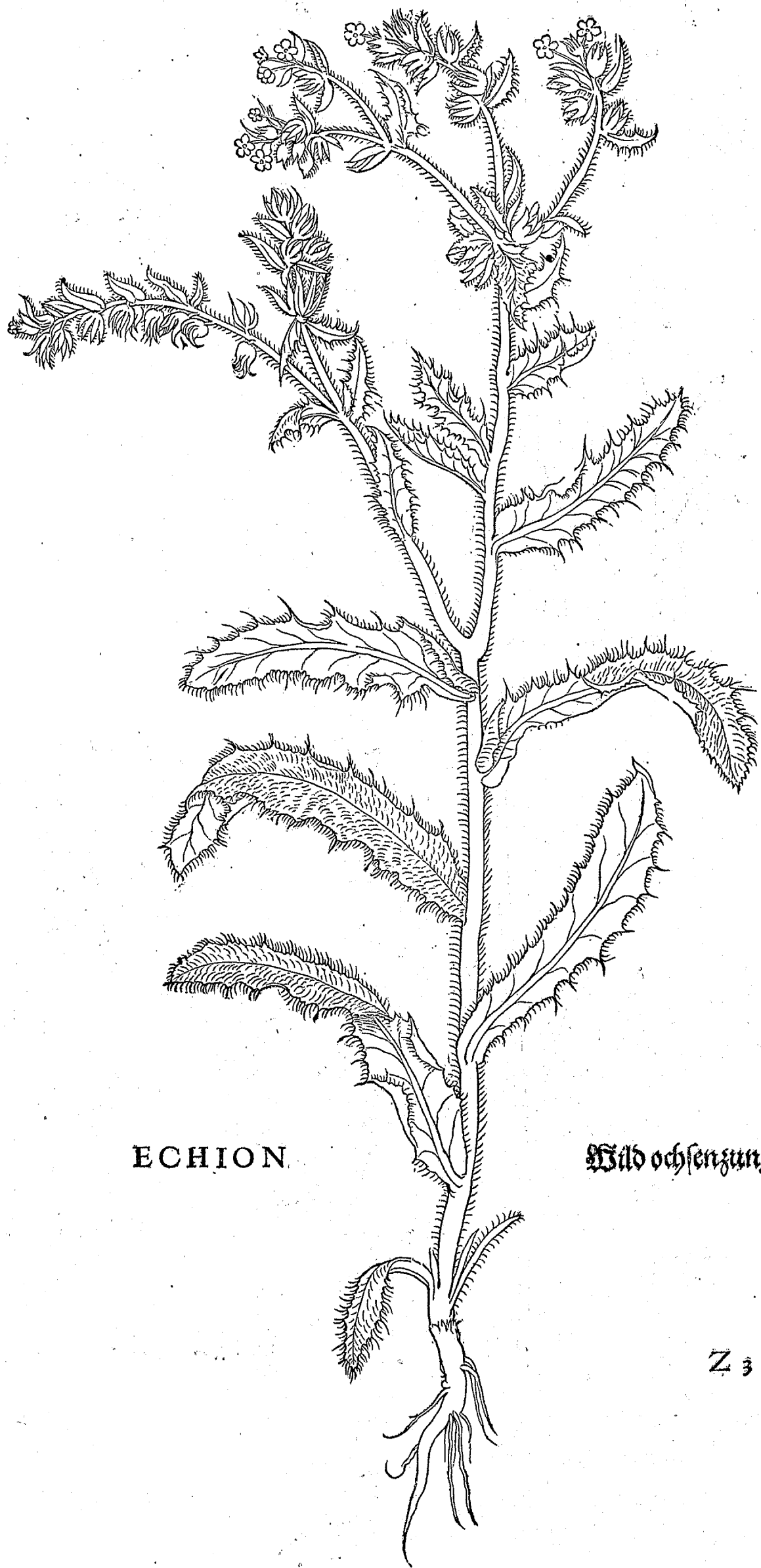
EX DIOSCORIDE.

Radix non solum ijs qui à serpentibus morfi sunt succurrit pota cum uino, ue-
rū etiam præsumentes eam ne feriantur facit. Idem præstant folia & semen. Se-
dat etiam dolores lumborum, & cum uino aut sorbitione sumpta lac proritat.

EX PAULO.

Echion spinosa herba est, quæ non modo à serpente commorfi cum uino pota
auxiliatur, sed præsumentes quoq; percuti non patitur.

ECHION

Wild oxsenzungen.

APIUM
PALUSTRE.

Wasser penny.

DE ELEOSELINO CAP CIII

271

NOMINA.

A ΕΛΕΟΣΕΛΙΝΟΝ, ἢ ὑδροσέλινον Græcis, Apium palustre & rusticum Latinis, Germanis Wasser epff/oder Eppich/oder bauren eppich nominatur. Sic dictum Græcis, quod in paludibus & aquosis locis proueniat.

Apium palustre
Eleoselinon una
de dictum.

FORMA.

Apio satiuo maius est, caule tenero, concauo, folio molli, raro nechirsuto, simile Apio sapore, odore, floribus, semine & radice.

LOCVS.

Nascitur in paludibus & aquosis locis.

TEMPVS.

Iulio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Apium satiuum temperamentum obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem omnia quæ satiuum potest.

EX PLINIO.

Eleoselino uis priuata contra araneas.

DE ELLEBORO ALBO CAP CIIII

NOMINA.

B ΑΛΕΒΟΡΟΣ λευκός Græcis, Elleborus candidus, & Veratrum album Latinis, officinis pariter Latinis Elleborus albus, Germanis weiß nieswurß appellat. Elleboron autem Græci dictum uolunt, quod cibū corporis eripiat. Album à radice uocarunt, quæ nigri respectu candida est.

Elleborus cuius
dictus.
Albus quare co-
gnominatus.

FORMA.

Plantagini similia folia obtinet, aut Betæ syluestris, breuiora tamen, nigriora, & colore rubentia. Caulem palmi altitudine, cauum, quum siccari incoeperit corticibus seu tunicis inuolutum. Radices illi subsunt numerosæ, tenues, ab exiguo & oblongo capite ceparū modo prodeuntes. Quod autem Dioscorides dicit colore rubere folia, id de costis eorum intelligendum erit.

LOCVS.

Nascitur in montanis locis frigidis & asperis.

TEMPVS.

Radices eius per mensem legendæ sunt.

TEMPERAMENTVM.

In tertio ordine est excalefacientium & exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Optimus habetur qui mediocriter extensus est & albus, fragilis, carnosus, non acuminatus, iunceaſq, aut quum frangitur puluerulentus, exilem interiorem medullam habens, gustu non admodum feruens, neq, saluā confertim ciens. Huiusmodi autem strangulat. Purgat uomitionib, uaria educens. Miscetur collyrijs, quæ claritati oculorum officientia purgare possunt. Menses ducit, & fetus in utero appositus enecat. Sternutamenta cit, & mures interficit, cum melle & polenta subactum. Carnes simul coctum minuit. Datur ieiunis per se & cum Sesamo, aut Ptiſanæ succo, aut Alicæ, aut mulla, aut pulte, aut lenticula, aut alia sorbitione. Pani cōpinſitur & torret. Apparatus & uictus ratio ab ijs tradita est, qui de ratione & modo dandi eius, dicato priuatim opere, scripserunt. Potissimum autem Philonidi Siculo ab Enna subscribimus. Longum enim esset ei qui de medica materia agit, curandi quoq, rationem docere. Dant autem aliqui cum copiosa sorbitione, aut suc-

272

ELLEBORVS
ALBVS.

Weiß nießwurtz.

A co multo, aut modicum cibum dari præcipientes, statim Elleborum offerunt, præsertim ijs in quibus suspecta timendaue erit strangulatio, aut corporis imbecillitas imminet: tuto enim ea sic peragitur purgatio, quod non intempestiue medicamentum corporibus cibo munitis accedat. Sedi etiam balani ex Elleboro subditæ cum aceto, uomitiones eliciunt.

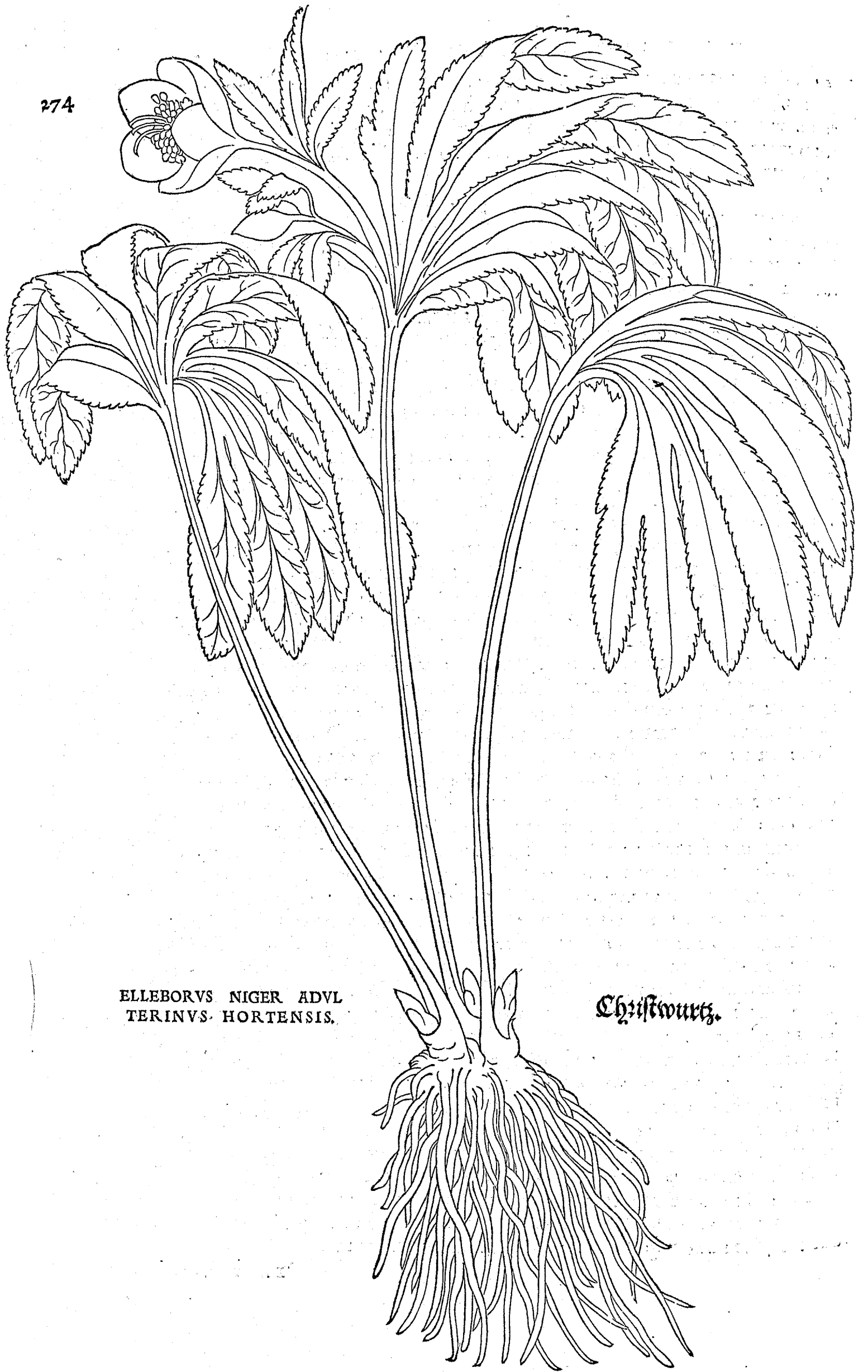
EX GALENO.

Elleborus extergentis simul & excalfacientis facultatis est. Quamobrem ad alphas, impetigines, scabies, leprasque accommodus est. Quinetiam si in fistulam callo induratum infundatur duobus tribusue diebus, callum detrahitis. Dentibus si cum aceto colluantur prodest.

EX PLINIO.

Candidum ueratrum uomitione, causasque morborum extrahit: quondam terribile, postea tam promiscuum, ut plerique studiorum gratia ad prouidenda acius quæ commentabantur, sæpius sumptitauerint. Carneadem responsurum Zenonis libris: Drusum quoque apud nos, tribunorum popularium clarissimum, cui ante omnis plebs adstans plausit, optimates uero bellum Marsicum imputauere, constat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra insula. Ibi enim tutissime sumitur, quoniam, ut diximus, Sefamoides admiscetur. Italia ueratrum uocat. Farina eius per se & mixta radicula qua lanas diximus lauari, sternutamentum facit, somnumque. Leguntur autem tenuissimæ radices breuesque ac ueluti decurtatæ etiam hæ. Nam summa quæ est crassissima, cepis similis, canibus tantum datur purgationis causa. Antiqui radicem corticemque carnosissimum eligebant, quod tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis spongijs opertam turgescerentemque, in longitudinem findebant. Deinde fila in umbra siccabant, ijs utentes. Nunc ramulos ipsos à radice sua grauissimi corticis, ita dantes. Optimum quod acre gustu, feruensque in frangendo puluerem emittit. Optimum præterea quod celerrime mouet sternutamenta, sed multo terribilius nigro, præcipue si quis apparatus poturorum apud antiquos legat, contra horrores, strangulatus, intempestiuas somni uires, singultus infinitos, aut sternutamenta, stomachi dissolutiones, tardiores uomitus aut longinquiores, exiguos aut nimios. Sed antiquorum uitium erat, quod propter hos metus parcius dabant, cum celerius erumpat, quo largius sumitur. Themison binas non amplius drachmas donat. Sequentes & quaternas dedere, claro Herophili præconio, qui Elleborum fortissimi ducis similitudini æquabat. Concitatis enim intus omnibus, ipsum in primis exire. Præterea mirum inuentum est, quod incisum forficulis, cortex remanet. Hoc inanito, medulla cadit. Hæc in nimia purgatione data, uomitiones sistit. Cauendum est felici quoque cura, ne nubilo detur die, quippe impatientes cruciatus existunt. Nam æstate potius quam hyeme dandum, non est in dubio. Corpus septem diebus præparandum cibis acerbis, abstinentia uini, quarto & tertio die uomitionibus, pridie coenæ abstinentia. Album est dulci datur, aptissime uero in lacte aut pulvere. Nuper inuenere dissectis raphanis inserere Elleborum, rursusque comprimere raphanos, ut transeat uis, atque eo lenimento dare. Reddi post quatuor fere horas incipit. Totum opus septenis peragitur horis. Medetur in morbis comitialibus, uertigini, melancholicis, insanientibus, lymphaticis, elephantique albæ, lepris, tetano, tremulis, podagricis, hydropicis, incipientibusque tympanicis, stomachicis, spasticis, clinicis, ischiadicis, quartanis quæ aliter non desinant, tussi ueteri, inflammationibus, torminibus redeuntibus. Vetant dari senibus & pueris. Item mollibus & foeminei corporis animeque exilibus, aut teneris, & foemini minus quam uiris. Item timidis, aut si exulcerata sint præcordia, uel tumeant, minimeque sanguinem excreantibus, uel latere uel faucibus. Medetur extra corpus eruptionibus, pituitæ cum axungia illitum. Item suppurationi ueteri. Mures polenta admixtum necat. Muscæ quoque necantur albo trito, & cum lacte sparso. Eodem & phthiriasis emendatur.

274

ELLEBORVS NIGER ADVL
TERINVS HORTENSIS.

Christwurz.

ELLEBORVS NIGER
ADVLTERINVS SYLVESTRIS

Reiſſtrauc.

NOMINA.

*Elleborus niger
adulterinus cur
dictus.*

HERBAM hanc cuius picturam damus non esse uerum Elleborum facile constabit, si eam ad descriptionē referas. Verum quum magna pars hodie medicorum pro Elleboro nigro, nec tamen citra summam efficacitatem, utatur, adulterinum nigrum Elleborum appellare placuit. Germanis *Christwurz* dicitur, non alio sanè nomine quàm quod circa seruatoris nostri **CHRISTI** natalem diem flores, modo calido in loco sita sit herba, producat. Cæterum etsi genuinus Elleborus non sit, tamen non admodum ab illo abludit descriptio, nec uiribus multo inferior est, ut in alterius inopia huius usus citra errorem esse possit.

GENERA.

Duo eius esse genera deprehendimus. Vnum quod officinæ hodie Elleborum nigrum, Germani uerò *Christwurz*, ut diximus, nominant. Nos certioris discriminis causa, Elleborum nigrum adulterinum hortensem appellauimus, quod scilicet sua sponte, & nisi plantatum sit, in hortis non proueniat. Alterum quod syluestre sit, & sponte sua nascitur, Elleborum nigrum adulterinum syluestrem nuncupauimus. Germanis *Leüßtraut* dicitur.

FORMA.

Hortensis caulem, uel potius pediculum, habet oblongum & folijs nudum, nisi in summo, ubi folia oblonga, angusta, pluribusq; diuisuris incisa, atque adeò in ambitu serrata producit. Florem habet herbacei coloris. Radices tenues, nigras, ueluti à capitulo ceparum pendentes. Syluestris priori non admodum dissimilis est, nisi quia caulem obtinet crassiores, foliaq; minora. Florem etiam etsi herbaceum habeat, tamen è medio eius, folliculi, aut siliquæ duæ aut tres, in quibus semen est, exeunt.

LOCVS.

Hortensis, ut dictum est, passim in hortis nunc prouenit: syluestris in montibus asperis, lapidosis ac sublimibus.

TEMPVS.

Hortensis hyeme, circa **CHRISTI** nimirum natalem, ut comprehensum est, floret. Syluestris autem uere & initio æstatis.

TEMPERAMENTVM.

Quum experientia testetur Elleborum nigrum adulterinum, potissimùm hortensem, eandem quam genuinus habere facultatē, idem etiam obtineat temperamentum necesse est. Calidus itaq; & siccus in tertio ordine erit.

VIRE S.

Purgat perinde atq; genuinus inferiorem uentrem, pituitam & flauam bilem ducens. Prodest comitiali morbo laborantibus, melancholicis, insanientibus, articulorum doloribus correptis, & resolutis. Menses in pello subditus trahit. Foetus necat. Porro cum illis etiam insit extergendi uis, alphos, impetigines, scabiem, leprasq; curant. Erodentibus medicamentis cōmiscantur. Ideoq; syluestris non temerè, quod pediculos interficiat, *Leüßtraut* à Germanis meis dicitur. Non uero pediculos tantum, uerum etiam oues & alia animantia comestus necat.

HELXINE

Tag und nacht.

C

NOMINA.

Helxine unde dicta.

Perdicion.

Vrceolaris.

Muralis.

Parietaria.

ΛΞΙΝΗ, ἡ ποδάρκινος græcè, Helxine & Vrceolaris latine nominatur. Officinae uocant Parietariam, & dempta una litera Paritariā. Vulgus Muralium & Muralem. Germani Tag vnd nacht/S. Peterstrauch/oder Glasstrauch. Helxine autem ab aspero semine quod tenaci nexu uestibus adhæret, dicta est. Perdicionum uero, quod ea perdices præcipue uescantur. Vrceolaris autem, quod detergendis uitreis, urceolis uasisq; efficax sit. Muralis & Parietaria, quod muros ac parietes natales locos sibi fecerit.

FORMA.

Cauliculos habet tenues, subrubentes, folia Mercuriali similia, hirsuta, circa caules ueluti exigua semina, aspera, uestibus adhærentia. Hæc sanè pictura sic plantæ illi respondet, ut nulla prorsus sit nota quæ illi non adamussim conueniat. Est enim fruticosa, cubitalis, cauliculis tenuibus, leniter rubescentibus, folijs Mercurialis herbæ, hirsutis, floribus purpureis minutissimis, exili per ambitum eius semine, aspero, uestibus adhærente, radice subrubra, fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in sepibus, muris, macerijs, parietibus & uinetis. Nunc in hortis etiam plantata prouenit.

TEMPVS.

Iulio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Facultas Perdicio inest abstergendi & cōstringendi cum humiditate subfrigida.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Folia refrigerandi cōstringendiq; uim obtinent. Quare illita sacros ignes sanant, condylomata, adusta, incipientes panos, inflammationes omnes, & oedemata. Succus eius cerussæ mixtus, ignibus sacris & ijs quæ serpunt malis utiliter illinitur. Inungitur podagris cum cerato Cyprino, uel seuo hircino. Diuturnas tussis adiuuat, cyathi mensura absorptus. Contra inflammatas tonsillas gargarissatus & illitus prodest. Aurium quoq; dolores cum rosaceo infusus iuuat.

EX GALENO.

Vim habet abstergendi & paulatim constringendi ac refrigerandi. Quare phlegmonas omnes inter initia, & in augmento usq; ad statum sanat, maxime calidas. Quinetiam incipientib. phygethliis cataplasmatibus ritu illinitur. Succus quoq; eius ad dolores phlegmonosos mediocriter profuerit. Gargarizandū item nonnulli exhibent ad paristhmia. Aliqui etiam medicorum ijs qui diutina tussi uexantur, illam exhibuerunt. Certè euidentis extergendi experimentum præbet & in uasis uitreis.

EX AETIO.

Exterit alopecias & impetigines priuatim assidue illita. Sedis hæmorrhoidas aperit, fistulis medetur, & sinus cohibet trita & cum modico sale apposita.

EX PLINIO.

Hæc inficit lanas, sanat ignes sacros, tumores, collectionesq; omnes & adusta. Panos succus eius cum psimythio, & guttura incipientia turgescere. Item ueterem tussim cyatho hausto. Et omnia in humido. Sicut tonsillas & uarices cum rosaceo. Imponitur & podagris cum caprino seuo ceraq; Cypria.

APPENDIX.

Monendi sunt hoc loco medici ut rectum Helxines usum discant. Nam hæcenus non rectè eam in frigidis uitijs pro fomento usurparunt, cum refrigerandi cōstringendiq; uim habeat. Cæterum cum abstergendi quoque illi facultas inest, potest etiam calculosis, & ijs qui difficultate urinæ laborant exhiberi, potissimum si aliquid

aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur. Sic Aëtius sedis hæmorrhoidas aperire tradit, si trita cum sale, cui etiam abstergerendi uis inest, apponatur. Quare qui calculosis hanc herbam propinant, curent ut aliquid quod abstergerendi facultatem habeat, commisceant.

DE ERYTHRODANO CAP. CVII

NOMINA.

ΡΥΘΡΟΔΑΝΟΝ græcè, Rubia latinè uocatur. Officinæ Rubeam tinctorum appellant. Germanicè Rôte nominat. A rubore radicis, quo lanæ & coria tinguntur, factum illi utrunq; nomen est. Rubia cur uocata.

GENERA.

Dioscoridi & alijs duo Rubiæ sunt genera. Altera enim satiuæ est, altera uerò sponte prouenit, & syluestris existit; nec esse uidetur alia quàm quæ à nostris Stel- Satiua. Syluestris. laria uocatur.

FORMA.

Caules satiuæ quadranguli, longi, asperi, similes Aparinæ, multo tamē maiores robustioresq; folia per interualla in singulis geniculis habentes, stellarū modo in orbem circūiacentia. Fructus rotundus, per initia uiridis, mox ruber, postea cum maturuit niger. Radix tenuis, longa, rubra. Syluestris itidem caules quadrangulos, ut diximus, emittit, folia per interualla in singulis geniculis stellarum instar in orbem circumiacentia, flores candidos, radicem tenuem, longam & rubram, adeò ut suo colore tingere etiam uideatur.

LOCVS.

Nascitur in plerisq; nunc Germaniæ locis, agro potissimum Argentoracensi & Spirensi. Seritur autem propter emolumentū quod ex ea questuosissimū sentitur.

TEMPVS.

Aestate colligitur fructus, & subinde etiam effoditur radix.

TEMPERAMENTVM.

Calida est in secundo ordine, & sicca in tertio.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

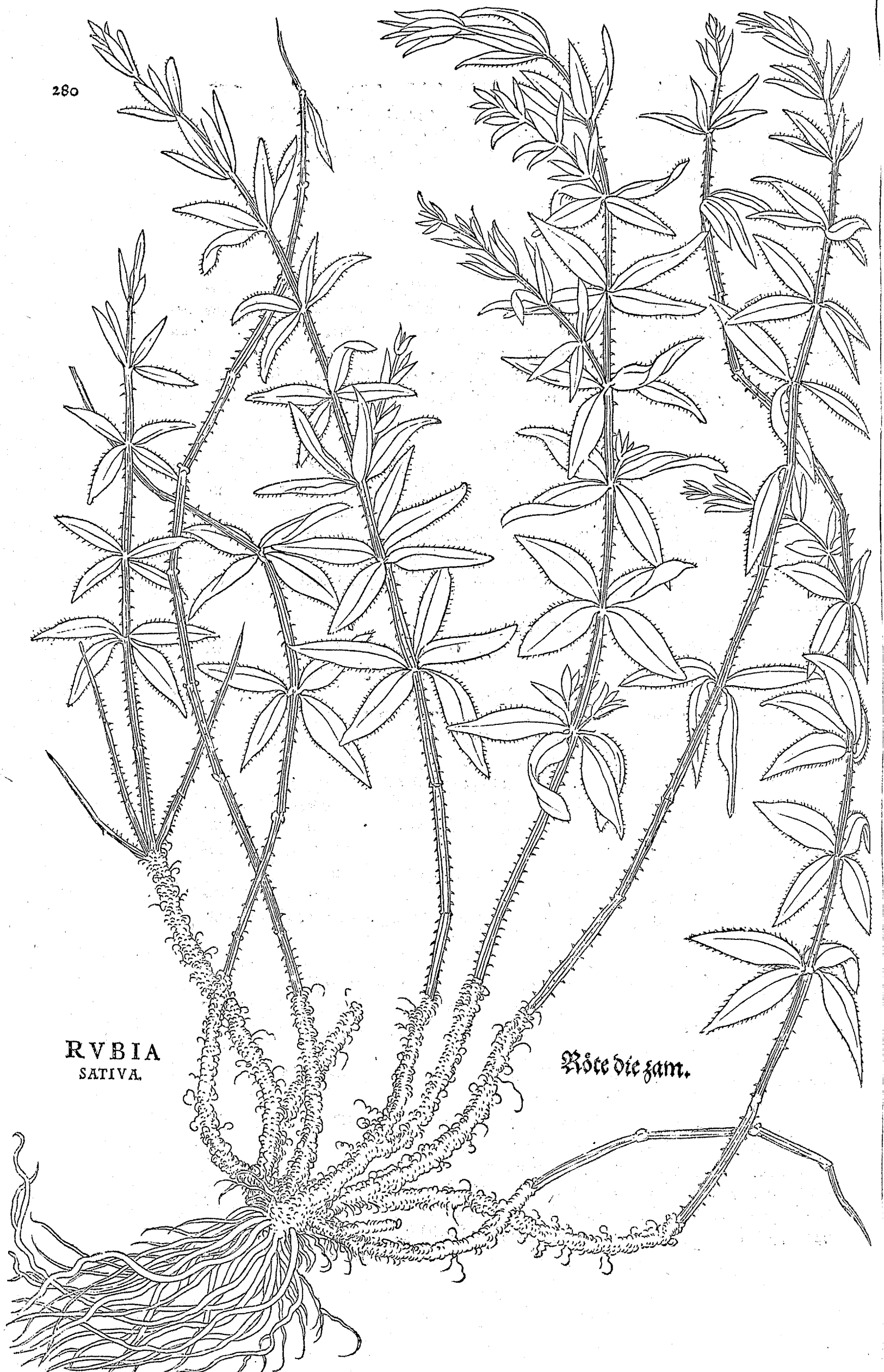
Radix urinam ciet, qua de causa regio morbo laborantibus cum aqua mulsa auxiliatur; item ischiadicis & resolutis. Urinam multam & crassam ducit, nonnunquam etiam sanguinem. Bibentes quidem quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam spectare. Aduersus uenenatorū morsus succum cum folijs bibere prodest. Semen ex oxymelite potum, lienem absumit. Apposita radix, fetus, menses, & secundas trahit. Albas uirilignes ex aceto illita sanat.

EX GALENO.

Rubia tinctorum radix acerba & gustu amara est. Itaque quæcuncq; agere diximus ubi eiusmodi coierint qualitates, ea omnia in hac radice luculenter conspicias: quippe quum & lienem & iecur expurget, & urinam crassam copiosamq; ac nonnunquam etiam sanguinolentam moueat. Quin & menses ciet, ac mediocriter quæ extersionem postulant, extergit: proinde uirilignes albas cum aceto illita iuuat. Sunt qui eam ischiadicis & resolutis in potu cum melicrato exhibeant.

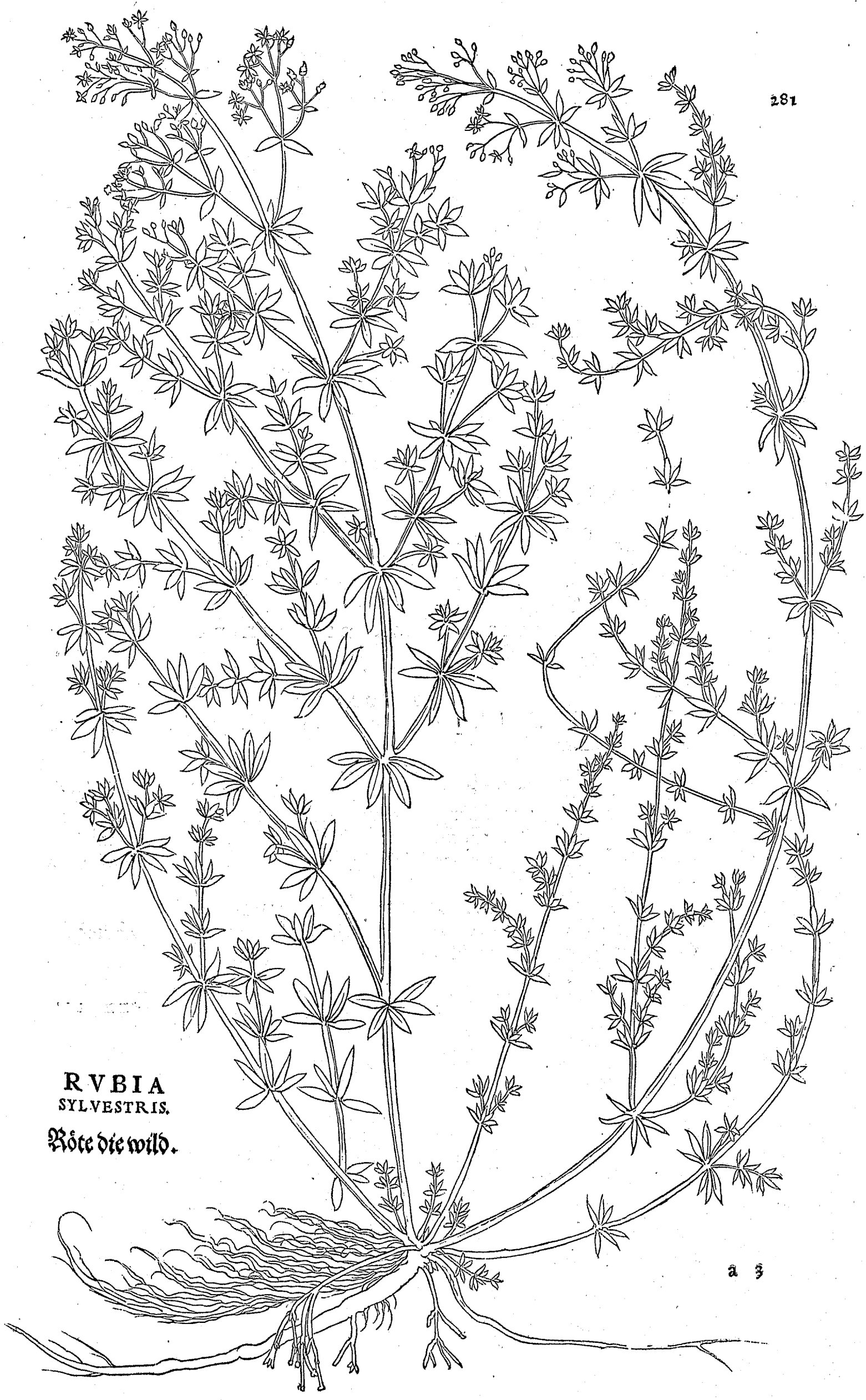
EX PLINIO.

Erythrodanum, quam nos Rubiam uocamus, qua tinguntur lanæ, pellesq; perficiuntur, in medicina urinam cit, morbum regium sanat ex aqua mulsa, & lichenas ex aceto illita: & ischiadicos & paralyticos, ita ut bibentes lauentur quotidie. Radix semenq; trahunt menses, aluū sistunt, & collectiones discutiunt. Contra serpentes rami cum folijs imponunt. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud quosdam morbum regium sanari hoc frutice, etiam si adalligatus spectetur tantum.

RUBIA
SATIVA.

Röte die sam.

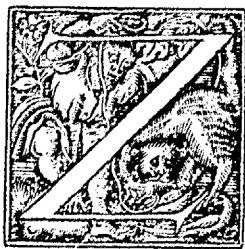

RUBIA
SYLVESTRIS.
Röte die wild.

C

NOMINA.

Semen cur di-
ctū Zea,
Ζείδιωπος
ἀγροα.

ΕΙΛΑ Græcis, Zea & Semen Latinis, uulgo & Italis Spelta dicitur. Semen autem Latini à præstantia frugis appellarunt. Hinc est quod Homerus etiā hanc celebrauerit dicens, Ζείδιωπος ἀγροα. Quib, sanè uerbis innuit aruum Zeam largiens, non ut nonnulli arbi-
trantur quod uitam donet, Plinio autore.

GENVS.

Duo Zeæ Dioscorides facit genera. Vnum cuius grana in singulis tunicis seu glumis gemina, quod Græcis eā ob causam Δίκοκκος cognominatur. Germanis hoc genus Spelz/oder Dinkelkorn uocatur. Alterum simplicis est grani, & germanice nominatur Einkorn/oder S. Peters Korn.

FORMA.

Primum genus. Primum genus culmo, geniculis & spica tritico simile est, duobusque utriculis iunctis duo grana simul fert. Alterum. Alterum culmo & spica est breuioribus, grana singula in singulis tunicis duplici ordine seu uersu dispositis proferens, ac in summitate aristis suis planè hordeum refert.

LOCVS.

Lætum pingueq; solum desiderat.

TEMPVS.

Iunio mense floret, Iulio autem maturitatem consequitur.

TEMPERAMENTVM.

Zea media quodammodo est inter triticum & hordeū, quatenus ad calefaciendi & refrigerandi facultatem attinet, placide uero exiccat.

VIREs.

EX DIOSCORIDE.

D Zea magis nutrit quàm hordeum. Ori suauis est. Digesta in panificia minus quàm triticum alit.

EX GALENO.

Zea uniuersa sua facultate quodammodo in medio est tritici & hordei: itaq; ex illis cognoscatur.

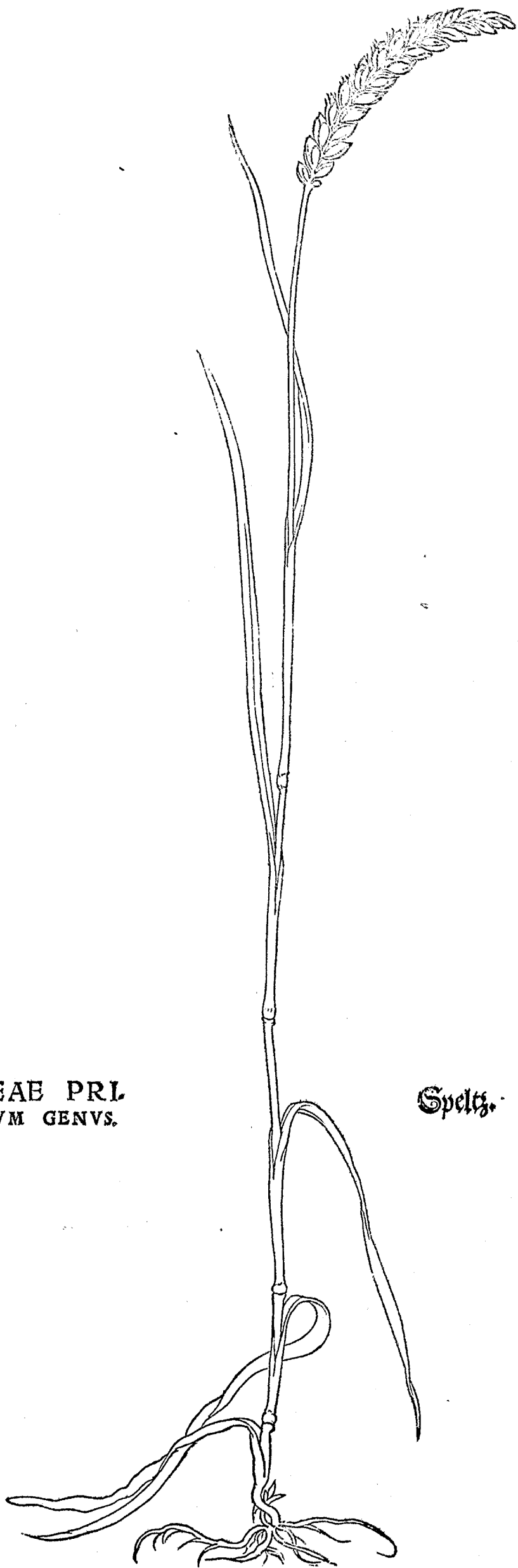
EX PLINIO.

Zea farina efficacior hordeacea uidetur, trimestris mollior. Ex uino rubro ad scorpionum ictus tepida, & sanguinem excreantibus. Item arteriæ. Tussi cum caprino seuo aut butyro. Ex Fœnogræco mollissima omnium. Vlcera manantia sanat, & furfures corporis, stomachi dolores, pedes & mammas cum uino & nitro cocta.

EX SYMEONE SETHI.

Zea facultatem habet proximam tritico. Est uero facilis concoctionis, boniq; succi: ad hæc etiam emplastica existit.

283

ZEAE PRI.
MVM GENVS.

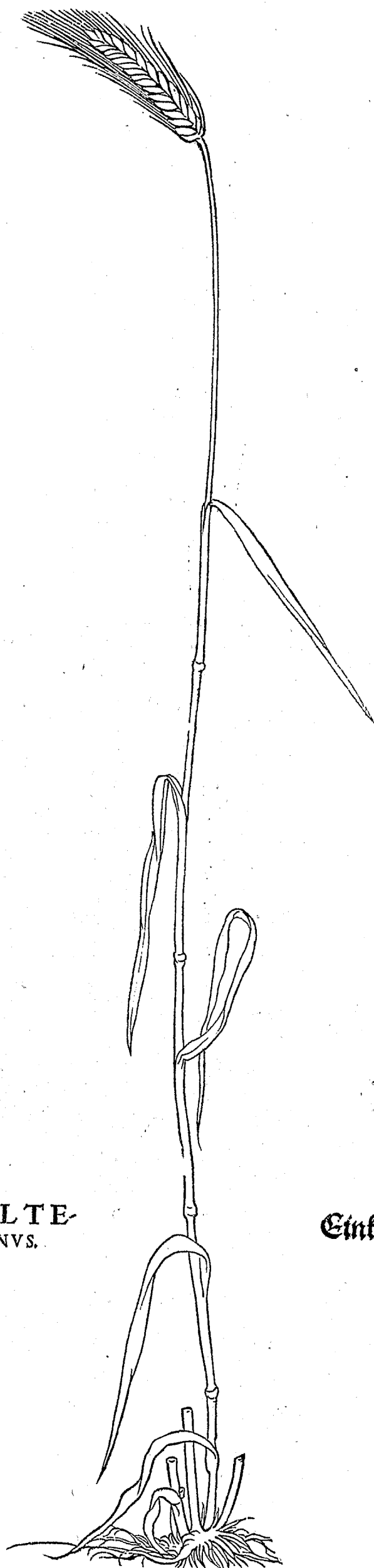
Speltz.

a 4

284

ZEAE ALTE-
RVM GENVS.

Einfor.

NOMINA.

ΠΙΤΕΡΩΝ Græcis, Senetio Latinis, officinis inusitata, Germanis

Gründttrant dicitur. Græcis autem Erigeron quasi uernus senex nominatur, seu citò uel uere senescens, quod celeriter in pap-

Erigeron cur dicta.

pum & lanuginem abeat. Itaque compositione nominis, tempus simul quo floret, & floris mox deflorescentis euentum, indicare uoluerunt Græci, ut quo tempore quærenda, & quibus notis in-

uenienda esset omnes scirent. Non igitur senectutis ratio aliqua in ea est, sed canescentes humani capilli modo post florem eius pappi, ut à senectute denominaretur, effecerunt. Eam etiam ob causam Romani Senetionem illam uocauerunt.

Senetio.

FORMA.

Herba est cauliculo cubitali, subrubro, folijs continuis, in extremitatibus Erucae modo incisuris diuisis, sed minoribus multo; floribus luteis, celeriter scissis dehiscensue, & in pappos deflorescentibus; unde & Erigeron dicta est, quod uere scilicet capilli modo flores canescant. Radice inutili. Omnes hæ Dioscoridis notæ, herbæ quam Germani Creuzwurß & Gründttrant nominant, respondere deprehenduntur. Siquidem cauliculus est illi cubitalis, subruber, folia continua habens, per extremitates Erucae instar laciniosa, minora tamen. Flores lutei, qui scissi statim in lanuginem abeunt. Errant toto coelo qui Senetionem Nasturtium esse garriunt.

Senetio non est Nasturtium.

LOCVS.

Nascitur passim in sepibus, & circum oppida.

TEMPVS.

Vere erumpit, quo etiam tempore, ut dictum est, canescit, & durat ferè tota æstate eius herbæ prouentus.

TEMPERAMENTVM.

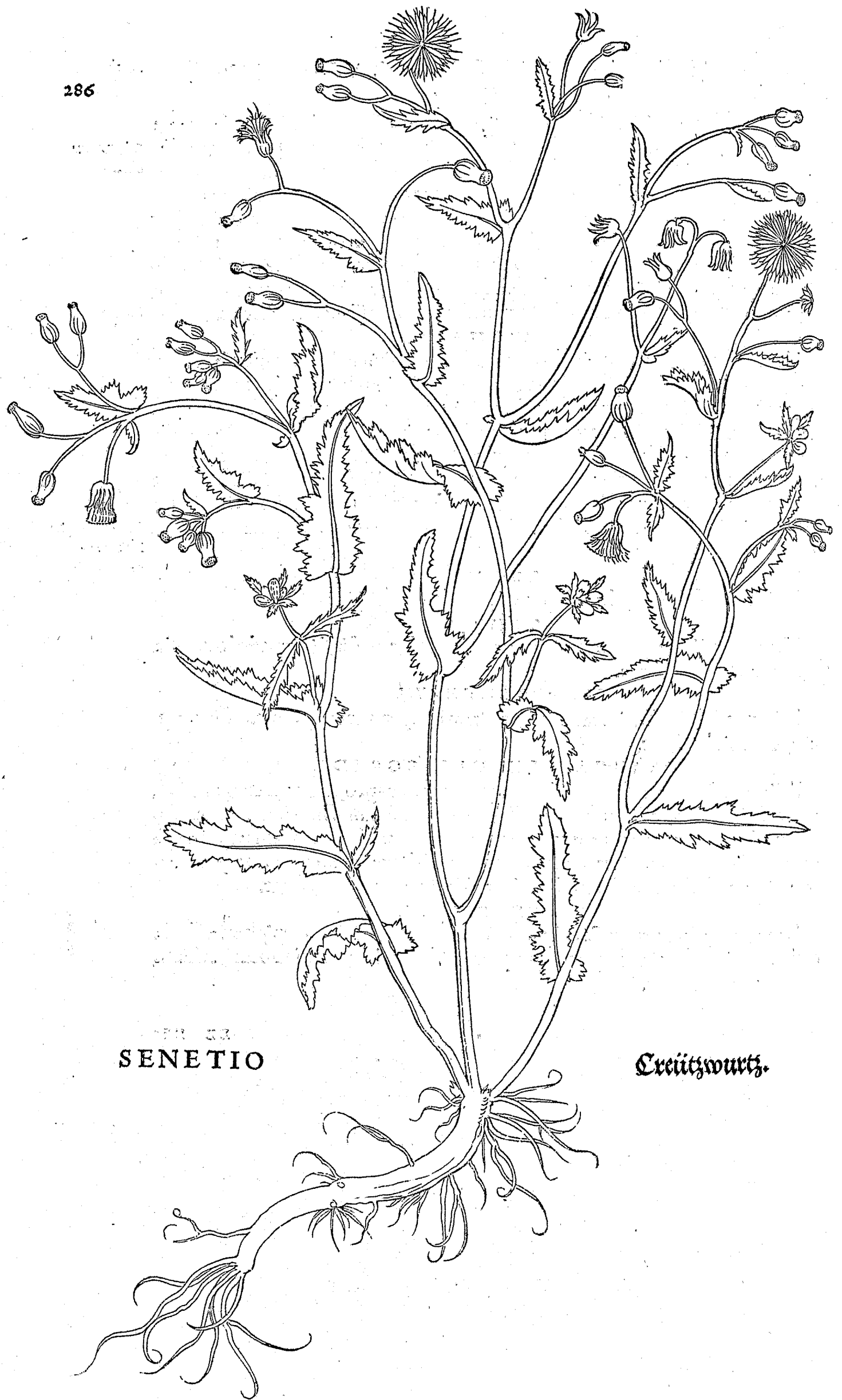
Erigeron, Paulo Aegineta autore, mixtam temperaturam obtinet; refrigerat enim & modicè discutit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus refrigerandi uim obtinent, quapropter cum exiguo uino, aut per se illita folia, testium sedisq; inflammationes sanant. Cum manna, tum reliquis uulneribus, tum neruorum quoque medentur. Idem præstant pappi per se ex aceto illiti, uerum recentes potiùs strangulant. Totus autem caulis in aqua decoctus, & cum passo potus, stomachi dolores à bili contractos persanat.

EX PLINIO.

Lanugo eius cum croco & exiguo aquæ frigida trita illinitur epiphoris. Tosta cum mica salis strumis. Erigeron quoque cum farina thuris & uino dulci, testium inflammationes sanat.

SENECIO

Creutzwurtz.

NOMINA.

HEDYOSMOS, ἡ δύνου græcè, Menta latinè dicitur. Officinè nomen latinum retinuerunt. Germanicè Mûntz uocatur. Hedyosmon Græci, quod suauem spiret odorem, nominauerunt. Menta autem dicta est, quod odore suo mentem excitet, aut quod grato, ut ait Plinius, odore mentis percurrat.

Hedyosmon utraque de dictum.
Menta.

GENERA.

Mentæ in uniuersum duo sunt genera. Vna enim satiuæ & hortensis est: altera syluestris & fera. Satiuæ iterum quatuor præcipua sunt genera. Vna est quam Germani Deyment simpliciter, uel Fraus Deyment uocant. Altera, quam isdem Fraus Balsam. Tertia, quæ isdem Balsammûntz appellatur, & vnser Frauwen mûntz / oder spîtz mûntz: à nostræ ætatis herbarijs Romana uel Saracenica. Quartam Germani quidam Herztraut / nonnulli Balsamtraut uocant. Per me tamen licebit has species, quandoquidem facultatibus similes sint, ut cuius placuerit nominare. Nobis autem ut certius discernentur prædictis nominibus appellare placuit. Syluestris, quæ Latinis Mentastrum uocatur, & uulgo equina Menta, germanicè Rosmûntz / wilder Balsam / oder wild mûntz dicitur. Non ignoramus plures esse Mentæ species, nos tamen eas duntaxat quas uidimus, pictas exhibemus.

Satiuæ genera.

FORMA.

Satiua prima caulem habet quadrangulum, à radice lentè punicañtem, & lanugine pubescentem, folium ferè rotundum, serratum, molle & odoratum, flosculos purpureos internodia geniculatim coronantes, uerticillato semper ambitu. Altera priori per omnia similis est, nisi quod illi subpurpureus flos circa cauliculorum fastigia spicatur. Tertia folio longiore & acutiore constat, flosculis purpureis coliculorum cacuminib. spicatim insidentibus. Quarta itidem longioribus folijs est, floribusq. purpureis internodia geniculatim, haud secus quàm in prima, caules coronantibus. Mentastrum uerò folijs lanugine canescentibus, atque hirsutioribus, Sisymbrio procerius, odore magis uiroso, flosculis spicatim coliculorum fastigia coronantibus.

Prima.

Secunda.

LOCVS.

Satiuæ passim in hortis proueniunt. Amant apricum locum, nō pinguem, non stercoreatum, humidis facilius adolescunt. Syluestris autem, quæ Mentastrum alio nomine appellat, uliginosis gaudet locis, passimq. irrigua hoc Mentastro pubent.

TEMPVS.

Florent omnes mense Augusto.

TEMPERAMENTVM.

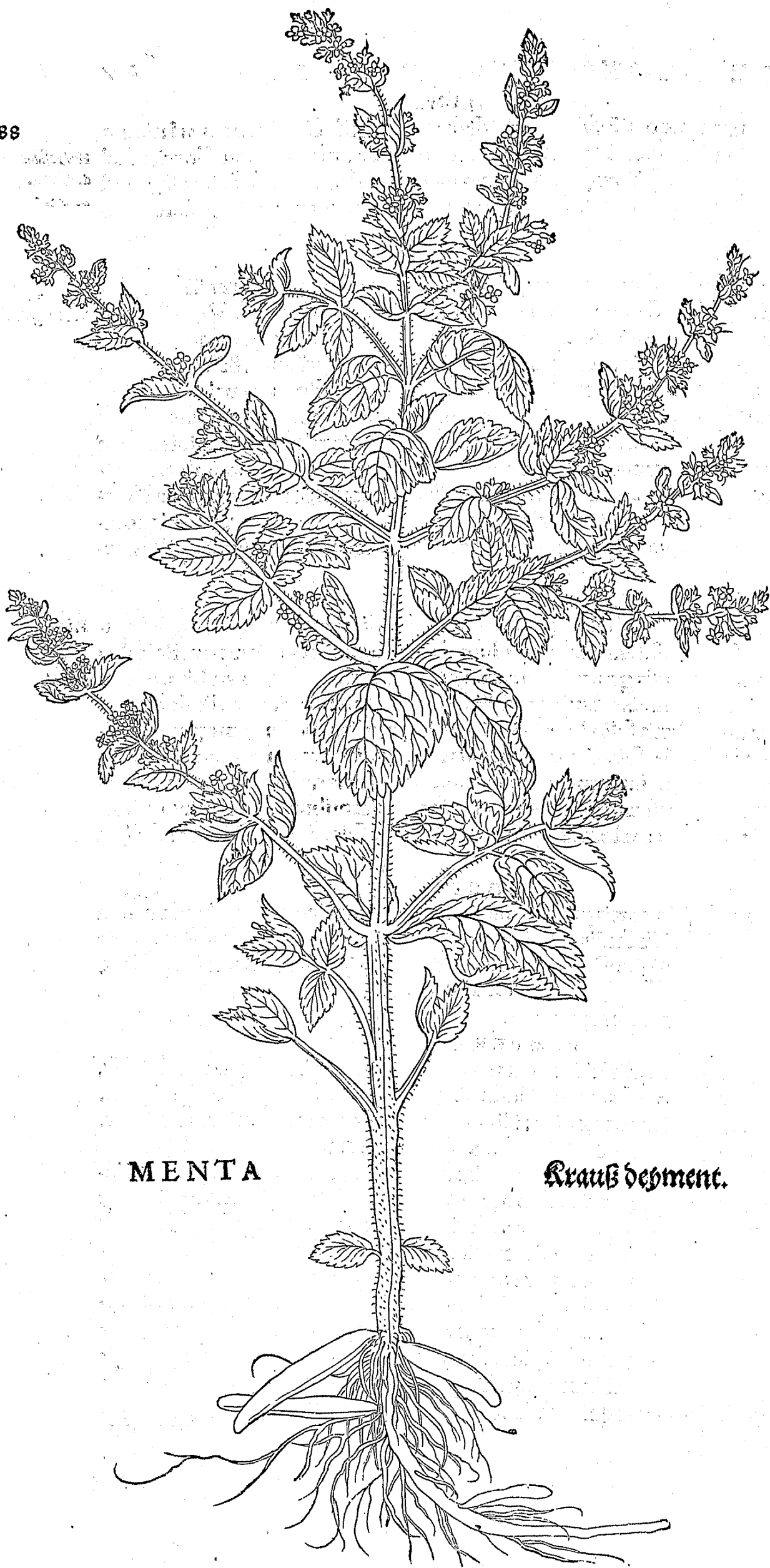
Vtraq. tam hortensis scilicet quàm syluestris, gustu acris, & facultate calida est, ex tertio ordine excalefacientium. Infirmior tamen est hortensis, minusq. calefacit. Exiccat autem in secundo ordine: illi enim ex cultura aliquid humiditatis accedit.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

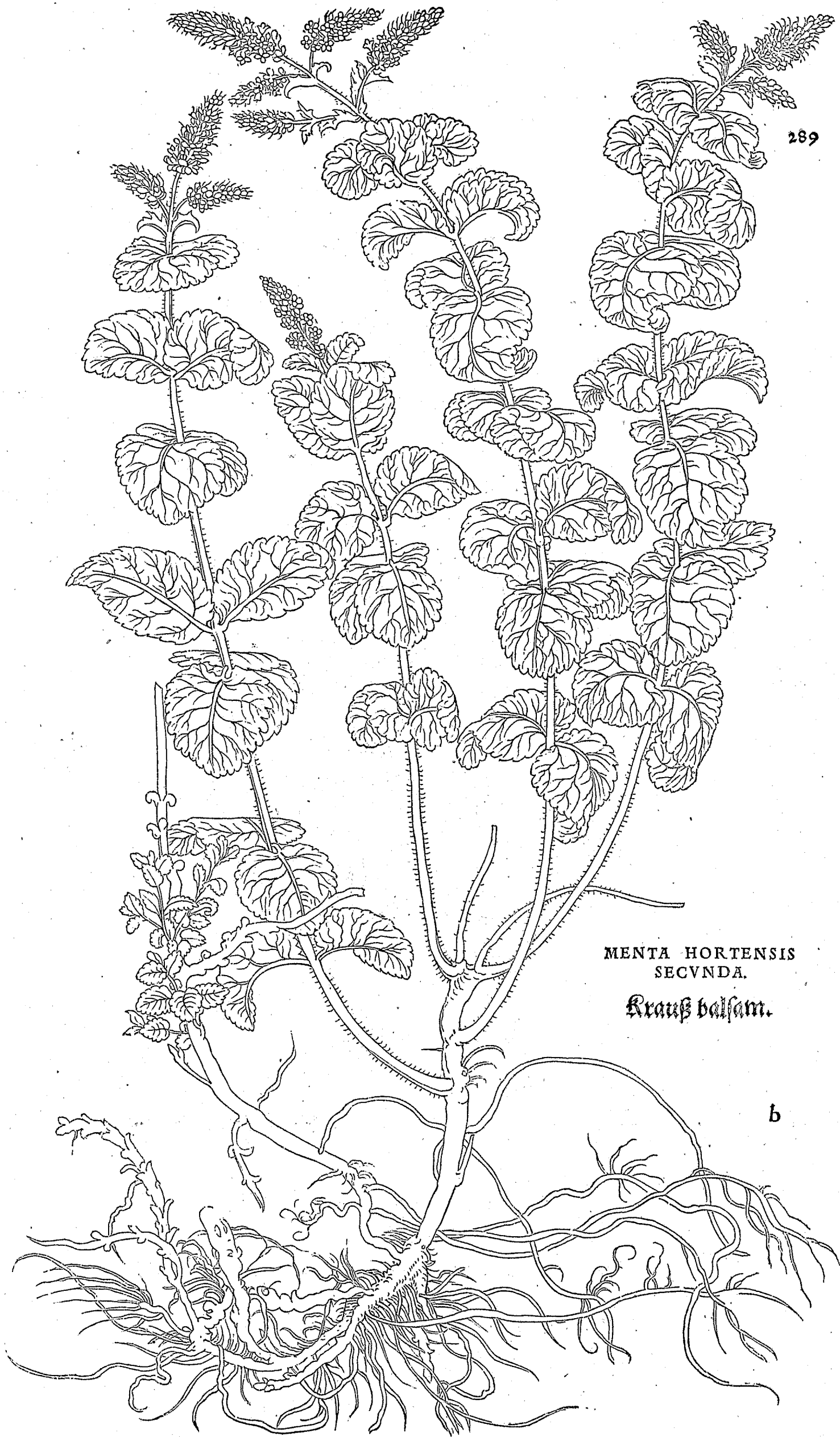
Calefaciendi, adstringendi atque exiccandi uim habet Menta hortensis. Proinde sanguinem sistit succus eius cum aceto potus. Lumbricos rotundos enecat. Venerè concitat. Singultus, uomitiones, choleramq. sedant duo aut terni furculi cum acidi granati succo poti. Cum polenta illita abscessus discutit. Imposita fronti, capitis dolores mitigat. Mammæ quæ tendunt, aut lacte turgent, compescit. Cum sale canum moribus illinitur. Aurium doloribus eius succus cum aqua mulsa subuenit. Mulieribus ante coitum admota, conceptioni resistit. Linguae scabritiem confricata leuigat. Lac coire densariq. in caseum non sinit, immersis in eo folijs. In summa, stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem usum habet. Syluestris in sanitate deterioris usus est quàm satiuæ.

EX GA.

MENTA

Krauß deyment.

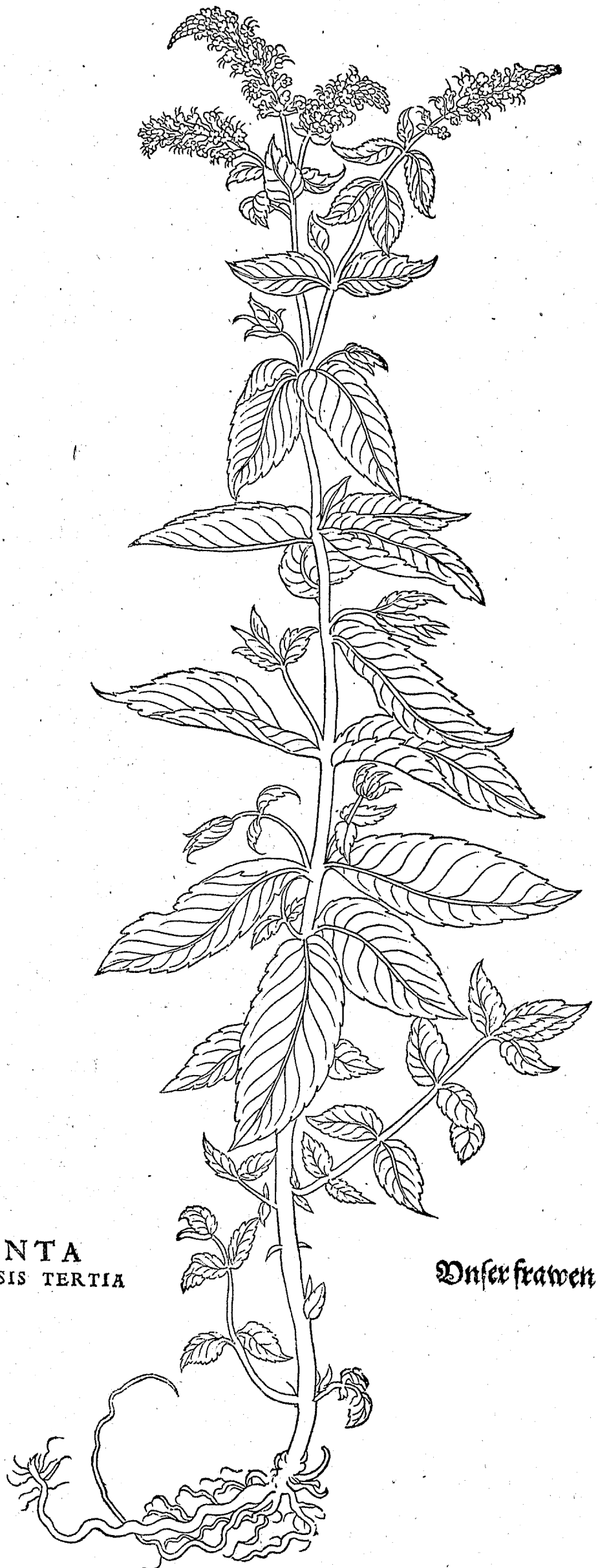

MENTA HORTENSIS
SECVNDA.

Krauß balsam.

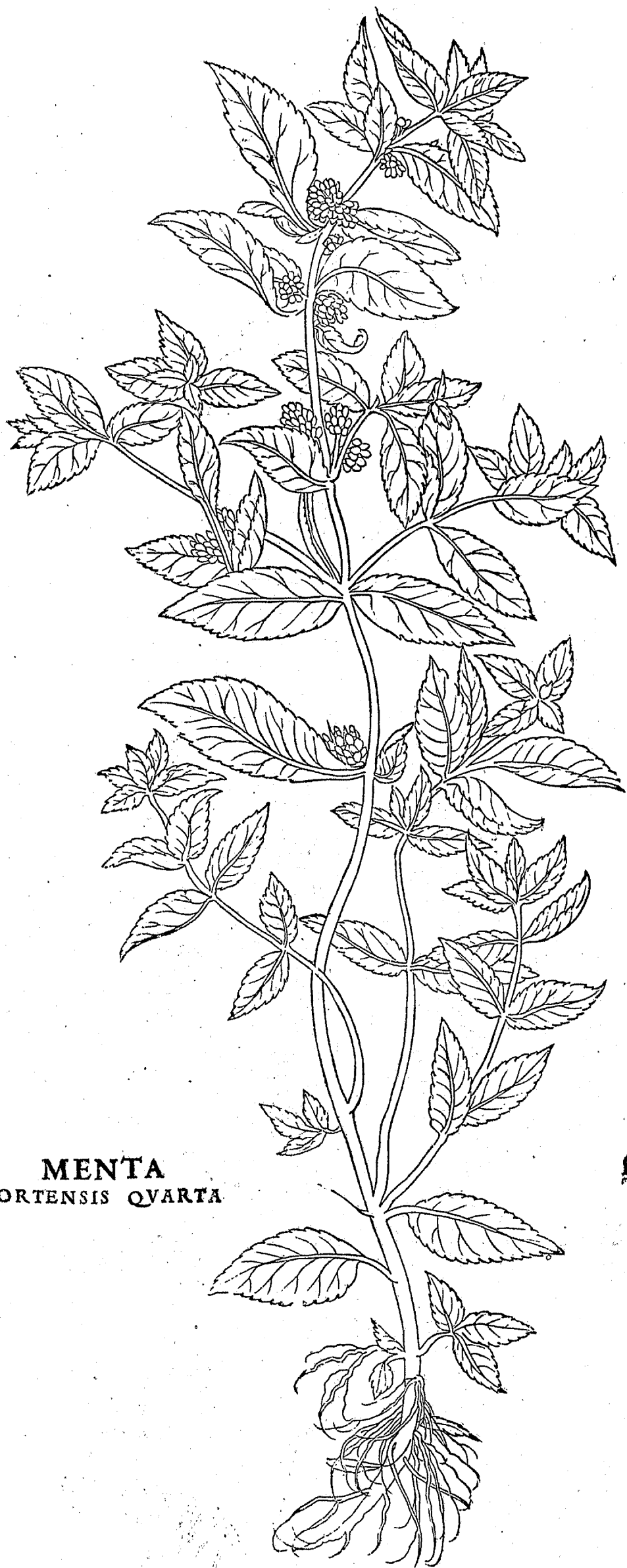
b

MENTA
HORTENSIS TERTIA

Unser frauen münzt.

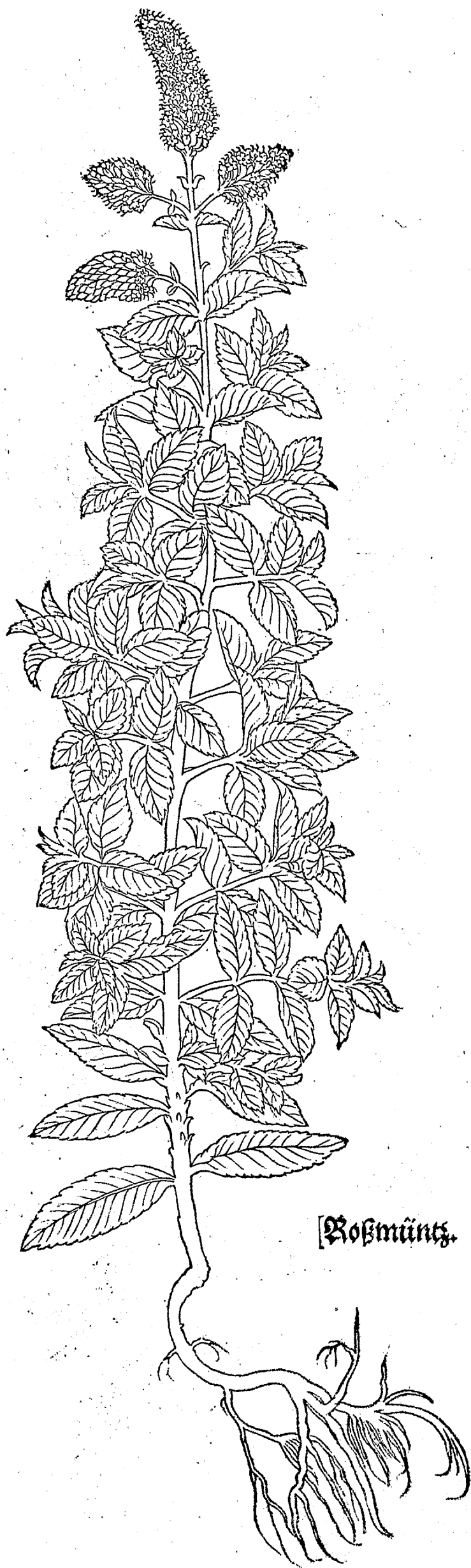

MENTA
HORTENSIS QVARTA

Gerzfrant.

MENTASTRUM.

[Rosmüntz.]

EX GALENO.

A Menta fatiua ad uenerem mediocriter excitat, id quod omnibus inest quæ humiditate semicocta & flatuosa participant. Deniq; in abscessibus aliqui eam cum polenta imponunt. Habet etiam quiddam amarum in se & acerbum: illo quidem lumbricos interficit, acerbitate uero si cum oxycrato bibatur, recentes sanguinis excreta-
 tiones reprimat. Substantia est, ut si qua alia herba, tenuium partium. Aëtius addit, potum eius decoctum tribus seriatim diebus, colicos omnino sanare.

EX PLINIO.

Mentæ hortensis odor animū excitat, & sapor auiditatem in cibis: ideo in mammarum mixtura familiares ipsæ accessere, ut coire densariq; lac nō patiantur. Quare lactis potionibus additur, ne huius coagulati potu strangulentur. Data in aqua & mulso, eadem ui resistere & generationi creditur, cohibendo genitalia densari. Aequè maribus & foeminis sanguinem sistit, & purgationes foeminarum inhibet. Cum amylo ex aqua pota, coeliacorum impetus, Syriation & uomicas uulua curauit. Ille & iecinorum uitia ternis obolis ex mulso datis. Item sanguinem excreantibus in sorbitionem. Ulcera in capite infantium mirè sanat. Arterias humiditas siccant, siccas adstringit, pituitas corruptas purgat in mulso & aqua. Voci succus sub certamine utilis duntaxat, qui & gargarisatur uua tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonsillas cum alumine, linguae asperæ cum melle. Ad cōuulsa intus per se, uitijsq; pulmonis. Singultus & uomitus sistit cum succo granati, ut Democritus monstrat. Recentis succus narium uitia * spiritu subducto emendat. * Alijs spiritus
 Ipsa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam subductos.
 imposita cum polenta, & si mammae tendantur. Illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra scolopendras, & scorpiones marinos, & ad serpentes.
 B Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item sedis uitij. Impetigines quoq; uel si teneat tantum, prohibet. Auribus cum mulso instillatur. Aiunt & lieni mederi eam in horto gustatam, ita ne uellatur. Arida quoq; farinam tribus digitis apprehensam, & stomachi dolorem sedare in aqua, & similiter aspersa in positionem, uentris animalia pellere.

APPENDIX.

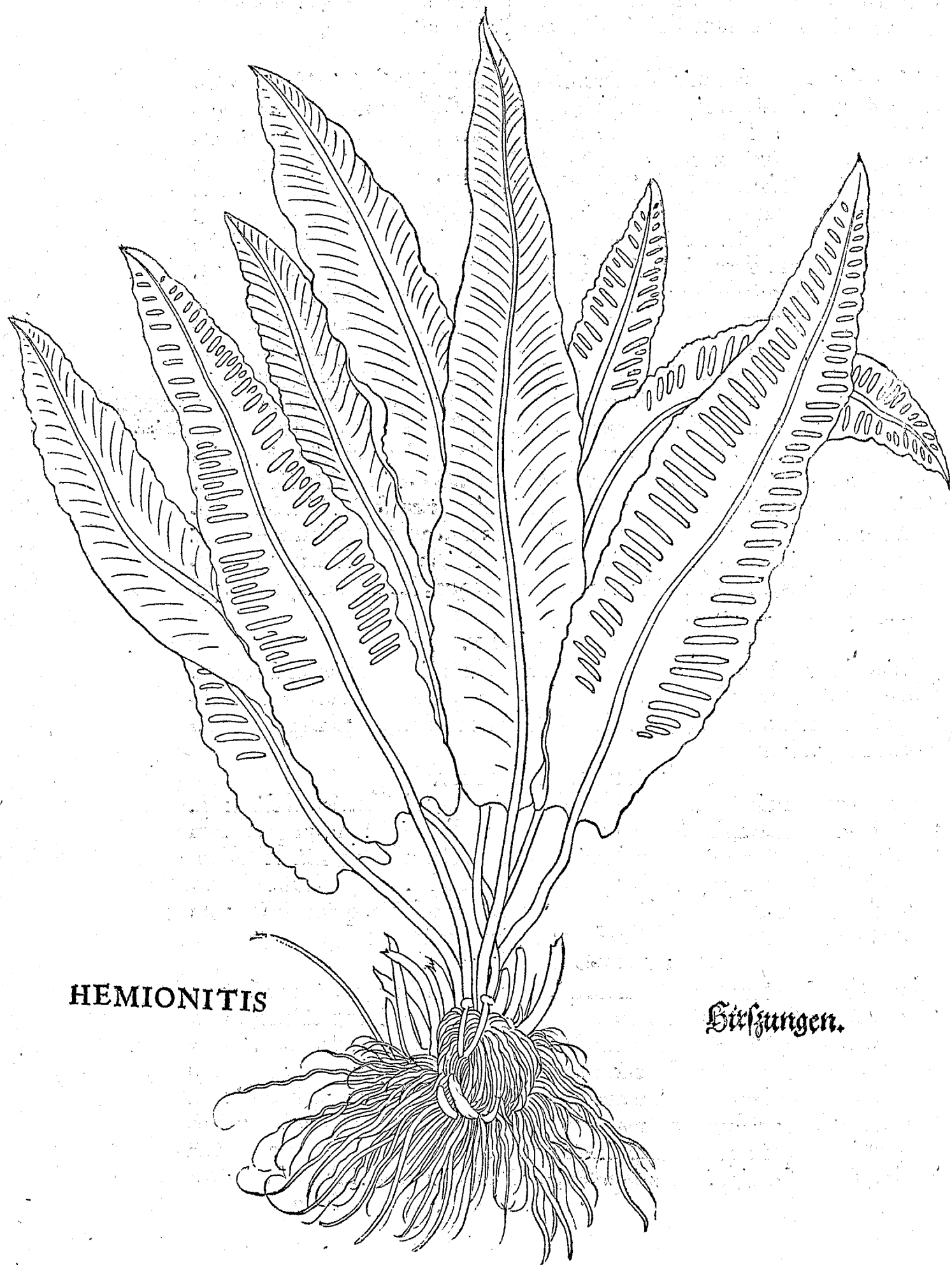
Animaduertendum, ea quæ Plinius Mentastro tribuit, Calaminthæ deberi, ut satis liquet Dioscoridem legenti. Neq; sanè mirum, quandoquidem autores societate quæ est inter Mentam, Mentastrum & Nepetam decepti, tum species, tum nomina confundunt.

APPENDIX ALTERA.

Cæterum appendicis etiam uice hic annotandum erit, Aristotelem sectione xx. proble. secundo, cum asserit Mentam refrigerare posse corpora, non pugnare cum Galeno alijsq; medicis qui illam esse calidā affirmant. Per se nanq; calida est Mentat: quia esalibidinem proritat, & hæc cum immodica fuerit corporis uires deijcit, atq; adeo animum & corpus refrigerat, ideo eam ex accidente, quia uidelicet ut in uenerem immodice ruamus efficit, refrigerare dixit Aristoteles.

EX SYMEONE SETHI.

Iuuat iecur frigidum, & uentrem corroborat ac stomachum, coctionem facit, uomitum sedat & singultum. Prodest etiam ad cordis morsus, & appetitionem suscit. Flatus discutit, & lumbricos interimit, potissimum syluestris Mentæ ius. Venerem stimulat, & iecinoris obstructions tollit. Verum hoc uesci ad satietatem non oportet, quoniam sanguinem extenuat, & serosum facit, & ipsum in flauam bilem mutat: dein efficit ut sanguis qui maxime est tenuium partiū discutiatur, & crassus ac melancholicus relinquatur, atq; idcirco oportet biliosos ab ea abstinere. Cōtrita cum sale, & morsui rabiosi canis imposita, medicamentum sit salubre. Arida uero

HEMIONITIS

Birfungen.

tritā, & post cibum sumpta, ad cōcoctionem facit, & lienosos iuuat. Cum uino pota difficulter parienti succurrit. Ferunt etiam quod mansa lippienti imposita, fiat remedium: quodq̃ eius decoctum absorptum, confestim sanguinem ē faucib. eijcien-
tes sanet. Huius semen uentrem purgat, & pulmonem lædit.

DE HEMIONITIDE CAP. CXI

NOMINA.

HEMIONITIS, ἡμίωνιον Græcis, Hemionitis Latinis, Plinio Teucrion, offi-
cinis & herbarijs Scolopendria & lingua ceruina, Germanis Hirsjung *Scolopendria*
nominatur. Alia tamen est à Dioscoridis Scolopendrio, quæ Asplenon *officinarium.*
alio nomine dicitur.

FORMA.

Folium Dracunculo simile profert, lunatum. Radices uero illi multæ subsunt,
tenuēs. Neq̃ caulem, neq̃ semen, neq̃ florē fert. Ex qua descriptione satis liquet, *Scolopendria est*
eam herbam quā uulgus Scolopendriā uocat, esse Hemionitin, quod tota illi Dio- *Hemionitis.*
scoridis pictura, nulla reclamante nota, conueniat. Sunt enim illi folia Dracunculi
seu Ari, instar lunę corniculantis falcata. Et si enim interdum in altū surgant, tamen
inter initia potissimum incurua, & lunæ crescentis modo falcata sunt. Radicibus
etiam cohæret multis exilibus, nunquam florens, nec caulem, nec semen profe-
rens. Non esse autem Phyllitim in primis folia docent, quæ in ea sunt recta, & mini- *Scolopendria nō*
me sicut in Lingua ceruina lunata. Dein in tergo ueluti uermiculi, qui in Phyllitide *est Phyllitis.*
pensiles, in Lingua ceruina autem sessiles & nequaquā propendentes, sed liratim
digesti sunt. Tertio natales ipsi: Phyllitis enim in umbrosis opacisue, & hortis na-
scitur, Scolopendria uero seu Hemionitis in petrosis. Quarto, quod me omniū ma-
ximē mouet, Phyllitidi nulla prorsus lienem liquandi facultas inest, quam tamen
Scolopendrię uulgari adesse præter cōmunem consensum, quotidiana etiam expe-
rimenta demonstrant. His itaq̃ de causis Phyllitis, Scolopendria uulgaris esse aut
dici non debet. Dato enim quod descriptio per omnia conueniret, facultates tamen
ipsæ, quæ diuersæ sunt, aliam à Scolopendria esse manifeste docerent.

LOCVS.

Nascitur locis umbrosis, montosis ac petrosis, copiosissime autē iuxta montem
haud procul à Tubinga situm, quem Germanico uocabulo Sarnberg nominant,
prouenire solet. Nunc passim in hortis habetur.

TEMPVS.

Æstate usq̃ ad autumnum abunde nascitur.

TEMPERAMENTVM.

Adstringens simul & parum amara est, unde credibile est in primo ordine esse
calidam, & in secundo siccam.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

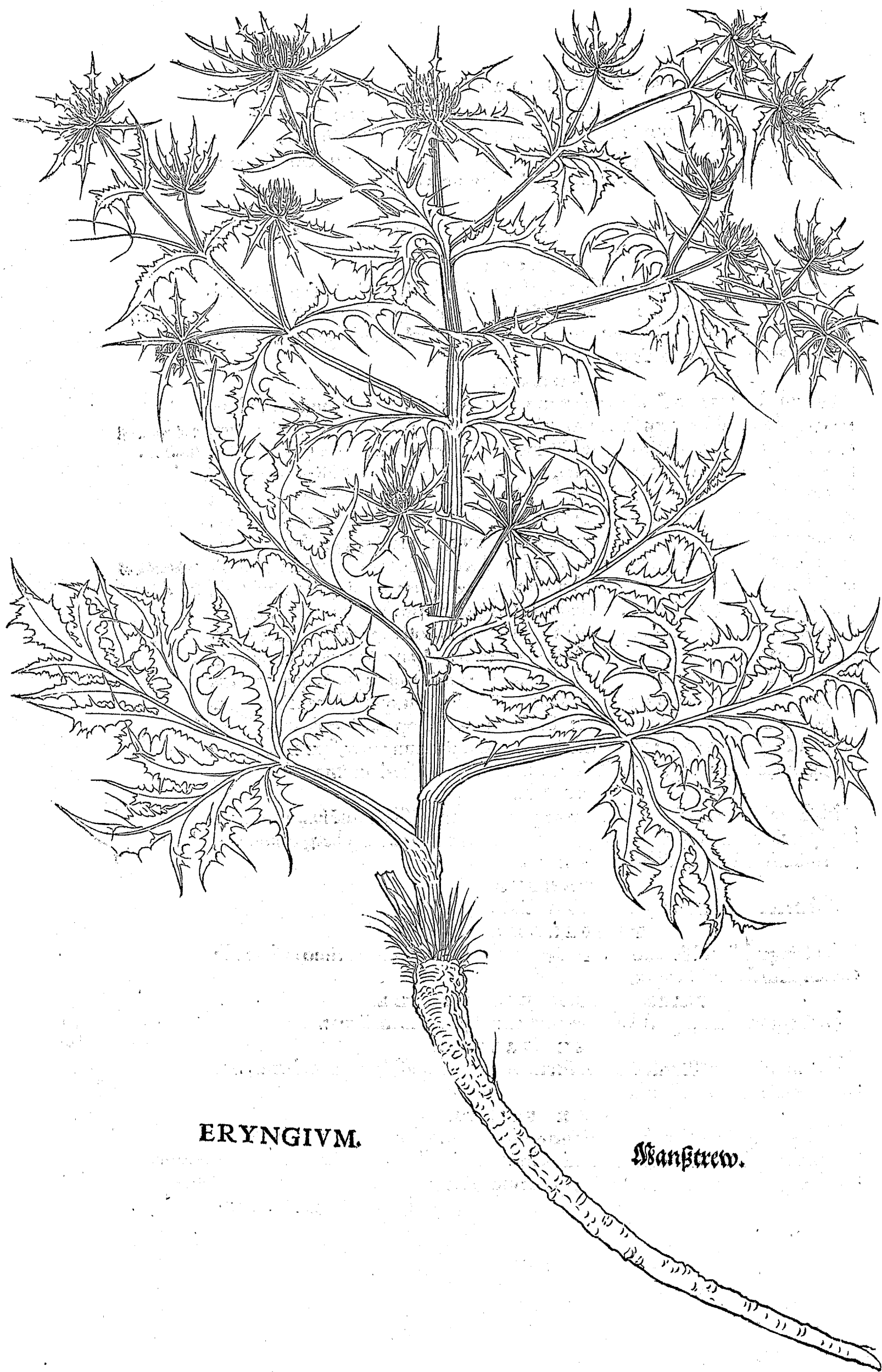
Herba gustu adstringit. Hæc autem cum aceto pota lienem liquat.

EX GALENO.

Hemionitis simul & adstrictionē & amaritudinem possidet: quamobrem cum
aceto pota, lienosis auxilio est.

EX PLINIO.

Medetur lienibus. Constatq̃ sic inuentum: cum exta super eam proiecta essent,
fertur adhæsisse lienī, eumq̃ exinanisse. Ob id à quibusdam Splenion uocat. Nar- *Splenion unde*
rant fues qui radicem eius edunt, sine splene inueniri. *dictum.*

ERYNGIVM.

Manstrew.

NOMINA.

A PYRRION Græcis, Eryngiū Latinis, officinis corrupto uocabulo Irin- *Iringus.*
 gus uocatur. Pleriq; etiā Centumcapita nominant, à numero nimirum *Centumcapita.*
 capitum quæ in summo obtinet. Plinij tamen Centumcapita, ab Eryn-
 gio est diuersa, ut etiā Serapionis. Si quis enim diligenter eius descriptio- *Serapionis Centumcapita est*
 nem excutiat, eam planè esse deprehendet, quæ Dioscoridi Aster Atticus & Ingui- *Aster.*
 nalis appellatur. Vtriusq; enim picturæ sic sibi respondent, ut planè una esse herba
 uideat. Germanis Eryngiū nominatur *Wanstreuw / Brachendistel / & Raddistel.*

FORMA.

In genere aculeatarum stirpium est Eryngium, cuius folia initio sale condita ole-
 rum modo comeduntur. Sunt aut lata, & in ambitu aspera, gustu odorata. Quum
 uero adolescunt, in multis caulium eminentijs spinis aculeant: in quorum summi-
 tatibus globosa capita; durarū acutissimarumq; spinarum ambitu stellæ instar cir-
 cumuallantur; quorum color modo uiridis aut candidus, interdum ceruleus inue-
 nitur. Radix illi oblonga, lata, foris nigra, intus alba, pollicis crassitudine, & odora-
 ta. E qua nimirum deliniatione omnibus perspicuū fit, spinam cuius picturā nunc
 exhibemus, esse Eryngium: aculeatis enim folijs & per extrema spinosis conspici-
 tur, odoratis, caule cubitali, in cuius uertice coacta in globum capitula, durorum
 & acutissimorum spiculorum uallo, stellæ instar radiantur, quorum color in puber-
 tate uiridis, adultæ coeruleus, flaccescenti candidus conspicitur: radice pollicari, in-
 tus candida, foris nigra, sed odorata.

LOCVS.

Nascitur in campestribus & asperis locis. Prope Argentoratum eius magna est
 copia.

TEMPVS.

B Colligi hanc quidam, ut Plinius tradit, cum sol Cancrī hospitium tenet, hoc est,
 sub solstitio, iussere.

TEMPERAMENTVM.

Eryngium caliditate aut parum aut nihil ea quæ moderata & temperata sunt su-
 perat. Siccitatem uero in tenui essentia consistentem non exiguam obtinet.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Vim habet calefactoriam radix: Pota menses & urinas pellit. Tormina & infla-
 tiones discutit. Cum uino iecinorosis, uenenatorum moribus, & ijs qui letiferum
 hauerunt succurrit. Bibitur aduersus plurima cum Staphylini semine pondere
 drachmæ unius. Appensa & illita tubercula discutere proditur. Radix cum hydro-
 melite pota, opisthotonicis & comitialibus medetur.

EX AETIO.

Potum radices decoctum colicis medetur. Mulso addito calculos, stillicidia, diffi-
 cultates urinæ, & renum uitia sanat: quod per quindecim iugiter dies, & ieiunos,
 & in lectum ituros bibere oportet. Quod si cum eo Sium quoq; decoxeris, magis
 proficies. Affirmabat quidam assiduo Eryngij usu, nunq; postea minxisse calculos,
 cum prius eo morbo frequentissime uexaretur.

EX PLINIO.

Clara in primis aculeatarum Eryngion est, contra serpentes & uenenata omnia
 nascens. Aduersus ictus morsusq; radix eius bibitur drachmæ pondere in uino: aut
 si pleruncq; tales iniurias comitatur febris, ex aqua. Illinitur plagis; peculiariter effi-
 cax contra chersydros acranas. Omnibus uero contra toxica & aconita efficacio-
 rem Heraclides medicus, in iure anseris decoctam, arbitratur. Apollodorus ad-
 uersus toxica cum rana decoquit, cæteri in aqua.

C

Lactuca unde dicta.

NOMINA.

ΠΙΔΑΕ Græcè, Lactuca Latine: officinæ latinum nomēn retinuerunt: Germanicè *Lattich*/oder *Lactuct* nominat. Dicta autem Lactuca est, quod copia lactis, quod credebatur leniter mouere uentrem, exuberet: unde apud ueteres in primis epulis ueniebat, quod Martialis etiam ijs testatur uerbis:

Prima tibi dabitur uentri Lactuca mouendo Vtilis.

GENERA.

Lactuca primum in satiuam & syluestrem deducitur. Satiuæ tria sunt genera, crispa nimirum, rotunda, & capitata. Nos una icone duo complexi sumus genera, *Crispa Lactuca*. Folium enim quod statim à radice erumpit, eam Lactucam refert quæ Latinis crispa, à folijs crispissimis, Germanis *Krauser Lattich*/appellatur. Columella lib. xi. cap. iij. Cecilianam & Beticam à regionibus in quibus crescit, nominat. Reliqua folia eam quæ Rotunda à folijs rotundis uocatur, præ se ferunt. Germanicè breiter *Lattich* nominatur. Tertij generis Lactuca, quæ Capitata dicitur, à folijs suis, quæ ubi parum à terra attolluntur, mæli cuiusdam speciem rotundam obtinent, & instar Brassicæ capitatae, in capitis ferè formam extuberant. Germanis *grosser Lattich*/ uel *weisser Lattich* à semine candido nominat. Syluestris Lactuca satiuæ opponitur, sponte enim sua in aruis nascitur. Germanis *wilder Lattich* nuncupatur.

FORMA.

Satiua prima, cuius imaginem hic damus, folia Intybo satiuo haud dissimilia habet, in rectumq; surgit, caulibus in summo brachiatum, in quorum cacumine flores sunt lutei. Altera folijs, quæ crispa admodum sunt, duntaxat à priori uariat, alias per omnia similis. Sic etiam capitata non nisi folijs suis, idq; dum paululum creuerunt, à priorib; differt. Ideoq; duab; picturis, quæ omnes referunt, contenti fuimus. *Lactuca syluestris*. Syluestris similis est satiuæ Lactucæ, radice tamen breuior, proceriore caule, candidioribus folijs, gracilioribusq; asperioribus, & gustu amaris, quæ, ut addidit Theophrastus, ubi cōsummata sunt aculeantur. Ex qua deliniatione abunde constat, Lactucam syluestrem esse eam herbam, quæ passim nunc ab officinis & herbarijs, nō sine magno errore, Endiuia dicitur. Ea enim in aruis & uinearum limitibus sponte nascitur, folio Lactucæ, & cum adoleuit per oras aculeato, & laciniatim serrato, caulib; bicubitali proceritate consurgentibus, spinulis inhorrescentibus, quibus succus inest lacteus, amarusq; flore ut Lactuca satiuæ luteo. Desinant itaq; deinceps ea herba pro Endiuia uti medici, si modo recte consultum ægris cupiunt.

officinarum error.

LOCVS.

Satiua in hortis prouenit. Syluestris in aruis & uinearum hortorumq; macerij sua sponte nascitur.

TEMPVS.

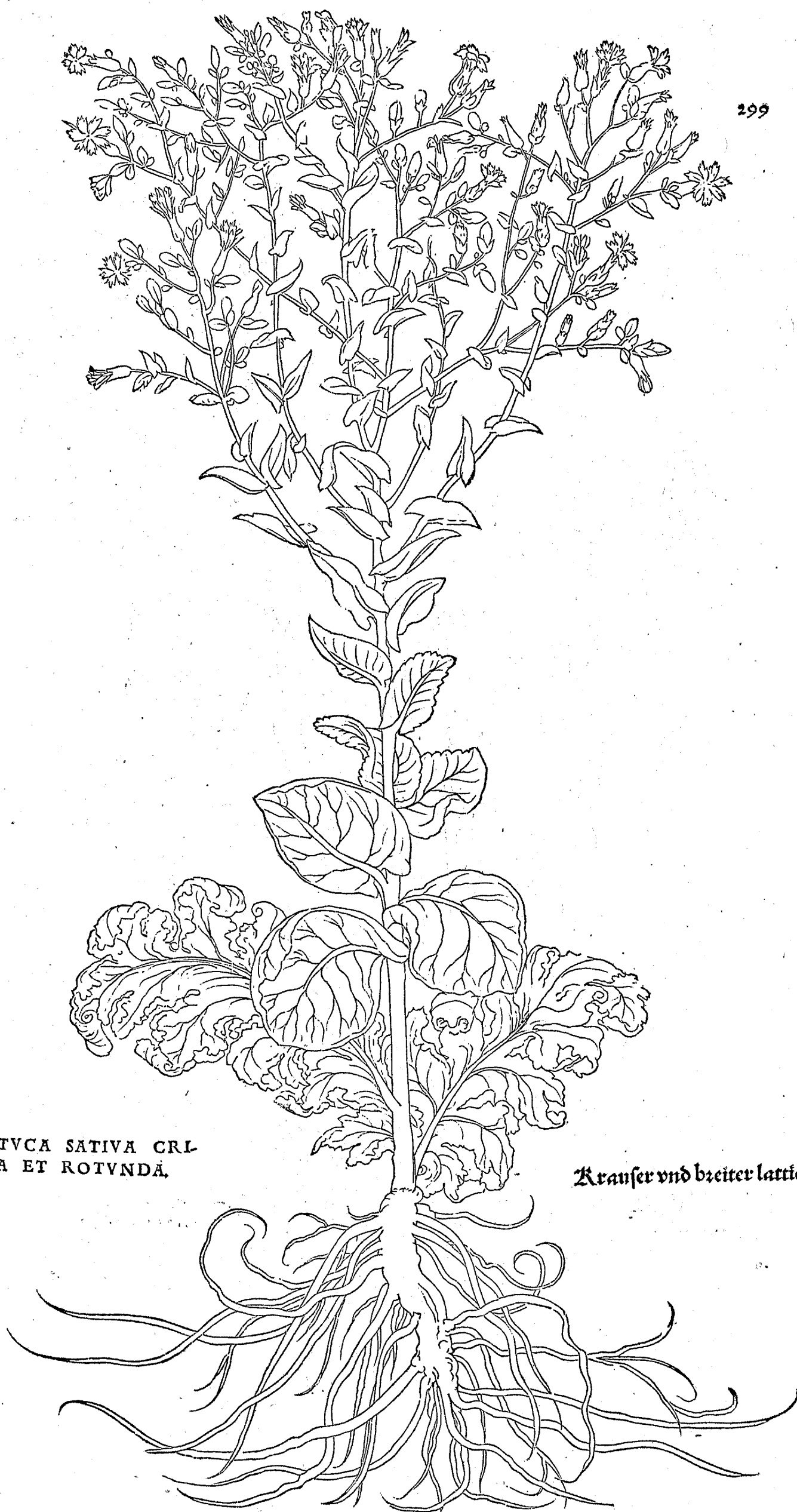
Florent Iulio mense, atq; subinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Lactuca satiuæ humidum est frigidumq; olus, non tamen extremè: siquidē edendo non foret: uerum maxime secundum aquæ, ut sic dicam, fontanæ frigiditatem. Symeon Serhi frigidam & humidam in tertio ordine statuit. Syluestris autem minus refrigerat & humectat.

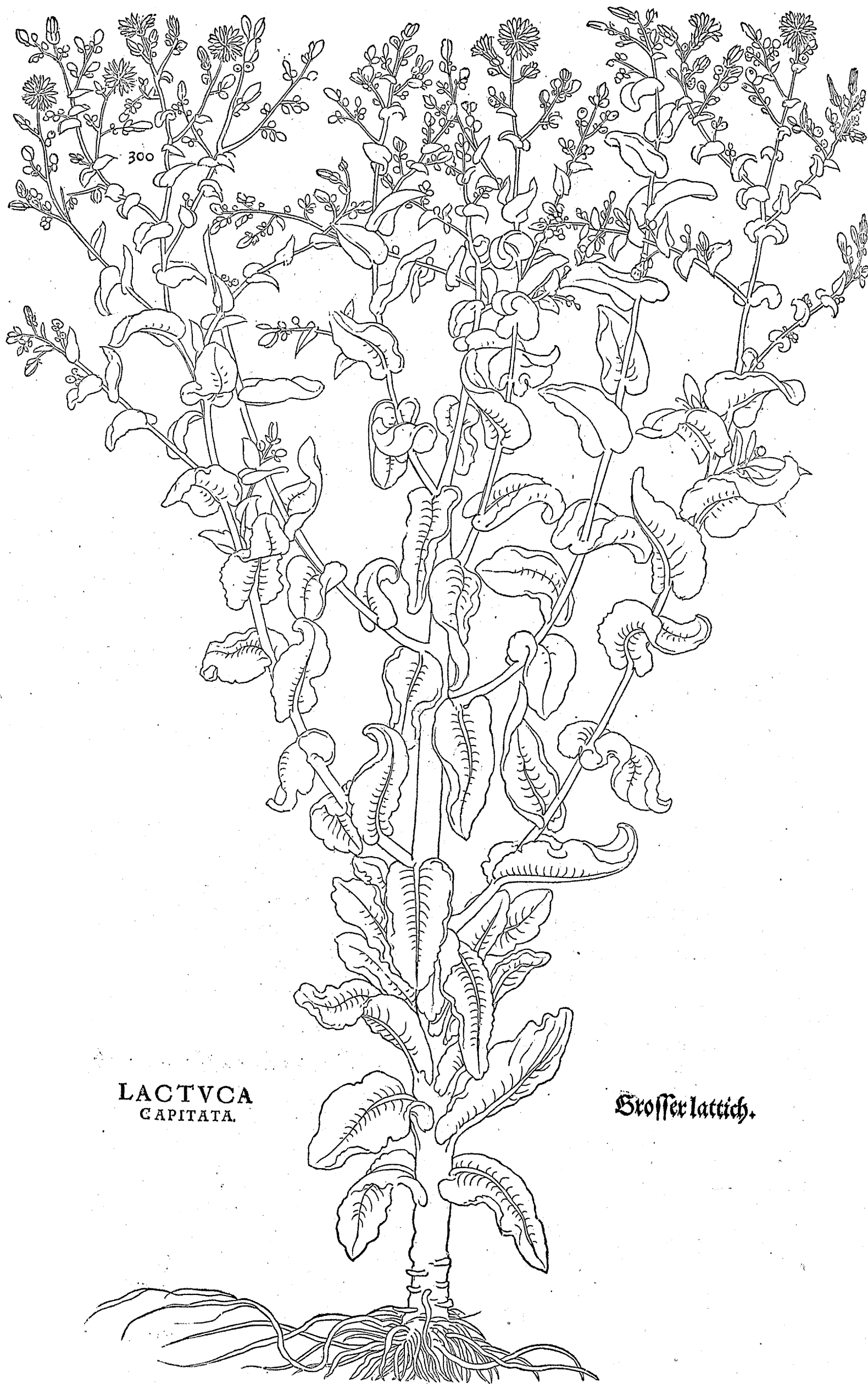
VIRE. EX DIOSCORIDE.

Satiua Lactuca stomacho accommodata est, refrigerat, somnū conciliat, aluum mollit, lactis abundantiam facit. Elixæ magis alit. Illota autem comesta stomachicis prodest. Semen eius potum uenerem assidue somniantibus opitulatur, & concubitum arcet. Ipsæ tamen frequentiores in cibo, claritati oculorum officiant. Condiuntur muria. Quum in caulem prodierunt, uim quandam nanciscuntur succo aut

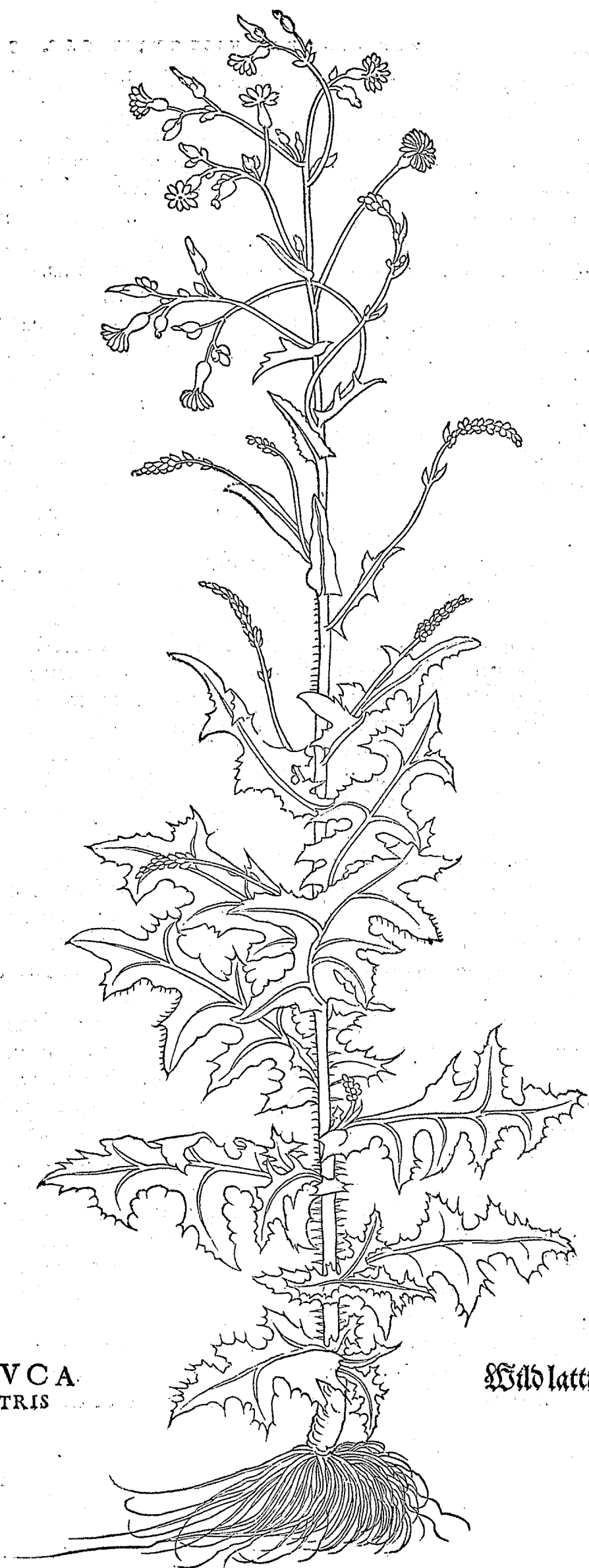
LACTUCA SATIVA CRI-
SPA ET ROTUNDA.

Krauser vnd breiter lattich

LACTUCA
CAPITATA.

Grosser lattich.

LACTUCA
SYLVESTRIS

Wild lattich.

c aut lacti syluestris Lactuce similem. Syluestris uirib. in totum Papaueri similis est, unde aliqui eius succum Meconio permiscuerunt. Aquosa per aluum purgat potus in posca liquor obolorum duorum pondere. Exterit argema & caliginē. Cum lacte muliebri inuncta ad ambusta prodest. In uniuersum soporifera est, & dolorem leuat. Menses trahit. Contra scorpionum ictus, & phalangiorum morsus bibitur. Semen haud secus quam satiuę libidinum imaginationes in somno, ac uenere arcet. Succus ad eadem ualet, sed uiribus infirmior. Reponitur succus eius in fictili uase, antea, ut in alijs liquaminibus moris est, insolatus.

EX GALENO.

Lactuca ad calidas phlegmonas accommodata est, & ad parua & leuia erysipelata, maioribus tamen satisfacere minime idonea est. Est etiam edulium sitim arcens. Semen potum geniturę profluuium cohibet: quamobrem etiam ijs qui libidinosis somnijs uexantur, datur. Sic & syluestris Lactucę semen. Cuius quoque succus colligitur, argema & caliginem expurgans. Ad adustiones cum lacte mulierum inungitur. Omnibus alijs oleribus paucissimum sanguinem & uitiosum generantibus, ex sola Lactuca non multus quidem, nec uitiosus, haud tamen omni ex parte laudabilis gignitur. Vt plurimum cruda ipsa uescuntur. Æstate autem cum in semen iam proruptura est, in aqua dulci præcoquentes, cū oleo, garo & aceto assumunt, aut cum aliquo ex condimentis, obsonijsue, præsertim ijs quę caseo constant. Plerique etiam antequam excaulescat, in aqua elixa utuntur: uti ego iam facio, ex quo dentes mihi deteriores esse coeperunt. Nam amicus quidam meus, quum olere hoc à longo tempore me ut familiari cibo usum fuisse sciret, uideretque post mandicā me citra magnam molestiam non posse, cocturę rationem indicauit. In iuuentute enim, quoniam assiduo os uentriculi bile efferuescebat, æstus moderandi gratia Lactucis utebar. Quum autem ad prouectā ætatem peruenissem, olus hoc contra quam in iuuentute, somnum iam studio & industria accersenti mihi, auxilio fuit: quippe qui etiamnum iuuenis uigilijs dedita opera me assuefeceram, declinante iam ætate, ipsa ex se insomni, grauius hoc incommodo molestabar. Aduersus quod unicuique mihi præsentissimum remedium Lactuca uespere cōmanducata semper fuit. Frigidum ergo humidumque succum profert, haudquaquam tamen uitiosum. Itaque sicut alia olera à iusta concoctione non excidit, neque aluum cohibet, uti neque impellit. Atque hæc illi non immerito accidunt, quum nec austera, nec acerba sit, quibus facultatibus in uniuersum aluus sistitur, quemadmodum à salis, acris, & omnino abstergendi uim habentibus ad excretionem concitatur, quorum nihil Lactucę inest.

EX PLINIO.

Est quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo estate gratæ à stomacho fastidium auferunt, cibi que appetentiam faciunt. Diuus certe Augustus Lactuca conseruatus in ægritudine fertur, prudentia Musę medici, cum priores eam ob religionē minime commanducarent, in tantum recepta commendatione, ut seruari etiam in alienos menses eas oxymelite repertum sit. Venerem inhibent, æstum refrigerant, somnumque faciunt. Cruditatem ipsę nequaquam faciunt, nec ulla res maiorem in cibis auaritatem incitat inhibetque. Ambustis profunt recentibus, priusquam pustulę fiant, cum sale illitæ. Ulcera etiam quę serpunt, coërcent initio cum aphronitro, mox in uino tritæ. Igni sacro illinuntur. Conuulsa & luxata caulibus, tritis cum polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularum ex uino & polenta. In cholera quoque coctas patellis dederunt, ad quod utilissimæ quammaximi caulibus & amaræ. Quidam lacte infundunt. Deferuefacti ijs caules & stomacho utilissimi traduntur, sicut somno, & satiuæ maxime Lactuca, & amara lactensque, quam Miconidem uocauimus. Hoc lac & oculorum claritati cum muliebri lacte utilissimum esse præcipitur, dum tempestiue capiti inunguntur. Semen satiuarum contra scorpiones dari, Se-

ari. Semine trito ex uino potu & libidinum imaginationes in somno compesci. Tentantes aquas non nocere Lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

DE THYMBRA CAP. CXIII

NOMINA.

YMBRA Græcis, Thymbra, Cunilaq; Latinis, Kunel Germanis appellat.

GENERA.

 Thymbræ seu Cunilæ duæ sunt species. Vna hortensis seu satiuæ, *Hortensis.* quæ quia minori est acrimonia, in cōdimentario genere edulijs cōcoquitur: hinc à saturando Satureia dici cœpit. Alij tamen à Satyris nomē traxisse putāt, *Satureia unde dicta.* quod scilicet marcescentes coitus stimulet. Germanicè Saturon/Hünersül/Jose plen/Zwibel oder Gartenhyssop/oder Sergenten aut nominatur. Altera agrestis *Sylvestris.* siue rustica Cunila est, quæ peculiariter Thymbra nuncupatur.

FORMA.

Thymbra similis est Thymo, sed minor atq; tenerior, ferens spicam floribus plenam, coloris uiridis. Satureia pedali altitudine surgit, fruticosa, furculosis utrinq; *Satureia.* cauliculis, folio Hyssopi, flosculis per interualla ex purpura candicantibus, odore saporeq; gratissimo.

LOCVS.

Thymbra in tenui solo, & asperis locis nascitur, Satureia in hortis feritur passim.

TEMPVS.

Æstate utraq; Cunila floret.

TEMPERAMENTVM.

B Thymbra calida & sicca in tertio ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Thymbra eadem quæ Thymus præstat si consimiliter sumatur. Vtilis etiam in sanitate eius usus. Est etiam satiuæ Thymbra, in cunctis syluestri minor: ad cibum uero utilior, propterea quod non adeo efficax illi sit acrimonia.

EX PAVLO.

Thymbra sylvestris eadem quæ Thymus præstat. Hortensis autem omnibus quidem imbecillior, sed ad cibum laudatior.

EX PLINIO.

Nusquam utrunq; Thymbræ genus additur, quippe similis effectus.

EX HERBARIO ANTIQVO.

Farina eius ex uino pota, medetur pulmonis, thoracis, & uesicæ uitijis. Ciet urinas, menses pellit. Herba ipsa cum floribus Lethargicos excitat calfactu, aut corone modo capiti imposita. Succus cum rosaceo auribus infunditur. Cum triticea farina coxendicibus illinitur. Satureiæ usus marcescentes coitus stimulat, quare à Satyris traxisse nomen putant. Stomachi concoctiones adiuuat, fastidia discutit, hebetes oculos exacuit.

SATVIREIA
SATIVA.

Joseplen oder Saturon.

A

NOMINA.

ΛΑΣΠΙ, ἢ θλασπίδιον, ἢ σίνυπι ἀγρίου Græcis dicitur: Thlaspi, Capsella, & Scandulaceum Latinis. Sunt huius temporis herbarij qui Nasturtium tectorum, & Sinapi rusticum, quod digitis friatum sinapim suboleat, appellent. Alij Bursam pastoris uocant, non sanè quod sit reuera eius herbæ species, sed quod ad formam illius quamproximè accedat.

Nasturtium tectorum.
Sinapi rusticum.
Bursa pastoris.

Sic antiquo herbario Bursam pastoris appellare Thlaspin placuit. Thlaspi autem Græcis à fructus forma dictum est, qui Nasturtio similis est, sed latior, & uelut infractus & contusus. ὀλῆδα enim ἰσδὲμ contundi est & infringi, infringendoq; quod globosum tumidumue erat malleo, lapide, pedèue cum dilatazione exaquare.

Thlaspi unde dictum.

GENERA.

Duo Thlaspis genera damus. Vnum latioribus folijs, quod ad Dioscoridis descriptionē proximè accedit. Hoc germanicè *Baurnsenff* / oder *Kress* nominatur. Alterum folijs angustioribus constat, & germanicè *Besemtraut* / quod scoparum uices suppleat uocatur. Quare si quispiam hæc duo genera ab inuicem distinguere certis appellationibus uoluerit, primum Thlaspi maius aut latifolium, alterum uero minus aut angustifolium appellet. Dioscorides etiam duo Thlaspios genera facit, unum latifolium, alterum angustifolium.

FORMA.

Herbula est angustis folijs ad digiti longitudinem, in terram uersis, in extremitatibus incis, subpinguibus. Caulem tenuem, duorum dromantum emittit, adnascens sibi paucos ramulos habentē, & per totum eius ambitū fructus est in summo modicè latus, in quo semen exiguum Nasturtio simile, disci figura, ueluti conquassatum, unde & nomen inuenit. Florem obtinet album, semenq; acre. Ex ea sanè descriptione satis cōstat, herbam hanc quam pictam damus esse Thlaspin, angusta enim folia habet, potissimū suprema eius parte, digitali longitudine, in terram se conuertentia, per extrema leniter incisa, caulem duū dromantum, agnatis in eo paucis calycibus, breui pediculo nitentibus, quadam ligularum uel cochleariorum effigie, in quibus semen continetur Nasturtio simile, sed latius & ueluti conquassatum, quod acerrimi esse gustus deprehenditur, ita ut mansum Sinapis modo os & linguam uellicet.

LOCVS.

In fosis, semitis, & sepibus prouenit.

TEMPVS.

Maiō & Iunio mensibus floribus & semine prægnans inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Semen calfacit & exiccat in quarto ordine.

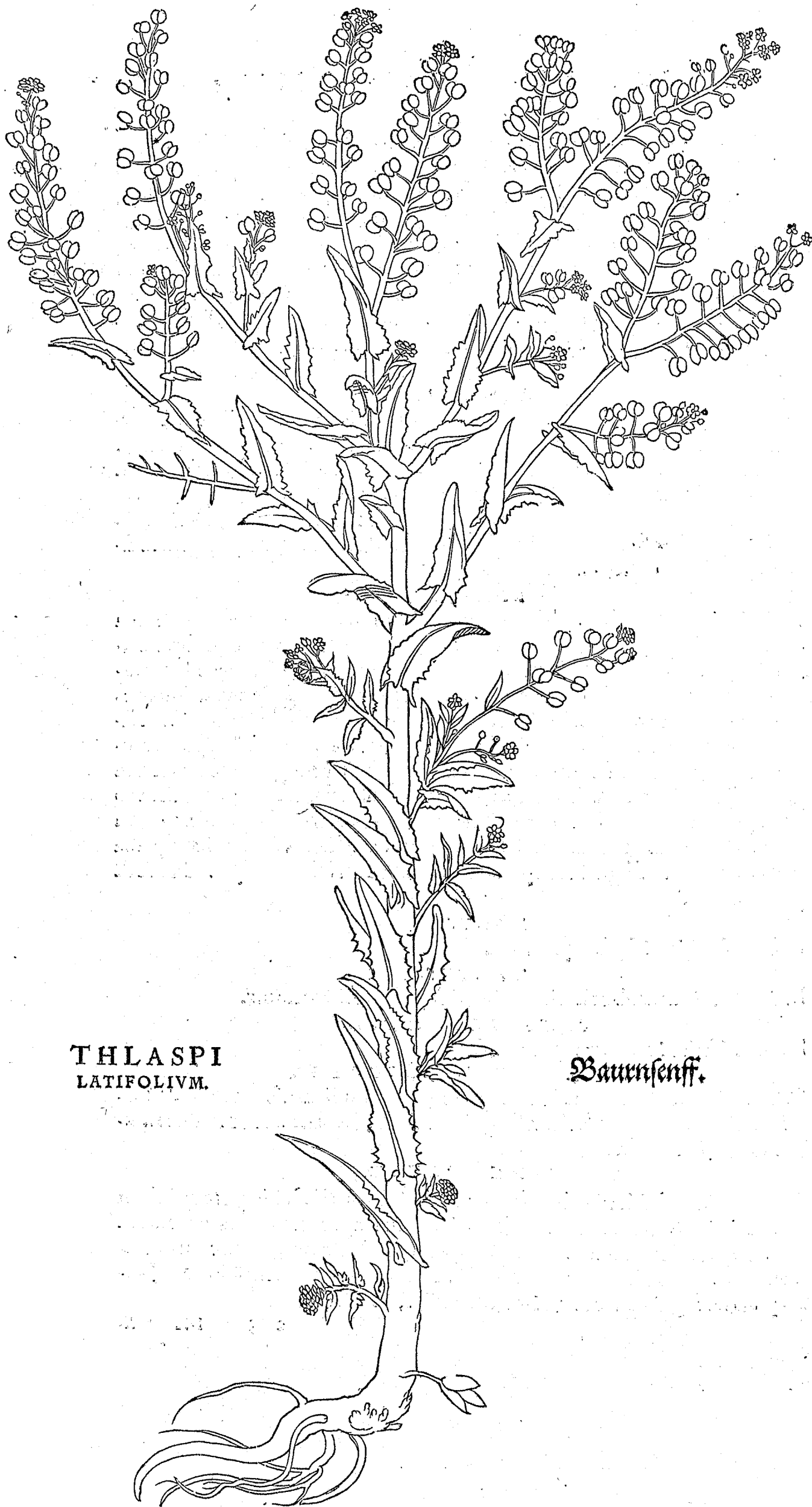
VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Calefacit, bilem per superna & inferna purgat acetabuli mensura potum. Ischia dicis in clystere infunditur. Potum sanguinem ducit, & interiores abscessus rumpit, menses cit, & foetus necat.

EX PAULO.

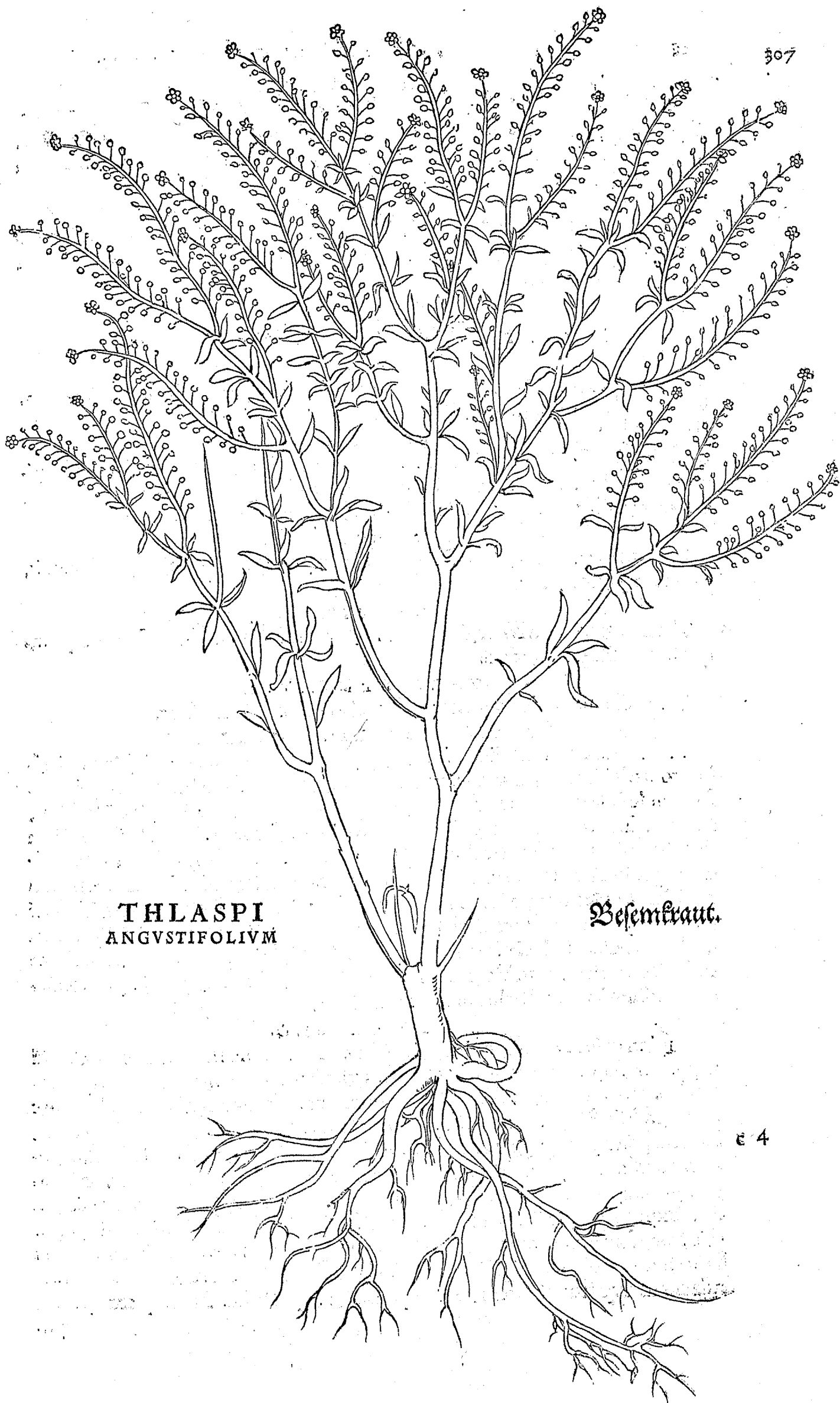
Semen Thlaspi facultatē habet acrem, adeo ut internos abscessus potum disrumpat. Menses cit, & foetus enecat. Per sedem infusum sanguinolenta euacuans ischiadibus prodest. Potest enim alioqui tum superne, tum inferne biliosos uacuare humores acetabuli mensura epotum. Infunditur & contra coxendicū dolores. Quinetiam potum sanguinem trahit, & internos abscessus rumpit.

c 3 EX GA

THLASPI
LATIFOLIUM.

Baurenseff.

THLASPI
ANGUSTIFOLIUM

Befemkrout.

EX GALENO.

Thlaspi semen facultate acre est, adeò ut internos abscessus potù rumpat. Men-
ses mouet, & foetus necat. Per sedem infusum sanguinolenta euacuans ischiadibus
prodest. Est enim alioqui tum inferne, tum superne biliosorum humorum euacua-
torium, acetabuli mensura potum.

EX PLINIO.

Semen asperi gustus, bilem & pituitam utrinq; extrahit. Modus sumendi aceta-
buli mensura. Prodest & ischiadicis infusum, donec sanguinem extrahat. Menfes
quoq; cit, sed partus necat.

DE THERMIS CAP. CXV.

NOMINA.

ΕΡΜΟΣ *ἔρμος* Græcis, Lupinus satius Latinis: officinae latinum no-
men retinuerunt: Germanis *Seigbon* appellatur.

FORMA.

Vnicum caulem obtinet Lupinus, folium quinquefariam aut septi-
fariam dissectum, florem candidum, siliquas in quibus quina senaue intus grana,
dura, lata, rufa q; continentur. Radicem luteam capillamentis fibratam.

LOCVS.

Exilem amat terram, arenosam & rubricam præcipue. Limoso agro non exit,
culturamq; reformidat.

TEMPVS.

Ter floret, primum Maio, deinde Iunio, & tertio Iulio mense. Post unumquem-
que florem siliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

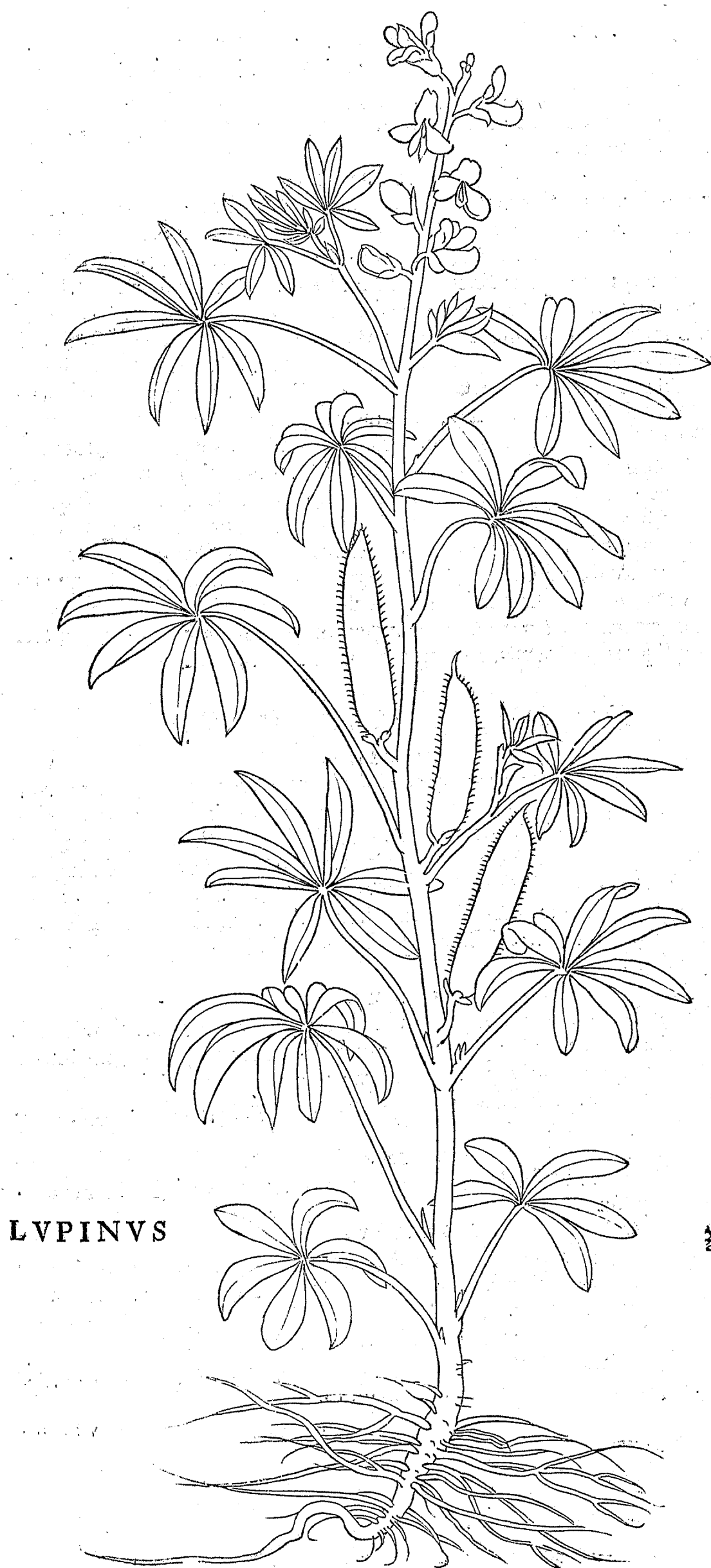
Immensa amaritudo euidenter calidum & siccum esse monstrat.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Farina eius cum melle linctâ lumbricos pellit. Ipsi quoq; macerati, & amari ad-
huc comesti idem efficiunt. Decoctum eorundem cum Ruta & Pipere potù idem
facit: unde & lienosis prodest. Eodem gangrænas, ulcera tetra, incipientē scabiem,
alphos, maculas, exanthemata, & achoras perfundere utile. Menfes & foetus idem
decoctum cum myrrha & melle subditum trahit. Farina eorum cutem liuoremq;
expurgat. Inflammationes cum polenta & aqua mitigat. Ischiades & tubercula cum
aceto lenit. In aceto cocta & illita strumas dissipat, & carbunculos rumpit. Decocti
pluuiali aqua donec in succū liquecant faciem abstergunt. Cum radice nigri Cha-
mæleonis ouium scabiei medentur, si tepido decocto abluantur. Radix cum aqua
cocta & pota citurinam. Vbi autem edulcati fuerint, triti cum aceto & poti stoma-
chi fastidium leniunt, & cibi auiditatem excitant.

EX GALENO.

Lupinus editur coctus, multis antè diebus maceratione in aqua amaritudinem
deponens, sitq; tunc nutrimentum crassi succi. Cæterum ut medicamen ita præpa-
ratus ex genere est emplasticorum. Qui uero natiuam amaritudinem habet, huic
extergendi & digerendi uis inest. Lumbricos occidit illitus, & cum melle linctus,
aut cum posca potus. Quin & decoctum eius lumbricos ejicere potest. Foris idem
perfusum, alphos, achoras, exanthemata, scabies, gangrænas, ulceraq; mali-
gna iuuat, partim extergendo, partim digerendo, citraq; mordacitatem siccando.
Expurgat iecur & lienem cum Ruta & Pipere suauitatis gratia assumptum.
Elicit menses ac foetum cum myrrha & melle adpositum. Porro Lupinorum etiã
farina sine mordacitate digerit: nec enim liuida tantum, sed & strumas & tuber-
cula curat: atqui tunc in aceto, aut oxymelite, aut posca hanc decoquere oportet,
pro

LUPINVS

Feigbon.

pro laborantis nimirum temperamento, & affectus diuersitate, quod ex usu est inueniendo. Digerit item quæ liuida sunt, & quæcuncq; modo dictum est præstare decoctum, eadem omnia efficit & farina. Sunt uero etiam qui Ischiadicis cataplasmatibus modo illinunt.

EX PLINIO.

Ex omnibus quæ eduntur sicco nulli minus ponderis est, nec plus utilitatis. Mi-tescunt cinere aut aqua calidis. Colorem hominis frequentiores in cibo exhilarant. Amari contra aspidas ualent. Ulcera atra, aridi decorticatiq; triti, supposito linteolo, ad uiuum corpus redigunt. Strumas, parotidas in aceto cocti discutiunt. Succus decoctorum cum ruta & pipere, uel in febris datur ad uentris animalia pellenda, minoribus triginta annorum. Pueris uero impositi in uentrem ieiunis profunt. Et alio genere tosti, & in defruto poti, uel ex melle sumpti. Iidem auiditatem cibi faciunt, fastidium detrahunt. Farina eorum aceto subacta, papulas pruritusq; in balneis illita cohibet, & per se siccatur ulcera. Liuios emendat. Inflammationes cum polenta sedat. Si ad mellis crassitudinem decoquantur, uirilgines nigras & lepras emendant. Rumpunt carbunculos impositi, panos & strumas minuunt, aut maturant. Cocti ex aceto cicatricibus candidum colorem reddunt. Si uero coelesti aqua decoquantur, succus ille smegma fit, quo solent fouere gangrænas, eruptiones pituitæ, ulcera manantia, utilissimum. Expedit ad lienem bibere, & cum melle menstruis hærentibus. Lienem crudi cum fico sicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoq; in aqua decocta, urinas pellit. Medentur pecori cum Chamæleonte herba decocta, aqua in potum collata. Sanant & scabiem quadrupedum omnium in amurca decocti, utroq; liquore postea mixto. Fumus crematorum culices necat.

D

DE IO

CAP. CXVI

NOMINA.

Ion quare dicta.

viola unde
necata.

ION *πρωκυπριον* Græcis, Viola muraria uel purpurea Latinis, blaw
Viel oder Werggen violen Germanis dicitur. Officinæ simplici-
ter Violam nominant. Nicander Ion Græcis dictam credit, quod
Nymphæ quædam Ionîæ, florẽ illum Ioui primum dedere mu-
neri. Alij Græci Ion uocatum putant, quod cum Io in uaccam à
Ioue conuersa esset, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit.
Latini quoq; detrita t littera, Violam quasi uitulam imitatione græca uideri pos-
sunt appellasse.

FORMA.

Folium habet minus tenuiusq; quàm Hedera, nigrius tamen nec dissimile. Cau-liculus statim à radice medius profilit, in quo flosculus suauiter olens, purpureus. Humilis præterea est, statimq; à numerosa radice orbiculata folia sine ramis exeunt. Semen quoq; minutum in folliculis uasculisue rotundis, ut pictura indicat, extre-
ma ferè æstate producit.

LOCVS.

Nascitur in opacis & asperis locis, ad radices maxime murorum, hortorum mar-
ginibus, & sepibus.

TEMPVS.

Viret hæc perpetuò, Theophrasto teste, si cultus adhibeat; tamen uere, & Mar-
tio mense floret, quo potissimum tempore colligi flores eiusdem debent. Semina
uero in æstate, ut dictum est.

TEMPERAMENTVM.

Violæ folia aqueam & subfrigidam substantiam superantem possident. Frigide
autem sunt primo ordine, humidæ uero secundo.

VIRES.

VIOLA
PVRPVREA

Heartwort.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Refrigerandi uim obtinet. Folia eius per se & cū polenta illita, stomacho æstuant, oculorum inflammationibus, sedisq; procidentis auxiliantur. Præterea id quod in flore purpureum est cum aqua potum, angina correptis, & puerorum comitialibus mederi affirmant.

EX GALENO.

Folia per se, aut cum polenta illita, calidas phlegmonas mitigant. Imponunt & ori uentriculi æstuant, & oculis.

EX PLINIO.

Purpureæ uiolæ refrigerant. Contra inflammationes illinuntur stomacho æstuant. Imponuntur & capiti in fronte. Oculorū priuatim epiphoris, & sede procidente, uuluæue. Et contra suppurationes. Crapulam & grauedines capitis impositis coronis olfactuæue discutiunt. Anginas ex aqua potæ. Id quod purpureum est ex ijs comitialibus medetur, maxime pueris, in aqua potum. Semen scorpionibus aduersatur.

EX SYMEONE SETHI.

Profunt ad intestinorum dolores, cor uero offendunt. Dolores capitis qui fiunt à flaua bile sopiunt potæ & odorata. Ventriculū irritant, & flauā in eo inuentam bilem. Caput siccum humectant, calidumq; refrigerant suo odoratu. Somnum inducunt. Humida capita destillationibus obnoxia reddunt.

DE VIOLA MATRONALI CAP. CXVII

NOMINA.

Veteribus Græcis & Latinis cognitæ fuerint nec ne Violæ quæ hodie, quod eas matronæ colere soleant, matronales uocantur, nondum compertum habemus. Quare uulgari & usitato nomine, donec rectius inuentū fuerit, utemur. Germanicè, quod raræ adhuc in Germania dum ista scriberemus fuerint, welsch Weiel appellare uoluimus, ut nimirum hac nomenclatura à Leucoijs, de quibus suo dicemus loco, segregaremus. Possent etiam haud inepte *Srawenueiel* ad imitationem latini nominis appellari.

GENERA.

Tria Violarum matronalium damus genera. Primi enim generis candida est, alterius punicea, tertij purpurea: nec differre admodum nisi solis floribus uidentur.

FORMA.

Fruticosa est herba, cubitali altitudine, ramosa, caule & folijs lanuginosis, oblongis, angustis, mollibus ac canescentibus, floribus aut albis, aut puniceis, aut purpureis quadrifolijs, semine in oblongis siliquis lato ac tenti, radice longa, lignosa, sub-rufa & acris.

LOCVS.

In hortis & cultis locis proueniunt.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calidas esse sapor foliorum & radicis, qui acris est, abunde docet. Humiditatem autem multā, Galeno lib. 4. cap. 18. de simpli. medi. facul. teste, eo quod amaræ non sint, admistam habent.

VIRES.

Incidendi & digerendi per halitum uim obtinent. Ideoq; radix aut folia decocta in aqua, cōuulsis, difficultate spirandi laborantibus, & ueteri tussi auxiliantur. Vrinam & menses ducunt, sudoresq; ciendi facultatem habent.

VIOLA
MATRONALIS ALBA

Weißwelsch Veiel.

d

VIOLA MA-
TRONALIS PVNICEA

Rot welsch Detel.

VIOLA MA-
TRONALIS PURPUREA.

Braunwelsch Veiel.

d 2

NOMINA.

Iris unde dicta.

Causa vulgaris erroris.

PIZ Græcis, Iris Latinis appellatur: officinis suam appellationem retinuit. Germanis blaw Gilgen/ blaw Schwertel/ Weielwurts dicitur. A cœlestis arcus similitudine, quam flores eius repræsentant, ut paulo post dicemus, nomen accepit Iris. Sunt qui non sine pudendo errore aliam assignent herbam recto, aliam casui paterno, ita ut Iris ab Ireos, tanquã purpureus color à niueo, distingui putetur imperitis herbarijs. Promanasse autẽ hunc errorem ex græca uoce λειον, qua Liliũ, quod candidos profert flores, gentili significatur, parum per unius literæ abiectionem deprauata, uerisimile est. Primam nanque literam abijcientes, ultimam uerò in σ uertentes, λειον dixerunt pro λειον. Sed hæc opinio indigna est quæ explodatur, cum Dioscoridem & alios ueteres omnes seorsim de Iride & Lirio siue Lilio agere constet.

FORMA.

Folia Gladiolo similia fert, maiora tamen, latiora & pinguiora. Flores in caule æqualibus inuicem spacijs distantes, inflexi, uarij. Aut enim candidi, aut uirides, aut lutei, aut purpurei, aut cœrulei conspiciuntur. Vnde ob hanc uarietatem arcui cœlesti assimilata est. Radices subsunt geniculatæ, solidæ, odoratæ: quæ simulatq; fuerint dissectæ, siccantur in umbra, & filo traiectæ recondunt. Hæc Dioscoridis pictura tota huic herbe, quam Irim hodie herbarij & officinæ uocant, suffragat. Si quidem ea radicibus nititur solidis, geniculatis & odoratis, adeo ut uiolarũ purpurearũ odorem prorsus referre uideatur, & hoc nomine à Germanis nostris Weielwurts/ hoc est, Violacea radix, sit appellata. Folia Gladioli faciem simulant, maiora duntaxat, latiora & pinguiora. Caule recto sesquipedali, è cuius fastigij pari interdum uacante spatio flores erumpunt, inflexis mutuo foliorũ labris, qui nitent uaria colorum mistura, instar cœlestis arcus. Quemadmodũ enim aquarius ille arcus, qui est imago malè expressi solis, caua nube recepta, uarios mentitur colores, sic ut cœruleas, uirides, luteas, purpureasq; lineas ducat, ita cauo calyculi sinu uersicolores lituras flores ostendunt, qua diuersa specie cœlestem æmulantur arcum. Falluntur itaque qui in toto floris ambitu huiusmodi uarietatem perquirunt, cum inflexa foliorum labra uel purpureus, uel cœruleus semper color inficiat.

LOCVS.

Pasim in hortis & macerijis uinearum prouenit. Laudatissima tamen est quæ in Illyrio & Macedonia nascitur, & melior inter has quæ densa & breui radice constat, quæque frangenti contumax est, colore subruffa, admodum odorata, gustuq; feruida.

TEMPVS.

Floret uere, Maio potissimũ mense, quo sanè tempore flores colligi debent. Radices autem suo tempore, hoc est, autumnno.

TEMPERAMENTVM.

Iris in altero calefacit ordine, in tertio aut desiccatur. Abstergit quoq; & maturat.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Irides omnes calefaciendi extenuandiq; uim obtinent. Contra tussim efficaces, humoresq; nõ facile excreabiles extenuant. Biles ex hydromelite drachmarum septem pondere potæ purgant. Somnum conciliant. Lachrymas cient. Torminibus medentur. Cum aceto potæ uenenatorum morsibus, lienosis, conuulsis, refrigeratis, rigentibus, & quibus genitura effluit, auxiliatur. Menfes cum uino potæ ducunt. Decoctũ earum ad muliebria fomenta utile, molliens aperiensq; locos. Ischiadicis infunditur. Fistulas & sinus carne explent. Quinetiã glandis modo cum melle appositæ, scetus extrahunt. Strumas ueteresq; durities coctæ & illitæ emolliunt. Aridæ

IRIS
GERMANICA.

Blau Silgen.

d 3

C Aridae ulcera explent, & cum melle purgant. Nudata ossa carne operiunt. Doloribus capitis cum aceto & rosaceo utiliter illinuntur. Lentigines, cutis in facie uitia cum Elleboro albo, & duabus mellis partibus illitæ emendant. Pessis, malagmatis & acopis miscentur. In uniuersum magni usus sunt.

EX PAULO.

Iris tussi utilis. Humores in thorace non facile excreabiles extenuat. Torminibus medetur, ulceraque sordida expurgat. Cum mulla pota aluum ducit.

EX PLINIO.

Infantibus eam circumligari salutare est. Dentientibus præcipua est & tussienti. bus, tinearumue uitio laborantibus, instillari. Cæterum ulcera purgat, capitis præcipue, suppuraciones ueteres. Aluum soluit duabus drachmis cum melle. Tussim, tormina, inflationes, pota. Lienes ex aceto. Contra serpentium & araneorum morsus, ex posca ualet. Contra scorpiones, duarum drachmarum pondere in pane uel aqua sumitur. Contra canum morsus ex oleo imponitur. Et contra perfrictiones. Sic & neruorum doloribus, Lumbis uero & coxendicibus cum resina illinitur. Vis ei con- calfactoria. Naribus subdita, sternutamenta mouet, caputque purgat. Dolori capitis cum Cotoneis malis aut Strutheis illinitur. Crapulas quoque & orthopnoeas discuti- tit. Vomitiones cit, duobus obolis sumpta. Ossa fracta extrahit, imposita cum mel- le. Ad paronychias farina eius utuntur. Halitus oris comanducata abolet, alarumque uitia. Succo duritias omnes emollit. Somnum conciliat, sed genituras consumit. Se- dis rimas & condylomata, omniaque in corpore excrementa sanat.

DE HIERACEO CAP. CXIX

D

NOMINA.

HIERAKION, ἱεράκιον Græcis, Hieraceum Latinis dicitur; officinis inusi- tatum. Germanice, quum aliud nomen expiscari non potueramus, *Habichtraut* appellauimus, ad græcam alludentes appellationem; neque enim alia ratione Græci hanc herbam Hieraceum nominarunt, nisi quod accipitres, quos illi *ἱεραεως* dicunt, scalpendo eam, succoque oculos tingendo, obscu- ritatem cum sensere discutiant. Sonchites autem dicta est, quod Soncho non admo- dum dissimilis sit, maxime quod ad eius circumferentiam & extremam partem, in qua caules & flores sunt, attinet. Hæc enim & illa concouo, & lacteum succum emit- tente caule, luteisque floribus est. Apuleius Lactucam syluaticam appellat. Plinius quoque libro uigesimo, cap. septimo, ut alij omnes fere, in Lactucarum sponte na- scentium numero, propter similitudinem, Hieraceon hoc habet. Quam autem in- uicem similes sint Hieraceum & Lactuca syluestris, utriusque icones & effigies col- latae monstrabunt.

*Hieraceum uita-
de dictum.*

Sonchites.

*Lactuca sylua-
tica.*

GENERA.

Hieracii duo sunt genera, maius nimirum & minus. Maius germanice *groß Habichtraut*, minus autem *klein Habichtraut* nominatur.

FORMA.

*Hieraceum
maius.*

Hieraceum maius caulem habet asperum, modice rubentem, spinosum, concu- uum. Folia per interualla rariuscule diuisa, Soncho per circumferentiam similia. Flores in oblongis capitulis luteos. Quæ designatio prorsus hanc quam pictam- damus herbam exprimit. Siquidem caulem emittit scabrum, subrubrum, spinu- lis horrentem, cauum, folia ex interuallis & raro laciniata, Sonchi folijs non dissi- milia. Flores in longiusculis capitulis luteos. Minus Hieraceum folia ex interual- lis per

Hieracii minus.

lis per

319

HIERACEVM
MAIVS.

Groß Labichkraut.

d 4

320

HIERACEVM
MINVS.

Klein Habichtkraut.

Alis per ambitum diuisuris scissa obtinet. Caules de se emittit cauos, teneros & uirides, in quibus flores lutei circulum circumscribentes. Quae itidem notae omnes herbae illi, cuius picturam exhibemus, conueniunt.

LOCVS.

Viruncp in quibusdam pratis prouenit.

TEMPVS.

In fine Iulij mensis, & per uniuersum Augustum floret Hieraceum. Succus eius carpitur per messes inciso caule.

TEMPERAMENTVM.

Maius Hieraceum plane Sonchi temperamento constare uidetur, refrigerat itaque & mediocris adstrictionis est particeps. Minus in gustu paulo maiorem amaritudinem refert.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Hieraceum maius refrigerandi, & modice adstringendi, ideoque aestuanti stomacho, & inflammationibus illitum prodest. Succus erosionem eiusdem in forbitione mitigat. Herba ipsa cum radice illita scorpionum ictibus auxiliatur. Minus facultates habet superiori easdem.

EX PLINIO.

Succus sanat omnia oculorum uitia cum lacte mulierum. Arcet nubeculas, cicatrices, adustionesque omnes, praecipue caligines. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras. Idem succus aluum purgat, in posca potus ad duos obolos. Serpentium ictibus medetur in uino potus. Et folia tosta, thyrsique triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur, maxime contra scorpionum ictus. Verum contra phalangia, B commixto uino ex aceto.

APPENDIX.

Sunt qui tantam inesse huic herbae uim contra oculorum uitia credant, ut radicem etiam a collo suspensam caliginem oculorum sanare posse dicant.

DE HIPPVRI CAP. CXX

NOMINA.

HIPPURIS Græcis, Equisetum, herba aut salix equinalis Latinis, recentioribus herbarijs uerbum uerbo reddentibus Cauda equina, Germanis *Rosßchwanz* / *Pferdschwanz* / *Rosßwadel* / *Ragenwedel* / *Ragenzagal* / *Kantenkraut* / *Schaffthow* nominatur. Nomen tam Græcum quam Latinum a caudae equinae imagine, quam comæ illius præseferunt, accepit. *Equisetum.*
cauda equina.
Hippuris cinerea.

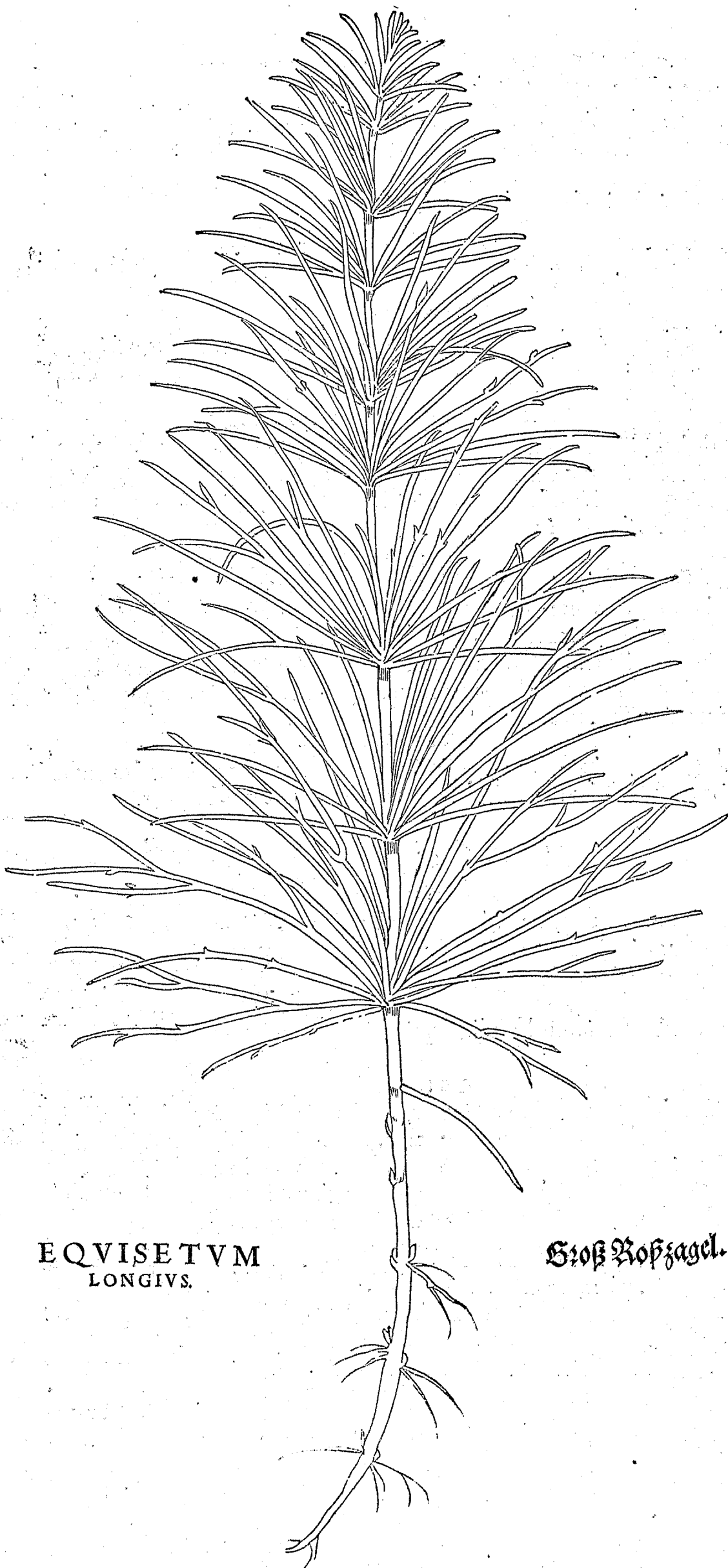
GENERA.

Eius duo sunt genera. Vnum longius, quod nonnulli ætatis nostræ herbarij ab asperitate quam obtinet Asprellam uocant. Hinc est quod materiarij fabri ligneæ pectinum & aliorum minorum operum ruditatem huius herbae scabritia in nitorem expoliant. Germanice *groß Rosßschwanz* dicitur. Alterum breuius est, ad abstergenda uasa aptum, Germani *klein Rosßschwanz* appellant. *Asprella.*

FORMA.

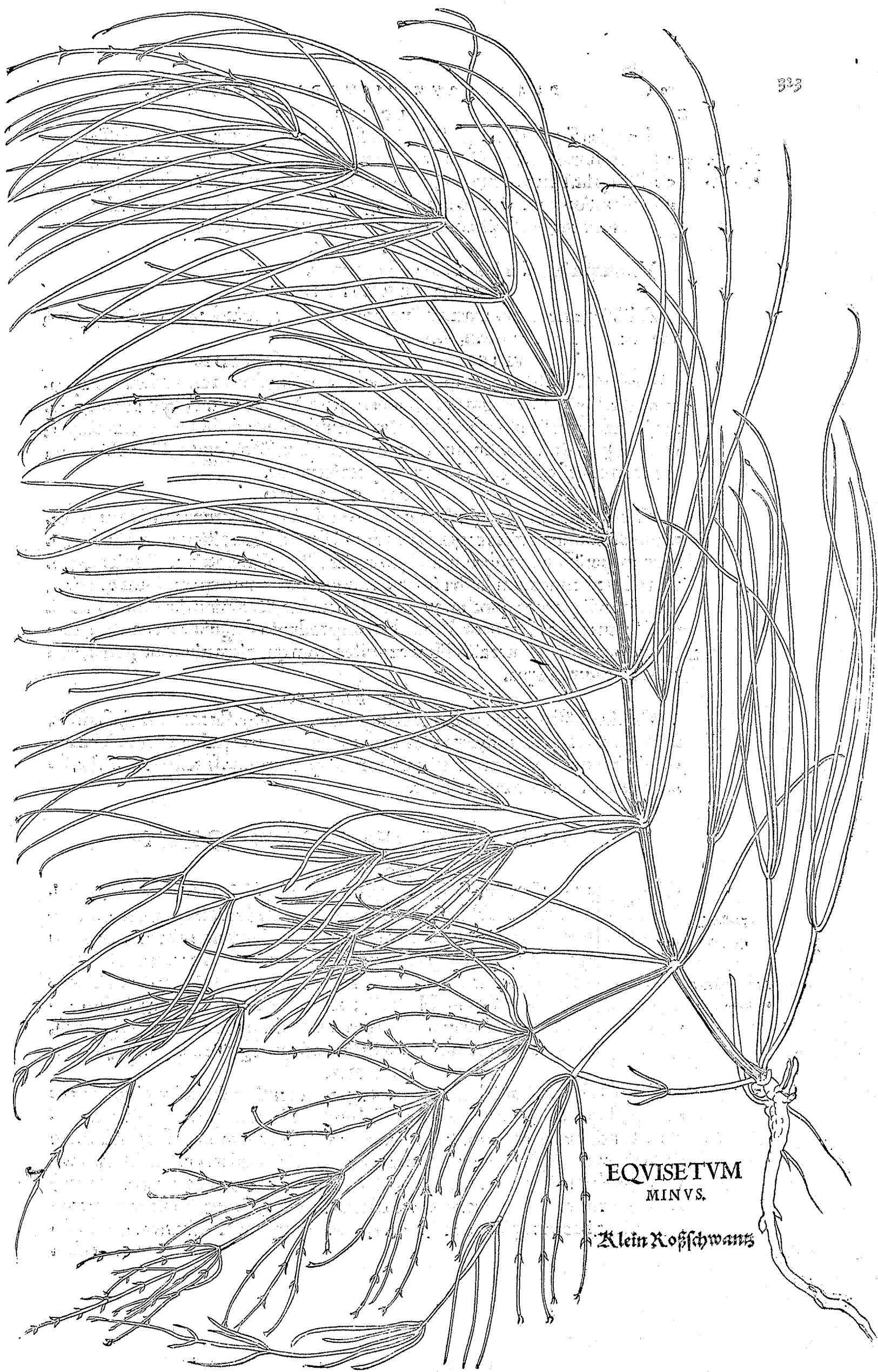
Primum Equiseti genus cauliculos habet inanes, leniter rubentes, subasperos, solidos, geniculis qui inuicem inseruntur dissectos, in quibus folia iuncea, crebra, & tenuia. In altitudinem adsurgit, scandendo proximas stipites comis circumfusa dependet multis, nigris ut equorum cauda. Radix illi est lignosa, dura. Alterum comas per interualla habet breuiiores, candidiores & molliores.

LOCVS.

EQVISE TVM
LONGIVS.

Groß Rospfagel.

EQUISETUM
MINUS.

Klein Rosschwanz

C

LOCVS.

καρπώδων.
ἐφ' ὧν.

Longius Equisetū in aquosis locis & scrobibus prouenit, nec eo in fossis prope aquas & umbrosis locis alia planta frequentior est, ut hoc nomine καρπώδων Græcis dictum sit. Neq̃ enim καρπώδων aliud est illis nisi terrę rima & fissura, ἐφ' ὧν etiam non alia ratione, quàm quod in aquosis produceretur, nominauerunt. Alterum in pratis inuenitur, nec ferè frequentius occurrit, inuisa fecnifecis.

TEMPVS.

Vtrunq̃ æstate suis in locis copiose prouenit.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem cum amaritudine facultatem, ac proinde ualenter simulq̃ citra mordicationem exiccantem, obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa adstringit, quapropter succus eius sanguinem ex naribus erumpentem sistit. Dysentericis cum uino potus confert. Vrinam cit. Folia cruenta uulnera glutinant trita & inspersa. Herba & radix tussientibus, orthopnoicis, ruptisq̃ sic currit. Quinetiam intestinorum diuisiones, uesicæ dissectionem, & intestinorum ramicem coalescere cogiq̃ folia in aqua pota feruntur.

EX GALENO.

Vulnera maxima conglutinat, etiamsi præfectos esse neruos contingat: præterea intestinorum ramices cogit. Cæterum ad sanguinis reiectionem, ad fluxū muliebrem, potissimum rubrum, ad dysenterias, & ad alia uentris profluvia generosum est medicamentum herba ipsa aut ex aqua, aut ex uino epota. Sunt qui de ea scriptum reliquerunt, quod nonnuncq̃ etiam uesicæ, & tenuium intestinorum uulnera succus ipsius sanauerit. Prodest etiam profluuiū sanguinis ex naribus, tum fluxu obnoxij in uentre affectibus ex austerorum quopiam uinorum potus, ac si febre teneatur ex aqua.

EX PLINIO.

Vis eius spissare corpora. Succus sanguinem ex naribus fluentem inclusus sistit, item aluum. Medetur dysentericis in uino dulci potus cyathis tribus. Vrinam cit. Tussim, orthopnoeam sanat: item rupta, & quæ serpunt. Intestinis & uesicæ folia bibuntur. Enterocœlen cohibet.

DE HIBERIDE CAP. CXXI.

NOMINA.

Nasturtium
agreste.

Agriocardamon
cur dicta.

ΒΕΡΙΣ, ἢ καρδαμυντὶς, ἢ ἀγριοκαρδαμῶν Græcis, Galeno & Paulo alio nomine Lepidion: Hiberis, Nasturtium agreste Latinis appellatur. Officinis nostris incognita. Germanis Gauchblüm / non alia ratione quàm quod plerosq̃ qui in illius notitiam nondum peruenerunt, infatuet. Potest etiam cōmodè dici wilder Kress. Cardamantice, & Agriocardamū Græcis appellata, quod radici odor insit Nasturtij: uel quod eius folia partim Nasturtio aquatico, quod à Dioscoride Sisymbrium cardamine dicitur, partim etiam hortensi, quod Cardamon Græcis nominat, similia sint: uel quod gustu Nasturtiū referant.

FORMA.

Folia Nasturtio similia habet, uerno tempore uirentia, cubitali longitudine, aut minore, flore lacteo, radicibus duabus, sed una apud nos frequentius, nititur, odore Nasturtij quamacerrimo. Ex qua nimirum descriptione omnibus perspicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse Hiberida: caulem enim cubitalem obtinet, foliaq̃ Nasturtio similia. Quæ enim à radice statim exeunt, aquatici, quæ uero in supremo caule emicant hortensis Nasturtij folia referunt. Verno quoq̃ tempore uirent, flos deniq̃ lacteus est, hoc est, in albo purpurascens: hunc enim Dioscoridem

NASTURTIVM
AGRESTE.

Gauchblum.

cridem uocare lacteum florem, satis testatur quarta Ranunculi species, cuius etiam florem, qui colore huic similis est, lacteum esse scribit. Semen quoque in fili quulis tam exiguum producit, ut, Plinio etiam teste, uix aspici possit: radicem autem exilem atque acrem, cui inest Nasturtij odor.

LOCVS.

Nascitur incultis locis, circa itinera & prata.

TEMPVS.

Verno tempore apparet, Aprili potissimum mense & Maio, duratq; ad æstatis initia, quo potissimum tempore lacteum florem fundit: initio enim purpureo colore maculatus uidetur: efficacior emq; usum obtinet, quod tum semen etiam in fili quulis proferat.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine calefacientium, ut Nasturtium, minus tamen eo desiccatur.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Radix calefacit & adurit. Vtilis est ad coxendicis dolores cum fuillo adipe salso, emplastri modo quaternis horis illita. Deinde in balneum descendatur, & oleo cum lana locus perungatur.

EX GALENO.

Similis Nasturtio tum odore, tum gustu, tum uiribus.

EX PLINIO.

Coxendicibus & articulis omnibus cum axungia modica utilissima, uiris plurimum quaternis horis, sceminis minus dimidio adalligata, ut dein in balneum descendatur in calidam, & postea oleo & uino corpus perungatur, diebusq; uicenis interpositis idem fiat, si qua admonitio doloris superfit. Hoc modo rheumatismos omnes sanat occultos. Imponitur in ipsa inflammatione, sed imminuta. Adalligata capiti cum Quinquefolio, epiphoras & si qua in oculis uitia sunt, emendat.

APPENDIX.

Recentiores herbarij eius herbæ cuius picturam damus usum probant contra pediculos si lixiuio incoquatur. Vnde colligere licebit, eam exiccandi & ex alto euocandi trahendiq; facultatem, haud secus atq; Nasturtium aut Sinapi, habere. Nam, Galeno lib. i. de composit. med. secundum locos, cap. vij. teste, medicamenta quæ phthiriasi medentur necessario exiccant atq; ex alto trahunt. Ut iterum euidentissimum sit hanc herbam, eo quod Nasturtij facultates obtineat, esse ueram Hiberidam, non obstante quod raro aut nunquam duabus, sed una potius & exili nitatur.

DE HIPPOSELINO CAP. CXXII.

NOMINA.

Officinarum
error.

Hipposelinum un-
de dictum.

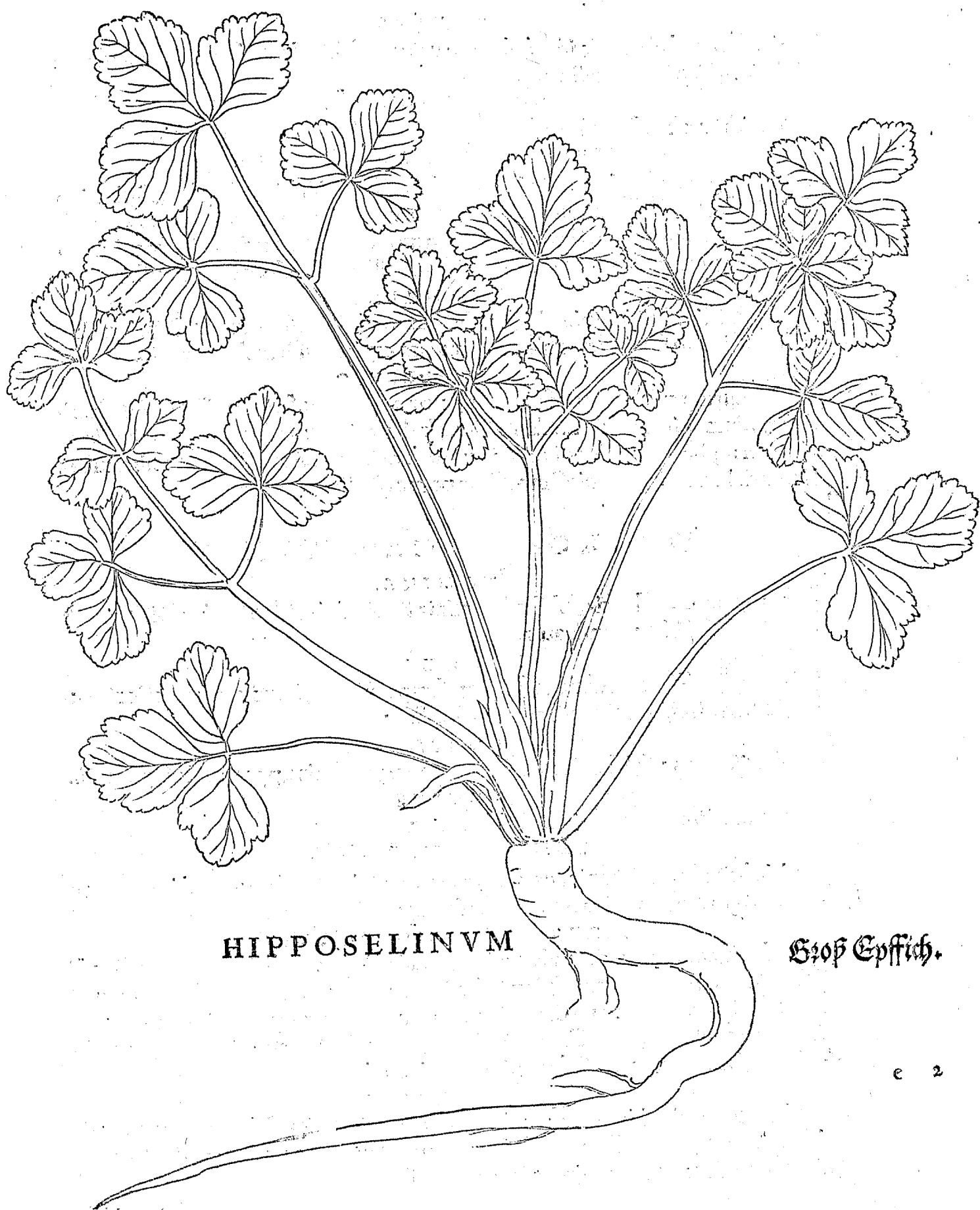
Olus atrum quare
appellatum.

PROSEAINON Græcis, Olus atrum Latinis dicitur: officinæ eius semine perperam pro Petroselino macedonico utuntur. Germanis groß Epffich/oder groß Eppich appellatur. Hipposelinon autem à magnitudine dictum est: siquidem Græci magnis & amplis rebus hippos præponere solent, adeo ut Hipposelinum Latinis nihil aliud nisi grande Apium sit. Olus autem atrum uel pullum à folijs, quæ atro colore nitent, appellatum esse uidetur.

FORMA.

Maius est hortensi Apio, caule cauo, alto, tenero, ueluti lineas habente, folijs latioribus, subpuniceis, Libanotidis coma, plena flore, in corymbos antequam defloreat cōgesta, semine nigro, oblongo, solido, acri, odorato, radice odorata, intus candida, ori grata, pro caulis magnitudine non admodum densa. Porro ne mireris quod picturæ non ex omni parte respondeat descriptio: neq; enim Hipposelinum integrum, & quod ad perfectam peruenit ætatem, floresq; & semen produxit, damus, sed id

HIPPOSELINVM

Gros Epfich.

sed id tantum quod primo erumpit. Radicem itaq; tantum & folia depingi curauimus, ut quæ Oleris atrî, cuius sæpè fit apud Dioscoridem mentio, forma, saltem in folijs & radice, esset, cerneret. Annitemur tamen ut aliquando integram eius herbæ picturam exhibeamus.

LOCVS.

Nascitur in umbrosis, & iuxta paludes.

TEMPVS.

Satum tardè prouenit, ideoq; factum ut integrè depictum dare nobis haud licuerit. Floret, Plinio teste, æstate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo ordine, ut Apium, & siccum in mediò tertij.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Estur olerum modo ceu Apium. Radix etiam cocta & cruda estur. Quinetiam folia & caules cocti manduntur, & per se aut cum piscibus præparantur. Crudaq; ad falgama condiuntur. Semen potum in mulso menses ducit. Rigore concussos calfacit potum & illitum. Vrinæ stillicidio auxiliatur. Radix eadem præstat.

EX GALENO.

Hippofelini similis Apio uis est, ualidior tamen. Mensium autem & urinæ cindæ potissimum facultatem habet, ut liquet ex capite eiusdem de Smyrnio.

EX PLINIO.

Olus atrum quod Hippofelinum uocant, aduersatur scorpionibus. Poto semine torminibus interaneis medetur. Itemq; difficultatibus urinæ semen eius decoctum ex mulso potum. Radix eius in uino decocta calculos pellit, & lumborum ac lateris dolores. Canis rabiosi moribus potum & illitum medetur.

D

DE IXO CAP. CXXIII.

NOMINA.

eoꝛ Græcis, Viscum Latinis & officinis, Germanis Mistel/oder Affolter nominatur.

FORMA.

Planta est fruticosa, lenta, semper uiuens, intus porracei coloris, extrâ subflaua, folijs buxi, acinis exiguis, sine flore.

LOCVS.

Nuncq; in terra, sed semper in arbore, quercu præsertim, pyro, mâloq; prouenit.

TEMPVS.

Autumni initio cum suis acinis decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

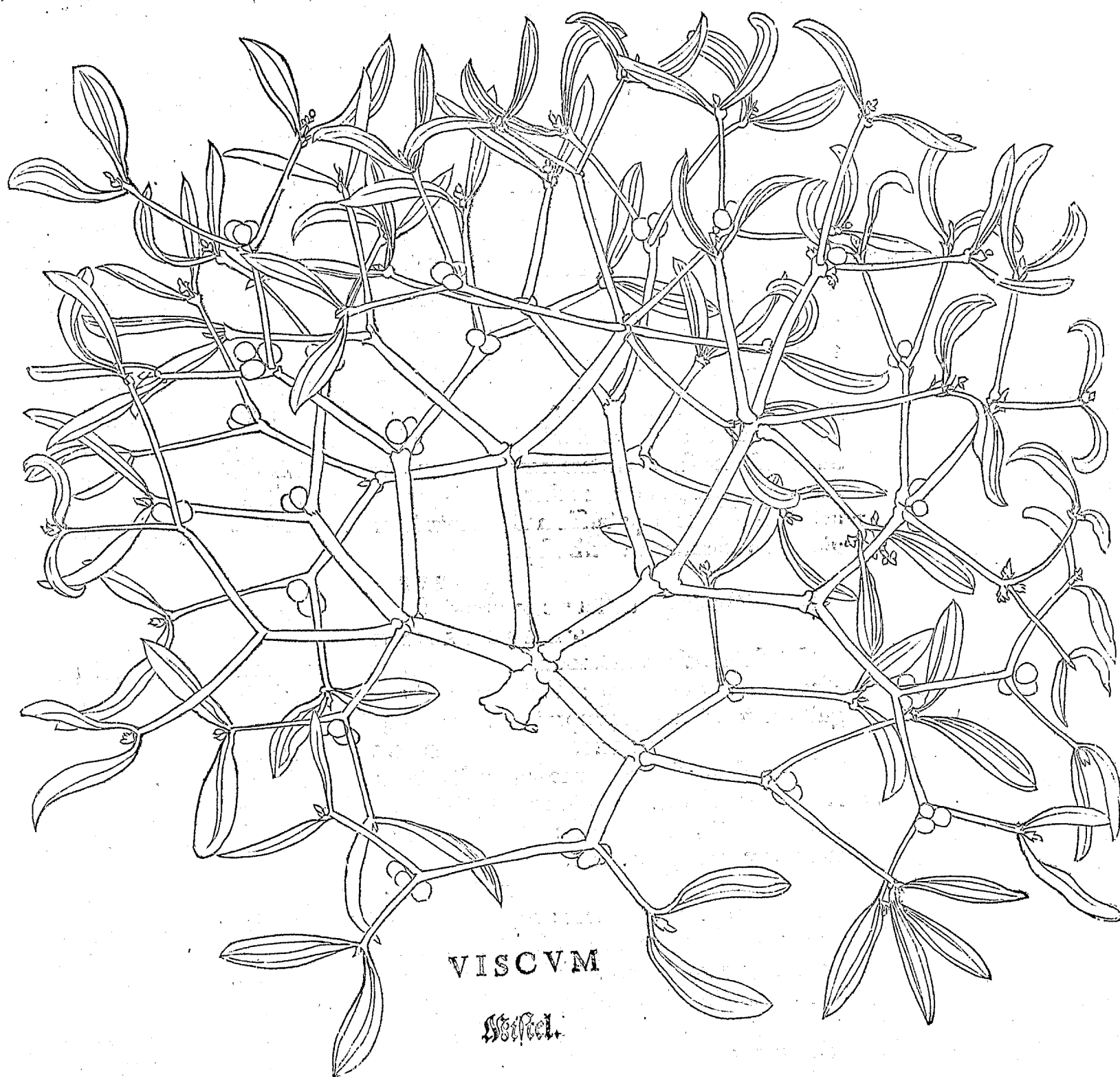
Calefacit cum acrimonia: ex plurima enim aëria & aquea, paucissima terrena constat. Igitur acrimonia in eo amaritudinem excellit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Discutit, emollit, attrahit: tubercula, parotidas, ceterosq; abscessus cum resina & pari cæra mixtum, maturat. Epinyctidas in splenio curat. Cum thure antiqua ulcera, & malignos abscessus mollit. Lienes cum calce, aut gagate lapide, aut alio coctum & impositum minuit. Cum auripigmento aut sandaracho illitum, ungues extrahit. Mixtum cum calce & fæce, uim suam intendit.

EX GALENO.

Valenter ex alto humores extrahit: nec tenues tantum, sed & crassiores, eosq; diffundit ac digerit. Est autem ex eorum genere quæ non protinus admota calfaciunt, sed quæ tempus requirunt, uelut Thapsia.

NOMINA.

Guadum.
Nilech.
Indicum.
Ofatis.

ISATIS Græcis, Ifatis Latinis uocatur. Gallis, ut in cōmentarijs suis testatur Cæsar, Glastum olim dicebatur, nunc Guadum. Germanis autem ad hoc nomen alludentibus, Weydt nominat. Arabibus Nil, Nilech, & Indicum, ut lib. i. Paradox. cap. uigesimo sexto monstrauius. Barbari deprauata uoce Ofatim appellant.

GENERA.

Duo Ifatidis sunt genera. Vna enim satiua, qua tingendis lanis infectores utuntur. Altera uerò syluestris, qua lanarum infectores haud utuntur. Priorem Germani simpliciter Weydt/alteram uerò cum adiectione wild Weydt nominant.

FORMA.

Satiua. Satiua folia habet Plantagini similia, sed pinguiora, nigrioraq; caulē duobus cubitis altiorē. Hec Dioscorides, qui reliquas notas, quę syluestri similes per omnia sunt, cōmemorare noluit. Ex syluestris tamen effigie faciliē quales sint æstimare poteris: *Syluestris.* hec em̄ teste Dioscoride, satiuae similis est, folia tamē maiora obtinet, ad Lactuce folia accedentia: caules etiā tenuiores, multifidos, rubicantes, qui in cacumine folliculos linguarū figura multos dependentes habent, in quibus semen, Flos ei luteus & tenuis.

LOCVS.

Ifatis satiua copiose in Germania prouenit, præsertim agro Erphordiano, cui magnum quæstum adfert. Viridem enim herbam trusatilibus molis premunt, ut herbaceā saniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis cōputrescere in æstate feruente sinunt. Hos cortinis infectoriæ coquunt officinæ, & laneos pannos, ac uellera demergunt, ut cœruleū imbibant colorem. Syluestris sua sponte in quibusdam Germaniæ locis nascitur, ut Tubingæ, ubi omnes uinearum maceries hac herba septæ uidentur.

TEMPVS.

Maior & Iunior mense florent, ac subinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Ifatis satiua ualenter admodum exiccantis, nondum tamen mordentis facultatis est: amara enim simulatque adstringens existit. Syluestris uerò acre quiddam, tum gustu, tum actione præfert: proinde ualentius quàm satiua desiccatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ifatidis satiuae folia omnia cedemata & tubercula illita discutere possunt. Cruenta uulnera glutinant. Sanguinis profluuiā sistunt. Vlcera phagedænica, herpetas, erysipelata, & putrescentia sanant. Syluestris eadem quæ satiua potest. Lienosis etiā pota & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Satiua magna ulcera durorum corporum glutinat, etiā si in capitibus musculorum fuerint, & sanguinis profluuiū laborantibus partibus utiliter illinitur. Tumores cedematodes mirifice discutit, simul & reprimat, omnibusq; ulceribus malignis mirabiliter resistit, etiā si putrescant, etiā si erodantur. Quod si quando laborantis natura ualidior appareat, folijs eius tritis aut panem, aut hordeaceā farinam, aut triticeam, aut polentam, pro uincente in unoquoq; affectu, miscere oportebit. Syluestris uerò potentissimē humidis putredinib; obstitit, ad cetera uerò iam comprehensa deterior: immoderatus enim & cum mordacitate desiccatur, talia namque irritantur hoc pacto, & phlegmone grauari incipiunt. Cæterum ob facultatis robur lienosis quoq; utilis est, quum altera prodesse nondum possit.

EX PLINIO.

Ifatidis folia trita cum polenta, uulneribus profunt. Sanguinem sistit. Phagedænas & putrescentia ulcera, & quæ serpunt, sanat. Item tumores ante suppurationē. Contra ignem sacrum, radice uel folijs prodest, uel ad lienes pota.

ISATIS
SATIVA.

Weydt.

ISATIS
SYLVESTRIS.

Wild Mustard.

NOMINA.

A

ITEA Græcis, Salix Latinis, Weiden/ oder Selber Germanis appellatur. Salix uero à saliendo dicta est, quod ea celeritate crescat, ut quasi salire uideatur. Sic etiam Iteam quasi Salicem uocauerunt Græci.

Salix cur dicta.

itea unde uocata.

GENERA.

Tria Salicis genera Theophrastus lib. iij. cap. xij. de historia plantarū recenset. Primā nigram nominari dicit, quod nigro aut puniceo cortice obducta sit. Secundam candidam, quod candido obducatur cortice. Tertiam coactę breuitatis ac pumilam, Helicen Arcadibus appellari scribit. Plinius etiam lib. xvij. cap. xxxvij. tria Salicis nomina cōmemorat: Viminalem, eandemq; purpureā: Vitellinam à colore luteo, graciliore priore: Gallicam, quæ sit tenuissima. Lucius Columella lib. iij. cap. xxx. eiusdem quoque tria facit genera, Græcam, Gallicam, & Sabinam, quam etiam Amerinam uocari à plurimis scribit. Græcam flauī coloris, Gallicam obsoleti purpurei, tenuissimiq; uiminis, Sabinam gracilibus uirgis atq; rutilibus esse asserit. Quæ sanè singula pulchrè cum ijs quæ Theophrastus tradit, conuenire uidentur. Nam primam Salicis speciem, quam Theophrastus nigram aut puniceam uocat, Plinius Viminalem, Columella uero Sabinam & Amerinam appellat, Germani uero Weiden nominant. Secundam speciem, quam Theophrastus candidam, Plinius Vitellinam, Columella autem Græcam uocat, Germani geel Weiden. Tertiam, quæ Theophrasto Helix dicitur, Plinius & Columella Gallicam appellant, Germani uero à tenuitate Klein Weiden.

Salix nigra.

Candida.

Pumila.

Viminalis.

Vitellina.

Gallica.

Græca.

Sabina.

Prima Salicis

species.

Secunda.

Tertia.

FORMA.

Salix breui caudice confurgit, ramis longis, è trunco extremo ueluti à capite prodeuntibus, lentis, flexilibus: folijs longis, subtus incanis, supernè uirentibus: flore seu nucamento squamatis compactili, lanuginoso, propendente, fructu qui facile ante maturitatem euanescat.

LOCVS.

Aquosis lætatur, ideoq; auctu perquam facilis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere. Ocyssimè amittit fructum, antè quàm omnino maturitatem sentiat, ob id dicta Homero ὀλεσίκαρπος, hoc est, frugiperda, Odyss. x. ubi sic canit: μακρὰ τ' αἰγυροὶ καὶ ἰτέαι ὀλεσίκαρποι. Fructum siquidem fert, Plinio autore, abeuntem in araneam antequam percoquatur.

TEMPERAMENTVM.

Salicis tum folia, tum flores, citra mordacitatem exiccantis sunt facultatis, ac modicè adstringunt. Cortex tamen eius siccior.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Adstringunt Salicis folia, fructus, cortex & succus. Folia trita cum exiguo pipere & uino pota ileosis conueniunt. Per se etiam cum aqua sumpta, præstant mulieribus ne concipiant. Fructus potus sanguinè expuentibus prodest. Cortex eadem præstat. Vtut & cum aceto subactus, clauos & callos illitus tollit. Ex folijs & cortice succus in putamine mālī punici cum rosaceo calfactus, aurium doloribus auxiliatur. Decocto eorum podagras foueri optimū. Furfures exterit. Excipitur etiam è Salice succus exciso cum floret cortice: in interiore enim eius parte concretus inuenitur. Vim autem habet exterendi quæcunq; pupillæ claritati obstant.

EX GALENO.

Salicis folijs ad cruenti uulneris glutinationē quis uti posset. Verū floribus eius maximè propè omnes utuntur medici ad exiccantis emplastri preparationē: est enim uis eorum desiccatoria: habent etiam quandam adstrictionē. Sunt qui succum ex ea expressum, medicamen feruent mordacitatis expers & exiccatorium, ad multas

res uti-

PRIMUM SA-
LICIS GENVS.

Rot Weiden.

335

ALTERVM SALI-
CIS GENVS.

Geel Weiden.

336

TERTIVM
SALICIS GENVS.

Klein Weiden.

A res utile. Haud enim inuenias quid ad plures res utilius medicamento citra mordacitatem exiccante, quod paulum etiam adstringat. Porro arboris cortex similem facultatem obtinet, tum floribus, tum folijs, nisi quod temperaturæ sit siccioris, uelut omnes cortices. Sed hunc quidam comburunt, eiusque cinere utuntur ad ea omnia quæ ualenter desiccare oportet. Nam clauos quos uocant, callos, myrmeciasque tollunt, aceto ipsum macerantes acri. Nonnulli autem dum floret Salix, corticem eius incidunt, & succum quendam colligunt, utunturque ad ea quæ pupillas obfuscant, extergente uidelicet simulque tenuium partium medicamine. Vt uero illo ad multa alia quis posset, siquidem talis sit.

EX PLINIO.

Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit. Sed si prius colligatur, sanguinem reijcientibus prodest. Corticis è ramis primis cinis, clauum & callum aqua mixta sanat. Vitia cutis in facie emendat, magis admixto succo suo. Est autem hic trium generum. Vnum arbor ipsa exudat gummi modo. Alterum manat in plaga cum floret, exciso cortice trium digitorum magnitudine. Hic ad purganda quæ obstant oculis, item ad spissanda quæ opus sunt, ciendamque urinam, & ad omnes collectiones intus extrahendas. Tertius succus est detruncatione ramorum à falce destillans. Ex ijs aliquis cum rosaceo in calyce mali punici calfactus, auribus infunditur: uel folia cocta, & cum cera trita imponuntur. Item podagricis. Cortice & folijs in uino decoctis fouere neruos utilissimum. Flos tritus cum folijs furfures purgat in facie. Folia trita & pota intemperantiam libidinis coercet, atque in totum auferunt usum sæpius sumpta.

B DE CAPNO CAP. CXXVI

NOMINA.

AFNOZ Grecis, Fumaria Latinis: officinis Fumus terre, Germanis Erdrach/Daubentropff/Kasentörbel appellatur. Fumaria uero hæc herba dicta est, propterea quod succus eius oculis inditus, ueluti fumus lachrymas mouet, oculosque mordicat.

Fumus terre.
Fumaria unde dicta.

FORMA.

Fruticosa herbula est, Coriandro similis, tenera admodum: folijs candidioribus, cineracei coloris, undique numerosis: flore purpureo.

LOCVS.

Nascitur in segetibus hordeaceis, hortis, uineis, sepibus, & macerijs, alijsque locis incultis atque pinguibus.

TEMPVS.

Carpitur in fine Maij mensis & Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Capnos calida & sicca in secundo esse uidetur ordine, id quod ex gustu patet: acris enim & amara est.

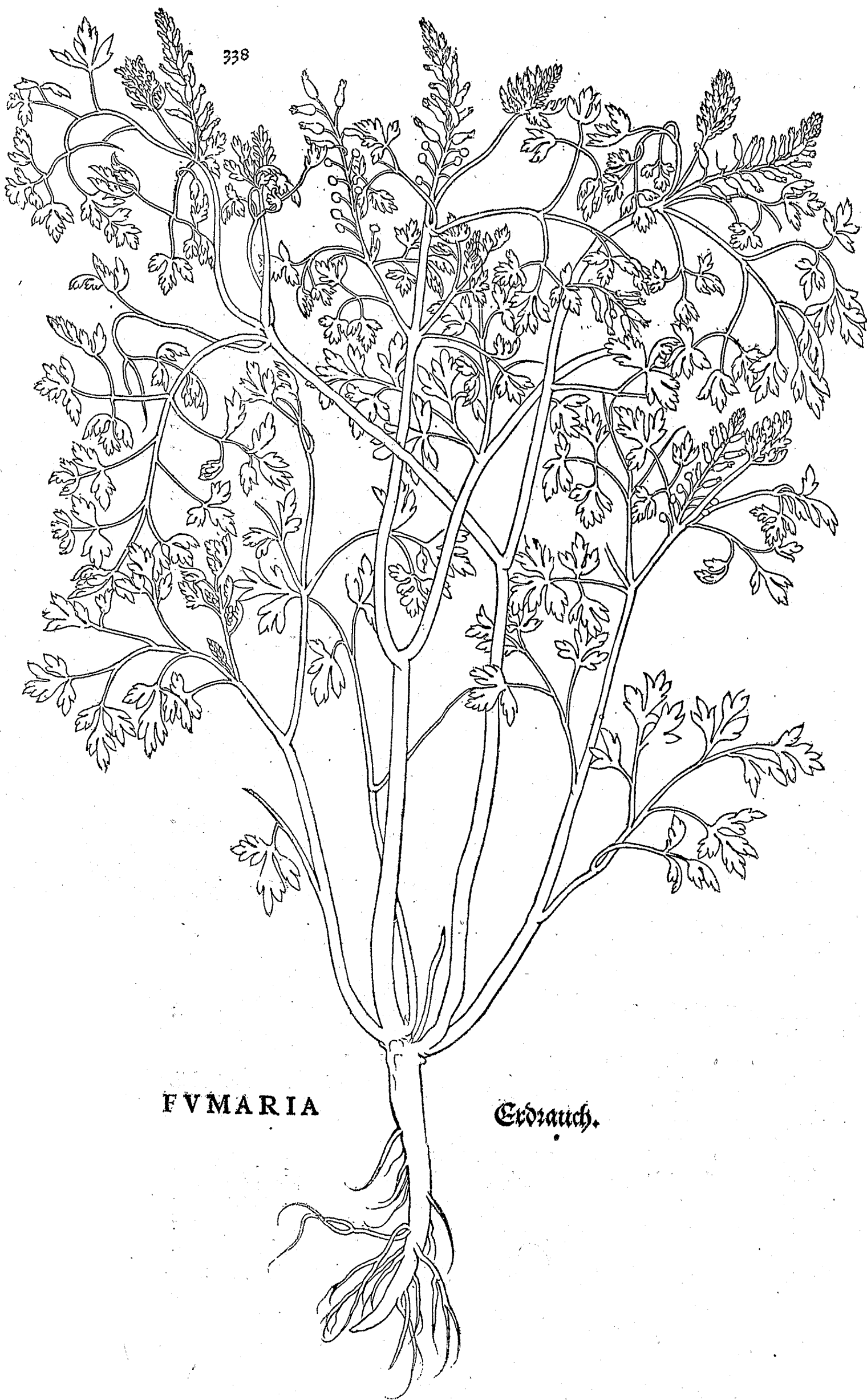
VIRE. EX DIOSCORIDE.

Huius succus acris est, uisum acuit, lachrymas ducit, unde & nomen traxit. Illitus cum gummi duplices palpebrarum pilos renasci non finit. Comanducata herba biliosam urinam trahit.

EX GALENO.

Capnos acris simul & amaræ qualitatis est particeps, nec tamen planè expers est acerbæ. Quamobrem biliosam urinam multam prouocat, sanatque iecinoris obstructions & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, non parum lachrymarum trahens, uelut ipse fumus: nam hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea uti solebat ad stomachum roborandum, unaque uentrem lubricandum. Siquidem herbam

FUMARIA

Erdrauch.

A primum deficcata condebat: dein cum uti uolebat subductionis quidem gratia melicrato inspergebat: roborandi uero causa, uino nimirum diluto.

EX PLINIO.

Claritatē facit inunctis oculis, de lachrymationemq; ceu fumus, unde nomen accepit. Eadem euulsas palpebras renasci prohibet. Bilem per urinam trahit.

DE CICI CAP. CXXVII

NOMINA.

KIKI, ῥιϋίνιον Græcis, Ricinus Latinis, Mauritanis Kerua, officinis nonnullis Cataputia maior, quibusdā etiam Pentadactylon & Palma Christi, quod scilicet eius folia in humanæ manus effigiem articulentur: Germanis Wunderbaum/oder Creugbaum dicitur. Croton autem & Ricinus à similitudine animalis, quod semen eius referre uidetur, nominata est. Sunt enim Græcis ῥιϋίνιον, & Latinis Ricini, insecta animantia, quæ canibus præsertim adherent, quibus cibi nullus exitus est, colore liuido, nullis discreta membris, in globum continuè crescentia, donec plenius saginata, post aliquot dies sponte sua decidunt. Hinc est quod à Germanis nostris Zedentörner nominentur.

FORMA.

Arbor est parue fici magnitudine, folia Platano similia habens, maiora tamen, læuora & nigriora. Caudices uero & ramos arundinis modo concauos. Semen in uuis racemisue asperis, quod cortice nudatum, Ricino animali simile est. Quæ descriptio ita picturæ quadrat, ut nihil magis.

LOCVS.

B Nascitur nusquam in Germania nostra, nisi solum fuerit. Solum autem semel copiose prouenit. Sine difficultate etiam passim iam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Carpitur Autumno dum semine abundat.

TEMPERAMENTVM.

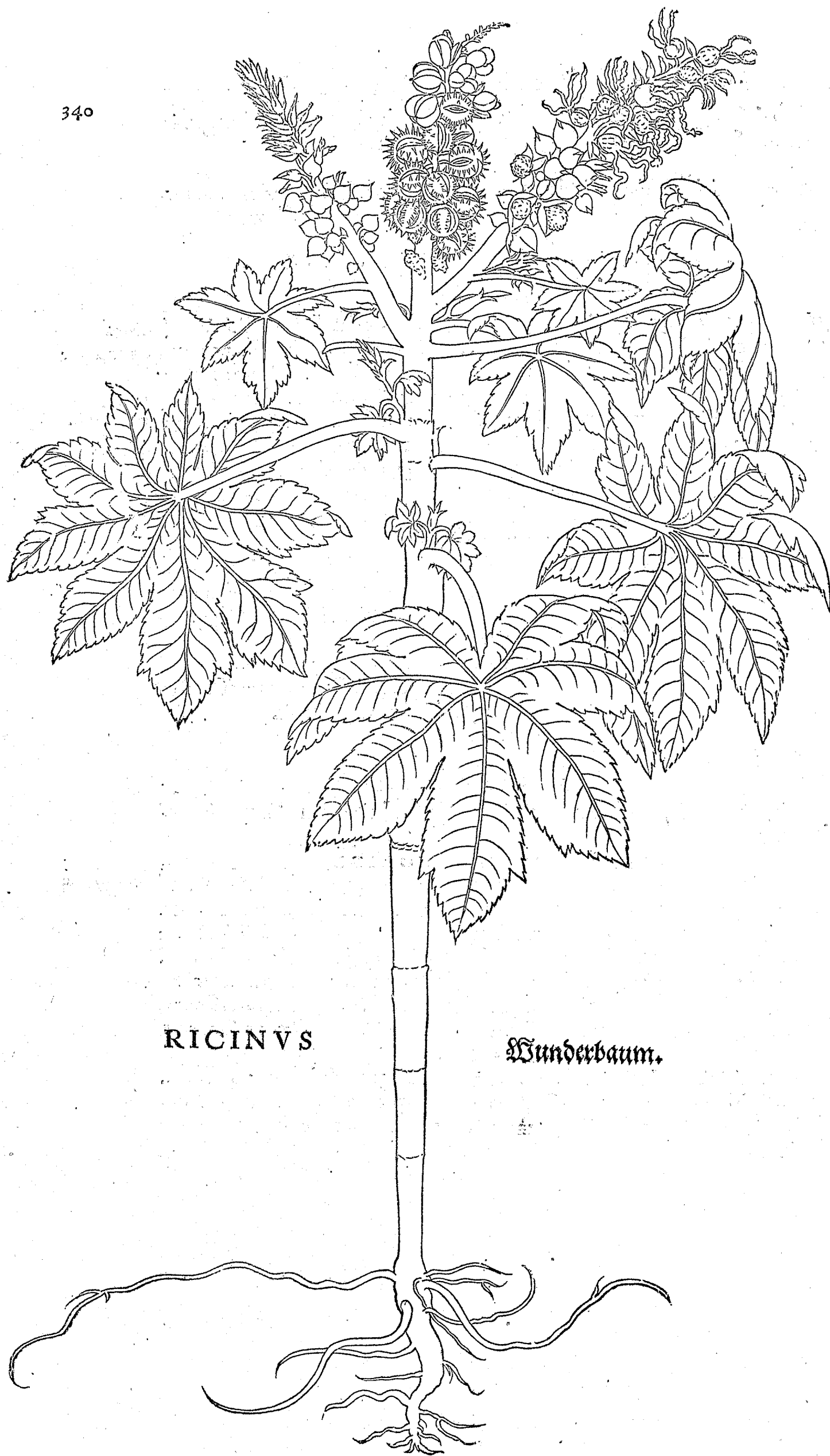
Ricinus in secundo uel summum tertio ordine calefacientium & siccantium esse apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ex semine Ricini oleum nomine Ricinum exprimitur, ad edendum minime aptum: alioquin tamen lucernis & emplastris utile. Grana triginta numero putaminibus purgata, trita & pota, pituitam, bilem, & aquam per aluum deiciunt. Vomitiones etiam mouent. Est uero iniucunda admodum & laboriosa huiusmodi purgatio: stomachum enim ualide subuertit. Tusa & illita uaros, maculasq; sole contractas purgat. Folia trita cum polenta, oculorum oedemata & inflammationes sedant, mammasq; turgentes cohibent. Per se aut cum aceto illita ignes sacros restinguunt.

EX GALENO.

Semen Ricini, quod etiam purgat, extergendi & digerendi facultatem obtinet. Sic uero & folium, sed undequaq; debilius. Oleum quod ex semine conficitur, tum calidius, tum tenuiorum partium, quam est oleum commune, ac proinde quoque digerit.

RICINUS

Wunderbaum.

NOMINA.

IPSION græcè, Spina mollis, Buglossum magnum latinè nominatur: Buglossa.
officinæ, necnon herbarij Buglossam uel Linguam bouis uocant. Cir- cirsion cur dicta
sion autem eò quod uarices, quos Græci κίρσιον nominant, sanet, dicta est.
Germanis Schsenzung appellatur.

GENERA.

Nos duo damus genera, quorum unum Germanicum, alterum uerò Italicum est, in quo omnia sunt maiora.

FORMA.

Caulis est tener, duum cubitorum, triangularis. Ab inferiore parte foliolis roseorum figura, angulos spinosos per intervalla, sed molles habentibus. Folia Buglossi similia, modicè hirsuta, longiora, albicantia, extremitatibus aculeata obtinet. Cacumen in caule orbiculatum, hirsutum, in quo capitula in summo purpurea, quæ in lanugines euanescent. Hæc sanè descriptio satis monstrat, Cirsion esse Buglossam hodie uocatam, cum ei deliniationes omnes, nulla ferè reclamante nota, conueniant. Siquidem caulis ei tener, bicubitalis, triangularis, spinosis per intervalla angulis, sed mollibus & innoxijs aculeis. Folia Buglossi similia, longiora tamen, aut lege, *μυγώρεα*, hoc est, minora, cum Plinio: subcandida, leniter hirsuta, in extremis partibus aculeata. Cacumen quoque caulis circinatum, hirsutum, in quo capitula purpurea. Et si uero reliqua omnia conueniant, tamen capitula purpurea non abeunt in pappos neq; in nostra, neq; in Italica. Buglossa nostra. Locus Dioscoridis emendatur.

LOCVS.

Producitur locis cultis & incultis, arenosis potissimum & petrosis. Italicum etiam hodie in multis hortis magna copia nascitur.

TEMPVS.

Carpitur Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

In primo calefacere & humectare ordine apparet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radice Cirsij laboranti loco adalligatam, dolores uaricum sedare Andreas scripsit.

EX PLINIO.

Hanc herbam radicemue eius adalligatam, dolores uaricum sanare tradunt.

APPENDIX.

Non plures iam commemoratis facultates Cirsio, Dioscorides & ueteres alij tribuunt. Videant igitur nostre ætatis medici, ne temerè Buglossæ suæ quas non obtinet uires adscribant.

342

CIRSIVM
ERMANICVM.

Leutisch Gchsenzung.

343

CIRSIVM
ITALICVM.
Welsh Dicksenung.

f 4

C

NOMINA.

Coriandrum.
Corion quare uo-
catum.

κόςπος.

id genus est, quod Latinis cimex dicitur.

OPION, κόςπος Grecis: Corion seu Coriannon Latinis, uulgo & of-
ficinis Coriandrum, Germanis, qui latinam seu officinarum appellatio-
nem imitantur, Coriander nominatur. Corio nomen fecisse cimices
uerisimile est, quos folia & caules eius olent: κόςπος enim Græcis infecti

FORMA.

Caulis Corianno exilis, sesquicubitalis, ramosus. Folium dum primū erumpit
Adianti, dein Fumariæ, odore graui. Flores candidos. Semen rotundū ac nudum,
firmum & diutinum. Radicem breuiusculam, ligneam, neq; admodum fibratam.

LOCVS.

Amat terram pinguem, Palladio teste, sed & macro solo nascitur. Nunquam au-
tem nisi satum prouenit.

TEMPVS.

Autumno dum semine prægnans est carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Coriandri temperamentū minimè frigidum ac simplex est, sed uariè coalitum &
compositū. Est enim copiosæ quidem amaritudinis particeps, quæ in tenui simul ac
terrestri substantia fundat: sed & aquosæ humiditatis tepidæ ei nō parum inest. Ha-
bet etiā adstrictionis nōnihil, sicut paulò post ex Galeni uerbis clarius innotescet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Hæc Dioscoridis
uerba paulò post
Galenus exhibet

Vim refrigeratoriā habet Coriandrum, unde illitum cum pane aut polenta ery-
sipelatis, & herpetibus medetur. Epinyctidas, testium inflammationes, carbuncu-
losq; cum melle & uua passa sanat. Cum lomento strumas & tubercula discutit.
D Lumbricos semen cum passo potū pellit, genituramq; augeat. Largius tamen sum-
ptum, mentem non sine periculo mouet, quapropter copiosiorē & cōtinuum eius
usum cauere oportet. Succus cum cerussa, aut argenti spuma, necnon aceto & rosa-
ceo illitus, arduentes in summa cute inflammationes iuuat.

EX GALENO.

Dioscorides re-
prehenditur.

Coriannon siue Corion, aut utcuq; uocare lubet. Vetusiores Græci Corian-
non nominabāt, ac recentiores omnes medici Corion appellitant, sicut & Diosco-
rides refrigeratoriā esse herbam dicitans, sed perperā. Siquidem ex contrarijs con-
stat facultatibus, plurimū habens amaræ essentiae, quam ostendimus esse tenuium
partium, & terrenam, nec modicum etiā aqueæ humiditatis obtinentē, quæ est fa-
cultatis tepidæ. Habet autem & adstrictionis paxillum. Ex quibus omnibus ua-
riè quidem agit ea quæ scribit Dioscorides, & non tantum ex refrigeratione. Cæte-
rum ego cuiusq; particulatim actionis causam enarrabo, tametsi propositum fue-
rat mei unius duntaxat hoc in libro sententiā expromere. Sed fortè nihil obstabit,
imò si uerum fatendum est, proderit nōnihil superiores methodos, quæ in paucis
medicamentis sunt dictæ, hunc in modum reperere. Primum ergo nō Dioscorides
tantum, sed & alij complures medicorū indeterminatè & citra limitationē de mor-
bis pronunciant, sicut sanè hac quoq; tempestate non paucos reperias medicos insi-
gnes, præter alia, hac in re maximè hallucinantes. Interdum enim atra, liuida, frigi-
daq; reddita parte quæ erysipelas habuit, nec amplius refrigerantia poscente medi-
camenta, ceu antea, sed ea quæ infixum parti præter naturam humorem euacuent,
ij tamen refrigerare perseverant. Aliquando autem ad digerentia quidē transeunt,
cæterum erysipelas sanare dicunt. Et sanè scribunt incipientibus etiamnum & cre-
scentibus erysipelatis alia cōuenire medicamenta, aliaq; declinantibus. Verum res
ita non habet. Neq; enim erysipelas etiā uocari debet posteaquam inflammatio
eius

CORIANDRUM

Coriander.

c eius & feruor, ac biliosum illud abierint: neque quæ facultate sunt frigida, neque quæ illa sanant, remedio esse putandum est, sed uelut si uel initio protinus aut percussis, aut alia de causa quauis tumor in parte quapiam aut liuidus, aut niger extiterit, eum frigidum esse affectum existimabis, & quæ digerant excalfaciantque poscere: ad eundem modum si calida affectio in frigidam reciderit, negligenda quidem prior est, sed secunda alio nomine appellanda. Aut si displicet nominis mutatio, saltem sicut aliqui alia scribunt principij, alia declinationis remedia, haud frigida esse autumantes declinationis remedia, concedendum sane est, si cui ita placet, ut talis affectio etiam erysipelas uocetur: sed eam etiam calidam dicere ubi iam refrigerata est, id uero nequaquam concedendum. Itaque ne quod tunc ei auxilio est, refrigeratorium esse credamus, sicut Dioscorides Coriannon, quod, ut ipse ait, cum pane aut polenta illitum erysipelas sanet. Nam quod exquisitum est erysipelas, & iam utique inflammatum & flauum est, nequaquam cum pane sanabit Coriannon, sed illud quod iam refrigeratum est. Proinde nos superioribus uoluminibus, quum determinata ac definita experientia cuiusque medicamenti facultatem explorandam censuimus, quam maxime fieri posset simplicissimum eligi affectum consulimus. At plerique medici, neque quod uel plurimi morborum protinus ab initio compositi inuadant, norunt, neque quod alius affectus sit erysipelas exactum, alius uero is qui uocatur ab omnibus nobis usitate, ut à ueteribus quoque, phlegmone. Alij autem inter hos medij plurimi, partim ut sic dicam erysipelata phlegmonode, partim phlegmonæ erysipelatodes. Ac inuenias nonnunquam ubi neutrum uincat, sed ad unguem paria sint. Quinetiam nonnunquam cedematodes esse erysipelas conspicitur, sicut aliud scirrhomodes, ut compositorum morborum haud paruus acruetur numerus. De quibus copiosius cum alibi differuimus, tum in libris de curandi ratione. Dicitur autem & nunc, quoad saltem eorum meminisse necesse est, quod exactum erysipelas haud unquam ab antedicto cataplasmate curari possit. Voco autem exactum, quum à biliosa fluxione pars impleta fuerit. Porro quod longe à refrigeratione absit Coriandrū, uel ex his quæ ipse scripsit Dioscorides discere licet. Nam strumas, inquit, cum lomento discutit. Quod uero nullum refrigerantium medicamentorum idoneum sit discutiendis strumis, uel ipsum Dioscoridē non dubitare arbitror, ut qui sexcenta scripserit medicamenta strumas sanare potentia, quæ omnia temperie calida, & actionibus digerentia esse confessus est. Hactenus Galenus: cuius quidē, etsi prolixa sint, uerba ideo recensere placuit, ut uulgi & nonnullorum etiam medicorum errorem detegeremus, qui præter ueritatem Coriandri temperamentum esse frigidum asserunt. Denique ut ex hoc loco discerent studiosi, quam periculosum sit Dioscoridis ac aliorum ueterum scripta sine limitatione sequi. Admonitos quoque lectores esse uolumus, hoc caput ex eorum esse numero, in quo Galenus à Dioscoride dissentit.

Libro xliij.

Exquisitum erysipelas.

Periculosum Dioscoridis scripta sine limitatione legere.

EX PLINIO VALERIANO MEDICO.

Non dubitanter Coriandro refrigeratrix potestas datur, non tamen simplex, ut prudentissimè Galeno uidetur, sed cui quaedam portio austeritatis immixta sit, inde quod quaedam ex eo uitia curantur, quæ nunquam omnino curaret, si sola uirtute frigida niteretur. Cum melle & uua passa tritū & impositū, omnes tumores collectionesque compescit. Præcipue tamen isto genere medicaminis doloribus testium subuenit. Succo mali granati et oleo in potione permixtum, animalia interaneis innata persequitur. Semen ex aqua potum solutionē uentris stringit. Scriptū à multis legitur tria Coriandri grana tertianas excludere ante accessione si fuerint deuorata. Iisdem quoque repellendis efficax est ipsum Coriandrū ante solis ortum ignorantī ceruicali uiride subiectū. Mirum est quod Xenocrates tradit, si unum seminis granū foemina biberit uno die menstrua contineri, biduo si duo, & totidē diebus quot grana sumpserit.

Eadē ferè sunt quæ alter Plin. lib. naturalis histo. xx. cap. xx. scribit, ideoque omittere placuit. Tantū addit, Marcum Varronē putare Coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptā æstate seruari.

APPEN-

APPENDIX.

A Non transeundum silentio erit quod Dioscorides hic diligenter monet, Coriandri copiosum & continuū usum esse fugiendum. Ideoq; errare uehementer recen- Coriandro nō co-
piose & continuo
utendum.
tiores medicos, qui eo tam frequenter, potissimum ad caput roborandū, cui infen-
sissimum est, utuntur, manifestius est quā ut probatione indigeat. A quo sanē er-
rore uel id saltem retrocare eos deberet, quod idem Dioscorides, libro sexto, Co-
riandrum inter uenena connumeret.

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonum est, & eundem corroborat. Cibos in uentriculo donec probe
cōcoquantur retinet. Tostum igne uentrem sistit. Prodest ad phlegmonas & cali-
das temperaturās. Sanguinis profluuiū potum, & si imponatur, compescit. Cum
uino potum, lumbricos educit: immodicus tamen eius usus delirium facit. Hu-
ius etiam succus potus uenenum est & occidit. Qui enim hunc bibunt, muti fiunt,
& desipiunt.

DE CASSYTHA CAP. CXXX.

NOMINA.

K A Z Y Θ A recentioribus Græcis: Cassutha, y litera in u transeunte, ut
sæpè fieri solet, Latinis appellatur: officinis & herbarijs nostræ ætatis
hinc deflexa quadam pristini nominis umbra, Cuscuta dicitur, cum pri-
mum Cassutha, dein cōuersa Cascutha, postremo Cuscuta coeperit ap-
pellari. Sunt qui podagram lini uocant, quod quasi compedibus id cui infederit illi Podagralini.
get, nec uinctum eo facile possit extricari. Germanis *Silztraut* / *oder* *Slachsselden* /
B *oder* *Todtern* dicitur. Errant qui Dioscoridis Androsacen esse putant, cum uete- Androsace non
est Cassutha.
res Græci, quod sciam, de Cuscuta hodie dicta, nihil memoriæ prodiderunt. Pli-
nius tamen lib. xvi. cap. ultimo, eius uidetur meminisse ijs uerbis: Est & in Syria her-
ba quæ uocatur Cassythas, non tantum arboribus, sed ipsis etiam spinis circumuol-
uens sese: Cassytas enim legendum non Cadytas: sic enim codices aliquot Plinia- Plinij locus
emendatus!
ni, ut in suis annotationibus doctissimus Hermolaus admonet, ijsq; emendatiores,
habent. Iam igitur memoria Plinij Cassytas herba suo nomine Syriaco uenerat in
Latium, quod multis postea seculis usurpantes tam Pœni quā Arabes, suis scri-
ptis protriuerunt. Quod autem Plinius sine spiritu protulit, id librariorum culpa
factum esse suspicor, qui inuertentes mutarunt Cassythas in Cassytas.

FORMA.

Herbosis fruticibus adnascitur, earum adminiculo fulta: radice nulla, sed uelut
ab alarum sinu prodeunte cirro capillamentoue miræ longitudinis, statim ab eius
ortu sese ramulis conuolvente. Quæ iam ueluti clauiculis nixa, sensim proserpens
herbarum fastigia scandens, & crebris uolutionibus opere topiario per uertices ro-
tata, comas herbarum complectitur: tam uolubilis illi natura est. Folijs uidua cerni-
tur. Florem fundit album, semine quoq; scatet tenui. Cirri dilutior rutilant purpu-
ra, nōnunquam ex rubro rufescunt, fidibus lyrarum crassitie pares.

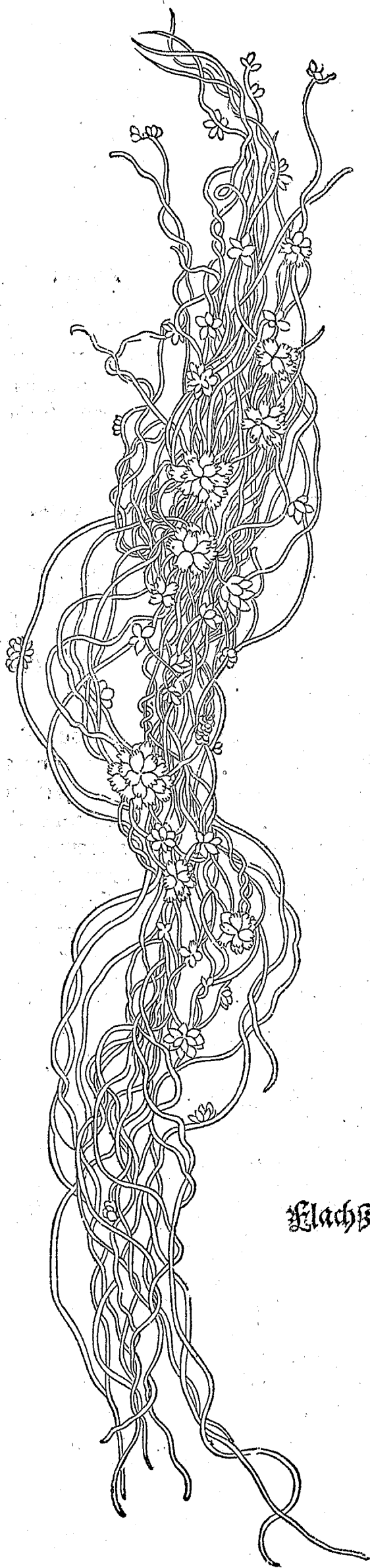
LOCVS.

Non in terra, sed in herbis arboribusq; passim nascitur Cassythas, quas tam spif-
so sæpius irretit cōtextu, ut tentorij modo herbosum cespitem à sole uindictet. Non
nunquam cacuminib. impendens stirpes humi deturbat, propriamq; parentē suis
laqueis strangulat, aut continuo materni alimenti suctu perducit ad tabem.

TEMPVS.

Æstate, Iulio potissimum & Augusto mensibus, maximus illius in Germania
prouentus esse solet: hoc enim tempore tanta eius est luxuria, ut mole sua stirpes
oneratæ ferè procumbere uideantur.

TEMPERA-

CASSIA

Flachseiden.

TEMPERAMENTVM.

A In primo calefacientium abscessu seu ordine, & desiccantium secundo statuen-
dum: quandam enim resipit amaritudinem.

VIRE S.

Abstergerendi naturam obtinet, & cum quadam adstrictione roborandi faculta-
te praedita est. Iecinoris impedimenta laxat, infarcti & obstructi lienis expedit ui-
tia, uenas pituitosis atq; biliosis exonerat humoribus, pellit urinam. Regio morbo
subuenit qui iecinoris obstructionibus contrahitur. Febris ijs auxiliatur quæ
pueros male habent: sed usu nimio stomachum sua adstrictione grauat: uerum no-
xa tollitur, si Anisi momentū adijciatur. Natura eius flauam bilem per aluum exi-
gere, sed efficaciorē cum Absinthio præbet effectum. Hæ quidem ex Pœnorum
ac Arabum sententia facultates Cassuthæ tribuunt, qui utiq; uires illius longè ma-
gis gliscere pollicentur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Hinc est quod hanc
forsitan ueteres Græci, quamuis triualem, eo nomine subticuerunt, quod natiuas
sua merito parentis dotes adsciuisset, è sinu cuius uernaculum ebibens humorem
aleretur. Nam ut testatum iisdem Arabicæ factionis medici reliquerunt, si calidæ
insidet herbæ arboriue, calidam sortietur facultatem, & si decubuerit frigidæ, uim
sibi frigidam uendicabit.

DE CESTRO CAP. CXXXI.

NOMINA.

B ESTRON græcè, Betonica seu Vetonica latinè: in officinis antiquū no-
men retinuit, Braumbetonick germanicè appellat. A uarietate autem
& copia remediorū, Cestron à Græcis dicta est: hac siquidem uoce opus *Cestron unde dicta.*
interpunctū, ac uicē pictum nominauere. Libri etiam à uarietate subie-
cti, ab aliquot Græcis hoc titulo inscripti sunt. Plinius quoque aliquando Ebur ce-
strum, id est, picturatum dixit, Betonica uerò ab inuentoribus Vetonibus, Hispa- *Betonica.*
niæ populis, nominata est.

FORMA.

Herba est caulem tenuem obtinens, cubiti altitudine, aut maiorem, quadrangu-
lum. Folia longa, mollia, quernis similia, per ambitum incisuris diuisa, odorata, pro-
pe radicem maiora. In summo caulium semen ueluti Thymbræ spicatum inest. Ra-
dices subsunt tenues ut Ellebori.

LOCVS.

Nascitur in pratis, syluis, montosis, frigidis & opacis locis, ideoq; Græcis *Ψυχρότερον* *Ψυχρότερον*
φον uocata est.

TEMPVS.

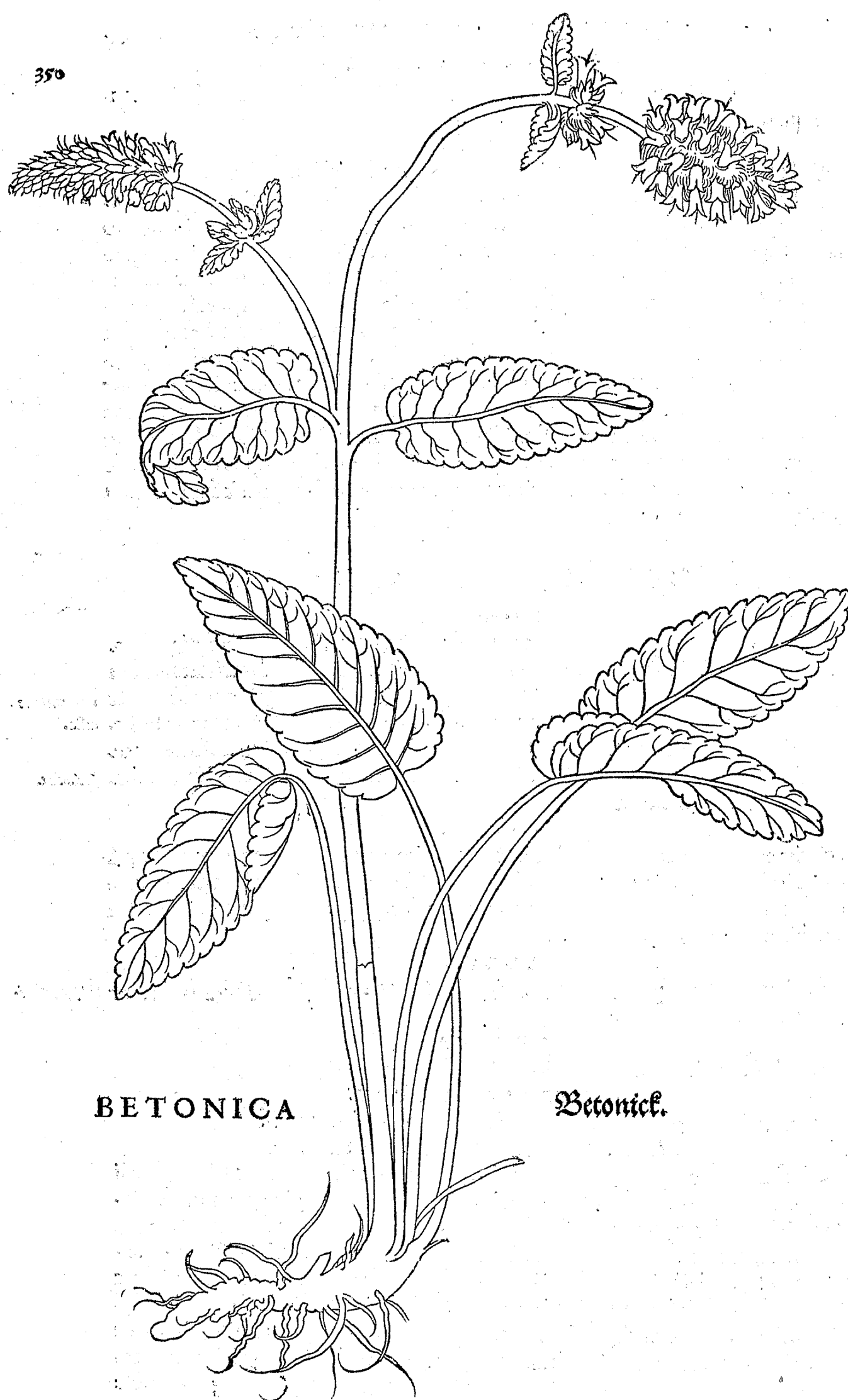
In Maio & Iunio mensibus floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca in primo ordine completo, aut in medio secundi.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Folia Betonicæ carpunt & siccantur plurimos ad usus. Radices cum hydromeli
te potè, pituitosam uomitionē eliciūt. Folia dantur ruptis, cōuulsis, uulua affectio-
nibus, & eiisdē strangulationib. drachmē unius pondere cum hydromelite. Ternē
in uini sextarijs duobus cōtra serpentū morsus ebibunt. Herba ipsa illita uenena-
torū morib. prodest. Aduersus etiā uenena drachma ex uino pota cōuenit. Hanc
si quis præsumpserit, letale haustū uenenū nihil nocebit. Vrinā cit. Aluum subdu-
cit. Medet comitialibus & furiosis cum aqua pota. Iecinoris & lienis uitij drachmē
pondere cum aceto mulso pota succurrit. Concoctionē adiuuat, si quis à cœna eam

BETONICA

Betonick.

A fabæ magnitudine cum melle cocto deuorauerit. Eodem modo & acida ructanti-
tibus propinat. Stomachicis eam manducare, & succum deuorare proderit, si po-
stea dilutum uino sorbeatur. Datur sanguinem excreantibus trium obolorū pon-
dere cum diluti uini cyatho uno. Ischiadicis, renum & uesicę dolorib. ex aqua. Hy-
dropicis autem binis drachmis, febrientibus cum hydromelite, non febricitantib.
cū mulso. Regio morbo laborantes recreat. Menses ducit drachmæ pondere cum
uino pota. Aluum purgant drachmę quatuor cum hydromelitis cyathis decem po-
tæ. Cum melle tabidis, purulentis auxiliatur. Folia cum inaruerint trita ad hos effe-
ctus fictili uase reponuntur.

EX GALENO.

Vim habet incidendi, ut gustus indicat. Amariuscule enim est, & subacris ipsa
herba, id quod & particulatim edita ostendit actio. Nam consistentes in renibus la-
pides rumpit, & pulmonē & thoracem & iecur expurgat, abstergitq. Menses mo-
uet, & comitialibus prodest. Rupta atq. conuulsa curat, & omnibus bestiarū morfi-
bus illita ulceri auxiliatur. Acidum ructantibus & ischiadicis bibita succurrit.

EX PLINIO.

Moribus serpentum imponitur Betonica præcipue, cui uis tanta perhibetur, ut
inclusæ circulo eius serpentes, ipsæ sese interimant flagellando. Datur & ad ictus se-
men eius denarij pondere cum tribus cyathis uini, uel farina drachmis tribus sexta-
rio aquæ imponitur. Obolis tribus in aqua, contra purulentas, contraq. cruentas
excreationes facit. Faciles præstat uomitiones radix eius Ellebori modo quatuor
drachmis in passo aut mulso. Ischiadicos dolores & spinæ leuat eiusdem farina ex
aqua mulsa. Aluum soluit drachmis quatuor, in hydromelitis cyathis nouem. Fo-
lia siccantur in farinam plurimos ad usus. Fit uinum ex ea & acetum, stomacho &
claritati oculorū. Paralyfin sanare dicitur. Eadem torpentibus membris prodest.
Ad lateris & pectoris dolores farina eius bibitur.

DE BETONICA ALTERA CAP. CXXXII

NOMINA.

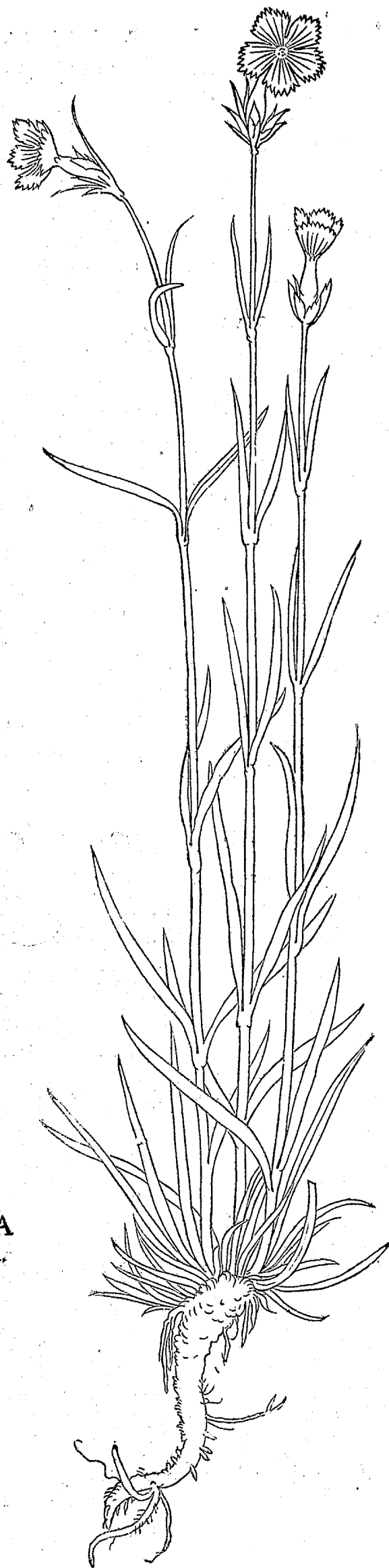
DVAS esse Betonice species præter Paulum Aeginetam lib. viij. Plinius
etiam lib. xxv. cap. viij. abunde docet: & in aliquibus Dioscoridis codi-
cibus huius quoque secundæ Betonice mentio fit. Hanc itaque poste-
riorem, tam officinæ quàm herbarij medici Tunicam, detractis à Beto- *Herba Tunica.*
nica duabus literis prioribus, nominat. Germanis *Grasblumen* & *Regelblumen*/
quod flores eius garyophyllorū odorem referant, appellare placuit.

GENERA.

Duū est generum. Vna siquidem syluestris est, quam Germani *wild Regel- *Syluestris.**
blumen/ hoc est, syluestrem Garyophylleam, & *Dondernegele*/ *Seldtnegele*/ &
Blutströpfle. Altera altilis est, quæ alio nomine Betonica seu Vetonica coronaria, *Altalis.*
quod illius in coronis nimius usus sit, dicitur. Germani *heymisch Regelblumen*/
quasi domi natam Garyophylleam appellant.

FORMA.

Specie multum à priore Betonica differt. Radicem enim totam rubram, odora-
tamq. habet. Folia porracea, oblonga, stamine quo medium diuiditur puniceo ac
rubente, cum recto calamo triangula, floribus in uertice purpureis. Hæc Dioscori-
dis delinatio utriq. generi cōmunis est: priuatim tamen syluestris Betonica herba *Syluestris Be-*
fruticosa est, folijs porri, oblongis, angustis, per extremū mucronatis, cæsijs, con- *tonica.*
coloribus calamis, teretibus, geniculatis, cubitalibus, floribus speciosis, simplici-
bus, qui quinis, senisue folijs constant, lentè fimbriatis, magna ex parte purpureis, *Altalis seu coro-*
quamuis & interdum niuei conspiciant. *Altalis seu coronaria Betonica.*
g 2 oblon-

BETONICA
SYLVESTRIS VNA.

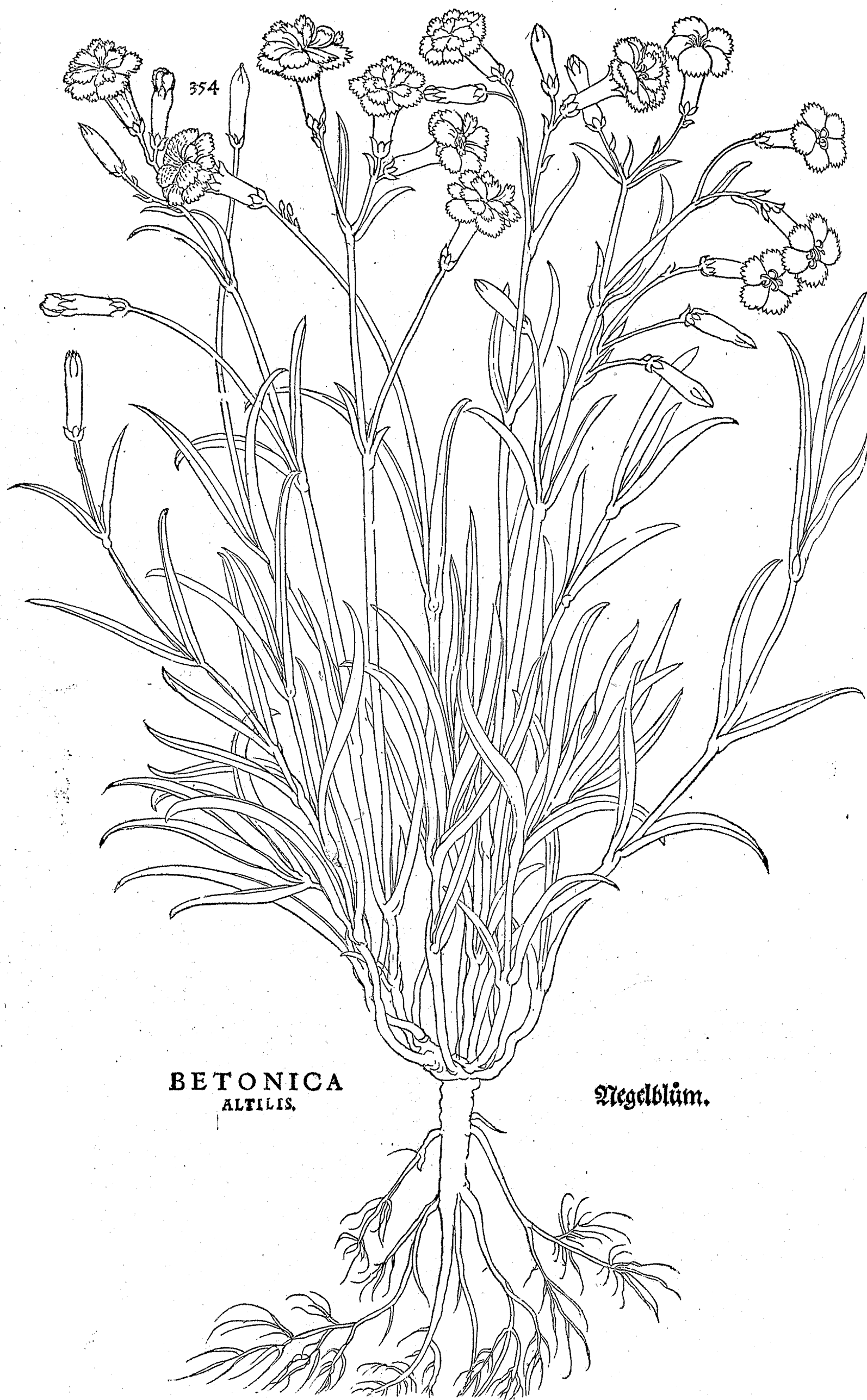
Dondernegele.

BETONICA "
SYLVESTRIS ALTERA.

Wildnegele.

BETONICA
ALTILIS.

Nigella blüm.

A oblongis, per extremum mucronatis, cōcoloratu cæsijs, teretibus cauliculis sesquicubitalibus, geniculatis, coeuntibus pyxidatim internodijs, floribus omnium speciosissimis, Garyophyllorum odoratu, sed longè suauissimo, quandoquidem alius cocco rutilat, alius saturata nitet purpura, alius candido, alius emaculato blanditur colore, alius uersicolore uariatur cōmistu. Omnibus teres longiusculusq; calyx spectatur, orbiculo superiore denticulatus, à quo quina senaue folia prodeunt, lentè quidem fimbriata. Nonnulli tamen flores frequentiore coma stipantur, geminis utrinque emicantibus stamineis apicibus.

LOCVS.

Syluestris in pratis, montibus, nitidisq; locis nascitur. Coronaria uerò passim in fictilibus uasis alitur, neq; facile ædes inuenies, ante quas non expositam intuearis.

TEMPVS.

In æstate utriusq; magna est copia. Coronaria tamen longiori tempore durat, atq; æstiuas, autumnales, hyemalesq; struit coronas.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse tum amaritudo, tum odor & alia multa declarant.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

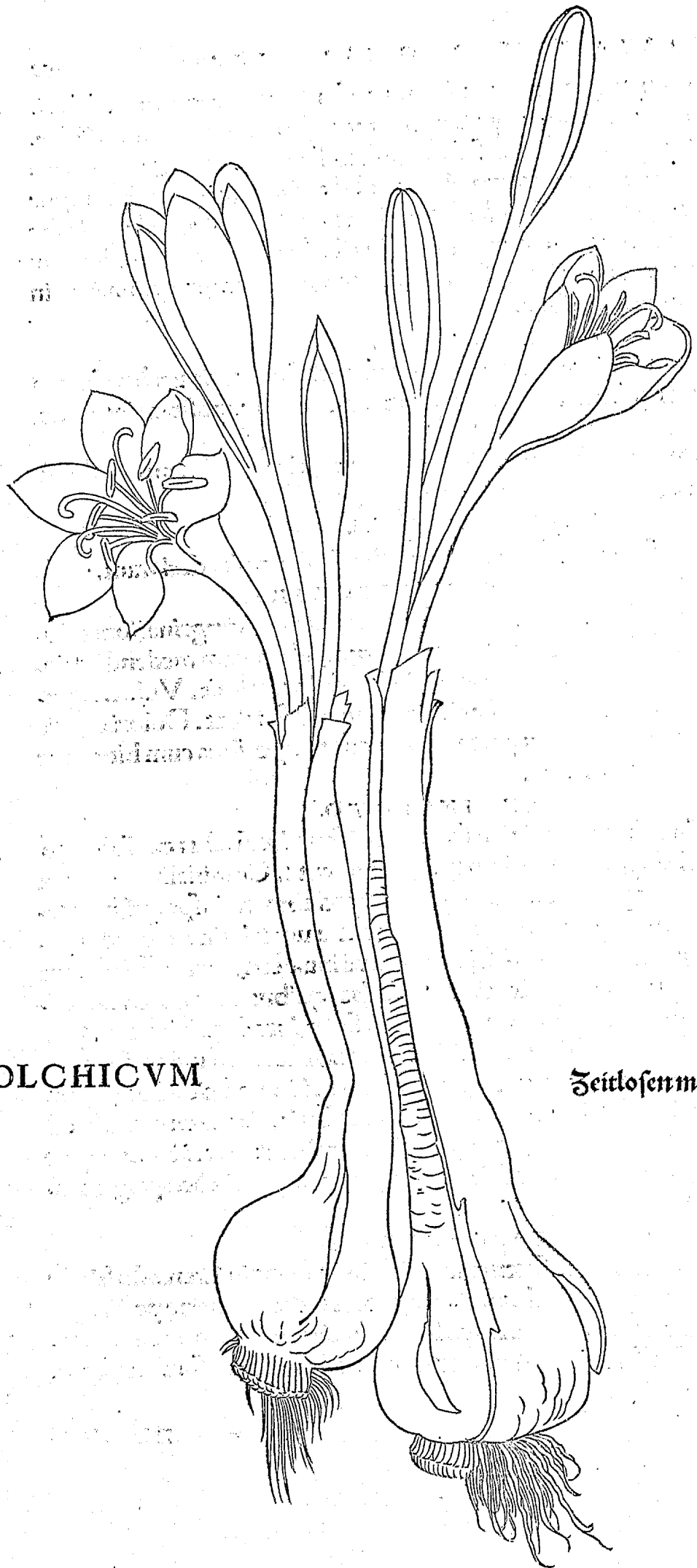
Animas hominum & corpora custodit. Contra nocturnas peregrinationes, loca insidiosa, & difficiles somnos cōmendatur. In totum, ad omnem medendi rationem celebrata. Recens trita uulneribus capitis indita dolorem finit. Vulnere glutinat. Fracta ossa extrahit, & hoc quotidie efficit, donec persanescat. Dolori capitis medetur, si decocta ea ex aqua caput perfundatur, aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix eiusdem suffiatur.

EX INCERTO.

B Farina eius tam aduersus toxica quàm serpentū & scorpionū ictus ex albo uino bibitur. Quartanæ reliquarumq; febrium horrores discutit. Comitibus opitulatur sub ipsam accessionem propinata. Eadem per se carcinomatis inspergit, quæ tamen præstiterit herbæ succo prius abluisse. Estur contra uentris tineas. Succus pestis arcet contagia, atque etiā haustus, si iam morbus inuaserit, liberat. Fit ex flore oleum ad canis rabiosi morsus, ad fistulas & parotidas, quibus illitu medetur. Visus aciem exacuit. Ieiuno sumpta dolorem dentium sedat, iure decocti colluto ore. Discutit grauedines. Partum, qui sine febre sit, accelerat. Neruorū uulneribus imponitur. Præsumpta ebrietatem arcet. Intertriginem in itinere faciundo non sentient qui ex uino biberint. Fastidia cum aceto mulso discutit. Iis qui ex morbis sese recolligunt aluum ex aqua calida deijcit. Vomitiones cohibet. Dolores podagræ ac inflationes uentris sedat. Venena rabiosi canis morfu impressa elicit plagæ diutius illigata.

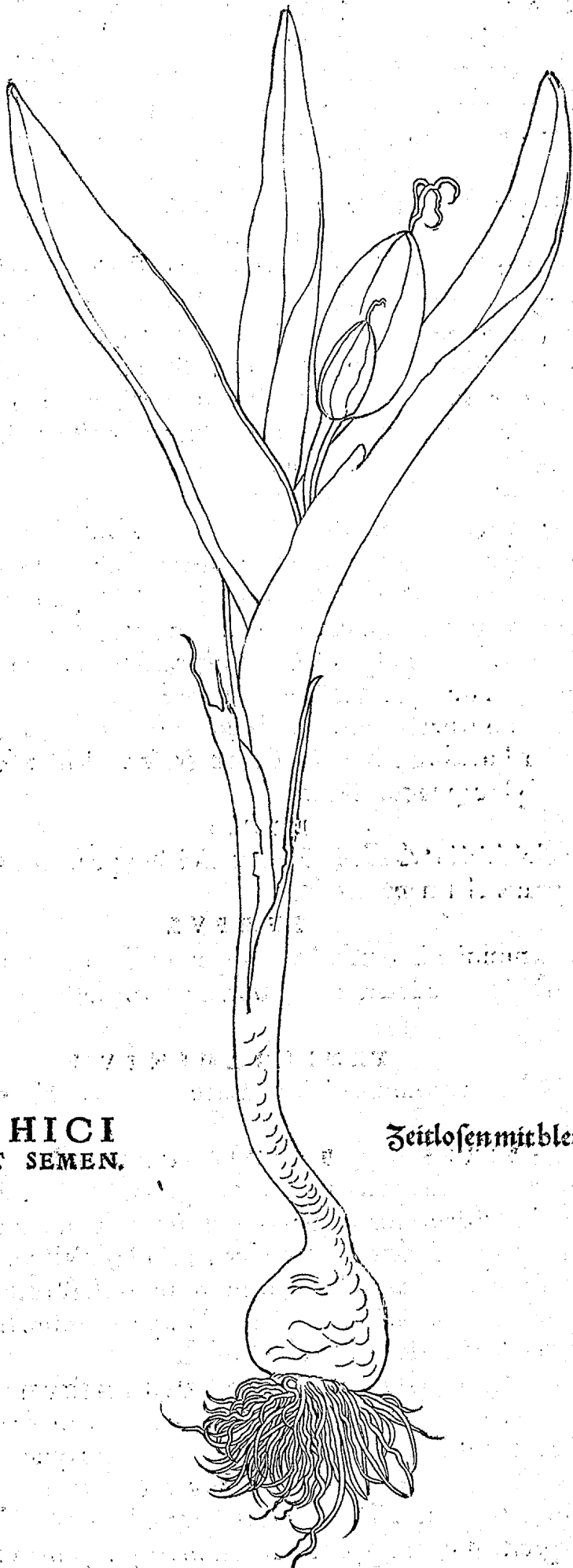
APPENDIX.

Recentiores syluestris Betonice succum mirifice cōmendant in atterendo & educendo calculo, & medendis comitialibus. Altilis autem radicem contra pestis contagia utilem esse tradunt. Hanc ob causam ex floribus etiā eiusdem, medicamentum conficiunt, quod Conseruam hodie uocant, quod ad eundem usum adhibent.

COLCHICVM

Zeitlosen mit den blümen.

COLCHICI
FOLIA ET SEMEN.

Zeitlosen mit blättern vnd samen.

C

NOMINA.

Hermodyctylus.
Colchicum cur
dictum.
Ephemerum.

ΟΛΧΙΚΟΝ, ἢ ἐφήμερον Græcis, Bulbus agrestis Latinis, officinis & herbarijs Hermodyctylus dicitur. Germanis Zeitlosen. Colchicum à Colchide ueneni ferace, in qua nascitur, nomē desumpsit. Dictum uerò est Ephemerum, quoniam uno die sumptum interficiat, atque adeo ab altero Ephemero, quod minimè letale est, & de quo suo loco diximus, non solum figura, uerum etiam facultatibus differt. Etsi uerò Ephemeron Colchicum etiam significet, tamen præcipuè id Ephemeron quod ueneno caret, hoc nomine intelligitur.

FORMA.

Autumni exitu florem subcandidum, crocino similem profert. Post florem folia Bulbo similia, pinguiora tamen. Caulem palmo altum, rufum ferentē semen. Radicem habentem corticem in nigro rufescentem, quæ cortice suo nudata, alba, tenera, succo plena, & dulcis inuenitur. Habet Bulbus eius in medio rimam fissuramue unde flos erumpit. Huius descriptionis in uniuersum notæ omnes ita Hermodyctylo nostro conueniunt, ut nemo, nisi Tiresia cæcior sit, Dioscoridis esse Colchicū ambigere possit. Exitu enim autumnii in pratis florem ædit albicantem, croci floribus similem. Posterius, Februario nimirū mense & primo statim uere, folia Bulbi, sed pinguiora. Caulem palmeū ferentem semen rufum. Radicem cortice in nigro, colore rufescente, quæ decorticata candicat, tenera, succo plena, & dulcis apparet. Bulbus etiam eiusdem diuisionē in medio obtinet, ex qua flos erumpit, ut pictura exquisitè tibi monstrat. His accedit, quod Serapio Arabs sub nomine Hermodyctyli, Dioscoridis Colchicon prorsus depingat. Alium tamen esse à nostro Hermodyctylo illum putamus, quem Aëtius, Paulus Aegineta lib. vii. & Actuarius peculiariter & priuatim articulorum doloribus conducere scribunt. Paulus enim separatim tanquam diuerforum mentionē fecit, & de Colchico & Ephemero diuersa ab Hermodyctylo capitā constituit.

Hermodyctylus
recentiorum græ
corum.

LOCVS.

Magnus Colchici in Messenia, & apud Colchos prouentus. Nascitur & passim in omnibus pratis Germaniæ nostræ.

TEMPVS.

Flores in Autumni exitu, ut diximus, apparent. Folia autem post flores generantur, & primo statim uere è terra erumpunt. Semen in æstate Iunio potissimū mense producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum nonnulli Colchicum in secundo ordine seu à medio recessu statuunt.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Radix eius comesta fungorum modo strangulando enecat. Hanc autem depinximus ne pro Bulbo deuorata aliquem lateat. Mirum est enim quantum ignaros propter suauitatē inuitet. Hæc Dioscorides. Proinde satis liquet Hermodyctyli huius nostri usum minimè tutum esse: uenenum enim est, & usque ad sanguinis excretionem per inferna subducit. Eius tamen, radice potissimum & foliorum, ad enecandos ac abigendos pediculos usus esse potest.

REMEDIA CONTRA COLCHICVM.

Remedio sunt edentibus quæcunque contra fungos opem ferunt. Bubulum etiā lac potum, adeo ut quoties hoc affuerit, nullum præterea quærendum præsidium sit.

EX PAULO.

Ephemeron, quod nonnulli Colchicon, eò quod in Colchide nascatur, uocant, aut Bulbum agrestem, epotum protinus totum corpus prurire facit, uelut urtica & scilla

A scilla tactum irritatumque interiora erodit, stomachum urit cum ponderosa grauitate. Inualefcente autem malo, cruenta strigmentis mista per aluum egeruntur. Succurrendum, ut Salamandræ, uomitionibus & clysteribus. Sed antequam uires sibi adsciscat uenenum, dari debet foliorum quercus, aut glandiũ, aut malicoriũ, aut serpylli decoctum cum lacte bibendum: aut Polygoni succus, aut surculorum uitis, aut rubi, aut tenerarum ferularum medullæ, aut myrti cum uino. Benefacit etiam castanearum interior tunica, si cum aliquo è succis, quos prædiximus, assumatur. Origanum quoque cum lixiuia potum, in idem efficax est. Adeo uero exactum præsidium est lac uaccinum calidum potum, & simul in ore contentum, ut hoc præsentem nullum aliud desideretur.

DE CLEMATIDE DAPHNOIDE CAP. CXXXIII.

NOMINA.

KATHMATIZ *καθματις* Græcis, Clematis Daphnoides Latinis, Peruinca officinis, Vincaperuinca uulgo nominatur. Germanis, eò quod semper uireat, *Yngrün* uel *Syngrün*. Clematida Græci, quoniam *κλήμα* clematis unde dicta. hoc est, sarmenta seu uiticulas per terram spargat, dixerunt. Daphnoides. phnoida uero à foliorum Lauri, quam eius folia habent, figura. Plinius lib. xxiii. cap. xv. Clematida Ægyptiam nominat: libro autem xxi. cap. xi. Vincamperuinca, alioque nomine Chamædaphnen dici tradit, quod scilicet humilis uideat Laureola aut Laurago dicta est: hæc enim à Vincaperuinca genere & facultatibus diuersa est, & seorsim illam Chamædaphnen depingit Plinius lib. xxiii. cap. xv. ut hinc manifestissimũ sit Plinio duplicem esse Chamædaphnen. Vnam quam Plinio duplex Chamædaphne. sic appellant Dioscorides, Galenus & alij Græci. Alteram quam priuatim Vincamperuinca alio nomine uocat Plinius. Sic autem, quod humi serpat, & se in modum funiculi porrigat uicina quæque uinciens, appellat.

FORMA.

Sarmenta oblonga habet, iunceæ crassitudinis. Folium exiguum, Lauro figura & colore simile, multo tamen minus. Iam si quis imaginem & effigiem Clematidis daphnoidis exquisitius exploret, ea deprehendat esse quæ hodie uulgo Vincaperuinca nominatur. Hæc enim humiles & graciles spargit iuncos, foliaque Lauri figura & colore obtinet, multo tamen minora: flore hyacinthino seu in purpuram coeruleo, inodoro, rotundo, folijs quinque sed continuis distincto. Ea etiam, ut Plinius ait, semper uireat, in modum lineæ folijs geniculatim circumdata. Hybernas sua perpetua fronde texit coronas.

LOCVS.

Gignitur pingui, umbroso, lætoque solo, sed inculto, in agrorum uinearumque marginibus.

TEMPVS.

Hæc etsi nunquam non uirescat, uere tamen duntaxat florescere uidetur, Martio potissimum mense & Aprili.

TEMPERAMENTVM.

Siccitas in Clematide, Paulo Aegineta teste, cæteris qualitatibus præualet. Id quod gustus etiam ostendit: gustanti enim adstrictionem quandam & amarorem habere uidetur. Adstringit autem modicè, sed fortiter amara est. Siccat itaque, at citra mordicationem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius caules ac folia in uino pota, alui profluuiis & dysenterias finiunt. Vteri dolores cum lacte & rosaceo, aut cyprino in pello apposita sanant. Commanducata dentium.

CLEMATIS
DAPHNOIDES.

Sprengel.

A dentium dolorem mitigant. Venenatorum moribus imposita profunt. Feruntur & aspidum moribus cum aceto pota auxiliari.

EX GALENO.

Clematis daphnoides nequaquam est exulceratoria, neque acris, imò alui profluuijs & dysenterijs cum uino pota prodest, dentiũq; dolores mansa mitigat. Vteri doloribus in pello admotum usui est, tantum abest ut urat aut ulceret.

EX PAULO.

Clematis quibusdam Daphnoides, alijs Myrsinoides, nōnullis Polygonoides, sarmenta habet praelonga, crassitudine iunci, folium uerò Lauri. Siccandi facultate pollet, qua alui fluores, difficultates intestinorum, & dentium dolores finit. Contra uenenatorum morsus prodest.

APPENDIX.

Iam cōmemoratae facultates satis ostendūt Clematida daphnoida esse Vincamperuincam: nam codex antiquus manuscriptus, quem in rebus dubijs lubens cito & sequor, easdem prorsus uires Peruincæ tribuit. Sanguinis enim e naribus profluuiũ mirũ in modum prodesse tradit. Item ijs qui sanguinẽ uomunt aut spuunt. In summa omnem sanguinis fluxum folia eius sistere asserit, ita ut euidentissimum sit Peruincam officinarum eandem esse cum Clematide hac nostra. Quibus etiam accedit pictura & descriptio eiusdem, quæ utraque adamussim Peruincæ nostræ respondent.

DE CARDAMO. CAP. CXXXV.

NOMINA.

B **APΔAMON** græcè, Nasturtiũ satium latinè dicitur. Officinis latinum nomen retinuit. Barbari nostræ ætatis herbarij Cressionem hortensem uocant. Germanicè **Gartenkress** dicitur. Cardamũ uerò Græcis nonnulli dictum esse arbitrantur, *καρδάμυον*, quod cor foueat, & in syncope illa, quam Cardiacam nominant, plurimum ualeat. Alij diuersa ratione usi, sic dictum quod caput edomet, quasi *καρπιδαιμον*, putant. Nam arcem mentis obsidens suo ferit acremento, & ignea ui præditum caput tentat. Sunt e Græcis qui *καρὰ τὸ νόσος μύειν*, id est, quod pupillas oculorum coeuntibus unà palpebris abscondat, ita dici censeant. Nam luminibus admotum subinde cogit conuiuere. A quo, ut uolunt, euentu *καρδάμυον* uerbum declinarunt, quod conuiuere nostra lingua dicimus. Nasturtium autem appellatum est, Varrone & Plinio testibus, à naribus torquendis, quod odore & seminis acrimonia sternutamenta prouocet.

Cressio hortensis

Cardamum unde dictum.

καρδάμυον
Nasturtiũ quare appellatum.

FORMA.

Nasturtium caulibus affurgit sesquipedalibus, statim à radice minorũ foliorum pediculo, floribus candidis, semine per ramorum latera copioso, firmo, calyculis orbicularibus contento, acri sapore.

LOCVS.

Pasim in hortis satum prouenit.

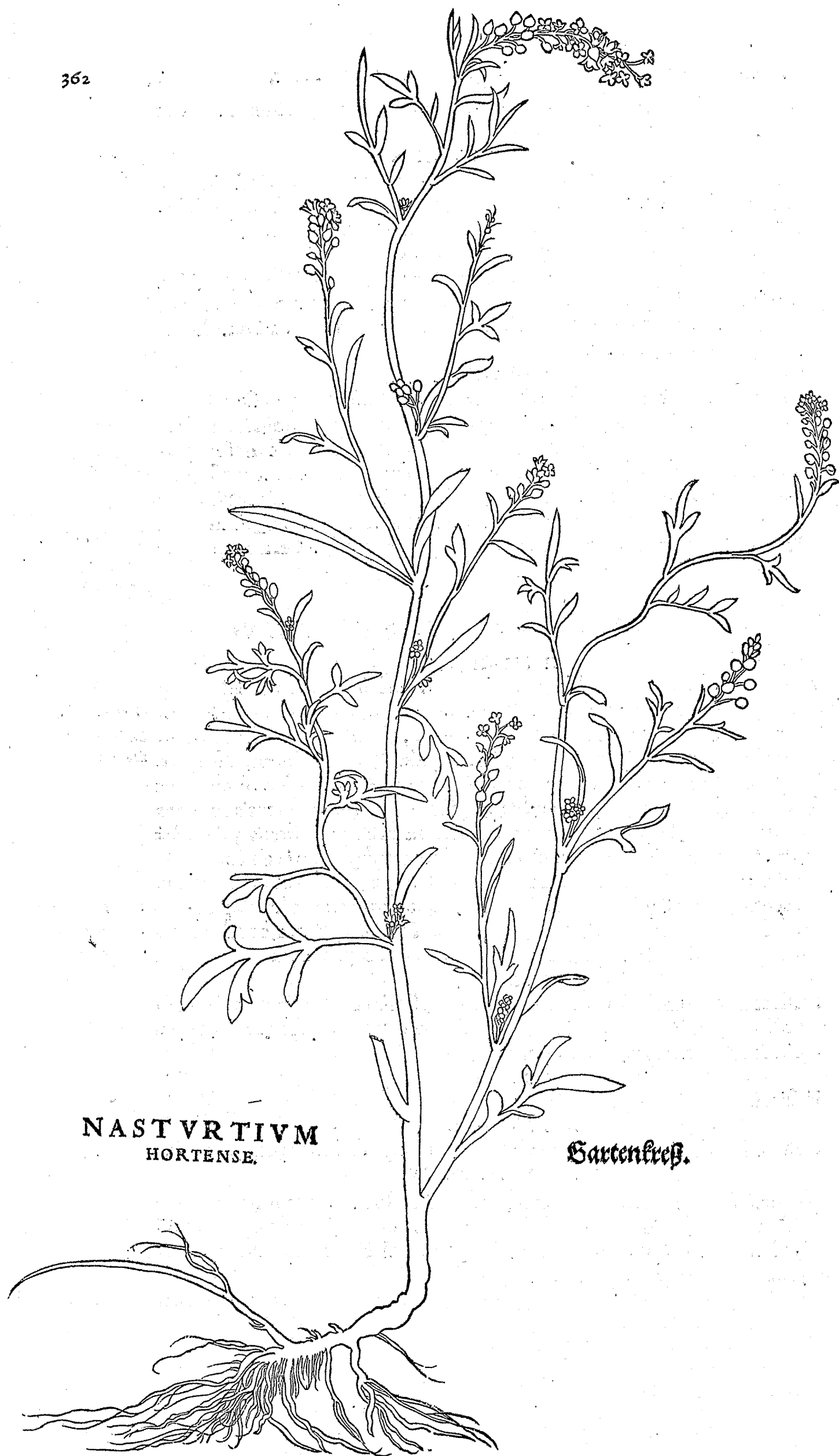
TEMPVS.

Floret æstate, Iunio potissimũ mense. Sequenti tempore semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Nasturtij semen calefacit & desiccatur ordine quarto. Herba quoque sicca similem semini facultatem possidet. Humida autem adhuc & uiridis propter aqueæ humiditatis admistionem multo inferior est, adeoq; sic mordacitas eius moderata est, ut cum pane ea uti liceat ceu obsonio.

h VIRES.

NASTURTIVM
HORTENSE.

Gartenfress.

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omniū semen calefacit, acre est, & stomacho inimicum, Aluum turbat. Lumbricos pellit, Lienem imminuit. Foetus in utero enecat. Menses cit. Venerem excitat. Sinapis & Brucae semini simile est. Lepras & impetigines abstergit. Lienem illitum cum melle extenuat & reprimat, & fauos expurgat. Sorbitionibus incoctum ea quæ in pectore sunt educit. Potum serpentibus aduersatur. Suffitu easdem fugat. Capillos deciduos continet. Carbunculos rumpit ad suppurationem ducens. Ischiadicis cum polenta & aceto illitum confert. Oedemata & inflammationes discutit. Furunculos cum muria illitum ad suppurationes ducit. Herba omnia eadem, sed minore effectū, potest.

EX GALENO.

Nasturtij semen adurentis est facultatis particeps sicut Sinapi. Proinde coxendicis & capitis dolores, atque adeo quodcunque rubrificationē postulat, eo perinde atque Sinapi excalefaciunt. Miscetur quoque remedijs quæ exhibentur asthmaticis, tanquam id quod crassos humores ualenter incidere ualet, uelut & Sinapi. Nam per omnia ei simile est.

EX PLINIO.

Nasturtium Venerem stimulat, animum exacuit, aluum purgat. Detrahit bilem potum in aqua decem denariorū pondo. Cum lomento strumis illitum, operumque Brastica, præclare medetur. Capitis uitia purgat, uisum clarificat. Comotas mentes sedat ex aceto sumptum. Lienem ex uino potum, uel cum fico extenuat. Tussum ex melle, si quotidie ieiuni sumant. Semen ex uino omnia intestinorum animalia expellit, efficacius addito Mentastro. Prodest & contra suspiria cum Origano & uino dulci. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos discutit cum pice, extrahitque corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adijcitur ouorum album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus uero è melle utilissimè. Sestius adijcit hoc serpentes fugare, scorpionibus resistere. Capitis dolores contritum, & alopecias emendare addito Sinapi: grauitatē aurium trito imposito auribus cum fico. Dentium dolores infuso in aures succo. Porriginem & ulcera capitis cum adipe anserino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbunculos ad suppurationē perducit & rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Item licheni & unguibus scabris: quippe natura eius caustica est.

DE CRINO CAP. CXXXVI.

NOMINA.

 PINON *ῥοδὸν λεῖον* Græcis, Liliū siue Iunonis rosa Latinis, Liliū album officinis, weiß Lilgen/oder Gilgen Germanis dicitur. Veteres Græcorū poetæ fingunt è Iunonis lacte respersa terra natum Liliū. *Iunonis rosa quare dictum Liliū.* Namque cum Hercules puer, quem ex Alcмене sustulerat Iupiter, Iunonis dormientis uberibus admotus esset, & lacte se repleisset, post suctum digressus mamma lacte copiose profluxit. Quod in cœlo à puero uago & incerto suctu perfusum est, lacteam effecit uiam: quod humi sparsum est, Liliū lacteo flore nitentē creauit, unde rosa Iunonis dictum.

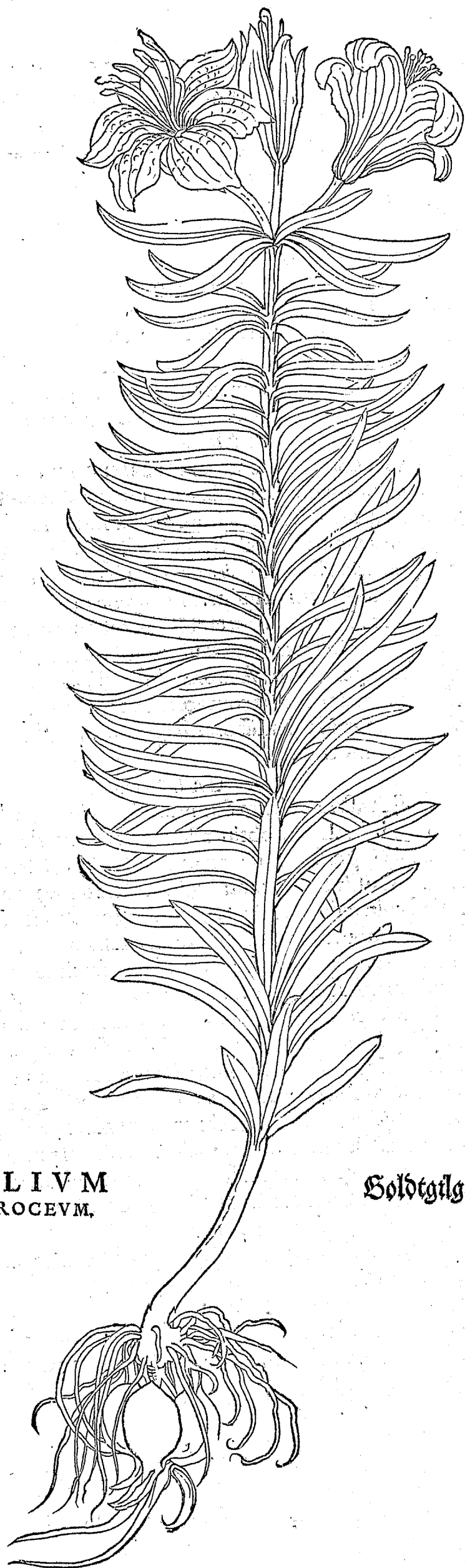
FORMA.

Liliū caule simplici, raro duplici, tricubitali, comoso, folijs longis, Satyri effigie, ex herbaceo nitentibus, flore eximij candoris, folijs foris striatis, & ab angustijs in latitudinem se paulatim laxantibus, forma calathi, resupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quàm flos odoris, constat.

LILIVM

Weiß Lilgen.

LILIVM
CROCEVM.

Soldtgilg.

C Flos ille languido semper collo est, nō sufficiente capitis oneri. Radix bulbosa. Hęc descriptio planē huic Lilio cōuenit, quod hodie candidum uocamus. Nos alterius etiam generis pīcturam adiecimus, quod Croceum appellauimus, à flore eius, qui non, ut in priore, candidus, sed croceus est. Folia quoq; eius angustiora sunt quā prioris, aliās simile, ut pīctura luculenter ostendit.

LOCVS.

Pasim apud nos in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret initio mensis Iunij.

TEMPERAMENTVM.

Lilij flos temperaturā mistam obtinet, partim ex tenui, partim ex terrena essentia, ex qua utiq; in gustu amaritudinē habet, partim ex aquea, eaq; temperata. Radix autem & folia primi ordinis sunt exiccantiū & abstergentium. Plus tamen inest abstergentis facultatis in radice quā in folijs.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Lirinum oleum.

Ex Lilij flore unguentū fit quod ab alijs Lirinum, ab alijs Susinum appellatur, ad emolliendos neruos, priuatimq; uuluarum durities aptum. Folia herbe illita, serpentium moribus subueniunt. Feruefacta ambustis profunt. Eadem in aceto condita uulneribus opitulantur. Succus foliorum cum aceto & melle in aereo uase coctus, cōtra uetusta ulcera, & recentia uulnera medicamentū fit. Radix assa, aut cum rosaceo trita ambustis medetur, uuluam emollit, menstrua ducit, & ulceribus cicatricem inducit. Cum melle subacta neruorum præcisionibus & luxatis auxiliatur. Alphos, lepras, furfuresq; emendat. Achores abstergit, faciemq; emendat & erugat. Testiculorū inflammationes trita cum aceto, aut Hyoscyami folijs, & farina triticea demulcet. Semen contra serpentū morsus potum ualeat. Illinuntur sacris ignibus semen & folia cum uino trita.

EX GALENO.

Quod ex flore Lilij conficitur oleum & unguentum, citra mordicationem digerendi simulq; emolliendi facultatem obtinet. Vnde fit ut uteri duritiēbus sit aptissimum. Porro radix foliaq; per se trita desiccant & abstergunt & digerunt moderatē; proinde quoque ambustis competunt: siquidem hæc quoq; moderatē desiccantem extergentemq; facultatem postulāt. Radicem ergo assam tostāmue, ac deinde cum rosaceo cōtritā, ambustis quoad obducatur cicatrix imponunt: quippe cum alioqui & aliorum ulcerum omniū bonum sit inducendæ cicatrici remediū. Quinetiam uteros emollit, mensesq; prouocat. Folia uerò præcoquentes, & ipsa ad obductam usq; cicatricem imponunt, non in ambustionibus duntaxat, sed alijs quoq; uulneribus. Sed sunt qui aceto ea cōdientes ad uulnera suo tempore utant. Quum alphos, aut pforam, aut lepram, aut achoras, aut aliquid id genus extergere uolumus, cōmiscemus illi aliquid aliorum medicamentorū ualidius extergentiū, cuiusmodi mel est. Cæterū si id moderatē illi ac cōuenienter admisceatur, & ad neruorū diuisiones competit, & ad alia uniuersa quæ ualenter exiccari postulant absq; morfu. Imposuimus uerò etiam quandoq; & foliorū succum cum aceto & melle coctū. Quinque partibus succi plus utroq; erat, atq; insigne medicamen ad omnia ea quæ exiccari postulant absq; morfu fuit, ceu uulnera omnia ingentia, & maxime quæ in capitibus musculorū queniunt, & quæcunq; humida flaccidæ, diuturna & ægre ad cicatricem perducuntur.

EX PLINIO.

Lilij radices multis modis florem suum nobilitauerunt, contra serpentium ictus ex uino potæ, & contra fungorum uenena. Propter clauos pedum in uino decoquantur,

Aquantur, triduoq; non soluuntur. Cum adipe aut oleo decoctæ pilos adustis reddunt. E mulso potæ inutilem sanguinem cum aluo trahunt. Lienî & ruptis & uulsis profunt. Et menstruis sceminarum in uino decoctæ. Impositæq; cum melle neruis præcis medentur. Lichenas, lepras & furfures in facie emendant. Erugant corpora. Folia in aceto cocta uulneribus imponuntur. Epiphoris testî in melle cum Hyoscyamo & farina tritici. Semen illinitur igni sacro. Flos & folia ulcerum uetustati imponuntur. Succus qui flore expressus est ab alijs mel, ab alijs syrium uocatur, ad emolliendas uulvas utilis. Sudores mouet, suppurationes concoquit.

EX SYMEONE SETHI.

Odoratum frigido capiti prodest. Oleum uerò quod ex ipso paratur, uim habet discutiendi & emolliendi. Huius autem radice quidam utuntur ad uulnerum sanationem.

DE CUCURBITA SATIVA. CAP. CXXXVII.

NOMINA.

ΚΑΟΚΥΝΘΑ ἰσίδιμος Græcis, Cucurbita Latinis uocatur; officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanis Kürbß. Græci ex aduerso uocabulum imposuere, καλοκυβήνη nominantes, quod scilicet pumili breuesq; sint partus, quos ipsa passim enititur, cum tamen corporis mole omnes herbarum arborumue fructus uideantur superare. Cucurbitā uerò Latini à concuruatu haud dubiè dixerunt, quod facile si quid obstiterit aut fuerit impedi-
mento quo minus extendatur, incuruescat.

GENERA.

B Plinius lib. xix. cap. v. duo satiuæ Cucurbitæ genera facit. Vnam camerariā uocatam, quæ facili & admodū flexibili ramorū curuitate, tecta, pergulas & testudines operit. Alterā plebeiam, quæ scilicet suis flagellis humi repit. Nos ad formā respicientes tria eiusdem genera fecimus. Vnam maiorē, altera uerò minorem. Maiorem uocauimus sic à floribus & fructu, quos maiores habet. Minorem contrā, quæ prædicta minora obtinet. Tertiā longiorē, à fructu oblongiore diximus.

FORMA.

Cucurbita amplexicaulis est, reptantibus flagellis in altum scandens, in ramosq; uitis modo se diffundit; tamen ob caulis infirmitatē, humi spargitur, ni propius adsit cui caducus innitatur: folio rotundo, Personatiæ aut Asari folijs haud dissimili: flore candido, fructu coloris herbacei primum, flauī paulò post, pyri forma turbinato, qui aut in longum prorogatur, aut in orbem collectus intumescit, aut in breue crassamentū cogitur. Cortex recenti tener, inueterato durus, quo carne prius exinanito peregrè proficiscentes urceorū uicē frequenter utuntur in eo uina condentes, quo per iter se à sitis iniuriā uindicare possint.

LOCVS.

Amat rigua & aquosa loca Cucurbita, nec nisi sata prouenit.

TEMPVS.

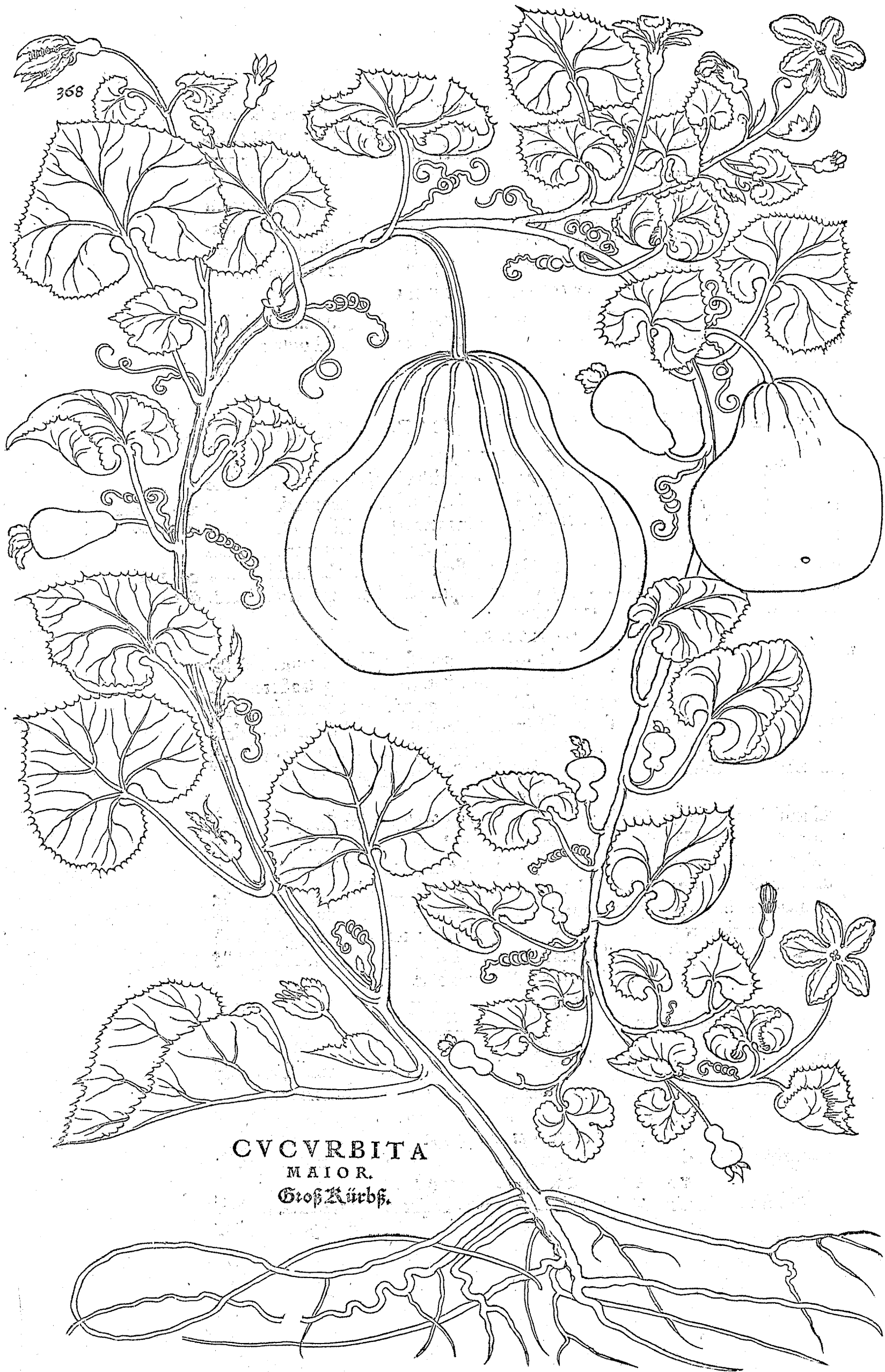
Tardius in Germania ob soli frigiditatem fructus Cucurbitæ maturefcit, ideoq; uix ante exactum autumnū maturum eius fructum inuenies. Cibus autem quotidianus, donec lignescat, esse potest.

TEMPERAMENTVM.

Cucurbita frigida humidæq; temperaturæ est, utraq; qualitate secundi ordinis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cucurbita cruda trita & illita, cedemata, abscessusq; mitigat. Ramenta eius

CUCURBITA
MAIOR.
Gros Kurbis.

CUCURBITA
MINOR.
Klein Kürbis.

CUCURBITA
OBLONGA.
Lang Kürbis.

A infantibus contra capitis ardorem, quam siriasin uocant, in sincipite utiliter illinuntur. Oculorū inflammationes, podagrasq; similiter iuuant. Succus ē ramentis contusis per se, & cum rosaceo instillatus, aurium doloribus auxiliatur. Aduersiones cutis inunctus adiuuat. Totius Cucurbitæ elixæ & expressæ succus cum exiguo melle & nitro potus, aluum leniter soluit. Si quis in Cucurbitā crudam excavatā uinū infundat, & sub dīo habeat, temperaturūq; ieiunus bibat, aluum leniter molliet.

EX GALENO.

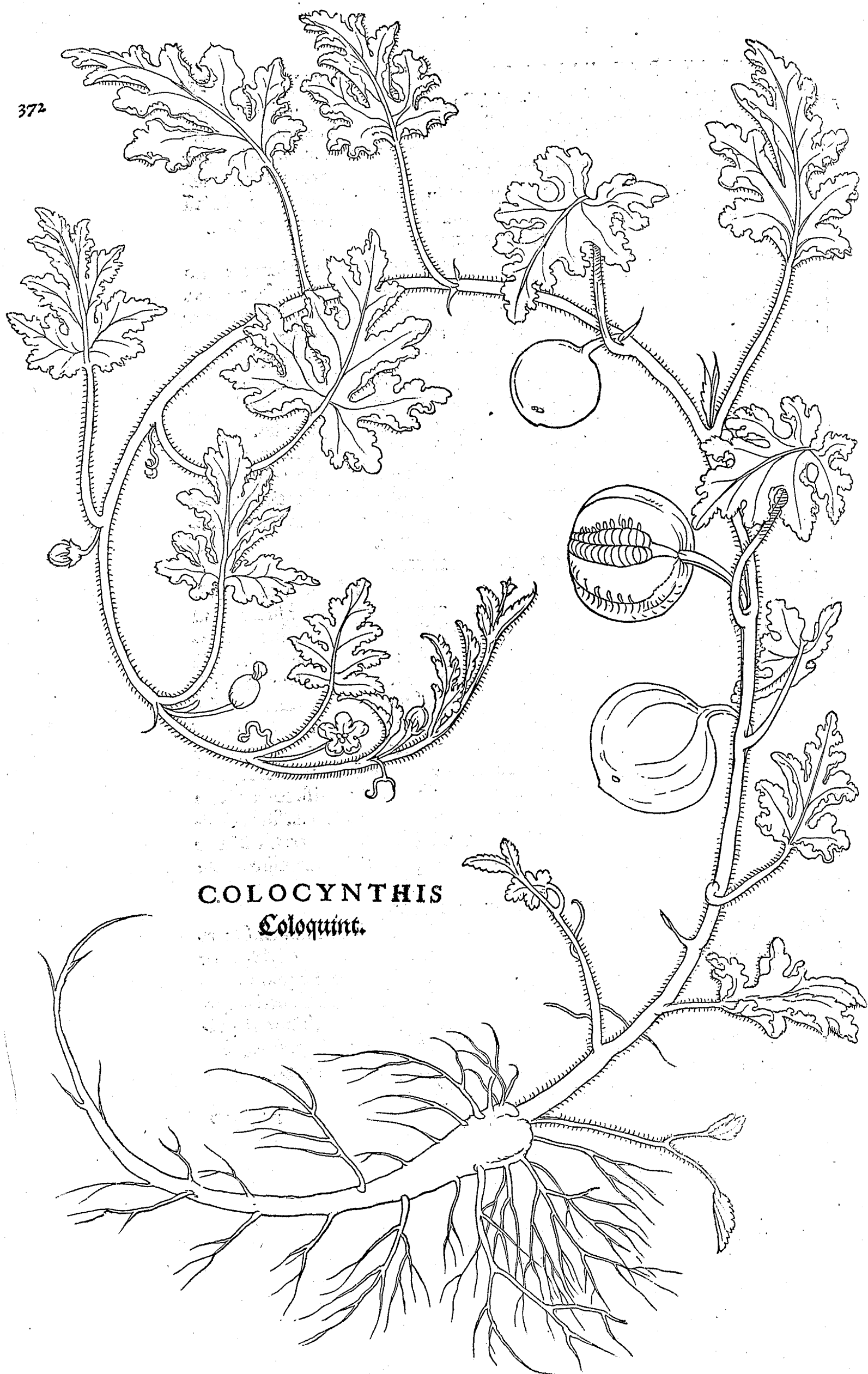
Succus ramentorū Cucurbitæ ad aurium dolores cum phlegmone iunctos, cum rosaceo utentibus prodest. Sic tota quoq; illita calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. Comesta humida est, & sitim arcet. Cruda cibo inluauis est, stomacho perniciofa, & concoctu planē inexpugnabilis, adeo ut si quis alterius cibi inopiaingere eam cōpellatur, ceu quidam iam ausus est, pondus cum algore uentriculo incumbere sit sensurus, stomachūq; euertet, & ad uomitionē concitabit, quæ una eum ab urgentibus symptomatis liberare potest. Hanc igitur, aliāq; ex fugacibus cōplura, aut mox quā elixata est, aut frictam in sartagine, aut assam omnes homines esse consueuerunt. Ipsa quantum in se est, humidū frigidūq; corpori alimentū præbet, acidipsum ea de causa exiguum, sed leuiter per aluum subit, cum ob suæ substantiæ lubricitatem, tum ob cōmunem omnium humidorū ciborū rationem, qui scilicet citra adstrictiones tales sunt. Nec sanē infeliciter cōcoquitur, modo non anteuertat corruptio. Plura lib. ij. de aliment. facult. Galenus.

EX PLINIO VALERIANO.

B Veteres medici de Cucurbita ita senserunt, ut eam aquam dicerent coagulata. Galenus humidæ putat uirtutis & frigidæ, idq; ex eo probat, quod ipsa in cibo sumpta stomachū relaxat, bibendi desideria non excitat. Cætera etiam in Cucurbita talia ut apertē frigidæ potestatis exempla demonstret. Crudæ & tritæ leniunt omnē tumorem. In cibo sumptæ molliunt uentrem. Succus earum, ut Galenus ait, ad cōpescendum uelociter auriculæ dolorem tepesfactus infunditur. Idem succus & dolorem dentiū mitigat, si diutius in ore teneatur. Sed & rosaceo mixtus, & unctioni corporis admotus, febriū restinguit ardores. Cinis aridæ corticis efficaciter potest combusta sanare. Eundem cinerē didicimus ab expertis uulnera in ueretro iam in putredinem uersa purgare, & ad cicatricem usq; perducere. Semini sicco illa uis traditur, ut in puluerem tusum & inspersum impleat uulnera quæ cauata sunt. Quidam illud in uino bibendum dedere, ut solutiones alui fluentis inhiberet. Viticulæ quoq; Cucurbitæ iam senescentes cum passo & aceto dysentericis datæ, miro modo faucia intestina componunt.

EX SYMEONE SETHI.

Concoctu facilis, boniq; succi est, & admodū nutrit. Sitim sedat, urinā cit, & uentrem mouet. Calidis & siccis tēperaturis prodest, & inflāmationes uentris & iccoris sedat. Pituitosos autem ledit, colicosq; affectus. Si malos humores assequitur, ab ijs corrumpitur, & malum succum generat. Semen genitale minuit, & Veneris appetentiam extinguit. Sanguis ex ea procreatus, consistentia tenuis est. Thoraci, pulmonī & uelicæ prodest. Succus ramentorum eius, cum rosaceo impositus, ad aures inflammatione laborantes confert. Integra uerò illita, calidas inflammationes refrigerat.

COLOCYNTHIS
Coloquint.

NOMINA.

KΟΛΟΚΥΝΘΙΣ Græcis, syluestris Cucurbita Latinis, Coloquintida *Coloquintida.*
 barbaris & officinis, Germanis wilder Kürbß/ uel Coloquint appel-
 latur. Sic autem nominata est, quasi parua Cucurbita. Nam si eius fru- *Colocynthis una*
 ctum cum fructu satiuæ contuleris, quantitate longe minor erit, ac pilæ *de dicta.*
 forma in orbem coactus.

FORMA.

Vitulas foliaq; per terram strata emittit, satiuo Cucumeri, ei nimirum quem Citrulum hodie officinæ uocant, similia, diuisuris scissa, fructum rotundū, medio-cri pilæ similem, uehementer amarum, fungosa candidaq; intus medulla: flores, quod Dioscorides omisit, pallescentes ac luteos, Cucumeri iam nominato similes.

LOCVS.

In Germania sua sponte non nascitur, fata tamen prouenit, sed rarissimè perfe-ctionem attingit, quod frigidior sit eius terra quàm quod in ea fructum proferre possit. In orientalibus enim & calidioribus locis nata ad nos defertur.

TEMPVS.

Eius flores in fine ferè estatis, fructus autem extremo autumnno apparent, qui pri-mum quidem herbacei, mox pallidi fiunt. Legendi uerò sunt cum coeperint in pal-lidiorum colorem demutari. Et durat integris natura & uiribus ad quinque annos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccant in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Medulla fructus purgandi uim habet, quatuor obolorum pondere cum mulla aqua sumpta, & cum nitro, myrrha & melle coacta in catapotium. Arefactæ pilæ *B* tritæ, utiliter miscentur clysteribus ischiadicorum, resolutionis neruorum, & coli-codolore affectorum, pituitam, bilem & strigmenta, interdum etiam cruenta edu-centes. Appositæ foetus enecant. Dentium dolores, si quis repurget hanc, & lu-to oblinat, & in aceto nitroq; inferuescat, & ad colluendos dentes det, tollit. Si ue-rò quis aquam mullam aut passum in ea decoxerit, & sub dio refrigeratum biben-dum dederit, crassos humores & strigmenta purgat. Stomacho supra modum ad-uersatur. Sedi etiam ex ea balani subiiciuntur, ad excrementa eiicienda. Quinetiā uirentis succo, ischiadici utiliter perfricantur.

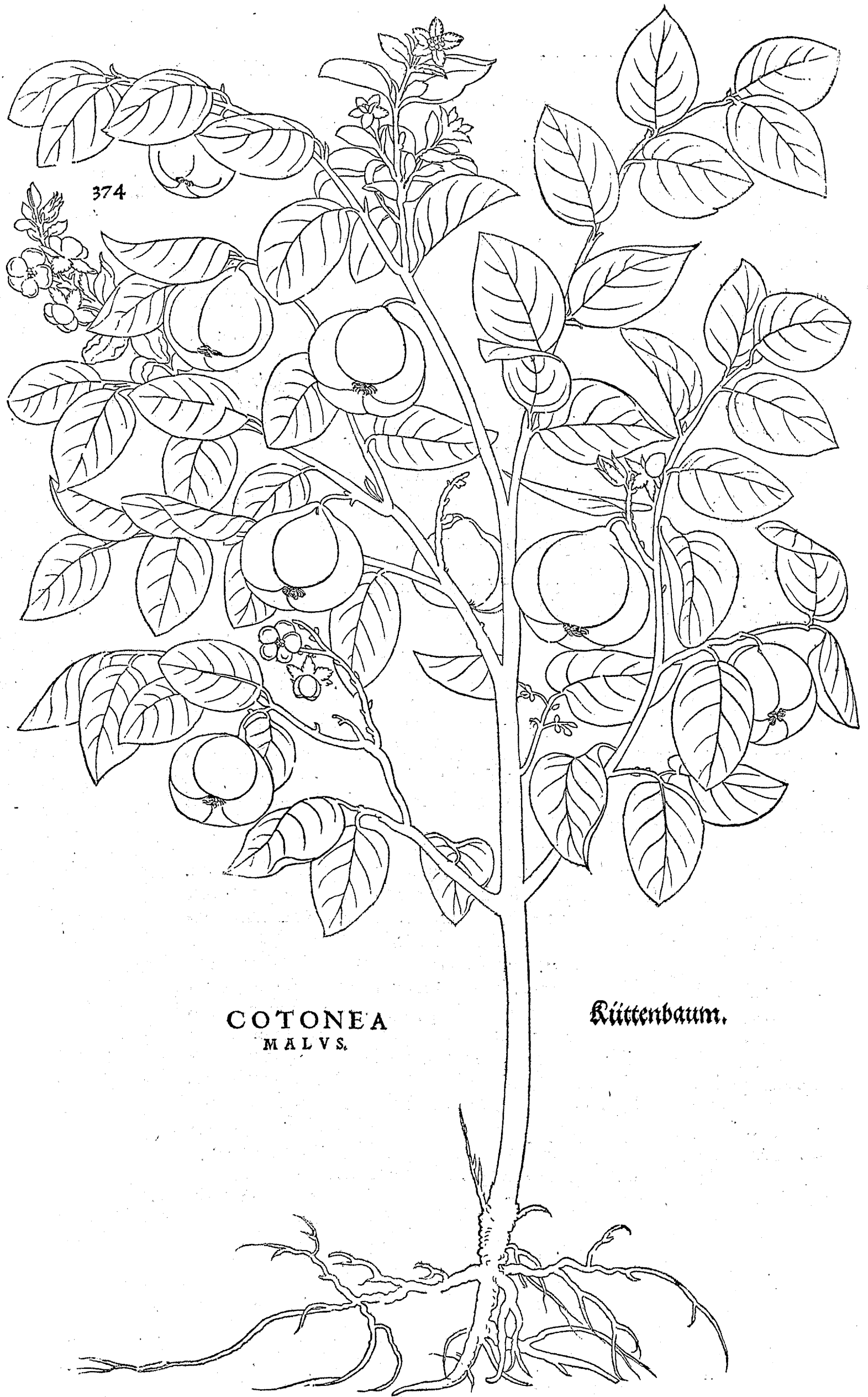
EX GALENO.

Colocynthis gustu amara est. Sed quæ amarissimo dum potatur adsunt opera medicamento, ea euidenter efficere nequit, ob purgatoriam facultatem quam uali-dam in se continet, nimirum cum ijs quæ expurgat, per aluum & ipsa excerni præ-uertens. Viridis ipsius succus intritus ischiadicis prodest.

EX PLINIO.

Herbacea arefacta per se inanit aluum. Infusa quoque clysteribus intestinorum omnium uitijs medetur, & renum, & lumborum, & paralyfi eiecto semine. Aqua mulla in ea decoquitur ad dimidias, sic tussienti infunditur obolis quatuor. Pro-dest & stomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle sumptis. In morbo ue-rò regio utiliter semina eius insuntur, & protinus aqua mulla. Carnes eius cum absinthio & sale dentium dolorem tollunt. Succus uerò cum aceto calefactus mobi-les sistit. Item spinæ & lumborum ac coxarum dolores, cum oleo si infricetur. Præ-terea, mirum dictu, semina eius si fuerint pari numero adalligata febribus, sa-nare dicuntur quas Græci periodicas uocant.

COTONEA
MALV. S.

Rüthenbaum.

A

NOMINA.

KΥΔΩΝΙΑ *μυλέα* Græcis, Mâlus Cotonea & Cydonia Latinis, officinis Citonia, Germanis *Küittenbaum* nominatur. Cydoniam uerò Græci *Cydonia unde dictu.* à Cydone Cretæ oppido, unde primum aduecta est, dixerunt. Coto- *Cotonea.* nea uerò à Sidonte Corinthi uico nominata est. Sunt tamen qui sic uocatam uelint, quod mâla eius lana quadam tegi uideantur, quæ cotton dicitur. At, qui in re non admodum magni momenti, parum refert utram amplectaris sententiâ.

GENERA.

Cotoneæ arboris mâla Dioscoride & Galeno autoribus duum sunt generum. Alia enim minora, rotunda, odoratiores sunt, quæ uera Cotonea appellantur. Alia autem maiora, dulciora, ac minus acerba, Galeno in fine libri sexti de tuenda sanitate teste, Struthea nuncupantur.

Struthea.

FORMA.

Arbor notior est quam ut debeat representari. Mâlo uulgari haud dissimilis est, nisi quod infra magnitudinem illius subidet, fructu scilicet incuruatos deprimentes ramos, prohibentesque parentem crescere. Folium quoque eius angustius à terra albicat. Poma tenui lanugine pubescunt, & incisuris crispantur, ut pictura affabre ostendit.

LOCVS.

In cultis & hortis prouenit. Locum tamē peculiariter & frigidum & humidum desiderat. Si in calido statuitur, assidua irrigatione illi succurri opus est: fert tamen mediocris situs, inter frigoris & caloris naturam, statum. Planis & decliuibus gaudet.

TEMPVS.

Autumno poma eius maturescunt.

TEMPERAMENTVM.

Mâla Cotonea frigido & terrestri temperamento donata sunt, propterque uincem adstrictionem minus cæteris mâlis humida existunt. Frigida itaque sunt primo ordine, & sicca secundo.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Cotonea stomacho accommodata sunt, urinam mouent. Tosta mitiora fiunt. Cœliacis, dysentericis, purulenta excreantibus, cholericis prosunt, præsertim cruda. Maceratorum liquor potus stomachi atque alui fluxionibus opitulatur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis auxilio est. Decocto eorum sedes & uulvæ procidentibus proluuntur. Quæ melle condiuntur, urinam cient, mel autem naturam eorum induit: quippe adstringens & conspissans obstruensue fit. Quæ autem cum melle coquunt, stomacho utilia sunt, & gustu iucunda, minus autem cōstringunt. Cruda cataplasmatibus miscentur ad cohibendam aluum, contraque stomachi subuersionem & ardorem, mammarum inflammationes, lienes induratos & cōdylomata. Fit uinum ex ijs tuis & expressis, sed quo perduret, sedecim sextarijs succi, unus mellis adijcitur, alioqui acefcit. Prodest autem ad omnia quæ dicta sunt. Vnguentum etiam ex ipsis cōficitur, quod Melinum appellat, quo utimur quando adstrin- *vnguentum melinum.* genti oleo opus est. Eligi oportet uera, quæ parua, rotunda & odorata sunt. Struthea autem uocata & magna, minus utilia. Flos & uiridis & siccus cataplasmatibus utilis, ijs potissimum quæ adstrictionem desiderant conueniens. Inflammationibus oculorum, sanguinis reiectionibus, alui fluxionibus, mensumque impetui cum uino potus prodest.

EX GALENO.

Eximium quid Cotonea præ alijs mâlis possident: nam & plus adstringunt, & durabilem succum habent, si cocta cum melle asseruare quis cupiat. Aliorum succus

C repositus acefcit, utpote frigida humiditate multa redundans. Strutheorum quoque succus perennare potest ubi recte fuerit præparatus, quemadmodum & Cotoneorum: uerum hic minus suauis & iucundus est, maximeque adstringit, ita ut huius quoque aliquando usus sit idoneus ad uentris maiorem in modum dissoluti robur restituum.

EX PLINIO.

Cotonea cocta suauiora. Cruda tamen duntaxat matura, profunt sanguinem excreantibus, ac dysentericis, cholericis, coeliacis. Non idem possunt decocta, quoniam amittunt costringentem illam uim succi. Imponunt & pectori in febris ardoribus, & tum decoquuntur in aqua, ad eadem quæ supra scripta sunt. Ad stomachi autem dolores cruda decoctæ cerati modo imponuntur. Lanugo eorum carbunculos sanat, cocta in uino, & illita cum cera. Alopecij capillum reddunt. Quæ ex ijs cruda in melle condiuntur, urinam mouent. Mellis autem suauitati multum adijciunt, stomachoque id utilius faciunt. Quæ uero in melle condiuntur cocta, quidam ad stomachi uitia trita cum rosaceo folijs decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodest. Item mammis, condylomatibus, uaricibus. Flos & uiridis & siccus, inflammationibus oculorum, excreationibus sanguinis, mensibus mulierum. Fit & succus ex ijs mitis, cum uino dulci tusus, utilis & coeliacis & iecinori. Decocto quoque eorum fouentur, si procident uulvæ & interanea. Fit & oleum ex ijs, quod Melinum uocauimus, quoties non fuerint in humidis nata. Minus utilia Struthea, quamuis cognata.

EX SYMEONE SETHI.

Stomachum adstringunt & corroborant, & ante cibum sumpta uentrem cohibent, urinam prouocant. Si ad satietatem edantur, difficulter decoquuntur. Dulcia minus adstringunt, acida uero magis, uomitumque compescunt. Post cibum sumpta uentrem mouent: sed quibus est imbecilla facultas uentris retentrix, & excretrix ualida, plus cibi accipiant. Mansa à potu, uini uapore in caput distribui prohibent. Si qua prægnans, ut fertur, crebrius hæc comedat, puerum industrium & uersutum pariet.

DE CASTANEA CAP. CXL.

NOMINA.

CASTANA, ἢ διὸς βάλαν, ἢ σαργιναία βάλαν, ἢ λόπιμον Græcis: Castanea, Sardiana glans, Iouis glans, Nuxque castanea Latinis appellatur. Germanis nostris Castani/uel Kesten uocant. Castaneæ autem à Castano Magnesiæ oppido, unde primum aduectæ sunt, nominatas esse constat. Sardianæ uero glandes, quoniam in Sardinia optimæ nascantur.

Castaneæ unde dictæ.

Sardianæ glandes.

FORMA.

Arbor est uulgo cognita, Iuglandi haudquaquam dissimilis, folio tantum ueno fiore & fimbriato. Nux quam producit intus solida, & plurimum plana, triplici tegminis ambitu septa, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calyce.

LOCVS.

Puram & resolutam terram desiderat, opacoque & septentrionali cliuo lætat. Montes & ualles diligit. In plerisque Germaniæ locis copiosissima prouenit.

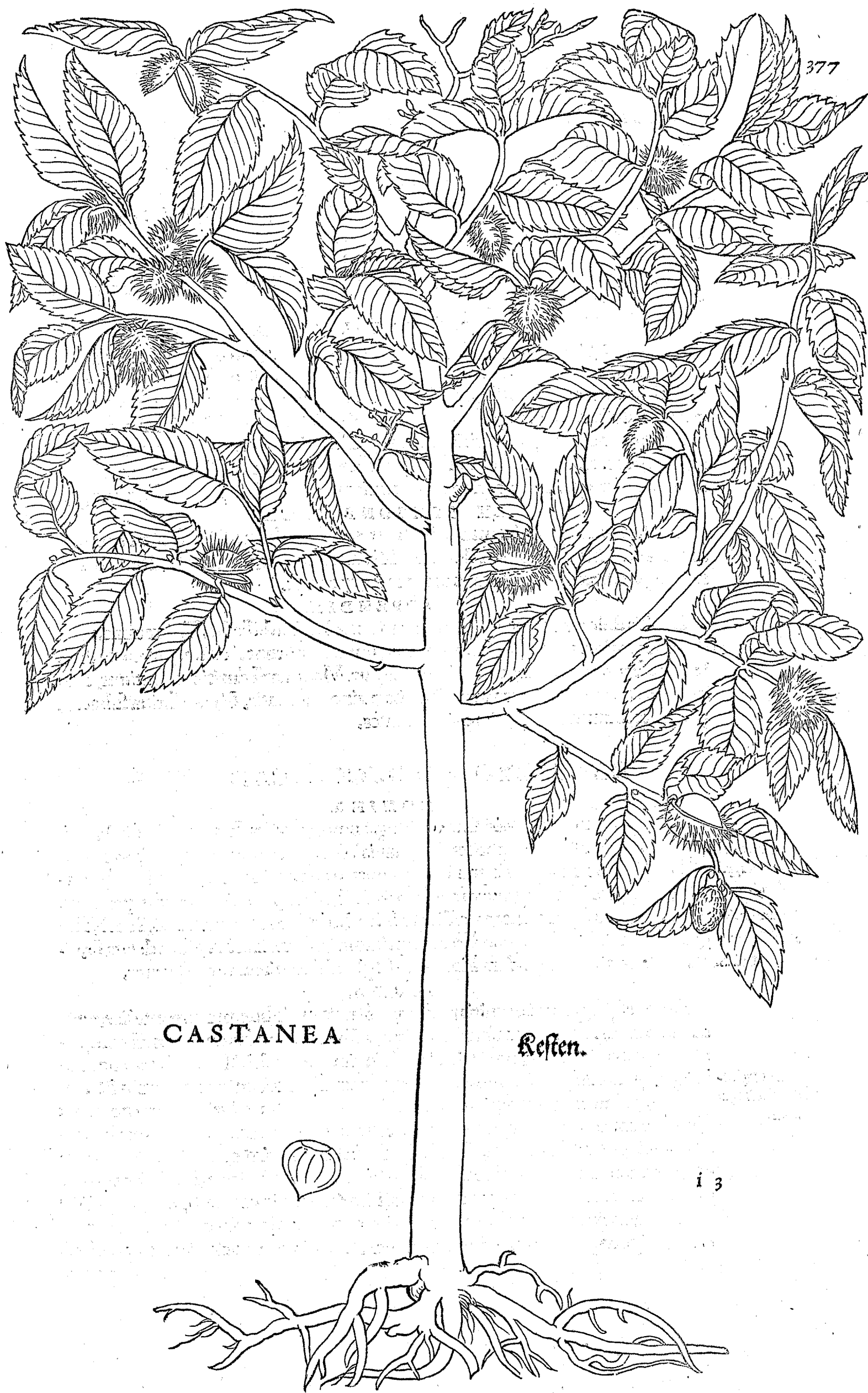
TEMPVS.

Ineunte uere germinat, seriusque Vergiliarum occasu fructificat.

TEMPERAMENTVM.

Adstringit & exiccat Castanea haud secus quam aliæ glandes. Calida uero & sicca est primo ordine.

VIRES.

377

CASTANEA

Resten.

i 3

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Castaneæ adstringunt, eademque quæ glandes possunt. Potissimum autem quæ inter carnem & corticem membrana est. Caro his qui Ephemerum, hoc est, Colchicon, biberunt, accommodata est.

EX GALENO.

Castaneæ inter omnes glandes principatum tenent, solæque sylvestrium fructuum alimentum memorabile corporibus præbent.

EX PLINIO.

Castaneæ uehementer sistunt stomachi & uentris fluxiones, sanguinem excreantibus profunt, carnes alunt.

EX PLINIO VALERIANO.

Castaneæ ex omnibus fortissimum quidem cibum corpori præstant, sed qui difficile concoquatur. Coctæ autem in carbonibus, uel in fictili uase sicco assatæ, & cum melle ieiunis datæ, tussientibus profunt. Aqua in qua cum suo cortice decoquuntur, coeliacis, dysentericis, sanguinemque excreantibus, bibenda haud inutiliter propinat. Interior membrana quæ corticem fructumque discernit, ad tertiam partem decocta in aqua & potui oblata, miræ aluum fluentem refrenat, adeo ut Dioscorides putet etiam cathartico dato, per hanc potionem iri obuiam posse, si plusquam necesse sit, purget.

EX SYMEONE SETHI.

Copiosum corpori alimentum præbent, tardè transeunt, & difficulter coquuntur. Crassum humorem, capitis dolorem, & flatum efficiunt, uentremque sistunt. Si torreantur, aut siccantur, multum nocumendi deponunt.

APPENDIX.

Capitis dolores creant. Inflationes pariunt, cōcoctu difficiles. Tostæ tamen crudis innocentiores sunt. Arefactæ multum noxæ remittunt. Tritæ cum melle & sale rabiosorum canum moribus imponuntur. Mammarum duritias discutunt, cum hordeaceo polline & aceto impositæ, ipsæque uino maceratis, & cum farina subactis, pelsi uice utuntur ad suppressendos menses.

DE CARYO BASILICO CAP. CXLI.

NOMINA.

Caryon unde
Græci appel-
larint.

Basilica ex Pers-
sica cur dicta.

Juglans.

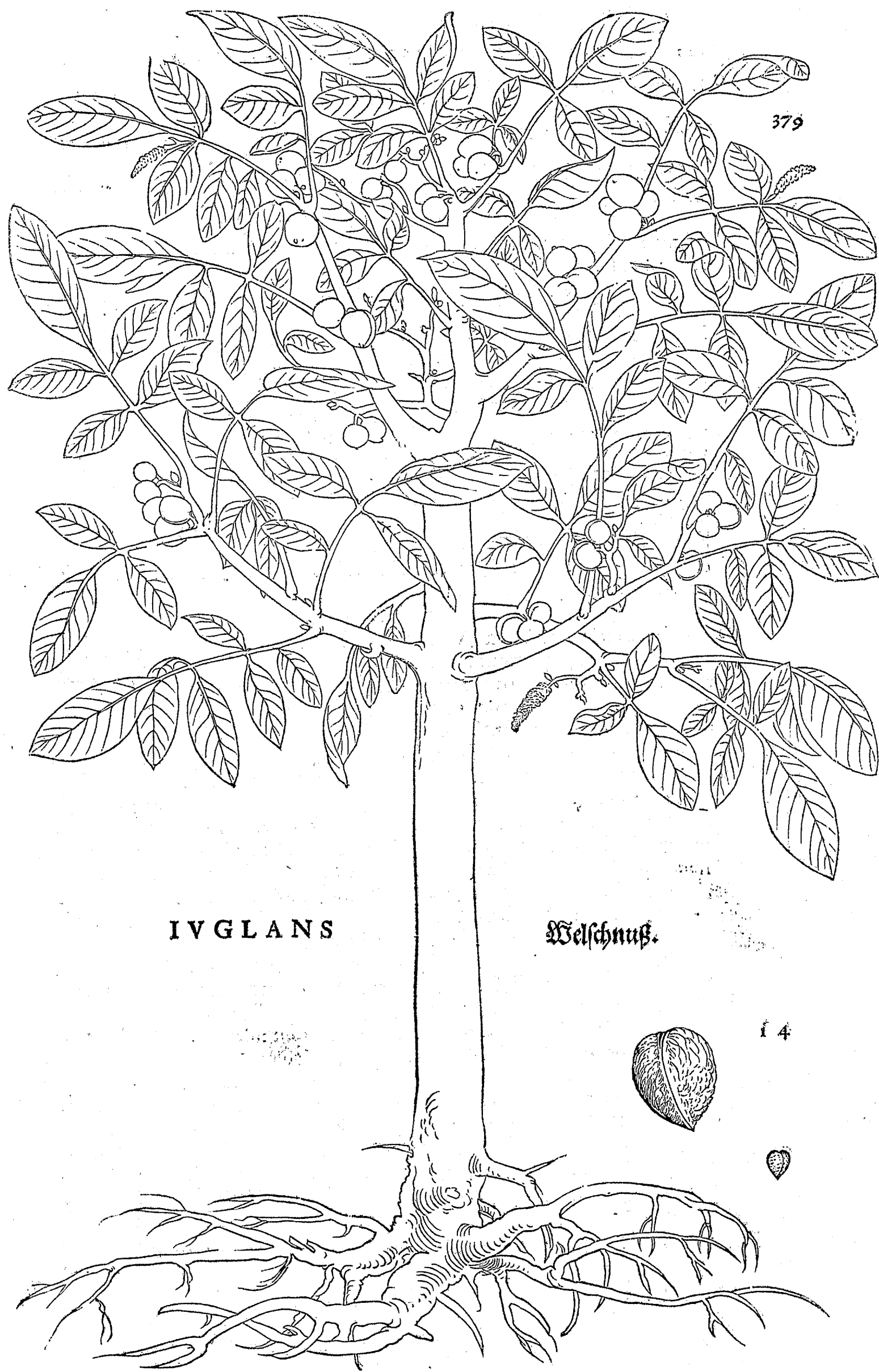

APYON βασιλικῆς Græcis, Regia nux & Persica, Juglansque Latinis: officinis Nux simpliciter, Germanis Welschnuß appellatur. Κεραυον autem Græcis à capitis grauedine uocatam esse notissimum est. Nam folia arboris huius grauem expirant halitum, uiresque eius in cerebrum penetrant, atque adeo eos sopore tentans lædit qui sub arbore decubuerint. Basilicam uero, Regiamue & Persicam, eò quod è Perside primum in Græciam à regibus delata sit, dictam esse constat. Juglandem à iuuando & glande nominatam existimant.

FORMA.

Vmbra Juglan-
dis arboris insa-
lubris.

Arbor est pregrandis, multis prælongisque nixa radicibus, procero caudice, multis summatis ramis ingentibus brachiato, ad binum ternumue cubitorum complexus sæpius crassescens, cortice hiulco, & in rimas altas dehiscens, folijs latis, oblongis, è iucundo grauius subolentibus, patulamque iaculantibus umbram & insalubrem, per autumnum deciduis. Verni temporis initio ueluti quodam gestiente foliorum conceptu, panicula prælonga, callo squamatim compactili protracta, ordine nucis pineæ protuberat, dehiscitque. Flauescens statim quam frondem facere coepit, nutans caducaque prolabitur. Tum super ramenti huius pediculum flos erumpit, totidemque calyculacea tegumenta quot flores petiolo contrahuntur, singulisque his singulæ includuntur nucs, multis munitæ inuolucris, primum herbaceo cortice, mox ligneo putamine, dein tenui tunica. Crispi intus nucleï quadripartito digerunt.

379

IVGLANS

Welschnuß.

14

C geruntur, lignosa intercedente membrana.

LOCVS.

Montibus lætat, aquasq; odit. Passim in omnib, ferè Germaniæ hortis prouenit.

TEMPVS.

Germinat post afflatum Fauoni, non cacumine, ut maxima pars arborum, sed lateribus impulso priore pullulo. Fructificat autumnò.

TEMPERAMENTVM.

Huius temperamentum ex uirium enarratione patebit. Virides uerò nuces primo ordine siccae, secundo uerò calidae censentur.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Nuces iuglandes difficiles cōcoctu, stomacho inutiles, bilem augent, capitis dolorem faciunt, tussientibus inimicæ. Ad uomitiones ieiunis in cibo utiles. Præsumptæ & à cibo comestæ cum caricis & ruta letalibus uenenis aduersantur. Largius elitatae latos lumbricos pellunt. Illinuntur mammarum inflammationi, abscessibus, luxatisq; cum exiguo melle & ruta. Cum cepa uerò, sale & melle, canis hominisq; mor sui conferunt. Tormina cum putamine suo cremata & umbilico admotæ sedant. Cortex combustus, tritusq; in uino & oleo, infantibus inunctus capillos elegantes efficit, alopeciasq; replet. Sistit menses crematum tritumq; & cum uino admotum quod intra nuces clauditur. Vetusstarum autem nucum nucleis illiti, gangrænas, carbunculos, ægilopas & alopecias cōmanducati & impositi celeriter sanant. Fit etiam ex ijs contusis & expressis oleum. Recentes nuces stomacho minus nocent, dulciores enim sunt. Quam ob causam alijs miscentur, ut acrimoniam auferant. Illitu liuores quoque tollunt.

EX GALENO.

D Arbor tum in germinibus, tum in folijs ad strictionem quandam possidet. Cæterum euidentem & plurimam in nucis putamine recenti & sicco; proinde eo fullo-
nes quoq; utuntur. At nos ea exprimentes, succo similiter ut mororum & ruborum decocto in melle, ut stomachico medicamento utimur, & ad omnia reliqua ad quæ modo dicti succi cōueniunt. Porro nucis ipsius quod edendo est, oleosum est & tenuium partium, ideoq; etiam facile exprimitur; & quo diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrè oleum ex eo inueterato exprimere licet; tunc sanè admodum discutiens fit, ut eo nonnulli gangrænas, & carbunculos, & ægilopas sanent: nonnulli uerò etiam ad neruos uulneratos utuntur. Cæterum si recens sit adstringentis nonnihil qualitatis quoq; obtinet. At quod imperfectum est etiamdum, & nondum siccum, ueluti reliqui fructus omnes qui uirides sunt, plenum est semicoctæ humiditatis. Cortex tamen eius ubi inaruit, tenuium partium & exiccatorum est medicamentum, morsus expers.

† Alijs ex hoc rore, in bilem uertitur.

EX PLINIO.

Arborum ipsarum foliorumq; uires, in cerebrum penetrant, hocq; minore momento, sed in cibis, nucleis faciunt. Sunt autem recentes iucundiores, siccae unguinosiores, & stomacho inutiles, difficiles cōcoctu, dolore capitis inferentes, tussientibus inimicæ, & uomituris ieiunis aptæ in tenasmo solo; trahunt enim pituitam. Eadem præsumptæ uenena hebetant. Item anginam cum ruta & oleo. Item aduersantur cepis, leniuntq; earum saporem. Auriū inflammationi imponuntur cum mellis exiguo. Item cum ruta mammis & luxatis. Cum cepa autē & sale & melle, canis hominisq; mor sui. Putamine nucis iuglandis, dens cauus inuritur. Putamen combustum tritumq; in oleo aut uino, infantium capite peruncto, nutrit capillum: & ad alopecias sic utuntur. Quo plures quis nuces ederit, hoc facilius tineas pellit. Et quæ per ueteres sunt nuces gangrænis & carbunculis medentur. Item sugillatis. Cortex iuglandium lichenum uitio & dysentericis prodest. Folia trita cum aceto, aurium dolori. In sanctuarijs Mithridatis maximi Regis deuicti, Cn, Pompeius inuenit in peculiari cōmentamēta.

A mentario ipsius manu compositionē antidoti, duabus nucibus siccis, item ficis totidem, & rutæ folijs uiginti simul tritis, addito salis grano; & qui hoc ieiunus sumat, nullum uenenum nociturum illo die. Contra rabiosi quoque canis morsus, nuclei à ieiuno homine cōmanducati illitique, præsenti remedio esse dicuntur.

EX PLINIO VALERIANO.

Nux uiridis, utpote adhuc aquatioris humoris, styptica & frigida uirtute censet. Potest denique & stomacho aliquid uigoris acquirere, & uentrē cum garo sumpta mollire. Noces autē siccae, durę, cum caricis duabus, & uiginti rutæ folijs addito salis grano simul cōteruntur, nullisque uenenis opprimi poterit ea die quisquis ieiunus acceperit. Inter Calendas & Idus Iulij centum numero noces statim ut arbori demptæ sunt cortice adhærente quassantur: his admiscuntur aluminis scissi libræ tres, & in nouo fictili uase ponuntur: super hæc infunduntur olei boni libræ tres, & diligenter in loco neque humido, neque nimium sicco obruunt, post nonaginta dies dabunt oleum, quod fluentium capillorum damna restituit.

EX SYMEONE SETHI.

Virides uentrem mouent, quamobrē quidam ante cibum cum sapo comedunt. Facilius etiam quàm amygdalæ concoquuntur. Aridæ in ore inflammationes & plagas efficiunt. Stomacho meliores fiunt, si cum caricis edantur. Ferunt etiam eum qui noces cum caricis & ruta ante reliquos cibos esitauerit, non magnopere à uenenatis medicamentis lædi. Cōcoquuntur facili noces in frigidis uentriculis, in calidis uerò in bilem magis mutantur. Faucium & capitis dolorem afferunt, & tussis augent. Ante alios cibos sumptæ, uomitum adiuuant. Ad satietatem comestas, lumbricos educere scimus. Ad dentium pruritum utiles sunt.

DE CALTHA CAP. CXLII

NOMINA.

VO nomine Græci plantam hanc appellauerint, fateor ingentē mihi nondum constare. Latinis autem dicta uidetur Caltha uel Calthula, quam uocē deinde corrumpentes officinę, in Calendulam immutarūt. *Calendula quare dicta.* Quanquam uerisimile etiam sit, sic nominatam esse, quod omnibus *flos omnium mensium.* mensium Calendis fruticare comperiatur. Atque hinc fit quod nonnulli florem omnium mensium appellent. Germani *Xingelblumen* uocant, ab intorto, & in circulum acto semine.

FORMA.

Herba est fruticosa, caule dodrantali, lignoso, folijs longiusculis, in angustum desinentibus, floribus speciosis, croceis luteisque, non ingrati, quamuis grauis, odoris, qua dote in coronamenta uenit; semine, cuius uagina scorpionis caudam imitatur: radice simplici, multo capillitio fibrata. Cur autem hanc herbam Caltham esse credam, facit imprimis Plinius, qui lib. uigesimo primo, capite sexto, Caltham odore grauem esse scribit. Dein Virgilius qui *Ægloga* secunda sic canit: *Mollia luteola pingit uacinia Caltha*, Luteolam, à luteo florū haud dubiē colore, nominans.

LOCVS.

Prouenit in cultis, atque uix hortum inuenies in quo non copiose nascatur.

TEMPVS.

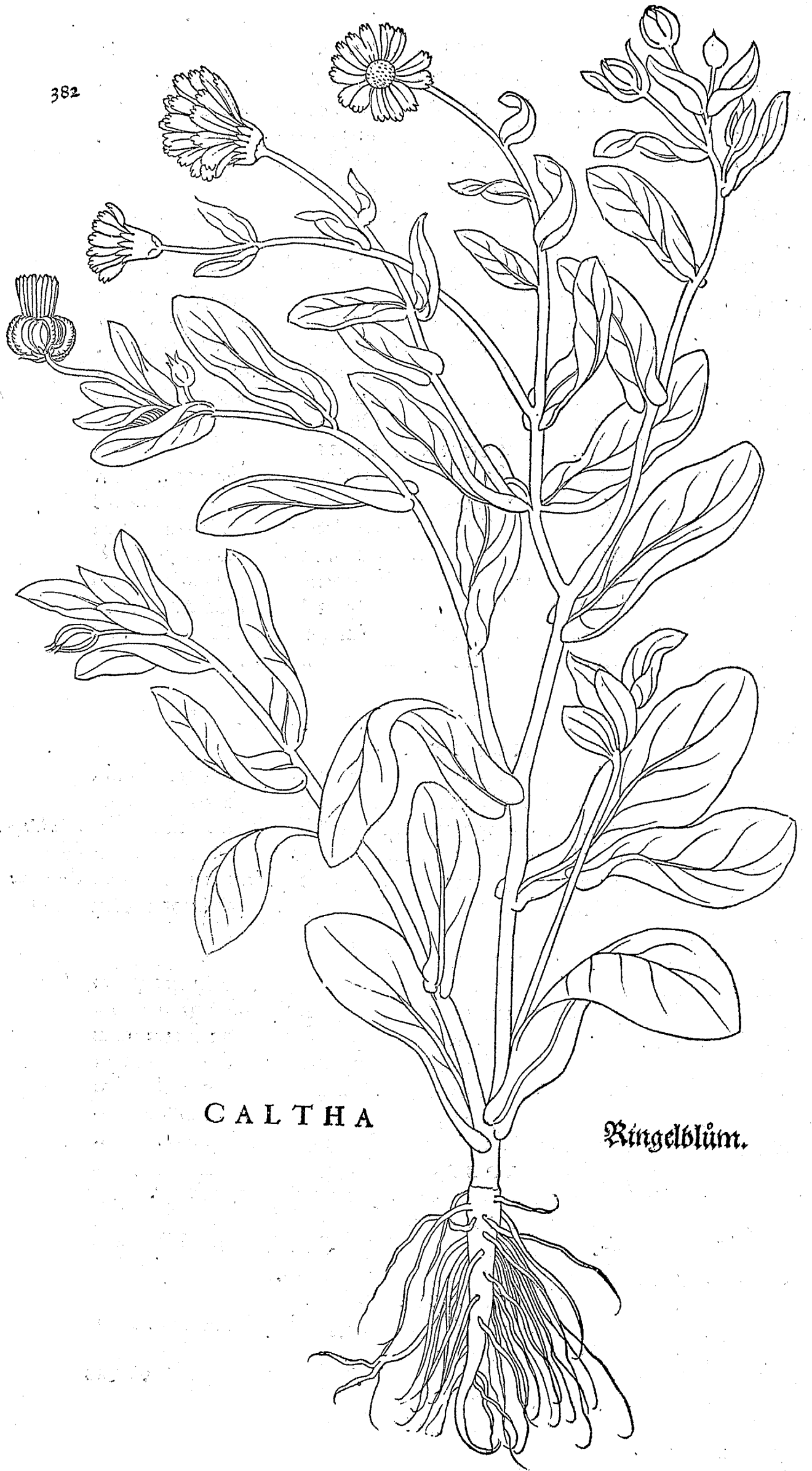
Singulis ferē mensium Calendis, ut diximus, florere deprehenditur, Maio incipiens mense. Magis autem autumnō eiusdem emicant flores.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse statuunt, neque id immeritō, quandoquidē dulcedine modica cum amaritudine coniuncta participet.

VIRES

382

CALTHA

Ringelblum.

A VIRES EX RECENTIORIBVS.

Herba ipsa adhibetur condimentis & acetarijs. Flos ex uino potus ciet menses: item herbæ succus, quo in dentium dolore os presentaneo remedio colluitur. Non parum etiam eius flos ad flauos reddendos capillos conducit. Idem, perinde atque ipsa herba, secundas educit mirificè, si aridus suffitibus admotus fuerit.

DE CARYOPHYLLATA CAP. CXLIII.

NOMINA.

VALITER Græcis & antiquis Latinis scriptoribus hæc herba nominata sit, nondum compertum habeo. Cur enim Dioscoridis Lagopum *Caryophyllata* non esse credam, et si paniculum pedi leporino prorsus similem habeat, *nō est Lagopus.* facit quod in manuscripto & peruetusto herbario seorsim descripta & depicta utranq; herbam uiderim. Pictura autem Lagopi longè aliam herbam, quæ in segetibus nascitur, quàm sit Caryophyllata, exprimit: de qua suo loco dicemus. Neq; defunt qui herbam hanc de qua agimus, Geum Plinio dictam uelint, quorū certè sententia periculo uacat, quod eadem facultas utrisq; radicibus sit. Sed ad institutum reuertamur. Herbam quam recentiores Latini Caryophyllatam, ab odoris suauitate quam radices de se præbent, nominant, uulgus herbam Benedictam, *Benedicta.* à diuina sua efficacia, & Sanamundam appellant. Germani *Benedictenwurz.* *Sanamunda.*

GENERA.

Duo esse eius herbæ genera animaduerti, non tamen multum à se dissidentia. Primum genus Caryophyllatam hortensem uocauimus, cui ex cultura aliqua te- *Caryophyllata* neritas accedit in folijs, floribus & paniculis. Flos huic paulò minor & pallidior *hortensis.* quàm syluestri. Germanicè *garten / oder heymisch Benedictenwurz* appellari potest. Alterum huius herbæ genus Caryophyllatam syluestrem diximus, quod *Caryophyllata* scilicet citra culturam proueniat. Flores eius multo maiores, magisq; ad croci colo- *syluestris.* rem accedunt. Germanicè *wild Benedictenwurz* nominari cōmodè potest. Differentiam tamen nemo rectius quàm ipsa pictura demonstrabit.

FORMA.

Caulis illi sesquicubitalis, geniculatus, angustus, terna è pediculo longo folia articulatim exeuntia, per ambitum serrata, bina etiam prioribus minora, singula genicula cingunt. E medio alarum sinu ramuli funduntur tenues, quibus in summis flos luteus emicat, quo succusso caput extuberat circinatis acinulis cumulatè stipatum, quasi rudimentum eluceat naturæ fragum inchoantis. Radix multis luteis capillamentis fibrata, Caryophyllon olet.

LOCVS.

Primum in hortis plantatum prouenit. Alterum in montanis, opacis, & iuxta sepes nascitur.

TEMPVS.

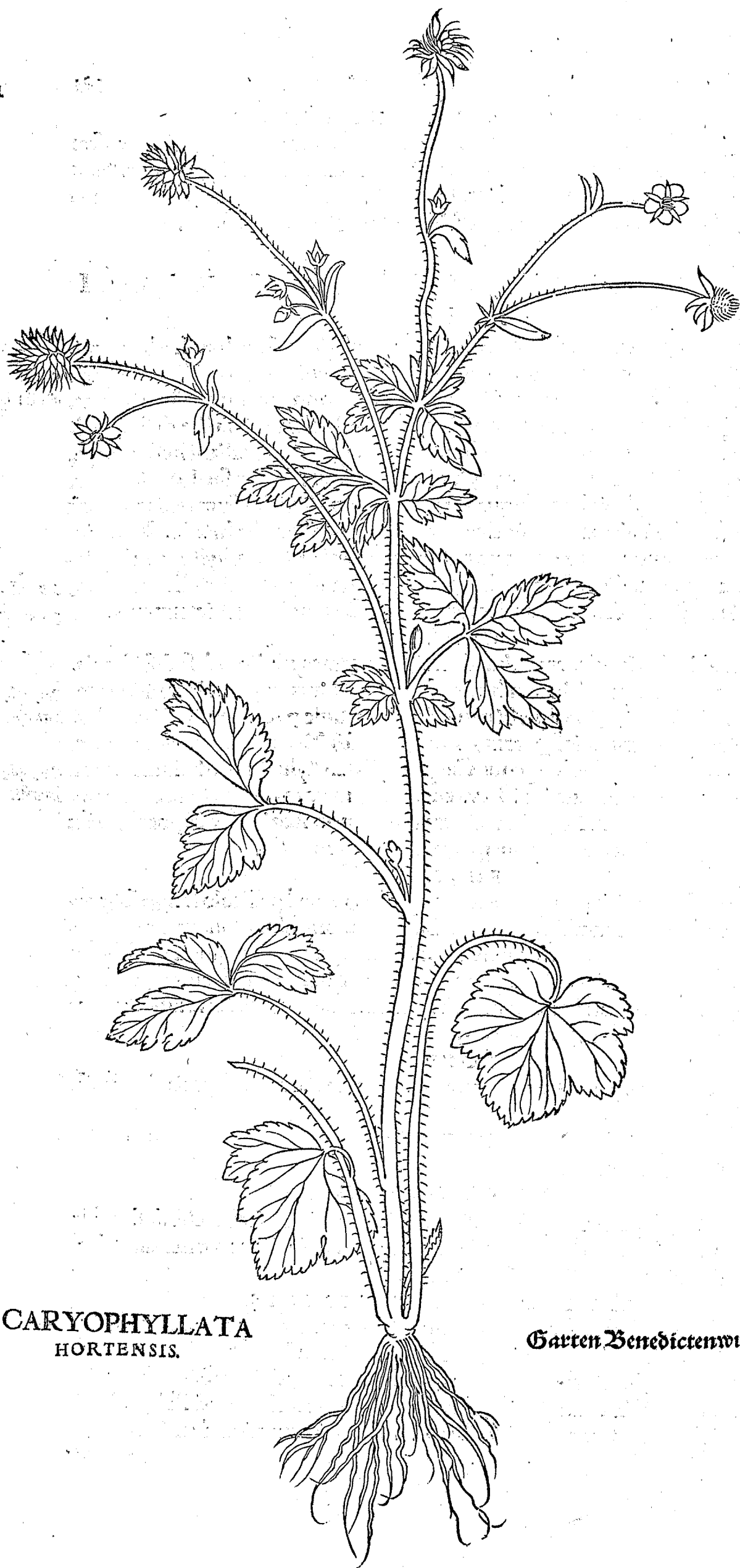
Floret Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores, & peruetustus etiam herbarius, calidam & siccam esse in secundo ordine statuunt. Folia sanè in gustu non mediocrem adstrictionem ostendunt. Radix itidem haud paruam adstrictionem obtinet.

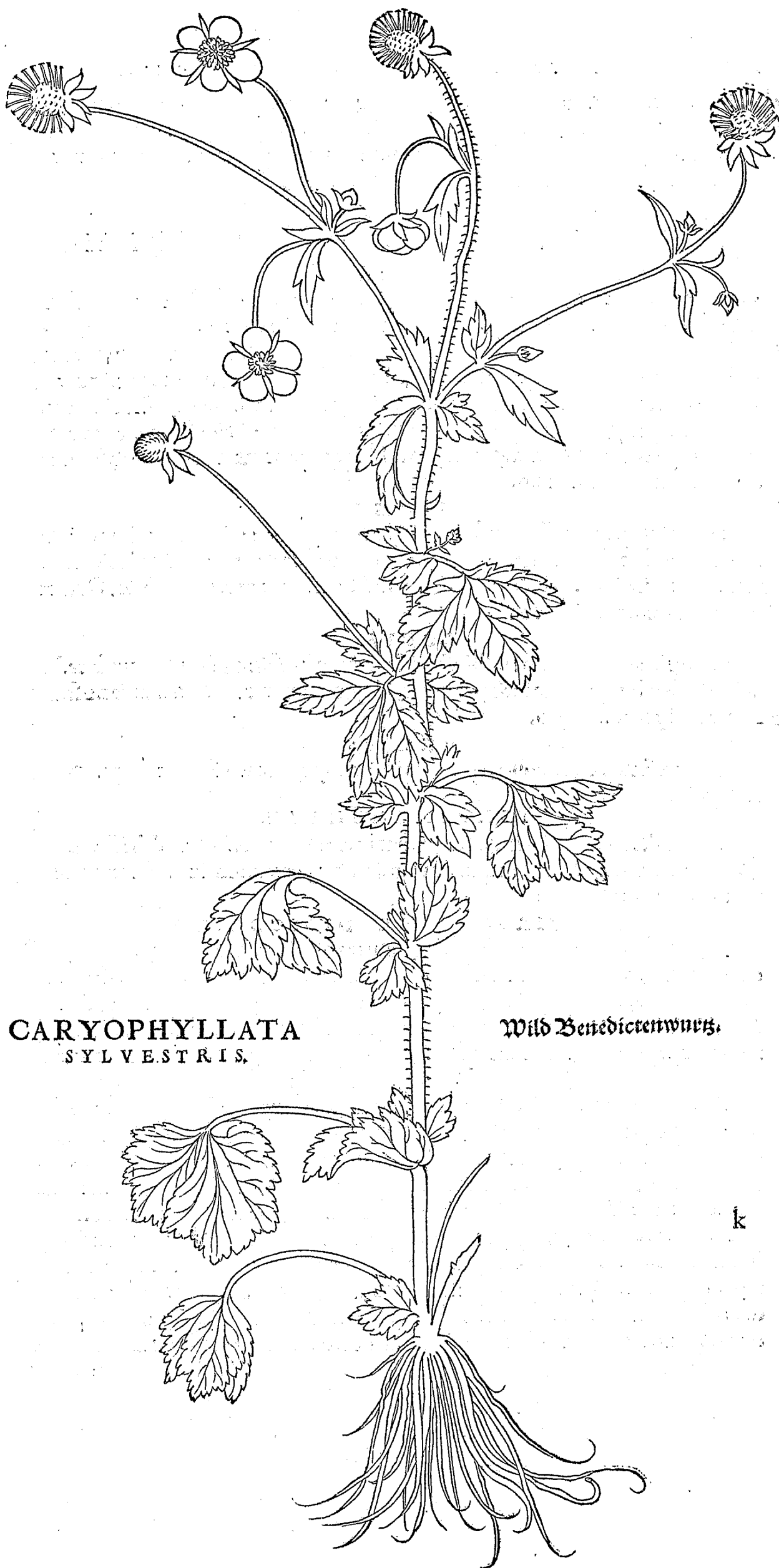
VIRES EX RECENTIORIBVS.

Radix eius luto & sordibus eluta siccatur, & imbre aceti respersa arcas & uestes iucundo cōmendat odore. Decoctum huius sumitur ad perficiendas concoctiones, sedandosq; coli dolores. Radix eius pectoris laterisq; dolores & cruditates iucundo sapore discutit. Manuscriptus herbarius facultatem habere dissoluendi, digerendi, & obstructions tollendi scribit. Fomentū item ex uino decoctionis eius *menfes*

CARYOPHYLLATA
HORTENSIS.

Garten Benedictenwurz.

385

CARYOPHYLLATA
SYLVESTRIS.

Wild Benediktenwurz.

k

menfes ciere. Contra uenena tritam cum uino sumptam ualere. Cōcoctionem præterea roborare, dolorem uentriculi & intestinorū à frigidityte aut flatibus ortum, decoctam in uino sanare ait. Mirificè etiam ad interna uulnera huius herbæ decoctum confert, Externa uerò ex ea collui debent.

DE CENTAVRIO MINORE CAP. CXLIII.

NOMINA.

CENTAVRION μικρόν, ἢ λιμνήσιον, καὶ λιμνοῖον Græcis, Febrifuga & Felterrae Latinis, officinis Centauria minor, Germanis Klein Taufendtguldenkraut / Sieberkraut / Erdgall / & Biberkraut appellatur. Centaurium, quod ea curatus dicit Chiron Centaurus, cum Herculis excepti hospitio pertractanti arma sagitta excidisset in pedem. Limnesion & Limnaum, quod secundū aquarum scatebras ac paludes, quas Græci λίμνες dicunt, nascatur. Febrifuga, eo quod febres fugat, & procul è corpore pellat. Fel terræ, ob summam quam habet amaritudinem.

Centaurium unde dictum.

Limnesium.

Febrifuga.

Fel terræ.

FORMA.

Herba est Hyperico Origanoue similis, caulem habens altitudine supra dodrantem, angulosum. Flores in puniceo colore subpurpurascens, ad Lychnidis flores accedentes. Folijs paruis & oblongis ueluti Rutæ. Semen tritico simile. Radicem exiguum, inutilem & leuem.

LOCVS.

Propter lacus & rigua loca, Dioscoride autore, nascitur. Apuleio uerò teste in solidis & fortibus quoque locis prouenit, id quod non raro in Germania nostra accidere compertum habeo.

TEMPVS.

Floret æstate & autumnno, quo maximè tempore, quia semine est prægnans, colligitur.

TEMPERAMENTVM.

In folijs & floribus uincit qualitas amara paululum obtinens adstrictionis, atque propter eiusmodi temperamentum admodum exiccatorium est medicamentum, expers mordacitatis.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa adhuc uirens tusa & illita uulnera glutinat. Vlcerata uetera purgat, & cicatrice obducit. Biliosa & crassa per aluum ducit. Decoctum eiusdem ischiadicis cōmodè infunditur, sanguinem educens, & à dolore leuans. Succus ad oculorum medicamenta perutilis, cum melle quæ pupillas obtenebrant expurgans. In pello admotus menfes ac foetus educit. Priuatim potus neruorum affectibus succurrit.

EX GALENO.

Centaurij minoris radix prorsus inefficax est. Rami uerò & potissimum folia quæ in ijs sunt atque flores, utiliora. Vlcerata magna herba ipsa adhuc recens illita glutinat. Vetera quoque & quæ ægrè ad cicatricem perducì possunt eodem modo utentibus cicatrice obducuntur. Arefacta glutinatorijs & desiccatorijs miscetur facultatibus, ijs uidelicet quæ sinus & fistulas sanare sunt natae, & ueteres durities emollire, tum ulcerum maligna sanare. Miscetur etiam ijs quæ rheumaticis affectibus medentur, in quibus ea medicamenta optima sunt quæ uehementer desiccantia cum quadam adstrictione nullam habent mordacitatem. Decoctum herbe quidam ischiadicis infundunt, ceu biliosa ac crassa ducens: nam & talia purgat. Quamquam quum adeò uehementer operabitur ut cruenta euacuet, tunc magis proderit. Suc-

CENTAVRIVM
MINVS.

Klein Tausendgulden.

rit, Succus porrò eius quum adsimilis sit facultatis, hoc est, exiccatoriæ & absterfioria, & reliqua iam dicta pulchrè efficere potest. Cum melle etiam oculis illinitur, mensesq; & foetum appositus in pello euocat. Sunt qui ipsum præbeant & ijs quibus nerui affecti sunt, ut qui euacuet & desiccet innoxie quæ impleta sunt. Optimū etiam medicamentum est ad iecinoris obstructions soluendas. Bonum quoq; lie-
ni indurato foris impositum, & nihilo secius si quis bibere sustinuerit.

EX PLINIO.

Purgat aluum succus Centaurij minoris drachma in hemina aquæ cum exiguo salis & aceti, bilemque detrahit.

DE CYAMO CAP. CXLV.

NOMINA.

YAMOZ Græcis, Faba Latinis dicitur. Officinæ Latinum nomen retinent, Germanis Bonen appellatur.

FORMA.

Sola Faba inter legumina sine adminiculo nititur, folio carnosio, Portulacæ simili, flore cristato, uersicolore, partim albo, partim purpureo, atris quibusdam maculis notato, quas M. Varro lugubres uocat literas: siliqua plerunque semipedali, fructu intus lato humani unguis effigie, colore non simplici, sed aut fuluo, aut nigro, iam uerò etiam herbaceo & coccineo: radice singulari, lignosa, & capillata fibris. Quæ hic à quibusdam, quasi nostra non esset uera Faba, afferuntur argumenta, non tantī momenti sunt ut confutatione indigeant: constat enim nostram, eas quas ueteres illi adscripserunt, habere notas & facultates, Non tamen negamus in diuersis terris maiorem aut minorem produci posse.

LOCVS.

Pasim in hortis fata prouenit, Lætatur loco pinguisimo & stercoreato.

TEMPVS.

Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

Faba in refrigerando & exiccando ad mediā temperaturam propinquissimè accedit. Est itaque frigida & sicca in primo ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Spirituosa, inflans, concoctu pertinax, insomnia tumultuosa faciens. Tussi tamen confert, carnesque generat. Decocta in posca, & cum cortice comesta, dysenterias & coeliacas fluxiones sistit. Vtilis contra uomitiones in cibo sumpta. Minus inflat priore aqua in decoctione effusa. Viridis magis stomacho nocet, plusque inflat. Farina eius per se & cum polenta illita, ex plaga inflammationes mitigat, & catrices ad reliqui corporis colorem reducit. Mammis in quibus lac in grumos cogitur, & inflammatione laborantibus auxiliatur, lacque extinguit. Cum melle & fenigreci farina furunculos, parotidas ac sugillata oculorum discutit. Cum rosa, thure, & oui albo, procidentes oculos, staphylomata & oedemata compescit. Macerata in uino suffusiones & ictus oculorum sanat. Ad sistendas fluxiones sine cortice commanducata fronti imponitur. Testium inflammationes in uino decocta sanat. Puerorum pubi illita diu impuberes seruat. Alphos exterit. Euulsos pilos ut non nutriantur & graciles fiant, cortices illiti efficiunt. Cum polenta, alumine & oleo ueteri illiti strumas discutunt. Decoctum illorum lanas tingit. Factas ab hirundinibus sanguinis eruptiones, cortice ablato, Faba qua parte cohæret diuisa, si dimidia apponatur, compescit.

EX GALE.

F A B A

Bonett.

k 3

C

EX GALENO.

Caro Fabæ paulum quid abstergentis facultatis cōtinet, sicut cortex adstringentis: idcirco medicorum nonnulli totam Fabam cum polenta decoctam dysentericis, coeliacis & uomentibus exhibuerunt. Porro ut edulium flatulenta est, & coctu difficilis, ut si quid aliud. Excreationibus quidem ex thorace & pulmone idonea. Ut medicamentum uerò foris imposita sine molestia exiccat. In podagricis ea sæpenumero usi sumus ex aqua decocta, deinceps adipem suillum admiscentes. Ad neruorum tum contusiones, tum uulnerationes, farinam eius cum oxymelite imposuimus. Ad eos qui ex ictu iam phlegmone occupabantur, cum polenta. Sed & testium & mammarum bonum est cataplasma. Nam hæ partes cum phlegmone tenentur, moderatè refrigerari amant, maximè cum mammæ ex lacte in ipsis concreto phlegmonen patiantur. Quin lac quoque ab eo cataplasmate extinguitur, sicut puerorum pubes farina fabacea illita plurimo tempore glabra permanet. Manifestè fabacea farina cutis sordes detergere conspicitur, quod intelligentes mangoles, ac mulierculæ, in balneis quotidie hac utuntur. Illinunt præterea & hac faciem quemadmodū ptisana: nam quæ in summa cutē eminent lentes exerit, & maculas uelut ex sole contractas.

EX PLINIO.

Faba hebetare sensus existimata, insomnia quoque facere. Solida fricta, feruensque in acri aceto coniecta, torminibus medetur. In cibo fredda, & cum allio cocta, contra deploratas tussis suppurationesque pectorum, quotidiano cibo sumitur: & comanducata ieiuno ore, etiam ad furunculos maturandos discutiendosue imponitur, & in uino decocta ad testium tumores & genitalium. Lomento quoque ex aceto decocto, tumores maturat atque aperit. Item liuoribus, combustis medetur. Voceam prodesse, autor est M. Varro. Fabalium etiam siliquarum cinis, ad coxendices, & ad neruorum ueteres dolores, cum adipis suilli uetustate prodest. Et per se cortices decocti ad tertias sistunt aluum.

DE CONSOLIDA MEDIA CAP. CXLVI

NOMINA.

Consolida
media.

INTER multas alias herbas quibus uulnera glutinandi facultas inest, & hæc cuius picturam damus cōnumeratur. Hinc est quod uulgius herbariorum illam Consolidam mediam nominet. Qua etiam appellatione nos uti uoluimus, quod nobis quo nomine ueteribus Græcis aut Latinis appellata sit nondum constaret. Rectius tamen Solidago diceretur, Germanis Gulde gungel nuncupatur.

FORMA.

Caulem habet quadrangulum, lanuginosum, ex quo per interualla folia bina ex singulis geniculis in extremitatibus, laciniata, Menthæ similia emicant. A medio caulibus ad fastigium usque ex singulis foliorum alis, flores sex aut septem in purpureo cœrulei exeunt. Radix illi subest lignosa, quæ multas à se exiguas radices capillamentorum instar per terram latè serpentes propagat.

LOCVS.

Pasim in pratis nascitur.

TEMPVS.

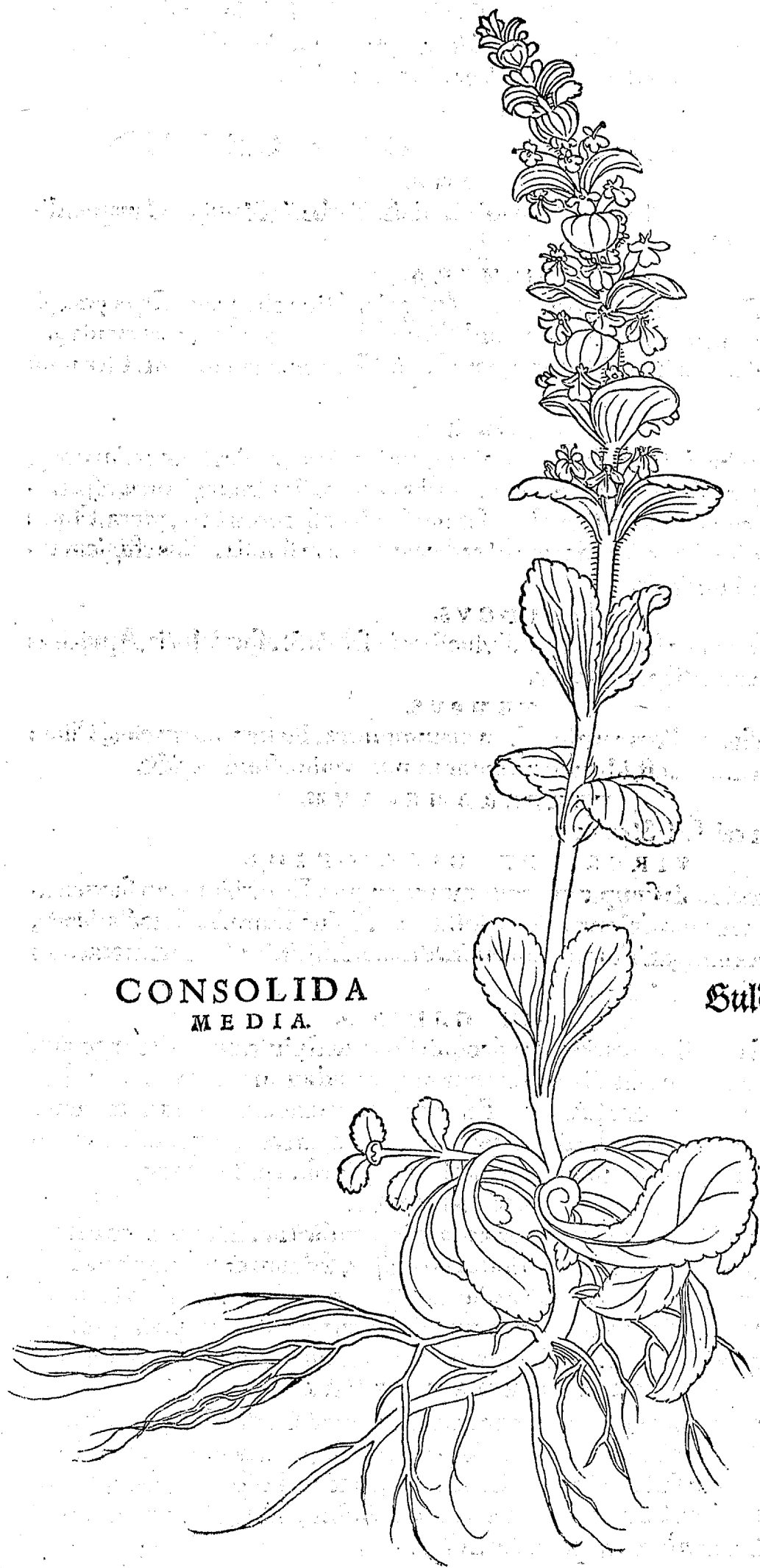
Floret copiose Maio mense.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit & amara est, ut calidam & siccam esse nemo dubitare possit.

VIRES.

Vulnera glutinat, Sanguinis grumos ex casu, uel cōtusionibus, coactos in corpore dissolvit.

CONSOLIDA
MEDIA.

Guldeguntzel.

c dissicit & dissoluit. Præfens remedium est aphthis & ulceribus in ore serpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum eos dissipat. Vfus etiam eius ad intertrigines, ulcera pudendorum, & intestinorum exulcerationes prodest.

DE CANNABE CAP. CXLVII

NOMINA.

CANNABIS Græcis, Cannabis Latinis, Barbaris & uulgo Canapus dicitur, Germanis autem Hanff.

GENERA.

χονόσπορος.

Cannabis duo sunt genera. Vna enim satiuæ est, quam Græci χονόσπορος, quod magni in uita usus sit ad robustissimos funes texendos. Germanis zamer Hanff dicitur. Altera syluestris, quam Latini Terminalem uocant, Germani wilden Hanff.

FORMA.

Satiua Cannabis
Syluestris.

Satiua Cannabis folia fert fraxino similia, grauis odoris, caules longos, inanesq; semen rotundum. Syluestris uerò uirgas fundit Altheæ similes, nigriores, asperiores & minores, cubitali altitudine. Folia satiuæ similia, asperiora & nigriora. Flores subrubeos, Lychnidi similes. Semen & radicem Altheæ similia. Eius effigiem uidere nobis nondum licuit.

LOCVS.

Satiua, in locis cultis sata prouenit. Syluestris in syluis & asperis locis, Apuleioq; teste, iuxta semitas & sepes nascitur.

TEMPVS.

Herba ad usus medicos carpitur dum maxime uiret. Semen autem eius, Plinio auctore, cum maturum est, id quod prope autumnæ æquinoctium accidit.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calefacit & exiccat.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Satiuæ maiori copia sumptum genituram extinguit. Ex uiridi autem succus expressus, contra aurium dolores utiliter instillatur. Syluestris radix decocta illitaq; inflammationes mitigat. Tumores discutit, & callos dissicit. Huius cortex texendis funibus utilis est.

EX GALENO.

Cannabis semen flatus extinguit, adeoq; desiccatur, ut si plusculum edatur genituram exiccet. Sunt qui ex uiridi succum exprimentes, ad aurium dolores ab obstructione, ut mihi uidetur, natos utuntur. Semen etiam cannabinum difficulter concoquitur, stomacho & capiti aduersatur, prauosq; humores creat. Admodum exalefacit, ideoq; caput æstuoso ac medicamentoso halitu sursum misso tentat.

EX PLINIO.

Semen Cannabis extinguere genituram uirorum dicitur. Succus ex eo uermiculos aurium, & quodcuncq; animal intrauerit, eicit, sed cum dolore capitis. Tantaq; uis ei est, ut aquæ infusa, coagulare dicatur, & ideo iumentorum alio succurrit pota in aqua. Radix contractos articulos emollit in aqua cocta. Item podagras & similes impetus. Ambustis cruda illinitur, sed sæpius mutatur priusquam areseat.

EX SYMEONE SETHI.

Semē Cannabis comestum idem nocumentum quod Coriandrū affert; immo dicē enim si estur, ut illud, deliriū facit. Folia uero arida pota, ueluti farina, aut magis pro potione hæc farina exiccata, ebrietatem quandam hospitalem facit, & quæ ab hauriente non sentiatur. Apud Arabas enim pinfitur, subigiturue pro uino, & inebriat. Desiccatur uerò semen genitale ut Caphura.

CANNABIS
SATIVA.

James Galt.

APPENDIX.

Quum ex iam dictis cōstet Cannabinum semen caput facile tentare, atque adeo lādere, imprudenter faciunt, qui uulgi errorē sequentes, in morbis, ijsq; maximis, capitis, ex hoc semine confecta iuscula ægrotantib. magno eorum malo exhibent.

DE CARDIACA CAP. CXLVIII.

NOMINA.

Cardiaca cur
dicta.

Vo nomine herba hæc ueteribus sit appellata, nondum nobis constat. Nostri tamen temporis herbarij Cardiacam uocant. Germani Hergspan/ oder Herggspert. Cardiacæ uerò haud dubiè à recentioribus nominata est, quod cordis palpitationi, quam illi perperam *καρδιακὴ* appellant, mirificè conferre uideat. Alia est hæc à Ballote, de qua suo loco diximus.

FORMA.

Cardiaca caulem ex se mittit quadrangulum, geniculatum, nigrum: folia lacinata, nigra, per interualla in caule ex singulis geniculis prodeuntia: flores in candido purpureos orbiculato ambitu caules circumiacentes: radicem luteam, intortam, capillamentis fibratam.

LOCVS.

Pasim in rudibus & circa sepes nascitur.

TEMPVS.

Iulio mense floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum existit, ut hoc nomine calidam esse in secundo ordine, & siccam in tertio constet.

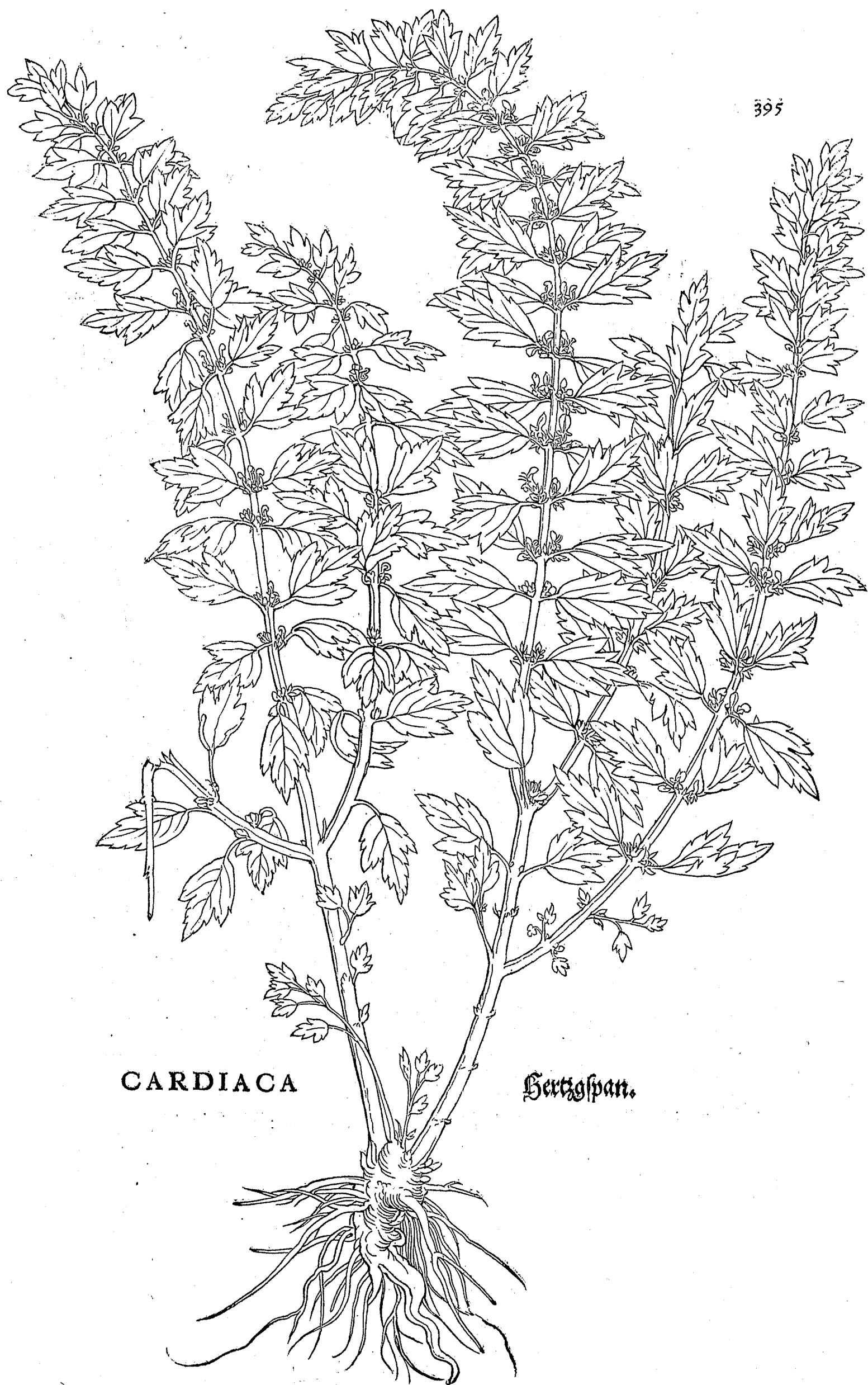
VIRE S.

Recentiores recte contra cordis palpitacionem, conuulsionem & resolutionem cōducere tradunt: potest enim quum amara sit herba, sua caliditate & siccitate crassos humores qui in uenis & alijs partibus, neruosis potissimum, sunt, incidere, extenuare & discutere. Hac etiam ratione morbo comitiali confert, urinas mouet, & menstrua educit, aliasq; facultates quas Galenus libro quarto de simpl. med.

facult. cap. xviij. amaris tribuit, obtinet.

DE CARO.

CARDIACA

Hertigspan.

CAROS

Feldkümmel.

DE CARO CAP CXLIX

397

A

NOMINA.

ΑΡΟΣ Græcis, Caron uel Careum Latinis, officinis Carui nominatur. *Carui.*
Germanis *Wattmich* / oder *Wysentmich* dicitur. A Caria fortè *Careum in le-*
regione, in qua laudatissimum nascitur, appellationem accepit. *dictum.*

FORMA.

Caules emittit quadrangulos ab una radice multos, folia Staphylini, flores can-
didos, & in caulium summo semen angulosum ac copiosum, radicem oblongam
& luteam.

LOCVS.

Pasim in pratis Germaniæ nostræ prouenit. Optimum tamen est quod in Ca-
ria, ut diximus, nascitur.

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Cari semen calfacit & exiccat tertio quodammodo ordine, moderate acrem qua-
litatem possidens.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Cari calfacit, urinam cit, stomacho & ori gratum accommodumq̃. Conco-
ctiones adiuuat. Antidotis & oxyporis utiliter miscetur, Aniso proportionem respon-
dens. Radix elixa Pastinacæ syluestris modo edendo est.

EX GALENO.

Flatus extinguit & urinas ciet, non semen tantum sed & planta.

DE CARYO PONTICO CAP CL

B

NOMINA.

ΑΡΥΑ *πυλκὰ, ἢ λεπτοκάρυα* Græcis: Auellanae nuces, & Prænestinae La- *Auellanae.*
tinis, Haselnus Germanis nominantur. Ponticæ autem uocantur, *Ponticæ quare*
quod in Asiam Græciamq̃ è Ponto uenerunt. Paruæ, quod Iuglandi- *uocatae.*
bus minores sint. *Paruæ.*

GENERA.

Duo eius sunt fastigia. Vna enim est syluestris, quam priuatim Germani nostri
Haselnus nominant. Altera uerò urbana seu domestica, quam idem Rotnus / o-
der Rurnus appellant.

FORMA.

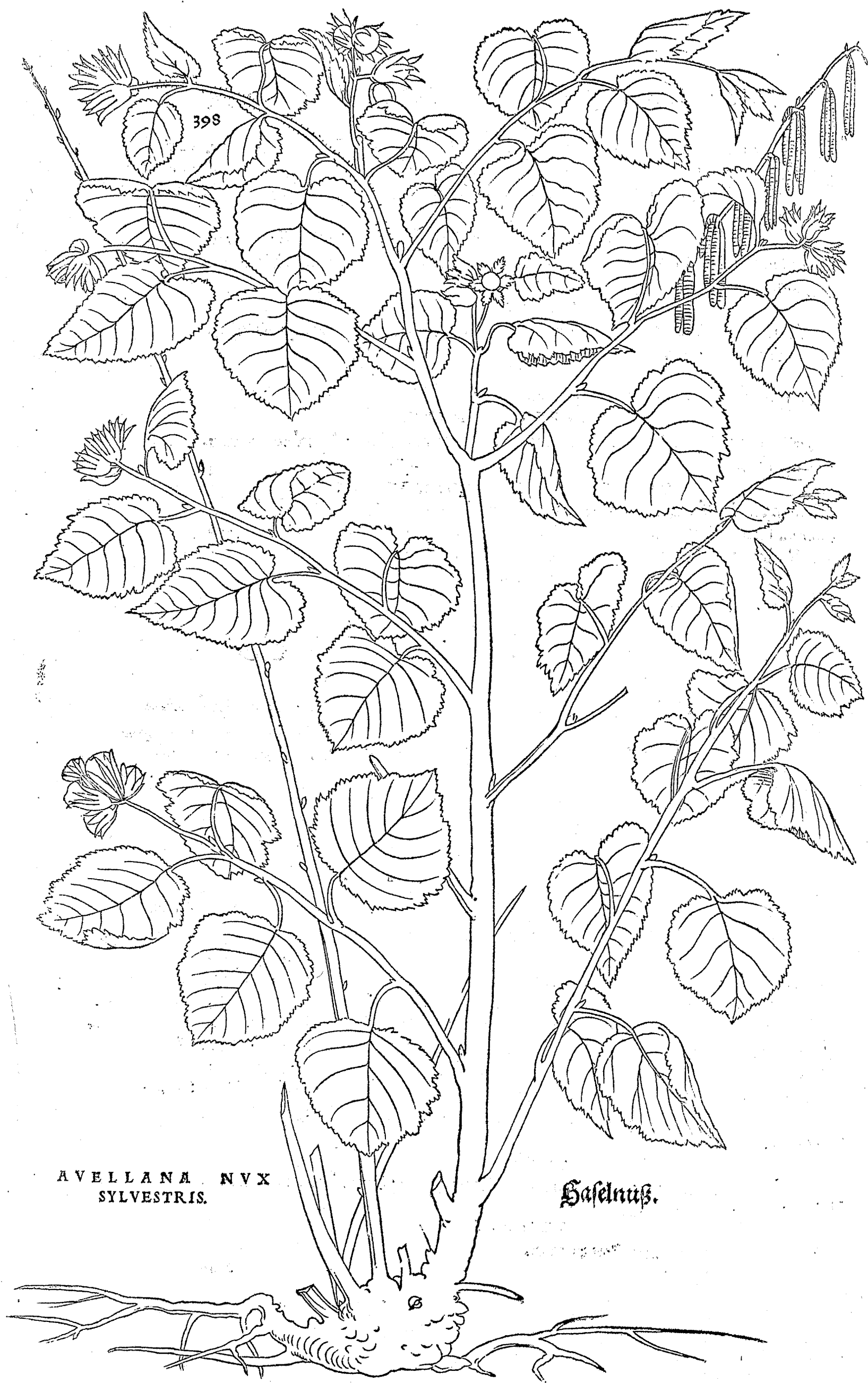
Corylus arbor in qua Auellana nux prouenit, caudice est multis internè stolo- *Corylus.*
nibus fruticante, supernè ramis brachiato, uirgibus breuib, sine alarum sinu enodi-
bus, crassiq̃ nonnullis, folijs ab una parte nigris, altera uerò subalbis, per ambitum
ferratis, materia admodum lenta, cortice summo tenui, pingui, maculis albis uario,
medulla tenui & flaua. Non floret, sed floris uice quidam in eo peculiare compa-
ctili callo racematim coherentes, & ueluti prelongi uermes singulari pediculo pen-
siles iuli erumpunt, qui ineunte uere dehiscunt ac defluunt cum folia profiliunt, ac *iuli.*
tum calyculacea tegumenta totidem summatim fimbriata, quot iuli supra pedicu-
lum exeunt, eorumq̃ singulis nuces singulae insunt. Domestica non differt à sylue- *Domestica.*
stri, nisi quod eius folium maius, & caudex procerior, melior fructus, rubra mem-
brana inclusus.

LOCVS.

Gaudet argillosis & uliginosis locis: nascitur itaque in plano. Nemora etiam &
montes Corylis uestiuntur.

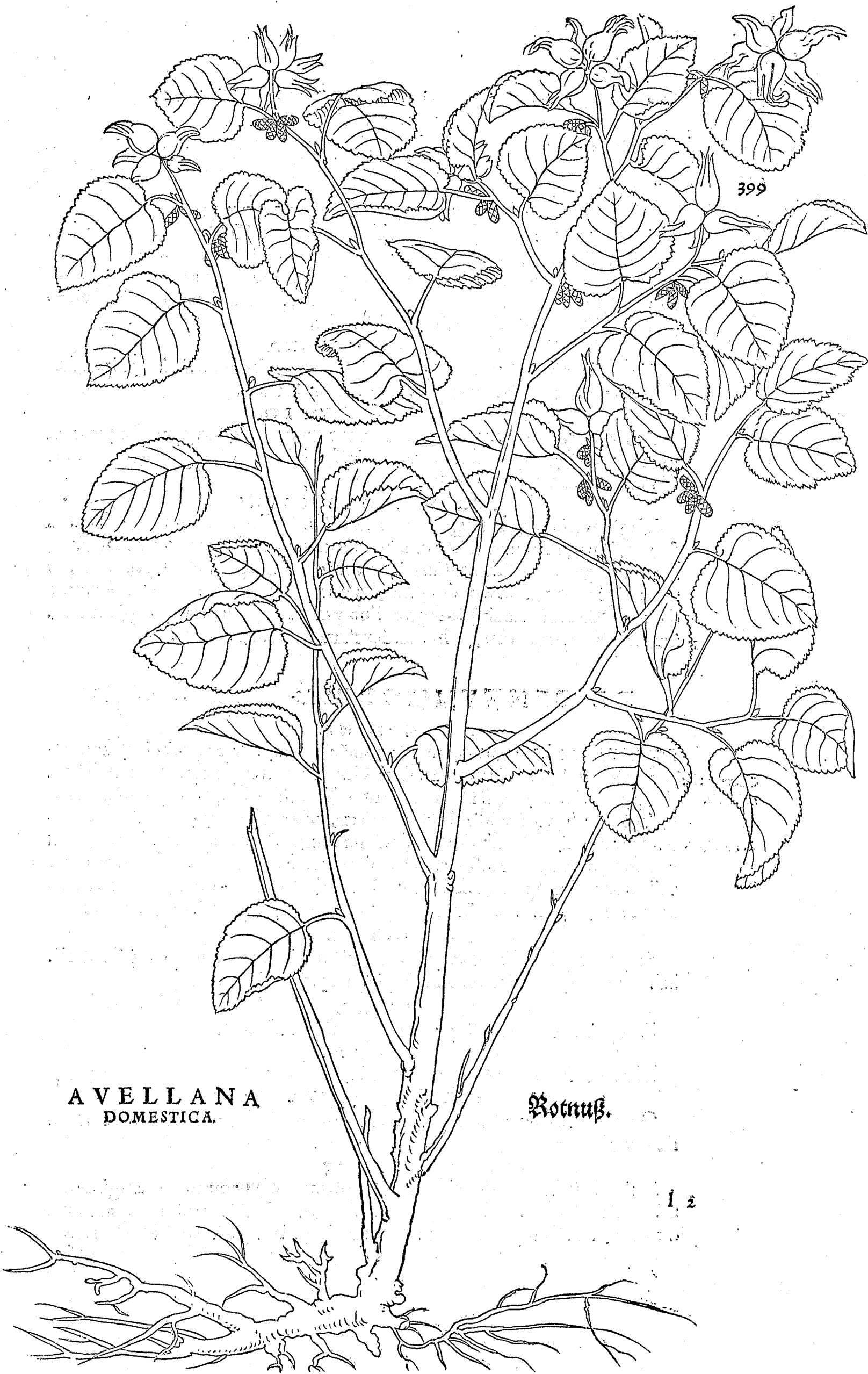
TEMPVS.

Autumno leguntur Auellanae nuces.

AVELLANA NVX
SYLVESTRIS.

Hafelnuß.

AVELLANA
DOMESTICA.

Rotruß.

1. 2

TEMPERAMENTVM.

C Tum cortex, tum planta, tum fructus gustanti austerior quàm Iuglans apparet, plus itaque habet essentiae terrestris & frigidae. Symeon Sethi calidas & humiditas esse Auellanas asserit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Stomacho aduersantur Auellanae. Tritae in aqua mulsa, & potę ueterem tussim sanant. Tostae uerò & cum exiguo pipere comestae destillationem maturant. Totae crematae, tritae cum axungia aut seuo ursino & inunctae alopecias explent. Ferunt aliqui uista earum putamina, & in puluerem redacta cum oleo caesiorum oculorū pupillas infantibus denigrare, perfuso syncipite.

EX GALENO.

Valentiores sunt Auellanae quàm Iuglandes: nam densior strictiorq; his est substantia, ac minus oleosa. Caetera magnae nuci similia sunt.

EX AETIO.

Auellana, quę & Nux pontica nuncupatur, quod in Euxino ponto frequens sit, præter quod frigidior, austerior, terrestriorq; est, in reliquis Iuglandi asimilatur. Comesta dolorem capitis inuehit.

EX SYMEONE SETHI.

Magis nutriunt quàm Iuglandes nuces, difficiliusq; cōcoquuntur. Inflationes faciunt, & ut quidam aiunt, ieiunum intestinū lædunt. Facilius autem cōcoquuntur, minusq; uentrem sistunt, si interior earum cortex abijciat. Dicitur quod si quis ante reliquos cibos cum ruta sumpserit, huic neq; morsus, neq; uenena officere illo die posse, & scorpiones ab ipso fugere. Sumptae cum caricis, iam à scorpione ictos iuuant. Ad aciditatem à nigro humore excitatam omnino confert.

DE CENTVM MORBIA CAP. CLI.

NOMINA.

Centummorbia
unde dicta.

Nummularia.

HIC herbae, ut alijs multis, nomē aliud imponere non licuit, quàm, quo uulgò hodie appellari solet, Centummorbiae. Sic autem haud dubiè à chirurgis, qui illa quotidie utunt, à mirifica sua quam in plurimis ulceribus medendis obtinet facultate, dicta est. Sunt qui à foliorū similitudine, quę nummi speciei referūt, Nummulariā uocant. A nōnullis Hirudinaria, quod passim terrae hirudinis instar affixa sit, dicitur. Nec desunt qui Serpentariam appellent, quod compertum sit serpentes hac herba si uulnerentur sibi mederi. Germanicè *Egelkraut/oder klein Vaterzung/oder Psennigkraut* nominatur.

FORMA.

Serpit per terram, exiguisq; radiculis è coliculis latis prodeuntibus nititur. Folia habet ex utroq; caulis latere rotunda, pinguiasq; flores luteos.

LOCVS.

Prouenit in locis humidis, potissimum uerò circa fluenta.

TEMPVS.

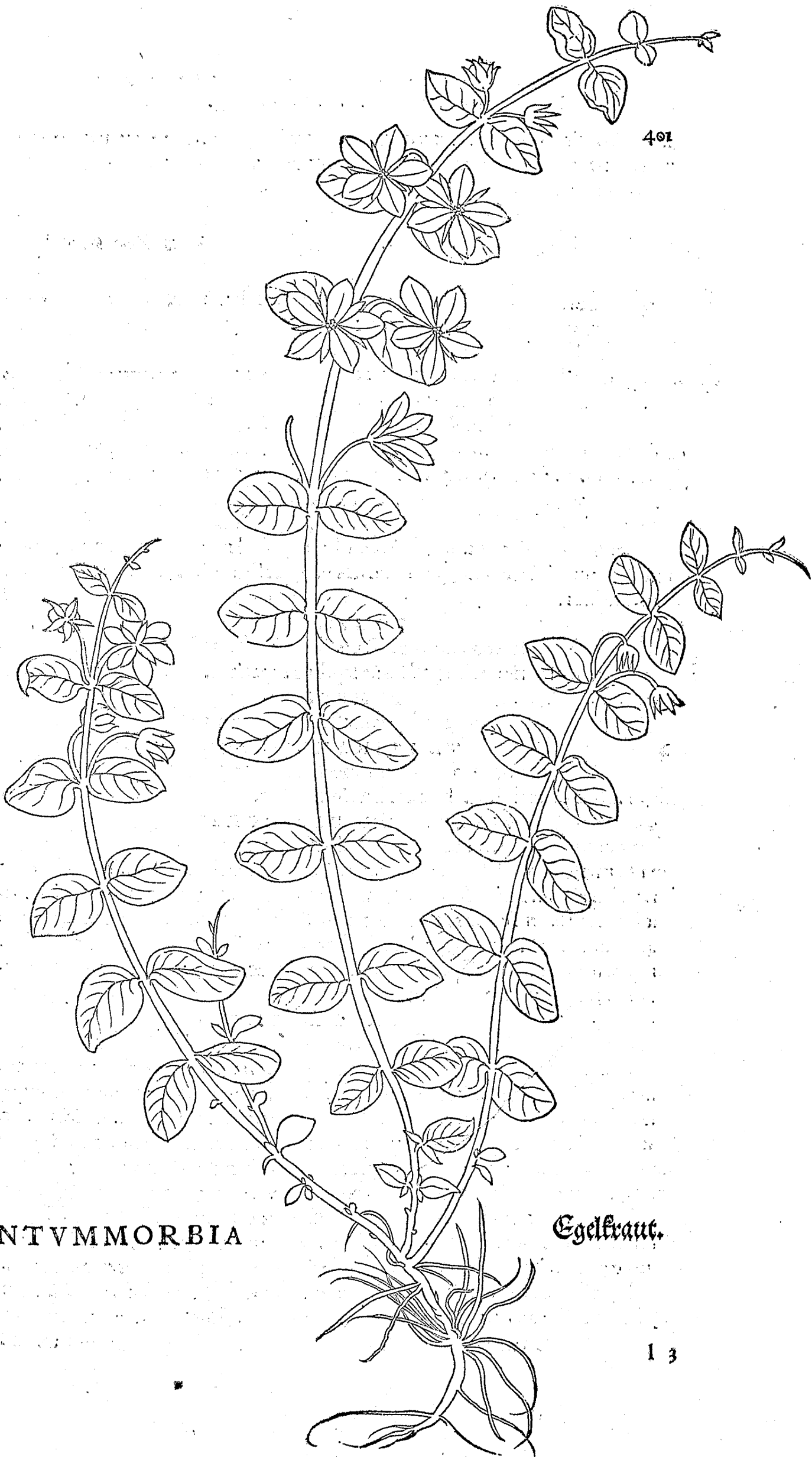
Maior mense apparet, Iulio autem floret.

TEMPERAMENTVM.

Gustu admodum adstringit, ut hinc constet secundi aut tertij ordinis exiccantium esse herbam.

VIRE.

Huius flores & folia trita adeò desiccāt adstringuntq; ut quæuis ulcera glutinare ualeant. Ideoq; pota cum uino dysenterias, uentris imbecillitates, fluxusq; ac humiditates sanant. Cataplasmatibus illita ulcerū putredinosa iuuant. Prosumt etiam ad san-

CENTVMORBIA

Egelkraut.

ad sanguinis reiectiones, profluuiâ muliebria, & ad omnia interanea uulnera & ulcera, potissimū pulmonis. Externis etiam ulceribus summē confert, si uino in quo herba hæc decocta est, lauentur atque abstergantur.

DE COCCIMELEA CAP. CLII.

NOMINA.

OKKIMHAEA Græcis, Prunus Latinis & officinis, Germanis eius arboris fructus Pflaumen/oder Prumen dicuntur.

GENERA.

Satiua Pruna.

Pruneola.

Duo sanè Prunorū habentur genera. Vnum satiuorū, in quo genere sunt nigra, candicantia, uersicoloria, cerea, hoc est, ex candido in luteum palleſcentia, purpurea, Damascena, & si qua sunt alia. Alterum syluestriū, quæ Galeno lib. ij. de alimentorum facultatib. ἀγριονδρυμῖλα, & in Asia πρῦμα, Pruneola siue Prunula uulgo nominant, Germanicè Schlehén. Caue eorum amplectaris sententiam, qui Poterium esse putant; neque enim facultates, neq; notæ Prunulis respondent.

FORMA.

Prunus arbor est radicibus summo cespite uagantibus paucis, caudice subrecto, scabro, multis brachiato ramis, folio ex oblongo ferè rotundo, per oras minutim serrato, flore candido, foliato, pomo carne cuteq; uestito, osse intus duro in quo nucleus includitur.

LOCVS.

Satiua Prunus in hortis nascitur. Damascena in Damasco Syriæ, à quo cognominata sunt. Syluestris autem passim in sepibus reperitur.

TEMPVS.

D Satiua in æstate poma sua profert, syluestris autem autumnō.

TEMPERAMENTVM.

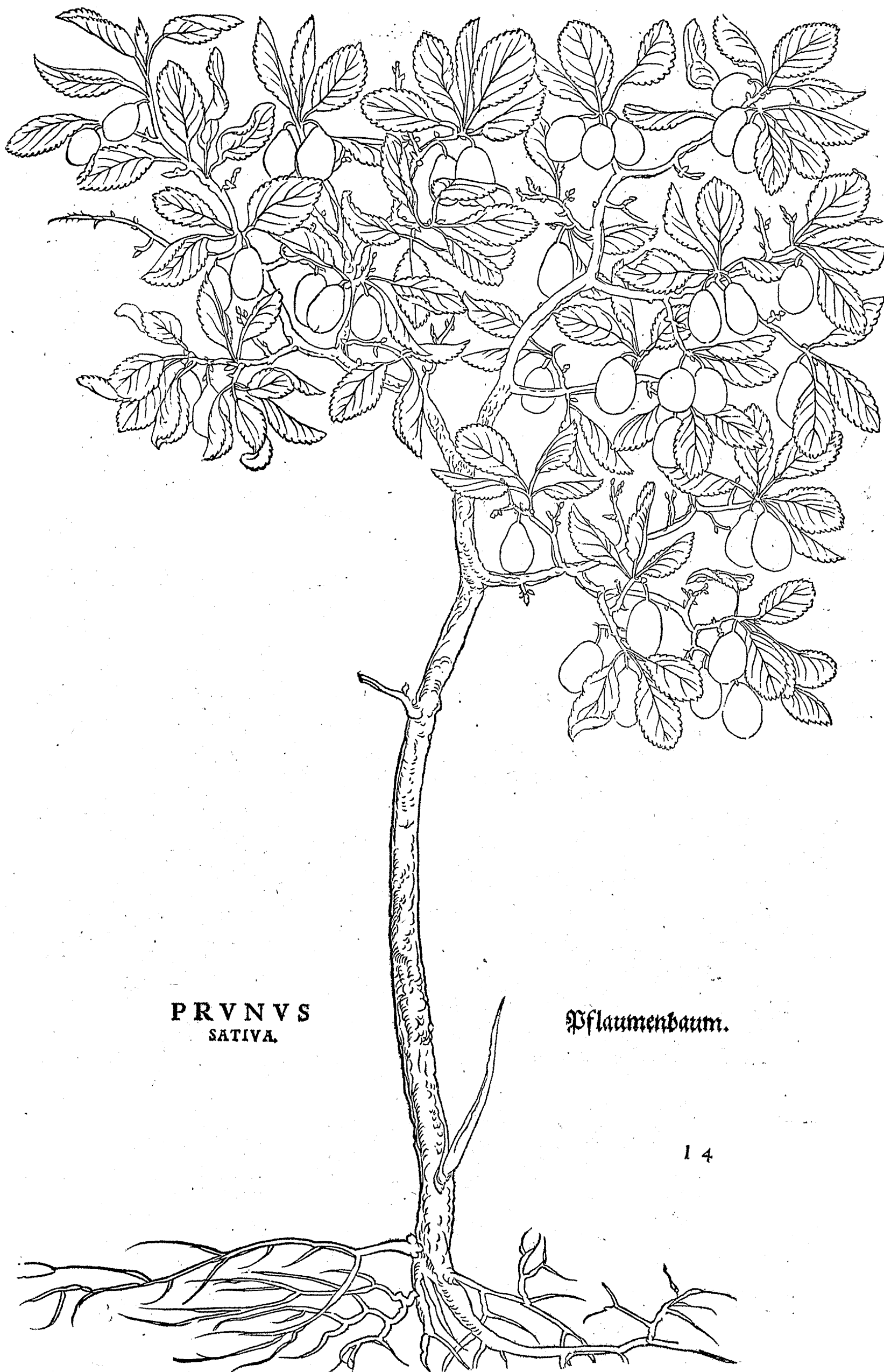
Satiuæ Pruni fructus mediocriter humectant & refrigerant. Syluestris adstringunt, ut fusius ex eorundem facultatibus innotescet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Eius pomum estur, stomacho tamen aduersatur. Aluum mollit. Syriaca autem pruna, & præsertim in Damasco genita, exiccata stomacho utilia sunt, & aluum cohibent. Folia in uino decocta & gargarissata columellam, gingiuas & tonsillas fluxione laborantes reprimunt. Præstant idem & syluestrium Prunorū fructus cum maturuerunt siccati. Cum sapa decocti stomacho utiliores, & ad cohibendam aluum aptiores redduntur. Gummi Prunorū glutinat. Potum in uino calculos conterit. Ex aceto illitum, impetigines infantium sanat.

EX GALENO.

Pruni fructus uentrem subducit, recens quidem plus, aridus uerò minus. Cæterum Dioscorides, haud scio cur, Pruna Damascena siccata uentrem sistere ait, quum tamen & ipsa palàm etiam subducant, minus tamen ijs quæ importantur ex Iberia. Damascena quidem magis adstringunt: at quæ Iberia fert, dulciora sunt. Quin & ipsæ arbores fructibus proportionē respondent; minus enim adstringunt quæ in Iberia nascuntur, magis uerò quæ Damasci. Porro ut in summa dicam, quarum in folijs aut germinibus adstrictio quædam inesse apparet manifesta, ijs decoctis phlegmone in columella aut tonsillis existentes colluuntur. Syluestriū fructus euidenter adstrictorius est, uentremq; sistit. Gummi autē arboris sunt qui dicant cum uino potum lapides confringere, cum aceto uerò puerorū sanare impetigines. Ac si id præstat, clarum est incidendi tenuandiq; illi facultatem inesse. Raro fructum hunc austerum aut acidum, aut omnino iniucundum inuenias, ubi exactam maturi.

PRUNUS
SATIVA.

Pflaumenbaum.

PRUNUS
SYLVESTRIS.
Sleight.

A maturitatem fuerit affecutus. Priusquam enim eò perueniat, nullus est fermè qui non acorem, aut acerbicatem præ se ferat: est qui & amaritudinem. Proinde ex hoc fructu minimum alimenti corpus accipit. Verum quum humectare & refrigerare mediocriter uentrem statuemus, utilis erit: quem subducit humiditatis & lentoris sui gratia. Prunis porro æque ac ficibus concessum est, ut uel exiccata utilia permaneant. Damascenis prima laus bonitatis magna hominum opinione defertur. Proxima ijs quæ in Iberia & Hispania proueniunt. Probatissima in Damascenis sunt, quæ cum mediocri adstrictione magna laxa quæ sunt. At parua, dura, acerbæ & in cibo permolesta, & uentri subducendo minus idonea, cui officio Iberica maximè cōueniunt. In melicrato plus mellis habente, abundè uentrem molliunt, etiam si sola comedantur, & multo magis si melicratum ipsum subforbeatur.

EX PLINIO.

Pruni folia decocta tonsillis, gingiuis, uuæ profunt in uino decocta, & subinde ore colluto. Ipsa Pruna aluum molliunt. Syluestriū quidem Prunorum bacca, uel è radice cortex, in uino austero si decoquat, ita ut triens ex hemina supersit, aluum & tormina sistunt. Satis est singulos cyathos decocti sumi. Et in ijs & satius Prunis est limus arborum, quem Græci Lichena appellant, rhagadijs & condylomatibus mirè utilis.

DE CONIO CAP. CLIII.

NOMINA.

B **K**NEION græcè, Cicuta Latinis & officinis, Germanis Wügerling/Wundtscherling/Schirling/oder Wüterich/ quasi tyrannus dicitur, quod scilicet hominē interficiat, si intra corpus sumatur. Hinc est quod Athenienses eius succo in interimendo sapientissimo philosopho Socrate, quem falso Anytus & Melytus quasi parum recte de Dijs sentiret, accusarunt, usi sunt.

FORMA.

Caulem profert geniculatum Foeniculi modo, magnum. Folia ferulæ, uel, ut Plinius ait, Coriandro similia, angustiora tamen & graueolentia. In cacuminibus adnascentes ramulos & umbellâ. Florem subalbum, semen Aniso simile, albidius tamen. Radicem concavam nec profundam.

LOCVS.

Pasim in pratis, locis incultis & umbrosis nascitur.

TEMPVS.

Iulio mense flores & semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Summam habet refrigerandi uim Cicuta, atque adeo uenenum est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Inter letalia connumeratur Cicuta, sua frigiditate enecans. Remedio est meraci uini potus. Succus exprimitur ex eius cacuminibus contusis, priusquam semen & coma areseat, expressus quæ in sole densatur. Multus aridi ad medendi rationem usus est. Miscetur utiliter collyrijs, quæ leuandi doloris gratia adhibentur. Herpetas & erysipelata illitus restinguit. Herba cum coma trita & testibus circumlita, libidinum in somno imaginationibus auxiliatur, sed genitalia illita resoluit, languida quæ reddit. Lac extinguit, mammas in uirginitate increfcere prohibet. Puerorum testiculos tabescere facit.

EX PLINIO.

Cicuta uenenum est, publica Atheniensium poena intusa, ad multa tamen usus non omittendi. Semini & folijs refrigeratoria uis, quæ si enecat, incipiunt algere

CICUTA

Waterich.

A algere ab extremitatibus corporis. Remedio est, priusquam perueniat ad uitalia, uini natura excalfactoria. Sed in uino pota, irremediabilis existimatur. Succus exprimitur folijs floribusq; tunc enim maximè tempestiuus est & melior. Semine trito expressus, & sole densatus in pastillos, necat sanguinē spissando. Hæc altera uis. Et ideo sic necatorū maculæ in corporibus apparent. Ad dissoluenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandū malagma. Præcipuus tamen est ad cohibendas epiphoras æstiuas, oculorumq; dolores sedandos circunlitus. Misce tur collyrijs, & alios omnes rheumatismos cohibet. Folia quoq; tumorem omnem doloremq; & epiphoras sedant. Anaxilaus autor est, mammas à uirginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerperarum mammis imposita extinguit, ueneremq; testibus circa pubertatem illita.

DE CYNOGLOSSO OFFICINARVM

CAP. CLIIII.

NOMINA.

YNORAZON græcè, latinè Lingua canina: officinæ græcam ap- *Lingua canina.*
pellationem retinuerunt, Germanicè Hundszung appellat. Animad-
uertendum tamen nos non temerè adiecisse officinarum: neque enim
Dioscoridis damus Caninam linguam, quæ uidua caule est, & uiribus *Dioscoridis Cynoglosson.*
etiam ab hac nostra diuersa.

FORMA.

Caulem obtinet cubitalem, & interdum longiorem, hispidum, furculosum: fo-
lia angusta, prælonga & lanuginosa, non uenosa, molliaq; florem primum purpu-
reum, dein coeruleum, stamina habentē purpurea: radicem oblongam, & profun-
B de terram penetrantem.

LOCVS.

Pasim circa itinera prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores herbarij frigidam & siccam esse statuunt in ordine secundo.

VIRE S.

Oris & alijs maleficis ulceribus medetur. Dysenteriae etiam prodest. Debet ita-
que illius herbæ usus esse in omnibus ulceribus, uulneribus, scabie Hispanica, & si-
milibus morbis. Auxiliatur etiam gonorrhoeæ & destillationibus: atque hinc est
quod catapotiorum compositioni, quorum nomenclatura est ad omnes mor-
bos catarrhi, aut de Cynoglossa, admisceatur.

*Catapotia de Cy-
noglossa.*

DE CNICO.

CYNOGLOSSVM
OFFICINARVM.

Hundßzung.

CARTAMVS

Wilder gartensaffran.

m

DE CNICO CAP CLV

Cartamus.
Crocus horten-
sensis.

NOMINA.
ΝΙΚΟΣ græcè, Cnicus & Cnecus latinè nominatur. Officinæ Cartamum & Crocum hortensem appellant. Germani Wilden gartensaffran / ad differentiam Attractylidis, de qua suprà dictum est.

FORMA.

Folia habet oblonga, incisuris diuisa, aspera, aculeata. Caules cubitales, in quibus capita oliuæ magnitudine. Florem similem Croco, semen candidum & rufum, oblongum, angulosum.

LOCVS.

Nascitur in hortis & agris satus.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, ac subinde semen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Tertij est ordinis excalefacientium eius semen, si quis foris eo uti uolet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Huius flore utuntur in obsonijs. Semen tundit & ex eo exprimit succus qui cum hydromelite aut gallinaceo iure datus aluum purgat. Stomacho tamè aduersatur. Fiunt etiam placentæ quæ aluum emolliunt, si succus eius amygdalis, nitro, aniso, & melli cocto misceatur. Oportet autem ante cœnam in partes quatuor diuisas Iuglandis nucis quantitate duas aut tres sumere. Eas hoc modo conficere oportet. Sumatur Cnici candidi sextarius, amygdalarum tostorum & decorticatarum cyathi tres, anisi sextarius unus, aphronitri drachma una, caricarum triginta carnes. Seminis succus lac cogit, & ad soluendum aluum efficacius efficit.

EX GALENO.

Cnici semine duntaxat ad purgationes utimur.

DE CENCHRO CAP CLVI

Milium un-
de dictum.

NOMINA.
ΕΥΧΡΟΣ Græcis, Milium Latinis & officinis, Germanis Hirse appellatur. Nomen, Festo autore, à miliaria summa deriuatum.

FORMA.

Frumenti genus stipula cubito altiore, geniculata, folio arundinaceo, semine in iuba tereti & pendulo, folliculo concluso, radice numerosa, capillata, ac multiplici fruticante culmo.

LOCVS.

Satum in aruis prouenit. In frigido & aquoso solo prius ferendum, postea in calido præcipiunt. Gaudet solo limoso uliginosoq.

TEMPVS.

Augusto mense demetendum.

TEMPERAMENTVM.

Milium primo ordine refrigerat, exiccat autem tertio exoluto, aut certè secundo intenso. Paululum etiam tenuium est partium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Minus cæteris frugibus alit. In panes autem coactum, aut tanquam puls confectum aluum sistit, urinam autem mouet. Tostum uero saccis inditum & fomentilo co appositum, torminibus & alijs doloribus auxilio est.

EX GALENO.

Milium ut ferculum comestum inter omnia frumentacea edulia minimū nutrimenti confert. Sed & uentrem desiccet. Porro foris impositum in sacculis idoneum est fo-

411

MILIVM

Sirß.

m 2

C est fomentum ijs quæ citra morsum exiccare postulant. Cataplasmatibus etiam modo illitum exiccare potest, attamen admodum friabile est, proinde difficilis est eius in cataplasmatibus usus. *Panis ex milio.* Panis ex milio exigui est alimenti & refrigerantis. Constat in super prearidum & instar arenulæ aut cineris friabilem esse: caret enim penitus glutinoso pingui iure itaque aluum humentem desiccatur. Milium tamen ad omnia panico præstantius, nam & suauius editur, facilius concoquitur, uentremque minus cohibet, ac magis nutrit. Huius farinam lacti incoctam esitant, ueluti triticeam agricolæ: clarumque est id edulij tanto quàm illa quæ per se sola sumuntur melius esse, quanto lac milij natura ad boni succi procreationem, aliaque omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, concoctionem, uentris subductionem, in totum corpus distributionem, adeoque ipsam in edendo suauitatem ac uoluptatem.

EX PLINIO.

Milio sistitur aluus, discutiuntur tormina, in quem usum torretur antè. Nervorum doloribus & alijs feruens in sacco ponitur, neque aliud utilius, quoniam leuissimum mollissimumque est, & caloris capacissimum. Itaque talis usus eius est ad omnia quibus calor profuturus est. Farina eius cum pice liquida, serpentium & mulipedum plagis imponitur.

EX SYMEONE SETHI.

Difficulus concoquitur, uentrem sistit, parumque nutrit. Iuuat eos qui refrigeratione & exiccatione uentriculi indigent. Sumptum cum lacte, uel amygdala thasia facilius concoquitur, & humidius fit.

DE CRAMBE SATIVA CAP. CLVII.

NOMINA.

D

PAMBH ἡ ἡμῶν græcè, Brassica sativa latinè, officinæ & uulgo Caulis, Germanicè *Köl* appellatur. Crambe Græcis dicta censetur quasi *καρμῆ*, quod pupillas oculorum, quas Græci *καρμῆ* uocant, obtundat, hebetetque. In qua certè sententia fuisse Columellam hoc eius de cultu hortorum carmen testatur:

Nuncueniat quamuis oculis inimica Crambe.

Attici integro nomine *καρμῆ* protulerunt, alio sed potiore etymi sensu, quasi *καρμῆ*, uel rectius *καρμῆ*, id est, crapulæ satietati contraueniat. Nam uino aduersatur, ut inimica uitibus. Antecedens in cibis ebrietatem arcet, & postea sumpta crapulam discutit.

GENERA.

Et si plurima sint Brassicæ genera, ut ex ueteribus rei rusticæ scriptoribus liquet, quatuor tamen duntaxat, quæ hodie usitatæ sunt, producemus: quarum una Græcis *λεῖα*, hoc est, leuis nominatur, grandibus & latis folijs, caule magno: Germanis *breiter oder grosser Köl* uocatur. Altera crispa, quæ à similitudine apij *σελινοςειδής*, id est, Apiana nuncupatur. Vulgo crispus caulis, Germanicè *trauser Köl*. Tertia propriè uocatur Crambe, minutioribus caulibus, & tenuioribus folijs, flore luteo, Germanicè *kleiner Köl* ut ab alijs discernatur, nominari potest, aut simpliciter & sine adiectione *Köl*. Quarta sessilis est, folio & capite patula. Vulgus caputos caules, quasi capitulatos appellat, quoniam in capitis formam extuberant. Folia enim horum in orbem glomerantur, exterius callosa & per ambitum rugata, multis intus carinarum uoluminibus, externis semper interiora complectentibus. Huc alludentes Germani *Cappistrant* uocant. Nonnulli à candore foliorum Brassicam albam, & caules albos appellare maluerunt. Hoc genere Brassicæ in plerisque Germani-

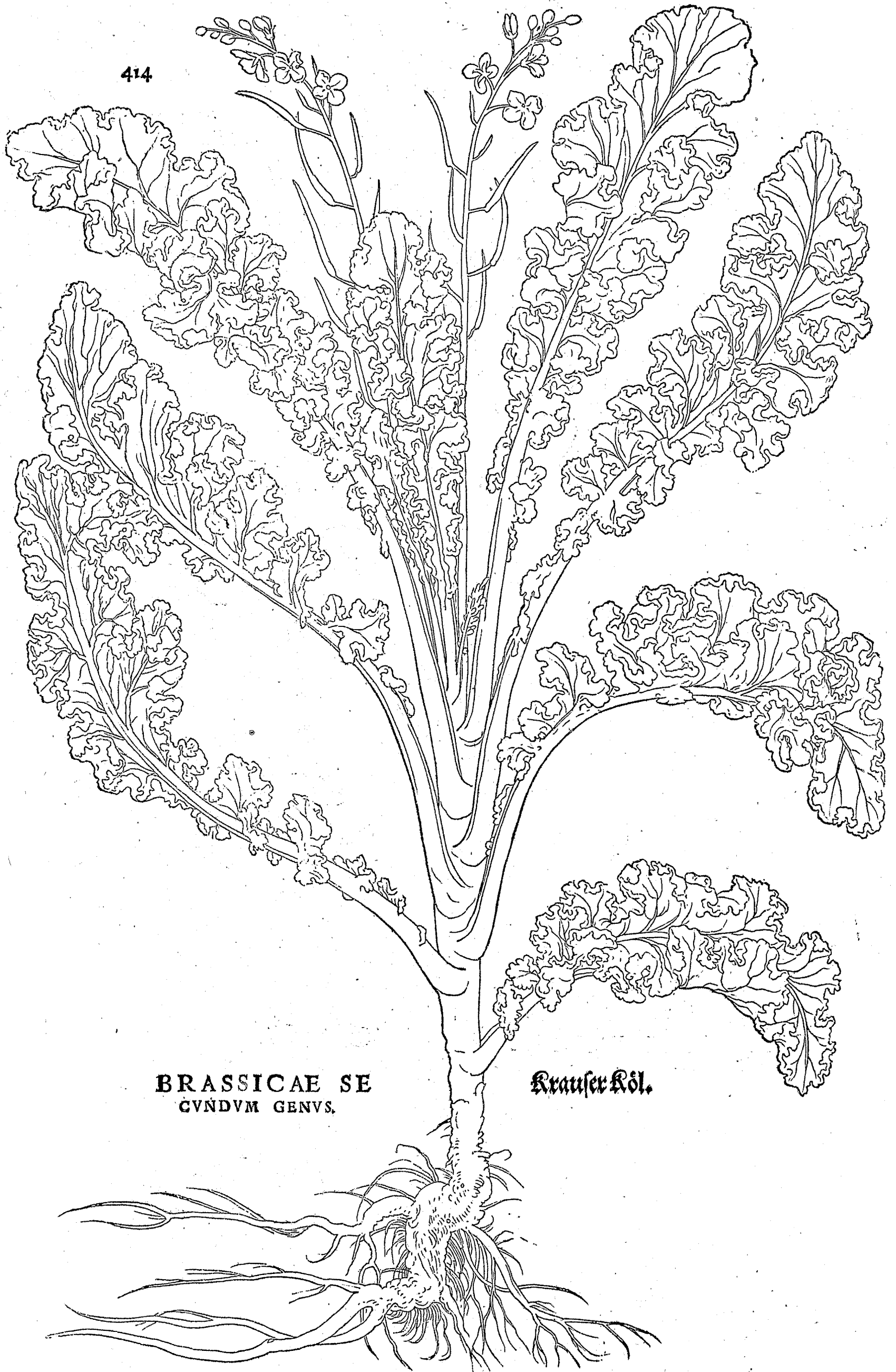
413

BRASSICAE PRIMVM
GENVS.

Breiter Kól.

m 3

414

BRASSICAE SE
CVNDVM GENVS.

Krauser Kbl.

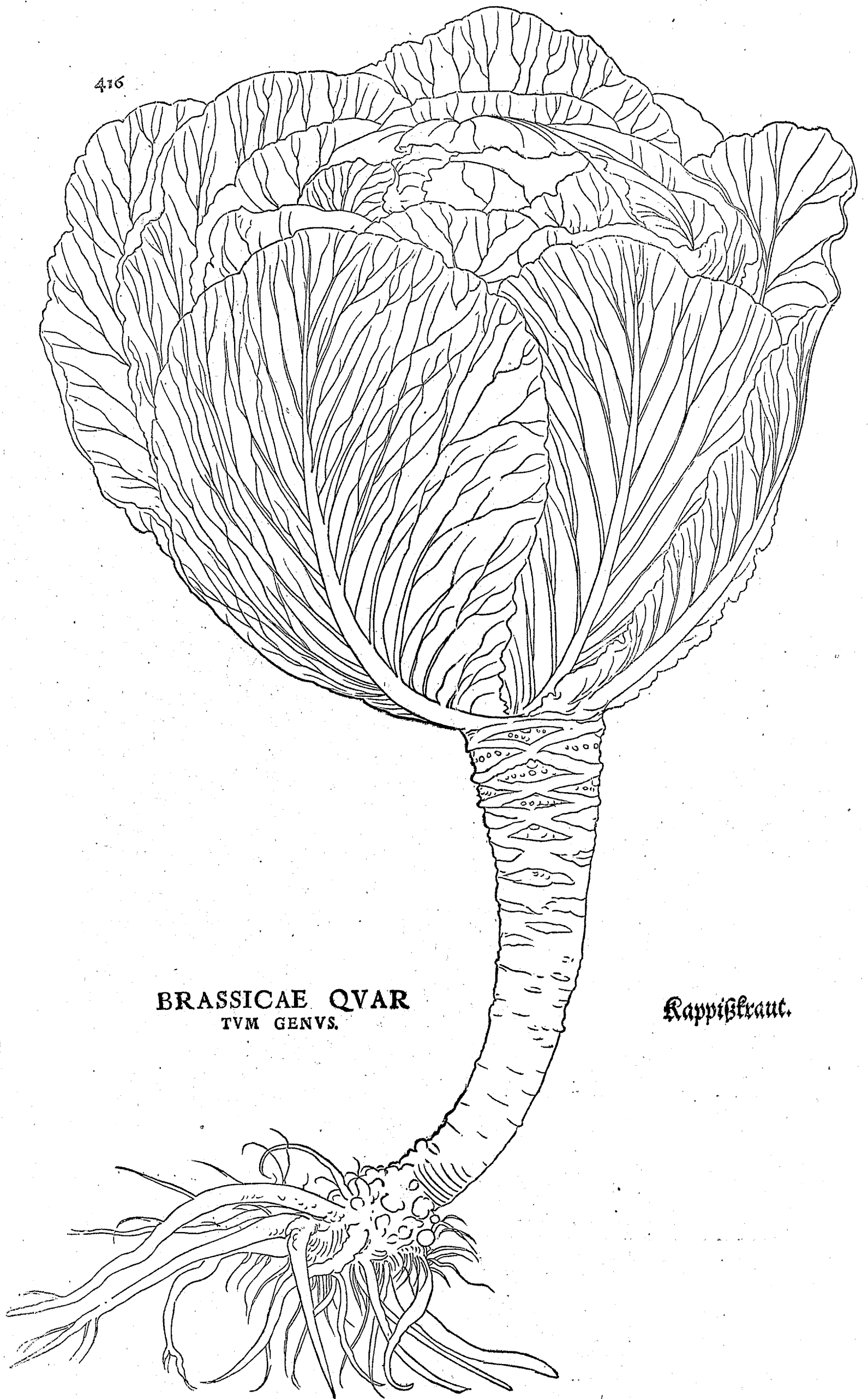
415

BRASSICAE TER
TIVM GENVS.

Kleiner Kbl.

m 4

BRASSICAE QVAR
TVM GENVS.

Rappisbraut.

A Germaniæ partibus, Boioaria potissimum, per integrum anni curriculum quotidie uisitant, quod illic eius prouentus sit uberrimus.

FORMA.

Caule est Brassica leuiter rubente, crasso, folio prægrandi, carnosio, ex casto candicante, in latus utrinque diffuso, prominulis uenarum toris fruticante, cyma patula, floretum luteo, tum albo, semine in siliquis.

LOCVS.

In hortis hodie passim proueniunt Brassicae. Frigidis uero & pluuijs regionibus positio earundem optima.

TEMPVS.

Augusto mense potissimum florent, ac subinde semen etiam proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Brassica tum manducata, tum foris imposita exiccat, Sicca uero & calida primo ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Brassica satiuæ aluo est idonea, si leuiter feruefacta edatur. Percocta uero aluum sistit, & multo magis bis cocta, & in lixiuio decocta. Aestiuæ stomacho nocet & acrior est. In Aegypto propter amaritudinem non estur. Obscuritate uisus laborantibus, & tremulis comesta auxiliatur. A cibo sumpta ex crapula & uino noxas restinguit. Cyma eius stomacho utilior, sed acrior, & ad ciendam urinam ualidior. Condita sale stomacho inimica est, aluumque conturbat. Crudus eius succus cum iride & nitro deuoratus aluum mollit. Cum uino potus uiperarum morsibus succurrit. Cum Foenigreci farina, podagricis & articularum doloribus correptis, ulceribusque sordidis & uetustis illitus prodest. Caput purgat per se naribus infusus. Menses ducit cum loliacea farina inditus. Folia per se aut cum polenta trita, omnibus inflammationibus & oedematis conferunt. Erysipelatis, epinyctidis & lepris medentur. Cum sale carbunculos rumpunt. Capillorum incapite defluxum retinent. Cocta autem & melli mixta gangraenarum pascensibus malis opitulantur. Cruda ex aceto comesta lienosis profunt. Mansa uero deuorato succo uocem amissam restitunt. Decoctum eius potum, aluum & menses mouet. Flos post conceptionem in pello subditus sterilitatem facit. Semen eius, praesertim quæ in Aegypto nascitur, potum lumbricos pellit. In antidota coeliacorum additur. Faciem lentiginesque expurgat. Cauliculi uirides cum radice cremati, & adipe porci uetusto excepti, diuturnos laterum dolores impositi mitigant.

EX GALENO.

Brassica esculenta desiccandi uim habet tum esca, tum foris imposita, non tamen etiam admodum acrem. Alioqui & ulcera glutinat, & maligna ulcera sanat. Præterea phlegmonas iam induratas, ac ægre solubiles, & id genus quoque erysipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpes sanat. Habet quiddam etiam in se absterforium, quo lepras curat. Porro semen eius potum lumbricos interficit, maxime Brassicae Aegyptiæ, quanto ea scilicet temperatura siccior est. Sanè amaræ qualitatis particeps semen est, sicut uidelicet omnia alia medicamenta quæ ad lumbricos idonea sunt. Secundum eandem facultatem ephelidas, lentigines, & quaecumque alia modicam abstersionem postulant, adiuuat. Caules Brassicae combusti, cineres efficiunt admodum desiccantes, ut uidelicet iam & adurentem uim participant. Hac ratione ei ueterem adipem commiscens, ad inueteratos laterum dolores, & si quid eius fuerit generis, adhibent. Nam ualenter digerens medicamentum efficitur. Brassicae quoque succus purgandi quandam uim obtinet: contra solidum eius corpus siccitatis ratione cohibere magis quam incitare deiectionem potest. Proinde quum expellere alui excrementa propositum erit, aheni in quo elixa una cum aqua fuit, propius admoto, ipsam eximere confestim, uasculoque in quo paratur, oleum cum garo iniice.

C inijcere oportebit. At humentē aluum siccare uolentes, quum mediocriter buliſſe uidebitur, priore aqua effuſa repente aliam calentem inijcimus, ac ita rursus in ea diſcoquimus uſquedum tenera flaccidaq; euaserit.

EX PLINIO.

Cato criſpam maximè probat, dein leuem grandibus folijs, caule magno. Prodeſſe tradit capitis doloribus, oculorū caligini, ſcintillationibusq; uel ſtomachi doloribus, crudam ex aceto & melle, coriandro, ruta, mentha, laſeris radícula, ſumptā acetabulis duobus matutino. Tantamq; eſſe uim, ut qui terant hæc, ualidiores fieri ſe ſentiant. Ergo uel cum uino tritam, ſorbendam, uel ex olei intinctu ſumendā. Podagræ autem, morbisq; articularijs illini cum rutæ, coriandri & ſalis mica, hordei farina. Aqua quoque eius decocta, neruos articulosq; mirè iuuari. Si foueantur uulnera & recentia & uetera, etiam carcinomata, quæ nullis alijs medicamentis ſanari poſſunt. Fouerī prius aqua calida iubet, & bis die tritam, imponi. Sic etiam fiſtulas eluxatas, & tumores reuocari, quæque diſcuti opus ſit. Inſomnia etiam, uigiliasq; tollere decoctam, ſi ieiuni edant quamplurimam ex oleo & ſale. Tormina, ſi decocta iterum decoquat, addito oleo & ſale, cumino, polenta. Si ita ſumatur ſine pane, magis profuturā. Inter reliqua bilem detrahit per uinum nigrum pota. Quin & urinam eius qui Braſſicā eſitauerit, aſſeruari iubet, calefactamq; neruis remedio eſſe. Auribus quoq; ex uino ſuccum Braſſicæ tepidum inſtillari ſuadet. Idq; etiam tarditati audientium prodeſſe aſſeuerat. Et impetigines eadem ſanari ſine ulcere. Græci biles detrahare non percoctā putant. Item aluum ſoluere, eandemq; bis coctam ſiſtere. Vino aduerſari, ut inimicam uitibus. Antecedente in cibis cauēri ebrietatem. Poſtea ſumpta crapulam diſcuti. Hunc cibum & oculorū claritati conferre multum, ſucco uerò crudæ angulis uel tantum tactis cum Attico melle, plurimū.

D Hippocrates coeliacis, dyſentericis bis coctā cum ſale dari iubet. Item ad tenaſmon, & renum cauſas, Lactis quoq; ubertatem puerperis hoc cibo fieri iudicans, & purgationem ſceminis. Crudus quidem caulis ſi edatur, partus quoq; emortuos pelli. Inuenio & à podagra liberatos edendo eam, decoctaq; ius bibendo. Hoc & cardiacis datum & comitialibus morbis addito ſale. Item ſpleneticis in uino albo per dies quadraginta. Contra uerò ſingultus cum coriandro, & anetho, & melle, ac pipere, & aceto. Illitam quoque prodeſſe inflationibus ſtomachi. Item ſerpentiū ictibus, & ſordidis ulceribus & uetuftis, uel ipſam aquam cum hordeacea farina. Succū ex aceto, uel cum Fœnogræco. Sic aliqui & articulis, podagrisq; imponunt. Epinyctidas ac quicquid aliud ſerpit in corpore, impoſita leuat. Item repentinas caligines: has & ſi mandit ex aceto. Sugillata uerò & alios liuores pura illita. Leprās & pſoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic & fluentes capillos retinet. Epicharmus teſtium & genitalium malis hanc utiliſſimè imponi aſſerit. Efficacius eandem cum faba trita. Item conuulſis cum ruta. Et muris aranei morſus, foliorum aridorum farina alterutra parte exinanit. Stirpium Braſſicæ aridorum cinis, inter cauſtica intelligitur. Ad coxendicū dolores cum adipe peruetuſto. Plura de Braſſicæ uiribus uide apud Catonem de re ruſtica, cap. clviij.

EX SYMEONE SETHI.

Malum & melancholicū ſuccum procreat. Viſum hebetat, & ſomnū per contraria inſomnia interturbat. Succus eius aliquatenus purgat: corpus uerò eius uentrē ſiſtit. Quapropter in quibus humectā aluum exiccare uolumus, ipſam modicè decoquentes, aquamq; primam abiicientes, conſeſtim alteri aquæ feruenti indimus: nihil enim neque aëris, neque frigidaæ aquæ quod bis coquitur tangere debet. Aſtiua Braſſica peioris ſucci eſt quàm hyberna. Cit uerò urinam, lumbricos interficit, & ijs qui ex uino crapula laborant auxiliatur. Fertur autem quod ab humiditate ortam hebetudinem ſanet. Cocta cum pingui carne, plurimum noxæ atque uitij amittit.

A amittit. Flos eius proprietate quadam semen genitale corrumpit, utero impositus, & mulieres concipere prohibet. Pulmonem lædit. Tradunt quoque si ante alios cibos assumpta fuerit, ebrietatem arcere. Et quod eius succus cum melle sumptus, magnificè defectiones uocis iuuat. Vulneribus imposita, ea conglutinat, & malefica ulcera, & induratas inflammationes sanat.

DE CRUCIATA CAP. CLVIII.

NOMINA.

VO nomine ueteres hanc herbam appellauerint nondum compertum habeo. Neque enim Isatis est, quam uulgius Saponariam uocat, ut suo loco docebimus, ideoq; nomen quo illam nominaremus fingendum fuit. Ad imitationem autem Germanicæ nomenclaturæ Cruciatam diximus, quod eius radix in modum crucis transfossa sit. Vt hoc etiam nomine græcè *στυρότυμ* dici posset. Germanicè *Creuzwurz* / *Sperensich* / & *Nadelgeer* *στυρότυμ* nuncupatur.

*Cruciatum
dicta.*

FORMA.

Caulem rotundum obtinet, dodrantalem, in summo rubentem, alas multas habentem, è quibus singulis bina folia crassa, angusta & oblonga, floresq; orbiculatim purpurei è filiquis coloris herbacei prodeunt. Radicem albam, longam, crucis instar ab utroq; latere perforatam, à qua illi nomen inditum est.

LOCVS.

Nascitur locis incultis.

TEMPVS.

B Floret Iulio mense.

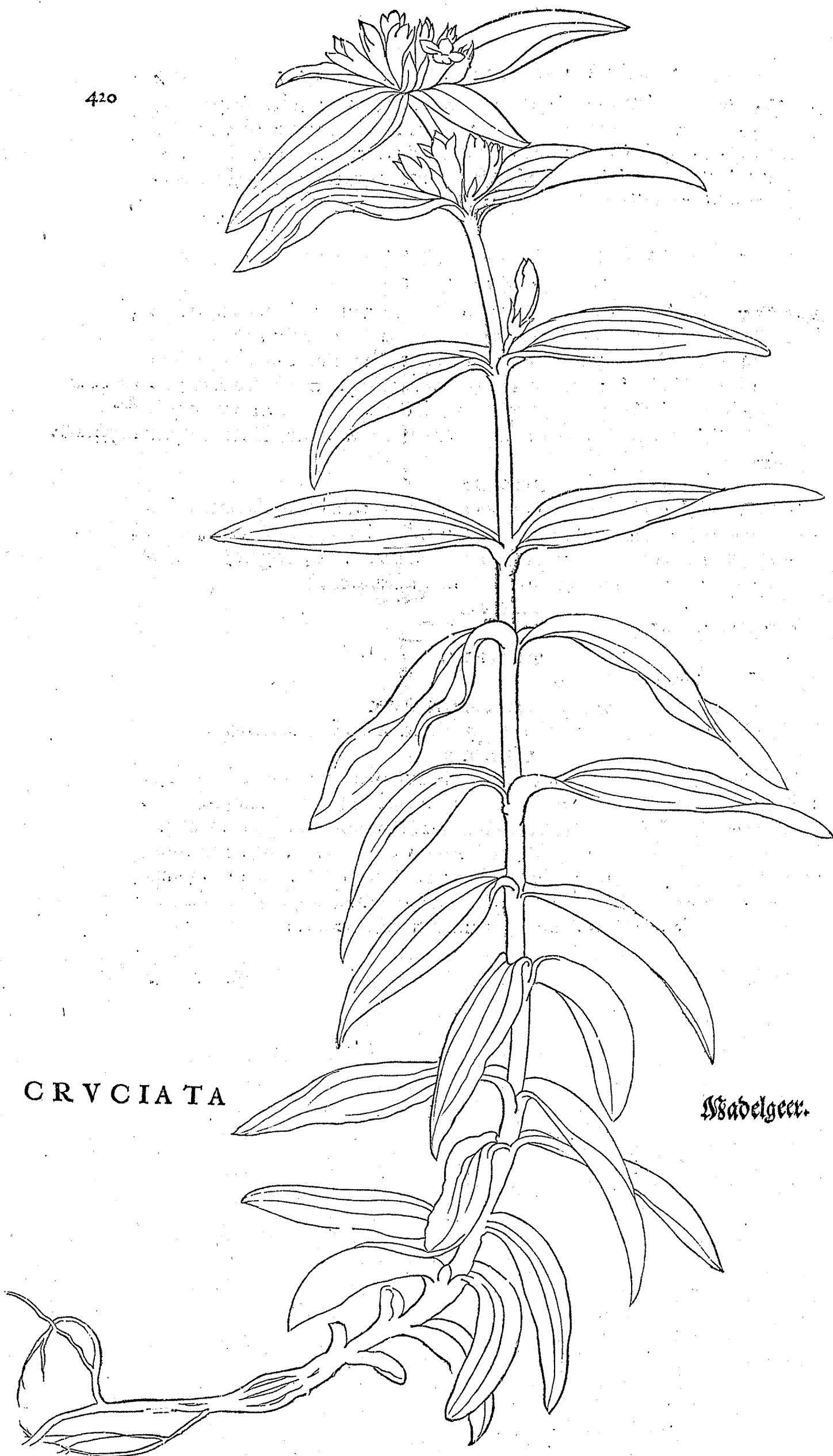
TEMPERAMENTVM.

Admodum amara est, unde facile colligere licet calidam & siccam esse.

VIRE S.

Recentiores eius esse magnum contra pestilentiae uenena usum tradunt. Item quod ea quæ in thorace sunt educere ualeat. Quæ sanè singula præstare posse amarus sapor qui illi inest abundè docet. Abstergunt enim expurgantq; amara, & quæ in uenis est crassitiem incidunt, Galeno libro quarto de simpl. medicamentorū facultatib. cap. decimoseptimo, autore. Quamobrè menses etiam mouet, comitiali morbo competit, & alia quæ amaris ab eodem tribuuntur, præstare potest.

Vulneribus etiam glutinandis mirificè conducit.

CRUCIATA

Wadelgeer.

NOMINA.

KISSOS græcè, Hedera latinè, Ephew Germanicè dicitur. Athenienses Bacchum appellarunt Citton, quò nomine rigens Hedera quæ sine ad miniculo stat, sola omnium generum ob id uocata est Cissos: è diuerso nunquã nisi repens humi Chamæcissos. Sic Dionysia, hoc est, Bacchica nominata est à Baccho, qui primus ex Indis in Græciam Hederam asportauit: uel quod in tutela eius fuerit. Nam ut ille iuuenis semper, ita hæc uiuet. Nec secus omnia, sicut ille mentes hominum, illigat. Hedera uerò dicta est, quod uetustis parietibus hæreat: uel potius quia edita petat, & altè diuagetur: uel quia id cui adhæserit, edat atque corrumpat.

Cissos cur nomina nata.

Dionysia.

Hedera unde appellata.

GENERA.

Plurimas, Dioscoride autore, sigillatim habet species, sed maximè generales tantum tres. Candida enim quedam dicitur, eo quod candidū fert fructū: hæc foemina à Plinio uocat. Germanis weisser Ephew nominari cōmodè potest. Altera nigra, quæ nigrum producit fructum: hæc Plinio mas nominatur. Germanis schwarzer Ephew. Hæc etiã parietibus obrepit, murisq; pertinacius hæret quàm ut possit abire, hinc Maurephew Germanis uocatur, & Baumeephew / quod scilicet arbores suo complexu strangulet. Tertia priuatim Helix, id est, clauicula, & hederula nuncupatur. Germanis Klein Ephew / oder Erdephew.

Candida.

Nigra.

Helix.

FORMA.

Nigra, quæ in Germania nostra prouenit, arbores & parietes radicosis amplectitur brachijs, in totum fruticosa, folia primū cum pubescit angulosa, complurimum in triangulam faciem exeuntia habens. Vetusiori rotundantur, pinguis, dura, immortalis uiroris: flore exili, uirgineo, non inodoro: baccis primum herbaceis, mox atris, & nonnunquã croceis, longiori pediculo in uuæ modum dependentibus, sparsioribus racemis non in globum candidæ modo coeuntibus, sed in acinos discretis. Radice numerosa, densa, flexuosa, cōtorta, ac furculosa, nec admodū profunda. Candida inter media folia emittit brachia, quibus arbores complectitur, maximè ramosa & robusta, corymbis, hoc est, racemis in orbem circumactis, aut folio albicat. Helix quantum uiuis diu uiuat, Theophrasto autore, nunquã fert fructum, adeoq; sterilitate à cæteris distat. Parua tenuiãue huic folia, angulosa & rubra, uiticulæq; tenues sine corymbis.

Nigra.

Candida.

Helix.

LOCVS.

Hedera aquis gaudet. Nigra passim circa muros crescit. Helix uerò in syluis humi serpit.

TEMPVS.

Nusquam non uiuet Hedera.

TEMPERAMENTVM.

Hedera ex contrarijs cōposita est facultatibus: habet enim quiddam adstringentis substantiæ, quæ terrena & frigida est. Habet etiam nō nihil acris, quæ calida est. Nec deest tertia, aqueam nanq; substantiam quandam tepidam obtinet, certè si uiridis sit. Siquidem dum arefcit, hæc prima exhalet necesse est, manetq; quæ terrea est & frigida adstringensq; & ea quæ calida & acris.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Hedera omnis acris & adstringens est. Nervos tentat. Flores trium digitorum carptu, in uino bis die poti, ad dysentericos faciunt. Ambustis cum cerato illiti profunt. Tenera folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorū & corymborum succus cum irino unguento, melle, aut nitro naribus infunditur. Et contra ueteres capitis dolores ualet, atque eo perfunditur caput cum aceto & rosaceo. Dolentibus & purulentis auribus cum oleo medetur. Nigræ hederæ succus,

n aut

HEDERA
NIGRA.

Maurephey.

HEDERA
HELIX.

Klein & Pheew.
n 2

C aut e poti corymbi imbecillitatē pariunt, mentemq; turbant largius sumpti. Pilulae quinque corymborū tritae calefactaeq; in malicorio cum rosaceo si instillentur in contrariā aurem, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in uino decocta, omnium ulcerum generi, etiam si cacoëthe sint, illinuntur. Vicia cutis in facie & ambusta, uti iam diximus decocta, sanant. Mouent menses triti & subditi corymbi. Idem poti post purgationes foeminarū drachmę pondere sterilitatem faciunt. Pediculus foliorū melle irrigatus, ac uuluae inditus, menstrua & foetus extrahit. Succus instillatus in naribus, graueolentiā & putredines expurgat. Lachryma eius depilat, pediculosq; illita necat. Radicum succus cum aceto potus, phalangiorum moribus succurrit.

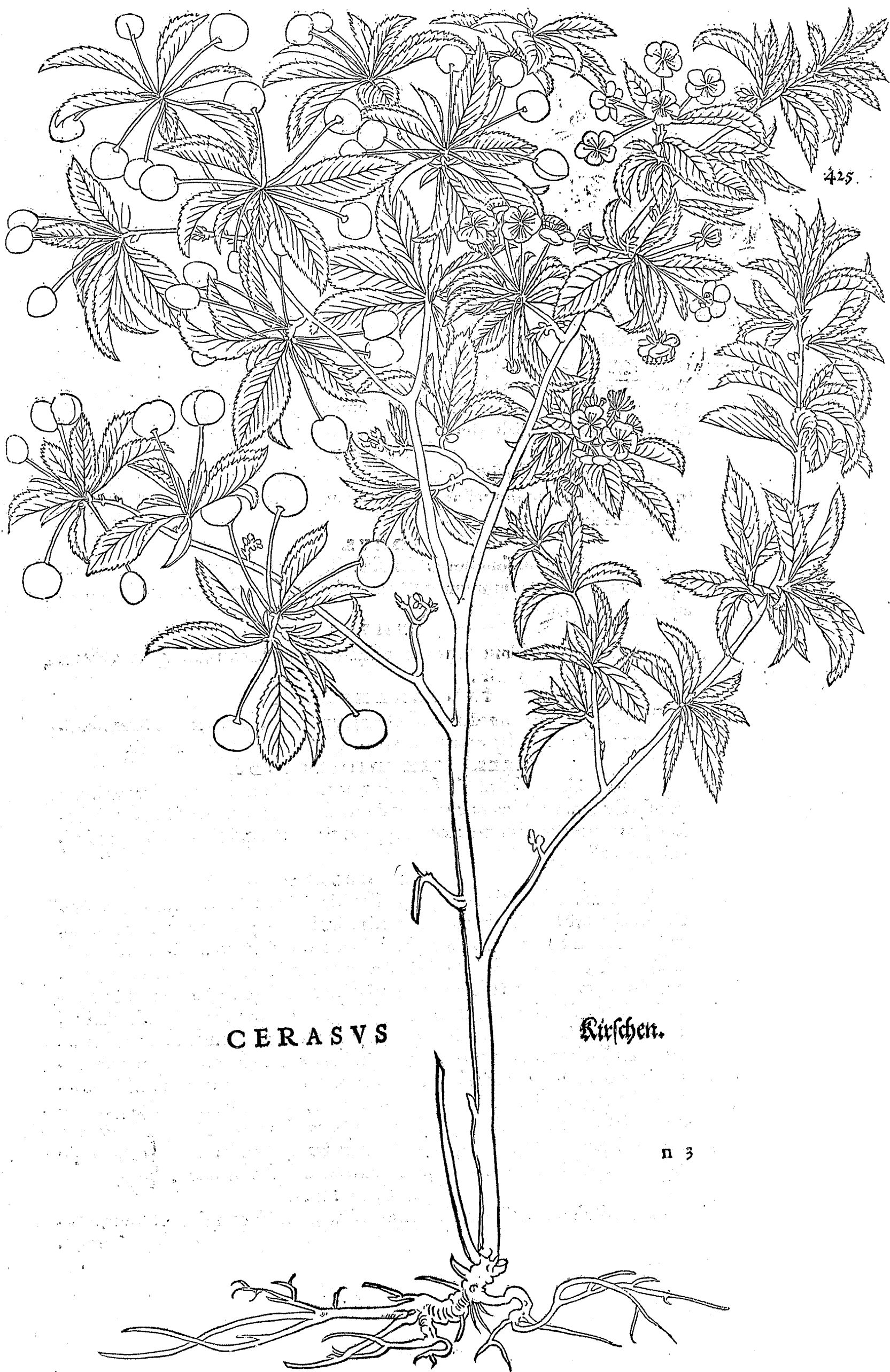
EX GALENO.

Viridis, folijs eius in uino decoctis, ulcera grandia conglutinat, quæque maligna sunt, ad sanitatem reducit. Igne etiam factas exulcerationes cicatrice includit. Cum aceto decocta folia lienosis profunt. Flores autem quodammodo ualidiores sunt, ut ad leuorem redacta cum cerato ambustis conueniant. Præterea succus medicamentū est, quod naribus infusum capiti purgando idoneum existit. Vetustas aurium fluxiones sanat: ad hæc ulcera uetera tum in auribus, tum in naribus. Porro si acrior appareat, aut rosaceo, aut dulci oleo misceatur. Lachryma eius pediculos interimit, pilis nudat, usque adeo calidæ potestatis ut obscure adurat.

EX PLINIO.

Natura omnium Hederarū in medicina anceps. Mentem turbat & caput purgat largius pota. Neruis intus nocet. Iisdem neruis adhibita foris prodest. Eadem natura quæ & aceto, ei est. Omnia genera eius refrigerant. Urinam ciunt potu, capitis dolorem sedant, præcipuè cerebro: continentiq; cerebrū membranæ utiliter **D** mollibus folijs impositis, cum aceto & rosaceo tritis & decoctis, addito postea rosaceo oleo. Illinuntur autem fronti, & decocto eorū fouetur os, caputq; perungitur. Lienis & pota & illita profunt. Decoquantur & contra horrores febrium, eruptionesq; pituitæ, aut in uino teruntur. Corymbi quoque poti uel illiti lienem sanant: iecinora autem illiti. Trahunt & menses appositi. Succus Hederæ tædia nariū graueolentiāq; emendat, præcipuè albæ fatiuae. Idem infusus naribus caput purgat, efficacius addito nitro. Infunditur etiam purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem facit. Ad lienes efficacior albæ est, ferro calefactus: satisq; est acinos sex in uini cyathis duobus sumi. Acini quoque ex eadem alba terni, in aceto mulso poti, tineas pellunt: in qua curatione uentri quoque imposuisse eos utile est. Hederæ quam chrysothron appellauimus, baccis aurei coloris uiginti, in uini sextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aquā quæ cutem subierit, per urinam educit Erasistratus. Eiusdem acinos quinque tritos in rosaceo oleo, calefactosq; in cortice punici, instillauit dentium dolori à contraria aure. Acini, qui croci succū habent, præsumpti potu, à crapula tutos præstant. Item sanguinē excreantes, aut torminibus laborantes. Hederæ nigræ candidiores corymbi poti steriles etiam uiros faciunt. Illinitur decocta in uino omnium ulcerum generi, etiam si cacoëthe sint. Lachryma Hederæ psilothrum est, phthiriasimq; tollit. Flos cuiuscunq; generis trium digitorū carptu, dysentericos & aluum citam emendat, in uino austero bis die potus. Et ambustis illinitur utiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis succus in aceto potus, contra phalangia prodest. Huius quoq; ligni uase spleneticos bibentes sanari inuenio. Et acinos terunt, moxq; cōburunt, & ita illinunt ambusta, prius perfusa aqua calida. Sunt qui & incidant succi gratia, eoq; utantur ad dentes erosos, frangiq; tradunt, proximis cera munitis ne ledantur.

Gummi etiam in Hedera quærunt, quod ex aceto utilissimum dentibus promittunt.

CERASVS

Kirschen.

n 3

NOMINA.

Cerasus unde
dicta.

ΕΡΑΣΟΣ Græcis, Cerasus Latinis, Germanis Kirschenbaum dicitur. Cerasum autem arborem, ut Athenæus refert lib. ij. Dipnosoph. à Cerasunte Pontica ciuitate, primus in Italiam Lucullus intulit, debellato Mithridate. Ille idem est qui etiam fructum cognomine ciuitatis appellauit Cerasium.

GENERA.

Multa Cerasiorum sunt genera, in Germania tamen tria, quod sciam, duntaxat proueniunt. *Primum.* Primi enim generis sunt rotunda, ac maxime rubent, suaq; uoce illis *Secundum.* dicuntur Amarellen. Alterius generis, quod ad figuram attinet, prioribus similia sunt, differunt autem colore, qui illis ad nigredinem accedit. Vocantur autem horum lingua Weichsel. *Tertium.* Tertij generis prædictis minora sunt ac longiora, partimq; rubent, partim nigricant: à nonnullis priuatim Kirschen uel Kerschen appellantur. Nos una icone omnia tria complexi sumus. Quæ in utroq; genere nigra sunt, ea uescientiū manus & labra succo suo, qui sanguineus est, mororū instar inficiunt.

FORMA.

Cerasus folio ferè Mespili, duro, latiore, & in ambitu serrato cōstat, cortice leuo, in candido nigricante, flore albo racematim congesto, fructu rubro aut nigro, magnitudine fabæ.

LOCVS.

Frequens est in omnibus hortis Cerasus. Quæ tamen posterioris generis Cerasia profert, in syluis nonnunquam & nemoribus etiam reperitur. Gaudet autem aquosis montibus.

TEMPVS.

Junio ac Iulio potissimum mensibus fructus maturitatem consequitur. Flores primo statim uere apparent.

TEMPERAMENTVM.

Cerasorum non unum idemq; est temperamentum, quod ex eorundem facultatibus perspicuum fit. Symeon tamen Sethi frigida & humida esse tradit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Cerasia quidem ipsa si uiridia sumantur, uentri utilia sunt. Eadem siccata aluum sistunt. Gummi Cerasorum cum uino diluto sumptū, uetustæ tussi medetur. Colorem commendat. Visum exacuit. Appetentiam inuitat. Idem ex uino potū calculosis auxilio est.

EX GALENO.

Cerasus arbor fructū fert non paris adstrictionis in omnibus particulatim plantis participem. Nam & in horum, sicut etiam malorum granatorum, & malorum, quibusdam austera qualitas, in quibusdam uero dulcis, in nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipsorum dulcium ea quæ nondum concocta sunt ac matura, quædam admodū acerba sunt, quædam similiter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbā exuperat, in Cerasijs non semper. Ergo quæ dulcia sunt, magis quæ in intestinis sunt subducunt, sed minus apta stomacho sunt. Contrā austera. Quæcunq; uero acida sunt, ea pituitosis excrementosisq; stomachis conueniunt. Siquidem austeris magis exiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porro ipsius arboris gummi cōmunem omnibus uiscosis & mordacitatem expertis medicamentis facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accōmoda est. Propriè autem (si quidem uerum est quod quidam scribunt) calculis uexatos cum uino potum adiuuat. Nam sic illi tenuium partium quædam facultas inest.

EX PLINIO.

Cerasa & aluum molliunt, stomacho utilia. Eadem siccata aluum sistunt, urinā ciunt.

ciunt. Inuenio apud autores, si quis matutino roscida deuoret cum suis nucleis, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo liberentur.

EX SYMEONE SETHI.

Cerasia mali succi sunt, uentrem subducunt, humidum uentriculū ledunt, praefertim cum non sunt matura. Profunt autem calidis & siccis uentriculis ac temperaturis. Gummi uerò arboris cum uino sumptum calculosis auxiliatur.

APPENDIX.

Sunt qui tradunt gummi quod ex arbore destillat ueteri tussi mederi, ex quo uino sumptum gutturis lenire asperitates, fastidia discutere, & ciborum appetentiam moliri. Colorem cutis facere gratiorem, & oculis afferre claritatem. Lichenes infantium ex aceto sanare.

DE CYANO CAP. CLXI.

NOMINA.

YANOS Græcis, Plinio & Latinis alijs Cyanus appellatur. Nonnullis Baptifecula, quod secantibus & metentibus officiat, retusa in eius oc

Baptifecula.

cursu falce. Nam & seculam ueteres falcem dixerunt. Rectius tamen Blaptifecula uocaretur, quod

βλαπτης

Græcis nocere significet. Nostri

florem frumentorum, Germani autem blaw Kornblumen nominant, quod scili-

Flos frumentorum

cet in frumentario nascatur agro. Cyanos uerò dicta est hæc planta, ob florem quem

Cyanos cur dicta

profert cœruleum, aut quod honorem nomenque dederit cœruleo colori. Hinc est quod pueri in hodiernum usque diem barbudas calycibus erutas, ex candido oui liquore terant, quo in pingendis grandioribus literis cœrulei nitorem mentiantur.

FORMA.

Caulis illi est angulosus, folia angusta & oblonga, calyces rosarum, sed squarosi atque tristes, quos plurimæ cœruleæ stipant barbulae. Radix oblonga, lignosa, fibris quibusdam capillata.

LOCVS.

Trivialis flos est, passim in frumentis nascens.

TEMPVS.

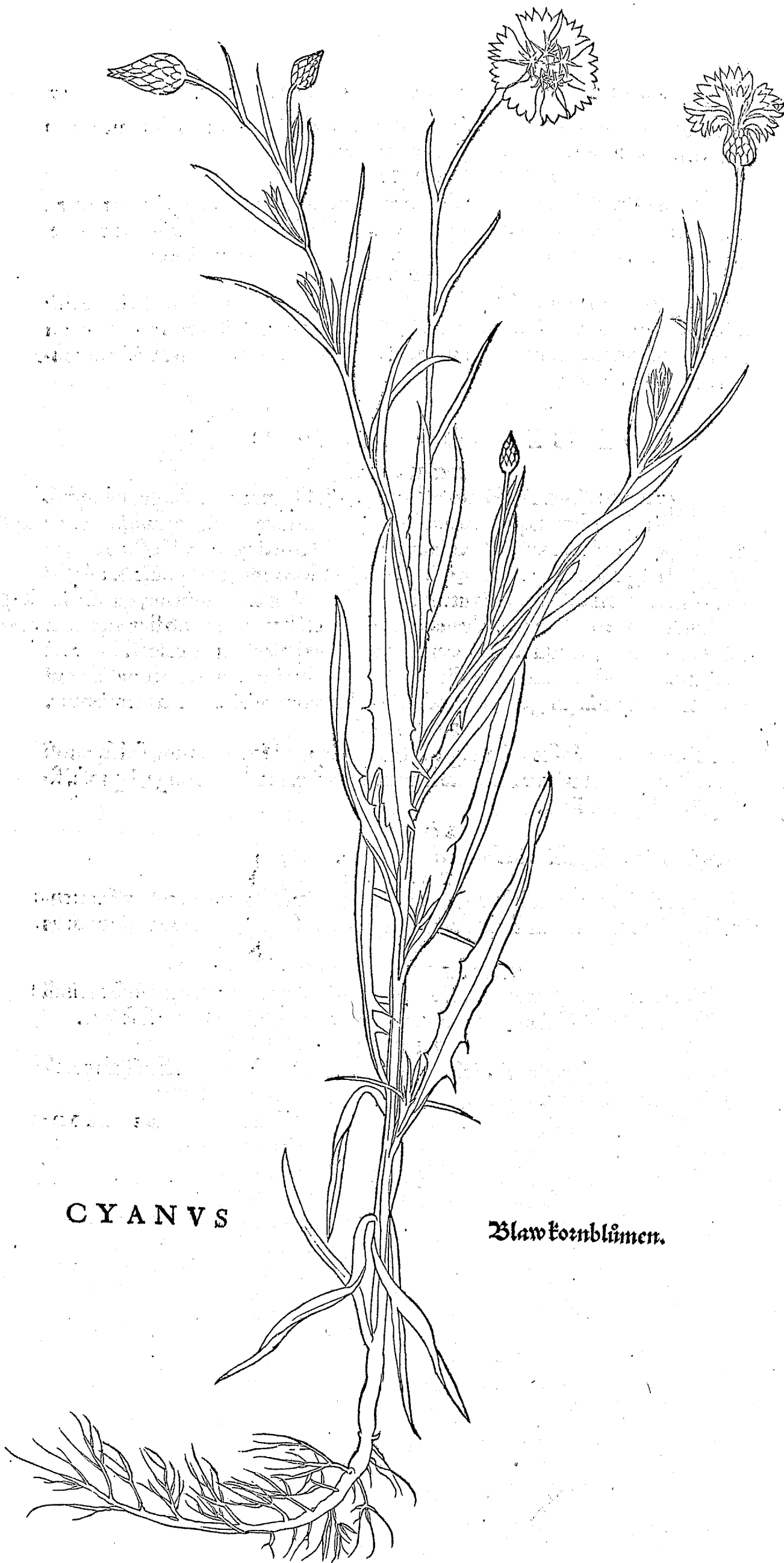
Iunio potissimum mense floret, nec parum gratiæ suo cœruleo colore frumentis adfert. Hinc est quod rusticorum etiam coronis inferatur, quanquam inodorus prorsus sit.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ est temperaturæ atque adeo repellentis, id quod gustus etiam facile indicat, uiscositate manifestam, & nullum prorsus caloris indicium præ se ferens.

VIRE S.

Recentiores rectè tradunt huic herbæ facultatem inesse, qua oculis alijsque partibus inflammatione laborantibus proffit.

CYANUS

Blaw tornblimen.

A

NOMINA.

POMMYON Græcis, Cepa, & in neutro Cepe, Latinis dicitur. Officinerum genuinum nomen retinuerunt. Germanis Zwibel appellatur: quod sane uocabulum à Gallico detortum esse uidetur: quandoquidem Galli sua lingua Cepam uocent Siboulam. Crommyon autem, Aristotele in problematis autore, dictum est, quod oculi pupillam comprimi cogat. Nam oculos uellendo expressis subinde lachrymis contrahi pupillas certum est. Itidem libro nono Dipnosoph. testatur Athenæus. Cepa uero à capitis magnitudine.

Crommyon una de dictum.
Cepa quare uocabata.

FORMA.

Folia habet ferè porracea, intus concava: caulem teretem rotundumque, per cuius fastigium flores primùm candidi, ac subinde semen, in orbem sparguntur: radicem capitatam pluribus compactâ tunicis, quæ summam prætenuibus rufisque uestitur membranâ, uertice nigricantē, à quo fibræ capillitij modo fruticant.

LOCVS.

Terram Cephæ amant pinguem, uehementer subactam & irriguam, passimque hodie in omnibus plantantur hortis.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimū mense, & deinceps semen profert, quod non antè legendum, quàm cum nigrum colorem præ se feret. Siquidem eo colore perfectionem fatetur, nigritiaque maturitatis index est.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine excalescentiū, essentiaque eius crassarum est partium. Si succum eius exprimas, quod reliquum est admodum terreæ substantiæ est, eiusque calidæ: at succus aqueæ aëriæque caliditatis.

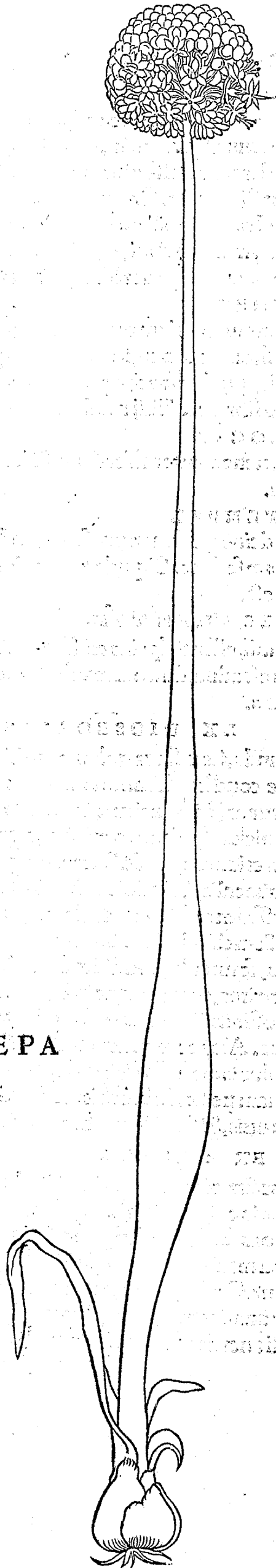
VIRE. EX DIOSCORIDE.

Cepa longa acrior est quàm rotunda, item flatu quàm candida, sicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut sale condita. Omnes tamen mordicant, flatu gignunt, appetentiam inuitant, extenuant, sitim excitant, fastidium pariunt & expurgant. Aluo utiles sunt. Detractis tunicis inque oleum coniectæ, ac pro glandibus subditæ, hæmorrhoidas, reliquasque excretiones aperiunt. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemîs, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur, anginaque laborantibus. Suppressos menses mouet. Caput purgat naribus infusus. Canis moribus cum sale, ruta & melle illinitur. Cum aceto autem in sole inunctus alphas sanat. Cum pari spodio, scabras lippitudines sedat. Varos cum sale reprimit. Contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. Alui fluoribus prodest. Aurium grauitati, ac sonitui confert. Ad purulentas aures, & eliciendam aquam in ijs interceptam ualet. Alopecie earum succo utiliter perfricantur: celerius enim quàm Alcyonium pilos euocat. Largior Ceparum cibus capitis dolores ciēt. Cocta uehementius urinam pellit. In morbis, cocta etiam, copiosius comesta, lethargū efficit. Cum passis uiuis, & fico illita, tubercula cōcoquit & rumpit.

EX GALENO.

Hæmorrhoidas aperit, tum apposita, tum cū aceto inuncta. In sole alphas abstergit, & alopecijs attrita pilos Alcyonio citius restituit. Porro succus eius ijs qui suffusione oculorū laborant, aut aciem oculorū obtusam præ crassitudine humorū obtinent, inunctus prodest. Tota Cepa manducata flatuosa est. Itaque quæ temperatura sunt sicciore, minus flatuū generant. Crassos corporis humores extenuat, glutinososque incidit. Bis tamen aut ter in aqua decocta, acrimonia spoliatur, quanquam ne sic quidem uim perdit extenuandi: uerum facultatē quandam obscurissimā alendi corporis.

CEPA

Zwibel.

A corporis exinde acquirit, cuius antea quàm decoqueretur, nihil prorsus obtinebat.

EX PLINIO.

Cepæ olfactu ipso & delachrymationi, & caligini medentur, magis uero succi inunctione. Somnum etiam facere traduntur, & ulcera oris sanare, commanducata cum pane. Et canis morsus uirides ex aceto illitæ, aut sicce cum melle & uino, ita ut post diem tertium soluantur. Sic & trita sanant. Tostam in cinere epiphoris multi imposuere cum farina hordeacea, & genitalium ulceribus. Succo & cicatrices oculorum, & albugines, & argemas inunxere, & serpentium morsus, & omnia ulcera cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum, & in ipsidem sonitum ac grauitatem emendantes, cum adipe anserino, aut cum melle stillauere. Et ex aqua bibendum dederunt repente obmutescentibus. In dolore quoque ad dentes colluendos instillauere, & plagis bestiarum omnium, priuatim scorpionum. Alopecias fricuere & psoras tussis cepis. Coctas dysentericis uescendas dedere, & contra lumborum dolores. Purgamenta quoque earum cremata in cinerem, illinentes ex aceto serpentium moribus, inter ipsas quoque multipedes ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuersitas. Proximi inutilia esse præcordijs & concoctioni, inflationemque & sitim facere dixerunt. Asclepiadis schola ad ualidum quoque colorem profici hoc cibo. Et si succum ieiuni quotidie edant, firmitatem ualitudinis custodiri, stomacho utilia esse, ac spiritus agitationi, uentrem mollire, hæmorrhoidas pellere subditas pro balanis, succum cum succo feniculi contra incipientes hydropises mirè proficere. Item contra anginas, ruta & melle. Excitari eisdem lethargicos.

EX SYMEONE SETHI.

B Cepa lotium cit, & semen genitale gignit, Cibi appetentiam excitat. Capitis dolores facit, & stomacho officit. Rationem etiam, ut aliqui ferunt, lædit. Si uero coquatur, plurimum malignitatis deponit, & utilis sit ad thoracis asperitates, & tussis. Hæmorrhoidas imposita aperit, & cum aceto inunctum alphas extergit. Et si autem crassarum partium substantiā habeat, humores tamen crassos & lentos extenuat. Ventriculum uero inflat. Si crebrius quis ea utatur, in lienis uitia incidit.

DE CAMPANULA CAP. CLXIII

NOMINA.

VVM nobis non constet quo nomine ueteribus appellata sit hæc herba, placuit illam Campanulam, à florum similitudine, qui campanā planè referunt, nominare. Germanis Halskraut, hoc est Ceruicaria, dicitur, quod scilicet ad oris, & ceruicis, fauciumque mala mirifice conferat.

Campanula uia
de dicta.
Ceruicaria.

FORMA.

Caulem profert quadrangularem, hirsutum, rubescentē, folia oblonga, hirsuta, in extremitatibus incisa & ferrata, ad Vrticam proxime accedentia, flores purpureos campanæ aut calathæ similes, in medio luteum quid prominens obtinentes, quibus emarcescentibus in rotundis capitulis semen prouenit. Radicem multifariam intortam, & candidam.

LOCVS.

Gignitur in pratis siccis, in quibus dumeta plurima existunt. Propemodum enim nunquam nisi in dumetis reperiri potest.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit, ut hinc exiccandi illi uim esse quisque consicere queat.

VIRES.

Adstringendi habet facultatem, ideoque decoctum illius unice ad oris exulcerationes,

CAMPANULA

Galskraut.

ationes, aliâque eiusdem mala quæ adstrictione indigent, confert. Vtilis etiam haud dubiè ad alia quæuis ulcera, ob insignem quam obtinet in exiccando facultatem.

DE CALAMINTHA CAP. CLXIII.

NOMINA.

ΚΑΛΑΜΙΝΘΗ Græcis, Calamintha Latinis, officinis Calamentum nominatur. Germanicas appellationes paulò post indicabimus. Calamintha uerò dicitur quasi uel bona, uel utilis mentha; namque nidore suo serpentes fugat. Quod testatur etiam Aristophanes his uerbis: οὐ δὲ ὄρεσ καλαμίνθης, ὅφρα εὐελκεται. Nisi quis existimet à καλῶς, hoc est, ligno, quasi lignosam appellari mentham.

GENERA.

Calaminthæ Dioscorides tria facit genera. Primum amat montes, ideo huius generis Calamintha montana uocatur. Germanis Stein oder Katzenminz dicitur. Alterum Latini propriè Nepetam, uulgius eò quod Pulegio simile sit, syluestre Pulegium nominat. Germani etiâ uulgi opinionem sequentes, wilden Poley & Katzenminz uocant. Officinæ pro Calamento hoc solo genere utuntur. Tertium Mentastro simile est, Germanicè Geelmintz cōmodè appellatur.

FORMA.

Primum Calaminthæ genus folia Ocymo similia habet, subalba, ramulos angulosos, florem purpureū. Alterum Pulegio simile est, maius tamen, propter quod quidam, ut dictum est, syluestre Pulegium nominant, quoniam & odorem illius æmuletur. Tertium Mentastri similitudine est, longioribus folijs, caule & ramis prædictis maius, sed minus efficax; flore luteo.

LOCVS.

Primi generis Calamintha in montibus & asperis gignitur, unde & montana dicta est. Alterius in campestribus & agris. Tertij in aquosis locis.

TEMPVS.

Florent Iunio, potissimum uerò Iulio, mense.

TEMPERAMENTVM.

Calamintha essentia est tenui & calida, siccaque in tertio quodammodo ordine. Horum manifesta sunt indicia, partim gustu apparentia, partim experientia cognita. Gustu quidē acris & palam calida est, ac paulum omnino amaritudinis obtinet.

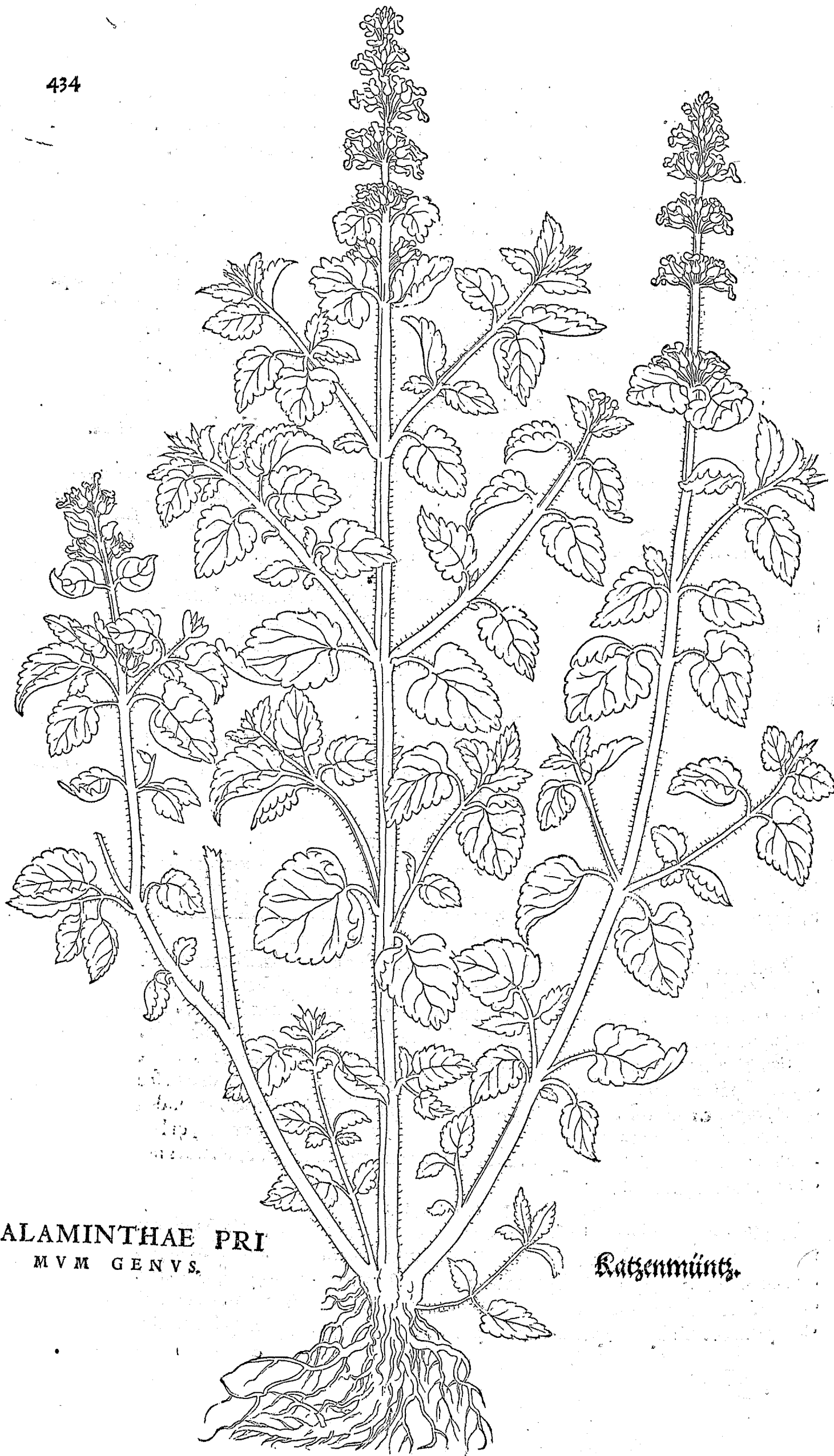
VIRE. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia gustu feruentia admodum & acria. Radix inutilis. Pota aut illita demorsis à serpente opitulatur. Decoctum eius potum urinas & menses expellit. Ruptis, conuulsis, orthopnoeæ, torminibus, cholerae, rigoribusque auxiliatur. Præsumpta in uino uenenis resistit. Regium morbum expurgat. Lumbricos & ascaridas cum sale & melle pota, enecat. Nec secus cocta crudaque si terat. Elephanticos esitata adiuuat, si postea serum lactis bibatur. Folia trita & apposita, menses ducunt, & foetus interimunt. Accensa aut substrata serpentes fugant. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. Sugillata tollunt. Ischiadicis imponitur, ut humorem ex alto euocet, meatusque transmutet, summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus.

EX GALENO.

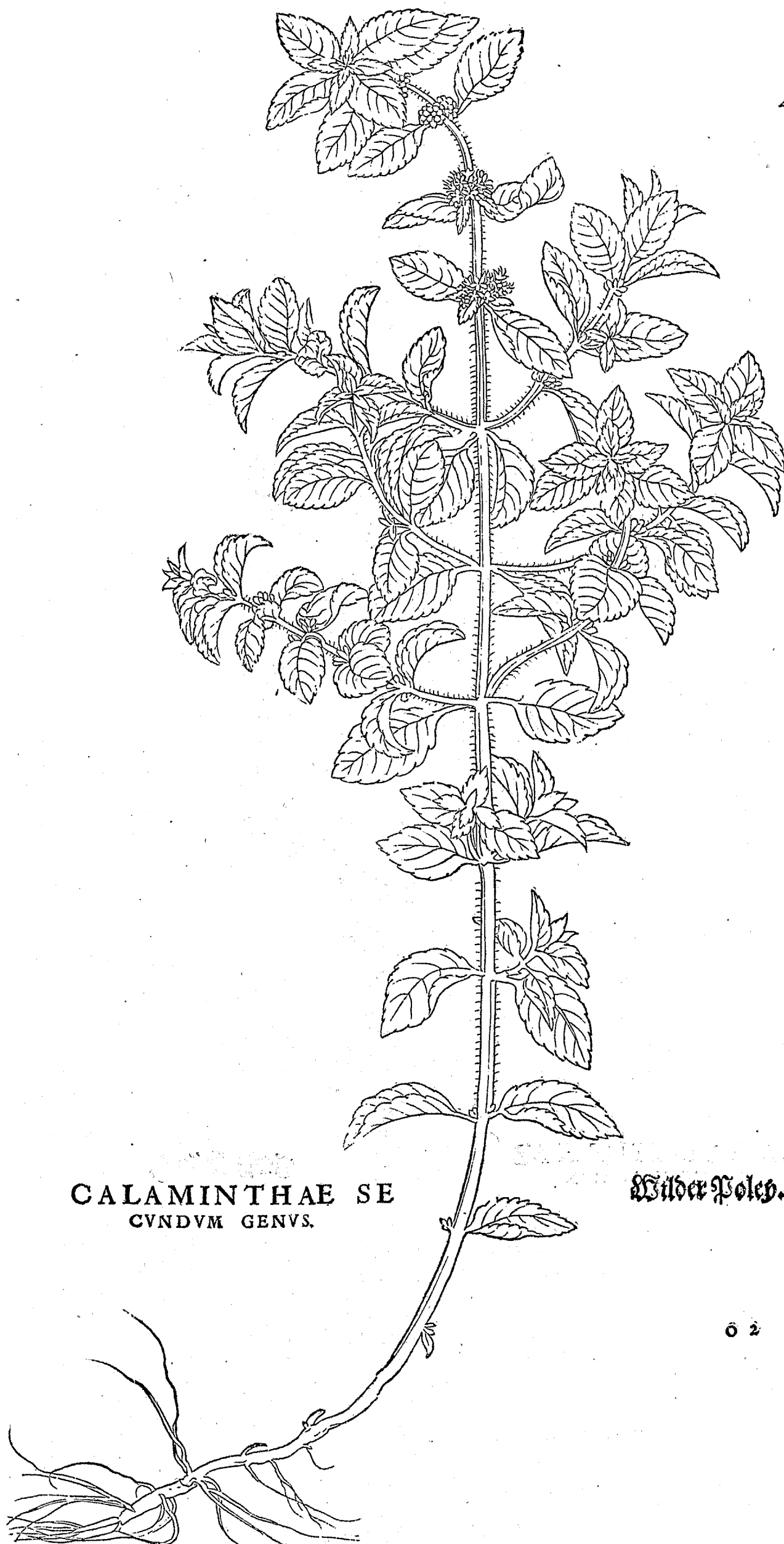
Periclitantibus & corpori admoventibus extrinsecus imposita, primū quidem ualde excalfacit & mordicat, cutemque laniat, postremo etiam ulcus efficit. In corpus autem intrò assumpta, tum ipsa per se sicca, tum etiâ cum melicrato, perspicuè calfacit, & sudorem ciet, omneque corpus tum digerit, tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipsam contra rigores per circuitū repetentes adhibuerunt, foris quidem oleo

o inco-

CALAMINTHAE PRI
MVM GENVS.

Katzenmüntz.

CALAMINTHAE SE
CVNDVM GENVS.

Wilder Poley.

CALAMINTHAE
TERTIVM GENVS.

Gele Stuntz.

A incoctam toti corpori inungentes cum frictione non segni, intrò uero assumentes, sicuti est dictum. Quinetiâ & coxendicibus eam quidam in ægritudinibus ischia-
dicis tanquã strenuum remediũ illinunt; trahit enim quæ in profundo hærent, to-
tumq; adeo articulum excalfacit, cutemq; non obscure adurit, mensesq; tum pota,
tum apposita admodũ efficaciter prouocat. Bonum etiam elephanticorũ remediũ,
non eò tantum quod strenuè tenues humores digerat, uerum etiã quia extenuet &
incidat ualenter crassos, quales sunt qui hunc morbũ procreant. Sic & cicatricibus
atris candorem reddit, & sugillata digerit. Sed ad talia recentem magis quàm aren-
tem adhibere præstat. Quippe arefacta uehementior redditur, & ad urendũ prom-
ptior. Porro talis cum sit, ad uenenatarũ bestiarũ morsus assumitur, uelut etiã cau-
teria, & quæcuncq; medicamenta calida sunt & acria, tenuiumq; partiũ, quæq; facile
ex alto ad sese circumiacentẽ omnem humiditatẽ possunt attrahere. Cæterũ quæ il-
li inest amaritudo, planè exigua est, uerum ad quædã ita efficaciter agit, ut quæ ua-
lentissima est, nimirũ quum cõiuncta sit uehementi calori cum tenui essentia. Qua-
re & ascaridas & lumbricos succus eius infusus aut potus enecat. Eadem ratione au-
rium uermes, aut si alicubi in parte corporis sinuosa aut implicata quæ putredine
tentetur, talis prouenerit affectus. Sic & conceptũ seu pota, seu admota interimit &
eijcit. Igitur incidendi quidem ei uis adest propter calorem eius, tenuitatem, & amari-
tudinẽ; abstergerendi uero propter unicam amaritudinẽ. Itaq; asthmaticis ob omnia
antedicta prodest. Ictericis uerò potissimum ob amaritudinẽ, sicut alia ferè omnia
amara, utpote abstergentia & expurgantia in iecinore prouenientes obstructio-
nes. Ad omnia iam dicta efficacior est montana.

EX PLINIO.

Decocta in aqua ad tertias discutit frigora. Mulierũ menstruis prodest. Aestate
B sedat calores. Vires quoq; contra serpentes habet. Fumũ ex ea nidoremq; fugiunt,
quam & substernere in metu obdormituris utile est. Tusa ægilopis imponitur, &
capitis doloribus recens, cum tertia parte panis temperata aceto illiniť. Succus eius
instillatus naribus supinis, profluuiũ sanguinis sistit. Item radix cum myrti semine
in passo tepido gargarizata, anginis medetur.

DE CRITHE CAP. CLXV.

NOMINA.

PΙΘΗ Græcis, Hordeũ Latinis & officinis dicitur. Germanis Gersten.
Ex eo polenta, quam Græci ἀλευρον nominant, & Ptisana, medicamen-
ta ueteribus usitatissima, conficiuntur. Polenta.

GENERA.

Rustici duo esse Hordei genera tradunt. Vnum Polystichũ, quod sic dictum est Hordeum poly-
quia in multos uersus spicatur. Sunt enim ex hoc genere quæ spicam tribus, interdũ stichum.
quatuor, nunc sex, nunc octo uersibus distinctã proferunt. Germanis groß Gerst/
hoc est, Hordeũ magnum uocatur. Alterum Distichũ nominatur, quod scilicet in Distichum.
duos duntaxat uersus spicetur. Germani klein Gersten/id est, Hordeum exiguum
appellant.

FORMA.

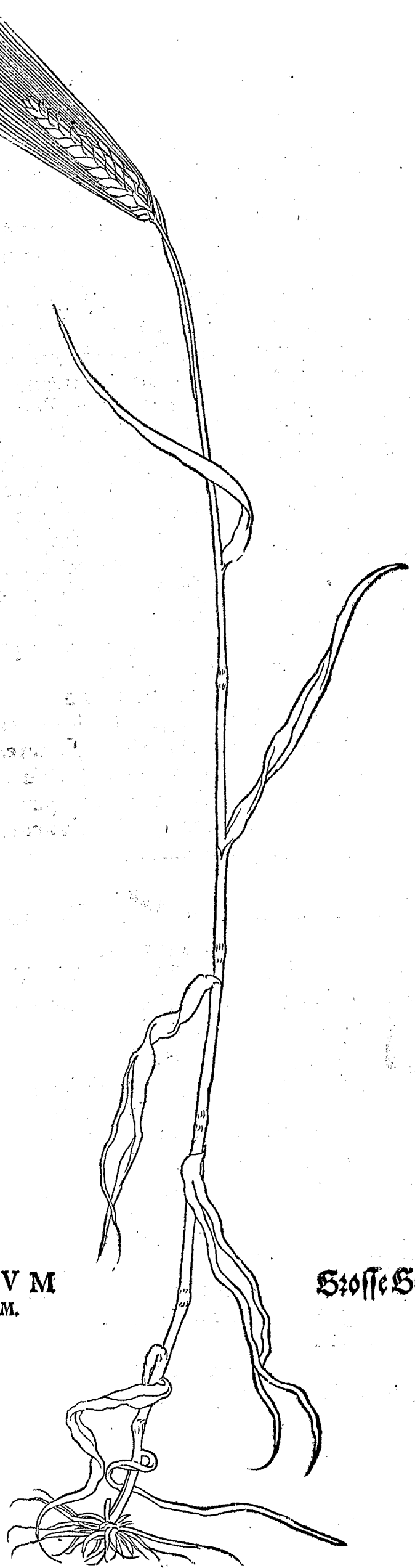
Culmum habet tritici, fragiliore tamen minoremq; quinque, sex, & interdum
pluribus geniculatũ articulis, simplici in stipula folio, & eo quidem scabro ac lato.
Grana ferè nuda, longiore capillamento, mordaciq; arista. In uersus spicatur, radice
frequenti, capillis fibrata.

LOCVS.

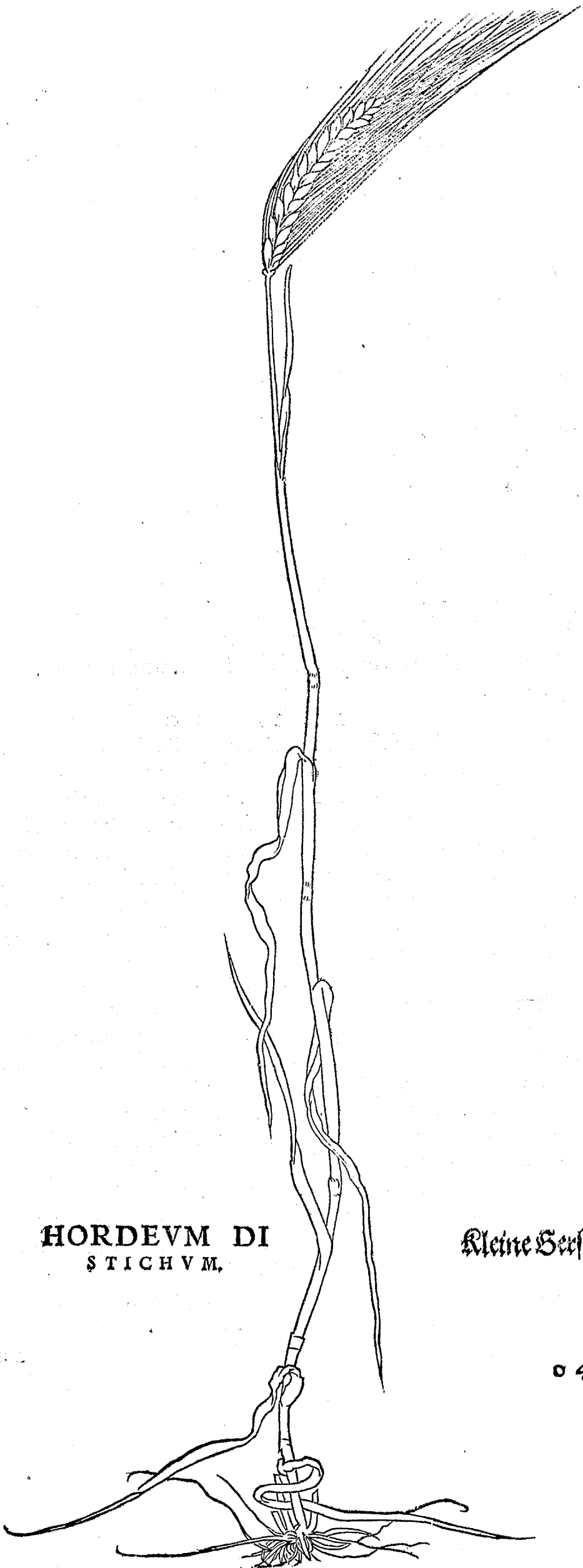
Hordeum pinguisimum amat agrum.

HORDEVUM
POLYSTICHVM.

Grosse Gerst.

439

HORDEVUM DI
STICHVM.

Kleine Gerst.

o 4

C

Erumpit à primo fatu die septimo, & caput alterum grani in radicem exit, alterū in herbam, Metitur Augusto mense.

TEMPERAMENTVM.

Hordea primi sunt ordinis in exiccando & refrigerando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

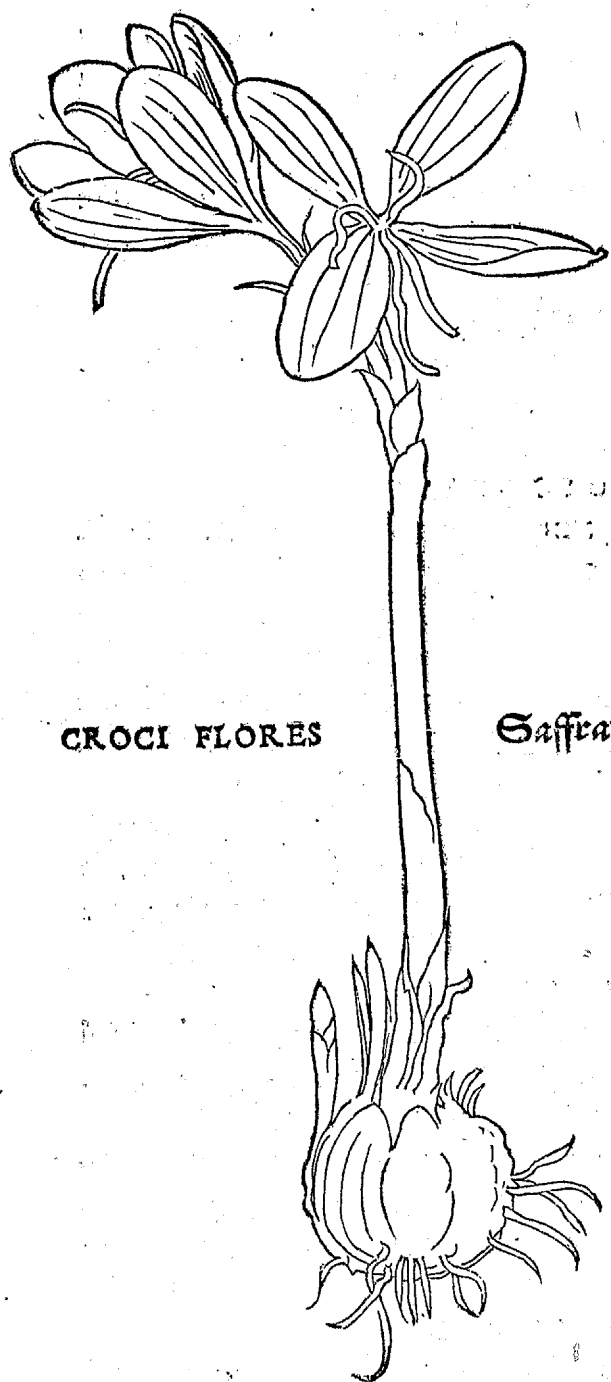
Hordeum optimū est candidum, purumq̃. Minus quā triticum nutrit. Pti-
fana tamen ob cremorem in elixatione redditum, plus alimenti præbet quā po-
lenta ex hordeo facta. Contra acrimonias atq̃ faucium scabritias, exulcerationesq̃
pollet, quibus etiam triticea ptifana præsidio est, sed plus alit, magisq̃ urinam mo-
uet. Lac abundè suppeditat, si cum Fœniculi semine decocta sorbeatur. Abstergit,
urinam ciēt, inflat, stomacho aduersatur, & cœdemata concoquit. Farina hordeacea
cum fico in mulla aqua decocta, cœdemata & inflammationes discutit. Duritias cū
pice, resina & fimo columbino concoquit. Cum meliloto autem & papaueris caly-
ce dolores finit qui latus excruciant. Aduersus intestinorum inflationes, cum lini
semine, fœnogræco & ruta illinitur. Strumas cum pice liquida, cera, oleo, & impu-
bis pueri urina, ad concoctionem perducit. Cum Myrto autem, aut uino, aut syl-
uestribus pyris, aut rubo, aut malicorio, alui profluvia sistit. Podagricis inflamma-
tionibus cum cotoneis, aut aceto prodest. Decocta in acri aceto, modo quo hordea
ceum cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Liquata eadem cum aqua, atq̃
cum pice & oleo decocta, pus excitat. Cum aceto autem liquata, & cum pice deco-
cta, contra articulorum fluxiones prodest. Farina ex ijs aluum cohibet, inflam-
mationesq̃ mitigat.

EX GALENO.

D Hordea pauxillum etiam absterfionis habent. Paulò etiam plus desiccant quā
farina fabacea, cui non insint cortices. Cetera uerò similia sunt foris utentibus. In ci-
bo autem hoc præstant fabis, quod flatuosam naturā exuant: fabis quantumcunq̃
que coxeris, flatuosa natura remanet: sunt enim crassioris essentiae quā hordea,
quamobrem ijs plus etiam nutriunt. Quoniam uerò ambo paulum à medio recel-
serunt, multo sunt usui. Nam talia medicamenta multis alijs miscentur ceu mate-
riæ quædam: itaque etiam cera & oleum paucis medicamentis coniunguntur. Po-
lenta uerò multo plus hordeo desiccatur. Plura de hordeo, ptifana & polenta apud
Galenum libro primo de alimentorū facultatibus offendes.

EX PLINIO.

Farina ex hordeo & cruda & decocta, collectiones impetusq̃ discutit, lenit & con-
coquit. Decoquitur aliàs in mulla aqua, aut fico sicca. Ad iecinoris dolores eam in
posca positam cōcoqui opus est, aut cum uino. Cum uero inter coquendum discu-
tiendumq̃ cura est, tunc in aceto melius, aut in fœce aceti, aut cotoneis pyrisue deco-
ctis. Ad multipedū morsus cum melle, ad serpentium in aceto & contra suppuran-
tia, ad extrahendas suppurationes ex posca, addita resina & galla. Ad concoctiones
uero & ulcera uetera cum resina. Ad duritias cum fimo columbino, aut fico sicca,
aut cinere. Ad neruorū inflammationes, aut intestinorū uel laterum uel uirilium
dolores, cum papauere aut meliloto, & quoties ab ossibus caro recedit. Ad stru-
mas cum pice & impubis pueri urina. Cum oleo & fœnogræco contra tumores
præcordiorum, uel in febribus cum melle, uel adipe uetusto. Suppuratis tri-
ticea farina multo lenior. Neruis cum Hyoscyami succo illi-
nitur, Ex aceto & melle lentigini.

CROCI FLORES

Saffranblumen.

CROCI FOLIA.

Saffranblätter.

C

NOMINA.

Crocus unde dictus.

POKOS Græcis, Crocus Latinis appellatur. Officinæ antiquū nomen retinuerunt. Germani Saffran uocant simpliciter, aut cum adiectione, zamer Saffran. Sic uerò uocatus à Croco iuvene, qui propter amorem Smilacis uirginis, in florem sui nominis uersus est; quod Ouidius testatur, qui sic scriptum reliquit:

Et Crocum in paruos uersum cum Smilace flores.

FORMA.

Crocus folio est angusto adusque capillamenti penè exilitatem; flore purpureo Colchici floribus non admodum dissimili, in quo flammea Croci stamina; radice bulbosa, copiosaq; ac uiuaci.

LOCVS.

Nascitur in Coryco monte Ciliciæ optimus. Proxima nobilitas ei qui in Olympo Lyciæ monte prouenit. Dein ei qui ex Aegis Ætoliae urbe affertur. Nunc in plerisque Germaniæ locis plantari coepit haud infeliciter, quod uiribus è locis iam cōmemoratis allatis haud cedat.

TEMPVS.

Florem ante folium ædit: per autumnū nanq; Vergiliarum occasu floret, neque ultra mensis spacium flores durant. Postquā autem hi decidunt, statim folia angusta & oblonga prodeunt, uirentq; tota hyeme.

TEMPERAMENTVM.

Crocus paulum quid adstringens obtinet, quod terreum frigidumq; est: sed superat in eo calefaciens & qualitas & facultas, ut tota essentia secundi sit ordinis excalescentium, & primi exiccantium.

D

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Crocus emollit, concoquit, leniter adstringit, urinam cit, & coloris bonitatē efficit. Arcet crapulam cum passo potus. Fluxiones oculorū cum lacte muliebri inunctus sistit. Potionibus quæ pro interaneis parantur, utiliter miscetur: item ijs quæ uulvæ sediq; subiiciuntur & illinuntur. Venerē stimulat. Inflammationes erysipelatosas inunctus lenit. Aurium remedijs utilissimus est. Letalem sanè dicunt hunc si trium drachmarū pondere cum aqua bibat. Radix eius cum passo pota, urinā cit.

EX GALENO.

Crocus concoquendi uim quandam habet, adiutante scilicet in hoc & pauca adstrictione. Quippe quibus medicamentis, quum non admodū excalfaciāt, paucula adest adstrictio, ea parem facultatē habent essentijs emplasticis nominatis, quas cum iunctas caliditati non uehementi contigerit, concoquentes esse constat.

EX PLINIO.

Discutit inflammationes omnes quidem, sed oculorū maximè ex ouo illitū. Vuluarum quoq; strangulatus. Stomachi exulcerationes, pectoris & renum, iecinorū, pulmonū, uesicarumq; peculiariter inflammationi earum uehementer utile. Item tussi & pleuriticis. Tollit & pruritus. Urinam cit. Qui Crocum prius biberint, crapulam non sentient. Ebrietati eo resistunt. Coronæ quoq; ex eo mulcent ebrietatē. Somnum facit. Caput leniter mouet. Venerē stimulat. Flos eius igni sacro illinitur cum creta Cimolia. Ipsum plurimis medicaminibus miscetur.

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonus est, ciborumq; concoctionē efficit. Obstructiones tollit. Pituitosa & lethargica uitia iuuat. Discutiendi quoque uim obtinet, & uisceribus utilis est, ad spiritusq; difficultatē conducit. Si quis illo mediocriter utatur, bonum colorem habebit; sin uerò citra modum, pallorem contrahet, & capitis dolorem, cibiq; inappe-

A inappetentiam faciet. Cum opio & lacte & rosaceo pedum doloribus impositus ubi dolent, summopere prodest, superpositis Betæ folijs.

DE CYNOCRAMBE CAP. CLXVII

NOMINA.

YNOKPAMBH, *ἡ κυνία, ἡ λινόρωσις ἀγρία ἀγρίων* Grecis, Canina Brassica, Cynia, & sylvestris mercurialis mas Latinis, wild Bingelstrant das memle/Hundstöl Germanis appellatur.

FORMA.

Caulem ex se mittit dodrantalem, tenerum & subalbidū. Folia Mercuriali similia, albescentia ex certis interuallis. Semen prope folia paruum, rotundum. Ex qua quidem deliniatione sole meridiano clarius est, herbam cuius picturam damus esse Cynocramben. Siquidem ea caulem binūm palmorum altitudine habet, mollem & subcandidum. Folia Mercuriali similia admodum, certis interstitijs, subalbida. Semen item iuxta folia exiguum, rotundum, geminorū instar testiculorum connexum; & in summa, nihil est quod non in ea descriptioni adamussim respondeat.

LOCVS.

In syluis copiose prouenit.

TEMPVS.

Semen ueris initio, nempe Aprili mense, profert, maturescit autem Maio.

TEMPERAMENTVM.

Quum gustu nihil à satia Mercuriali distet Cynocrambe, colligitur hincidem quod illa obtinere temperamentum.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

B Caulis & folia pota, & olerum modo comesta aluum cient. Ius uero decoctorū bilem & aquosa detrahit.

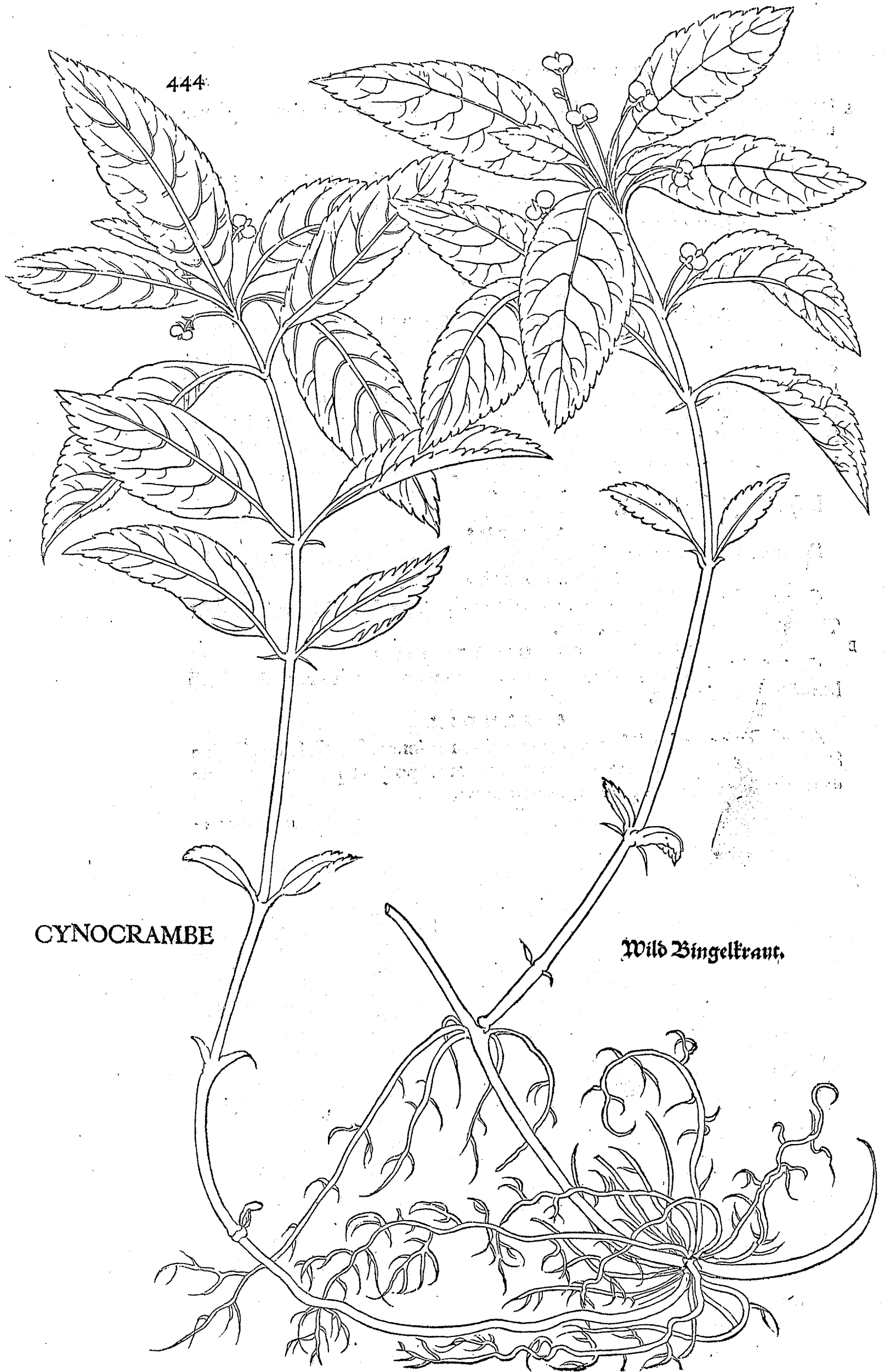
APPENDIX.

Alia est Cynocrambe ab hac nostra, ea cuius mentionem facit Galenus, Paulus & alij, adde etiam Dioscorides, uerum sub nomine Apocyni: quod lectorem, ne diuersas herbas unam esse putaret, monere uolui.

DE COLY-

444

CYNOCRAMBE

Wild Bingelkraut.

A

NOMINA.

COLYTEA Græcis, Colytea & Colutea Latinis dicitur: à nullo tamen, quod sciam, ueterum, quàm à Theophrasto lib. iij. de plant. hist. cap. xviij. celebrata.

GENERA.

Duo eius sunt genera. Vnum quod priuatim Colytea uocatur, officinis incogni-^{Colytea.} tum. Germani welsch Linsen appellant. Alterum officinis cognitum & frequen-
ti usu à medicis usurpatum, Mauritano sermone Sena nominatur. Germani ad eam
alludentes appellationē, Sēnet nuncupant. Differunt autem inter se magnitudi-
ne: siquidem primū genus maius est altero, utpote quod quadriennio, Theophra-
sto loco paulo antè citato teste, se in arborem efferat. Siliquæ etiam illius magis tur-
gido spiritu distenduntur, Sena uerò filiquas profert lunatas, nec ita prætumidas.
Semen deniq; Colyteæ rotundum, lentis obtinens similitudinem; Senæ autem ob
longum, cordisq; humani instar acuminatum.

FORMA.

Frutex est ramis exilibus, folio scenigræci, flore genistæ aut pisi luteo, membra-^{Colytea descriptio.} neo folliculo, pellucente, prætumido, & ueluti quodam spiritu distendente turgi-
do, ita ut digitis si prematur, crepitans disiliat, in quo semen atrum, durum, latum,
lentis magnitudine, pisi gustu, in ordinemq; digestum clauditur.

LOCVS.

Satum utrunque in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Colytea Maio & Iunio mensibus, ac subinde in filiquis oblongis semen
B profert.

TEMPERAMENTVM.

Arabes calidam in principio secundi, & siccam in primo ordine statuunt.

VIRE.

EX ACTVARIO.

Sene filiquosus quidam fructus à barbaris appellatur, qui citra noxam drachme
pondusculo potus, pituitam & bilem deijcit; post hos reliquos humores modestis-
simè purgat, retorridam atramq; bilem, eiusq; suffusiones ex gallinaceo iure depel-
lit. Vetusito capitis dolori, scabiei, comitialibus, impetigini succurrit. Sed feruefa-
ctius potius quàm triti farina propinatur. Interaneorum obstructions tollit.

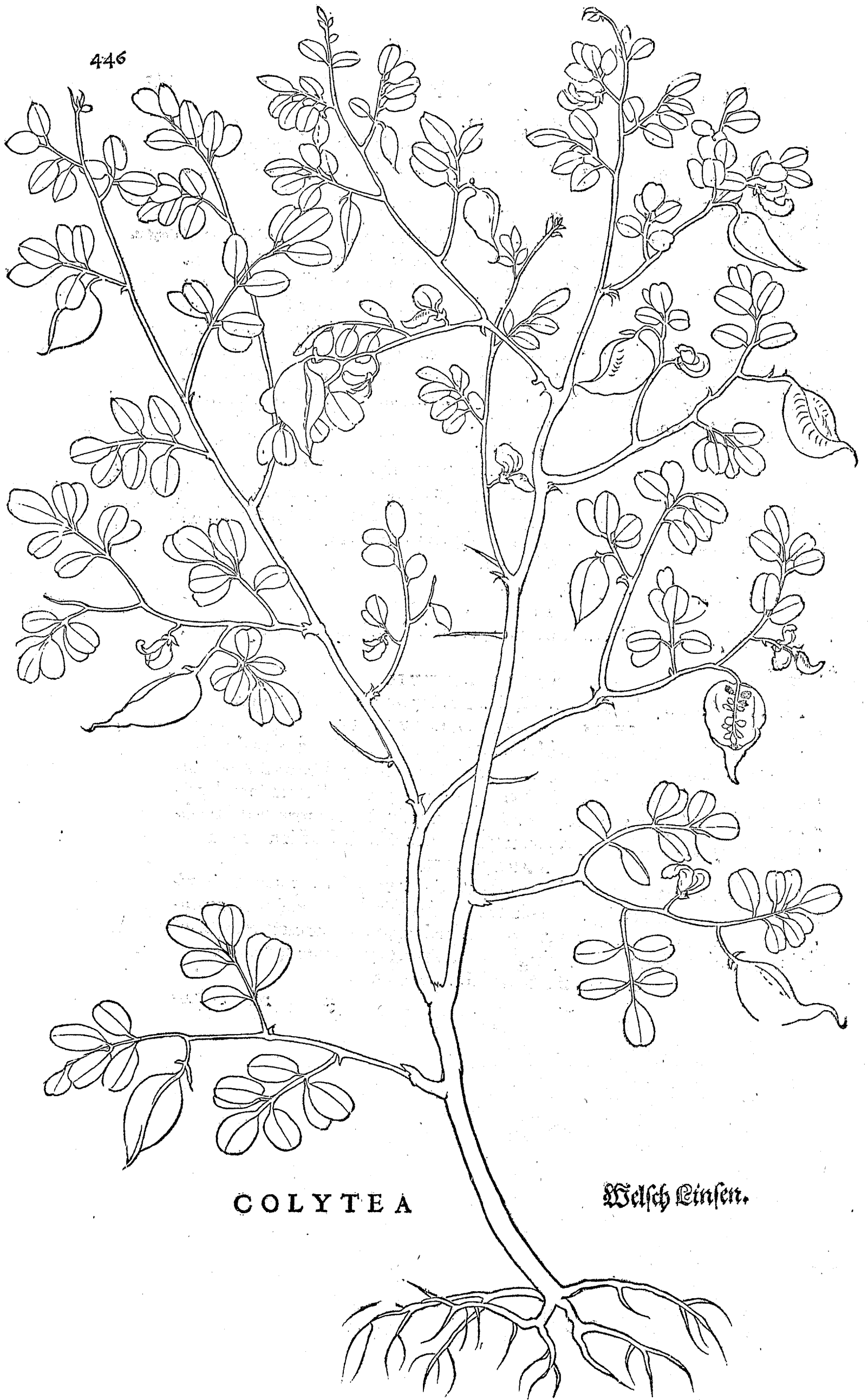
APPENDIX.

Quum non forma tantum, imò etiam sapore duo hæc Colyteæ genera sibi simi-
lia sint, facile etiam hinc colligitur facultate inter se minimè differre. Quare utrun-
que citra molestiam atram bilem retorridamq; educit, caputq; ac cerebrum, & in-
strumenta sensuum à noxijs purgat humoribus. Quid multa? aduersus
omnia uitia ab atra bile nata ualet.

P

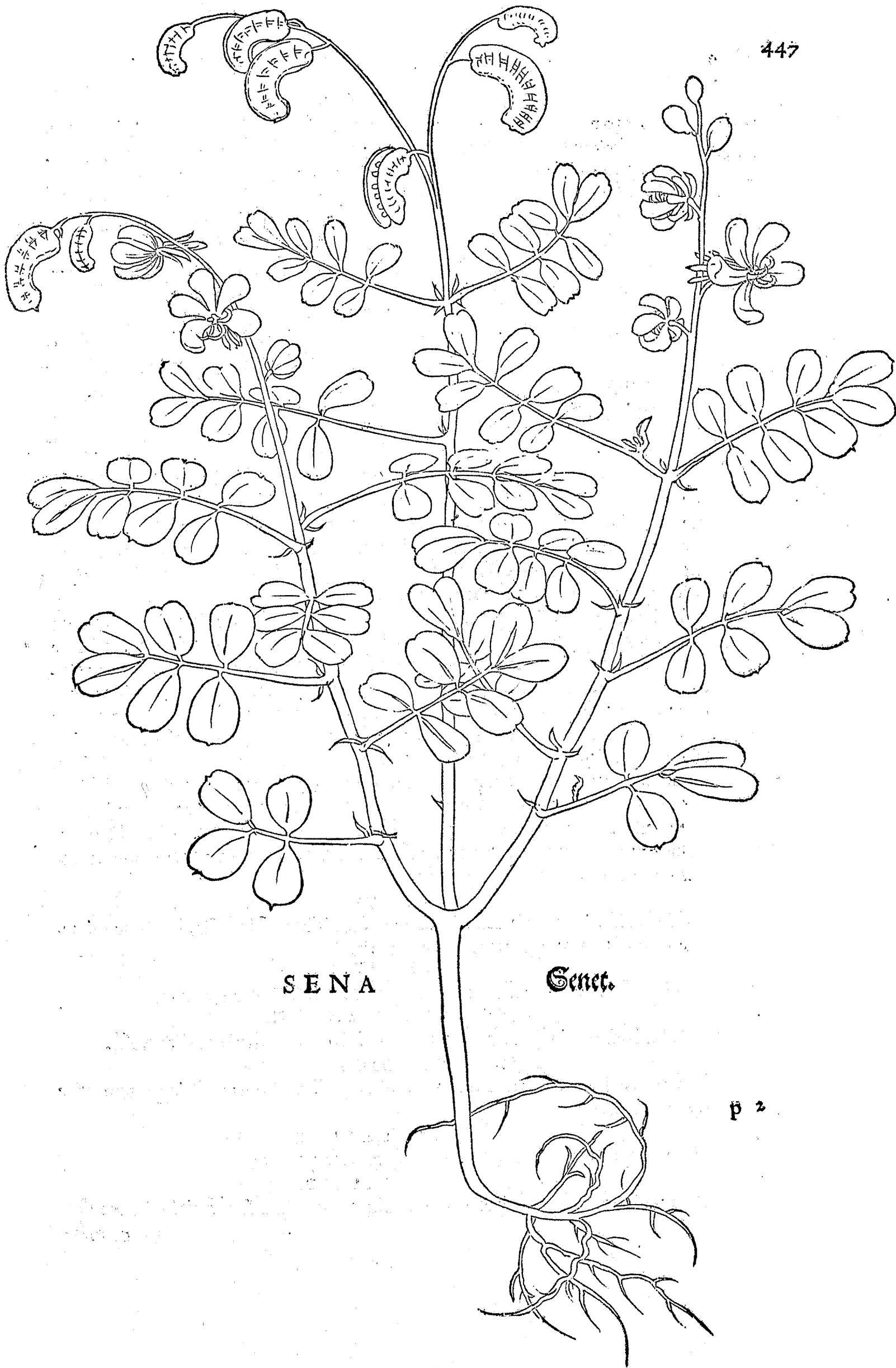
DE CORO-

446

COLYTEA

Welsh Elnen.

SENA

Genet.

DE CORONOPO CAP. CLXIX.

NOMINA.

Pes Cornicis.

Coronopus autem
de dicta.

Sanguinaria.

Herba stellæ.

Cornu ceruinum.

ΟΡΩΝΟΡΟΥΣ, ἡ ἄσπις Græcis, Pes Cornicis & Sanguinaria Latinis dicitur. Officinis incognita herba. Germanis cōmodè Kræn oder Kap-pensiß appellari potest. Coronopus enim non alia ratione dici cœpit, quàm quod Cornicis pedem effigie repræsentet. Sanguinaria autem Sanguinalisue uocata est, quod sanguini sistendo apta sit herba. Sunt qui herbam Stellæ nominant, alludentes haud dubiè ad græcam appellationē astrion. Nonnulli quod folium eius multipartitò confectum in ceruini cornu imaginem effigietur, Ceruinum cornu uocarunt.

FORMA.

Herbula est oblonga, per terram strata, folijs fissis, radice gracili & adstringente. Ex qua quidem descriptione, etsi concisa admodum, satis liquet, herbam hanc cuius picturam damus esse Coronopum. Herbula enim est folijs oblongis & scissis ac in multas partes laciniatis, atque adeo cornicis pedem effigie referentibus, humi quoque semper sparsa proserpit; radice denique tenui admodum & adstringente prædita. Quibus omnibus id quoque accedit, quod Dioscorides Psyllium folia Coronopo similia habere scribit; quod si uerum esse ex utriusque herbæ collatione experiri uolueris, senties Coronopi huius nostri folia planè Psyllij folijs simillima esse, potissimum ubi primum è terra erumpunt: imò quod ad folia, flores & semina attinet, omnia in utrisq; sibi similia deprehendes, in eoq; solo distare comperies, quod Psyllium folia non fissa habeat, & in altum surgat, singulaq; iam dicta maiora producat; contra Coronopus humi repat, minoraq; omnia proferat. Vtræq; igitur herba luteos obtinet flores, & semina in capitulis pulcibus similia. Capitula uerò in Coronopo sunt multo quàm in Psyllio tenuiora ac longiora, id quod pictura graphicè monstrabit. Ex ijs quoque manifestum fit errare illos toto coelo, qui gramen aculeatum & Coronopum unam & eandem herbam esse contendunt, cum tamen forma non parum distare uideantur. Atque hinc est quod omnes ueteres tam Græci quàm Latini utranque herbam seorsim, & in diuersis locis descripserint. Plinius siquidem lib. xxiij. cap. xix. aculeatum gramen in cacumine aculeos plurimum quinos habere, atque adeo Dactylon uocatum esse hoc nomine, quod scilicet digitorum speciem referat, scribit. Coronopus uerò neque quinos, neque in cacumine aculeos obtinet, sed tantum folia fissa, uel si aculeos placet appellare has fissuras, non in cacumine, sed in ambitu passim foliorum eas reperies; ut certum sit Coronopum non esse aculeatum gramen.

LOCVS.

Dioscorides in incultis, semitis, & iuxta domicilia nasci tradit. In Germania tamen, quod sciam, nusquam nisi fata prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, ac subinde in oblongis capitulis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Ex adstrictione ipsa satis constat radicem ipsam siccandi ui præditam esse.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

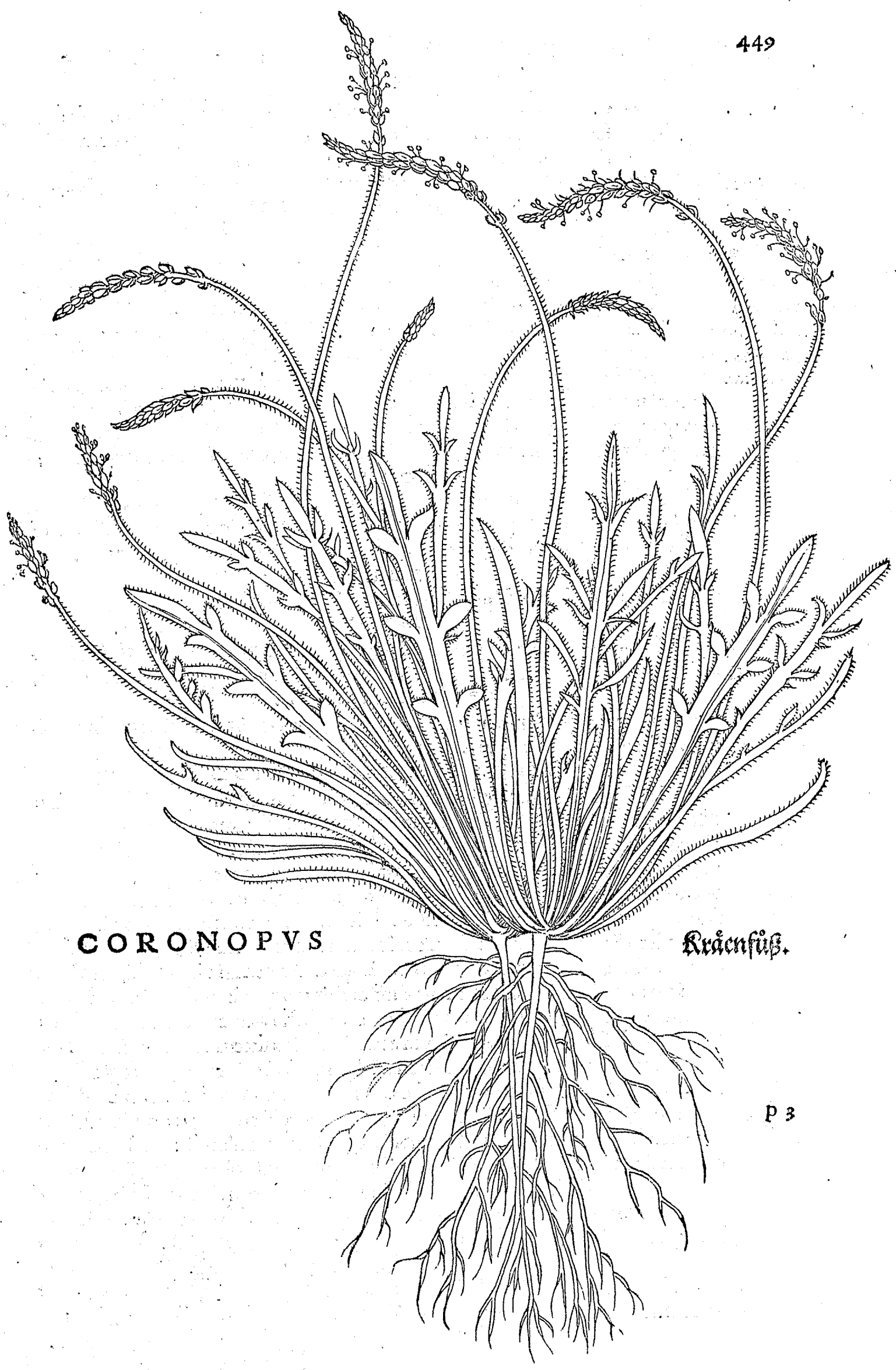
Herba cocta estur olèrum modo. Radicem habet in cibo adstringentem, quæ coeliacis conducit.

EX GALENO.

Coronopodis radix comesta coeliacis prodesse creditur.

EX PLINIO.

Seritur interim Coronopus, quoniã radix coeliacis præclarè facit in cinere tosta.

CORONOPVS

Kränsfuß.

P 3

Cyclaminus una
de dicta.

Ichthyotheron.

Rapum terræ.

Tuber terræ.

Umbilicus terræ.

Panis porcini.

Panis terræ.

YKΛAMINON, *ἰχθυόθερον* Græcis, Rapum & tuber umbilicusq; terræ Latinis, Cyclamen officinis mutata uoce, Panis porcini & terræ, atq; Arthanita à nostræ ætatis herbarijs, Germanis *Erdwurz* oder *Apffel-Schwein* oder *Sewbzot* dicitur. Cyclamino Græci nomen fecerunt, circumactâ in orbem eius circinationē contemplati, *ἐκ τοῦ κύκλου*, quasi ab orbe Cyclaminon, hoc est, orbicularē dixerunt. Fuitq; hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. Ichthyotheron uerò idem, quod pisces ea necantur nominauerunt. Romani Rapum terræ, quoniam eius radix in terra uelut Rapum extuberat. Quæ sâne ratione terræ tuber, quod in molem quandam intumeat: aut umbilicum terræ, quoniam ut umbilicus circinata forma emergit, sic & Cyclaminus sub terra conspicitur, etiam appellarunt. Panem porcini haud dubiè primum uocarunt subulci, qui pecori suo radicem huius gratam pabulis cognouerunt. Cæteri antiquum Cyclamini nomen ignorantes, quod sæpius radicem in orbem circumactâ intuerentur, quæ non in globum intumescens, sed ueluti pressa sese in latitudinem explicaret, qua forma quotidiano usu panes uiuntur, terræ panem coeperunt appellare.

FORMA.

Folia Hederæ habet, purpurea, uaria, suprâ infraq; albicantibus maculis. Caulē longitudine quatuor digitorū, nudum, folijsq; carentem, in quo flores rosarum effigie purpurei. Radicem nigram, rapo similem, in latitudinem se pandentem.

LOCVS.

Nascitur in umbrosis & uepribus, maximè sub arboribus.

TEMPVS.

Cyclaminus ad finem Augusti folia sua quæ per integrū retinuit, amittit, & subinde noua emittit, atq; statim inter ea flores ostendit, qui integro durant autumno.

TEMPERAMENTVM.

Clarum est ex particularibus operationibus, quas statim subiiciemus, Cyclaminum esse calidam & siccam in tertio ordine.

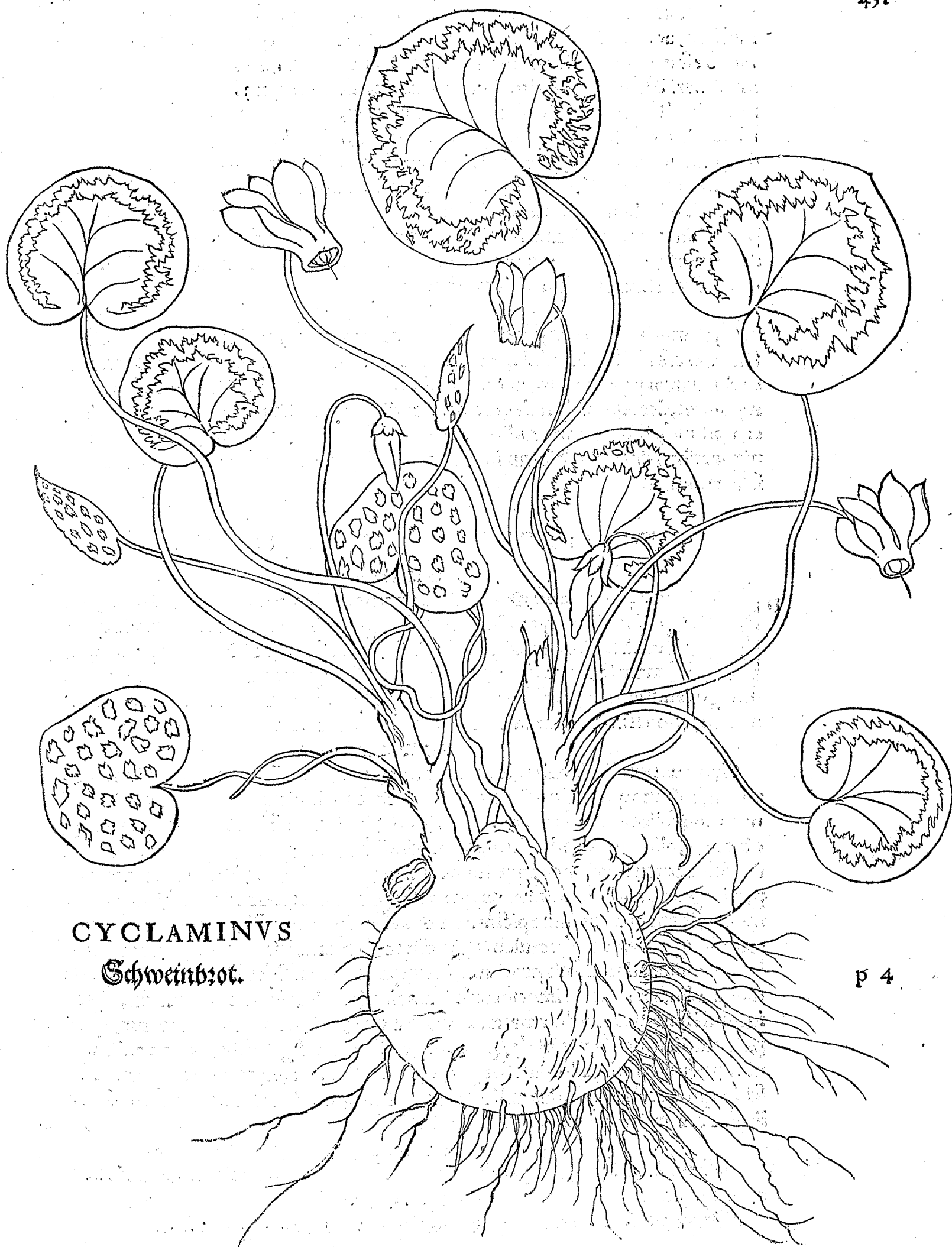
VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Cyclamini cum hydromelite pota, pituitam, aquamq; per inferna trahit. Menses pota & apposita cit. Tradunt si prægnans mulier radicem transgrediatur, abortum fieri. Partum appensa accelerat. Bibitur & in uino contra letalia, præsertim leporē marinum. Illita contra serpentū ictus remedio est. Immista uino ebrietatem facit. Regium morbum sistit tribus drachmis pota cum passo, aut diluta mulsâ. Sed oportet eum qui bibit cubiculo calido reclinare, multis uestibus cōtectum, quò sudet. Eiectus uerò sudor felleus colore inuenitur. Succus eius ad purgandum caput, naribus instillatur. Sedi etiam deijcienda excrementa in lana subiicit. Umbilico, imo uentri & coxæ illitus succus aluū mollit, uerum abortū efficit. Suffusis & hebetibus oculis inunctus cum melle succus prodest. Medicamētis abortū inferentibus admisceat. Sedem procidentē cum aceto inunctus succus cōpescit. Exprimatur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinē decoquit. Radix cutem extergit. Exanthemata reprimat. Vulneribus per se ex aceto aut melle medeat. Illita lienē minuit. Vitia cutis in facie à sole & alopecias emendat. Decocto eius luxata, podagra, & capitūscula, pernionesq; utiliter fouent. Ipsaq; in uetere oleo feruefacta, ad cicatricem perducit quæ oleo illo inuncta fuerint. Cauata radix oleo explet, & cineri feruenti imponit, adiecto interdū thyrrhenicæ ceræ modico, ut strigmenti crassitudinem contrahat unguentū, cum primis utile pernionibus. Radix Scillæ modo confusa reponitur. Narrant ad amatoriam assumi cōtusam, & in pastillos conformatâ.

EX GALENO.

Cyclaminus uarias uires obtinet, nam & extergit, & incidit, & ora uenarum aperit, & attrahit, & discutit. Clarum uerò id est ex particularibus operibus. Nam succus eius

CYCLAMINVS
Schweinbrot.

Cus eius hæmorrhoidas referat, uiolenterq; ad recessum prouocat in floccis appositus. Sic etiam medicamentis tubercula, strumas, aliasq; durities discutientibus commiscetur, ac suffulis cum melle illitus competit: ad hæc quoq; per nares expurgat. Adeo est uehemens eius facultas, ut abdomine illito uentrem subducatur, & foetum interimat. Nam & alioqui ualidum interimendo conceptui medicamen est, in pefso addita. Tota uero radix succo imbecillior est, quanquam & ipsa uehemens sit. Nam & menses siue epota, siue apposita euocat, & regio morbo prodest, non modo ipsum uiscus expurgans, sed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per sudorem excernens. Proinde à potione omnibus modis sudoris adiuuanda prouocatio est. Modus eius bibendi est drachmarum trium, siue cum melicrato, siue cum passo. Cutem extergit cum in alijs, tum quod alopecias, ephelidas, omniaq; exanthemata curet. Lienem quoque induratum iuuat illita, tum recens, tum arida. Sunt qui radicem siccam asthmaticis exhibeant.

EX PLINIO.

Cyclamini radix contra serpentes omnes bibitur. In omnibus serenda domibus, si uerum est, ubi fata sit, nihil nocere mala medicamenta: amuletum uocant: narrantq; ea ebrietatem repræsentari, addita in uinum radice. Et siccata Scillæ modo concisa reponitur, decoquiturq; eadem ad crassitudinem mellis. Suum tamē uenenum inest ei, traduntq; si prægnans radicem eam transgrediatur, abortum fieri. Radix denique tribus drachmis bibitur in loco calido, & perfrictionibus tuto: sudores enim felleos mouet.

DE CYPERO CAP. CLXXI.

NOMINA.

DΥΠΕΡΟΣ *ἡνύπερος* Græcis, Cyperus & Cypirus Latinis dicitur. Quum enim Græci quandoq; diphthongo, ut Theophrastus, quandoq; uocali breui, quemadmodum Dioscorides, Galenus & alij quidam, penultimam scribant, sit ut aliqui e, alij uero i retineant. Poætæ qui e ex diphthongo retinuerunt, merito penultimam in Cypero produciunt. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanis wilber Galgan uocatur.

FORMA.

Cyperus porri folia habet, longiora tamen, graciliora & solidiora. Caulem cubitalem, & nonnunquam altiorē, angulosum, schceno similem, in cuius cacumine minorum foliorum ac seminis productio est. Radices illi subsunt, quarum usus est, oblongæ, oliuarum modo sibi inuicem commissæ, aut rotundæ, nigræ, suauiter olentes, & amaræ: uel, ut Theophrastus deliniauit, inæquales, partim crassæ, carnosæq; partim graciles atq; surculosæ. Ex qua descriptione omnibus esse perspicuum arbitramur, stirpem cuius nunc picturam damus esse Cyperum. Siquidem folia fert porracea, longiora exilioraq; caulem altitudine cubiti, aut altiorē, angulosum, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ semen residet. Radices huic sunt oblongæ, oliuarum modo inter se connexæ ac inuicem implexæ, aut rotundæ, nigræ, iucundè spirantes, gustu amaræ. Præterea magna inæqualitate notantur, quod pars quædam crassa carnosaq; quædam gracilis atque lignosa sit. Nemo enim non uidet radice tenuitate surculosam protinus in oliuaria tubercula uerticillari. Nasceatur quoque è latere huius radícula, quod Theophrastus etiam notauit, unde cauliculus erumpit alius, ut pictura affabre monstrat.

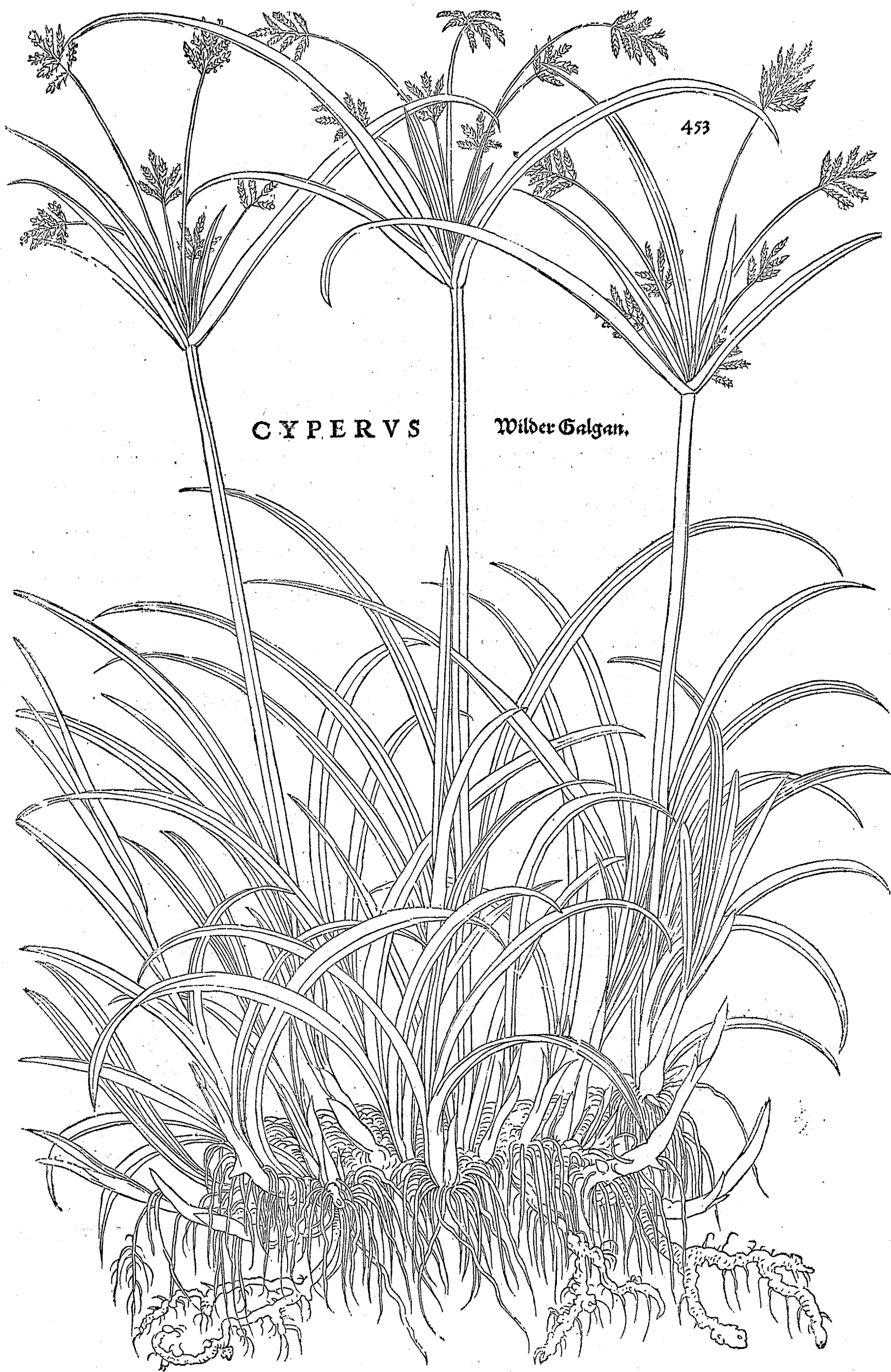
LOCVS.

Nascitur in locis cultis & palustribus. In Germania certè non nisi cultus in hortis prouenit.

TEMPVS.

Minuta folia in cacumine cum semine Iunio & Iulio mense producit.

TEMPVS.

453

CYPERVS

Wilder Galgan.

C

Cyperiradices maximè usui sunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mordacitatem.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radici Cyperi calefaciendi uis inest, urinamq; mouendi. Calculosis & aqua inter cutem correptis pota succurrit. Aduersus scorpionū ictus remedio est. Refrigerationibus uuluae & preclusionibus fotu auxiliatur. Pellit menses. Arida trita oris ulceribus, etiam si depascent, prodest. Malagmatis calefacientibus miscetur, & unguentorum spissamentis accommodatur.

EX GALENO.

Cyperiradices maximè usui sunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mordacitatem. Itaq; ulceribus quæ præ nimia humiditate cicatricem difficulter admittunt, mirificè profunt; habent enim quiddam etiam adstringens, quapropter ulceribus item oris conueniunt. Quin & incidendi uim quampiam illis inesse testificandum, quæ & calculo uexatis congruunt, & urinam mensesq; mouent.

EX PLINIO.

Cypero uis in medicina psilothi. Illinitur pterygijs, ulceribusq; genitalium, & quæ in humore sunt omnibus, sicut oris ulceribus. Radix aduersus serpentium ictus & scorpionum præsertim remedio est. Vuluas aperit pota. Largiori tanta uis, expellit eas. Urinam ciet & calculos; ob id utilissima hydropicis. Illinitur & ulceribus quæ serpunt, sed his præcipuè quæ in stomacho sunt, ex uino uel aceto illita. Iunci radix in tribus heminis aquæ decocta ad tertias tussi medetur. Semen tostum & in aqua potum, sistit aluum & sceminarum menses, capitisq; dolores facit.

D

DE LATHYR CAP. CLXXII.

NOMINA.

Cataputia minor
quare dicta

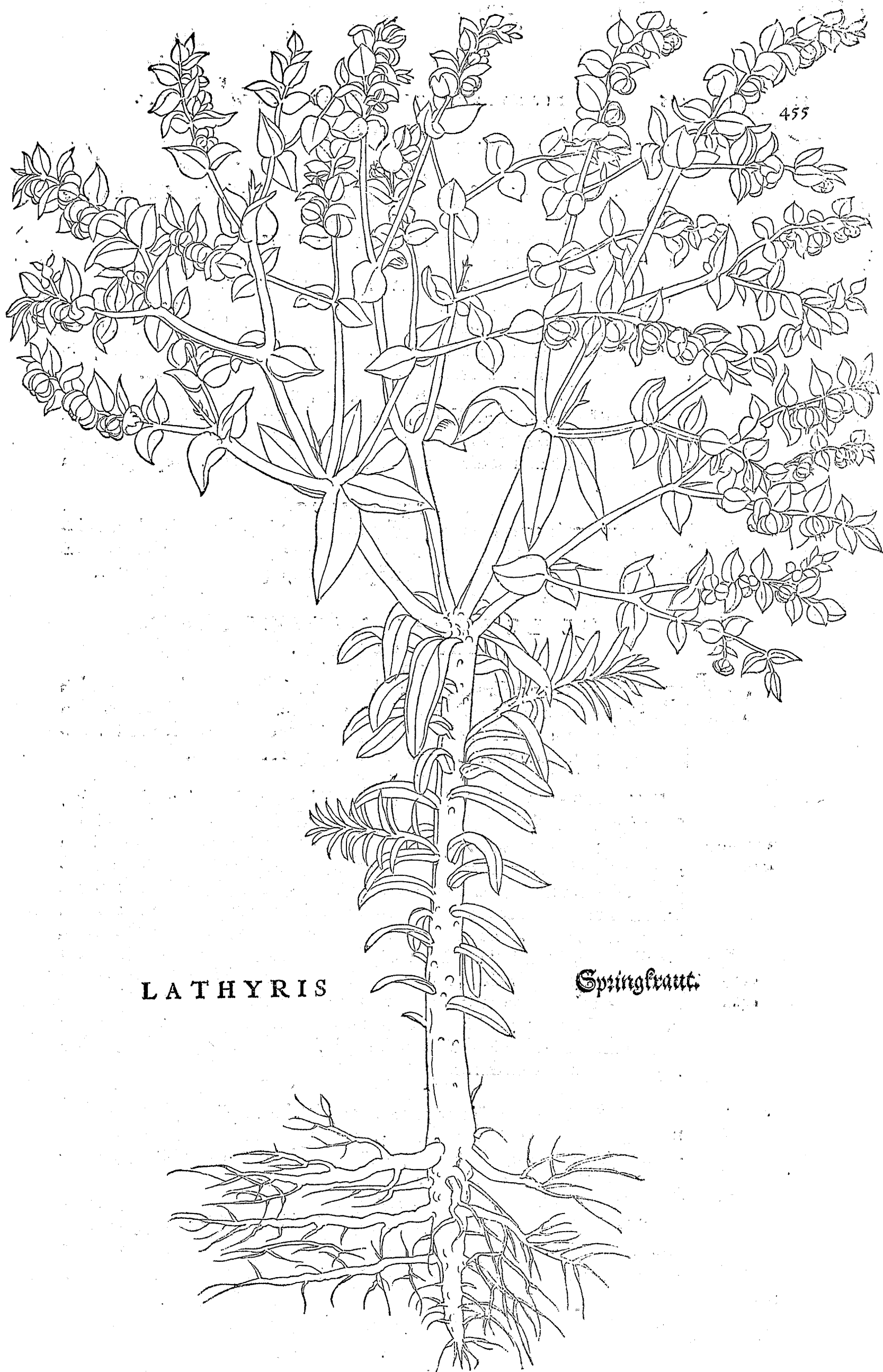
ΑΟΥΡΙΣ Græcis, Lathyris Latinis, officinis Cataputia minor, quod in pilulis quibusdam, seu potius catapotijs, semen ferat aut, quod uerisimilius est, quia granis eius ad aluum subducendam pro catapotijs utantur. Germani Springkraut/Springkroener oder Treibkroener appellant, quod semen scilicet nisi in tempore auferatur, sua sponte ex loculamentis saliendo excidat.

FORMA.

Cataputia minor

Caulem profert cubitalem, uacuum, digiti crassitudine: in eius cacumine sunt alæ. Folia in caule oblonga, amygdalinis similia, latiora tamen & læuiora. Quæ uerò in summis sunt ramulis, minora, Aristolochiæ aut oblongæ Hederæ figura. Fructum fert in summis ramis tribus loculamentis distinctum, rotundum ceu Capparin, in quo terna sunt semina putaminib. inuicè discreta, rotunda, maiora eruis, quæ quæ corticibus exuunt, candida sunt, & gustu dulcia. Radix illi tenuis & inutilis. Totus autem frutex lacteo liquore, Tithymali modo, plenus est. Hanc certè descriptionē, si singula comparare uelis, ita Cataputia minori quadrare inuenies, ut nulla prorsus sit nota, quam non pictura referat. Nam hæc caulem cubitali emittit longitudine, & digitali crassitudine. Gignunt in fastigio alæ, & folia in caule oblonga, amygdalæ proxima, latiora & læuiora. Quæ autem in summis emicant ramulis, minora ijs quæ caulem ambiunt conspiciuntur, Aristolochiæ aut longioris Hederæ figura. In cacuminibus fructum gerit triplici cellula conceptaculoue distinctum, ceu Capparin rotundum, in cuius uentriculis grana tria intercurfantibus membranis diuisa continentur, eruis maiora, rotunda, quæ corticibus exuta alba spectantur, gustatu dulcia.

LOCVS.

LATHYRIS

Springfrucht.

LOCVS.

Nascitur locis cultis & fabulosis.

TEMPVS.

Carpitur autumnno dum fructu pragnans est, semenq; eximitur dum tuniculae quibus includitur, inaruerunt.

TEMPERAMENTVM.

Calidam in tertio, & in primo ordine humidam statuunt.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Purgant aluum grana eius sex uel septem sumpta in catapotio, aut comesta, aut cum caricis aut palmulis deuorata, frigida superpota aqua. Ducunt autem pituitam & bilem, & aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundem effectum praestat. Folia cum gallinaceo aut oleribus decoquuntur ad eosdem effectus.

EX GALENO.

Sunt qui Lathyrin dicant Tithymali esse speciem, tum quod similiter illis succum habeat, tum quod eodem modo purget, uniuersaq; illis facultate similis sit, nisi quod semen gustantibus uideatur dulce: quod sane etiam maxime purgatoriam uim obtinet.

EX PLINIO.

Grana uicina in aqua pura aut mulsa pota, hydropicos sanant. Trahunt & bilem. Qui uehementius purgari uolunt, cum folliculis ipsis sumunt ea, nam stomachum laedunt: itaq; inuentum est, ut cum pisce, aut iure gallinaei sumerentur.

DE LEVCOIO DIOSCORIDIS

CAP. CLXXIII.

NOMINA.

Viola alba.
Cheiri.

ΕΥΚΟΙΟΝ Græcis, Viola alba, uel Viola simpliciter Latinis, officinis Mauritana uoce Cheiri uel Keirim appellatur, Germanis Weiel. Non autem temere adiectum est Dioscoridis: hac enim uoce à Leucoio Theophrasti, de quo suo loco dicemus, segregare uoluimus.

GENERA.

Viola purpurea
duplex.

Viola candida
duplex.

Etsi Leucoij nomine Viola significetur candida, tamen & pro lutea, & cœrulea, & purpurea solet usurpari. Quatuor itaque Violæ huius sunt genera, quæ sola florum diuersitate inter se differunt. Alia enim candida, alia lutea, alia purpurea. Non est tamen quod per purpuream hic intelligas eam quæ Græcis ῥοπή, & Latinis proprie Viola dicitur: nam eius alia ab ea de qua hic agimus familia est, huicq; tum qualitate tum facultate, adde etiam forma, contraria. Ea enim quæ ῥοπή Græcis uocatur, humilis est, ob id à nonnullis Sessilis dicta, & latiore folio. Contra nostra illa, ut mox dicemus, cubitali est altitudine, & minime sessilis. Idem de candida dictum putes, nam ea quoq; duplex est: una de qua hic fit sermo, alia sessilis, de qua in præsentia nihil dicemus. Nos tria duntaxat genera picta damus: cœruleas enim uidere non licuit. Quare supposititium hoc uerbum in Dioscoride puto, maxime cum Plinius lib. xxi. ubi de satiuis Violis loquitur, purpurea scilicet, lutea & alba, nullam de cœrulea mentionem fecerit.

FORMA.

Cubitali altitudine prosiliunt, ramosæ, caule Brassicæ exiliore, folio longo, molli, canescente, flore quadrifolio, Violæ syluestris odorem referente, non unius coloris, nam alij candidi, alij lutei, alij purpurei, Semen foliaceum tenuibus quidem, sed quincuncialibus siliquis continetur.

LOCVS.

Vbiq; ferè in hortis & cultis reperiuntur, Non enim nascuntur magna ex parte nisi satæ fuerint,

TEMPVS.

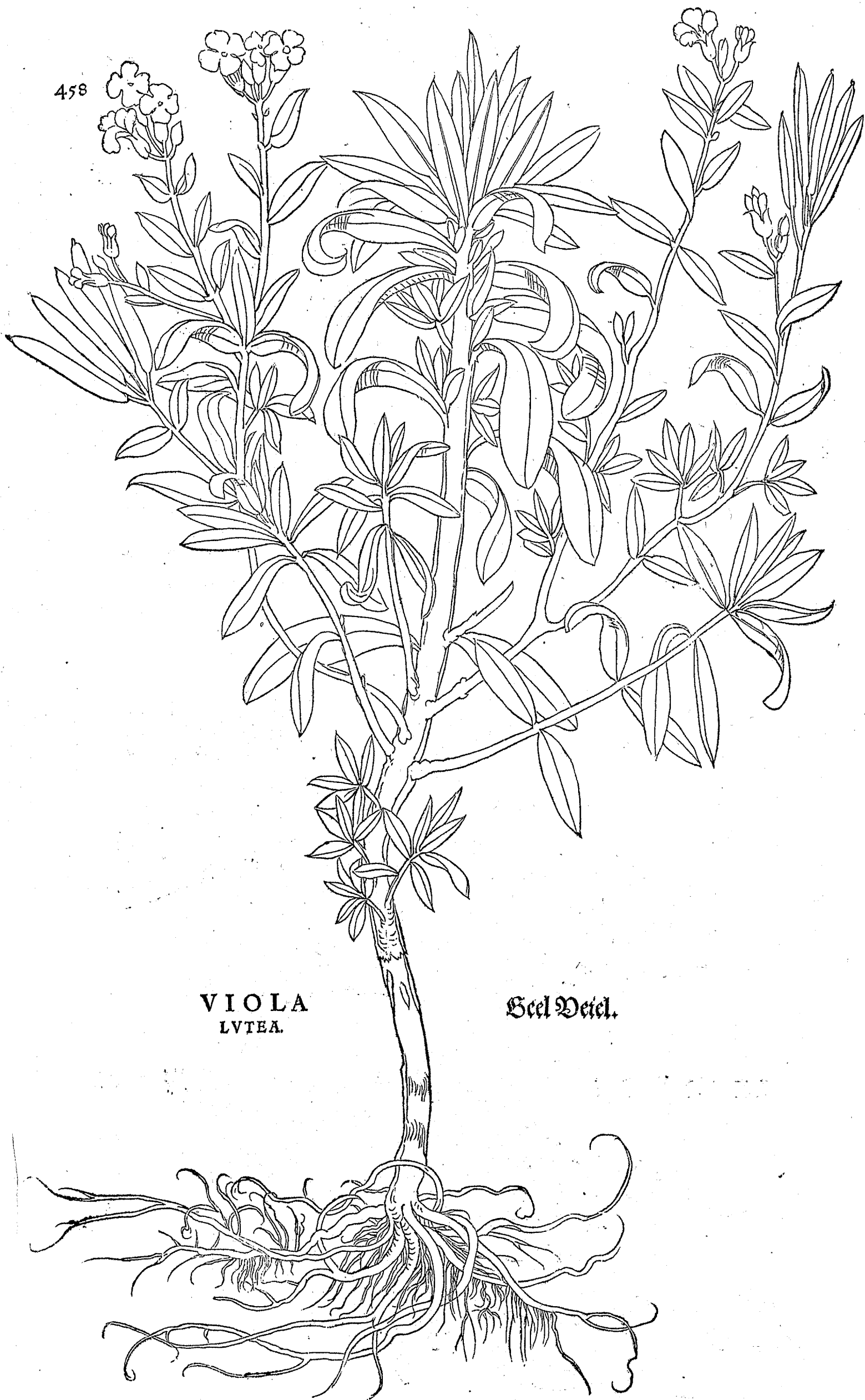

LEVCOION

Weiß Weid.

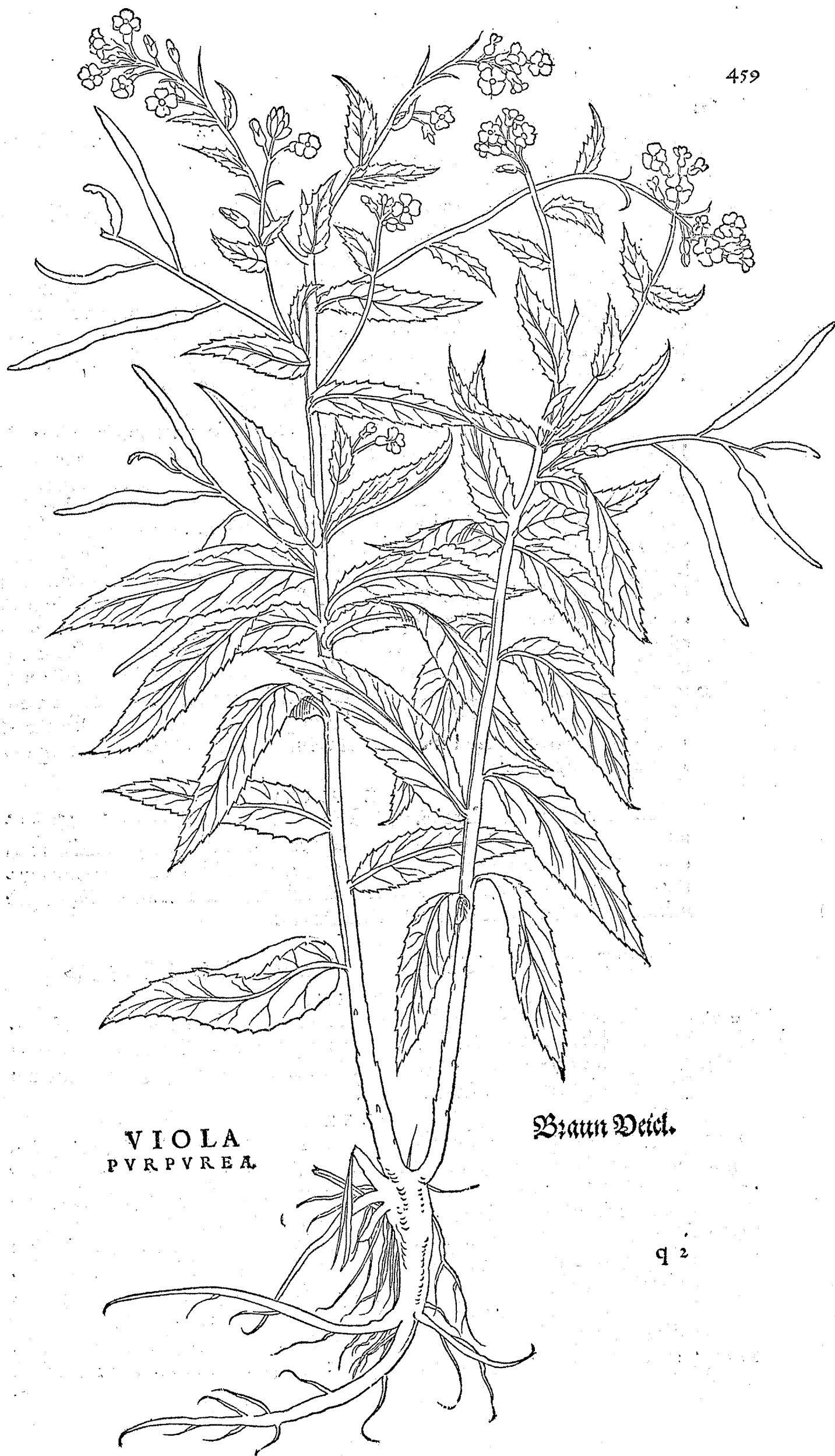

458

VIOLA
LUTEA.

Scel Deitel.

VIOLA
PURPUREA.

Braun Deich.

C

Primo uere & Maio potissimū mense, inter flores emicat Leucoion. Hoc itaque tempore flores carpendi, Semen inter æstatis initia profert.

TEMPERAMENTVM.

Leucoion abstergentē facultatem possidet, & tenuium est partium, Galeno auctore, proinde ut calidum sit necesse est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lutea in medicina præcipui usus est. Huius flores aridi efferuefacti in defelsionibus, contra uulvæ inflammationes ualent, & menstrua educunt. Cerato excepti rimas sedis sanant; cum melle oris ulcera. Semen eius duūm drachmarum pondere ex uino potum, aut cum melle appositum, menses, secundas & foetus educit. Radices cum aceto illitæ, reprimunt lienem, & podagricos iuuant.

EX GALENO.

Leucoij frutex uniuersus extergentē facultatem obtinet, ac tenuiū partium est, plus tamen flores, & inter hos qui sunt sicciores magis etiam quam uirides, adeo ut & oculorum crassas cicatrices extenuent. Tum menses quoque decoctū eorum mouet, & secundas, foetumque emortuum elicit, & si bibatur, abortum facit. Est ergo id medicamentū, ut si quod aliud, amarum. Quod si quis uirium eius uehementiam multa aqua admista mitiget, aut certē id genus aliquo, habebit & ad phlegmonas bonum medicamentū. Sic decoctum eius si non merum fuerit, uteri phlegmonas identidem perfusum sanat, potissimum quæ diutino tempore ad scirri modum induruerit. Sic cum cerato ulcera ægrè ad cicatricem peruenientia curat. Sunt uerò etiam qui cum melle ad oris ulcera adhibeant. Semen quum eiusdem sit facultatis, aptissimum est duarum drachmarū mensura potum, tum mensibus ciendis cum melle appositum conuenire creditur, foetumque uiuentem interficere ac mortuum ejicere. Radices similis quoque facultatis, nisi quatenus crassioris sunt essentia, & magis terrenæ, cum aceto lienes induratos sanant. Nonnulli uerò & phlegmonas induratas ijs curant.

EX PLINIO.

Extenuant, menstrua & urinā ciunt. Minor uis est recentibus, ideoque aridis post annum utendū. Lutea dimidio cyatho in aquæ tribus, menses trahit. Radices eius cum aceto illitæ sedant lienem. Item podagram, oculorū inflammationes, cum myrrha & croco. Folia cum melle purgant capitis ulcera, cum cera rimas sedis, & quæ in humidis sunt. Ex aceto uerò collectiones sanant.

DE LAPATHO CAP. CLXXIII.

NOMINA.

Lapathum unde dictum.

λαπάθην.

ΑΡΑΘΟΝ Græci, Rumicem Latini, barbari Lapatium uocant. Lapatium autem ab effectu nomen accepit, quod scilicet exinaniat: etenim λαπάθην uacuare uel exinanire Græcis est: omnium siquidem generum folijs decoctis alius mollitur.

GENERA.

Primum. Huius quatuor genera facit Dioscorides. Primum oxylapathon Græcis & Latinis dicitur. Officinæ Lapatium acutum, Germani Wengelwurts/Grindwurts/Sreyffwurts/Zitterwurts/Wildampffer nominant. Oxylapathū, quamuis anceps in acidum saporē uel acutam figurā uideatur significatio, tamen nomen hoc à folijs quæ in mucronē desinunt accepisse uidetur. *Secundum.* Secundū genus hortense priori dissimile, non quidē in uniuersum, sed duntaxat in folijs, quæ Serapione teste, multo sunt latiora. Hoc genus haud dubiè est Rhabarbarū monachorum, quod passim hodie in hortis plantatur: Oxylapatho enim per omnia ferè simile est, folia tamen latiora obtinet, & ob cultū paulo tenerius est. Cum autem primū erumpūt folia, *Tertium.* purpurea ferè sunt, dein quotidie uiridiora fiunt, ut pictura ipsa monstrat. Tertium sylue-

OXYLAPATHVM

Asengelmurtz.

RUMICIS SE
CVNDVM GENVS.

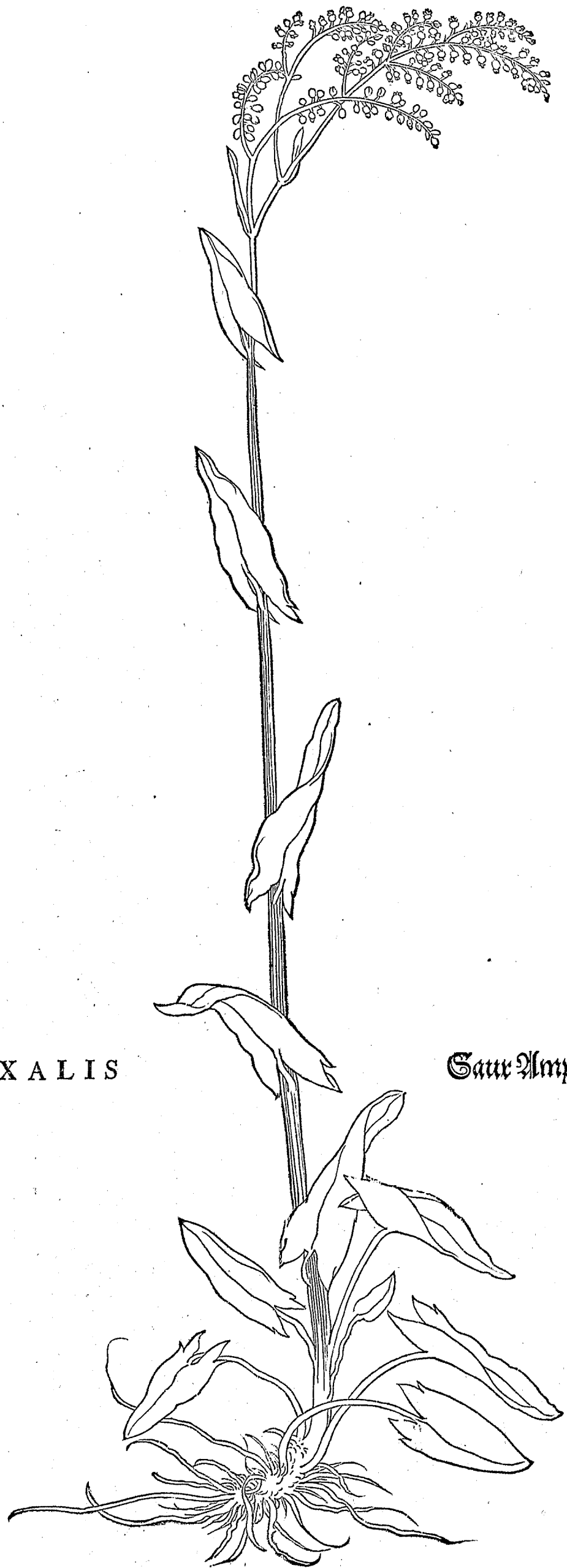
Münch Khabarbarum.

RVMICIS
TERTIVM GENVS.

Güter Heinrich.

OXALIS

Saur Ampfer.

A syluestre, paruum, plantagini simile, molle & humile est, quod uulgate nomine bonus Henrichus, germanicè gûter Heinrich dicitur, id quod ex forma primùm colligitur: folia enim eius oxalidi, nisi quod ampliora sunt, atque adeo ad plantaginis non nihil accedunt folia, similia sunt. Flores autem eius & semen sic Oxylapathū referunt, ut uix ab inuicē discerni queant. Dein uires etiam cōueniunt: uulneraria enim herba est Bonus Henrichus, ac mirificè ad sordida purganda, ac glutinanda ulcera confert, sic ut appensa etiam, ac trita uulnerib. imposita, uermes qui in ijs nati sunt excidere faciat. Quartū genus Græci *ὄξαλιδα*, Latini Oxaliden, officinæ Acetosam, *Quartum.* Germani Saur Ampffer nominant. Oxalis autem ideo dicta est, quod in gustu *Acetosa.* acorē planè resipiat, unde etiam uulgus Acetosam uocauit. Hanc propriè Romani appellarunt Rumicē, forsitan quod ab ea succus non aliter atq; mamma, quam Ru *Rumex unde dicta.* men ueteres dixerunt, sitientibus exugī soleat. Galenus tria tantum genera Lapathi facit, Oxaliden, Oxylapathon & Hippolapathon, quod sic Græci quasi grande Lapathum dicunt, magnis amplisq; rebus hippo præponere soliti, ab equo excel- *Hippo.* lentis amplitudinis animalī magnitudinem mutuantes.

FORMA.

Oxylapathū folijs duris & in cacumine acutis, semine herbaceo acuminato ex mi *Oxylapathi.* nutissimis pediculis dependente, radice longa & lutea uel potius crocea. Secundū genus Oxylapatho perquā simile est, folijs tamē latioribus ac teneriorib. constat, caule bicubitali interdum, striato, floribus exiguis, luteis, semine ut Oxylapathon triangulari, radice longa & lutea seu crocea. Tertiū genus, quod uulgus hodie Bonum Henrichū uocat, foliū Oxalidi, latius tamē, aut Aro, uel ut Dioscorides inquit, *Oxalidis.* plantaginīue simile obtinet. Aliqua enim Ari, aliqua autē plantaginis folia referūt. Caulē prioribus duobus humiliorē, in quo flores & semina racematim multa dependent. Radicē uerō longam & subflauā. Oxalis autē folia syluestri & paruo humilīue Rumici similia habet. Caulis eius nō adeo grandis est, sesquicubitū altus. Semen acuminatum, rubrum, quod foliaceo uestitur inuolucro, sapore acri, quod in caule & adnascantibus coliculis nascitur.

LOCVS.

Oxylapathon in palustrib. & circa fossas potissimū nascitur. Secundū genus hodie in multorū hortis constitum prouenit. Tertiū passim in areis, sepibus & circa itinera crescit, Oxalis in omnibus pratis copiosissimē prouenit.

TEMPVS.

Æstate antequam prata demetantur omnium copia haberi potest.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores Acetosam statuūt esse frigidā & siccā in secundo. Atqui quale huius & reliquarū Rumicū sit temperamentū, ex facultatibus earundem, quas mox dicemus, facile deprehendent studiosi. Secundi generis Rumex in folijs manifestissimā aciditatem ostendit, ut hinc etiam conijcere liceat esse Rumicem, utcunq; monachi & cum ijs multi quoq; medici, Rhabarbarum esse contendunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium Rumicū olus decoctū aluum mollit. Crudum illitū cum rosaceo aut croco melicerides discutit. Semē syluestris & Oxylapathi & Oxalidis cum aqua aut uino utiliter contra dysenterias, coeliacos affectus, stomachi fastidia, scorpionumq; ictus bibit. Si quis etiā in potu præsumat, nihil ictus patiet. Radices ipsarū ex aceto & crudæ illitæ, lepras, impetigines, scabrososq; ungues sanāt. Sed antea locus aceto & nitro in sole perfricandus est. Pruritus decoctū earum sedat, si eo foueantur. Coctæ in uino si cum iure colluant, aurium dentiumq; dolorē mulcent. Strumas parotidasq; discutunt si cum uino decoctæ illinant. Lienes autē cum aceto. Aliqui utuntur radicibus contra strumas, uinculo collo eas appendentes. Tritæ & appositæ feminarū fluxiones sistunt. Decoctæ cum uino & potē regio morbo correptos emendant. Calculos uesicæ cōminuunt. Menses cient. Scorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon easdem antedictis Rumicum generibus uires obtinet.

EX GA-

EX GALENO.

C Lapathum moderatè digerentē facultatem habet, oxylapathum uerò mistam: nam simul cum eo quod digerit, nōnihil quoq; reprimendi facultate participat. Semen eorum manifestam quandam adstrictionē obtinet, adeò ut & dysenterias, & alui profluvia sanet, potissimum autem oxylapathi. Hippolapathon easdem dictis facultates obtinet, sed imbecilliores.

EX PLINIO.

Syluestria Lapatha scorpionū ictibus medentur, & ferire prohibent habentes. Radix aceto decocta si coletur, succus dentibus auxiliatur: si uerò bibatur, morbo regio. Semen stomachi inextricabilia uitia sanat. Hippolapathi radices priuatim ungues scabrosos detrahunt. Dysentericos, semen duabus drachmis in uinō potum, liberat. Oxylapathi semen lotum in aqua cœlesti, sanguinem reſcientibus, adiecta acacia lentis magnitudine, prodest. Præstantissimos pastillos faciunt ex folijs & radice, addito nitro & iure exiguo. In usu aceto diluunt. Sed satiuū in epiphoris oculorum illinunt frontibus. Radice melicerias & lepras curant. In uino uerò decocta, strumas & parotidas & calculos. Poto uino & lienes, cœliacos æque & dysentericos & tenasmos. Ad eademq; omnia efficacius ius Lapathi, & ructus facit, & urinā ciet, & oculorum caliginem discutit. Item pruritus corporis, in folia balnearū additum, aut prius ipsum illitum sine oleo. Firmat & cōmanducata dentes. Eadem decocta cum uino, sistit aluum. Folia soluunt adiecto sale.

APPENDIX.

Rhabarbari monachorum facultas. Alterius generis Rumicis, qui Rhabarbarū monachorū uocatur, radix purgandi etiam uim obtinet, si in puluerem redacta drachmæ pondere sumatur. Neq; id mirum admodum, cum etiam Dioscorides ipse omnium Rumicum olus decoctū aluum mollire, atq; decoctas eorundem radices cum uino, regio morbo correptos emendare, ob bilis nimirum per inferna educationem, testetur.

DE LIMONIO CAP. CLXXV.

NOMINA.

Beta syluestris unde dicta.

Tintinabulum terre.

Pyrola.

LIMONION Græcis, Limonion, Beta syluestris & Tintinabulum terræ Latinis, uulgo Pyrola, Germanis Wintergrün / Holzmangolt / Waldmangolt / oder Waldtöl appellatur. Beta autem syluestris hæc herba dicta est, quod in syluis & locis muscosis, hortensi Betæ primum erumpenti haud dissimilis, proueniat. Tintinabulum, à floribus eius tintinabulo similibus. Pyrola, quod eius folia arboris pyri folio similia sint.

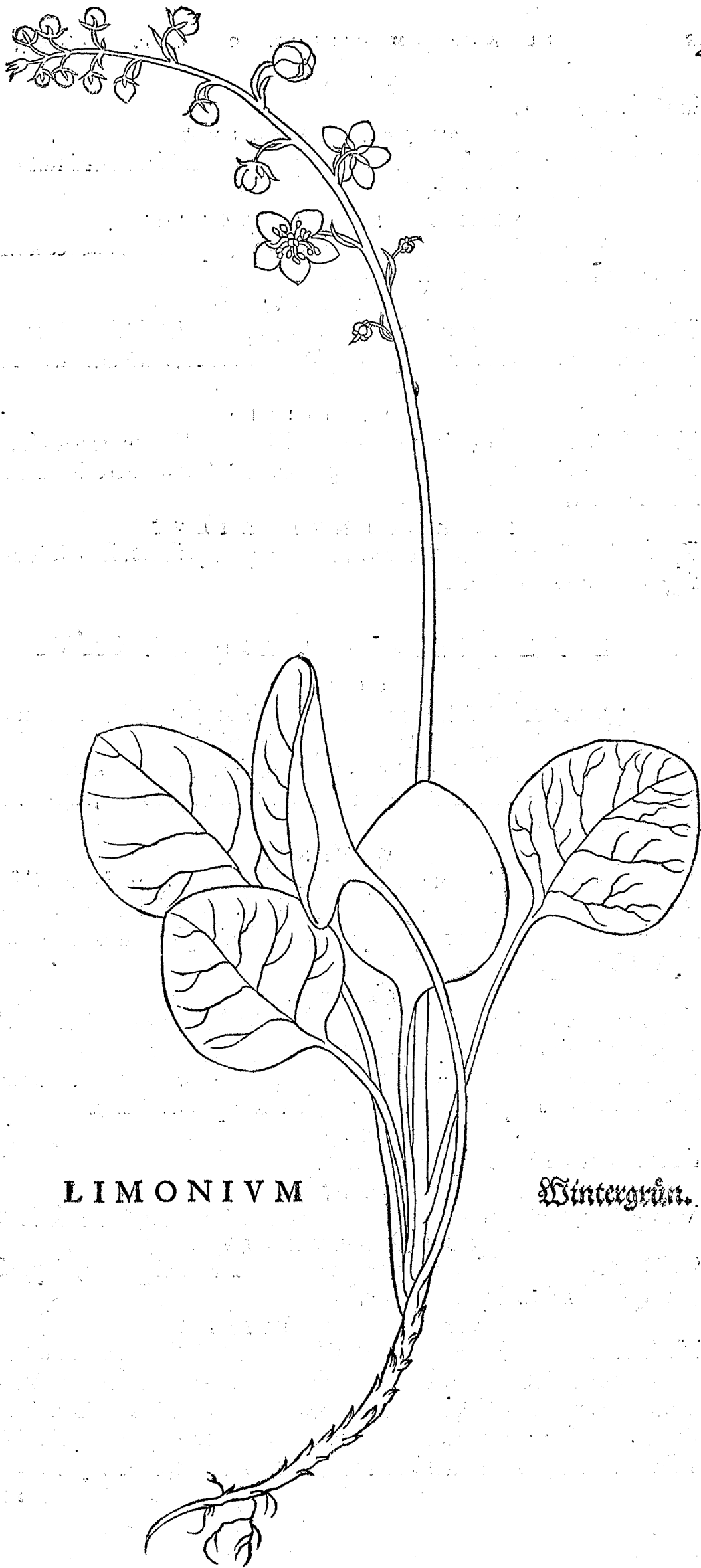
FORMA.

Folia Betæ similia habet, tenuiora tamen & minora, decem, aut plura. Caulem tenuem, rectum, lilio æqualem, semine rubro, gustuq; adstringente plenum. Ex qua siquidem descriptione abundè liquet, herbam quam uulgus Pyrolam uocat esse Limoniū. Folijs enim Betæ similis est, uerum tenuioribus & minoribus (legendum enim in Dioscoride μικρότερα, & non μακρότερα, Plinio libro uigesimo, capite octauo, teste) decem, interim pluribus. Caule tenui, recto, lilio simili, pleno seminis rubri, quod gustu adstringit. Quibus accedit quod germanicè Waldmangolt / id est, Beta syluestris nominatur. Neque uires discrepant: adstringit enim, uulnerariaq; herba est Pyrola, haud secus atque Limonium. Flores denique tintinabulo similes sunt, ut citra ullum discrimen Pyrolam Dioscoridis esse Limonium asseuerare liceat.

LOCVS.

In umbrosis & syluestribus prouenit locis.

TEMPVS.

LIMONIUM

Wintergrün.

C

TEMPVS.

Iunio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & semen gustu uehementer adstringunt, ita ut in tertio ordine siccitatis illud recte recentiores collocent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen tritum in uino potum acetabuli mensura, dysentericis ac coeliacis auxilia-
tur. Rubrum foeminarum profluuium sistit.

EX GALENO.

Limonij semen utpote austerum, coeliacis, dysentericis & sanguinem spu-
entibus cum uino exhibent. Iuuat & profluuium muliebre. Satis autem est acetabuli
mensura.

EX PLINIO.

Huius folia ambustis utilia, guttancia adstringunt. Semen acetabuli mensura
dysentericis prodest. Aquæ e radice coctæ maculas uestium eluere dicuntur, itemq[ue]
membranarum.

EX RECENTIORIBVS.

Pyrolæ decoctum interna & externa uulnera potum sanat. Item fistulis ac alijs
malignis ulceribus medetur.

DE LAMIO CAP. CLXXVI.

NOMINA.

Archangelica.

D

Vrtica mortua
quare dicta.

LAMIUM Plinio lib. xxi. cap. xv. & lib. xxiij. cap. xiiij. uocatur. Vulgo
Vrtica iners & mortua. Sunt qui albam Vrticam nominent, & Archan-
gelicam, Officinis inusitatum, germanicè Todtneßel/ oder Taubneß-
sel dicitur. Iners & mortua cognominata, quod folijs non mordenti-
bus sit, & mitissima.

GENERA.

Vrticæ mortuæ tria inueniuntur genera. Vnum albis, quod propriè Lamium
dicitur: alterum luteis, & tertium purpureis floribus constat. Nos, quia solis flori-
bus differunt, nec in eorum folijs aliquod discrimen apparet, una icone omnia tria
complexi sumus genera.

FORMA.

Folijs constat Vrticæ pungentis, minoribus, fimbriatis, candidioribus, lanugi-
ne nequaquã mordaci, caule quadrangulo, flore albo, luteo, aut purpureo, radice
ex interuallis cincinnis capillata. Graui odore tota fragrat. Innoxia est & morfu ca-
ret. Semen in caulibus per interualla copiosum & nigrum profert.

LOCVS.

Palsim circa semitas & sepēs nascuntur.

TEMPVS.

Vere primo, Maio potissimum mense, floribus abundant, & tota ferè æstate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum est Lamium, ueluti etiam alia Vrticæ genera, id quod ex gu-
stu, eiusq[ue] facultatibus deprehenditur.

VIRES. EX PLINIO.

Medetur cum mica salis contusis inculsisq[ue], inustis & strumis, tumoribus, poda-
gris, uulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus sacris medetur. Qui-
dam e nostris tempore discreuere genera. Autumnalis Vrticæ radice alligata in ter-
tianis, ita ut ægri nuncupentur cum eruitur ea radix, & dicatur quæ, & cui, & quo-
rum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem contra quartanas polle-
re, lidem

LAMIVM

Taub Nessel.

C re. Idem radice urticae addito sale, infixæ corpori extrahi. Folijs cum axungia stru-
mas discuti, uel si suppurauerint, erodi compleriq̃.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores hacinerti Vrtica utuntur sistendo ruentis è naribus sanguinis im-
petu, imæ ceruici uel scapulis alligando, inde sperant in aduersum trahi cruoris ma-
nantis impetum. Vlceribus denique, putredinibus & fistulis mirificè conferre, ac
mederi tradunt.

DE LINO CAP. CLXXVII

NOMINA.

INON Græcis, Linum Latinis & officinis, Germanis *Lein* / odee
Slachß appellatur.

FORMA.

Herba est tenui caule, folijs angustis, oblongis, & in summo acumi-
natis, floribus cœruleis, speciosis, quibus decidentibus folliculus enascitur in quo
semina continentur fulua.

LOCVS.

*Linum agris
noxium.*

Gaudet pingui solo & modicè humido. Agris autem noxiū est, deteriores enim
eos facit, id quod ijs carminibus in Georgicis significauit Virgilius:

*Vrit enim lini campum seges, urit auenæ,
Vrunt letheo perfusa papauera somno.*

TEMPVS.

D Vellitur æstate ubi maturitatē consecutum fuerit, quæ sanè duobus argumentis
intelligitur, intumescēte semine, uel flauescēte colore.

TEMPERAMENTVM.

Est in primo ordine calidū, ac humiditatis & siccitatis quodāmodo in medio sitū.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Semen Lini eandem Fœnogræco facultatem obtinet. Omnem intus forisq̃ in-
flammationem discutiit & emollit, cum melle, oleo, exiguaq̃ aqua decoctum, aut
melle cocto exceptū. Vitia cutis in facie crudum, uarosq̃ cum nitro & ficu illitum.
Cum lixiuia autem parotidas, duritiesq̃ discutiit. Herpetas in uino decoctū, & fa-
uos purgat. Vngues scabros cum pari modo Nasturtij & mellis eximit. Cum mel-
le uice eclegmatis sumptum, ea quæ in thorace sunt educit. Tussim lenit. Venerem
stimulat si cum melle & pipere mixtū pro placenta largius sumatur. Huius decoctū
intestinatorum utriq̃ erosionibus iniectum medetur, adq̃ excrementorū educio-
nem prodest. Ad uulvæ inflammationes in defensionibus haud aliter quā Fœni-
græci perquam utile est.

EX GALENO.

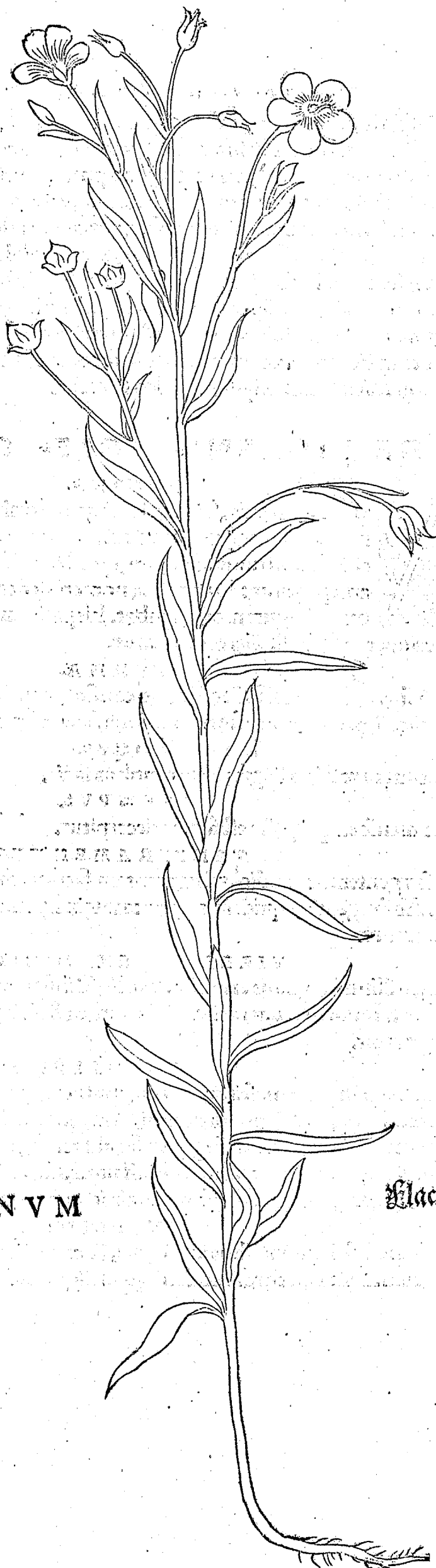
Lini semen esum flatuosum est, etiamsi frigatur, adeò sanè excrementitia humi-
ditate plenum est. Visceribus tamen quæ circa hypochondria sunt, ut si quid aliud,
gratum existit. Quidam hoc tosto instar obsonij non secus ac factitio sale cum garo
utuntur. In usu est & melle conspersum. Inferunt nonnulli panibus quoque. Sto-
macho & concoctioni repugnat. Tenuiter corpus alit. Quod spectat ad deiectio-
nem, ne claudandum, nec uituperandum, perexiguam tamen uim mouendæ uri-
næ tenet, quæ in tosto efficacior est. Idem quoque aluum magis sistit. Rustici sæpe
numero torrefacto adiecta portione mellis utuntur.

EX PLINIO.

Lini semen cum alijs quidem in usu est. Et per se mulierum cutis uitia emendat
in facie. Oculorum aciem succo adiuuat. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum
myrrha. Cum uino sedat parotidas. Cum melle, aut adipe, aut cera, stomachi solu-
tiones

LINUM

Flachsp.

C tiones inspersum polentæ modo. Anginas in aqua & oleo decoctum, & cum aniso illitum. Torretur ut aluum sistat. Coeliacis & dysentericis imponitur ex aceto. Ad iecinoris dolores estur cum uua passa & ad phthisin utilissimè. Semine fiunt & ecligmata. Musculorum, neruorum, articulorum, ceruicæ duritias, cerebri membranas mitigat farina seminis, nitro aut sale, aut cinere additis. Eadem cum fico item concoquit ac maturat. Cum radice uero cucumeris syluestris extrahit quæcunque corpori inhaerent. Sic & fracta ossa. Serpere ulcus in uino decocta prohibet. Eruptiones pituitæ cum melle emendat. Ungues scabros cum pari modo Nasturtij, & testium uitia & ramices cum resina & myrrha, & gangrænas ex aqua. Stomachi dolores cum Foenogræco sextarijs utrisq; decoctis in aqua mulsa. Intestinorum & thoracis perniciofa uitia, clystere in oleo & melle.

DE LICHENE CAP. CLXXVIII.

NOMINA.

Hepatica.
Lichen quare
dicta.

Hepatica quare.

ΕΙΧΗΝ Græcis, Lichen Latinis, officinis & herbarijs Hepatica, Germanis Stein oder Brunnenlebertrant dicitur. Lichena autem Græci & Latini nominauerunt, quod cōtra Lichenas omnibus remedijs antepōnatur: aut à re ipsa nomen dederunt, quoniam saxa quibus hæret linguæ modo lambat. Hepaticam uerò recentiores uocarunt, quod iecinorum fibræ similis conspiciatur.

FORMA.

Folio succi pleno, crasso & oblongo constat, rorulentis petris adhærente, sub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula stellata habentes, exeunt.

LOCVS.

Nascitur in roscidis & grauius olentibus saxis.

TEMPVS.

Iulio mense ea qua picta est forma decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Abstergentem ac modicè refrigerantem facultatem, utranq; uetò resiccantem habet. Abstergentem quidem atq; exiccantem à petra, refrigerantem autem ab aqueo humore.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Lichen illitus sanguinis eruptiones sistit, & inflammationes compescit. Impetigines sanat. Inunctus cum melle regio morbo affectis prodest. Oris & linguæ defluxiones arcet.

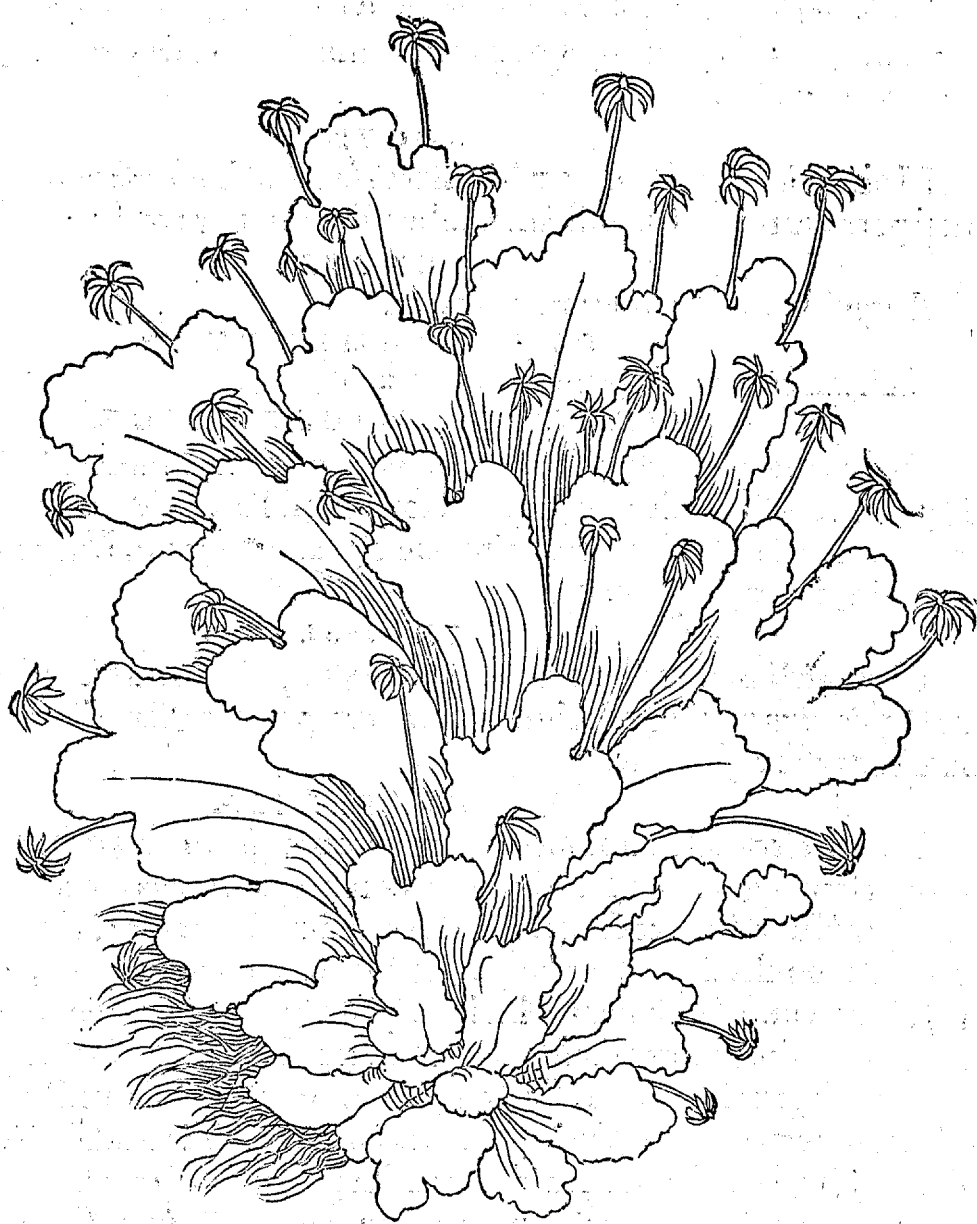
EX GALENO.

Lichen qui in petris nascitur, est uelut muscus quidam, sed recte ex plantarum genere censeripotest. Sic nominatus uidetur, quod lichenas seu impetigines curet. Extergentem & mediocriter frigidam facultatem obtinet. Porro quod ex talibus substantijs cōponitur, aduersum esse inflammationi nihil mirum est. An uerò sanguinis eruptiones sistat, ut Dioscorides ait, id neutiquam dicere queo.

EX PLINIO.

Sanguinem sistit uulneribus instillatus, & collectiones illitus. Morbum quoq; regium cum melle sanat ore illito & lingua. Stigmata etiam delet.

DE LINO.

LICHEN

Stein Leberkraut.

C

NOMINA.

Mercurialis.

Mercurialis cur
dicta

INOZΩΣΤΙΣ, ἢ ἐμφυῖ βοτάνιον, ἢ πρὸς Græcis, Mercurialis Latinis & offici-
nis dicit. Germanis Bingelkraut / Mercuriuskraut / oder Künwurz.
Mercurialis dicta est, quod à Mercurio inuenta sit.

GENERA.

Duo eius genera, mas & foemina, quæ facillè ex eorundè descriptionibus discer-
ni poterunt. Folia uerò maribus nigriora, foeminis candidiora.

FORMA.

Mercurialis folia Ocimo similia habet, ad Helxines foliorum figuram acceden-
tia, minora tamen. Ramulos geniculatos, alarū caua multa & densa habentes. Foe-
mina semen fert racemosum & multum. Mas uerò iuxta folia exiguum, rotundū,
geminorum testiculorum modo connexum. Totus frutex dodrantalis, & non-
nunquam maior.

LOCVS.

Nascitur in campestribus cultis, uinetisq̃, aliquibus locis tam copiosa & efficax,
ut sapore suo uina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat.

TEMPVS.

Augusto mense semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam in primo ordine esse asserunt.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

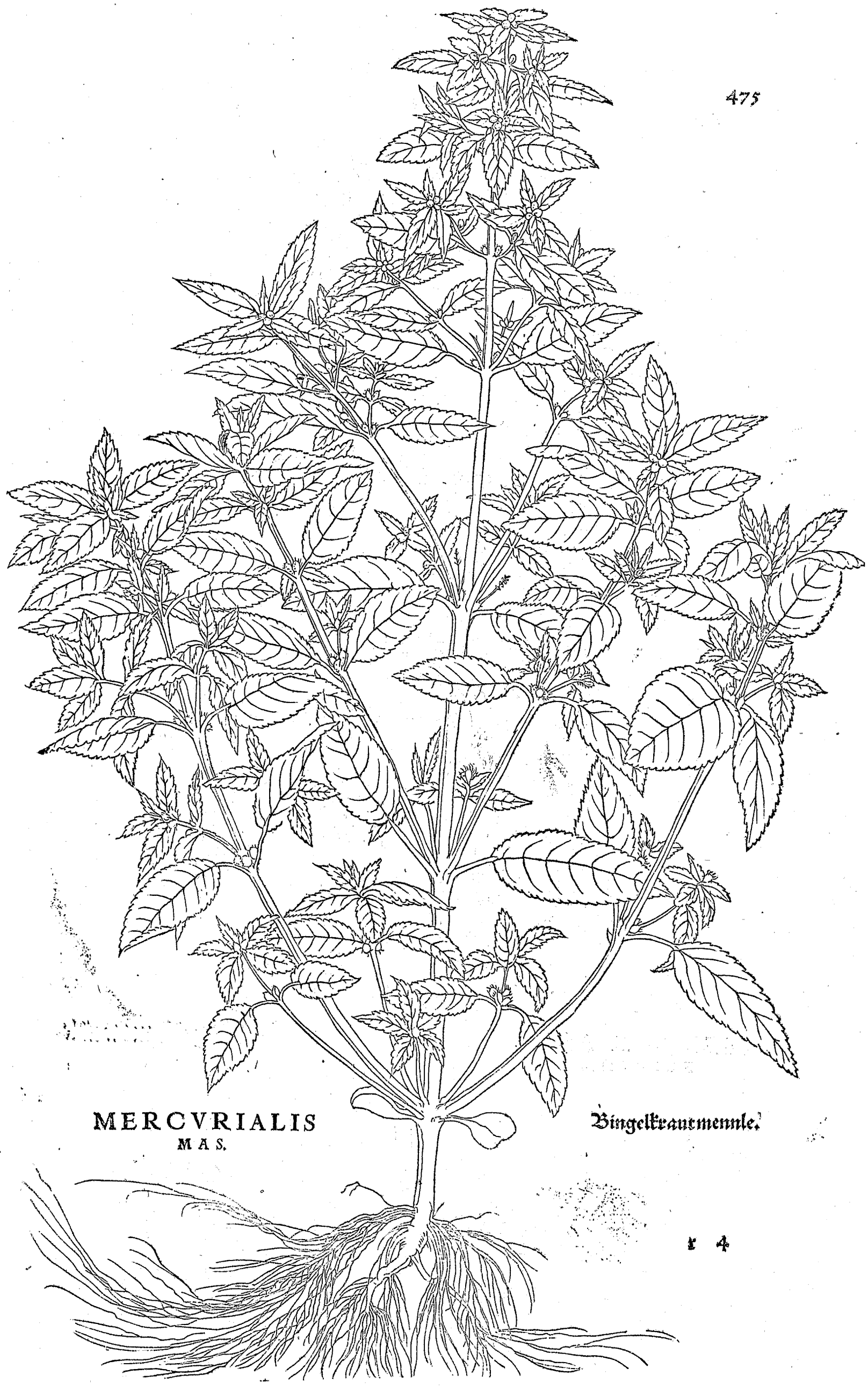
Vtraq̃ aluum mouet olerū modo comesta. Cocta in aqua & epota aqua, bilem
& aquosa ducit. Creduntur præterea foeminæ folia trita & pota, aut post purgatio-
nem pudendis apposita, ut foeminæ concipiantur efficere. Masculæ uerò similiter
adhibita, mares progenerare.

EX GALENO.

Mercuriali omnes duntaxat ad uentris purgationes utuntur. Verumenimue-
ro si quis eius facere periculum uolet in cataplasmate, sanè digerentis admodum
facultatis esse experietur.

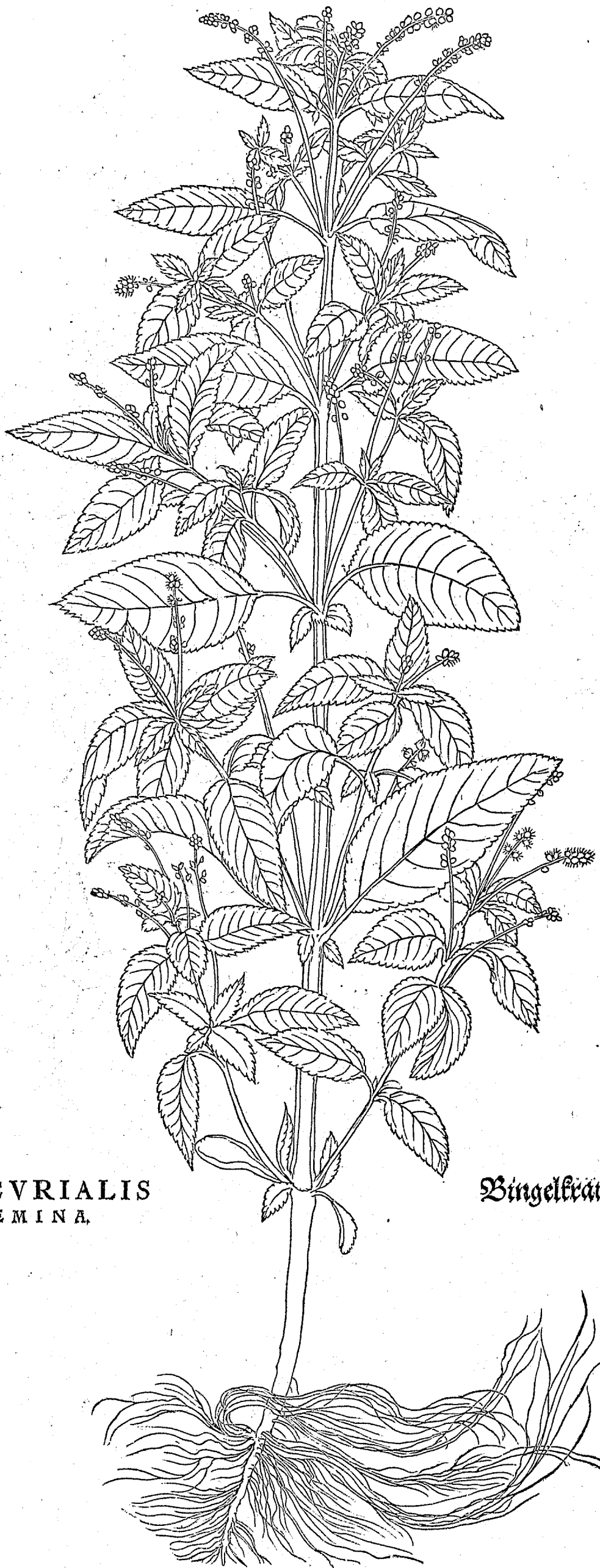
EX PLINIO.

Mirum est quod de utroq̃ eorum genere proditur: ut mares gignantur hunc fa-
cere, ut foeminæ illam. Hoc cōtingere si à conceptu succus protinus bibatur in pas-
so, edanturue folia decocta ex oleo & sale, uel cruda ex aceto. Quidam decoquunt
eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus aut tribus spicis, donec decoqua-
tur. Decoctum dari iubent & herbam ipsam in cibo altero die purgationis mulie-
ribus per triduū, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mu-
lierum usu prædicauit illas. Easq̃ ad hunc modum adhuc medicorū nemo nouit.
Ille eas uulua cum melle, uel rosaceo, uel irino, uel lirino admouit. Item ad cien-
dos menses, secundasq̃. Hoc idem præstare potu fotuq̃ dixit. Instillauit auribus
surdis succum, inunxitq̃ cum uino uetere. Aluo folia imposuit, epiphoris, stran-
guriæ & uesicæ. Decoctum eius dedit cum myrrha & thure. Aluo quidem soluen-
dæ, uel in febrī, decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextarijs aquæ ad di-
midias, bibitur sale & melle admixto: necnon cum ungula suis, aut gallinaceo deco-
ctum salubrius. Purgationis causa putauere aliqui utranq̃ dandam, siue cum
malua decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt,
sed stomachum lædunt.

MERCVRIALIS
M A S.

Bingelkrautmennle.

MERCVRIALIS
FOEMINA.

Bingelfraut weiblich.

NOMINA.

LIBANOTIS Græcis, Rosmarinus Latinis & officinis, Germanis Rosmarin appellatur. Libanotis uerò dicta est, quod odorem thuris reddat. Libanotida autem nō eam quæ simpliciter sic nominatur à Græcis intellige, sed eam quæ cum adiectione, coronaria Libanotis appellatur.

Rosmarinus.

Libanotis cū dicta.

Libanotis coronaria.

FORMA.

Rosmarinus qua nectentes coronas utunt, uirgas habet tenues, circa quas sunt folia tenuia, crebra, oblonga & gracilia, intus candicantia, exteriori autem parte uiridia, grauiter odorata. Florem, quod Dioscorides omisit, in candido cœruleum, radicem nigram, multis fibris capillatam.

LOCVS.

Hodie passim in hortis & fictilibus uasis plantatur. In Narbonensi autem Gallia sua sponte prouenit tam copiose, ut eius incolæ aliud lignum non urant.

TEMPVS.

Carpitur Maio mense & deinde usque ad Septembris medium. Floretq; bis annuatim, uere & autumnō.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est, id quod ex gustu & uiribus conijcere quisq; poterit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Calfacit. Regium morbum sanat, si quis eam in aqua decoxerit, & ante exercitia bibendam dederit, dein post exercitia lauerit, & uino potauerit. Miscetur etiam acopis, & musteo oleo.

EX GALENO.

Libanotidis, quæ ad coronas est utilis, quam Romani Rosmarinū nuncupant, decoctum regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim Libanotides abstergentis & incidentis facultatis sunt participes.

APPENDIX.

Recentiores Rosmarinum suffitu tussim & destillationem sedare tradunt. Et quod in primis nobile, tutam præstare in pestilentia domum crematam, nidore improbam aëris diluentem perniciem. Adijciunt & alias facultates, eas nempe: Rosmarinus corroborat cerebrum, sensus interiores, memoriam & cor. Succurrit tremori, resolutioniq; partium. Loquelam amissam reparat, & alia multa potest, quæ commemorare superuacaneum est.

ROSMARINVS

Rosmarin.

A

NOMINA.

LIGVSTRVM Plinio alijsq; Latinis nominatur. Officinis inusitatum, Germanis Beinhölzlin/ Wundtholz/ Kein oder Schülweiden dicitur. Quo autem nomine Græcis appellatum sit, nondum certo nobis constat: neque enim ut ferè omnes hodie putant Cypros est, quæ Pli- Ligustrum non est Cypros. nio libro duodecimo teste, semen habet Coriandri, peregrinaq; existit arbor. At Ligustrum semen non Coriandro simile, quod rotundum ac subflauum est, sed potius atrum, & altera parte latum modicèq; cōcauum in racemis profert. Nec arbor est peregrina, sed sponte in sepibus & senticetis ubiq; prouenit. Mea tamen sententia Phillyrea potius apud Dioscoridem erit, quod hæc Cypro congener ac similis Phillyrea uidetur esse Ligustrum sit, easdemq; quas Ligustrum facultates habeat. Iudicium tamen penes prudentem lectorem esse uolumus.

FORMA.

Ligustrum arbor est parua, folijs Oleæ similibus, floribus paruulis, candidis & odoratis, racematim florentibus, fructibus initio uirentibus, processu temporis nigris, uuarum more congestis.

LOCVS.

Nihil frequentius Ligustro in uepribus occurrit, nihilq; crebrius in dumetis inuenitur, ita ut hoc nomine contemptui habeatur. Quapropter huc respiciens Virgilius in Bucolico carmine, eius flores negligi à pastoribus, ac inutiliter perire canit, dicens:

Alba ligustra cadunt, uacinia nigra leguntur.

TEMPVS.

B Maio mense floret, autumno autem cum maturis baccis nigrescit.

TEMPERAMENTVM.

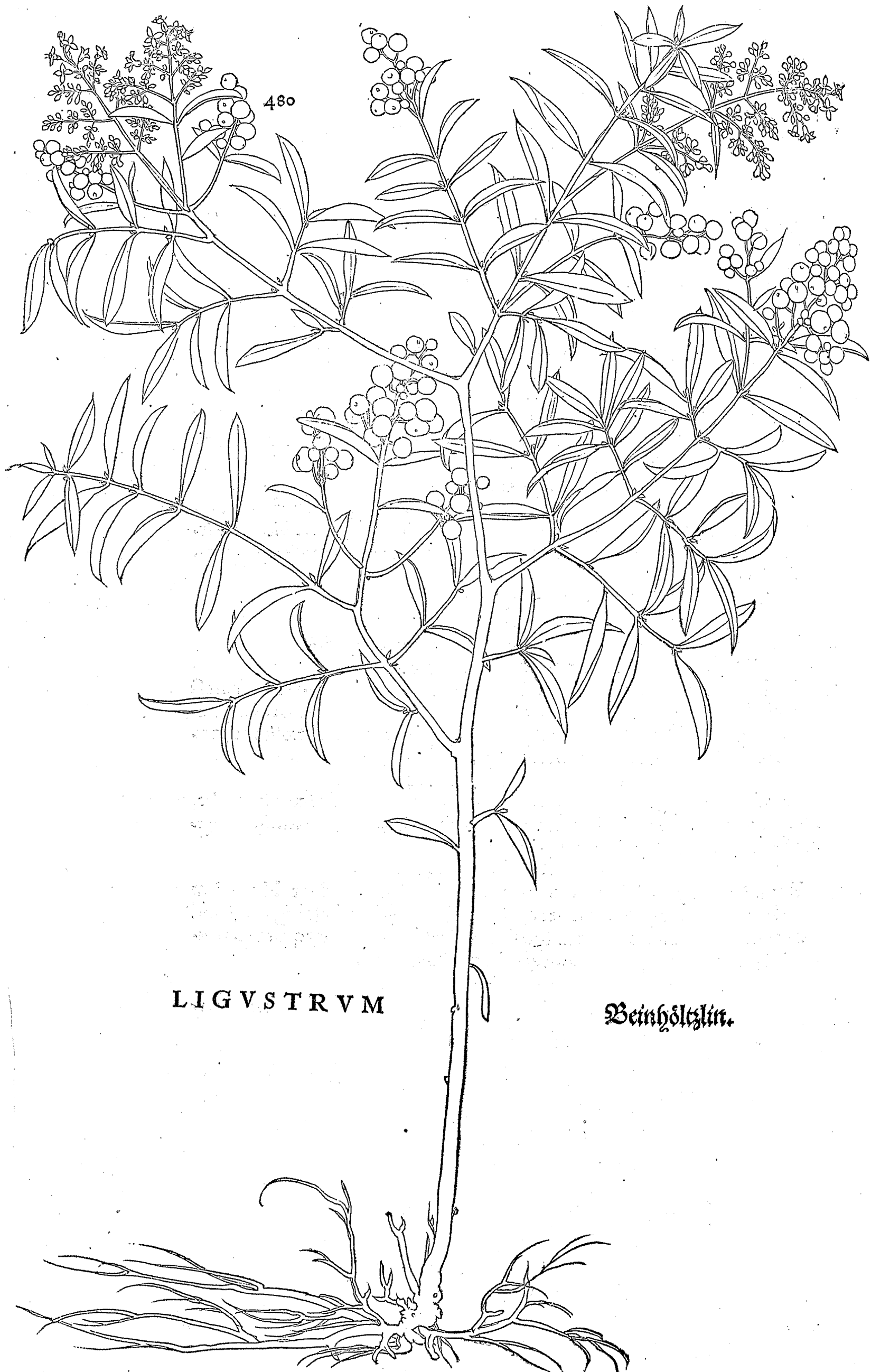
Et si forma nō nihil à Cypro distet Ligustrum, temperamento tamen eodem est præditū. Eius enim folia & surculi mixta qualitate constant; discutiens enim quiddam cum aquea substantia, modicè calida, & quiddam etiam adstrictorium ex terrena substantia frigida, & sine morfu siccante, obtinent.

VIRES. EX PLINIO.

Succus eius neruis, articulis, algoribus, folia ubiq; ueteri ulceri cum salis mica, & oris exulcerationibus profunt. Acini contra phthiriasin, item contra intertrigines, foliæue, Sanant & gallinaceorum pituitas acini.

APPENDIX.

Recentiores Ligustri succum ulcera oris, ueretriq; sanare tradunt. Idem etiam posse folia in uino decocta adijciunt: ut hinc euidentissimū sit, folijs Ligustri, haud secus atque Cypri aut Phillyreæ, adstrictoriam inesse uim, propter quam cōmanducata & decocta, oris potissimum ulceribus opitulantur.

LIGVSTRUM

Beinhölzlin.

DE LVNARIA MINORE

481

CAP. CLXXXII.

A

NOMINA.

IV multumq; de huius herbæ nomenclatura fuimus solliciti, at utcun-
que multos interrogauerimus, tamen aliud nomen quàm idipsum quo
nunc appellamus expiscari haud potuimus. Vocetur itaque Lunaria *Lunaria minor.*
minor, donec certiozem appellationem habere contigerit. Germanicè
Hein Contraut/ut sit ad Latinam nomenclaturam allusio quædam, nuncupetur.

FORMA.

Rotundo est caule, cui folia utrinq; septem annexa, cordis ferè humani formam
habentia; in summitate caulis semen Betæ simile profert.

LOCVS.

Nascitur in montibus. Copiosissimè autem Tubingæ in pede montis Austria-
ci prouenit. Prope hanc nunquam nō Ophris, de qua suo dicemus loco, inuenitur.

TEMPVS.

In fine Maij & Iunio mense inuenitur, dein statim euanescit.

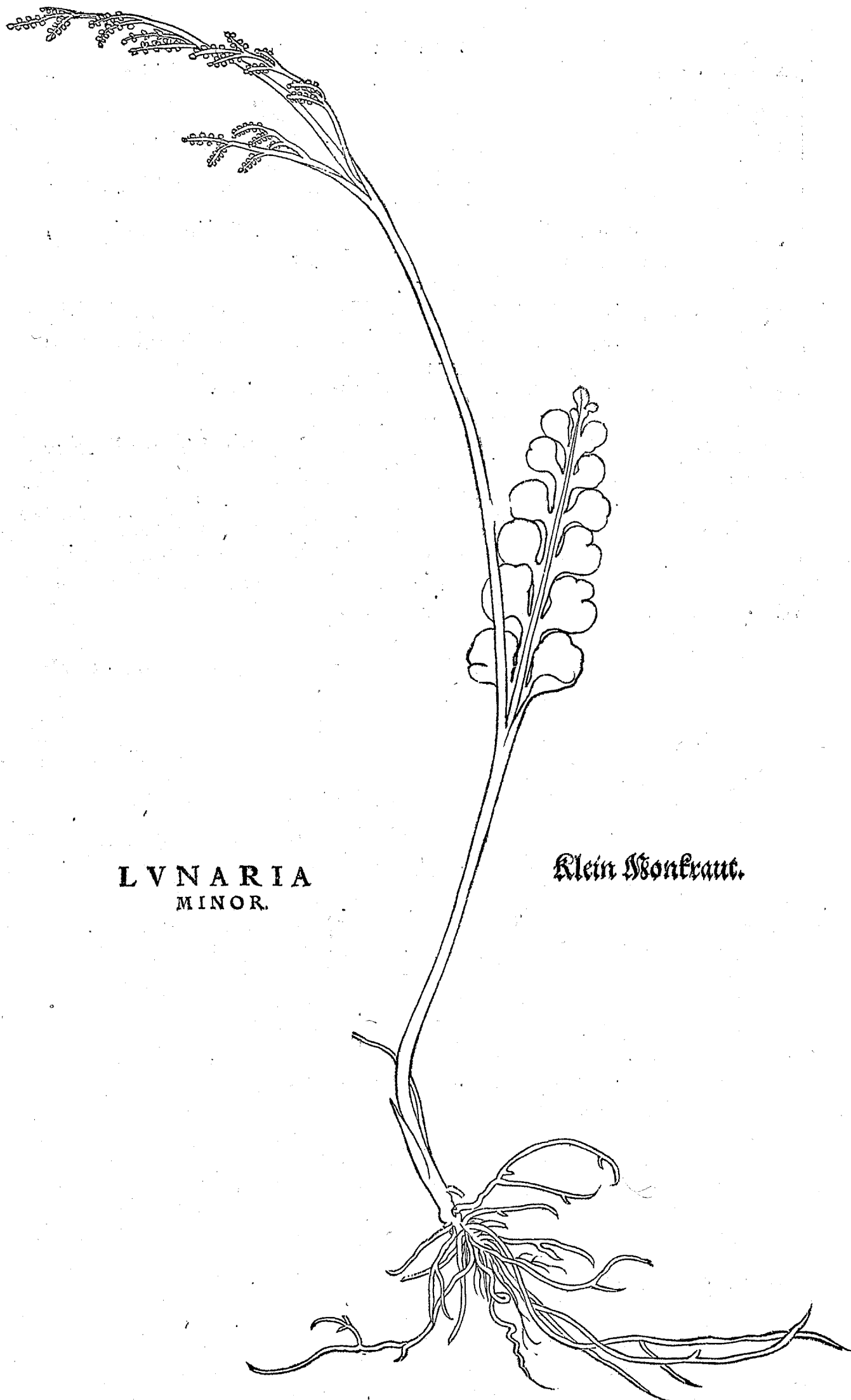
TEMPERAMENTVM.

Terrestre quid præ se fert gustata, atque parum adstringit, ut hinc mediocriter
frigidam & siccam esse uerisimile sit.

VIRES.

Vis foliorum eius haud dubiè uulneribus efficax, glutinandi nanque facultate
prædita est. Chymicorum nugas, quibus eius herbæ usus frequentissimus est, lu-
bens prætereo. Cōstat autem experientia, ad suppressendos menses, & album mu-
liebre profluuium, mirificè conferre hanc herbam.

S DE LEPL

LUNARIA
MINOR.

Klein Monfranc.

A

NOMINA.

LEPIDION Græcis, Lepidium Latinis appellatur. Vulgus herbariorum Piperitim nominat. Quam denominationem sequentes Germani nostri *Pfeffertraut* uocant. Nomen uero hoc à pipere traxit, cuius acrimoniam herba hæc gustata refert. Diuersa est uero, ut obiter parum attentos moneam, ab ea planta quam Plinius Piperitim nuncupat, de qua suo loco dicemus copiose. Sunt qui Lepidium alio nomine raphanum nominent, quod non alia *Raphanus cur dicitur Lepidium.* fit ratione, quam quod herba hæc quod ad folia attinet, raphano syluestri, quem Amoraciam alio nomine dicunt, admodum similis sit. Lepidium uero appellatur, *Lepidium unde dictum.* quod *λεπίδας*, hoc est, squamas & maculas in facie deleat & repurget.

FORMA.

Fruticosum est, in cubitalem altitudinem surgens, folijs laurinis, sed mollibus, & maioribus. Sic quidem Lepidion depingit Plinius & Paulus. Vnde sole clarius fit, herbam cuius picturam damus esse Lepidion: cubitalis enim & interdum bicubitalis est, caule solido & rotundo, folijs oblongis & laurinis, maioribus tamen & mollioribus, gustu piper referentibus & acribus, magnopereque linguam uellicantibus, floribus candidis exiguis admodum, semine paruo, radice oblonga. In summa, forma totius herbæ raphano, ut diximus, syluestri similis est.

LOCVS.

In hortis potissimum prouenit, in quibus uiuacitatem suam usque ad multos annos prorogat.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, deinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

B In ordine quarto calefacit, ut Nasturtium, exiccat autem ipso minus.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Salgamorum more, sale cum lacte conditur. Foliorum uis acris & exulceratrix est. Quapropter ischiadicis præsentis remedio illinitur, tritum cum radice Inulæ, & quarta unius horæ parte impositum. Similiter & lienosis prodest. Lepras idem pel-
lit. Radix collo adalligata, dentium dolorem leuare creditur.

EX GALENO.

Facultate Nasturtio simile est.

EX PLINIO.

In facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cera & rosaceo facile sanetur. Sic lepras & psoras tollit semper facile, & cicatricum ulcera. Tradunt in dolore dentium adalligatum brachio quâ doleat, compescere dolorem.

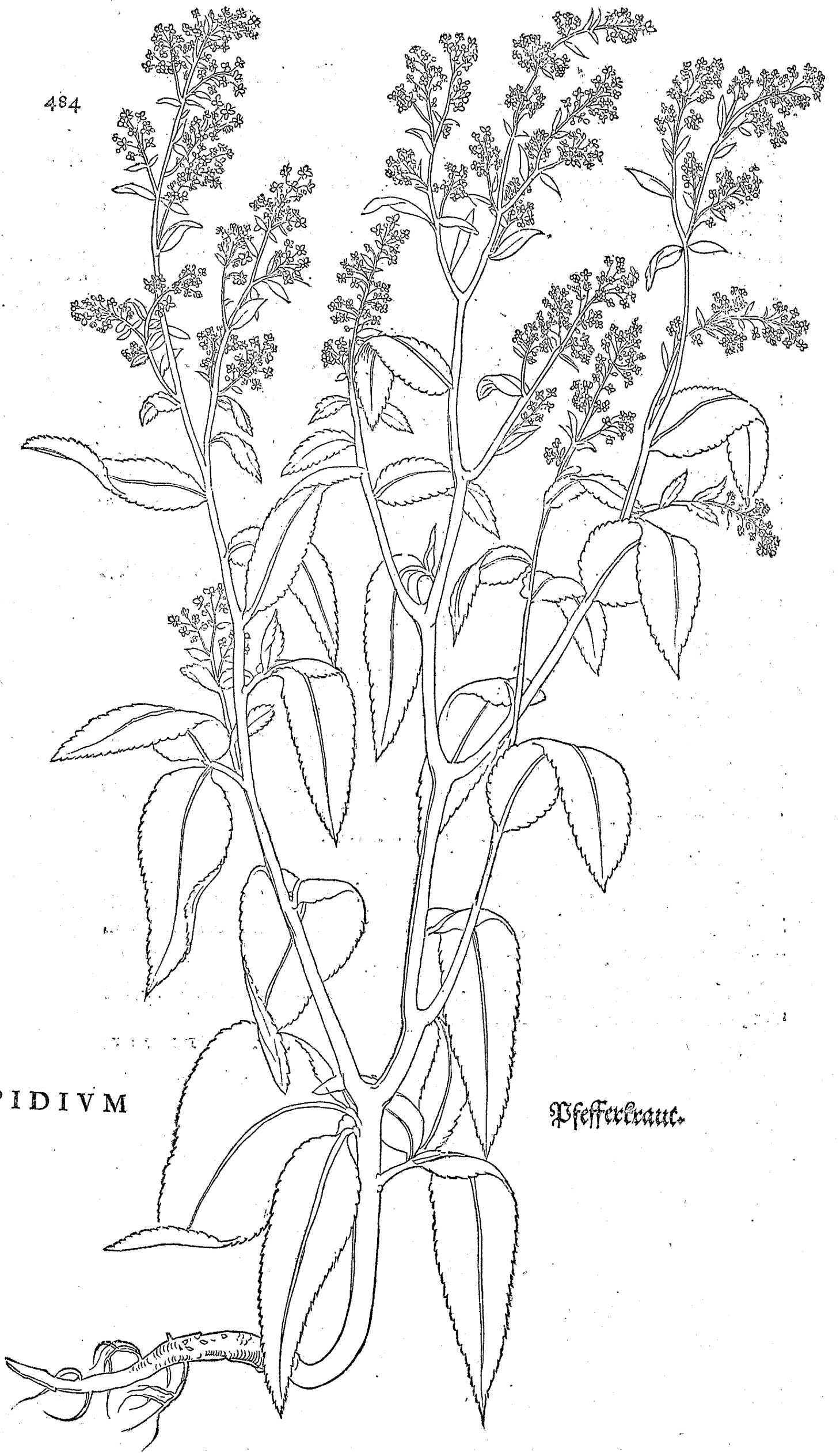
APPENDIX.

Lepidion crassos & glutinosos cibos & humores extenuare, & incidere ualet: ideoque culinaria est herba, & salsamentis idonea.

484

LEPIDIVM

Pfefferkraut.

NOMINA.

ΕΥΚΟΙΟΝ Theophrasti hoc loco describimus, quod planè diuersum est à Leucoio Dioscoridis, quod supra depinximus, id quod tamen plerique etiam docti uiri non animaduenterunt. Latinis Viola alba dicitur. Germanicè weiß Hornungsblumen/oder Mergenblumen. Non autem ab re Viola alba dici cœpit: flos enim huius herbæ colorem album, & Violarum odorem refert.

Viola alba.

Viola alba cur dicta.

FORMA.

Folia habet Porro similia, tenuiora tamen & molliora, ex radice bulbosa prodeuntia. Pediculum etiam profert dodrantalem, tenuem ac ferè iunceum, in quo candidus flos est, in medio croceus, Violarum purpurearum odorem referens, quo decidente, capitula Nucis auellanae quantitate erumpunt, in quibus semen Sinapi haud dissimile continetur. Quod si ad hanc descriptionem adhibeas ea quæ de Viola alba Theophrastus libro sexto & septimo de stirpium historia tradit, certè sole manifestius erit herbam hanc cuius picturam damus esse eam, quam *λεονδίου* Theophrastus uocat. Nam hæc prima florum se ostendit. Emicat ubi cœlum clementius statim, etiam non hyeme exacta: ubi uerò immitius, postea. Celeriter quoque euanescit. Radicem denique bulbosam & florem odoratum obtinet. Quæ singula etiam de hac nostra herba uerè dici possunt. Prima siquidem florum, hyeme etiam nondum exacta, Februario nimirum mense, & die diuo Valentino sacro, ubi cœlum clementius fuerit, apparet. In Aprili, ubi appropinquare iam cœperit Maius, euanescit. Flos item eius, Violarum purpurearum prorsus odorem refert. Radix etiam ad Bulbi similitudinem orbiculata existit, ut hoc nomine nemini dubium esse debeat, quin sit Viola alba Theophrasti.

Theophrasti alba uiola.

Flos Februarij uocatus.

LOCVS.

Prouenit in umbrosis syluis & locis, qualis est non procul à Tubinga paulò supra & infra monasterium Bebenhufum uocatum, ubi copiosissimè nascitur. Plantatur nunc etiam passim in hortis.

TEMPVS.

In Februario statim hæc erumpit, ut diximus, herba, & inter initia Martij ad perfectionem uenit. Semen in Aprili ostendit in capitulis, ut in altera pictura uides.

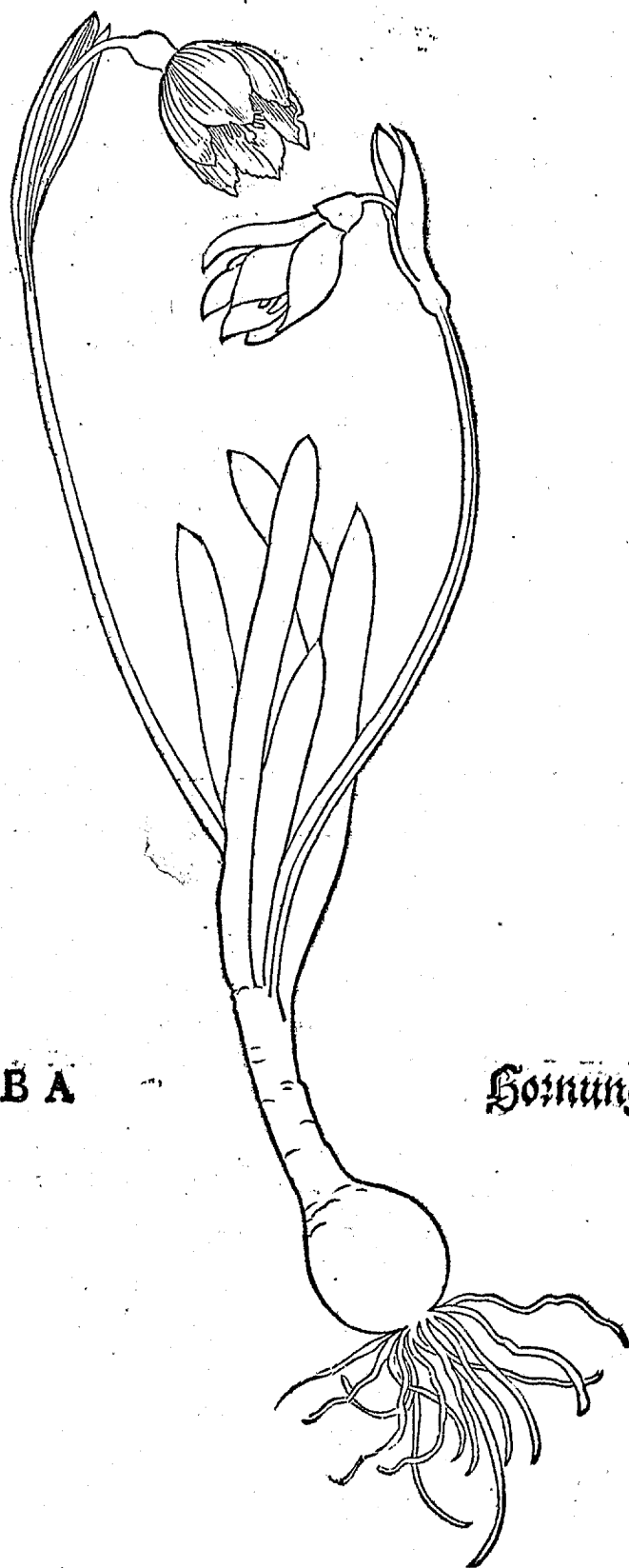
TEMPERAMENTVM.

Folia ferè qualitatibus omnis expertia, radix autè dulcis & glutinosa est, ut hoc nomine adstringat & exiccet, ut reliqui bulbi.

VIRE S.

Digerentem leuiter, & cum hoc adstringentē facultatem, sicut reliquos bulbos, habere ex his quæ cōmemorauimus satis constat. Tamen nunc nullus, quod sciam, eius stirpis usus est.

VIOLA ALBA

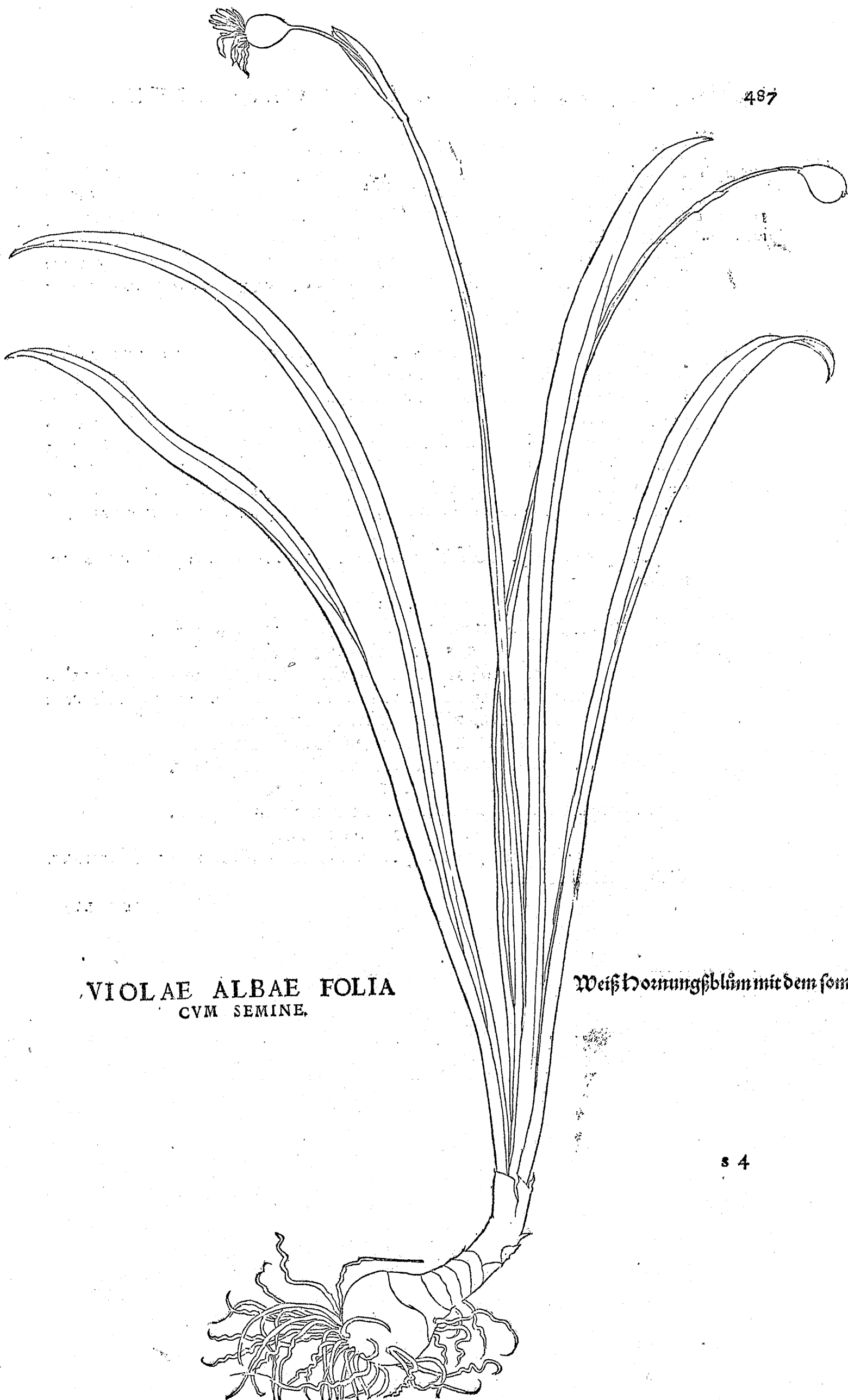
Hornung'sblüm.

487

VIOLAE ALBAE FOLIA
CVM SEMINE.

Weiß Hornungsblüm mit dem samen.

s 4

C

Miliū solis.

Lithospermon
unde dictum.

NOMINA.

ΙΘΟΣΠΕΡΜΟΝ Græcis, Lithospermum Latinis, officinis & medicis hodie omnibus Miliū solis appellatur. Germanis Weerhirs/oder Steinsomen. Nomen à lapidea seminis duritia accepit: neque enim Lithospermon aliud sonat Græcis, quàm lapideum semen. Quum itaque semina tanquam calculos ferat, candore & rotunditate margaritarum, duritia uerò lapidea, cōmodissima uoce Lithospermon dictum est. Miliū uerò solis recentioribus nominatum puto, quod semen eius candore solis & lucis splendore fulgeat.

FORMA.

Folia habet Oleæ similia, longiora tamen & latiora, & quæ in ima parte sunt, humi iacent. Ramulos uerò rectos, tenues, crassitudine Iunci acuti, solidos, lignososq;. In quorum cacumine bifidi diuaricatiq; exortus, cauliculorum speciem exhibent longa habentes folia, inter quæ semen lapideum, rotundum, paruum, eruo equale. Plinius graphicè candore & rotunditate margaritas referre dixit. Nostrum autem Lithospermon multo minus quàm Dioscorides & Plinius tradiderunt semen profert, quod soli diuersitati acceptum referendum erit. Radix etiam Lithospermi, quod adijciendum esse arbitror, exteriori sui parte rubore perfunditur.

LOCVS.

Lithospermon asperis & sublimibus locis gaudet. Satum etiam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, eoq; tempore semen etiam profert.

D

TEMPERAMENTVM.

Semen Lithospermi, cuius maximè usus est, calidum & siccum esse facile ex eiusdem facultatibus conijcitur. Omnia siquidem urinam cientia, Galenolib. v. de simpl. medicam. facult. cap. xij. teste, calida & sicca sunt.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Semen cum uino albo potum, calculos frangit, & urinam ducit.

EX PAVLO.

Semen cum uino albo potum, calculos conterit, & urinas pellit.

EX PLINIO.

Lapillis eius drachmæ pondere potis uino albo calculos frangi pelliq; constat, & stranguriam discuti.

LITHOSPERMUM

Steud.

C

NOMINA.

Lysimachia unde appellata.

Salicaria.

LYSIMACHION græcè, Lysimachia latinè, uulgò Salicaria, germanicè Weiderich nominatur. Lysimachia uerò ab eius inuentore Lysimacho appellata, aut quia uis tanta herbe, ut iumentis discordantibus imposita iugo, asperitatem cohibeat. Quare à dissoluenda dissidentium pugna, non ineptè Lysimachia uidebitur nominata. Salicaria uerò quod folia salicis, aut quod inter salices nascatur, dicta est.

GENERA.

Lysimachię duo esse genera ex Dioscoride & Plinio satis liquet. Plinij enim purpureum florem habet, hinc nos illam purpuream appellauimus, Germanicè braun Weiderich. Dioscoridis uero rufos, hoc est, aureos, ut metipse interpretatur, flores obtinet, ideoq; luteam nominauimus, Germanicè geel Weiderich. Et hæc quidem altera magis adstringit, inq; usu medico hoc nomine eidem præferenda.

FORMA.

Caules profert cubitales, aut etiam maiores, tenues, fruticosos, quorum à geniculis folia exeunt gracilia, salici similia, gustum adstringentia, flores rufos, aut ad aurum colorem declinantes. Ex qua pictura nulli non notum fit, plantas quas pictas damus esse Lysimachias. Caules enim emittunt cubitales, & multo quoque longiores, tenues & fruticosos. Folia etiam habent salicis, cum lentore quodam adstringentia. Flores hæc rufos, illa autem purpureos habet, ut non contemnendus autor est Plinius. His accedit locus natalis, & alia quæ referre non attinet.

LOCVS.

Nascuntur palustribus locis, & prope aquas, potissimū ubi salices proueniunt.

TEMPVS.

D Iunio & Iulio mensibus florent, ac subinde purpurea in siliquis oblongis semen producit, lutea uerò decidit floribus, semen exiguum, Coriandro haud dissimile profert, quod gustum non secus atque folia adstringit.

TEMPERAMENTVM.

Superantem adstrictoriam qualitatem, adeoq; exiccatoriam uim obtinent.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Succus foliorum eius, cui adstringendi facultas est, ad sanguinis excreationes & dysenterias potus & infusus confert. Sistit & mulierum fluxum appositus. Contra erumpentem è naribus sanguinem herba ipsa utiliter inseritur. Vulneraria etiam est, & sanguinem compescit. Incensa acerrimum habet fumum, ut serpentes quidem abigat, & muscas enecet.

EX GALENO.

Vulnera glutinat, erumpentemq; ex naribus sanguinem emplastri modo illita sistit: quin & reliquas sanguinis eruptiones compescere tum ipsa, tum succus eius multo magis potest. Pota dysenterias, sanguinis reiectiones ac muliebre fluxum sanat.

EX PLINIO.

Vis eius tanta est, ut iumentis discordantibus iugo imposita, asperitatem cohibeat. Pota uel illita, uel naribus indita, sanguinis profluium sistit. Vulneribus ijs priuatim quæ calceamento facta sunt contrita & arida infricata efficax est.

LYSIMACHIA
PURPUREA.

Rot Weiderich.

LYSIMACHIA
LYTEA.

Geel Weiderich.

A

NOMINA.

ΑΤΩΡΟΥΣ Græcis, Leporinus pes Latinis, Trifolium humile & Tri Trinitas.
nitas à tribus folijs herbarijs dicitur. Officinis nostris ignota est her-
ba. Germanis Hasensüß/oder Kagentlee/oder Kagle nominatur.
Sic uerò Græci atque Latini hanc herbam appellarunt, quod Lepo. Lagopus cur
rino pedi similem paniculam habeat. dicta.

FORMA.

A nullo, quod sciam, Lagopus describitur. Herba autem quam pro eo exhibe-
mus, caules habet rotundos, hirsutos, folia Loto trifoliæ quæ in pratis gignitur si-
milis, semen in paniculis mucosis lanuginosisq; leporino pedi similibus admodum,
adstringentis gustus.

LOCVS.

In segetibus, Plinio etiam authore, & in hortorum areis, ut testatur Dioscori-
des, gignitur.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus potissimum apparet.

TEMPERAMENTVM.

Exiccandi facultatem obtinet, Galeno teste, Lagopus.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Lagopus herba sistendi aluum cum uino pota. Febrientibus autem
cum aqua danda. Alligatur eadem contra inguinum inflammationes.

EX GALENO.

Fluxus alui probè exiccat.

EX PLINIO.

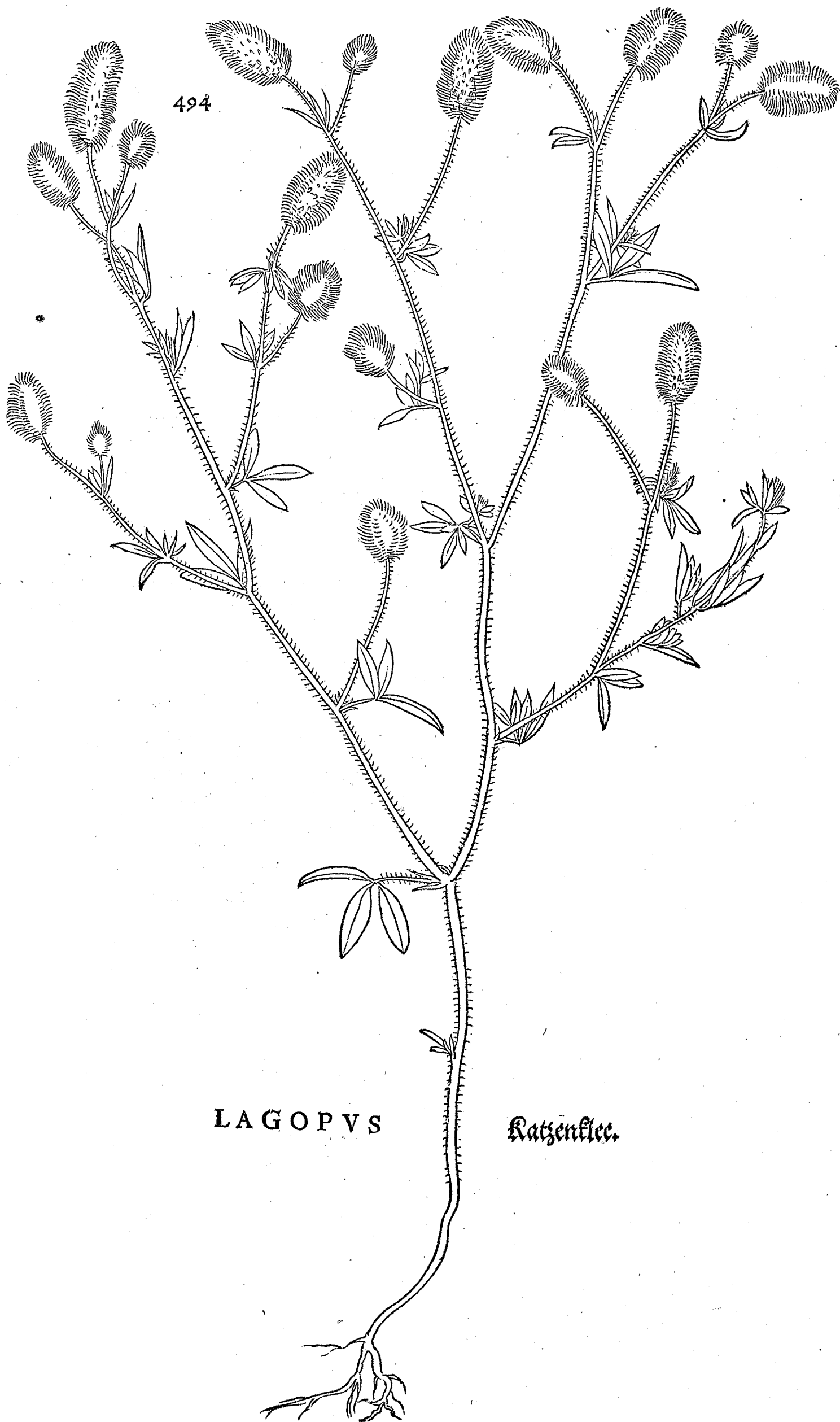
B Lagopus sistit aluum è uino pota, aut in febris ex aqua. Eadem inguini adalliga-
tur in tumore.

APPENDIX.

Ex ijs omnibus abundè constat, herbam eam quam depictam damus esse Lago-
pum, siquidem & nomen & forma illi aptissimè respondent. Locus etiam conue-
nit; nascitur enim copiosissimè in segetibus. Nec temperamentum abhorret, quod
illi est adstrictorium & exiccans. His omnibus accedunt uires: uulgò enim
omnes hac planta in dysenteria, & alui profluuiò utuntur.

t DE LARI-

494

LAGOPVS

Ratzenflee.

NOMINA.

A

APIE Græcis, Larix & Larex Latinis, officinis & uulgò Larga, Ger. Larix seu Larex
manis Lorchbaum appellatur.

FORMA.

Larix arbor est magna, Piceæ similis, crassior, læuioriꝫ cortice, folio uilloso pectinum modo, pingui & denso, molliꝫ flexu, materia præstanti, rubente, odore acri. Hinc erumpit nonnihil liquoris melleo, Dioscoride ac Plinio testibus, colore atque lento, nunquam durefcentis. Est autem resina quam Larignam, aut certè Laricinam uel Lariceam uocant, qua hodie omnes ferè officinæ pro terebinthina, non sine errore utuntur. Terebinthina enim candida est, pellucida, & in modum coloris uitri cœrulea & odorata. Lignum eius propèmodum ignibus inuictum, neꝫ flagrat, neꝫ in carbones recidit; nec alio modo ignis ui consumitur, quàm saxum in fornace ad calcem coquendam adhibitum, quod quidem nec flammam recipit, nec carbonẽ remittit, sed longo spacio tardè comburitur. Eramis eius panicularum modo nucamenta dependent, quod pictura affabre ostendit.

Resina laricina
hodie pro tere-
binthina utuntur
officinæ.

LOCVS.

Larix, ut autor est Vitruuius, circa ripam fluminis Padis, & litora maris Adriatici nascitur. Copiosissimè autem in Silesia prouenit, unde Illustrissimus Princeps GEORGIVS Marchio Brandenburgensis dominus meus clementissimus, plures arbores Onoltzbachiũ transferre curauit, à quo sanè hanc etiam cuius hic damus picturam ad me Tubingam transmisit. In Silesia ex eius arboris ligno hypocausta construuntur, tantus illius ibidem prouentus est.

GEORGIVS
Marchio Brana-
denburgensis.

TEMPVS.

Larix nullo exhilaratur flore, sed turgens tantum ædit germina.

TEMPERAMENTVM.

B

Minimum in eius temperamento ignis & aëris, humoris autem terreni plurimum. Hinc cum non habeat spacia foraminum quæ possit ignis penetrare, fit ut eius uim, quemadmodũ paulò antè diximus, reſciat, nec patiatur ab eo citò lædi. Adstrictoriam itaque facultatem, haud secus atque piceæ, eius folia & cortices, ut statim dicemus, obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cortex eius adstringit, ac intertriginib. tritus & illitus prodest, & ulceribus summam cutem occupantibus, ambustisꝫ cum lithargyro & manna thuris. Ulcera in teneris corporibus cerato myrtino exceptus ad cicatricem perducit. Tritus cum atramento sutorio, serpentia cohibet. Foetus & secundas suffitu eiſcit. Potus aluum sistit, & urinam mouet. Folia eius trita illitaꝫ inflammationes leniunt, & uulnera ab inflammatione uindicant. Trita uerò & in aceto cocta, calida collutione dentium dolorem mulcent. Resina eius, ut omnes aliæ, emollit, calefacit, discutit, expurgat. Tussientibus ac tabidis in edignate per se aut cum melle conuenit. Thoracis uitia expurgat. Urinam etiam cit, maturat, & aluum mollit. Pilos in palpebris glutinat. Cōtra lepras cum ærugine, atramento sutorio, & nitro inungitur. Auribus saniem stillantibus cum melle & oleo, & in genitalium pruritu. Miscetur etiam emplastris, malagmatis & acopis. Lateris doloribus per se inuncta & imposita auxiliatur.

EX GALENO.

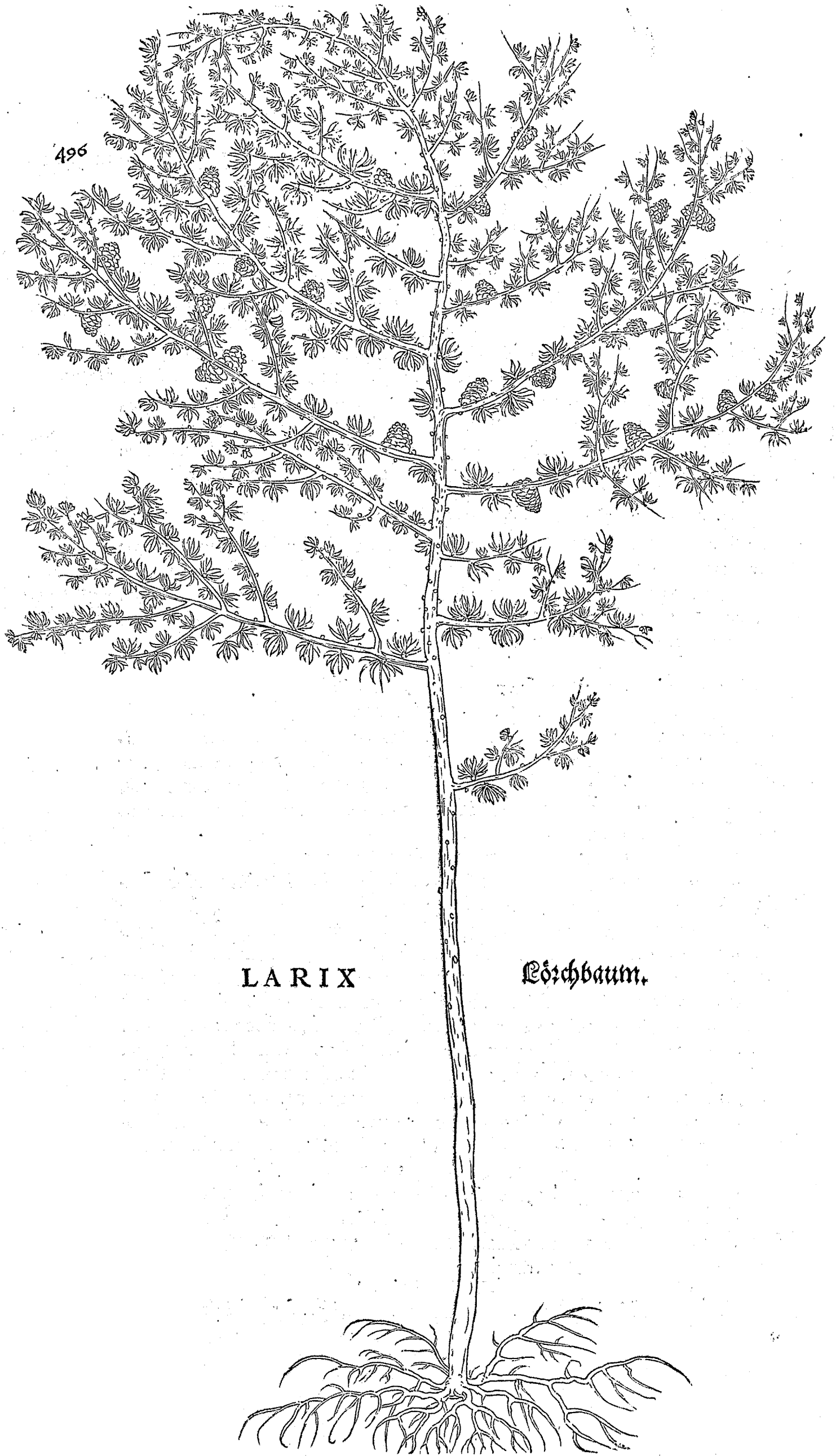
Cortex eius uincentem habet adstrictoriã facultatem usque adeo, ut & intertrigines bellissimè sanet, & uentrem potus sistat. Sed & ambustis cicatricem inducit. In folijs arboris, ut quæ multo sunt cortice humidiora, uis inest uulnerum glutinatoria. Resina eius desiccant & calefacit.

EX PLINIO.

Laricis folia trita & decocta in aceto, dentium dolori profunt. Cinis corticum

t 2 inter-

496

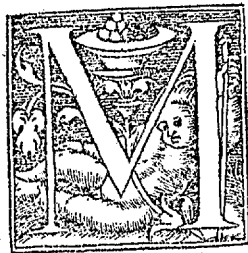
L A R I X

Lärchbaum.

A intertrigini & ambustis medetur. Potus aluum sistit. Vrinam mouet. Suffitu uul-
nas corrigit. Resina larigna tussi efficax habetur, polletq; contra uiscerum ulcera,

DE MELISSOPHYLLO CAP. CLXXXIX

NOMINA.

ΜΕΛΙΣΣΟΦΥΛΛΟΝ, ἢ μελίφυλλον Græcis, Apiastrum siue Citra-
go Latinis, officinis Melissa dicitur. Germanis *Welissen* / *Wel-* *Melissa.*
lissen / *Honigblum*. Melissophyllum non alio nomine ap- *Melissophyllum*
pellatum est, nisi quod apes eius folio magnopere delectentur; *unde dictum.*
neq; enim *μελισσόφυλλον* aliud quam apum folium significat. Me-
liphyllon uero, qua uoce Nicander usus est, mellis folium indi-
cat. Sic itaque nominari cœpit, quod hinc apes mellis materiam colligant. Pari ra-
tione Latini Apiastrum haud dubie dixerunt, quod ea herba apes plurimum læ- *Apiastrum.*
tentur, adeo ut si ea aluearia confricentur perunganturue, detentum in eis examen
non fugiat. Citraginem autem ab odore Citri; nares enim si consulantur Citrium *Citrigo.*
mâlum olebit.

GENERA.

Duo sunt ex uulgarium herbariorum sententia Melissophylli genera. Vnum
uerum: alterum adulterinum, quod Germani *Wanzenkraut* nominant, ut paulò
post dicemus.

FORMA.

B Folia & cauliculi ueri Melissophylli, Balloti seu Marrubio nigro similia sunt, ma-
iora tamen & tenuiora, nec ita hirsuta, citri mâli odore. Perperam hodie officinæ
pro uera Melissa utuntur herba passim in hortis proueniente, quam Germani, ut
diximus, quia cimices olere uidetur, *Wanzenkraut* nominant. Fœdus itaq; cum
huius herbæ odor sit, non est cur apes ea delectentur, neq; ei florenti insident, sed
eam potius fugiunt. Contrà illa quam pro uera pictam damus unice oblectantur,
quod illius tam gratus odor sit, ut in ædibus strata, eas gratissimo odore compleat.

LOCVS.

Nascitur in syluis uerum, adulterinum autem in hortis.

TEMPVS.

Carpitur æstate, Iunio potissimum mense, quo floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Melissophyllum ex secundo ordine calefacientium censetur, desiccatur uero non æ-
què, sed ipsum quispiam in hoc primi ordinis esse posuerit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

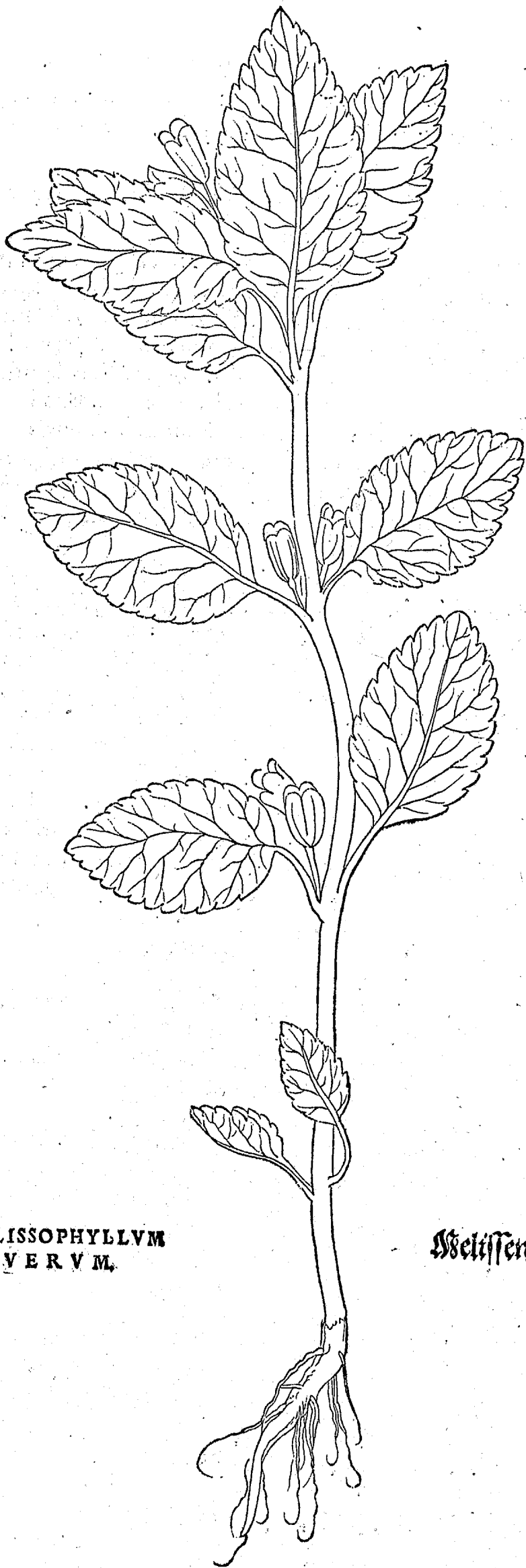
Folia cum uino pota aut illita, contra scorpionum, phalangiorum, canumq; morsus
profunt. Decoctum eorundem, si eo perfundantur, idem potest. In insersionibus ad-
ducendos menses utile est. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dysentericis inie-
ctum prodest. Fungorum strangulationibus, folia cum nitro pota succurrunt. Tor-
minibus auxiliant. Dantur in eclegmate orthopnoicis. Illita cum sale strumas dis-
cutiunt. Vlcera purgant. Articulares dolores illita mitigant.

EX GALENO.

Melissophyllum Marrubio facultate simile est, sed plurimum ab eo uincit: quam-
obrem nec utitur illo quispiam. Superuacaneum siquidem foret præsentem Marru-
bio, cuius tantus est ubiq; terrarum prouentus, uelle uti Melissophyllo. Cæterum
si cui forte ad manum quandoq; Marrubium non fuerit, illo ad quæcunque utili-
cebit, modo quanto ab hoc exuperetur cognitum habuerit.

EX PLINIO.

Melissophyllo siue Melittæna si perungantur aluearia, non fugient apes: nullo
enim

MELISSOPHYLLUM
VERUM.

Melissen.

MELISSOPHYLLUM
ADLTERINUM.

Wanzenkraut.

C enim magis gaudent flore. Copia istius examina facillimè continentur. Idem præsentissimum est contra ictus earum uespærumq̃, & araneorum, item scorpionum, remedium. Item contra uuluarum strangulationes addito nitro. Contra tormina è uino. Folia eius strumis illinuntur, & sedis uitij cum sale decocta. Succus fœminas purgat, & inflationes discutit, & ulcera sanat. Articularios morbos sedat, canisq̃ morsus. Prodest dysentericis ueteribus, & coeliacis, orthopnoicis, lienibus, ulceribus thoracis. Caligines oculorum succo cum melle inungi eximium habetur.

EX SYMEONE SETHI.

Ad stomachi ex frigidityte morsus, & à nigra bile tristitias & timores qui sine ratione ex illa fiunt, confert. Hilaritatem efficit, & ad melancholicū ac pituitosum humorem prodest. Fertur quod industriam afferat, & quod ante somnum sumptum, bona somnia faciat, contraria ratione cum Brassica, quæ mala insomnia affert, Bubbles lædit.

DE MARATHRO CAP. CXC.

NOMINA.

Marathrum cur
appellatum.

Fœniculum.

ΑΡΑΘΡΟΝ græcè, Fœniculum latinè, officinæ antiquum & latinum nomen retinuerunt, Germanicè Senehel dicitur. Marathrum Græcis dictum putant à marcescendo, quod ad cōdienda plurima cum inaruerit cōmendatissimum sit. Fœniculum autem dici existimant, quod satum magno cum fœnore semen reddat.

FORMA.

D Fœniculum ferulacei generis est, hominisq̃ plerunq̃ proceritatem superat, caule geniculato, fungosa intus medulla, leui exterior cortice & herbaceo, folia Abrotini, sed longiore molliori, iucundo odore, umbella rotunda, ampla, lutea, in orbem radiatim circinato, in qua semen nudum dependet, radice candida, longa & odorata.

LOCVS.

Pasim in hortis satum prouenit. Sua etiam sponte interdum ceu Anethum nascitur.

TEMPVS.

Colligitur caule turgescente. Floret Iunio & Iulio mensibus.

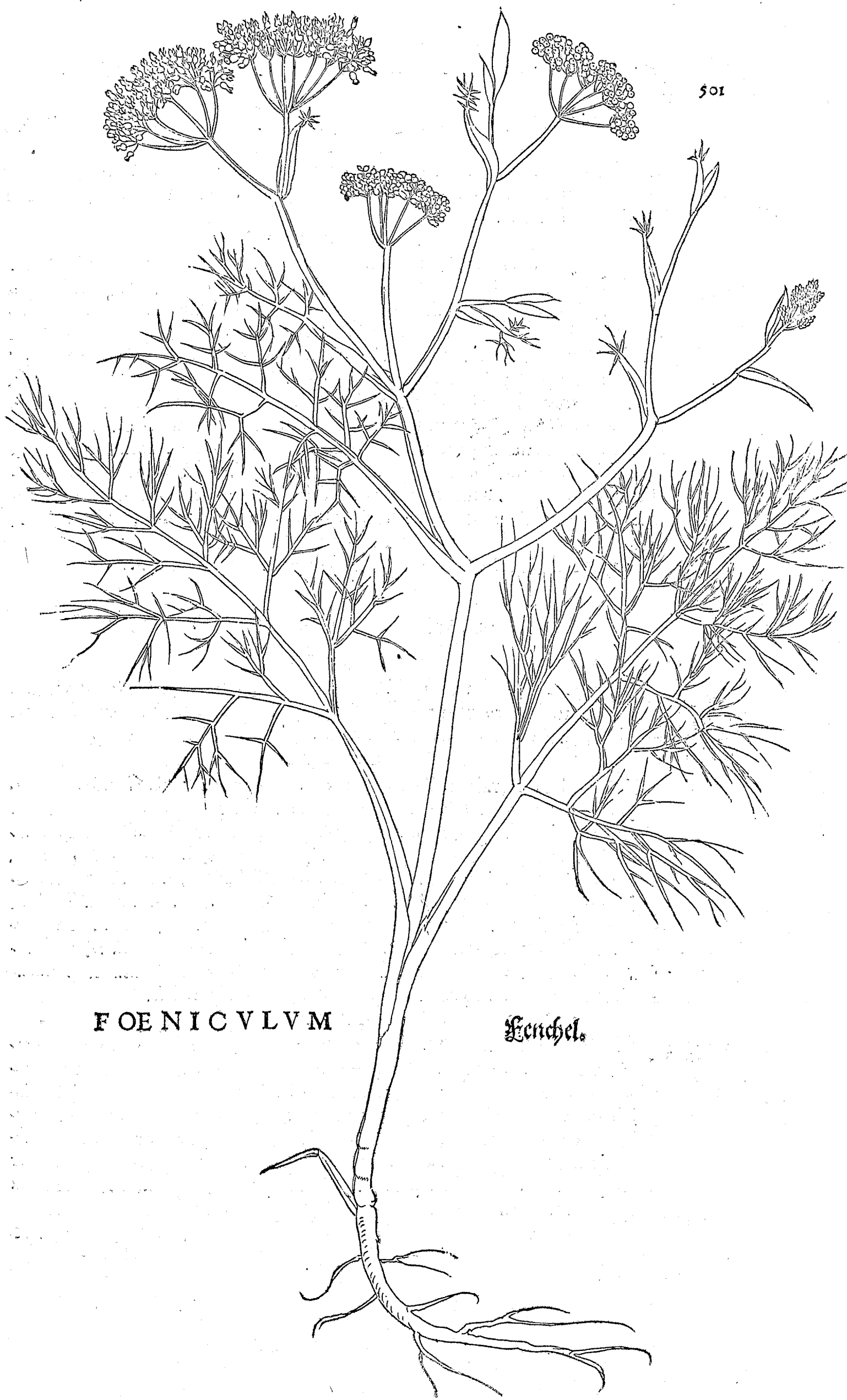
TEMPERAMENTVM.

Fœniculum tam ualenter excalfacit, ut ex tertio ordine excalefacientium censeripot sit. Exiccat uerò non æquè, sed ipsum quispiam in hoc primi esse ordinis posuerit. Proinde lac procreat, quod, si admodum desiccaret, non sanè efficeret.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fœniculi herba comesta mammas lacte replet. Idem potest semē potum, aut decoctum cum ptisana. Comæ decoctum subditum impositumue, renum & uesicæ uitij utile: quippe quod urinam ciere potest. Contra serpentium ictus in uino potum prodest. Menses ducit. In febribus nauseam, & stomachi ardorem ex aqua frigida potum, sedat. Radices contritæ & cum melle illitæ, morsibus canum medentur. Succus caulibus & folijs expressis in sole siccatus, medicamentis quæ ad excitandam oculorum aciem cōficiuntur, utiliter adijcitur. Extrahitur etiam succus ex semine uiridi, folijs, ramulisq̃, ad eadem utilis. Radix in prima germinatione exprimitur. In occidentali Iberia liquorem gummi similem reddit. Caulem medium dum herba floret incolæ demetunt, igniq̃ admouent, quo facilius ui caloris exudans gummi remittat. Hoc efficacius succo est ad medicamenta oculorum.

EX GALE-

501

FOENICVLVM

Fenchel.

C

EX GALENO.

Foeniculum lac procreat. Suffusis auxiliatur. Vrinas mensesq; cit. In condimentis assiduus Anethi usus, Foeniculi uerò & in obsonijs. Apud nos in hoc reponunt, non secus ac Pyrethrum & Terebinthum condientes, ut in totum annum usui sit, quemadmodum & cepas & rapas & alia huiusmodi quaedam in solo aceto, alia in oxhalme asseruantes.

EX PLINIO.

Ad scorpionum ictus & serpentium, semine in uino potu ualet. Succus & auribus instillatur, uermiculosq; in his necat. Id ipsum condimentis propè omnibus inferitur. Oxyporis etiam aptissimè. Quin & crustis subditur panis. Semen stomachum dissolutum adstringit. Nauseam ex aqua tritum sedat. Pulmonibus & iecinoribus laudatissimum. Ventrem sistit cum modicè sumitur, urinam excitat, & tormina mitigat decoctum, lactisq; defectu potum mammas replet. Radix cum pti sana pota renes purgat, siue decocto succo, siue semine sumpto. Prodest & hydro-picis radix ex uino cocta: item conuulsis. Illinuntur folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos uesicae pellunt. Geniturae abundantiam quoquo modo haustum facit. Verendis amicissimum, siue ad fouendum radice cum uino cocta, siue contrita in oleo illitum. Multi tumoribus & sugillatis cum cera illinunt. Et radice in succo uel cum melle contra canis morsum utuntur. Et contra multipedè ex uino.

EX SYMEONE SETHI.

Lac procreat, & suffusis remedio est. Vrinam cit, & menses ducit.

DE MELANTHIO CAP. CXCI.

D

NOMINA.

Nigella.
Melanthion una
de dictum.

ΕΛΑΝΘΙΟΝ Græcis, Papauer nigrum, Nigella & Gith Latinis dicitur. Officinæ omnes Nigellam appellant. Melanthion autem & Nigella, à nigro seminis colore hæc herba haud dubiè dicta est.

GENERA.

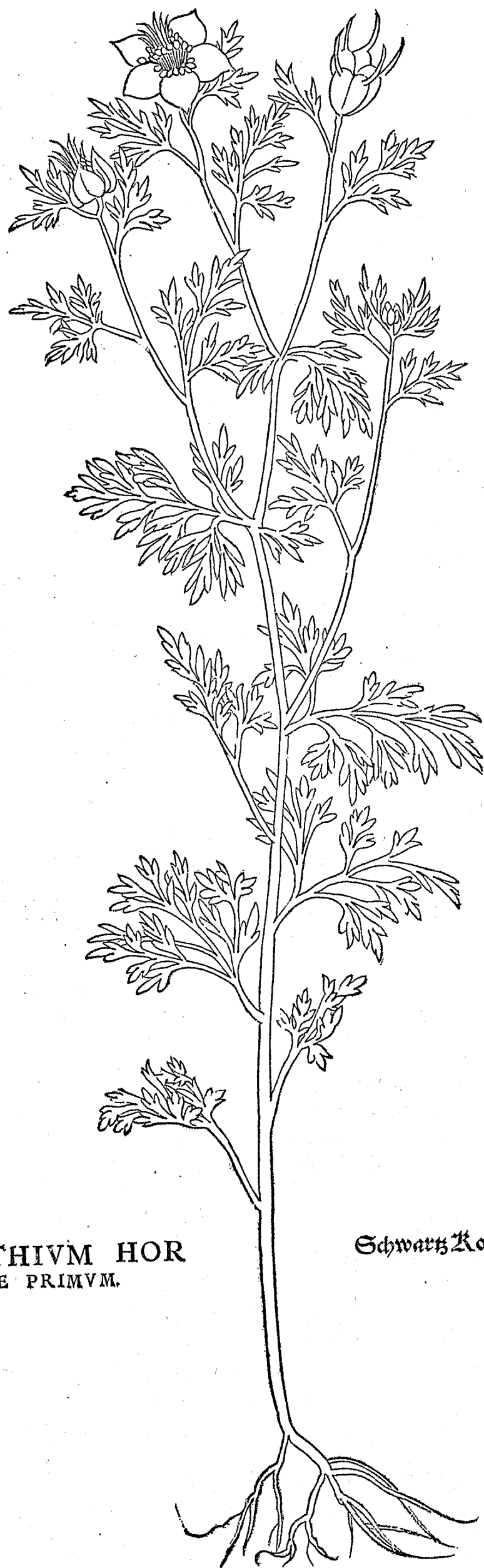
Et si apud Dioscoridem aliosq; ueteres una duntaxat Nigellæ species reperitur, nobis tamen domesticas & hortenses tres uidere contigit, quarum duæ quidem habent semina nigra, tertia uerò subflauum. Inter eas quæ habent semina nigra, primā schwarz Komnich germanicè appellauimus, alteram autem schwarz Coriander / quod folia eius Coriandri folijs non dissimilia sint. Tertia, quod ad folia & flores attinet, primæ per omnia similis est, in semine tantum quod flauescit, ut diximus, diuersa. Herbarij huius temporis Nigellam citrinam nominant. Præter has tres iam cōmemoratas est quarta, quæ syluestris Nigella dicitur, quod scilicet sua sponte in aruis nascatur. Germanis wild schwarzer Coriander nominatur. Videtur autem esse potius tertium genus Cumini syluestris.

FORMA.

Melanthion.

Melanthion frutex est pusillus, ramulis tenuibus, altitudinè palmorum duorum uel amplior, folijs paruis Senetionis herbæ similibus, multo tamen exilioribus, capitulo in cacumine, exiguo ceu Papaueris, oblongo, intercurrentibus internè distinctionibus loculosis quinque aut sex, in summitate extrinsecus corniculatis, quibus semen nigrum, acre, odoratum includitur. Syluestre alteri hortensi ferè simile est, folia siquidem anethi habet, flores primo similes, nisi quod colore sint elegantiores. Capitulum planè Aquileiæ respondet, atque in se semina nigra & odorata continet.

LOCVS.

MELANTHIVM HOR
TENSE PRIMVM.

Schwarz Kohnmich.

504

NIGELLA HORTENSIS
SIS ALTERA.
Schwarz Coriander.

MELANTHINUM
SYLVESTRE.

Wilder schwarzer Coriander.

C

LOCVS.

Melanthion domesticum non nisi in hortis satum prouenit. Syluestre autem, ut dictum est, in agris sua sponte prouenit.

TEMPVS.

Melanthion floret Iunio mense, Iulio autem & Augusto semine prægians est.

TEMPERAMENTVM.

Melanthium excalefacit atque desiccatur tertio ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Capitis doloribus illitum fronti Melanthiū, & incipientibus suffusionibus cum irino tritum & naribus infusum prodest. Tollit lentigines, lepras, oedemata uetusta, duritiesq; cum aceto illitum. Circumscarificatos clauos excutit cum uetere uino impositum. Dentium doloribus cum aceto & teda decoctum, si eo colluantur, succurrit. Rotundos uentris lumbricos expellit, ex aqua umbilico illitum. Tritum autem & in linteo colligatum & olfactum, destillatione laborantes adiuuat. Pluribus diebus potum, urinam, menses & lac prouocat. Difficultatem spirandi cum uino potum finit. Phalangiorum morsibus drachmæ pondere cum aqua haustum auxiliatur. Suffitu serpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

EX GALENO.

Tenuium est partium Melanthium, unde destillationes sanat calidum in linteo admotum, atque assiduò olfactum. Quinetiam si intrò in corpus sumatur, uel maxime flatus extinguit. Hinc constat essentiae ipsum esse tenuis, & ad unguem à caliditate elaboratae. Propterea sanè etiam amarum est. Itaque mirum non est si lumbricos interimat non esum modo, sed etiam foris impositum. Neque sanè etiam mirandum si lepras, clauos, myrmecias ejiciat. Sic uerò etiam orthopnceam iuuat, & menses prouocat, qui ob crassitiem aut uiscedinem retenti fuerint. In summa, ubi incisione, extersione, desiccatione, excalefactione est opus, praestantissimum id remedium est.

EX PLINIO.

Melanthion medetur serpentium plagis & scorpionum. Illini ex aceto & melle reperio, incensoq; serpentes fugari. Bibitur drachma contra araneos. Destillationem narium discutit tusum in linteolo olfactum. Capitis dolores illitum ex aceto, & infusum naribus mitigat. Cum irino oculorū epiphoras & tumores lenit. Dentium dolores coctum cum aceto. Ulcera oris tritum & cōmanducatum. Lepras & lentigines ex aceto tritum emendat. Difficultates spirandi addito uino potum. Durities tumoresq; ueteres & suppuraciones illitum. Lac mulierum auget continuis diebus sumptum. Colligitur succus ut Hyoscyami. Oculos purgat, urinam & menstrua ciet. Similiter largius uenenum est, quod miremur, cum semen gratissime panes etiam condiat. Quinimo linteolo alligatis tantum granis triginta, secundas trahi reperio. Aiunt & clauis in pedibus mederi tritum in urina. Culices suffitu necare; item muscas.

EX SYMEONE SETHI.

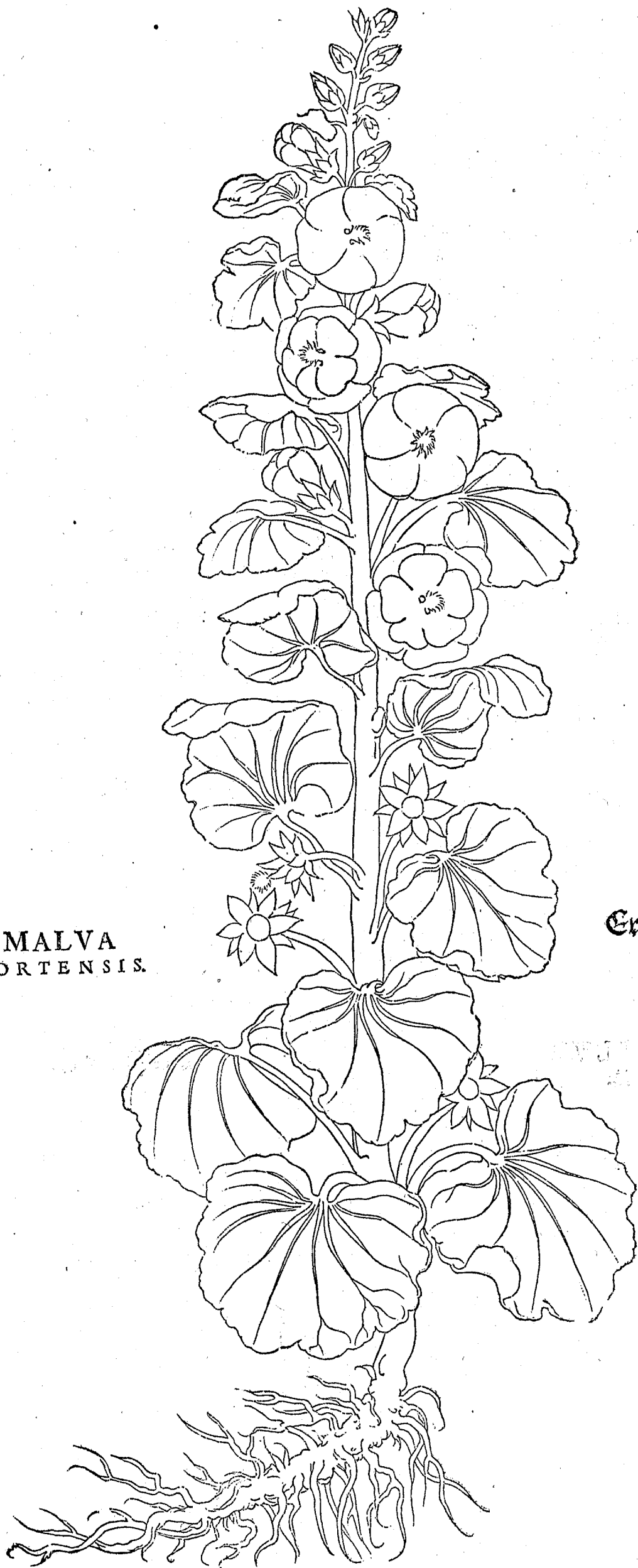
Est tenuium partium, lumbricos in uentre necat, flatus discutit, pituitamq; incidit. Ad orthopnceas & defluxus capitis facit odoratum, praesertim postquam calefactum fuerit. Dicitur uerò quod si teratur, & cum aceto uentri imponatur, etiam sic lumbricos necare. Et si cum melle fermentetur, & calida aqua hauriatur, calculos in renibus & uesica minuit, urinam cit, menses ducit, & ueluti remedium contra uenena est, si quis ipsum ieiunus assumat.

DE MALA

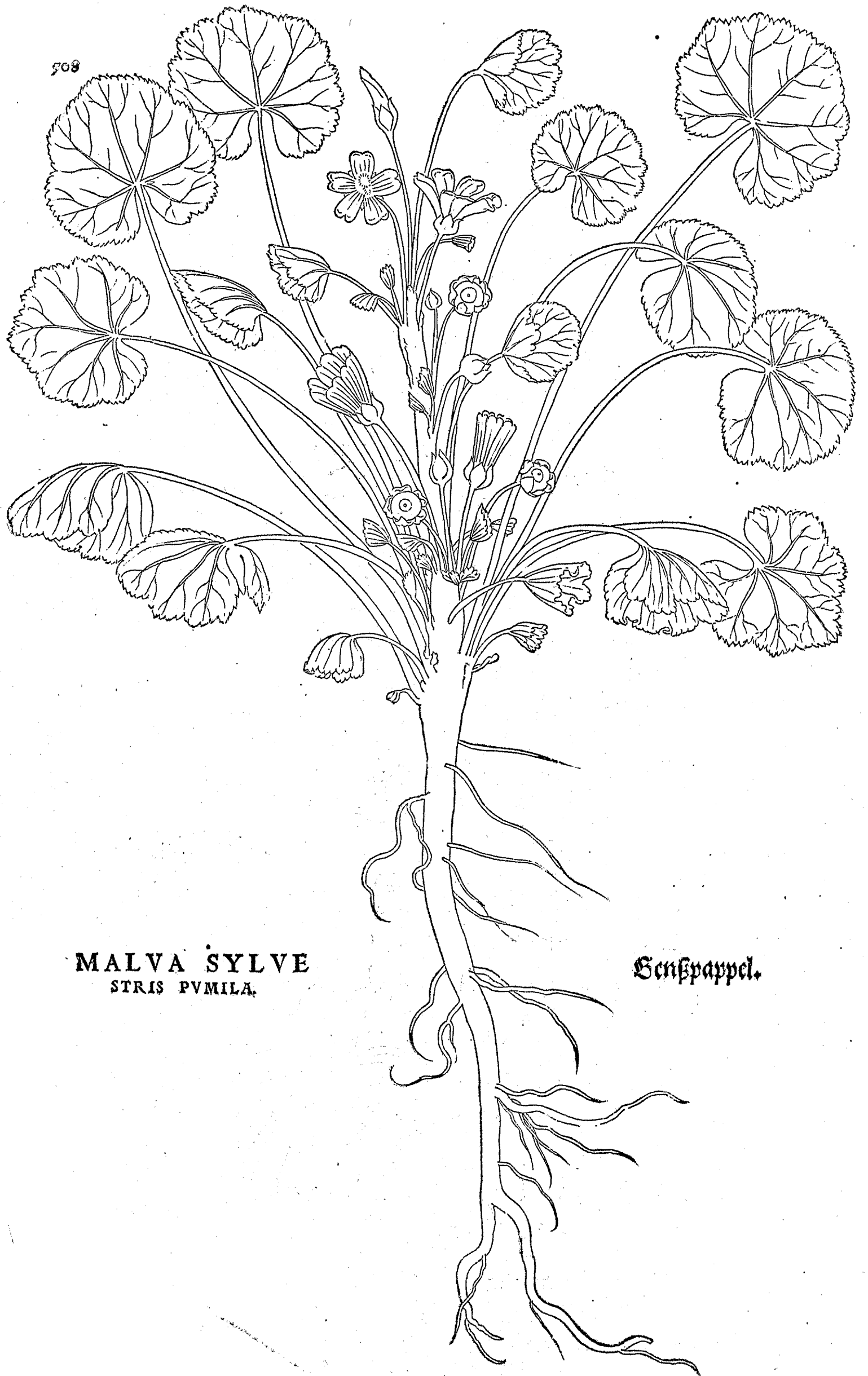

MALVA
HORTENSIS.

Erntrosen.

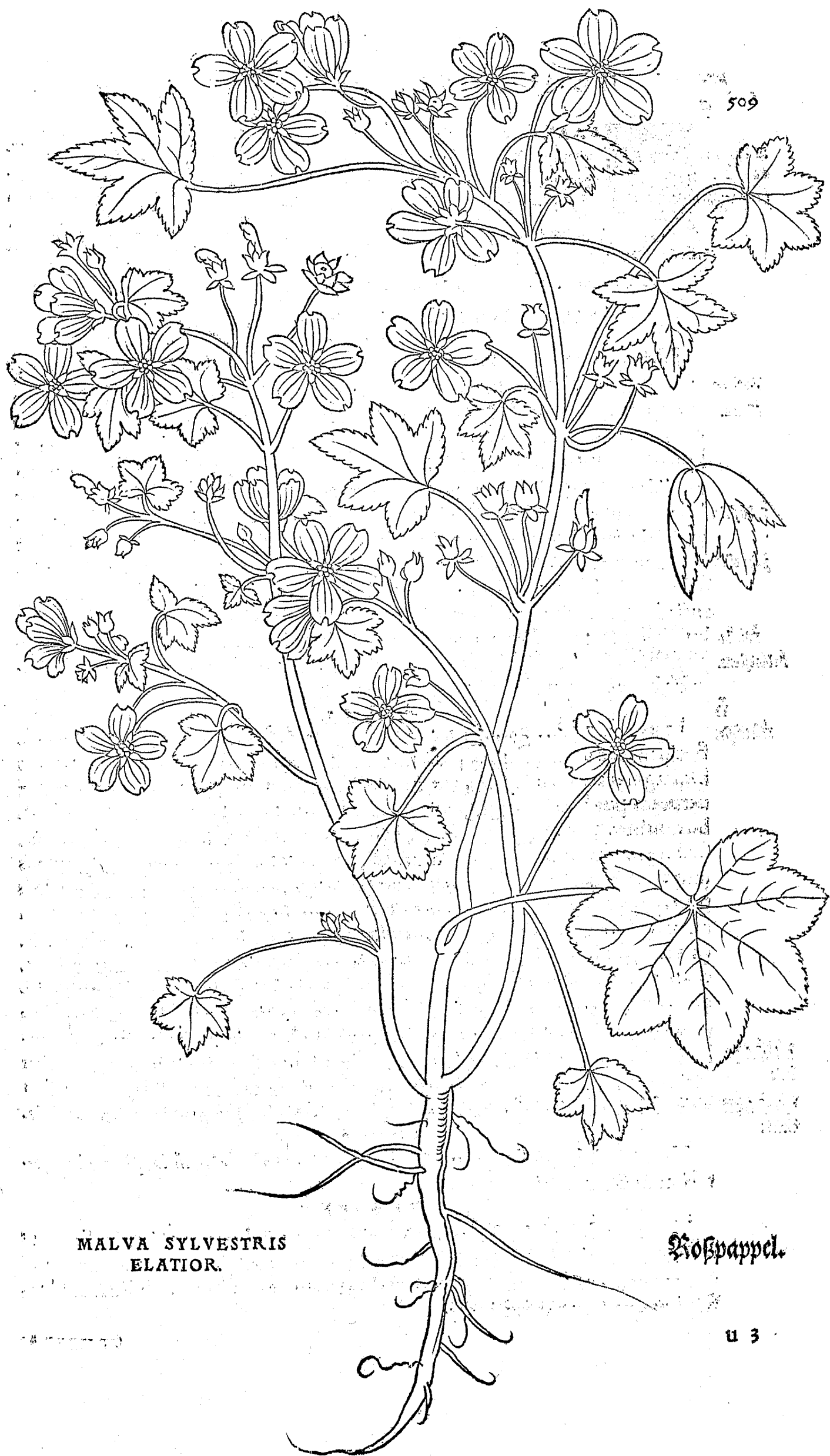

508

MALVA SYLVE
STRIS PYMILA.

Gartenspappel.

509

MALVA SYLVESTRIS
ELATIOR.

Kosspappel.

u 3

Malua quare
dicta.
μαλακή.

ΑΛΑΧΗ græcè, Malua latinè, officinis latinum nomen retinuit, Germanicè Pappel dicitur. Malua autem Græcis ab emollienda aluo nomen traxit: μαλακή enim mollire significat. Quinetiam Latinis Varro Maluam quasi moluam, quod aluum molliat, dictam esse contendit. Antiqui enim ea utebantur in acetarijs cum Lactuca ad subducendam aluum. Vnde de Martialis libro decimo ait:

Exoneraturas uentrem mihi uillica maluas

Attulit, & uarias quas habet hortus opes.

G E N E R A.

Maluarū genera esse duo Dioscorides & Galenus tradunt. Vna enim hortensis, altera syluestris Malua dicitur. Hortensis, quæ in hortis sata prouenit, Germanis *Römische Pappel* uel *Lenros*, quod scilicet melsis tempore floreant, uel *Herbros* nominatur. Huius iterum uaria sunt genera: alia siquidem rosas purpureas, & has uel simplici uel multiplici foliorū textura constantes, ut pictura monstrat: alia candidas & iterum foliorū textura differentes producit. Nos una pictura quatuor syluestris. hæc hortensis Maluæ genera complexi sumus. Syluestris non quæ in syluis, aut asperis locis, sed quæ in incultis locis sua sponte nascitur, intelligi debet: id quod græca uox *χορδαία*, qua Dioscorides utitur, maximè docet. Hæc enim Græcis incultam & inelaboratā terram significat, qualis in semitis, pratis, alijsq; huiusmodi ruris & agri partibus est. Erratica hæc seu syluestris Malua itidem in duas distribuitur species: quædam enim pumila est, & humi serpens, hanc Germani *Genßpappel* / *Käß* oder *Nasenpappel* uocant. Quædam altius attollitur, & ferè arborescit, hanc germanicè *Rosspappel* nominant.

D

F O R M A.

Hortensis Malua grandescit in arborem, eiusq; scapus tanta magnitudine proficit, ut baculi usum præbeat. Folia huic ampla, circinata rotunditatis, multis in ambitu segmentis. Caudex simplex, luxuriosæ proceritatis attollitur, à medio ferè ad uerticem pulcherrimis floribus decoratus, breui admodum pediculo dependentibus, qui uenustate rosas non cedunt, & si suppeteret odor, de principatu certarent. Colore constant purpureo, uermiculatoue & candido. Capitula quædam breuibus innixa petiolis, & leuiter in mucronem fastigiata primū è caule prosiliunt, ipsq; paulatim intumescunt, prægnantia florū inuolucra fatiscunt, in quibus dehiscen-
tes rosæ sese pandunt, & explicant in folia quinq; interdum structili quadam serie, ut diximus, numerosa, calycibus apices paucos cōplexis, qui lutei medijs emicant, quibus decidentibus erumpunt purpurea stamina. His foetus succrescit multipliciter tunicatus, atq; in umbilici formam numeroso semine coagmentatus, in quibus cum decussa sunt folia, reliquarum Maluarū modo semina recluduntur. Syluestris pumila & humi repens, folio rotundo, pingui, & in ambitu serrato constat: caule magno, floribus ex candido purpurascens, radice candida. Syluestris pro-
altior folio magis laciniato nascitur, floribus ex cœruleo purpureis, radice candida.

L O C V S.

Hortensis in hortis sata prouenit. Syluestris autem locis incultis, pinguibus potissimum, & humidis.

T E M P V S.

Hortensis floret Iulio & Augusto præsertim mensibus: neque enim flos is ut rosa fugax est, sed diu uigor uitæ durat. Syluestris pumila per totam æstatem, & in maximam autumnī partem durat. Arborecens autem Iunio & Iulio mensibus, floribus quammaximè abundat.

T E M P E R A.

TEMPERAMENTVM.

A Malua syluestris digerentis paululum, & emollientis leuiter est facultatis. Hortensis uerò quanto plus habet aqueæ humiditatis, tanto facultate imbecillior est. Fructus eius tanto ualidior est, quanto & siccior. Inter Lactucā, Betam & Maluam id est discriminis, nempe quod sicciora sint syluestris, satiuā humidiora. Permissū ^{syluestris satiuā} est Maluæ succo aliquid glutinosum, quo Lactuca caret. A refrigerandi facultate ma- ^{sicciora.} nifestè abest, ut ante sumptionē cernere licet, si ex ambobus particulatim oleribus, quemadmodū facitare homines consueuerunt, cataplasma ad calidum quempiam affectum, qualis est erysipelas, componas, molliuscula folia diligenter tundens donec ad leuorem redacta sint exactissimum. Tum nanque cognosces Lactucam manifestè refrigerare, Maluam uerò modicum, & quasi tepidum quendam calorem obtinere. Facile hoc olus deorsum labitur, non tantum quia humidum est, sed etiam quia glutinosum. Si horum trium olerum succos inter se compares, tenuis & absterforius Betæ, crassior glutinosiorq; Maluæ, in utriusq; medio Lactucæ statuetur. Hæc Galenus lib. ij. de alimentorū facultatibus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Esui aptior hortensis multò quàm syluestris. Stomacho noxia, aluum bonam efficit, præsertim caules, intestinis & uesicæ utiles. Folia cruda illita, & cum modico sale addito melle cōmanducata, egilopas sanant. Verum in inducenda cicatrice, ea sine sale utendum est. Contra apum uespærumq; ictus illita prodest. Et si cruda tritaq; cum oleo antea se inunxerit aliquis, non feritur. Achoras, furfuresq; cum urina illita sanat. Sacris ignibus & ambustis decocta folia tritaq; utiliter cum oleo imponuntur. Eius decoctum uulvas in fessione mollit. Prodest erosionibus intestinorum, uulvæ sedisq; clystere infusum. Ius decoctæ cum radice sua omnibus letalibus uenenis auxiliatur, si continuò à bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum morsus remedio est. Lac proritat. Semen eius admixto Loti syluestris semine potum cum uino uesicæ dolores lenit.

EX PLINIO.

Maluæ contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipue scorpionū, uespærum similiumq; & muris aranei. Quin & trita cum oleo qualibet earum perunctis antè, uel habentes eas non feriuntur. Folium impositum scorpionibus torporem affert. Valent contra uenena. Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ, aut cum ^{† alijs aceto} anetho potæ. Decoctæ uerò cum radice sua, leporis marini uenena restringunt: & ut quidam dicunt, si uomatur. De eisdem mira & alia traduntur, sed maxime, si quotidie quis succi ex qualibet earum sorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis curaturum. Vlcera manantia in capite sanant, in urina putrefactæ lichenas, & ulcera oris cum melle. Radix decocta furfures capitis & dentium mobilitates. Eius quæ unum caulem habet, radice circa dentem qui doleat punge, donec desinat dolor. Eadem strumas & parotidas panósque, addita hominis salua, purgat citra uulnus. Semen in uino nigro potum, à pituitis & nauseis liberat. Radix mammarum uitijis occurrit, adalligata in lana nigra. Tussim in lacte cocta, & sorbitionis modo sumpta, quin diebus emendat. Stomacho inutiles Sextus Niger dicit. Olympias Thebana, abortiuas esse cum adipe anseris. Aliqui purgari foeminas, folijs earum manus plenæ mensura, in oleo & uino sumptis. Vtique constat parturientes substratis folijs celerius solui, protinus à partu reuocanda, ne uulua sequatur. Dant & succum bibendum parturientibus ieiunis, in uino decocta hemina. Quin & semen tritum adalligant brachio, genitale non continentium. Adeoque eæ Veneri nascuntur, ut semen unicaulis aspersum genitali, foeminarum auiditates augere ad infinitum Xenocrates tradat. Item tres radices iuxta

C adalligatas, tenasmo & dysentericis utilissimè infundi. Item sedis uitrijs, uel si fo-
ueantur. Melancholicis quoque succus datur cyathis ternis tepidus, & infanienti-
bus quaternis. Decoctæ comitialibus heminæ succi. Hic & calculosis, & inflatione,
& torminibus, aut opisthotonico laborantibus tepidus illinitur. Et sacris ignibus
& ambustis decocta in oleum folia imponuntur, & ad uulnere impetus cruda
cum pane. Succus decoctæ neruis prodest, & uesicæ, & intestinorum rosionibus.
Vulvas & cibo & infusione mollit in oleo. Succus decoctæ pori meatus suaues facit.

EX SYMEONE SETHI.

Ventriculum facile subit, non solum propter humiditatem, uerum etiā glutino-
sitate, atq; inprimis si cum oleo & garo offeratur, uino quo editur tempore irro-
rata. Vesicam, thoracē, pulmonemq; iuuat, & raucam uocem lenit. Syluestris mal-
ua, ut ferunt, comesta, dolores ex uespārū morfu tollit. Si quis morsus à uespīs aut
apibus, succo Maluæ, præsertim syluestris, perungatur, confestim dolore leuatur.
Dicitur etiam quod huius decoctum potum, lapides conterit, somnum conciliat,
facilemq; partum præstat, si mulier ea crebrius utatur. Illita inflammationes lenit,
eaq; quæ indurata sunt emollit. Illud Maluæ peculiare est, ut imposita ictibus ue-
sparum & apum, dolores leuet.

DE MYRICE CAP. CXCI.

NOMINA.

Tamariscus. **M**ΥΡΙΚΗ Græcis, Myrice & Tamarix Latinis, officinis Tamariscus, Ger-
manis Tamarisck & Porst nominatur.

GENERA.

D Dioscorides duo Tamaricis genera facit. Vna enim syluestris est,
qualis est ea quæ in plerisq; Germaniæ locis prouenit, quamq; hic pictam damus.
Altera satiuæ, quæ priori in cæteris similis est, nisi quod fructifera est, & minimè, ut
illa, sterilis.

FORMA.

Syluestris arbutum frutæxue humilis est, ramis ex herbaceo fuluoq; colore ua-
riegatis, folijs Sabinæ aut Ericæ, flore muscoso, qui demum in pappos euolat. Sa-
tiuæ cætera similis est syluestri, fructum tamen gallæ non dissimilem profert, qui
gustu inæqualiter adstringit.

LOCVS.

Proxime paludes, residues stagnantesq; aquas nascit. Syluestrisq; copiosa in Ger-
mania ad Rhenum & Ifarum, insignes fluuios, prouenit. Satiua in Syria & Ægy-
pto, ubi procerissimas æquat arbores, gignitur.

TEMPVS.

Perpetua coma frondet.

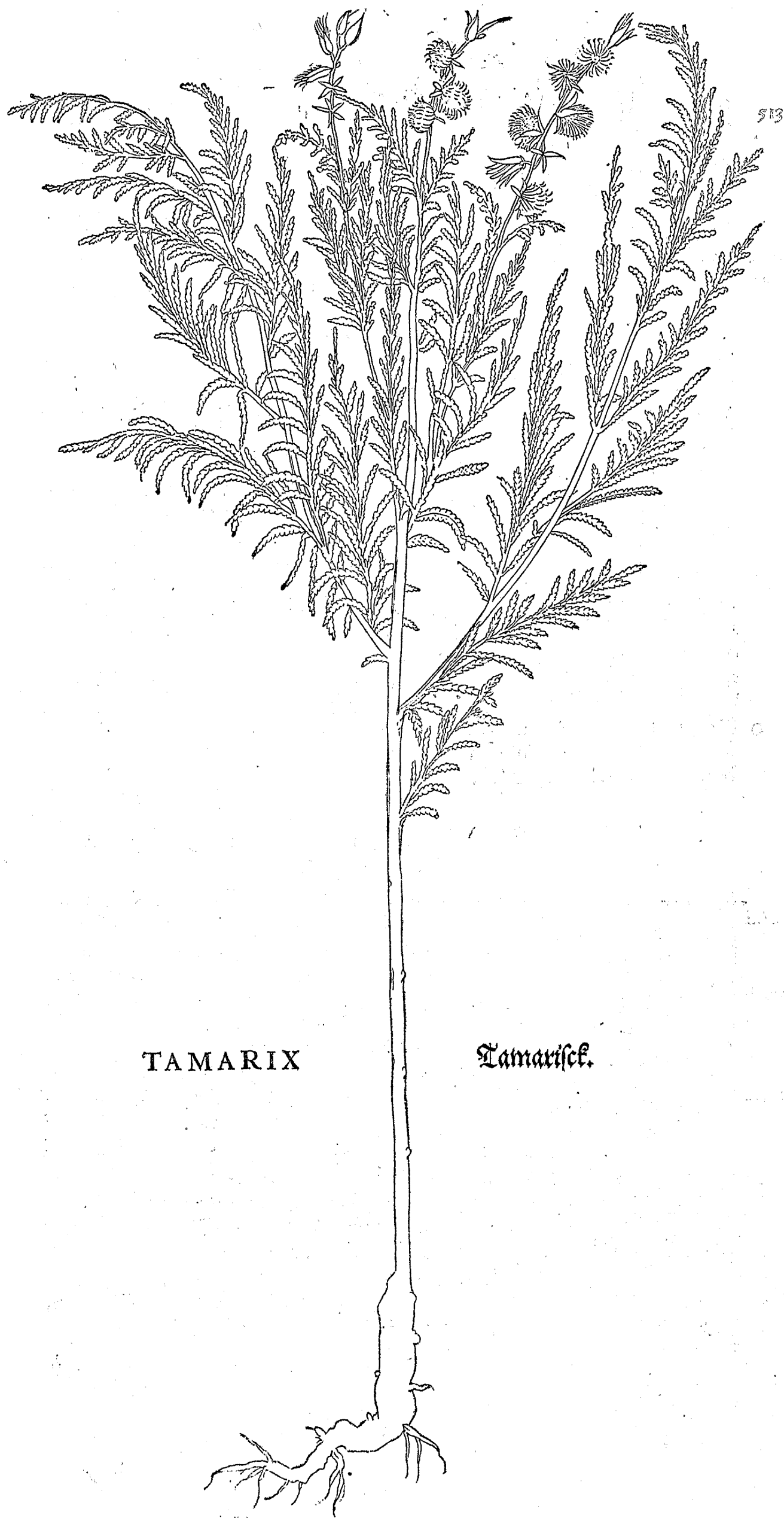
TEMPERAMENTVM.

Myrice abstergentis est ac incidentis facultatis, absq; perspicua desiccatione: ha-
bet uerò etiam adstrictionē nonnullam. Cæterum fructus & cortex non paucam
fortita est adstrictionē, adeò ut gallæ omphacitidi seu immaturæ proxima sint, nisi
quod acerbitas euidens est in galla, sed Myricæ fructui temperatura inest inæqua-
lis: immista est enim naturæ eius multa partium tenuitas, atque uis abstergendi,
quod sanè gallæ haud inest. Porro Myricæ combustæ cinis admodum desiccato-
riæ facultatis est, plurimam abstergendi facultatem habens, pauxillam adstrin-
gendi.

VIRE.

EX DIOSCORIDE.

Fructu uice gallæ in oris oculorumq; medicaminibus utuntur, Cruentis sputis in
potu

TAMARIX

Tamarisk.

C potu, coeliacis, foeminarum fluxionibus, morbo regio, & phalangiorum moribus prodest. Oedemata illitus reprimat. Cortex eadem quae fructus potest. Decoctum fo-
 liorum cum uino potum, lienem minuit. Ad dolorem dentium in collutionibus sa-
 lutare est, & mulierum fluxionibus in defensionibus. Aptè his in quibus pediculi
 & lentes abundant circumfunditur. Cinis lignorum eius appositus profluuium ex
 utero supprimit. E trunco eius nonnulli potorios calices fabricant, quibus in lieno-
 sis pro poculo utuntur, quò datus in ijs potus proficiat.

*Calices potorios
ex trunco ta-
maricis.*

EX GALENO.

Myrice prodest admodum lieni indurato, decoctis cum aceto aut uino radicibus,
 siue folijs, siue extremis ramulis. Sanat uerò etiam dentium dolores.

EX PLINIO.

Lenæus sanari ea carcinomata in uino decocta tritaque cum melle dicit. Ad lienem
 præcipua est, si succus eius expressus in uino bibatur. Adeoque mirabilem eius anti-
 pathiam contra solum hoc uiscerum faciunt, ut affirmant, si ex ea alueis factis bibant
 fues, sine liene inueniri. Et ideo homini quoque splenetico cibum potumque dant in
 uasis ex ea factis. Lignum & flos & folia & cortex in eisdem usus adhibent, quan-
 quam remissiora. Datur sanguinem reijcientibus cortex tritus, & contra profluuium
 foeminarum, coeliacis quoque. Idem tusus impositusque collectiones omnes inhibet.
 Folijs exprimitur succus. Ad hæc eadem & in uino decoquuntur: ipsa uerò adiecto
 melle gangrenis illinuntur. Decoctum eorum in uino potum, uel impositum cum
 rosaceo & cera sedat. Sic & epinyctidas sanant. Ad dentium dolorem auriumque, de-
 coctum eorum salutare est. Radix ad eadem, similiter & folia. Hæc amplius ad ea
 quae serpunt imponuntur cum polenta. Semen drachmæ pondere aduersus pha-
 langia & araneos bibitur. Cum altitium uerò pingui furunculis imponitur. Efficax
 & contra serpentium ictus, præterquam aspidum. Necnon morbo regio, phthiria.
 si, lenticulisque decoctum infusum prodest, abundantiamque mulierum sistit. Cinis ar-
 boris ad omnia eadem prodest.

DE MEONE RHOEADE CAP. CXCIII.

NOMINA.

Papauer rubeum.

*Rhoeas unde di-
ctum.*

Ἡ κων ροιὰς Græcis, Papauer rhoeas, hoc est, fluidum aut erraticum
 Latinis, Papauer rubeum officinis & herbarijs, Germanis à strepitu
 quem ludentes pueri harum folijs concavo pugno impositis, altera pal-
 ma incussa ædunt, Klapperrosen/ quasi dicas crepitaculares rosas, &
 Glitschen/ & wild Maen/ ac Kornrosen appellant. Rhoeas autem à flore, qui ei
 protinus decidit, dictum est.

FORMA.

Folia Erucæ, aut Cichorio similia, & incisa habet, longiora tamen & aspera. Cau-
 tem† lanuginosum, rectum, asperum, cubitalem. Florem puniceum, & aliquando
 candidum, similem syluestris Anemones flori. Caput oblongum, minus tamen
 quam Anemones. Semen rufum. Radicem oblongam, subalbam, minoris digiti
 crassitudine, amaram. Ex qua deliniatione omnibus perspicuum fit, herbam quam
 Papauer rubeum hodie uulgò nominant, esse Rhœadā, quod sit folio Erucæ, laci-
 niato, scabro, & longiore: caule lanuginoso, recto, aspero, cubitali: flore syluestris
 Anemones puniceo, nonnunquam albo, oblongo capite: semine rufo, radice longa,
 subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Errant itaque qui Anemonem
 esse arbitrantur, quod folia eius, quæ Coriandri sunt, euidentissimè reclamant.
 Nos Rhœadis utriusque picturas damus. Vnius, atque adeo primi, quod Erucæ
 folia habet, alterius quod Cichorij.

*Papauer rubeum
non est Anemone.*

LOCVS.

515

PAPAVER ER
RATICVM PRIMVM.

Klappersen.

PAPAVER ERRATI
GVM ALTERVM.

Kornrosen.

LOCVS.

Nascitur in aruis & segetibus passim.

TEMPVS.

Vere & æstate dum frumenta messem appetunt, floret: quo etiam tempore decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, ut alia genera Papaueris.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Huius Papaueris quinque sexue capita cum tribus vini cyathis decocta donec ad duas reducantur, potui dabis quibus somnum accersere uolueris. Semen acetabuli mensura cum aqua multa potum, aluum leniter emollit. Ad idem præstandum mellitis & dulciarijs immiscetur. Folia cum calycibus illita inflammationes sanant. Eorundem perfusione & fotu somnus allicitur.

EX GALENO.

Papauer quoddam Rhoeas nuncupatur, quod scilicet celeriter flos eius defluat. Huius semen ualidius refrigerat, ita ut nequaquam eo quis innoxie solo uti possit, uel uti fatiui mellis admiscens. Admodum uero ita sumptum somnum conciliat. Sed & pusillum eius inspergunt ijs quæ ex melle conficiuntur bellarijs, placentis & panibus.

EX PLINIO.

Aluum exinaniunt capita quinque decocta in uini tribus heminis: pota somnum faciunt.

EX RECENTIORIBVS.

Sacro igni medetur. Mulierum menstrua profluua compescit. Sanguinem e naribus fluentem iecori impositum sistit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem faucium sanat. Pudendorum tumores detumescere facit. Temporibus illitum, phreneticis somnum conciliat. Calidos oculorum dolores linteo impositum mitigat. Vnderursus omnibus liquet, Papauer hoc rubrum non esse Anemonem, quod scilicet hæc ipsa contrarias plane facultates obtineat.

DE MECONE SATIVO CAP. CXCV.

NOMINA.

MΗΚΩΝ *μηκων* græcè, Papauer satium latinè dicitur. Officinæ antiquum nomen retinuerunt. Germanicè *Wagfomen* oder *Wân* uocatur. Dictum autem Græcis *μηκων* à *μηνονειν*, hoc est, non ministrando, quod suis fungi munij uescentes non patiantur. *Meccon quare ap-
pellatur.*

GENERA.

Satiui Papaueris duplex genus, album uidelicet, cuius flos & semen candidum: & nigrum, quod semine nigro constat. Nos utrunque genus una pictura complexi sumus.

FORMA.

Folij constat longis, per ambitum ferratis, nulloque pediculo cauli adherentibus: floribus uel candidis, uel ex candido leniter purpureis: capitibus oblongis, in quibus semen atrum uel candidum.

LOCVS.

Passim in hortis satum prouenit.

TEMPVS.

Æstate floret, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, sicut omnia alia Papaueris genera, in quarto ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Comunis ipsis refrigerandi uis est: proinde folia & capita in aqua decocta fotu
x somnum

PAP AVER
SATIVUM.

Opiumpflanze.

A somnum accersunt. Bibitur & decoctum contra uigilias. Capita trita & cum polenta cataplasmatibus mixta, ignibus sacris & inflammationibus profunt. Oportet autem uiridia ipsa tundere, & in pastillos conformare, siccatosque reponere ac uti. Capita per se etiam ad dimidias in aqua decocta, dein iterum cum melle dum humor densetur crassescatque decocta, eclegma medicamentum efficiunt, dolorē mitigans in tussi, fluxionibus arteriarum & coeliacis affectionibus. Efficacius redditur adiecto Hypocistidis succo & Acacia. Papaueris nigri semen tritum cum uino bibitur contra fluxiones alui & foeminarum profluvia. In peruigilijs fronti temporibusque cum aqua illinitur. Eiusdem liquor plus refrigerat, inspissat, siccatur. Erui quantitate sumptus dolorem leuat, somnum conciliat & concoquit. Tussi atque coeliacis affectibus auxiliatur. Maiori autem copia haustus nocet, lethargicos efficiens, & interimit. Ad dolores capitis cum rosaceo perfusus facit. Aures dolentibus cum amygdalino, myrrha & croco instillatur. In oculorum inflammationibus cum tosto ouiluteo & croco. Igni sacro & uulneribus cum aceto, podagris cum lacte mulieris & croco sedi pro balano subditus, somnum allicit.

EX GALENO.

Satiui Papaueris semen panibus utiliter ceu dulciarium inspergitur, non secus ac Sesamum. Candidius nigriore praestat, uimque refrigerandi habet, ideoque somnificum est. Si uero liberalius sumatur, soporem etiam inducet, aegreque concoquetur. Tussim praeterea ex thorace & pulmone compescit. Confert aduersus tenues ex capite destillationes. Corpori nullum notatu dignum exhibet nutrimentum.

EX PLINIO.

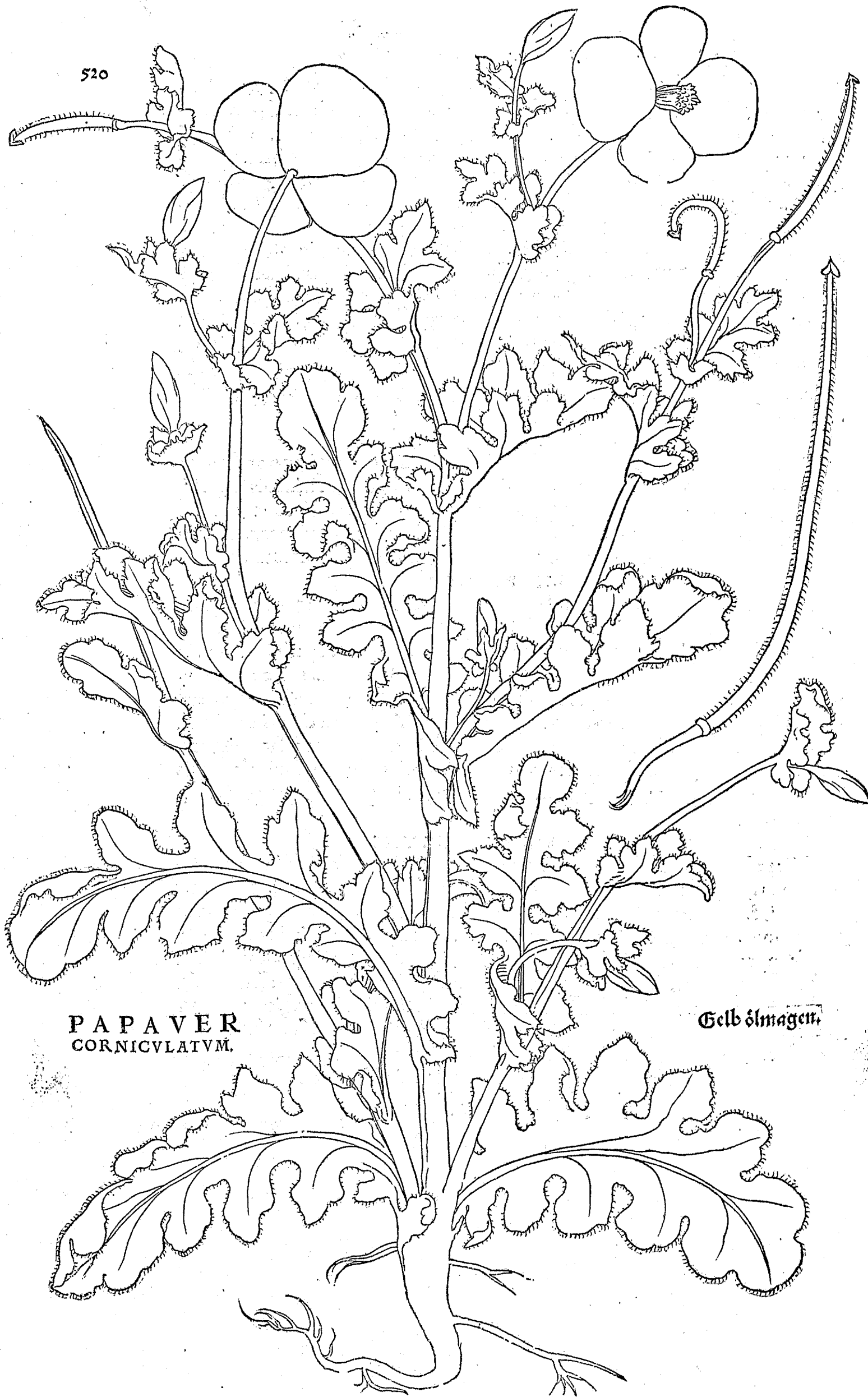
B Candidi semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos edebatur. Calyx ipse teritur & bibitur somni causa. Semen elephantis medetur. E nigro Papauere lacteus succus scapo inciso exprimitur, qui densatur, & in pastillos tritus in umbra siccatur, non ut soporifera modo, uerum si copiosior hauriatur, etiam mortifera per somnum; opion uocant. Semine eius trito in pastillos, e lacte utuntur ad somnum. Item ad capitis dolores cum rosaceo. Cum his aurium dolori instillatur. Podagris illinitur cum lacte mulierum. Sic & folijs ipsis utuntur ad sacros ignes. Item uulnera cum aceto. Ego tamen damnauerim collyrijs addi, multoque magis quas uocant leixipyretas, quasque pepticas & coelicas. Nigrum tamen coeliacis in uino datur.

EX SYMEONE SETHI.

Melius est album quam nigrum. Somnificam uim habet, & difficilis est concoctionis, parumque nutrit. Si autem cum melle edatur, semini genitali adijcit. Prodest & thoraci, & asperae arteriae, actussi. Ventrem sistit, etsi quidam falso putauerunt ipsum mouere, cum contrariam habeat uim. Laedit caput, si copiosius sumatur, idemque aggrauat. Sunt qui ipsum conterunt, & uigilantium fronti imponunt, in hoc ut somnum conciliet. Caeterum nigrum Papauer frigidius est, & magis somniferum, adeo ut si quis eo immodice utatur, somno profundo similiter lethargicis capiatur.

Cum rosaceo impositum capiti, eiusdem dolores a calore ortos sanat. Dicitur etiam quod illitum cum lacte muliebri & croco, podagricos iuuat. Huius lachryma uenenum est. Nigri autem

succus est uocatum opium.

PAP AVER
CORNICVLATVM.

Gelb ölmagen.

DE MECONE CERATITE. CAP. CXCVI. 521

NOMINA.

MΗΚΩΝ *κωπαρίτης* Græcis, Papauer corniculatum Latinis, officinis Papa. *Papauer cornu*
uer cornutum, Germanis Gelb ōlmagen appellatur. Corniculatum à *nutum.*
fructu, quem producit, cornu modo inflexo nominatum est.

FORMA.

Folia habet candida, hirsuta, Verbasco similia, per ambitū Papaueris syluestris modo serrata: caulem etiam similem, florem luteum pallidūmue, fructum paruum ut cornu inflexum, scenigræci corniculo similem, unde & nomen inuenit. Semen pusillum, nigrum quale Papaueris. Radicem in superficie terræ herentem, nigram, crassam.

LOCVS.

Dioscorides in maritimis & asperis locis prouenire ait. In Germania tamen nostra non nisi satum fuerit nascitur.

TEMPVS.

Iunio floret mense. Semen autem circa messes legitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum esse, facultates eius, & in gustu nitrositas, satis ostendunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix ad dimidias cocta in aqua & pota, ischiadas, & iecinoris affectus sanare potest. His etiam qui crassas & araneosas faciunt urinas prodest. Semē acetabuli mensura cum aqua mulsa potum, aluum leniter purgat. Folia præterea floresq; cum oleo illita crustas emarginant. Eadem inuncta iumentorum argema ac nubeculas emendant.

EX GALENO.

B Papauer corniculatū nominatum quidem est à fructu leuem inuersionē habente, ueluti & scenum græcū, ut bouis cornu simile esse uideatur. Vim habet incidendi & abstergendi. Proinde radix herbæ in aqua decocta ad dimidium, iecinoris affectus adiuuat. Folia & flores, sordida admodum & maligna ulcera iuuant. Sed ab his abstinere oportet ulceribus iam purgatis: adeo enim abstergere ualent, ut & puræ quoque carnis nonnihil eliquent. Hoc facultatum robore non sordes duntaxat, sed & crustam ulceribus detrahit.

EX PLINIO.

Semen aluum purgat dimidio acetabulo in mulso. Folia trita cum oleo, argemas iumentorū sanant. Radix acetabuli mensura cocta in duobus sextarijs ad dimidias, datur ad lumborum uitia & iecinoris. Carbunculis medentur ex melle folia.

DE MORO. CAP. CXCVII.

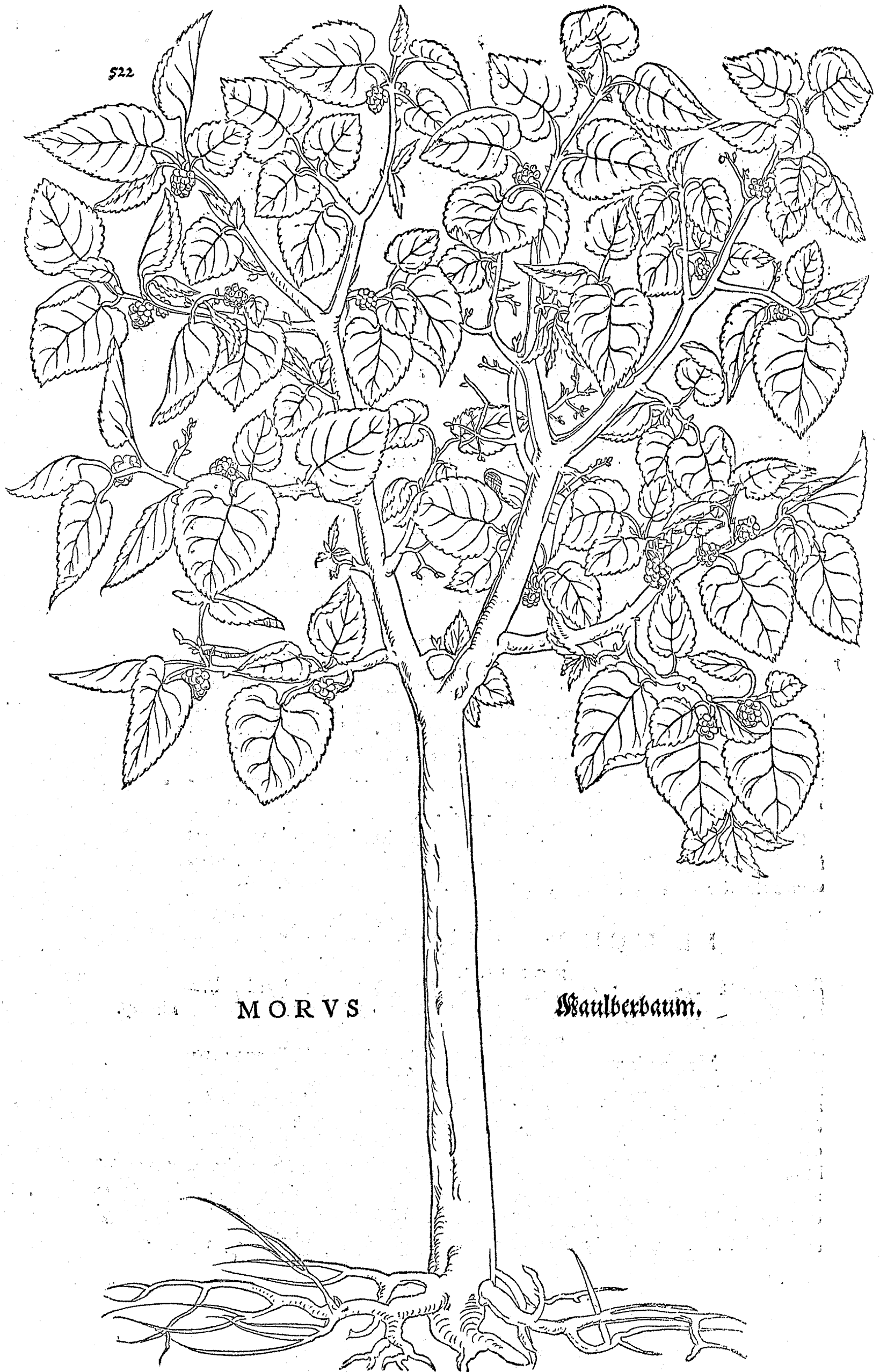
NOMINA.

MΟΡΕΑ, *ἡ σινδωνία* Græcis, Morus Latinis, officinis & uulgaribus herbarijs Morus celsi, Germanis Maulberbaum appellatur. *Morus celsi.*

FORMA.

Morus arbor notior est quàm ut describi desideret. Folia autem rotunda ferè habet, nisi quod in summo sint acuminata, in extremitatib. serrata, & ad Menthæ hortensis primi & secundi generis folia accedentia. Flores lanugineos, fructum statim ab ortu candidum, cum pubescit rubrum, ubi maturuit atrum. Non est certè silentio transeundum, quod Mori folijs quadraginta ferè diebus à Vergiliarum exortu usq; ad solstitiū pasti uermiculi, qui *σινδων* Græcis, Latinis bombyces ac Seres nominantur, sericeū uellus, quo turget uterus, pedibus explicantes faciunt: nulla enim in re alia natura sagacior deprehendit, nec ars aliquid ab ijs accipisse uidebitur, in quo ingeniosius laborauerit, si tam multas dum id uellus perficitur na-

Seres uermiculi unde nutriantur, & eorundem miranda metamorphosis.

MORVS

Maulberbaum.

Atur naturæ mutationes, & artis dum ad uitæ usum disponitur labores æstimemus. Appetente siquidem uere oua, piscium ouis haud dissimilia, linteolo chartæue adhærescentia, quæ proximo autumnoproduxerunt, radijs solis exponuntur, aut calido in loco, hypocauſto nimirum, seruantur. Quo fit ut uermiculi excludantur exigui, qui mox Mori folijs nutriuntur, quoad grandiores facti fuerint: tum statim penulæ cuiq; chartaceæ, uel potius inuolucra conficiuntur, quibus inclusi mirabili naturæ opere lanitiõ sese inuoluunt, ac congesto glomeri se condentes; postquam suum nendi obierunt munus emoriuntur, adeo ut semestris tantum illis apud nos uita sit. Mortuis testacea subinde tunica inducitur, qua aliquot diebus obducti reuiuiscunt, ac ascitis sibi alis in uolucres papiliones degenerant, qui assidue inuicem insidentes coeuntescq; tandem relictis ouis milij forma & colore, quibus sua reuiuiscunt proles sequente anno renascitur, iterum moriuntur, atque adeo cum nullius præterea sint usus abijciuntur. Oua autem ad ueris usq; initia seruantur. Hanc mirificam metamorphosin quam non raro summa cum admiratione ac delectatione sum contemplatus, non potui non commemorare, quod studiosis uermiculorum istorum qui Mori folijs pascuntur natura prorsus perspecta esset.

LOCVS.

Nascitur in hortis quibusdam. Amat autem imprimis loca calida fabulosaq;. Gaudet folsione & stercore.

TEMPVS.

Novissima urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima *Morus sapientissima arbor.* arborum. Proinde cum hanc germinare uiderimus, frigus minimè timendum erit.

TEMPERAMENTVM.

BImmaturus Mori fructus ubi exaruerit admodum adstringit. Maturus autem mediocriter adstringit. Cortex radicis arboris amaritudinis cuiusdam & purgantis facultatis particeps est. Folia & germina quodammodo media temperie inter adstrictionem & purgatoriam facultatem sunt prædita.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Mori fructus aluum soluit. Facile corrumpitur. Stomacho inimicus est. Præstat hoc idem eius succus. Decoctus autem æreo uase, aut insolatus, magis adstringit. Admixto mellis exiguo, ad fluxiones, nomas & tonsillarum inflammationes facit. Augetur uis eius adiecto scissili alumine, galla, croco & myrrha, item tamaricis semine, iride & thure. Mora uerò immatura sicca tusaq;. Rhœis uice obsonijs miscetur, & coeliacos iuuat. Radicis cortex decoctus in aqua & potus aluum soluit. Latos uentris lumbricos expellit: is quoq; auxiliatur qui aconitum hauserunt. Folia trita & cum oleo illita, ambustis igne medentur. Decocta in aqua cœlesti cum uitis & nigræ fici folijs capillos tingunt. Succus foliorum cyathi mensura potus, phalangiorum moribus auxiliatur. Corticis & foliorum decocto colluuntur utiliter in dolore dentes. Colligitur per messem succus, circumfossa & secta radice arboris: inuenitur enim postmodum concretus, qui in dolore dentium utilis est. Tubercula discutit, & aluum purgat.

EX GALENO.

Mori fructus maturus uentrem quidem subducit: immaturus arefactus medicamentum fit satis cōstringens, adeo ut ad dysenterias & coeliacos affectus, aliosq; omnes qui ex fluxionum sunt genere efficax sit. Contunditur autem & obsonijs miscetur, ueluti Rhœis fructus: aut si cui ita uideatur, ex aqua aut uino bibitur. Porro quod maturorum succus ad stomatica medicamenta sit utilis, propter eam uidelicet quæ inest illi adstrictionem, neminem latet. Præterea ad alia complura particularia, quæ mediocrem poscunt adstrictionem, competit. At immatura præter acerbitatē aciditatem etiam participant. Tota quoq; arbor in omnibus suis partibus mistam aliquam obtinere facultatem ex cōstringente & purgante compositam uidetur. Attamen in radicis cortice purgatoria cum quadam amaritudine exuperat, adeo ut & latum

C lumbricum interficiat. In alijs autem partibus constringens uincit. In folijs tamen & germinibus media quodammodo cōprimētis & subducentis facultas est. Cæterum Mora ubi in uentriculum purum, & prima fuerint ingesta, citissimè per intestina transeunt, & alijs cibis suo ueluti ductu uiam struunt. Verum secundo loco assumpta, aut prauum in uentre humorē inuenientia, celerrimè alijs unà cum cibis corrumpunt, extraneā quandam atq; inexplicabilem corruptelam inducentia similiter Cucurbitis. Tamen si enim fugacibus hæc omnia sint esculentis innocentiora, corruptione tamen nisi uelociter deorsum concedant, non secus ac Pepones, uitiantur. Porro quando uentriculi os squalidum calidumq; erit, tum sicut peponibus, ita & Moris utendum. Tale namq; iecur etiam tunc esse necesse est. Immatura Mora ab arbore decerpta, siccataq; in hyemem reponunt, ut sibi medicamē ex ijs parent, utile ad dysenteriam, aluiq; diuturnum fluorem persanandū. Quod quidem facile descendant fortè eis usuuenit sola substantiæ humiditate & lubricitate, fortè etiam admistione acrioris facultatis, quæ stimulanḡ ad excretionem aluo sit satis. Nam adstringens qualitas adeò nihil ad deiectionem opitulatur, ut etiam reprimere stipareq; sit nata. Proinde Moris exiguan quandam eius facultatis portiunculam inesse cōjicio, cuius permagna in purgantibus medicamentis habetur: quæ facit non solum ut facile deſciantur, uerum etiā ut diutius morata in uentre corrumpantur. Quod si corruptionem effugiant, omnino quidem humectant, sed non planè refrigerant, nisi frigida accipiantur. Parcissimè corpus alunt, similiter ut Pepones, haud tamen uomitum cient, nec stomacho ut illi aduersantur.

DE MYRRHIDE · CAP. CXCVIII.

D

NOMINA.

Cicutaria.

Error de duplici
Cicuta.

ΥΠΡΙΣ *ἡ μυρρὶς* Græcis, Myrrhis Latinis, uulgaribus herbarijs Cicutaria, quod scilicet caule & folijs Cicutæ simillima sit. Hac similitudine quidam decepti, ueram esse Cicutam putauerunt, cum tamen ab ea, uiribus potissimū, diuersissima sit. Germanis Wilderkorffel appellatur.

FORMA.

Cicutæ caule & folijs similis est, radicem obtinet longam, teneram, rotundam, odoratam, in cibo non insuauem. Hæc tota Dioscoridis deliniatio, nulla prorsus reclamante nota, herbæ cuius effigiem damus pictam suffragatur. Siquidem caule striato, folijs & flore Cicutæ simillima est, adeò ut eam nonnulli à Cicutâ discernere nesciant. Radicem etiam habet longam, teneram, rotundam, cibo iucundam & odoratam.

LOCVS.

Pasim in hortis & pratis nonnullis prouenit.

TEMPVS.

Maior mense loca in quibus nascitur huius floribus quasi candicant.

TEMPERAMENTVM.

Ex secundo est ordine excalfacientium, adiuncta partium tenuitate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Phalangiorū morsibus radix Myrrhidis succurrit cum uino pota. Menses purgat & secundas educit. Cocta in sorbitione tabidis utiliter datur. Ferunt præterea aliqui eam bis tēue die potam ex uino in pestilentialibus constitutionibus, à morbo seruare incolumes.

EX-GALENO.

Radix eius menses mouet, quæq; in thorace & pulmone sunt expurgat.

EX PLINIO.

Cit mēstrua & partus cum uino. Aiunt quoque eandem potam in pestilentia salutarem

MYRRHIS

Wildfo:ffel.

- C salutare esse. Subuenit & phthificis in sorbitione. Auiditatem cibi facit. Phalangiorum morsus restringit. Vlcera quoque in facie aut capite succus eius in aqua triduo macerata sanat.

DE MELILOTO CAP. CXCI.

NOMINA.

Sertula cur
dicta.
Corona regia.

ΕΛΙΛΩΤΟΣ Græcis, Melilotus, Sertula campana, & Corona regia Latinis dicitur. Meliloti nomen officinæ retinuerunt. Sertulam uero dixerunt, quod flos eius coronamentis dicatus sit, & quia ex ea antiquitus coronæ & ferta factitata sint, Coronam autem regiam, quoniam luteis floribus supernè coronetur.

GENERA.

- Vulgaris Melilotus. Tria Meliloti hodie faciunt genera. Primum uulgarè, statim à radice fruticosam, cubitalem, folio fœnigræci minuto ac lentè fimbriato, flosculo luteo, odoris suauis, tereti per ramos diffuso semine. Hoc quanquam tertio generi, quod nos uerum esse putamus, folijs & floribus simile sit, tamen cum nullam gustu præ se ferat adstrictionē, quam summè requirunt Dioscorides, Galenus & alij ueteres medici, & præter amaritudinē haud exiguam acrimoniā habeat, sit ut inter Melilotos, meo quidem iudicio, rectè cōnumerari non possit. Hinc est quod nos infra, hanc alio nomine dignati sumus, Saxifragamque luteam appellauerimus. Alterum aspectu cano, Croci flore, folijs Trifolij, minutissimis, ut paulò post fusius dicemus. Hoc sanè genus nos Melilotum germanicū uocauimus, quod illa, & non prior, in Germania nostra pro uera Meliloto sit usurpanda, ob adstrictionem illam manifestam quam gustu præfert. Accedunt folia quæ pinguiā sunt, & flores Croci colorē referentes, quos Dioscorides requirit. Sententiā nostram confirmat antiquus manuscriptus herbarius, qui hanc pro Meliloto pingit. Neque obstat quod hæc herba non admodum odorata sit; fatemur enim non esse laudatissimam Melilotum, sed eam quam Germania nostra profert. Nam quum Plinio lib. xxi. cap. xi. teste, Melilotus ubique nascatur, suam quæuis habeat ferè regio necesse est. Nihil igitur mirum si huic herbæ non adsint singulæ notæ, quas illi ueteres Græci & Latini attribuunt. Satis autem est ei mistam quandam, nempe adstringentē & digerentem inesse facultatem, haud secus quàm optimæ. Germani hanc herbā nominant Unser fräwen schüchlin/ uel wilden Klee. Tertium genus nos optimam & legitimam esse arbitramur Melilotū, quam nos maioris discriminis causa Italicam nuncupauimus, quod mos sit patrius Germaniæ nostræ, omnia ferè peregrina uocare Italica. Germanicè itaque haud ineptè welscher SteinKlee nominabitur.
- Germanica Melilotus.
- Italica Melilotus.

FORMA.

- Melilotus Germanica. Vulgaris Meliloti descriptionē inuenies suo loco. Germanica, herba est humilis, palmi altitudine, folio pratensis Trifolij, pingui & cano, flore pisi, minore tamē, luteo, semine in siliquis, radice rufa. Italica, quam ē Campania allatam in Germaniam arbitror, caulem habet subrufum, rotundū, folium fœnigræci, in ambitu serratum, flore luteo, odorato, semine in siliqua lunata, ut pictura luculenter ostendit. Tota etiam herba odorata est, ut hinc etiam conijcere liceat ueram esse Melilotum.
- Italica.

LOCVS.

Germanica passim in pratis Germaniæ, montosis potissimum, nascitur. Italica in Germania, nisi sata fuerit, non prouenit. In Campania uero circa Nolam, Dioscoride teste, copiose nascitur.

TEMPVS.

Floret ferè per integram æstatem utrunque genus, Siliquas tamen in fine Iulij & Augusto mense proferunt.

TEMPE

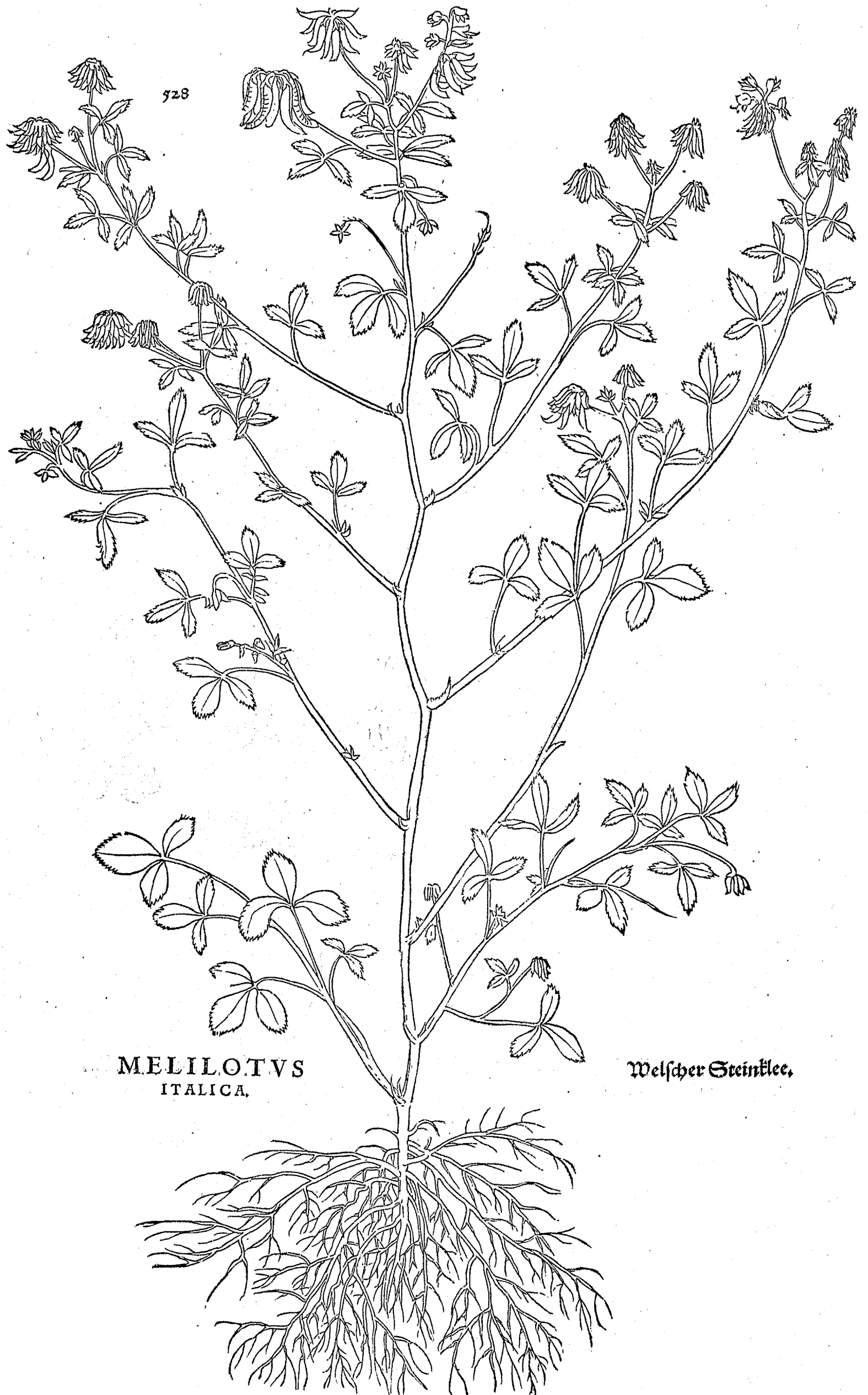

MELILOTVS
GERMANICA,

Unser frauen schüchlin.

MELILOTUS
ITALICA.

Welscher Steintlee.

TEMPERAMENTVM.

A Mixta est facultatis: habet enim quiddam adstringens, sed & discutit & maturat: copiosior enim in ea est substantia calida quam frigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Melilotus adstringendi facultatē obtinet. Mollit omnes inflammationes, præcipue autem oculorū, uteri, sedis & testium in passo decocta & illita. Aliquando autē addito oui luteo affato, aut scenigræci farina, aut lini semine, aut polline molario, aut capitulis Papaueris, aut Intybo. Recentes meliceridas per se cum aqua, & achoras cum creta Chia & uino aut galla illita sanat. Stomachi dolorē cum uino cocta, & cruda cum antedictis leuat. Aurium etiā dolores crudæ expressus succus, & cum passo instillatus sedat. Capitis dolorem lenit, cum aceto & rosaceo inspersa.

EX PLINIO.

Melilotos oculis medetur cum lacte, cut cum lini semine. Maxillarū quoque dolores lenit, & capitis cum rosaceo: item aurium ē passo, quæque in manibus intumescunt uel erumpunt. Stomachi dolores in uino decocta, uel cruda tritaque. Idem effectus est ad uulvas. Testes uerò & sedem prociduum, quæque ibi sunt uitia, recens ex aqua decocta, uel ex passo. Adiecto rosaceo illinuntur ad carcinomata. Deferuescit in uino dulci, Peculiariter & contra meliceridas efficax.

DE MANDRAGORA CAP. CC.

NOMINA.

B **M**ΑΝΔΡΑΓΟΡΑ, ἡ νύκτα Græcis, ἀνθρωπομορφος Pythagoræ, Latinis canina aut terrestris mālus, officinis Mandragora, Germanis Alraun dicitur. Qui Circeam uocarunt, nomen illi à Circe fecerunt, quoniam creditur radix eius ad amatoria conducere. Pythagoras haud dubie ab humana forma, quam radix eius referre uidetur, Anthropomorphon appellauit. Hinc sumpta occasione, agyrtæ & impostores illi circūforanei radices humana effigie insignitas circunferunt, quas Mandragoras esse testantur, cum tamen constet eas esse fictitias, & manu factas ex cannarum radicibus humana specie sculptis, postea plantatis. Nascuntur autem subinde radiculæ paruæ, quæ repræsentant capillos, barbam, pectinis pilos, & ex terra eum acquirunt colorem, ut radices esse appareant. Sunt & alia multa quæ nebulones illi fabulantur ut pecuniam ab imperitis extorqueant, quæ commemorare in præsentia nihil attinet. Terrestrum mālum Romanī dixerunt, quod mālā proferat, nec in altum ut reliquæ arbores surgat.

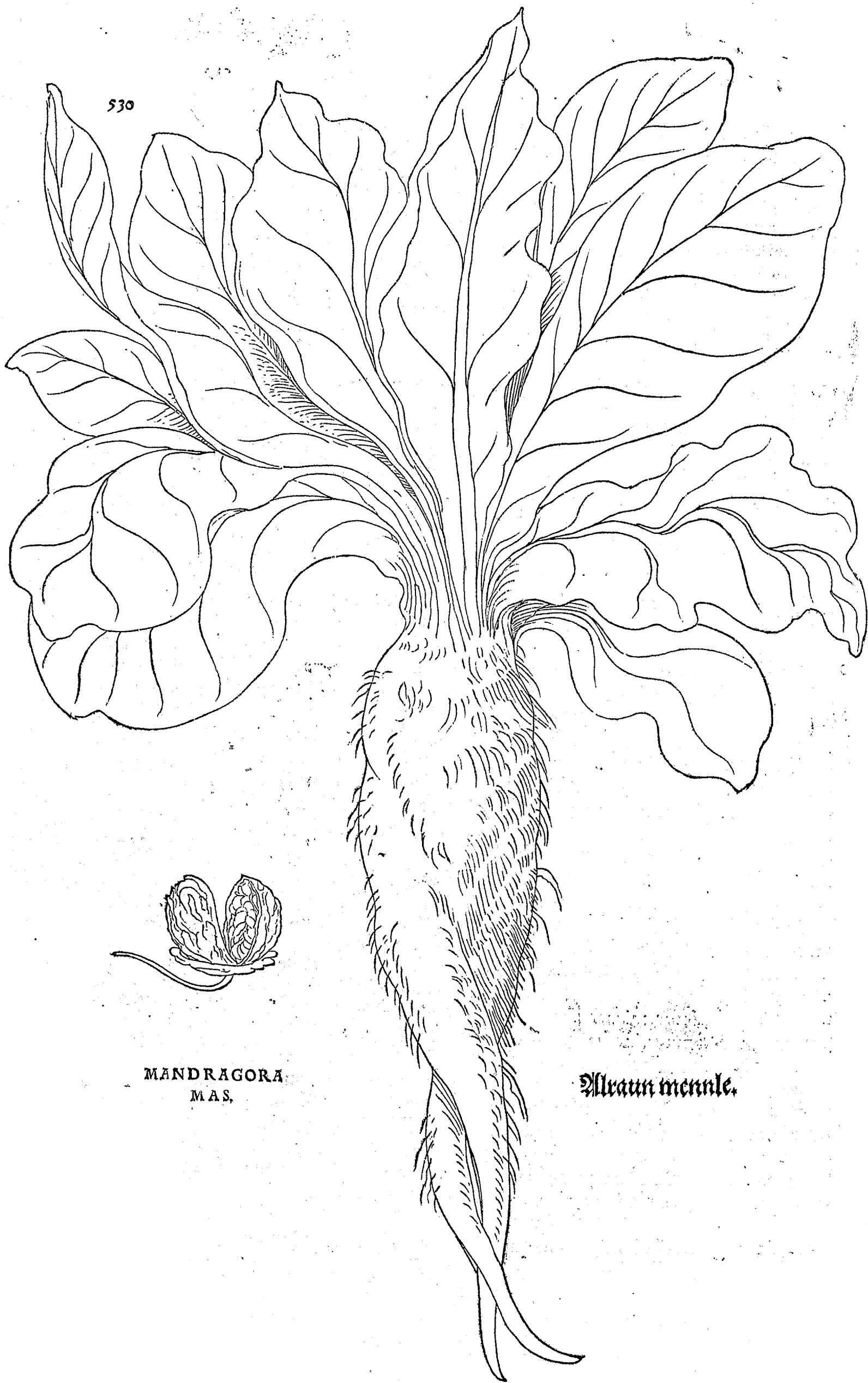
GENERA.

Duo Dioscoridi & Plinio Mandragoræ sunt genera. Mas candida est, *μασείον* Mas. Græci uocant. Huius hic effigie, citra tamen poma, quæ habere non potuimus, damus. Fœmina nigra, Græcis *βερδανίας* à similitudine foliorum appellata. Theophrastus tamen lib. vi. de historia plantarū, cap. ij. tertium quoddam genus Mandragoræ constituere uidetur, cuius fructus sit *μελας, καὶ γαργάδης, καὶ οὐνόδης τῶ χυμῷ*, hoc est, niger, acinosus, & sapore uinosus. Et nisi hoc genus à priorib. diuersum esse statuas, discrepare inter se non leuiter Theophrastū & Dioscoridē necesse est fatearis. Nam Dioscorides palam asserit poma priorum duorū generum uitellis ouorū esse similia, & pallida: contra Theophrastus nigra, acinosa, ut diximus, & sapore uinosa esse tradit. Accedit quod idem Theophrastus eodē loco Mandragoræ caulem tribuat, perinde atque Plinius, quem Dioscorides penitus aufert: ut hoc nomine necesse sit hæc omnia ad tertium hoc genus Mandragoræ referre, quod nos tamen infra inter Solani genera recensebimus, ubi etiam eius picturam offendes.

FORMA.

Fœmina angustiorib. & minoribus quam Lactuca folijs est, grauiter odoratis & uirosis,

530

MANDRAGORA
MAS.

Alraun mennele.

A uirosis, per terram sparsis, iuxtaq; folia pomis uitellis oui similibus, pallidis, odoratis, in quibus semen quale pyri, radicibus magnis, binis ternisue, sibi inuicem implicitis, in superficie nigris, intus candidis & crassi corticis. Caulem uero non fert. Maris folia sunt magna, candida, lata, laeui ut Betæ, Mâla duplo maiora quam foeminae, croci colore, cum aliqua grauitate odorata, quæ comedentes pastores quandantenus soporantur. Radix supradictæ similis, maior tamen candidiorq;. Orbarat & hæc est caule.

LOCVS.

Prouenit in syluis & umbrosis locis. Nunc in hortis etiam plantatur.

TEMPERAMENTVM.

Mandragora uincentem habet facultatem refrigeratorem, adeo ut tertij sit ordinis refrigerantium. Veruntamen nonnihil etiam caloris inest, & in pomis humiditatis. Radicis cortex non tantum refrigerat, sed & desiccatur.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Succus colligitur e cortice recentis radicis tuso & praelis subiecto, quem insolat cum iam concreuerit, in fictili uase reponere oportet. Colligitur itidem e pomis succus, ignauior tamen. Delibratur radicis cortex, & traiectus lino ad usum suspenditur. Quidam Mandragoræ radices in uino ad tertias decoquunt, & traiectum per colum ius seruant, utentes cyathi unius mensura in peruigilijs, & doloribus, & in his quos sine doloris sensu secare aut urere uoluerint. Potus obolorum duorum pondere cum mulla aqua Mandragoræ liquor, pituitam, nigramq; bilem ueratri modo purgat. Verum maiore copia potus uitam adimit. Miscet medicamenti ocularibus, & ijs quæ dolores finiunt, pelsis quoq; emollientibus. Per se semioboli pondere appositus, menses & foetus trahit. Sedi pro balano subditus somnū facit. Radix ebur emollire fertur, si senis horis cum eo decocta sit, & in quam uoluerit aliquis formam fingi & formari facilem reddere. Folia recentia, oculorum & quas ulcera excitarunt inflammationibus cum polenta illita prosunt. Discutiunt eadem omnē durtiem, abscessus, strumas, tuberculaq; quinq; aut sex diebus leniter cōfricata. Stigmata sine ulceratione delent. Folia condita sale seruantur in eodem usus. Radix autē trita ex aceto ignibus sacris, & serpentium ictibus ex melle aut oleo medetur. Strumas atque tubercula ex aqua dissicit. Articulorum dolores cum polenta sedat. Conficitur citra coctionē uinū e cortice radicis. Ternæ minæ in uini dulcis metretā concipiuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui secari, aut uri debent, ut antē dictum est. Siquidē nullo tunc afficiuntur dolore, eo quod somno quodam pressi torpescant. Mâla olfactu, & comesta soporem afferunt. Potest idem & eorum succus. Nimiū tamen eorundem usus obmutescere facit. Semen mâlorum potum uterum purgat, appositumq; cum sulphure ignem non experto rubra foeminarum profluvia sistit. Colligitur ex radice liquor, ea scarificata multifariam, & eo quod erumpit, in cauum uas recepto. Est autem liquor succo efficacior. Sed non ferunt omnibus locis liquorem radices, idq; experientia ostendit.

EX GALENO.

Soporem conciliandi uim habent Mandragoræ poma. Radicis cortex ualentissimus est, reliquum quod intus est imbecillum existit.

EX PLINIO.

Succus fit & e mâlis & e caule, deciso cacumine, & radice punctis aperta aut decocta, utilis hæc uel surculo. Concisa quoque in orbiculos seruatur in uino. Succus non ubiq; inuenitur, sed ubi potest, circa uindemias quæritur. Odor grauis eius, sed radicis & mâli grauior. Mâla matura in sole siccantur. Succus ex ijs sole densatur; item radicis tulsæ, uel in uino nigro ad tertias decoctæ. Folia seruantur in murijs efficacius, alias recentium succus pestis est; sic quoque uires noxiæ. Grauedinem

C. afferunt etiam olfactu, quanquā mala in alijs terris mandantur, nimio tamē odore obmutescunt ignari. Potu quidem largiore etiam moriuntur. Vis somnifica pro uiribus bibentium. Media potio cyathi unius. Bibitur & contra serpentes, & ante sectiones punctionesq; ne sentiantur. Ob hæc satis est aliquibus somnū odore quæfisse. Bibitur & pro Elleboro duobus obolis in mulso. Ad strumas radix Mandragoræ ex aqua bibit. Articulis profunt folia cum polenta, uel radix recens tusa cum cucumere syluestri, uel decocta in aqua. Cum cerato apostemata & ulcera tetra, folia Mandragoræ recentia sanant. Radix uulnera cum melle aut oleo.

DE MALIS INSANIS. CAP. CCI.

NOMINA.

V. AE māla insana hodie appellantur, & à Neapolitanis Melanzana, ab alijs amoris poma, à Germanis uerò *Melanzan*/num ueteribus cognita fuerint asseuerare non aūsim. Non latet tamen Hermolaum in Collario suo in ea esse sententia, ut putet esse tertiā Mandragoræ speciem, quam Morion uocant. Quam tamen sententiam cur non probem, facit in primis Theophrastus, qui lib. vi. de historia stirpium cap. ij. eius fructum esse nigrum, acinosumq; scribit, qualia mala insana non sunt. Dein quod Morij fructus letalis sit, mala insana cur mala uerò insana minimè, ut paulò pòst dicemus. Mala autem insana dicta sunt, nō quod letalia sint, sed quod difficulter concoquantur. Amoris autem poma, quod propter elegantiam & pulchritudinem digna sint quæ amentur.

Māla insana non sunt tertia Mandragoræ species.

Māla insana cur dicta.

Amoris poma quare uocata.

GENERA.

Duo sunt malorum insanorum genera. Aliqua enim purpurea ferè tota, aliqua uerò lutea, aut candorem aliquem præ se ferentia. Primi generis poma germanicè *braun Melanzan*/alterius autem, *geel Melanzan* uocantur.

FORMA.

Mala insana in frutice nascuntur, qui Personatiam propèmodum caule & folijs refert. Differunt autem huius folia à Personatiæ, quod longiora, magisq; laciniata sint. Flores habet purpureos, speciosos, sex folijs è calatho stellatim radiatis, fructus oblongi mali forma & magnitudine, in quibus semen siliquaastro non dissimile. Radicem multis capillatam fibris luteamq;.

LOCVS.

In hortis apud nos seruntur, sed frequenter in fictilibus & pensilibus fenestrarū hortis. Et eodem cultu quo cucumeres & melones gaudent.

TEMPVS.

Floret Augusto & Septembre mensibus, ac subinde fructum profert.

TEMPERAMENTVM.

In his malis haud dubiè ut in cucumere esculento, aut fungo, frigida & humida temperies superat.

VIRES.

Nullum, quod sciam, in medicina usum habent. Eduntur autem à nonnullis ex oleo, sale & pipere fungorū modo cocta. Alij ubi paululum inferbuerunt igni, in orbiculos uel taleolas digerunt, & in acetarijs ex oleo, uel pipere & aceto comedunt. Salgamarij in muria acida seruant, cibo per hyemem & uerori grato, sed tamen qui ægrius concoquatur. Quid multa: delicatiorum & omnia degustare uolentium cibus est malum insanum. Quare qui sanitatis studio aliquo tenentur, ij statim nomine ipso territi, usum illorum euitabunt.

533.

MALA INSANA

Melantzan.

Y 3

C

NOMINA.

Nenuphar.

Nymphæa cur
dicta.

ΥΜΦΑΙΑ Græcis, Nymphæa Latinis, officinis Nenuphar bar-
bara uoce nominatur. Germanis Seeblüm / Wassermâhen.
Nymphæa autem nomen sibi uendicasse uidetur, quod aquosa
amet loca: uel, ut ex ueteribus aliqui fabulati sunt, à Nympha,
quæ zelotypia Herculis intabuit & mortua est, inq̃ palustrem
hanc plantam mutata.

GENERA.

Candida.

Lutea.

Duo eius genera. Vna enim à flore candido, Lilij simili, candida appellatur.
Germanicè weiß Seeblüm. Altera itidem à floribus, qui lutei sunt, lutea no-
minatur. Germanicè geel Seeblüm. Possent etiam radicibus discerni, cum prior
nigra, altera uerò candida cōstet, adeò ut hoc nomine prima candida, altera autem
nigra diceretur. Multò uerò consultius est à floribus, quàm radice discrimen sume-
re, quòd illi nunquam non oculis expositi sint, radices autem non nisi effossæ in-
tueri possint.

FORMA.

Prima, folia Ciborio similia habet, minora tamen & longiora, quadantenus su-
per aquam eminentia, aliqua tamen etiam sub aquis, plura ab una radice prodeun-
tia. Flos candidus, Lilio similis, in medio quod croceum sit obtinens. Hic cum de-
floruerit rotundus, & mōlo circumferentia, aut Papaueris capiti similis, colore niger
fit. In quo sanè semen clauditur nigrum, latum, densum, gustu glutinosum. Caulis
illi læuis, minimè crassus, niger, Ægyptiæ fabæ similis. Radix nigra, aspera, clauæ
per similis. Hæ singulæ notæ alteri Nenuphari uocato quadrant. Folio enim con-
spicitur orbiculato, læui, herbaceo, amplo, in stagnantibus aquis supernatante: flo-
re candido, Lilio simili, in medio croceum habente, & cum defloruerit capite Papa-
ueris, in quo semen latum, amarum, pingue. Caulis gracilis est & læuis. Radix ni-
gra & ampla, dulcis, nodosa, clauæ formam repræsentans: Altera folia antedictæ
similia habet, sed radicem albam & asperam: florem luteum, splendentem, rosæ si-
mitem. Quæ itidem notæ in uniuersum omnes alteri Nenuphari, quæ luteis est
floribus, respondent.

LOCVS.

Nascitur in paludibus & aquis stagnantibus.

TEMPVS.

Flores in fine Maij & Iunio mense colliguntur. Radices autem in autumnno ef-
fodiuntur.

TEMPERAMENTVM.

Nymphæa tum radix, tum semen refrigerandi & citrà morsum desiccandi uim
obtinet.

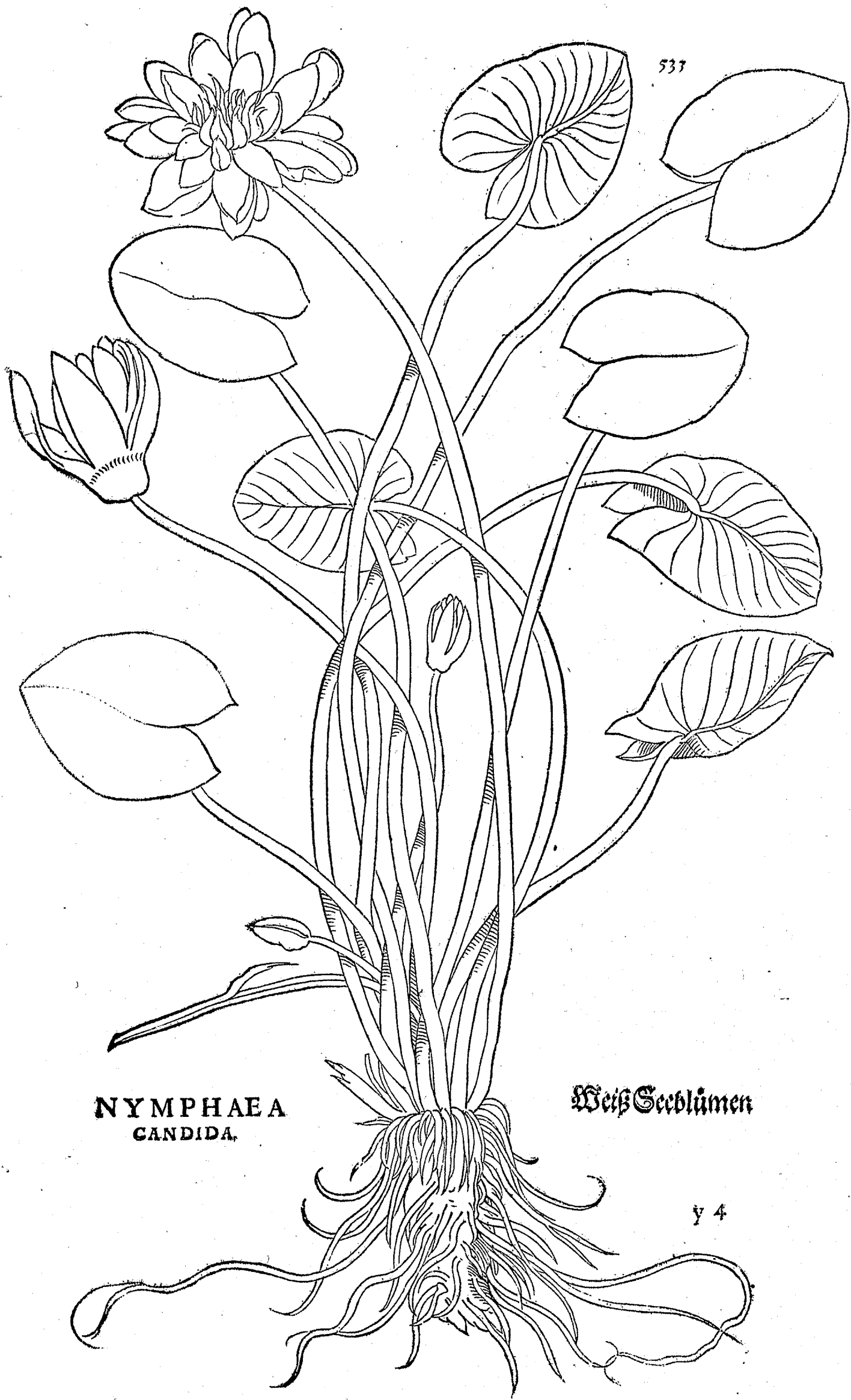
VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radix prioris sicca cum uino pota, coeliacis & dysentericis prodest. Lienem ab-
sumit. Stomachi uesicæq̃ doloribus illinitur. Alphos ex aqua exterit. Alopecias
cum pice imposita sanat. Eadem contra Veneris insomnia bibitur, siquidē ea com-
pescit. Paucis diebus, si quis continuò bibat, genitale infirmat. Idem semen potum
efficit. Alterius quæ lutea dicitur, radix & semen contra muliebria profluuiā ex ui-
no nigro bibuntur.

EX GALENO.

Nymphæa radix & semē, uentris profluuiā cohibent, semenq̃ genitale siue per so-
mnia, siue alio pacto immodicè profluens retinēt. Iuuāt dysentericos. Ceterū Nym-
phæa quæ candidā radicē habet, potentioris est facultatis, ut & muliebri profluuiō
medea-

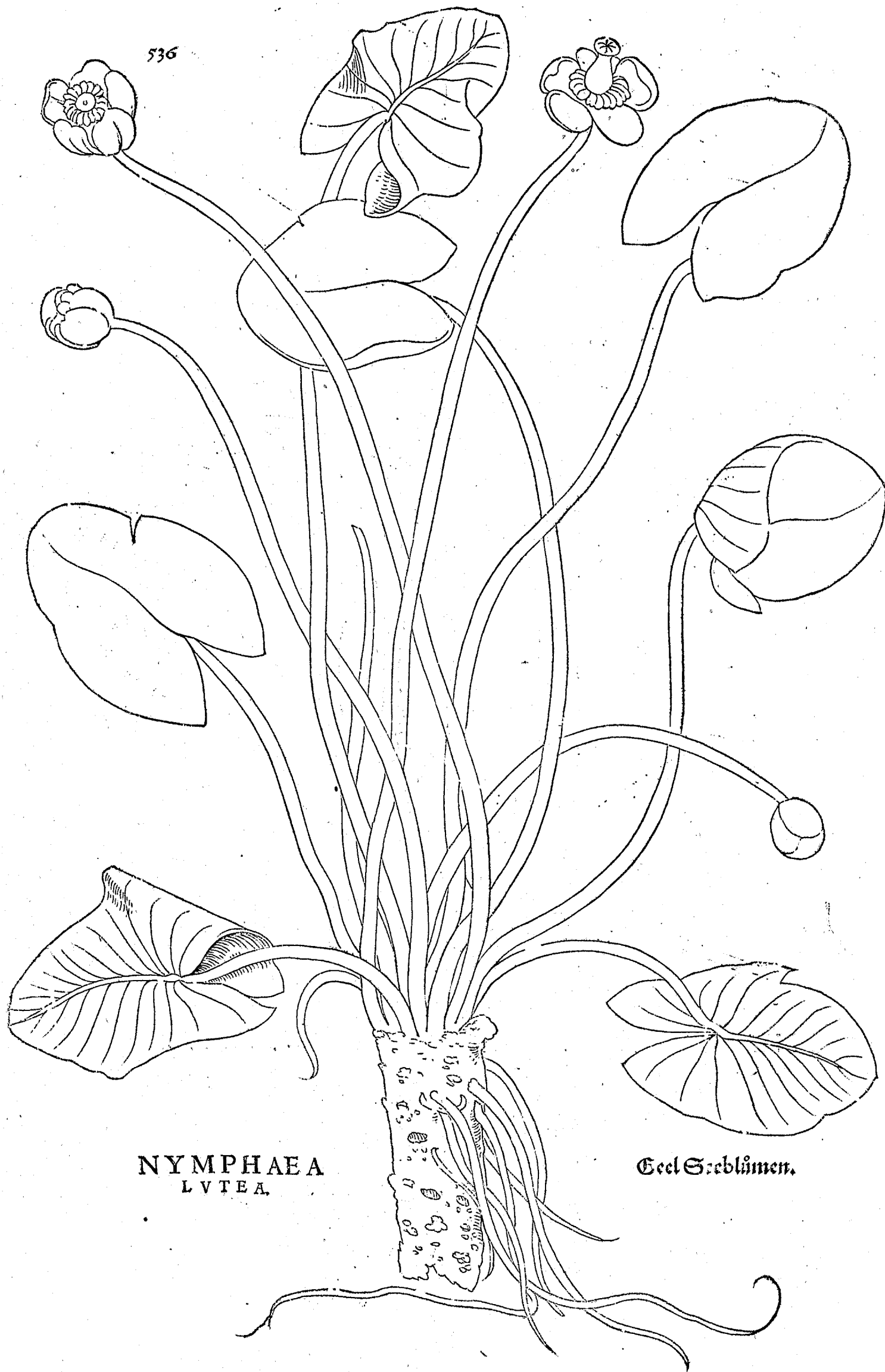
537

NYMPHAEA
CANDIDA.

Weiß Seebäumen

y 4

536

NYMPHAEA
LUTEA.

Gelbblümen.

Amedeatur. Verum & hæc, & ea quoque quæ atram habet radicem, ex uino nigro austero bibitur. Porro nonnullam etiam abstergerendi uim obtinent, ita ut alphas & alopecias sanent. Ad alphas uerò macerantur aqua, ad alopecias pice liquida. Sed ad hæc aptior est ea cuius radix nigra est, sicut ad alia, cuius alba.

EX THEOPHRASTO.

Nymphæa trita plagæ imposita sanguinem sistere traditur. Vtilis & ad difficultates intestinorum pota.

EX PLINIO.

Venerem in totum adimit Nymphæa, semel in quadraginta dies pota. Insomnia quoque Veneris à ieiuno pota, & in cibo sumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhibet nō solum Venerem, sed effluentiam genituræ; ob id corpus alere, uocemq; dicitur. Semen cum uino potum dysentericis auxilio est. Tenesmo radix eiusdem ex uino bibitur. In uino quoque pota lienem consumit. Dolores uesicæ sedat ex uino. Manantia sanat ulcera. Maculas omnes emendat. Trita plagis imponitur. Viceribus, priuatim ijs quæ calceamento facta sunt, prodest arida infricata.

DE NAPHY CAP. CCIII.

NOMINA.

NAPHY, ἡ σινάπι græcè, Sinapis & Sinapi latine uocatur. Officinæ nomen retinuerunt. Perperā tamen faciunt, quod altero genere pro Eruca, quam suo loco depinximus, utunt. Germanicè sam oder Gartensenff nominatur. Sinapis autem nomen è Græcia uenit in Latium, censetq; dictum Athenæus lib. ix. Dypnosoph. Sinapi, ὅτι σινετα τὸς ὠπας γὰρ τὴν ὀσμὴν, hoc est, quod olfa-
Bctum luminibus officiat. Pleraq; Græcia Napy nominat quasi Naphy, ut idem eodem in loco interpretatur, quoniam non sine natura sit, sed acri & proinde incommoda donetur. Alij Napy per priuationem uidelicet νῆπιον, quasi immitè dici uolunt, quoniam acrimoniæ uehementis particeps sit.

Officinarii error.

Sinapis unde dicta.

Napy cur uocatum.

GENERA.

Sinapis duo inueniuntur genera, folijs, floribus & semine distantia. Primum si- quidem genus rapitiam frondem exprimit, floremq; luteum obtinet, ac semen album profert. Nos à floribus luteis germanicè geelen Gartensenff nominauimus. Alterum in Erucae folium laciniatur, floreq; albicante, & semine uesco pulloq; constat. Nos genus hoc ab albicantibus floribus weissen Gartensenff appellauimus, ut esset huius aliqua ab Erucae nomenclatura diuersitas, quam Germani simpliciter weissen Senff uocant.

FORMA.

Primum caulem habet hirsutum, longum, ramosum, folia rapi, minora tamē & asperiora, flores luteos, siliquas rotundas ac hirsutas, plenas semine candicante. Alterum genus itidem hirsuto caule præditum est, minore tamen, folijs Erucae, maioribus tamen ac latioribus, laciniatis, floribus albicantibus, crucisq; effigiem referentibus, siliquis teretibus & oblongis, semine pullo rufescenteue refertis.

LOCVS.

Vtruncq; in hortis satum prouenit. Et quamuis nullo cultu pleruncq; germinet, terram tamen aratam & congestitiam magis amat.

TEMPVS.

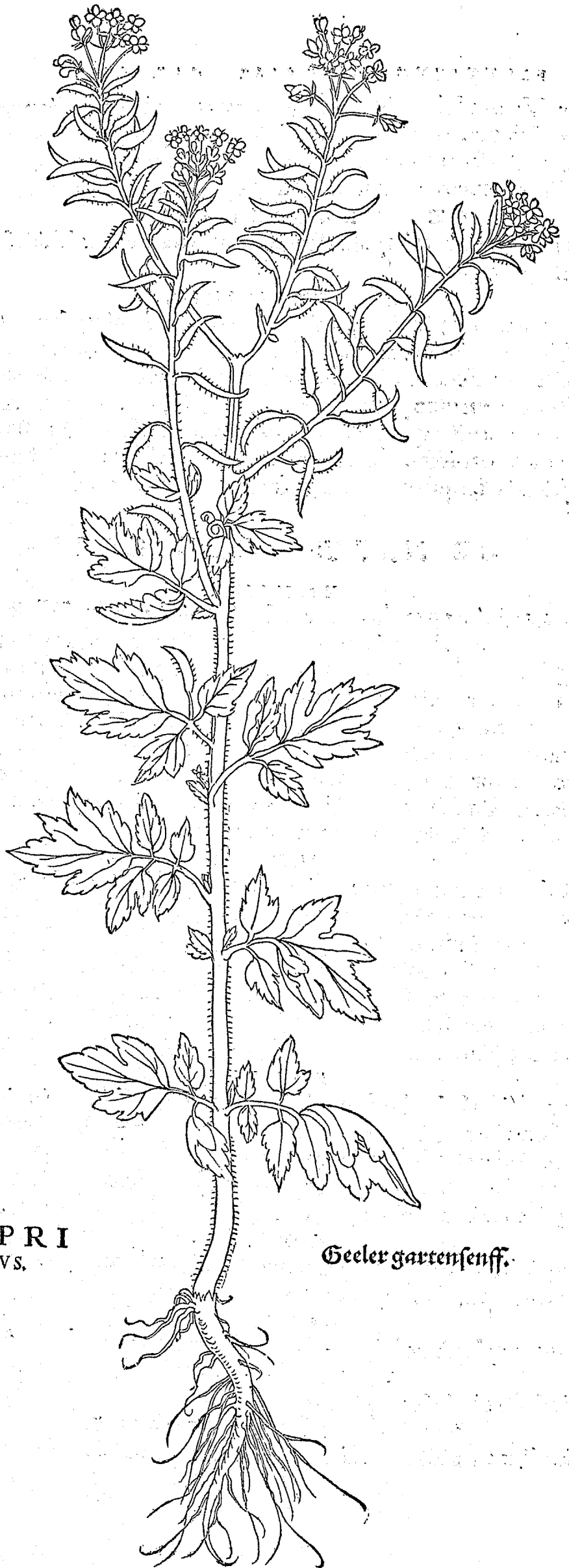
Floret utrunq; Iunio ac Iulio mensibus, eodemq; tempore semen in siliquis suis profert.

TEMPERAMENTVM.

Sinapi calefacit & desiccatur quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calfaciendi, extenuandi & extrahendi uim habet. Cōmanducatū capitis pituitā eli-
cit.

SINAPI PRI
MVM GENVS.

Geeler gartensenff.

SINAPIS ALTE
RVM GENVS.

Weiß Gartensenf.

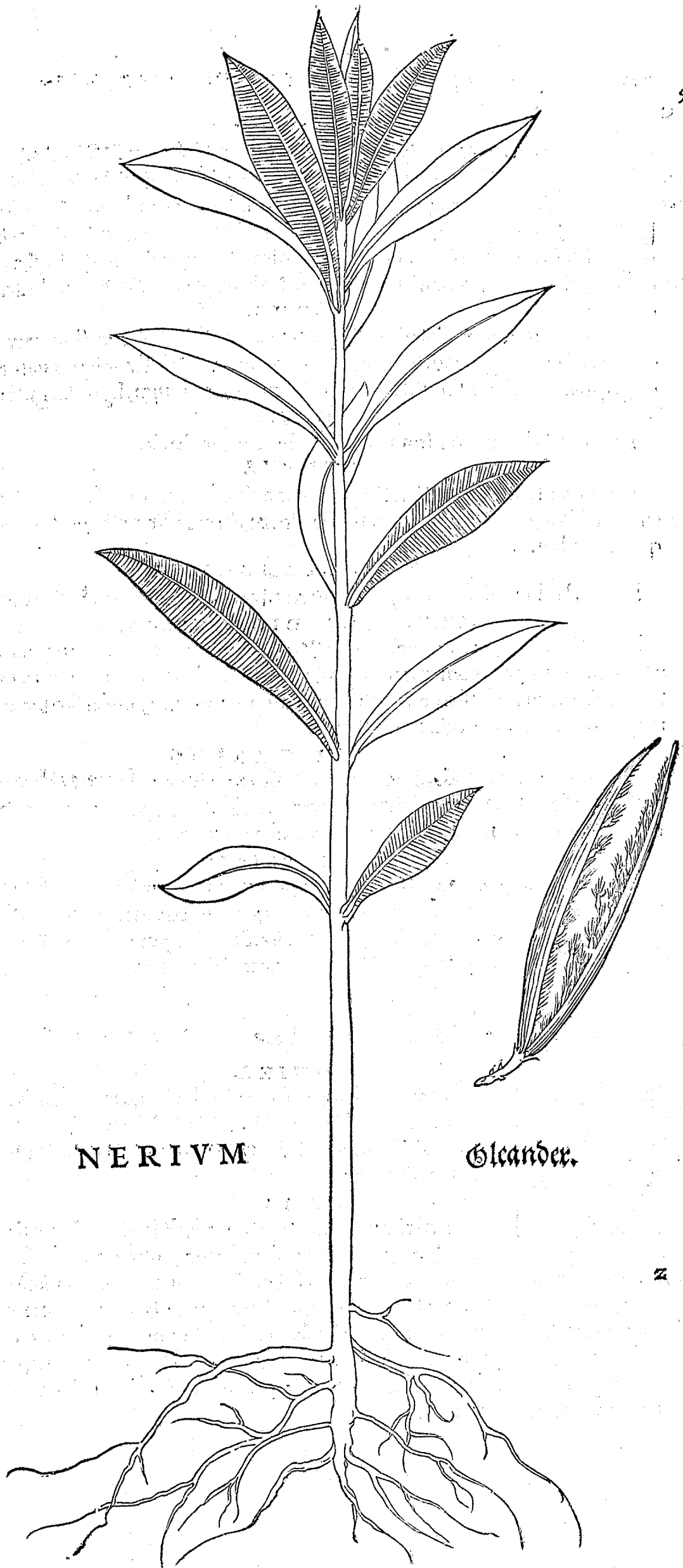
Cit. Succus eius hydromeliti mixtus contra tonsillarum præduros tumores, ac ueterem callosamq; arteriæ scabritiē conuenienter gargarizatur. Tritum naribus ad motum, sternutamenta ciet. Comitibus quoq; auxiliatur. Fœminas uulvæ strangulatu oppressas excitat. Lethargicis, derafo capite, illinitur. Ficis ammissum & impositum donec rubescat locus, ad coxendicum cruciatus, lienes, & omnis generis diuturnos dolores confert, cum permutandæ passionis causa ex alto in cutis superficiem aliquid trahere uoluerimus. Alopecijis illitum medetur. Faciem purgat. Sugillata cum melle, aut adipe, aut cerato delet. Ex aceto contra lepras, & feras impetigines perungitur. Aridum contra febrium circuitus bibitur, aut potui polentæ modo inspersum. Extrahentibus emplastris, scabiemq; extenuantibus utiliter amiscetur. Grauitati aurium & sonitui, tritum cum fico impositum prodest. Succus ad hebetudines oculorum & palpebrarum scabritiem illinitur. Exprimitur autem ex uiridi adhuc semine succus, & in sole siccatur.

EX PLINIO.

Sinapi Pythagoras principatum habere ex his, quorum sublime uis feratur, iudicauit: quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad serpentium ictus & scorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum uenena discutit. Contra pituitam tenetur in ore donec liquecat, aut gargarizatur cum aqua mulsæ. Ad dentium dolorem manditur. Ad uiam gargarizatur cum aceto & melle. Stomacho utilissimū contra omnia uitia, pulmonibusq;. Excreationes faciles facit in cibo sumptum. Datur & suspiriosis. Item comitibus tepidum cum succo cucumerū. Sensus atque sternutamenta capitis purgat, aluum mollit, menstrua & urinam ciet. Et hydropicis imponitur. Cum fico & cumino tusum ternis partibus comitali morbo. Et uuluarum conuersionē suffitum excitat odore aceto mixto. Item lethargicos: & si uehementior somnus lethargicos premat, cruribus aut etiam capiti illinitur cum fico & aceto. Veteres dolores thoracis, lumborum, coxendicū, humerorum, & in quacunque parte corporis ex alto uitia extrahenda sunt, illitum caustica ui emendat pustulas faciendo. At in magna durtia sine fico impositum: uel si uehementior urigo timeatur, per duplices pannos. Utuntur ad alopecias cum rubrica, psoras, lepras, phthirias, tetanicos, opisthotonicos. Inungunt quoq; scabragenas aut caligantes oculos cū melle. Succusq; tribus modis exprimitur in fictili, calefactq; in eo in sole modicè. Exit & e cauliculo succus lacteus, qui ita cum induruit, dentium dolori medetur. Semen ac radix cum immaduere multo, conteruntur, manusq; plenæ mensura sorbentur ad firmandas fauces, stomachum, oculos, caput, sensusq; omnes. Mulierū etiam lassitudines, saluberrimo medicinæ genere. Calculos quoque discutit, potum ex aceto. Illinitur & liuoribus sugillatisq; cum melle & adipe anserino, aut cera Cypria. Fit & oleum ex semine madefacto in oleo expressoq; quo utuntur ad neruorum rigores, lumborumq; & coxendicum perfrictiones.

EX SYMEONE SETHI.

Sinapi uim habet dissoluendi & discutiendi humiditates quæ in capite & stomacho sunt. Confert etiā lienis affectib; à humiditate & flatu procreatis. Item quartanis morbis, qui ex adusta pituita contracti sunt: ad hæc & podagris à pituita factis. Officit uerò uisui, & calido capiti, aciecori. Adiuuat concoctionē & distributionē ciborum crassarū partium. Minuit quæ in uentriculo sunt humiditates. Illitum lepris, eas in melius mutat. Linguas etiam humiditate grauatas siccatur. Si cum melle sumatur, tussis resoluit. Cum caricis uerò ischiadicis illitum, & lienosis utile est: trahit enim quæ intus sunt ad corporis superficiem. Suffitum uerò & incensum, serpentes fugat.

NERIUM

Oleander.

C

NOMINA.

Oleander.
Rhododaphne
cur dicta.

Rhododendros
quare.

HPION, ῥόδονδρον, ῥόδονδρον Græcis, Nerion & Rhododendron Latinis, officinis & barbaris Oleander, Germanis Olander dicitur. Rhododaphnen autem Græci dixerunt à rosæ floribus & lauri folijs, quæ fruticis huius præcipuæ sunt notæ. Nec refert quod Dioscorides amygdalæ folijs eius folia cōparauerit, lauro enim & amygdalæ nō dissimilis magnopere foliorū figura est. Fecit idem rosæ flos & arbor, ut eadē gens Rhododendrū nominauerit.

FORMA.

Notus frutex, amygdalæ longiora & crassiora folia habens, florem rosarum figura, fructum amygdalæ similem, ueluti cornu, qui dehiscens lanca natura plenus est, pappis acanthinis simili. Radix illi est acuminata, longa, lignosa, gustanti salsa.

LOCVS.

Nascitur in hortis, maritimis, & secundum amnes locis.

TEMPVS.

Quo mense floribus & fructu prægnans sit Nerion, non satis constat: neque enim uel flores uel fructus eius nobis uidere licuit. Hinc est quod etiam pictura quam exhibemus huiusmodi careat.

TEMPERAMENTVM.

Neriū Arabes calefacere in principio tertij ordinis, & in secundo siccare tradunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Flores & folia canes, asinos, mulos & quadrupedes plurimos enecant: hominū uerò cum uino pota contra uenenatorū morsus præsidia salutaria sunt, præsertim si rutæ cōmiscueris. Infirmiora uerò animantia, ut oues, caprasq; si aquam biberint in qua folia eius maduerint, moriuntur.

D

EX GALENO.

Nerium aut Rhododaphne notus omnibus est frutex. Foris quidem illitus discutiendi uim obtinet. Intrò autem in corpus assumptus, perniciosus ac uenenosus non tantum hominibus, uerum etiam plerisque pecudibus.

EX PLINIO.

Rhododendros ne nomen quidem apud nos inuenit latinum: Rhododaphnen uocant, aut Nerium. Mirum, folia eius quadrupedum uenenum esse, homini uerò contra serpentes præsidium, ruta addita, & uino pota. Pecus etiam & capræ si aquam biberint in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.

DE OXYACANTHA CAP. CCV

NOMINA.

Berberis.

Oxyacantha un
de dicta.

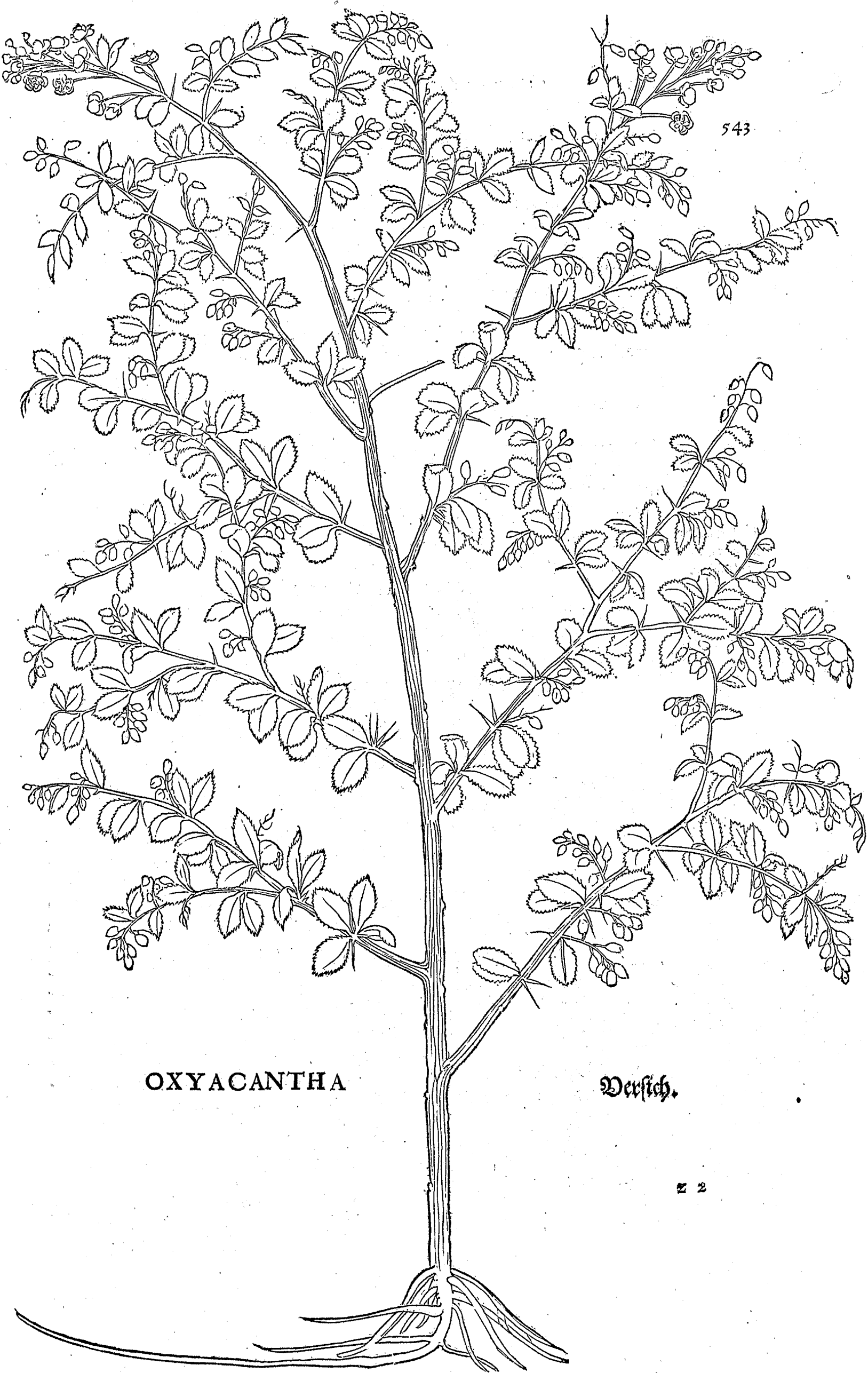

ΞΥΑΚΑΝΘΑ Græcis, Oxyacantha Latinis, officinis Berberis, Germanis Paisselbeer / Saurich / Erbsel / Versich uocatur. Haud dubie Græci à spinarum acuminatis cuspidibus Oxyacantha dixerunt.

FORMA.

Syluestri pyro similis arbor est, sed minor & nimis spinosa. Fructum fert Myrto similem, plenum conferctumue, rubentem, fractu facilem, intus nucleos habentem. Radicem multifidam & altam. Huius deliniationis notæ, nulla prorsus reclamante, arbori quam uulgò Berberim barbara uoce nominant, adamussim respondent. Nanque arbuscula est pyri syluestris aspectu, sed humilior, ramis ex interuallo spinosis, folio lentè per ambitum aculeato, acinis rubentibus, in pediculo iuxta & racemo pendulis, gustu acido & subaufero, duobus intus granis, radice numerosa.

LOCVS.

543

OXYACANTHA

Vernich.

2 2

C

LOCVS.

Multis nascitur locis, syluis nempe, frutetis, campestribus, montanis, siccis & aquosis.

TEMPVS.

Germinat ineunte uere, ab occasu autem Vergiliarū fructifera. Per Septembrē itaque ac Octobrem menses carpitur, campos syluasq; exornans.

TEMPERAMENTVM.

Oxyacantha adstringit & desiccatur, atque adeo quorundam sententia frigida & sicca in secundo est ordine. Fructus tamen tenuium est partium, & paululum quidam incisium habet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Huius fructus potus & comestus, alui profluuium, & muliebrem fluxum sistit. Radix trita & illita aculeos & spicula extrahit. Abortum facere tradunt, si sensim uenter ter radice feriatur aut perungatur.

EX GALENO.

† & s. d. uidetur
legendum, ut est
apud Dioscor.

Oxyacanthus arbor ut pyro syluestri similem habet speciem, ita & facultates minime dissimiles. Quin & ipsi fructus. Pyri quidem syluestris prorsum atq; absolute austerus est, Oxyacanthus autem tenuium partium est, & modice incidit. Porro arboris huius fructus, pyri syluestris similis non est, sed Myrti potius fructui, rubens scilicet & trarus. Habet uero & nucleos. Caeterum non tantum esus, sed & bibitus omnes fluxionum affectus cohibet atque sistit.

EX RECENTIORIBVS.

E baccis uinum exprimitur eodem ferè usu, quo uinum ex mælo punico. Condiuntur item acini uel melle uel saccharo ad restringendā sitim, depellendamq; febricitantium malaciam, quorū morosum nimis palatum cibum ferre quemcunq; respuit. Elanguescens appetentia grato huius acore recreatur.

DE OSYRIDE CAP. CCVI.

NOMINA.

Linaria quare
dicta.

ΞΥΡΙΣ Græcis, Osyris Latinis, officinis Linaria, nonnullis herba urinalis appellatur. Germanicè Glachstraunt / Lyntraunt / Harnttraunt / Unser Frauen flachß / Wildflachß / Krotensflachß / Tlabeltraunt. Linariam autem dixerunt recentiores à folijs quæ Lini faciē referre uident.

FORMA.

Virgultum sarmentumue nigrum est Osyris, tenues uirgas lentasq; habens. In quibus foliola sunt terna & quaterna, modo quina, interim & sena, ceu Lini nigra initio, dein colore mutato subrubescencia. Iam si rem diligenter expendas, nullam deliniationis notam Osyridi traditā, in Linaria dicta hodie deesse reperies. Siquidē hæc cauliculis fruticat nigricantibus, & qui ob suum lentorem haud facile franguntur, tenuibus, atris quoque folijs, Lini faciē. Concolori denique semine tantisper dum maturefcit, postquam ematuruit rubescence. Senescentes quoque ramuli nigritiam in ruborem uertunt. His accedit antiqui & manuscripti herbarij testimonium, qui Linariam eam esse herbam tradit, quæ Dioscoridi Osyris dicitur, floremq; habere luteum inquit. Respondet etiam per omnia pictura.

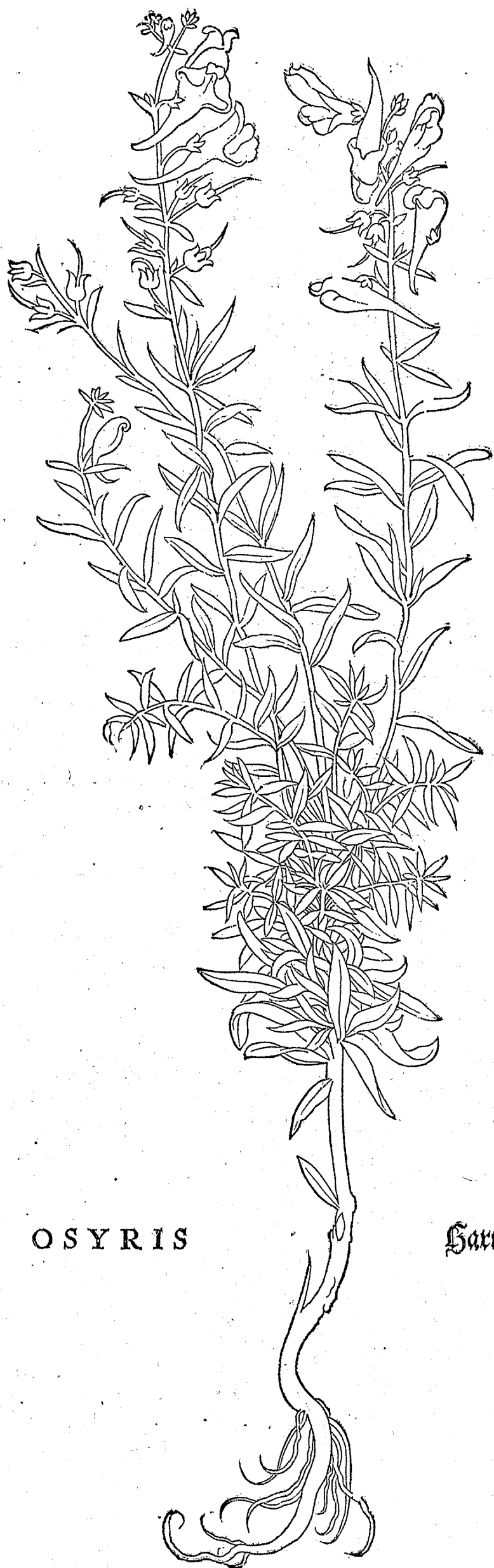
LOCVS.

Pasim in campestribus prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate tota & autumnno.

TEMPVS.

OSYRIS

Garnkraut.

C

TEMPERAMENTVM.

Linaria non est
frigida.

Osyridi amara inest qualitas, & obstructions aperiendi, adeoque ut calida sit necesse est. Amara namque Galeno lib. iij. cap. x. de simpl. medicament. facult. teste, qualitate praedita, omnia calida sunt. Sic etiam eodem autore lib. v. cap. xi. eiusdem tractationis, singula quae poros & meatus expurgant, ab infarctibus liberant medicamenta, calida sunt & tenuium partium. Vehementer itaque errant, qui Linariam frigidam & humidam esse asserunt. Et certe praeter ea quae iam dicta sunt, uel hoc uno argumento erroneam illorum sententiam confutare omnium maxime licebit. Cum etenim Linariae urinam mouendi facultatem inesse scribant uulgares etiam herbarij, colligitur illam non esse frigidam & humidam, quando Galeno libro iam citato cap. xij. attestante, omnia quae urinam ducunt ex acrimia atque adeo calidorum & siccorum sint genere.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius decoctum potum morbo regio affectos iuuat.

EX GALENO.

videtur enim
non solum scopas,
ut quidam arbit-
ratur, uerum et-
iam uisum esse,
Suida & Phauo-
rino testibus, hoc
est compositum
in instantia facie
medicamentum gra-
eci dixerunt: e quo
rum sane nume-
ro Osyris est, quae
cum amara sit, ex-
tergere etiam quae
sunt in corpore,
facie potissimum,
maculas potest.
Hinc recte Plin-
ius ex eius folijs
mulieribus, ut po-
te quae plus alijs
comere & uen-
stare faciem so-
lent, smegmata
fieri tradit.

Osyridi, ex qua medicamenta ad exterendam leuigandamque cutem, Graeci *ωρη* uocant, fieri solent, amara inest qualitas, & obstructions expediendi facultas, quare & in iecinore consistentes obstructions adiuuat.

EX AETIO.

videtur enim
non solum scopas,
ut quidam arbit-
ratur, uerum et-
iam uisum esse,
Suida & Phauo-
rino testibus, hoc
est compositum
in instantia facie
medicamentum gra-
eci dixerunt: e quo
rum sane nume-
ro Osyris est, quae
cum amara sit, ex-
tergere etiam quae
sunt in corpore,
facie potissimum,
maculas potest.
Hinc recte Plin-
ius ex eius folijs
mulieribus, ut po-
te quae plus alijs
comere & uen-
stare faciem so-
lent, smegmata
fieri tradit.

Osyris est herba subfruticosa, tenuibus uirgulis, fractioni renitentibus, folijs Linariae similibus, nigris primo, postea subrubescens, gustu amaris, unde regio morbo conferunt.

EX PLINIO.

videtur enim
non solum scopas,
ut quidam arbit-
ratur, uerum et-
iam uisum esse,
Suida & Phauo-
rino testibus, hoc
est compositum
in instantia facie
medicamentum gra-
eci dixerunt: e quo
rum sane nume-
ro Osyris est, quae
cum amara sit, ex-
tergere etiam quae
sunt in corpore,
facie potissimum,
maculas potest.
Hinc recte Plin-
ius ex eius folijs
mulieribus, ut po-
te quae plus alijs
comere & uen-
stare faciem so-
lent, smegmata
fieri tradit.

Smegmata mulieribus ex Osyridis folijs faciunt. Radicum decoctum potum, sanat arquatos. Eadem priusquam maturescit semen concisae, & sole siccatae, aluum sistunt. Post maturitatem uero collectae, & in sorbitione decoctae, rheumatismis uentris medentur, & per se tritae ex aqua coelesti bibuntur.

DE OCIMO. CAP. CCVII.

NOMINA.

videtur enim
non solum scopas,
ut quidam arbit-
ratur, uerum et-
iam uisum esse,
Suida & Phauo-
rino testibus, hoc
est compositum
in instantia facie
medicamentum gra-
eci dixerunt: e quo
rum sane nume-
ro Osyris est, quae
cum amara sit, ex-
tergere etiam quae
sunt in corpore,
facie potissimum,
maculas potest.
Hinc recte Plin-
ius ex eius folijs
mulieribus, ut po-
te quae plus alijs
comere & uen-
stare faciem so-
lent, smegmata
fieri tradit.

KIMON Graecis, Ocimum Latinis, recentioribus Graecis *Βασιλιν*, id est, regium appellatur, quod nomen apud omnes nostrae aetatis herbarios & officinas usurpatur. Sunt tamen quibus Ocimum gariophyllatum nominetur. Germanice *Basilien* uel *Basilgram* dicitur. Ocimum autem quibusdam a nascendi celeritate dictum est, siquidem a satuto tertio statim die emicat. Quod uerius Ocymo uidetur conuenire, quod pabuli & farraginis quoddam genus est, sic nominatum ab *ωκός* graeca dictione, quae cito significat. Proinde sunt qui significantius per *z* scribendum ducant Ozimum, ab *ὀζω*, quod redolere denotat, quoniam herba tota suauissimum spiret odorem. Ab eodem odore, quod basilica & regia domu dignum sit, Basilicum hodie nuncupatur.

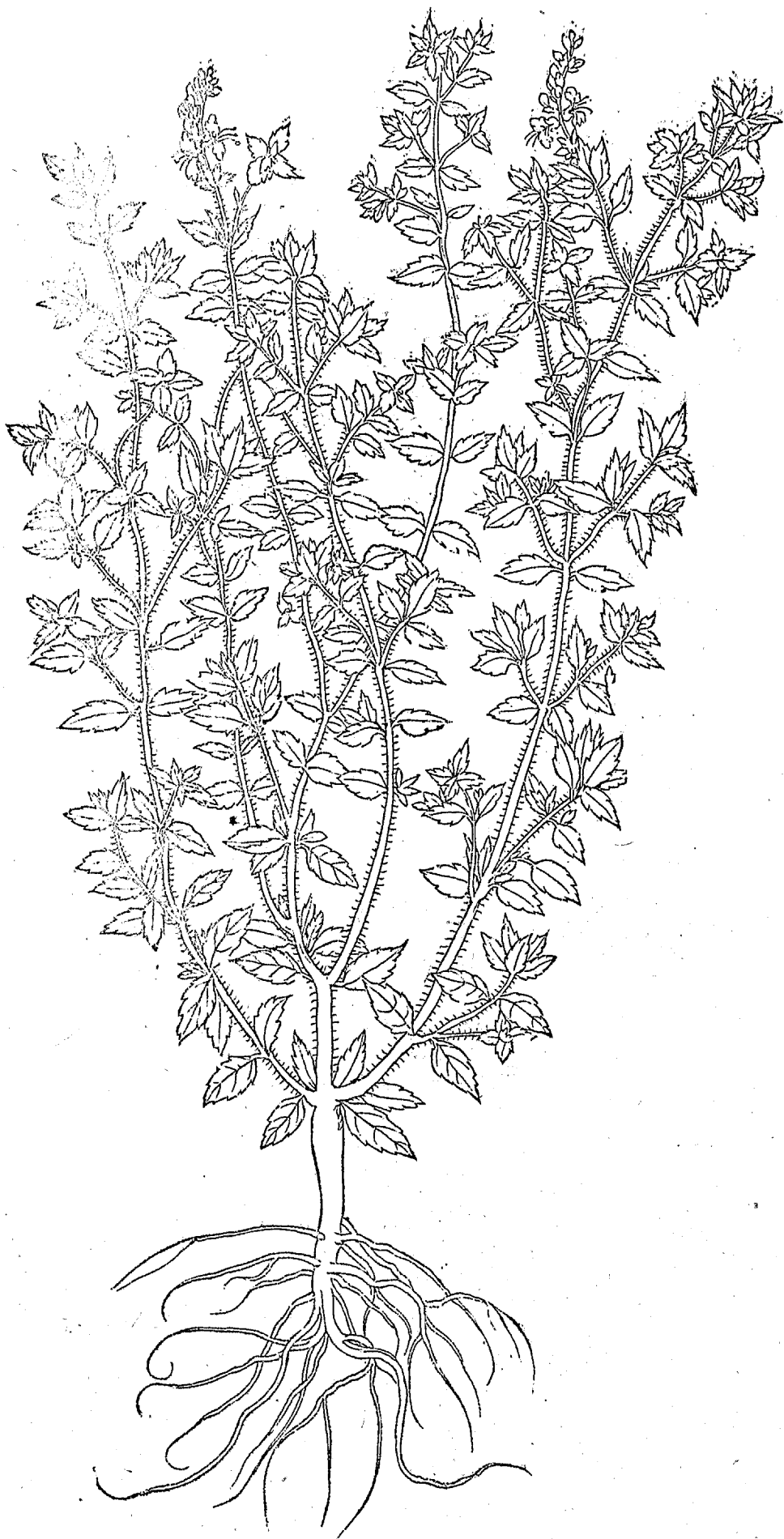
Ozimum cur
dictum.

Basilicum.

GENERA.

Sunt qui duo Ocimi comminiscantur genera: unum latiora folia habens, quod priuatim Basilicum: alterum angustiora, quod Ocimum gariophyllatum appellant. Nos tria tibi exhibemus ex uno promiscue semine nobis nata. Primum maioris discriminis ratione Ocimum exiguum, Germanice *klein Basilien* nominauimus. Alterum mediocre, Germanice *mittel Basilien*. Tertium magnum, Germanice *groß Basilien* uocauimus. Neque enim nisi folijs solis distare uidentur, quae in primo genere exigua admodum sunt, in altero uero paulo latiora, in tertio primi respectu latissima. Odor autem omnibus tribus unus idemque est.

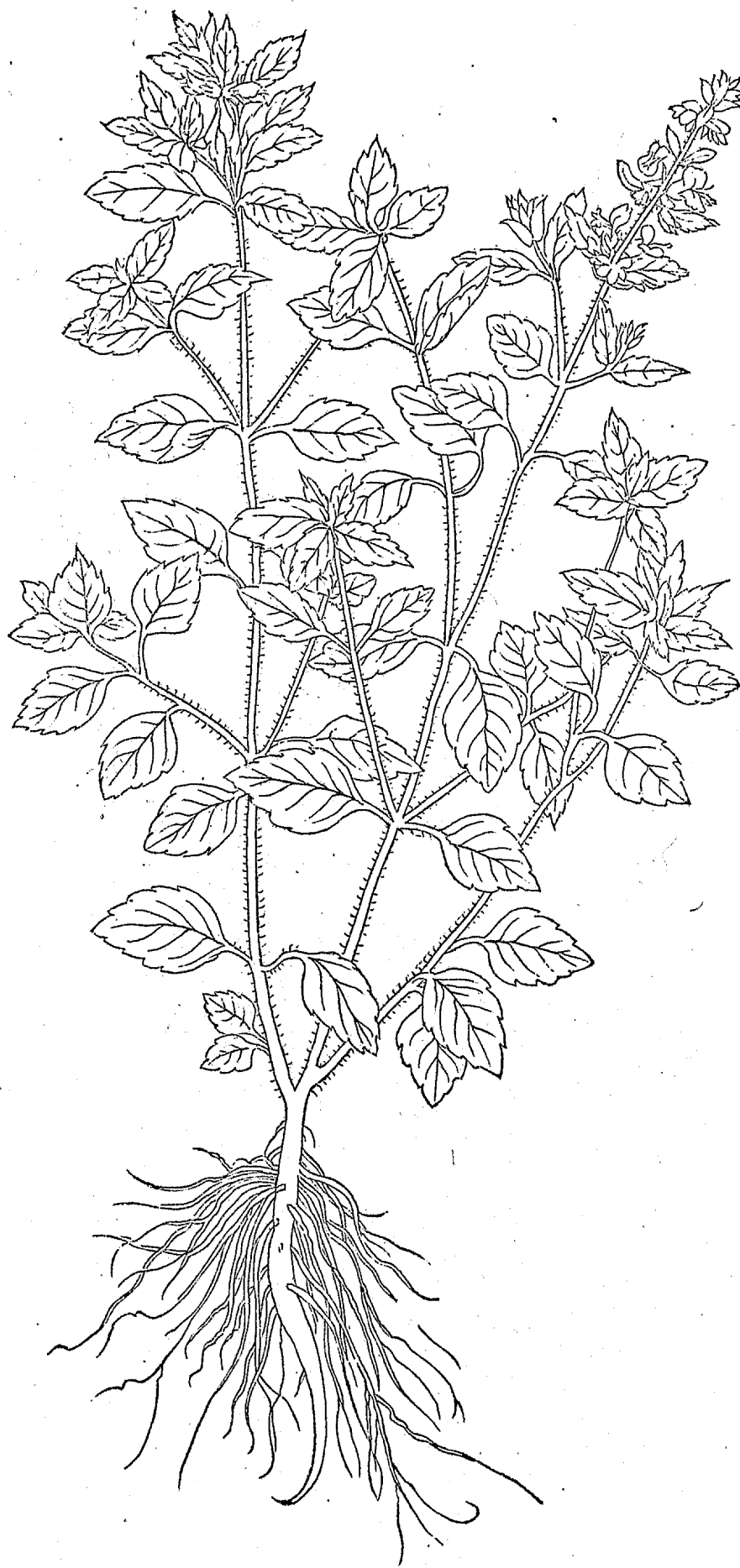
FORMA.

547

OCIMUM
EXIGVUM.

Klein Basilien.

OCIMUM
MEDIocre.

Witcel Basiliem.

C

FORMA.

Ocimum pedali altitudine profilit, surculosum, ramulis rotundis, folio Mercurialis, diluti uiroris. Floret particulatim, primò parte inferiore, demum superiore: flosculo candido, semine pullo nigroque, cui cortex obducitur. Radix una descendit in altitudinem, crassior & lignosa, cæteræ à lateribus funduntur exiles ac proluxæ.

LOCVS.

Pasim in figulinis uasis mulieres extra fenestras ædium fouent Ocimū. In hortis etiā satum prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, dein semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Ocimum ex secundo est ordine calefacientium, cum excrementitia quadam humiditate.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Copiose comestum oculorum aciem hebetat, aluum emollit, flatus mouet, urinam cit, lac euocat, ægreque in uentre mutatur. Illitum cum polentæ farina, rosaceo & aceto, inflammationibus, marinique draconis & scorpionis ictibus auxilio est. Per se autem cum uino Chio oculorum doloribus. Oculorum caligines succus eiusdem abstergit, eorundemque fluxiones exiccat. Semen potum quibus atra bilis gignitur, difficultati urinæ, inflatisque conuenit. Olfactu per nares attractum, copiosa sternutamenta mouet. Quod idem herba efficit. Porro instante sternutamento oculos comprimere oportet. Sunt qui Ocimum cauent minimèque comedunt, quandoquidem manducatur, & in sole positum uermes gignat. Libyes autem adiecerunt, quod si feriantur à scorpione qui Ocimum ederint, nullo dolore conflictari.

D

EX GALENO.

Ocimum excrementitiâ humiditatem habet, proinde nec commodum est quod in corpus sumatur. Cæterum foris illitum, ad digerendum & concoquendum utile est. Plerique hoc etiā ut obsonio utuntur, ex oleo & garo offerentes. Vitiosioris autem succi est. Admentuntur ob hoc quidam dicentes, si tritum fictili nouo indatur, celerimè intra paucos dies scorpiones gignere, præsertim ubi quis quotidie ollam soli expositam calfecerit. Sed hoc sanè à uero abest. Id porro uerè de eo dixeris, prauis succi, stomacho inimicum, & concoctu pertinax olus esse.

EX PLINIO.

Ocimum Chrysippus grauiter increpuit, inutile esse dicens stomacho, urinæ, oculorum quoque claritati. Præterea insaniam facere, & lethargos, & iecinoris uitia, ideoque capras id aspernari: hominibus quoque fugiendum censet. Adijciunt quidam, tritum si operiatur lapide, scorpionem gignere: comanducatum, & in sole positum, uermes afferre. Alij uerò, si eo die feriatur quispiam à scorpione qui ediderit Ocimum, sanari non posse. Quinimò tradunt aliqui, manipulo Ocimi cum cancris decem marinis uel fluuiatilibus trito, conuenire ad eum scorpiones à proximo omnes. Diodotus in empiricis, etiam pediculos facere Ocimi cibum. Secuta ætas alacriter defendit, nam id esse capras, nec minus quam mentham & rutam scorpionum terrestrium ictibus, marinorumque uenenis mederi cum uino, addito aceto exiguo. Vsu quoque copertum, deficientibus ex aceto odoratum salutarem esse. Item lethargicis, & inflammatis refrigerationi. Illitum capitis doloribus cum rosaceo, aut myrteo, aut aceto. Item oculorum epiphoris impositum ex uino. Stomacho quoque esse utile, inflationes & ructum ex aceto dissoluere sumptum. Aluum sistere impositum. Vrinam ciere. Sic & morbo regio & hydropicis prodesse. Choleras eo & destillationes stomachi inhiberi. Ergo etiam coeliacis Philistio dedit, & coctum dysentericis & colicis Pliftonicus. Aliqui & in tenasmo, & sanguine excreantibus, in uino. Contra duritiam præcordiorum illinitur mammis. Extinguit quoque lactis prouentum, Auribus utilissi-

A. utilissimū infantium, præcipuè cum adipe anserino. Semen tritum & haustum naribus, sternutamenta mouet, & destillationes capiti quoque illitum. Vulus purgat in cibo ex aceto. Verrucas mixto atramento sutorio tollit. Venerem stimulat.

EX SYMEONE SETHI.

Basilica ocima olfacta cor & caput iuuant. Si aqua irrigantur, humidiora fiunt, & somnum conciliant. Semen eorum cardiacis affectibus succurrit, Animi mœrorem ex atra bile ortam, in hilaritatem & lætitiā mutat.

APPENDIX.

Vides in referendis Ocimi facultatibus non parū inter se dissentire Dioscoridē, Galenū & Plinium, ita ut uix pugnantes illorum sententias conciliare possis. Quare cōsultum erit ut hic, quemadmodū in alijs etiam, Galeni amplectaris opinionē, qui quodammodo inter hos medius interiectus, cōmendat exteriorem eius usum in ijs quæ *σύνπεσιν καὶ διαφύσιν*, id est, concoctionem & discussionē desiderant; damnat uerò internum, ob excrementitiū humorem quo grauat & lædit interanea. Et ad hunc etiam scopum respiciens, plerasque alias Dioscoridis & Plinij contradictiones tollere poteris.

DE ORIGANO CAP. CCVIII.

NOMINA.

PIRANOS Græcis, Origanus uel Origanum Latinis, officinis nomen suū retinuit, Germanis *Wolgemit/Dosten/Braundosten*/uel *Bergmünz* nominatur. Origanum uerò quod montibus gaudeat appellatum *Origanum unde dictum.* tionem apud Græcos inuenit, *ὄρος*, id est, monte, & *χαρὰς*, gaudio. Herodianus quod uisum exacuat nomen duxisse testatur, ab *ὄρα* uidere, & *γανῶ* clarifico, quasi aciem oculorum illustrans. Theodorus grammaticus nomen ex aduerso datū putat, à *ρίγῳ*, quod est algeo, fieri *ρίγανον*, quasi rigens, censet, & tandem ascita litera principe, o, in Origanum esse confictum, contrario tamen sensu, quod minimè refrigeret.

GENERA.

Origani genera seu rectius cognomina quatuor esse constat. Est enim *Heracleoticum.* Heracleo-
ticum, Onitis, Tragoriganū, & syluestre. Primum ab Heraclea Ponti dictum, cætera à pecoribus cognomenta desumpserunt. Onitis, quod ab asinis impeteretur, *Onitis.*
acin cibo gratum esset. Tragoriganū, quasi hircinum Origanum, non alia forsitan *Tragoriganum.*
ratione quàm quod eius pabuli uoluptate animal hoc caperetur. Syluestre, quod si-
ne cultura, & sua sponte proueniat, cognominatum fuit. Cæterum quum in tanta
cum nomenclationū tum historiæ ambiguitate uarietateque tam Græcorum quàm
Latinorum nō facile sit quicquam in solidum de his statuere, satis sit unum genus,
syluestre nimirum & uulgare, pro omnibus pictum exhibere, quòd, ut Paulus ait,
utcunque nominibus distinguantur, una tamen omnium sit facultas, adeoque in re
admodum incerta, multum operæ aut laboris temerè insumere minimè necessa-
rium putauī.

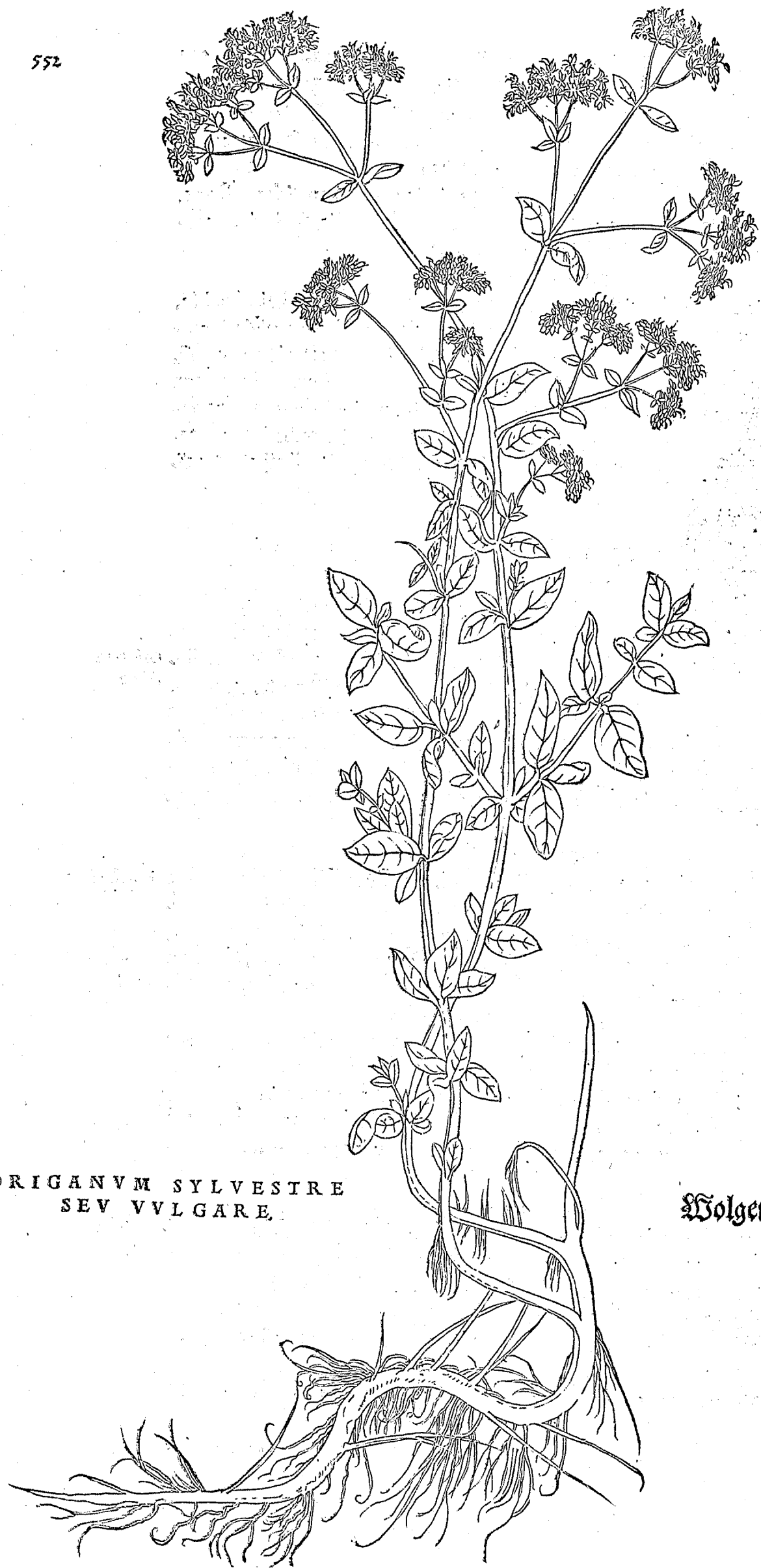
FORMA.

Origanum uulgare fruticulus est, tam folijs quàm ramis Serpyllo syluestri simi-
lis, comante supra cacumen umbella, in qua flores haud secus quàm in Serpyllo in
albo purpurei, odore iucundo præditi emicāt. Ex qua sanè deliniatione satis liquet,
Origanum hoc uulgare, Tragoriganū, uel saltem eiusdem speciem quandam esse,
quod hoc ut Dioscorides refert, folijs & ramulis syluestri Serpyllo simile existat.

LOCVS.

Montibus cliuosisque locis gaudet Origanum nostrum, passimque in his propter
sepes nascitur.

TEMPVS.

ORIGANVM SYLVESTRE
SEV VVLGARE.

Wolgemüt.

TEMPVS.

A Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Omnes Origani species, Galeno & Paulo testibus, calefaciunt & exiccant in tertio ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Heracleoticū excafcit, unde decoctum eius cum uino potum uenenatorū mor-
sibus prodest: cum passo autem ijs qui cicutam, aut meconiū: cum oxymelite ijs
qui gypsum aut ephemerū hauserunt. Ruptis, conuulsis, hydropicis cum fico man-
ditur. Aridū acetabuli mensura potum cum aqua mulla, atros humores per aluum
ducit, mensesq; ciet. Linctū ex melle tussibus medetur. Prurigines itidem, scabies,
regiumq; morbū, decoctum eius cum in balnea descensum est, iuuat. Succus eius-
dem adhuc uirentis, tonsillas, columellas, orisq; ulcera sanat. Per nares cum oleo iri-
no infusus trahit. Cum lacte aurium dolores mitigat. Conficitur ex eo & cepis, &
rhu obsoniorū uomitorium medicamentū, omnibus ijs in gre Cyprio sub Canis ar-
denti aestu per quadraginta dies insolatis. Herba uerò substrata serpentes fugat.
Onitis eadem quæ Heracleoticū Origanum præstat, non tamen eadem efficacia.
Syluestre priuatim folijs & floribus cum uino potis, uenenatorū morsibus auxilia-
tur. Omnia autem Tragorigani genera calefaciunt, urinā mouent, bonam faciunt
aluum, si decoctū eius bibatur: biliosa enim desciunt. Lienosis cum aceto pota uti-
lia: cum uino autem his qui Ixiam hauserunt. Menses ducunt. Tussientibus, peri-
pneumonicis, ex melle in eclegmate dantur. Est & efficax potio, quare cibum fasti-
dientibus, & stomacho male affectis, & acida ructantibus datur. Item ijs quibus ^{† alijs replea} ^{† a} ^{lione}
maris iactatione nausea, & hypochondriorū calor excitatur. Oedemata cum po-
B lenta illita discutiunt.

EX GALENO.

Origanus Heracleotica efficacior est Onitide. Syluestris uerò utraq; ualentior.
Omnes autem incidendi, extenuandi & calfaciendi facultatem obtinent. Tragori-
ganus quippiam etiam adstrictionis assumpt.

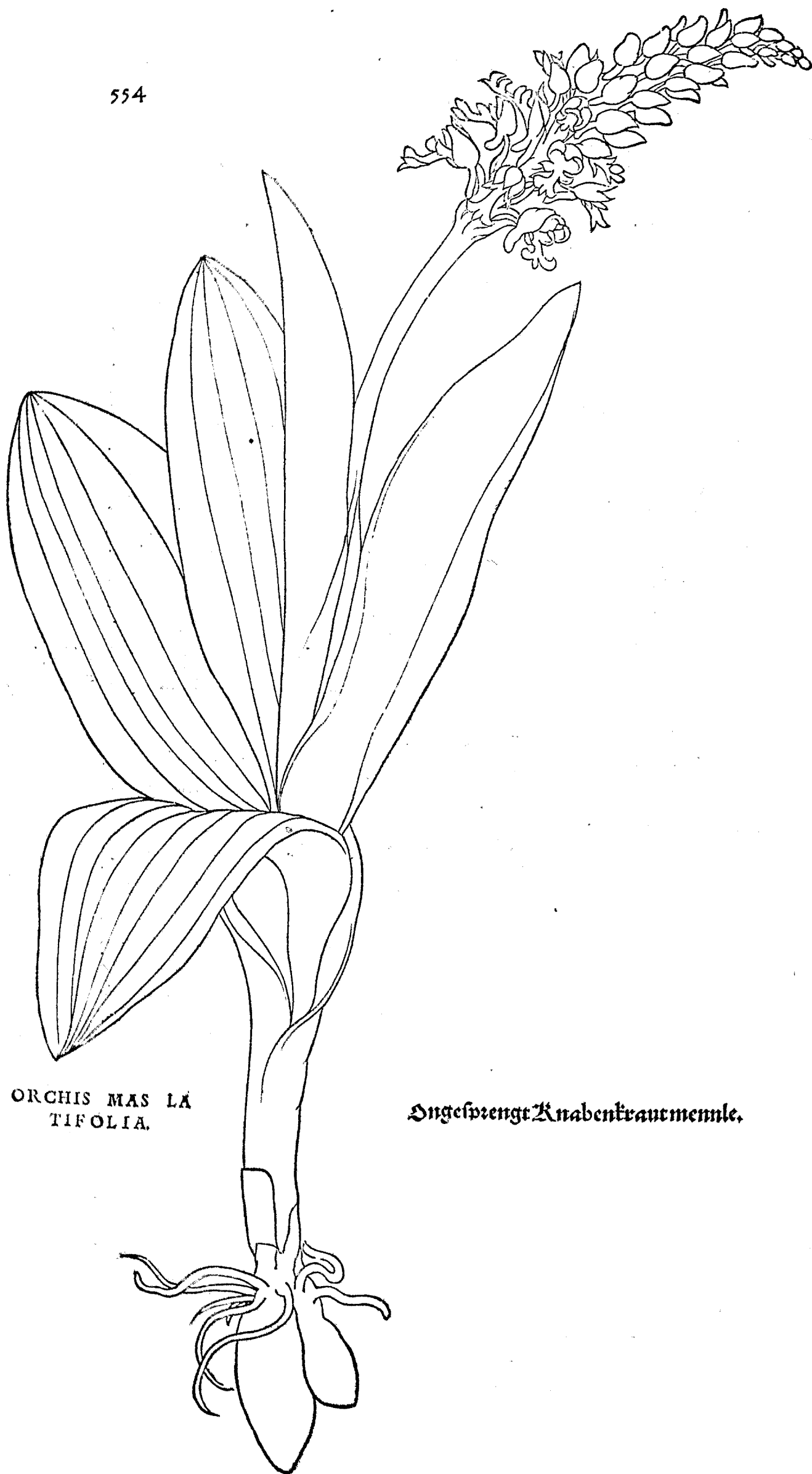
EX PLINIO.

Origani priuatim usus contra torsiones stomachi in tepida aqua, & cruditates.
Contra araneos scorpionesq; in uino albo. Luxata & contusa in aceto & oleo & la-
na. Tragoriganū urinam ciet, tumores discutit, contra uiscum potū uipereq; ictum
efficacissimū, stomachoq; acida ructanti & præcordijs. Tussientibus quoque cum
melle datur, & pleuriticis, & peripneumonicis. Heraclium serpentes fugat. Percus-
sis esui datur decoctū. Potu urinā ciet. Ruptis, conuulsis medetur cum Panacis ra-
dice. Hydropicis cum fico, aut cum hyssopo, acetabuli mensuris decoctū ad sextā.
Item scabiem, pruriginē, pforas, in descensione balnearū. Succus auribus infundi-
tur cum lacte mulieris. Tonsillis quoq; & uuis medetur. Capitis ulceribus. Vene-
na opij & gypsi extinguit decoctū, si cum cinere & uino bibatur. Aluum mollit ace-
tabuli mensura. Sugillatis illinitur. Item dentiū dolori, quibus etiā & candorē facit
cum melle & nitro. Sanguinē narium sistit. Ad parotidas decoquitur cum hordea-
cea farina. Ad arterias asperas cum gallo & melle teritur. Ad lienem folia cum mel-
le & sale. Crassiores pituitas & nigras extenuat coctum cum aceto & sale sumptum
paulatim. Regio morbo tritum cum oleo in nares infunditur. Lasi perungun-
tur ex eo, ita ut ne uenter attingatur. Epinyctidas cum pice sanat. Furunculos ape-
rit cum fico trita. Strumas cum oleo & aceto & farina hordeacea. Lateris do-
lores cum fico illitum. Fluxiones sanguinis in genitalibus tu-
sum ex aceto illitum. Reliquias purgatio-
num à partu.

aa

DE ORCHI.

554

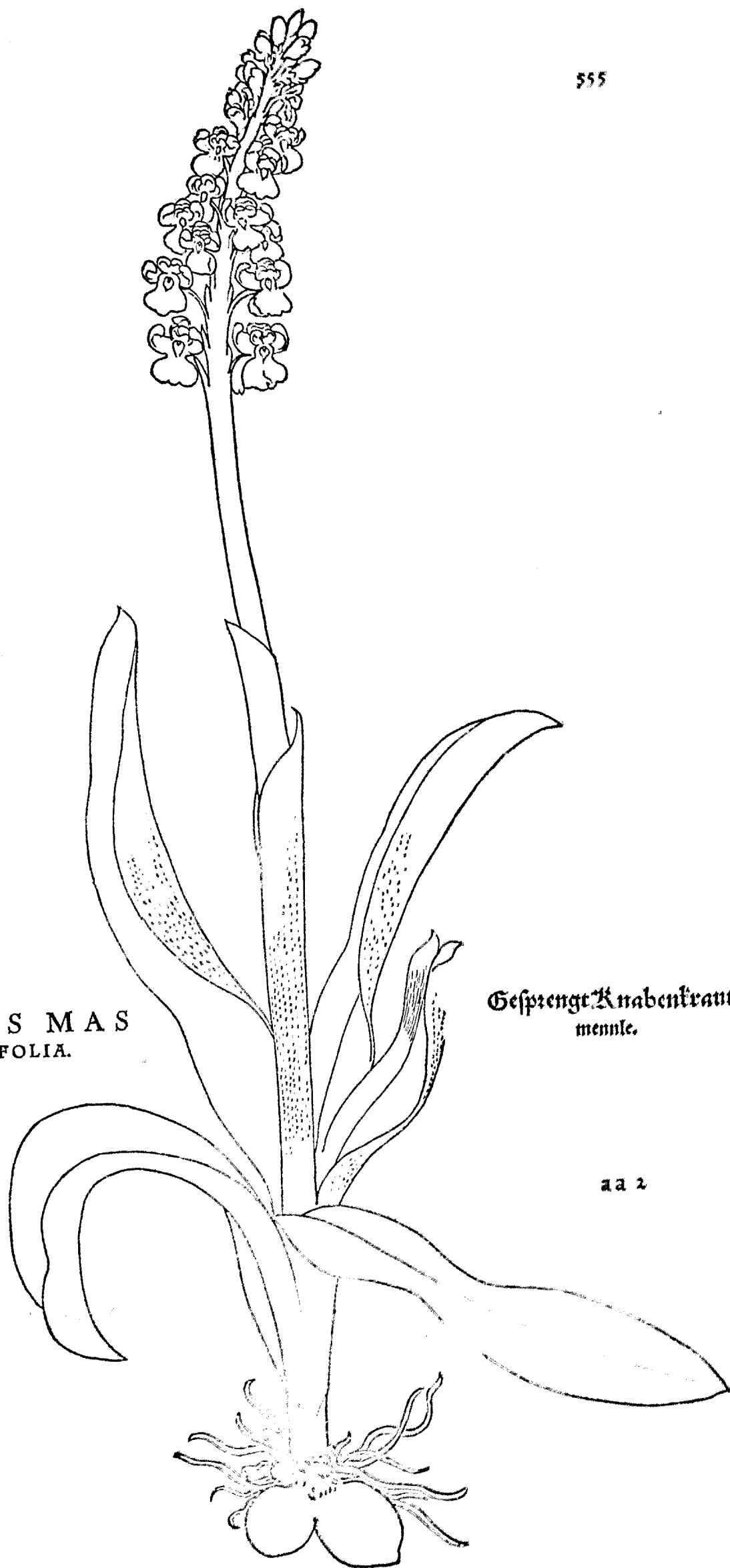
ORCHIS MAS LA
TIFOLIA.

Engesprengt Knabenkrautwermle.

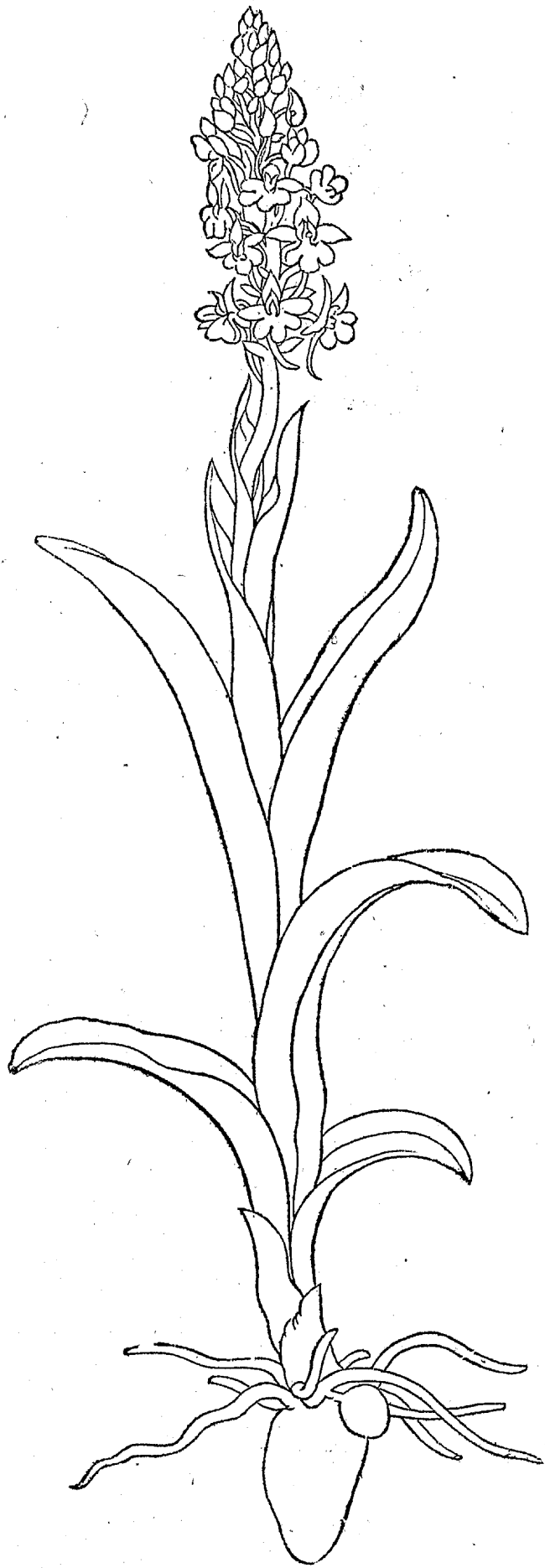
ORCHIS MAS
ANGUSTIFOLIA.

Gesprengt Knabenkraut
männl.

aa 2

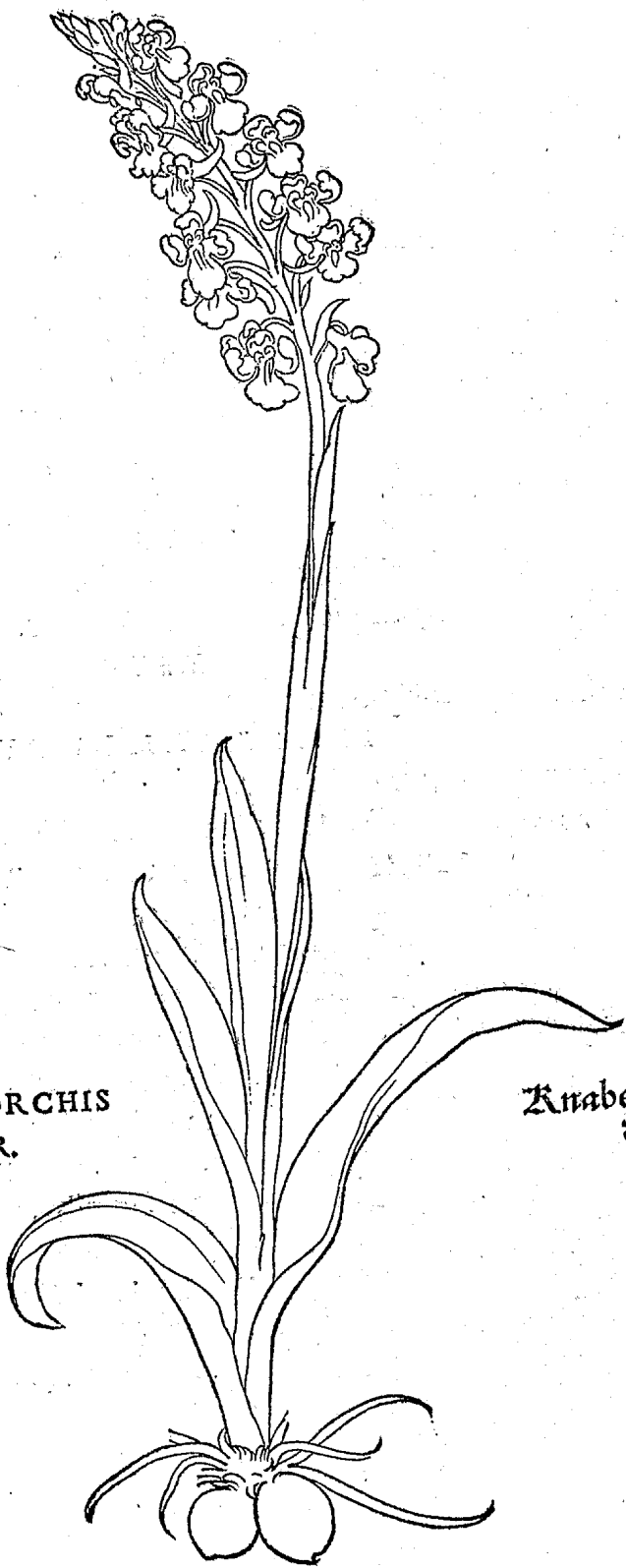
ORCHIS FOE
MINA MAIOR.

Das grösser Knabentraut
weiblin.

ORCHIS SIVE CYNOSORCHIS
FOEMINA MINOR.

Knabenkraut weiblich
das Heiner.

aa 3

Testiculus
canis.
Orchis cur
dicta.
Cynosorchis.

NOMINA.

ΠΙΣ ἡνωδὸς ὄρχις Græcis, Orchis & Cynosorchis Latinis, Testiculus canis officinis, Germanis Knabentrant uocatur. Orchis dicta hec herba est, quod radices sibi inuicem haud secus atque duo testiculi cohaereant. Cynosorchis uerò, quod canum testiculis similem radicem habeat.

GENERA.

Orcheos duo esse genera animaduertimus, marem nimirum & foeminam. Mas in uniuersum maior quam foemina proceriorque est, ut pictura ipsa pulchre declarat. Estque duorum generum. Vnum latioribus folijs & candicantibus ferè floribus, quod Orchin marem latifoliam uocauimus. Alterum quod angustioribus folijs, & maculosis magis, floribusque purpureis constat. Nos maioris discriminis rationem habentes, Orchin marem angustifoliam nuncupauimus. Foemina itidem duorum est generum: una enim maior, altera minor est, ut pictura satis demonstrat.

FORMA.

Folia habet circa caulem & ima eius parte per terram strata, oleæ molli similia, angustiora tamen, leuia & longiora. Caulem dodrantali altitudine, in quo purpurei flores. Radicem bulbo similem, oblongam, duplicem, in modum oliuæ angustam, superiorem alteram, inferiorem alteram; & hanc quidem mollem ac rugosam, illam uerò plenam.

LOCVS.

Nascitur locis, Dioscoride autore, petrosis & arenosis. In Germania certe nostra in hortis & pratis, locisque sabulosis copiose prouenit.

TEMPVS.

In Maio & Iunij principio carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius maior calida & humida est, gustantibusque dulcior esse apparet. Minor admodum elaborata est, ad calidius sicciusque tendit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

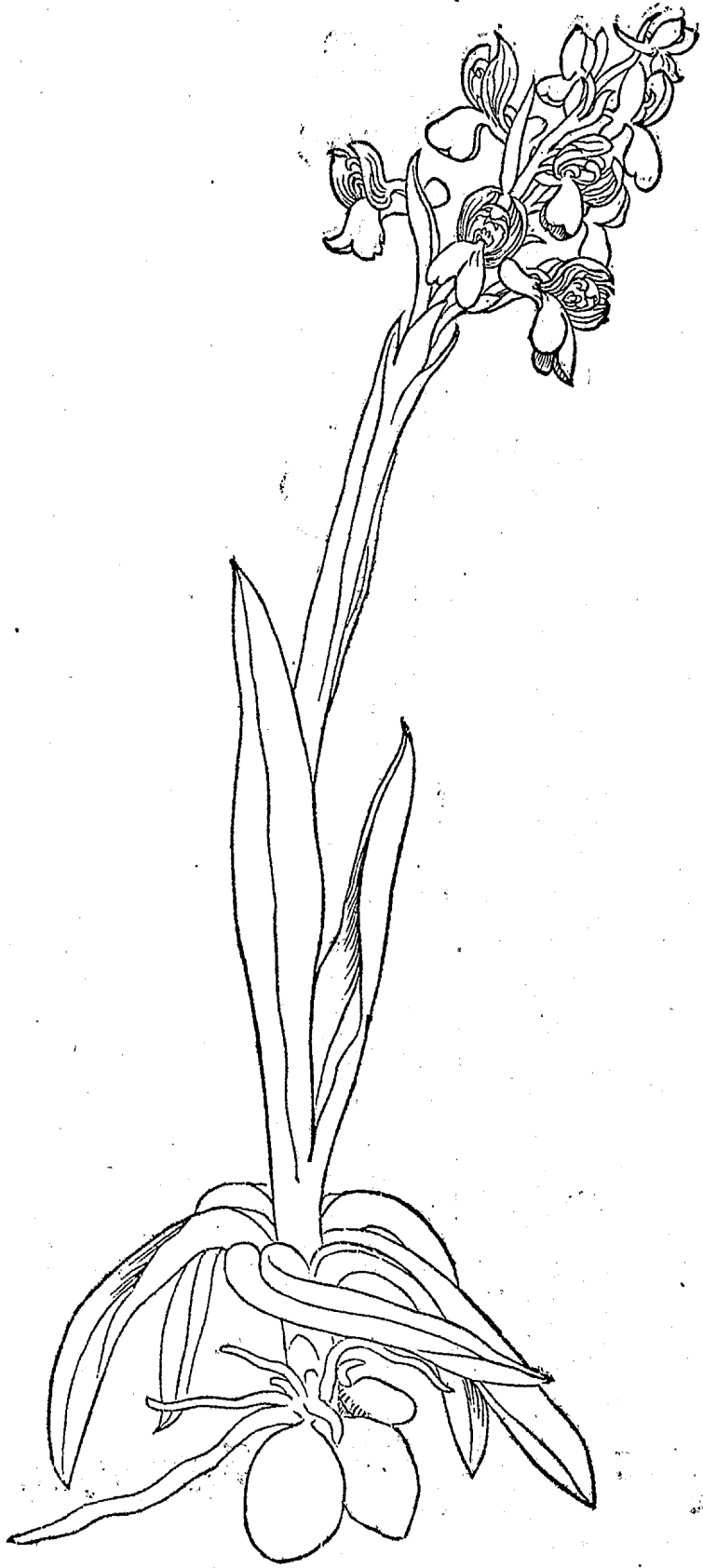
Radix editur ut bulbus cocta. Fertur de ea, si maiorem edant uiri, mares generari: minorem uerò foeminae, foeminas. Addunt etiam in Thessalia mulieres paruam cum caprino lacte bibendam dare, ut ad ueneria excitent: aridam uerò ad inhibenda atque dissipanda. Alterum etiam alterius potu resolui.

EX GALENO.

Radix maior Orchios multam uidetur habere humiditatem excrementitiam & flatuosam: quapropter pota Venerem excitat. Altera uerò, minor uidelicet, contra non modo non stimulat ad coitum, sed planè cohibet ac reprimat. Eduntur bulborum more assæ.

EX PLINIO.

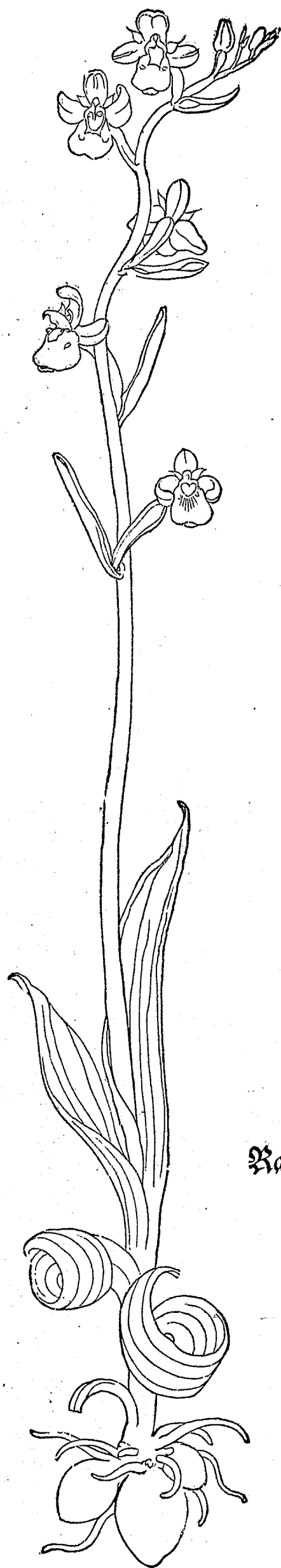
Tumores & uitia partium earum erumpentia, cum polenta illita radix sedat, uel per se trita. Eadem ex lacte ouillo neruos intendit, & ex aqua remittit.

TRIORCHIS SERA
PIAS MAS.

Knabenkraut männle das kleiner.

560

TRIORCHIS
FOEMINA.

Ragwurtz weible.

NOMINA.

A **P**ΧΙΣ *σέρapias, ἢ τριόρχις*, Paulo & Aëtio testibus, Græcis dicitur. Orchis siue testiculus Serapias Latinis. Officinæ eius cognitionē non habent. Germanicè *Agwur* dicitur. Serapias autem ab Andrea medico ob multos radicis usus, ut inquit Dioscorides, appellata est. Sunt qui à Sa- *Serapias quare dicta.* rapi Alexandrinorū deo nominatā uelint, propter lasciuia impudentē, qua is deus Canopi, ubi templum & cultu & religione excellens habebat, colebatur: de quo Strabo in xviij. suæ Geographiæ libro. Triorchis uerò, manifesto ex ea appellatio- *Triorchis cur dicatur.* ne argumento, quod non duabus, sed tribus testiculatis radicibus in terra nitatur. Qua una quidem re facile à prioribus discriminantur Orchibus.

GENERA.

Duo esse Orchis Serapiadis seu Triorchis genera, res ipsa satis monstrat. Et si enim in folijs ac radicibus nihil aut parum discriminis habeant, tamen in floribus manifestè differre uidentur. Nam alterum genus, quod nos marem uocauimus, *Triorchis mas.* floribus constat purpureis, & parumper albicantibus. Alterum uerò, quod nos ut certius à priori discerneretur, foeminam nominauimus, flores obtinet diuersis co- *Triorchis foe-* loribus distinctos, purpureo uidelicet, candido, uiridi ac nigricante, inferioreq; par- *mina* te fuci planè effigiem exhibent.

FORMA.

Folia habet Porro similia, oblonga, latiora & pinguiora, in alarū cauis inflexa. Catu-
liculos dodrantes, subpurpureos flores. Radicem minimis testiculis similem.

LOCVS.

Prouenit in pratis & campestribus.

TEMPVS.

B In fine Maij mensis & initio Iunij hoc genus apparet, dein nusquam inueniri potest.

TEMPERAMENTVM.

Valentius quàm primo ordine exiccat.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

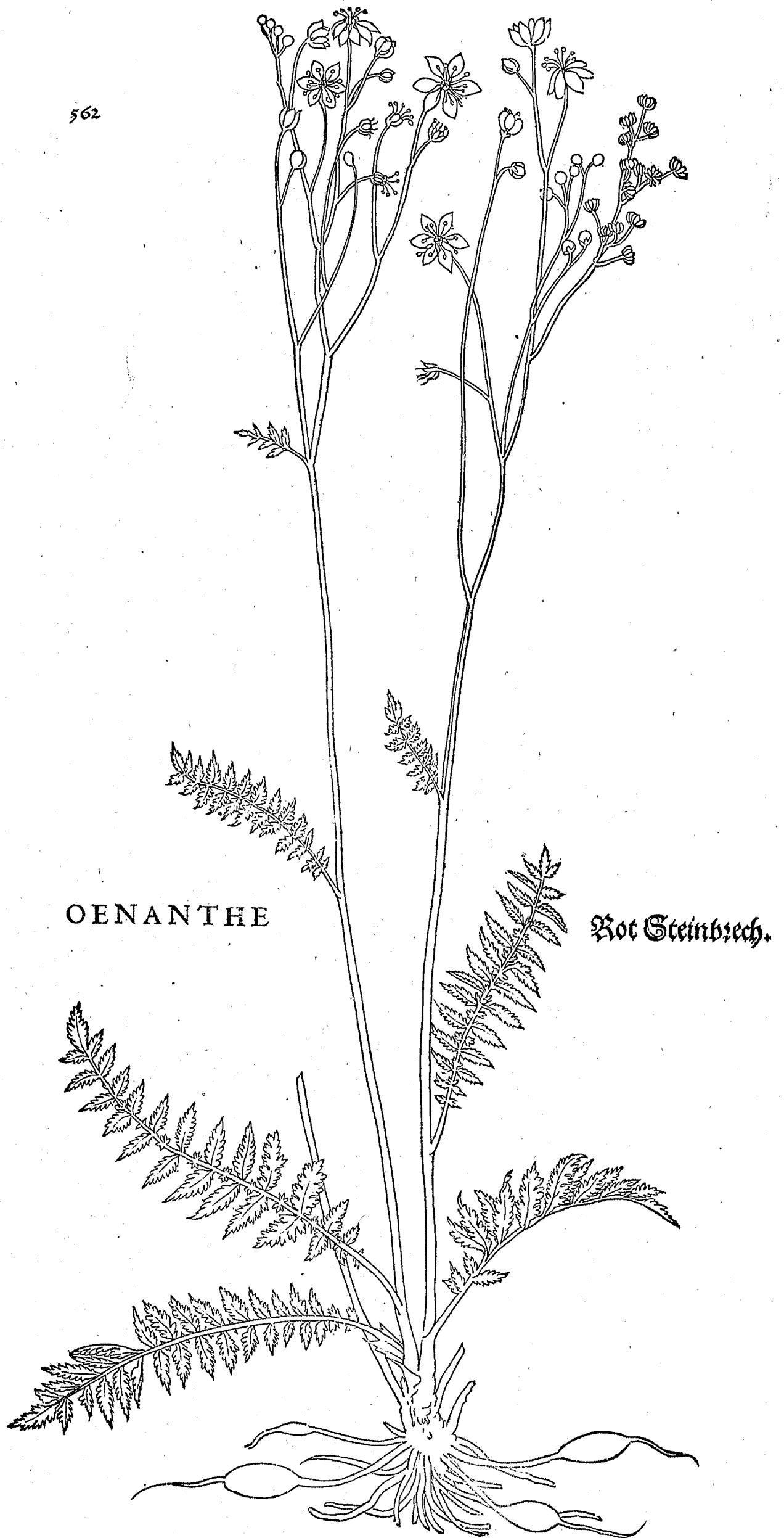
Radix illita tumores disijciendi uim obtinet, atque ulcera expurgat. Herpetas cohibet. Fistulas abolet, inflammatione laborantia illita mitigat. Sicca nomas com-
pescit, ulceraq; putrescentia & maligna oris sanat. Cum uino pota aluum sistit. Fe-
runtur de hac etiam quæcunque de Cynosorche dicta sunt.

EX GALENO.

Orchis Serapias ad Venerem nō similiter accommodus est. Oedemata illitus dis-
cutit, & ulcera sordida purgat, & herpetes sanat. Siccatus multò magis desiccat,
adeò ut & putrescentia contumaciaq; ulcera sanet. Habet etiam quippiam subad-
stringens, ac proinde uentrem in uino potus sistit.

EX PLINIO.

Eius radices sanant oris ulcera, thoracis pituitas, aluum sistunt è uino potæ.

NOMINA.

A IN ANΘΗ, ἡ λευκάνθη Græcis, Oenanthe Latinis, Filipendula officinis, & Saxifraga rubra, Germanis rot Steinbrech nominatur. Oenanthe autem dicta haud dubie est quod cum uino floreat. Leucanthos uero à floribus quos producit candore. Filipendulam à numerosis illis & rotundis in radice capitibus tuberibusque, quæ quasi ex filo quodam pendere uidentur, appellatam esse constat.

Saxifraga rubra
Oenanthe quare
dicta.
Filipendula.

FORMA.

Folia Pastinacæ syluestris habet, flores candidos, caulem crassum, dodrantalem, semen Atriplicis, radicem magnam, multa habentem capita rotunda. Ex qua descriptione palam apparet, Oenanthem eam esse herbam quam ætas nostra Filipendulam uocat, quod nulla prorsus sit nota quæ illi non conueniat. Folijs enim Pastinacæ erraticæ est, quæ planè eius herbæ quæ uulgò Petroselinon hodie appellatur folijs similia sunt. Hinc est quod in uulgaribus herbarijs scribatur folia Petroselino similia habere: quamuis Staphylino legendum esse putem. Manuscriptus etiam herbarius Filipendulam folia Dauci agrestis habere tradit. Flores denique illi albi, caulis crassus, dodrantalis, Atriplicis semen. Radices quoque multa, quinque interdum aut sex, nonnunquam etiam plura capita rotunda, tanquam à filo pendencia, ut ait antiquus herbarius, habentes: ita ut hinc esse Oenanthem abundè constet. Sed demus non esse, nihil tamen inde periculi erit, quod scilicet Oenanthem easdem quas Filipendula, sicut ex paulò post dicendis patebit, facultates obtineat.

LOCVS.

Nascitur in petris & montibus asperis. Tubingæ certè in monte Auftriaco nominato copiosissimè prouenit, & in sylua non procul ab arce eius oppidi distante.

TEMPVS.

B Iunio mense floret, quo sanè tempore quia facilè ex floribus agnoscitur, carpi potest. Radices tamen inter autumnii initia colligendæ erunt.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum est Filipendula, ita ut non temerè hanc recentiores calidam & siccam in tertio ordine statuunt.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Oenanthes semen, caulis & folia cū mulso ad secundas eijciendas bibuntur. Radix cum uino contra stranguriam conuenit.

EX PAVLO.

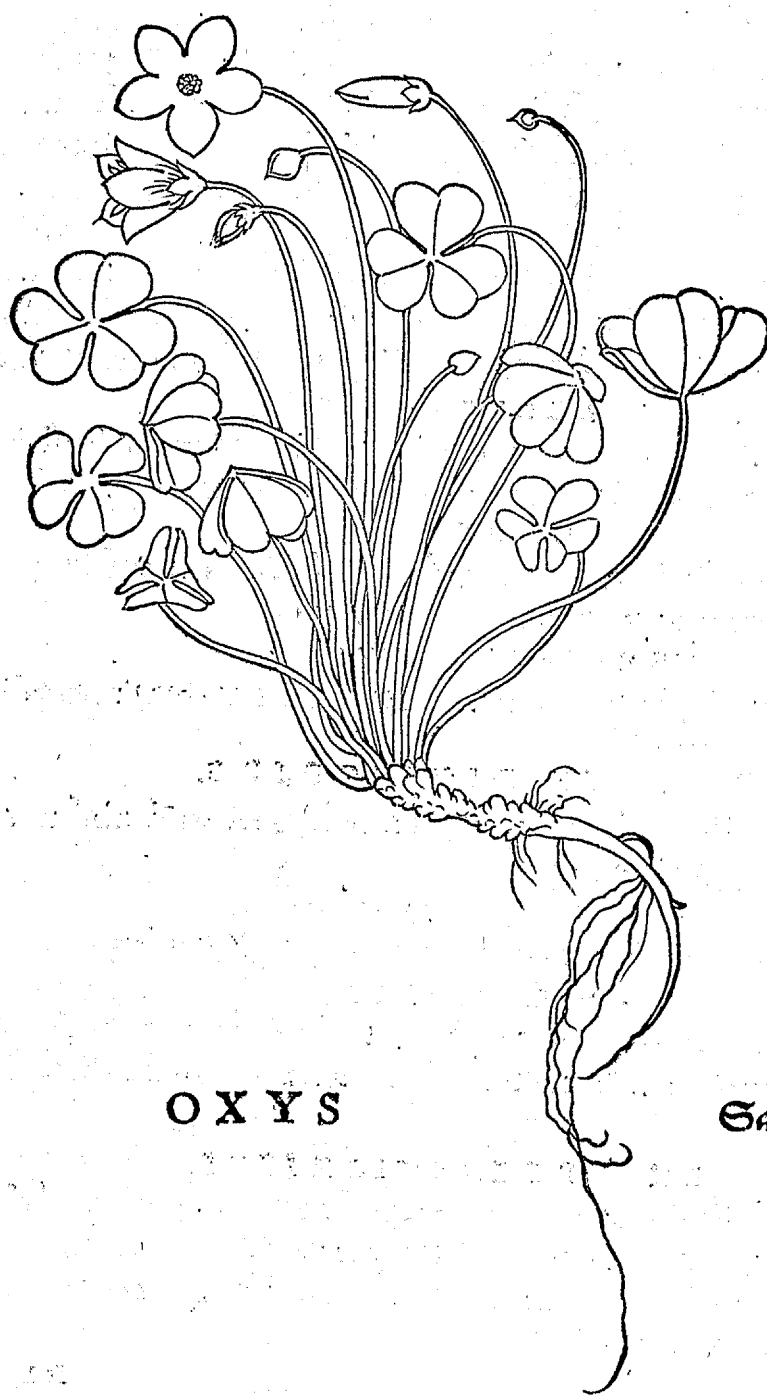
Oenanthem secundas eijcit, urinæ stillicidio, morboque regio medetur.

EX PLINIO.

Caulis eius & folia cum melle ac uino nigro pota, facilitatem pariendi præstant, secundasque purgant. Tusim è melle tollunt. Vrinam cient. Radix uesicæ uitij medetur.

EX RECENTIORIBVS.

Filipendula in lotij stillicidio & urinæ remoratu, neque non renum doloribus, atque lapide eorundem, cōuenit. Eadem stomachi inflationes discutit, medetur & suspiriosis & anhelantibus, & omnibus morbis quos causa frigida concitauit. Farinam eiusdem cibis comitialium inspergunt.

OXYS

Saurer Klee.

NOMINA.

OXY græcè, Oxys Plinio & Latinis, Trifolium acetosum & Alleluya officinis, uulgo Panis cuculi, uel quod cuculus auis eo uescatur, uel quia hoc erumpente, cuculus uocem suam edere incipiat. Germanis Sauer-
 fleck/Büchtleck/Büchamffer/Büchbrot/Gauchtleck/Suckgauchtleck
 & Hasentleck appellatur. Oxys uero ab acido sapore dicta est.

Trifolium ace-
 tosum.
 Alleluya.
 Panis cuculi.

Oxys quare
 dicta.

FORMA.

Humilis herba est, longis tantum pediculis, tria summatim folia perinde atque Trifolium proferens, exigua, & in cacumine laciniata, sapore acido. Florem habet candidum, in simplici stylo inter folia profluentem; rufum in lunatis siliquis semen. Radicem in transversum longam, geniculatam ac rufam. Antiquus & manuscriptus herbarius putat hanc herbam esse Lotum satiuam, cuius certe sententiam, quod à Dio-
 scoride non describatur Lotus, neque probo neque improbo. Cur tamen non sequar, facit quod herba quam Alleluya barbari uocant, non sit sativa, sed passim in syluis & alijs locis umbris nascatur futuræ tempestatis prenuncia. Siquidem appropin-
 quante aliqua tempestate, arrigitur contra tanquam tempestati colluctatura.

LOCVS.

Multis locis prouenit: nam in syluis circa petrosa & aquea loca nascentem con-
 speximus. Nullibi autem copiosior quam Tubingæ in primo statim consensu
 montis Austriaci ad dextram prouenire uidimus.

TEMPVS.

Aprilis atque interdum Maio mense floret, dum scilicet cuculi uox primum exau-
 ditur, atque hinc Cuculi panem dictam esse puto, ut dictum est antea. Obseruatū au-
 tem est à nobis, atque adeo multorum aliorum experientia cognitū, quod eius her-
 bæ copiosi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum inundationes certo por-
 tendant: pauci contra siccitatem.

TEMPERAMENTVM.

Quum acidum in gustu saporem præ se ferat, idem cum Oxalide habere tempe-
 ramentum, frigidum nempe & siccum, euidentissimum est.

VIRE. EX PLINIO.

Datur ad stomachum dissolutum: edunt & qui enterocelen habent.

EX RECENTIORIBVS.

Vlceribus, uulneribus & fistulis, potissimum autem oris, medetur. Sitim arcet,
 & ut summatim dicam, easdem quas Oxalis, acetosam nostri nominant, facultates
 obtinet.

DE OPHRID CAP CCXIII

NOMINA.

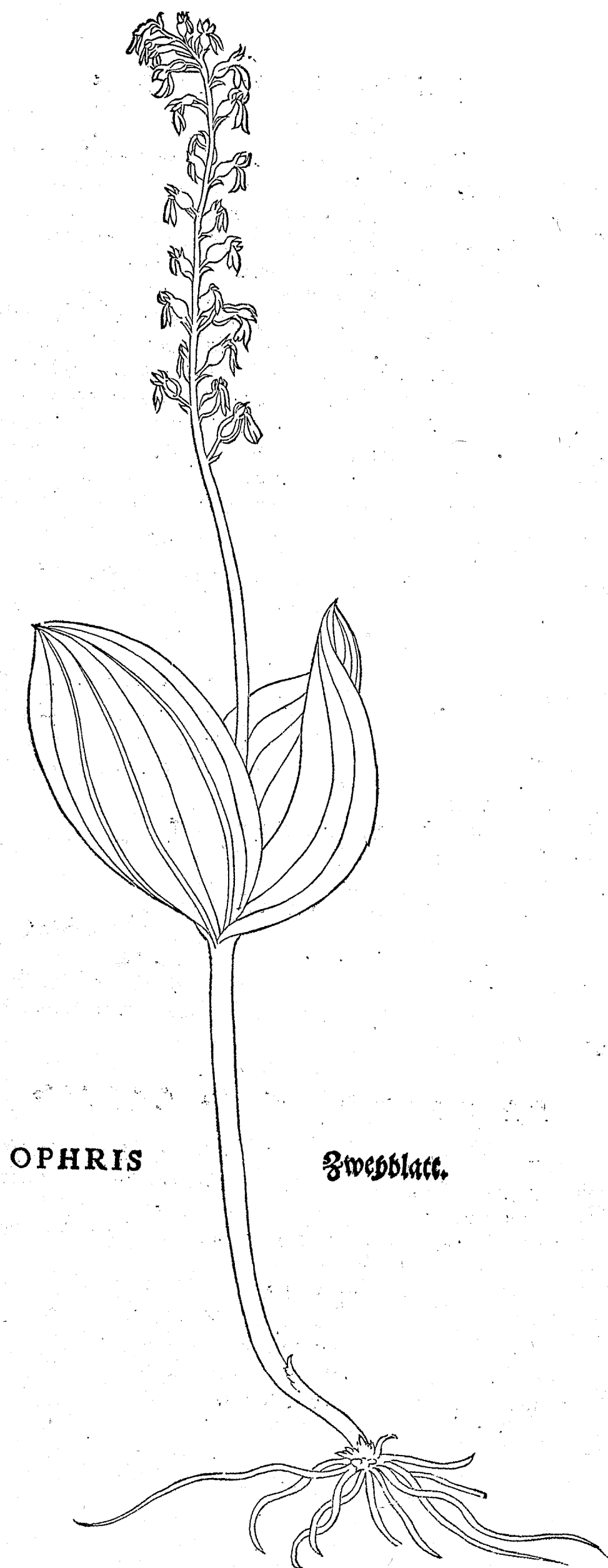
OPHRID hanc herbam nominare placuit, quod inuenerim plantam binis *Ophris.*
 duntaxat folijs constantem hac appellatione insigniri. Germanicum
 nomen nullum extorquere potuimus: neque enim ea est quæ Durch-
 wachz/hoc est, Perfoliata uocatur, ideoque hanc à geminis folijs Zwey-
 blatt nominauimus.

FORMA.

Caulem à radice singularem ac rotundum emittit, per binam quæ tantum habet fo-
 lia penetrantem, à cuius medio ad summum usque calyculi multi sunt, & in his ue-
 luti linguæ dissectæ nutantes flosculi. Radix uero illi subest tenuis, adnascens sibi
 radículas multas, obliquas & odoratas obtinens.

bb LOCVS.

566

OPHRIS

Zweyblatt.

LOCVS.

A Nascitur in montibus, & nullibi maiori copia quàm Tubingæ in pede montis Austriaci prouenit.

TEMPVS.

Maio & Iunio mensibus floret, dein statim euanescit. Quapropter hoc potissimum tempore colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti glutinosa esse apparet, & quodammodo dulcis, ideoq; calidam & siccam esse conijcere licebit.

VIRE S.

Iuxta dictarum qualitatum mitionem contrahendi & constringendi facultate præditam esse nemini non constat. Hinc est quod ad rupta, & uulnera cōglutinan- da hac herba cōmodè utantur recentiores.

DE ORMINO CAP. CCXIII.

NOMINA.

ORMINON Græcis, Orminum & Geminalis Latinis, Gallitricum offici- *Gallitricum.*
nis, Germanis *Scharlach* appellatur. Orminon autem Græcis haud- *Orminon cui*
dubiè dictum est, quia Venerem extimulat. *dictum.*

GENERA.

Ormini duo sunt genera. Vnum satium, quod Gallitricum simpliciter nomi-
nant, & germanicè *Scharlach*. Alterum syluestre, quod alio nomine Saluiam syl- *salvia syluestris.*
uestrem herbarij uocant. Germani *wilden Scharlach/oder wilde Salbey.*

FORMA.

B Orminum satium herba est folijs Marrubio similis, caule quadrangulo, semi- *Orminum satis*
cubitali, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, ad radicem uersus nutan- *um.*
tes, in quibus semen est. Ex qua deliniatione abundè liquet herbā quam hodie Gal-
litricum uocant esse Orminum satium: hæc enim folijs Marrubio similis est, nisi
quod sunt maiora & mirificè odorata: caule semicubitali, quadrangulo, ab imo rufe-
scente, calyculis circa caulem siliquarum effigie prominentibus, & ad radicem deor-
sum spectantibus, in quibus semen nigrum & oblongū includitur: flosculis in can-
dido purpureis, aut in dilutum ruborem inclinatis. Syluestre priori non admodū *syluestre.*
dissimile est, folijs satis ad Saluiam accedentibus, rugosaq; asperitate præditis: cau-
le sesquipedali, leniter hirsuto, in quadrangulum striato: floribus è cœruleo in pur-
pureum uergentibus, ad aquilini rostri effigiem falcatis, calyculis pluribus in ter-
ram inclinatis, in quibus ad summum quatuor semina, parua, rotunda & fulue-
scentia reperiuntur.

LOCVS.

Satium nusquam non in hortis satum prouenit. Syluestre autem passim omnia
prata exornat, suaq; sponte in ijs nascitur.

TEMPVS.

Vtrunque Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Orminum calidum & mediocriter siccum est, id quod amaritudo atque adstri-
ctio in gustu satis monstrant.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Creditur semen satii cum uino potum Venerē stimulare. Cum melle argema
& oculorum albugines purgat. Illitum cum aqua cedemata discutit. Surculos ex-
trahit. Herba ipsa illita eadem potest, Syluestre uehementiorem facultatem habet,
quare unguentis miscetur.

ORMINUM
SATIVUM.

Scharlach.

ORMINUM
SYLVESTRE.

Wilder Scharlach.

C

EX PAVLO.

Orminon Venerem stimulat, oculorum crassities cum melle repurgat, cedemata discutit, & extrahit aculeos. Sylvestre domestico est ualentius.

EX PLINIO.

Semen ad Venerem stimulam, & ad oculorum argema & albugines ualet. Vtroque genere tuso extrahuntur aculei ex corpore, per se illito ex aqua. Folia ex aceto imposita, panos per se uel cum melle discutunt. Item furunculos, priusquam capita faciant, omnesque acrimonias.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores etiam easdem facultates suo Gallitrico attribuunt: potissimum autem conferre ad albugines & oculorum caliginem tradunt, ut hinc etiam colligi possit, herbam hanc Orminon esse Dioscoridis.

DE OROBO CAP. CCXV

NOMINA.

POBOZ Græcis, Eruum Latinis dicitur. Officinæ græcam appellationem retinuerunt, Germanis Eruen / ad imitationem latini nominis, appellari possunt.

GENERA.

Duo sunt genera Eruum: unum enim candidum, alterum autem rufum inuenitur. Nec inter se nisi floribus & radicibus differunt, quemadmodum pictura affabre monstrat. Rufum uero sylvestre est, suamque sponte in aruis, & inter dumeta prouenit.

FORMA.

D Exiguus frutex est, tenuis, angustis folijs, floribus uel candidis, uel in candido cœruleis aut puniceis, seminibus in siliquis sine septo cylindræis, quemadmodum pisa, se inuicem tangentibus.

LOCVS.

Lætatur loco macro, non humido, quia plerunque luxuria corrumpitur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, iisdemque semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Desiccat quidem Eruum excessu secundo intenso, calefacit uero primo.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Capitis grauitatē facit Eruum, uentrem turbat, sanguinemque per urinā ducit si comedatur. Coctum tamen appositum boues saginat. Farina eius bonam facit aluū, urinam cit, corporis colorem comendat. Frequentior in esu aut potu sanguinē cum torminibus per aluum & uescicam ducit. Ulcera cum melle purgat, & lentigines, & aspredinē cutis in facie, eiusdemque maculas & reliquū corpus. Nomas, gangrenasque cohibet, & mammarū duritias emollit. Fera ulcera, carbunculos, fauosque rumpit. In uino macerata canum, hominū, uiperarumque morsus illita sanat. Cum aceto autem difficultates uring, tormina & tenesmos lenit. Prodest etiā ijs qui cibo non nutriuntur, nucis magnitudine frixa & cum melle sumpta. Decoctum eius fouendo perniones, & in corpore pruritus sanat.

EX GALENO.

Orobus quatenus amaritudinis est particeps, eatenus incidit, extergit, atque obstructions expedit. Cæterū si sumatur copiose, sanguinē per urinas euocat. Hominum cibus prorsus hoc semen damnat: est enim & insuauissimū & prauū succi. Eruum autem instar lupini præparato ex melle utimur, ut medicamento crassos pulmonis thoracisque humores expurgante. Candidum minus est medicamentosum, quam id quod ad flauum aut pallidum colorem tendit.

571

ERVVM
SATIVVM.

Weiß Erucen.

bb 4

572

ERVVM
SATIVVM.

Kotoderwild Ernen.

NOMINA.

A ΠΕΟΣΕΛΙΝΟΝ, ἢ πετροσελίνου ἄρχου Græcis, Syluestre Petroselinum, & Apium montanum Latinis, officinis & barbaram sectantibus medicinam Apium montanum; Petroselinum dicitur. Id quod hinc accidisse puto, quod linguae græcæ & Petroselinum officinarum, inscitia, Oreoselinum dictionem in Petroselinum mutauerint: uel quia Petroselinum syluestre, simpliciter enunciauerint quod cum adiectione nominandum erat Petroselinum syluestre, ad differentiā nimirum Macedonici, quod uerè est Petroselinum ueterum. Germani Petersilgen uocant. Nos teutsch Petersilgen/oder Peterlin nominauimus, ut discerneretur à Macedonico, de quo suo dicemus loco.

FORMA.

Caulem habet unum dodrantalem à radice tenui exeuntem, circa quem ramuli & capitula Cicutæ similia, multò tamen tenuiora. In his semen oblongum, acre, tenue, odoratum, Cumino simile. Ex qua sanè descriptione sole clarius apparet, Petroselinum officinarum esse Oreoselinum ueterum: caule enim uno prouenit dodrantali ex radice pertenui, qui per ambitum ramulos spargit capitulis Cicutæ, tametsi multò tenuioribus: in ijs semen, acrimoniā gustu præferens, odoratum, tenue, Cumino proximum. Neque obstat quod in plerisque exemplaribus Dioscoridis capitulorum Papaueris fiat mentio: error enim haud exiguus subest, quod scilicet non *μικρὸν παριμπερὴν*, hoc est, Papaueri similia, sed *κωνέω*, id est, Cicutæ legendum sit. Id quod in primis confirmant ea quæ scribit Plinius libro xix. capite octauo, in hunc modum: Oreoselinum est Cicutæ folijs, radice tenui, semine Anethi, minutiore tamen. Quod si tamen hæc sententiā minus arriserit, nihil moror quin dicas Petroselinum germanicum, cum forma parum admodum à uero Petroselino distet, ut palam sit utriusque picturas intuenti.

LOCVS.

B Nascitur in locis petrosis & montanis, unde etiam nomen accepit. In Germania uerò nostra in hortis passim plantatur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo gradu extenso, siccum uerò in medio tertij.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Semen & radix in uino pota urinam cient. Menses etiam ducunt. Miscetur antidotis, necnon medicamentis urinam cientibus & excalfacientibus. Non hallucinari nos oportet, existimantes Oreoselinum esse quod in petris prouenit: aliud enim ab hoc est Petroselinum.

APPENDIX.

Vt cunque autem diligenter hoc monuerit Dioscorides, tamen cauere non potuit quin posteritas medicorum Oreoselinum esse Petroselinum certò crediderit.

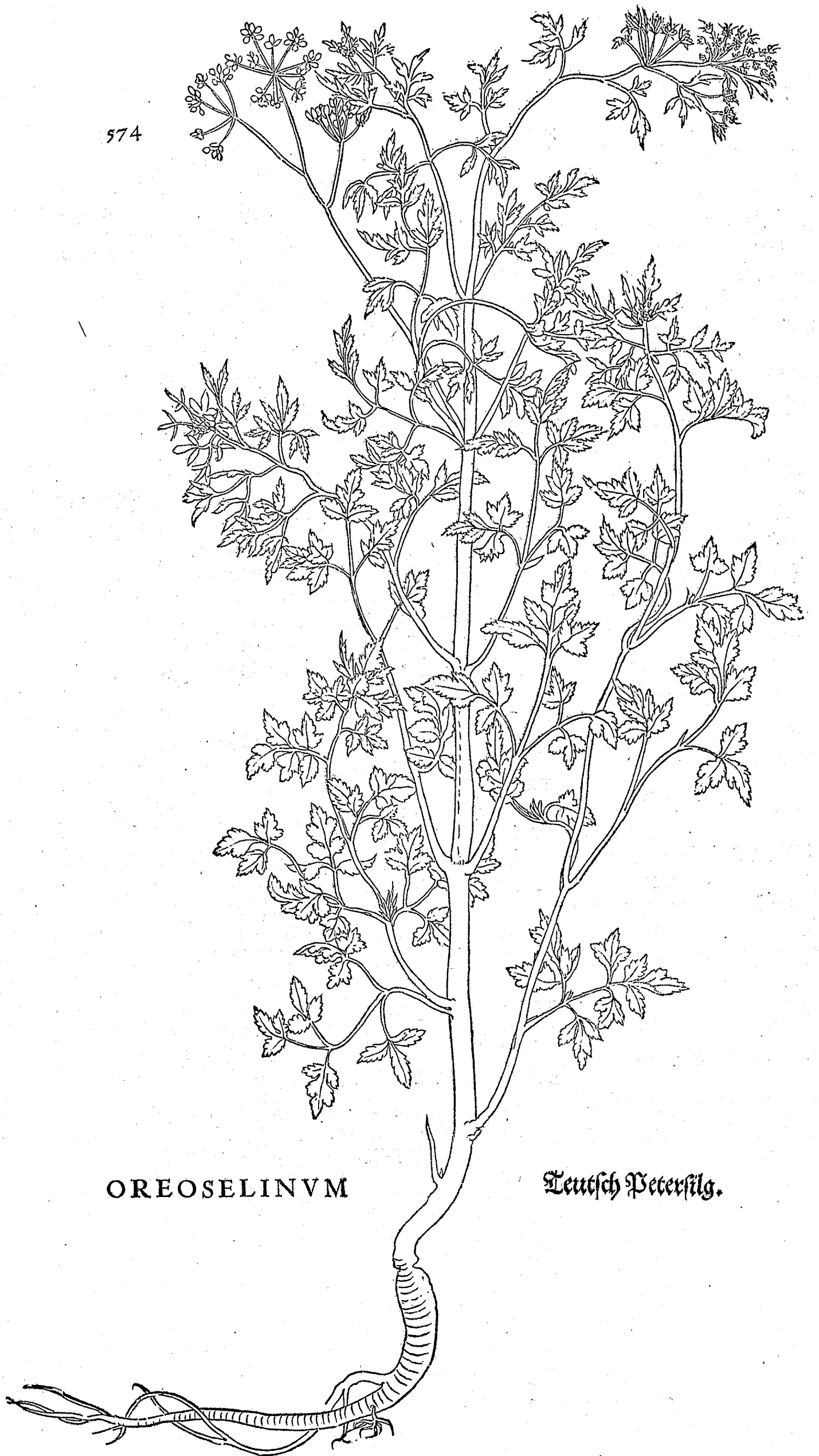
EX GALENO.

Oreoselini similis Apio uis est.

EX PLINIO.

Oreoselinum urinæ & menstruis efficax. Eo etiam purgantur fceminæ è uino.

574

OREOSELINUM

Leutsch Petersilg.

NOMINA.

A H Græcis, Sorbus Latinis, est arbor cuius fructus Græcis *δανγυόν*, Ga. *Sorbus*. Ieno teste, Latinis uerò Sorba appellantur. Officinæ latinam nomen. *Sorba*. claturam retinuerunt. Germanis *Speierling* / uel *Sporöpffel* corrupta puto uoce pro *Sorböpffel* nominantur. Vel sic ab austeritate uocata sunt, quasi mæla austera.

GENERA.

Sorborum duo genera tradit Theophrastus lib. iij. de historia stirpium, cap. xij. *Duo sunt genera Sorborum Theophrasto.* sceminam fructiferam, & masculam sterilem. Differre quoque fructibus idem scribit, quod aliæ orbiculatum, aliæ ouatum ferant. Fructus autem orbiculati dulciores sentiuntur, ouati sæpenumero acidi, minusq; odorati. Plinius lib. xv. cap. xxi. *Plinius quatuor differentias Sorborum ponit.* in Sorbo quatuor differentias Latinos nosse memoriæ prodidit: alijs enim eorum, ait, rotunditas mæli est, alijs turbinatio pyri, alijs ouata species ceu mælorum. Quartum genus torminale appellant. Nos picturam eius generis damus, quod turbinatum pyri instar fructum ædit, qui Germanis *Sporbirt* / corrupta uoce pro *Sorbirt* / aut quasi austerum pyrum dicitur.

FORMA.

Sorbus arbor est procera, recto caudice, cortice leui, pinguiusculo, colore ad flauum albicante, cuius folia pediculo singulari, prolixo, neruaceoq; in uersus condita, alæ modo à lateribus exeuntia, tanquam ex omnibus unum fiat, ad neruum usque laciniatum, uerum ampliusculo interuallo distantia. Omnibus ramulis in extremo pediculi folium impar prominet, cuius accessione impar numerus efficitur. Figura laurum tenuifoliam imitantur, uerum ambitu serrata, breuioraq; sunt, nec in extremum acutum mucronata, sed in rotundius orbiculata. Flos racematim singulari petiolo, è multis minutis & candidis constans. Fructus uel orbiculatus, ut dictum est, uel ouatus, uel pyri instar turbinatus. Radices haud multas, nec altè descendentes, ualidas tamen & crassas & incorruptibiles agit.

LOCVS.

Loca amat humida, montana & frigida, eodem Theophrasto autore.

TEMPVS.

Autumno fructus suos Sorbus ostentat.

TEMPERAMENTVM.

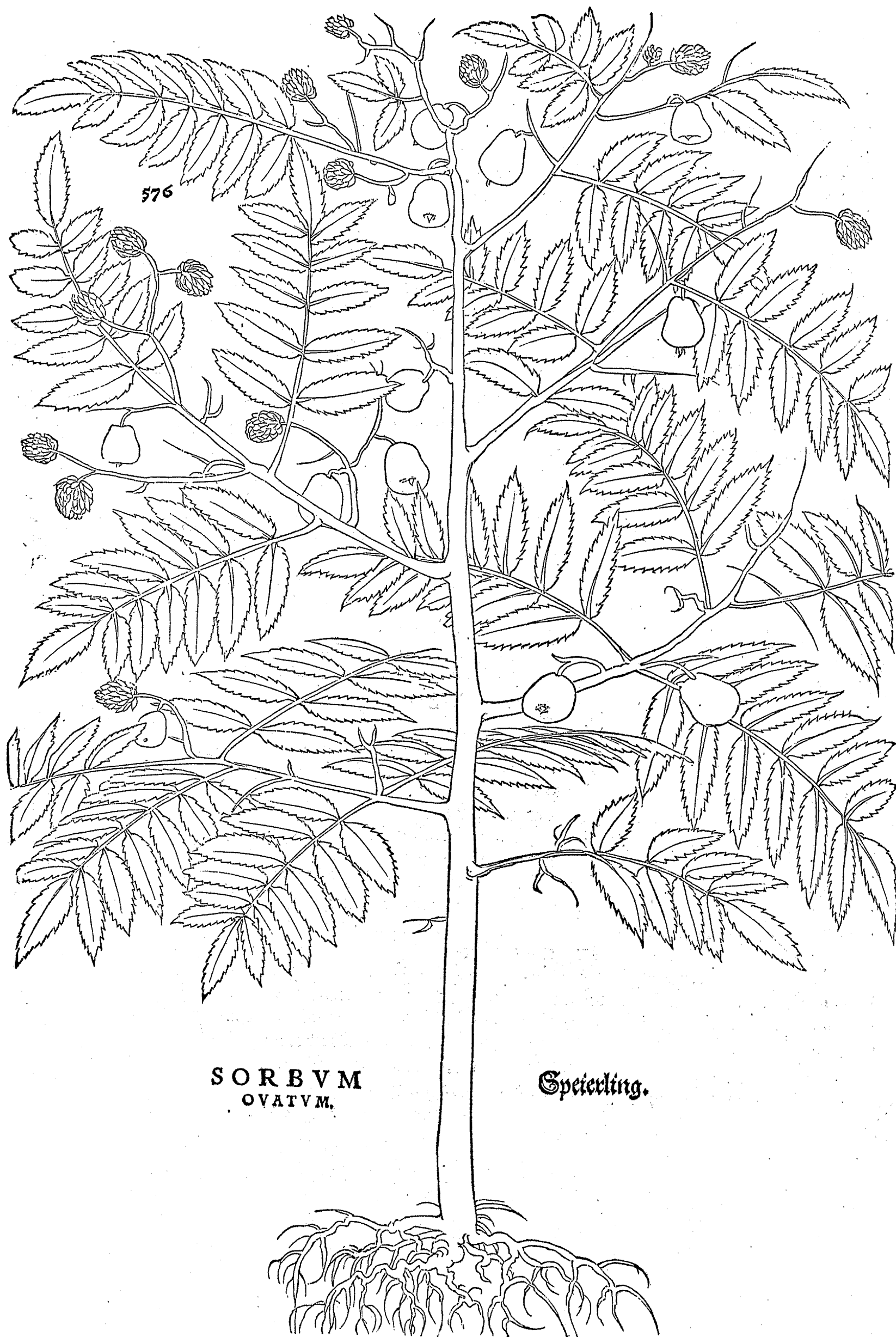
Adstringentē obtinet qualitatem Sorbus, sed multò imbecilliorē q̃ Mespilus.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Sorba mælorum colorem referentia, necdum maturefcentia, dissecta & in sole siccata, cum manduntur aluum sistunt. Farina eorum cum mola teritur, polentæ loco in eundem usum sumitur. Potest idem & decoctum eorum.

EX GALENO.

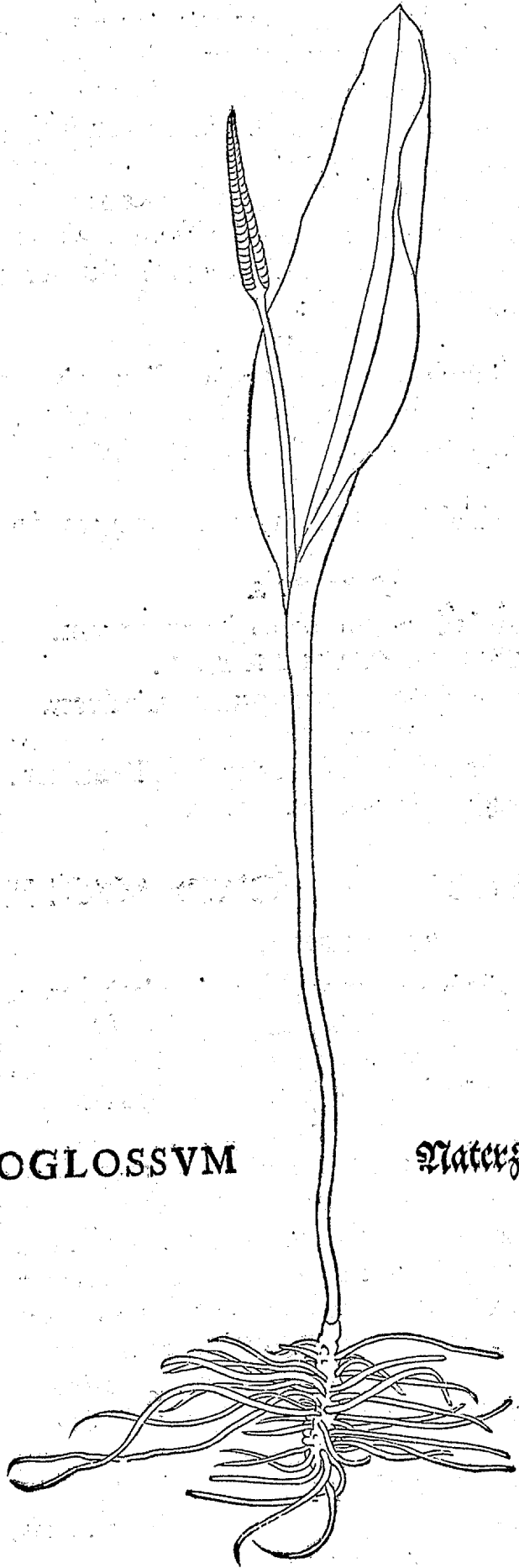
Sorba quidem adstringunt, sed multò fortius Mespila quàm Sorba. Quamobrem aluo fluenti in cibo accommodatissimè exhibentur. Sorba maiori cum uoluptate sumuntur: prorsus enim initio nihil acerbi uti Mespila habent, sed succus eorum citra acerbitatē duntaxat austerus est. Illud porro neminem puto latere, hæc omnia parcè, non largè ut ficus, uuasq; esse comedenda. Nequaquam enim eis ut cibis, sed magis ut medicamentis egemus.

SORBVM
OVATVM.

Speierling.

OPHIOGLOSSVM

Waterzünglin.

NOMINA.

ὀφιογλωσσον
cur dicta.

Lingua serpen-
tina.

HERBA hæc appositissima uoce græcè ὀφιογλωσσον appellari potest, non quod sic eam ueteres aut recentiores græci nominauerint, sed quod cum germanica nomenclatura optimè quadret. Nec enim certò constat an Græcis, & sub quo nomine herba illa cognita fuerit. Quapropter ut no- uam ei inderemus appellationē necessum erat: meliorem uerò hac ipsa quam retu- limus, inuenire haud potuimus. Latine Ophioglossum, aut lingua serpentina dici potest: germanicè enim *Watersünglin* uocatur, à forma & figura quam refert. E singulis nanque folijs singulari pediculo prodit, quod ligulam serpentis forma sua referre uidetur, ut pictura affabrè monstrat.

FORMA.

Folium unicū obtinet pingue, digiti longitudine, Plantagini aquaticæ uocatæ haud dissimile, è cuius sinu inferiore pediculus exit, cui quippiam herbacei coloris insidet, quod serpentinae linguae uocati lapilli similitudinē refert.

LOCVS.

Copiose in monte prope Tubingā Austriaco nominato prouenit. Amat & alia prata in montanis sita.

TEMPVS.

Maior mense reperitur, subinde autem euanescit, ac nusquam apparet.

TEMPERAMENTVM.

Citra caliditatem insignem exiccat, id quod gustus satis docet.

VIREs.

Vulneraria est herba, maligna siquidē & curatu difficilia uulnera sanat. Tumor- res etiam discutit, & ferè Symphyti facultates obtinet.

DE XANTHIO CAP. CCXIX

NOMINA.

Lappa inuersa.
Xanthion unde
dictum.

ΑΝΘΙΟΝ, ἡ φάσγανον græcè, Xanthium latine nominatur. Ab her- barijs nostræ tempestatis Lappa minor & Lappa inuersa uoca- tur. Germanicè *Bettlersleuß* / oder *Bäbenleuß*, Xanthion di- ctum, quod *ξανθὰς*, hoc est, flauos capillos faciat.

FORMA.

Caulem habet cubitalem, pinguem, angulosum, & in ipso alas multas. Folia Atriplici similia, incisuras habentia, odore Nasturtij. Fructū rotundū ceu grandem oliuam, aculeatum ut Platani pila, contactu uestibus adhærentē. Ex qua quidem deliniatione nemo non uidet herbam cuius picturā damus esse Xan- thion, quod illi omnes notæ ad amussim respondeant. Caule enim est cubitali, pin- gui, anguloso, crebras fundente alas, folijs Atriplicis incisuras habentibus, Nastur- tium manifestissimè olentibus, fructu magnæ oliuæ modo rotundo, ut Platani pila spinoso, contactu uestes apprehendente. Nucleus qui in echinata pilula clauditur à pueris estur dulci & grato cibo.

LOCVS.

Nascitur lætis & pinguibus locis, & lacubus paludibusue exiccatis.

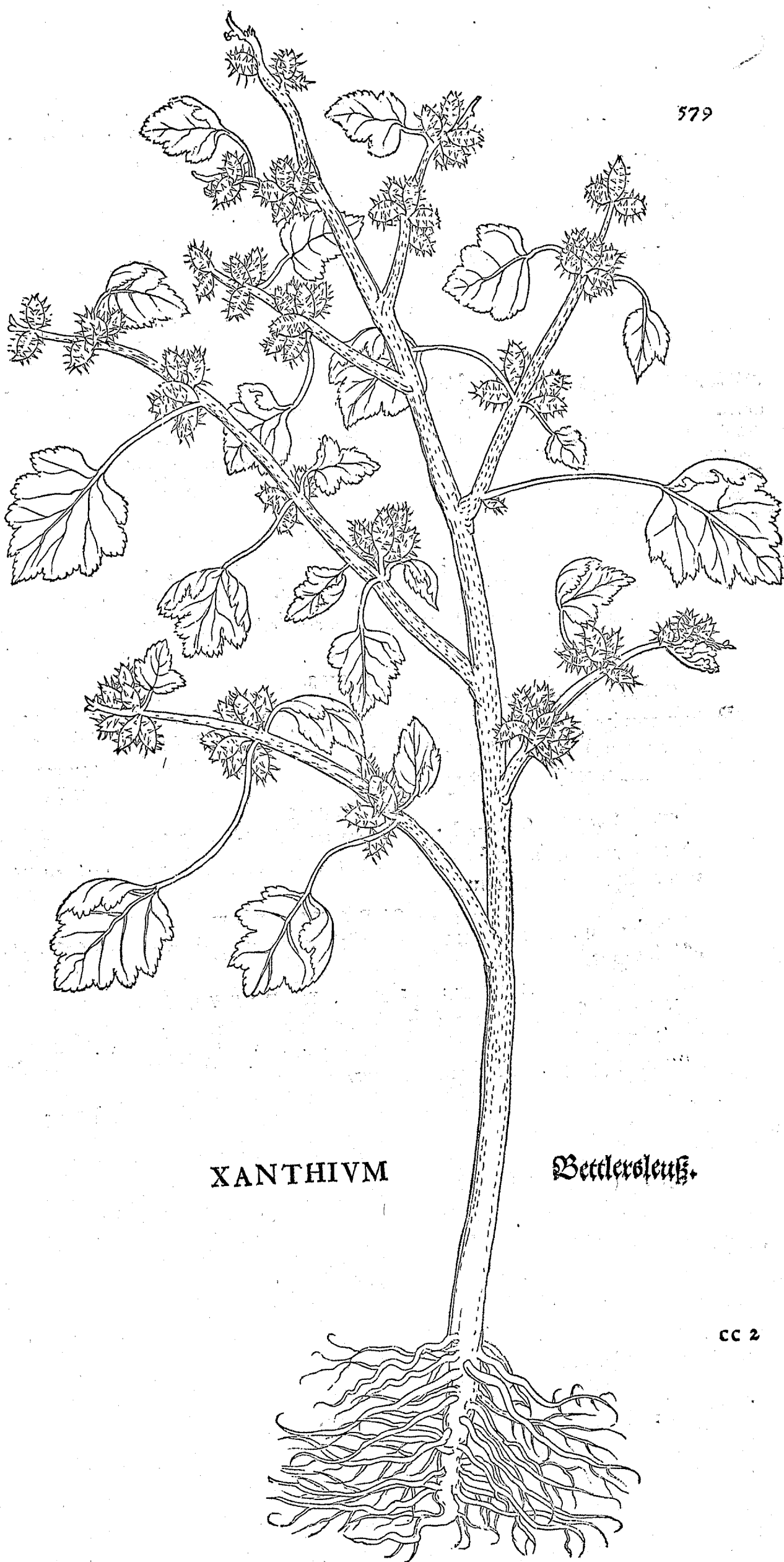
TEMPVS.

Fructus Autumno maturefcit, quo sanè tempore colligi debet.

TEMPERAMENTVM.

Cum discutiendi uires habeat, facile colligitur temperamento esse calido & sicco præditum, id quod ex sapore etiam, qui est amarus & subacris, deprehendi potest.

VIREs.

XANTHIVM

Bettlersleuß.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

C

Potest fructus antequam penitus inarescat collectus, tusus, & in fictili uase reconditus, capillos flauos reddere, si quis cum usus exigit trybli pondus ex eo sumens, tepidaq; aqua madefaciens, nitro prius capite preparato illinat. Alij cū uino tustum ipsum reponunt. Fructus etiam cōmodē tumoribus illinitur.

EX GALENO.

Xanthion uocatur etiam Phasganion, Fructus discutiendi facultatē obtinet.

DE XYLO CAP. CCXX

NOMINA.

Gossipion.
Cotum.
Cotonium.
Cotonum.
Xylina uestes.
Lana lignea.

XYLON & Gossipium Plinio & alijs Latinis dicitur. Græci, quod sciam, eius nusquam meminerunt. Barbaris ac Arabibus Cotum & Bombax seu Bombasum, Germanis Baumwoll appellatur. Linum eius cottonium uulgò uocatur, sicut lanugo ipsa cottonū. Ab huius generis planta uestes xylinae, & lina xylina nominata sunt. Iurisconsulti lanam hanc ligneam nuncupant.

FORMA.

Frutex est exiguus, folio uitium, sed minore, floribus luteis in medio purpurascentibus, fructu barbatae nuci simili, lanugine pleno, quæ netur in linum candidissimum, mollissimumq;. Nux autem ipsa cum hiascens fatiscit, lanuginis globos repræsentat.

LOCVS.

Superior pars Ægypti in Arabiam uergens, Plinio lib. xix. capite primo teste, fruticem hunc gignit. In Creta etiam nascitur, & in Apulia, ac Maltha prope Siciliam insula. Nunc in Germaniæ nostræ hortis plantatur, ut plurima alia peregrina, nobis antea prorsus incognita.

TEMPVS.

Tam fertilis hic frutex est, ut simulatque adoletit, quod duorum mensium spacio accidit, nunquam desinat florem & fructum proferre, donec asperitate & indementia hyemis impediatur.

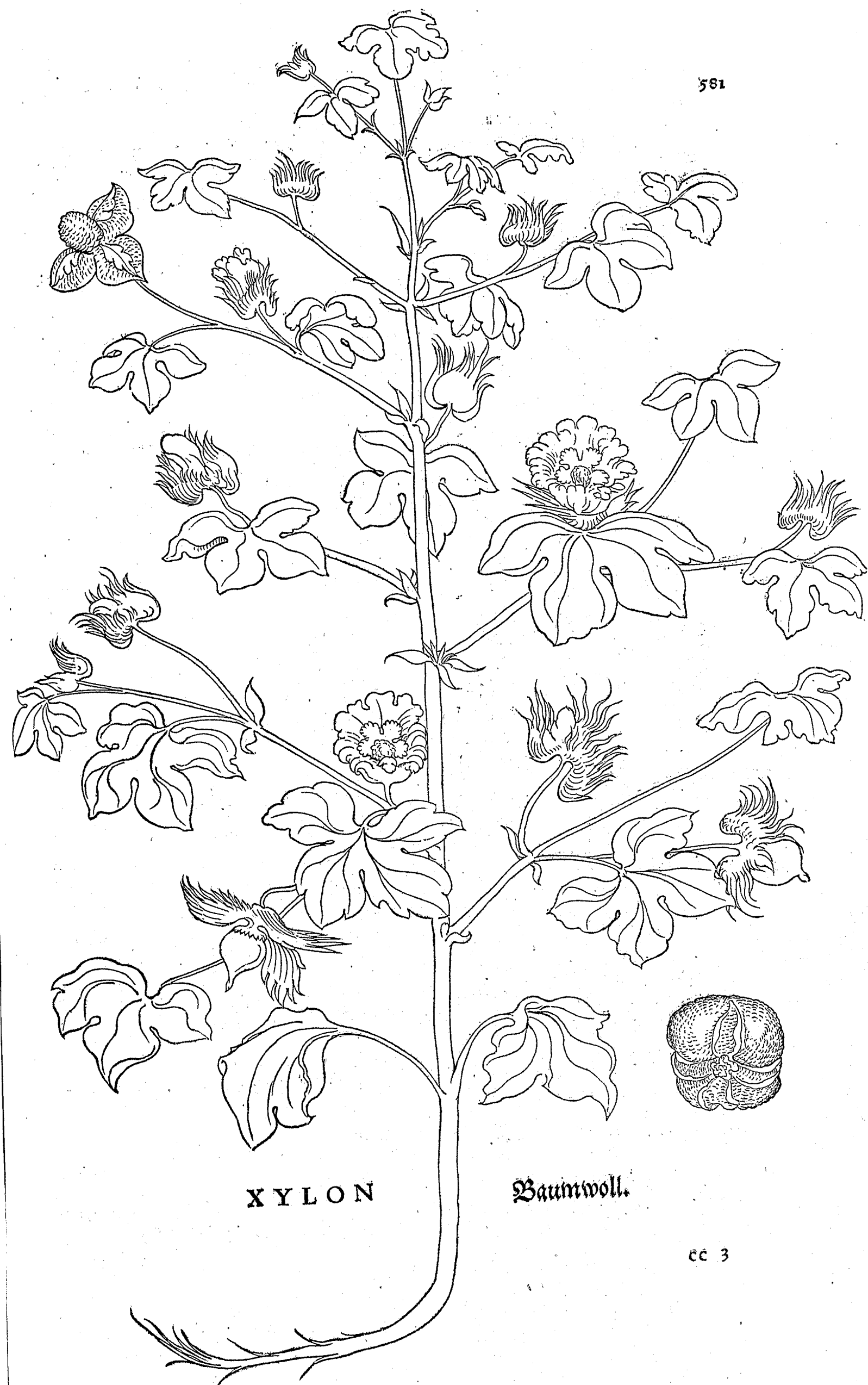
TEMPERAMENTVM.

Arabes, ut annotauit Serapion, fruticis huius lanuginem calidam & humidam esse statuunt.

VIRE. EX ARABIBVS.

Foliorum succus medetur infantium alui profluuiū atque torminibus. Semen tussi & thoracis uitijis. Oleo seminis emaculantur lentigines & faciei pustulæ. Semen etiam eius genitale semen procreat.

DE PARTHE

XYLON

Baumwoll.

Cauta,
Cotula foetida.

NOMINA.

APΘENION, ἀμάρων, χαμαίμηλον Græcis: Partheniū, Amaracum, Solis oculus, Millefoliū Latinis: Thuscis Cauta, officinis & herbarijs Cotula foetida dicitur. Germanis Krottendill / Hundsbilim / wild Chamillen. Cæterum cogitabunt hoc loco studiosi, Amaracum de quo nunc agimus diuersum esse ab eo quem alio nomine Sampsychon Græci uocant, ut suo loco fufius dicemus.

FORMA.

Folia Coriandro similia habet tenuia. Flores per ambitū candidos, in medio luteos, odore graui & subuiroso, gustuq; amaro. Hæc Dioscoridis descriptio pulchrè & per omnia herbæ illi quæ hodie uulgò Cotula foetida nominatur, respondet. Si quidem ea folijs est Coriandri tenuibus, flore per ambitum albo, intus luteo, odore graui, & sapore amaro. Folijs autem Coriandri, non quidem iam erumpentis & paulò antè enati, necdum maturefcentis, quæ sunt quadantenus lata & subrotunda, atque in extremitatibus incisa: sed maturi, cuius quidem in alto folia ad Chamæmeli aut Fœniculi foliorum formam accedunt, capillataq; sunt, constare scias. Sic enim utriusque folia similia sunt, ut Coriandrum Parthenij, & rursus Parthenium Coriandri prorsus referre folia uideatur. Quod ut disertè innueret Dioscorides, φύλλα λεπτά, id est, folia tenuia dixit, ut scilicet hac uoce latiora, quæ in infima sunt Coriandri parte, secluderet. Quod autem de ijs folijs Dioscorides locutus sit, ex tractandi ordine abundè liquet. De tribus siquidem herbis, Chamæmelo, Parthenio & Buphthalmo, quæ sanè inter se congeneres, atque folijs admodum similes sunt, ordine agit, quod nunquā fecisset si nulla inter has similitudo intercederet foliorum, adde etiam florum. Buphthalmū tamen folijs ad Fœniculi formam propius quàm reliquæ duæ accedit. Sententiam hanc nostram confirmat, quod aliqui Parthenium, ob similitudinē quam habet cum Anthemide, Chamæmelon dixerint. Tam similis enim est Chamæmelo, ut frequenter etiam ab imperitis pro illa carpatur. His accedit & hoc, quod ob foliorum tenuitatem nonnullis Millefolium appellatum sit Parthenium, quod fieri minimè potuisset si ad latiora Coriandri folia Dioscorides respexisset. Præterea esse Parthenium Cotulam, nomen quod illi Thusci indiderunt satis declarat: Cautam enim appellauerunt, unde diminutiū Cautula deductum est, & tandem corrupta uoce Cotula. Foetidam autem esse, grauis odor qui in ea omnium maximè sentitur, euidenter declarat. Nequaquā itaq; ea esse herba potest, quam Matricariā uulgò uocant, ut Hermolaus, & alij multi docti uiri hunc sequentes putant: quod huius folia latiora sint, quàm ut cum Chamæmeli, Buphthalmi aut Coriandri tenuibus folijs cōparari queant, tantum abest ut similia sint. Huc accedit, quod omnium maximè euertere uidetur aduersariorū sententiam: nemo unquam ex recentioribus Matricariæ herbæ bilis & pituitæ per inferna tractricem facultatem tribuit, quam tamen Parthenio Dioscorides, Paulus & alij ueteres assignant, ut etiam hoc nomine Parthenium non possit esse Matricaria herba dicta uulgò.

Cotula uox unde
deducta.

Parthenium nō
est Matricaria.

LOCVS.

Nascitur inter segetes & iuxta semitas, intermixta ferè semper Chamæmelo. In hortorum etiam sepibus, Plinio teste, prouenit.

TEMPVS.

Primo statim uere, Maio potissimū mense, erumpit, ac totam æstatem durat.

TEMPERAMENTVM.

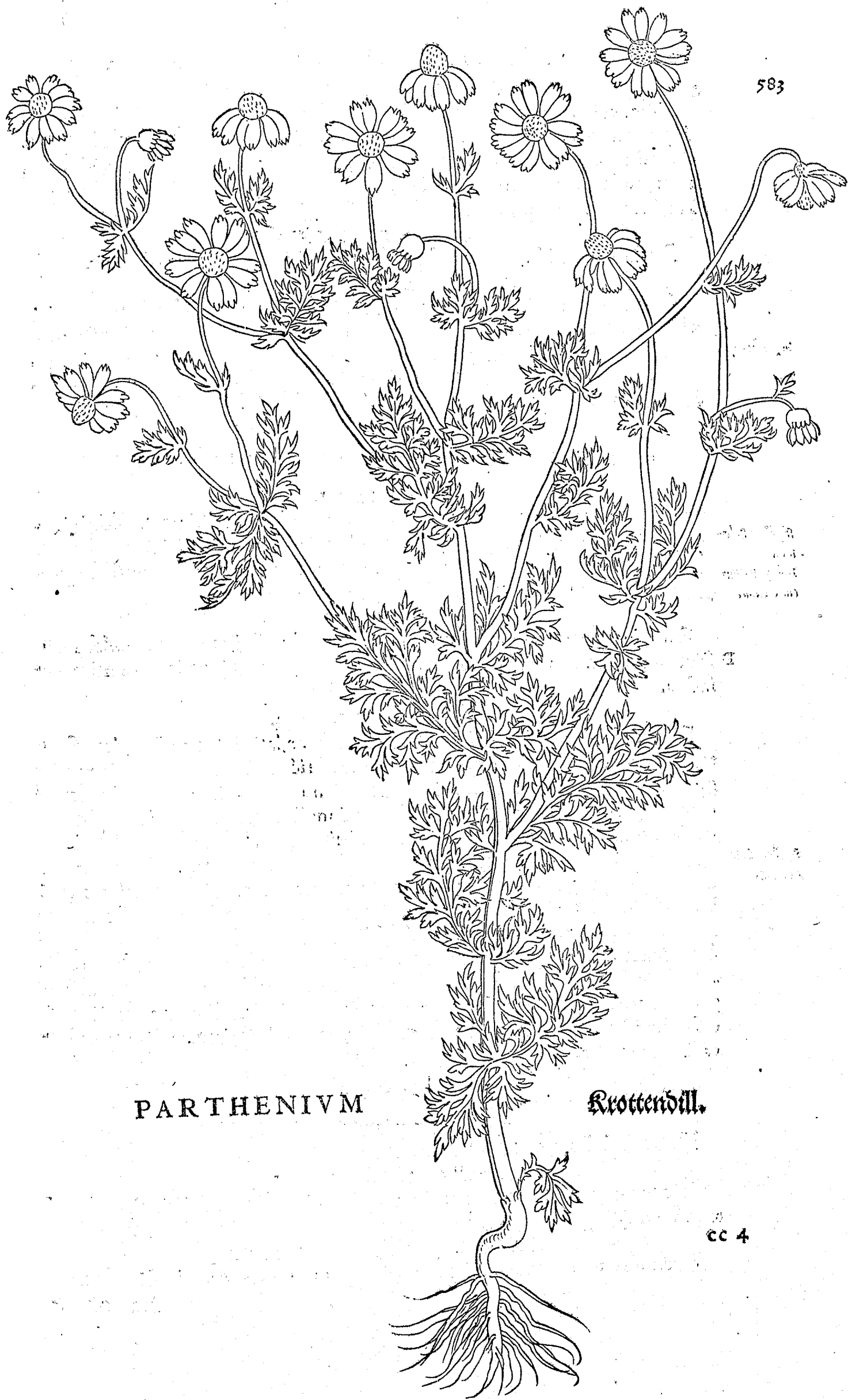
Haud instrenuè, Galeno autore qui Amaracum uocat, calefacit, non autem uehementer desiccant. Itaq; in caliditate tertij est ordinis, in siccitate uerò secundi.

VIRES.

PARTHENIVM

Rottendill.

cc 4

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sicca cum oxymelite, aut sale pota, non secus atque Epithymum bilem atram & pituitam per inferna ducit. Asthmaticis & melancholicis prodest. Herba ipsa floribus demptis à calculosis & asthmaticis utiliter bibitur. Decoctum eius ad insidendum prodest in uuluae duritia & inflammatione. Illinitur cum floribus sacris ignibus, & inflammationi.

EX PAVLO.

Parthenium aridum in potu sumptum atram bilem per inferna deducit.

EX PLINIO.

Siccatum cum melle & aceto potum, bilem trahit atram. Ob hoc contra uertigines utilis & calculosis. Ad insidendum decoctum in duritia uuluarum & inflammationibus. Illinitur & sacro igni, item strumis cum axungia inueterata. Magi contra tertianas sinistra manu euelli eam iubent, dicens cuius causa uellatur, nec respiceret; dein eius folium aegri linguae subijcere, ut mox in cyatho aquae deuoretur.

DE POLYGONATO CAP. CCXXII.

NOMINA.

Sigillum Salomonis.
Polygonatum
cur dictum.

Polygonaton Græcis, Polygonatū Latinis dicitur. Officinis, item herbarijs & uulgo, sigillum Salomonis, Germanis Weiswurtz, hoc est, radix alba nominatur. Polygonatū autem à radice geniculorū frequentibus nodis ex interuallis tumente appellauerunt.

GENERA.

Duo eius genera damus. Vnum uerum, latioribus folijs; alterum multo angustioribus, quemadmodum pictura graphicè ostendit. A folijs utriusque nomina sunt indita.

FORMA.

Sigillum Salomonium.

Frutex est cubito altior, folia lauro similia habens, latiora tamen & leuiora, sapore mali cotoneae aut puniceae: gustatum enim adstrictionem quandam respicit. Per singulos foliorum exortus candidos flores promit numero maiore quam folia, supputatione à radice facta. Radicem habet candidam, mollem, longam, geniculis plenam, densam, graueolentem, digiti crassitudinem obtinentem. Iam si singulas Salomonij sigilli notas libeat prosequi, omnes, ne una quidem reclamante, adesse comperies. Nanque in montibus gignitur, frutice cubito proceriore, folijs lauri latioribus, & lauioribus, quae gustata quandam mali cotoneae aut puniceae saporem referant cum aliqua adstrictione. Flores per singulas foliorum eruptiones exiliunt candidi, qui folia numero longè superent, à radice ad cacumen supputata. Siquidem bini, terni, aut plures ab unoquoque foliorum sinu prodeunt. Radix illi candida, mollis, longa, crebris nodis articulata, densa, grauiter olens, digitali crassitudine. Floribus excussis baccae pisi ferè magnitudine dependent, ex uiridi nigricantes, & in quandam ordinem digestae.

LOCVS.

Nascitur in montibus.

TEMPVS.

Maior mense floret, quo etiam tempore carpí debet.

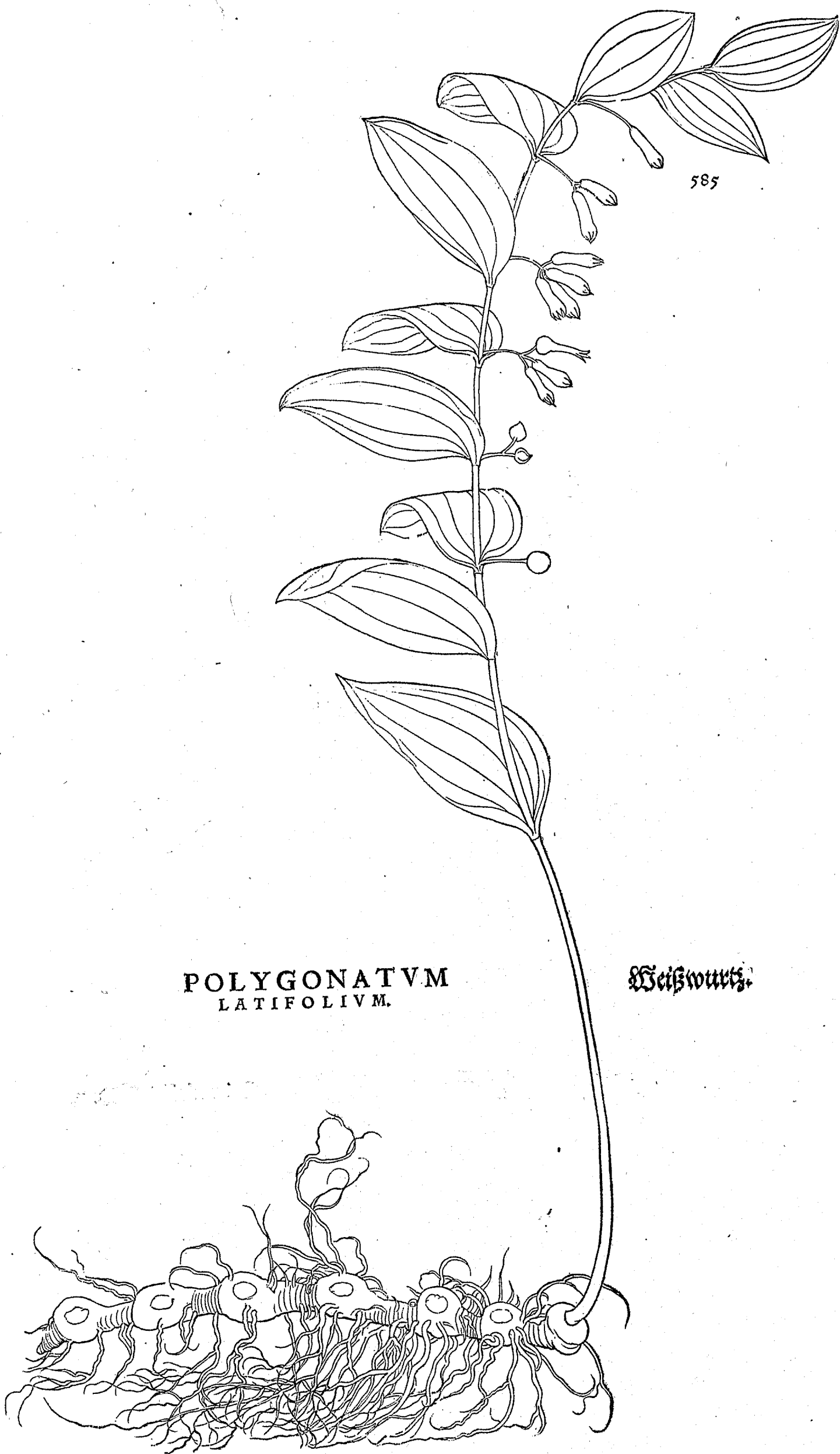
TEMPERAMENTVM.

Polygonatum mistam habet qualitatem. Est enim in eo adstrictionis pariter & acrimoniae quippiam, necnon fastidiosa cuiusdam amaritatis explicatu difficilis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix illita uulneribus auxiliatur, Quinetiam tritus maculas delet & aufert.

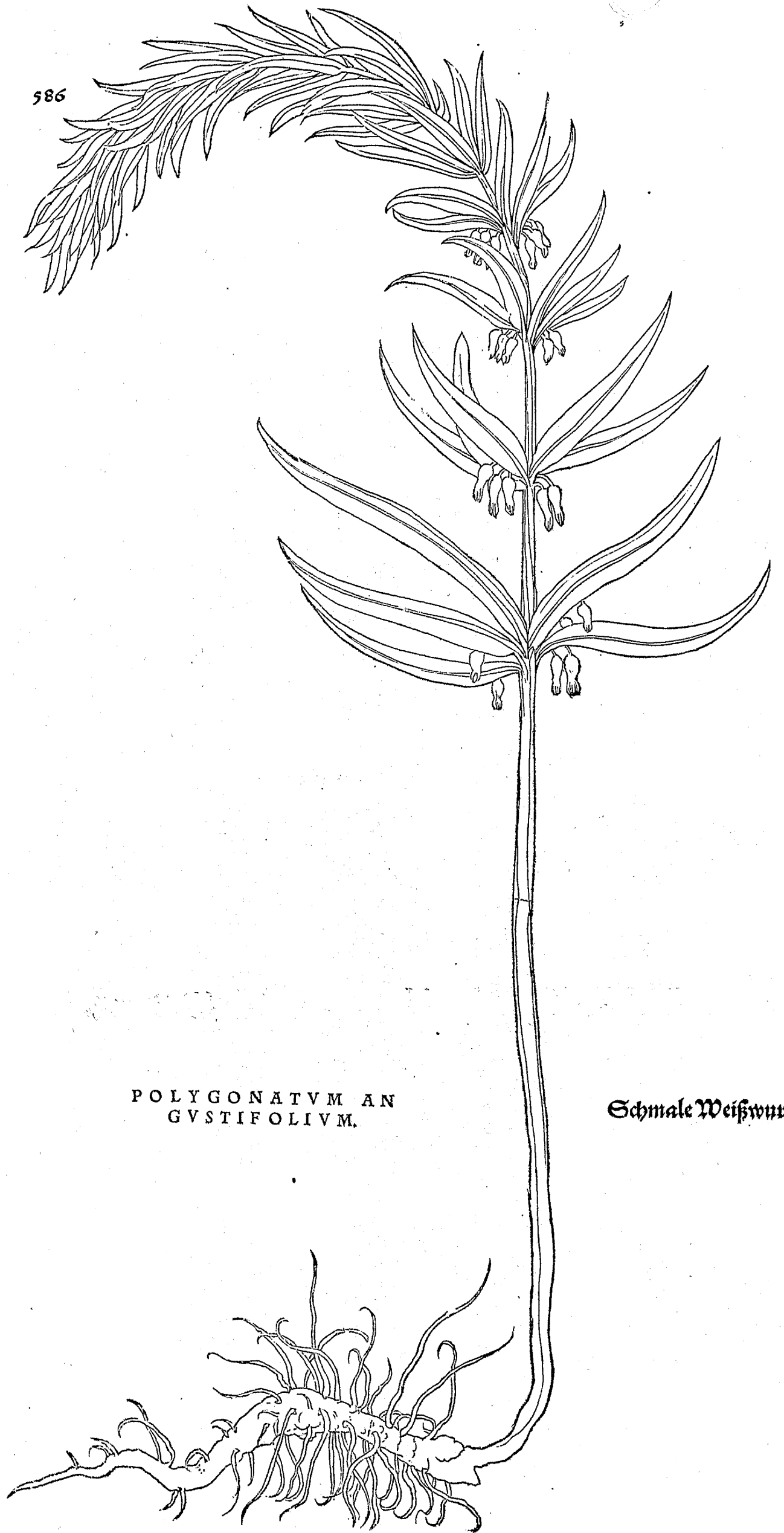
EX GALE.

POLYGONATVM
LATIFOLIUM.

Weißwurz.

586

POLYGONATUM AN
GVSTIFOLIUM.

Schmale Weißwurz.

EX GALENO.

A Radicem Polygonati quidam uulneribus illinunt. Sunt etiā qui illo naeuos maculasq; in facie detergant.

APPENDIX.

Hodie quoq; mulieres sigillo Salomonis sibi faciem extergunt & fucant, ut plānē nullum subfit dubium, quin Polygonatum esse constanter credamus.

DE POLYPODIO CAP. CCXXIII

NOMINA.

 POLYPODION græcè, Polypodiū, Filicula latinè, officinæ græcam appellationem retinuerunt, Germanicè Engelsüß / Baumfarz / Dropffwurz uocatur. Polypodio nomen à radice quæ polyporum modo circos obtinet inditum est. Filiculam autem Latini à similitudine foliorū cum Filice nuncupauerunt.

*Polypodium uiride dictum.
Filicula.*

FORMA.

Herba est palmi altitudine, Filici similis, subhirsuta, incisuris diuisa, non tamen adeo tenuibus. Radix illi est hirsuta, cirros polyporum modo habens, minimi digiti crassitudine. Derasa hæc intus uiridis est, acerbæ, gustu subdulcis. Parte auersa folia fuluis maculis notata, sine semine.

LOCVS.

Gignitur in muscosis petris, & in agrestibus quercuum truncis.

TEMPVS.

Radix in fine Augusti carpenda.

TEMPERAMENTVM.

B Polypodium dulcem simul & austeram habet uincentem qualitatem, ut facultatis sit admodum desiccantis, citra morsum tamen.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Purgandi uim obtinet. Coquitur autem cum gallina, aut piscibus, aut Beta, aut Malua ad purgationem. Arida aquæ mulsæ insparsa, bilem & pituitam ducit. Radix trita & illita luxatis confert, & ad fissuras quæ inter digitos sunt.

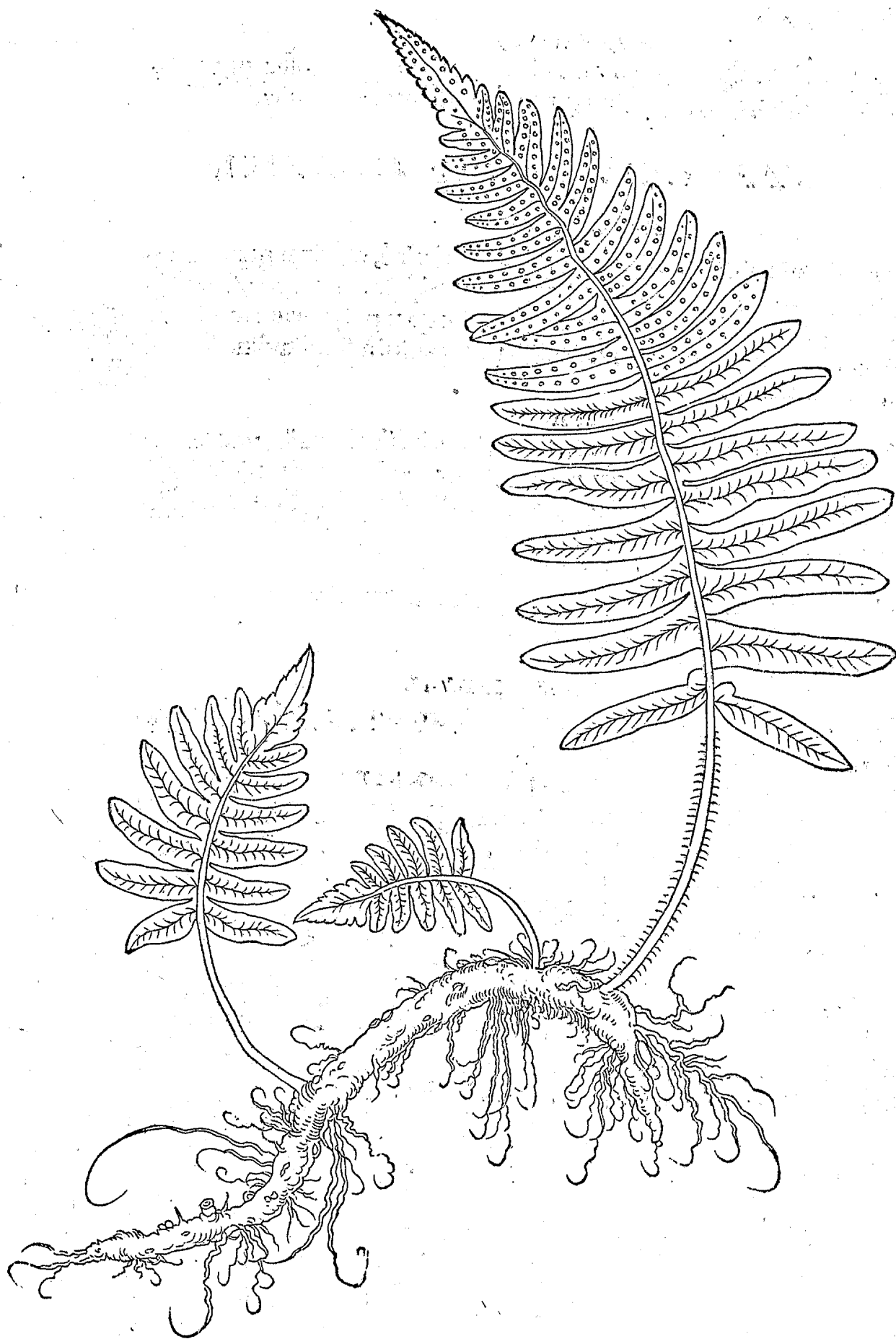
EX PAULO.

Polypodiū exiccat admodum citra morsum, & potum per inferna purgat.

EX PLINIO.

Radix in usu. Exprimitur succus aqua madefacta, & ipsa concisa inspergitur olei, & Betæ, & Maluæ, uel fassamento, uel cum pulicula coquitur ad aluum leniter soluendam, uel in febris. Detrahit bilem & pituitam. Stomachum offendit. Aridæ farina indita naribus Polypum consumit. Illita luxatis medetur.

DE PRASIO.

POLYPODIUM

Engelsfuss.

NOMINA.

A Pasion Græcis, Marrubiū Latinis, Prasium officinis uocatur. Ger. *Marrubium.*
manis Andorn das weiblīn / weiß Andorn / Warobel / Gottsverges. *Prasium.*

FORMA.

M Frutex est ab una radice ramosus, subhirsutus, albicans, uirgis quadrangulis. Folium pollicis æquale, subrotundū, hirsutū, rugosum, gustu amarū. Semen per interualla in caulibus est. Flores asperi uerticillorū figura. Hæc deliniatio adamussim Marrubio hodie dicto respondet. Siquidem singulari radice, angulosis ramulis fruticat, lanuginosum: folijs ferè orbiculatis, pollicis magnitudine, incanis, hirtis, amaris, lacteo flore, uerticillato cinctu caulem ex interuallo amplectente, cui succrescit teres & asperum semen.

LOCVS.

Nascitur circa domicilia collapsa, & inter rudera.

TEMPVS.

Colligitur herba in æstate, Iulio potissimū mense, dum semine est prægnans.

TEMPERAMENTVM.

Marrubiū in caliditate quidem secundi ordinis iam completi est, in siccitate uerò tertij mediij aut completi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia arida cum semine decocta in aqua, aut uiridium expressus succus, datur cum melle asthmaticis, tussientibus & tabidis. Crassa è thorace cum iride sicca ducunt. Datur mulieribus quæ non purgantur, ut menstrua & secundas pellant. Item difficilè patientibus, his qui à serpentibus morfi sunt, & qui letale quid biberunt. Vesicæ tamen & renibus nocent. Folia cū melle illita sordida ulcera purgant, pterygia nomasq; cohibent. Dolores laterum mitigant. Ad eadem pollet ex folijs contusis expressus succus & sole coactus. Cum uino & melle illitus, oculorum claritatem exacuit. Morbū regium per nares expurgat. Aurium doloribus per se, aut cum rosaceo instillatus prodest.

EX GALENO.

Prasium ut gustu amarum est, ita si quis utatur consentientē huic saporī actionē habet, iecur ac lienem obstructione liberans, & thoracem pulmonemq; expurgans, acmenes promouens. Sed & illitū detergit ac discutit. Succo eius cum melle ad aciei oculorū claritatem utuntur. Quinetiam & per nares morbum regium purgant, & ad aurium dolores inueteratos adhibent, in quibus utique obstructionem dissolvere, meatumq; ipsum & explantationes membranarū expurgare necesse est.

EX PLINIO.

Huius folia semenq; contrita prosunt contra serpentes, pectorum & lateris dolores, tussim ueterē. Iis qui sanguinē eijciunt eximiè utile, scapis eius cum panico aqua decoctis, ut asperitas succi mitigetur. Imponitur strumis cum adipē. Sunt qui uiridis semen, quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctū, addito exiguo olei & salis, sorbere ieiunos ad tussim iubeant. Alij nihil cōparant. In eadē causa Marrubij & Foeniculi succis ad sextarios ternos expressis, decoctisq; ad sextarios duos, si cochlearij mensura in diē sorbeat in aquæ cyatho. Virilium uitijs tussim cum melle mirè prodest. Lichenas purgat ex aceto. Ruptis, conuulsis, neruorum contractionibus salutare. Potum alium soluit cum sale & aceto. Item menstrua & secundas mulierū. Arida farina cum melle ad tussim siccam efficacissima est. Item ad gangrenas & pterygia. Succus uerò articulis, & è naribus morbo regio, minuen. dæq; bili cum melle prodest. Item contra uenena inter pauca potens. Ipsa herba stoma. machū & excreationes pectoris purgat. Cum iride & melle urinam ciet. Cauenda tamē exulceratæ uesicæ, & renum uitijs. Dicitur succus claritatē oculorū adiuuare.

dd

DE PERISTE

MARRUBIVM

Weiß Mullein.

NOMINA.

ΕΡΙΣΤΕΡΕΩΝ, ἑρὰ βοτάνη græcè: Verbenaca, Verbena, Columbaris seu ^{Verbenaca.} Columbina, herba Sagminalis latinè, herbarijs & officinis Verbena uo ^{Verbena.} catur. Germanicè *Eisenkraut* / uel *Eisernhart* / hoc est, ferraria, quod nomen ut olim, sic hodie quoq; habet. Peristereon nomen inditū à co. ^{Peristereon cur.} lumbis, qui in ea uersari plurimum delectantur. Hierobotane autem, hoc est, sacra ^{dicta.} herba ideo dicta, quod ea olim apud Romanos domus purgabatur, familia lustra- ^{Hierobotane.} batur, Iouis mensa ad sacrificiū & epulas uerrebat, & sceciales in sacris legationibus illa coronabantur, uel ut Dioscorides inquit, quod in expiationibus suspensa & alli gata mirè utilis sit. Sagminalis uerò, quod inter sagmina, hoc est, gramina ex loco ^{Sagminalis.} sacro, præsertim arce Capitolij, cum sua terra euulla, primum hæc honorē haberet.

GENERA.

Duo Verbenacæ & Græci & Latini fecerunt genera. Dioscorides & alij Græci à plantæ habitu rectam & supinam, Plinius à sexu marem & fœminam. Recta Dio- ^{crista galli-} scoridis, est Plinij mas, alioq; nomine Crista gallinacea, à ferratis folijs quæ gallina ^{nacea.} ceæ cristæ formam referunt, dicitur. Recta autem nominata est, quod rectis ramu- ^{lis} assurgat. Supina autem Dioscoridis apud Plinium fœmina est, Romanisq; Cin- cinnalis uocatur. Supinam uerò uocarunt, quod semper humi supinè procumbat. Germani etiam per sexum genera illa distinguunt, uocantq; rectam Verbenacam *Eisenkraut* das mēnle / Supinam uerò das weible.

FORMA.

Recta siue mas herba est altitudinis palmi, aliquando etiam maioris. Folia huic ^{Recta.} incisa, subalbida, è caule prodeuntia, qui ei unus est magna ex parte, quemadmodū ^B & radix una. Flos luteus, quo solo ferè à fœmina differre uidetur. Hæc descriptio pulchrè Verbenacæ mari respondet: est enim herba dodrantalis, interdum uerò procerior, quemadmodū ea est quæ in Germania nostra prouenit; nunquam enim aut rarissime palmi altitudinē non excedit. Folia habet incisuris diuisa, albescentia, erumpentia è caule. Singularis denique illi, ut plurimum, caulis & radix una. Su- ^{Supina.} pina seu fœmina ramos profert cubitales, aliquando etiam maiores, angulosos, circa quos folia sunt per interualla quernis similia, angustiora tamen & minora, per ambitum incisa, colore subcæcio. Radicem habet oblongam, tenuem. Flores pur- pureos, tenues. Cuius iterum deliniationis notæ Verbenæ fœminæ adamussim conueniunt. Siquidem multis statim à radice angulosis coliculis constat, coma sub tus incana, folio querno non dissimili, nisi quod minus est & angustius, multis per ambitū incisuris: flosculo ex albore & purpura uersicolore. Quibus omnibus ma- nuscripti codicis, qui Peristereon interpretatur Verbenam, accedit testimonium, & communis omnium consensus, à quo sine manifestis coniecturis & rationibus nunquam est discedendum.

LOCVS.

Vtraque in planis & aquosis locis prouenit.

TEMPVS.

Mas citius quàm fœmina apparet. Colligi debent, potissimū fœmina, circa Ca- nis ortum, nam hoc tempore floret.

TEMPERAMENTVM.

Vtraque desiccatur & adstringit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rectæ Verbenacæ folia cum rosaceo, aut adipe suillo recenti apposita, uulua- rum dolores finire putantur. Ignem sacrum cum aceto illita reprimunt. Putrescen- tia ulcera cohibent. Vulnera glutinant, ueteraq; ex melle ad cicatricem perducunt.

dd z Supinæ

VERBENACA RECTA
SIVE MAS.

Eisenkrautmennle.

VERBENACA SVPI
NA SIVE FOEMINA.

Eisenkraut weiblich.

dd 3

C Supinae autem folia & radix in uino pota illitaq̃, aduersus reptilia serpentisue faciunt. Eadem drachmae pondere cum thuris obolis tribus, & uini ueteris hemina, quadragenis diebus ieiuno contra regium morbum bibuntur. Vetera oedemata, & inflammationes illita mitigant. Sordida ulcera purgant. Tota autem herba in uino decocta tonsillarum crustas abrumpit, & oris nomas gargarissata cohibet. Fertur sparso aqua triclino qua maduerit, laetiores conuiuas fieri. Datur potandum in tertianis febribus tertium à terra geniculum cum adiacentibus folijs: quartanis, quartum.

EX GALENO.

Vim habet adeò desiccantem ut uulnera glutinet.

EX AETIO.

Verbenaca recta ad capitis dolores summo praesidio esse testatur Archigenes, si ea coronetur patiens, aut si teratur cum aceto & rosaceo & illinat, aut oleo decoquatur, ac foueatur caput. Nec tantum capitis dolores sedat, sed capillos quoq̃ fluentes compescit. Radicis decoctum calidum ore retentum dentium dolores mitigat, ac mobiles firmat, orisq̃ ulceribus medetur. Ad colicos radices semicontusas in aqua ad dimidiam decoquito, & diebus quinque decoctum potandum dato: efficacissimum id esse experientia compertum est. Facit & ad calculos atq̃ ad inchoantem elephantiasim, si cum melle propinetur. Vtere itidem ad epilepticos, & ad quotidiana, quartanaue febre laborantes. Ad podagricos uerò & coxendicū morbo affectos uino decocta exhibetur. Succus radice expressi collutio ad fistulas commodissima est. Et si mororum liquori ac melli mixtus exuratur, & acidus illinatur, fistulas sanat. Potest etiam melle assumi, & fistulae tanquam collyrium iniici, ac mirum in modum prodest.

D

EX PLINIO.

Aiunt si aqua spargatur triclino qua maduerit Verbenaca, laetiores conuictus fieri. Aduersus serpentes conteritur ex uino. Omnibus uisceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iecinoribus, thoraci, peculiariter autem pulmonibus, & quos ab ijs phthisis tentat. Dysenterias emendat ex aqua data carentibus febre, aut ex uino aminæo cochlearibus quinque, additis in cyathis tribus uini.

EX SYMEONE SETHI.

Verbenaca recta facit ad capitis dolores & defluentes capillos inuncta. Dentium dolores sedat, & motos atq̃ concussos confirmat. Oris ulcera sanat. Decoctum eius colicos & calculosos iuuat. Pota ijs qui primum elephantia laborare incipiunt, & comitiali morbo affectis succurrit. Item quotidiana & quartana laborantes similiter iuuat. Podagricos uerò & coxendicis morbo captos, uulneratosq̃ illita sanat.

DE PTERIDE CAP. CCXXVI.

NOMINA.

Filix.
Pteris cur dicta.

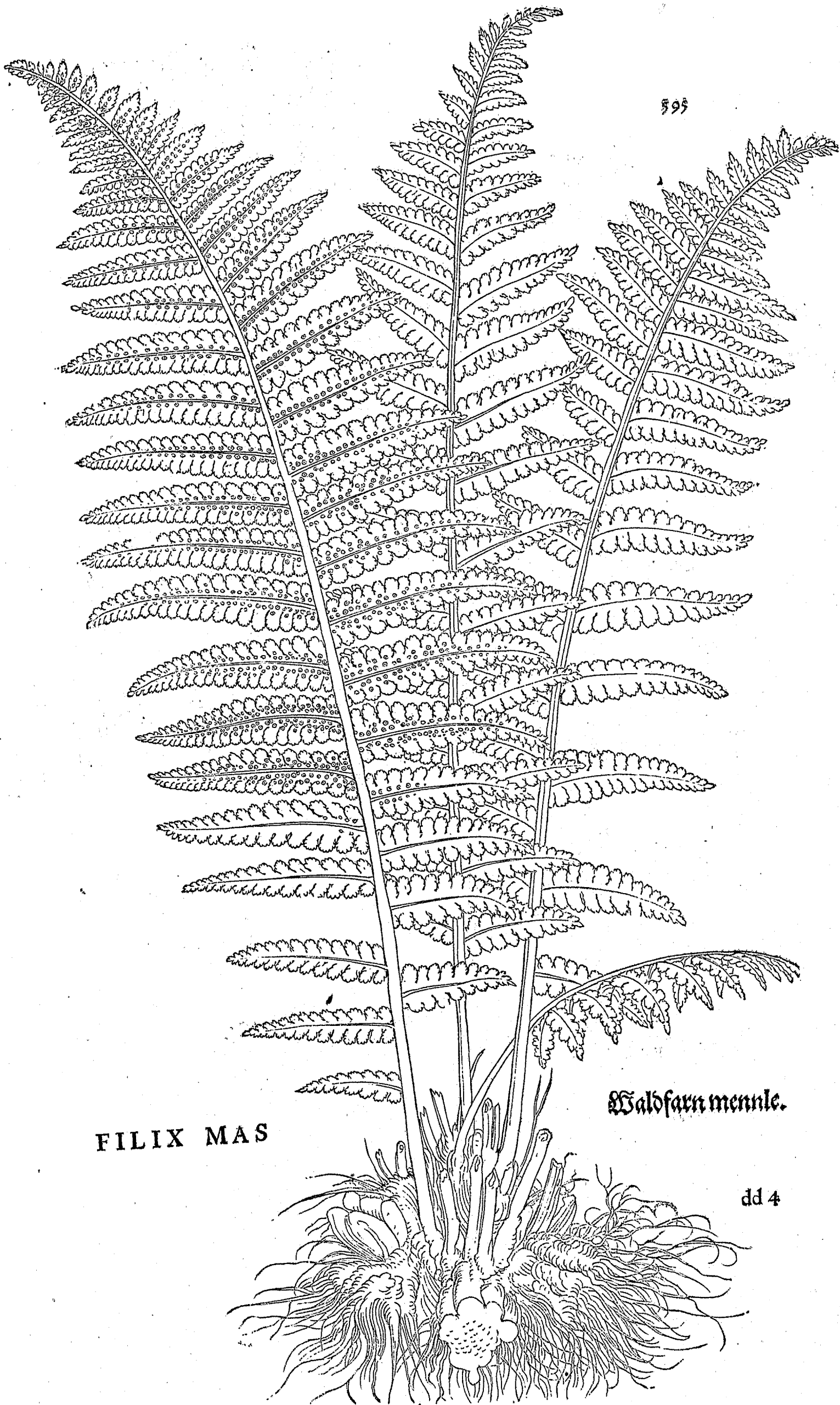

ΤΕΡΙΣ, ἡ πτέρω Græcis, Filix Latinis dicitur. Officinæ latino nomine utuntur. Germanicè Waldtsarz. Pteris autem & Pterion ab alis auuū, quarum formā in ramulis disposita eius folia referunt, Græcis dicitur: pennatus enim, & pennatis folijs frutex Filix est.

GENERA.

Pteris. Duo Filicis sunt genera, mas scilicet & foemina. Mas Græcis simpliciter πτερις, Latinis Filix mas, Germanis Waldtsarz mennle dicitur. Foemina Græcis θηλυπτερις, Latinis Filix foemina, Germanis Waldtsarz weible appellatur.

FORMA.

FILIX MAS

Waldsarn mennle.

dd 4

FILIX
FOEMINA.

Waldfarn weible.

FORMA.

A Filix mascula folia habet sine caule, sine flore, sine semine, ex uno pediculo cubi- *Filix mascula.*
tali longitudine exeuntia, incisa, alarum autem modo explicita, odore subgrauia.
Radicem in terrae superficie foris nigram, crassam, oblongam, adnascentias ap-
pendicesue multas habentem. Ex qua siquidem descriptione satis constat hanc
quam sub hoc nomine pictam damus herbam esse Filicem masculam: hæc enim
neque caulem (quod enim in ea supra terram extollitur, pediculi foliorum, non cau-
lis rationem obtinet) neque florem, neque semen habet: folia ex uno pediculo cubi-
tali à terra statim, aut ex stipite eius exeunt, utroque latere pinnata, subgravi odo-
re. Radix denique illi est per summa cespitum nigra, & ut Theophrastus ait, cras-
sa, oblonga, multis adnatis & capillamentis fibrata, atque, ut summatim dicam, o-
mnes illi notæ adamussim respondent. *Filix foemina.*
Filix foemina folia priori similia obtinet,
non tamen uno singularique pediculo ut illa hærentia, sed adnascentes ramulos mul-
tos altioresque habentia. Radix illi longa, obliqua, in nigro colore subflaua, aliquan-
do uero rubescens. Quæ descriptio iterum per omnia cum ea herba cuius picturam
exhibemus ita conuenit, ut nulla prorsus sit notæ illi non respondeat.

LOCVS.

Nascuntur ubique, sed maximè in montibus, syluis & saxosis locis.

TEMPVS.

Effodiuntur Vergilijs occidentibus, hoc est, autumnno.

TEMPERAMENTVM.

Amaræ sunt Filices, paululum habentes adstrictionis, ut euidentissimum sit has
calefacere & exiccare posse.

B VIRE. EX DIOSCORIDE.

Filicis masculæ radix pellit latos lumbricos pondere drachmarum quatuor cum
aqua mulsa pota. Melius autem si cum Scammonia, aut ueratri nigri quatuor obo-
lis detur: ueruntamen oportet sumentes alia præsumpisse. Lienosis ut restituan-
tur prodest pota. Radix etiam cum axungia illita contra ictus ab harundine factos
utilis est. Eius autem hæc probatio. Peribit Filix quam per ambitum copiosior ha-
rundo coronet: & contra euanescet harundo, quam obsepiens multa Filix in or-
bem cinxerit. Foeminæ radices cum melle in eclegmate sumptæ, latos lumbricos
pellunt. Cum uino autem pondere trium drachmarum potæ, rotundos lumbricos
eiiciunt. Mulieribus datæ sterilitatem faciunt. Et si prægnans sumat, abortum.
Siccæ & in farinam tritæ, humidis & ijs quæ difficulter sanantur ulceribus in-
sparguntur. Medentur iumentorum ceruicibus. Folia eius nuper prodeuntia ole-
rum modo elixa comeduntur, aluumque molliunt.

EX GALENO.

Filix mas radicem habet maximè utilem: latum enim lumbricum interficit, si
quis eam quatuor drachmarum pondere in aqua mulsa sumperit. Ad eundem mo-
dum foetum quidem uiuum necare, mortuum autem eiicere mirum non est. Ul-
ceribus imposita ualenter desiccandi facultatem obtinet, non tamen mordax est. Si-
milem ei uim habet Thelypteris nominata.

EX THEOPHRASTO.

Thelypteris seu foemina Filix, contra lumbricos uentris & latos & graciles utilis
est. Contra latos quidem cum melle mixta, contra tenues autem in uino dulci cum
polenta data. Quinetiam mulieri si detur, prægnanti quidem abortum: simpliciter
autem foeminis sterilitatem facere affirmant.

EX PLINIO.

EX PLINIO.

C

Vfus radicis in trimatu tantum, neque antè neq̃ postea. Pellunt interaneorum animalia. Ex his tineas cum melle, cætera ex uino dulci triduo potæ. Vtraque stomacho inutilissima. Alium soluit, primo bilem trahens, mox aquam. Melius tineas cum Scammonij pari pondere. Radix eius duum obolorum pondere ex aqua, post unius diei abstinentiã bibitur, melle prægustato, contra rheumatismos. Neutra danda foeminis, quoniam grauidis abortum, ceteris sterilitatem facit. Farina earum ulceribus tetris inspergitur. Iumentorum quoque ceruicibus. Folia cimicem necant, serpentem non recipiunt, ideo substerni utile est in locis suspectis. Vstæ etiam fugant nidore.

APPENDIX.

Filix semine prorsus caret.

Falsum & cõmentitium haud dubiè est quicquid neoterici aliqui de Filicis semine fabulantur: quod scilicet una solstitiali nocte floreat, eademq̃ hora cum defloruit maturum in terram semen cadat, ideoq̃ nisi quispiam tunc affuerit, nec uideri florem, nec colligi semen posse, tum quia incredibilia sunt, tum quod omnes, Theophrastus scilicet, Galenus, Dioscorides, Plinius, sterilem & sine semine dixerunt. Neq̃ etiam medici uel Arabes uel Persæ ad magicas uanitates nati, seminis huius meminerunt. Quapropter omnia hæc agyrtarum cõmenta esse uidentur humanæ ignorantie ad quæstum impudenter illudentium, quæ certè uel una hac ratione abundè satis confutari possunt, quod cuncta illa fieri & obseruari natali nocte diui Ioannis Baptistæ præcipiunt, cum natalis ea nox & solstitialis illa duodécim dierum numero nunc inter se distent.

D DE PEUCEDANO CAP. CCXXVII

NOMINA.

Fœniculus porcinus.

Peucedanus una de dictis.

Pinastellus.

ΕΥΚΕΔΑΝΟΣ Græcis, Peucedanus Latinis, officinis & herbarijs nostræ ætatis Fœniculus porcinus dicitur, Germanis Harstrang/Sewfenchel/oder Schwefelwurz/quod lachryma è radice sulphuri aut thuri similis exudet. Peucedanum autem nomen inuenit à pinu, quæ Græcis πινύς dicitur, cui folio par est. Hinc posteriores Latini Pinastellum eum uocauerunt.

FORMA.

Officinarij Peucedanus non est genuinus.

Caulem emittit tenuem, macilentum, Fœniculo similem. Comam habet circa radicem copiosam & densam. Florem luteum, radicem foris nigram, intus albam, graui odore, crassam, liquore plenam. Hæc sanè omnes notæ, nulla prorsus reclamante, huic quam pictam exhibemus herbæ conueniunt. Officinæ, quæ non raro adulterinas pro genuinis uendunt herbas, Peucedanum ostendunt radicem non succosam, sed lignosam, nec graui odore, sed iucundo: unde satis cõstare potest uerum non esse.

LOCVS.

Gignitur in montibus opacis, potissimum in monte prope Tubingam, cui olim arx imposita fuit, in itinere uersus Rotenburgum sito.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, atque deinceps semen producit. Radix foditur exitu autumnii.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit ordine secundo iam completo: desiccatur uerò tertio iam incipiente.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radice adhuc tenera Peucedani cultello incisa liquor effunditur, profluensq̃ statim in umbra reponitur: in sole siquidem languescit. Facit cum colligit capitis dolores & uertigines, nisi quis antea rosaceo nares præungat, & caput irrigat. Radix affata inutilis

PEVCEDANVS

Garstrang.

C inutilis fit. Colligitur & ex caulibus & ex radice sicut è Mandragora liquor atq; succus. Minus tamen efficax succo liquor, & uelocius expirat. Interdū etiam cōcreta inuenitur lachryma thuri similis, caulibus radicibusq; adhærens. Ex aceto & rosaceo inunctus lethargicis, phreneticis, uertiginosis, comitialibus, diuturnis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, conuulsis: in uniuersumq; neruorū affectionib. ex oleo & aceto inungitur. Strangulatu uulua laborantes olfactus, soporeq; profundo correptos reuocat. Suffitu serpentes fugat. Aurium doloribus cum rosaceo instillatus prodest. Cauis dentium erosio inditus eorundem dolores mitigat. Contra tussim in ouo sumptus facit. Difficultati spirandi, torminibus & inflationibus subuenit. Aluum leniter mollit. Lienem minuit. Difficiles partus egregie adiuuat. Ad uescig renūq; dolores & distentiones potus confert. Aperit uuluam. Radix ad eadem utilis est, sed inefficacior. Eius decoctum bibitur. Sicca trita sordida purgat ulcera, ossiumq; squamas detrahit, ueteraq; cicatrice obducit. Ceratis malagmatisq; calefaciendi ui præditis miscetur. Eligi debet recens, non cariosum, solidum, odoris plenum. Succus ad potiones amaris amygdalis, aut ruta, aut pane calido, aut anetho dissoluitur.

EX GALENO.

Peucedani radice quidē maximè, sed tamen etiam succo & liquore utimur. Sunt autē hæc omnia eiusdē specie facultatis, sed ualentior liquor, admodū exalfaciens & digerens. Quare affectibus omnibus circa neruos consistentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone & thorace ex crassitudine atque uiscositate humorū factis. Et intrò quidem in corpus sumpta, sed tamen etiam olfactu profunt. Porro quod incidat atque extenuet, sæpe etiam dentium perforatorū dolores cauitati impositus protinus sedauit, quia uidelicet est tenuiū partium, & exalfactorius. Quin
D etiam lienes induratos iuuat, nempe incidendo, digerendo & extenuando crassos humores. Sed & radice ad hæc uti licebit, quæ & squamas ab ossibus celerrimè detrahit, quia uidelicet ualide desiccet, minus tamen quàm succus exalfaciens. Et ulceribus malignis arida illita optimum est remedium: ipsa enim expurgat, carnem generat, & ad cicatricem perducit.

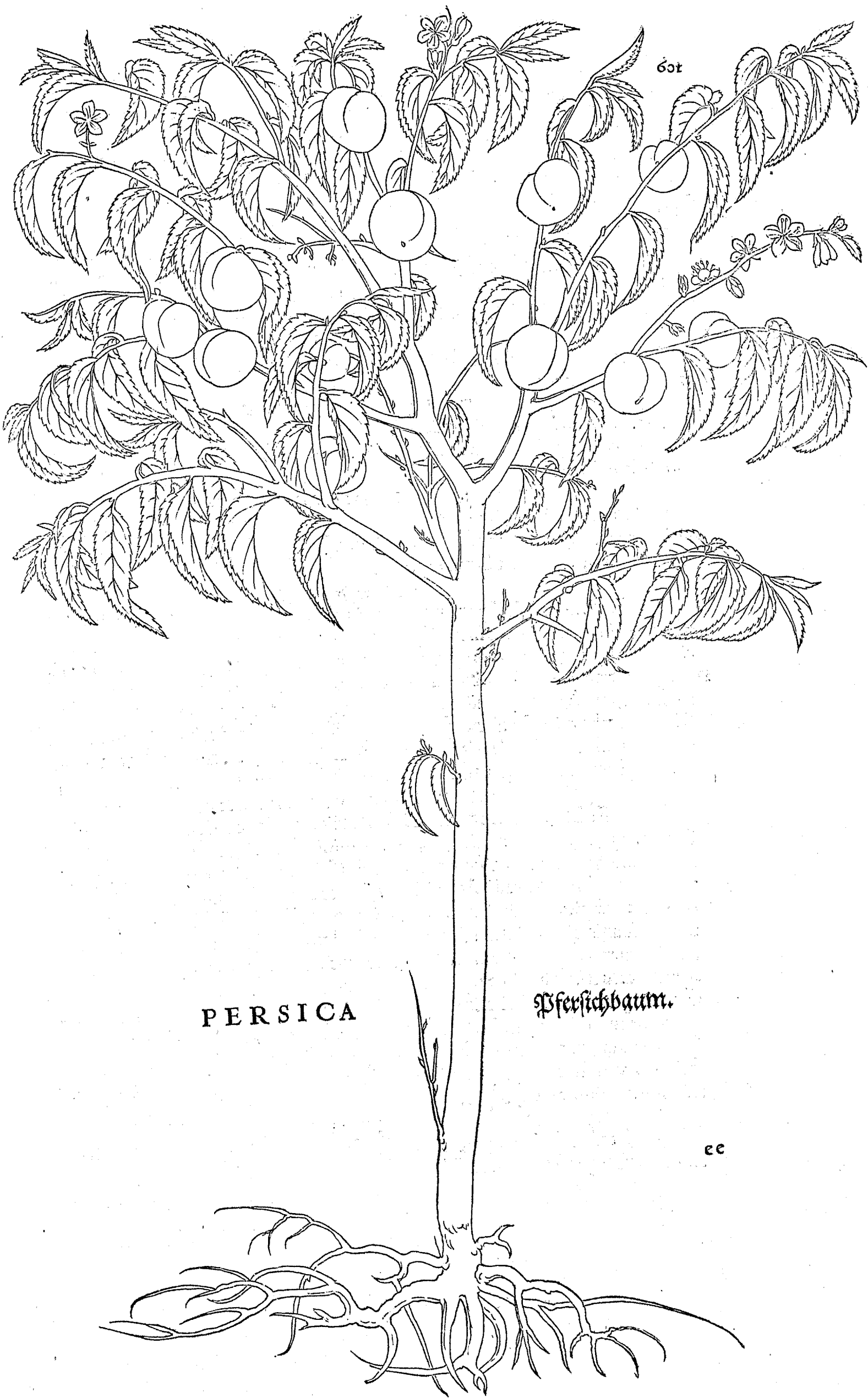
EX PLINIO.

Peucedani radices conciduntur in quaternos digitos offe is cultellis, funduntq; succum in umbra, capite prius & naribus rosaceo perunctis, ne uertigo sentiat. Et alius succus inuenitur caulibus adhærens, incisq; manat. Probatur crassitudine mellea, colore ruffo, odore suauiter graui, feruens gustu. Et hic in usu & radix, & decoctum eius pluribus medicamentis. Succo tamen efficacissimo, qui resoluitur amaris amygdalis, aut ruta, bibiturq; contra serpentes, & ex oleo perunctos tuetur. Idem pectoris doloribus subuenit. Pituitam & bilem detrahit Peucedani radix. Eadem decocta lienī & renibus prodest. Perungunt & radicē sudoris causa eliciendi, quoniam caustica uis ei est. Peucedano ad recentia uulnera tanta uis est, ut sanem ossibus extrahat. Cum semine Cupressi bibitur, si sanguis per os redditus est, fluitq; ab infernis. Strangulatus uulua nidore ustum recreat, laxanturq; suffocationes eo: sed quidam ammiscent in uino semen Cupressi cōtritum. Potum cum coagulo uituli marini æquis portionibus comitiales sanat. Succus infantium rami-

ci, & umbilicis eminentibus inungitur. Stranguriæ cum melle medetur.

Item semine lethargici excitantur, & ut perhibent ex euphorbio naribus tactis Peuce-

dani succo,

60t

PERSICA

Pfersichbaum.

22

C

NOMINA.

Persica cur
dicta.

ΠΕΡΙΚΗ μύλα Græcis, Persica mālus Latinis: antiquum nomen herbarij uulgares retinuerunt: Germanis Pfersichbaum appellatur, Persica fortē dicta, quod ex Perside primum aduecta sit.

FORMA.

Persica folijs amygdalæ maioribus constat: flore subpuneo, pomo caroso, succulento, foris lanuginoso, dura intus & scabra nuce, in qua nucleus qualis amygdalis.

LOCVS.

Pasim in hortis, uineis potissimū, nascitur. Gaudet autem aquosis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere, fructus uerò eius autumnī ferè exitu maturescit, celerimè marcescens.

TEMPERAMENTVM.

Persica arbor in germinibus & folijs uincentem amaram qualitatem habet, ut hoc nomine calidam esse nemo dubitare possit. Fructus eius in secundo ordine frigidus & humidus existit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Persica poma stomacho grata sunt, matura bonum faciunt aluum, cruda uerò aluum constringunt. Siccata uehementius adstringunt. Siccorum decoctum haustum stomachi & uentris fluxiones sistit.

EX GALENO.

Folia Persicæ trita & super umbilicum imposita lumbricos necant. Alioquinè etiam discutiens medicamentum est. Pomorum uerò eius succus & ueluti caro facile corrumpitur, omninoq; noxam infert, quapropter haud post alios cibos ultimumq; sicut nonnulli solent, illa offerri oportet: nam in summo natantia corrumpuntur. Huius uerò, quod omnibus comune est, meminisse oportet: quæcunq; uitiosis succi, quæ humida & lubrica sunt, facileq; descendunt seceduntue, præ alijs comedenda esse: sic enim & ipsa celeriter subeunt, & alijs præeunt, ac quasi iter muniunt. Postremò autem sumpta, unà secum alia quoq; in corruptionem trahunt.

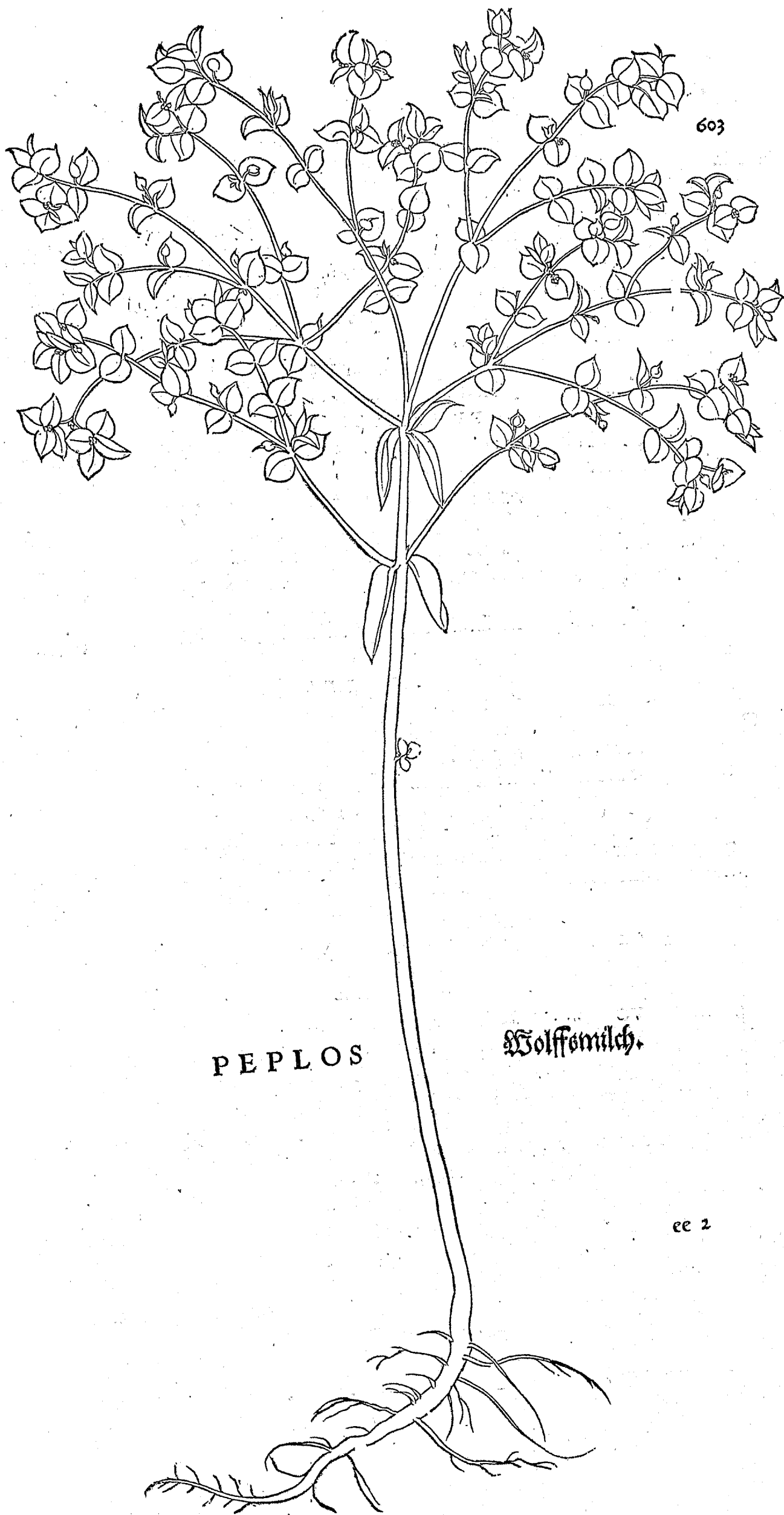
EX PLINIO VALERIANO.

Persicorū cibus est quidem stomacho inutilis, eò quod citò succus eius inacescat, & caro æque in digestionē uitietur, uerum minimè grauis, dum non diutius in intestinis moratur, & ad ima semper exitu celerī festinat. Persicorum cibus negatur à medicis membra nutrire. Sed & Galenus suadet nunquam omnino post cibum sumere, corrumpi affirmans si cibus cæteris innatent. Persicorū folia trita & imposita uentris animalia perimunt & expellunt. Eadem sicca & in puluerem tusa, recentes plagas cruentorū uulnere claudunt. Nucleus persicorum capitis dolori cum oleo & aceto tritus illinitur: quamuis quidam cum solo rosaceo terere maluerint. Gummi gutta quam Persici truncus illachrymat, fluenti aluo medetur. Eadem mixta cum uino etiam in uesica lapillos frangit. Trita ex aceto impetigines reprimunt. Decocta cum croco tumores faucium mitigat. Asperam arteriæ canalem leuiorem facit. Excreantibus sanguinem miro modo subuenit. Thoracis obstrictos sinus reserat: uitia pulmonis expurgat.

APPENDIX.

Flores Persicæ saccharo conditi, instar rosarum aut uiolearum, aluum haud leuiter mouent atque subducunt.

DE PEPLO.

603

PEPLOS

Wolffmilch.

ee 2

C

NOMINA.

Esula rotunda.

ΕΣΛΟΣ Græcis, Peplos Latinis, officinis & uulgo Esula rotunda, Germanis Teufelsmilch appellatur.

FORMA.

Exiguus frutex est albo liquore plenus: folijs paruis ut Rutæ, latioribus tamen. Tota eius coma dodrantalis, rotunda, humi fusa: semine sub folijs paruo & rotundo, minore quàm candidi papaueris. Radice una, ex qua totus frutex prouenit.

LOCVS.

Nascitur in hortis & uineis.

TEMPVS.

Colligitur mēsisibus, siccaturq; in umbra, & continuè uertitur.

TEMPERAMENTVM.

Idem cum Tithymallis habet temperamentū, atque adeo ex quarto calefacientium ordine est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa multos habet usus, radix uerò inutilis. Semen eius tusum, feruidaq; aqua madefactū reconditur. Pituitam & bilem acetabuli pondere cum hydromelitis cyatho potū ducit. Obsonijs mixta herba aluū conturbat. Condītur in muria.

EX GALENO.

Peplos frutex liquorem similem Tithymallis habet, cum in alijs, tum quia purgat ceu illi.

EX AETIO.

Pituitam ac bilem ducit acetabuli mensura cum mulsæ cyatho bibitum Pepli semen. Sale etiam herba maceratur, flatusq; discutit, ut Hippocrates asserit. Summo pere igitur confert flatuosis affectibus, qui in melancholia dominantur, item diuturnis lienis & uteri & coli flatibus, tumefactisq; œdematibus in abdomine.

EX PLINIO.

Semine Pepli potio aluus soluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio est acetabuli mensura, in aquæ mulsæ heminis tribus. Et cibis inspergitur obsonijsq; ad molliendam aluum.

DE PILOSELLA CAP. CCXXX

NOMINA.

Pilosella unde dicta.

VONOMINE ueteribus Græcis aut Latinis nominata sit hæc herba, ingenuè fateor me ignorare. Neq; enim est *μυδίσκος* Dioscoridis. Cum itaque græco & latino nomine destitueremur, barbaro uti nobis necesse fuit, nisi planè herbam hanc uulneribus glutinandis mirè utilem, præterire uoluissēmus. Herbarij itaq; nostræ ætatis à copiosis pilis quibus uestitur, Pilosellam, Germani *Wenßörlin* uocant.

GENERA.

Maiores. Duo eius herbæ genera reperiuntur, in nullo ferè nisi floribus distantia. Vnum genus maioribus folijs, & quæ se à solo sustollunt, floribusq; luteis, maior Pilosella nominatur, Germanis propriè *Wagelkraut*. Alterū minoribus folijs, in terra sessilibus, floribus purpureis, & quasi in pappum euanescentibus, Germanis *Wenßörlin* oder *Wassenpfärlin* peculiariter appellatur. Sic etiam suam Pilosellam manu scriptus herbarius in maiorem & minorem digessit.

FORMA.

Herba est folijs in terram graminis modo sparsis, pilosis, albicantibus à terra, supernè

PILOSELLA
MAIOR.

Nagelkraut.

PILOSELLA
MINOR.

Neupörlin

A supernè uirentibus, floribus luteis aut purpureis, radice in exilitatē multam extenuata. Ex qua descriptione sole clarius fit, eam herbam quæ à Græcis Myosotis, à Latinis autem Auricula muris dicitur, non esse Pilosellam: nam, ut reliqua taceam, neque maior neque minor Pilosella cœruleum flosculum uelut Anagallis obtinet: ut non parum errent herbarij nostri temporis qui Pilosellam alio nomine Muris auriculam appellari tradunt.

Myosotis non est
Pilosella.
Auricula muris
non est Pilosella.

LOCVS.

Nascitur utrunque genus locis montosis & collibus terrenis. Maior autem inuenitur etiam in asperis & incultis agrorum limitibus.

TEMPVS.

Maior & Iunio potissimū mense florent. Minor tamen Pilosella paulò post initia Iunij mensis disperit, & nusquam subinde inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Esse calidas & siccas Pilosellas gustus palam declarat: habent enim adstrictionē cum exigua quadam acrimonia coniunctam, ut hoc nomine ad purificanda ac subinde glutinanda uulnera sint mirificè utiles.

VIRESEX RECENTIORIBVS.

Ferunt foliorum farinam uulnera mirum in modum glutinare. Herbarē recentis succum exprimunt ad cohibendos quartanæ febris horrores. Eodem tingunt gladiorum aciem, ut omne ferrum aliud domet, secetq̃: ferrum enim quod huius succo cōmaduit tantam contrahere duritiam, tamq̃ magnū induere robur produnt, ut chalybis aciem respuat. Has certè omnes facultates manuscriptus herbarius Pilosellæ adscribit. Recentiores huius herbarē radicem Maio mense effossam, siccata, & in puluerem redactam, ac subinde potam, aut in cibo datam, efficacissimū esse ad uersus ramicem remedium tradunt.

DE PIMPINELLA CAP. CCXXXI.

NOMINA.

appellata sit Græcis aut Latinis herba hæc quam hodie uulgus herbariorum & officinæ Pimpinellam uocant, nondum nobis certò scire licuit. Sunt qui Pampinulam & Bipennulam nominent. Germani B. Pampinula binellen & Bibernellen appellant.

GENERA.

Duū est generum Pimpinella. Vna maior, radice admodū longa, folijs multifariam scissis, Sifaro haud dissimilibus, caulibus angulosis, floribusq̃ in summo exiguis & candidis. Altera minor, caulibus rufescentibus, folijsq̃ minoribus, & non dissectis multifariam, sed serratis tantum, aliàs priori per omnia similis.

FORMA.

Herba est folio mucronato, dissecto, aut in extremitatibus serrato, caulibus ab eadem radice binis aut trinis, angulosis, & interdum rubentibus, in quorum summo nascuntur flores minuti & candidi, & ijs decidentibus semen exiguum Oreoselini semini simile. Radice crassa, longa, & subrubente, acri admodum.

LOCVS.

Lucis & opacis locis minus, in pratis autem maius, affatim citra cultū erumpit.

TEMPVS.

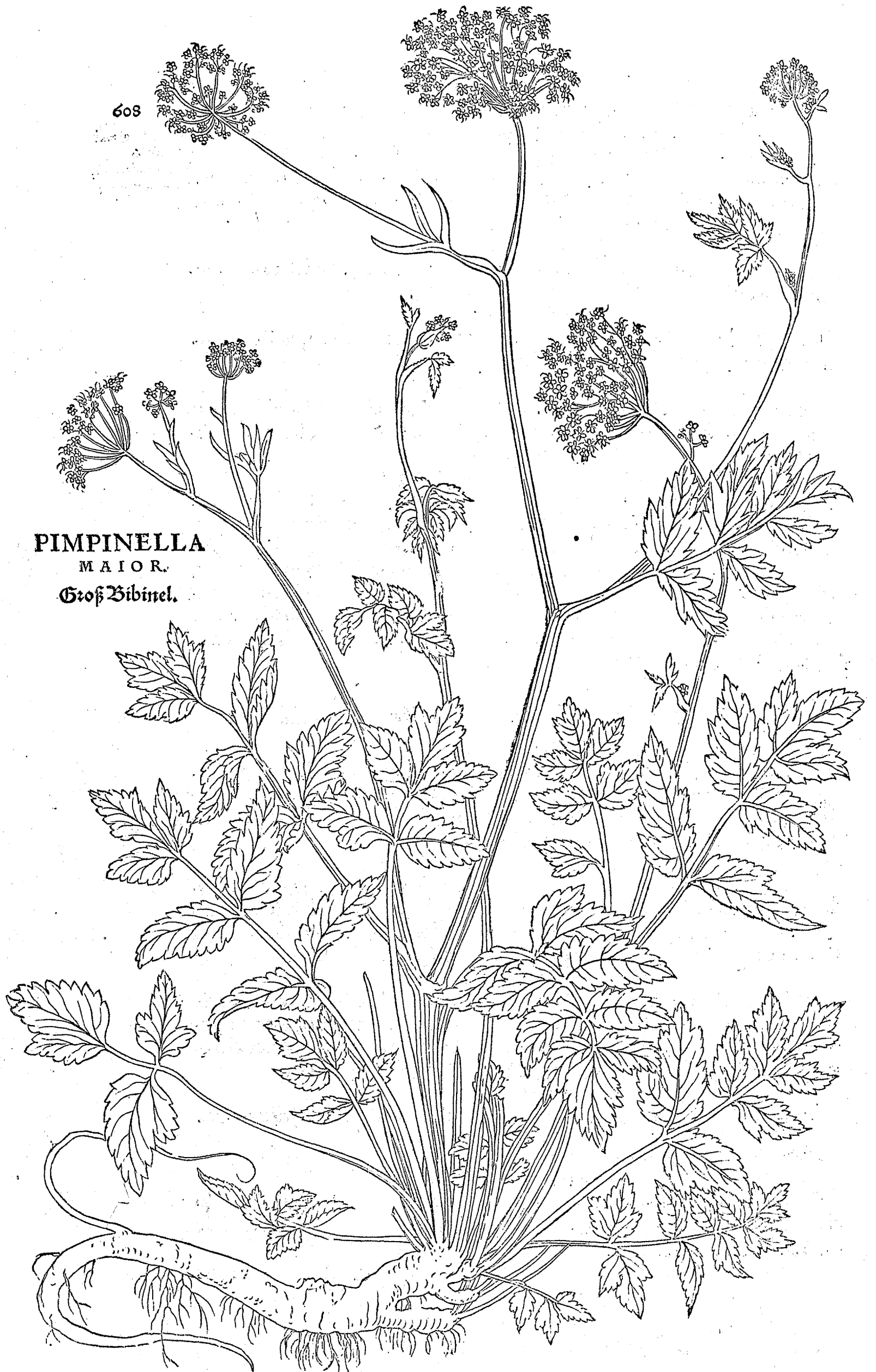
Æstate in autumnum usque floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum acrimoniam non exiguam in gustu præ se ferat, haud dubiè in secundo ordine calida & sicca erit, imò secundum calefaciendi ordinem excedere credibile est, & ad tertium ferè accedere.

608

PIMPINELLA
MAIOR.
Groß Bibinel.

PIMPINELLA
MINOR.

Klein Bibinell.

C

VIREs EX RECENTIORIBVS.

Sanguisorba nō
est Pimpinella.

Pimpinellæ succus bibitur contra serpentium morsus, Ex uino pota calculos terit. Stranguriā etiam decocta leuat. Succus eius potus omne uenenum discutit. Aqua eius ignis ui expressa oculorū caliginem discutit. Hæ sunt facultates quas illi antiquus herbarius tribuit. Alij tradunt succum eiusdem faciei maculas detergere posse. Est autem radicis Pimpinellæ tum usus præcipuus, quum sæuiantis popularum pestilentia contagia arcere conamur; unice enim uenenis aduersatur, & corpora ab hac lue uindicat, ut adfirmant, si tantum in ore teneatur. Quod certè non potest ea quam hodie Sanguisorbā uocant herba. Quare mirum in modū errant, qui hanc cum Pimpinella confundunt, ut fusius suo dicemus loco.

DE PASTORIA BURSA CAP. CCXXXII.

NOMINA.

Bursa aut pe-
ra pastoris cur
dicta.

VO nomine herba quam uulgus Pastoriam bursam appellat græcis & latinis medicis dicta sit, ignorare me ingenuè fateor. Sunt qui peram etiam pastoris nomen, à folliculis in exiguae uulgæ similitudinem compressis, turbinata cordis effigie. Germanis Descheltraut & Hirtenseckel uocatur.

FORMA.

Herba raro pede altior, ramosa, Erucae folia habens, at minora. Flores exiguos, candidos. Semen in uulgis minutum & nigrum. Radicem candicantē & oblongā.

LOCVS.

Nascitur propter uias passim, & in parietinis.

D

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus legitur.

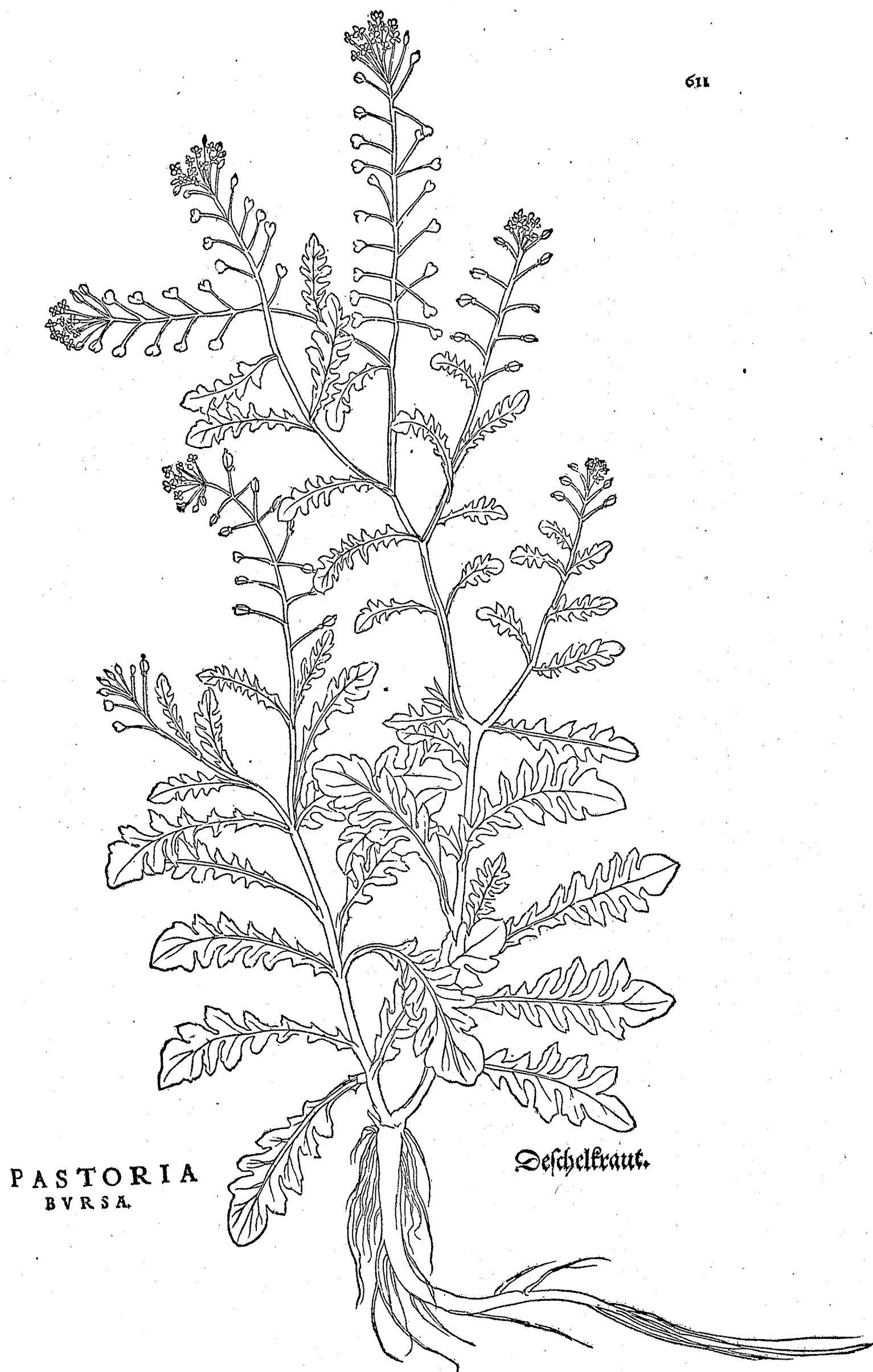
TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & adstringit.

VIREs EX RECENTIORIBVS.

Ex aceto trita collectionum inflammationes refrigerat, ac eò confluentes humores cohibet. Imponitur sacris ignibus, & quibus stomachus æstuat. Succus eius purulentis auribus infunditur. Cruenta sanat uulnera. Medetur dysentericis, sanguinem excreantibus, neque non muliebri profluuiō. Manuscriptus herbarius addit hanc sanguinem enaribus profluentem sistere mirifice posse. Herbam quoque manu tantum gestatam, mox idem efficere tradit. Quid multa; mirè efficax est in comprimendis omnibus sanguinis eruptionibus.

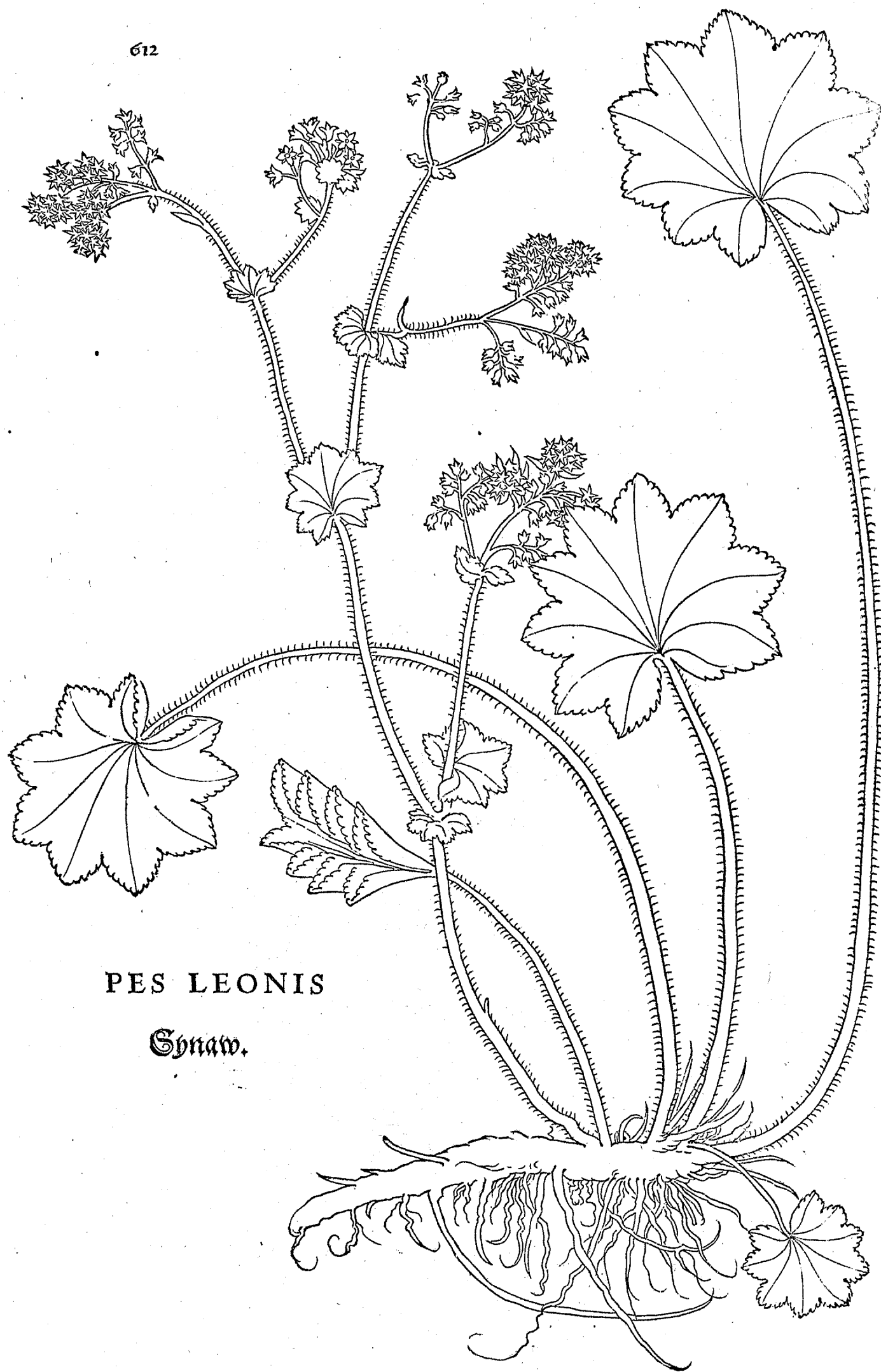
DE PEDE

PASTORIA
BURSA.

Deschelkraut.

PES LEONIS

Synam.

DE PEDE LEONIS CAP. CCXXXIII

613

A

NOMINA.

QUAM uulgius herbariorum Pedem leonis nominat, non est Dioscoridis Leontopodium, id quod descriptio satis monstrat. Quo uero nomine Græcis & Latinis appellata sit, mihi nondum constat. Sunt ex barbaris qui Alchimillam, alij etiam qui plantam leonis nominant. Sic autem dicta, quod folia habeat instar leonini pedis lata & rotunda. Germanis Symtau/Löwentapen/Löwenfuss/& unser fraven mantel uocatur.

*Leontopodium
Dioscoridis non
est Pes leonis her
bariorum.
Alchimilla.
Pes leonis citat
dicta.*

FORMA.

Dodrantal est herba, folia lata, crispa & rotunda octo serratis incisuris distincta, non tamen ad pediculos usque, qui statim e radice exeunt, fissa habens. Flores item exiguos & luteos profert. Radicem digito crassiore, & sesquipalmo longiorem, subrubescens.

LOCVS.

Pasim in pratis, in alto potissimum sitis, nascitur.

TEMPVS.

Maior mense erumpit, ac inter Iunij initia floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & radix adstrictione uehementi participant, atque adeo exiccant. Recentiores id ipsum in secundo efficere ordine tradunt.

VIRESEX RECENTIORIBVS.

Vulneribus glutinandis aptissima est. Decocto enim illius lauantur utiliter omnia uulnera. Linteum quoque in eo madefactum illis commodè imponitur. Mulierum mammas impensoe laxas linteum decocto eiusdem intinctum & impositum, duras solidasque efficit. Decoctum denique hoc epotum interanea uulnera, rupturasque glutinat. Et quod dictum mirum est, tanta eius plantæ in glutinando uis est, ut ramices intestinorum, in pueris potissimum, sanare possit.

DE POLYGONO MARE CAP. CCXXXIII

NOMINA.

POLYGONON ῥέγιν græcè: Proserpinaca, Seminalis à seminis multitudine, & Sanguinalis à cohibendo sanguine nominatur. Officinis Corrigiola & Centumnodia. Germanicè Weggras/Denngras/Wegdrutt appellatur. Polygonon à geniculorum frequentia, & multitudine dictum est.

*Seminalis citat
dicta.
Sanguinalis.
Corrigiola.
Centumnodia.*

FORMA.

Herba est ramis tenuibus, teneribus, copiosis, geniculis intersectis, in terra graminis modo repentibus. Folijs Rutæ similibus, longioribus tamen. Iuxta singula folia semine, unde masculum uocatur. Flore albo aut puniceo.

LOCVS.

Nascitur pasim, quotidieque pedibus conculcatur, sua sponte in aggeribus & semitis proueniens.

TEMPVS.

Æstate floret, quo etiam tempore legitur.

TEMPERAMENTVM.

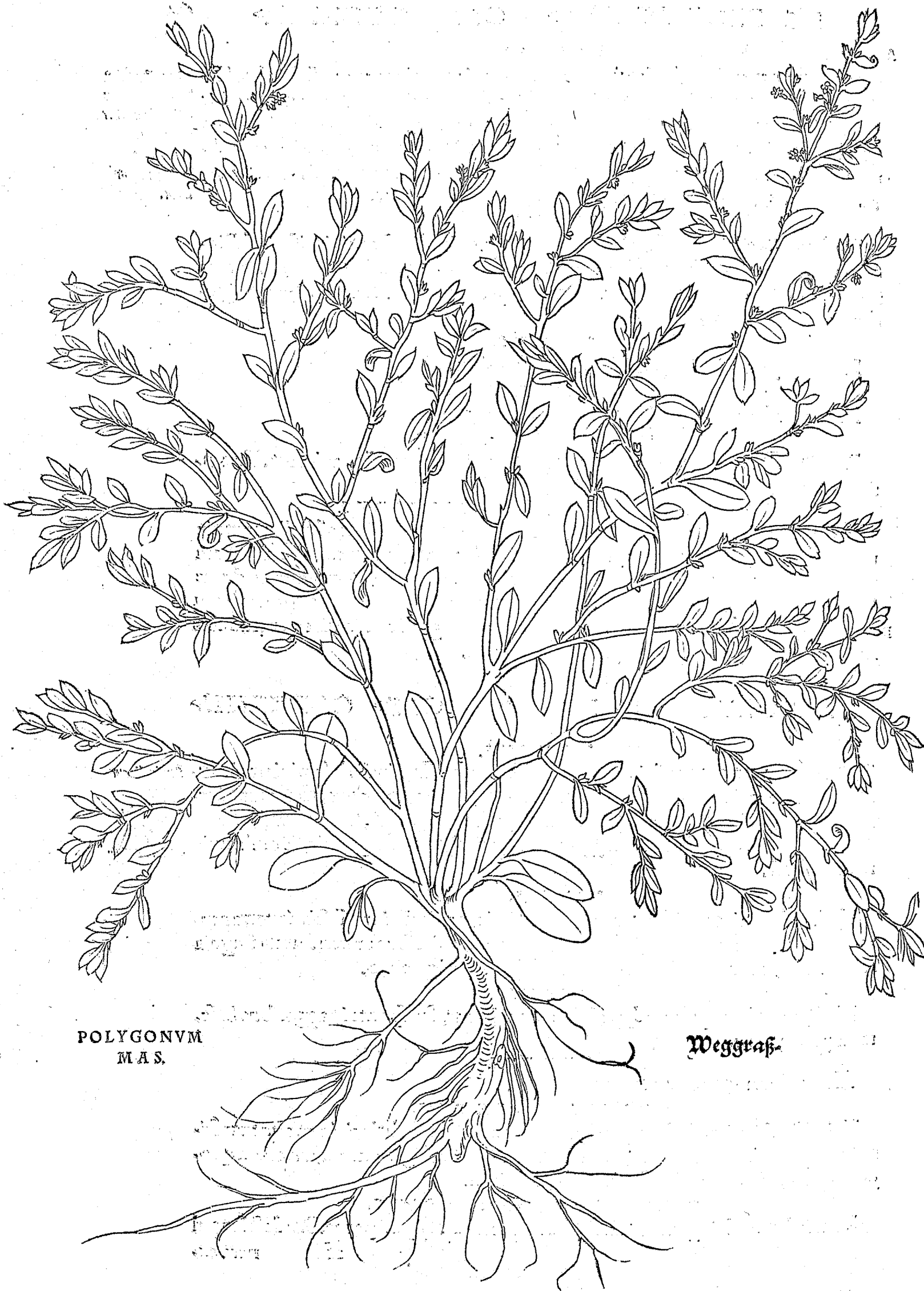
Ut adstrictione quandam obtinet Polygonum, ita sanè uincit in eo aqueum frigidum, ut uidelicet secundi sit ordinis medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Est etiam exiccatorium.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Vim habet adstringendi & refrigerandi succus Polygoni potus. Prodest sanguini

ff

nem ex

POLYGONVM
MAS.

Weggras.

A nem expuentibus, &alui defluxionibus, cholericis & urinæ stillicidio. Vrinā enim euidenter ducit. Cum uino potus uenenatorū morsibus auxiliatur. Valet etiam ad februm circuitus una hora ante accessione sumptus. Muliebre profluuium appositus sistit. Aurium doloribus, & purulentis auribus instillatus confert. Cum uino decoctus melle adiecto, eximie ad genitalium ulcera facit. Folia contra stomachi ardorem, sanguinis reiectionem, herpetas, ignes sacros, inflammationes, cedemata, & uulnera recentia illinuntur.

EX GALENO.

Polygonū ijs sanè quibus stomachus æstu feruet extrinsecus illitum auxiliatur: ueluti etiam ignes sacros & calidas phlegmonas iuuat. Porro tale cum sit, & fluxiones reprimat, & hac ratione uidetur exiccatorium esse. Quare cum herpetum, tum ulcerum, aliorumq; bonum est remedium: efficacissimū autem inflammatione & fluxione laborantium partium. Est & cruentorum uulnery glutinatoriū. Sed & aurium ulceribus prodest: & si uel satis puris insit, hoc tamen etiam desiccet. Eisdem ob facultates & muliebre profluuium, & dysenteria, & sanguinis eiectiones, & undecunque aliunde immoderatiores impetus sistit. Refert Dioscorides quod & urinam protocet exhibitum stillicidio affectis. Non tamen affectum exactè discriminat in quo dari ipsum expediat.

EX PLINIO.

Succus eius infusus naribus supprimit sanguinem, & potus cum uino, cuiuslibet partis profluuium excreationesq; cruentas inhibet. Vis eius spissare ac refrigerare. Semen aluum largius sumptum soluit, urinam ciet, rheumatismos cohibet: qui si non fuere, non prodest. Stomachi feruori folia imponuntur. Vesicæ dolori illinuntur, & ignibus sacris. Succus & auribus purulentis instillatur, & oculorū dolori per se. Dabatur & in febribus ante accessiones, duobus cyathis in tertianis quartanisue præcipue. Item cholericis, dysentericis, & in solutione stomachi.

DE PEGANO CAP. CCXXXV

NOMINA.

 HANON *καπυδου* græcè, Ruta hortensis latinè: officinæ retinuerunt nomen latinum: *Auten* & *Weinrauten* germanicè uocatur. Peganon Græci, Plutarcho libro tertio sui symposij teste, à facultate, quod peganon unde dicitur. calore siccitateq; genituram coagulareret, dixerunt: *πηγνυδαι* enim coagulare, & quasi in glaciem contrahere est. Hinc uterum gestantibus inimica etiam coronis inserta putatur.

FORMA.

Frutex est Ruta hortensis grauissimi odoris, semper ferè uirens: folio exiguo, penè rotundo, cæsi coloris, denso, furculosis ramis: flore luteo, angulosis calycibus, in quibus semen album continetur.

LOCVS.

Prouenit passim in hortis, amat aprica & sicca loca.

TEMPVS.

Floret æstate, semen autem Autumno maturescit, quo etiam tempore carpendum uenit.

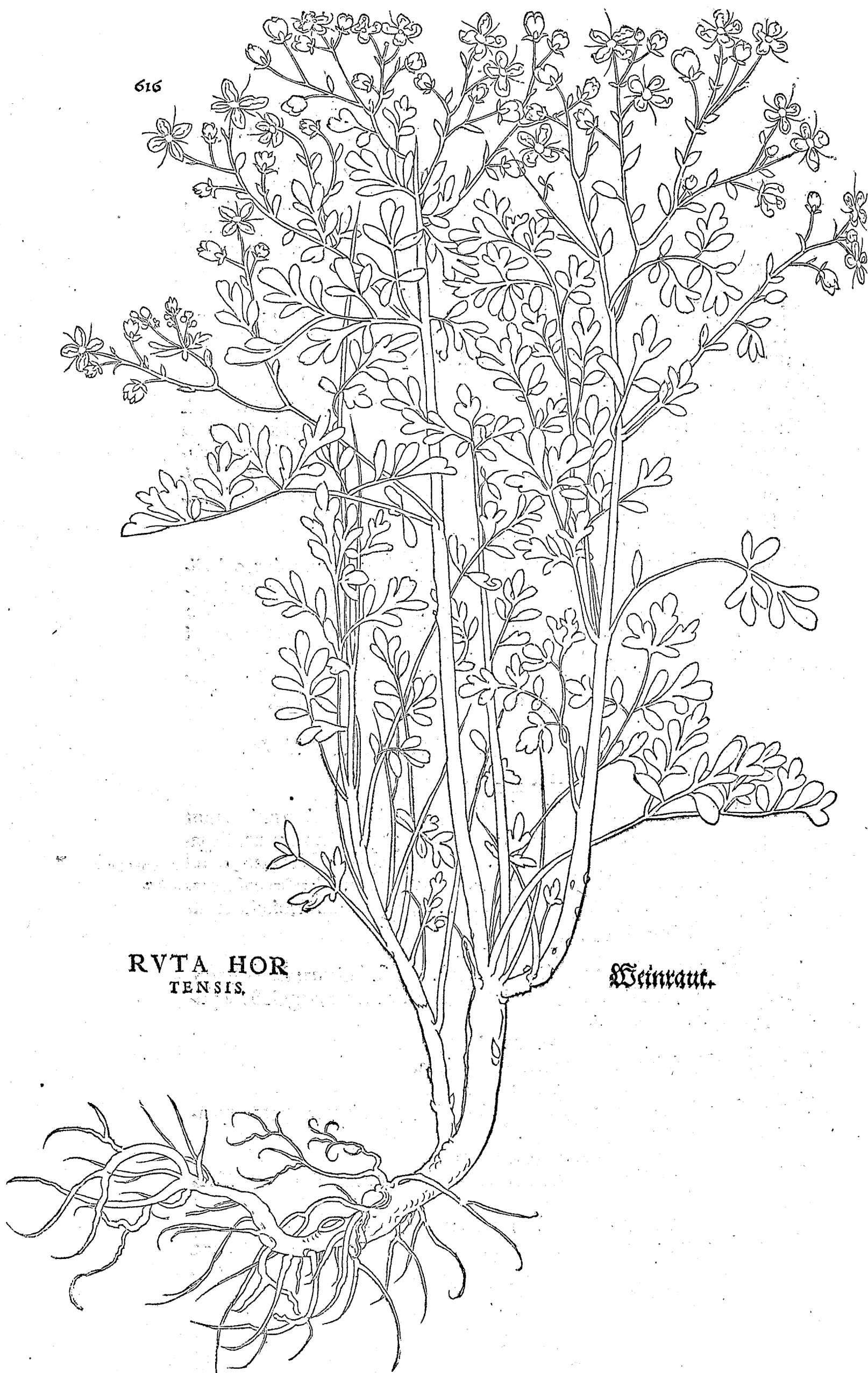
TEMPERAMENTVM.

Gustu non solum acri, sed & amaro est, ex tertio ordine excalfacientium, & strenuè desiccantium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vrit, calfacit, exulcerat, urinam mouet, menstruaque ducit. Aluum sistit pota
ff 2 & co.

616

RUTA HOR
TENSIS.

Weinraut.

A. & comesta. Letaliū uenenorū antidotum est, si semen acetabuli mensura in uino bibatur. Folia per se ante cibum sumpta, & cum nucibus iuglandibus, aridisq; ficis, inefficacia uenena reddunt. Contra serpentes similiter sumpta profunt. Geniturā tam in cibo quā potu extinguit. Coctum cum anetho sicco, tormina sistit. Facit etiam ad lateris thoracisq; dolores, difficultatē spirandi, tussis, pulmonis inflammationem, coxendicum, articulorumq; cruciatus, rigores circuitibus certis repetentiū febrium, uti prædictū est, pota. Ad inflationes colī, uteri & recti intestini, decocta cum oleo & infusa. Vuluæ strangulatu liberat trita cum melle, si à genitālī usq; ad sedem imponatur. Feruēfacta cum oleo & pota, lumbricos excutit. Articulorū doloribus cum melle, aque inter cutem, quæ hypofarca dicitur, cum ficis illinitur. Eisdem pota auxiliatur, in uino decocta ad dimidias partes, & si ea abstergantur. Cruda, saleq; condita ac comesta, uisus aciem exacuit, & oculorū dolores cum polenta illita sedat. Cum rosaceo & aceto capitis doloribus succurrit. Sanguinis narium profluvia trita & imposita sistit. Testium inflammationibus cum Lauri folijs illita, & exanthematis cum myrto & cerato prodest. Cum uino autem, pipere & nitro conficta, albæ uirilgini medetur. Cum iisdem illita thymos & myrmecias tollit. Cum melle & alumine imposita lichenibus prodest. Succus in malicorio calfactus & instillatus aurium doloribus succurrit. Oculorū hebetudinibus cum succo Foeniculi & melle inunctus subuenit. Ignes sacros, herpes & achores cum aceto, cerussa & rosaceo inunctus sanat. Ceparum & alliorum acrimoniam cōmanducata domat.

EX GALENO.

Ruta incidere atque digerere crassos lentosq; humores potest. Ob eam autem uim & urinas mouet. Quinetiā tenuium est partiū, flatusq; extinguit. Quare ad inflationes prodest, ac Veneris appetitum cohibet. Discutit atq; exiccat strenuē: est enim ex eorum medicamentorū numero quæ ualenter exiccant.

EX PLINIO.

Quęcunq; Ruta & per se pro antidoto ualeat, folijs tritis & ex uino sumptis. Contra aconitū maximē & ixiā. Item fungos, siue in potu detur, siue in cibo. Simili modo contra serpentū ictus, utpote quū mustelæ dimicaturæ cum his, Rutam prius edendo se muniant. Valent & cōtra scorpionū ictus, & araneorū, apum, crabronū, uesparū aculeos, & cantharidas, ac salamandras, canisue rabiosi morsus, acetabuli mensura si succus ē uino bibitur, & folia trita uel cōmanducata imponunt cum melle & sale, uel cum aceto & pice decocta. Succo uerò perunctos, aut etiā habentes, negant feriri ab his maleficijs. Serpentesq; si uratur Ruta, nidorem fugere. Efficacissima tamen est syluestris radix cum uino sumpta: eandem adiūciunt efficaciorē esse sub dio potam. Pythagoras oculis noxiā putauit falso, quoniam sculptores & pictores hoc cibo utuntur oculorū causa. Cum pane quoq; uel nasturtio satiuæ atq; syluestris propter uisum. Vt aiunt, multi succo eius cum melle attrito inuncti dissufferunt caligines, uel cum lacte mulieris puerum enixæ, uel puro succo angulis oculorū tactis. Epiphoras cum polenta imposito. Lenit autem capitis dolores pota cum uino, aut cum aceto & rosaceo illita. Si uerò sint cephalæa, cum farina hordeacea, uel aceto. Eadem cruditates discutit, mox inflationes, dolores stomachi ueteres. Vuluas aperit, corrigitq; conuersas, illita in melle toto uentre & pectore. Hydropticis cum ficu, & decocta ad dimidias partes, potaq; ex uino. Sic bibitur & ad pectoris dolores laterumq; & lumborū, tussis, suspiria; pulmonū, iecinorū, renum uitia; horrores frigidis. Ad crapulæ grauedines decoquuntur folia poturis. Et in cibo uel cruda uel decocta conditæ prodest. Item torminibus in Hyssopo decocta, & cum uino. Sic & sanguinem sistit interiorem, & narium, indita: sic & collutis dentibus prodest. Auribus quoque in dolore succus infunditur, custodito ut diximus modo. E syluestri uerò contra tarditatē & sonitum cum rosaceo, uel cum lau-

reo oleo, aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritæ instillatur in tempora & cerebrum. Adiecerunt aliqui & Serpyllum, & Laurum, illinentes capita & colla. Dederunt & lethargicis ex aceto olfaciendū. Dederunt & comitialibus bibendum decoctæ succum in cyathis quatuor ante accessiones, quarum frigus intolerabile est. Alsiosisq; crudam dari in cibo. Vrinam quoque uel cruentam pellit. Fœminarū etiam purgationes, secundasq; etiam emortuos partus, ut Hippocrati uidetur, ex uino dulci nigro pota. Itaque illitam & uuluarum causa etiam suffire iubet. Diocles & cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina hordeacea. Et contra ileum decocta farina in oleo, & uelleribus collecta. Multi uerò & contra purulentas excreationes siccæ drachmas duas, sulphuris unam & dimidiam sumi censent. Et contra cruentas, ramos tres in uino decoctos. Datur & dysentericis cum caseo in uino contrita. Dederunt & cum bitumine infictam potioni propter anhelitum. Ex alto lapsis feminis tres uncias, ex olei libra, uiniq; sextario. Illinitur cum oleo coctis folijs partibus quas frigus adusserit. Si urinam mouet, ut Hippocrati uidetur, mirum est quosdam dare uelut inhibentem potui contra incontinentiā urinæ. Psoras & lepras cū melle & alumine illita emendat. Item uirilignes uel rugas, strumas, & similia, cum hircino & adipe suillo, ac taurino seuo. Item ignem sacrum ex aceto & oleo, uel psimmythio. Carbunculum ex aceto. Nonnulli laserpitiū unā illini iubent, sine quo epinyctidas pustulas curant. Imponunt & mammis turgentibus decoctam, & pituitæ eruptionibus cum cera. Testium uerò epiphoris cum ramis laureæ teneris, adeo peculiari in uisceribus his effectu, ut syluestri Ruta cum axungia ueteri illitos ramices sanari prodant. Fracta quoque membra semine trito cum cera imposito. Radix Rutæ sanguinem oculis suffusum, & in toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat. Ex reliquis quoque quæ traduntur, mirum est, cum feruentem Rutæ naturam esse conueniat, fasciculum eius in rosaceo decoctum addita uncia aloës, perunctis sudorē reprimere. Itemq; generationes impediri hoc cibo, ideo profluuiio genitali datur, & Venerē crebrò per somnia imaginantibus. Præcauendum est grauidis, abstineant hoc cibo, necari enim partus inuenio. Eadem ex omnibus satis quadrupedū quoq; morbis in maximo usu est, siue difficile spirantibus, siue contra maleficorum animalium ictus, infusa per nares ex uino: aut si sanguisugam exhauserit, ex aceto, & quocunque in simili morborum genere, ut in homine temperato.

EX SYMEONE SETHI.

Incidit crassos & tenaces humores, perq; urinam uacuat, & ad inflationes conducit, appetentiamq; Veneris compescit, ac strenuè exiccat. Ad inflatas aquas inter cutem, & anasarcam, morsos à uipera, succum Papaueris aut aconitum bibentes, colicosq; pota & iniecta. Traditur quod comesta uisum acuet, ob id antiqui pictores hanc assidue degustabant. Nonnulli & succum eius melli cōmiscentes, medicamentum ad oculorū aciem acuendam cōficiunt. Succurrit difficultati urinæ si cum oleo coquatur, & ea uesica foueatur. Item difficulter spirantes cum melle data, confectum iuuat. Lethargicis pota, & per clysteres iniecta remedium fit. Intestina corroborat, non solum caliditate, sed proprietate quadā. Fertur etiam quod si prægnans mulier ex eius succo bibat, abortiat. Et si in dies quindecim folia assumat, idem facit. Obstructiones iecoris & lienis tollit. Si ieiunus quisquam ipsam assumpserit, eo die à ueneno non lædetur.

POTENTILLA

Genserich.

Potentilla.
Tanacetum syl-
uestre.

vo nomine Græci & Latini hanc herbam appellarint, à nullo, quod sciam, adhuc proditum est. Recentiores herbarij Potentillam, aliqui ob similitudinē Agrimoniam & Tanacetum syluestre nuncupant. Germani, quod herba illa anseres in cibo delectentur, *Genferich* uocant.

FORMA.

Herba Eupatorio, quod Agrimoniam hodie uocant, haud dissimilis. Caules ex una radice multos profert, humi stratos. Folia Eupatorio similia, supernè uiridia, infernè candicantia. Flores luteos singulari pediculo pendentes. Radicē extrinsecus rufescentem, intus candidam.

LOCVS.

Nascitur passim circa semitas & loca aquosa, atque in fluuiorum ripis ac marginibus.

TEMPVS.

Æstate floret, quo etiam tempore legi debet.

TEMPERAMENTVM.

Potentilla nō est
humida.

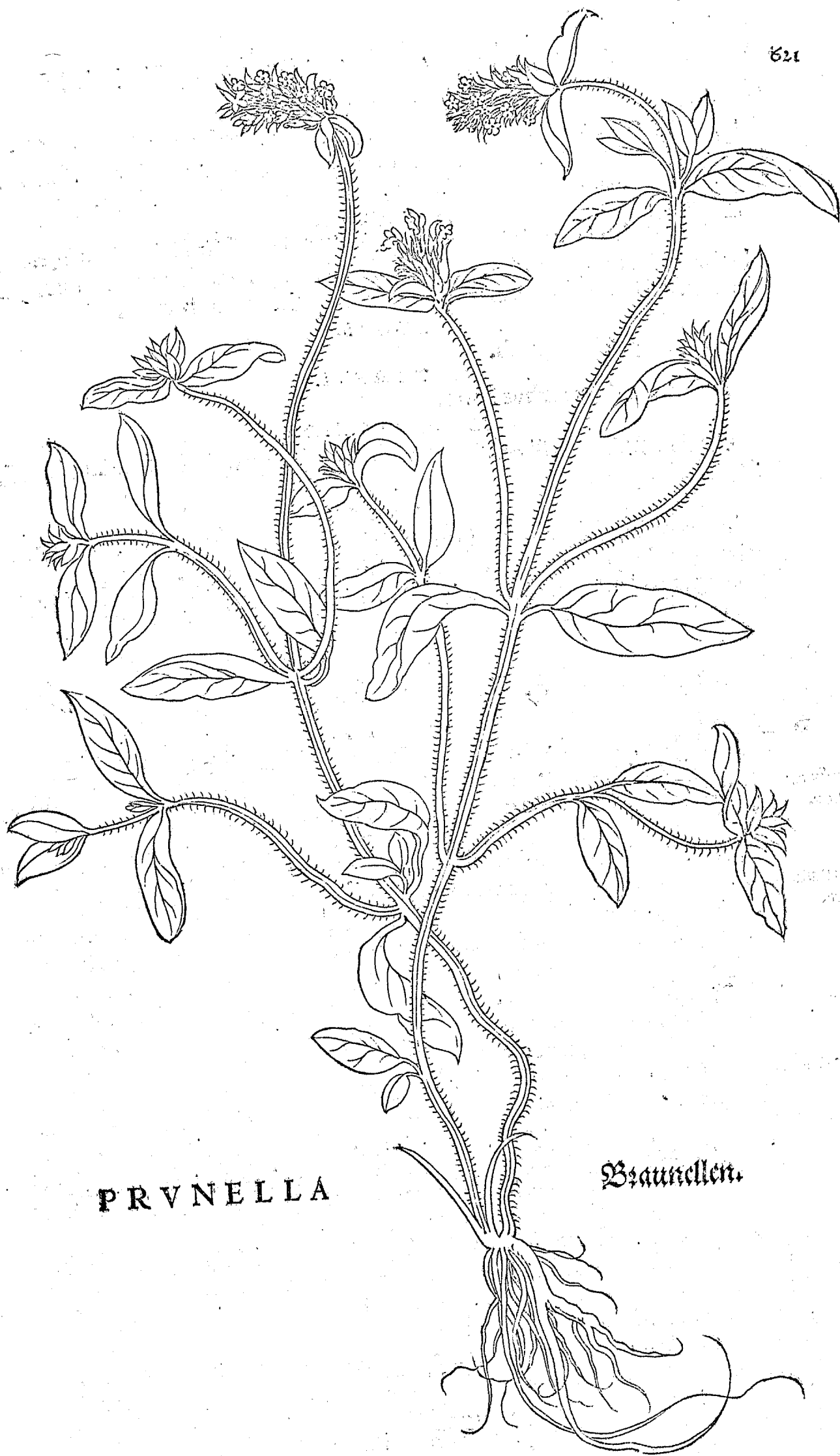
Quum folia eius & radix adstringant, temperamento à Pentaphyllo seu Quinquefolio nihil differre uidetur. Quare hæc, potissimum autem eius radix, ex tertio ordine desiccatoria est, minimumq; euidentis caliditatis habet. Errant itaq; mirum in modum recentiores, qui hanc humidam esse statuunt, nulla alia moti ratione quàm quod in humidis locis proueniat; quasi uerò Nasturtium aquaticum, quod Sisymbrium cardamine Dioscoridi uocatur, haud obstante quod in aquosis nascitur, non etiam in tertio desiccet ordine. Deuisset certè illos ab hac sententia deterere non leuis illa adstrictio, quæ certissimus est siccitatis index; adstringentia enim, Galeno libro quarto de simpli. medicament. facult. capite sexto teste, terrena sunt & crassa corporis consistentia, atque adeo sicca.

VIRE S.

Recentiores Potentillā fluxionibus & puncturis oculorū prodesse, recentia uulnera glutinare, & exedentia sanare, mulierū menstrua cōpescere, artus & membra cōfirmare, rectè tradunt; nam id ipsum posse, adstrictio, quæ in hac herba haud modica est, abundè docet. Et cum habeat Quinquefolij temperamentū, eius etiam facultates obtineat necesse est. Dentiū itaq; dolorē finit. Exedentia oris ulcera sanat. Dysentericis & alui profluuijs, coxendicis articulorumq; doloribus subuenit. Sanguinis eruptiones sistit, aliaq; potest quæ à Dioscoride Quinquefolio tribuuntur. Quod uerò adijciunt hanc etiā lumbricos exterminare posse, id minus rectè faciūt. Ea siquidem facultas non huic, sed illi inest herbæ quæ uerè Tanacetū dicitur, quæ

Herbarij Potentillam cum Tanacetum confuderūt.

quidem est tertia, ut suo diximus loco, Artemisiæ species. Proinde non sine magno errore, Potentillam cum ea quæ propriè Tanacetum uocatur herba confuderunt.

PRVNELLA

Braunellen.

DE PRVNELLA CAP. CCXXXVII

C

NOMINA.

Prunella.

ONDVM nobis constat quo nomine hæc herba ueteribus tum Græcis tum Latinis appellata sit. Vulgus tamen medicorū & herbariorū Prunellam nominant. Germani Braunnellen oder Gottheyl.

FORMA.

Caules habet in medio striatos, pingues & hirsutos; folia Ocimo similia, coloris herbacei, & acuminata. Flores in summis caulibus spicatos, Lauandulæ uocatæ herba non dissimiles. Radicem tenuem, multis capillamentis fibratam.

LOCVS.

Nascitur passim in pratis.

TEMPVS.

Maior & Iunior mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse constat, id quod ex gustu patet; glutinosa enim admodū, & modicè amara est.

VIRE.

Vulnerariam esse herbam euidentissimū est. Succum eius cum aceto & rosaceo mixtum, uehementes capitis dolores sedare recentiores uno consensu tradunt, si tempora ex eo inungantur, Aphthas & oris ulcera, fauciumq; uitia succus eiusdem sanat.

DE PENTAPHYLLO CAP. CCXXXVIII

D

NOMINA.

Quinquefolium
unde dictum.

ΠΕΝΤΑΦΥΛΛΟΝ Græcis, Quinquefoliū Latinis & officinis, Germanis Fünffingerkraut/oder Fünffblatt appellatur. Nomen à numero foliorū habet; in unoquoq; enim pediculo quinque esse deprehendunt.

GENERA.

Maius Pentaphyllon.

Minus.

Et si Dioscorides unum duntaxat Pentaphylli genus faciat, tamē nos ad nostras respicientes terras tria eius genera in uniuersum produximus. Vnū quod maius appellauimus, prorsus ad Dioscoridis picturā accedēs, ut hoc nomine uerū esse Quinquefoliū putemus. Estq; duū generū: unum quod pallidos seu candidos flores obtinet, hinc est quod Quinquefoliū maius candidum appellauerimus, Germanicè groß weiß Fünffingerkraut. Alterum floribus ornatur auri colorē æmulantibus, seu luteis, Nos ut discernereamus à priori, Quinquefoliū maius luteum nominauimus. Dioscorides etiā hæc duo genera innuere uidetur, cum inquit florem habere uel candidum uel auri æmulū. Tertiū minus diximus, quod priori haud dissimile est, non tamen passim ut illud quinque folia obtinens. Hoc, cum non haberemus aliud nomen quo ipsum appellaremus, inter Quinquefolij genera connumerare placuit. Videtur uerò Hippocrates etiam duo Quinquefolij genera nouisse, unū humilius, alterū procerius, ut hoc nomine nobis etiā liceat minus & maius statuere.

FORMA.

Maius Quinquefolium est uerum Pentaphyllon.

Ramulos habet festucarū instar graciles, dodrantes, & in ijs semen. Folia Menthae similia, in singulis pediculis quina, rarò plura, per ambitum ferræ modo incisa: florem in candido pallidum, auri æmulū. Radicem subrubrā, oblongam, Elleboro nigro crassiorē. Ex qua sanè descriptione omnibus liquet, maius Quinquefoliū esse legitimū. Ex una siquidem radice subrubra & oblonga, ramulos profert tenues, ac prorsus festucaceos, & in ijs semen, folia Menthae, quina in singulis pediculis, per ambitum ferræ modo crenata, florem luteum, aut aureum. Quibus accedūt natalis locus (in riguis enim nascitur) & immensa adstringendi facultas: quæ quidem singula ue-

QUINQVEFOLIUM
MAIVS CANDIDUM.

Großweiß Fünffingerkraut.

624

QVINQVEFOLIUM
MAIUS LVTEVM.

Groß Fünffingerkraut.

QVINQVEFO
LIVM MINVS.

Klein Fünffingerkraut.

Gula uerum esse Quinquefoliū docent. Adeoq̃ mirari satis non possum, cur non nulli adulterina hæc esse Pentaphylla sibi persuaferint.

LOCVS.

Prouenit aquosis locis, & iuxta aquæductus. Interdum etiam in incultis, siccis & arenosis locis.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mensibus potissimum.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusq̃ certè folia, flores & radices uehementer adstringunt atque adeo, ut Galenus ait, radix, cuius multus est usus, ex tertio est ordine desiccantiū, minimum habens euidentis caliditatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

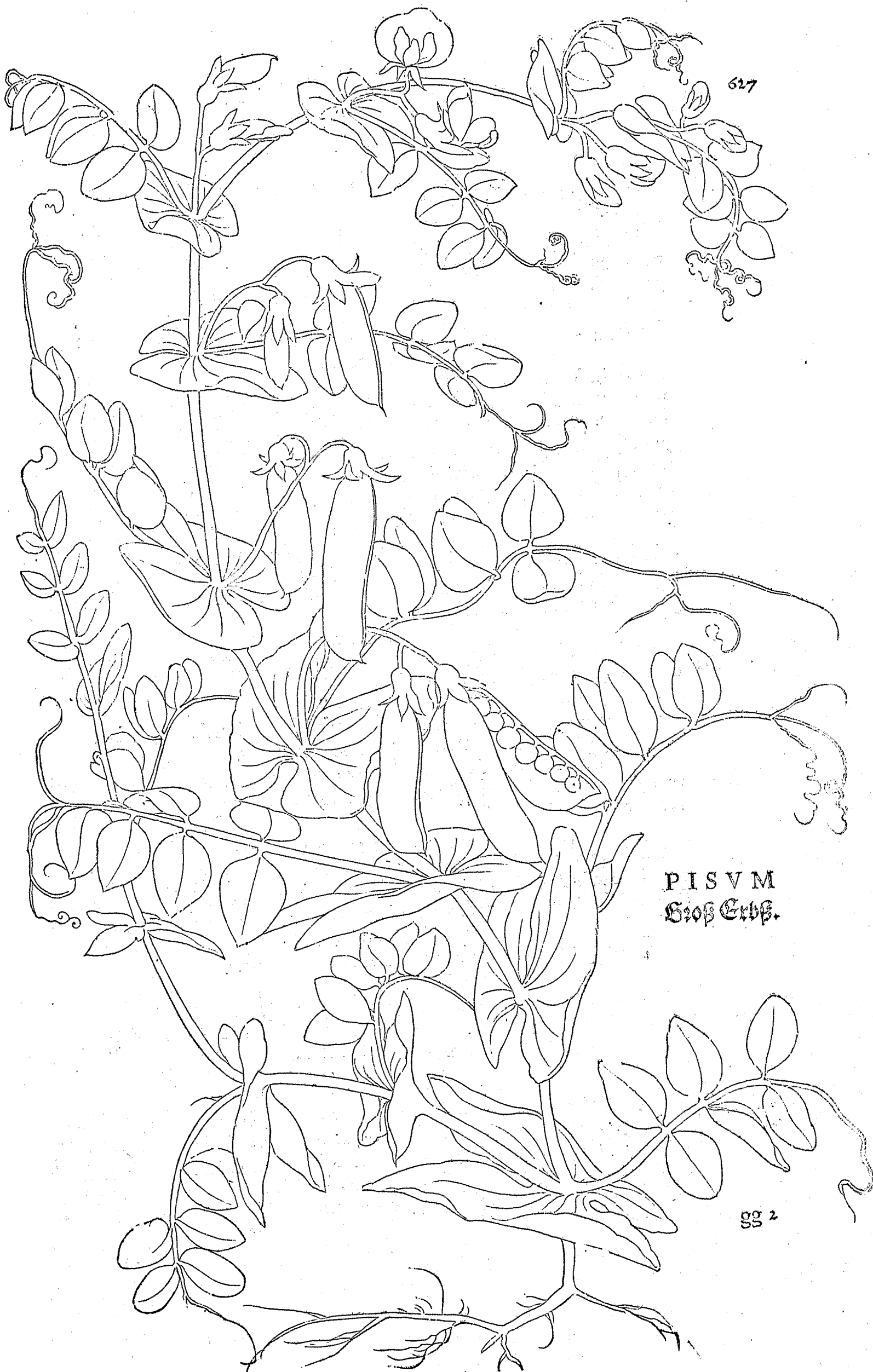
Radix Quinquefolij decoctum ad tertias depresso deductumue, si in ore retineatur, dentium dolores sedat. Putrescentia oris ulcera collutione sistit. Arteriæ asperitates gargarizatum emendat. Contra alui profluuiā, & dysenterias auxiliatur. Item articularū & coxendicū dolores potum sanat. Cocta in aceto & illita, herpetas cohibet. Strumas discutit, duritias, cedemata, aneurysmata, abscessus, erysipelata, digitorum pterygia, condylomata, scabiesq̃ sanat. Teneræ radices succus, contra iecinoris pulmonisq̃ affectiones & uenena prodest. Folia cum hydromelite, aut uino diluto, & exiguo pipere, contra febrium circuitus bibuntur: in quartana quidem quaternorū ramulorum folia, in tertiana uerò trium, in quotidiana unius. Tricenis diebus pota comitiali morbo medentur. Succus foliorū per dies aliquot triū cyathorū mensura potus, celeriter regiū morbum sanat. Vulneribus ac fistulis cum sale & melle illita medentur. Enterocelcis, id est, intestinorum ramice laborantibus succurrunt. Sanguinis eruptiones potum & illitum Quinquefoliū sistit. Inciditur ad expiationes lustrationesue, sanguinis profluuiā & castimonias.

EX GALENO.

Pentaphylli radix desiccatur uehementer, minimum uerò acris est; quare in multo est usu, uelut alia quoque omnia, quæ quum sint tenuium partium, citra morsum desiccant.

EX PLINIO.

Quinquefoliū adhibetur purgandis domibus. Strumis medetur, & pectoris uitijis. Idem ischiadicis bibitur & imponitur. Panos sanat. Impositū articulis utilissimum. Fistulis quæ in omni parte serpunt auxilio est cum sale & melle. Phalangio aduersatur, lichenas emendat. Succus de Quinquefolio potus cyathis tribus angine medetur. Idem iecinoris & pulmonis uitijis, sanguinemq̃ reiicientibus, cuiuscūq̃ sanguinis uitio intus occurrit. Multi supra omnia laudant ad deploratos dysentericos Quinquefoliū, decoctis in lacte radicibus & potis. Item decoctum ad tertias in uino ictericis dari atq̃ illini utilissimū est. Eius folia ex aqua comitiales sanant. Item contrita ex uino sumpta triginta diebus in betonice farinæ pondo denariorū tredecim cum aceti scillitici cyatho, comitialibus morbis liberant. Celerrimè succus regio morbo medetur, tribus cyathis cum sale & melle potus. Quinquefolij folia quidam terna tertianis dedere, quaterna quartanis, plura cæteris, omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua mulsa.

627

PISUM
Groß Erbs.

gg 2

C

NOMINA.

Pisum quare
dictum.

ISON, ἡ λευθὸς græcè, Pisum latinè dicitur. Officinis hoc nomine notum. Germanicè Erbs/oder Erweyssen. Sic autem à Pisa loco in quo olim copiosissimè nascebatur, nominatum est.

GENERA.

Duo apud nos genera Pisorum reperiuntur. Vnum in aruis caducū, humi serpens, quod genus Germani Klein feld Erweyssen nominant. Huius, utpote vulgaris, picturam haud damus. Alterum in altum scandit, arboribus aut palis quibus accubet adfixis, quibus sese capreolis uinciens illigat. Hoc Germani gross garten Erweyssen uocant. Genus hoc pictum exhibemus.

FORMA.

Caules in terram spargit concauos, ramososq; prætenui surculo: folio frequenti præter cæterorū morem longiusculo: flore papilionis forma, circa umbilicum pureo: siliqua oblonga seu cylindracea: granis rotundis, & ut Plinius lib. xvij. capite xij. ait, angulos multos inæquales habentibus: radice imbecilla: ut mirari satis non possim, unde plerisq; suspicio orta sit, ut Pisum nostrum legitimum esse dubitauerint. Scio autē esse qui legumen hoc quod hodie passim Pisum appellatur, putent esse Cicer arietinū, quod scilicet ualuulæ seu siliquæ eius cornu arietini formā habeant. Quorum certè sententiam probare non possum, quòd, Plinio teste, Cicer arietinū sic non sit dictum quia ualuulæ effigiē arietini cornu exprimant, sed quia legumen ipsum seu granum Ciceris arietino capiti simile sit. Eam autem formā legumen hoc quod Pisum nominamus non refert.

LOCVS.

Apricis gaudet locis, frigorū nancq; impatientissimū, Tepidum itaque locum, & coelum frequentis humoris desiderat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, & subinde etiā semina in traluulis profert.

TEMPERAMENTVM.

Quū Pisum simile quid tota substantia cum faba, ut testatur Galenus, obtineat, necesse est ut non multum à medio temperamento in refrigerando & exiccando recedat.

VIRESEXGALENO.

Simile quid tota substantia cum fabis obtinent Pisa, nec alio quàm illæ modo manduntur. In duobus autem euariant. Non enim similiter ac fabæ inflant, nec abstergerendi facultatē habent, ideoq; segnius quàm illæ per aluum secedunt.

EXPAVLO.

Pisum molle quidem & laxum est, non tamen adeò inflat.

DE POLYTRICHO APVLEIANO

CAP. CCXL.

NOMINA.

Polytrichū Apu-
leij cur dictum.

NON temerè adiectū est Apuleij, ne scilicet quispiam Dioscoridis & aliorum Græcorum intelligeret Polytrichon, quod sanè forma ab eo quod nunc describimus alienissimū est. Germanicè à colore aureo quam habet, guldiner Widerthon uocatur. Officinis incognita est hæc herba. Polytrichon dicta est à ramulis, qui capillorum instar tenues sunt.

GENERA.

G E N E R A.

A Duo Polytrichi Apuleiani damus genera. Vnum maius, alterum minus: necque enim differunt nisi sola magnitudine.

F O R M A.

Ramulos habet capillorum instar tenues, colore aurum referentes, circumque hos folia multa capillacea, in summo capitula lentis aquaticae ferè forma, eiusdem cum ramulis coloris.

L O C V S.

Maius nascitur in pratis humidis & uliginosis. Minus in petris ac muris humidis.

T E M P V S.

Mense Iulio utrunque reperitur.

T E M P E R A M E N T V M.

In caliditate & frigiditate symmetra sunt: desiccant tamen, extenuant & digerunt.

V I R E S.

Decoctum eorundem in aqua aut lixiuia capillorum radices firmat, ideoque in alopecia caput glabrum capillis uestit. Potum, viscosorum crassorumque è thorace pulmoneque excreationibus non mediocriter confert: lapides frangit, & urinas ducit. Morbo regio correptis & lienosis auxiliatur. Strumas discutit, & in summa eadem quae Adiantum potest. Recentiores superstitione quadam ducti, illis multa ridicula & incredibilia tribuunt.

Maius Polytrichum Apuleij.
Das groß guldin Widerthon.

Minus Polytrichum Apuleij.
Das klein guldin Widerthon.

630

PERSICARIA

Flohkraut.

DE PERSICARIA CAP. CCXLI

631

NOMINA.

ON clàm me est quàm uariè à multis diuinatum sit, quo nomine Persicaria uocata ueterib. sit. Sed mea quidē sententia, in uniuersum omnes coniecturis usi non satis firmis, decepti sunt. Et ego quidem fateor ingenuè, nec mihi constare num à ueteribus descripta sit, tantum abest ut scire queam quo illam appellauerint nomine. Vulgus herbariorū uno consensu hodie, quod folia Persicæ habeat, Persicariā nominant. Germani *Glöhkraut*.

Persicaria.

Persicaria unde dicta.

FORMA.

Folia Persicæ arboris habet, fusca in medio macula plumbaginèue: caule geniculato, rubente, longo: flore spicaceo, primū candido, dehinc purpureo: semine minuto, radice lutea, numerosa.

LOCVS.

In humidis & palustribus locis frequentius prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floribus ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Frigidam & admodum siccam esse gustus abundè monstrat: mirificè enim gustata adstringit.

VIRE S.

Vulnerariam herbam esse temperamentū eius satis docet. Recte itaq; iuniores medici in uulneribus, & maximè fistulis curandis utuntur. Vtilis haud dubiè in dysenteria, alijsq; malis quæ refrigerationē & adstrictionem requirunt.

DE PERFOLIATA CAP. CCXLII

NOMINA.

Nhæc herba ueteribus cognita fuerit Græcis & Latinis, affirmare certò non possum. Ego planè Cotyledonem putarem Dioscoridis, nisi radix in diuersam me traheret sententiam, quæ oliuæ instar rotunda non est. Hodie tamen, quòd caulis eius singula folia dissecat atq; penetrat, Perfoliata ab omnibus appellatur. Germanicè *Durchwachß* & *Burchwurß* dicitur.

Perfoliata cui dicta.

FORMA.

Caulis illi rotundus, rubescens, folia singula penetrans, quæ Pisorum folijs haud dissimilia sunt, tenuia admodum & glabra. In summo coliculorum capitula, & in ijs flores lutei, & semina formam ferè Tithymalli, quam uulgo Esulam nominant, præ se ferentia. Radix candida, fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in hortis fata, & interdum sua sponte in arenosis locis prouenit.

TEMPVS.

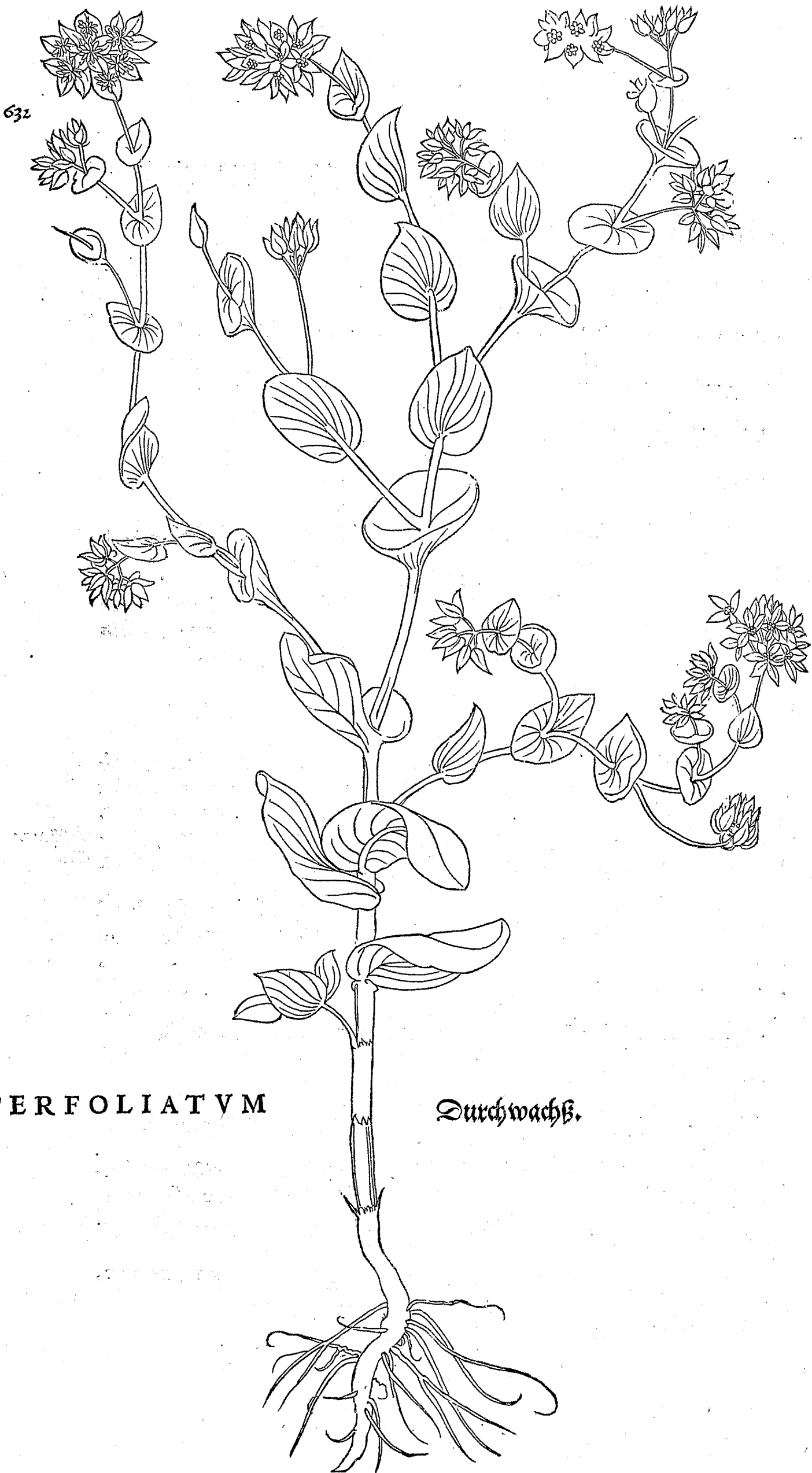
Floret Iulio mense, & subinde semina producit.

TEMPERAMENTVM.

Amara modicè est & adstringit, ut hinc colligi liceat calidam & siccam esse.

VIRE S.

Vulneribus & ulceribus tam externis quàm internis curandis aptissima est herba: hæc enim glutinat. Valet autem potissimum ad ramices puerorum sanandos. Auxiliatur etiam exulcerationibus & prominentijs umbilici. Plurimus huius apud chirurgos usus.

NOMINA.

PAZON Græcis, Porrum Latinis & officinis, Germanis Lauch ap-
pellatur. Porrum autem dictum putant, quod porro eat, & longè la-
teq; grassetur.

Porrum unde
dictum.

GENERA.

Porri duo genera signauit antiquitas. Vnum capitatum, sic nominatum quod
eius radix in caput increſcat atque extuberet. Alterum ſectiuum, cui frondens co-
ma ſuper terram eminens auferitur amputaturue. Hoc Germani pulchrè ad nomen
latinum alludentes, *Schnittlauch* nominant, & *Bryſlauch*.

Capitatum Por-
rum.
Sectiuum.

FORMA.

Capitatũ ſimplici capite ex albæ ceruicis anguſtijs extuberante conſtat, fronde
ſuper terram carinata, & in angulum oblonga. Sectiuo uerò caulis eſt longus, intus
cauus, multis in uertice floribus aceruatim collectis, & in ſpeciẽ abſoluti orbis con-
glomeratis, id quod in bimo accidit: quod etiam ſementefcit, ſparſo per eius cacu-
men ſemine, & emoritur. Radix candicans, craſſa, multis fibris capillata, ac tunicis
quibuſdam uestita.

LOCVS.

Lato ſolo gaudet, odit rigua.

TEMPVS.

Duodeuigeſimo die à ſatu prorumpit, bimatumq; perfert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & extenuat perinde atque cepa, ut ex eius facultatibus euidentius in-
notefcet. Symeon Sethi calidum & ſiccum in ſecundo facit ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Porrum capitatum inflationẽ facit. Noxium ſuccum creat, difficilia inſomnia pa-
rit. Urinam citet. Aluo accommodum. Extenuat. Oculorum obſcuritatẽ facit. Men-
ſes pellit, ueſicam exulceratã, renesq; lædit. Cum priſana uerò coctum & comestũ,
ea quæ in thorace ſunt educit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in deſeſio-
nibus ad præcluſiones uulvæ & duritias, utilis habetur. Vna & altera aqua coctũ,
aut aqua frigida maceratum, dulceſcit, & multò minus inflat. Semen acrius eſt, &
quandam adſtrictoriã uim habet. Quare ſuccus eius cum aceto, addito thure aut
manna, ſanguinem, maximè è naribus prorumpentẽ, ſiſtit. Venerẽ ſtimulat. Con-
tra omnia thoracis uitia pro delinctu efficax eſt, & ad rabem comestũ. Purgat etiam
arteriam. Sed ſi aſſiduè eſtur, uiſus obſcuritatẽ inducit. Stomacho aduerſatur. Suc-
cus ex melle potus, contra beſtiarũ morſus auxilio eſt. Idem quoque illitus poteſt.
Cum aceto, thure & lacte, aut roſaceo inſtillatus, aurium doloribus & ſonitui pro-
deſt. Varos tollunt folia, cum rhoë obſoniorum illita. Epinyctidi medentur. Cru-
ſtas ex ſale illita rumpunt. Veteres ſanguinis reiectiones cohibent ſeminis drach-
mæ binæ cum æquali baccharum Myrti pondere potæ.

EX GALENO.

Corpus calefacit, & craſſos in eo humores extenuat, glutinofosq; incidit. Bis
tamen aut ter in aqua decoctum, acrimonia ſpoliatur: quanquam ne ſic quidem
uim perdit extenuandĩ.

EX AETIO.

Porri capitati acris ſaporis ueluti & cepe ſunt, cuius ratione corpus calefaciunt,
craſſosq; humores attenuant, ac lentos incidunt, urinam prouocant, ſanguinẽ pur-
gant. Præſtantiffimus uſus eorum qui bis coquuntur: ita enim acrimoniam depo-
nunt, neque amplius deprauatum ſuccum retinent.

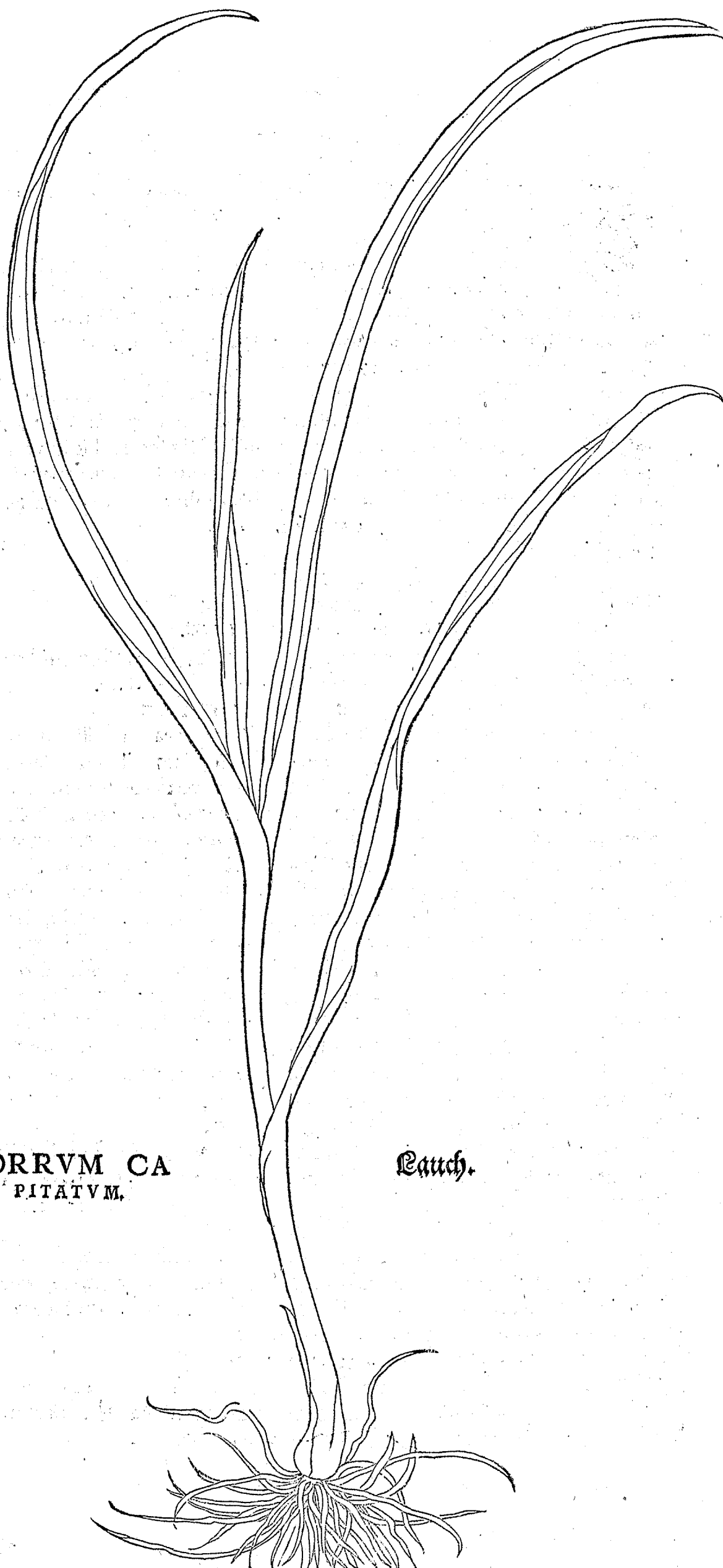
EX PAVLO.

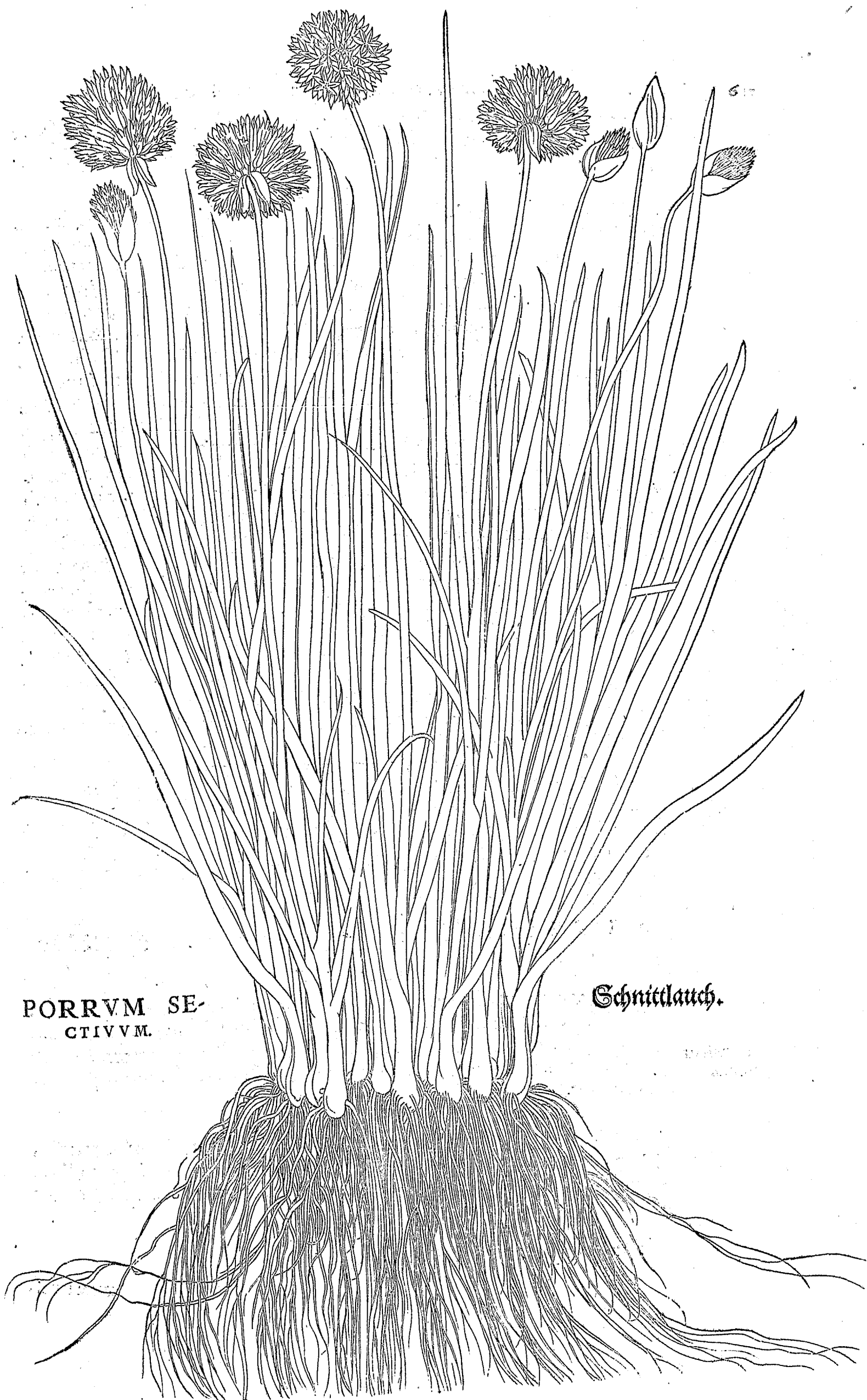
Porrũ mali ſucci eſt & acre. Vt autẽ Dioſcorides ait, grauia facit inſomnia, aluũq;
bonam, urinã cit & extenuat. Habet & abſtergendi uim aliquã, cum priſana: ſiqui-
dem

634

PORRVM CA
PITATVM.

Rauch.

PORRVM SE-
CTIVVM.

Schnittlauch.

dem coctum, ea quæ in thorace sunt educit. Semen uerò eius nephriticis miscetur medicamentis. Folia etiam non nihil adstringunt, ob eamque causam succus ipsorum sanguinem supprimit.

EX PLINIO.

Porro sectiuo profluvia sanguinis sisti in naribus, contrito eo obturatis, uel gal-
læ mixto, aut menthæ. Item ex abortu profluvia, potio succo cum lacte mulierum.
Tussi etiam ueteri, ac pectoris & pulmonis uitij medetur. Illitis folijs sanantur am-
busta, epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim
humor emanans. Quidam eodem nomine appellat pustulas liuentes, ac noctibus
inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito. Vel bestiarum morsus ex aceto. Item ser-
pentium. Aurium uerò uitia cum felle caprino, uel pari mensura mulsi. Stridores
cum lacte mulieris. Capitis dolores, si in nares fundatur, dormiturisue in aurem,
duobus succi cochlearibus, uno mellis. Succus & ad serpentium scorpionumque ictus
in potu bibitur cum mero, & ad lumborum dolores cum uini hemina potus. Sangui-
nem uerò excreantibus & phthisicis, destillationibus longis, uel succus, uel ex ipso
cibus prodest. Item morbo regio, uel hydropicis. Et ad renum dolores, cum ptisa-
næ succo acerabuli mensura. Idem modus cum melle, uulvas purgat. Tostus uerò
editur & contra fungorum uenena, imponitur & uulneribus. Venerem stimulat,
sitim sedat, ebrietatē discutit. Sed oculorum aciem hebetare traditur, inflationē quo-
que facere, quæ tamen stomacho non noceat, uentremque molliat. Capitato maior
est ad eadem effectus. Sanguinem reijcientibus succus eius cum caule aut thuris fa-
rina, uel acacia datur. Hippocrates & sine alia mixtura dari iubet, uulvasque contra-
ctas aperiri putat. Fecunditatē etiam foeminarum hoc cibo augeri. Contritum ex
melle ulcera purgare. Tussim & destillationes thoracis. Pulmonis & arteriæ sanat
D uitia, datum in sorbitione ptisanæ: uel crudum, præter capita, sine pane, ita ut alter-
nis diebus sumatur: uel si purulenta excreantur. Sic uoci uel Veneri, somnoque mul-
tum confert. Capita bis aqua mutata cocta, aluum sistunt, & inflationes ueteres.
Cortex decoctus illitusque, inficit canos.

EX SYMEONE SETHI.

Vrinam cit, & mali succi est. Afsidue comestum uisus hebetudinē efficit. Diffici-
lia inuehit somnia, & stomacho nocet. Semen genitale calefacit, & capitis dolores
excitat. Iecur, renes & uesicam lædit. Confert ad hæmorrhoidas. Bis uerò aqua
coctum, & aceto, garo & oleo, cuminoque conditum, salubre est ijs qui frigido sunt
stomacho.

DE PULMONARIA CAP. CCXLIII

NOMINA.

*Pulmonaria cur
nominata.*

Ueteribus Græcis & Latinis nominata sit hæc herba, nondum scire
licuit. Hodierni temporis medici & herbarij Pulmonariam uocant,
Germani *Lungenkraut*. Sic autem haud dubie appellari cœpit, quod
pulmonum uitij, exulcerationibus potissimum eorundem, præsens
remedium sit.

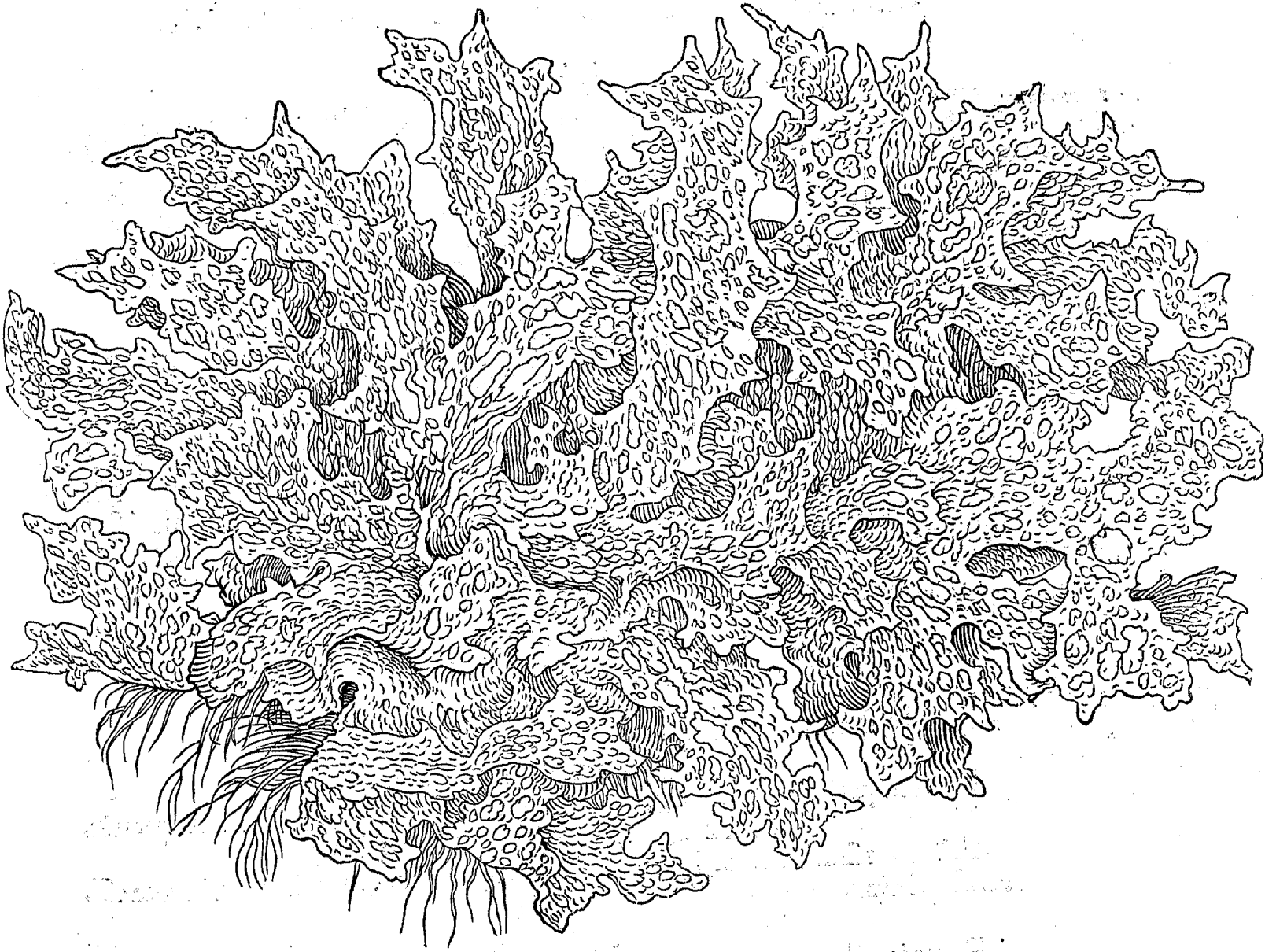
FORMA.

Folia mollia habet, inuicem incumbentia, leniter laciniata, cauis multis prædita,
superiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac uelut punctis aut pustulis
quibusdā notata, atque hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia:
unde etiam Pulmonariam dictam esse coniicimus.

LOCVS.

Prouenit in quercu arbore, & saxosis locis.

TEMPVS.

PVLMONARIA

Lungenkraut.

hh

TEMPVS.

Tota æstate inuenitur locis iam monstratis.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores frigidam & humidam esse, mea quidem sententia, falso statuunt: admodum enim adstringit, ut hoc nomine idem cum quercu in qua nascitur habeat temperamentum. Desiccatur itaque & paulò infra media calefacit, in genere eorum quæ tepida sunt.

VIRES.

Desiccandi & adstringendi facultatem obtinet, quamobrem uulnera recentia glutinat, potissimum autem pulmonis. Ad incipientes quoque ac crescentes phlegmonas utilis: nam quæ iam uehementes sunt, adstringentia respuunt. Confert autem haud dubiè etiam ad muliebrem profluuium, & sanguinis expuitiones, & diuturnos alui fluores.

DE PTARMICE CAP. CCXLV.

NOMINA.

Sternutamentaria.
Sylvestre Pyrethrum.

Ptarmice cur dicta.

PTARMIKH Græcis, Sternutamentaria Latinis dici potest. Sunt qui sylvestre Pyrethrum nomenclant, quod scilicet Pyrethri modo, quanquam mitius, linguam uellicet. Atque hinc est quod nonnulli pro uero Pyrethro, seducti eius titillante acrimonia, descripserint. Germanis wilder Bertram appellari potest. Ptarmice dicta est, quod flores eius naribus obiecti sternutamenta eliciunt.

D

FORMA.

Breuis frutex est, paruis, multis, teretibus, & Abrotono similibus ramulis, circa quos folia multa, oblonga, oleaginis similia. In summo Chamæmeli capitulū, paruum, rotundum, olfactu acre, sternutamenta ciens, unde & nomen inuenit. Hactenus Dioscorides. Quod si itaque naturam atque imaginem eius fruticis rectè expendas, undiquaque ei plantæ cuius picturā damus, hæc descriptio quadrabit. Nam furculis fruticat exiguis, multis, rotundis, Abrotono non dissimilibus, lentè rufescentibus, qui folijs frequentibus, longiusculis, oleæ similibus, angustis, utrinque leniter ferratis ambiuntur, cacumine Anthemidis umbellam obtinente, quæ acris suo odore nares feriens sternutamentum irritat.

LOCVS.

Inuenitur sæpius in montibus altis & saxosis locis.

TEMPVS.

Floret æstate: radix eius extremo effoditur autumnus.

TEMPERAMENTVM.

Eius temperies est calida & sicca, uiridis etiam nū ordine secundo, siccata tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus illita sugillata emendare possunt. Flores sternutamenta efficacissime mouent.

EX GALENO.

Ptarmices flores ciendæ sternutationis uim obtinent, unde & herbæ nomen. Sugillata & reliquas ecchymoses discutit.

EX PAVLO.

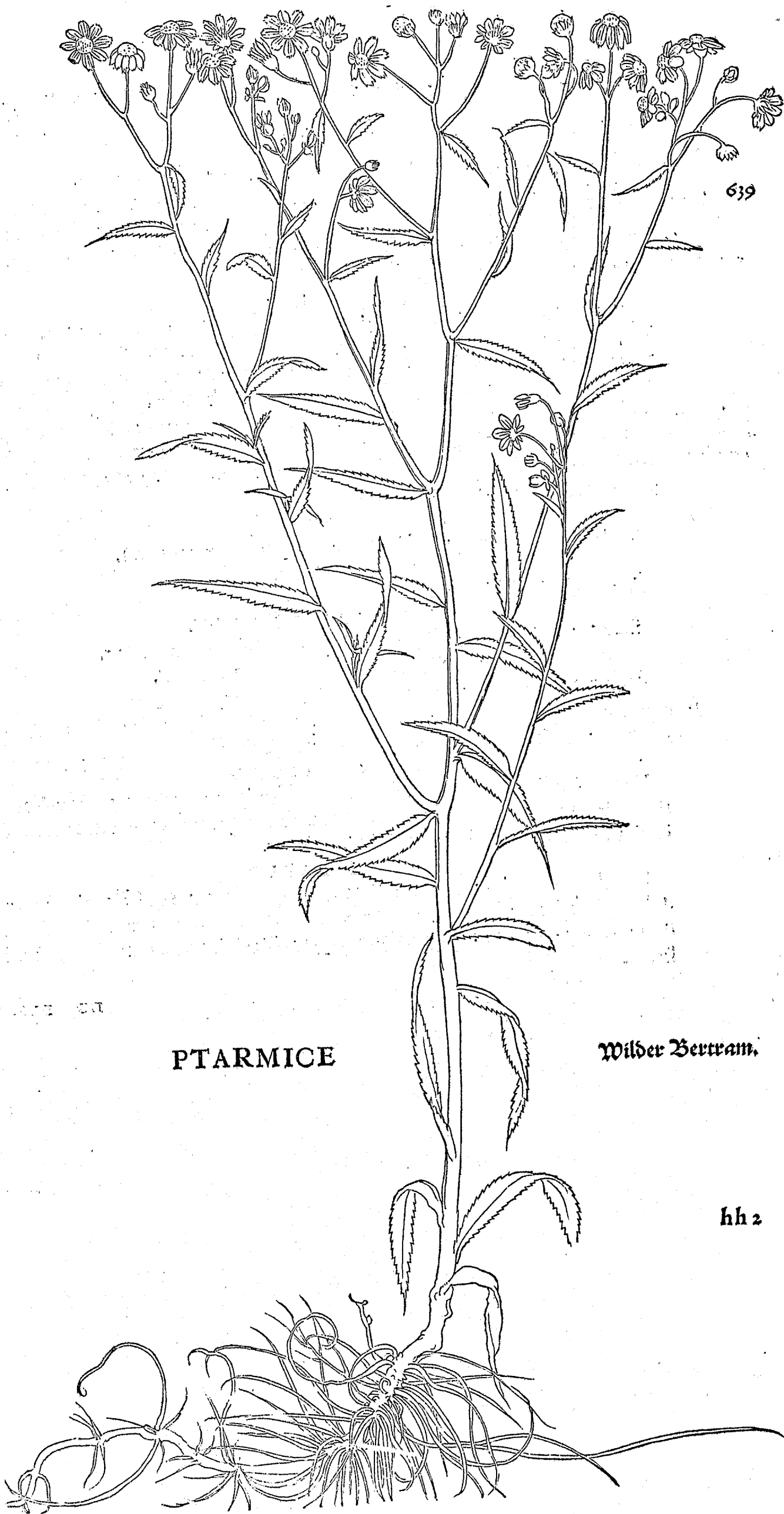
Ptarmices folia sternutamenta mouent. Totus autem frutex uiridis sugillata, liuoresque alios discit.

639

PTARMICE

Wilder Bertram.

hh 2

NOMINA.

*Pyrethron cur
dictum,
Saliuaris herba
quare nominata.*

ΠΥΡΕΘΡΟΝ græcè, Saliuaris latinè dicitur. Officinæ græcam appellationem retinuerunt. Germanicè Bertram nominatur. Pyrethron autem à feruido, ac ignis simili, qui in eius radice est sapore, Græci dixerunt. Saliuaris uerò, quod mansa uel ore tantum detenta eius radix, copiosam saliuam eliciat, Romanis appellata est.

FORMA.

*Pyrethrum no-
strum Ptarmices
flores obtinet.*

Herba est caulem foliaq; syluestris Dauici, & Fœniculi instar proferens. Umbellam Anetho similem orbiculatam. Radicem pollicis crassitudine, longam, sapore feruidissimā. Hæc Dioscorides. Vbi nobis monendus uenit lector, Pyrethrum nostri soli non ex omni parte huic descriptioni respondere. Non enim umbellam anetho similem, sed anthemidis potius orbiculatum capitulum, quod Ptarmici tribuit Dioscorides, habere deprehenditur. Cætera omnia adamsim respondent. Siquidem habet Pyrethrum caules & folia Dauici syluestris & Fœniculi, radicem pollicis crassitudine, gustus ardentissimi.

LOCVS.

In Germania nostra, quod sciam, non nisi plantatum prouenit.

TEMPVS.

Floret æstatis maxima parte.

TEMPERAMENTVM.

Excalfacit & siccatur in tertio ordine, uel ut aliqui putant, in quarto.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

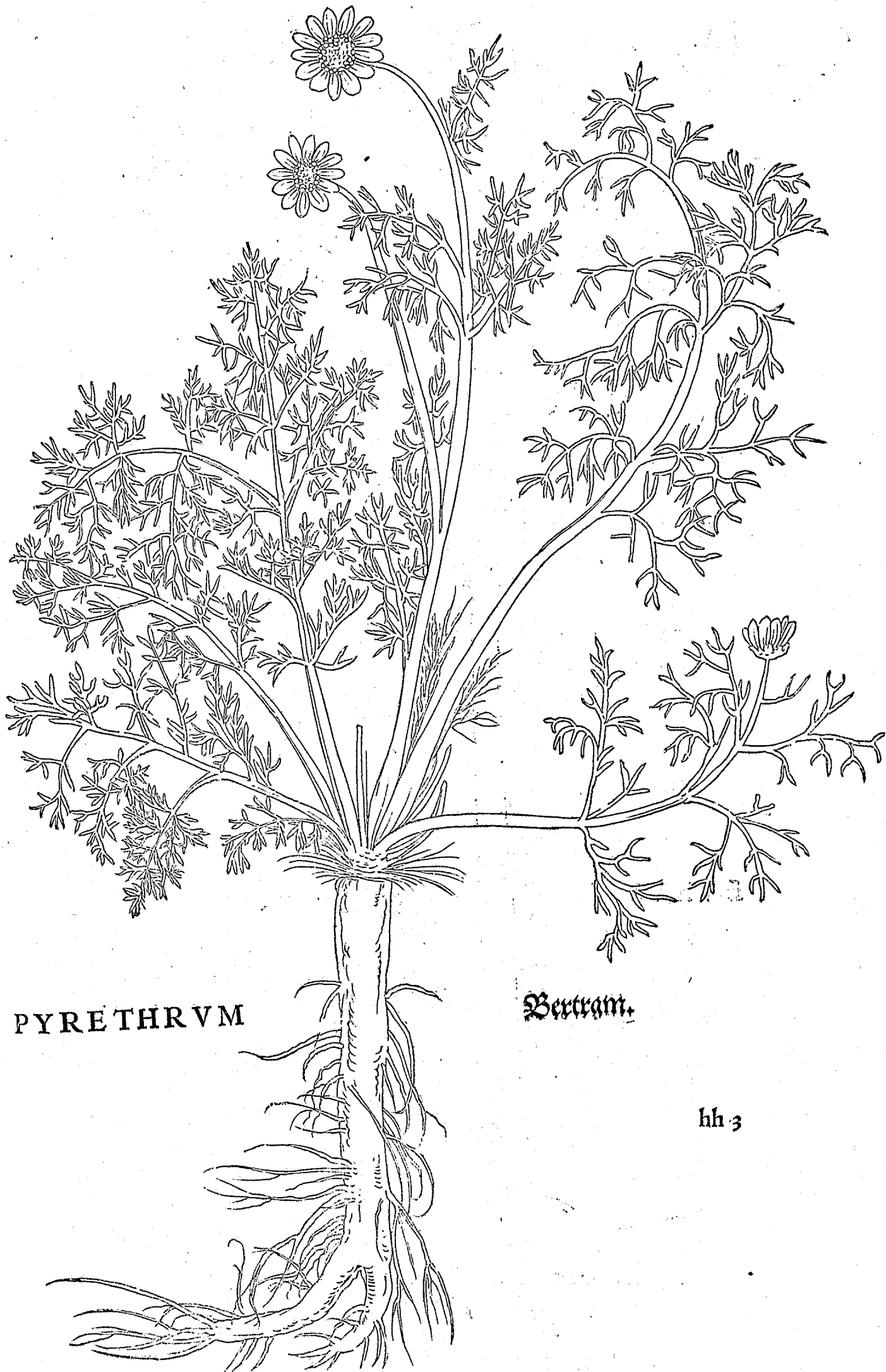
Pituitā elicit radix: ideoq; dentium doloribus decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. Mansa pituitam extrahit. Sudores ciet, inuncta ex oleo. Diuturnis rigoribus efficax. Contra refrigeratas partes corporis ac resolutas eximie conducit.

EX GALENO.

Pyrethri radice potissimū utimur urentem facultatem obtinente, qua utiq; dentium etiam refrigeratorum dolores mitigat. Et ad rigores ante circuitum cum oleo infricatur. Ad hæc stupidos & resolutos adiuuat.

EX PAVLO.

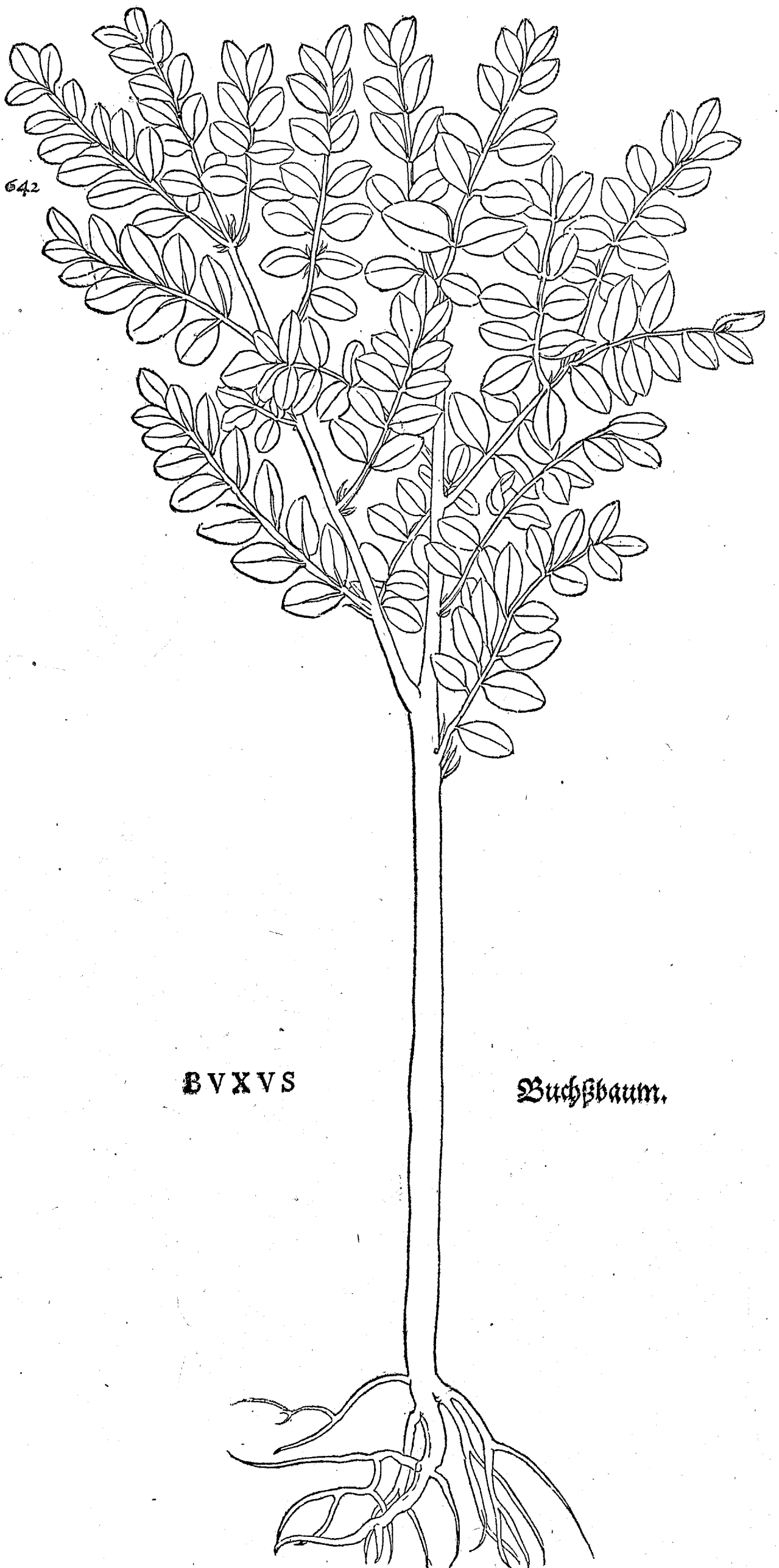
Pyrethri radix adurentem potestatem occupat, dentium qui frigori patuerunt dolores lenit. Item ad febrium rigores ante circuitum infricatur cum oleo. Ad hæc ijs quorum corpora ex refrigeratione stupent, & resoluta sunt, efficacissimè adhibetur.

PYRETHRUM

Bertram.

hh 3

642

BVXVS

Buchßbaum.

DE PYXO CAP. CCXLVII

643

NOMINA.

YΞOΞ Græcis, Buxus Latinis, Germanis Buchßbaum dicitur.

FORMA.

Arbor immortalī coma uirens; folio Myrti, exiguo, subrotundo; flore herbaceo; semine rufo & rotundo, omnibus animantibus inuiso,

LOCVS.

Gaudet frigidis & apricis, plurimāq; ubiq; Buxus.

TEMPVS.

Perpetua fronde uiret, neque ei ullo tempore decidunt folia. Quo nomine potissimum hanc celebrat germanica illa cantilena, eiusdem ac Salicis contentionem continens.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores temperatam eius arboris essentiam esse statuunt, id quod ob multas causas, quas recensere superuacuum est, non uidetur uerisimile. Haud dubiè uero adstringit, atque adeo exiccat.

VIREs.

Non admodum magnus. Buxi in medicina usus est. Folio eius in lixiuio decocto rufant, aut flauescere efficiunt capillos. Scobem eius decoctam in aqua alui profluuium sanare tradūt. Somnum capere sub hac arbore, cerebro uehementer incōmodat, quod eius odor naturæ prorsus aduersetur. Ferunt serpentes uulneratas eius radice degustata, statim sanitatem recuperare.

DE PETASITE CAP. CCXLVIII

NOMINA.

ΠΕΤΑΣΙΤΗΣ Græcis, Petasites Latinis appellat. Officinis penitus ignota. Germanis Pestilenzwurz nominatur, quod nimirum eius radix præsentaneum sit contra pestilenciales febres remedium. Petasites autem à petaso, pileum significante, dicta est, quod foliū eius pediculo superpositum, petasi modo amplum, ut fungus dependeat.

Petasites quare dicta.

FORMA.

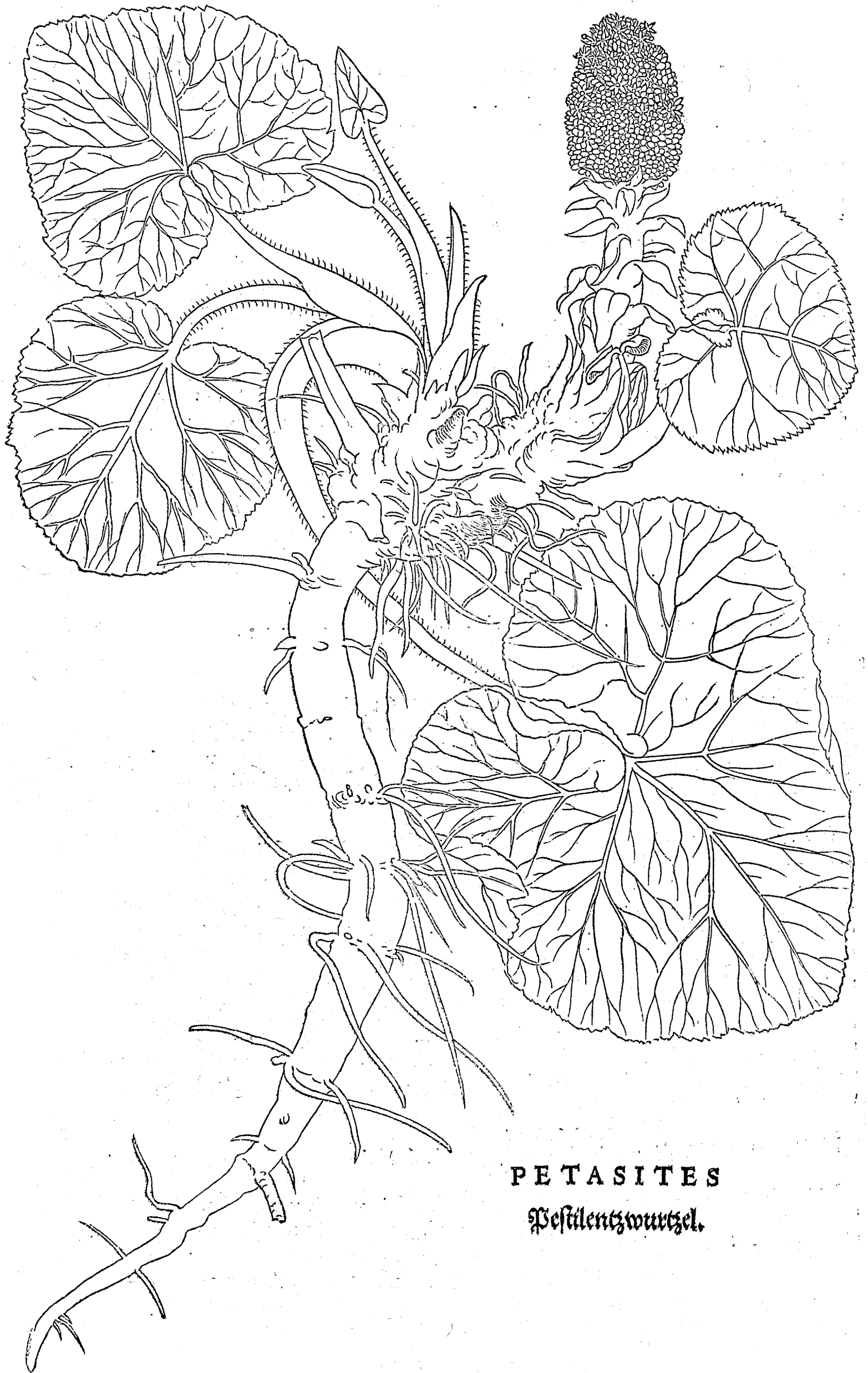
Pediculus est cubito maior, crassitudine pollicis, in quo petasi figura folium magnum, ut fungus dependet. Ex qua sanè descriptione satis perspicuū sit, herbam cuius picturam damus esse Petasiten. Hæc enim statim inter initia Martij, flores suos in albo purpureos, agglomeratos, & botri figuram referentes profert, citra quidem folia, quod Dioscorides omisit. Hi marcescentes sine fructu abeunt ac decidunt. Postea purpureos emittit pediculos, cauos, hirsutos, quibus folia superposita sunt magna; pilei ampli figuram obtinentia, supernè uiridia, infernè uerò candicantia: quæ in tantam crescunt amplitudinem, ut unum interdum, orbicularē mensam prorsus tegat. Radix illi crassa & longa, intus candida, uehementer odorata & amara. Quibus accedit quod uires huius herbæ à uiribus Petasites, ut ex sequentibus patebit, non discrepent: ut hoc nomine nihil euidentius sit, quàm eam herbam esse planè ueterum Petasiten.

LOCVS.

Nascitur copiosissimè in pratis humidis & iuxta riuulos sitis.

TEMPVS.

Initio Martij mensis, ut comprehensum est, floribus suis conspicua est herba, qui Aprili imminente statim citra fructum decidunt. Quo facto folia cum pediculis suis prodeunt,

PETASITES
Pestilenzwurtzel.

A Ex tertio est ordine desiccantiū, id quod amaritudo eius, quam gustu deprehendimus, facile monstrat.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Facit ad maligna & phagedænica ulcera tritum & illitum.

EX GALENO.

Ad maligna & phagedænica ulcera, ea utuntur. Idem etiam de Petasite tradit Paulus.

APPENDIX.

Experimento comprobatū est radicem hanc mirifice cōferre pestilentialibus febribus, quod sudorē uehementer moueat, si in puluerē redacta cum uino sumatur. Nec minori efficacia bibitur à mulieribus quas uteri tormina & præfocationes exercent. Valet etiam unice ad enecandos lumbricos. Succurrit quoq; ijs qui spiritus difficultate laborant. Ducit urinā & menses. Efficax est ad uulnera præhumida, & ad reliquas cutis sceditates. Hec uerò posse, amaritudo eius euidentissimè docet, cuius quidem hæ sunt facultates, ut ex ijs quæ sæpe iam diximus, & Galenus lib. iij. de simpl. medi. facult. cap. xvij. fusius docet, manifestum est.

DE PERICLYMENO CAP. CCXLIX

NOMINA.

ΕΠΙΚΛΥΜΕΝΟΝ Græcis, Volucrū maius Latinis, Scribonio Largo Syluæ mater, uulgo Caprifoliū & Mater sylua, & nonnullis Liliū inter spinas dicitur. Germanis Geyßblatt / Spect oder Waldegilgen / & Zeunling. Sic sanè dictum, quod circumuoluendo ad se uicinas ar-

b bores aut frutices uocet.

Syluæ mater.
Caprifolium.
Liliū inter
spinas.
Periclymenon
unde dictum.

FORMA.

Simplex frutex est, ex interuallis folia spargens ipsum amplectentia, subcandida, Hederae similia; flores candidos, Fabæ similes, subrotundos, quasi in folium procumbentes; semen durum, & quod difficilè uellitur; radicem crassam, rotundā. Ex qua quidem descriptione perspicuū fit, fruticem quem pictum exhibemus esse Periclymenon; siquidem caulibus suis uicina amplectitur, gemina per interualla umbilicata folia habens, à terra cæsijs, supernè herbosis, ad Hederae similitudinē; flores albos, Fabæ non dissimiles, subrotundos, potissimum antequam dehiscant, baccas hederaceas aut Rusci, radicem crassam.

LOCVS.

Nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens se uicinis fruticibus. Nunc in hortis etiam passim plantatur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Uehementer calefacit & desiccatur, id quod gustu etiam ipso deprehenditur. Folia siquidem acrimoniam quandam præ se ferunt gustata.

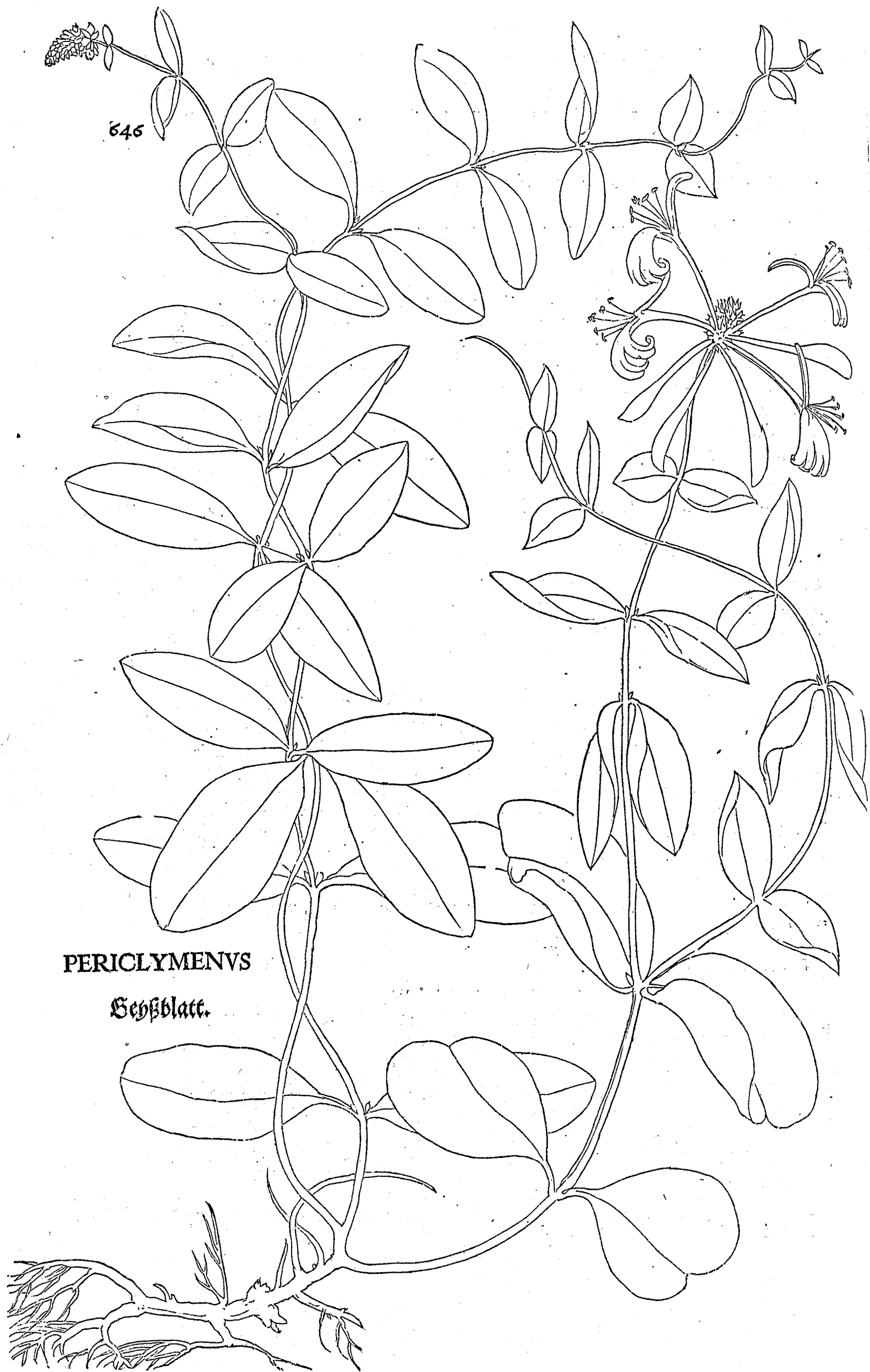
VIREs. EX DIOSCORIDE.

Huius semen postquā maturuit collectū, & in umbra siccatur, drachmæ pondere datur in uino quadraginta diebus, ut lienē minuat absumatue, & lassitudinē discutiat. Orthopnoeæ & singultui prodest. Urinā cit à sexto die cruentā. Partum accelerat. Habent easdem uires & folia: quæ triginta septem diebus pota, sterilitatē facere produntur. In periodicis febribus cum oleo inuncta, earū horrores mitigant.

EX GALENO.

Periclymeni utilis est tum fructus, tum folia, adeò uehementer incidentis & excalefa-

646

PERICLYMENVS

Geyßblatt.

A calefacientis facultatis, ut si plusculum bibantur, urinam sanguinolentā efficiant. Principio quidem urinam tantum mouent: porro foris cum oleo illita calfaciunt. Iuuāt & lienosos, & difficulter spirantes. Cōpetens potionis mensura est, drachmæ unius pondus cum uino. Cæterum desiccat quoque semen. Et quidam aiunt, si copiosius bibatur, sterilitatē omnino bibentibus afferre. Sunt etiam qui certum dierum numerum ad talem potionem præfiniunt, quemadmodū Dioscorides, qui septem & triginta dies eos tradi refert. Hic quoque cruentam urinam reddi à sexto die memorat.

EX PLINIO.

Semen eius in umbra siccatum tunditur, & in pastillos digeritur. Hi resoluti dantur in uini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienem, eumq; urina cruenta, aut per aluum absument, quod intelligitur à decimo statim die. Urinam cient & folia decocta, quæ & orthopnoicis profunt.

APPENDIX.

Ex iam cōmemoratis facultatibus nemo non intelligit fruticem hunc esse Periclymenon; cum enim gustu acrimoniā præ se ferat, necesse est omnia hæc quæ ueteres Periclymeno tribuunt, possit. Quibus accedit, quod recentiores etiam herbarij suo Caprifolio easdem uires assignent. Exiccare enim ipsum tradunt ulcera humida & sordida, sanare impetigines, & alias cutis foeditates, lienem absumere, difficultati spirandi conferre, partus celeritatem facere, calculos pellere, faciei maculas abstergere, & alia posse quæ non attinet referre.

DE PYRO CAP. CCL

NOMINA.

B PYROS Græcis, Triticum Latinis dicitur. Officinæ antiquum latinum nomen retinuerunt. Germanis Weyssen appellatur. Triticum uero dicitur, quod tritum ex spicis sit, ut autor est Marcus Varro. Triticum unde dictum.

GENERA.

Tritici summa genera tria obseruant qui frumentariæ rei periti sunt. Primum Primum. quod Robus dicitur, quoniam & pondere & nitore præstet. Germanis simpliciter Weyssen nominatur. Secundum Secundum. trimestre, & nonnullis Sitanium dicitur. Trimestre quidem, quod tertio ferè satum mense maturescat: id quod tamen nostro in orbe non fit, in quo Martio mense satum, quinto tandem, hoc est, Iulio mense metitur. Germanis Amelstorn dicitur, haud dubiè non alia ratione, nisi quod ex hoc genere tritici amyllum optimum conficiatur. Eius picturam dare hoc tempore non potuimus. Tertiū Tertium. genus tritici, non undiquaq; notum, Germanis welscher Weyssen / & Weyssentolb dicitur.

FORMA.

Primum tritici genus culmo est quàm hordeū altiore, tribus geniculis constante, folio arundineo, spica à folijs remotiore, incondita, & in nullos uersus disposita. Exeritur in area, ut alia quædā frumenta. Alterū culmo, geniculis, granisq; prioris simile, nec ab eo differt, nisi quod spicam multis aristis uallatam, & in duos uersus dispositam obtinet. Tertium genicula habet quaterna, alias præcedenti per omnia propemodum simile.

LOCVS.

Pasim prouenit Triticum primi & secundi generis. Postremum in Alsatia, & agro Tubingensi gignitur.

TEMPVS.

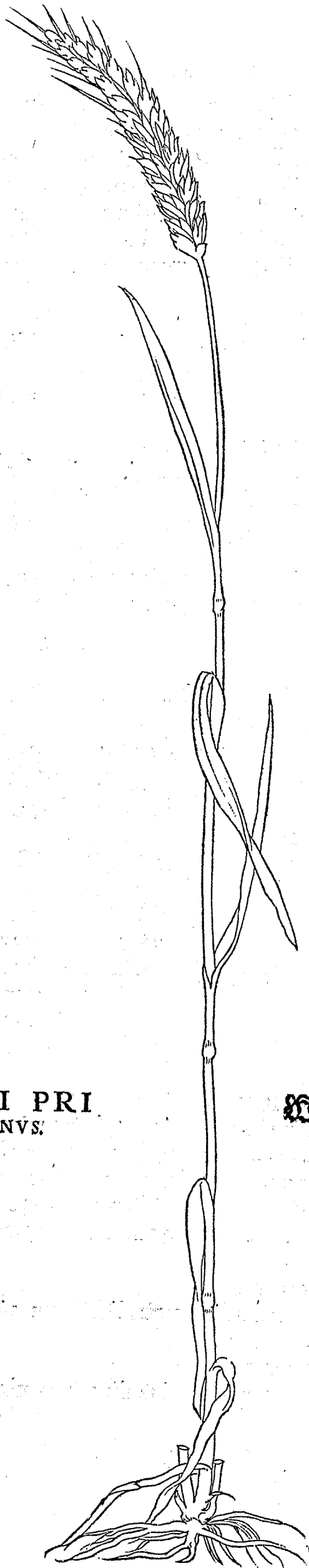
Floret, ut alia ferè omnia frumenta, Iunio mense: in Iulio autem metitur.

TEMPERA-

648

TRITICI PRI
MVM GENVS.

Weyssen.

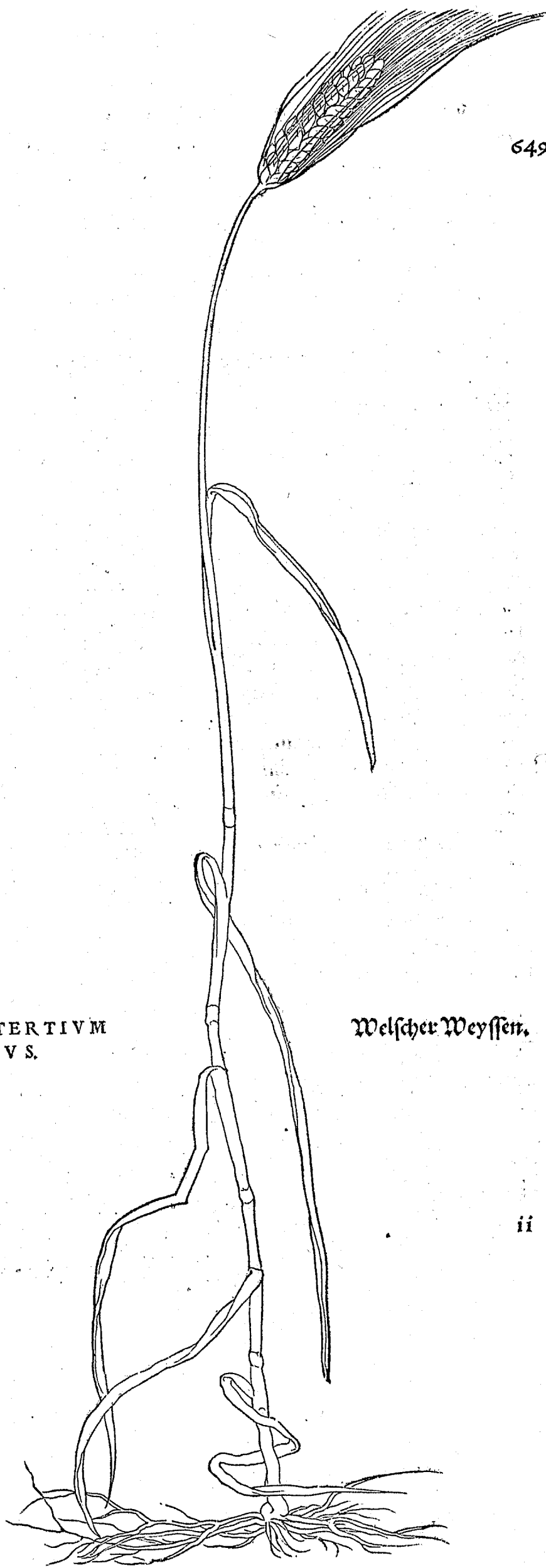

649

TRITICI TERTIUM
GENVS.

Welscher Weysen.

ii

TEMPERAMENTVM.

Triticum ut medicamentū foris impositum, primi est ordinis excalefacientiū, non tamen nec resiccare, nec humectare manifestò potest. Porro quod ex eo conficitur amyllum, eo tum frigidius est, tum siccus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

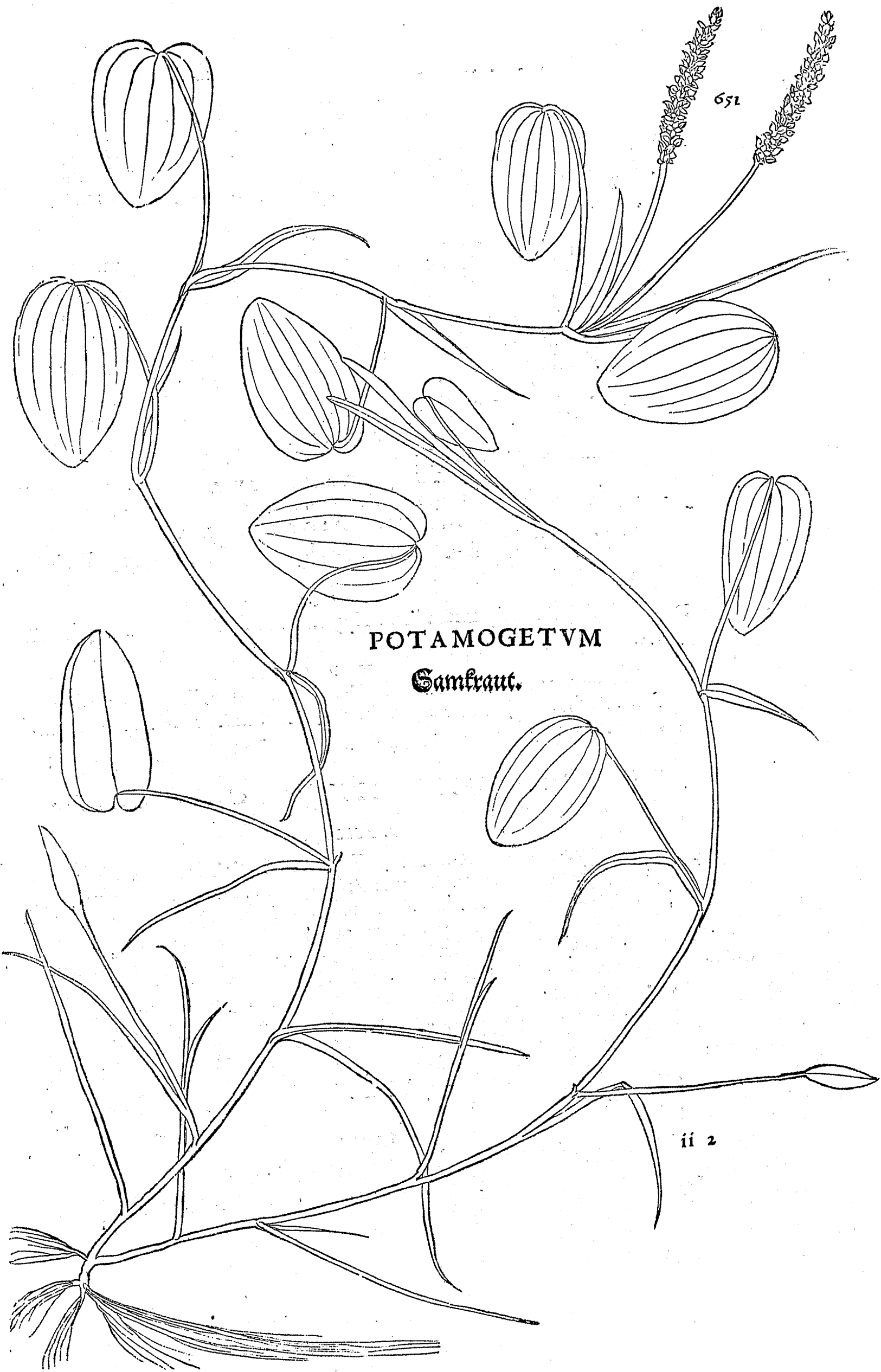
Optimum ad secundæ ualitudinis usum **Triticum** habetur quod recens & iam perfectè adultum, & colorem mālī refert. Crudum in cibis rotundos lumbricos gignit. Canum moribus prodest mansum & illitū. Confectus ex eius similagine panis, plus alit quàm cibarius, quem Græci *συνουσιον* uocant. E Sitanij farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facillè in membra demandetur. Farina eius cum hyoscyami succo illinitur aduersus neruorū fluxiones. Item contra intestinorū inflationes. Lentigines ex oxymelite tollit. Furfures autem acri in aceto elixi & calentes illiti, lepras pellunt. Incipientes etiam inflammationes omnes illiti leniunt. In Rutæ uerò decocto elixi, mammas turgentes sedant. Viperarū ictibus auxiliantur, & torminosis profunt. Confectū ex farina triticea fermentum calefaciendi extrahendiq̃ uim habet. Priuatim quæ in plantis pedum sunt extenuat. Cetera tubercula, furunculosq̃ ex sale concoquit, & aperit. Sitanij farina contra uenenatos ictus cum aceto aut uino cōmodè illinitur. Eadem si decocta in glutini modum delingatur, cruenta excreantibus succurrit. Contra tussim & exasperatam arteriam, cum menta & butyro decocta efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulla, aut hydrelæo decoquatur, omnē discutit inflammationē. Panis & cum melicrato coctus & crudus inflammationes omnes illitus mulcet, cum emolliat, & quadantenus refrigeret, mixtus herbis succisq̃ quibusdā. Vetus autem & aridus per se, adiectisq̃ alijs quibusdā, citam aluum cohibet. Recens muria maceratus & illitus, uetustas impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidius ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum.

EX GALENO.

Triticum quiddam lentoris, & obstruentis naturæ habet. Quod uerò ex pane fit cataplasma, uim obtinet magis digerentem, quàm quod ex Tritico: nimirum quum & salem & fermentum panis adiuncta habeat: quippe cum fermentum uim habeat attrahendi digerendiq̃ ea quæ in alto resident. Plura de Tritico petenda erunt ex capite primo, libri primi de alimentorum facultatibus, quo in loco uarię panis species exponuntur.

EX PLINIO.

Grana Tritici ferro combusta, ijs quæ frigus ufferit præsentaneo sunt remedio. Farina ex aceto cocta, neruorū contractionibus auxiliatur: cum rosaceo uerò & fico sicca myxisq̃ decoctis. Item suppuratis neruis cum hyoscyami succo illinitur. Ex aceto & melle lentigini. Furfures tonsillis faucibusq̃ gargarizatione profunt. Sex. Pompeius prætorij uiri pater, Hispaniæ citerioris princeps, quum horreis suis uentilandis præsideret, correptus dolore podagræ, misit in Triticum sese super genua, leuatusq̃ siccatis pedibus mirabili modo, hoc postea remedio usus est. Vis tanta est, ut cados plenos siccet. Paleam quoq̃ tritici uel hordei calidam imponi ramicum incōmodis experti iubent, quæq̃ decoctæ sunt aqua foueri.

POTAMOGETUM
Samraut.

DE POTAMOGETONE CAP. CCLI

NOMINA.

Potamogeton un
de dicta.
Stachyites.

POTAMOGETON, ἡ σπυρίτις græcè, Fontalis & Potamogeton Latinis dicitur. Officinis ignota est herba. Germanis Samtraut uocatur. Potamogeton autem quasi fluminibus uicina dicta est: siquidem aquosis & palustribus locis nasci amat. Stachyites uerò quasi spicata, ob caulem quem ex se mittit floribus & semine spicatum.

FORMA.

Folium Betæ simile habet, densum, & paulum extra aquā eminens. Ex qua quidem breui admodum deliniatione satis intelligi potest, herbam cuius picturam damus esse Potamogetona. Caulem namque rotundū habet, geniculis intersectū, è quibus pediculi exeunt folijs Betæ aut Plantaginis uestiti, paulum supra aquam eminentibus. Flores etiam spicatos, Plantaginis instar, profert, ac subinde semē. Quid multa; folia huius herbæ planè referunt folium Indum uocatum officinis.

LOCVS.

Nascitur in lacustribus & aquosis locis.

TEMPVS.

Floribus prægnans est Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, ut gustus etiam abundè docet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Refrigerat & adstringit; pruritibus, ulceribusque uetustis, & his quæ pascendo serpunt, confert.

EX GALENO.

Adstringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius crassior quam Polygoni est.

EX PLINIO.

Potamogeton ex uino dysentericis & coeliacis medetur. Peculiariter refrigerat, spissat. Vfus in folijs, cruribus uitiosis utilia, & contra ulcerum nomas, cum melle uel aceto.

DE PEDE ANSERINO CAP. CCLII

NOMINA.

Pes anserinus
cur dicta.

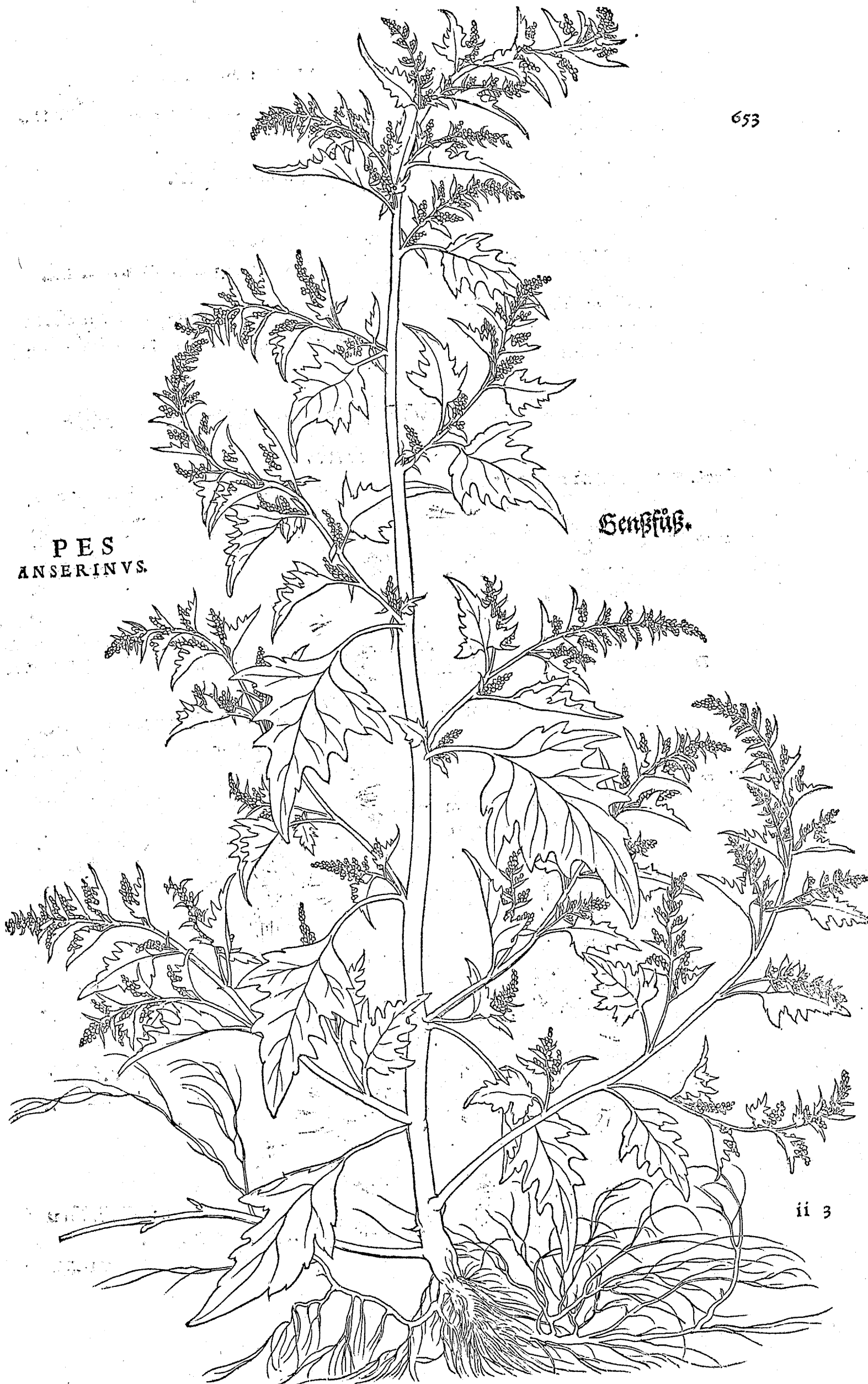
VO nomine ueteribus tum Græcis tum Latinis sit appellata hæc planta, nondum cognoscere potui: quapropter nouam ut illi nomenclaturā inderem necesse fuit. Aliam autem & cōmodiorem non licuit inuenire præter eam, quam alludentes ad germanicam appellationem imposuimus. Nam si folia eius spectes in ambitu laciniata, planè anserini pedis formam ac similitudinē repræsentant. Hinc appositissimè Germanis nostris uocata est Gensfiss/ oder Gensfissle. Quum uerò eadem herba suis inimica admodum sit, atque adeo mortem inferat, factum est ut à mulierculis etiam sit nominata Sewrod/ & Schweinsrod. Etsi uerò in officinis eius herbæ nullus sit usus, tamen quia passim nascitur, & temerè fortassis à nonnullis uires eius ignorantibus usurpari posset, eam silentio transire nolimus, quò scilicet facultas tam uulgaris herbæ omnibus patefieret.

FORMA.

Caulem profert cubitalem, striatum; folia ad Halicacabi formam accedentia, in ambitu tamen laciniata, atque adeo anserini pedis speciem referentia; flores exiguos ruben-

PES
ANSERINVS.

Senßfuß.

C rubentes, semen racematim, ueluti in atriplice syluestri, singulis ramis insidens: radicem obliquam, multasq; adnascencias habentem.

LOCVS.

Pasim in hortis, alijsq; locis ubi simum reponitur, nasci solet.

TEMPVS.

Iulio mense potissimum floret.

TEMPERAMENTVM.

Haud dubie in secundo refrigerat ordine, non secus atque Solanum hortense.

VIRE.

Suibus exitium affert herba hæc comesta, id quod experientia cognitum est. In humano corpore idem potest quod Solanum hortense. Quare facultates eiusdem suo quæres loco.

DE PETROSELINO CAP. CCLIII.

NOMINA.

Apium saxatile.

Officinae er-
ratur.

PETROSEAINON Græcis, Apium saxatile Latinis, & Petroselinum appellatur. Germanice frembder Peterfilien nominari commodè, ad alterius quod Oreoselinum est, ut suo diximus loco, differentiam, potest. Officinæ eius herbæ cuius nunc picturam damus semine pro Amomo utuntur, non tamen sine magno errore, quum constet omnibus, modò conferre inter se utriusque historiam non pigeat, Amomum ab ea herba esse diuersissimum. Nos ut tandem sciremus è qua stirpe semen hoc decerperetur, terræ illud mandauimus, & hæc cuius pictura formā ostendit herba erupit, quam nos uerum esse Petroselinum, ut paulò post ostendemus, credimus.

FORMA.

Dioscorides ne-
gligentiæ insinu-
latur.

Petroselinum, inquit Dioscorides, semen Ammi simile obtinet; odoratius tamen, acre, & aroma olens. Breuis quidem delinatio hæc est, atque imperfecta, ut nihil mirum sit, nos hætenus quod uerum esset Petroselinum non potuisse cognoscere. Merito itaque hoc loco, ut compluribus etiam alijs, Dioscorides negligentiae insinulari potest, ut qui mancas ac mutilas plerasq; posteritati relinquere stirpium historias uoluerit. Si uerò quispiam paucas etiam has notas expendat, haud dubie herbam hanc cuius picturam oculis subiecimus, Petroselinum esse comperiet. Semen enim eius Ammi tam simile est, ut ab eo uix discerni queat: odoratius etiam existit, & acre, ac aroma olet. In summa, nulla est nota quæ illi nō respondeat, ut hoc nomine uerum Petroselinum esse credam. Quinetiam tota eius herbæ forma, quæ non multum à nostro & Germanico Petroselino abest, atque odor, Selini speciem esse docent, ut pro Petroselino usurpare hanc ipsam officinæ tuto possint: semen enim quo hodie utuntur, non Macedonicum Petroselinum, sed Hipposelinum, ut suo diximus loco, existit.

LOCVS.

In Macedonia frequens optimumq; nascitur, hinc Macedonicū dicitur: inq; saxis & præruptis potissimū locis, unde coepit appellari Petroselinū. Nascitur & alijs in locis, ut lib. i. de antidotis testatur Galenus, at minus laudatum.

TEMPVS.

Floret Augusto mense, atque subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Petroselinum ut gustu acre est cum amaritudine, sic & in operibus calidū. Fuerit itaq; & ipsum tertij ordinis tum excalfacientium, tum desiccantium.

VIRE.

695

PETROSELINVM
Frembder Petersilien

ii 4

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, & menstrua ducit. Stomachi & coli inflationibus auxiliatur, & torminibus. Laterum quoque, renum & uesicae doloribus in potu sumptum succurrit. Miscetur antidotis urinam cientibus.

EX GALENO.

Petroselini semen maximè usui est, quum tota etiam herba unà cum radice similem, sed imbecilliorē, facultatem fortiatur. Incidendi etiam uim habet: hinc menses & urinas largiter prouocat. Flatus quoque extinguit.

APPENDIX.

Sunt qui hanc herbam quātam pro Petroselino damus, Sifona esse putent: quorū sententiā cur non magnopere repugnē, facit in primis Dioscorides, qui Sifona perinde atq; Petroselinū suis notis haud descripsit. Dein quod uiribus nō discrepent, atque adeo in usu huius aut illius nullum sit periculū. Nos tamen nostram sententiam propter adductas paulò antè rationes deferere, nisi euidentibus conuicti argumentis, non possumus.

DE ROSA CAP. CCLIIII.

NOMINA.

Rhodon cur
dictum.

ο α ο n græcè, Rosa latinè, officinis eodem seruato nomine appellatur. Germanicè Rosen. Rhodon autem Græcis, Plutarcho auctore, nominatur, quod largum odoris effluuiū emittat.

GENERA.

Theophrastus libro sexto, cap. vi. de plantarum historia, genera rosarum multa esse tradit, quæ foliorū multitudine, paucitate, asperitate, leuitate, colore & odore differunt. Plinius etiam lib. xxi. capite quarto, ex loci diuersitate multa rosarum genera colligit. Nos simpliciter duo duntaxat illarum genera faciemus, syluestres scilicet & domesticas. Syluestres, quæ etiā Caninae rosæ uocantur, asperiores tum uirgīs, tum folijs sunt, ac odore, colore, magnitudine à domesticis superantur. Germani Heydrosen/ & Wildrosen uocant. In utroque uerò genere duplices existunt, puniceæ nimirum & candidæ. Nos utrumque genus una pictura complexi sumus.

FORMA.

Vulgò omnibus nota est Rosa. Virgas siquidem fuscis maculis tinctas, & aculeis plenas emittit: folia incisuris diuisa, nigricantia & aspera. Germinat primum inclusa granoso cortice, quo mox intumescente, & in uirides alabastrōs fastigiato, paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa luteos apices staminaq; capillamentis insidentia, quæ propriè flores dicuntur. Syluestris spongiolas etiam producit, quas pleræq; officinæ Germaniæ nostræ, non sine detestando errore pro Bedegar usurpant: fructum quoq; parit rotundū, initio uiridem, dein puniceū.

LOCVS.

Domestica passim in hortis prouenit. Syluestris etiam nusquam non in campis & dumetis nascitur.

TEMPVS.

Rosa ut nouissima inter uernos flores erumpit, ita etiā statim deficit. Decerpenda itaq; erit Iunio mense ubi primum erupit, ne mox nusquam compareat.

TEMPERAMENTVM.

Rosarum uis ex aquea calida substantia duabus alijs qualitatibus, adstringenti uidelicet & amaræ mista, composita est. Flos earū magis etiam ipsis Rosīs adstringit, ac proinde sanè exiccatorius est.

VIRES.

ROSA

Rosen.

C

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rosa refrigerat & adstringit, sed sicca magis adstringit. Succus recentibus folijs exprimendus, detracto forfice ungue. Sic appellatur quod candidū est in folio: re-
Vnguis. liquū mortario premi & teri debet in umbra donec densetur, & ita ad oculorū cir-
 cumlitiones recondi. Siccantur etiam folia in umbra crebrò uersata, ne mucescant.
 Ex aridis rosis in uino decoctis expressus liquor, ad capitis, oculorum, aurium, gin-
 giuarum, sedis, recti intestini ac uulug dolores penna illitus, collutus infususue, con-
 ducit. Eadem sine expressione contusa & illita, præcordiorum inflammationibus,
 stomachi humiditati, & sacris ignibus medentur. Siccae ac tritæ femoribus insper-
 guntur. Misceri solent compositionibus quas antheras uocant, & uulnerarijs anti-
 dotis. Vruntur folia ad honestandas palpebras. Flos qui in medijs Rosis inuenitur
 siccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota, aluum pro-
 fluentem, & sanguinis reiectiones sistunt.

EX PLINIO.

Ufus succi ad aures, oris ulcera, gingiuas, tonsillas, gargarizatu: stomachū, uul-
 uas, sedis uitia, capitis dolores. In febre per se, uel cum aceto ad somnos, nauseas.
 Folia uruntur in calliblepharum. E siccis femina asperguntur. Epiphoras quoque
 aridas leniunt. Flos somnum facit. Inhibet fluxiones mulierum, maximè albas, in-
 posca potus, & sanguinis excreationes. Stomachi quoque dolores, quantum in ui-
 ni cyathis tribus. Semen his optimum crocinum, nec anniculo uetustius, & in um-
 bra siccatur. Nigrum inutile. Dentium dolori illinitur. Vrinam ciēt. Stomacho im-
 ponitur. Item igni sacro non ueteri. Naribus subditum caput purgat. Capita pota,
 sanguinem & uentrem sistunt. Vngues Rosæ epiphoris salubres sunt: ulcera enim
 oculorū Rosa sordescunt, præterquàm in itijs epiphoræ, ita ut arida cum pane im-
 D ponatur. Folia quidem uitijs stomachi, rosionibus, & uitijs uentris, & intestinorū,
 & præcordijs utilissima uel illita. Cibo quoque Lapathi modo condiuntur. Cauen-
 dus quoque in ijs situs celeriter insidens. Et aridis & expressis aliquis usus. Diapa-
 smata inde fiunt ad sudores coercendos, ita ut à balneis inarescant corpora, dein fri-
 gida abluantur. Syluestris cum adipe ursino alopecias mirificè emendat.

EX SYMEONE SETHI.

Odorata calidis capitibus prodest, humida uerò offendit, eaq; destillationi ob-
 noxia reddit. Sumpta uerò ad febres ex flaua bile procreatas iuuat, & roborat sto-
 machum & secur. Proprietate autem quadam testes lædit, prohibetq; acres exhal-
 ationes ne ad caput ferantur.

APPENDIX.

Spongiolæ ac fructus Cynorrhodi seu syluestris Rosæ mirificè ualent contra cal-
 culum, & urinæ difficultates, si leuigatæ in puluerem exhibeantur.

DE RAPHANO CAP. CCLV.

NOMINA.

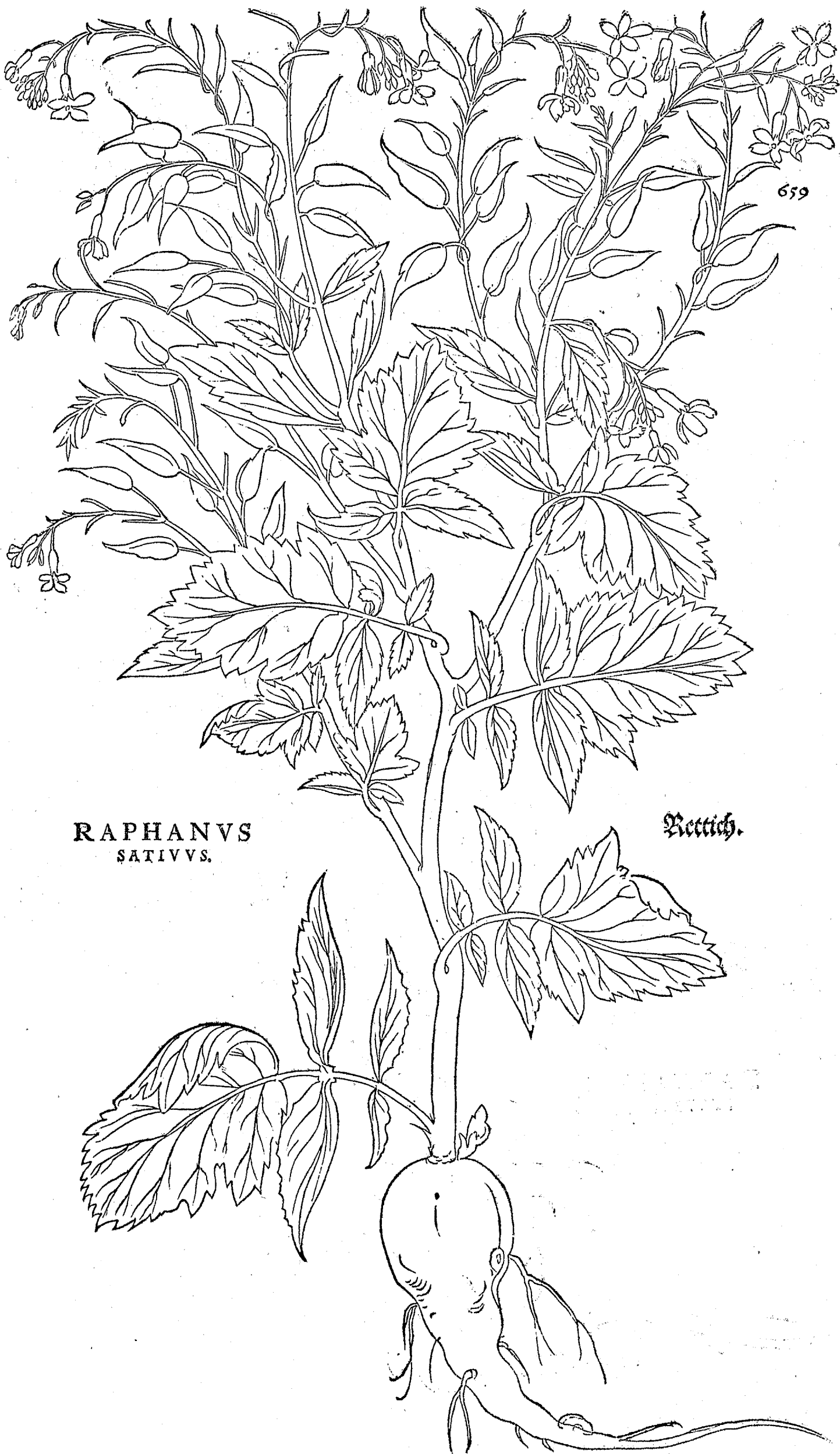
Raphanus unde
dictus.

Radix.

ΑΦΑΝΟΣ, ῥαφανίς Græcis: Raphanus, Radix, Radicula Latinis dici-
 tur. Hæc autem generis sunt nomina, ideoq; errant non pauci nostræ
 ætatis medici & herbarij, qui Radiculæ nomen ad satiuū duntaxat Ra-
 phanum transferunt. Raphanus autem sibi nomen ῥαφάνη id
 est, quod facile appareat, adsciuit: nam die tertio à satū profilit. Radicis uerò nomen
 sibi arrogauit, quod cæteras amplitudine corporis superet, uel quam paucissimis
 magnitudine cedat. Etenim plerunq; in tantam molem coalescit, ut frigidis locis
 quibus gaudet, sicut in Germania, Plinio lib. xix. cap. v. teste, infantium puerorum
 magnitudinē æquet. Et memini me stupendæ magnitudinis Raphanos Erfordię,
 Turingiæ celeberrimo oppido, uidisse.

GENERA.

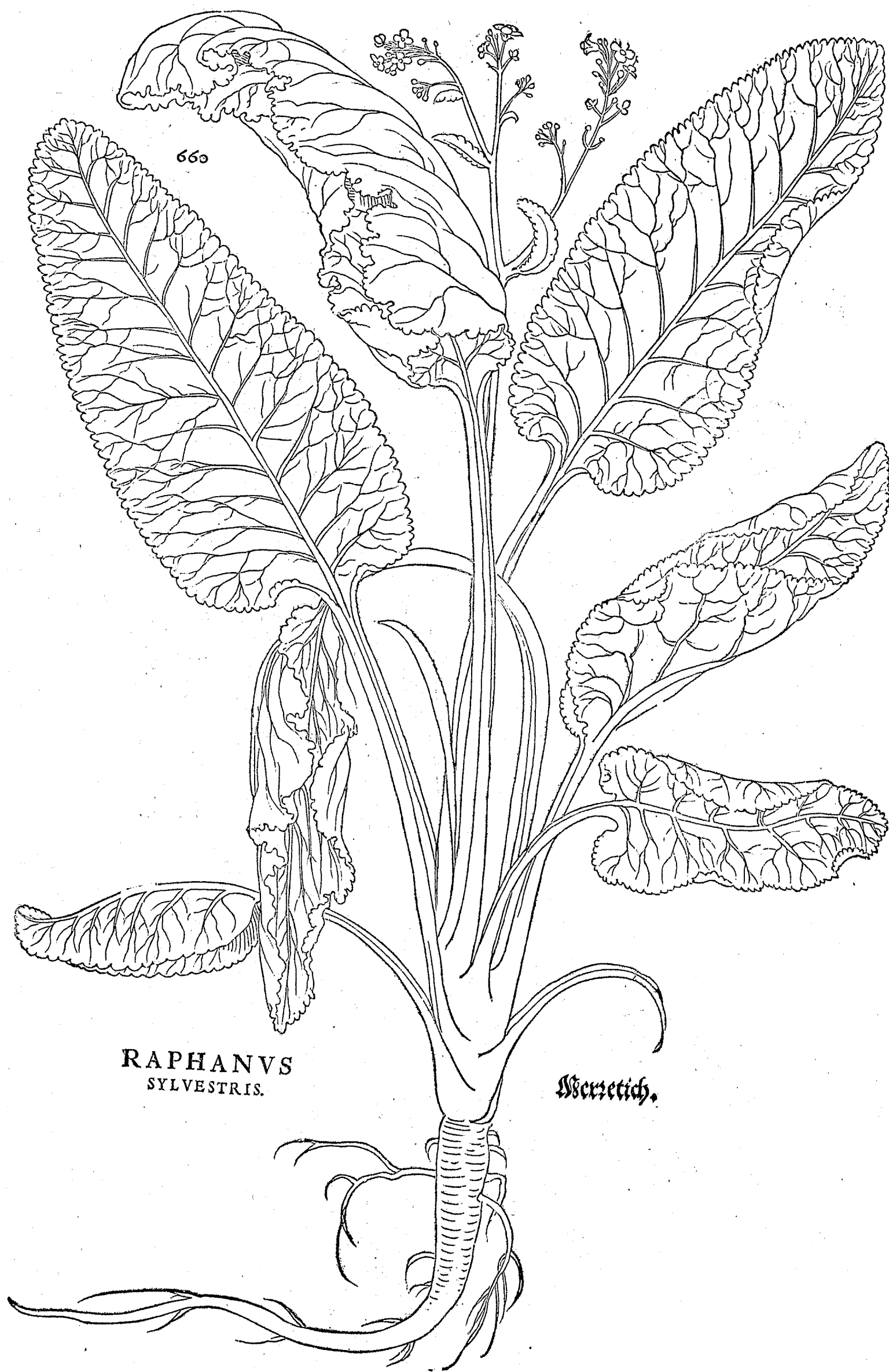

659

RAPHANVS
SATIVVS.

Pettich.

660

RAPHANVS
SYLVESTRIS.

Wicetich.

G E N E R A.

A Raphani Græci duo faciunt genera, satiuū & syluestris. Satiuus officinis hodie peculiariter Raphanus minor dicitur, Germanicē *Kettich*. Syluestris Latinis *Armoracia* appellatur. Germani ad uocem Romanā alludentes, *Wertzetich* & *Kren* nominant. Nostri hodie herbarij, sua potius quā ueterum autoritate freti, Radicem simpliciter, generis nomine, uocant. Nonnulli Raphanū maiorem appellant, propter folia ipsa, quæ satiuū folia magnitudine superant; aut quia acrimonia maiore, aut uiribus efficacioribus præditus est.

F O R M A.

Radix satiuā caudice uno affurgit nonnunquā arboreo, radice ad Rapi similitudinē, folijs laciniatis, angulisq; horrida; floribus candidis, & semine in siliquis. Syluestris dicta *Armoracia* fronde copiosior quā corpore, folia satiuæ ferè similia habet, magis tamen ad *Lampsanæ* formā accedentia, longa & acuta; radicē gracilem, mollem, Sinapi instar acerrimā, adeo ut caput tentet, & lachrymas incitet.

L O C V S.

Raphanus in hortis nascitur. Amat autem terram pinguem, Palladio lib. ix. cap. quinto teste, solutam & diu subactā. Syluestris etiam hodie in hortis habetur, sicq; translatus ad culta, edomita feritate mitescit meliorq; fit. Crescit aliàs circa margines itinerū, & loca arenosa, inq; pratis nonnunquā sua sponte copiose prouenit, ut fit in prato ad oppidum *Tubingam* sito, sacrificorū uocato.

T E M P V S.

Cum frigoris patientissimus sit Raphanus, non solum æstatē, uerum etiā hyeme colligi potest. Estq; illius usus quotidianus. Floret æstate.

T E M P E R A M E N T V M.

B Raphanis satiuā excalefacit quidem ordine tertio, desiccatur uerò secundo. Syluestris autem in utroq; efficacior est. Quin & semen ipsum planta efficacius est.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Raphanus satiuus excalfacit, flatus gignit, ori suauis est, sed stomacho inimicus. Ructus & urinam cit. Bonam facit aluum. Si quis à cibo ipsum sumpserit, distributioni eius magis conferet. Presumptus autem, cibum subleuat. Prodest ante cibum datus uomituris. Sensus exacuit. Decoctus contra ueterem tussim, & crassitiem in thorace natam prodest. Cortex eius cum oxymelite sumptus maiori efficacia uomitiones citat. Hydropicis utilis. Illitus lienosis etiam confert. Cum melle ea quæ serpendo pascunt sistit. Sugillata tollit. Contra uiperarum ictus auxiliatur. Alopecias pilis explet. Lentigines cum farina loliacea exterit. His qui à fungis strangulantur subuenit. Menses trahit. Semen eius uomitum proritat, urinamq; mouet. Cum aceto potum lienem extenuat. Coctum cum oxymelite calido angina laborantibus utiliter gargarizatur. Contra Cerastris morsum ex aceto potum auxilio est. Cum aceto illitum gangrænas efficaciter dirumpit scarificatiue. Syluestris tam folia quā radix olerum modo in cibo coquuntur. Excalefacit autem, urinam cit, æstuosus est.

E X G A L E N O.

Facultas inest Raphano discutiendi, itaque ad sugillata, & alios id genus liuores ob eam facultatem conducit. Radix eius ex eorum numero est quæ obsonij potius quā nutrimenti nomine frequenter comeduntur. Vis illi extenuatoria, cum qua conspicuè unā excalfacit: acris enim in ea qualitas exuperat. Verno tempore caulem in altum assurgentem producere solet, ceu alia quæ nata sunt excaulescere. Hic elixus estur ex oleo, garo & aceto, ut Rapæ caulis, Sinapi & Lactuæ. Et sanè caulis hic magis quā crudus Raphanus nutrit, ut qui acrimoniam in aqua deponat: quanquā minimam sanè & ipse alendi potestatem habeat. Quidam non solum cau-

kk lem, sed

Clem, sed unà Raphanos ipsos elixantes comedunt Raparū modo. Cæterum cum medicos, tum idiotas illos mirari subit, qui à coena crudos eos concoctionis iuuantæ gratia edunt. Ipsi quidem se experientia id abundè compertū habere dicūt, nulus tamen exemplum illorum sine damno imitari potuit. Hactenus Galenus, cuius equidem uerba eò libentius recitauimus, quod uulgi errorem Raphanos à coena comedentis lepidè notare uideantur.

EX PLINIO.

Raphani decocti mane poti ad ternos cyathos, cōminuunt & eijciunt calculos. Idem in posca decocti, contra serpentū morsus illinuntur. Ad tussim etiam mane ieiunis prodest Raphanus cum melle. Semen eorum tostum, ipsumq; cōmanducatum ad lagonoponon. In aqua folijs eius decoctis, bibere uel succum ipsius cyathis binis. Contra phlegmoni ipsos illinire tusos utile. Inchoantibus autem recentem corticē cum melle, ueternosis uerò quamacerrimos mandere. Semenq; tostū, dein contritū cum melle suspiriosis. Idem & contra uenena prosunt. Cæterum cerastis, scorpionibus aduersatur, uel ipso semine infectis manibus impunè tractantibus. Imposito Raphano scorpionibus, moriuntur. Salutares & contra fungorū aut hyoscyami uenena equè, ut Nicander tradit. Et contra ixiā quoq; dari duo Apollodori iubent, sed Citieus semen ex aqua tritum, Tarentinus succum. Lienem item extenuant, iecinori prosunt & lumborum doloribus. Hydropicis quoque ex aceto & sinapi sumpti, & lethargicis. Praxagoras & iliosis dandos censet. Plistonius & colicis. Intestinorū ulcera sanant. At purulenta præcordiorū, si cum melle edantur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitos malunt, sic & fœminas purgari. Ex aceto & melle sumpti intestinorū animalia detrahunt. Item ad tertias decocto eorum poto cum uino enterocelis prosunt. Sanguinem quoque inutilem sic extrahunt. **D** Medius ad hæc & sanguinē excreantibus coctos dari iubet. Et puerperis ad lactis copiam augendā. Hippocrates capillos mulierū defluos fricari Raphanis, & super umbilicum imponi, contra tormenta uulua. Reducunt & cicatricē ad colorem. Semen quoque ex aqua impositū sistit ulcera quæ phagedænas uocant. Democritus Venerem hoc cibo stimulari putat, ob id fortassis uoci nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblongis tantum nascuntur, excitare oculorum aciem dicuntur. Vbi uerò acrior Raphani medicina admota sit, Hyssopū dari protinus imperant. Hæc antipathia est. Et aurium grauitati succum Raphani instillant. Nam uomituris, summo cibo esse eos, utilissimū est, Syluestris urinæ duntaxat eijciendæ utilior.

DE RIBE CAP. CCLVI.

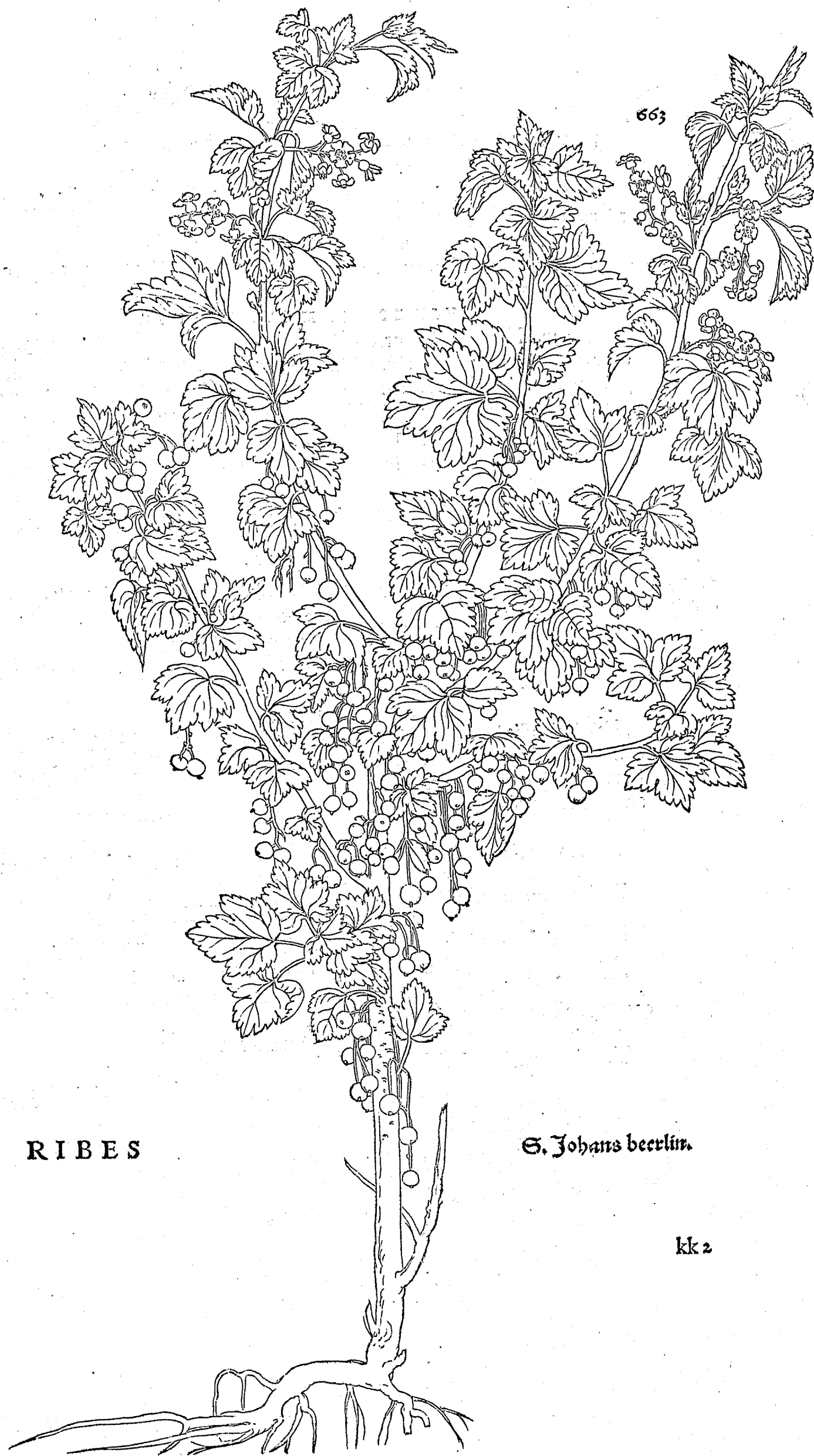
NOMINA.

Ribes. **R**AE C I S cognitus fuerit nec ne frutex ille, nondum compertū habeo. Mauritanis & officinis hodie Ribes nominatur. Germanis *S. Johans treublin oder beerlin*/ quod scilicet circa diui Ioannis Baptistæ diem fructus eius fruticis ad maturitatem pertingant.

FORMA.

Frutex est nullis spinis horridus, sed topiarius magis, uitis pusillæ folijs, baccis rubentibus ex pediculis longis dependentibus refertus, ut pictura ipsa abundè docet. Vnde manifestum sit Mauritanorū Ribes à nostro diuersum esse, quod non uitis, sed lata potius, magna, rotunda & uiridia folia habeat. Quanquam non lateat Arabes etiam in Ribes descriptione non admodum concordēs esse.

LOCVS.

RIBES

S. Johans beerlin.

kk 2

LOCVS.

Pasim in hortis nascitur, ac eorundem puluinos & areas sepit.

TEMPVS.

Circa diui Ioannis Baptistæ natales ferias, & Iulio potissimū mense, baccis acuis rubentibus frutex ille ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Folia & fructus uehementer adstringunt, Mauritani frigidum & siccum faciunt in secundo ordine.

VIRESEXMAVRITANIS.

Baccæ acido sapore placent. Refrigerant æstuantē stomachū: sitim restinguunt, quæ cum alios, tum maximè febricitantes excruciat. Cibi fastidia discutunt, & appetentiam inuitant. Focdam uentris proluuiem cohibent. Vomitiones sistunt, stomachum firman. Alui profluuiū quod bilis attulit, retinent: erosiones & uellcationes eiusdem tollunt. Sanguinis feruorē demulcent, & bilis acrimoniā domant. Sepiasarij succū eius fructus condiunt, ad anni totius usum, Rob de ribe appellantes.

DE RHODIA RADICE CAP. CCLVII.

NOMINA.

Rhodi radix
cur dista.

Ῥοδία ῥίζα græcè, Rhodia radix latinè nominatur. Officinis ignota, germanicè Rosenwurz uocatur. Rhodiam autem tam Græci quàm Latini dixerunt, quoniam contrita Rosas redolet. Quapropter Rosæ, quas Græci ῥόδæ nominant, non Rhodus insula, ut imperiti putant, huic radicis nomen fecerunt.

FORMA.

Radix rhodia Costo similis est, leuior tamen minorisq; ponderis, & inæqualis, odorem Rosarū cum teritur reddens. Reliqua eius facies Telephii refert, nisi quod flore & semine carere uidetur, id quod Galenus etiā asserit, & in Corollario suo annotauit Hermolaus. Dioscorides etiam illorum nullam facit mentionem.

LOCVS.

Nascitur potissimū in Macedonia. Nunc in multis Germaniæ hortis plantatur.

TEMPVS.

Radix autumnno effodienda.

TEMPERAMENTVM.

Rhodia radix in calefaciendo secundi ordinis, aut certè tertij incipientis.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Vtilis est capitis doloribus, si madefacta fronti & temporibus cum modico rosa-ceo imponitur.

EXGALENO.

Tenuium partium, & discutientis est facultatis.

663

RHODIA RADIX

Rosenwurz.

kk₃

NOMINA.

Maiorana.

Duplex Amara-
cus.

ΑΜΥΥΧΟΝ, ἡ ἀμαράνθου Græcis: Maiorana, Amaracus Latinis: officinæ latinam appellationem retinuerunt, Germanis Maio-
ran / uel Meyran dicitur. Animaduertendū autem nos hic de
Amaraco ea loqui quæ iucundo placet odore. Duplex enim Græ-
cis Amaracus est. Vna quæ Dioscoridi alio nomine Parthenium
dicitur, ingrato prorsus & uiroso odore prædita, meritoq; ea de
causa hodie Cotula foetida nominata. Altera de qua hic agimus, odorata, quam
Sampsuchon Græci priuatim nominant, Id, ne imperitis uox illa πολύσμουῃ impo-
neret, monendum esse duximus.

FORMA.

Herba est Sampsuchum furculosa, per terram serpens: folijs hirsutis & rotun-
dis, Calaminthe tenuifoliae similibus, admodum odoratis. Hæc deliniatio adamus-
sim herbæ Maioranæ uulgò dictæ fauet: est enim furculis lentè rubentibus, folijs
pilosus, & rotundis, iucundo odore, semine copioso, quod bullulis quibusdam con-
tinet: flore candido & exiguo. Serpit etiam per terram: uerum id non ubiq; fit, inter-
dum enim recta surgit in altum.

LOCVS.

Pasim in hortis & fictilibus uasis prouenit. Gaudet autem locis umbrosis, aqua
& fimo.

TEMPVS.

Æstate dum floribus prægnans est carpitur.

TEMPERAMENTVM.

D Sampsuchum tenuium partium, & digerentis est facultatis: desiccatur enim & ca-
lescit ordine tertio.

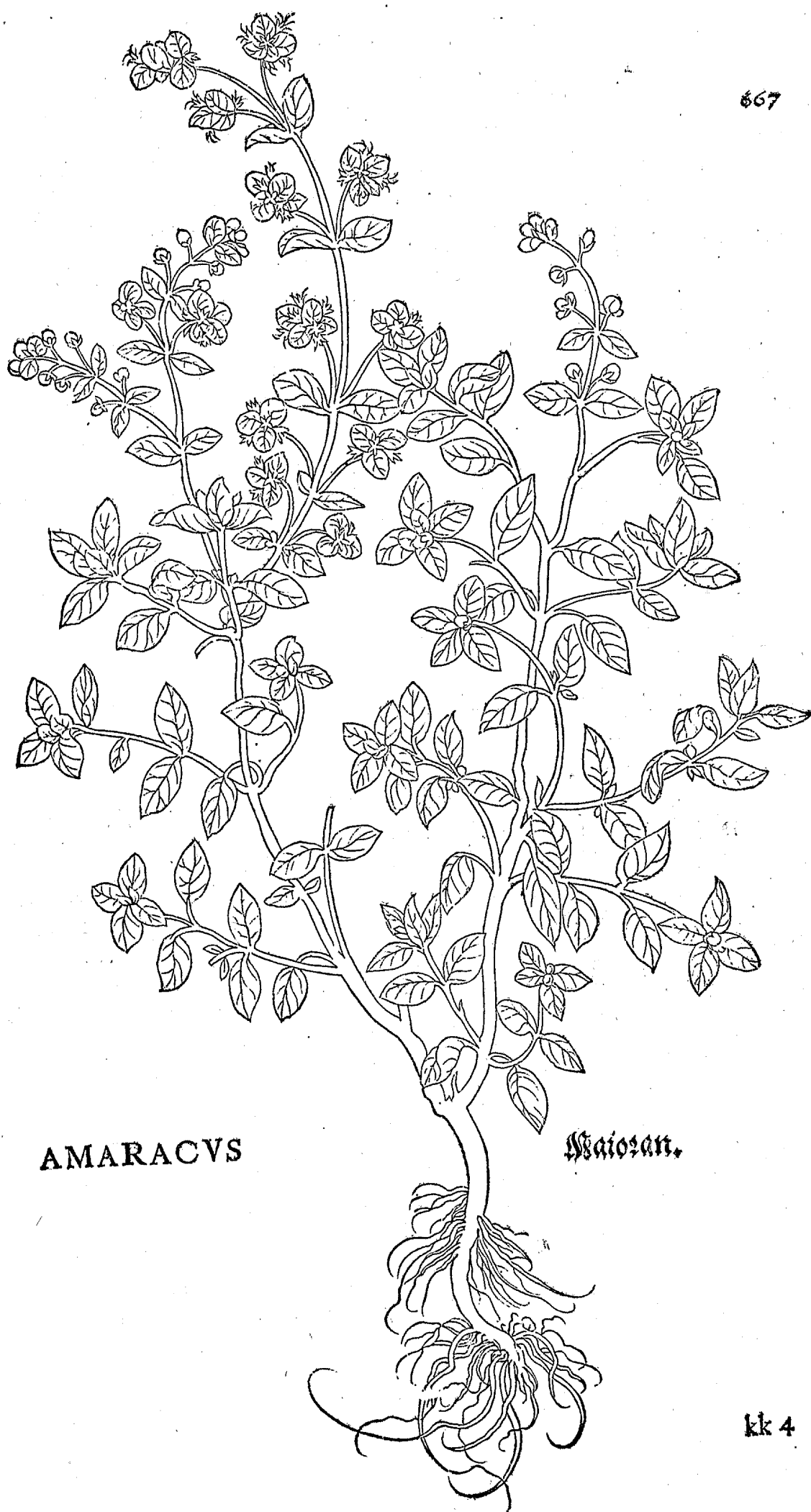
VIRE. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi uim obtinet, & coronamenti apta. Decoctū eius potum, incipien-
ti aquæ inter cutē prodest, & ijs quos urinæ difficultas, & tormina discruciant. Ari-
da folia ex melle illita, sugillata tollunt. In pessa subdita menses ducunt. Cōtra scor-
pionis ictum ex sale & aceto illinuntur. Luxatis cerato excepta imponuntur. Simi-
liter & oedematis. Aduersus oculorum inflammationes cum polline polentæ illi-
nuntur. Miscentur acopis & malagmatis calefaciendi gratia.

EX PLINIO.

Sampsuchum scorpionibus aduersatur ex aceto & sale illitum. Menstruis quo-
que multum confert impositum. Minor est eidem potio uis. Cohibet oculorum epi-
phoras cum polenta. Succus decocti tormina discutit. Vrinis & hydropicis utile.
Mouet & narium sternutamenta. Fit ex eo oleum quod Sampsuchinum uocatur,
aut Amaracinum, ad excalfaciendos emolliendosq; neruos. Vuluas calefa-
cit. Et folia sugillatis cum melle, & luxatis cum
cera profunt.

Oleum Amaraci
num.

NOMINA.

*Spanachia cur
dicta.*

*Spinacia unde
necata.*

Hispanicum olus

SPANACHIA Græcis recentioribus, Spinacia uel Spinaceum olus Latīnis appellari potest. Arabicæ factionis principes Hispanach, hoc est, Hispanicum olus nominant. Germani *Spinet / oder Spinnat*. Spanachiam haud dubiè ab oleris raritate dixerunt Græci: rarò enim illo utebantur medici, quod cibo magis forsitan, quàm medicinæ nata esset, nec quicquam illustre sortita. Vel, quod etiam simile ueri est, ab alijs nationibus emendicato spinaceo nomine. Spinacia uulgò dicta est ab insigni seminis spiculorum nota: etsi enim herba ipsa glabra & mollis sit, semen tamen in spinas occalescit. Hispanicum uerò olus nominauere, forsitan quod inde primum duxerit originē, ad cæteras tandem nationes translata.

FORMA.

Exit septem diebus à satū, folio primū triangulo, molli, mox intybi, plerunq; quā pediculo cohæret laciniato, inerti sapore, exigua radice, tenuibus capillamentis fibrata, caule cubitali, nonnunquā altiore, intus cauo: floribus in uertice rotundis, racematim coeuntibus, exiguis: semine spinulis horrido.

LOCVS.

Nullum solum respuit, sed ubicunque satum fuerit hic lætissimè prouenit.

TEMPVS.

Seritur Septembri mense, non horrens hyemis frigora, ut uerno tempore cibū suppeditare possit. Martio etiam mense seritur, Iunio autem & Iulio mensibus semen & flores profert.

TEMPERAMENTVM.

D Spinachia primi refrigerantium & humectantium ordinis est.

VIRE.

Aluum emollit. Melius Atriplice suppeditat alimentū, sed aluo parum hærens facile exigitur. Flatus colligit, & uomitiones concitat, nisi excrementitius humor abijciatur. Ventrem decoctæ ius proluuit. Stomacho inutile. Et cæteras ferè omnes Atriplicis uires sibi fertur arrogasse.

SPANACHIA

Spinet.

SANICULA
FOEMINA.

Sanicula foemina.

SANICULA
M. S.

Sanicel menziesii.

C

NOMINA.

Diapensia.
Sanicula cur
dicta.

HERBA quam omnes hodie Saniculā uocant, à nullo, quod sciam, ueterum descripta est, sed à recentioribus inuenta, ut multæ aliæ uulnerariæ herbæ. Sunt autē qui Diapensiam nominent. Germanis Sanickel dicitur. Nomen Saniculam à sanandis uulneribus traxisse uulgò constat.

GENERA.

Duū est generū. Vna quæ propriè appellatur Sanicula, ideoq; marem, ut certius esse discrimen, appellauimus. Germanicè Sanickel mennle. Altera ab omnibus ferè herbarijs pro specie Osteritij uulgò uocati habetur, sed falso, quando neq; in folijs, neque in radice ulla appareat acrimonia, sed perinde atque in mare Sanicula, amaritudo & adstrictio. Germanis errore etiā quodam die Klein Weisterwurze nominatur. Nos eandem cum & forma & facultate ad ueram Saniculam, quam marem fecimus, proximè accederet, Saniculam foeminam nuncupauimus. Germanicè Sanickel weible.

FORMA.

Sanicula uera, atque adeo mas herba est folio uitis, atq; Apij, in quinque partes dissecto, rubentibus in fine sectionū maculis quibusdam: surculis quoq; rubris ad radicem, quæ multis ei capillamentis fibrata subest: capitulis in summis coliculis pusillis, herbacei coloris & subnigris. Foemina quod ad folia attinet priori similis, rubentibus tamen maculis caret, itemq; rubris ad radicem surculis, quod in ea hæc singula candida sint. Flores in summo candidos, ac subinde semen striatum & oblongum profert.

LOCVS.

Nascitur in syluis & umbrosis locis.

D

TEMPVS.

Carpenda cum suis capitulis Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Non est simplicis nature, sed, ut indicio est gustus, adstringit simul & amara est, ut hoc nomine calefactoriam & exiccatoriam esse nulli dubium sit. Statuunt autem calidam & siccam ordine secundo.

VIRE.

Saniculæ herbæ succum uulneratis in potu mirificè conferre experientia compertum est. Tumores quoque reprimere decoctam herbam impositam, aut eius succum illitum tam in homine quàm in pecoribus constat. Neque enim aliud præsentius est auxilium, cum ad fauces uel pulmones uitium decubuit. Et in summa, omnia quæ Symphyton, præstat etiam Sanicula. Potissimū uerò sanguinis sputo, dysenteria, renumq; uitij medetur.

DE SONCHO.

NOMINA.

Sonchoz græcè, Sonchus, Cicerbita latinè dicitur. Sunt qui Lactucellā & Lacteronem appellent, quod scilicet caulis eius dissectus copioso diffluat lacte. Germanicè *Wosf/oder* Genß distel uocatur. Sonchus autem sibi nomen uendicauit *ἐκ τοῦ σῶου χέου*, eò quod salubrem fundat succum, utpote qui sua sorbitione stomachi rosiones leniat, & lactis abundantiam nutritibus sumministret, genitalibusq; locis collectione laborantibus præsidio sit. Cicerbitæ tamen uocabulū, quo omnis Hetruria adhuc utitur, recens esse adiectitiumq; & ex non multo tempore Dioscoridi accreuisse uidetur.

GENERA.

Sonchi duo sunt genera. Alterum syluestrius, aculeatus, & nigrius, quod Genß distel germanicè uocatur. Alterū tenerius esculentumq; ac minus nigrum, Germanis *Wasentel* dicitur. Et Apuleio Lactuca leporina, quod cum leporē animus defecit æstu, hac sibi herba mederi soleat.

FORMA.

Cubitalis & angulosus Soncho caulis est, cauius & aliquando rubescens, & qui fractus copioso lacte manat. Folia habet per interualla in ambitu scissa. Florem luteum, qui, ut Senecionis, breui digestus abit in pappos, uanescitq; in lanugines.

LOCVS.

Vbiq; ferè in maceris hortorum, potissimū autem in uineis Sonchus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus Sonchus uterq;.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentū eius quodammodo mixtum est: constat enim ex aquea terreaq; essentia, utraq; leuiter frigida. Nam & adstrictionis cuiusdam est particeps. Et siue cataplasmatibus in morem imponatur, siue edatur, manifestè refrigerat. Postea uerò quàm planè resiccatus fuerit, terrestris eius temperamentū redditur, modicam habens caliditatem.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vis utrique Soncho refrigeratoria, modiceq; adstringens. Proinde stomacho æstuantibus & inflammationibus illiti profunt. Succus eorum in sorbitione datus stomachi rosiones morsusue mitigat, & lactis abundantiam efficit. In lana appositus, sedis ac uulue inflammationibus opitulatur. Tam herba quàm radix illita scorpionum ictibus subuenit.

EX GALENO.

Sonchus ubi adoleuerit, ex spinosis plantis est. Cæterum uiridis etiamnū & tener estur perinde ut cætera olera syluestria.

EX PLINIO.

Albus qui è lacte nitet, utilis orthopnoicis Lactucarū modo. Erasistratus calculos per urinam pelli eo monstrat, & oris graueolentiam cōmanducato corrigi. Succus trium * cyathorū mensura in uino albo & oleo calefactus adiuuat partus, ita ut à potu ambulent grauidæ. Datur & in sorbitione. Ipse caulis decoctus facit lactis abundantiam nutritibus, coloremq; meliorem infantium: utilissimus ijs quæ lac sibi coire sentiant. Instillat auribus succus, calidusq; in stranguria bibitur, cyathi mensura: & in stomachi rosionibus cum semine Cucumeris, nucleisq; pineis. Illinit & sedis collectionibus. Bibitur cōtra serpentes scorpionesq; radix uerò illinitur. Eademq; decocta in oleo punici mālī calyce, aurium morbis præsidium est. Hæc omnia ex albo. Cleomporus nigro prohibet uesci, ut morbos faciente, de albo consentiens. Agathocles etiam contra sanguinem tauri demonstrat succo eius uti. Refrigeratoriā tamen uim esse cōuenit nigro, & hac causa imponendū cum polenta, Zeno radice albi stranguriā docet sanari.

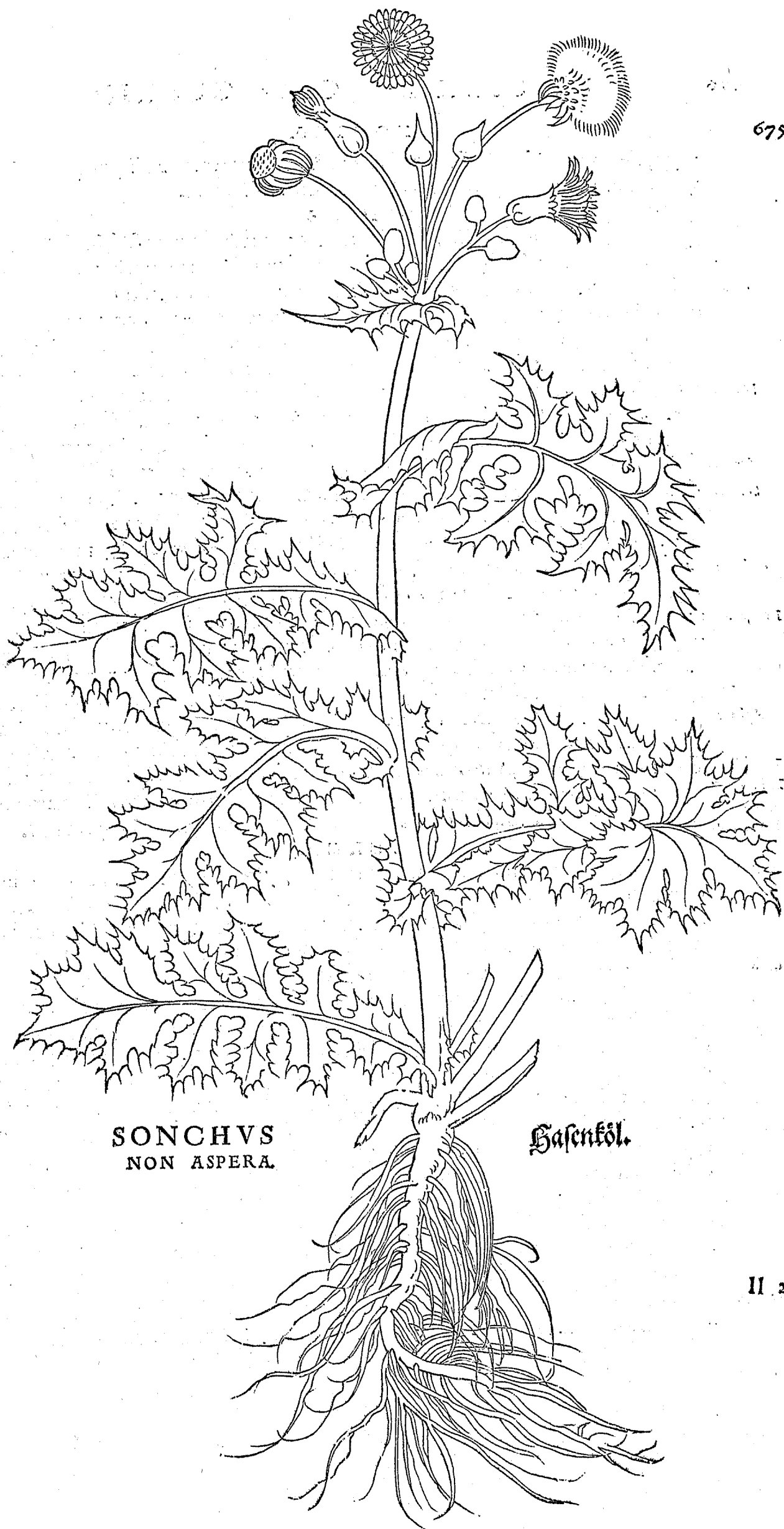
674

SONCHUS
ASPERA.

Sensibil.

SONCHVS
NON ASPERA.

Gassenköl.

ΕΡΙΣ Græcis, Seris & Intubus Latinis uocatur. Reliqua quæ illi sunt nomina, in generum distinctione mox dicemus.

G E N E R A.

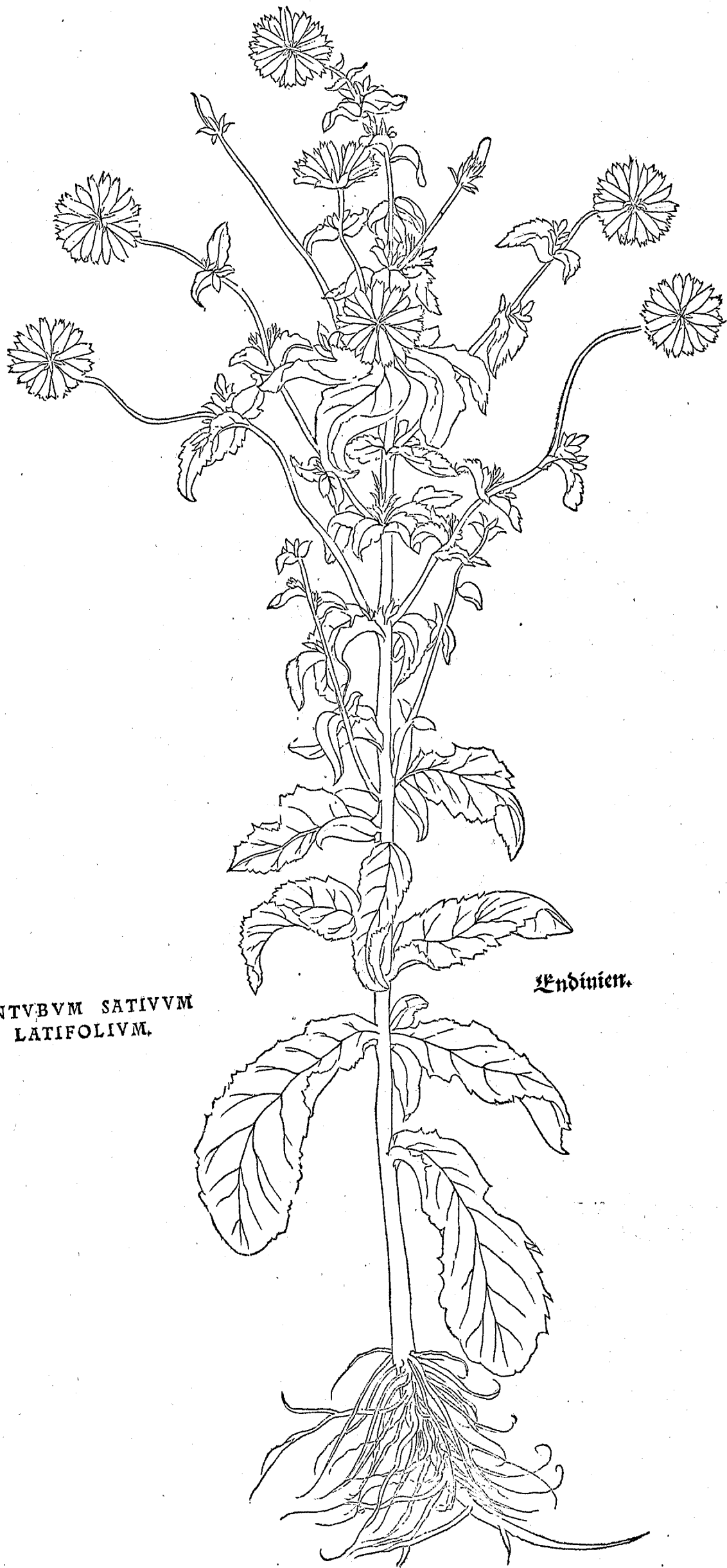
- Sativus Intubus.* Intubum Latini in duo genera digesserunt, in satiuum & erraticum. Satiuum, qui non nisi cultu & humana diligentia provenit. Erraticum uero, qui suæ spontis & liber, sub nulla olitoris lege uagatur & errat, dixerunt. Satiuus Intubus, quem priuatim, Plinio lib. xx. cap. viij. teste, Serin nominarunt ueteres, in duas distrahitur species. Vna latiore folio constat, Lactucæ similior. Hæc corrupta ab Intybo uoce, in Hetruria passim Endiuia appellatur. Et debet in omnibus pro uera Endiuia usurpari officinis. Nam qua hodie sub hac uoce utuntur, non est uera Endiuia, sed Lactuca syluestris, ut suo diximus loco. Germanicè *Endiuien* uocari potest. Altera angustiora folia habet, & subamara est. Hæc diminutiuo à Seris nomine Seriola dicitur, quod deinde corrumpentes recentiores Scariolam fecerunt, germanicè *Scariol* appellari poterit. Erraticus iterum Intybus in duas species, Plinio loco antea citato auctore, degenerat. Vna, quæ Græcis ab insigni amaritudine *πικρὴ, ἢ λυγρότερη* nomina- tur, Latinis autē Ambubeia. Vulgus herbariorum & officinæ Cichoreā uocant, Germani *Wegwarten*, quasi uiarum custodem, uel *Wegweiser*, quod peregrinis quasi uiam indicare uideatur. Altera, quæ latiore folio prodit, Plinio Hedypnois nominatur, haud dubiè non alia ratione, nisi quod suauiter dormire, somnumque irrepere faciat. Vel, si paulò durior hæc uidetur interpretatio, quod flos eius præter alias Serides suauiter admodum spiret. Theophrasto libro septimo de plantarum historia, capite septimo, & Plinio lib. xxi. cap. xv. Aphaca alio nomine appellatur: diuersa tamen ab ea quam supra descripsimus, & quæ alias Vitia syluestris dicitur. Vulgo *Dens leonis*, quod folium sinuatim per laciniās denticulatū sit, & Rostrum porci num nominatur. Officinis nostris, quæ barbaris delectantur uocibus, Taraxacon, aut Altaraxacon dicitur, Germanis *Röhlkraut* / *Pfaffenrörlin* / *Pfaffenblatt*.

F O R M A.

- Sativus Intubus.* Satiuus Intubus caulem edit magnum, rotundum, striatum, frequentibus surculis brachiatus. Germinat foliatu statim à radice uenoso. Flos illi in ramusculis cœruleus, & nonnunquam etiam candidus emicat. Prima autem eius species, ut diximus, folio latiore, altero angustiore constat. Erratici Intubi genus primum, quod *Cichorium*. Cichorium uocant, germinat à radice post Vergilias, folio Betæ laciniato, ferè semper in solo procumbente: caule magno, fistuloso, frangi cōtumace, multis ramulis brachiato, ad uinctum quoque lentis: flore cœruleo, interdum albo, particulatim usque in autumnum erumpente, qui nubilo etiam die solis exortu panditur, & cum eo circumagitur in occasum, noctu semper compressus, & interdiu hiscens. Hinc panditur rudissimus quorundam error, qui hanc herbam quam Germani *Wegwart* nominant, Heliotropium esse cōtendunt, cum tamen primum folia repugnent, quæ non sunt Ocimo similia, neque candida, sed nigricantia magis. Deinde non candidum, sed magna ex parte cœruleum florem habet. Radix denique eius, ut Heliotropij, non inutilis, sed, experientia teste, mirè efficax. Quibus omnibus accedit manifestata cum alijs satiuis Intubis similitudo, quæ una satis docet Intubum esse syluestre, & non Heliotropium. Vt quorundam temeritatē non satis mirari queam, qui contra apertam ueritatem, & omnium medicorum cōsensum, secus pronunciare audent.
- Leonis dens.* Alterum, quod Leonis dens nominatur, folijs multis constat, utrinque denticulatis, in terra sessilibus, cauliculis dodrantalibus, concavis, leuibus & enodibus, flore luteo, sti-

INTYBVM SATIVVM
LATIFOLIUM.

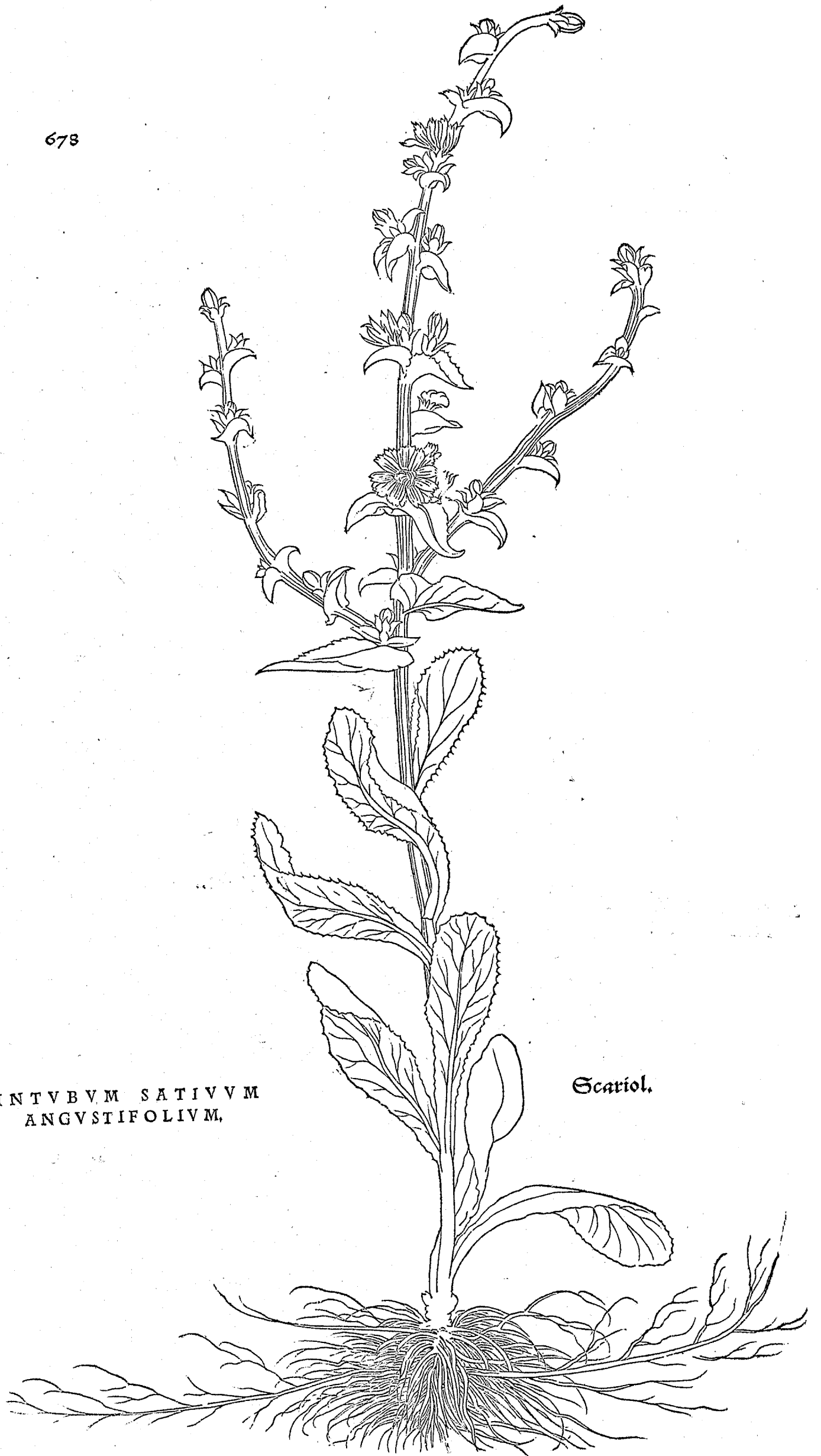
Endivier.

678

INTYBVM SATIVVM
ANGUSTIFOLIUM,

Scariol.

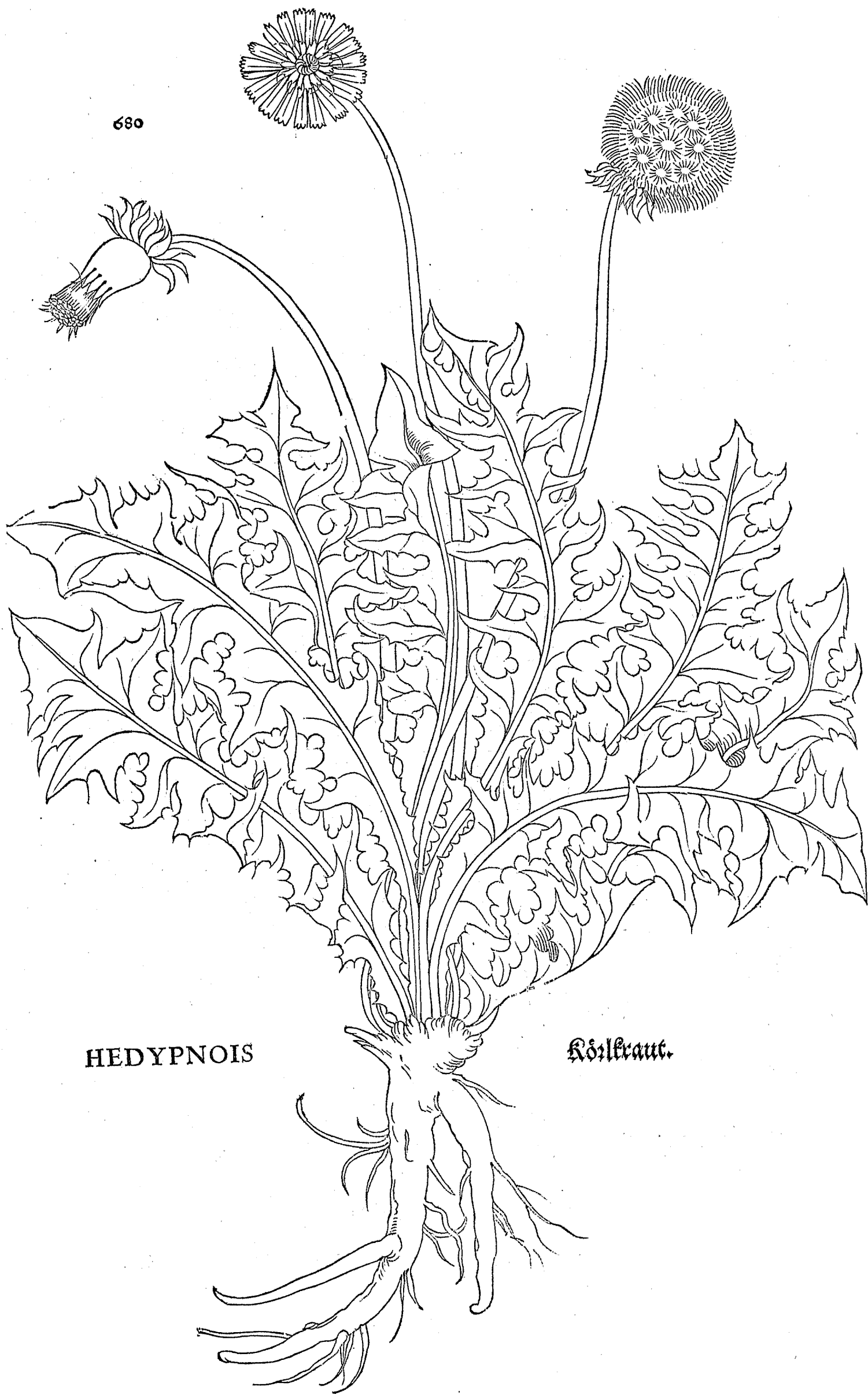

INTYBVM SYL-
VESTRE.

Wegwart.

680

HEDYPNOIS

Köhlraut.

A teo, stipantibus in circulo foliolis coronato, qui senescens euanescit in lanuginē, quæ cum aura raptim fertur.

LOCVS.

Satiuus non prouenit nisi in hortis cultu & diligentia humana; haud tamen difficulter ubi satus fuerit, emergit. Erratici prima species passim iuxta itinera nascit. Altera in hortis, & passim ferè etiam sponte sua gignitur.

TEMPVS.

Satiuus Iunio & Iulio mensibus floret. Cichoriū eodem ferè tempore incipit florescere, & in autumnum usque durat. Hedypnoidis in Martio erumpunt flores, & in æstatem usque perdurant.

TEMPERAMENTVM.

Seris olus est subamarū, & magis quod syluestre est, quod ob id ipsum Picrida quidam nuncupant, quidam uerò Cichorium appellant. Est autem ea sicca frigidaq; temperaturæ, utrunq; secundo abscessu. Porro domestica magis etiam quam syluestris refrigerat. Sed & humiditatis multæ admistio siccitatem extinguit. Vtraque autem adstringentis qualitatibus particeps est.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Omnes adstringunt & refrigerant, & stomachū adiuuant. Aluum sistunt cocti, si cum aceto assumantur. Syluestres autem stomacho meliores. Comesti imbecillū & æstuantem leniunt. Cardiacis per se, aut cum polenta utiliter illinuntur. Podagricis & oculorū inflammationibus succurrunt. Herba & radix illita, percussis à scorpione subuenit. Ignibus sacris cum polenta medetur. Succus eorum cum cerusa & aceto utiliter ijs quæ refrigerationem desiderant inungitur.

EX PLINIO.

B Intubi quoq; nō extra remedia sunt. Succus eorum cum rosaceo & aceto capitis dolores lenit. Idemq; cum uino potus, iecinoribus & uesicæ & epiphoris imponit. Cichoriū refrigerat. In cibo sumptum & illitum collectiones, succusq; decocti uentrem soluit. Iecinori & renibus, & stomacho prodest. Item si in aceto decoquatur, urinae tormina discutit. Item morbum regium ē mulso, si sine febre sit. Vesicam adiuuat. Mulierum purgationibus quidem decoctū in aqua adeo prodest, ut emortuos partus trahat. Adijciunt magi, succo totius cum oleo perunctos fauorabiliores fieri, & quæ uelint facilius impetrare. Hedypnois stomachum dissolutū adstringit cocta: crudaq; sistit aluum. Et dysentericis prodest magis cum lente. Rupta & conuulsa utroque genere iuuantur. Item quibus genitura ualetudinis morbo effluat. Seris utraq; stomacho utilissima, præcipue quem humor uexat. Cum aceto in cibo refrigerant uel illitæ, discutuntq; & alios quam stomachi. Cum polenta syluestrium radices stomachi causa sorbentur, & cardiacis illinuntur super sinistra mammam ex aceto. Omnes hæ & podagricis utiles, & sanguinē reiicientibus. Item quibus genitura fluit, alterno dierum potu.

Hedypnoidis faccultates.

EX SYMEONE SETHI.

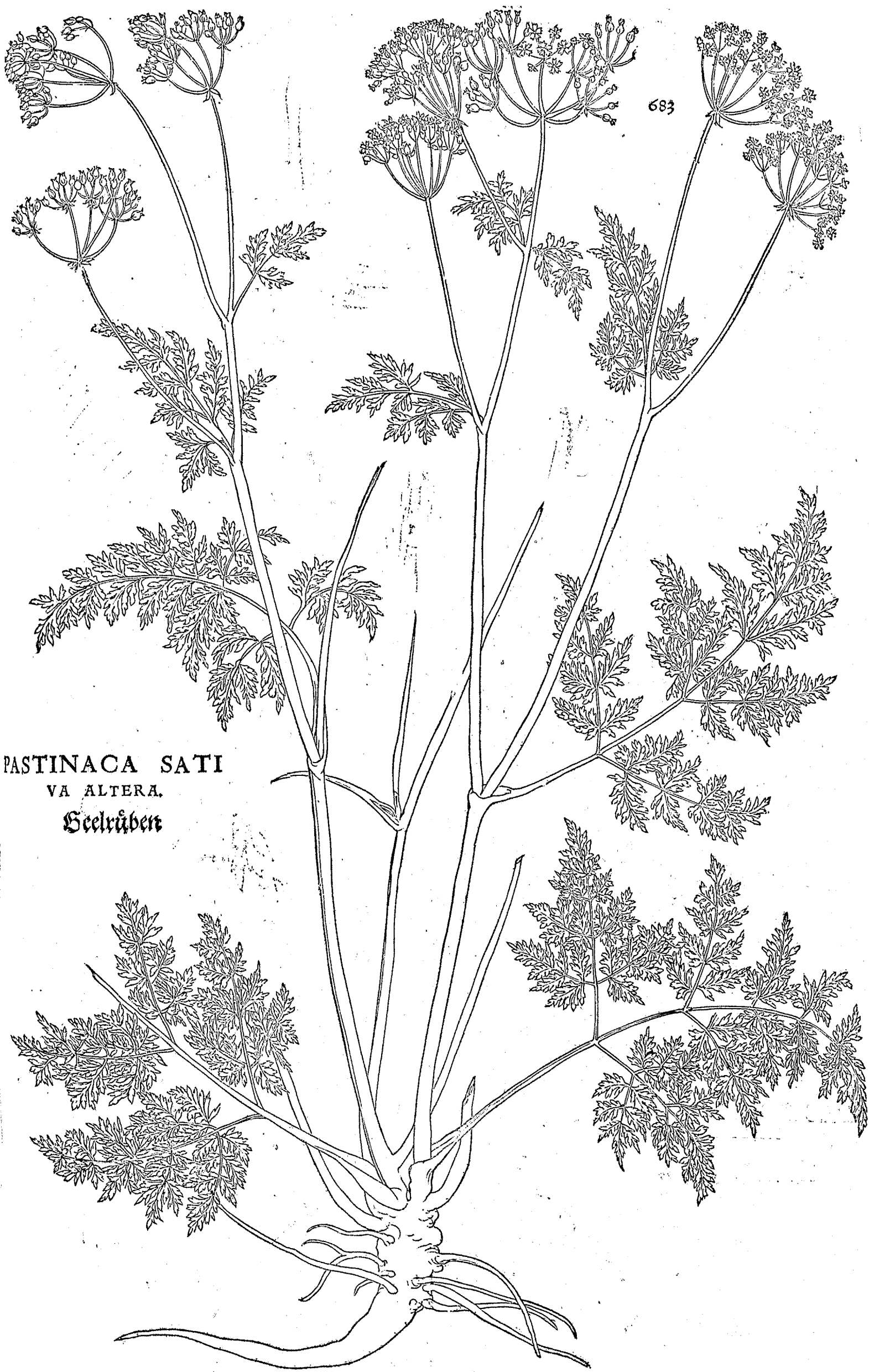
Stomacho bonum est Intubum, si cum aceto quis eo utatur. Postquam decoctū est, aluum sistit. Obstructiones auferendi uim habet, ut nullum aliud olus. Sanguinis feruorem sedat, & inflammationes iecoris discutit, & ictericos iuuat. Iecur proprietate quadā corroborat. Mediocriter somnū inducit. Tradunt quidā post uenæ sectionē, aut cucurbitas, si quis cum aceto utatur, iecinoris sanitatē conseruare. Veneris appetentiā extinguit, & semen genitale in ijs qui frigidam habent temperaturam, minuit. Vtile est ad sanguinis excreationē. Huius etiam decoctum iecinori admodum utile. Semen febres ex flaua bile ortas iuuat; at lieni nocet.

PASTINACA SATI
VA PRIMA.

Jam Pasteney.

PASTINACA SATI
VA ALTERA.
Geelrüben

684

PASTINACA ER
RATICA.

Wilde Pasteney.

NOMINA.

ΤΑΦΥΛΙΝΟΣ græcè, Pastinaca latinè dicitur, Germanicè Pastiney / oder Pastnachen. Pastinacæ uerò nomen à pascendo dictum uidetur: Pastinaca unde dicta. natura enim ei calens, sapor uehemens, alit corpus, & Venerem cit.

GENERA.

Duplex Pastinacæ genus. Vna enim satiuæ est, quæ iterum duorum est generū. Vnum genus quod uulgò Carota dicitur, Germanicè sam Pastiney / & rot Rüben. Alterū, quod quidam inter Rapa connumerant. Hinc est quod Germani geel Rüben uocant. Syluestris altera, quæ propriè Staphylinus Græcis nominatur, germanicè autem wild Pastiney / oder Vogelneß.

FORMA.

Folia Gingidij habet Pastinaca syluestris, latiora tamen & subamara. Caulem rectum, asperumq̃, umbellam Anetho similē obtinentē, in qua flores candidi, exiguum quiddam purpurei in medio habentes, & ferè ad crocē accedentis. Radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta mandit̃. Hortenses syluestribus per omnia similes sunt, nisi quod flores in medio purpureū quiddam non habeant, & radix unius in suprema sui parte purpurea sit, alterius autē magis lutea.

LOCVS.

Pasim circa itinera, loca petrosa, & hortorū maceris sua sponte proueniunt erraticæ. Satiuæ in hortis nascuntur.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus flores & semina Dauco similia producit utraq̃.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & abstergit utraq̃, magis tamen syluestris.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Erraticæ semen potum aut appositū menses ducit. Vrinæ difficultatibus, hydro picis, & pleuriticis in potu confert. Contra uenenatorum morsus & ictus utile. Ferunt non lædi à uenenatis qui id præsumperint. Cōceptus adiuuat. Radix ipsa urinam cit, & Venerem stimulat. Fœtus ex utero pellit apposita. Folia trita cum melle imposita ulcera depascentia expurgant. Hortensis Pastinaca cibo aptior est. Ad eadem, sed minori efficacia, prodest.

EX GALENO.

Pastinaca satiuæ imbecillior, syluestris ad omnia potentior. Vrinæ mouet, & menses prouocat cum herba quidem tota, tum maximè semen & radix. Habet porro etiam absterforium in se quippiam: quamobrem pascentia ulcera quidam folijs eius cum melle, quò pura reddant, illinunt.

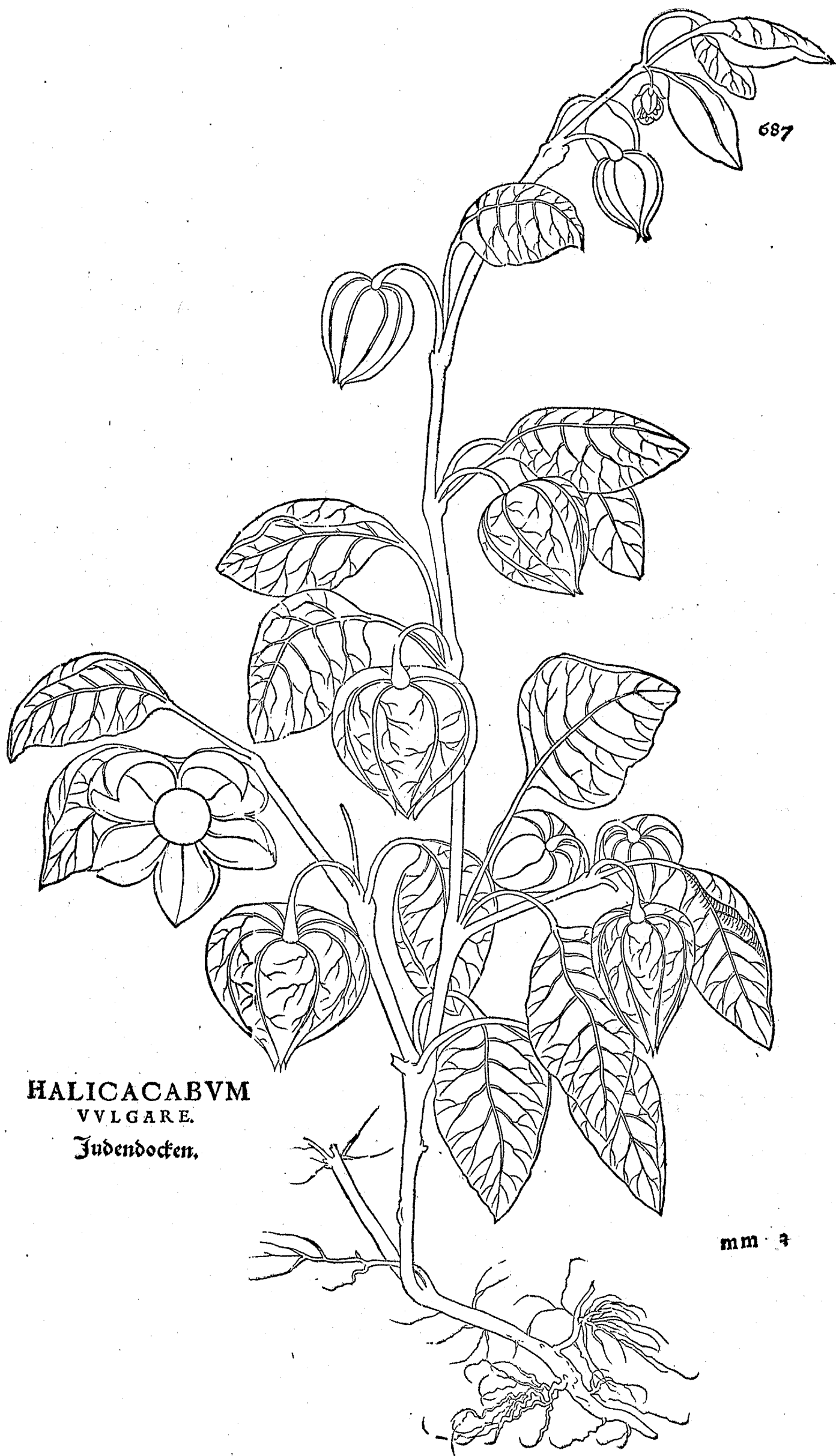
EX PLINIO.

Pastinacæ erraticæ semen contritum, & in uino potum, tumentē aluum, & suffocationes mulierū doloresq̃ lenit in tantum ut uulvas corrigat. Illitum quoq̃ è passo uentri earū prodest. Viris uerò cum panis portione æqua tritum. Ex uino potum contra uentris dolores. Pellit & urinā, & phagedenas ulcerū sistit recens cum melle impositū. Vel aridæ faringis inpersam radicē eius Dieuches cōtra iecinoris & lienis, ilium, lumborū & renū uitia, ex aqua mulsa dari iubet. Cleophrantus & dysentericis ueteribus. Philistion in lacte coquit, & ad stranguriā dat radicis uncias quatuor. Ex aqua hydropicis, similiter & opisthotonicis, & pleuriticis, & comitialib. Habentes eam ferri à serpentibus negantur, aut qui antè gustauerint, non lædi. Percussis imponit cum axungia. Folia contra cruditates mandunt. Orpheus amatorū inesse Staphylino dixit, fortassis quoniā Venerem stimulari hoc cibo certum est: ideo cōceptus adiuuare aliqui prodiderūt. Ad reliqua & satiuæ pollet, efficacior tamen syluestris. Semen satiuæ quoq̃ contra scorpionū ictus, ex uino aut posca salutare est. Radice eius circumsalpti dentes, dolore liberantur.

SOLANVM
HORTENSE.

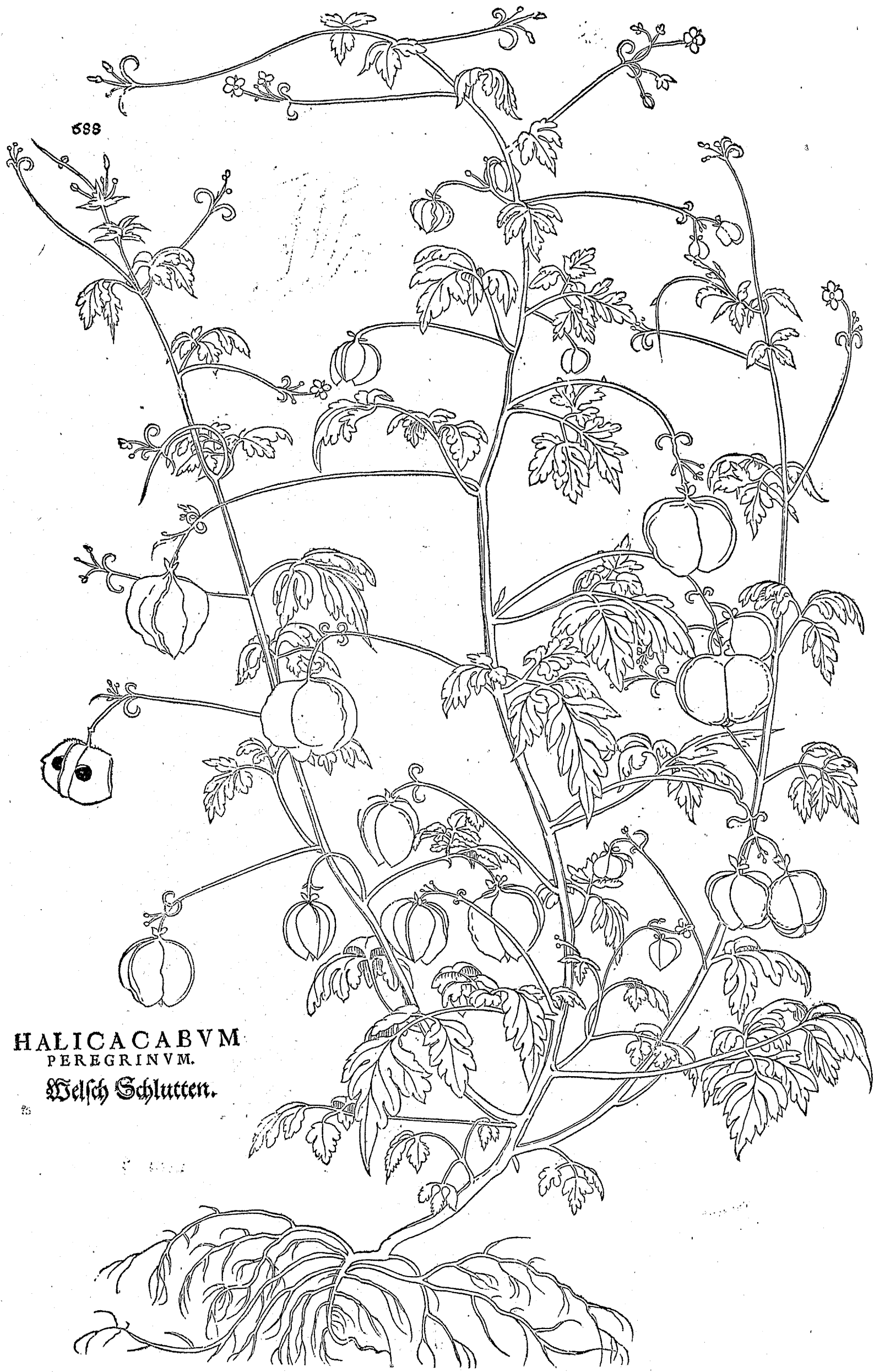
Nachtschatt.

HALICACABVM
VVLGARE.
Judendocken.

mm 4

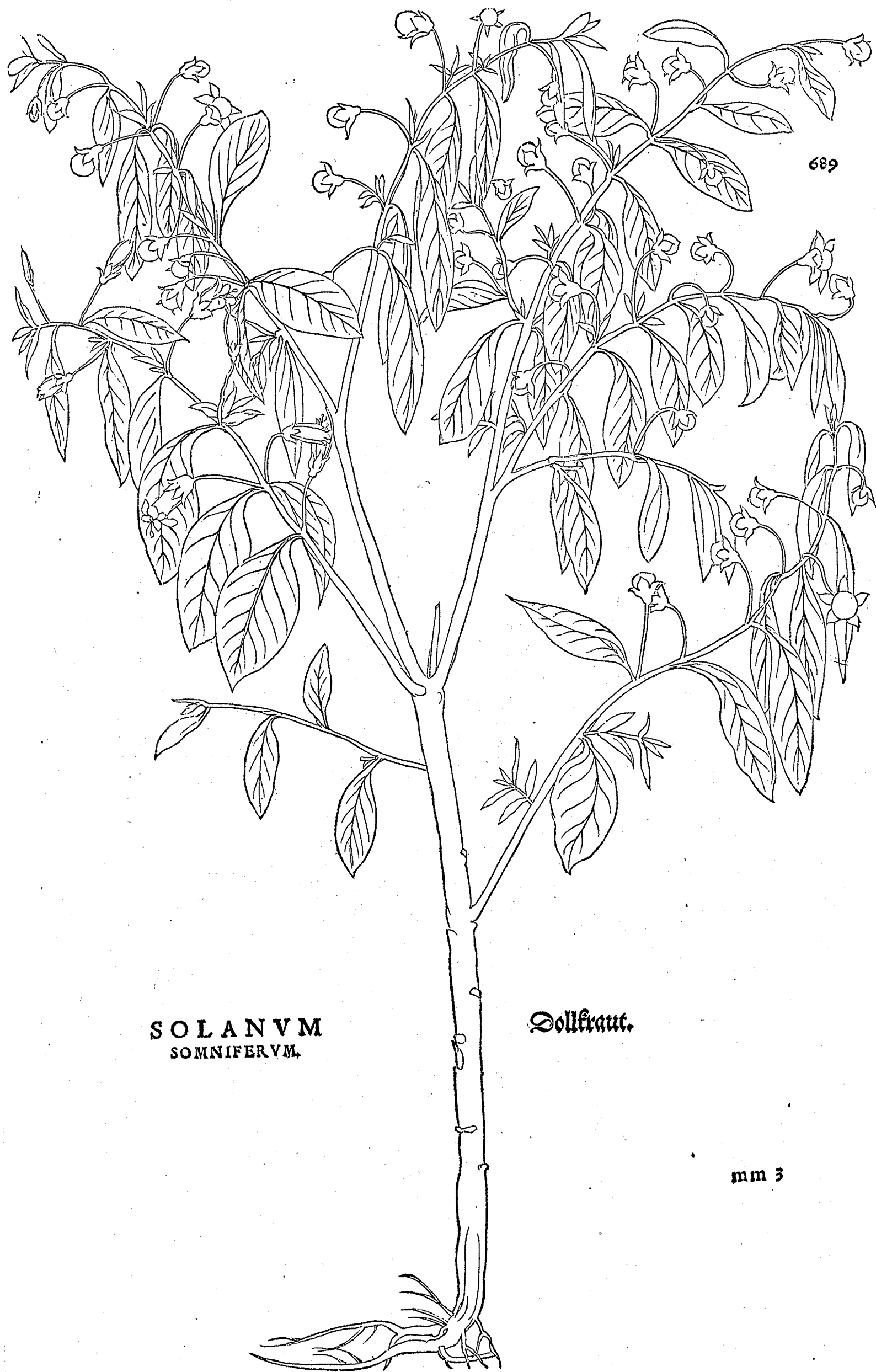

688

HALICACABVM
PEREGRINVM.
Welsh Schlutten.

SOLANVM
SOMNIFERVM.

Dollkraut.

mm 3

STRAMONIA.

Rauchopffelbaum.

NOMINA.

STRYCNONE græcè, Galeno per unius literæ abiectionem $\pi\sigma\chi\eta\theta$, Solanum latinè, officinis Solatrum, uulgo Cuculus, Vua lupina, Vua uulpis, Morellaq; dicitur. Germanicè Nachtschatt.

Solatrum.

Morella.

GENERA.

Quatuor, Dioscoride & Galeno autoribus, Solani sunt genera. Primū hortense dicitur, quod scilicet olim in hortis cum alijs oleribus quæ edendo sunt, seminabatur. Hodie sua sponte, & inuitis cultoribus prouenit. Nigrum alio nomine, à nigris nimirum folijs, aut in extrema maturitate fructu nigro, appellatur. Germanis simpliciter Nachtschatt uocatur. Secundum, quod priuatim Halicacabum nominatur. Vesicariā quoq; uocant à folliculis quos producit, uesicarum in animantibus speciem imitantibus, uel quod uesicæ cadulis medeatur. Officinæ Arabes secutè corrupto Halicacabi nomine, Alkakengi appellant. Germani nostri Judenhutlin/ oder Docklin/ Judentirschen/ Schlutten/ Boberellen/ Rot Nachtschatten. Est præterea alia Halicacabi species nuperrimè inuenta, & aliunde in Germaniam allata, cuius nemo antiquorum scriptorum, quod sciam, mentionem fecit. Nos discriminis gratia Halicacabū peregrinū nominauimus. Germanicè welsch Schlutten non ineptè nuncupauimus. Tertium Solanum somnificū, ab effectu scilicet nominant. Sunt qui Solatrum dormitoriū uel marinum dicant, quod rupibus non longè à mari inueniatur. Quartum Græcis $\mu\alpha\upsilon\upsilon\delta\upsilon$, hoc est, furiosum nominatur, officinis Solatrum mortale.

Solanum hortense.

Halicacabum.
Vesicaria.

Alkakengi.

Solanum somnificum.

Solanum furiosum.

FORMA.

Solanū hortense frutex est esculentus, exilis, alas multas habens, folia nigra. Cuiusmodi maiora & latiora, fructum rotundū, uiridem, cum autem maturuerit nigrum, aut rufum. Flos huic candidat. Halicacabū folijs priori simile, latioribus tamen. Caules eius postquam increuerunt in terram inclinant. Fructum fert in folliculis rotundis uescis similibus, rufum, rotundum, leuem, utrarum acinis similem, quo coronarij utuntur texentes coronas. Peregrinum planta est pergulis operiendis aptissima: latissimè enim suis clauiculis sese diffundit. Folia habet oblonga, & lacinata. Flores candidos, uesiculas Halicacabo similes, in quibus semen includitur pisitis aut ciceribus simile, in cuius medio effigies ueluti cordis humani insculpta & incisa apparet. Somnificum frutex est ramos habens multos, densos & lignosos, difficile fragiles, folijs pinguibus refertos, mālī cotonei similitudine, florem rubrū, grandem. Semen in siliquis croceum. Radicem corticem habentem subrubrum, grandem. Furiosum folium obtinet Erucae simile, maius tamen, satis ad spinam quam Pæderota uocant accedens. Caules à radice proceros decem aut duodecim emittit, ulnarū cubitorū uel quatuor altitudine, capitulum effigie oliuæ insidens, sed hirsutum ut Platani pilulæ, maius tamen & latius. Florem nigrum, post hunc fructum racemosum, rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis constantem, Hederæ corymbis similibus, mollibus ut uuæ. Radicē candidam, crassam, cauam, cubitalem. Cæterum plantatur nunc in hortis Germaniæ herba Italis uocata Stramonía, & pomum spinosum, quam nonnulli inter Solani species numerant, non quod descriptioni respondeat, sed quod eius folia opij odorem referre uideantur. Quare ut alijs occasionem daremus cogitandi de hac planta, hoc loco eius picturam inserere placuit. Flores huius herbæ suauem Lilij spirant odorem. Videtur uiribus parum à posterioribus generibus Solani distare. Germanicè à pomis appellare libuit, stechend oder rauch opffeltraut.

Hortense.

Halicacabum.

Somnificum.

Furiosum.

C

LOCVS.

Hortense passim in opacis locis, & semitis obuiū est. Nascitur & in hortis, Halicacabum in uineis copiosissimè prouenit, Somnificū in saxosis nec procul à mari locis producitur, Furiosum in montanis, ac uento perflatis locis, & ubi Platani nascuntur.

TEMPVS.

Hortense tota ferè æstate floret, autumnō autem fructus eius maturescit, Halicacabum uellicas illas suas in fine Augusti, & inter initia Septembris mensis colore primum uiridi, mox paulatim rubescente profert.

TEMPERAMENTVM.

Hortense refrigerat & adstringit in secundo ordine, medium autem absolutè in humectando & exiccando, Galeno lib. v. simpl. cap. ix. teste. Idem faciunt Halicacabi folia, Somnificum tertij est refrigerantiū ordinis, Manici seu furiosi cortex radicis refrigerat secundo ordine incipiente, & desiccatur in secundo iam completo, & tertio incipiente.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Hortense refrigerandi facultatē obtinet, quapropter folia ignibus sacris, herpetibus cum farina polentæ illita profunt, Per se autem trita & imposita ægilopas, capitiscq; dolores sanant, Stomacho æstuantī auxiliantur, Parotidas cum sale trita & illita discutiunt, Succus eius ualet aduersus ignes sacros, & herpetas, cum cerusa, rosaceo & lithargyro. Ad ægilopas uerò cum pane. Infantium quoq; ardori, quem syriasin uocant Græci, cum rosaceo perfusus proficit, Miscetur collyrijs pro aqua aut ouo contra acres fluxiones ad inunctiones, Aurium dolori instillatus prodest, Muliebria profluuiā in lana appositus sistit, Succus fuluo gallinarum in domibus oberantium fimo subactus & linteo appositus ægilopis remedio est. Halicacabum uim usumq; hortensis Solani habet, uerum non comeditur, Fructus eius potus, eò quod urinā mouet, regium morbum expurgat, Vtrorumq; herba exprimitur, & succus siccatus in umbra reponitur, ad eadem utilis, Somnifici radicis cortex in uino drachmæ pondere potus somnificam facultatē obtinet Papaueris succo mitiorem, Fructus uehementer urinam cit, Corymbi eius ferè duodecim hydropicis dantur, Plures autem poti ecstasin faciunt, Remedio est aqua mulsa copiosa potui data, Succus eius medicamentis dolorem leuantibus & pastillis miscetur, In uino decoctus & in ore retentus dentiū doloribus succurrit, Radicis succus cum melle inunctus oculorū hebetudines tollit, Furiosi radix in uino drachmæ unius pondere pota non illepidas neq; iniucundas imagines speciēsue efficit, Duarū uerò drachmarum pondere pota, ad tres usq; dies ecstasin affert, Quatuor autē drachmæ haustæ interimunt, Remedio est aqua mulsa maiore copia pota, & uomitione reiecta.

EX GALENO.

Solanum esculentū quod in hortis nascitur, notū est omnibus, utunturq; illo ad omnia ea quæ refrigerari & adstringi postulant, Cæterorū uerò non esculentorum unum quidem nuncupatur Halicacabum, fructum habens rufum, acino uuæ tum figura, tum magnitudine adsimilem, quo etiam ad coronas utuntur, Alterū autem fruticosum, quod somnificū, & tertium quod furiosum dicitur, Halicacabum igitur in foliorū facultate hortensi simile est, fructum habens ciendæ urinæ idoneum: proinde multis compositis facultatibus quæ ad iecur, ad uellicam & renes accōmodantur, miscetur, Solani uerò somnifici cortex radicis si cum uino bibatur, somnū accersit drachmæ pondere sumptus, Sed & ad cætera Papaueris succo persimilis est, nisi quod eousq; imbecillior est, ut ipse tertij habeatur ordinis refrigerantiū, quum hic in quarto sit constitutus, Huius semen urinā mouendi facultatem habet, Si autem plus

Attem plus duodecim corymbis hauseris, dementiā furiamue adsciscet. Porro quod reliquum est ex dictis Solanis, ad medicationes quę intrò in corpus adhibentur, inutile est. Nam si quatuor eius drachmę sumantur, mortem inferent: si pauciores, insaniam. Vna certè innoxie offertur, cæterū nec ipsa utile quid obtinet. Verum si foris corpori illinatur, ulcera maligna & depascentia curat. Sed ad talia radicis cortex optimus est.

EX PLINIO.

Strychno, quam quidam Trychnon scripsere, utinam nec coronarij in Ægypto uterentur, quos inuitat Hederæ florū similitudo, in duobus eius generibus. Quorum alterum cui acini coccinei, granosi folliculi, Halicacabū uocant. Nostri autem uescariam, quoniam uesciæ & calculis prodest. Frutex est furculosus uerius quam herba, folliculis magnis latisq; & turbinatis, grandi intus acino, qui maturescit Nouembri mense. Tertio folia sunt Ocimi, minimè diligenter demonstranda. Remedia enim, non uenena tractamus: quippe insaniam facit paruo quoq; succo. Quamquam & Græci autores in iocum uertēre. Drachmę enim pondere lulum pudoris gigni dixerunt, species uanas imaginesq; conspicuas obuersari demonstrantes. Duplicatum hunc modum, legitimā insaniam facere. Quicquid uerò adijciatur ponderi, repræsentari mortem. Hoc est uenenum quod innocentissimi autores simpliciter Dorycnion appellauere, ab eo quod cuspides in prælijs tingerentur illo passim nascente. Quin & alterum genus soporiferum est, atq; etiam opio uelocius ad mortem. Laudatum uerò à Diocle & Euenore: quippe præsentaneum remedium ad dentes mobiles firmandos, si colluerentur: huic tamen exceptionem addidere, ne diutius id fieret: delirationem enim gigni eo. Cōmendatur & in cibis tertium genus, licet præferatur hortensis saporibus. Et nihil esse corporis malorum, cui non salutare sit Strychnos, Xenocrates prædicat. Somnifici radicem bibunt qui sunt uaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas superstitiones aspici se uolunt. Remedio est (id enim libentius retulerim) aqua copiosa mulsa calida potui data. Nec illud præteribo, aspidum naturæ Solanū somnificum in tantum aduersum, ut radice eius propius admota soporentur, illud sopore enecante uim earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur.

APPENDIX.

Quod nos somnificum esse dicimus Solanum, aliqui hortense non sine maximo errore esse putant, plurimumq; suis conferre, ac easdem à letalibus morbis præseruare afferunt. Nos tamen non laboramus magnopere quomodo suis succurrat, sed quid in homine possit magis consideramus, quum constet pleraque alijs animantibus esse cibum, quæ homini uenenum sunt. Experientia uerò cognitum est, geminos pueros statim ex esu acinorum huius generis Solani mortuos esse. Quod sanè exemplum nos mouet ut somniferum esse credamus, potissimū cum in uniuersum ferè illi descriptio quadret, uno hoc dempto, quod semen non habet in siliquis croceum. Sunt autem notæ quædam in hortensis etiam deliniatione quę illi non conueniunt. Neque enim exilis est frutex, sed propemodum arborescens: neque etiam florem candidum, sed spadiceum obtinet. Quod uerò ad flores & fructum attinet, uidetur accedere ad historiā Solani furiosi, ut suspicio ferè sit duorum horum generum historias esse confusas: quam quidem auget Theophrastus, qui in eorundē descriptione nonnihil à Dioscoride uariat. Quicquid uerò sit, certum est Solani esse speciem, quod forma ipsa foliorū abundè docet: atq; huic uehementē refrigerandi uim, maximè si paulò copiosius sumat, inesse, ut hoc nomine pro somnifero Solano eius usus medicis nullo periculo esse queat. Nos uulgi sententiā sequuti, appellauimus *Dollkraut*. Posset etiam germanicè uocari *Schlaff- & Nachtschatt*. Sunt qui *Sewkraut* nominant. Quod si tamē hæc nonnullis haud satisfecerint, certè necesse erit Mandragoræ speciem esse fateantur tertiā, quam pingit Theophrastus lib.

C frus lib. vi. de hist. plant. cap. ij. ijs uerbis: Ἰνδὸ δὲ ὁ κερπὶς τοῦ μανδραγόρος τῷ μέλασι καὶ τῇ γὰρ καὶ οἰνώδης ἐστὶν τῷ χυμῷ. hoc est, fructus Mandragoræ peculiaris, quia niger, acinosusq̃, & uinosus suo sapore sentitur. Hæ enim omnes notæ in fructu huius fruticis reperiuntur. Sed plura ea de re in capite de Mandragora diximus.

DE SYMPHYTO MAGNO CAP. CCLXV.

NOMINA.

Symphytum cur
dictum.

ΥΜΦΥΤΟΝ, ἢ σὺμφυτὸν μέγα Græcis, Symphytū & Solidago Latinis, officinis & herbarijs Consolida maior, Germanis Walwurtz/Schwarzwurtz/Schmerwurtz/großē beynwell. Nomen illi apud Græcos Latinosq̃ egregia constringendi & conglutinandi uis fecit.

FORMA.

Consolida maior
Obiectio diluitur

Caulē emittit binūm cubitorum, aut maiorem, leuem, crassum, angulosum, Sonchi modo inanem, circa quem folia sunt non magnis interuallis distantia, hirsuta, angusta, oblonga, ad Buglossi foliorum figuram accedentia. Habet caulis secundum angulos eminentias quasdam productas. Folium tenue ex singulis alis prodit. Flores lutei, & semen Verbasci. Totus uerò caulis & folia quandam lanuginē modicē asperam, tactu pruritus mouentem, habent. Radices in superficie extrāue nigrae, intus candidæ & glutinosæ, quarum est usus. Hæc siquidem delinatio adamsim huic herbæ quæ uulgò Consolida maior appellatur, competere uidetur, quod nulla prorsus sit nota quæ illi non quadret. Sed obtrudet quispiam, florum colorem non respondere, quem Dioscorides luteum esse dicit, quum in nostra Consolida alius sit. Cui ita responsum uolo. Coloris ista in floribus diuersitas non tantum momenti est, ut aliud à Consolida maiori Symphyton esse, conuincere possit: neque enim ubique terrarum, etiam earundem herbarum, flores similes sunt. Exemplo est Buglossum, quod Boraginem hodie officinæ uocant: hoc enim interdū albos, quos nos Norimbergæ & Culmachij sæpe uidimus: magna autē ex parte purpureos producit flores. Sic quoque Symphytum frequenter flore subrubro, uel leniter purpurascente, ut Onoltzbachij, rarius candido conspicitur. Tubingæ tamen omnia flore albo uisuntur. Luteis floribus nullum in Germania uidisse me memini. Quod autem alios quàm luteos nonnunquam proferat flores Symphytum, satis docet Apuleius in cōmentariolo illo quem de herbis conscripsit, qui illius flores nigros esse tradit, subrubros aut subpurpureos haud dubiè innuens. Nos una pictura utrosq̃ flores exhibemus. Germani candidis floribus Symphytum fœminā, subrubris uerò marem appellant. Cæterum non est quod in Symphyti descriptione te perturbet aut remoretur, quod idem caulis simul leuis & angulosus dicitur: id enim sic intelligendum uenit, quod caulis nō perpetuò leuis aut angulosus sit, sed modo hunc, modo illum producat pro soli diuersitate.

LOCVS.

Locis aquosis, palustribusq̃ abundè prouenit.

TEMPVS.

Per integram æstatem floret. Radix tamen in autumnō carpenda uenit.

TEMPERAMENTVM.

Modicè, ordine scilicet secundo, calefacit, exiccat & contrahit.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radices trita & potæ cruenta expuentibus, ruptisq̃ prosunt. Recentia uulnera illitæ glutinant. Carnes si unā coquantur cogunt. Inflammationibus, sedis potissimum, cum Senecionis folijs utiliter illinuntur.

EX GALE.

SYMPHYTUM
MAGNUM.
Walp.

EX GALENO.

C Symphytū magnum similem petræo facultatem habet, non tamen gustantibus dulce, neq; odorantibus odoratum apparet, sed ijs sanè ab illo diuersum est. Cæterum quatenus uiscositatē quandam & mordacitatē obtinet, Scillæ simile est. Vti-
tor eo ad omnia quæ petræo. Potest autem petræum collectū in thorace, pulmo-
neq; pus expurgare. Habet etiam contrahendi uim, qua sanguinis eiectionibus au-
xiliatur. Enterocelijs imponitur, & ad conuulsa & rupta cum oxymelite bibitur.
In uino decoctum ad dysenteriam, & profluuium muliebri rubrum constringen-
dum exhibetur.

EX PLINIO.

Symphyti radix illita, enterocelas cohibet. Vulneribus sanandis tanta præstan-
tia est, ut carnes quoq; cum coquuntur, conglutinet addita, unde & Græci nomen
imposuere. Osisibus quoque fractis medetur.

SYMPHYTI PETRAEI VIRES.

Quum Dioscorides & Galenus ad Symphyti facultates lectorem in Symphyti
magni historia ablegent remittantq; necesse est ut illas ordine cōnumeremus mo-
re quidem nostro primum ex Dioscoride, deinde ex Galeno & Plinio.

EX DIOSCORIDE.

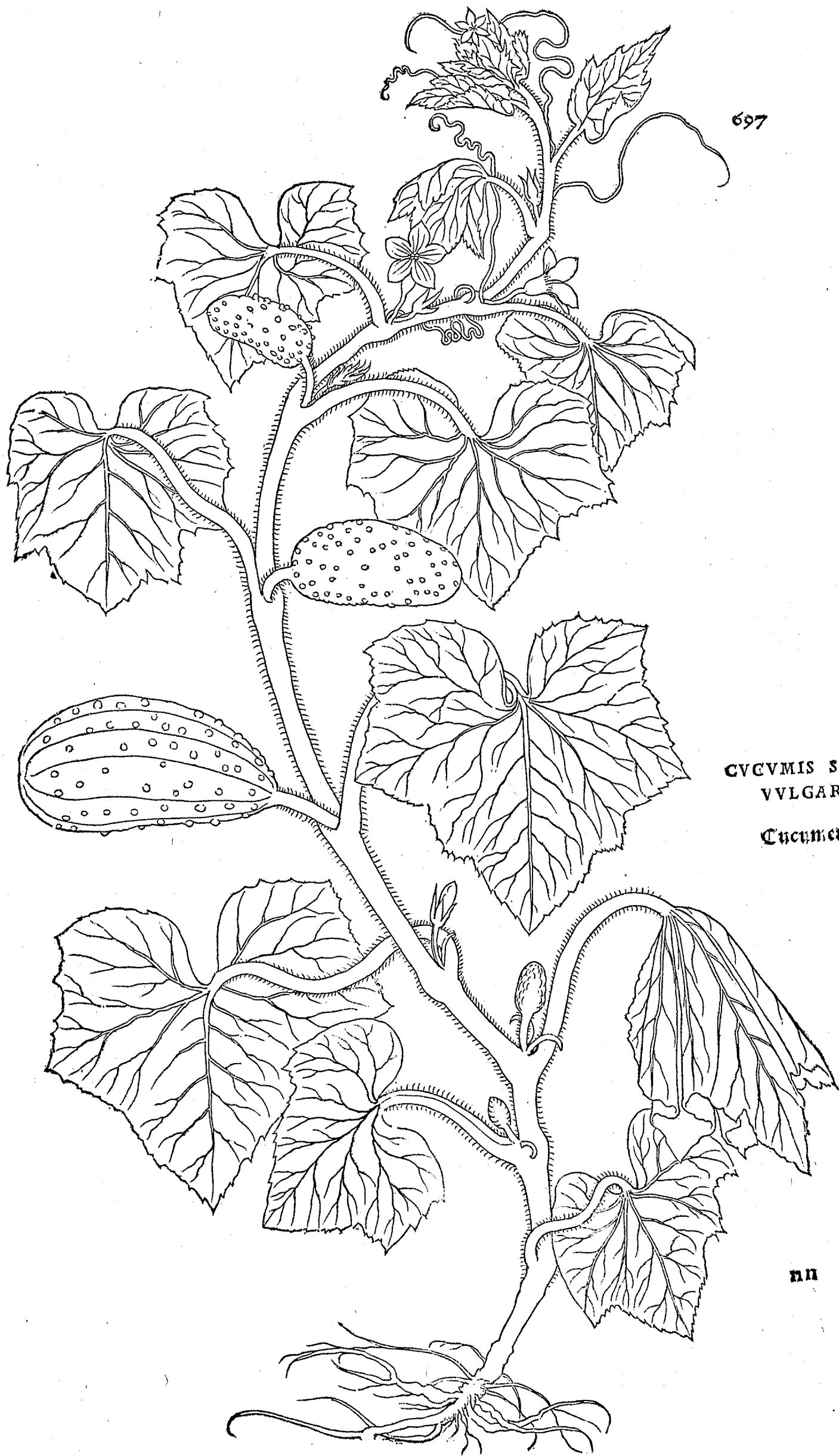
D Decoctum in aqua mulsa & potum Symphytū petræum, quæ in pulmone sunt
expurgat. Sanguinē reiicientibus & renum doloribus cum aqua datur. Ad dysen-
teriam & rubra sceminarum profluuiā in uino decoctum bibitur. Ad conuulsa &
rupta ex aceto mulso sumitur. Cōmanducatum sitim arcet. Gutturis asperitatibus
prodest. Recentia uulnera glutinat, & intestinorū ramices illitum coërcet. Carnes
cum unā coquitur conglutinat.

EX GALENO.

Symphytū petræū ex contrarijs constat facultatibus: habet enim incidendi uim
quampiā, qua collectū in thorace & pulmone pus expurgare potest. Habet etiam
quandam contrahendi facultatem, qua eiectionibus sanguinis auxiliatur: & tertia
ad eas inest humiditas quædam non immodicè calida, per quam gustantibus dulce
apparet, & odoratu iucundum. Mansum sitim extinguit, & arteriæ asperitates sa-
nat. Porro secundum omnium dictarū uirium mistionē simul digerere abundè po-
test, simulq; corpora contrahere & constringere. Proinde enterocelijs imponitur,
& ad conuulsa & rupta cum oxymelite bibitur. Cæterum qui ipsum in uino deco-
ctum ad dysenteriam, & rubrum muliebri profluuium exhibent, tanquam desic-
cante & contrahente utuntur. Qui uerò ad nephritin renūmue dolorem, tanquam
expurgante & incidente.

EX PLINIO.

Vtilissimū lateribus, lienibus, renibus, torminibus pectoris, pulmonibus, san-
guinem reiicientibus, faucibus asperis. Bibitur radix trita, & in uino decocta, & ali-
quando superlinitur. Quin & cōmanducata sitim sedat, præcipueq; pulmonem re-
frigerat. Luxatis quoque imponitur & cōuulsis, lienī, interaneis. Aluum sistit co-
cta in cineres. Detractis quoq; folliculis trita cum piperis nouem granis, & ex aqua
pota. Vulneribus sanandis tanta præstantia est, ut carnes quoque cum co-
quuntur, conglutinet addita, unde & Græci nomen
imposuerunt. Osisibus quoq; fra-
ctis medetur.

697

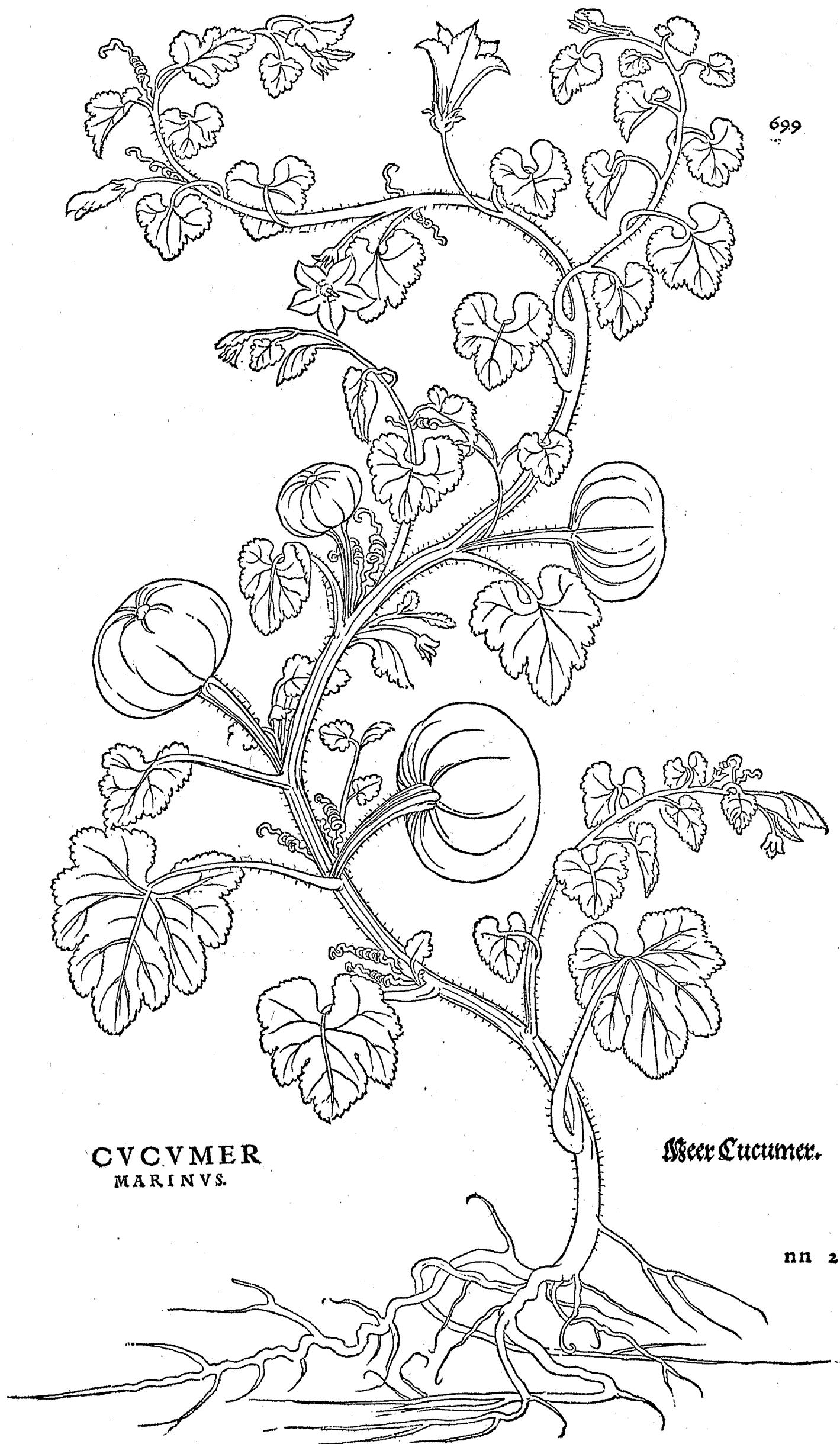
CUCUMIS SATIVUS
VULGARIS.
Cucumber.

11

698

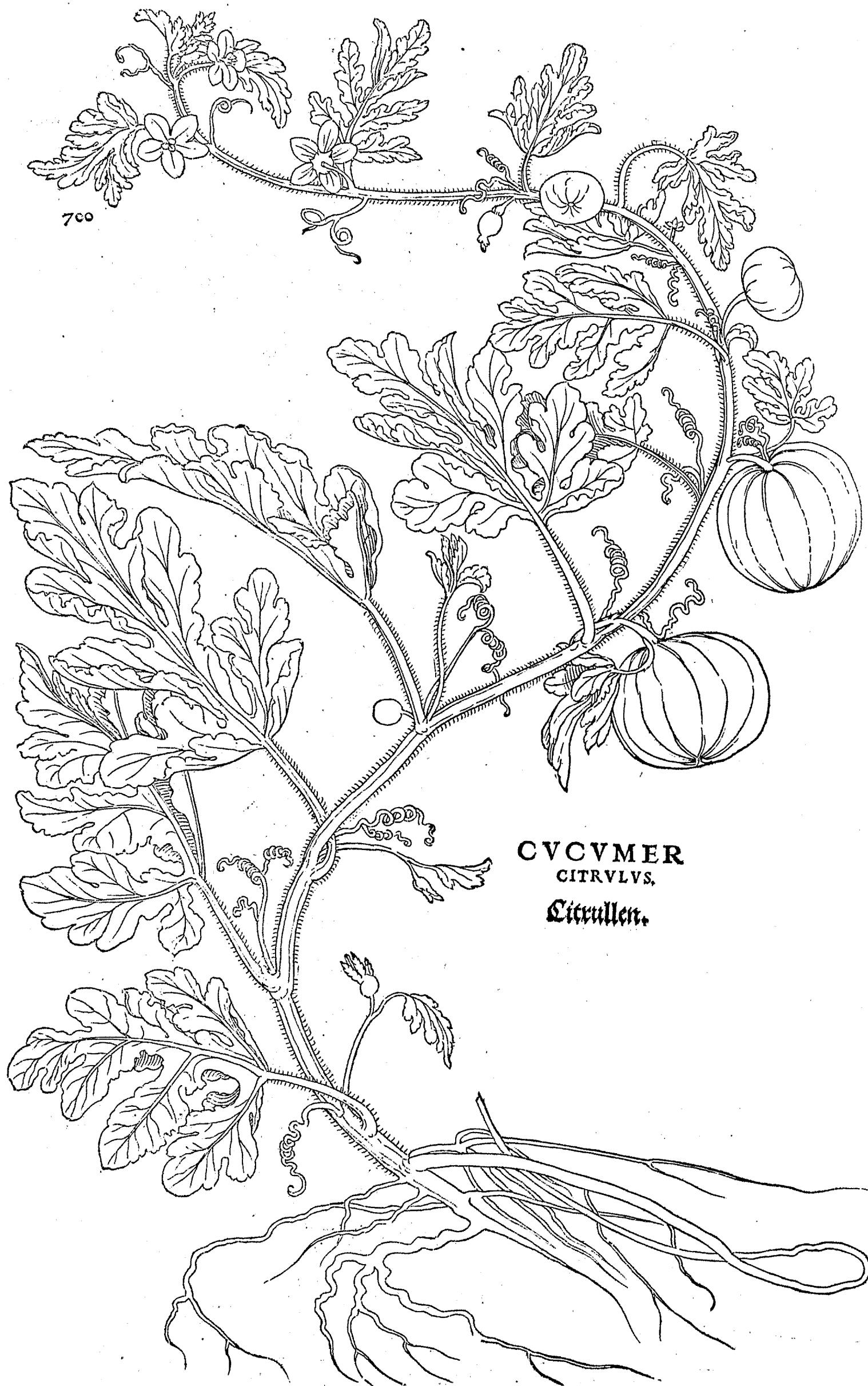

CUCUMIS TUR-
GICUS.
Türkisch Cucumer.

CUCUMER
MARITIMUS.

Mar Cucumer.

CUCUMER
CITRULLUS.
Citrullen.

701

PEPO
Pfeben.

nn. 3

C

NOMINA.

Cucumer unde
dictus.

Sicys.

Adagium.

Textrices ma-
gna ex parte
impudice.

IKYΣ, καὶ σίκυς ἡμορθ Græcis, Cucumis & Cucumer Latinis dicitur. Officinæ latinam appellationē retinuerunt. Aëtius Angurū etiam uocari tradit. Germani Cucumern uocant. Cucumer autem, ut Varroni placet, dicitur à curuore, quasi Curuimer. Sicyn uerò Græci ex aduerso, ὅτι τὸ σίκυ καὶ κύνυ, quod scilicet appetentiā concumbendi minimè stimulet, nominasse uidentur. Hinc celebratum Græcis prouerbiū est, ut ex Athenæo annotauit Hermolaus: Texens pallium mulier cucumerē deuoret, quod textrices magna ex parte, si Aristoteli credimus, impudicæ sint, & opportunæ Veneri. Vt ergo hīs impetus infrenet & elanguescat, adagiū edendos cucumeres textricibus consulebat.

GENERA.

Pepones.
Melo-pepones.Melones cur
dicti.

Cucumis.

Anguria.

Citreoli aut
Citruli.

Pepo.

Melon.

Cucumis.

Cucumerū genera sunt Pepones & Melo-pepones, in quos statim degenerant, figura tantum & quantitate inter se dissidentes. Siquidem qui magnitudine excedunt, aut in longitudinē procedunt, quales multis locis nascuntur, Pepones quondam uocati fuerunt. Sed qui formam & effigiē māli referunt, & humi rotundantur, Melo-pepones Græcis uocantur, facto ex Pepone & mālo nomine; neq; inter Pepones & Melo-pepones aliud quā quod sumitur ex figura quondam, ut diximus, discrimen fuit. Totum hoc genus Palladius Melones, quasi μέλωνες, id est, pomeos, à mālorum figura appellauit, quo nomine maior pars hodie medicorū simul cum officinis utitur. Sunt itaq; in uniuersum tria Cucumerū satiuorum genera. Primum genus absolute Cucumis, à nostræ ætatis herbarijs, cum adiectione Cucumis citrinus, hoc est, flauus, à colore quem habet cum maturuerit, appellatur. Aëtius, quod equidem sciam, primus Anguria uocari tradit, quæ ueteribus σίκυς, id est, Cucumeres nominantur. Horum sanè plura sunt genera, nos quatuor potiora cōmemorabimus, quorū etiā picturas exhibemus. Primi generis est uulgaris Cucumer, fructū obtinēs oblongū & maculosum, germanicè uocat gemeyn Cucumern. Sunt qui illum priuatim Anguriā appellant. Ad quod sanè nomen alludentes Germani nostri, alio nomine Gurchen nominant. Alterius generis Cucumer est peregrinus, quem uulgus Turcicū nuncupat, priori multò maior ac procerior folijs, floribus & fructu, qui ut in primo nō est maculosus, sed tamen oblongus etiā, Germani Türckisch Cucumern appellant. Fructus eius admodū flauus existit, hinc est quod multi eundē priuatim Citrulum & Citreolū, quasi citrinū, hoc est, flauū uocent. Huius semina alba & lata sunt. Tertiij generis Cucumer est qui marinus dicitur, Turcico, quod ad folia, flores & semina attinet, ferè similis, nisi quod in hoc omnia sint minora. Fructus uerò rotundus, ut pictura monstrat. Vulgus Zucco marinus uocat. Germani meer Cucumer. Officinis perinde atq; Turcicus ignotus. Quarti generis Cucumer est, quem officinæ hodie Citrulū uocant. Folia habet ferè Colocynthis, multifariā dissecta & incisa; fructū rotundū, herbacei coloris, & in eo semina lata, & colore spadicea, hoc est, in rufo atra. Nos officinas respicientes nominauimus hunc Cucumerē citrulū, germanicè Citrullen. Alterū genus Cucumeris est, qui nunc simpliciter Pepon, καὶ πεπωνίδαι, hoc est, maturescere dicit. Is enim mitis ac tener maturitate flaccescit, Germani Pfeben appellant. Tertiū genus Cucumeris hodie Melon ab omnibus uocatur, Germani Melon nominant. A priorē forma & suauitate differt; rotundior siquidē & māli cotonei quasi formā referēs, mitiorq; existit. Discrimen hoc sentientes posteriores Græci σίκυ simpliciter dixerunt, quem nos priuatim modo Cucumerē uocamus. Adiecta autem Peponis uoce, hunc quem nostra ætas priuatim Peponē nominat, σίκυ πεπωνία, id est, Cucumerē Peponē dixerunt, mitē scilicet & maturitate tenerū Cucumim innuentes. Sub quo eum etiam, quem à tereti ac rotunda māli effigie μέλωνες peculiariter dixerunt, complexi sunt.

FORMA.

Cucumis. Cucumis sarmentis uiticulisq; prælongis serpit, in ramosq; uitis modo se diffundit, ta-

A dit, tamen ob caulis infirmitatē humi spargitur, ni propius adsit cui caducus incum-
bat: folio anguloso, flore luteo, fructu cartilagineo, & interdum maculoso, coloris
tum herbacei, tū citrini, tum nigri. Pepo uite serpit praelonga, flagellis ultro citroq; pepo
reptantibus, uirgineis ferē frondibus, scabris, flore luteo, fructu cartilagineo, orbi-
culatim striato, prominulis puluinorū toris, strigilibus in uertice pomi & umbilico
coeuntibus, ibidemq; stellatim decussatis, cute aspera uelut lentiginibus occupata,
carne intus suauis, seminibus in utero liratim digestis.

LOCVS.

Pingui gaudet solo, locisq; apricis uberior prouenit Cucumis. Nascuntur & pe-
pones bene cultis locis, eoq; laetius si subinde rigentur. Amant tamen aprica loca, &
sole irradiata: ideoq; cum annus est pluuiosus & nubilus, non æquē ut in siccis an-
nis proueniunt. Libertate etiam gaudent, qua possint ultro uagari. Magna copia
Peponum & Melonum apud Norimbergam, celeberrimū Germaniæ nostræ op-
pidum, prouenit.

TEMPVS.

Æstatis fine, Iulio potissimū mense, maturescunt, Citius tamen Melones, quā
priuatim Cucumeres dicti.

TEMPERAMENTVM.

In Cucumeribus superat humida & frigida temperies, non tamen uehementer,
sed quasi in secundo censetur ordine. Attamen si quis aut semen aut radicem arefa-
ciat, haud etiam humidæ fuerit naturæ, sed iam desiccantis, idq; in primo quodam-
modo ordine, aut in secundo incipiente.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

B Satiuus Cucumis bonam facit aluum, stomachoq; accommodatus est. Refrigerat,
nec corruptionē sentit. Prodest uesicæ. Olfactu animo deficientes restituit. Semen
eius mediocriter urinā cit. Cum lacte aut passo uesicæ exulcerationibus subuenit.
Folia eius cum uino illita, morsus canum sanant, cum melle uerò epinyctidas. Pe-
ponis autem caro comesta urinam cit. Inflammationes oculorum illita sedat. Supe-
rior eius cortex contra adustionem infantium, quam siriasin uocant, syncipiti impo-
nitur. Fronti ut oculorū fluxiones auertat, imponitur. Mixtus farinæ, & cum semi-
ne in sole siccatus succus, smegma fit ad extergendā cutem, & nitorem in facie con-
ciliandum. Radix sicca, & cum hydromelite drachmæ pondere pota, uomitiones
mouet. Quod si quis modicē à coena uomere cupiat, gemini oboli satis erunt. Sanat
& ulcera in modum faui concreta, ceria uocant, cum melle illita.

EX GALENO.

Cucumis esculentus maturus quidē tenuioris essentiae est, qui uerò immaturus
est, crassioris. Sed & abstergerendi & incidendi facultate participant, quare & urinā
mouent, & corpus splendidum reddunt: at magis si quis semine arefacto contusoq;
atq; cribrato, uice pulueris absterforij utatur. In semine & radice maior abstergen-
di facultas, quā in fructus ipsius carne. Vniuersa Peponū natura frigidior cum
larga humiditate existit. Habent & quandā abstergerendi uim, ideoq; urinam cient,
& deorsum expeditius quā Cucurbita & Melo pepones rapiuntur. Quod por-
rò abstergant, discere licet sordidam cutem defricando. Quamobrē maculas etiam
solis calore factas, & lenticulas faciem occupantes, & in superficie albos extergere
possunt. Semen quod in eorum ueluti carne continetur, ad hoc efficacius, adeo ut
renibus etiam calculo infestatis sit accommodatum. Gignit in corpore uitiosum suc-
cum, potissimū quando non rectē concoquitur. Tum uerò morbum etiam qui cho-
lera dicitur, inducere consuevit. Etenim priusquam ad corruptionem peruenit, uo-
mitioni quoque idoneus est: largiusq; ingestus, nisi quis aliquid eorum quæ boni
sunt succi supermandet, omnino uomitum concitabit. Melopepones minus hu-
nn 4 mid

C midi quàm Pepones sunt, nec adeò prauī succi, segnius item prouocant urinam, tardiusq̃ deorsum descendunt. Ad uomitū excitandum non eandem uim Peponibus obtinent, sicut nec celeriter in uentriculo, quando illic prauus humor coaceruatur, aut alia corruptionis causa illum infestauerit, corrumpunt. Ventriculo haudquam ceu Pepones efficiunt. Cucumeres autem urinam mouendi facultatem, perinde atque Pepones habent, sed imbecilliorē: minus nanque substantia humidi, ideoq̃ nō facile, ut illi, in uentriculo corrumpuntur. Inuenias qui hos ceu alia multa, quæ bonæ hominum partī concoqui non possunt, conficiant, ob totius scilicet naturæ cum eis proprietatem.

EX PLINIO.

Pepones qui uocantur, refrigerant, maximè in cibo, & emolliunt aluum. Caro eorum epiphoris oculorum, aut doloribus imponitur. Radix sanat ulcera concretā in modum faui, quæ ceria uocant. Eadem contra uomitiones siccatur, in farina tusa datur, quatuor obolis in aqua mulla, ita ut qui biberit, quingentos postea passus ambulet. Hæc farina & in smegmata adijcitur. Cortex quoque uomitionē mouet, faciem purgat. Hoc & folia cuiuscunq̃ satiui illita. Eadem cū melle epinyctidas sanant; cum uino canis morsus. Cucumis odore defectum animi.

EX SYMEONE SETHI.

D Anguria, quæ Cucumeres dicuntur, secundum uerò cōmunem sermonem Tetrangura, ob frigidū & humidum temperamentū noxia sunt, & malī succi. Ex his autem parua magnis anteferre oportet. Hæc urinā ducunt, & si in aceto macerentur, in acutis præsertim febribus, mitiorē calorem reddunt. Crebrior uerò horum usus semen genitale minuit, in Veneremq̃ impetū aufert. Semen autem horū desiccātū, caliditatem quandā possidet, contrariamq̃ his actionē efficit, urinamq̃ magis prouocat. Pituitā glutinosam Tetrangura in uentriculo gignunt, quæ cruda per uenas diffunditur. Propterea qui his crebrius utuntur, illi propter humores temporis spatio in uenis, & alijs corporis cauitatibus coactos, longis corripiuntur febribus. Semen uerò horum urinā cit, sed minus quàm Peponū, quoniam celerius in uentriculo corrumpuntur. Meliora in his sunt quæ habent semen exiguū. Calidos autē & siccos stomachos iuuant, & si in ardente febre cum aceto porrigantur, ualde profunt. Propriū uerò horum est nauseas uentriculī calore excitatas, sedare. Horum autem interiora esse oportet; nam quæ foris sunt, malī succi existunt, & difficulter admodū concoquuntur, & ferè uenenata. Habent uerò & alias proprietates, ut animo deficientes propter excedentē calorem reficiant. Si autē pituitā in uentriculo nanciscant, nauseas faciunt, & colicos affectus, & hypochondriacas passiones.

DE SICY SYLVESTRI CAP. CCLXVII.

NOMINA.

Cucumis anguina-
nus.
Cucumer asini-
nus.

IKYZ ἀγγύριον, ἡ ἐλαττιον, sic autē propriè uocatur succus eius Græcis, Cucumis anguinus, syluestris & erraticus Latinis, officinis & barbaris Cucumer asininus, Germanis wild Cucumer/uel esels Cucumer appellatur.

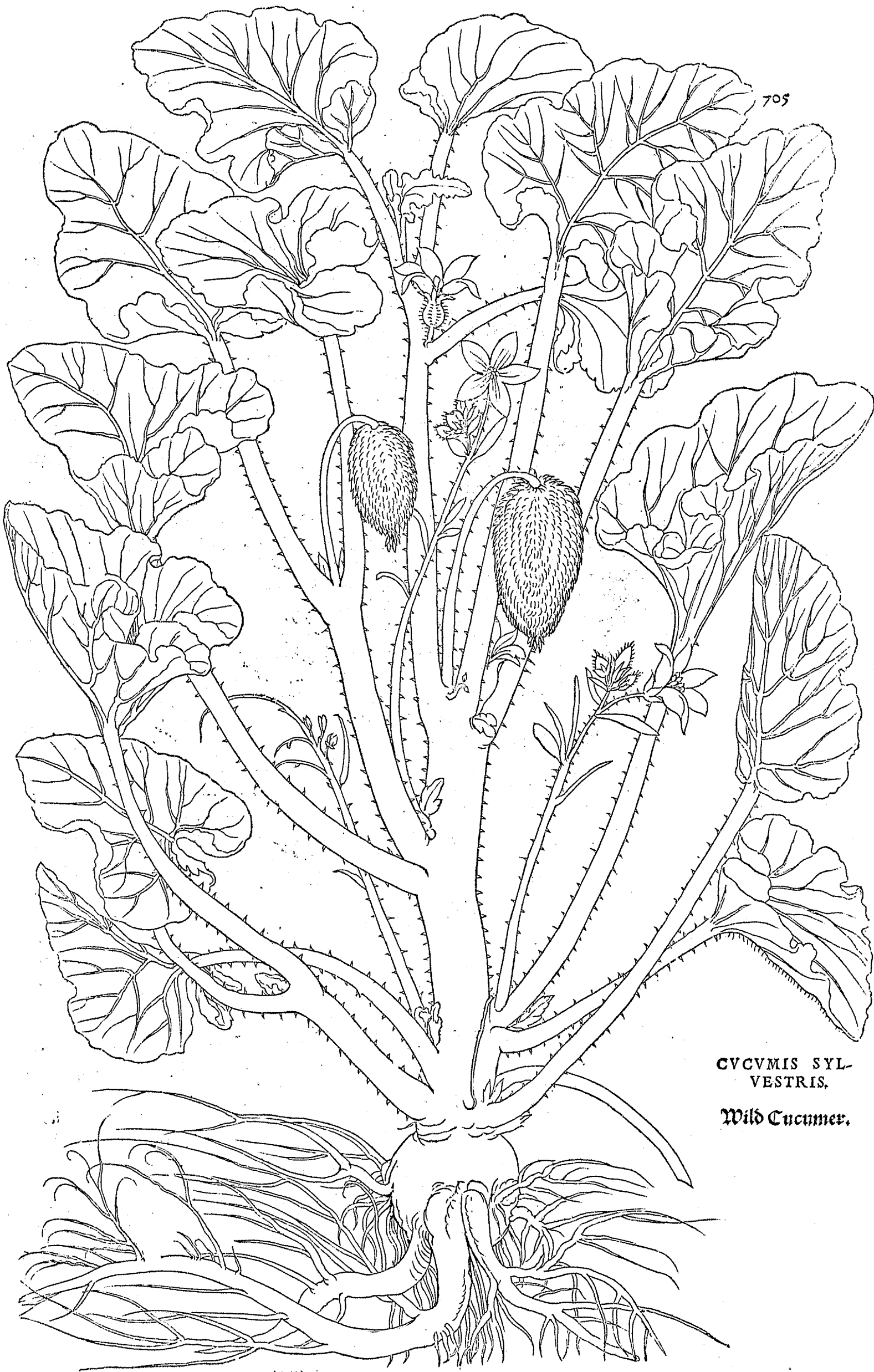
FORMA.

Solo fructu à satiui Cucumere distat, quem multo minorē habet, glandibusq̃ longiusculis similem. Folia & sarmenta satiui similia. Radicem albam & magnam. Totus frutex amarus.

LOCVS.

Ruderibus fabulosisq̃ locis prouenit. Nusquā tamen in Germania, quod sciam, nisi satus nascitur.

TEMPVS.

CUCUMIS SYL-
VESTRIS.

Wild Cucumber.

TEMPVS.

C

Augusto mense floret, atque subinde autumno fructum tempestiuū producit, qui seminibus ac succo plenus est, qui decerpto pediculo confestim exilire solet.

TEMPERAMENTVM.

Calidus & siccus est Cucumis syluestris, ut ex uiribus latius patebit.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Foliorū succus instillatus aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix omne uetus oedema discutit. Imposita cum resina terebinthina, tubercula rumpit. Decocta ex aceto & illita podagras discutit. Ischiadicis infunditur eius decoctum, eoq̃ in dolore dentes colluuntur. Arida trita, alphas, lepras & impetiginē abstergit. Cicatrices nigras, & in facie maculas expurgat. Radicis succus sesquiboli pondere, & item cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitamq̃ deſciunt, præsertim in hydro picis. Purgat uerò citra stomachi iniuriam. Radicis selibram accipere oportet, inq̃ duobus uini, præsertim Libyci, sextarijs conterere, ac dandū ex eo terni cyathi, donec tumor abundè subsederit. Quod uerò Elateriū uocatur, ex fructu huiusce Cucumeris paratur ad hunc modum. Eligito Cucumeres qui tacti saliendo succum ex se profundunt, ac nocte una repositos dimitte. Postridie cribrum rarius neque crebra foramina habens crateri superposito, supinoq̃ cultro sursum uersus aciem habente sigillatim Cucumeres utriusq̃ manibus prehensens diuidito, & per cribrum in subiectum craterem humorem exprimito, simulq̃ carnosum in eis quod iam cribro adhæret exprimito, ut & illud descendat. Quæ expressa sunt in paratā peluim cōſcito. Coaceruatis autem in cribro quæ antea dissecta fuerunt, ea dulci aqua perfundito, & cum expreſſeris abſcito. Humore in pelui agitatū, & linteo opertū, soli exponito, dumq̃ steterit totam supernatantē aquam, cum humore cōcreto, per colato. Facitoq̃ id sæpius donec supernatans aqua subsidat, quam cum diligenter excolaueris, coniectum in mortarium sedimentū terito, & in pastillos conformato.

Elaterij confectio. Elaterium uerò à bimatu ad decenniū purgationibus utile. Integra quantitas obolus est, minima semibolus, pueris chalci duo. Copiosius enim potum, periculū adfert. Pituitā & bilem per inferna pariter & superna trahit. Optima autem per ipsum difficulter spirantibus fit purgatio. Quod si itaque in animo est per aluum purgare, adiecto salis duplo, & stibij quod colorari sufficiat, ex aqua catapotia erui magnitudine dato. Postea cyathus unus aquæ tepidæ sorbeatur. Ad citandas uerò uomitiones aqua diluens Elaterium, subiectas linguæ partes penitissimè penna oblinito. Quod si quispiam difficiliter uomat, oleo aut unguento irino diluito. Somnum inhibeto. Porro ijs qui supra modum purgantur, uinum cum oleo mixtum continuo dare conuenit: etenim uomendo emendantur. Quod si uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quæ stomachum densare possunt offerenda sunt. Ciet Elateriū menses. Foetus enecat in pello subditum. Morbo regio medetur, cum lacte naribus infusum. Diuturnos capitis dolores finit. Efficaciter angina laborantibus inungitur, cum uetere oleo, melle, aut felle taurino.

EX GALENO.

Cucumeris syluestris, & fructus ipsius succus, quem Elaterium uocant, & non minimè radicis ac foliorū, ad medicationes perutilis est. Elateriū itaq̃ menses ciet, & foetum interimit appositum, ceu alia omnia amara & subtilium partiū, maximè si aliquam habeant caliditatē, ueluti Elaterium. Summè siquidem amarum est, leuiter calidum, ut ex secundo sit ordine calefacientiu. Porro tale protinus quoq̃ digerendi uim obtinet. Sic igitur eo angina laborantes inungunt quidam cum melle, aut oleo uetere. Bonū item est regio morbo affectis fusum cum lacte in nares. Hoc etiam usu dolores capitis sanat. Atq̃ Elateriū quidem eiusmodi est. At radicis succus, ut & foliorum, licet similem uim habeat, imbecilliorē tamen. Sed & ipsa radix adsimi-

Ad similem facultatem possidet, abstergit nanque, digerit atque emollit, Porro cortex eo potentius desiccat.

EX PLINIO.

Ex Cucumere sylvestri fit medicamentum quod uocatur Elaterium, succo expresso è fructu. Cuius causa nisi maturius incidatur, succus exilit, oculorum etiam periculo. Obscuritates & uitia oculorum sanat, genarumque ulcera. Tradunt hoc succo tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab auibus. Radix autem ex aceto cocta podagris illinitur, succoque dentium dolori medetur. Arida cum resina impetiginem & scabiem, quam psoam & lichenas uocant. Parotidas & panos sanat, & cicatricibus colorem reddit. Et foliorum succus auribus surdis cum aceto instillatur. Nullum ex medicamentis Elaterio longiore aëuo durat. Incipit à trimatu. Melius autem quo uetustius erit, quod iam ducentis annis seruatum esse autor est Theophrastus. Et usque ad quinquagesimum lucernarum lumina extinguit. Hoc enim ueri experimentum est, si ad motum prius quam extinguat, scintillare sursum ac deorsum cogat. Efficax est contra scorpionum ictus Elaterium, & ad purgandum uterum, aluumque. Modus portione uirium à dimidio obolo ad solidum. Copiosius necat. Sic & contra phthiria sin bibitur & hydropises. Illitum, anginas & arterias cum melle, & oleo uetere sanat.

DE SMILACE HORTENSI

CAP. CCLXVIII

NOMINA.

MIAXE *μυρία* græcè, Smilax hortensis latine, officinis inusitata: recentiores Græci acherbarij, & qui Arabum, præsertim Serapionis & Aui-cennæ, sectantur placita, Phaseolos uel Faseolos. Galenus & alij ueteres Græci Dolichos appellant. Germani *Saselen* / *welsch oder wild* *Dolich* *Botten* uocant.

FORMA.

Folia Hederae similia habet, molliora tamen: caules tenuēs, & capreolos uicinis fruticibus se implicantēs, in tantum incrementos, ut tabernacula effingere possint. Fructum Foenograceo similem profert, longiorem tamen maioremque, in quo semina renibus similia, non unius coloris, sed ex parte subrufa continentur. Ex qua certe deliniatione sole clarius fit Smilacem hortensem Dioscoridis non esse nisi phaseolos uulgo uocatos, cum sint folijs Hederae, mollioribus atque uenosis, cauliculis tenuibus, clauiculis propinquis fruticibus se implicantibus, ramis incremento suo tentoria & hortorum cameras fornicisue facientibus, siliquis Foenograceo haud dissimilibus, longioribus autem & maioribus, seminibus intus uersicoloribus, & renibus in uniuersum similibus. Quæ certe unica nota ad docendum Smilacem hortensem esse Phaseolos sufficere posset. Accedit quod Phaseolorum apud Serapionem descriptio non sit alia quam apud Dioscoridē Smilacis hortensis, id quod manifestè patebit utraque conferenti. Cæterum etsi duo Phaseolorum uideantur esse genera: sunt enim aliqui candidi, nonnulli uerò rubentes, tamen quia in folijs nulla est prorsus diuersitas, & Dioscorides quoque innuat semina hæc non esse unius coloris, sed ut Serapion interpretatur, quædam ad candorem, quædam uerò ad ruborem accedant, ideo sub unica pictura utriusque coloris Phaseolos exhibemus: neque enim distant alia ratione, quam quod albi producant flores candidos, rubentes uerò purpurascens. Licet non ad candidos & rubentes tantum hæc Dioscoridis uerba, *ἐκ ἰσχυρῶν*, referenda esse existimem, sed ad alios etiam: sunt enim nonnulli fusci, alij uerò gilui, cocculei & cæsi, alij maculis & orbibus atris uariecati, nisi quis omnes iam dictos colores sub candido & rubro, ex quibus ij cōmixti esse uidentur, complexi uelit.

SMILAX HOR-
TENSIS.

Welsh Boner.

LOCVS.

^A Smilax de qua hic agimus, ut ex nomine satis constat, in hortis fata prouenit, & cum longis serpat flagellis, propè poni ridicè palìue debent, quas capreolis suis, ubi increuerit, complectatur.

TEMPVS.

Æstate florent, ac subinde siliquas & in ijs semen producant.

TEMPERAMENTVM.

Symeon Sethi & Mauritani in primo ordine calidos & humidos esse Phaseolos statuunt. Galenus etiam in libro primo de alimentorū facultatib, humidiores natura esse asserit.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Olerū modo esui apta est siliqua cum semine Asparagi modo elixa. Vrinam pel-
lit, insomniaq; grauia & tumultuosa facit.

EX GALENO.

Dolichi non minus quàm Pisa nutriunt, similiter etiam flatu carent; sed quod ad suauitatē attinet & deiectionē, peiores sunt. Alibiles itaq; sunt, nisi quando integri & etiam nū uirides unā cum suis siliquis ex oleo & garo ab hominibus ingeruntur. Aliqui uinum etiam adijciūt. Sed horum in repositionē, ut Pisorū, nullus est usus: quippe quum natura sint humidiores, citò corrumpi cōsueuerunt. Attamen si quis hos tutò reponere cupiat, siccare prius diligenter & exactè oportebit. Siquidem eo modo & à putrefactione, & à corruptione tota hyeme uindicantur, eundem quem nobis Pisa usum exhibentes.

EX AETIO.

^B Siliquæ seu Lobi qui nunc passim uocant, apud omnes antiquos Dolichi & Phasioli appellati, de genere Pisorum sunt, similes illis quantū ad minimam flatu gene-
rationem; quantum uerò ad iucunditatē cibi & egestionem, peiores. Peculiariter autem Lobi dicuntur, quoniam ferè isti tantum eorum omnium quæ siliqua uestiuntur, cum siliquis suis comeduntur.

EX SYMEONE SETHI.

Qui ex ijs magis rubri sunt, calidiores. Manifesta quoque in ijs humiditas, quod citò putrescant. Humorē generant crassum & pituitosum. Medium locum habent, ut ait Galenus, inter ea quæ facili & difficulter cōcoquuntur, celeriter & tardè transeunt, inflant & non inflant, parum & multum nutriunt. Ante alios cibos cum sapa sumpti, uentrem proritant. Cum sinapi oblati, plurimum noxæ deponūt. Albi igitur Phasioli crassiores, & difficilioris coctionis, ac humidiores sunt quàm rubri. Proprietate autem quadam turbulenta somnia facit, sed ad bonam habitudinē corporis conferunt, & urinas mouent. Et horum decoctum menses mouet.

DE SATYRIO TRIFOLIO CAP. CCLXIX.

NOMINA.

ATYPION *τρίφυλλον* Græcis, Satyrium trifolium Latinis, officinis nostris incognitum aut inusitatū: uulgo Testiculus uulpis aut sacerdotis, *Testiculi uulpis.*
Germanis Stendelwurz nominatur. Satyrio autem nomen fecerunt *Satyrium unde dictum.*
Satyri, qui primi syluestres dñ colludentes nymphis per syluas & antra,
ad firmiorem Venerem herbam hanc inuenerunt. Trifolium uerò, quoniam tria *trifolium.*
fert folia ad terram uersa.

FORMA.

Folia tria fert Rumici aut Lilio similia, minora tamen & rubentia. Caulem nudum, longum, cubitalem, Florem Lilio similem, album, Radicem bulbo similem,
o o mālī

710

SATYRION
TRIFOLIUM.

Stendelwurz.

À mālī modo extuberantē, foris rūfam, intus ouī modo albam, gustu dulcē & ori grā-
tam. Quod uerò hic dicimus Lilio similem, non sic intelligendū uenit quasi quan-
titate & tota figura Lilio similis flos sit, quando euidentissimū sit Liliū quantita-
te sua Satyrīj florem multis modis superare. Deniq; nec figura etiam per omnia re-
spondet: quare hæc similitudo ad colorem & floris essentiam referri potius debet,
quæ planē eadem est cum Lilij colore & essentia, id quod conferenti hos duos flo-
res manifestum fiet.

LOCVS.

In montosis & apricis nascitur.

TEMPVS.

In Iunio mense potissimum compāret.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & humidum est, quamobrem gustu dulce apparet.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Radix in uino austero, nigro, ad opisthotonū bibitur, Ferunt etiam hanc impē-
tum ad Venerem excitare.

EX GALENO.

Satyrion excrementitiā & flatuosam humiditatē possidet, quocirca ad Venerē
incitat. Hæc uerò & herbe ipsius radix præstare potest. Porro ut nonnulli scribunt,
cum uino nigro austero potum opisthotonum sanat.

EX PLINIO.

Radix cum Satyrīo gemina sit, eius inferior pars & maior mares gignit, superior
ac minor fœminas.

DE SATYRIO BASILICO

CAP. CCLXX.

NOMINA.

SATYRION βασιλικόν posterioribus Græcis, Satyrīū regium Latinis, of-
ficinis Palma Christi, Arabibus Bucheiden, Auicennæ Digiti citrini, *Palma Christi.*
Germanis Kreugblumen uocantur. Palmā Christi propter similitu- *Digiti citrini.*
dinem quam eius radix cum humana habet manu, dixerunt.

GENERA.

Duo eius sunt genera, quorum alterum mas folia non maculosa, floresq; purpu- *Mas.*
reos habet. Alterum fœmina maculosis est & paulò latioribus folijs, floribus in pur- *Fœmina.*
pureo albescentibus. Radicum etiam in colore est differentia, quod maris quidem
radix flauescat citra albedinem, fœminæ autem cum albedine. Quam sanè differen-
tiam Auicenna etiam expressisse uidetur, dum unam ex flauo & albo cōmistam es-
se colore, alteram uerò ex flauo sine albedine inquit.

FORMA.

Folia cum reliqua superficie Cynosorcho similia sunt. Radix tamen ei subest lu-
tea aut flauescens, instar manus ramosa: modo enim quatuor, modo quinque, mo-
do sex aut plures radices prodeunt, quæ ferè humanos digitos imitari uidentur.

LOCVS.

Prouenit in montibus, & locis soli expositis.

TEMPVS.

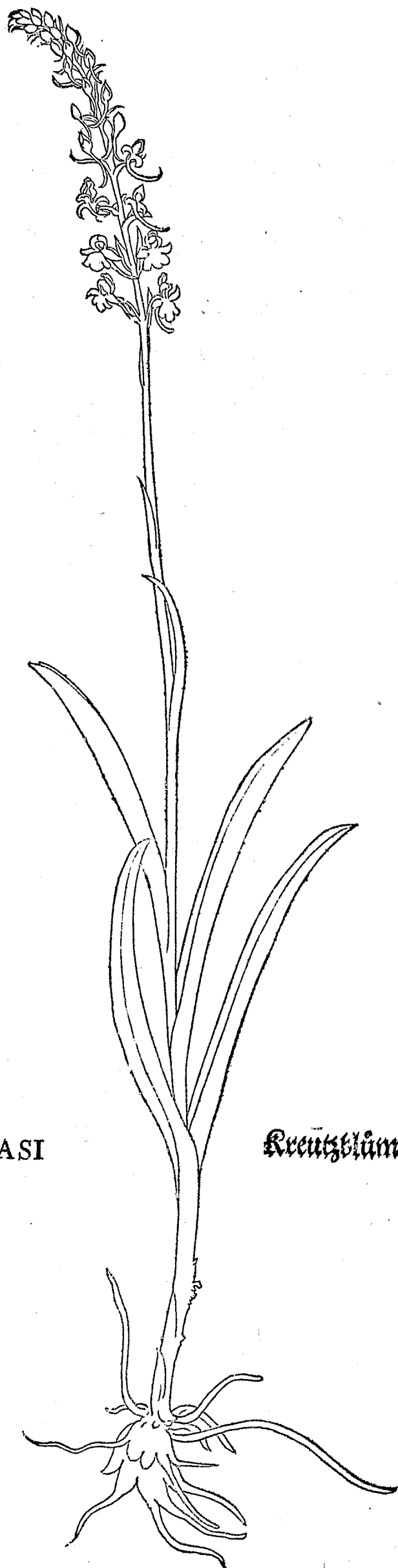
In Maio & Iunio mensibus inuenitur, Mas quidem Iunio, fœminā uerò Maio.

TEMPERAMENTVM.

Utruncq; amarū est, magis tamen amarum quod maculosis constat folijs, Ideoq;

SATYRIUM BASI
LICVM MAS.

Kreuzblümlein.

SATYRIUM BASILI
CVM FOEMINA.

Kreuzblum weible.

C non perperam censent Auicenna & alij quidam ex recentioribus medicis, qui calidum esse & siccum in secundo ordine tradunt.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vsus eius ad erugandā cutem, ad neruorū dolores, & contra noxia medicamenta. Fertur & amuletum esse radix gestata. Semen ex uino sumptum nouem diebus, comitiales sanat. In eundem effectum uinum diluitur herbe decocto. Scobs radice propinatur in uino ad arcendam quartanā, quam & uomitione curat paulò ante accessionem pota. Plura in præsentiā rescire de huius facultatibus non licuit.

DE SVCCISA CAP. CCLXXI.

NOMINA.

Succisa.

Morsus diaboli.

VO nomine ueteres aut posteriores Græci appellauerint hanc herbam, cognitamq; illam habuerint nec ne, nobis nondum constat. Nonnulli Geum esse arbitrant. Nos Succisam nominare uoluimus, partim quod id nominis latinum esset, & pulchrè huic herbæ quadraret, cuius radices circumrosæ sunt, partim quod antiquus manuscriptus herbarius sic uocaret. Vulgus superstitione quadam motum credit cacodæmonia, tantæ efficacæ radicem inuidere hominibus, atque hac ratione ubi succreuerit statim eam undiquaq; circumrodere. Hinc est quod Diaboli morsum appellitent. Quam etiam superstitionem plusquam muliebrem secuti Germani, Tenffels abbißz/hoc est, præmorsam à diabolo, nominant.

FORMA.

D Binum cubitorum fastigiatur altitudine, folijs Plantaginis minoris, aut Cirsij leuioribus, solidioribusq; leniter laciniatis, Floribus purpureis, Radicib, subnigris, succisis & circumrosis.

LOCVS.

Nascitur locis incultis & montanis, saltibus, ac interdū etiam pratis & dumetis.

TEMPVS.

In Augusto eius magna est passim in locis iam dictis copia.

TEMPERAMENTVM.

Supra modum amara est, unde calidam & siccam esse satis constare cuius potest.

VIRES.

Præsenteo remedio ad maturandos, atque adeo sanandos carbunculos adhibetur, si herba uiridis trita imponatur, aut uinum in quo decocta fuerit bibatur. Radix per se estur, aut uinum eius decocti in uulug doloribus bibitur. Hæc manuscriptus herbarius. Hodie, cum habeat facultatem discutiendi & incidendi, utuntur ea ad dissoluendos sanguinis grumos.

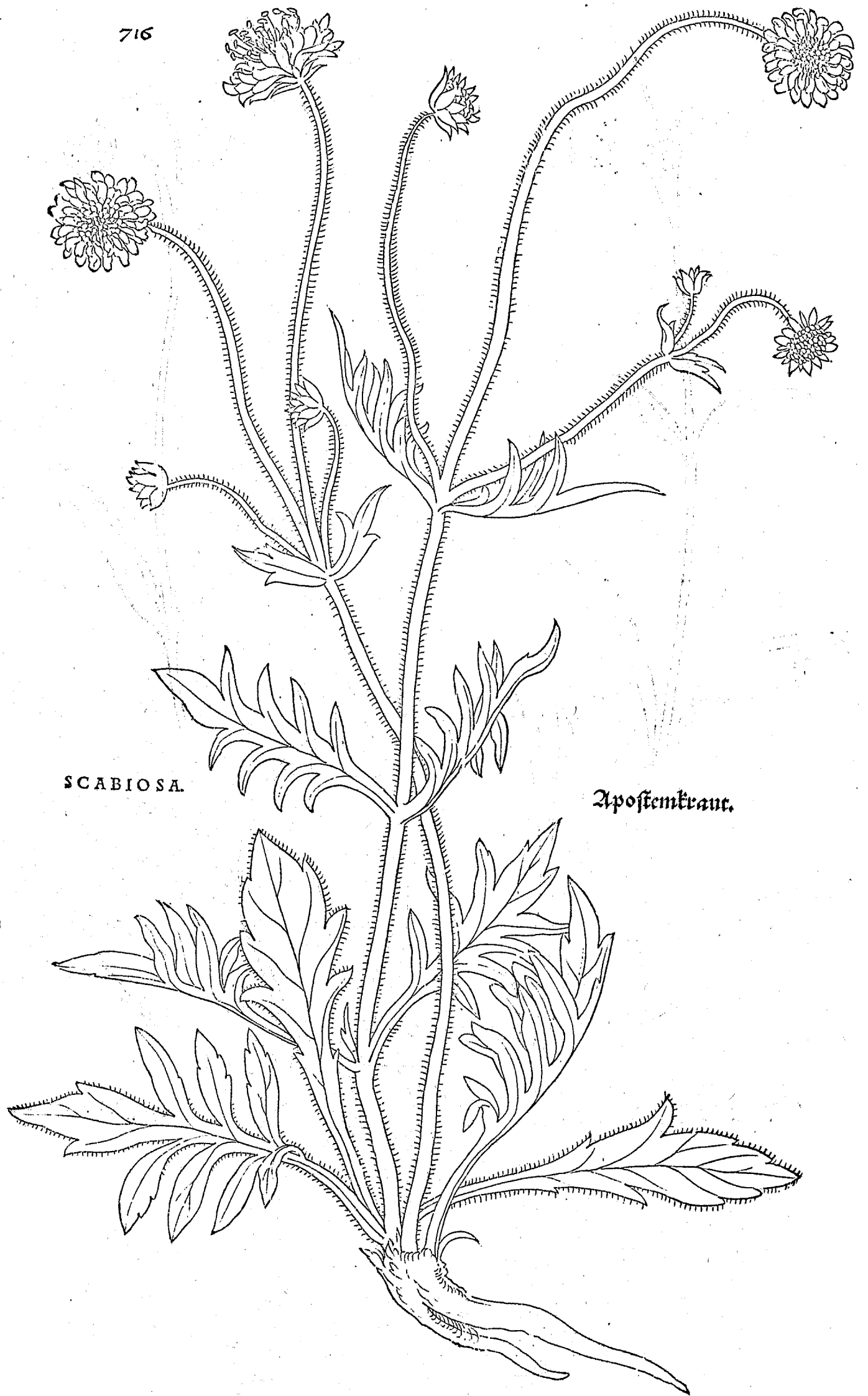
SVCCISA

Tetterwurtz.

715

00 4

716

SCABIOSA.

Apostemkrant.

DE SCABIOSA CAP CCLXXII

717

NOMINA.

Hæc herba quo nomine Græcis uocetur, fatemur nos ignorare. Sunt qui Aëtio *Ψάρον* dictam uelint: uerum cum nomine tenus eam tantum prosequatur non adiecta descriptione, nihil certi constitui potest. Vulgus Scabiosam uocat, quo nomine nobis utendum erit donec legitimū compertū fuerit. Germani Scabiosen/oder Apoffemtraut nominant. Scabiosam uero aut à scabro herbæ habitu, aut quod scabiei medeatur appellatam esse euidentissimum est: id quod etiam Pfora uox prætere uidetur. Stoeben Dioscoridis non esse multis argumentis constat, quæ prætereo.

Scabiosa:

Scabiosa uero dicta.

Scabiosanense Stoebe.

FORMA.

Folia carnosa, Erucae modo laciniata & multifida habet, subhirsuta, non tamen aculeis horrentia. Flores speciosos, diuturnos, coloris ex caesio aut purpureo albicantis. Radicem crassam.

LOCVS.

Pasim in omnibus, potissimū autem humidis pratis prouenit.

TEMPVS.

In Iunio, antequā gramine denudentur prata, pasim floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum sit uehementer amara, calidā & siccam esse nemo nescit, idemq; cum Succisa temperamentum habet.

VIREs.

Easde quas Succisa facultates obtinet. Potissimū autem scabiem & tussim sanat.

DE SMILACE ASPERA CAP CCLXXIII

NOMINA.

SMILAX *ἡ ἀσπερά* Dioscoridi, *μίλαξ* Galeno, Smilax aspera Latinis dicitur, officinis nostris incognita, germanicè *groß stechend* oder *scharpff Windt*/ab aculeis quos habet, nominari aptè potest.

Smilax et Milax

FORMA.

Folia habet Peryclimeno similia, uel, ut Theophrastus ait, hederacea: ramulos multos, tenues, Paliuri aut Rubi modo aculeatos. Circūuoluitur arboribus sursum deorsum se circūagens. Florem candidū, fructum racemosum fert, cum maturerit rubentem, gustu leuiter mordentē. Radicem crassam & duram.

LOCVS.

In palustribus & asperis nascitur, Plinio autem teste in conuallibus opacis.

TEMPVS.

Smilacē quidem asperam nascentem, non uidi: sicca enim aliunde ad me transmissa est, ita ut certò indicare quo tempore floreat aut fructum producat, haud possem. Id quod ideo referre uolui, ne nos calumniandi ansam habeat os peruersus, si non ex omni parte picturam nativæ ipsius herbæ formæ respondere uiderit. Cogitet enim non uiridem, sed siccam nos pingendam tantum dedisse. Theophrastus tamen libro iij, cap, ult, de histor. plant. hanc uerno tempore florere scribit.

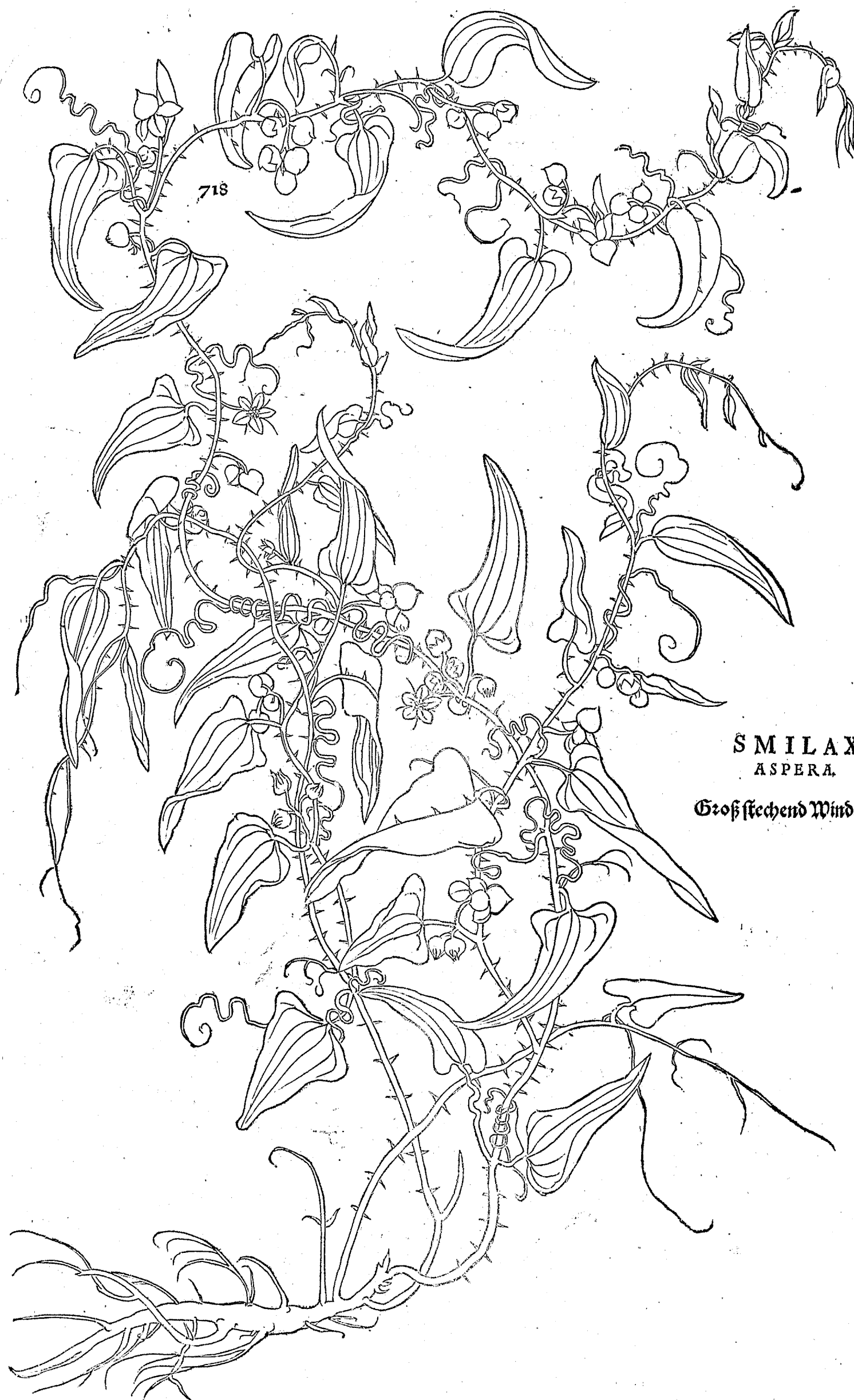
TEMPERAMENTVM.

Quale sit eius temperamentū, uires satis declarant, & folia ipsa atq; fructus, quæ singula in gustu lenem quandam mordicationē præ se ferunt, ut calidam esse & siccam haud dubium sit.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Huius folia & fructus si antè & post bibantur cōtra letalia uenena efficacia sunt.

Traditum

718

SMILAX
ASPERA.
Großstehend Windt.

A Traditum est, quod si quis tritum eorum aliquid nuper genito infanti bibendū dederit, nullum illi postea uenenum nociturū. Conciditur etiam in alexipharmaca.

EX GALENO.

Milax aspera clauiculis plena est, ut arboribus sursum deorsum diuersimodè circumuoluatur. Folia gustata acrimoniā aliquam habent, & alioqui si illis utaris calesciunt.

EX PLINIO.

Coronam ex ea factam impari foliorū numero, aiunt capitis doloribus mederi. Contra uenenata efficacissimi acinorū corymbi, in tantum ut acinorū succo infanti bus saepe instillato, nulla postea uenena nocitura sint.

DE SMILACE LEVI CAP. CCLXXIII

NOMINA.

MIAXE λεῖα Dioscoridi, *μίλαξ* Galeno & Paulo dicitur, Latinis Smilax leuis. Officinis & herbarijs Volubilis maior, à nonnullis Campanella, & *volubilis maior*. Funis arborum, Germanis Windentraut / glatte Winden / oder weiß *Funis arborum*. Glocken uocatur, Læuis autem non alia ratione, nisi quod aculeis careat, dicta est. *Smilax Læuis cui nominata.*

FORMA.

B Hederae similia folia habet, molliora tamen, læuiora & tenuiora. Ramulos supra dictae similes, aculeis carentes. Conuoluitur & hæc arboribus, ut prior. Fructū fert Lupino similem, nigrum, paruum, super quem semper flores albi, copiosi, & orbiculati per totam Smilacē exeunt. Æstate tabernacula per ipsam fiunt, autumno autem folia cadūt. Ex qua descriptione planum fit omnibus, herbam hanc quam uulgus herbariorū Volubilem maiorem uocat, esse Smilacem læuē, quod illi scilicet singulæ notæ à nobis commemoratę conueniant. Id quod etiā pictura Smilacis asperæ, si cum hac cōferas, satis demonstrat, quam uno hoc nomine dedimus, ut ex eiusdem collatione manifestius leuis ipsa agnosceretur. His accedit antiqui & manuscripti herbarij testimoniū, qui Smilacem leuē, Volubilem maiorem interpretatur. Eius etiam pictura, Volubilem quam maiorem appellamus, penitus exprimit.

LOCVS.

Nascitur passim per fruteta, & sepibus sese inuoluit, Amat culta, & in ijs etiā potissimum gignitur.

TEMPVS.

Æstate floret, autumno semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Modicam amaritudinem in gustu præ se fert.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius semen cum Dorycnio, & utrunq; trium obolorū pondere potum, somnia multa & turbulenta facere fertur.

EX GALENO.

Milax læuis facultate quodammodo prædictae similis est.

EX PLINIO.

Nullus est effectus.

APPENDIX.

Empirici hodie succo Volubilis maioris ad calidas utuntur passiones, capitis potissimum & oculorum.

NOMINA.

SISYMBRION Græcis, Sisymbriū Latinis appellatur. Sisymbriū dici putat Varro à Sisymbrio, quæ fuit ueteribus comœdijs meretricula. Coronam etiam Veneris nonnulli dixerunt, uel quod ob odoris suauitatē quam præ se fert, eo iuuentus quæ amoribus gaudet coronata, in comestationibus suis blando odoris oblectamento suas illecebras cōmendaret. Vel potius, quod Sisymbrii caulis articulatim per internodia uerticillato florum ambitu concinnè coronetur.

GENERA.

Sisymbrii duo sunt genera. Vnum quod simpliciter Sisymbriū dicitur: hoc seplarij Balsamitā, ut manuscriptus etiam testatur herbarius, uulgius autem Menthā aquaticam, Germani *Sischmünz/Wassermünz/oder Bachmünz* uocant. Alterum cum adiectione Sisymbriū cardamine nominatur. Officinis Nasturtiū aquaticum, Germanis *Brunnentress*. Sic uerò dictum, quod sapore Cardamum, hoc est Nasturtium, imitetur.

FORMA.

Sisymbriū hortensi Menthe simile, quadrato caule, quadantenus purpurascente, folijs Menthæ, ferratis, latoribus & odoratoribus: floribus internodia geniculatim coronantibus, uerticillato semper ambitu. Sisymbriū cognomento cardamine folia inter initia orbiculata habet, cum autē creuerint ut Eruce folium laciniatim fiunt. Caule prosilit cauo, sesquipedali, ima sui parte pluribus radicularum fibris subinde capillato, e cuius alarū cauis cirri frequentes sinuatim erumpunt. Flore candido, Semine Eruce instar in siliquis acris & exiguo.

LOCVS.

Vtrunq; riguos tractus amat. Primum autem potissimū circa stagna & piscinas nascitur. Alterum nusquam non in aquatilibus.

TEMPVS.

Æstate, potissimū uerò Augusto mense, cum Mentha florent.

TEMPERAMENTVM.

Sisymbriū primū excalfacit atq; resiccat in tertio ordine. Alterū autē quum siccū est, itidem tertij est ordinis excalfacientij & exiccantiū: quum humidū & uiride, secundū.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Sisymbrium primum uim calfaciendi obtinet. Semen eius ad strangurias & calculos cum uino potum prodest. Tormina & singultus sedat. Folia temporibus & fronti illinuntur contra capitis dolorem. Aduersus etiam apum & uesparum ictus ualent. Vomitiones potum sistit. Alterum cardamine cognominatū calefacit, urinam ciet. Comeditur quoq; crudum. Lentigines & cutis à sole nigriciem & asperitatem exterit tota nocte illitum, mane autem ablutum.

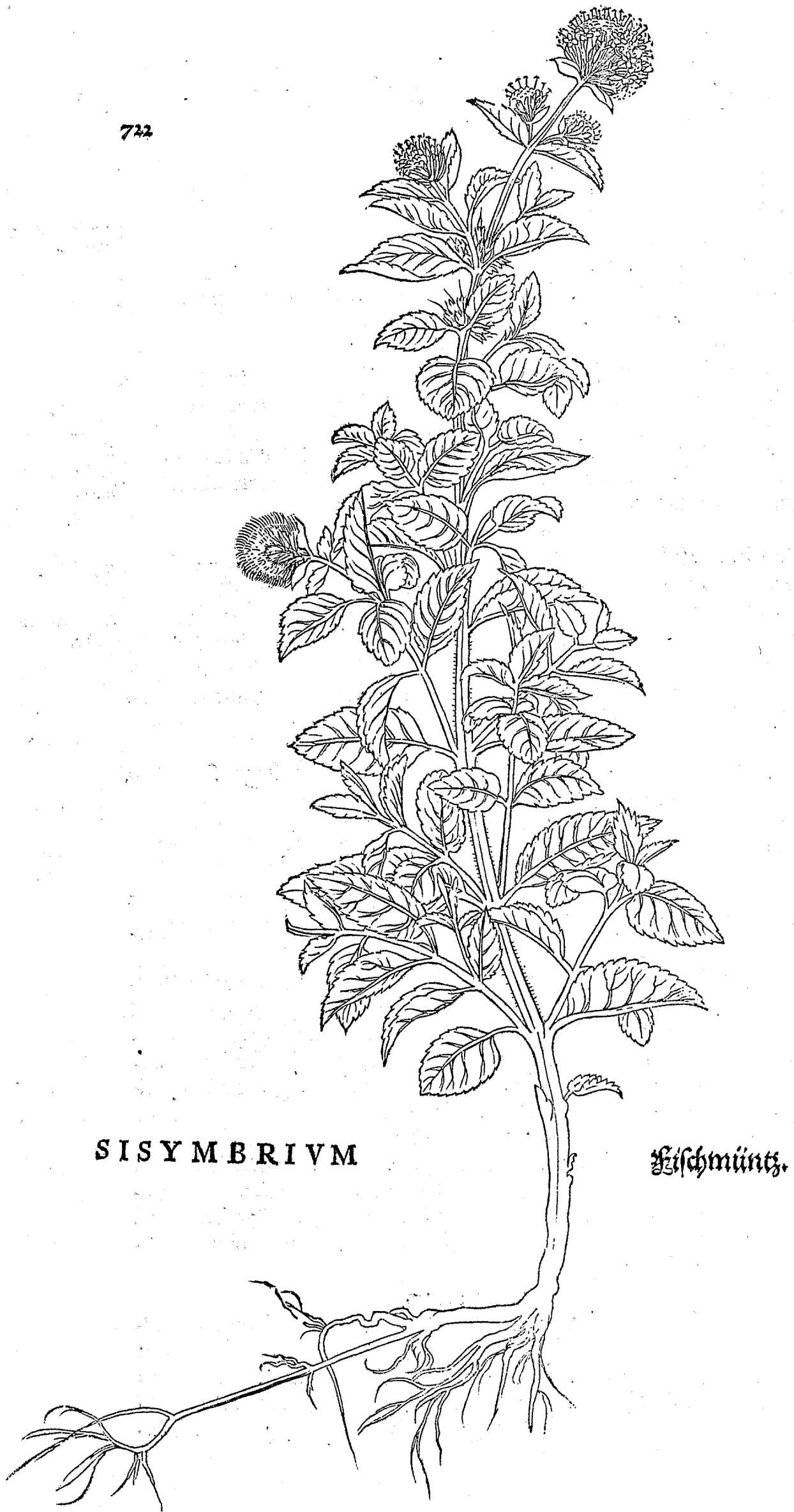
EX GALENO.

Sisymbriū primum tenuiū partium est, digerentis, calefacientis & exiccantis facultatis. Semen quoque eius tenuium partium est & calidum. Quocirca ipsum quidam cum uino exhibent singultientibus, & tormina patientibus. Sisymbriū quod quidā Cardamini uocant, quandoquidē Cardamo, id est, Nasturtio simile quidam gustu præfert, eadem ferè potest.

EX PLINIO.

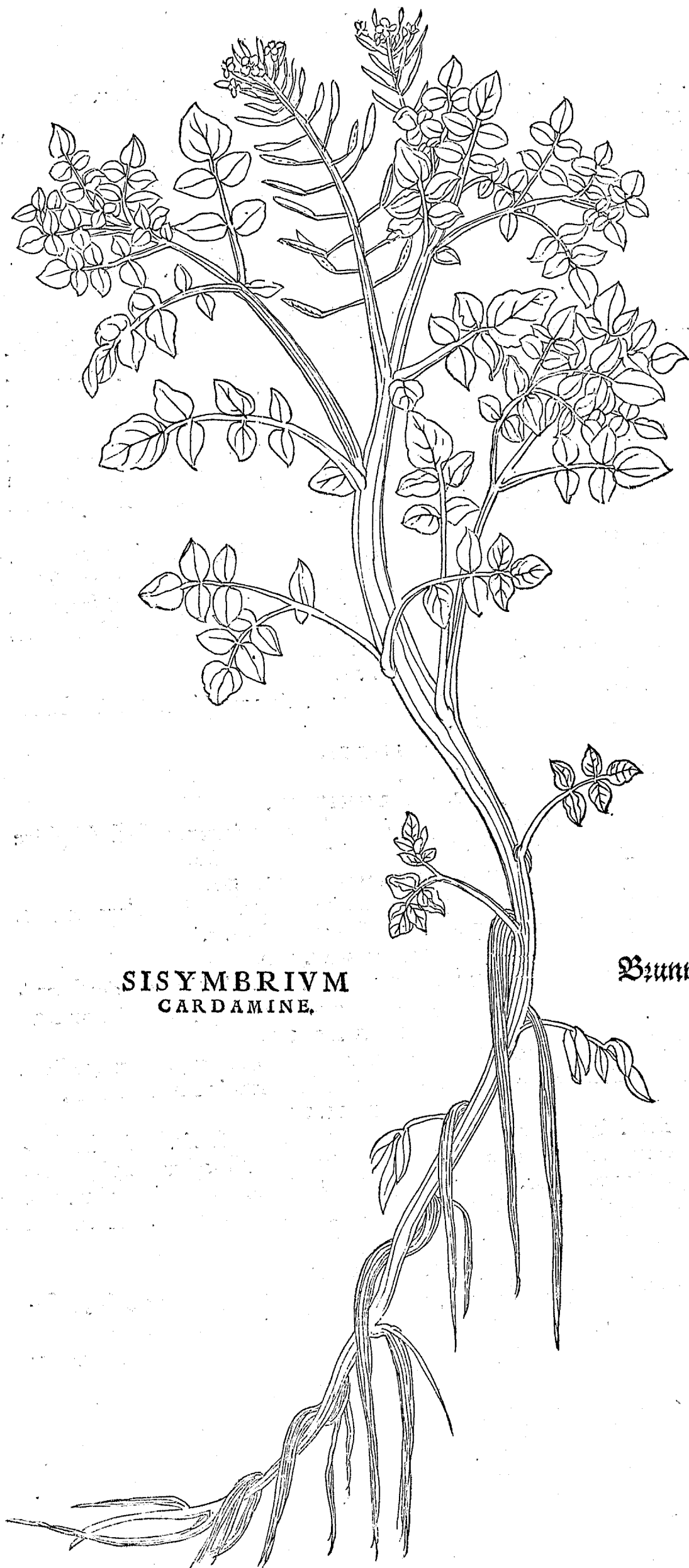
Vtrunq; Sisymbriū efficax aduersus aculeata animalia, ut sunt crabrones & similia. Sedant capitis dolorē, item epiphoras. Alij panē addunt. Alij per se decoquunt in uino. Sanat & epinyctidas, cutisq; uitia in facie mulierum intra quartum diem noctibus impositū, diebusq; detractū. Vomitiones, singultus, tormina, stomachi

pp dissolu-

SISYMBRIVM

Fischmüntz.

SISYMBRIVM
CARDAMINE.

Brunnenkreuz.

C dissolutiones cohibet siue in cibo sumptum, siue in succo potum. Non edendū grauidis nisi mortuo conceptu. Quippe etiam impositum ejicit. Mouet urinam cum uino potum. Syluestre & calculos. Quos uigilare opus sit excitat infusum capiti cum aceto.

DE SIO CAP. CCLXXVI

NOMINA.

Sion unde dictū.

Anagallis aquatica.

Lauer.

SION, *ἡ ἀναγallis ἐν ὕδατι* Græcis: Sion, Lauer & Anagallis aquatica Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis *Wasserpungen* / *Bachpungen* / oder *Pungen* appellatur. Sion autē nomen sibi adscriuit à concussu, quod Græci *οἰσέειν* dicunt; nam excutiendū uim nactum est, ut pote quod à renibus calculos pellat, urinā & menses ducat. Anagallis aquatica, quod flores eius Anagallidis fœminæ floribus per omnia respondeant. Lauer nomen haud dubiè à lauando cōtraxit, quod sonantibus aquis enatū semper elui gaudeat.

FORMA.

Puillus est frutex, rectus, pinguis, folijs latis, Olusatro similibus, minora tamen, & odorata. Quæ deliniatio prorsus astipulatur huic herbæ quam Germani *Wasserpungen* nominant. Hæc enim riuulis gaudet, frutex puillus pinguisq; est, latis folijs, Hippofelino similibus, & digitis leniter friata iucundū expirantibus odorē, Floribus cœruleis, Anagallida fœminam referentibus.

LOCVS.

Inuenitur in aquis citato lapsu repentibus, aut etiam refedibus. Sæpe uerò intumescantibus demersum uidetur.

D

TEMPVS.

Iunio mense floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Quum amara admodū sit hæc herba, ut calefaciat & exiccet necesse est. Atq; hinc iterum colligere licebit, ut patebit ex uerbis Aëtij, eam esse Sium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Sij folia cocta crudaq; comesta calculos cōminuunt & excernūt. Vrinās mouent. Fœtus & menses educunt. Dysentericis utiliter comeduntur.

EX GALENO.

Sium quantum gustu odoratū est, tantum etiam calefacientis facultatis est participes. Digerit autem & urinā mouet, & calculos renum frangit, & menses euocat.

EX AETIO.

Sium quatenus gustu odoratū est, eatenus calefacit, & exiccat. Discutiendi etiā uires habet, urinā mouendi, calculos in renibus dissoluendi, ac menses ciendi.

EX PLINIO.

Prodest urinis, renibus, lienibus, mulierumq; mensibus, siue ipsum in cibo sumptum, siue ius decocti, siue semē è uino drachmis duabus. Calculos rumpit, aquisq; quæ gignunt eos, resistit. Dysentericis prodest infusum. Item lentigini illitum, & mulierum uitij in facie, noctu illitū momento cutem emendat, & ramices lenit, & scabiem equorum.

APPENDIX.

Veterinarij in hodiernū usq; diem hæc herba in tumoribus discutiendis, & scabiæ equorum sananda utuntur, ut hinc manifestū fiat illam esse Sium.

DE STRATIO

S I V M

Wasserpungen.

DE STRATIOTE MILLEFOLIA

CAP. CCLXXVII

NOMINA.

Millefolium.

Stratiotes unde
dicta.

ΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ὁ χιλιόφυλλον Græcis, Stratiotes millefolia Latinis, officinis & herbarijs Millefolium, Germanis Garben/ Schafgarben/ Schafripp/ Tausendtblatt / & Gervel nominatur. Stratiotes uero Græcis, id est, militaris dicta est, quod uulnera ferro facta sanat, atque adeo in militia & castris multus eius usus sit.

FORMA.

Frutex est exiguus, dodrantalis & maior. Folia habet pulli auium pennis similia. Suntque foliorum exortus admodum breues, incisuris diuisi. Breuitate uero & asperitate Cumino syluestri maximè assimilantur, & etiamnum breuiora. Huius denique umbella densior & plenior: furculos enim in cacumine paruos habet, in quibus Anethi modo umbellæ sunt. Flores illi candidi & exigui sunt.

LOCVS.

Nascitur in agris asperis, & præcipuè circa uias ac semitas.

TEMPVS.

Per integram floret æstatem.

TEMPERAMENTVM.

Nonnihil adstrictionis habet, atque adeo exiccat.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Eximiè utilis est herba ipsa ad sanguinis eruptionem, & ad ulcera tætera ac recentia: item ad fistulas.

EX GALENO.

D Vulnera glutinare potest, & ulceribus utilis est. Sunt qui ea ad sanguinis eruptiones utantur, & ad fistulas.

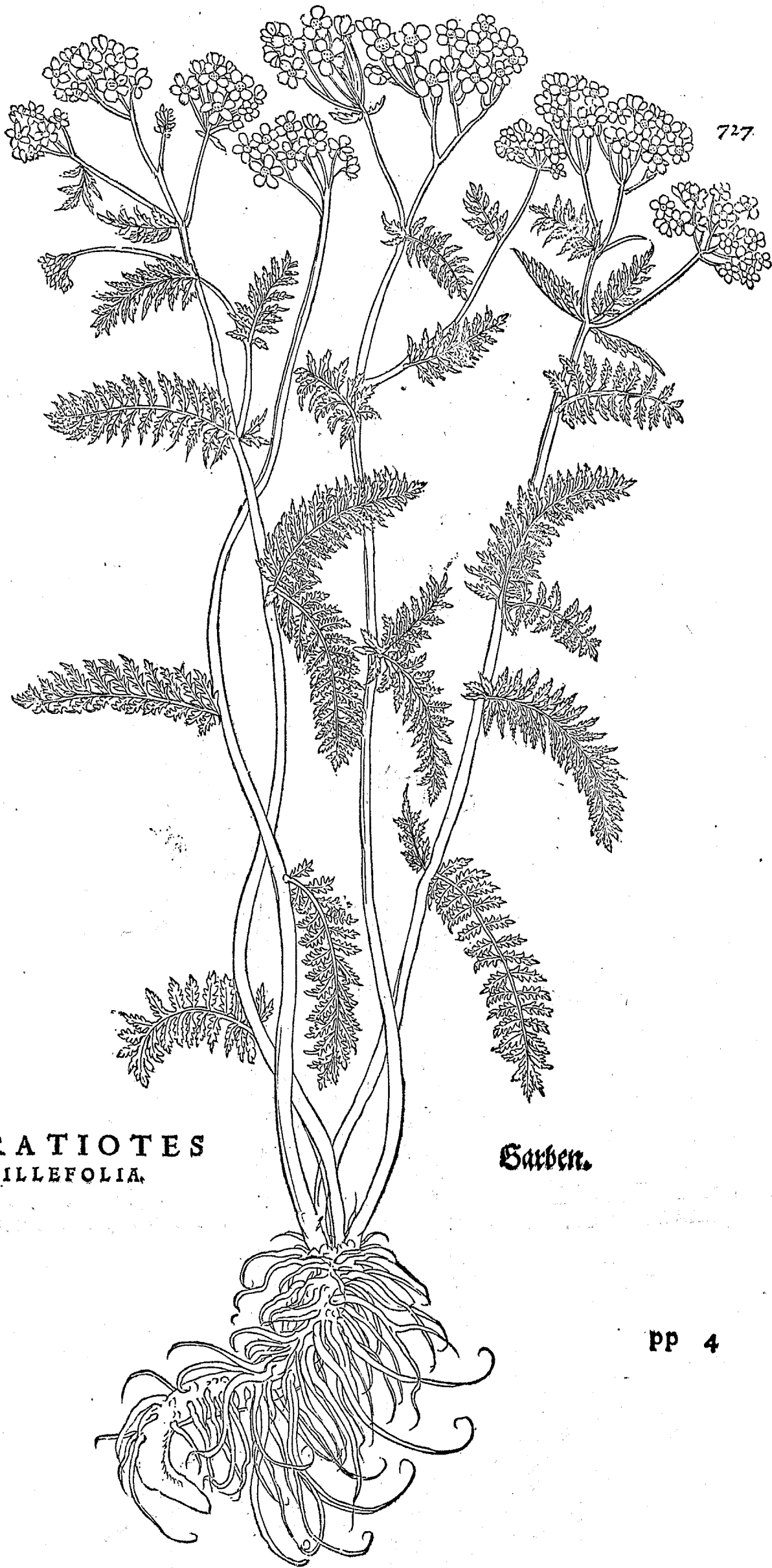
EX PLINIO.

Hetruria Millefolium appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo foliosam, eximij usus ad uulnera. Boum neruos abscissos uomere, solidari ea, rursusque iungi addita axungia affirmant.

APPENDIX.

Recentiores ad eisdem usus Millefolium suum adhibent, ad sananda nimirum omnis generis uulnera, dissoluendum sanguinem concretum, & ad constringendos menses. Vnde à Stratiote millefolia non esse diuersum omnibus perspicuum sit.

DE SARRA

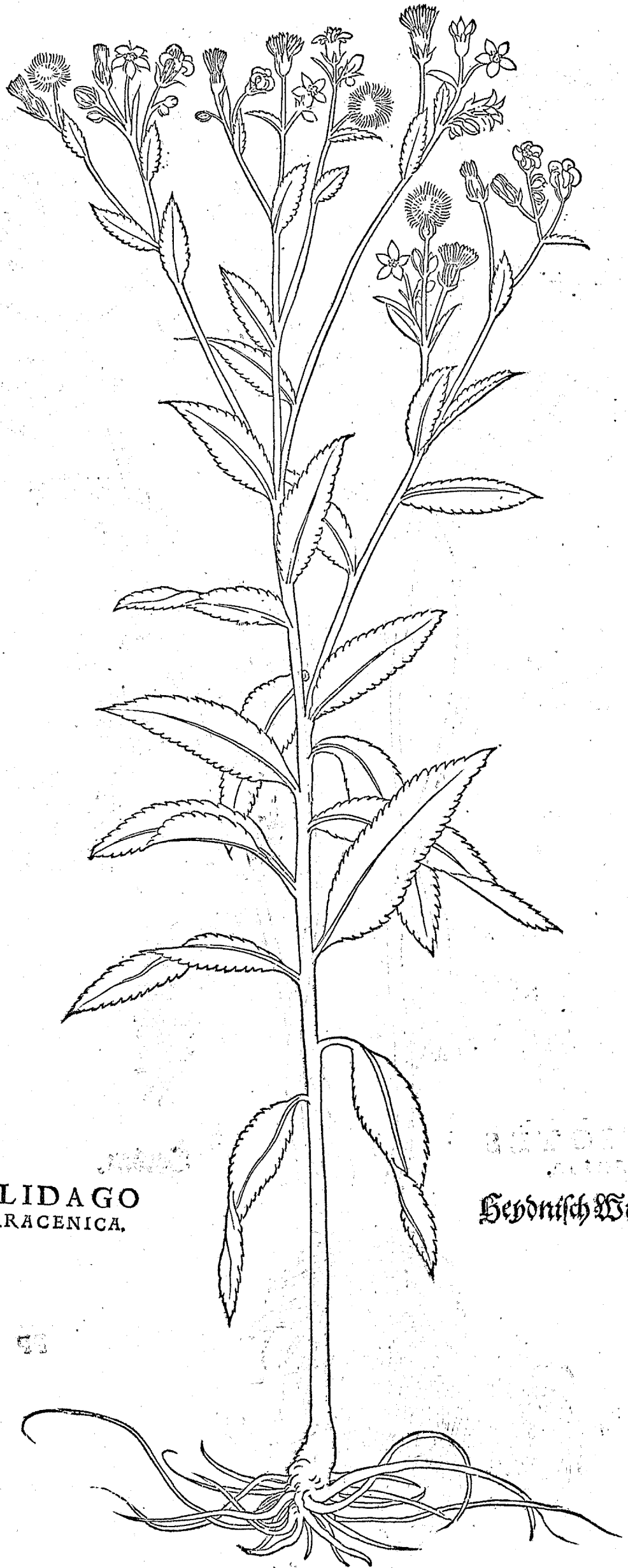

STRATIOTES
MILLEFOLIA.

Garben.

SOLIDAGO
SARRACENICA.

Heidnisch Wundkraut.

DE SARRACENICA SOLIDAGINE

729

CAP. CCLXXVIII.

NOMINA.

VVM nobis non constet quo nomine ueteribus nominata sit herba hæc, placuit usitatã ac tritam nostri temporis herbarijs appellationẽ usurpare, donec ueriores comperire contingat. Non tamen latet à nonnullis corrupta uoce Cartafilaginẽ, uel magis deprauata Filaginem nominari, cum dicendum esset Ceratophylacẽ, quia nimirum partem oculorũ ceratoida, hoc est, corneam, defendat, salutiq; percussam ac læsam restituat. Cur uerò hoc nomine non appellandã censeam, facit in primis quod descriptio Ceratophylacis illi non conueniat. Dein quod pictura eiusdẽ in manuscripto herbario illi herbẽ quam Fortem uocant, prorsus non respondeat. Herbam itaq; Fortem, uel ut alij habent Sortis, nominamus eam quæ Germanis heydnisch Wundkraut uocat, quod forte à Sarracenis reperta putetur. Hinc, ni fallor, à quibusdã Consolida Sarracena dicitur, Fortis uerò à uehementi odore.

Herba Fortis nõ
est Cartafilago,
seu ut rectius di-
cam, Ceratophy-
lax.

FORMA.

Caulem rubescentẽ, duũm triũmue cubitorum ac cauum habet, è quo prodeunt folia oblonga, in extremitatibus serræ modo incisa, Salicq; similia. Flores luteos in pappos euanescentes. Radicẽ multifidam, forisq; rubentem.

LOCVS.

Nascitur in syluis & in montibus altis. Copiose autem in monte post arcem Turingensem, quem germanico nomine die öden burg uocant, prouenit.

TEMPVS.

Augusto mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit, modiceq; amara est, atque adeo siccare euidentissimũ est.

VIRESEX RECENTIORIBVS.

Vulneraria herba est, id quod germanica appellatio abundẽ satis monstrat. Imposita itaq; uulneribus carnem primum generat, dein statim glutinat. Sicca in puluerem trita recentia uulnera, si inspergatur, celeriter sanat. Fistulis etiam medetur, malignaq; ulcera mundificat, ac confestim sanat.

DE SAXIFRAGA CAP. CCLXXIX

NOMINA.

ΑΡΕΙΟΡΑΤΟΝ, ἢ σαξίφραγον, ἢ ἐμπετρον Græcis, Saxifragon & Saxifraga Latinis. Officinis quibusdam perperam Capillus Veneris dicitur, ut in Adianto docuimus. Rectius muraria ruta uocaretur. Sunt qui Saluiã uitam hodie nomen. Germanis Maurtauten & Steintauten appellant. Saxifragon, quod calculos è corpore pellat frangatq;. Empetron uerò, quoniam in saxis proueniat. Officinẽ hodie alias præter hanc latinorũ Saxifragas ostendunt, de quibus suo dicemus loco.

officinari error

Saxifragon em
dictum.
Empetron.

FORMA.

Surculosus frutex saxis hærens, iuncis tenuibus, Epithymi non dissimilibus, nigris, breuibus, folijs Trichomanis, maioribus, interius leuibus, auersa uerò parte annexa puncta habentibus, sine flore, sine semine, radice nigra, superuacua.

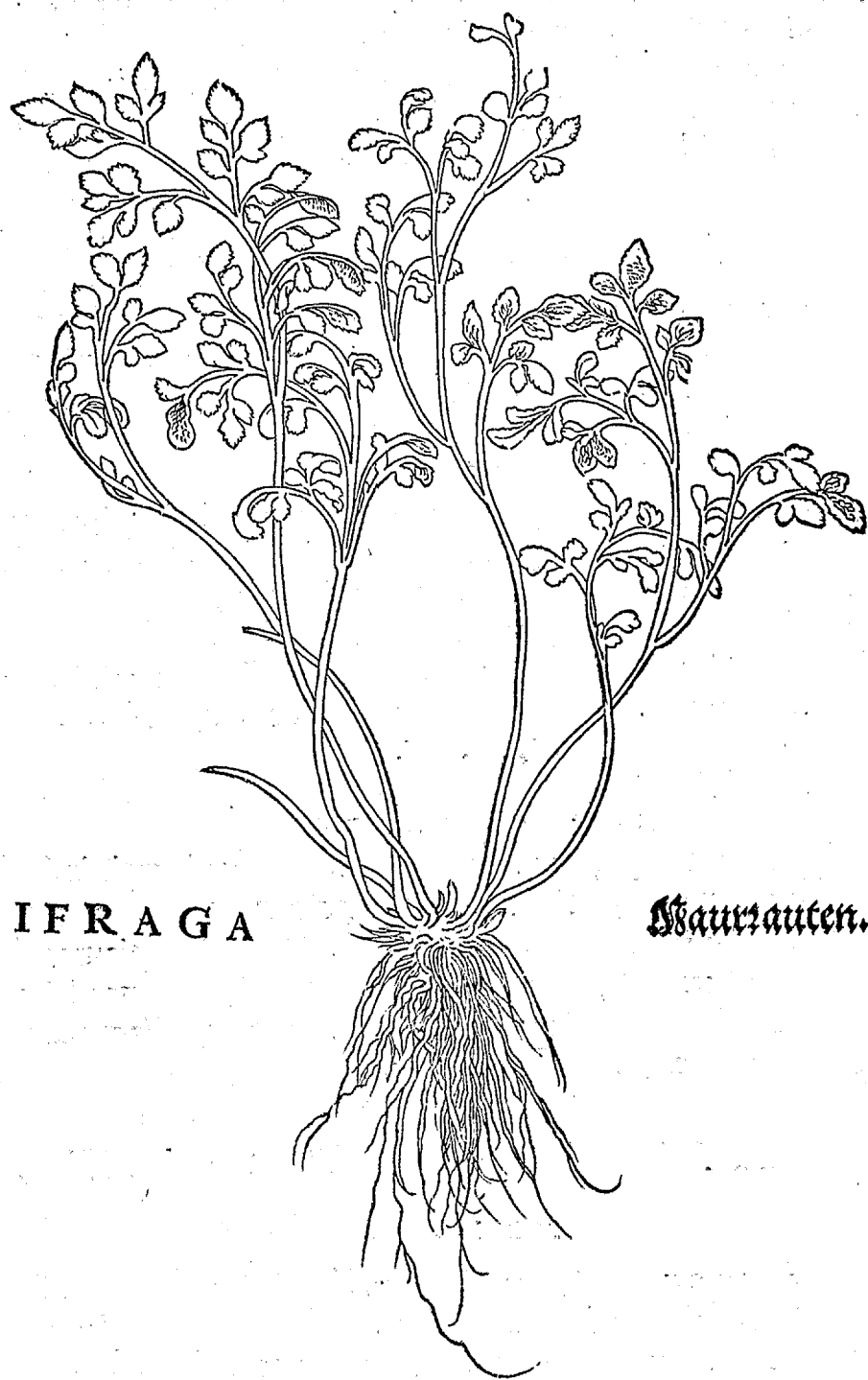
LOCVS.

In saxis & asperis locis prouenit. Ideo eius magna copia inuenitur apud uetusta ædificia, in lapidum cõmissuris.

TEMPVS.

SAXIFRAGA

Steinrauten.

TEMPVS.

A Vere & æstate inuenitur, potissimum autem Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Satis ex facultatibus eius gustuq, in quo manifesta quædam adstrictio apparet, colligitur hanc herbam calidam & siccam esse.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

In uino cocta & pota, febricitantibus opitulatur, stranguriæ & singultui medetur. Lapides uesicæ frangit, & urinam mouet.

EX PAVLO.

Saxifraga urinam ciet, & calculos conterit.

DE SILIQVASTRO CAP. CCLXXX

NOMINA.

SILIQVASTRVM conuenientissimo nomine à Plinio lib. xx. cap. xvij. dicta est herba hæc, à siliquis nimirum magnis & oblongis quas producit. Eadem etiam ab eodem Piperitis, quod semen eius gustatum piperis saporem & acrimoniã præ se ferat, nominatur. Alia tamen est ab ea quam uulgo Piperitim appellant, ut supra etiam monuimus. Sunt qui piper Hispanum, alij piper Indianum, nonnulli etiam piper ex Chalechut uocant. Auicenna uidetur appellare Zinziber caninum, Germanicè dici potest Chalechutischer oder Indianischer Pfeffer.

siliquastrum.

Piperitis.

Piper Indianum.

Zingiber caninum.

GENERA.

B Maius & minus est Siliquastrum. Maius siliquas producit maiores, & colore subnigras, aut fuscas. Minus contra minores profert, & colore puniceas. Nos tamen utrunq, genus una pictura complexi sumus, utq, hiantes duæ pingerentur siliquæ curauimus, non sanè quod sponte sua sic rumpantur, sed ut quale intus esset semen cerneretur. Præter hæc, genera alia sunt bina, quorum unum longissimas & colore puniceas, alterum uerò latiores multoq, breuiiores producit siliquas. Damus itaq, quatuor Siliquastrum distincta genera, ut ex pictura manifestissimè deprehendit. Horum primum discriminis gratia maius, alterum minus, tertium longum, quartum latum appellauimus Siliquastrum.

FORMA.

Herba est caule rubro & longo, crebris geniculis, folijs Lauri, floribus candidis, semine in siliquis oblongis & magnis albo, uel potius flauescente, tenui, gustu Piperis acerrimo. Radice unica, subalba, capillamentis fibrata. Ex qua nimirum delineatione satis constat herbam cuius picturam damus esse Plinij Siliquastrum seu Piperitim. Caule siquidem, ut ex Castore collegit Plinius, rubro & longo, densis etiam geniculis, unde folia Lauri folijs similia erumpunt, semine albo, tenui admodum, gustu piperis. Quibus omnibus etiã Siliquastrum & Piperitidis nomenclaturæ, quæ huic optimè quadrant, accedunt.

LOCVS.

In Germania iam in fictilibus ac testaceis solum passim ferè prouenit. Per paucis antè annis Germanis incognitum fuit.

TEMPVS.

Æstate quidem floret, atque mox decidente flore siliquæ primum herbaceæ, dein puniceæ aut fusci coloris subnascuntur, plenæ semine.

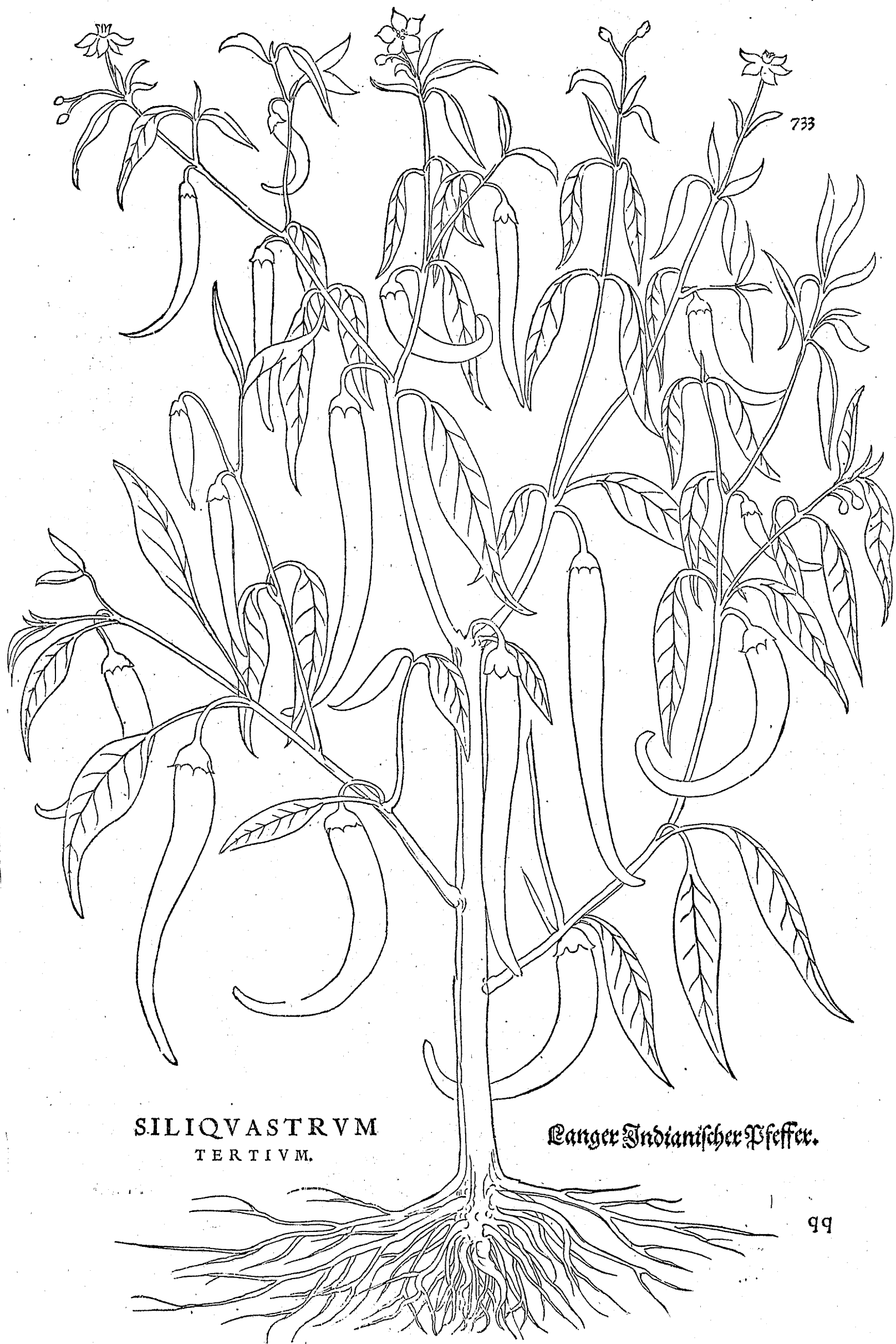
TEMPERAMENTVM.

Valenter excalfacit atque desiccit, id quod seminis immensa acrimonia, & foliorum amaritudo euidentissimè monstrat: ut certè non temerè pleriq, hoc semine loco ueri

SILIQVASTRUM
MAIVS ET MINVS.

Calechutischer Pfeffer.

SILIQVASTRUM
TERTIVM.

Langer Indianischer Pfeffer.

734

SILIQVASTRUM
QVARTVM.

Breyter Indianischer
Pfeffer.

A co ueri Piperis utantur: easdem enim facultates haud dubie habet, quas etiam ex Dio scoride sumptas subiiciemus.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Piper communiter calefaciendi facultatem habet, urinam mouendi, concoquendi, extra hendi, discutiendi, & quae pupillas oculorum obtenebrant exterendi. Prodest rigoribus circuitu certo inuadentibus potum & inunctum. Venenatorum moribus succurrit. Fetus ex utero ducit. Tussi & omnibus thoracis affectibus, in eclegmate & potu sumptum auxiliatur. Cum melle inunctum angina correptos iuuat. Tormina cum teneris Lauri folijs potum soluit. Pituita ex capite purgat cum Staphysagria comanducatum. Dolores leuat, taletudinemque tuetur. Appetentiam mouet. Concoctionem adiuuat ad intinctus additum. Strumas cum pice exceptum discutit. Cum nitro alphas abstergit.

EX PLINIO.

Siliquastrum utile gingiuis, dentibus, oris suauitati, & ructibus.

APPENDIX.

Auicenna Zinziber caninum abstergere cutis & faciei maculas, lentesque tradit. Item strumas aliosque tumores, eius semen digerere scribit, ut hinc etiam easdem cum uero Pipere habere facultates colligere liceat.

DE SCORODO CAP. CCLXXXI

NOMINA.

 SΚΟΡΟΔΟΝ graece, Allium latine appellatur. Officinae latinum nomen retinuerunt. Germanice Knobloch/oder Knoblauch. Scorodon autem *Scorodon unde dictum.* dicitur, ut nonnullis placet, quasi *σκαρόν ῥόδον*, id est, rudis Rosa, quod asperum *Allium.* re supra modum redoleat, & olfacientium nares offendat. Latini Allium a Graeco fortassis uerbo *ἀλλεῖν*, id est, exilire, uocant, quod nimirum exiliendo crescat.

GENERA.

Tria in uniuersum Allij sunt genera. Vnum hortenfe & satiuum domesticumue, *Allium hortenfe.* quod Germani garten oder heymisch Knoblauch uocant. Alterum syluestre, quod Graeci *ὀλισσιν ῥόδον*, id est, anguinum Allium nominant, in aruis ac campestribus spon *Anguinum Allium* te nascens. Cuius nos duo genera damus, quorum primum Germanis wilder Knoblauch dicitur, alterum uero *Seld Knoblauch*. Tertium itidem syluestre, ursinum co *Ursinum.* gnominant, in syluis proueniens, Germanis *Wald Knoblauch* appellatur.

FORMA.

Allium hortenfe fronde uiret cepitum, caule tereti & inani. In cacumine flores in *Hortenfe.* globum circumaguntur, in quo semine emicat. Radicis bulbus tenuis, uelatur membranis, mox pluribus coagmentatur nucleis, & ijs separatim uestitis, in cuius uertice complures fibrae cirrorum exemplo crispantur, tedioso habitu, & aspero sapore. Syluestre folijs constat praelongis, teretibus, intus concavis, iunceae speciem repraesentantibus, caule procero, leni, purpureos flores ostentante, cacumine tum colore tum forma conspicuo, radice bulbosa & capitata, nucleis spicatum compactilibus intumescens, summo uertice capillamentis fibrato. Ursinum odore molli, folijs grandibus, & Ephemeris non letalis folijs similibus, floribus in summo candidis, capite pratenui.

LOCVS.

Hortenfe passim in hortis satum & plantatum prouenit. Syluestre sponte in aruis, ut diximus, & campestribus nascitur. Ursinum autem in nemoribus.

TEMPVS.

Hortenfe & syluestre aestate florent. Ursinum autem uere, Aprilis & Maio mensibus.

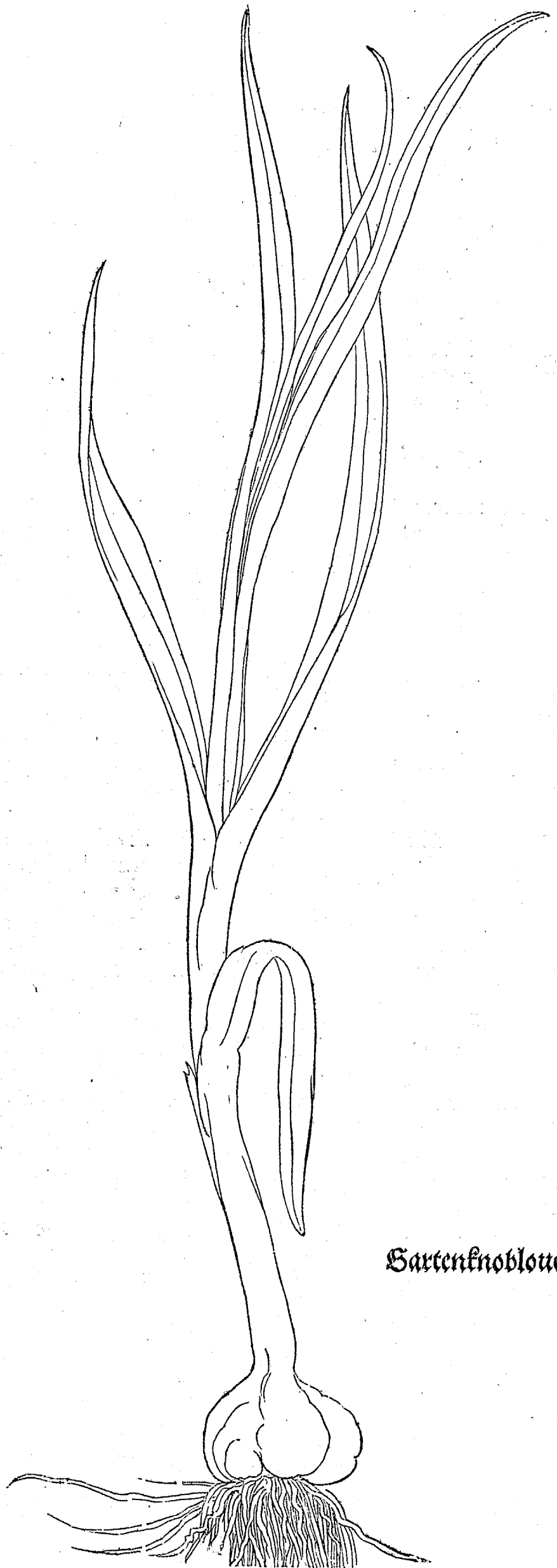
TEMPERAMENTVM.

Allia desiccant & calfaciunt quarto excessu.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Facultas Allio est acris, calfacit, flatus excernit, aluum turbat, stomachum exiccat.

736

ALLIUM
HORTENSE.

Gartenknoblauch.

737

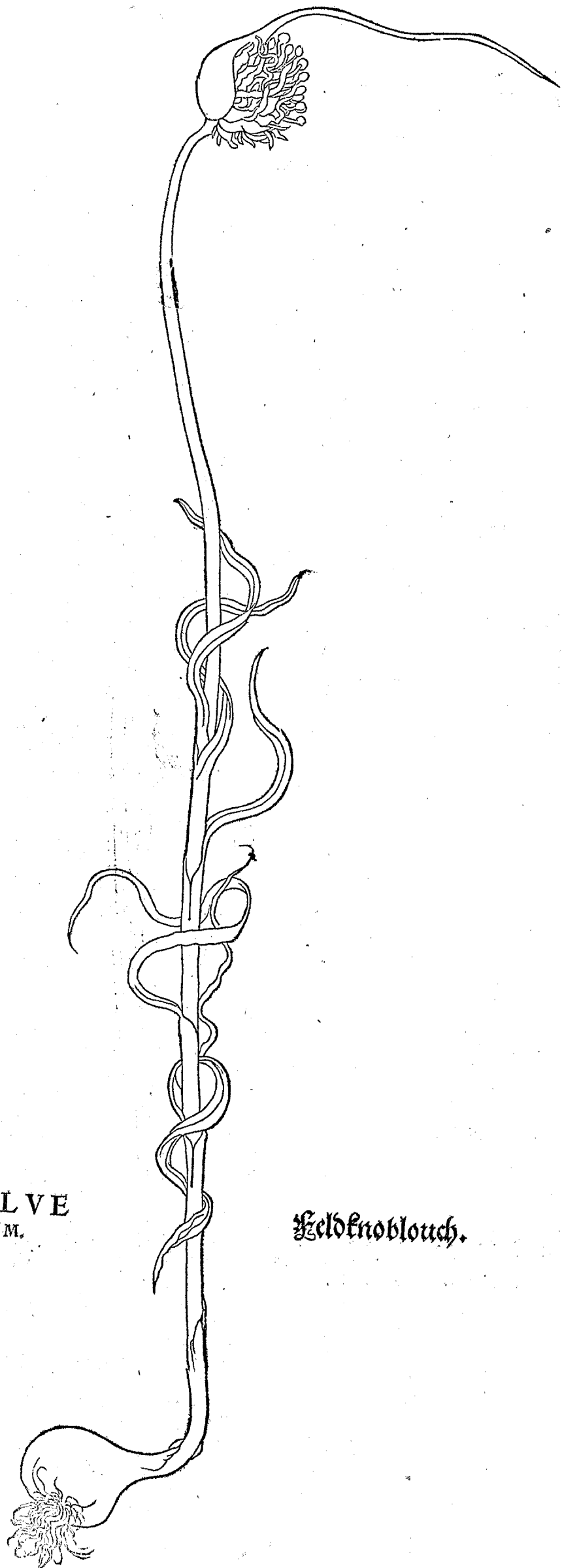
ALLIVM SYLVE
STRE PRIMVM.

Wilder Knoblauch.

99 3

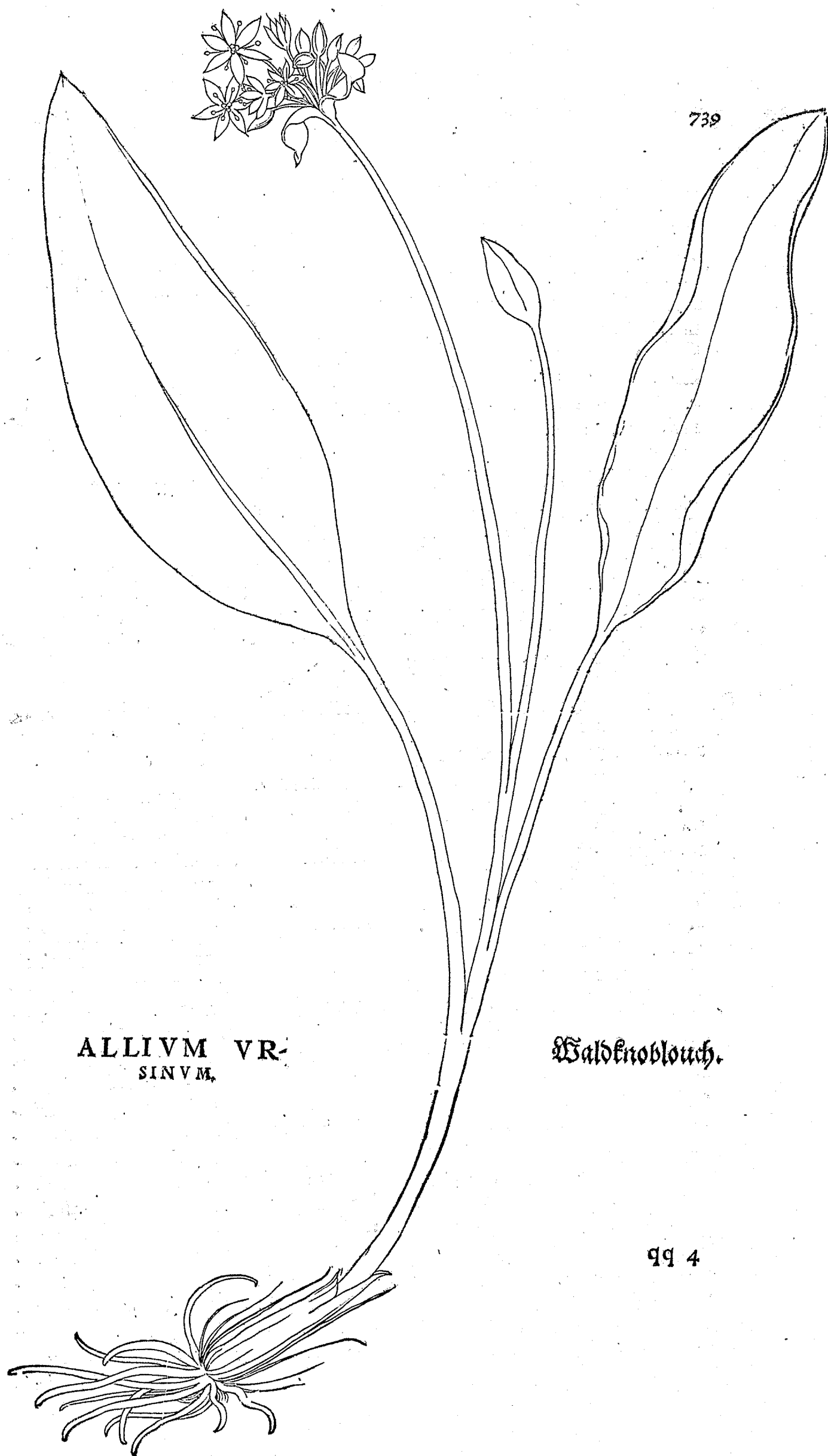

738

ALLIVM SYLVE
STRE ALTERVM.

Feldknoblouch.

ALLIUM VR-
SINUM.

Waldknoblauch.

Legendū in Dio-
scoride, ἡ γὰρ ἐν
φανεῖαις σωμῆ-
ται ἐλκωλὸν

C Sitim efficit. Inflationes permutat alteratue, & summam corporis cutem exulcerat. Eadem potest Anguinum allium. Comestū latos uentris lumbricos expellit. Vrinās ducit. Contra uiperarū morsus & hæmorrhoidū prodest, ita ut non aliud magis, si uinum iugiter sumatur, aut in eodem tritum bibatur. Contra rabioforū morsus utiliter illinitur. Allium ipsum in cibo sumptum contra aquarū mutationes confert. Asperas arterias clarificat. Veterem tussim crudum & coctum comestū lenit. Cum Origani decocto potum, pediculos & lendes enecat. Vstum & cū melle subactum illitumq̃, hypopya & alopecias sanat. Exanthemata cum nardino unguento, sale & oleo curat. Alphos, impetigines, lentigines, achoras, lepras, furfuresq̃ eximit. Cum teda & thure decoctum, si in ore contineatur, dentium dolorem leuat. Contra muris aranei morsus cum ficulneis folijs, & Cumino illinitur. Comæ decoctum in infelsionibus menses & secundas trahit. Eiusdem gratia suffitur. Factum ex eo & nigra oliua intritum, quod Græci *μυζητόν* uocant, urinā cit, & obstructiones aperit. Vtile etiam hydropicis.

EX GALENO.

Excalefacit corpus, crassos in eo humores extenuat, glutinososq̃ incidit. Bis tamen aut ter in aqua decoctū, acrimonia spoliatur: quanquā nec sic quidem uim perdit extenuandi, uerum facultatē quandam obscurissimā alendi corporis acquirit, cuius antea quā coqueretur, nihil prorsus obtinebat. Cæterū Allium non modo ut obsoniū, uerumetiam ut medicamentū sanitati accōmodum, quod obstructa solvere & discutere possit, usurpatur. Est autem Allium ex eorum ciborū genere, qui & flatum discutiant, & minimē sitim inferant, Ophioscorodon domestico, uel reliqua omnia syluestria, ualentius est.

EX AETIO.

D Allium comestū flatus discutit, sitim reprimat, crassos & lentos humores incidit. Habet tamen quidpiā uirosum, & mali succi, quod amittit si aqua elixetur. Ab eius assiduo usu præsertim calidas temperaturas cauere oportet.

EX PLINIO.

Allio magna uis, magnæ etiam utilitates contra aquarū & quorumlibet locorū mutationes. Serpentes abigit & scorpiones odore: atq̃, ut aliqui tradidere, bestiarum omniū ictibus medet, potu uel cibo, uel illitu. Priuatim contra hæmorrhoidas prodest, cum uino redditū uomitu. Ac ne contra araneorū murum uenenatū morsum ualere miremur, aconitū, quod alio nomine pardalianches uocatur, depellit: item Hyoscyamū: contra canū morsus, inq̃ uulnera cum melle imponitur. Ad serpentū quidem ictus potū cum restibus suis, efficacissimē ex oleo illinitur. Attritisq̃ corporū partibus, uel si uesica intumuerit. Quin & suffitu eo, secundas partus euocari existimauit Hippocrates: cinere eorū cum oleo, capitis ulcera manantia sanitati restituens. Suspiriosis coctum, aliqui crudum id dedere. Diocles hydropicis cum Centaurea, aut in fico duplici ad euacuandā aluum: quod efficacius præstat uiride, cum Coriandro in mero potum. Suspiriosis aliqui & tritū in lacte dederunt. Praxagoras & contra morbū regiū uino miscuit: & contra ileum in oleo & pulte, sic illinens. Strumis quoque. Antiqui & insanientibus dabant crudum. Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi & gargarizare prodest. Dentū dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit: uel, si decocta aqua colluantur, addaturq̃ ipsum in caua dentū. Auribus etiam instillatus succus cum adipe anserino. Phthiriales & prurigines potum, tusum itē in aceto & nitro. Cōpescit & destillationes cum lacte coctū, uel tritum permixtumue caseo molli: quo genere & raucitatem extenuat: uel phthisin, in fabæ sorbitione. In totum autē coctum utilius est crudo, elixumq̃ tosto, sic & uoci plus confert. Tineas & reliqua animalia interaneorū pellit, in aceto mulso coctū. Tenasmo in pulte medetur. Temporū doloribus illitum, elixum, & pustulis coctum cum melle, deinde tritum. Tussi cum adipe uetusto deco-

A fto decoctū, uel cum lacte. Aut si sanguis etiā excreetur, uel purulenta sint. Et pituita sub pruna coctum, potum, & cum mellis pari modo sumptū. Cōuulsis & ruptis cum sale & oleo. Nam cū adipe tumores suspectos sanat. Extrahit fistulis uitia cum sulphure & resina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenās, lentigines exulcerat, sanatq; cum origano, uel cinis eius ex oleo & garo illitus. Sic & sacros ignes. Sanguillata aut liuentia ad colorē reducit, cōbustum ex melle. Credunt & comitialē morbum sanare, si quis in eo cibo utatur aut potione. Quartanas quoq; excutere potū caput unum cum Laserpiti obolo. In uino austero tussim, & alio modo acceptum. Suppurationes quantaslibet sanat, fractae incoctū fabae, atq; ita in cibo sumptum, donec sanitatē restituat. Facit & somnos, atq; in totum rubicundiora corpora. Venerem quoq; stimulat cum Coriandro uiridi tritum, potumq; ē mero. Cæterū contra pituitam & gallinæ & gallinaceis prodest. Mixtum farre in cibo, iumentis urinam reddere, atq; non torqueri tradunt, si eo trito natura tangatur.

EX SYMEONE SETHI.

Cōmodissimū est crassum & tenacē, aut crudum humorē aggregantibus: eum enim incidit, & obstructiones ab eo factas tollit. Habet uerò quippiam mali succi, quod decoctū aqua abijcit. In frigidis temperaturis saepe sanitatē præsenuat. Temperatura uerò calidos, lædit, & maximè oculos, caput, pulmonem, & renes eorum. Proprietate autem quadā sitim à falso humore factam sedat, & lumbricos eijcit, & flatu discutit. Etsi uerò sanum uisum offendat, nihilominus tamen eius hebetudinem propter humiditatē ortam sanat. Semen in calidis corporibus exiccat. In frigidis uerò & humidis corporibus idem calefacit, Veneremq; excitat. Est etiam remedium contra uenena, & morsus uenenatorū, perinde atq; theriaca: unde & Galenus hoc theriacam rusticorum uocat. Hoc ipsum fugiunt serpentes, tanquam Rutam. Quapropter Persæ coquinas ipsorum Allijs replent. Non solum autem flatu discutit, sed etiam horum generationē prohibet. Colicos affectus à flatibus ortos, & diuturnos coxendiciū qui à pituita proueniunt dolores, iuuat. Alimentū & sanguinē extenuat, & faciem rubificat, asperamq; arteriam purgat. Si uerò affetur, & corrosis dentibus aut propter humiditatē dolentibus imponatur, prodest. Non solum uerò sumptum ad uenenatorū morsus confert, sed etiam postquā tritum est, superpositum. Lædit prægnautes & lactentes, mensesq; ducit.

DE SANCTI IACOBI FLORE

CAP. CCLXXXII.

NOMINA.

VM herba hæc ueteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, nondum certò affirmare aut inficiari audeo. Vulgus tamen herbariorū sancti Iacobi florem aut herbam nominat. Officinis incognita est. Germani S. Jacobs blüm appellat.

FORMA.

Herba est fruticosa, cauliculo rubente, multifariā striato, folijs exiguis, Erucae instar confectis, floribus luteis, forma Chamemeli floribus haud dissimilibus, radice adnascantias multas habente.

LOCVS.

Nascitur in agrorū marginibus, & aquarum ripis, locisq; arenosis.

TEMPVS.

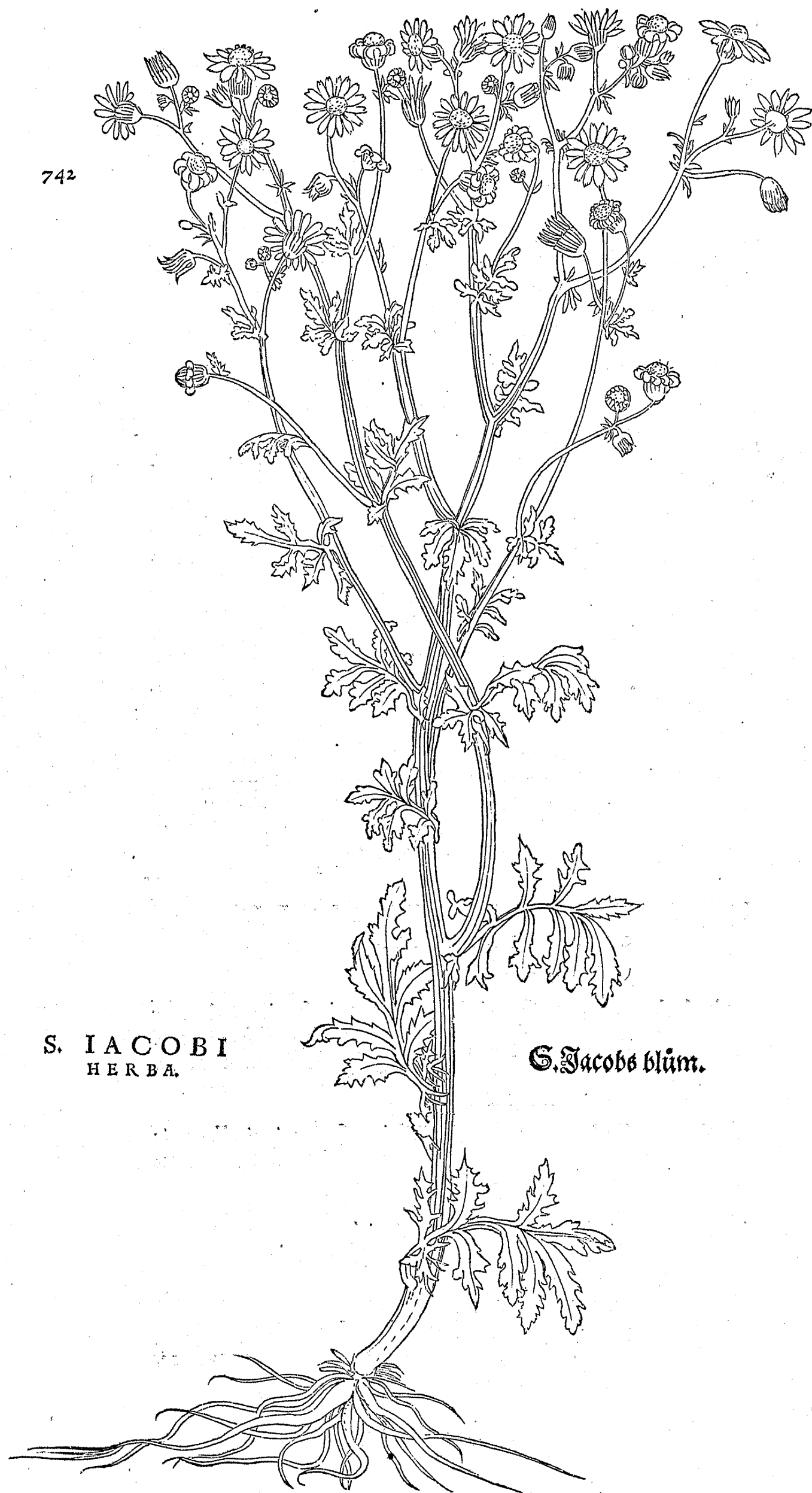
Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Amara est & adstringit, ideoq; calidam & siccam esse constat.

VIRES.

742

S. IACOBI
HERBA.

G. Jacobs blum.

VIRE S.

A Recentiorū medicorum experientia cognitū est, herbam hanc uulneribus mirificè mederi, & ad interanea prodesse. Fistulas quoque ijdem curare, & ne ultra ser-
pant prohibere, impositam tradunt. Quæ sanè omnes facultates pulchrè eius tem-
peramento respondere uidentur.

DE SELINO HORTENSI

CAP. CCLXXXIII.

NOMINA.

B **EA** INON *ἑλινόνη* Græcis, Apium hortense aut satium Latinis uocatur. *Apium hortense*
Officinæ latinum retinuerunt nomen. Germanis *Epffich/oder Ep-*
pich nominatur. Selinon autem Græci uocant, quasi *ἑλινὸν ὁδόνιον*, hoc *Selinon quare*
est, paludibus impulsus: paludosis enim gaudet, & in ijs enatum læ- *dictum.*
tius exurgit.

FORMA.

Apium hortense sæpe cubitalem æquat altitudinē: caule rotundo, tenuiter stria-
to, multisq; ramulis brachiato: folijs tripartitò dissectis, & leniter crispis, in extremi-
tatibus laciniatis: flosculis candidis, & quibus minores haud temerè reperias: semi-
ne exiguo: radice singulari, longa, capillata. Hæc itaq; herba, cuius picturā damus,
est uerum Apium, quod illi omnes respondeant notæ, adeò ut temerè nonnulli pu-
tent esse uulgare nostrum Petroselinum.

LOCVS.

In hortis satum prouenit: amat autem loca potissimū aquosa. Hinc est quod sua
B sponte nō procul à Canstadio Ducatus Vuirtenbergenfis oppido in paludosis pro-
ueniat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret ac semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo ordine, & siccum in medio tertij.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Ad oculorū inflammationes cum pane aut tenui polenta illitū prodest. Aestum
stomachi mulcet. Mammas grumis induratas dissipat. Crudū aut coctum comestū
urinā mouet. Decoctum eius radicūq; potum, letiferis medicamētis aduersatur,
uomitū ciens. Alium cohibet. Semen efficacius urinam cit. Succurrit & ferarū mor-
sibus, & ijs qui lithargyrū hauserunt. Inflationes discutit. Miscetur etiam utiliter
medicamentis dolorem leuantibus, theriacis, & tussi medentibus.

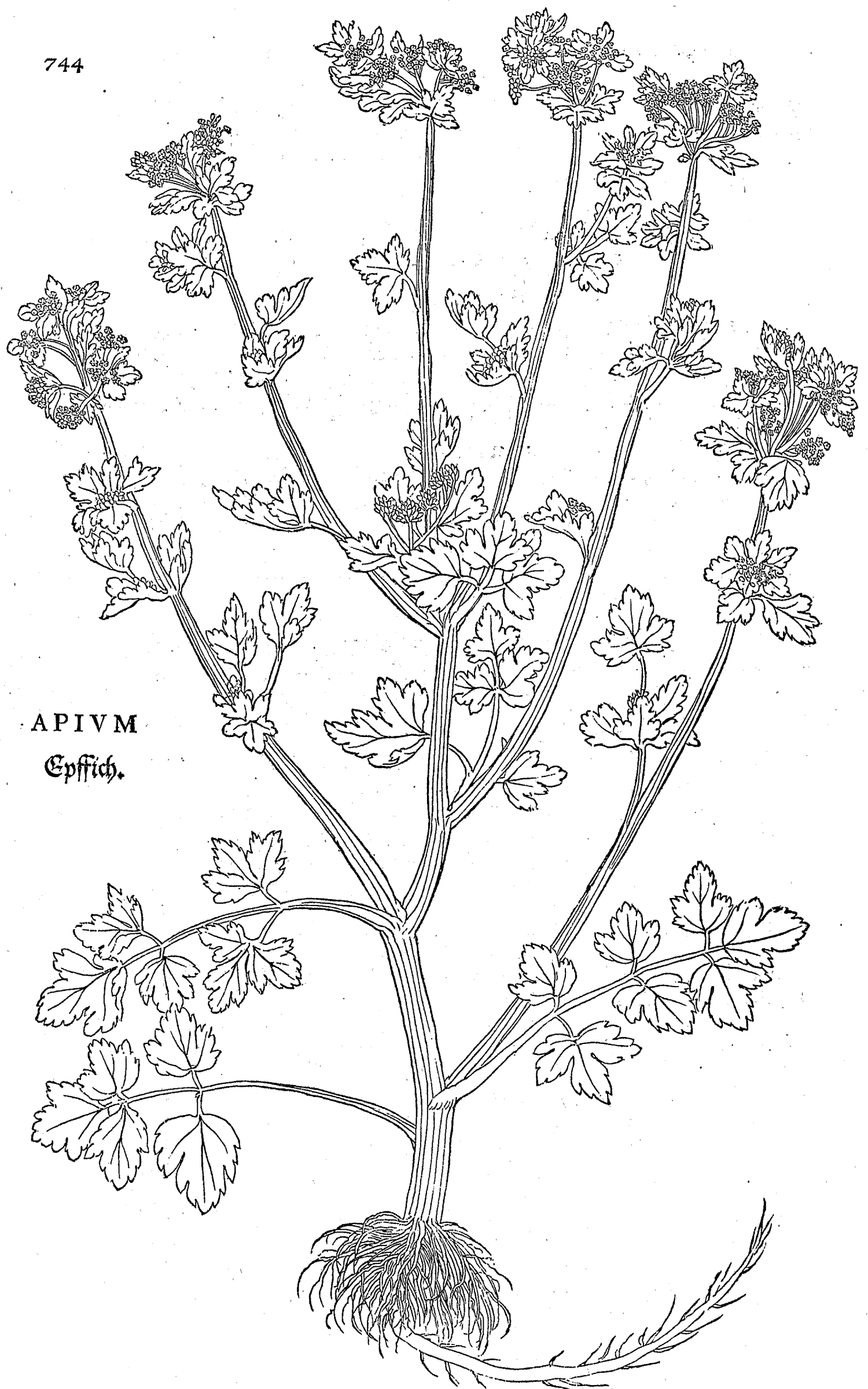
EX GALENO.

Apium usque adeo calidū est, ut & urinas & menses cieat. Flatus quoq; discutit,
& magis semen quàm herba ipsa. Ori, stomachoq; gratissimum.

EX PLINIO.

Rami Apij largis portionibus per iura innatant, & in cōdimentis peculiarē gratiā
habent. Oculis illitū cum melle, ita ut subinde foueant feruenti succo decocti, alijsq;
membrorū. Epiphoris per se tritum, aut cum pane, aut polenta impositū, mirè au-
xiliatur. Pisces quoq; si ægrotent in piscinis, apio uiridi recreantur. Verū apud eru-
ditos non aliud erutum terra in maiore sententiarū autoritate est. Ad cibos non est
admittendū, imò omnino nefas: nam id defunctorū epulis feralibus dicatū existi-
mant. Ipsius quoq; uisus claritati inimicū. Eos qui ederint sterile scire mares foemi-
nasq; tradunt. In puerperis uerò ab eo cibo comitiales qui ubera hauriunt. Inno-
centiorē tamen esse marem. Ea q; causa est, ne inter nefastos frutices damnet. Mam-
marum duritiā impositis folijs emollit. Suauiores aquas potui incoctū præstat. Suc-
co maxime radicis cum uino lumborū dolores mitigat. Eodem iure instillato gra-
uitatem

744

APIUM
Epfich.

A uitatem aurium. Semine urinā ciet, menstrua ac secundos partus. Et si foueantur semine decocto sugillata reddit color, cum oui albo illitum. Aut ex aqua coctum potumq; renibus medetur. In frigida tritum oris ulceribus. Semen cum uino, uel radix cum ueteri uino uesicæ calculos frangit. Semen datur ex tribus cyathis ex uino albo.

EX SYMEONE SETHI.

Vrinam cit, obstructions tollit, non inflat, magis uerò flatus discutit, & menses ducit. Difficulter autem concoquitur, atq; ob eam causam oportet ipsum in medio ciborū sumi. Paululum quid uentrem sistit. Proprietate uerò quadam comitiales lædit, & oportet hos omnino abstinere. Sæpe enim quidam qui ferè ex hoc morbo conualuere, parati autem eum incidere, ex eius usu iterum comitiales facti sunt. Offendit etiam testes. Semen autem quàm folia ualidius & efficacius, & eo radix. Prodest ad singultus à crasis excrementis profectos. Abstergit renes & uesicā. Obstructiones in uenis & arterijs factas aperit. Semen præsumptū, ebrietatem arcet. Conferet etiam ad bonum * corporis odorem, multiq; crebriore huius usu grauem * cor.
poris odorem abegerunt. Mulieres ad rem ueneream promptiores facit. Si in huius decocto calculosi desistant, calculos, ut ferunt, eijcit, & difficultatē urinæ sanat, & renes curat. Lactantes mulieres oportet ab eius usu abstinere; minuit enim lac.

* al. oris

* oris

S. BARBARAE HERBA

CAP. CCLXXXIIII.

NOMINA.

BEQVE huius herbæ aliud nomen, quàm quo uulgò appellatur, afferre potuimus. Superstitione enim quadam ducti prioris temporis herbarij, diuæ Barbaræ herbam nominarunt. Nec nos aliud nomen utcun- que inuestigantes ex herbarij rei peritis extorquere potuimus. Germanis S. Barbara trant uocatur.

S. Barbaræ herba
ba cur dicta.

FORMA.

Caulem habet rotundū, solidum, striatum, folia Erucae modo laciniata, flores luteos, siliquas teretes, semine refertos, radicem ex obliquo prodeuntē, & oblongam.

LOCVS.

Pasim in campestribus nascitur.

TEMPVS.

Maior & Iunior mensibus floret, ac subinde in siliquis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti primum subacris esse, dein parum etiam adstringere uidetur, ut calidā & siccam esse nemo dubitare debeat.

VIRE.

Vulnerariam herbam esse & temperamentū eius & experientia docet. His uerò potissimū ulceribus medetur quæ impura sunt, & in quibus caro supercrescens fuerit; nam quia ualenter siccatur, ideo sordes extergere, & carnes minuere potest.

746

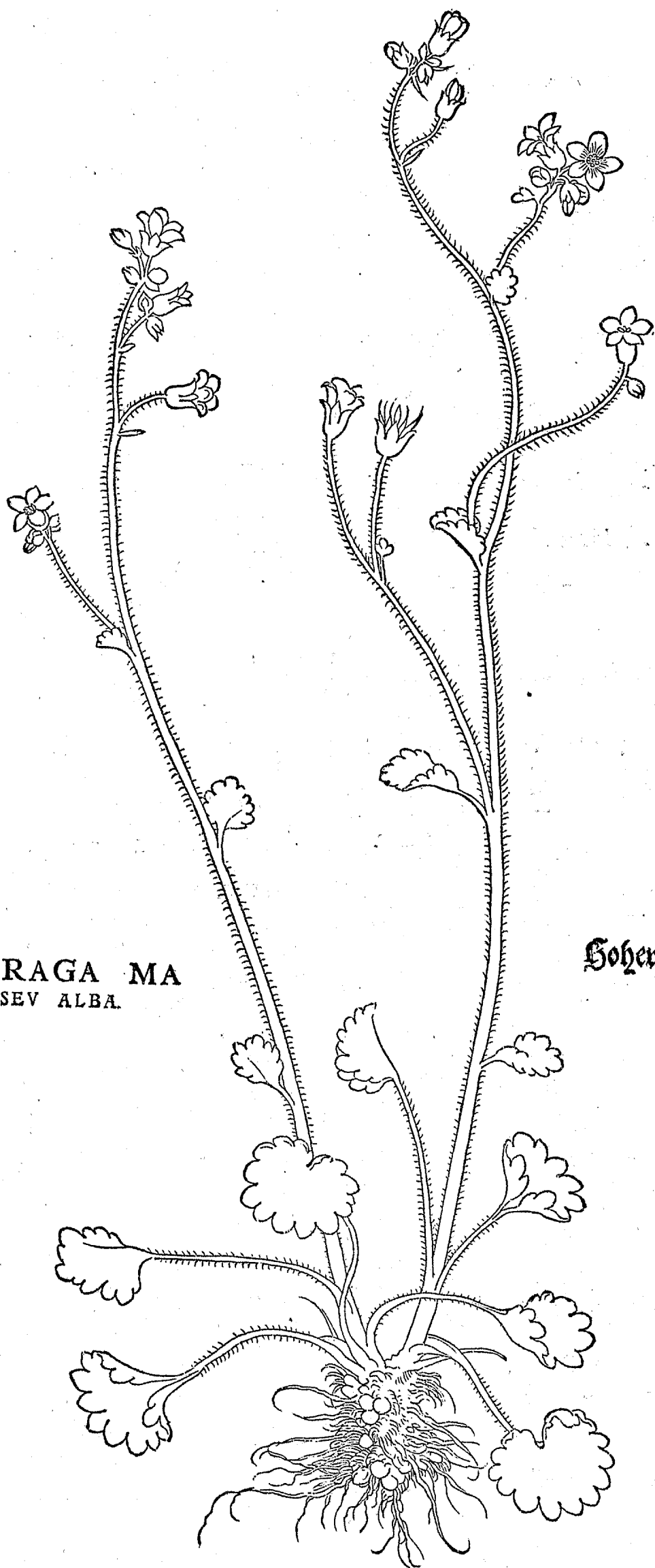

S. BARBARAE
HERBA.

S. Barbara frut.

SAXIFRAGA MA
IOR SEV ALBA.

Hoher Steinbrech.

DE SAXIFRAGA MAIORE

CAP. CCLXXXV.

NOMINA.

Nueteribus Græcis & Latinis herba hæc cognita fuerit, nondum mihi constare ingenuè fateor. Vulgus herbariorū & officinæ Saxifragā maiorem, & albam, quod scilicet mirificam in cōminuendis frangendisq; calculis uim, ac flores albos habeat, hodie uocant. Germani hohem Steinbrech/ uel weissen Steinbrech appellant.

FORMA.

Caulem habet lanuginosum, subrubicundū, folia exigua, rotunda, in extremitatibus incisa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri seminis quantitatē referentia adhærent, partim alba, partim rubea, quibus officinæ pro semine eius utuntur.

LOCVS.

In pratis & montibus, potissimum siccis, prouenit.

TEMPVS.

Maior mense floret, dein statim euanescit.

TEMPERAMENTVM.

Quum flores, folia & radix gustanti amara sint, calidam & siccam in ordine tertio esse uerisimile existit.

VIRE.

Vrinā mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaque confert: abstergit enim expurgatq; & quæ in uenis est crassitiem, sicut omnia alia quæ amara sunt, incidit. Menses quoque cit, crassaq; ac glutinosa ex thorace educit.

D

DE SAXIFRAGA LVTEA

CAP. CCLXXXVI.

NOMINA.

Saxifraga cur
dicta.

officinarum
error.

NOMEN hoc in presentia fingere adlubuit, cum scilicet aliud quo herbam hanc appellaremus non occurreret, ut hac ratione à priori discerni posset. Saxifragā autem uocare placuit, quod nimirū calculos frangat. Ad quod sanè nomē alludentes Germani Steinlee nominant, quod idem ualeat, ac si Trifolium frangens lapidem dicerent. Alio nomine gulden oder geeler lee/ &, quod sententiam nostram confirmat, Steinbrechen/ à cōminuendo lapide appellant. Luteā uerò diximus à luteis floribus, uolentes eam ab alba discriminare Saxifraga. Cōmodissimè itaq; germanicè geeler Steinbrech uocabitur. Perperam ea officinæ nonnullæ pro Meliloto usurpant, ut suo etiam loco indicauimus.

FORMA.

Caulem cubiti ferè altitudine obtinet, folia scenogræco similia, in quouis pediculis tria: floribus pisi, multò tamen minoribus, luteis, odoratis, deorsum nutantibus, semine per ramulos diffuso rotundo, radice subcandida.

LOCVS.

Pasim in aruis & segetibus prouenit.

TEMPVS.

Floret tota æstate, potissimū autem Iulio mense, in quo semen etiam producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse gustus abundè docet: amara enim & subacris existit.

VIRE.

Abstergit, expurgat, & quæ in uenis est crassitiē incidit, atque adeo obstructions iecinoris

749

SAXIFRAGA
LYTEA.

Grosser Steinflee.

rr 3

iecinoris & lienis tollit. Vrinā mouet, menses cit, lapidem frangit, & quæ in thora-
ce sunt glutinosa extenuat & educit. Rectè itaq; recentiores in obstructionibus re-
num & uesicæ, earundemq; partiū calculis hac herba utendum esse docent. Succus
etiam eius herbæ ac florum eiusdem ad caliginē oculorum instillatus confert.

DE SISARO CAP. CCLXXXVII

NOMINA.

Sifer.
Serullum pro Si-
serculum.

IZAPON Græcis, Sifer Latinis, uulgo Pastinaca, quod ei congener sit,
appellatur. Sunt qui extritis priorib. literis diminutrice forma Serullū,
aut Seruillam, aut Cheruillā, pro Siserculo nomenclant, Germani ad cor-
ruptam hanc appellationē respicientes, Gerlin & Geirlin uocant.

GENERA.

Duo sunt Sifari, Plinio lib. xx. cap. v. autore, genera. Vnum satiuū, quod iterum
duū est generum: unum enim magnum dicitur, Germanis *groß sam Woren*.
Alterū uerò minus, quod idem priuatim *Geirlin/weiß Worelen/Klein sam Wo-*
ren/uel Worchelen nominant. Alterum erraticum, quod *wild Woren* appellant.
Baucias. Officinis nonnullis Baucias dicitur.

FORMA.

Sifaron satiuū. Sifaron satiuū caulem habet angulosum, folia oblonga, & in extremitatibus in-
cisa, flores magnū luteos, minus uerò candidos, semen latum & foliaceū, radices in-
Erraticum. tus candidas, iucundi gustus, esuiq; gratissimas. Erraticū caule est bicubitali, folijs
Pimpinellæ, sed maioribus, flore luteo & umbella Anethi, semine lato & rotundo,
ut satiuum, radice tenui ac longa.

D

LOCVS.

Copiose in Germania nostra prouenit: gaudet enim frigidis locis. Satiuum qui-
dem in hortis, erraticū uerò passim in incultis, uberius autem in apricis pratis.

TEMPVS.

Vtrunq; æstate floret, atque subinde semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Sifaron Paulus in tertio ordine, Galenus autem rectius in secundo calidum esse
statuit. Satiuum autem siccum quidem simul in primo ordine, quandoquidē Vene-
rem stimulat: erraticum uerò, quoniam adiectam habet amaritudinē quandā cum
leuicula adstrictione, siccus existit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Suauis ori elixa Sifari radix, stomacho utilis, urinā cit, & appetentiā excitat.

EX GALENO.

Sifari radix cocta, stomacho grata est, & urinam mouet.

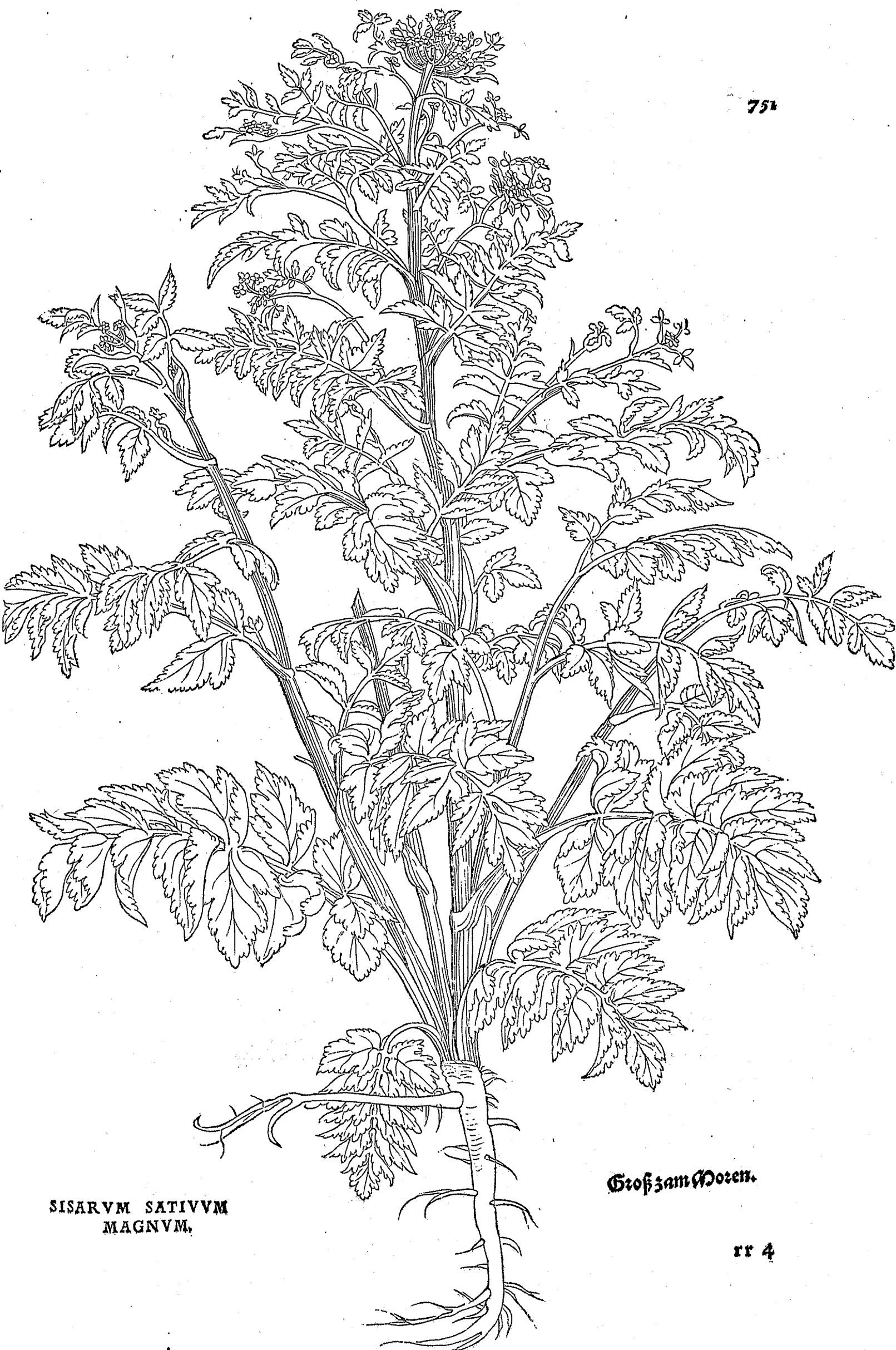
EX PAVLO.

Sifari radix cocta, stomacho utilis est, & urinæ ciendæ. Semen tenue est & dis-
cussorium, ualidumq;: idcirco ijs quos singultus & tormina male habent, cum ui-
no exhibetur.

EX PLINIO.

Sifer erraticum satiuo simile est & effectū. Stomachū excitat, fastidium discutit.
Ex aceto laſerpitiato sumptum, aut ex pipere & mulso, uel ex garo, urinam ciēt, ut
Opion credit, & Venerem. In eadem sententia est Diocles. Præterea cordi conue-
nire conualescentiū, aut post multas uomitiones perquam utile. Heraclides contra
argentum uiuum dedit, & Veneri subinde offensanti, ægrisq; se recolligenti-
bus. Satiui priuatim succus cum lacte caprino po-
tus, sistit aluum.

DE SYCE.

SISARVM SATIVVM
MAGNVN.

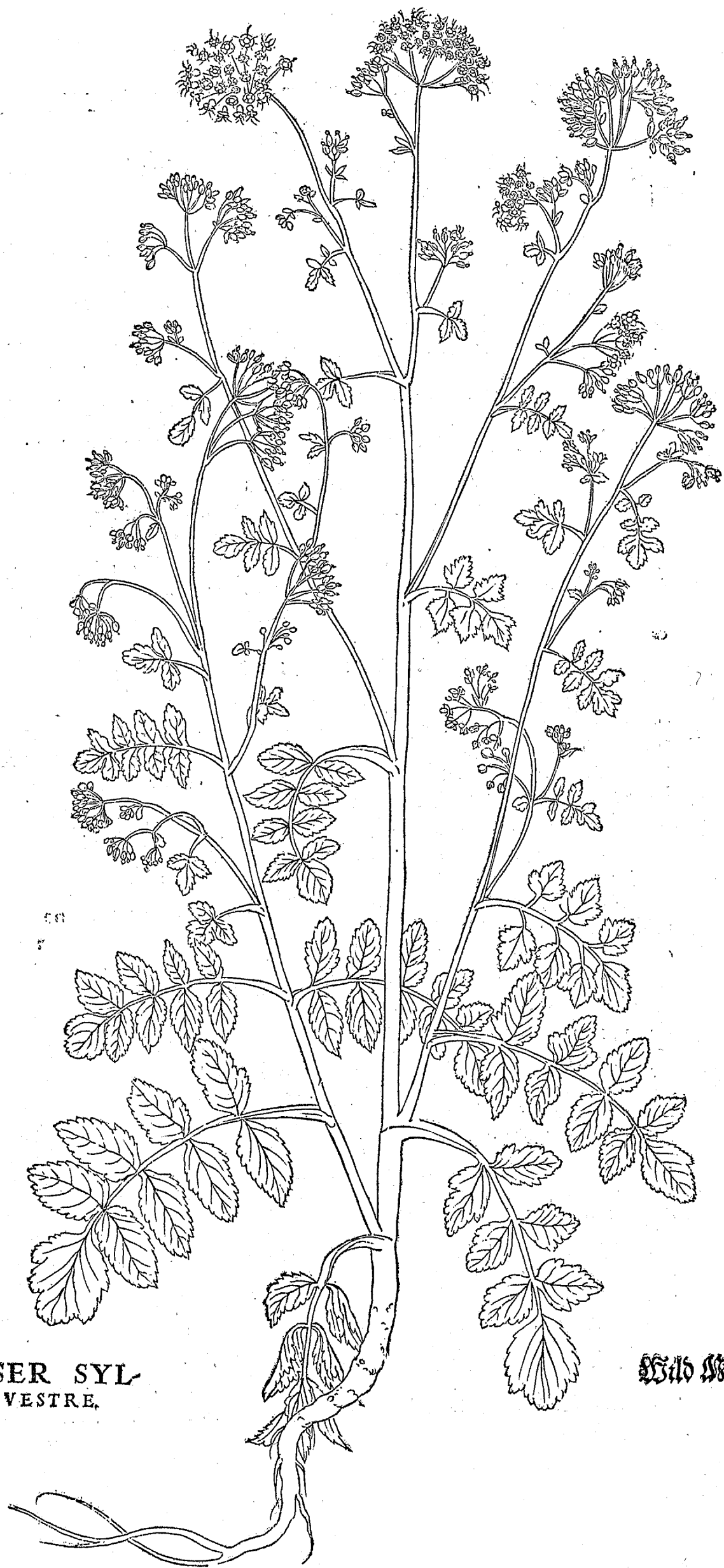
Groszamporen.

SISER
SATIVUM.

Serlein.

SISER SYL-
VESTRE.

Wild Thyme.

NOMINA.

Ficus.

ΥΚΗ ἡμῶν Græcis, Ficus fatiua Latinis & officinis, Germanis Feigenbaum dicitur.

FORMA.

Ficus fatiua arbor est non magnopere procera, quanquā amplissimæ quædam inueniantur, uel pyris æmula magnitudine, caudice breui, cortice leui, medulla carnosâ, folio perquam magno umbrosoq; profundè admodū laciniato, sine flore, pomo quod supra folij pediculū nascitur, tubinato, molli, intus granoso, succo cum maturescit lacteo, postea melleo; radicibus multis, obliquis ac longis.

LOCVS.

Iam in plerisque Germaniæ nostræ hortis plantatur, at in paucissimis fructus maturos producit. Calidiora & aprica loca amat: arbor enim omnium ferè tenerrima & delicatissima, gelicidia & glacies horret.

TEMPVS.

Germinat sub Arcturum post uer, aut paulò ante solstitium.

TEMPERAMENTVM.

Ficus arbor calidæ temperaturæ est, tenuiumq; partium, ceu indicant tum liquor eius, tum foliorum succus. Valenter enim eorum uterq; calidus est. Ficus quoque recentes & aridæ primo ordine completo calefaciunt, aut secundo incipiente; desiccant uerò in medio primi.

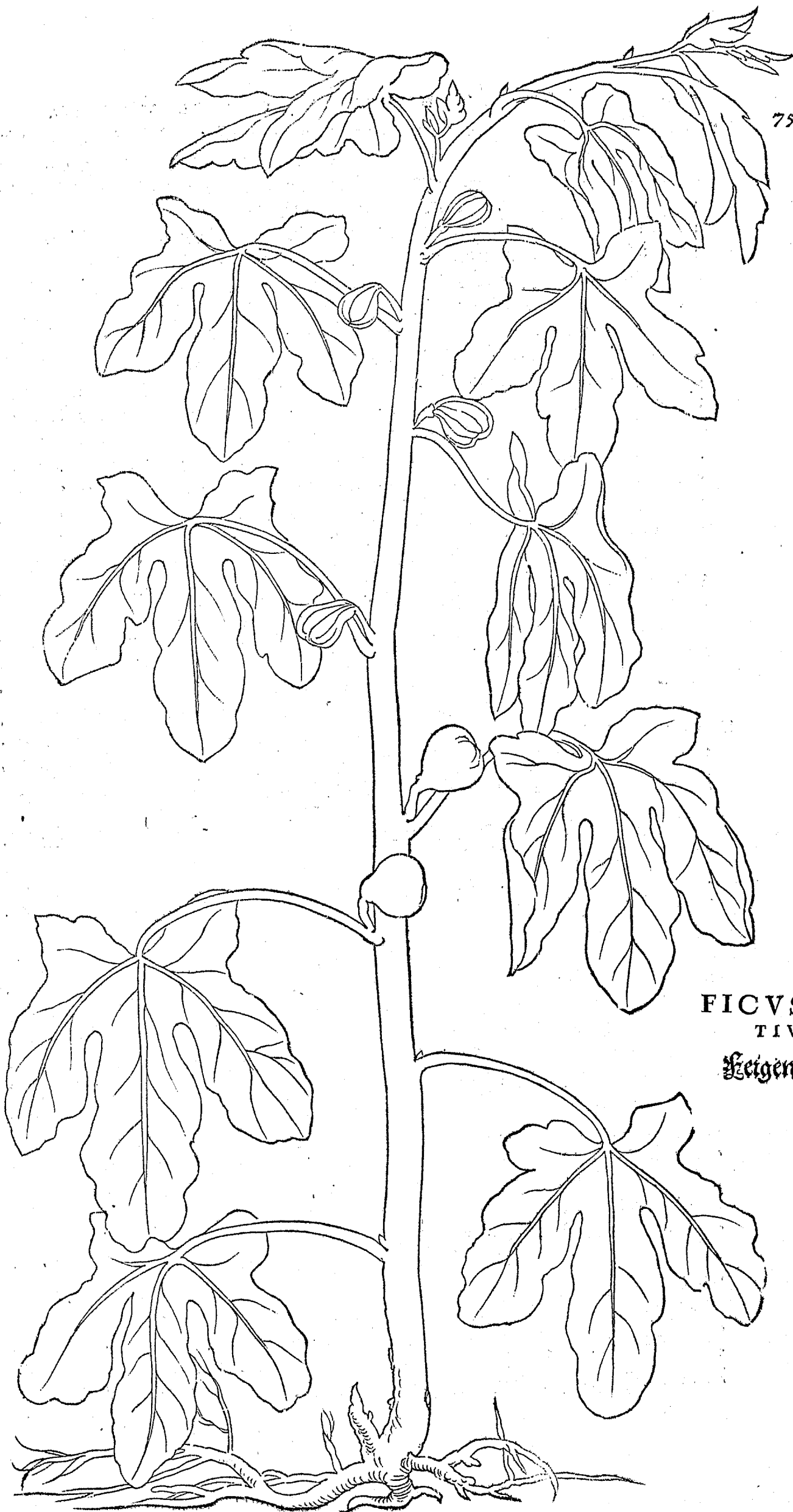
VIRE. EX DIOSCORIDE.

Fici mature, teneræ recentèsue stomacho noxiæ. Aluum soluunt, sed faciliè ab eis contracta fluxio sistitur. Exanthemata & sudores prouocant. Sitim sedant, calorè restinguunt. Siccæ nutriunt, calefaciunt, sitim magis afferunt, bonam faciunt aluum. Fluxionibus tamen stomachi & uentris inutiles; arteriæ uerò, uesicæ & renibus utiles. Amicæ etiam ijs quos longa uoletudo decolorauit, asthmaticis, comitiali morbo laborantibus & hydropicis. Decoctæ cum Hyssopo & potæ, quæ in thorace sunt purgant. Veteri tussi, & diuturnis pulmonis affectibus prosunt. Aluum molliunt, tussæ cum nitro & croco manducatæ. Decoctum earum arteriæ & tonsillarum inflammationibus gargarizatu confert. Cum hordeacea farina cataplasmati miscetur, & in muliebria fomenta cum scœnogræco, aut ptisana. Cum Ruta decoctæ, in torminibus infundunt. Coctæ, tritæ illitæq; duritias discutiunt, parotidas ac furunculos emolliunt. Panos maturant, maximè iride, nitro, aut calce addita. Crudæ cum antedictis tussæ, eadem efficiunt. Cum malicorio, pterygia purgant. Cum atramento sutorio difficiles curatu & maleficas tibiæ fluxiones sanant. Quin cum uino decoctæ, addito absinthio & hordeacea farina, hydropicis illitæ auxiliantur. Crematæ & cerato cōmixtæ, perniones sanant. Crudæ & tritæ sinapi humido exceptæ, ac auribus impositæ, sonitus & prurigines curant. Succus tam syluestris quàm fatiue Fici, coaguli modo lac coagulat, concretumq; ut acetum dissoluit. Exulcerat corpora, ac uenarum ora aperit. Soluit aluum. Vterum laxat, cum Amygdala trita potus. Menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut tyrrhenica cera. Podagricorum cataplasmati cum farina scœnigræci & aceto utilis. Lepras, lichenas, discolorum à sole cutem, alphas, scabies, achoras, cum polenta expurgat. Instillatum plagæ percussis à scorpionibus, uenenatorum ictibus, & rabiosi canis moribus auxiliatur. Dentium doloribus lana exceptus prodest, & cauis eorum inditus. Myrmeciam tollit cum adipe circumlita in ambitu carne.

EX GALENO.

Fici arboris liquor, & succus foliorum eius non mordicat tantum, aut absterget uehementer, sed & ulcerat, & ora uasorum reſerat, & myrmecias eijcit. Verum & purgare potest.

755

FICUS SA-
TIVA.
Feigenbaum.

C potest. Ficus aridæ tumores duros concoquunt, eosq; statim discutunt. Atq; ipsæ per se illitæ eiusmodi uim obtinent. Sed & decoctū earum eiusdem utiq; nature est. Verum ubi magis cōcoquere consiliū est, miscenda est farina triticea: ubi uerò plus digerere, hordeacea. Panis horum in medio est. In præsentiarū hæc de caricis nouisse sufficiat. Scire uerò oportet, quod quæ pinguiore sunt, magis possunt concoquere: quæ uerò gustu acriores, magis tum extergere, tum discutere. Cæterū quod ex ijs plurimū in aqua coctis efficitur, simile est melli non solum consistentia, sed & facultate. Porro Ficus uirides comeasæ propter admistam humiditatē facultatis sunt imbecillioris: subducunt tamen aluum utræq; tum humidæ tum siccae. Præterea Ficus cōmeabiles sunt, & facile in totum corpus peruadunt, penetrantq;. Nam & abstergerendi ui pollent haud obscura: cuius gratia cōmansæ, è calculosis renibus arenularū uim propellunt. Caricę licet multiplici utilitate cōmendantur, si quis tamen crebrò largiterq; esitauerit, sentiet non esse innoxias. Non admodū enim probum sanguinē gignunt, quapropter pediculorū quoq; agmen eas comitatur. Incidendi extenuandiq; uim habent, quo nomine aluum stimulant ad excretionē, renesq; expurgant. Iecori autem lieniq; inflammatione obseisis officiant, uelut Ficus quoq; cōmuni ratione omnium dulcium epularū, non peculiari quadam eximia facultate. Obstructis autē illis, aut scirrho tentatis, ipsæ ex sese proprijs uiribus nihil prosunt, nec obsunt: sed incidentibus, extenuantibus, & abstergentibus iunctæ, non medio critè auxiliantur: ideoq; medici nonnulli in dictis lienis iecorisq; affectibus eas longè ante cibum cum thymo, aut pipere, aut zingibere, aut pulegio, aut satireia, aut calamentha, aut origano, aut hyssopo dare soliti sunt. Ad eundē modum cum alio quouis acrem qualitatem, aut omnino incidendi extenuandiq; uim gerente caricis assumere, nō solum ita affectis, sed sanis quoq; ex usu fuerit. Siquidē iecoris meatus,

D per quos fertur alimentū, patentes apertosq; seruari non solis laborantibus, sed bene ualentibus etiam tutissimū est. Proinde hoc pacto Ficus extenuante sale, aceto garoq; conditas uulgò comedunt, experimento id utile esse cōpertum habentes.

EX PLINIO.

Fici succus lacteus, aceti naturā habet: itaq; coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatē pomī, & in umbra siccat ad aperienda ulcera, cienda menstrua, appositus cum luteo oui, aut potus cum amylo. Podagrīs illinitur cum farina fœni-græci & aceto. Pilos quoq; detrahit, palpebrarumq; scabiē emendat. Item lichenas & pforas. Aluum soluit. Lactis ficulni natura aduersatur crabronū, uesparumq;, & similitum uenenis, priuatim scorpionū. Idem cum axungia uerrucas tollit. Folia & quæ non maturuere Fici strumis illinuntur, omnibusq; quę emollienda sunt discutiendaue. Præstant hæc & per se folia. Et alij usus eorū, tanquam in fricando liene & alopecijs, & quæcunq; exulcerari opus sit, & aduersus canis morsus. Ramorū teneri cauliculi cuti imponunt. Idem cū melle ulceribus quæ ceria uocantur, illinuntur. Extrahunt infracta ossa cum Papaueris folijs syluestris. Canum rabiosorū morsus, folio trito ex aceto restringunt. Enigra Ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis, muris aranei morsibus cum cera. Cinis earum ē folijs, gangrænis, consumendisq; quæ excrecunt. Fici maturæ urinā ciunt, aluum soluunt, sudorē mouent, papulasq;. Ob id autumno insalubres, quoniā sudantia huius cibi opera corpora refrigerescunt. Nec stomacho utiles, sed ad breue tempus. Nec uoci contrariæ intelliguntur. Nouissimæ salubriores quàm primæ. Medicatæ uerò nonnunquā iuuenum uires augent, Senibus meliorem ualetudinē faciunt, minusq; rugarū. Sitim sedant, calorem refrigerant: ob id non negandæ in febribus constrictis, quas stegnas uocāt. Siccae Fici stomachū lædunt, gutturi & faucibus magnificè utiles. Natura ijs excalfaciendi. Sitim afferunt. Aluū molliunt, rheumatismis eius & stomacho contrariæ. Vesicæ semper utiles, & anhelatoribus, ac suspiriosis. Item iecinorū, renum, lienum uitij. Corpus & uires adiuuant, ob id antè athletæ hoc cibo pascebantur.

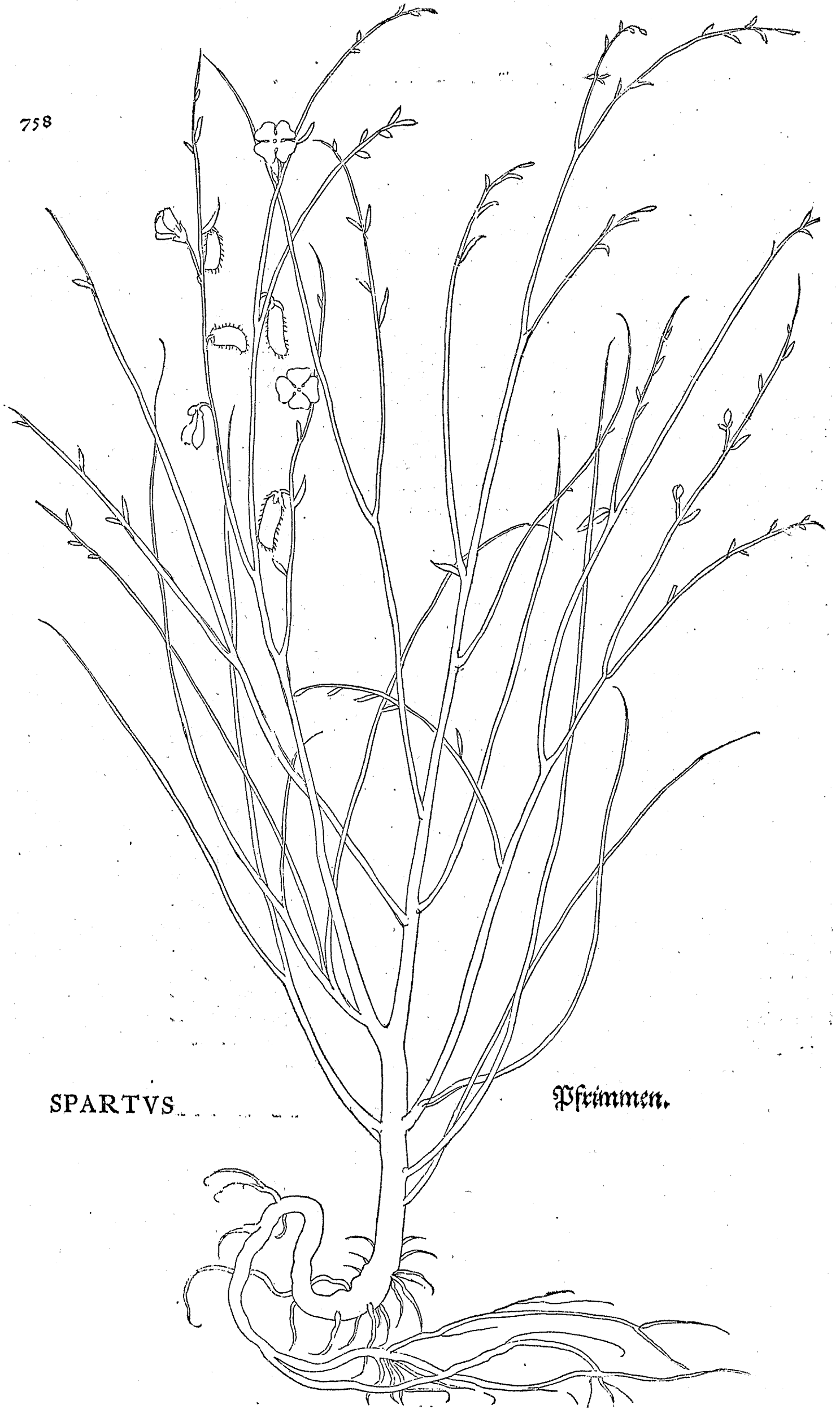
Pythago.

A Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos transtulit. Recolligentibus se à longa ualitudine utilissimæ. Item comitialibus & hydropicis, omnibusq; quæ maturanda aut discutienda sunt, imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. At coctæ cum hyssopo pectus purgant, pituitam, tussim ueterem. Cum uino autem ad sedem, & tumorē maxillarum, & furunculos, panos, parotidas, decoctæ illinuntur. Vtiles & decocto earum fouere sceminas. Decoctæ quoq; eadem cum scenogræco utiles sunt pleuriticis & peripneumoniacis. Cum Ruta coctæ, torminibus profunt. Tibiarū ulceribus cum æris flore. Pterygīs cum punico mælo. Ambustis, per nionibus cum cera. Hydropicis coctæ in uino, & cum absinthio & farina hordeacea, nitro addito. Aluum sistunt manducatæ. Scorpionū ictibus cum sale tritæ illinuntur. Carbunculos extrahunt in uino coctæ & impositæ. Carcinomati, si sine ulcere est, quam pinguisimā Ficum imponi, penè singulare remediū est: item phagedænæ. Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior, conglutinat, replet, adstringit. Bibitur & ad discutiendū sanguinem concretū. Item percussis, præcipitatis, cōuulsis, ruptis, cyathis singulis aquæ & olei. Datur tetanicis & spasticis. Item potus uel infusus coeliacis, dysentericis. Et si quis eo cum oleo perungat, excalfacit. Item cum cera & rosaceo subactus, ambustis cicatricē tenuissimā obducit. Lusciosos ex oleo illitus emendat, dentiumq; uitia, crebro fricatu. Produnt etiam, si quis inclinata arbore, supino ore aliquem nodum eius morsu abstulerit nullo uidente, atq; in aluta illigatum licio è collo suspenderit, strumas & parotidas discuti. Cortex tritus cum oleo, uentris ulcera sanat. Crudæ grossi uerrucas & thymos nitro farinaq; additis tollunt, spodiūq; uicem exhibet fruticum à radice exeuntiū cinis. Bis tostus adiecto psimmythio digeritur in pastillos, ad ulcera oculorum & scabritiam.

EX SYMEONE SETHI.

B Ficus admodū nutriunt, non tamen adstrictam & robustam carnem efficiunt, ut panis ac caro, sed laxam. Ventrem flatibus implent, nisi probè coquantur. Minus uerò quàm cætera opora sunt mali succi, & uentrem proritant, & faciliè exeunt. Effatu dignā extergendi facultatē obtinent: proinde arenosa multa si edantur nephreticis excernuntur. Maturæ Ficus nihil ferè obsunt, proximèq; ad caricas accedunt, quæ multa utilia habent. Malum hoc illis inest, quod sanguinem non admodū bonum gignunt, unde & pediculi procreantur. Oportet autem post usum Ficuum, alimentum quod extenuet, ingerere. Ad hæc Fici pulmonem & thoracem iuuant. Aiunt insuper cōtra uenena facultatē habere, si quis singulis diebus ieiunus ijs utatur. Caricæ pectus iuuant, & tusses. Vrinam ciunt, satisq; nutriunt, corporis etiam bonam habitudinē efficiunt. Ante cibum sumptæ, uentrem irritant, sed nisi celerius uentrem pertranseant, non bonum sanguinē gignunt. Quapropter si ad satietatem usque eduntur, scabiem & pruritum excitant. Cibus autem bonus est, & aduersus uenena remedium, si cum nucibus aut amygdalis comedantur. Renes expurgant, & iecoris, lienisq; obstructions auferunt, uerum calefaciunt, & sitim inferunt, & flauam in calidioribus temperamentis bilem procreant. Impositæ parotidibus & reliquis abscessibus, emolliunt & concoquunt, potissimum in ijs quibus sunt carnes molliores. Podagricis cum scenogræco & aceto impositæ, non parum iuuant.

758

SPARTVS

Pfrimmen.

DE SPARTO CAP CCLXXXIX

759

NOMINA.

SPARTON, *ἰσχυρίον* Græcis, Spartum Romanis uocatur. Officinis incognitum. Germanis *Pfritzen* appellari potest. Sparton uero dixerunt, quod funiculi ac uinculi usum in alligandis uitis præbeat.

Spartum unde dictum.

FORMA.

Frutex est uirgas longas proferens, sine folijs, ualidas, difficulter fragiles, quibus uites ligant. Siliquas phaselorum modo fert, & in ijs semina lentis formam habentia. Florem luteum, ueluti Leucoion.

LOCVS.

Aridum solum amat, estq; ueluti terræ iuncus.

TEMPVS.

Floret circa Idus Iunias, ac subinde siliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum esse, & gustus & uires indicant.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Sparti semen & flores in aqua mulsâ pota quinque obolorum pondere, per superna cum intensione ueluti Elleborus citra periculum purgat. Semen per inferna purgat. Quinetiam maceratis in aqua uirgis eius, deinceps uero tussis & expressis, si succus cyathi unius mensura ieiunis bibatur, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur. Quidam etiam muria, aut marina macerantes, ischiadicis clysterem infundunt. Strigmenta autem cruenta elicit.

EX GALENO.

Sparti, quo & uites apud nos alligant, tum semen, tum uirgarum succus, non infrenue trahentis est facultatis.

EX PAULO.

Sparti, quo uites ligant, & semen & flos cum mulsâ pondere quinque obolorum pota, per superiora purgant ueratri modo sine periculo. Semen per inferiora quoque purgat. Virgæ ipsius ad coxendicum dolores proficiunt.

EX SYMEONE SETHI.

Sparti, quo uites ligantur, semen & flores cum aqua mulsâ si bibantur pondus obolorum quinque, per superna purgant, ut Elleborus albus, sine periculo. Semen autem per inferna purgat. Virgæ uero ischiadicis profunt.

DE SMYRNIO CAP CCXC

NOMINA.

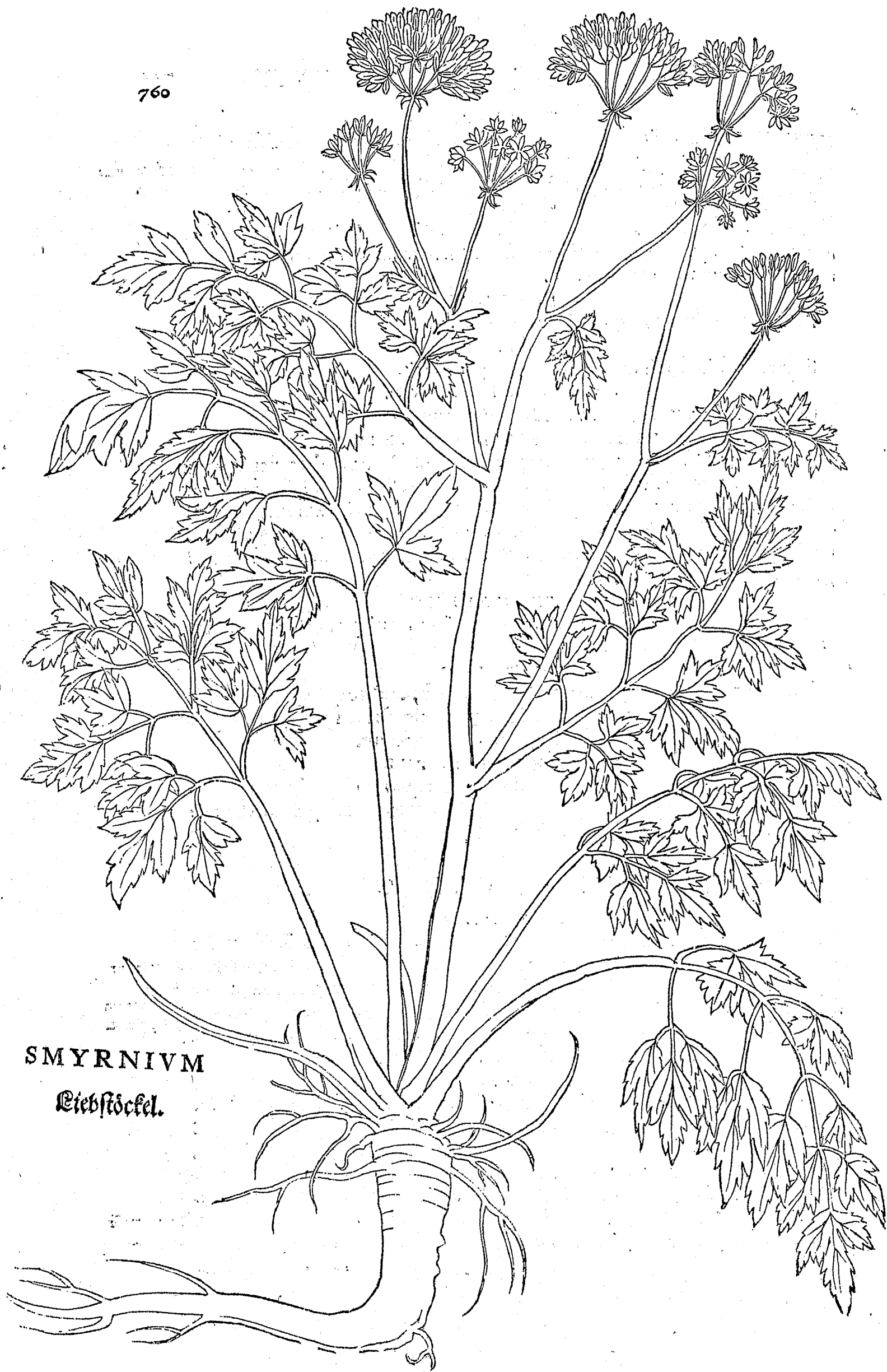
SMYRNION Græcis, Smyrnion Latinis, officinis Leuisticum, Germanis *Liebstock* dicitur. Smyrnion dictum, quod huic idem sit odor qui Myrrha. Errant qui Leuisticum hodie nominatam herbam, eam esse putant quæ Dioscoridi Ligusticum appellatur. Neque enim caulem geniculatum, neque etiam folia Meliloto similia profert. Tolerabilior est sententia eorum qui arbitrantur secundam esse Dauci speciem.

*Smyrnion cur dictum.
Leuisticum non est Ligusticum.*

FORMA.

Caulem habet Apio simile, adnascens multas. Folia latiora Apio, ad terram contrafacta, subpinguia, robusta, cum acrimonia odorata, medicataq; & colore sublutea. Umbellâ supra caulem Anetho similem. Semen rotundum, nigrum, sapore acre. Radicem acrem, odoratam, teneram, succosam, fauces mordentem, foris nigram, intus pallidam, aut subalbida. Cæterum si quis singulas has notas uelit expendere, facile perpendet Smyrniū eam esse herbam quam hodie Leuisticum nominant. Siquidem ea ut Apium caulem profert concauum, ac stolones multos. Folia quoque Apium,

Smyrnium esse Leuisticum.

SMYRNIVM
Liebstöckel.

A at latiora, ad terram con fracta, subpinguia, firma, cum quadā acrimonia odorata, odore tamen medicato, colore in luteum languido; muscariū in capitibus caulium Anetho simile: semen rotundū, nigrum, acris sapore: radicem odoratā, acrem, gustu fauces mordentem, succosam, mollem, foris atram, intus subalbidam, aut pallidam. His accedit quod Leuisticū forma & odore Apio ualde simile est, ita ut nonnulli hac ratione moti putauerint esse Apij speciem quandā: ut congenerē esse herbam, quemadmodū testatur Galenus, nemini dubiū esse debeat. Vnde iterum li-
 quidō colligi potest esse Smyrnion, quod certē statim ab Apio Dioscorides, tanquā similem congeneremq; herbam, idipsum describat. Conueniunt etiam utrarumque herbarum facultates, ut paulō post monebimus. Item Dioscorides scribit Pæoniam fœminā folia Smyrnij habere. Quid uerō folijs Pæoniæ fœminæ, quā folia Leuistici hodie nominati magis simile; ut nemo dubitare debeat subinde Smyrnion esse Leuisticum.

Leuisticū forma
et odore Apio si-
mile.

LOCVS.

Nascitur hodie passim in hortis, Humida autem loca amat.

TEMPVS.

Floret æstiuo tempore.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Calefaciendi facultatem habent radix, herba & semen. Olerū modo comeduntur folia muria macerata, aluumq; sistunt. Radix serpentium moribus pota succurrit. Tussis & orthopnceas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Illita recentia cedemata, phlegmonas, & duritias discutit. Vulnere ad cicatricem perducit. Feruefacta & subdita, abortus facit. Semen eius lienis, renum & uesicæ uitij prodest. Menses & secundas pellit. Cōmodē datur ischiadicis cum uino. Inflationes stomachi lenit. Sudores & ructus ciet. Potū peculiariter hydropicis, & febrim circuitibus prodest.

EX GALENO.

Smyrnion est eiusdem generis cum Apio & Petroselino: fueritq; Apio quidem ualidius, Petroselino autem imbecillius. Menses itaque & urinas mouet. Cilices in Amano monte natum Petroselinū uocant. Est quidem & ipsum Smyrnion, minus uerō Petroselino & Smyrnio acre est. Proinde & ulceribus imponi potest, quia uidelicet sine molestia desiccat. Sed & digerere quæ indurata sunt, ualet. Reliqua facultas eius Apio & Petroselino similis est. Quocirca & semine utimur ad menses, urinas & asthmata. Hæc Galenus. Ex ijs Galeni uerbis liquidō apparet duplex esse Smyrnion, unum quod alio nomine Hipposelinon, de quo suo diximus loco, dicitur; alterum autem quod in Amano nascitur monte, de quo hic nobis sermo est.

EX PLINIO.

Vrinā & menses ciunt folia & radix. Aluum sistit semen. Radix suppurationes recentes, & collectiones discutit: item duritias illita. Prodest contra phalangia, ac serpentes, admixto cachry aut polline, aut apiastro in uino pota, sed particulatim, quoniam uniuersa uomitiones mouet, qua de causa nonnunquā cum ruta datur. Partus adiuuat, & secundas pellit. Medetur tussi & orthopnceæ radix uel semen. Item thoracis, lienis, renum & uesicæ uitij. Radix autem ruptis, conuulsis auxiliatur. Sudores ciet & ructus, ideo inflationem stomachi discutit. Vulnere ad cicatricem perducit. Datur ischiadicis in uino cum crethmo. Exprimatur succus radice, utilis fœminis, thoracis & præcordiorū desiderijs: calefacit enim, concoquit, & purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & succus illinitur. Concoctiones facit. Sapore simillima piperi, ideo ad obsonia utuntur cum mulso, oleo & garo, maximē in elixis carnibus.

APPENDIX.

C

Confer cum iam dictis facultatibus eas quas Leuistico recentiores tribuunt, & comperies prorsus easdem esse. Tradunt enim eius semē mouere menses & urinas, inflationes tollere, serpentū morsibus mederi, calculos confringere, sudores ciere, uulnera conglutinare, lienisq; obstructions auferre: adeo ut hinc iterum constet, Leuisticum à Smyrnio non esse, saltem uiribus, diuersum.

DE SILPHIO CAP. CCXCI

NOMINA.

IAΦION Græcis, Laser, & Laserpitium Latinis dicitur. Vulgo & officinis corrupta uoce, deflexa tamen quadam à Laserpitio pristini nominis umbra, Ostritiū uocatur. Primum siquidē, ut dictum est, Laserpitium, dein deprauata nomenclatura, Ostritiū, postremo Ostritiū coepit appellari. Qui sanē lapsus facilis admodum fuit. Abiecta

Ostritiū cur
dictum.

nancq; prima litera, Asteritiū, & dein a mutato in o, Ostritiū, ac postremo magis concise Ostritiū nominare imperiti ceperūt. Veteribus Germanis haud dubie *Laserwurz* dicta est hæc herba, quam quidem uocem, utpote semilatinā, posterius non rectē intelligentes, in *Weysserwurz* mutarunt. Qua quidem appellatione adhuc hodie omnes utuntur Germani.

FORMA.

Laserpitium ger-
manicum.

Caulē ferulæ similem habet, folia uerò Apij, aurei coloris, semen latum, foliaceum, radicem quæ corticem nigrum obtinet, à qua liquor etiam modicè rubens, translucidus, myrrhamq; redolens, ac odoratus destillat. Ex qua quidē descriptione luce clarius constat, herbā hanc cuius picturā damus, esse Laserpitiū, saltem germanicū. Caulis enim ei sceniculaceus, seu ferulæ, hoc est, geniculatus, folia Apij in auri colorē languescunt, semen foliaceū & latum, nempe quod figura exile foliolū exprimit: radix crassa & multa, foris nigricans, intus candida, miraq; flagrans iucunditate, quæ si uulneratur, liquor profluit lentus, ac modicè rufus, suauissimumq; spirans odorem, & linguam sua acrimonia uellicans, ut sanē nulla sit prorsus nota quæ reclamare uideatur. His accedit quod facultates Ostritiij nominati à Laserpitij uiribus non discrepant, quemadmodum ex sequentibus patebit.

LOCVS.

Succus Cyre-
naicus.
Belzuinum est
Laserpitium.
Asa foetida.

Nascitur in Syria, Armenia, Media & Aphrica. Quod ex Armenia & Aphrica affertur suauissimum odorem habet, præsertim Cyrenaicum, unde & *ὀνός*, id est, succus Cyrenaicus appellatur. Ne hoc Laserpitium aliud est quàm concretus ille succus, quem officinæ Belzuinum, uel Ben Iuinum uocant. Quod uerò ex Media & Syria affertur, Dioscoride teste, uirosū odorem obtinet, ac putrilaginē respicit, ideoq; uidetur esse id quod hodie officinæ passim Asam foetidam nominant. Quod etiam hinc colligi potest, quod in hodiernum usque diem ex Syria Alexandrina, & hinc Venetias deportatur. Nostrum in montosis locis prouenit, ac in omnibus ferè hortis nunc plantatur.

TEMPVS.

Iunio mense flores admodum exiguos ac candidos, instar Anisi, profert, atque subinde semen latum.

TEMPERAMENTVM.

Silphij liquor calidissimus est. Verum enim uero & folia, & caulis, & radix sat strenuè exalfaciunt. Nostrum etiam Laserpitiū in uniuersum calidius atq; acrius est pipere ipso, adeoq; calefacit & exiccat in tertio ordine. Radix autem & semen, folia & caulem superant, ut in eo etiam efficacissimus omnium aliarum partium sit liquor, secundo loco folia, postremo caulis.

VIREs.

LASERPITIVM
GERMANICVM.

Stechwurz.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

C

† πονερα
δεντων λεγε-
ναι.

Lasertij liquor acris est, inflat. Inunctus cum uino, pipere & aceto, alopecias sanat. Oculorū aciem exacuit. Incipientes suffusiones cum melle inunctus dissipat. Cauernis dentium in eorundem dolore inditur, aut cum thure in linteo circumponitur, aut colluitur eo os cum Hyssopo, & Ficis coctis in posca. His prodest, quos bestia in rabiē efferata momorderit, uulneribus impositum. Valet aduersus omnia animantia quæ uirus eiulantur, uenenata tela, potus aut inunctus. Scorpionum plagis oleo dilutus circumliniē. Gangrænis † antea scarificatis immittitur. Carbulisq̃ cum ruta, nitro & melle, uel per se. Clauos, callosq̃ prius circumscarificatos tollit, cerato, aut aridorū Ficuum carne præmollitus. Recentes lichenas ex aceto sanat. Excrecentias carnis, polyposq̃, si aliquot diebus cū atramento sutorio aut erugine illinatur. Extuberantiā cum forfice extrahit. Diuturnis asperæ arteriæ asperitatibus opitulatur. Vocem subito exasperatā irrauescentē mue, dilutus aqua & absorptus confestim restituit. Vuam cum melle inunctus reprimat. Angina laborantibus ex aqua mulsa utiliter gargarizatur. Coloris bonitatē ijs qui eo uescunt auget. In sorbili ouo datus tussi auxiliatur, pleuriticisq̃ in sorbitionib. Suffusis felle, & hydropicis cum aridis Ficis utiliter exhibetur. Cum pipere, thure & uino potus, rigores soluit. Neruorum distentione laborantibus, opisthotonicisq̃ datur oboli pondere deuorandus. Hærentes gulæ hirudines, gargarizatū cum aceto deijcit. Ad lacintus in grumos concretū. Comitialibus ex oxymelite sumptus succurrit. Menses ciet cum pipere & myrrha potus. Coeliacos in acino uuæ sumptus iuuat. Cum lixiuio potus, repentinis conuulsionibus & rupturis prodest. Ad potiones dissoluitur amaris amygdalis, aut ruta, aut calido pane. Foliorū liquor eadem potest, sed multo minori efficacia. Cum oxymelite manditur ad expediendam asperam arteriam, præsertim amissam uocem. Utuntur eo cum Lactucis, pro eruca comedentes.

D

EX GALENO.

Omnes Silphij partes flatulentæ magis sunt essentiæ, ac proinde concoctu difficiles. Foris tamen impositæ corpori, efficaciores, & omnium potissimū liquor, admodum trahentē facultatē obtinens. Attamē excrecentias imminuendi, & liquandi uim quandam propter iam dictam temperiē habent. Liquor Cyrenæicus quidē omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiam omnium maximē discutit.

EX PLINIO.

Folia Silphij ad expurgandas uulvas, pellendosq̃ emortuos partus, decoquuntur in uino albo odorato, ut bibatur mensura acetabuli à balneis. Radix prodest arterijs exasperatis, & collectionibus sanguinis illinitur. Sed & in cibis concoquitur agrè. Inflationes facit & ructus. Urinæ quoque noxia. Sugillatis cum uino & oleo amicissima, & cum cera strumis. Verrucæ sedis crebriore eius suffitu cadunt. Liquor eius per se algores excalfacit. Potum neruorum uitia extenuat. Foeminis datur in uino. Et lanis mollibus admouetur uulvæ ad menses ciendos. Pedum clauos circumscarificatos ferro, mixtus ceræ extrahit. Urinam ciet ciceris magnitudine dilutus. Andreas spondet, copiosius sumptum nec inflationes facere, & concoctioni plurimum conferre senibus & foeminis. Item hyeme quàm æstate utilius, ueruntamen aquam bibentibus, cauendumq̃ ne qua intus sit exulceratio. Ab ægritudine recreationi efficax in cibo. Tempestiuē enim datus, cauterium obtinet: assuetis etiam utilius quàm expertibus. Ad externa corporum, indubitatas confessiones habet. Venena telorum & serpentium extinguit potus: ex aqua uulneribus his circumliniē. Scorpionum tantum plagis ex oleo. Vlceribus uerò non maturescen-
bus, cum farina hordeacea, uel fico sicca. Carbunculis cum ruta, uel cum melle, uel per se uisco superlitū ut hæreat. Sic & ad canis morsus. Excrecentibus circa sedem, cum tegmine punici mālī ex aceto decoctus. Clauis pedū, qui uulgò morticini appellant, nitro mixto, antè subactus. Carnes replet cū uino & croco, aut pipere, aut murium

A murium fimo & aceto. Perniones ex uino fouet, & ex oleo coctum imponitur: sic & callo. Clauis pedum superrasis præcipue utilitatis. Contra aquas malas, pestilentes tractus, uel dies. In tussi, uua, fellis ueteri suffusione, hydropicis, raucitatibus: confestim enim purgat fauces, uocemq; reddit. Podagras, in spongia dilutus posca lenit. Pleuriticis in sorbitione uinum poturis datur, contractionibus, opisthotonicis, ciceris magnitudine cera circumlitus. In angina gargarizatur. Anhelatoribus & in tussi uetusta, cum Porro ex aceto datur, atq; ex aceto his qui coagulum lactis buerint. Præcordiorū uitijis, syntecticis, comitialibus in uino, in aqua mulsa linguae paralyti. Coxendicibus & lumborum doloribus cum decocto melle illinitur. Non censuerim, quod autores suadent, cauernis dentiū in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis qui se eadem causa præcipitauit ex alto.

APPENDIX.

Lasertitū nostrum ex traditione recentiorū unice uenenis aduersatur. Item pestilentiae populariter grassantis arcet contagia. Lentitiam pituitosorū humorum incidit ac discutit: quapropter tussi quam frigus attulit, medet. Crassa quæ in thorace coeunt, discutit. Coloris corporis bonitate ijs qui eo uescuntur, efficit. Concretum in corpore lac & sanguinem resoluit. Stomachū esu corroborat. Pituitam uentriculi deijcit, & elanguescens appetentiam inuitat. Menses & urinam ciēt. Rabiosi canis morfu, aut serpentis ictu liberat, si contrita folia uulneri indantur. Hypochondriorū uitijis auxiliatur. Item lumborum doloribus. Carbunculos cum polenta tritum & impositū sanat. Cum uino potum rigores discutit. Herba ipsa in uino & aqua cocta uulnera interna glutinat: & in summa, omnia quæ Angelica uocata herba, & maiori efficacia, potest. Vt hinc etiam constet Osteritium à nostris nominatum, easdem habere quas ueterum Lasertitum, inefficaciores tamen, facultates.

B Quare cum metus sit ne Lasertitū adulterinum, aut saltem non optimū ad nos afferatur, præstat nostro uti, quod scilicet exigua admodū pecunia comparari possit, & uiribus satis efficax sit. Nam eadem quæ Dioscorides & Plinius Lasertitio assignant, recentiorum testimonio præstare ualet.

DE STACHY CAP. CCXCII

NOMINA.

STACHYS Græcis, Stachys Latinis dicitur, officinis ignota. Germanis richender Andorn nominatur. Stachys uero dicta, quod uerticillato florum ambitu, & orbibus spicarum caules cingentibus coronetur.

Stachys uiridis dicta.

FORMA.

Frutex est Marrubio similis, sed altior, folia ferens plura, sed rara, hirsuta, dura, odorata, incana. Virgas ab una radice plures emittit Marrubio candidiores. Ex hac descriptione perspicuum fit omnibus, herbam quam pictam damus, esse Stachyn: est enim fruticosa, Marrubijq; similitudinem refert, nisi quod altior est: folia quoq; plura, at rara obtinet, item hirsuta, dura, odorata & albicantia. Virgulas denique, etsi pictura id ipsum non ostendat, ab una radice plures emittit, candidiores quam Marrubium. Quibus omnibus florum purpureorū uerticillatus accedit ambitus, ac orbes spicarum, qui caules circundant.

LOCVS.

Asperis locis, montibus ac collibus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Stachys gustu acris & amaro est, tertij ordinis excalfacientij. Vnde iterū liquet hanc herbam esse Stachyn, quod gustata acris & amara uideatur.

VIRES.

766

STACHYS

Riechender Andorn.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

A Vim habet excalfactoriā & acrem. Ideoq; decoctum foliorum eius potum, men-
fes & secundas pellit.

EX GALENO.

Menses prouocat, abortum facit, & secundas eiicit.

EX PLINIO.

Pellit menstrua.

DE SECALE CAP. CCXCIII.

NOMINA.

SECALE dicitur Plinio lib. xviij. cap. xvi. & Farrago, Germanis *Rocken*
& *Korn* nominatur. Magno in errore uersantur qui hoc frumenti ge-
nus Siliginem esse existimant. Siquidem ex hac, Plinio lib. xviij. cap. ix. *Secale non est*
teste, lautissimus fit panis, tener, candidus, & primatum tenens: ex illo *Siligo.*
cibarius, ater, & pondere precipuus, ad arcendam pauperum famem tantum utilis,
qui ueterascens acorem etiam contrahit. Item Siligo habet spicam erectam, Plinio
loco iam citato, cap. x. autore, nec rorem continet, quæ rubiginem faciat: hoc uerò
procumbentē, & ideo quod imbres retineat, rubigini opportunū. Siligo præterea
grano est candido, leui, & multipliciter tunicato: hoc contra nigro, striato, & glu-
mis ferè explicito. Deniq; Siligo sine arista est, hoc uerò aristis horret. Postremū ex
Siligine pistrinarū opera fiunt laudatissima, ex Secale nullum ferè tentatū est. His
itaque rationibus euidentissimū esse puto, hoc frumenti genus quod Germani no-
stri *Rocken* uocant, non esse Siliginem.

B FORM A.

Secale frumenti genus uulgo notissimū, stipula est culmo triticeo, graciliore &
proceriore, geniculis ut plurimū quatuor, spica innocentiorib. aristis horrente, non
erecta, sed semper propemodum procumbente, grano glumis explicito, & ob id ca-
duco, tristi, nigricante, strigoso. Plinius cap. xvi. libri xviij. scribit, Secale foecunda,
sed gracili stipula esse præditū, nigritia triste, sed pondere præcipuū. Quæ singula
satis monstrāt, frumentū quod *Rocken* uocant Germani, esse secalen, & nō siliginē.

LOCVS.

Gignitur qualicumque solo, ideoq; passim in Germania, præsertim Rhetia, &
Vindelica feritur.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, metitur autem Iulio.

TEMPERAMENTVM.

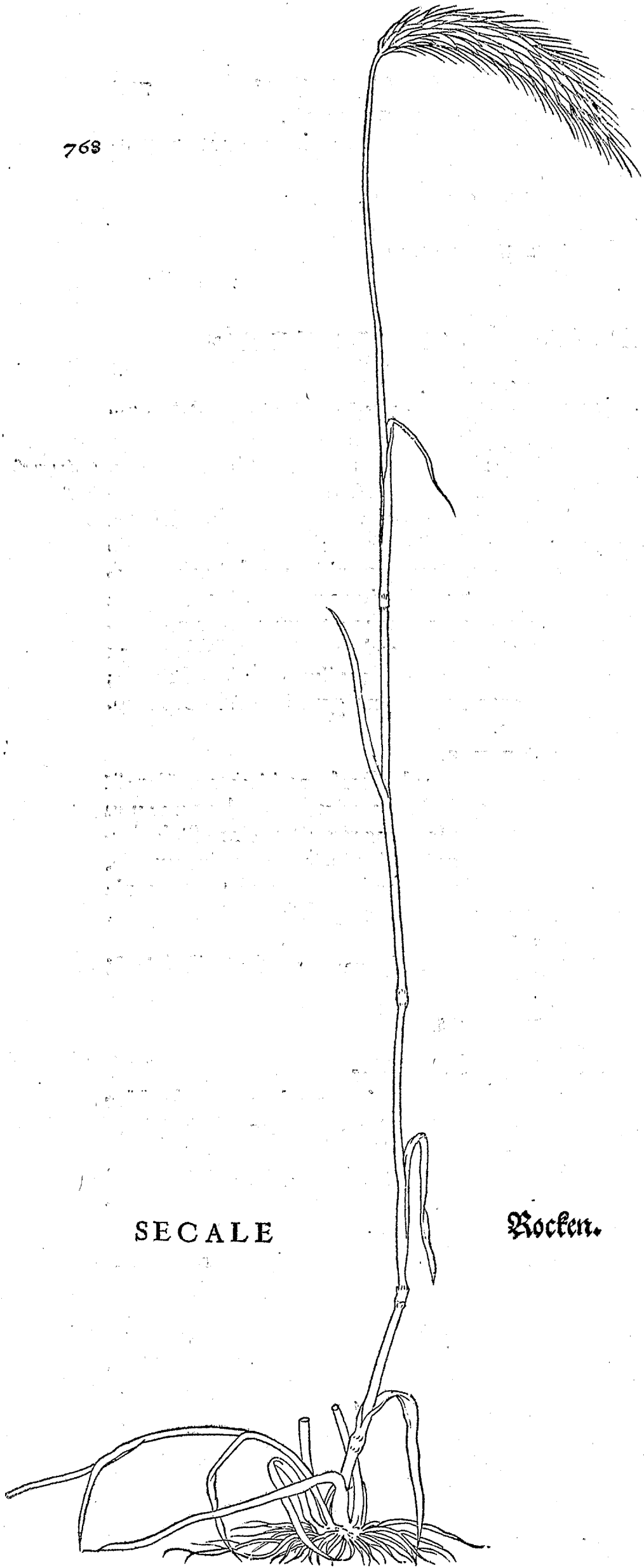
Magis uidetur excalfacere quàm Triticum, minus tamen refrigerare quàm Hor-
deum. Magis item exiccare quàm Triticū, minus tamen quàm Hordeū aut Zea.

VIRE.

Habet aliquid lentoris & obstruentis naturæ. Hinc panis ex eo confectus, potis-
simus si à furfuribus non sit probè purgatus, stomacho grauis esse solet. Reliquæ
uires ex capitibus de Tritico & Hordeo colligendæ.

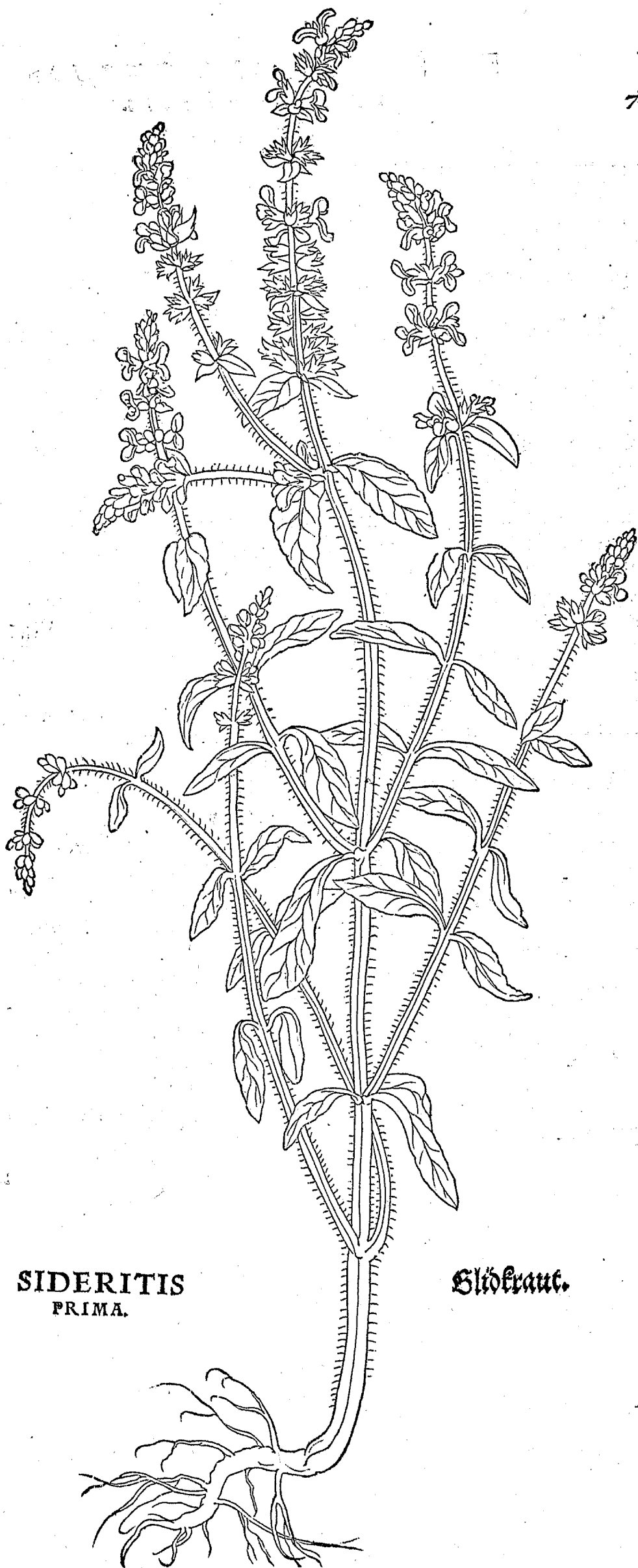
DE SIDE-

768

SECALE

Rocken.

SIDERITIS
PRIMA.

Glühkraut.

~~SS~~

tt

*Chamæpitys
adulterina.*

*Sideritis cur
dicta.*

ΙΑΗΡΙΤΙΣ Græcis, Sideritis prima Latinis dicitur. Magna officinarū pars hac herba pro Chamæpity uera utitur, non sine errore, cum satis ex forma illius constet, ut paulò post monstrabimus, non esse Chamæpityn. Germanis *Glidtrant* appellatur. Sideritis uerò nominata, quod glutinandis uulneribus apta, præcipuum in bello habeat usum.

FORMA.

Herba est folia Marrubio similia habens, longiora tamen, ad saluiae aut quercus figuram accedentia, uerum minora & aspera. Caules fundit quadratos, dodrantales, aut longiores, gustu non iniucundos, aliquo modo adstringentes, in quibus per interualla uelut in Marrubio uerticilli in orbem circumacti, & in his semen nigrum. Ex qua quidem deliniatione sole clarius cōstat, herbam cuius hic picturam exhibemus, esse Sideritin primam. Siquidē folia Marrubij habet, sed longiora, ad saluiae similitudinem aspera & rugosa, minora tamen. Caulem quadratum & hirsutum, non iniucundi gustus, aliquantum subadstringentis, quem per interualla uerticillati orbes coronant, ut in Marrubio uidere licet, in quibus flores subcandidi ac lutei, & subinde semen nigrum. Radicem exiguam & subluteam, quod silentio transiit Dioscorides. Non esse uerò hanc herbam Iuam arthriticam, nec Chamæpityos generibus posse annumerari, hinc conijcere licebit: primū, quod non sit pumila, sed in altum surgat, fruticis uerius quàm herbæ specie. Quod uerò neque primum neque secundū genus Chamæpityos dici queat, hinc manifestū fit, quod utrumque folijs Semperuiui minoris sit, à quibus saluiae, qualia hæc habet, diuersissima sunt. Nec etiam tertium, quia folia eius non sunt exilia.

LOCVS.

Nascitur asperis, petrosis & incultis locis.

TEMPVS.

Iunio mense florere incipit, nec desinit nisi in Autumni fine.

TEMPERAMENTVM.

Sideritis habet quandam abstergendī facultatē, id quod amaritudo eius satis indicat: & pauculam adstrictionem. Plurima tamen eius pars humida est, & mediocriter frigida.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

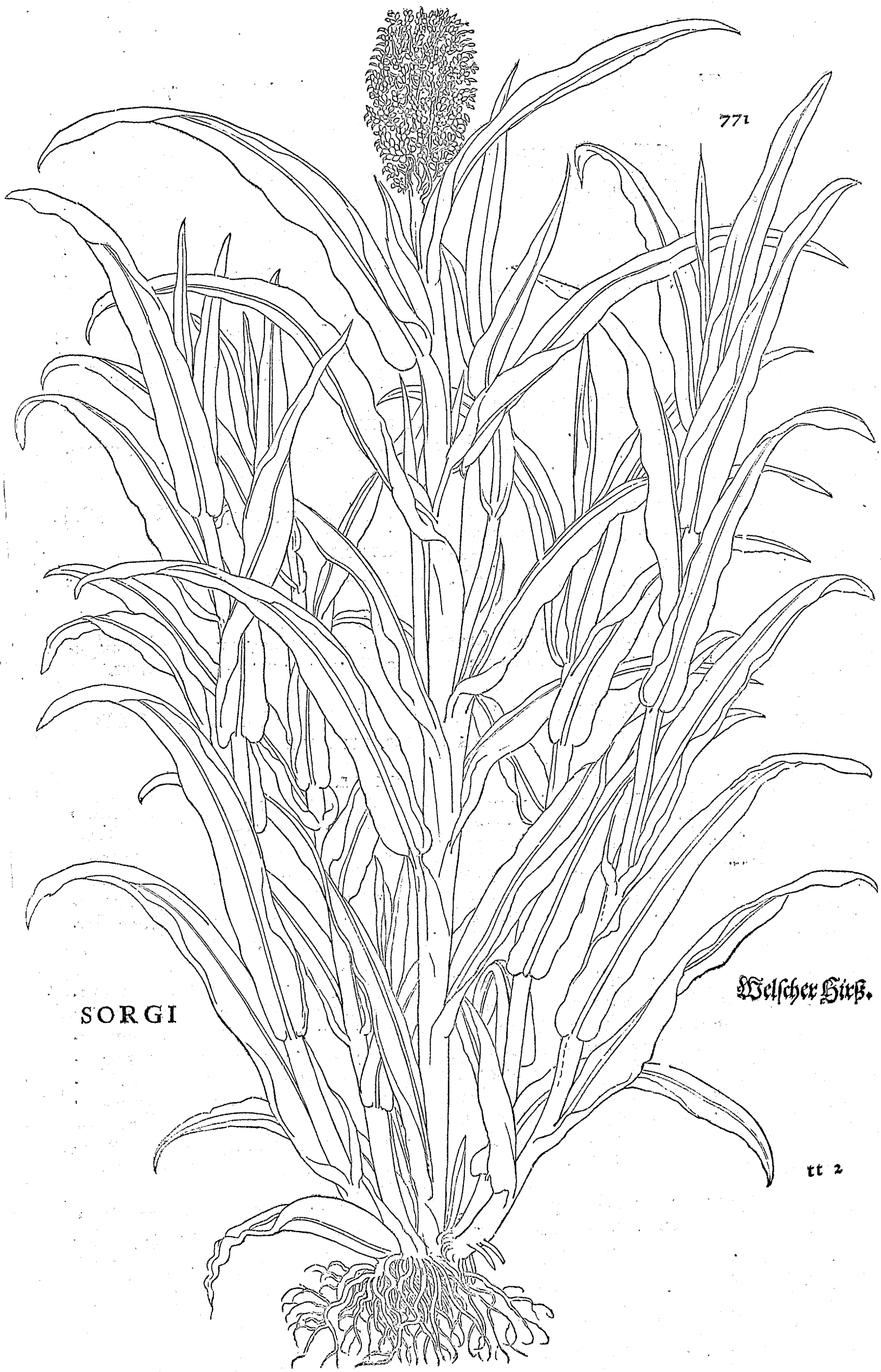
Folia eius illita uulnera glutinare, & inflammationē arcere possunt.

EX GALENO.

Phlegmonem sedat, & glutinandī uim obtinet.

EX PLINIO.

Sideritis tantam uim habet, ut quamuis recenti gladiatoris uulneri illigata, sanguinem claudat.

771

SORGI

Welscher Hirß.

tt 2

DE SORGI CAP. CCXCV

NOMINA.

PEREGRINVM est hoc genus frumenti, & ex Italia ad nos allatū, ideoq; Germani welschen Hirß uocant. Alij Sorgsomen / quod scilicet in Italia Sorgi nominetur. Neq; constat quo nomine ueteribus sit appellatum, nisi farris genus sit, quod in Gallia nunc rubrum & barbatū frumentum nuncupant. Probè enim illi hæc nomenclatura uidetur couenire, quod nimirum eius spica rubra & barbata sit. Certò tamen nihil affirmare audemus, nam Panicum etiam referre, quamuis magnitudo repugnet, uidetur.

FORMA.

Culmos habet quatuor aut quinq; altos, crassos, geniculatos, rubicundos, folijs uestitos longis, latis, & in summitate acuminatis, harundini non dissimilibus: spicā quàm Panicū maiorē ac densiorē, rufam & barbatā, in qua semen rufum, rotundū, lentis magnitudine, & acuminatū. Florem luteum, Radicem multis fibris capillatā.

LOCVS.

Non prouenit nisi satum, & nunc in multorū hortis colitur ac plantatur, non tamen facillè emergit.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, flore, ut diximus, luteo, nec nisi extrema ferè autumnī parte ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Semen dulce est, & Panicum planè in gustu refert, ideoq; temperamento ab hoc minimè differre putamus.

VIRE.

Tamet si de illius facultatibus nihil comperti habeamus, tamen quia Panicū gustu refert, easdem illi facultates obtinere existimamus, quas suo loco inuenies.

DE SERPENTARIIS OFFICINARVM

CAP. CCXCVI.

NOMINA.

Officinarum
erratum.

VO nomine ueteribus medicis Græcis & Latinis appellatæ sint, nemo hætenus, quod sciam, indicare potuit. Recentiores herbarij & officinæ non sine magno & intolerando errore Serpentarias uocant, non certè quod in nomenclatura tantum sit situm, sed quod forma & uiribus plurimum ab ea herba quam Græci *σποινύριον*, Latini autem Dracunculū ac Serpentariam nominant, plurimum discrepent, ut suo loco latius demonstrabimus. Germani nostri has herbas *Naterwurß* sua lingua appellant.

GENERA.

Duo sunt Serpentariæ recentiorū & officinarū genera, forma non multum uariantes. Vnum quod leuibus admodū folijs, & radice in se contorta constat. Hinc *Bistorta*. est quod herbarijs nostri temporis Bistorta dicatur. Nos certioris discriminis gratia marem fecimus, germaniceq; *Naterwurß mennle* uocauimus. Alterum rugosioribus folijs, maioriq; radice, & minus intorta, ac multum capillata uidetur. *Vulgares*. herbarij Colubrinā nuncupant. Nos *scemina*. cōstituimus, ideoq; germanice *Colubrina*. *Naterwurß weible* uocauimus. Serpentarias uerò utrunq; genus dixerunt, propterea quod ubi primum è terra prodeunt, linguæ serpentinæ pelle tenui uestitæ, formam obtinent.

FORMA.

Cauliculo constant tenui ac iunceo, glabrescente, per ima tantum foliato, spicoso florū uertice, quibus dilutioris purpuræ color inest; folio Rumicis à terra cæsis, superne

SERPENTARIA MAS
SEV BISTORTA

Wasserpurzelwurz.

774

COLUBRINA SEV SER-
PENTARIA FOEMINA,

Wasserpfeife weible.

A perne uiridi & herbaceo; radice, mas quidem draconis modo inuoluta & contorta, foemina uero oblonga, maiore ac capillata, extra nigricante, intus rubesciente,

LOCVS.

Nascuntur locis umbrosis & humidis, pratis potissimum Martianæ syluæ.

TEMPVS.

Florent Maio mense & Iunio, quo maximè tempore, ut omnes aliæ quæ floribus ornantur plantæ, dignosci ac inueniri possunt.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusque radix mirificè adstringit, ut refrigerandi ac exiccandi facultate prædita esse nemini sit dubium. Antiquus manuscriptus herbarius frigidas & siccas esse in tertio ordine censet.

VIRES.

Radices illarum glutinant uulnera, foetum in utero retinent, uomitum biliosum reprimunt, dysenteriam sanant. Hæc antiquus herbarius. Nostræ uero ætatis medici, aliorum errata impudenter sectantes, ad longè diuersos usus Serpentariæ utriusque radices adhibent, nempe ad eos ad quos Dioscorides, Galenus & alij ueteres suum Dracontium, cum tamen uiribus inter se maximè discrepent, quod gustus etiā abundè testatur, cum Dracontij radix acris sit, illarum uero uehementer adstringat. Ut igitur errorē hunc relinquant, subinde medicos & seplasiarios hortor, nisi fortè perdere magis quàm sanare in delictis habeant: sciantque Serpentarias suas non alias quàm Britannicā habere facultates, adstringendi nimirum, priuatim ad ea quæ in ore & tonsillis sunt depascentia ulcera accommodatas, & ad omnia alia quibus adstrictione opus est. Folia etiam in farinam trita labiles dentes confirmant.

DE SCORDIO CAP. CCXCVII.

NOMINA.

ΚΟΡΑΙΟΝ Græcis, Latinis Trixago palustris dicitur. Officinis ferè omnibus incognita. Germanis allusione quadam ad Romanā appellationem aptè Wasserbatenig nominabitur. Scordion autem Græcis ab Alijs dicta est herba hæc, quod nimirum eius folia affricata, Allij, quod Græcis Scorodon uocatur, odorē referant. Ab hoc mali & ingrati odoris sensu, ipsæ etiam *Δυόσμον* appellata est. Ut uero Trixago dicta sit, similitudo fecit: Trixagini enim, quæ Græcis Chamædryos nominatur, similis est. Palustris autem, quoniam humilibus ac palustribus locis nascatur.

Scordion unde dictum.

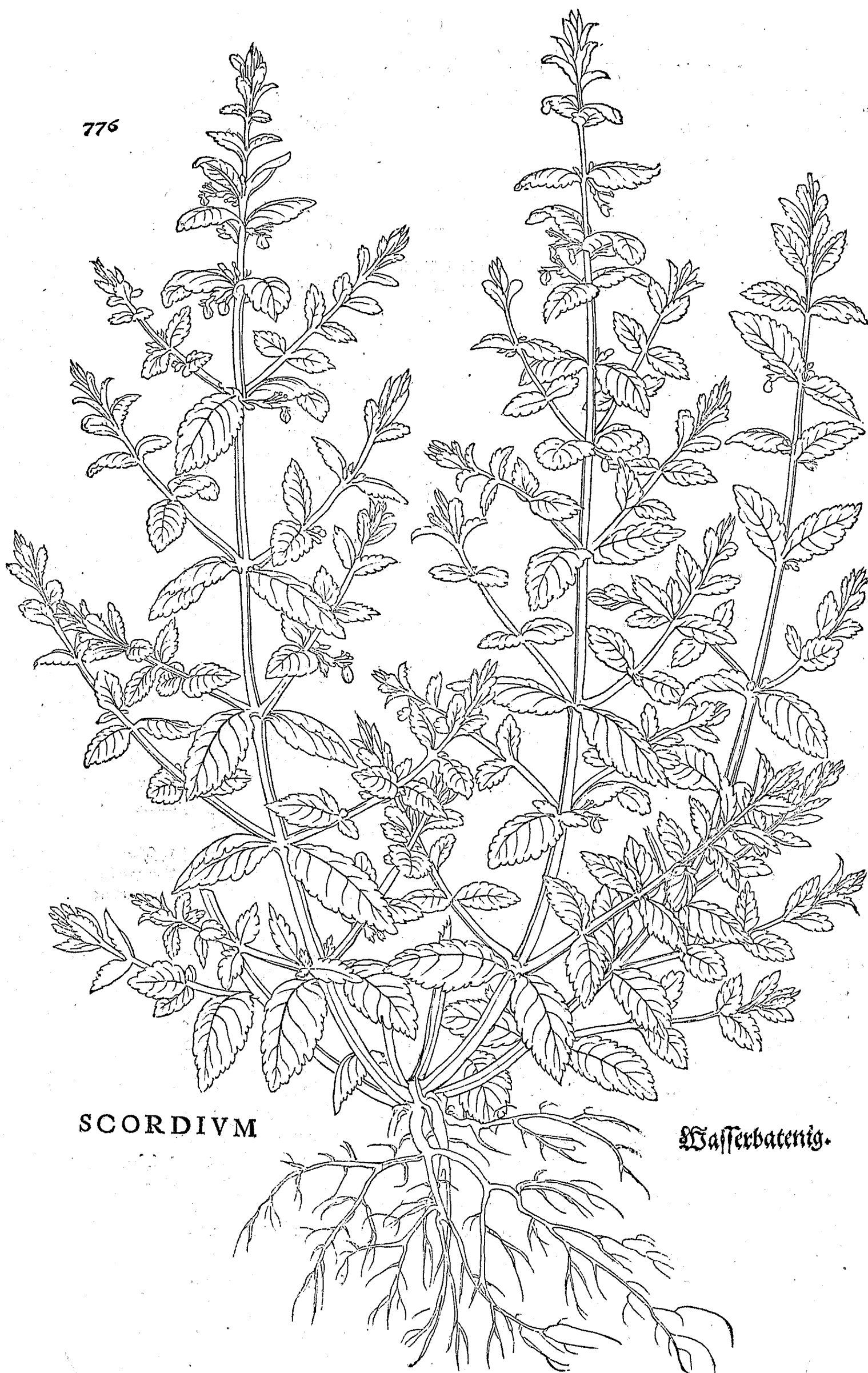
Dyosmon. Trixago palustris cur uocata.

FORMA.

Folia Trixagini seu Chamædryi similia habet, maiora tamen, nec sic in ambitu incisa, odore aliquantulum Allium referentia, gustu adstringentia & amara. Caules quadrangulos, in quibus flos subrubescens. Hæc delinatio sic refert herbam hanc, cuius picturam damus, ut ouum ouo non sit tam simile. Folio siquidem est Trixagini, maiore, & per ambitum non ita profundè ferrato & inciso, odore aliquatenus Allium reddente, adstringentis & amari gustus, quadrangulis caulibus: flore in caulibus, instar Chamædryos & Teucrij, subrubro, & minimè in summis caulibus, ut aliqui putant, quemadmodum pictura ipsa abundè docet. Hæc itaque herba in theriacos pastillos inferenda erit, & non syluestre Allium, ut maximo in errore uersentur seplasiarij institores, qui pro re tam salutari atque omnibus putridis marcoribus, Galeno lib. i. de antidotis autore, aduersante, syluestre Allium usurpant. Sed indignius erratum, quàm quod multis explodi debeat. In hunc autem eisdem uicinitate uocabulorum potissimum incidisse errorem, libro primo Paradoxorum, cap. xxiii, abundè monstrauius.

Seplasiariorum error.

776

SCORDIUM

Wasserbatanig.

LOCVS.

A Nascitur in montanis & humentibus locis. Nec inter se pugnant Dioscorides & Plinius, dum hic in campis humidis pinguibusq; ille autem in montanis nasci scribit. Vterq; enim uerum dixit: in campestribus siquidem & montanis, non tamen omnibus prouenit, sed, quod Dioscorides etiam adiecit, humentibus tantum. Plantatum autem Scordium non difficulter nascitur, & possunt de uno duntaxat ramo complures prouenire, modò solo humido cōmittantur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, flos tamen non nisi diem unum durare uidetur, sic continuò unus alium sequitur.

TEMPERAMENTVM.

Tum ex saporibus, tum etiam facultatibus paulò pòst exponendis satis constat Scordiū calidum esse. Nam, Galeno etiam teste, amarum quid obtinet, & acre.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Herba uim calefaciendi habet, & urinam cit recens trita & pota. Arida quoque cum uino decocta contra serpentiū morsus, & letalia uenena bibitur. Ad stomachi rofiones, dysenteria, & urinæ difficultatē pondere duarum drachmarū cum hydro-melite. Purgat crassa purulenta ē thōrace. Facit ad ueterē tussim, rupta, conuulsa, cum nasturtio, melle & resina in ecligmate arida cōmixta. Hypochondriorū uetus inflammationes excepta cerato lenit. Succurrit eadem podagris cum acri aceto circumlita, aut ex aqua illita. Menses supposita mouet, uulnera glutinat, uetusta ulcera purgat, & cum melle ad cicatricē ducit. Siccata carniū excrementas reprimat. Succus præterea ex ea expressus ad prædicta uitia bibitur.

EX GALENO.

B Expurgat simulq; excalfacit uiscera, tum menses urinamq; mouet. Præterea conuulsa ruptaq; & laterū dolores ab obstructione & frigore natos sanat potum. Deniq; uiride illitum magna uulnera conglutinat: uerum sordida purgat, & maligna ad cicatricem perducit, illitum aridum.

EX PAVLO.

Scordium uarium existit, ut quod amarū, acerbū & acre sit. Purgat igitur simul & calfacit uiscera, urinas & menstrua cit, refrigerata omnia recalfacit, uulnera glutinat, repurgatq; aridum illitum cicatricem inducit.

DE STICHADĒ CAP. CCXCVIII.

NOMINA.

S TICHAS græcè, Stichas uel Stoechas latinè appellatur. Officinæ cognomento Arabicam uocāt. Germanis nominatur Stichastrant. Stichas uerò nomen accepit à Stoechadibus ex aduerso Mafsiliæ sitis Galliæ insulis, in quibus prouenit. Arabę factionis autores patriam Stichada reliquis omnibus prætulerūt, hinc sequaces illorum gentili cognomento Arabicā nunc cuparunt.

Stichas arabica.

Stichas unde dicta.

Arabica quare uocata.

FORMA.

Herba est tenuibus ramulis, comam similem Thymo habens, longiore tamen folio, & gustu acris, & aliquantū subamara. Hactenus Dioscorides, qui flores atq; spicam prorsus omisit. Sunt autem flores, ut pictura abundè monstrat, exigui & cœrulei, spica uerò flauescit, semine referta exiguo, triquetra, & coloris spadicei. Radix illi est tenuis & lignosa.

LOCVS.

Nascitur, ut antea est cōmemoratū, in insulis Galliæ ē regione Mafsiliæ, quę Stichades appellantur, à quibus etiam gentilitiam appellationē accepit. Prouenit etiā in Arabia, alijsq; cōpluribus locis, & in multis etiam Germaniæ nostræ hortis.

TEMPVS.

778

STICHAS

Stichastrant.

TEMPVS.

^A Floret eo quo Lauandula tempore, nimirum ante Solstitium æstiuum, hoc est, Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Stoechadis qualitas gustu quidē amara est, & mediocriter subadstringens. Temperamentū uerò compositum ex terrena essentia frigida exigua, unde sanè adstringit; & ex tenui, altera, quæ terrena est, copiosiore, à qua utiq; amara est.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius, quemadmodum & Hyssopi, ad thoracis uitia efficax est. Miscetur antidotis utiliter.

EX GALENO.

Obstructione liberare, extenuare, extergere, roborareq; tum omnia uiscera, tum totum corpus est nata.

EX PLINIO.

Menses cit potu, thoracis dolores leuat, Antidotis quoq; miscetur.

DE STRUTHIO CAP. CCXCIX

NOMINA.

^B ΤΡΟΥΘΙΟΝ Grecis, Radicula, siue Lanaria herba Latinis, Mauritanis & officinis Conditi, nonnullis herba fullonum, uulgò Saponaria, Germanis Seyffentraut dicitur. Vnde uerò Græci hanc herbam Struthiū appellauerint, non satis constat, nisi fortè à foliorū positura, quæ auium alas quadantenus imitant, nomen illi indiderint. Nam gens ea *στρουθίου* & *στρουθίου* passerem, & minores alias aues appellat. Vel forsitan quod Venerem stimulet, Græci enim, ut dictum est, *στρουθίου* passerem uocant, & ab eius auis salacitate lasciuos, & in Venerem procliuiores homines *στρουθίου*, quasi passerem uocant. Porro strutheum, ut est apud Festum, nuncupant obscenā uirilem partem. Qua imitatione Martialis & Catullus passerem pro uirili membro in suis uersibus usurpasse uidentur. Lanariam uerò dixerūt, quod ad candorem & mollitiem lanarū ea usā fuerit antiquitas. Nam cum succidæ lanæ cespypo spurcatæ colores respuerent, prolutæ huius radicis succo, ad quoscunq; suffectus imbibendos præparabantur, quibus cespypum erat impedimento. Sic sordescentes lanas ueteres hac herba eluebant, ad munditiē contrahendam, quæ primum ab infectoribus quærebatur, sordidis colores aspernantibus. Sic quoq; à præcipua & utiliore parte, Radicula Romanis est appellata. Saponaria recentiorib. dicta est, quoniam eluendis uestimentorū maculis, sordibusq; lanarum expurgandis, saponis uicem exhibet. Herba autem fullonū nominata est, quod ea interpollandis uestibus, & mangonio poliendis fullones utantur.

Radicula.

Lanaria.

Conditi.

Saponaria.

Struthium unde nominatum.

στρουθίου.

Lanaria cur dicta.

Radicula quare appellata.

Saponaria cur uocata.

Herba fullonum.

FORMA.

Struthion herba est caule lanuginoso, folijs oleæ prodeuntib. ex interuallo quasi geniculatim, plerunq; quinis in unum coeuntibus, in summo coliculorū floribus candidis; radice, quam summo cespite non in altum ultrò citroq; per longitudinem fundit, magna, tereti & oblonga, quæ conciditur purgandis lanis.

LOCVS.

Nascitur in Asia Syriaq; saxosis & asperis locis præcipuè. Nunc in hortis quibusdam plantatur.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio maximè mense, sed per duos cōtinuos menses floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum temperamento, ex quarto quodammodo ordine.

VIREs.

780

STRUTHIVM

Seyffenkraut.

A Radix eius acris est, urinam cit, iecinorosis auxiliatur, tussi & orthopnceis cum melle cochlearis mensura sumpta. Aluum subducit. Eadem cum Panace & Capparis radice sumpta, calculos frangit, & per urinam exturbat. Lienem induratum minuit. Subdita menses elicit, & foetum manifeste enecat. Cum polenta & aceto illita, lepras tollit. Cum farina hordeacea in uino elixa, tubercula discutit. Miscetur praeterea collyrijs & malagmatis quae ad claritatem oculorum conficiuntur, Sternutamenta cit, & trita cum melle naribus infusa, per os purgat.

EX GALENO.

Struthij radice potissimum utimur, gustu acri quidem existente. Sed & abstergit, & irritat, ideoque sternutamenta mouet, ceu cetera omnia quae gustu acria sunt, & temperamento calida.

EX PLINIO.

Medetur morbo regio ipsa radix decocta, & ius potum; item thoracis uitijs. Urinam cit, aluum soluit, & uulvas purgat. Ea & ex melle prodest magnifice ad tussim orthopnceae cochlearis mensura. Cum polenta uero & aceto lepras tollit. Eadem cum Panace & Capparis radice calculos frangit, pellitque. Panos discutit, cum farina hordeacea & uino decocta. Miscetur & malagmatis & collyrijs, claritatis causa. Ad sternutamenta utilis inter pauca. Lienem quoque ac iecinori. Eadem pota denarii unius pondere ex multa aqua, suspiciosos sanat.

DE SCILLA CAP. CCC.

NOMINA.

B K I A A A Græcis, Scilla Latinis, Squilla, exemplo Varronis, omnibus nunc officinis uocatur. Germanis autem Meerzwibel.

FORMA.

Scillae radix capæ modo multipliciter tunicata corticosaque, ex qua prius, ut in croco, caulis profilit, tum ex eo flos in luteo candidus emergens insidit, qui cum senuerit folia demum multis post diebus emicant lata, nullo nixa pediculo, capitula quadam specie, & pleraque ex ijs in terram deflexa.

LOCVS.

Scilla undique, ut capæ & allia, prouenit.

TEMPVS.

Scillam ter florere, triaque tempora sationum ostendere, Theophrastus libro septimo capite duodecimo tradit. Primum enim florum prouentum, arandi primum tempus significare scribit, secundum medium, tertium nouissimum. Quot enim fuerint isti, totidem & arari tempora ferme occurrunt. Scillae praeterea flos, ut est Berytius auctor, uirgata specie profiliens, modo celeriter non emarcescat, largos frugum prouentus, ac uberem annonam nobis promittit.

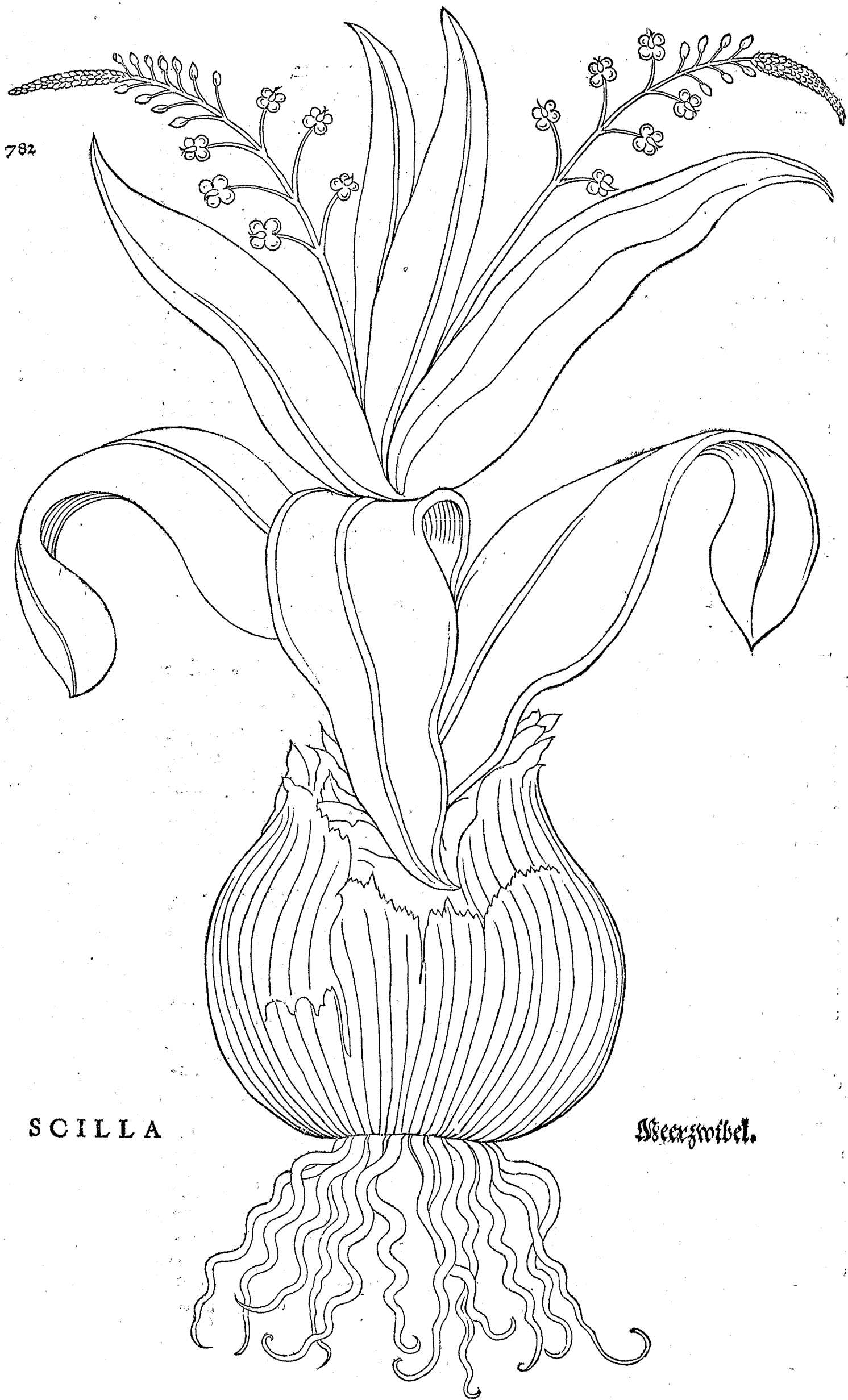
TEMPERAMENTVM.

Admodum incidentem facultatem obtinet, non tamen admodum calidam, sed secundum hoc eam quispiam secundi ordinis censeat exalfacientium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vim acrem & feruentem habet. Assata uero multiplicem obtinet usum. Pasta aut luto oblita, in clibanum conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec circumlita pasta sufficienter tosta fuerit. Qua amota, si non emollescat, altera pasta aut luto circumlinitur, & eadem quae prius fiunt. Nam quae ita non assatur, noxia magis est, praesertim interaneis data. Torretur item in olla indito operculo, & in clibanum coniecta. Sumitur ex ea, abiectis extimis partibus, quod maximè medium est, quod concisum, effusa priore aqua, coquitur, nouaque superinfusa usque dum nec amaritudinem, neque

uu acri-

SCILLA

Siegwibel.

A acrimoniam habeat aqua. Siccatur autem in umbra dissecta, & lino traiecta, ita ut ne taleolae inuicem se contingant. Sic igitur secta, ad oleum, uinum, acetumq; scilliti cum utimur. Ad rimas uero pedum crudae Scillae interanea pars in oleo feruefacta, aut cum resina liquefacta imponit. Decocta in aceto demorsis à uipera cataplasma est. Assae eiusdē pars una tosti salis partibus octo subigitur, daturq; ieiunis cochlearis unius duorumue pondere ad emolliendā aluum. Additur potionibus & odoramentarijs medicamentis, & ijs cum quibus urinam ciere uoluerimus, hydropicisq; & stomachicis, quibus innatant cibi, & morbo regio, torminibus, in uetere tussi, asthmaticis, cruenta reiicientibus. Trium uero obolorum pondus in delinctu ex melle sumpsisse satis est. Coquitur eadem cum melle, sumiturq; in cibo ad eadem, maximē coctionē adiuuans. Strigmentitia per aluum ducit. Cocta & simili modo sumpta, idem potest. Cauendus Scillae usus ijs, quibus interaneū aliquod exulceratum erit. Prodest uerrucis & pernionibus assam inungere. Semen eius tritum, cum caricis aut melle exceptum, si manditur, aluum emollit. Pro foribus domus suspensa tota amuletum est.

EX GALENO.

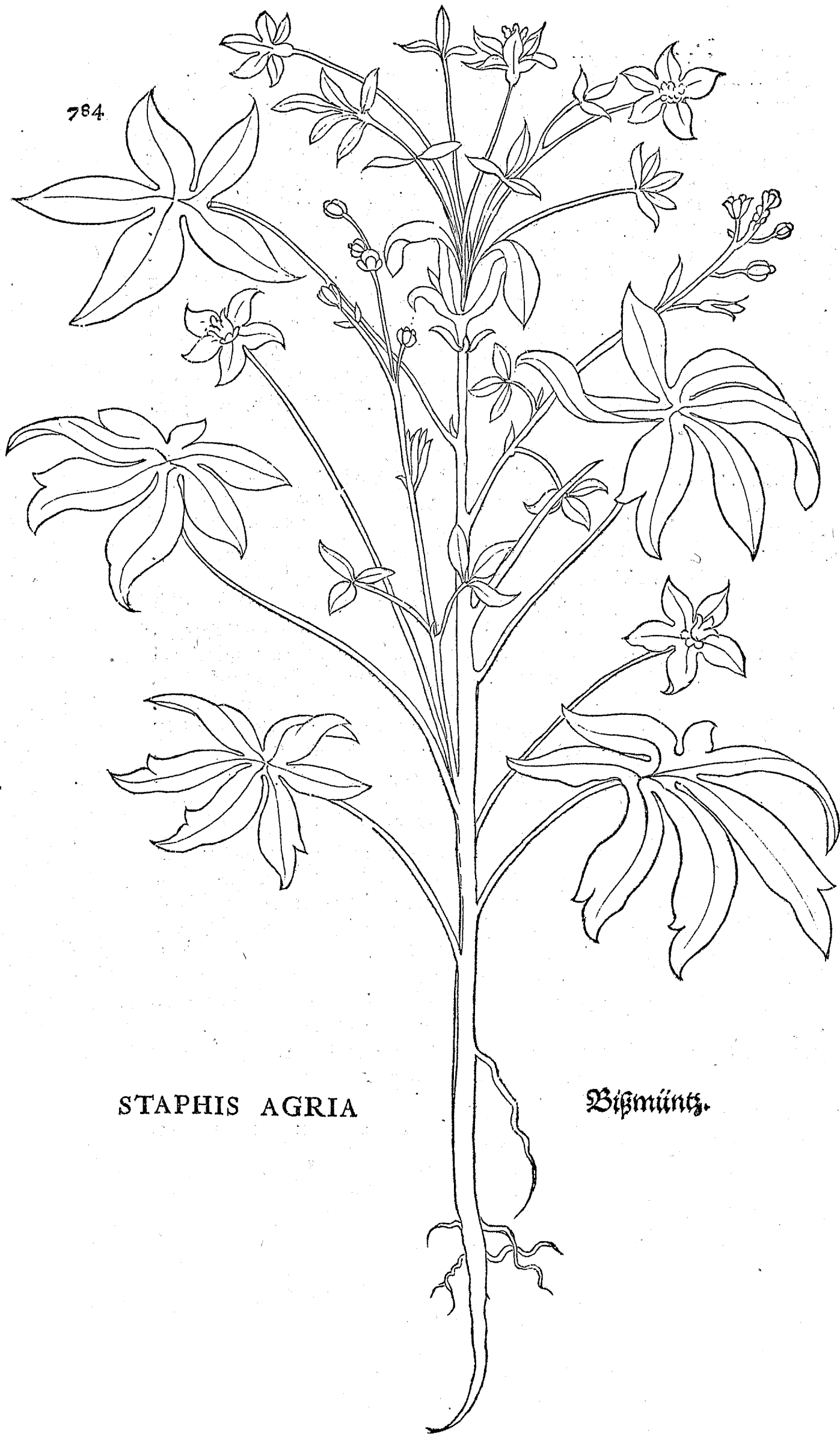
Præstat assam aut elixam sumere: sic enim uirium eius uehementia exoluitur.

EX PLINIO.

B Scillarum in medicina alba est quæ masculus, foemina nigra. Scilla quæ candidissima fuerit, utilissima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquū ē uino est, confutum suspendit lino modicis interuallis, postea arida frustra in cadum aceti quam asperrimi pendentia immerguntur, ita ne ulla parte uas cōtingant. Hoc fit ante Solstitium diebus quadraginta octo. Gypso deinde oblitus cadus, ponitur sub tegulis, totius diei solem accipientibus. Post eum numerū dierum tollitur uas, Scilla exhibitur, acetum transfunditur. Hoc clariorē aciem facit. Salutare est stomachi laterumq; doloribus, parum sumptum binis diebus. Sed tanta uis est, ut auidius haustum extinctæ animæ momento aliquo speciem præbeat. Prodest & gingiuis & dentibus, uel per se cōmanducata. Tineas & reliqua uentris animalia pellit ex aceto & melle sumpta. Linguae quoq; recens subiecta præstat ne hydropici sitim sentiant. Coquitur pluribus modis in olla, quæ coniiciatur in clibanum aut furnum, uel adipe aut luto illita, aut frustatim in patinis. Et cruda siccatur, deinde cōciditur, coquiturq; in aceto, tum serpentium ictibus imponitur. Tosta quoq; purgatur, & medium eius iterum in aqua coquitur. Vsus sic coctæ ad hydropicos. Ad urinam ciendam tribus obolis cum melle & aceto potē. Item ad spleneticos & stomachicos, si non sentiant ulcus, quibus innatet cibus. Ad tormina, regiones morbos, tussim ueterem cum suspirio. Discutit & ex folijs strumas, quadrinis diebus soluta. Furfures capitis, & ulcera manantia illita, ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maximē uti coctionem faciat. Sic & interiora purgat. Rimas pedum sanat in oleo cocta, & mixta resinæ. Semen eius lumborū dolori ex melle imponitur. Py-

thagoras Scillam in limine ianue suspensam, malorum
medicamentorum introitum pel-
lere tradit.

784

STAPHIS AGRIA

Bismuntz.

DE STAPHIDE AGRIA

785

CAP. CCCI.

NOMINA.

ΤΑΦΙΣ *ἁγρία* Græcis, herba Pedicularis & Pituitaria Latinis, officinis Staphisagria, Germanis *Bismünz*. Pedicularis autem Pituitariaque Latinis à uiribus quas habet, dicta est: erumpentibus enim è corpore pediculis ex oleo inuncta aduersatur, & cōmanducata feruore multam pituitam trahit.

Pedicularis quare dicta.
Pituitaria unde.

FORMA.

Folia habet Labruscæ, incisuris diuisa, coliculos rectos, molles, nigrosque, flores Isati similes, semen in uasculis uiridibus similibus Ciceri triangulū, asperum, in nigro subrufum, intus candidū, gustu acre. Hæc descriptio herbæ huic cuius hic effigiem damus per omnia quadrat, floribus tantum exceptis, qui minimè Isati similes sunt, neque in colore, neque in quantitate. Isatis enim flores lutei sunt, & exigui, huius contra subcæsi, ac multo maiores, ut hinc ferè suspicer eam herbam non esse quam ueteres pingunt Staphida agrian. Cæterū cum proximè tamen ad picturam accedat, neque uiribus distet admodū, inter Staphidis agrias species rectè à plerisque hodie herbarie rei studiosis cōnumeratur. Folia enim fert plerumque septem, aliquando etiam paucioribus incisuris diuisa, coliculos rectos, nigros, & in folliculis herbaceis semen triquetrum, in nigro subrufum, intus candidum, gustu acre, ita ut illi omnes notæ, demptis floribus, respondeant.

LOCVS.

Nascitur, Plinio authore, in opacis. Ea cuius picturam exhibemus, nunc passim in hortis plantatur.

TEMPVS.

Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

Quum urendi uim habeat Staphis agria, consequitur eandem in quarto ordine esse excalfacientium & desiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius grana quindecim si quis trita in aqua mulla dederit, crassa per uomitū purgant. Sed qui biberint, ambulare debent. Quinetiam assidue attendere oportet, & aquam mullam potui dare, quod strangulationis pericula inferant, & fauces deurant. Trita eadem, & ex oleo inuncta, pediculationi, prurigini & scabiei auxiliatur. Plurimā cit pituitā cōmanducata. Decocta in aceto, dentium dolori, si ea colluantur, subuenit. Gingiuarū rheumatismū sistit. Vlcerā oris, aphthas nominant, cum melle sanat. Miscetur præterea urentibus malagmatis.

EX GALENO.

Vehementer acrem obtinet facultatē, adeo ut ex capite purget pituitam, abstergatque ualenter. Itaque ad scabiē accommodata est. Sed & urendi uim aliquam habet.

EX PLINIO.

Nucleis eius ad purgationes uti non censuerim propter ancipitē strangulationē, nec ad pituitā oris siccandā: fauces enim lædunt. Phthiriasi caput & reliquū corpus liberāt triti. Facilius admixta sandaracha. Item pruritu & pforis. Ad dentiū dolores decoquuntur in aceto. Ad auriū uitia, rheumatismū gingiuarū, ulcera oris manantia. Flos tritus in uino contra serpentes bibitur. Semen enim abdicauerim, propter nimiam uim ardoris. Quidam eam Pituitariā uocant, & plagis serpentium utique illinunt. Item phthiriasi, qua Sylla dictator consumptus est. Nascuntur quoque in sanguine ipso hominis animalia exesura corpus. Resistitur Staphidis agrias succo, cum oleo perunctis corporibus. Hæc quidem in aceto decocta, etiam uestes eo tædio liberat.

SESELI
MASSILIENSE.
Seseli.

DE SESELI MASSILIENSI

787

CAP. CCCII.

NOMINA.

ΕΣΕΛΙ ἡ μαρμαριώδης Græcis, Sefeli Massiliense Latinis, officinis Siler *Siler montanum.* montanum dicitur. Semen tamen quod à seplasiarijs hoc nomine uenditur, non Massiliensis, sed, si amaritudinē respicias, Ethiopici, uel, quod magis uero simile est, Peloponnesiaci (neutrius enim integram imaginē uidimus) Sefeli semen est: latius enim, odoratius, & carnosius Massiliensi existit. Germanis incognita hætenus planta fuit, ob id Sefel rectè illam appellabunt.

FORMA.

Folia gerit Fœniculi, crassiora tamen. Caulem uegetiorē, umbellam Anetho similem, in qua semen est oblongum, angulosum, & degustanti confestim acre: radicem longam, & odoratam. Ex qua Dioscoridis deliniatione satis constat stirpem, cuius picturam damus, esse Sefeli Massiliense, quod huic nimirum, nulla prorsus nota reclamante, tota descriptio suffragetur. Quid multa: dato etiam quod singulæ illi non responderent notæ, tamen cum eas quas ueteres Sefeli attribuerunt facultates obtineat, citra omne periculum pro eo usurparetur.

LOCVS.

Optimū iuxta Massiliam, teste Dioscoride, Galliæ urbem nascitur, unde etiam cognominatū est Massiliense. Prouenit autem alijs quoque in locis calidioribus, & nunc in plerisque Germaniæ hortis, sed non nisi satum & cultum.

TEMPVS.

Floret æstate, & semen subinde producit.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccatur in secundo ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Semen & radix calefaciendi uim obtinent. Stranguriæ, orthopnceæ, uteri suffocationibus & comitialibus pota medentur. Menses & foetus ex utero ducunt. Interaneis omnibus profunt, & diutinas tussis sanant. Ipsum semen cum uino potum coctioni confert, tormina discutit, & epialis febribus utile est. Ad arcenda in itinere frigora cum pipere & uino bibitur. Datur capris alijsque quadrupedibus bibendū, ut partus iuuat.

EX GALENO.

Sefeli & radix & semen usque adeo excalfacit, ut admodum urinā mouere queat. Sed & tenuium est partium, ut & comitialibus, & orthopnceis competat.

EX PLINIO.

Prodest homini ad tussim ueterē, rupta, cōuulsa, in uino albo potum. Item opisthotonicis, & iecinorū uitijs, & torminibus, & stranguriæ, duarum aut trium ligularum mensura. Sunt & folia utilia, ut quæ partus adiuuent etiam quadrupedum. Hoc maxime pasci dicuntur ceruæ pariturae. Illinitur & igni sacro. Multum in summo cibo concoctionibus confert, uel folio, uel semine. Quadrupedum quoque aluum sistit, siue tritum potui infusum, siue mandendo cōmanducatum est sale. Boum morbis medetur, uel si contritum infunditur.

uu 4

DE SANGVI-

SANGVISORBA
MAIOR.

Gros Koblleskraut.

SANGVISORBA
MINOR.

Klein Rôibleskraut.

789

NOMINA.

*Sanguisorba cur
dicta.*

*Error eorum qui
Pimpinella cum
Sanguisorba con-
fundunt.*

VVM ignoraremus quo nomine stirpem hanc ueteres Greci & Latini, si modo ijs cognita fuit, appellarint, maluimus interea uulgarè uti nomenclatura, donec aliud certius nomen inueniremus. Elatinen tamen esse iudicarem, si folia pusilla, pilosa, & rotunda obtineret. Nunc quum neque pusilla, neque pilosa, neque rotunda, sed mucronata esse uideantur, certi statuere nihil possum. Sanguisorba uerò dicta est hæc herba, non quod uulneribus iniecta ferrum & spicula faciliè & citra sensum doloris exigat, ut nonnulli arbitrantur; id ipsum enim non posse mirifica quæ illi inest adstringendi facultas abundè ostendit; sed potius quod ei in sistendo sanguine undecumque emanarit, mira admodum insit efficacia, adeò ut hunc ipsum quasi absorbere uideatur. Erroris autem huius nulla alia causa est, nisi quod hanc stirpem multi cum ea quæ hodie Pimpinella uocatur, confundant, quæ certè propter caliditatē quam obtinet haud exiguam, quandā etiam trahendi facultatē habere uidetur, adeò ut infixæ corpori extrahere facile queat. Quod uerò cum Pimpinella confuderint non alio factum est nomine, quàm quod huius folia proximè ad Pimpinellæ folia, quæ itidem ut hæc ferrata sunt, accedere uidentur. Sed hæc confusio non caret errore, ut paulò post dicemus. Germanis hæc herba *Kölblestraut* / à capitellis quæ rufescentibus punctis maculata sunt, dicitur. Nonnulli etiam Germanorum *Hergots bärlein* nominant. Quidam etiam à sistendo sanguine *Blutstraut*.

GENERA.

*Sanguisorba
maior.*

*D.
Minor.*

Duo sunt eius herbæ quæ Sanguisorba uocatur genera. Vna enim maioribus constat folijs ac longioribus, coliculis tamen tenuioribus, ideoque ab hac foliorum forma maior à nobis dicta est. Altera minoribus folijs, coliculis autem maioribus esse deprehenditur, quare ab ista foliorum effigie rectè minor appellari potest, ut inter eas aliquod discrimen esse herbariæ rei studiosi hac ratione animaduertant.

FORMA.

Herba est à radice crassa & longa, statim foliosa, minor potissimum, coliculos habens plurimos rubentes, folia aspera, in extremitatibus latè crenata & ferrata, in summo coliculorum capitella rufescentibus punctis maculata, quæ si hiant flores exeunt herbacei, in medio croceam comam ostendentes.

LOCVS.

Nascuntur locis incultis, aridioribus, & soli expositis. Vnde iterum colligere licebit non esse Elatinen, utcumque à facultatibus illius non discrepet, quod Dioscoride & Plinio testibus, Elatine in cultis & segetibus proueniat.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Gustantibus adstrictionē haud uulgarem ac uiscositatē herba præ se ferre uidetur. Quapropter siccam admodum consistentiā nacta est, simulque corpora contrahere, & constringere potest, atque adeo emplasticam, eo quod glutinosa sit, facultatem obtinet.

VIRE S.

Ex ijs quæ diximus abundè constat utranque Sanguisorbam in restringendis ac supprimendis sanguinis profluuijs esse efficacissimas, adeò ut nonnulli constanter asserant, eas etiam manibus gestatas sanguinem undecumque manantē sistere posse. Experientia certè compertū est ad muliebri profluuiū sanandū, nullum posse reperiri præsentius ijs stirpibus præsidium. Glutinant etiam uulnera illarum folia, carcinomatosisque & fistulis medentur, Generosum denique ac strenuum remedium easdem esse addy.

A ad dysenterias, & reliquos uentris fluxus, si ex aqua aut uino bibantur, nemini non notum est. Quid multa? Elatines herbæ, cuius certè hæ duæ stirpes genus esse uidentur, facultates habent. Quare toto cælo errant qui herbas has, ut suprà etiam cōmemoratum est, cum Pimpinella confundunt, quod hæc ipsa acris admodū sit & multum calida: illæ contrā sapore, haud secus atq; Elatine, adstringente. Verum non tantum differunt facultatibus, imò etiam odore, coloreq; foliorū, maximè uerò florū diuersitate, ut quiuīs ex utriusq; herbę picturę collatione statim deprehendet.

Pimpinella nō solum facultatibus, uerum etiam forma à Sanguisorba diuersa.

DE SCOLYMO CAP. CCCIII

NOMINA.

ΚΟΛΥΜΟΣ Græcis, Carduus & Strobilus Latinis, Columellæ Cinara dicitur. Sunt qui hodie Arcocum corrupta uoce nominent, primam uocis syllabam articuli uice præponentes. Alij paulò rectius Alcocalum uocant: Cocali siquidem nomine, nux pinea, cui Scolymi capitulum simile est, uenit. Nunc uulgo herbariorū ab articulo statim duabus interiectis literis Articocalus, aut expuncta uocali a, Articoclus, uel magis curtato, ut ferè sit, uocabulo, Articols uel Articoca nuncupatur. Germani instar uulgi Articoca nominabunt, aut Strobildorn. Strobilum autem Romani hanc stirpem non alia ratione dixerunt, quàm quod eius capitulum, ut diximus, structili nucleorū serie pineam nucem referre uidetur. Cinaram uerò sunt qui appellatā putent, quod satum & cultum cineribus gaudeat. Alij à Cinara potius puella, quæ in eius speciei Carduum mutata est, dictam esse uolunt.

Carduus.
Strobilus.
Cinara.
Alcocalus.
Cocalus.

Articocalus.
Articoca.
Strobilus curtus.
Cinara quare appellata.

FORMA.

B Folia habet Chamæleontis, & spinæ albæ uocatæ similia, nigriora tamen ac crassiora. Caulem emittit oblongum, foliosum, in quo capitulū spinosum. Radicē uerò nigram & crassam. Hæc Dioscorides. Cæterum caput eius & uertex in squarosum extuberat globum, corticosis unguibus turgentē, spicisq; squamatim coagmentatum, quorū orbis exterior uiret, interior niueo candore nitescit. Flos purpureo rutilat colore, qui tandē euanescit in pappos. Caput uetustate tandem dissilit in corticeas laminas, semen ostendens Cnici figura. Nos tamen integrā Scolymi faciē ac picturā hoc tempore dare non potuimus, quod primo anno fructum suum nō ostendat. Curabimus autem alio tempore ut studiosi integram eius habeant picturam.

LOCVS.

Nusquam, quod sciam, in Germania prouenit Cinara, nisi fata & culta. Quare Scolymus qui in hortis colitur & plantatur, uerè Cinara existit. Quod ideo monendum esse duximus, quia inter Græcos esse constat, ut est Paulus & Aëtius, qui Scolymum à Cinara discrimināt. Non est autē aliud inter eas stirpes discrimen, quàm quod Scolymus ferus est & syluester, Cinara uerò domita cultu, ideoq; à nonnullis Carduus altilis nominatur.

Scolymus hortensis propriè Cinara dicitur.

Scolymus.
Cinara.
Carduus altilis.

TEMPVS.

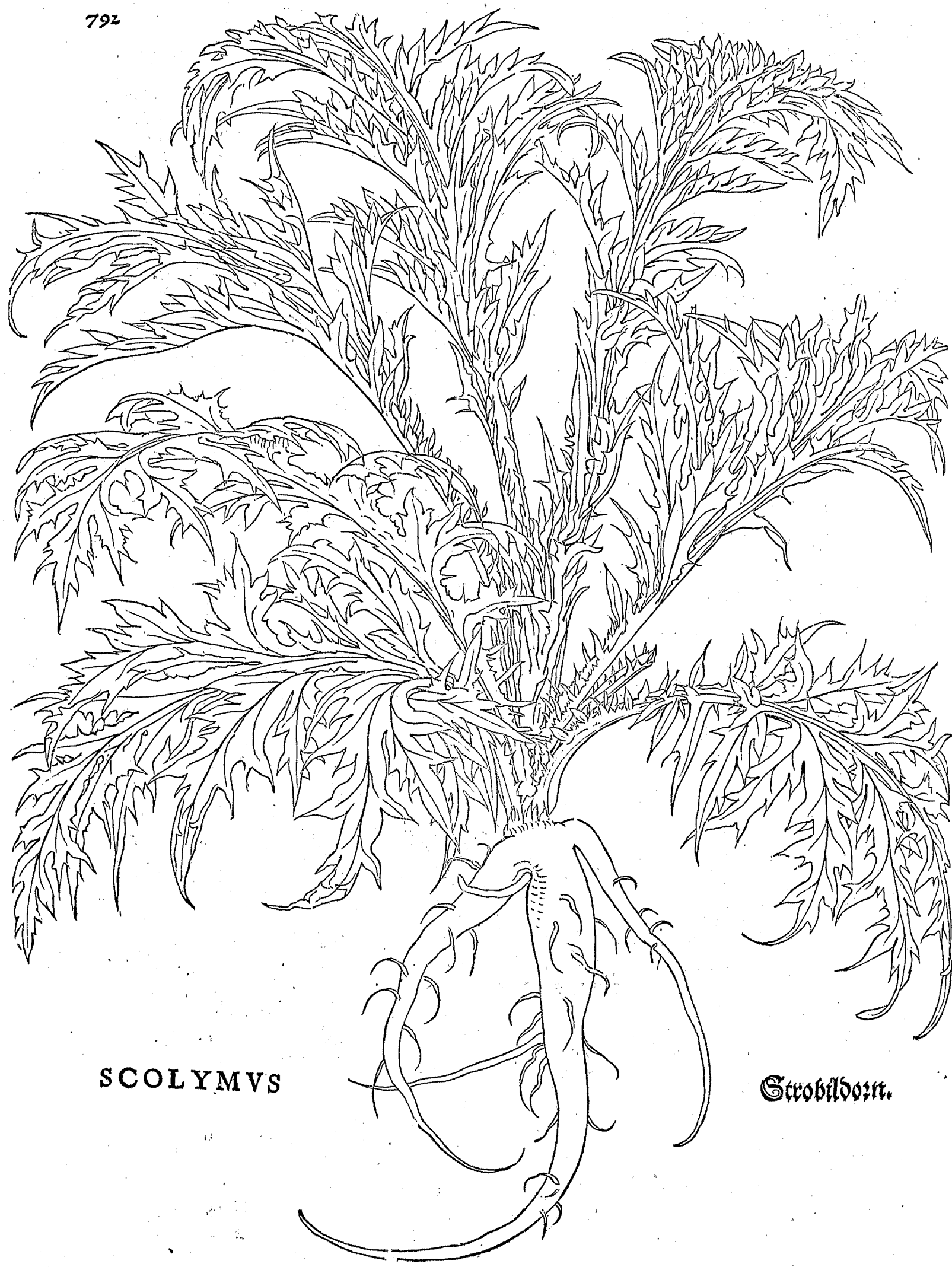
Quum Solstitiū æstiuum agitur, Scolymi flos erumpit, Hesiodo in lib. ij. cui titulus Opera & dies, teste, qui ea florente cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis auidiſſimas, uirosq; in coitum pigerrimos, capite, genibus, ac toto corpore præ Sirij æstu arescentibus, scribit.

TEMPERAMENTVM.

Quæ secundum qualitatem editur actio, calidum in secundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamentū indicat, siccum uerò in secundo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Scolymi illita graueolentiā alarū, & totius corporis emendat. Item si decocta in

SCOLYMVS

Strobilodon.

A cta in uino bibatur. Vrinā etiam copiosam foetidamq̃ pellit. Herba cum recens nascitur tenerescitue, asparagorum modo in olera transit.

EX GALENO.

Scolymi radix copiosam urinam graueolentē elicit, si quis eam in uino coctā bibat: ideoq̃ graueolentiā sanat, tum alarum, tum totius corporis. Atq̃ hoc sanē medicamēto ex tota inest essentia, utpote eius succo existente purgatorio. Et in libro secundo de alimentorū facultatibus: Præui succi edulium est Cīnara, præcipuē cum iam durior euaserit: tum enim biliosi humoris copia abundat, totaq̃ eius substantia durior existit, adeoq̃ ut ex ipsa melancholicus, ex succo uerò eius tenuis & biliosus humor producat. Proinde coctam edere præstiterit adiecto Coriandro, dein ex oleo, garo, uinoq̃ sumatur. Si tamen in patina aut sartagine ad esum præparetur, absq̃ ijs comedatur. Plerique enim sic eius ueluti cacumina comedunt, quæ spondylos nominant.

EX PLINIO.

Vrinam ciere Scolymum præcipuē traditur. Sanare lichenas & lepras ex aceto. Venerē stimulare in uino, Hesiodo & Alceo testibus, qui florente ea cicadas acerri mi cantus esse, & mulieres libidinis audivissimas, uirosq̃ in coitū pigerrimos scripsere, uelut prouidentia naturæ hoc adiumento tunc ualentissimo. Item graueolentiā alarū emendat radicis emedullatæ uncia, in uini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, itemq̃ post cibum cyathis singulis pota. Mirū est, quod Xenocrates promittit experimento, uitium id ex alis per urinam effluere.

DE SPHATULA FOETIDA

CAP. CCCV.

B

NOMINA.

ERBA quam officinæ Sphatulam foetidam uocant, quod grauem exhalet odorē, quomodo ueteribus sit appellata nondum certò scire possum. Nomen quidem ipsum Xiphij seu Gladioli speciem esse docet: Sphata siquidem Latinis gladium significat. Non esse autem Xiphium radix eius euidenter admodū ostendit, quæ non est bulbosa, nec gemina, ita ut altera alteri insideat, sed capillamentis fibrata. Neq̃ etiam Sparganiū esse partim folia eius quæ in terram non procumbunt, partim etiam semina, quæ non in pilulis, sed folliculis aut siliquis profert. Non uidetur etiam esse Xyris, quod illa radicem habeat longam & rufam, Sphatula uerò foetida nec longam nec rufam, sed rotundam, albam & capillatam. Tamen quicquid sit gentilem ijs esse foliorum similitudine constat. Germani eam Wandtlenstraunt, à necandis cimicibus appellant.

*Sphatula foetida
cur dicta.*

Sphata.

*Sphatula foetida
non est Xiphium.*

Non est Sparganium.

Non est Xyris.

FORMA.

Folia Iridi similia habet, minora tamen & angustiora. Caulem ex se mittit, in cuius summo folliculos aut siliquas Pæoniæ foeminae non dissimiles profert, quibus dehiscuntibus semen in ijs apparet rotundum & rubrum. Radicem obtinet capillamentis multis fibratam.

LOCVS.

Circa sepes & dumeta nascitur, frequens in Italia, nusquā tamen in Germania, quod sciam, nisi fata prouenit.

TEMPVS.

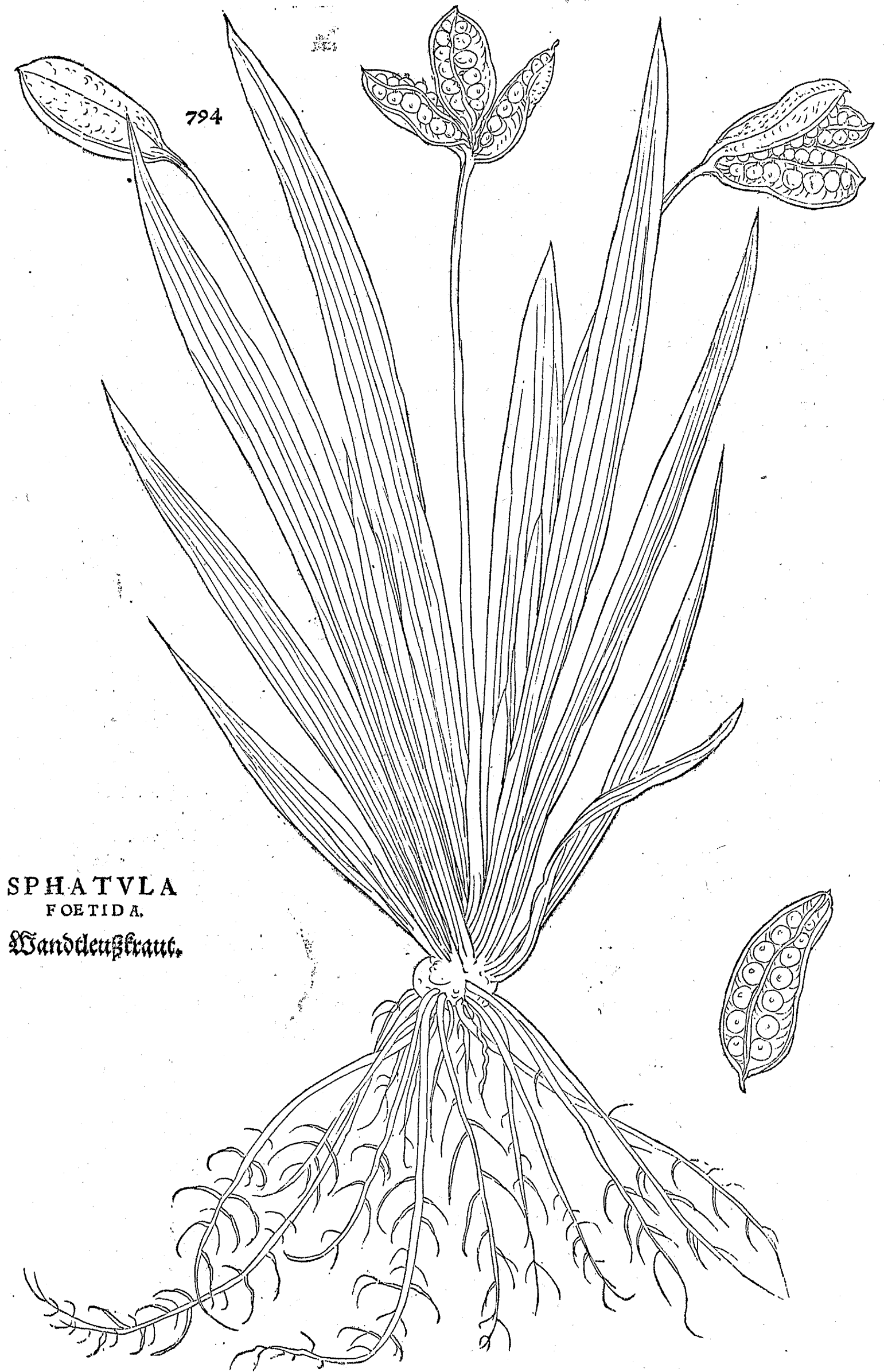
Fructum seu siliquas suas autumnō profert, ac subinde in ijs, ubi dehiscunt, semen ostendit.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer acrem qualitatem obtinet, adeo ut gustata, fauces quasi urere uideatur. Proinde calidam & siccam admodum esse constat.

XX VIRES.

SPHATULA
FOETIDA.
Wandeleuskraut.

VIRE S.

Non multum à Staphidis agræ uiribus abesse apparet: ualenter enim abster-
git. Hinc ad scabiem, eius potissimū succus, abigendam utilis est. Surculos etiam &
spicula, perinde atque Xiphium & Xyris, sine dolore extrahit. Cimices quoque ne-
cat atque fugat.

DE TRICHOMANE CAP. CCCVI

NOMINA.

TRIXOMANES græcè, Trichomanes, Capillaris latinè uocatur. Of-
ficinis Polytrichon falso dicitur: id enim nominis Adianto herbe, *Polytrichon offi-
cinarum.* quam hodie Capillum Veneris uocant, Dioscoride & ueteribus
alijs testibus, debetur. Germanicè Widertodt/oder Abthon ap-
pellatur. Trichomanes autè à facultate sua Græci nominauerunt, *Trichomanes*
quod scilicet fluentem capillum expleat, & subnasci faciat: *μωδον* *cur dictum.*
enim ea gens rarum uocant, *τρυχὴ* autem capillum. Hoc etiam nomine Capilla-
rem Latini dixerunt. *capillaris.*

FORMA.

Filici simile est Trichomanes, paruum admodum. Ex utraq; parte ordine quo-
dam folia habet tenuia, Lentis figura, contraria inuicem, in ramulis tenuibus, splen-
descentibus, subnigris & austeris. Cuius equidem descriptionis notæ omnes, nulla
penitus reclamante, herbæ illi quam hodie officinæ Polytrichon uocant, pulchrè
quadrant. Siquidem cauliculis iunceis, quincuncialibus, à radice statim penè folia-
tis constat, folijs rotundis, lenticulæ forma, aduersis inter se pediculis, ramulis sub-
nigris & nitentibus, sine flore, sine semine.

LOCVS.

Nascitur in palustribus atque umbrosis locis, humentibus muris, & iuxta fon-
tes, haud secus atque Adiantum.

TEMPVS.

Carpitur æstate & autumnii initio.

TEMPERAMENTVM.

Trichomanes in caliditate quidem & frigiditate symmetrum est, uerum defic-
cat, extenuat & digerit.

VIRE S. EX DIOSCORIDE.

Eadem potest quæ Adiantum. Cum itaque Adiantum aliunde in Germaniam
sit deportandū, & Trichomanes passim proueniat, licebit hoc in alterius inopia uti.
Et consultius multò ut Trichomane utantur officinæ, quàm Adianto adulterino.
Prodest igitur Trichomanis decoctū potum asthmaticis, dyspnoicis, felle suffusis,
lienosis, urinæq; difficultatibus. Calculos frangit. Aluum sistit. Venenatorū morsū
bus, & stomachi fluxionibus in uino potum medetur. Menses & secundas ducit,
sanguinis autem reiectiones sistit. Crudum illinitur uenenatorū morsibus. Alope-
cias explet, strumas dissicit, Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano,
myrtino, susino, aut hyssopo & uino capillos defluentes continet. Decoctū etiam
eius cum lixiuio & uino si eo abstergantur, idem potest.

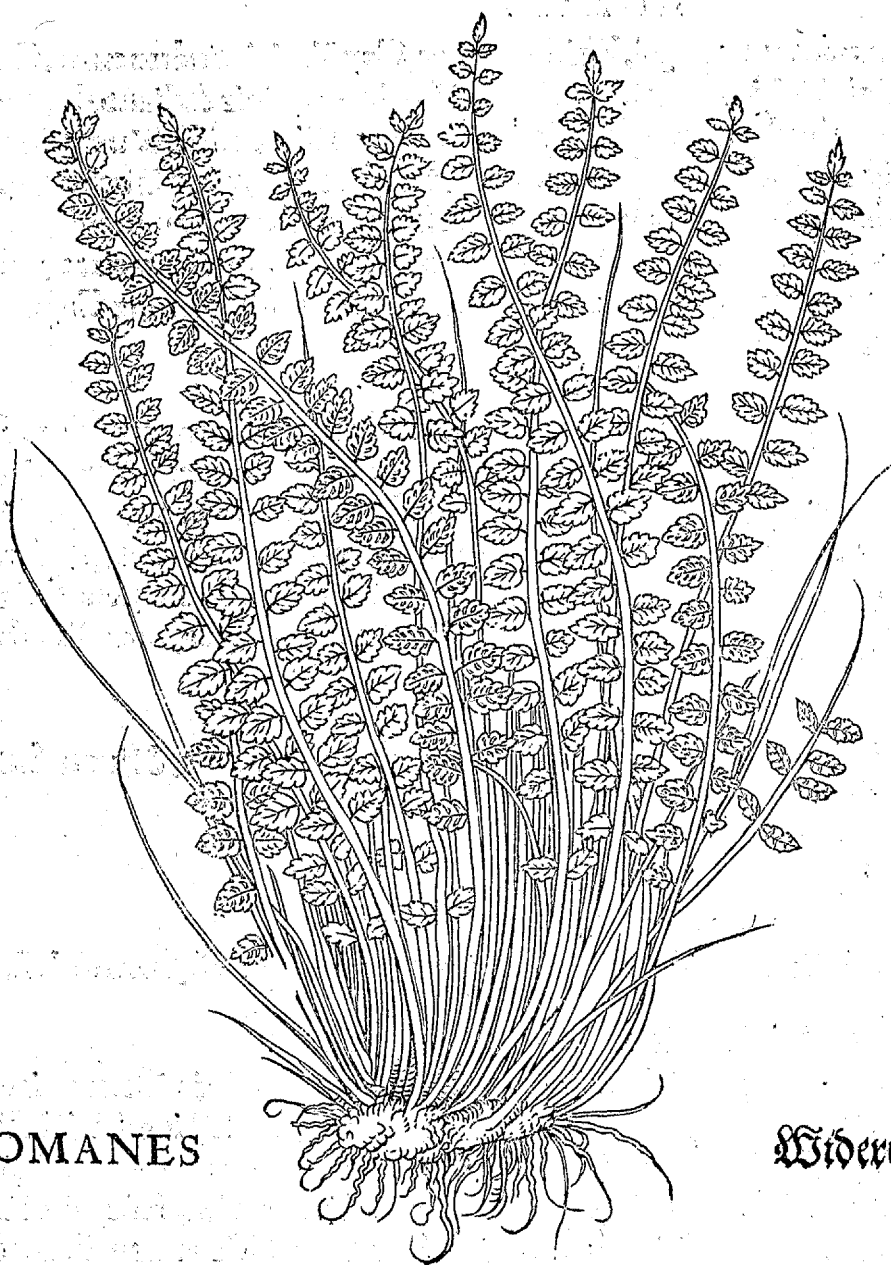
EX GALENO.

Alopecias densat, & strumas & abscessus discutit, lapidesq; frangit potum. Vi-
scoforum crassorumq; ex thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter con-
fert. Ventris profluuiū sistit, nullam tamen manifestam caliditatē affert, sicut nec
frigiditatem.

EX PLINIO.

Calculos è corpore mirè pellit, frangitq; utique nigrum. Qua de causa potius
quàm quod in saxis nasceretur, & à nostris Saxifragum appellatum crediderim.

xx 2 Bibitur

TRICHOMANES

Widertode.

A Bibitur è uino quantum terni decerpere digiti. Vrinam cient. Serpentiū & araneorum uenenis resistunt. In uino decocti aluum sistunt. Capitis dolores corona ex ijs sedat. Contra scolopendræ morsus illinuntur, crebrò auferendi ne pereant. Hoc & in alopecijs. Strumas discutiunt, furfuresq; in facie, & capitis manantia ulcera. Decoctum ex his prodest suspiriosis, & iecinori, & lienī, & felle suffusis, & hydropicis. Strangurię illinuntur, & renibus cum Absinthio. Secundas cient & menstrua. Sanguinem sistunt ex aceto, aut Rubi succo poti. Infantes quoque ulcerati perunguntur ex ijs cum rosaceo & uino prius. Folium in urina pueri impubis, tritum quidē cum aphronitro, & illitum uentri mulierum, ne rugosus fiat, præstare dicitur. Peredices & gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis, pecoriq; esse utilissimos.

DE TELI CAP. CCCVII

NOMINA.

HΑΙΣ, κοπάϊς, αἰγόνος, βένος Græcis, Fœnumgræcū Latinis: officinæ genuinum nomen retinuerunt: Germanis Bockshorn/ oder Kuhhorn dicitur. Magna græcarum appellationū pars à siliquarum quas producit figura desumpta est: hæ enim corniculis similes existunt. Hinc Cera-
tis à cornu simpliciter dici cœpit: *κέρως* enim Græcis cornu est. Aegoceros autem à caprini cornu similitudine, quemadmodum à bubuli Buceros, quod sanè nomen Theophrastus libro quarto de historia plantarum illi imposuit. Cum itaque corniculis similes habeat siliquas, factum est ut illam Columella simpliciter Siliquā nominauerit, Plinius Siliciam, Varro Siliculam.

Ceraitis cur dicta.

Aegoceros: Buceros.

FORMA.

B Cauliculis emicat exilibus, rubicundis, folio penè Trifolijs, flore candido & exiguo, semine in siliquis oblongis, ac cornu instar incuruis fuluo. Radice subrotunda & oblonga innititur.

LOCVS.

Satum Fœnogræcum passim ferè prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, & unā siliquas producit. Semen tamen in Augusto maturum legitur.

TEMPERAMENTVM.

Fœnumgræcum calidum est secundi ordinis, desiccatur primo.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Molliendi & dissoluiendi facultatem habet Fœnogræci farina. Facit ad inflammationes quæ intus forisq; sunt si cum aqua mulsa decocta trita illinatur. Lienem cum nitro & aceto subacta & illita minuit. Decoctū eius infessu ad muliebria mala, quæcunque per inflammationes aut præclusiones consistunt, utile est. Expressus Fœnogræci in aqua decocti succus, capillos, furfures & achores exterit. Cum anserino adipe pessi uice apponitur, loca quæ iuxta uterum sunt emolliens & relaxans. Viride cum aceto imbecillis & exulceratis locis prodest. Decoctū eius aduersus tenebricosos, & grauiter olentia dysentericorū excrementa confert. Oleum eius cum myrtino capillos & in genitalibus cicatrices abstergit.

EX GALENO.

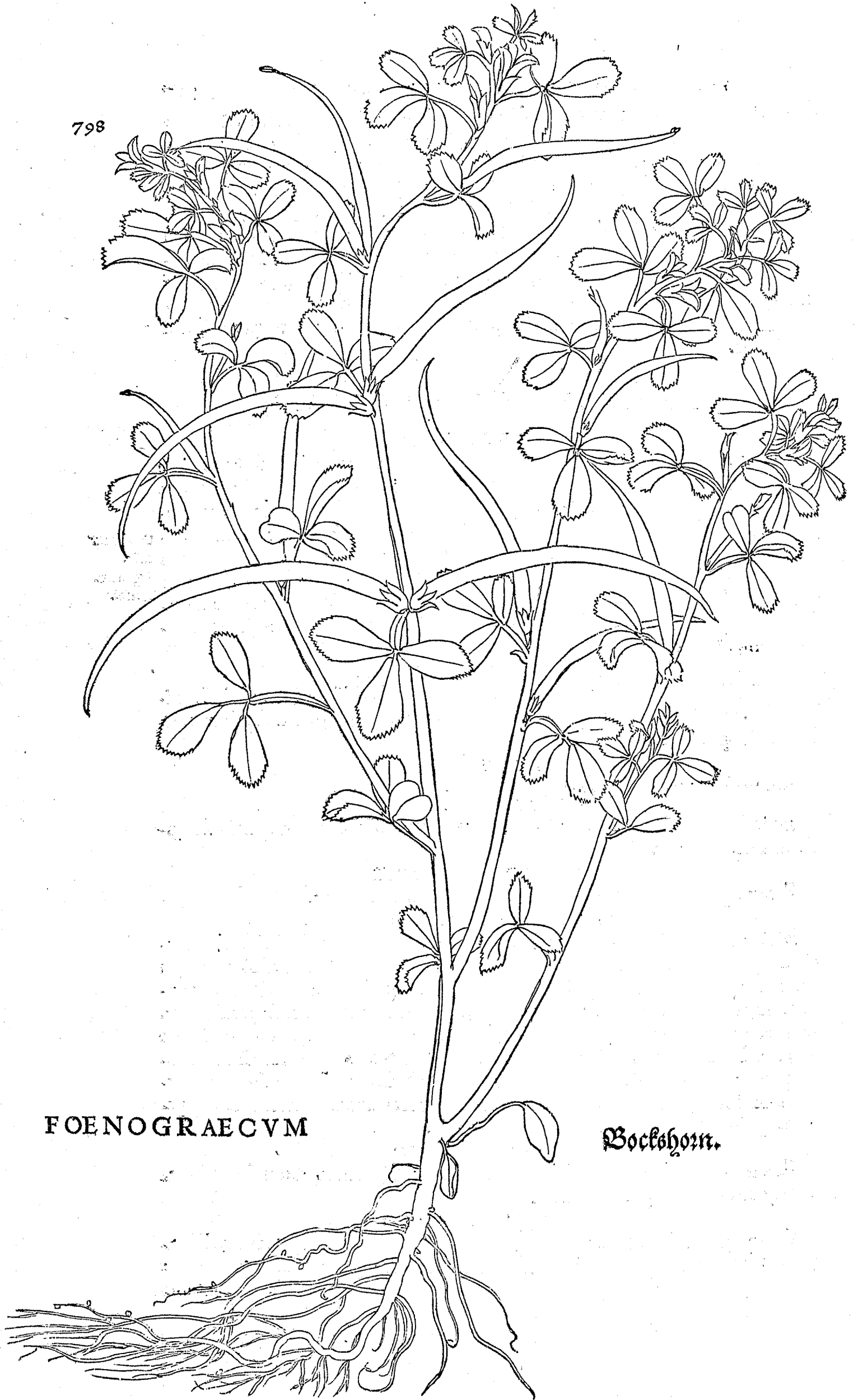
Fœnumgræcū feruentes inflammationes irritat. Quæ uerò minus sunt calidæ, & magis duræ, eas digerendo curat.

EX AETIO.

Fœnumgræcū habet etiam abstergendi uires. Varijs modis comeditur, sed copiosius sumptum caput tentat. At cremor decocti Fœnogræci cum modico melle

xx 3 exhibi.

798

FOENOGRAECVM

Bockshorn.

A exhibitus, omnes deprauatos intestinorū humores educit. Permodicū esse oportet quod permiscetur mel, ne erodat. In diuturnis uerò doloribus qui sine febre thora- cem infestant, pingues simul palmulæ elixantur, inde succo expresso melleq; admi- xto suppositis carbonibus rursus decoquuntur usq; ad congruam consistentiam. Datur id diu ante cibum, obseruariq; oportet ne ijs exhibeatur quibus facillè caput dolet; palmulæ enim capiti infestæ sunt.

EX PLINIO.

Vis eius ficare, mollire, dissoluere. Succus decocti foeminarum pluribus malis subuenit: siue duritia, siue tumor, siue contractio sit uulug, fouentur, insidunt. Infu- sum quoq; prodest. Furfures in facie extenuat. Spleni addito nitro decoctum & im- positum medetur. Item ex aceto. Sic iecinori decoctū. Diocles difficilè parientibus semen eius dedit acetabuli mensura tritum in nouem cyathis sapæ ad tertias partes bibere, ut qui biberent in calida lauarentur. Et in balneo sudantibus dimidiū ex re- licto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro summo auxilio. Farinā Fcenogræ- ci cum hordeo aut lini semine decoctam aqua multa cōtra uulug cruciatus subiecit. Itemq; imposuit imo uentri. Lepras, lentigines, sulphuris pari portione mista fari- na curauit, nitro antè preparata cute, sæpius die illinens, perungi q; præcipiēs. Theo- dorus Fcenogræco miscuit quartā partem purgati Nasturtij acerrimo aceto ad le- pras. Damion Fcenogræci semen acetabuli dimidia mensura cum sapæ & aquæ no- uem cyathis ad menses ciendos dedit potu. Nec dubitat quin decoctū eius utilissi- mum sit uuluis, interaneisq; exulceratis, sicuti semen articulis atq; præcordijs. Si ue- rò cum Malua decoquatur, postea addito mulso potus, ante cætera uuluis intera- neisq; laudatur: quippe cum uapor quoque decocti plurimū prosit. Alarum etiam graueolentiā decoctum Fcenogræci semen emendat. Farina porrigines capitis fur- B furesq; cum uino & nitro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axun- gia genitalibus medetur. Item parotidi, podagre, chiragre, articulis, carnibusq; que recedūt ab ossibus. Aceto uerò subacta luxatis. Illinitur & lieni decocta in aceto, & melle tantum. Carcinomata subacta ex uino purgat, mox addito melle perlanat. Sumitur & sorbitio è farina ad pectus exulceratū, longamq; tussim. Diu decoqui- tur donec amaritudo desinat, postea mel additur.

DE TELEPHIO CAP. CCCVIII

NOMINA.

HAEPION, ἡ ἀέζωον ἀγριον Græcis, Telephiū & Illecebra Latinis, officinis & uulgo Crassula maior appellatur. Sunt qui Fabam crassam, à foliorū quam cum faba habent similitudine, nominēt. Germanis Wundtraut/ Knabentraut/ Sogzwang/ Sogwein dicitur. Telephiū uerò dictum est, quod ulceribus malignis & deploratis, quibus Telephus Mysiæ rex ab Achil- le uulneratus consenuit, quæ eam etiam ob rem Telephia uocantur, auxilietur.

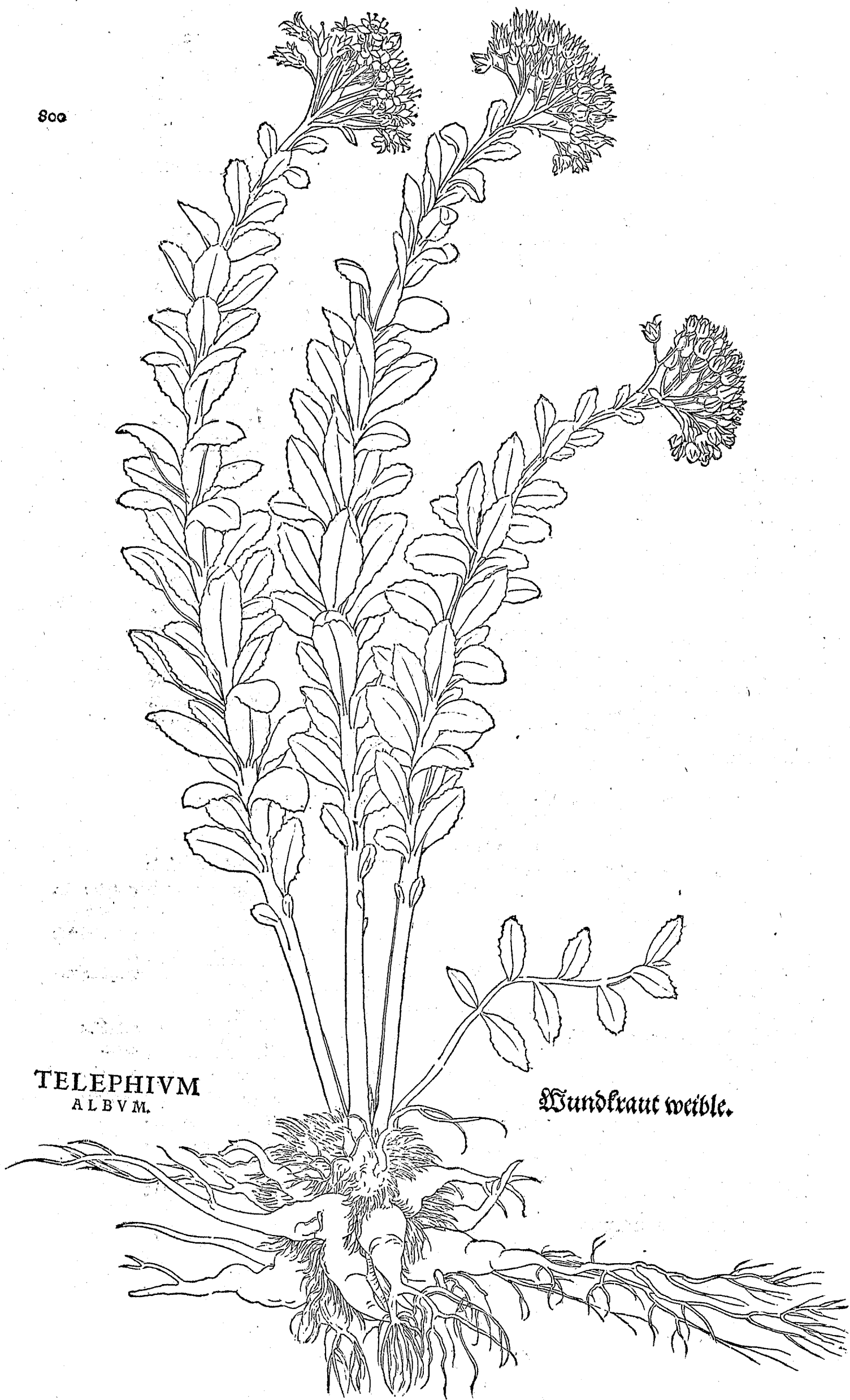
Crassula maior.
Faba crassa.
Telephium unde dictum.
Telephia ulcera.

GENERA.

Dioscorides duo genera facit. Vnum floribus albis, quod nobis Telephiū album nominare placuit, germanicè Wundtraut das weible. Alterum floribus luteis, quod Norimbergæ me uidisse memini. Damus pro illo Telephiū purpurascen- tis floribus emicans, quod ad differentiā prioris Telephiū purpurascens appellare uoluimus, germanicè Wundtraut das mennle. Præter flores qui in primo candi- di sunt, in hoc autem purpurascens, foliorum etiam colore differunt, qui in candi- do uiridis & herbaceus existit, in purpurascens autem paulò pallidior. Cætera o- mnia in ijs similia apparent, folia potissimū, quæ sabacea prorsus sunt, nisi quod pin- guiora, & crassiora existunt.

Telephium album.
Telephium pur- purascens.

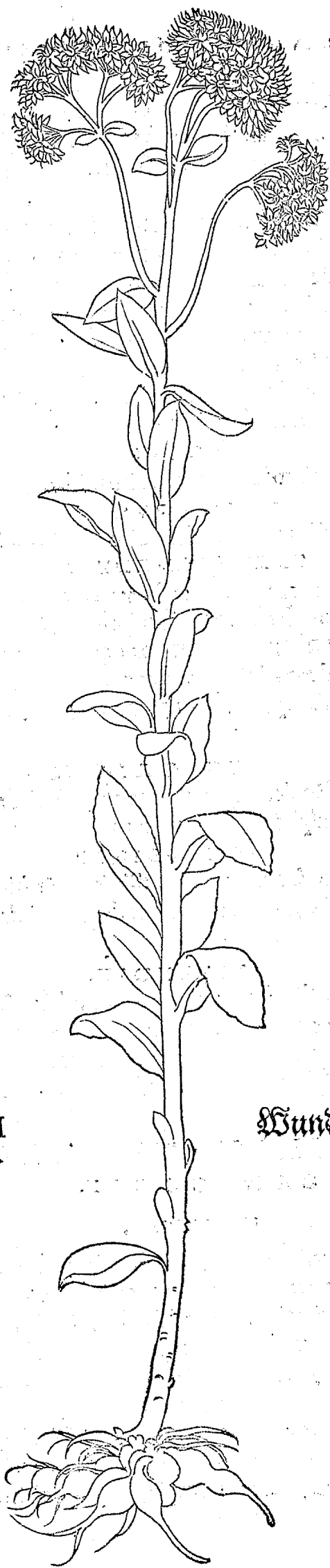
800

TELEPHIVM
ALBVM.

Wundkraut weiblich.

TELEPHIUM
PVRPVRASCENS.

Wundkraut mennle.

C

FORMA.

Folijs & caule Portulacæ similis herba Telephium. Alas binas in singulis foliorum geniculis inhærentes habet. Ramuli à radice seni septeniue prodeunt, referti folijs cœruleis, crassis, glutinosis, carnosiss; flores illi lutei, uel albi, uel purpurascens; radix ima, quod Dioscorides omisit, innumeris tuberibus scatet. Non est autē cur diuersum Telephiū hoc nomine ab ea herba, quam herbarij hodie Crassulam maiorem nominant, suspicemur, cum omnes reliquæ notæ à Dioscoride cōmemoratae, illi adamussim conueniant. Et solenne certè est Dioscoridi ut multas notas, in his potissimū herbis quæ ipse non uidit, atque adeo ex aliorū fide pingit, easq; maximè quidem necessarias omittat, & silentio transeat. Quibus etiā accedit locus natalis, & facultates Telephij, quæ eadem sunt cum ijs quæ Crassulæ maiori recentes herbarij adscribunt. Sunt qui alterum acetabulū esse putent, quorum sanè sententiam non admodum absurdam esse iudico.

LOCVS.

Nascitur inter uites, locis cultis & incultis humidis.

TEMPVS.

Vere statim profilit, Iulio autem & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Telephiū exiccat ordine secundo intenso, aut certè principio tertij, nō tamen insigniter calida, uerum in hoc forsan quispiam ipsum primi esse ordinis censeat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia senis horis illita, albas uutiligines sanant: sed oportet postea hordeacea farina illinere locum. Quinetiā alphos tollunt cum aceto in sole inuncta. Sed ubi inaruerint, absterguntur.

D

EX GALENO.

Telephiū detergendi & exiccandi facultate est præditū: proinde ad putrida ulcera conuenit, & leucas & alphos cum aceto sanat.

EX PLINIO.

Illinitur lentigini, & cum inaruit teritur. Illinitur & uutiligini, ternis ferè mensibus senis horis noctis aut diei, postea farina hordeacea illinitur, Medetur & uulneribus & fistulis.

APPENDIX.

Recentiores herbarij sua Crassula maiori in curandis uulneribus, & sistendo sanguinis profluuiū utuntur, ut eandem esse cum Telephio uel hoc saltem nomine nemo dubitare debeat. Magnam autem efficaciam habere in internis potissimū uulneribus & ulceribus, mirificeq; herniosis prodesse ijdem tradunt.

DE TRINITATIS HERBA

CAP. CCCIX.

NOMINA.

Iouis flos.
Herba Trinitatis
unde dicta.
Iacea.

VO nomine priuatim planta hæc Græcis aut Latinis appellata sit medicis, ignorare me fateor. Constat tamen Violæ inodoræ genus esse, & mea quidem sententia Iouis florem. Vulgus à triplici colore floris, herbam Trinitatis nominat. Sunt qui Iaceam, & herbam clauellatā appellant. Germani Dreyfeltigkeyt blumen / & Freyschamfrant uocant.

FORMA.

Herba hæc folio est initio rotundo, per ambitum serrato, processu temporis oblongiore, cauliculo triangulo, intus cauo, leuiter striato, ex interuallis geniculato, prodeuntibus ex alarum sinu pediculis longis, in quibus summatim elucent flores

figura

HERBA TRI
NITATIS.

Fresschamkraut.

C figura & specie uiolearum purpurearū, superiore parte purpurei, in medio candidi, inferiori uerò lutei, radijs quibusdam nigris distincti. Quibus decidentibus semina protuberant.

LOCVS.

Sua sponte in aruis interdum prouenit. In hortis tamen ut plurimum plantatur, speciosiorq; nascitur.

TEMPVS.

Vere uiola hæc post purpuream emicat, & tota æstate floret.

TEMPERAMENTVM.

Herba in gustu lentorem quendam, atque modicam acrimoniam sibi mordacitatem præ se fert, atque adeo à Symphyti temperamento non admodū abesse uidetur, id quod etiam ex facultatibus quas illi recentiores tribuunt facile deprehenditur. Calida itaque & sicca est.

VIRE.

Quum acrimoniæ ratione incidendi uim quampiā habeat, ideo recte recentiores asthmaticis, pulmonisq; phlegmonibus prodesse tradunt: collectū siquidem in thorace & pulmone pus expurgare potest. Hac ratione puerorum etiam comitialibus morbis auxilio esse solet. Ceterū non parum ad pruritū & scabiem confert, omniaq; cutis uitia emendat, idq; mediocris acrimonix & siccitatis ratione. Ulcera etiā, quia uiscositate obtinet, glutinare potest.

DE TEVTLO CAP. CCCX.

NOMINA.

D *Σδύτλον* unde dictum.
Beta cur dicta.

TEVTΛON, *ἡ σδύτλον* Græcis, Beta Latinis appellatur. Germanis *Wangolt* oder *Pießer*. *Σδύτλον* autem Græci ab impulsu nominarunt, etenim cultus ratione quadam incrementū capessit arboris, neque ulli hortensium latitudo foliorū maior. Betæ nomen sibi adsciuit, quoniam figuram *β* literæ græcæ dum semine turget referre uidetur. Nam summitatem in cacumine reflexam obtinet. Id quod testatū nobis reliquit Lucius Columella in suo carmine de cultu hortorum ita canens:

*Nomine tum graio, ceu litera proxima primæ,
Pangitur in cera docti mucrone magistri,
Siccus humo pingui ferratæ cuspidis ictu
Deprimitur folio uiridis pede candida Beta.*

GENERA.

Candida Beta. Eius à colore omnes duo genera faciunt, candidam & nigram. Candida alio nomine Sicula, ut Theophrastus libro octauo de historia plantarum, & Plinius libro decimonono, capite octauo, memoriæ prodiderunt, appellatur. Et nunc extrita litera una ferè omnibus nostri seculi medicis Sicla nominatur. Germanicè *weisser Wangolt*. **Nigra Beta.** Nigra ad atrum uidetur tendere colorem, & à Germanis *roter Wangolt* uocatur.

FORMA.

Caulem habet striatū, bicubitalem, folium ferè Atriplicis, flores exiguos luteos, semē in caulibus copiosum; radicē unicam in longum protensam, e cuius lateribus aliæ, modò singulæ, modò binæ, nonnunquā ternæ fundunt, fibris multis refertæ.

LOCVS.

In hortis passim, & cultis locis nascuntur Betæ.

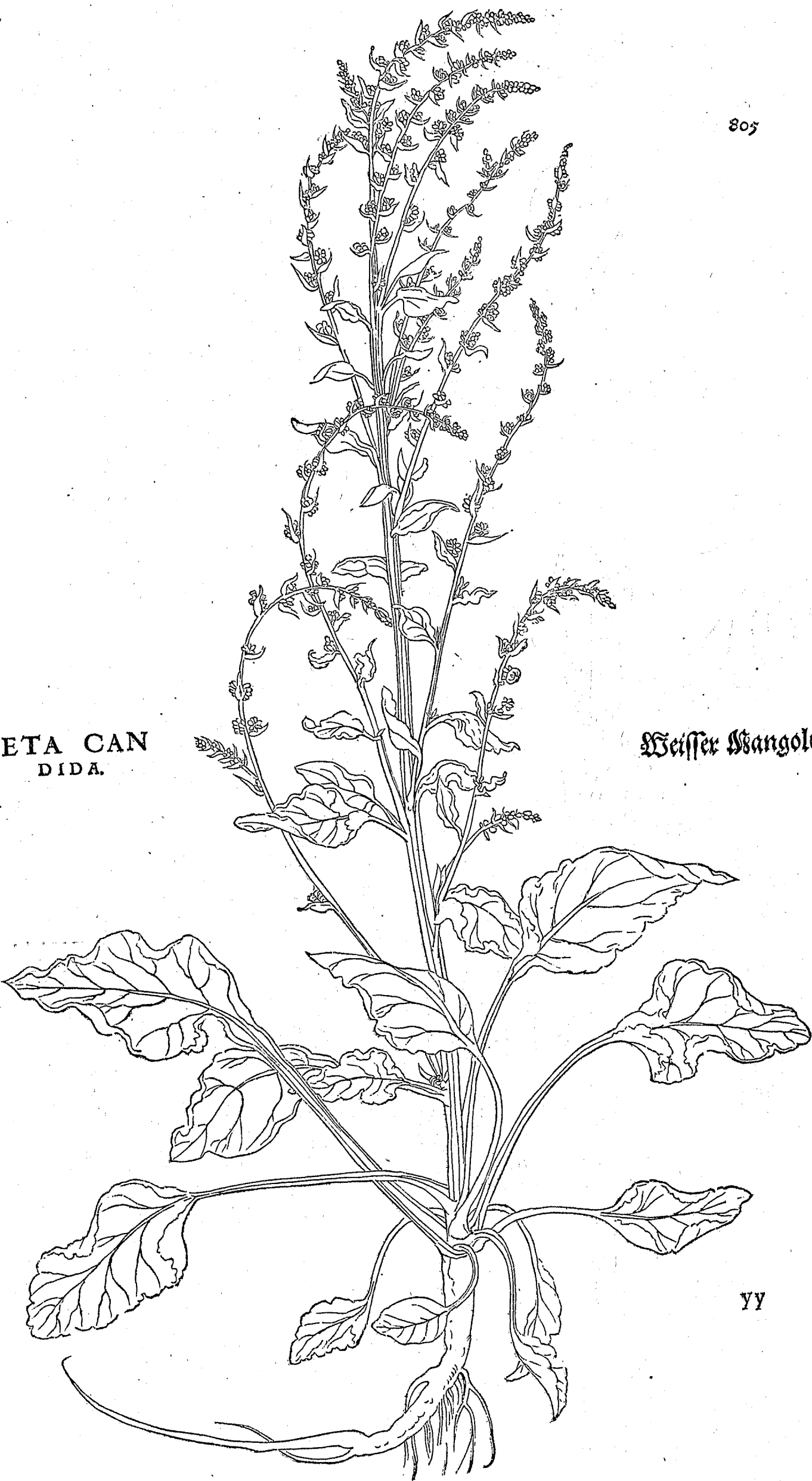
TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floribus & semine turgent.

TEMPERA-

BETA CAN
DIDA.

Weisser Mangolt.

805

YY

806

BETA
NIGRA.
Roter Wangolt.

TEMPERAMENTVM.

A Nitrosa qualitate particeps est. Nigra tamen adstrictionis quippiam adiunctū habet, & magis in radice quā in alijs partibus. Symeon Seihī calidam & siccam esse in tertio ordine asserit.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

Nigra Beta cum lente cocta aluum efficacius cohibet, multoq; magis radix. Candida aluo utilis est. Vtraq; uerò propter nitrosam uim quam habet mali succi est. Vnde succus earum cum melle naribus inditus caput purgat. Auriū etiam doloribus auxiliatur. Decoctū radicum & foliorum, furfures & lendes deterget. Perniones fotu mitigat. Crudis folijs alphos nitro prius perfrictos, alopecias prurientes, atq; depascentia ulcera illini prodest. Cocta exanthematis, erysipelatis, & ambustis medetur.

EX GALENO.

Beta nitrosæ facultatis est particeps, qua tum extergit, tum digerit, & per nares purgat. Cæterum cocta nitrositate omnem exuit, sitq; facultatis phlegmonis aduersæ, leuiter discutientis. Porro ad detergendū digerendumq; ualidior est Beta alba. Nam nigra adiunctū habet quippiā adstrictionis, & magis in radice quā alijs partibus. Beta itaq; absterforius inesse succus conspicitur, adeo ut aluum ad excretionem extimulet, & nonnunquā stomachū demordeat, præsertim ijs quibus ille sensilior obtingit: eoq; largius commansa, stomachum infestat. Huius ceu aliorum oleum, exigua est alimonia. Iecoris obstructionibus, quā Malua, aptius accommodatur, magis autem ubi cum Sinapi estur, aut aceto. Lienosos item similiter manducata, mirificè iuuat.

EX PLINIO.

B Nec Beta sine remedio est utraq;. Siue candidæ, siue nigræ radix recens & madefacta, suspensa funiculo, contra serpentium morsus efficax esse dicitur. Candida Beta cocta, & cum Allio crudo sumpta, contra tineas. Nigræ radices ita in aqua coctæ, pruriginē tollunt, atq; in totum efficacior esse traditur nigra. Succus eius capitis dolores ueteres & uertigines, item sonitum aurium sedat, infusus ijs. Ciet urinā. Medetur dysentericis iniecta, & morbo regio. Dolores quoque dentium sedat illitus succus. Et contra serpentium ictus ualet, sed huius radici duntaxat expressus. Ipsa uerò decocta, pernionibus occurrit. Albæ succus epiphoras sedat, fronte illita. Aluminis pauco admixto, ignem sacrum. Sine oleo trita licet, adustis medetur. Et contra eruptiones papularum cocta. Eadem contra ulcera quæ serpunt. Illinitur & alopecijs cruda. Et ulceribus quæ in capite manant. Succus eius cum melle naribus inditus, caput purgat. Coquitur & cum lenticula addito aceto, ut uentrem molliat. Validius cocta, fluctuationes stomachi sistit & uentris.

EX SYMEONE SETHI.

Eius succus mediocriter abstergit. Hic etiam uentrem ad effluxū proritat, & stomachum aliquando uellicat, eorum præsertim qui hunc ualde sensilem obtinent. Quapropter edulium est stomacho infestum, si plurimū comedatur. Exiguum est eius alimentū, sicut cæterorū olerum. Vtilis uerò est ad iecoris obstructiones cum aceto comesta. Pari modo si edatur, & lienis obstructionib. bonum fit medicamentum. Constat autem Beta contrarijs facultatibus. Succus enim eius calidus est, uentrem constringit, & sitim affert. Eius uerò corpus crassarum partium, flatuosum, concoctu difficile & frigidum, uentremq; sistit, maximè si aqua in qua coctum est, subinde abijciatur.

TINCTORIVS FLOS

Silblum.

DE TINCTORIO FLORE

CAP. CCCXI.

809

NOMINA.

IN herba hæc ueteribus cognita fuerit nondum compertū habemus: quapropter ad germanicam alludentes appellationē, Tinctoriū florem interim dum certius nomen nacli fuerimus, nominabimus. Germani *Gilb oder Streich oder Serbblumen*/ quod florū illius in tingendis libris & alijs quibusdam usus sit, nuncupant. Sunt qui *Ackerpsrimmen* uocant.

FORMA.

Genistæ non admodū dissimilis est hæc herba: ramos enim herbaceos, ut illa habet, ac scabros, folia tamen paulò longiora & latiora, ad Hyssopi ferè formam accedentia, florem luteum, Piso similem, semen in siliquis Lenticulæ haud ab simile, radicem planè ligneam.

LOCVS.

Prouenit locis altis, incultis & aridis, atque pratis nonnullis.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, atque deinceps semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara est, haud aliter quàm Genista, ut calefacere illam & siccare in altero ordine sit euidentissimum.

VIRE.

Vt forma & temperamento Genistæ similis est, sic etiam facultatibus haud dubiè eidem respondet. Has igitur suo loco reperies.

B DE TORDYLO CAP. CCCXII

NOMINA.

ΟΡΔΥΛΟΝ, ἢ τordύλιον, ἢ σεσέλι λευκικόν Græcis: Tordylon & Tordylon, & Sefeli Creticū Latinis, Paulus Gordylion appellat. Germanis *Beerwurz* dicitur, ut suprà in capite de Dauco quoque diximus. Nam cum Dauci semen hirsutum sit, utcunq; cætera respondeant, hoc uerò minime, non est cur Daucum esse credamus.

Sefeli Creticum.

FORMA.

Fruticosa est herbula, semen habens rotundū, geminatum, clypeo simile, subacre & odoratum. Quæ sanè omnes notæ huic herbæ, quæ à Germanis *Beerwurz* dicitur, respondent, ut eius pictura, quam in capite de Dauco reperies, abundè docet. Hanc autem propter radicum similitudinē inter Daucorum effigies habere locum uoluimus.

LOCVS.

Nascitur in Amano Ciliciæ monte. In multis etiam Germaniæ nostræ locis copiosissimè prouenit.

TEMPVS.

Iulio mense floret, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat, ut ex facultatibus eius abundè colligere licet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Potum eius semen contra urinæ difficultatē, & ducendis mensibus prodest. Succus uerò caulis seminisq; adhuc uiuentis trium obolorum pondere haustus decem diebus in passo, nephriticos sanat. Efficax etiam radix: cum melle siquidem lincta, quæ in thorace sunt educit.

EX PAVLO.

C

Gordylon alij Sefeli appellant, urinæ & mensibus ducendis habile. Radix ipsius ex melle linctâ, quæ in thorace hærent, educit.

EX PLINIO.

Combusta potu ciet menses, & pectoris excreationes, efficaciore etiamnum radice. Succus eius ternis obolis haustus renes sanat. Additur radix eius & in malagmata.

DE TITHYMALIS CAP. CCCXIII

NOMINA.

Lactaria herba
cur nominata.

Lactuca caprina
quare uocata.

ΙΟΥΜΑΛΟΣ, ἢ τιθυμάλος Græcis, Lactaria herba, & Lactuca caprina aut marina Latinis, barbaris & officinis Esula, Germanis Wolffsmilch dicitur. Lactariâ autem herbam cōmuni appellatione, ob cōmune omnibus lac, uniuerfum hoc genus uocauerunt. Lactucam uerò ob eandem causam, quia scilicet ex hac herba haud secus atq; ex Lactuca secta lac fluit. Caprinam, quod capræ Tithymalis uescantur.

GENERA.

Septem sunt, Dioscoride & alijs ueteribus testibus, Tithymalorum genera. Primus Characias, id est, uallaris dicitur, quod uallis septisq; muniendis idoneus sit. Secundus Myrsinites, à Myrti foliorū figura: aut à nucibus, quibus similē fert fructum, Caryites nominatur. Hunc fructum sunt qui Nucem uomicam, Germanis Kronaglin uocatam, esse putent. Tertius Paralius, id est, marinus, quod in maritimis nascatur, appellatur. Quartus Helioscopius, hoc est, solisequus, quia eius coma ad solis cursum circumagitur, nominat: germanicè Sonnenwendede Wolffsmilch uocari potest. Alijs nominatur groß Wolffsmilch. Quintus Cyparissias à Cupressi similitudine nuncupatur. Germanicè cypressene Wolffsmilch nominari potest. Sextus Dendroedes, à ramorū copîa dicitur. Septimus Platyphyllos, id est, latifolius, à latitudine foliorū nominatur. Germanicè breytbletterre Wolffsmilch/ alij groß Teuffelsmilch uocant. Nos ex ijs generibus tria tantum depicta damus, quod reliqua uidere nondum nobis licuerit. Proferent fortè alij longè plura.

FORMA.

Nos ea tantum genera quorum picturas exhibemus, omisis alijs, describemus. Helioscopius itaque Portulacæ similia folia obtinet, tenuiora tamen atque rotundiora. Ramos autem à radice prodeuntes quatuor aut quinque mittit, dodrantales, tenues & rubentes, copioso lactis liquore plenos. Caput huic est Anetho simile, & semen ueluti in capitulis inclusum. Circumagitur huius coma cum sole, unde & Cyparissias, Helioscopij nomen accepit. Cyparissias caulem emittit dodrantalem, aut maiorem, subrubrum, ex quo germinant folia pini similitudine, teneriora tamen actenuiora. Et in uniuerfum pino nuper natæ similis est, unde & nomen traxit. Abundat hæc etiam succo candido. Platyphyllos Verbasco similis est, longioraq; reliquis folia habet.

LOCVS.

Helioscopius in ruderibus potissimum, & circa oppida nascitur. Cyparissias in campestribus frequentissimus occurrit. Platyphyllos uerò in syluis.

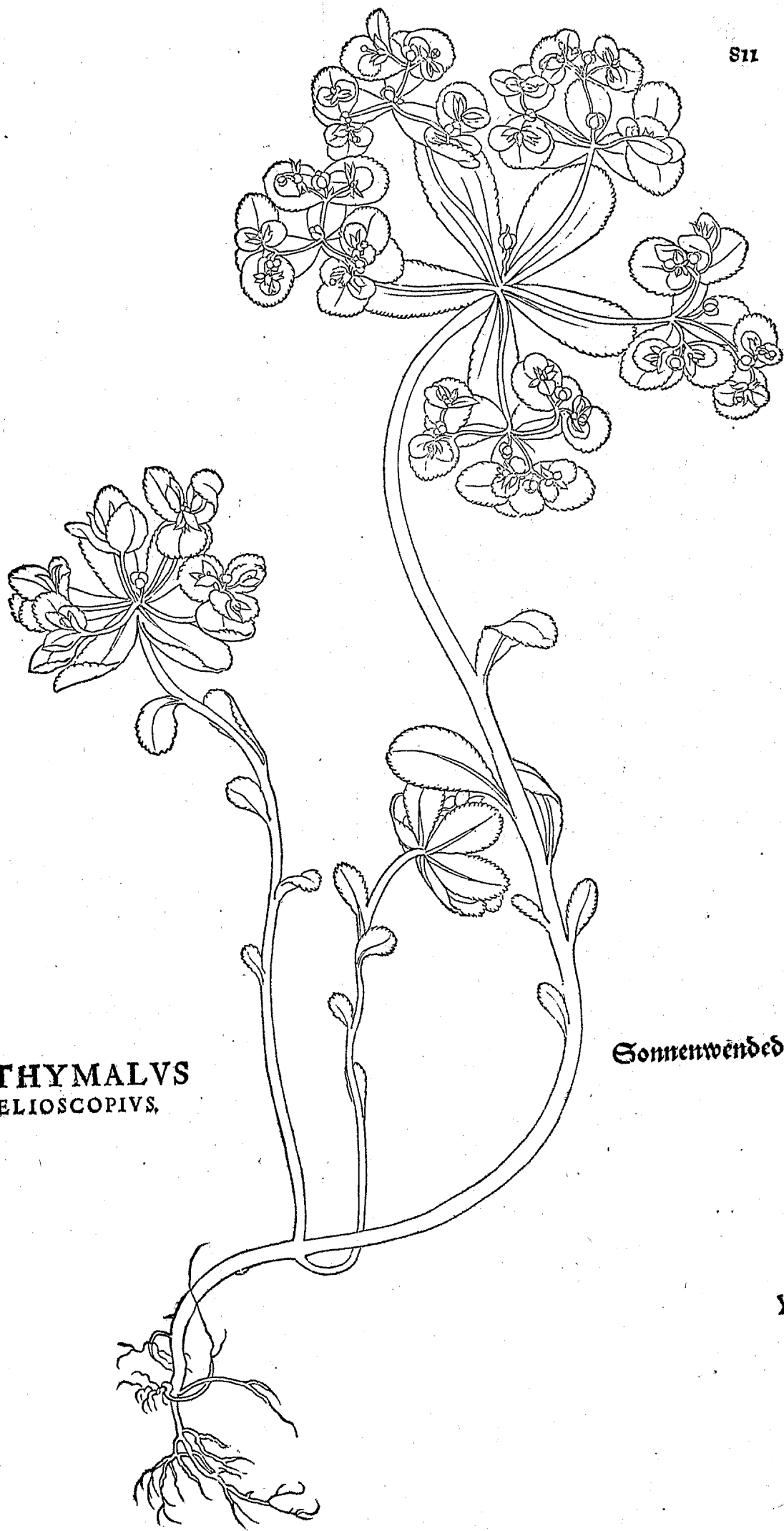
TEMPVS.

Semē Tithymalorū autumnō legitur, succus uerò incipiente pomorū lanugine.

TEMPERAMENTVM.

Vincentem habent acrem calidamq; facultatē, inest uerò & amaritas. Ex quarto itaque calefacientium sunt ordine, & ualenter desiccant.

VIRES.

TITHYMALVS
HELIOSCOPIVS.

Sonnenwendede Wolffsmilch.

TITHYMALVS
CYPARISSIAS.

Cypressene Wolffsmilch.

TITHYMALVS
PLATYPHYLLOS.

Breytletterte Wolffsmilch.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

C Vim habet Characiæ liquor lacteus aluum per inferna purgandi, pituitā & bilem ducens, duorum obolorū pondere ex posca sumptus. Cum melicrato autem uomitum cit. Appetente uindemia lacteus colligitur liquor. Depilat liquor hic recens ex oleo in sole inunctus, renascentesque flauos & exiles efficit, tandemque omnes destruit. Cauernis dentium inditur, leuatque doiores: sed cera dentes oblinendi, ne effluens fauces aut linguam uitiet. Idem inunctus myrmecias, acrochordonas, thymos & impetigines tollit. Valet etiam aduersus pterygia, carbunculos, phagedænas, gangrænas, fistulasque. Semen & folia eadem lacteo succo præstant, dimidij acetabuli pondere pota. Radix drachmæ pondere cum hydromelite insparfa & pota, per inferna purgat. Decocta cum aceto, colluto ore, dentiū dolori auxiliatur. Helioscopius eandem priori uim habet, non tamen usque adeo intentā. Nec diuersam facultatem obtinent Cyparissias & Platyphyllos.

EX GALENO.

Validissimus Tithymalorū liquor est. Secundū locum tenet semen & folia. Sed & radix earundem facultatum particeps est, sed non ex æquo. Sanè ipsa cum aceto decocta dolores dentiū sanat, maximè qui illis erosiois proueniūt. At liquores ut qui ualentiores uim habeant, in foramina quidem ipsa dentium induntur. Cæterum si aliam corporis partem contigerint, continuo adurunt, ulcerantque: quapropter foris illis cera circumlinitur. Sic pilos quoque succus inunctus tollit. Porro quum uementior sit, oleo miscetur: & si id sæpe fiat, tandem prorsus radices pilorum adustæ corrumpent, corpusque depile reddetur. Eadem facultate myrmecias, acrochordonas, pterygia & thymos auferunt, detergentque lichenas & psoras, quia scilicet abstergendi illis facultas inest, propter amaritudinē. Præterea ulcerum phagedænica, anthracode & gangrænode, quia ualenter calefaciunt & abstergunt, si in tempore & moderatè quis utatur, iuuare poterunt. Verumenim uero & fistularū callos, eadem facultate adimunt. Porro hæc omnia genere quidem similiter, imbecillius tamen & folia & fructus præstare possunt. Quibus sanè & ad pisces in aqua stagnali capiendos uti assolent. Celerrimè nanque ab illis in uertiginem acti, ac semimortui redditi, ad aquæ superficiem feruntur. Cæterum quum septem sint eorum genera, ualentissimus est quem Characiam nominant, & Myrsinites, & qui in petris nascitur ad modum arboris: deinceps qui Verbasco adsimilis est, & Cyparissias: post Paralys, denique Helioscopius. Proportione uero comprehensæ illorum facultatis & cinis & lixiuium erit.

EX PLINIO.

Tradunt toties purgari hydropicos fico sumpta, quot guttas lactis Characiæ exceperit. Est & semen in usu cum melle decoctum ad catapotia soluendæ alui gratia. Semen & dentium cauis cera includitur. Colluuntur & dentes succo radicis decoctæ in uino aut oleo. Illinunt & lichenas succo, bibuntque eum ut purgent uomitiones, & aluo soluta, aliàs stomacho inutilem. Trahit pituitā sale adiecto in potu, bilem aphronitro. Si per aluū purgari libeat, in posca: si uomitione, in passo aut aqua mulsa. Media potio tribus obolis constat. Ficos à cibo sumpsisse melius est. Fauces urit leniter. Est enim tam feruentis naturæ, ut per se extrâ corpori impositū, pustulas igniū modo faciat, & pro caustico in usu sit. Helioscopius trahit bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo. Cæteri usus qui Characiæ, Cyparissias eadem uis quæ Helioscopio aut Characiæ. Platyphyllos pisces necat, aluum soluit, radice uel folijs, uel succo in mulso, aut aqua mulsa drachmis quatuor. Detrahit priuatim aquas.

TRIFOLIUM
ODORATUM.

Sibengezeit.

NOMINA.

Trifolium odoratum cur dictum.

ΤΡΙΦΥΛΛΟΝ Græcis, Trifolium odoratū Latinis, officinis simpliciter Trifoliū dicitur, Germanis Sibengezeit / propterea quod singulis diebus septies odorē suum habeat, & toties etiam amittat, quandiu in horto creuerit. Decerptum enim & exiccatum, odorem suum perpetuò retinet. Qui certè pluuiosa temporis constitutione ac tempestate instante multò uehementior est, sic sanè ut totas ædes, in quibus hæc herba reposita est, odore suo compleat. Potest etiam appellari cōmodissimè wolrichender Klee.

FORMA.

Frutex est cubito altior, uirgas habens tenues, nigris, iunceisq; adnascētijs multis præditas, in quibus folia Loto arbori similia sunt, terna in singulis germinationibus. His recens enatis odor Rutę inest, auctis uerò iam, bituminis. Florem emit, tit purpureū, semen modicè latum & subhirsutū, ex altero extremo apicem obtinens. Radix illi tenuis, longa, ualida. Ex qua quidem deliniatione satis constat herbam, cuius picturam damus, esse Trifolium odoratum: siquidem cubito altior est, caules tenues obtinens, unde ramusculi multi nigricantes quodammodo, ac iuncea oriuntur, qui singuli terna folia producant odorata. Flores etiam habet in purpureo cœruleos. Semen quoq; Milio haud dissimile in folliculis modicè latis, pilosis, & in summitate aculeum habentibus, profert. Radicem deniq; longam, candidam ac ualidam habet, ut prorsus nihil sit quod descriptioni non respondeat.

LOCVS.

Sponte sua in Germania non prouenit, Satum uerò nulla difficultate prodit.

TEMPVS.

D Iulio mense floret, ac subinde semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est & siccum in tertio ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Semen & folia in aqua pota lateris dolore laborantibus, difficultati urinæ, comitialibus, incipienti aquæ inter cutem, uuluaq; strangulationibus auxiliantur. Menses etiam ducunt. Oportet autem seminis tres, foliorū uerò quatuor drachmas dare. Succurrunt & uenenatorū moribus folia trita cum oxymelite & pota. Referūt quidam, si totius fruticis, radicis & foliorū decocto foueantur facti ex serpentū moribus dolores, eos mitigari. Si uerò alius ulcus habens eodem illo decocto quo quispiam sanatus fuerit foueatur, eadem sentit quæ morfi à serpentibus. Dant quidam etiā in tertianis bibenda folia eius tria, aut totidē semina cum uino, in quartanis autē quatuor, ueluti quæ circuitus soluere possunt. Misceū uerò eius radix & antidotis.

EX GALENO.

Triphyllum potum laterum dolores ab obstructione natos iuuat, urinā & menses prouocat.

EX PLINIO.

Trifolium scio credi præualere contra serpentū ictus & scorpionū, ex uino aut posca, seminis granis uiginti potis, uel folijs, & tota herba decocta, serpentesq; nunquam in Trifolio aspici. Præterea celebratis autoribus cōtra omnia uenena pro antidoto sufficere uiginti quinque grana eius.

APPENDIX.

Debet eius Trifolij odorati usus esse subinde in omnibus officinis, quod mirifice uenenis aduersetur, & ad ulcera malefica sananda perquam utile sit.

817

TRIFOLIUM PRATENSE
PVRPVREVM.

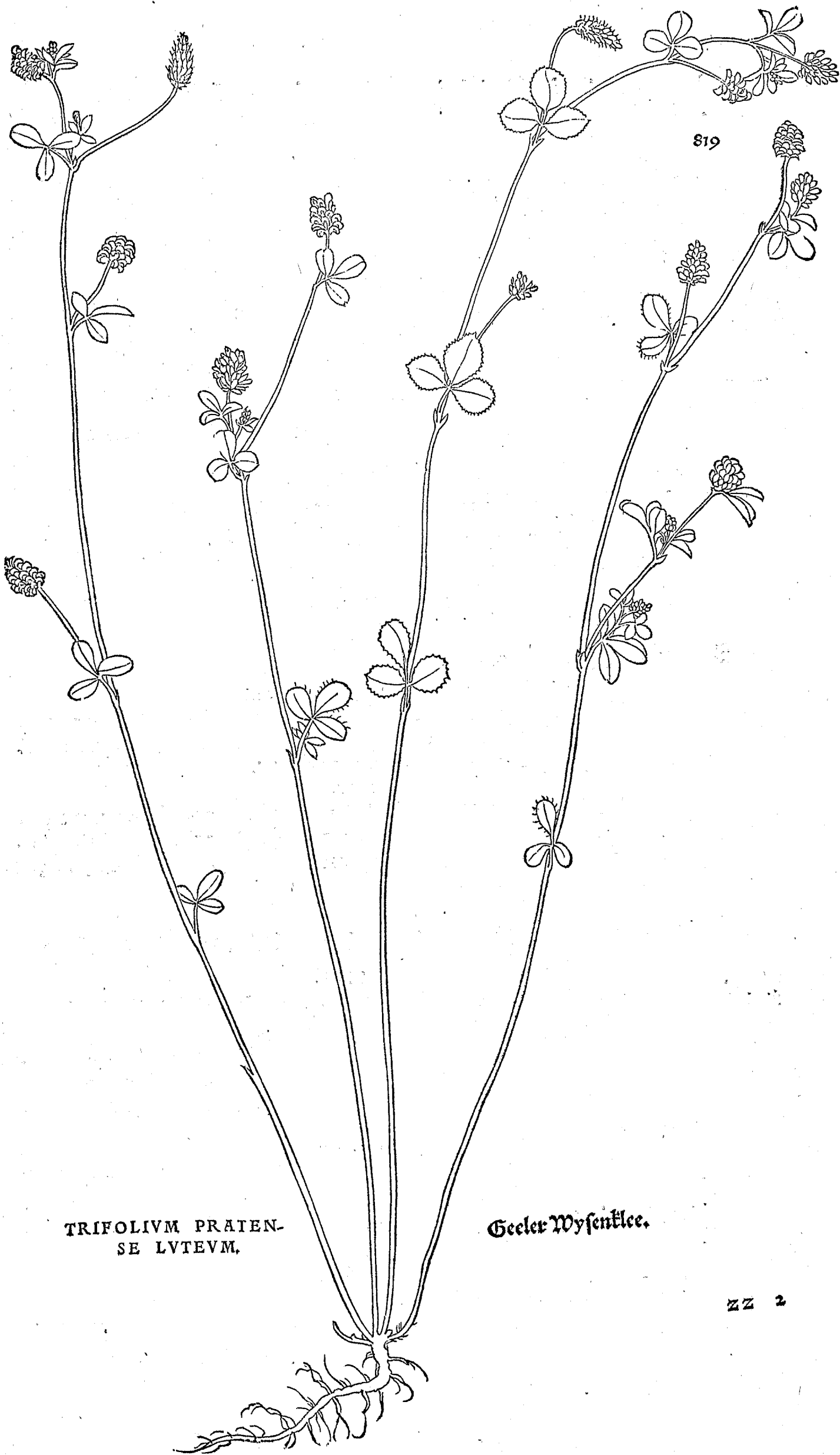
Braun Wyselee.

819

TRIFOLIUM PRATEN.
SE ALBUM.

Weiß W. sentlee.

819

TRIFOLIUM PRATEN-
SE LVTEVM.

Geeler Wyntlee.

ZZ 2

DE TRIFOLIO PRATENSIS

CAP. CCCXV.

NOMINA.

ΤΡΙΦΥΛΛΟΝ ἢ ῥοτόνδεος ῥυπόμυλον Græcis, Trifolium pratense Latinis dicitur. Officinæ latinum nomen retinuerunt, & simpliciter Trifolium uocant. Utendum uerò illis esset odorato Trifolio, quemadmodum altero abhinc capite diximus. Germanis Wyseñlee nominatur.

GENERA.

Tria genera pratensis Trifolij.
Purpureum.
Candidum.
Luteum.

Tria apud nos passim in pratis prouenientia Trifolij inueniuntur fastigia, quorum primum à floribus purpureis, Trifoliū pratense purpureū, germanicè braun Wyseñlee / alterum itidem à floribus suis candidis, Trifoliū pratense candidum, germanicè weiß Wyseñlee / & tertium luteum, germanicè geel Wyseñlee appellauimus. Quod ad folia ipsa attinet, non admodum differunt: quoduis enim horum generum tribus constat folijs, quæ in primo sunt latiora & herbacea, in secundo autem longiora & angustiora, magisque pallescentia candicantiæ. In tertio sunt minora & rotunda, atque ad Fcenigræci folia accedentia. Sunt qui hoc genus Lagopum esse putent. Sed de Lagopo suo diximus loco.

FORMA.

Caulem rotundū, cubitalem obtinent, ramos exiles, folia per interualla tria: flores in summo aut purpureos, aut candidos, aut luteos: radicē longam & lignosam.

LOCVS.

Scatent ijs prata omnia, unde etiam nomen nata.

TEMPVS.

D Florent Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Adstrictoris cuiusdam qualitatis sensum in gustu præ se ferunt, non tamen multum admodum, ut nihilominus sint tenuium partium & exiccatoria, quandoquidem etiam exigua quasi acrimonia prædita uideantur.

VIRE.

Haud dubiè mediocriter concoquendi & exiccandi uim possident, ut non temere quidam ex recentioribus herbarijs tradant, Trifolia hæc albo muliebri profluo mirificè conferre. Eadem etiam inflammationibus imposita, eas cōcoquunt, & ad maturationem perducunt.

DE TRAGOPOGONE CAP. CCCXVI

NOMINA.

Hirci barba.

Tragopogon cur
dicta.

ΤΡΑΓΟΠΟΓΟΝ, ἢ ἱρμὴ Græcis nominatur, Latinis Hirci barba, & Coma: officinis ignota est herba, Germanis Bocksbart & Gauchbrot dicitur. Hieronymus herbarius Braunschuuigensis magno errore hypocisthida in hac herba nasci putauit. Sic autem eam Græci uocarunt, quod à calyce eius promissæ pendeant barbæ, uel rectius quod lutei illius flores in uolucres barbulas euanescent.

FORMA.

Caulem habet exiguum, longum tamen, & bicubitalem interdum, geniculatū, folia Croco similia, radicem longam & dulcem, supra caulem calycem magnum, & in eius summo semen nigrū, florem luteum, qui in canescentes barbulas fatiscit. Hæc etiam cum carpitur lacte manat.

LOCVS.

Sua sponte in pratis nascitur.

TEMPVS.

821

TRAGOPOGON

Bocksbart.

— 22 — 3

C

Maio & Iunio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Dulcedo quæ in radice ac tota ferè planta apparet, satis monstrat eam esse caliditate tepida præditam, & modicè humidam.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Herba & cruda & cocta edendo est.

APPENDIX.

Ex recentiorum traditione, & temperamenti ratione, æstuanti stomacho utilis est herba, thoracis & iecoris uitijis, renum item & uesicæ malis, Succus eiusdem mirificè laterum doloribus auxiliatur.

DE TYPHA CAP. CCCXVII

NOMINA.

Τύφη Græcis, Typha Latinis, officinis inusitata. Germanis *Wos/ oder Narrenkolb* dicitur. A nonnullis *Knospen vnd Liefen*.

FORMA.

Foliū profert Cyperidi simile, caulem læuem, enodem, cuius in summo capite flos obducitur densus, euadens in pappum seu lanuginem. Quæ descriptio huic plantæ sic quadrat, ut nulla sit nota quæ reclamet. Folio siquidem Cyperidis erumpit, caule alto, læui, plano, enodi, cuius cacumen densa florum congerie stipatur, & ueluti spissa cingitur lanugine, quæ in pappos tandem euanescit.

LOCVS.

D Gignitur in palustribus & stagnantibus aquis.

TEMPVS.

Iulio mense caulis lanosa floccorū densitate obducitur, Augusto autem in pappos abit, & euanescit.

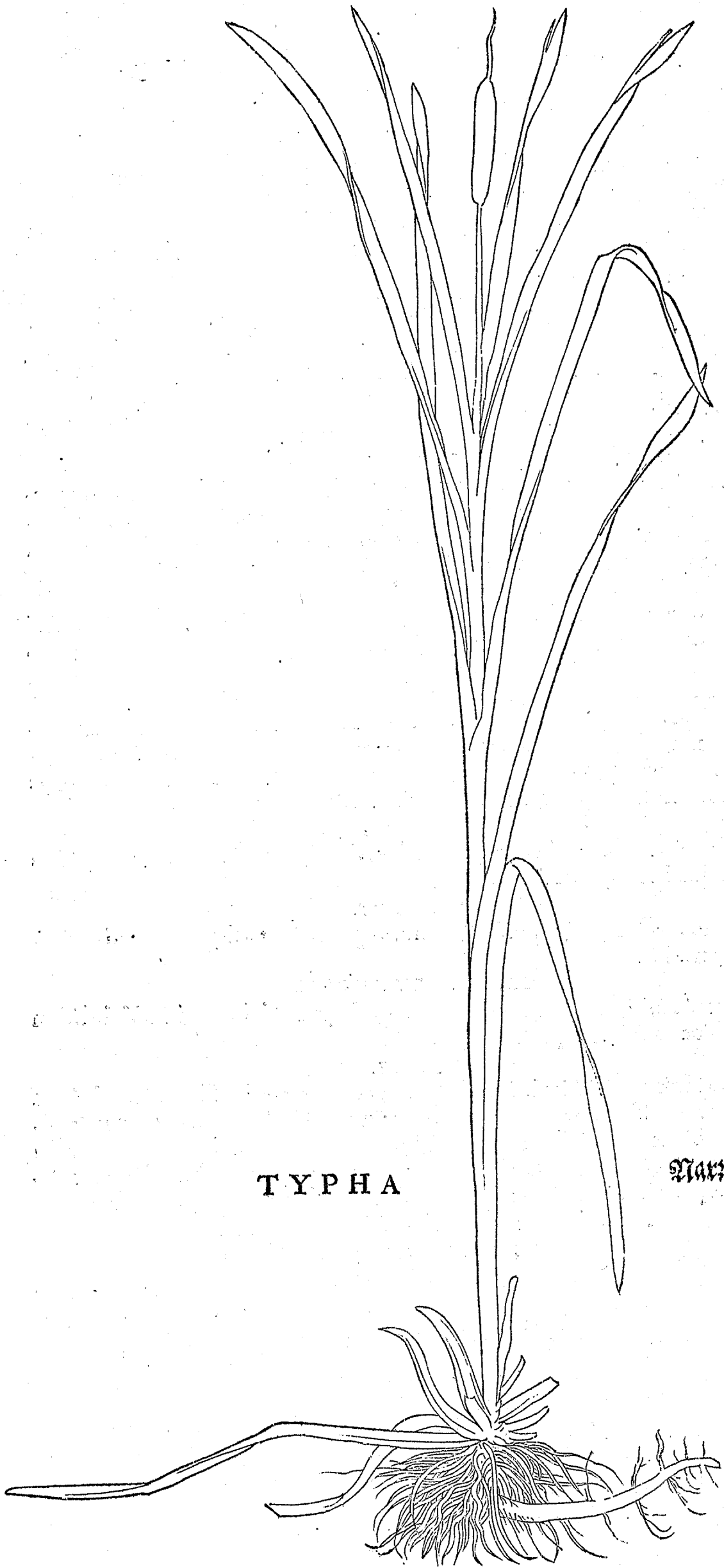
TEMPERAMENTVM.

Quantum ex uiribus eiusdem colligi potest, non euidenter, potissimū eius flos, calefacit & refrigerat, modicèq; abstergit, atque adeo exiccat. Quum enim ambustis medeatur, & ambusta, Paulo libro quarto, capite undecimo teste, medicamenta quæ mediocriter citra insignem caliditatem aut frigiditatem abstergunt, requirant, sequitur hoc quale diximus temperamentum obtinere.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Flos eius cum suillo adipe uetusto eloto exceptus ambustis medetur.

823

TYPHA

Marengkolben.

zz 4

DE TURCICO FRUMENTO

CAP. CCCXVIII.

NOMINA.

*Turcicum frumentum
cur dictum.*

TOC frumentum, ut alia multa, ex eorum est genere quæ aliundè ad nos translata sunt. E Græcia autem & Asia in Germaniam uenit, unde Turcicum frumentum appellatū est: Asiam enim uniuersam hodie immensissimus Turca occupat. Germani etiā ad loca unde affertur respicientes, *Türkisch Korn* nominant.

GENERA.

Quatuor huius frumenti reperiuntur genera. Quoddā enim grana rufa, quoddam uerò purpurea, aliquod lutea, aliquod subcandida grana profert. Spicarū seu panicularum etiam in ijs est diuersitas: etsi enim omnes muticæ sint, tamen alia candidos, alia luteos, alia purpureos, prout scilicet grana colorata erunt, flores obtinet. Aliās, quod ad formam attinet, in ijs nulla est differentia.

FORMA.

Culmum habet crassum, rotundum, altum longūmque, infima eius parte purpureum, geniculis intersectum: folia oblonga & harundinacea, in summitate paniculas, aut spicam muticam, & granis uacuam, instar Secales florentē, nunc luteo, nunc candido, nunc purpureo colore, prout fructus quem profert coloratus est. Fructū uerò & grana triangula, diuersis iam cōmemoratis coloribus tincta, in foliaceis, rotundis ac crassis membranis ac uaginis, quæ è lateribus geniculorum ferè singulorū prodeunt, contenta obtinent, coaceruata ac penitissimè iuncta, inq̃ octo aut decem uersus ordine digesta. E fastigio uaginarū capilli tenues, iam candido, iam luteo, nunc purpureo colore maculati dependent, ut pictura satis ostendit, quæ **D** unica quidē tibi omnia genera repræsentabit. Hæc in una uagina quatuor tibi granorum colores monstrat, cum tamen quæuis unius duntaxat coloris grana, nempe aut lutea, aut purpurea, aut rufa, aut subcandida omnia habeat. Quod nos, ne aliquem pictura deciperet, monendum esse duximus.

LOCVS.

E Græcia uel Asia, ut dictum est, primū ad nos peruenit. Nunc autem passim in omnibus hortis prouenit.

TEMPVS.

Seritur mense Aprilī, nec nisi sub finem Augusti & initia Septembris ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Dulcedinē & lentorem quendam grana gustu præ se ferunt, ut haud dubiè idem cum Tritico habeat temperamentum.

VIRES.

Cum idem cum Tritico habere uideatur temperamentū, easdem etiam obtineat facultates necesse est. Grana itaque teruntur in candidissimam farinam, quæ in panificia subinde cogitur. Panis tamen ille lentoris quiddam & obstruentis naturæ habet. Hinc est quod in Asia & Turcia illius nullum in cibo usum esse, nisi cum annonæ premit inopia, dicunt. Cæterum foliorum succum refrigerandi facultatem obtinere tradunt, hinc ad erysipelata utilem admodum esse coniiciunt.

DE THYMO.

825

TVRCICVM
FRUMENTVM.
Türkisch Korn.

C

NOMINA.

Serpillum Romanum.

Thymus unde dictus.

YMOZ Græcis, Thymus Latinis, herbarijs uulgaribus Serpyllū Romanum, haud dubiè ab odore quem cum Serpyllo cōmunem habet, dicitur. Officinæ antiquum nomen retinuerunt. Germanis Thym / & Römischer quendel uocatur. Thymus autem Græcis ab excitando, quod *θύειν* dicunt, nomen inuenit. Nonnullis potius hoc placet etymum, ut Thymos quasi thyæmos, hoc est, sanguinem impellens dicatur.

FORMA.

Thymus furculosus frutex est, minutis multis & angustis folijs circumdatus, in summo capitula floribus purpureis referta habens. Ex qua sanè deliniatione omnibus conspicuū fit, herbam cuius picturam damus esse Thymum. Dodrantalis enim & furculosus frutex est, folijs exiguis, flosculis ex purpura candicantibus, suauissimi odoris, capitella specie complicatarū formicarum, radice lignosa, enascentias uirides multas obtinente, quibus in terra radicitur.

LOCVS.

Nascitur petrosis & tenuibus locis: neque enim locum pinguem, neque stercoratum, sed apricum desiderat. Nunc in hortis multis Germaniæ prouenit.

TEMPVS.

Floret serò, quod Theophrastus etiam libro sexto de historia plantarū, capite secundo testatur, circa Solstitia, cum & apes decerpunt, & auguriū mellis est.

TEMPERAMENTVM.

Thymus uehementer calefacit, Itaque in calefaciendo & exiccando in tertio ordine statuendus est.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Potus cum sale & aceto, pituitā per aluum ducit. Decoctū eius cum melle orthopnoicis & asthmaticis prodest. Lumbricos uentris, menses, fetus & secundas pellit. Urinam ciet. Mixtus melle in eclegmate, excreabilia efficit thoracis uitia. Recentia oedemata cum aceto illitus discutit. Sanguinis grumos dissoluit. Thymos & uerrucas peniles tollit. Ischiadicis cum uino & polenta impositus auxiliatur. Hebetibus oculis in cibo sumptus opitulatur. Vtilis etiā pro condimento in sanitatis usu.

EX GALENO.

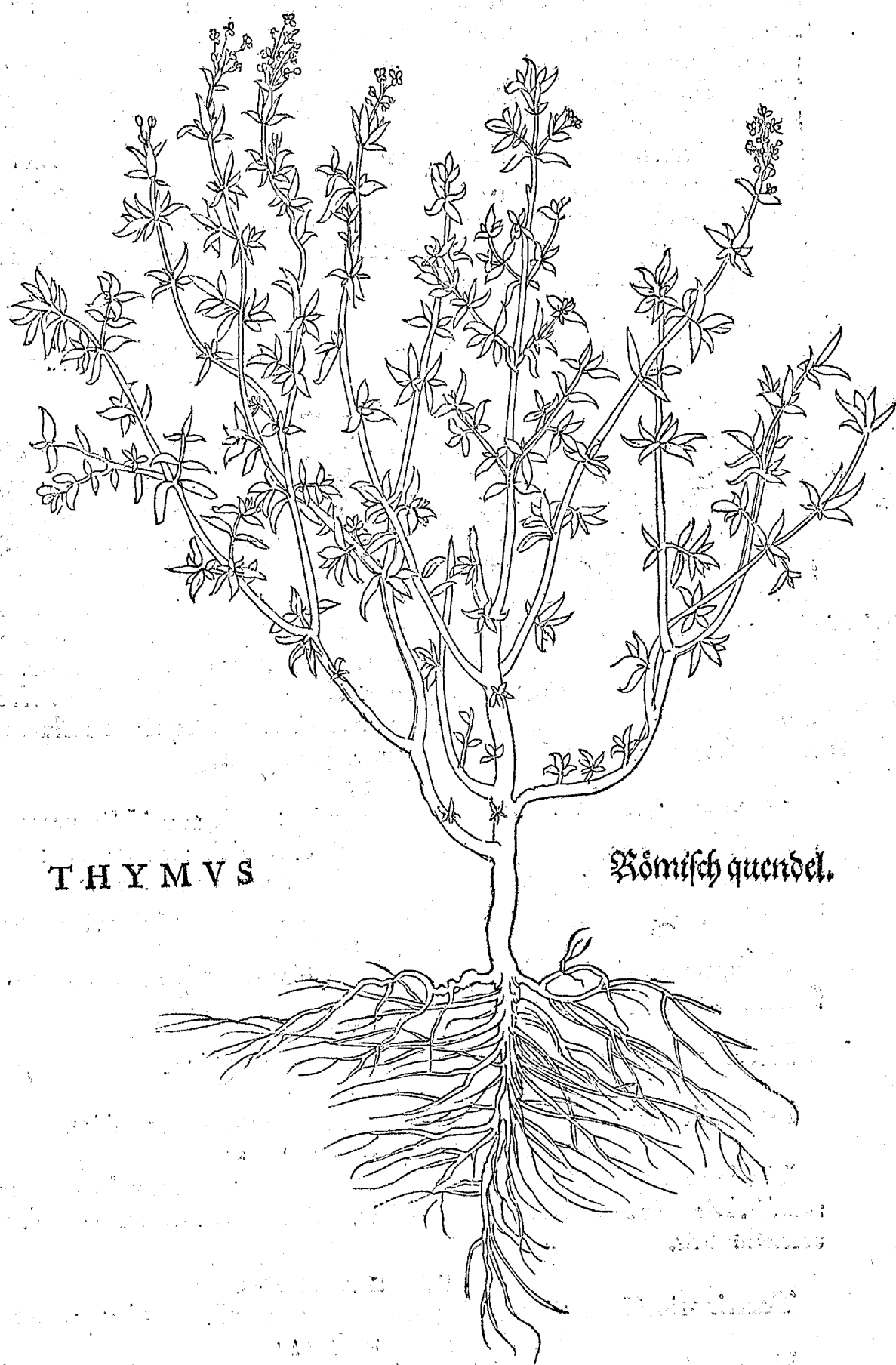
Thymus incēdit, & calefacit manifestè: ob id & urinā & menses prouocat, foetum euellit, & uiscera potus expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert.

EX AETIO.

Hæc experimentis de Thymo comperta sunt. Dato ieiunis articulari morbo laborantibus, Thymi aridi minutissimi drachmas quatuor cum oxymelitis cyathis. Bilem enim reliquosque humores atque acrem saniem euacuat. Facit & ad uesicæ mala. Ventre inflatis, ubi intumescere cœperint, drachmā unam dato ieiuno cum cochleari aquæ mulsæ. Ad lumborū coxendicumque dolorem, lateris & thoracis, ac hypochondriorū suspensiones, ac inflationes, pondere trium drachmarū cum oxymelite temperato, mensura cochlearij ieiuno exhibeto. Similiter etiam & melancholicis, & mente turbatis, timoreque detentis drachmas tres cum oxymelitis temperati cochleari præbeto. Dato item ieiunis & ante cœnam aduersus lippitudinē, & uehementem oculorum dolorē. Præterea contra podagram, etiam quæ motum omnino interceperit, cum uino utilissimè propinatur. Postremò ad tumefactos testes, ieiunis trium drachmarum pondere exhibeatur.

EX PLINIO.

Oculorū claritati multum conferre existimatur, & in cibo, & in medicamentis. Item diutinæ tussis eclegmate faciles excreationes facere cum aceto & sale. Sanguinē concrefcere non patitur è melle. Longas faucium destillationes extrahit illita cum Sinapi,

THYMVS

Römisch quendel.

C napi, extenuat: item stomachi & uentris uitia. Modicè tamen utendum est, quoniã excalfacit, quamuis sistat aluum: quæ si exulcerata sit, denarij pondus in sextarium aceti & mellis addi oportet. Item si lateralis dolor sit, aut inter scapulas, aut in thorace. Præcordijs medentur ex aceto cum melle: quæ potio datur & in alienatione mentis & melancholicis. Datur & comitialibus, quos correptos olfactus excitat Thymi. Aiunt & dormire eos oportere in molli Thymo. Prodest & orthopnoicis & anhelationi, mulierumq; mensibus retardatis. Vel, si emortui sint in utero partus, decoctum in aqua ad tertias. Viris uerò contra inflationes, cum melle & aceto. Et si uenter turgat, testisue aut uescicæ dolor exigat. E uino tumores & impetus tollit impositum. Item cum aceto, callum & uerrucas. Coxendicibus imponitur cum uino. Articularibus morbis trium obolorum pondere in tribus cyathis aceti & mellis. Et in fastidio, tritum cum sale.

DE TEUCRIO CAP. CCCXX.

NOMINA.

Teucrium unde dictum.

Teucrium hoc diuersum ab Hemionitide, quod multi non obseruant.

TΕΥΚΡΙΟΝ, ἡ χερμαίδρις Græcis, Teucrion Latinis appellatur. Officinis ignotum. Germanis groß Bathengel dicitur. Teucrium autem uocatum est Græcis pariter & Latinis, quod Teucer Aiæcis frater hoc inuenit. Inuentum uero ab eo sic tradit Plinius. Quum exta in sacrificio super id proiecta fuissent, lienî adhæsit, eumq; exinaniuit. Proinde quod casus ostendat, obseruatumq; à Teucro fuit, ad æternum humani beneficij decus & famam illi accreuit. Diuersum tamen hoc Teucrium ab Hemionitide, quod à Plinio etiam Teucrium appellari diximus. Chamædrys autem nominata est hæc herba, quod Chamædry simillima sit, adeo ut uicissim etiam Chamædrys hoc nomine, ut suo dicemus loco, dicta sit Teucrium. Maius tamen est Teucrium quam sit Chamædrys, ut meritò Germanis groß Bathengel nuncupari queat.

FORMA.

Herba est uirgæ referens effigiem, Chamædry similis, tenui folio, non multum Ciceri dissimile. Hæc quanquã breuissima sit Teucrij deliniatio, tamẽ abundẽ monstrat herbam hanc, cuius picturã exhibemus, esse uerum Teucrium, cum nihil Chamædry magis simile dici queat, si diligenter utriusq; plantæ notas expendas.

LOCVS.

Nusquam, quod sciam, sponte sua in Germania prouenit. Satum tamen copiose nascitur. In Cilicia plurimum habetur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, ac subinde semen producit.

TEMPERAMENTVM.

In secundo excalfacientium, tertio autem exiccantium existit ordine.

VIREŞ. EX DIOSCORIDE.

Viride cum posca potum, aut aridum decoctum ac haustum, lienem potenter minuit. Lienosis cum ficis & aceto illinitur. Venenatorum autem morsibus cum aceto sine ficis.

EX GALENO.

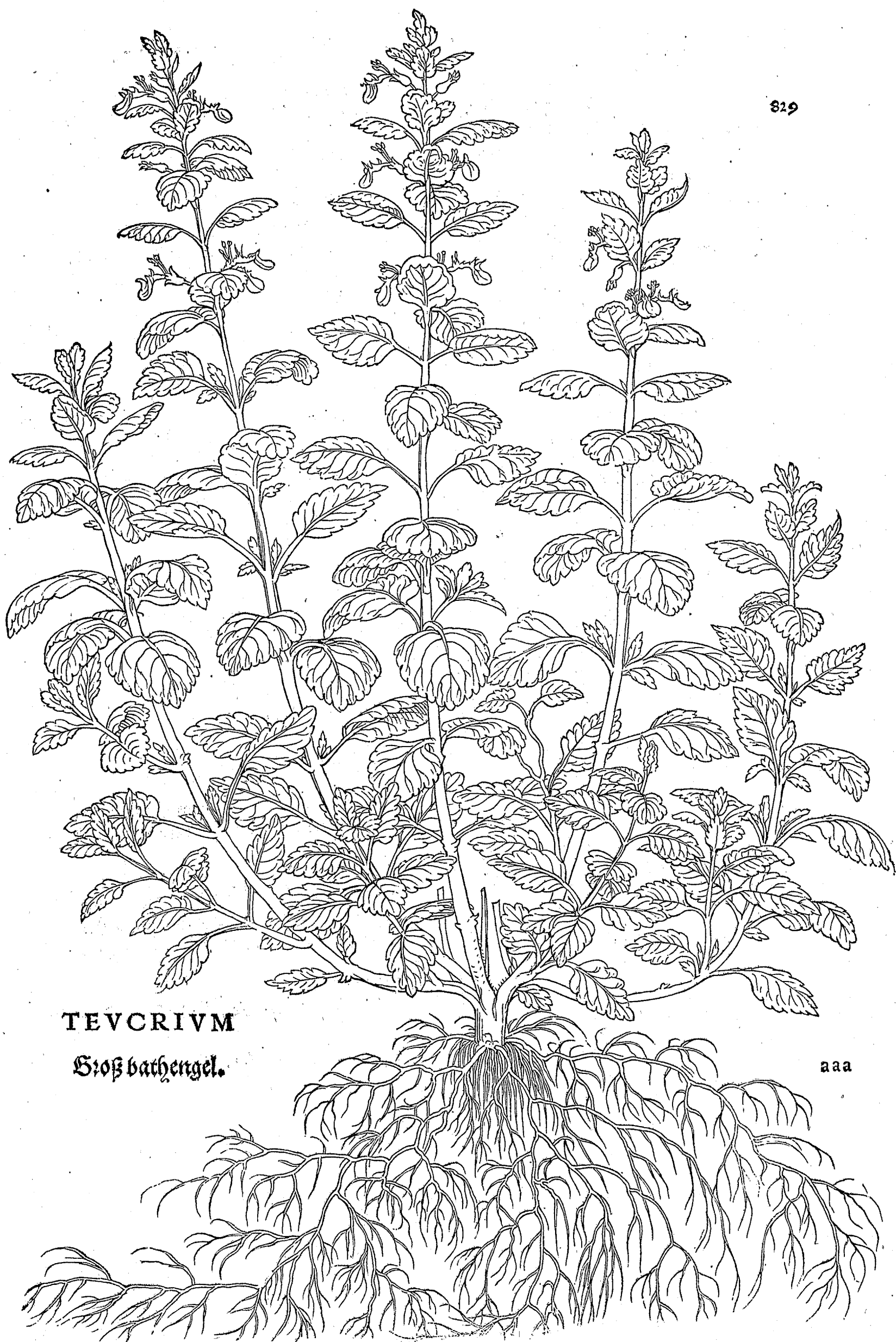
Teucrium incidendi, & tenuium partium facultatis est, quare lienes sanat.

EX PLINIO.

Recens Teucra in posca, uel sicca deferuefacta, potu lienem efficaciter cõsumit. Item ex aqua illinitur. Pota arida & decocta quantum manus capiat, in aceti heminis tribus lienî medetur. Ad uulnus illinitur eadem cum aceto, aut si tolerari non possit, ex fico uel aqua. Serpentiū plagis imponitur cum aceto tantum.

DE HYPE-

TEUCRIVM

Grosbathengel.

aaa

C

NOMINA.

Perforata.

Androsæmon.
Chamæpitys.

Fuga dæmonū.

ΠΕΡΙΚΟΝ, ἀνδρῶσαιμον, χαμαπίτυς Græcis, Hypericū Latinis dicitur. Nomen latinum in officinis seruat. Vulgus herbariorū Perforatam uocat, quod folia soli obiecta innumeris foraminibus scaterere, & omni ex parte punctis quibusdā pertundi uideantur. Herbam quoque diui Ioannis appellant. Germanis S. Johans kraut nominatur. Androsæmon ob florem eius qui digitis confricatus sanguineū emittit liquorem, dixerunt. Chamæpitys uerò ab odore seminis resinaceo nominata est. Fugam dæmonū aliqui, quod superstitione quadam inducti, fugare posse dæmones crediderint, appellauerunt.

FORMA.

Marcelli Florentini erratum.

Folia Rutæ similia habet, furculosus frutex, dodrantalis, rubescens. Florem suum, qui digitis attritus sanguineum emittit succum, qua ratione Androsæmon, quasi humanum dixeris sanguinē, appellatur. Siliquas gerit subhirsutas, in rotunditate oblongas, hordei magnitudine, in quibus semen nigrum, resinam obolens. Cuius nimirum descriptionis notæ ita herbæ illi, quam Perforatam uocant nostri temporis herbarij, respondent, ut nemo nisi prorsus præfracto sit animo Hypericū esse deinceps reclamare possit. Siquidē furculosa est herba, dodrantalis, subrubens, folio Rutæ, flore luteo, quem si digitis libeat terere, manus profecto inuenies sanguineo succo cruentatas. Siliqua denique terete, hordei magnitudine, semine intus nigro, resinam olente. Duo itaque in Perforata inueniuntur, quæ esse Hypericū certam tibi faciūt fidem, cruentus nempe floris triti succus, odorque seminis resinaceus, qui diuersum sentiunt haud dubiè Marcelli Florentini interpretatione falsa seducti sunt, qui flore albo constare Hypericum asserit, cum tamen in Dioscoride sit, *ἔχει λευκὸν*, hoc est, florem luteum habens.

LOCVS.

Gignitur in cultis, & asperis locis.

TEMPVS.

Aestate floret, Iulio potissimum & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Hypericum calefacit & exiccat, tenuisque substantiæ est.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

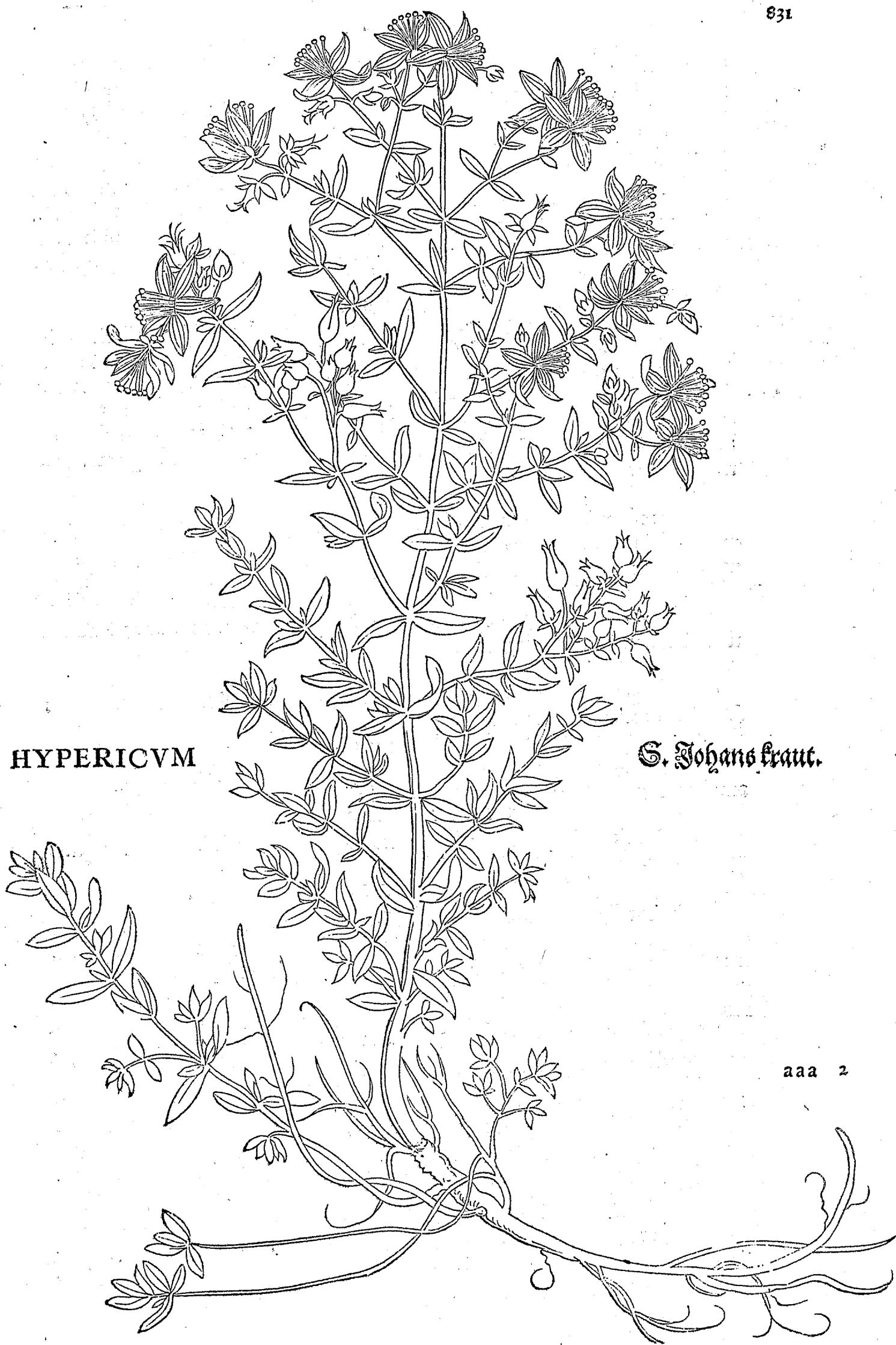
Vrinam cit, menstrua ducit appositū. A tertianis quartanisque cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus potum ischiadicis medetur. Folia cum semine illita sanant ambusta.

EX GALENO.

Menses & urinas prouocat: sed ad hæc totus sumendus est fructus, non tantum semen. Cum folijs illitus uiridis ad cicatricem ducit cum alia, tum etiam ambusta. Cæterū si sicca contusa inspergas, humida & putredinosa ulcera sanabis. Sunt nonnulli qui ischiadicis bibendum exhibent.

EX PLINIO.

Natura semini Hyperici spissandi, Aluum sistit, urinam cit, ad calculos uescicæ cum uino bibitur.

HYPERICVM

S. Iohans kraut.

NOMINA.

Altercum.

Hyoscyamon unde dictum.

Apollinaris.

HYOXYAMON Græcis, Hyoscyamus, Apollinaris Latinis dicitur. Arabibus Plinius Altercū uocari testatur. Officinis corrupta uoce Iusquiamus dicitur. Germanis Bilsamtraut/ uel simpliciter Bilsen. Hyoscyamon autem Græci uidentur appellare quasi fabam suillam aprinamue, quòd, ut in historia sua Helianus inquit, pastu huius herbe conuellantur sues apriue, præsentis mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint. Adeuntq; aquas non ut proluant se tantum, uerum etiam ut canculos uenentur: his enim nactis protinus sanitati restituantur. Atque hinc est quod à nonnullis etiam Germanis Sewbon nominetur, Apollinarem uerò Latini ab Apolline medicinæ inuentore dixerunt.

GENERAL.

Niger Hyoscyamus.

Flautis.

Albus.

Tria sunt Hyoscyami genera. Vnum purpureos fert flores, folia Smilaci similia, semen nigrum, cytinos duros & spinosos. Hoc nigrum herbarij appellant. Alterū flores luteos ceu māli effigie, folia & siliquas teneriores, semen subflauū ceu Irion; flauum uocant. Et hoc est quod pictum damus. Tertium utile ad medicinam, placidissimum existens, pingue, tenerum, lanuginosum, flore & semine candido: album nominant. Quod si uerò illud non adsit, utendum flauo erit. Nigrum ut deterrimum improbandum.

FORM A.

Frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, incisa, nigra, hirsuta. Per caulem deinceps flores prodeunt ueluti mālī punici cytini, clypeolis septi, semine, ut Papaueris, plenis. Quid multa: frutex est tristi aspectu, folio lato, longo, pingui, D hirsuto, uenoso, & laciniato: caulibus crassis, è quorum latere flores prodeunt tanquam mālōrum punicorum cytini, muricatis calycibus, ramos continua serie uescentibus, semine intus Papaueris refertis.

LOCVS.

Primum genus in Galatia nascitur. Alterum passim circa littora, & inter ruinas
& rudera provenit, Tertium in maritimis & ruderebus.

TEMPVS.

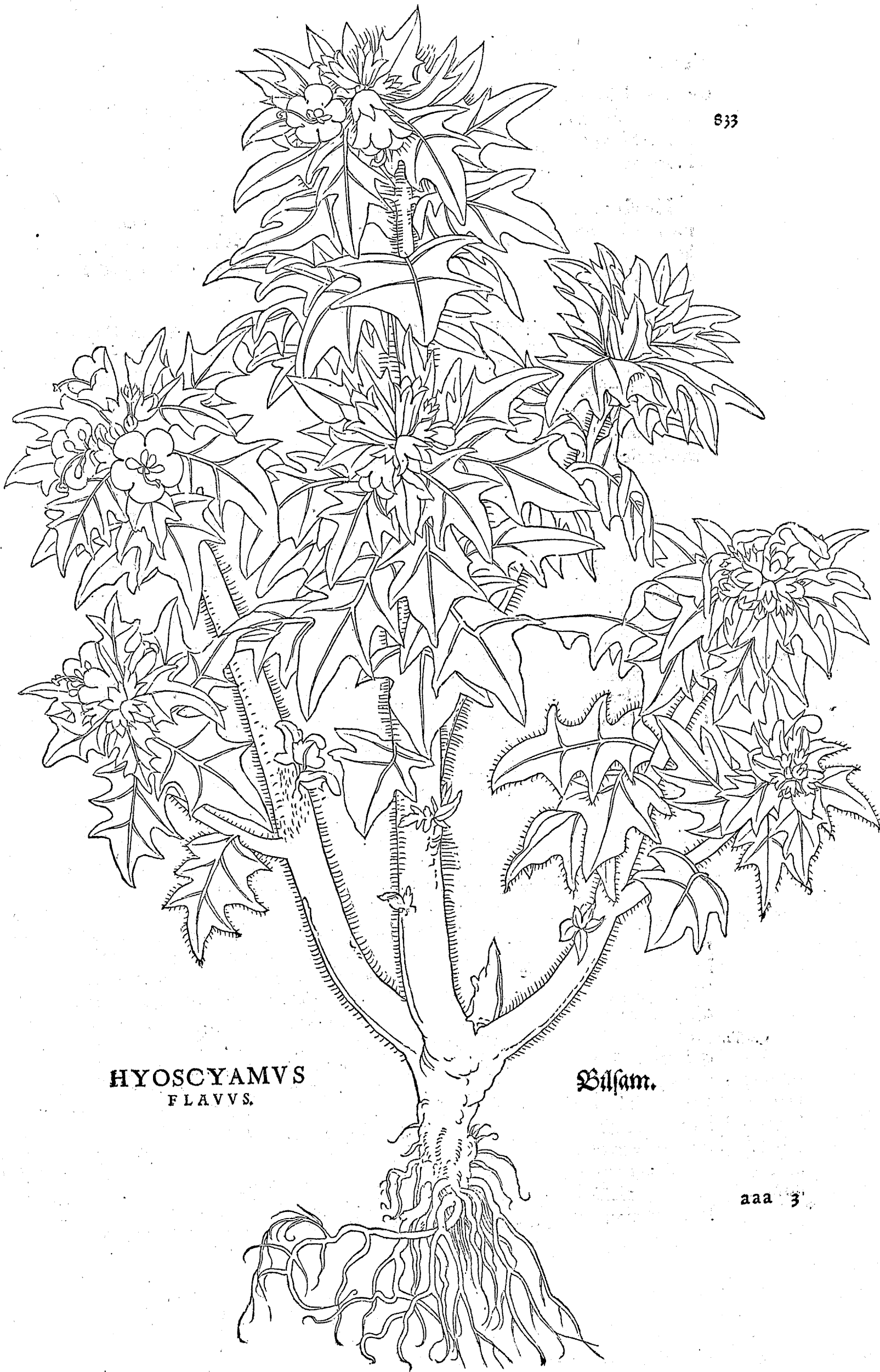
Semen nullum nisi postquam inaruerit legendum. Floret ferè per integrã æstatem, potissimum Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Candidus ex tertio quodammodo ordine refrigerantium est. Reliqua duo genera uenenosa.

V I R E S.   E X   D I O S C O R I D E.

Exprimitur succus ex tenero semine, folijs, caulibusq; in quem usum tunduntur omnia, expressusq; in sole siccatur. Vfus eius ad annum usq; : facile enim putrescit. Exprimitur priuatim etiam succus ex arido semine, aqua calida peruso, tuso & expresso. Est uerò succus liquore prestantior, & magis dolores finit. Herba autem uirens contusa, & trimestri farinæ mixta in pastillos cōformatur & reconditur. Prior uerò succi expressio, & quod à siccō semine exprimitur, collyrijs dolorem lenientibus cōmodè miscetur, & contra acres calidasq; fluxiones, dolores aurium, & uuluae uitia. Cum farina autem aut polenta, contra oculorū, pedum, aliasq; inflammationes, Semen eadem potest. Facit ad tussim, destillationē, oculorum fluxionē, uehementes dolores, muliebria profluuia, aliasq; sanguinis eruptiones, oboli pondere cum Papaueris semine, & aqua mulla potum. Confert podagris, testibus inflatis, mammisq; à partu turgentibus, si tritum cum uino illinitur. Miscetur utiliter & alijs cataplasmatibus dolorem leuantibus. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per se, & cum polenta mixta utiliter illinuntur, Recentia ad mitigandos omnes

HYOSCYAMVS
FLAVVS.

Bilsam.

C omnes dolores illinunt. Tria aut quatuor cum uino pota, hepialas febres sanant. Decocta olerū modo, & triblij mensura comesta, mediocrem insaniam gignunt. Idem efficere tradunt, si in colo ulcus habenti quis per clysterem infundat. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

EX GALENO.

Hyoscyamus cuius semen atrum est, insaniam & soporem affert. Huic is cui semen mediocriter flauum est propinquam facultatē obtinet. Fugienti autem utriusque sunt ut inutiles & uenenosi. Ceterū cuius semen ac flos candidus est, ad sanationes uel maximē idoneus est.

EX PLINIO.

Hyoscyamū contra canum morsus ualet, in quo uulnera cum melle imponit. Con-
tusum cum folijs ex uino datur peculiariter contra aspidas. Eius succus sanguinem excreantibus medetur. Nidor quoque accensi tussientibus. Vtus seminis & per se, & succo expresso. Exprimitur separatim, & caulibus folijsque utuntur, & radice, temeraria in totum (ut arbitror) medicina. Quippe etiam folijs constat mentem corrumpi, si plura quam quatuor bibantur. Etiam antiqui in uino febrē depelli arbitrabantur. Et oleum fit ex semine, quod ipsum auribus infusum tentat mentem.

DE HYACINTHO ► CAP ► CCCXXIII ►

NOMINA.

H AKINΘOZ Græcis, Hyacinthus Latinis, officinis incognitus, Germanis Blaw Merzenblümlin / quod uidelicet cum Viola purpurea in Martio & primo uere erumpat, appellatur.

GENERA.

Albi Hyacinthi.

Duplices sunt Hyacinthi, albi & cœrulei, ut ex hoc Columellæ carmine colligi potest: Necnon uel niueos, uel cœruleos hyacinthos. Albos uerò non intelligas prorsus candidos, sed eos potius qui si cum cœruleis cōferas pallescere uidentur, quemadmodū pictura affabre tibi demonstrat. Germani album foeminā, sicut cœruleum marem uocant. Sunt qui ad ætatem hanc differentiam coloris referre uolunt, quorum ego sententiā ueriorē esse existimo: cum enim adolescunt, pallescere incipiunt. Cœruleū autem Hyacinthū nostra terra triplicem producit, ut ē pictura manifeste cernere licet: maximū, maiorem, & minorē. Minor floribus differt plurimū à maiore: in illo enim maiores ac patentiores, in hoc autē minores & quasi orbiculati sunt flores. Omnibus autem descriptio, ut ex ijs quæ statim subiiciemus planū fiet, pulchre conuenit, ut hinc congeneres herbas esse coniungere cuius liceat.

FORMA.

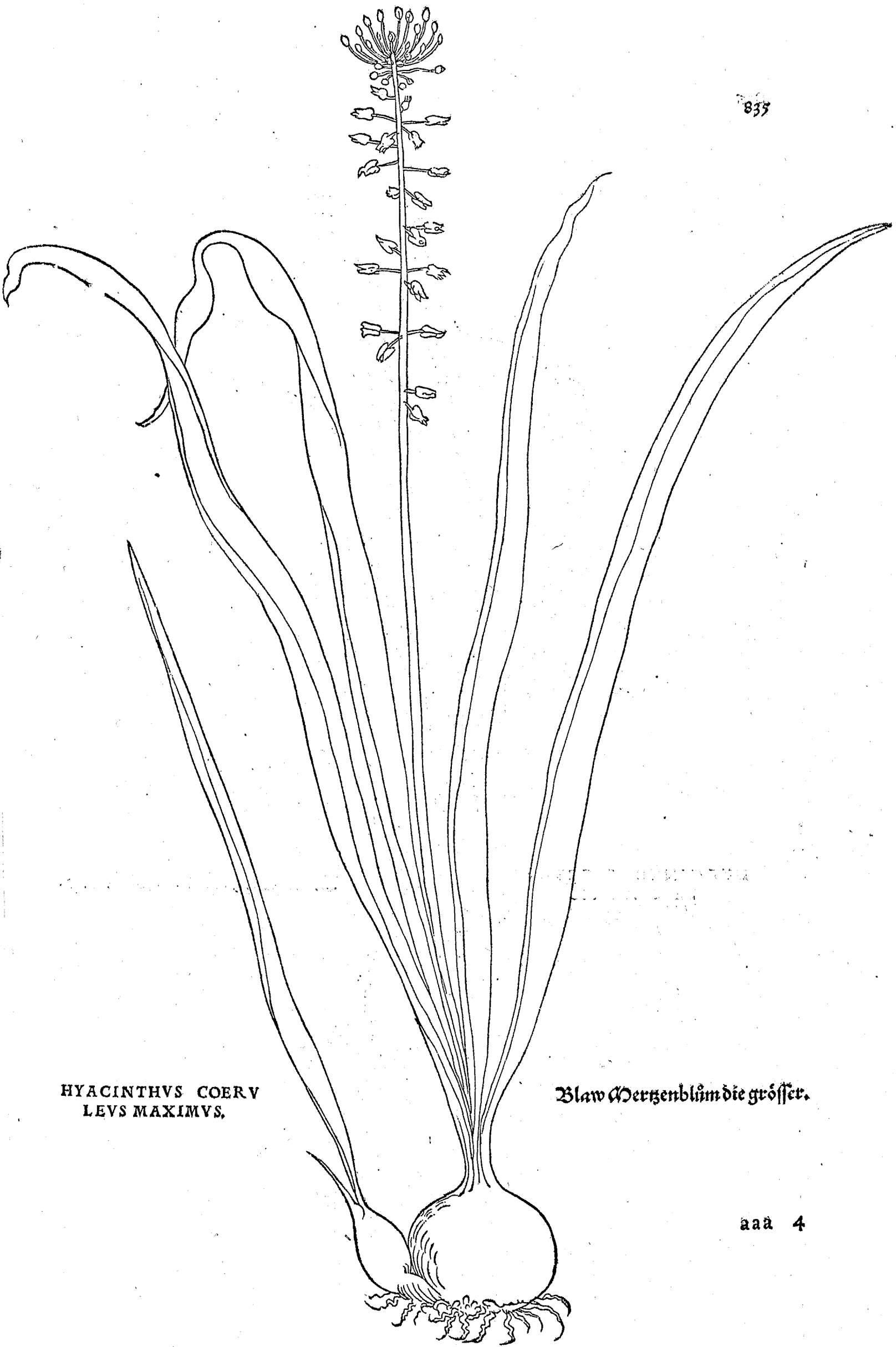
Folia Bulbo similia habet, caulem dodrantalē, leuem, minimo digito tenuiorē, uiridem, comam adiacentē incuruam, plenam florum purpureorū, radicē & ipsam bulbosam. Hæc certē descriptio ita picturis quas damus quadrat, ut nulla prorsus sit eius nota quæ illas nō appositissimē exprimat. Folia siquidē Bulbi protinus à radice prodeunt, caulis dodrantalis, leuis, & minimo digito tenuior, herbaceus, coma procumbens incurua, plena florum purpureorū, radix bulbacea. Verū posset aliquis cauillari, hos quos descripsimus flores non esse Hyacinthos, quod in ijs discurrentibus uenis græcarū literarum figura A I, ut Plinius lib. xxi. cap. xi. prodidit, & Poëtæ fabulantur, haud inscripta legatur. Cui sic respondemus: Hyacinthū, quem Dioscorides & alij historici describunt, diuersum esse ab eo de quo Poëtæ fabulantur. Cuius rei testis est Pausanias, qui refert florē qui natus est extincto Aiace apud Salamina, non esse Hyacinthū, sed literis Hyacintho similem uideri, ex candido rubentem, ac Lilio minorem, quemadmodū Ouidius, itemque Virgilius describunt. Idem etiam autor Cosmofandalon dici florē apud Hermionenses, Træcenij con-

fines

Ouidius xiiij. metamor. Ipse suos gemitus folijs inscribit, & ac ac flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.

Theocritus Idyll. xix. Νύμφη δ' αὖτε τοῖς ῥόδων ἄνθεσσιν ἠδ' ἰσχυρὰν ἑλάνθη.

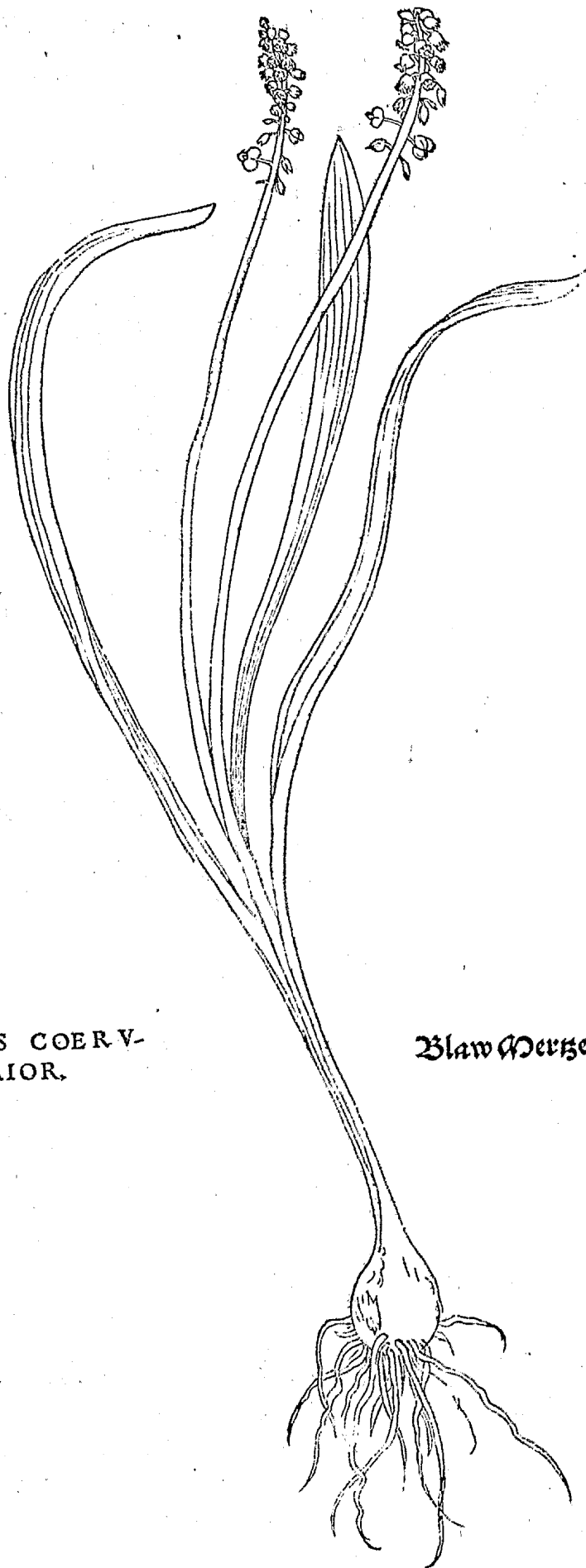
835

HYACINTHVS COERV
LEVS MAXIMVS.

Blaw Adergenblüm die grösser.

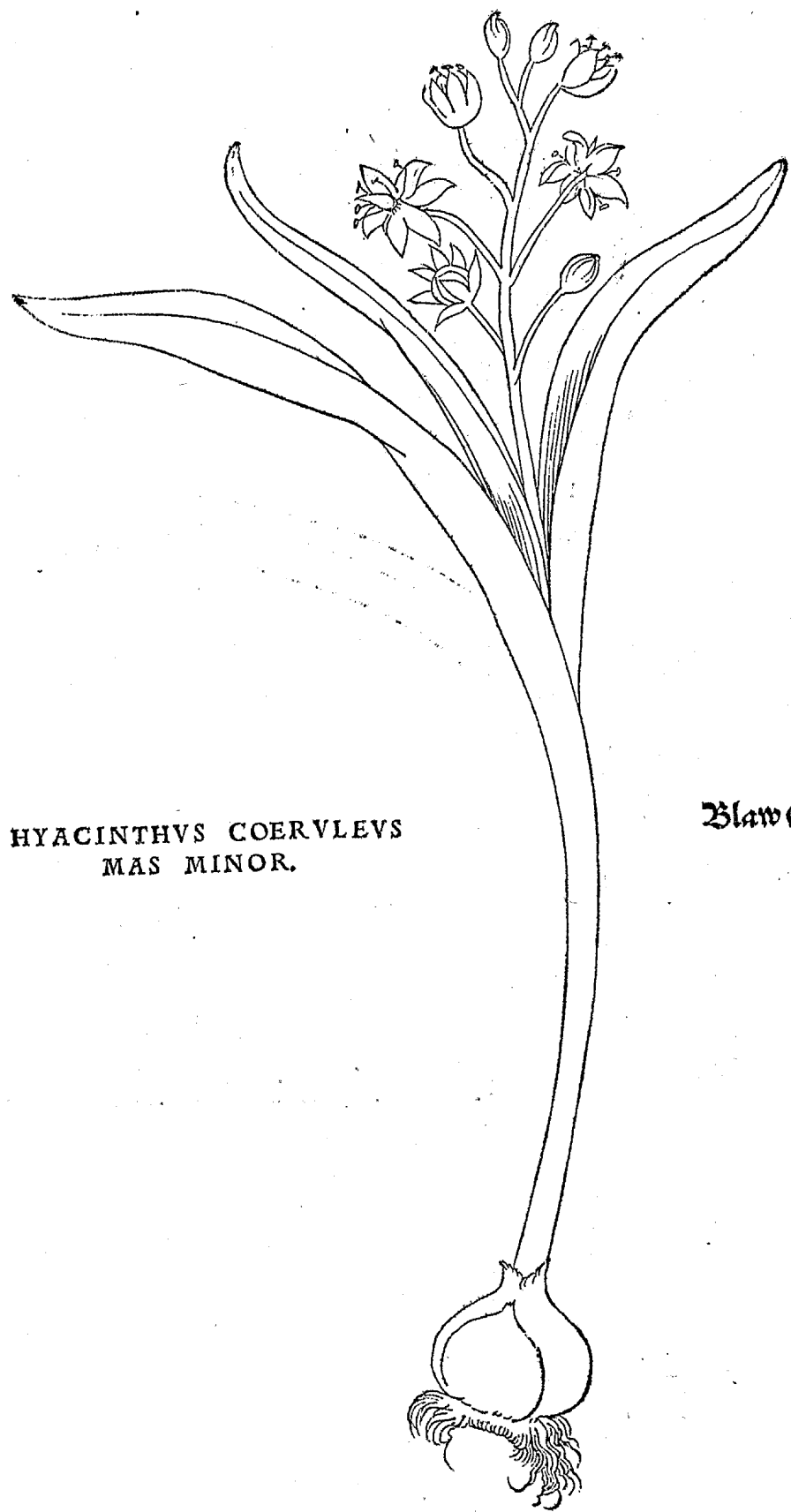
aaa 4

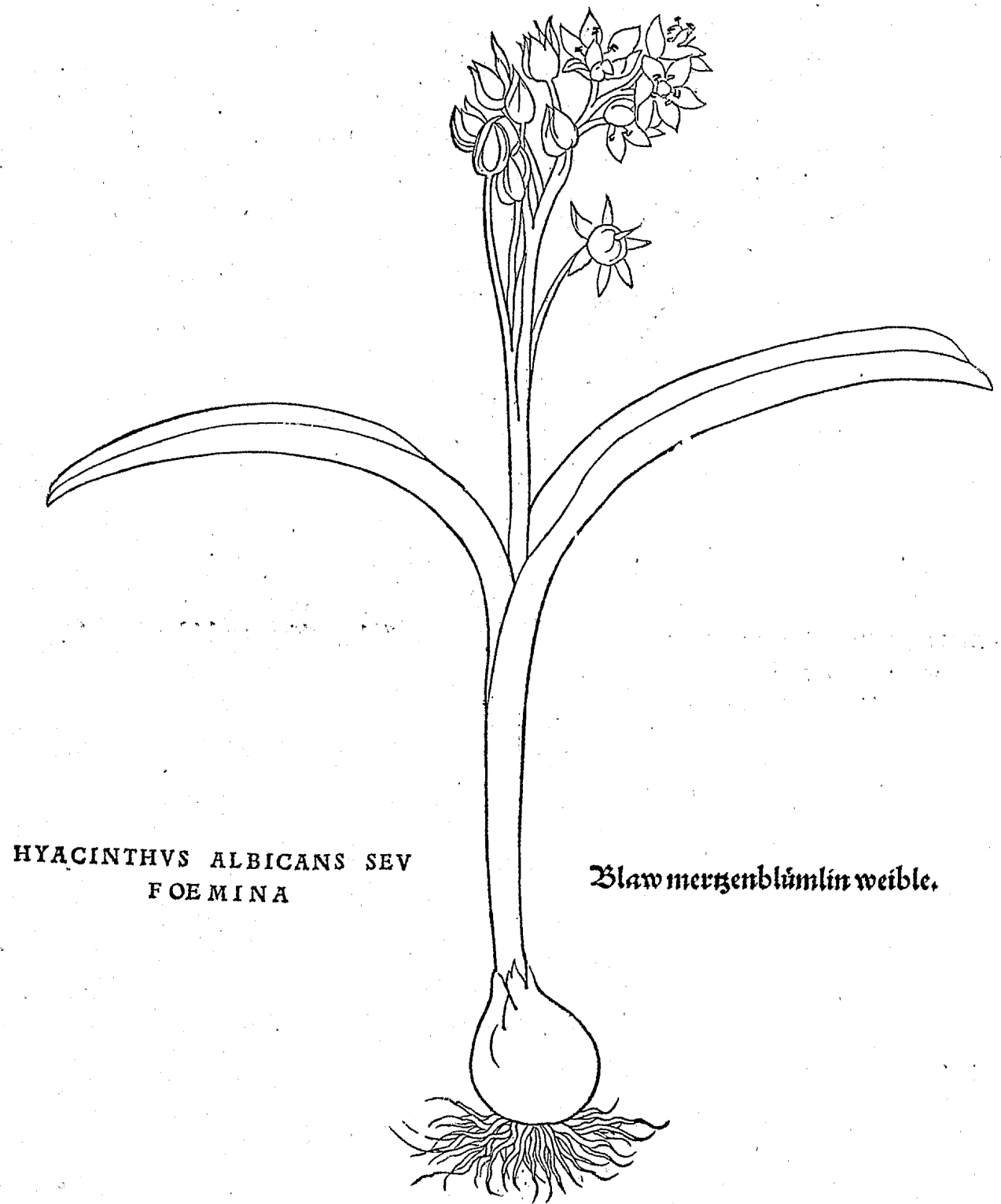
HYACINTHVS COERV-
LEVS MAIOR.

Blaw Wergenblümlein die kleiner.

HYACINTHVS COERVLEVS
MAS MINOR.

Blaw Dergenblum merrle.

HYACINTHVS ALBICANS SEV
FOEMINA

Blaw merzenblümlin weiblich.

A fines testatur. Cum itaque constet duplicem esse Hyacinthum, alterum rubentem, cum literis illis inscriptis, qui à Poëtis describitur: alterum uerò purpureū seu cœruleum (nihil enim refert utrum dixeris, quod Dioscorides per purpureum colorem uiolaceum dilutū, hoc est, clariorem & apertiorē, quem cœruleum uocamus, intellexerit: nam & Plinius lib. xxxvij. cap. ix. Hyacinthi colorem uiolaceū dilutum uocauit) sine literis, à Dioscoride alijsq; historicis descriptū: nihil enim Dioscorides in suo Hyacintho de literis cōmeminit: Haud igitur temerē in Virgilio ferrugineos hyacinthos, non cœruleos, sed rubentes ad similitudinē ferruginis quispiam interpretabitur, potissimum cum Poëtarum Hyacinthus, non cœruleus, sed rubens sit, quemadmodū alibi Virgilius & Pausanias docuere. Rubet etiā color ferrugineus. Neque obstat quod Nonius ferrugineos hyacinthos cœruleos interpretatus est: is enim cœruleū tantum Hyacinthū nouerat. Quod si uerò hæc morosis quibusdā non probabuntur, sed prorsus funestas literas inscriptas esse contendant, ijs ita responsum uolo. Quas in Hyacintho literas appellant Poëtæ, ueras non esse, sed potius notas quasdam nigras, id quod hinc palām fit. Plinius lib. xviij. cap. xij. ubi de leguminibus loquitur, literas lugubres in flore etiam fabæ ex sententia M. Varronis reperiri tradit, in quo tamen flore non literas ullas, sed nigras tantum notas, ut res ipsa & pictura docent, inspicere licet. Quod si nec ista satisfecerint, dicemus tum penitus fabulosum esse quod regum nominibus inscriptum Poëta, florem hunc canit. Si enim id credendū erit, credendum etiam quod idem ex puero transformato natus sit. Vel, quod uero similis est, de regijs florum appellationib. Poëta iocum struxisse uidetur, cum pastorem inducit sciscitantē, quibus in terris inscripti nomina regum nascuntur flores: sunt enim complures flores quibus à suis inuentoribus regibus nomina sunt indita. Neq; nunc ulla prorsus regū permultorū extaret memoria, nisi in florū nomenclaturis, qui nominibus regum inscripti sunt, asseruaret.

Hyacinthus
poëtarum.

Hyacinthus Dio-
scoridis.

Ferruginei Hyacinthi qui apud
Virgilium.

Virgilius Eclog.
tertia: Et suauē
rubens Hyacinthus.

Literæ in Hyacintho quales.

Virg. Dic quibus
in terris inscripti
nomina regū Na-
scuntur flores.
Eclog. iij.

LOCVS.

Nascitur in nemoribus: atque hinc est quod Galli, apud quos, Plinij etiam testimonio, eximiē prouenit, ut in suis cōmentarijs de Natura stirpium uir eruditione clarus Ioannes Ruellius autor est, nemoralem uel agrestem cepam nominent. Et eius certē magna est copia uerno tempore in nemore haud procul à uico Lusche, nau iuxta Tubingam sito, ut uel ex natali etiam satis constet flores hos quos pictos exhibemus, esse genuinos Hyacinthos.

Ruellius.
Agrestis cepa.

TEMPVS.

Vere, mensibus nimirū Februario & Martio, cum uiola purpurea, Theophrasto lib. vi. de Stirpium historia, cap. ultimo teste, erumpit: hinc Martium florem Germanis nostris dictum esse suprā monstrauius. Hoc potissimū tempore prorumpit is quem Hyacinthū minorem nominauimus. Exit etiam, eodem Theophrasto autore, cum Gladiolo, qui uernus etiam flos est. Quo sanē tempore is maximē floret, quem maiorem appellauimus. Proinde cum tempus etiam cōueniat, nemo est qui deinceps ueros esse Hyacinthos, dubitare meritò possit aut debeat.

Martius flos.

TEMPERAMENTVM.

Hyacinthi radix bulbosa est, ordinis primi in desiccando, secundi uerò completi, aut incipientis in refrigerando. Semen autem tertio quadantenus ordine desiccatur, in medio caliditatis & frigiditatis consistens.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Hyacinthi radix pueris cum uino albo illita impuberes seruare creditur. Sistit aluum. Pota urinam ducit, & phalangiorū moribus auxiliatur. Semen magis adstringit, & coeliacis prodest. Potum cum uino regium morbum emendat.

EX GALENO.

Radix pueros diutissimē seruare impuberes in uino illita creditur. Semen regio morbo affectis in uino exhibetur.

EX PLINIO.

C

EX PLINIO.

Radix Hyacinthi in uino dulci illita pubertatē coërcet, & non patitur erumpere. Torminibus & araneorū moribus resistit. Vrinam impellit. Contra serpentes & scorpiones, morbumq; regium, semen eius cum Abrotono datur.

DE HYSSOPO. CAP. CCCXXIII.

NOMINA.

ΣΣΩΡΟΣ græcè, Hyssopus & Hyssopū latinè, Officinæ nomen legitimum retinuerunt. Germanicè Jspen/oder Jspop uocatur.

GENERA.

Hortensis.
Montana.

Duūm generū Dioscoridi Hyssopus est, hortensis & montana. Hortensis quæ in hortis provenit, ac culinarū causa colitur, garten Jspen Germanis uocatur, Montana quæ in montibus nascit, & germanicè birg Jspen appellari potest.

FORMA.

Hortensis & nostra
Hyssopus est
uera & gemina.

Herba est pedali altitudine hortensis, fruticosa, folio Saturiæ satiuæ, floribus in cœruleo purpurascens, thyrsos spicæ modo uestientibus, radice longa & lignosa. Montana priori haud dissimilis est. Errant qui nostram Hyssopum hortensem non esse ueram putant: habet enim planè folium origani, nisi quod angustius est. Nec plures sunt eius apud Dioscoridē notæ. Nam quæ de umbella quidam obijciunt, nihil ad Hyssopū attinent, cum simpliciter scribat Dioscorides, Origanum non habere umbellam rotæ speciem obtinentem. Id quod uerum est.

LOCVS.

In hortis, ut diximus, hortensis, in montibus uerò montana nascit, Cæteris præfertur quæ in Tauro monte provenit.

TEMPVS.

Æstate floret, quo etiam potissimum tempore carpenda uenit.

TEMPERAMENTVM.

Hyssopū calefacit & desiccatur ordine tertio: sed & tenuium est partium.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vim habet extenuandi & calefaciendi. Decocta cum ficis, aqua, melle acruta, & pota, peripneumoniacis, asthmaticis, tussi uetustæ, destillationi & orthopnoeæ opitulatur. Lumbricos necat. Cum melle linctæ idem præstat. Decoctū eius cum oxymelite potum, crassitudinē per aluum ducit. Estur cum ficis uiridibus, aluum subducens. Vehementius purgat adiecto illi cardamomo, aut iride, aut erysimo. Colorem bonum præbet. Cum fico & nitro illinitur ad lienem, aquam intercutē. Cum uino ad inflammationes. Discutit sugillata cum aqua feruenti illita. Angina laborantibus cum decocto ficorum optimū gargarisma. Decocta cum aceto, dentium dolorem collutione mitigat. Inflammationes quæ circa aures sunt suffitu soluit.

EX PLINIO.

Hyssopum in oleo contritum phthiriasi resistit, & prurigini in capite. Stomacho est contrarium. Purgat cum fico sumptum per inferna, cum melle uomitionibus. Putant & serpentium ictibus aduersari, tritum cum melle & sale & cumino.

DE HYDROPI.

HYSSOPVS
HORTENSIS

Garten Hyssop.

841

bbb

NOMINA.

C

Hydropiper quare dictum.

ΔΡΟΠΕΡΕΡΗ Græcis, Hydropiper Latinis, officinis incognitum, Germanis Wasserpfeffer / oder Quackentraut nominatur. Hydropiper autem à locis quibus nascitur, & piperis sapore quem præ se fert, quasi dixeris piper aquatile, appellatum est. Muscæ deniq; ab eo uehementer abhorrent: neque enim id quod succo eius aspersum est attingunt, hincq; adeò alteram appellationem Germani illi indiderunt.

FORMA.

Caulem ædit geniculatū, robustū, circa quem alarum concauitates, & folia Menthæ similia, maiora, teneriora, candidioraq; gustu piperis acris, non tamen odorato. Semen in ramulis fert secundum folia nascens, continua serie congestum, racemosum, & acre. Radicē exiguam & inutile. Ex qua descriptione satis constat herbam hanc, cuius imaginē damus, esse Hydropiper: nulla siquidem nota est quæ illi non cōueniat. Caulis enim eius geniculatus, solidus, circa quem alæ panduntur, & folia Menthæ cōsimilia, maiora tantū, hoc est, longiora multò, teneriora & albiora. Quæ singula faciliè diligens quispiam oculis lustrabit. Si uerò linguā consulat, folia meram piperis acrimoniam resipiunt, nullam tamen odoris suauitatē in eis deprehendet. Quod si reliquam faciem excusserit, offendet semen prope folia enatum racematim congestū, & quadā serie cohærens, ipsumq; acre. Accedunt deniq; natales, facultates, & alia, ut nullus planè ambigendi locus relictus sit. Damus hic etiam alterius herbæ quæ in aquis prouenit picturā, quam nonnulli Hydropiperis speciem esse arbitrantur, quæ ferè Hedere folia obtinet, & secundū ea semen, Ari semini haud dissimile. Nos à colore seminis appellauimus Hydropiper rubeum, germanicè rot

D

Wasserpfeffer. Huius herbæ & racemosus fructus, & folia acrimonia sunt prædita.

LOCVS.

Gignitur prope stantes aquas, aut quæ leniter fluunt. Copiose prouenit ad flumen Pegnicum haud procul à Norimbergo.

TEMPVS.

Floret Augusto mense floribus albis spicatum cohærentibus, ac subinde semen minutum profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est, non tamen usque adeo ut piper, & siccum: id quod gustus abundè docet.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Folia cum semine illita, cedemata, ueteresq; duritias discutiunt. Sugillata delent. Siccata & tusa pro pipere sali & obsonijs miscentur. Radix parua, nullius in medicina usus.

EX GALENO.

Hydropiper à locis in quibus nascitur, & à similitudine quæ illi cum Piperi gustu est, nomen sortitum est. Cæterum calidum est, sed minus quàm piper. Atq; herba ipsa etiamnum uiridis cum semine cataplasmatibus in modum imposita sugillata, & induratos tumores digerit.

EX AETIO.

Hydropiper herba est in aquosis nascens, ramusculis ac folijs Menthæ similis, maior tantum, gustu acerrima ut piper, perexigua semina singulis folijs ferens. Calida quidem est, non tamen accedens piperi, quæ recens illita sugillata ac durities sanat. Hanc nonnulli condimentis piperis loco addunt.

APPENDIX.

Cum interea temporis dum sub prælo sunt nostri cōmentarij, quomodo ueteribus sit appellata herba quam Hydropiper rubeum uocauimus diligentius cogito, tertiam Dracontij apud Pliniū lib. xxiii. cap. xvi. speciem esse cōperio: hanc enim ita pingit: Tertia demonstratio fuit folio maiore quàm Cornus, radice harundinea, totidem

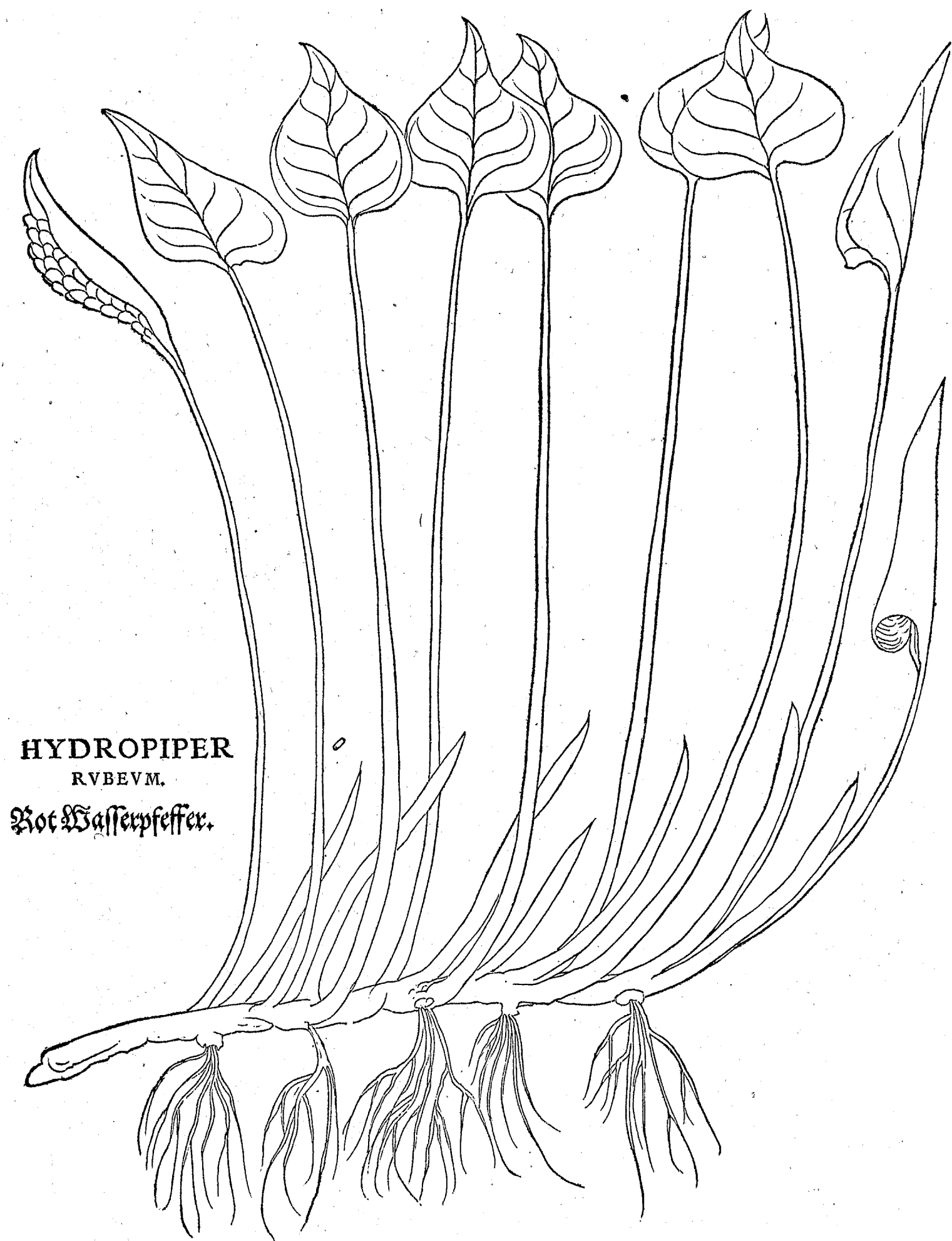

HYDROPIPER

Wasserpfeffer.

bbb 2

HYDROPIPER
RVBEVM.
Rot Wasserpfeffer.

A totidem ut affirmabant geniculata nodis, quot haberet annos: totidemque esse folia. Hi ea ex uino uel aqua contra serpentes dabant. Quæ quidem notæ huic etiam herbæ competere uidentur. Est enim folio maiore quàm Cornus, radice harundinea, nodisque geniculata. An uerò tot nodis sit geniculata, quot habet annos, totidemque folijs, nondum obseruare potuimus. Quinetiã uniuersa tum foliorum tum fructus forma, acrisque sapor, Ari ac Dracontij genus esse euidenter ostendunt. Facultas denique contra serpentes, quam Dioscorides suis etiam tribuit Dracontijs, abundè quod contendimus docet. Non est autem, ut quidam existimant, Plinij Aris, quod eius radix oliuæ grandis magnitudinem atque formam non referat. Hanc nostram de hac stirpe sententiam hoc loco referre placuit, ne quis nos illam Hydropiperis esse genus pertinaciter asserere ac tueri uelle existimet.

DE PHLOMO CAP. CCCXXVI

NOMINA.

PHLOMOZ græcè, Verbascū latinè, officinis Tapfus barbatus dicitur. ^{Tapfus barbatus.} Sunt qui Candelam regis, Candelariam, Lanariamque nominant. ^{Candelaregis.} Germanicè Wulltraut / Kerzentraut / Unholden fertz / Himelbrant / Brenntraut uocatur. Phlomon autem haud dubiè ^{Phlomos cur dicta.} dixerunt Græci, quod ea pro ellychnijs utantur. Candelariã quoque recentiores nominarunt, quod caulibus eius adipe, seuo, uel ^{Candelaria.} aliquo pingui illitis, nonnulli pro lucernis utantur.

GENERA.

B Verbascū omnium ueterū testimonio duo habet summa genera. Candidū enim alterum folijs, nigrum alterū est. Candidum rursus in marem & foeminā digeritur. Preter tria hæc, & syluestre habetur, wild Wulltraut Germani appellant. Sunt etiã Verbascula duo, quæ à nostris herbarijs herbæ paralytis, & uulgò artheticae, cum ^{verbascula duo.} arthriticae dicendum esset, uocantur. Germanicè Schlüßelblümen. Horum unum ^{Herba paralytis.} est odoratū, alterum odoris expers. Prius germanicè simpliciter Schlüßelblümen / oder gelb Schlüßelblümen / Himelschlüssel / oder S. Peters schlüssel / alterum wild Schlüßelblümen / oder weiß Himelschlüssel appellant. Est & tertium Verbasculum, quod Lychnitim, alij autem Thryallida appellant, Germani Marienrofen uocant. Hæc sunt genera Verbasci quemadmodū à Dioscoride & Galeno commemorantur, quorū sanè omniū picturas damus, excepto ultimo, quod hoc tempore nondum floruerat. Quanquam distingui genera hæc, ut Plinius libro xxv. cap. x. ait, penè superuacuum sit, quum sint eiusdem effectus omnia.

FORMA.

Verbascum candidum foemina, Brassicæ similia folia habet, multò tamen hirsutiora, latiora & candida. Caulis eius cubitalis & amplior, candidus, subhirsutus. Flores albi aut subpallidi. Semen nigrum. Radix longa, acerba, crassitudine digiti. Candidum mas à foliorum candore Leucophyllon Græcis dictum, oblongiori ^{candidum mas.} bus & angustioribus folijs, & tenui caule. Nigrum in cunctis candido simile, nisi ^{Nigrum.} latioribus nigrioribusque constaret folijs. Syluestre uirgas fert altas & arborescen- ^{syluestre.} tes, folia Saluæ similia. Habet uerò circa uirgas ramulos Marrubij modo. Florem luteum, auri fulgore. Verbascula duo hirsuta, terræ inhærentia, humiliæue: folijs ^{verbascula.} rotundis, & multò minoribus, rugosis, è quibus medijs stylus exilit tenuis, palmi altitudine, incanus, in cuius uertice terni, quaterni, & plures etiã dependent flores lutei, summis labris denticulati, in altero odorati, in altero inodori, calyculo in albū pallescente. Lychnitis siue Thryallis folijs ternis, aut quaternis, aut etiam pluscu- ^{Lychnitis.} lis, crassis, pinguibus, hirsutisque, ad lucernarū lumina utilibus, floribus purpureis.

846

VERBASCUM CANDI
DVM MAS.

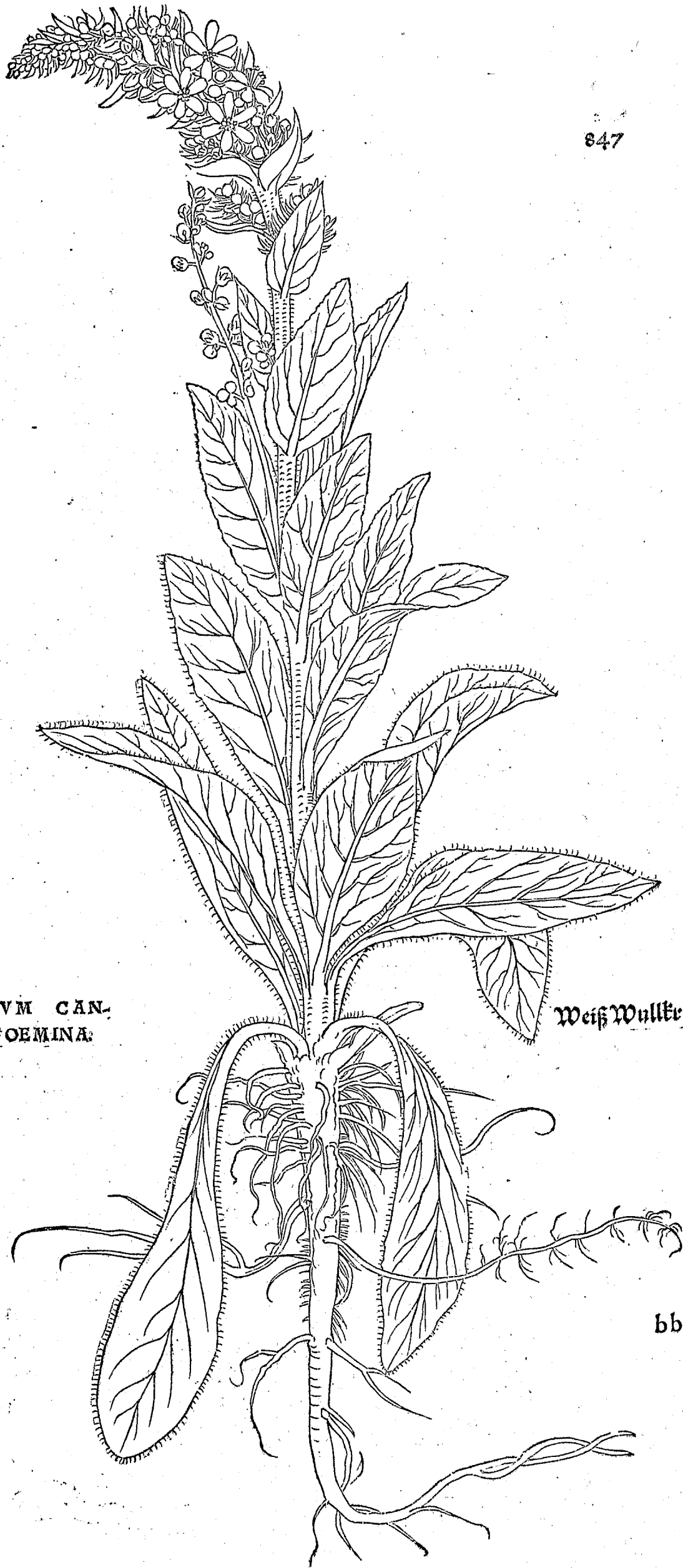
Weiß Wallkrautmännle.

847

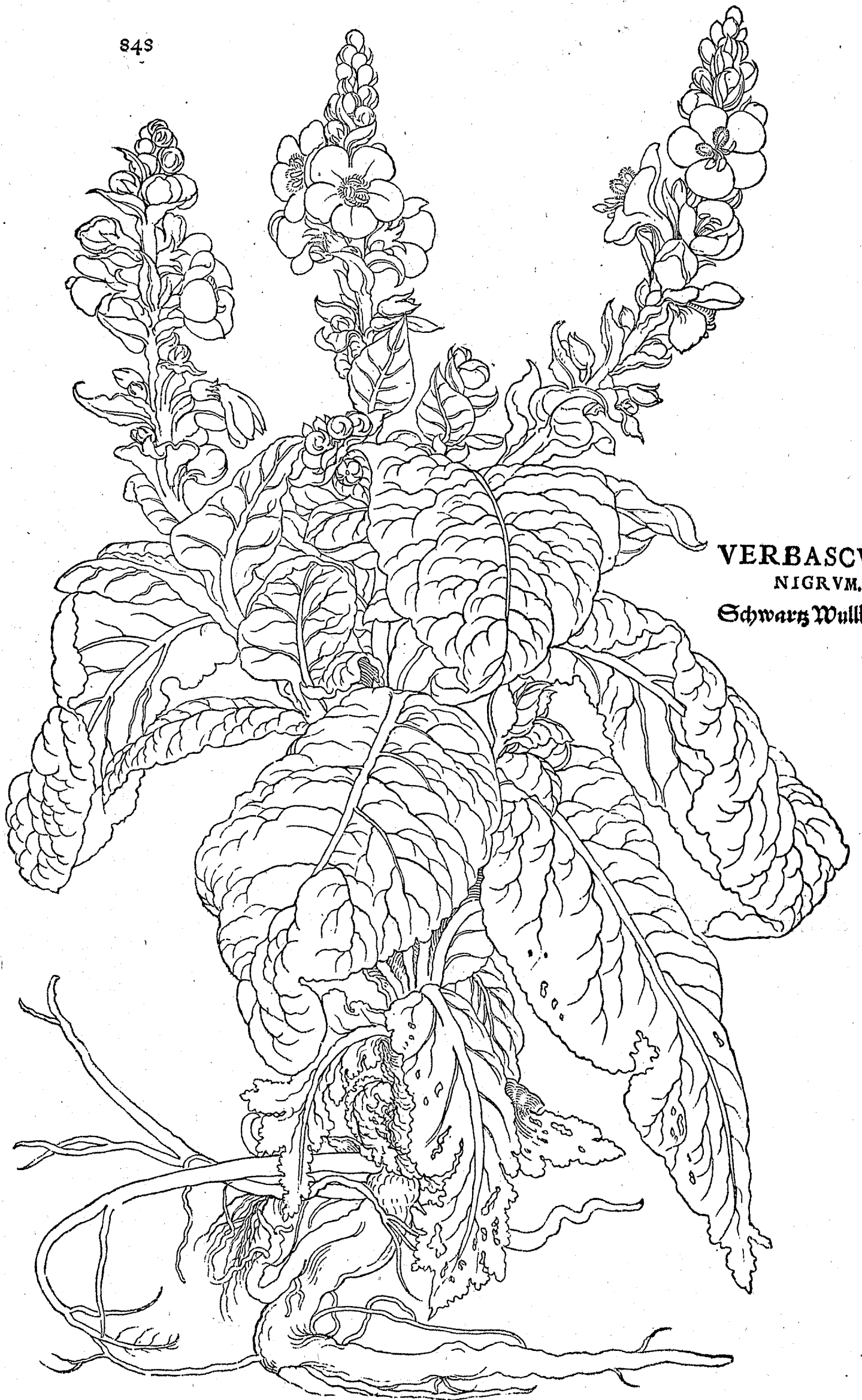
VERBASCUM CAN-
DIDUM FOEMINA.

Weiß Wollkrautweible.

bbb 4

843

VERBASCUM
NIGRUM.
Schwarz Mullenkraut.

VERBASCUM
SYLVESTRE.

Wild mullkraut.

850

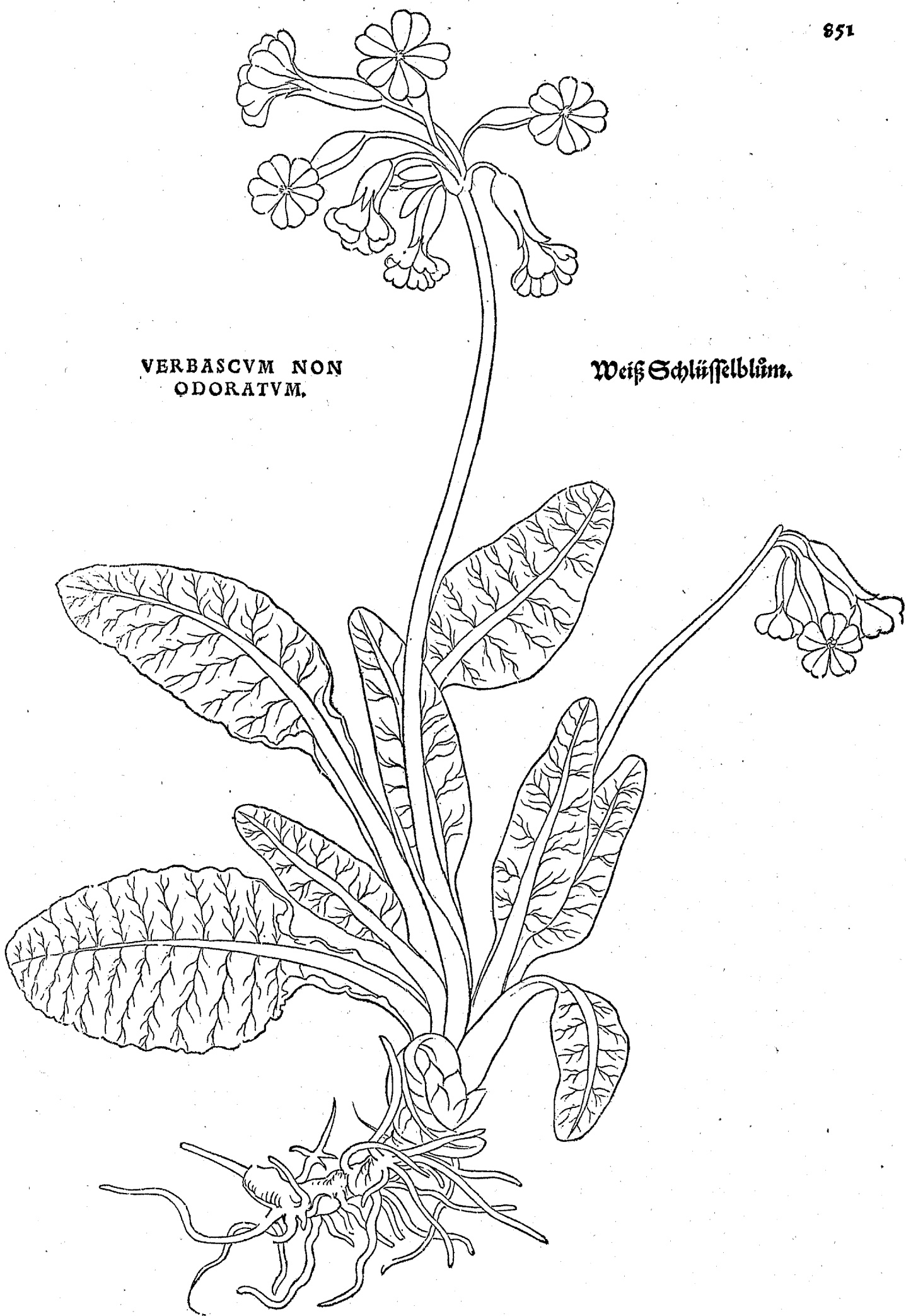

VERBASCVLVM
ODORATVM.

Seel Schlüsselblumen.

VERBASCUM NON
ODORATVM.

Weiß Schlüsselblüm.

LOCVS.

C Candidum & nigrum in campestribus, & in syluis etiam proueniunt. Syluestre in campestribus, potissimū ficcis & lapidosis, nascitur. Verbascula duo passim in pratis & hortis producuntur. Lychnitis similiter alijs in campestribus nasci solet.

TEMPVS.

Verbascula duo primo statim uere emicant, certiq; huius appetentis nuncijs. Hoc sanè tempore carpenda ueniunt, quod confestim fugacia euanescent: uita enim illis cum plurimum menstrua, nec temerè ad summum sesquimensē excedunt. Reliqua genera autumnō, dum florent & semen proferunt, colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Omnia folia desiccandi & detergendi uim possident.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radix priorum duorum adstringit: unde tali ludicri magnitudine in alui profluuio utiliter cum uino in potu datur. Decoctū eiusdem ruptis, conuulsis, contusis, & antiquæ tussi auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbasculum cui flos aurei coloris, capillos tingit, & quocunq; reponatur blattas in se contrahit. Folia in aqua decocta aduersus oedemata, & oculorū inflammationes illinuntur. Syderata ulcera cum melle aut uino, cum aceto autem uulnera sanat. Contra scorpionum ictus auxilio sunt. Syluestris folia ambustis illinuntur. Ferunt scemina folia caricis interposita, incorruptas atq; à putrefactione immunes seruare.

EX GALENO.

D Priorum duorū radix gustu acerba est, & fluxionis affectibus prodest. Sed & ad dentium dolorem eam nonnulli colluunt. Folia tamen digerendi uim habent. Sic etiam aliorum folia, potissimū autem eius quæ aureos flores obtinet, Capillos quoque flauescere faciunt.

EX PLINIO.

Contra scorpiones bibitur radix cum Ruta ex aqua magna amaritudine, sed effectū parī. Verbasculum priuatim tonsillis in aqua potum medetur. Tribus obolis bibitur Verbasculū cuius flos aureus est, contra omnia pectoris uitia, tussē, & purulenta excreantibus. Tanta huic uis est, ut iumentis etiam nō tussientibus modò, sed illa trahentibus auxilietur potus. Lateris & pectoris dolores Verbasculum cum Ruta ex aqua sedat. Panos sanat cum sua radice tustum, uino aspersum, & ita cinere calfactum, ut imponatur calidum. Semen ex uino decoctum & contritū luxatis medetur, dolorem & tumore tollens. Radicis medulla collyrij tenuitate in fistulam additur. Contusis, euersis, & si febris sit potatur in aqua Verbasculum, cuius flos auro similis est. Folia ex aceto imponuntur in struma. Semine ac folijs decoctis in uino ac tritis, omnia corpori infixā extrahuntur.

APPENDIX.

Recentiores duobus Verbasculis hos effectus assignant. Trita imponuntur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto uesicę renumq; obstructions soluantur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduersus rupta, luxata & liuentia. Quod uerò hæc eadem possint, temperamentū eorundem palam docet: parum enim adstringunt: si gustaueris, amara, & modicè acria sunt: ut hoc nomine desiccandi & detergendi facultatē, quam illis Galenus ascribit, habere nemo dubitare debeat. Nostri etiam temporis herbarij calida & sicca esse statuunt. Et mulieres formæ studentes, succo è floribus illorum expresso faciem illinunt, quod maculas, rugasq; & alia eiusdem uitia mirificè detergeant. Vt hinc euidentissimū sit herbas, quas

Schlüsselblumen uocant Germani, esse
Verbascula.

FRAGARIA MAIOR
ET MINOR.

Erdbeer.

NOMINA.

Rubus Idæus uide-
tur esse Fragaria.

Fragaria unde
dicta.

GRÆCIS ut herba quæ fraga gerit nominata sit, certò constituere nobis nondum licet. Sunt tamen qui *βατόρ ιδάειν*, hoc est, Rubum Idæum esse putent, eum potissimum qui sine spinis inuenitur. Quorum certè sententiam ob multas uariasq; causas, ut in sequentibus dicemus, minime repudiandā existimamus. Apuleius Græcis *νόμαρον* appellari scribit, quod si uerum est, alia sit à Comaro quam Dioscorides, Galenus & alij quidam depingunt, necesse est: hæc enim arbor est, illa autem herba. Ego tamen uidi codicem manuscriptū, in quo hæc uerba: Comaron Græci, Romani Fragum nuncupant: non habebantur. Quicquid uerò sit, ex numero Mororū esse cōstat eius fructum optimi odoris: hinc à frago uerbo, quod odorē reddo significat, herba ipsa Latinis Fragaria, & fructus fragum dici cœperunt. Germani *Erdtbeer* uocant, Græci autem si Comaron appellarunt, ob fructum arboris eiusdem nominis qui fragis ijs terrestribus similis est, haud dubiè sic dixerunt.

GENERA.

Duo Fragariæ sunt genera. Vna flores fructusq; paulò maiores, altera minores obtinet, Nos una pictura utranque expressimus.

FORMA.

Humi sine caule spargitur, multis à radice lanuginosis pediculis, quorum alij flore candido coronantur, alij trigemino comantur, folio per ambitum serrato atque uenoso, alij fructum gerunt exiguis quidem Moris haud absimilem, cæterum sui generis solidum, callosum, tenerū, quum maturuit rubentē, tum gustu, tum etiam odore suauissimū, Radice foris atra aut rubescente, intus candida, multo fibrita capillitio.

LOCVS.

In syluis, dumetis, & in opacis montibus, ac secus uias sponte nascitur. Vnde etiā colligi potest esse Rubum Idæum, quando & is in lucis proueniat. In hortis etiam nonnunquam ut grandiore fructum ministret, colitur Fragaria.

TEMPVS.

Floret uere, & tota æstate, inq; maximā autumnī partem. Fructus tamen eius fugax, rarò nisi æstatis initio inueniri potest.

TEMPERAMENTVM.

De temperamento Fragariæ recentiores diuersa tradunt. Serapio calidam & siccam in secundo ordine tradit. Alij frigidam & humidā in primo: nōnulli, qui tamen prorsus meo iudicio hallucinari uidentur, in tertio ordine scribunt. Nos folia ipsa gustu modicè esse amara, & adstringere deprehendimus, ut siccam esse hac ratione, & minime humidā oporteat. Quapropter in tanta sententiarū de eius temperamento diuersitate animaduertendū, idem de Fragaria, quod de Rubo sentiendum esse, nempe quod folia, flores, fructus & radix adstringāt. Differre tamen inter se, quod folia potissimū recens nata plurimum in se habeant aqueæ substantiæ, parum uerò adstringant: adeò ut uerisimile sit de ijs locutos esse, qui frigidam & humidā in primo ordine Fragariam statuerunt. Est enim eorum temperies ex terrena frigida essentia, & aquea tepida. Fructus immaturus frigida terrea substantia præditus est, ut frigidus & siccus hoc nomine dici mereatur. Maturus autē non parum succi temperati calidi qui dulcis est, modicamq; adstrictionē habet, ita ut calidus & siccus dicendus ueniat. De fructu itaque intelligendū erunt, qui Fragariam calidam & siccam esse affirmant. Quare ubi de temperamento Fragariæ agitur, non simpliciter, sed cum prædicta distinctione respondendum est. Vnde cum idem ferè cum Rubo temperamentum habeat Fragaria, iterum hanc ab Idæo Rubo nihil differre uerisimile est.

VIRES.

VIRE S.

A

Quum recentiores in cōmemorandis Fragarię facultatibus partim eas quas Dioscorides Rubo Idæo, partim etiam quas Comaro tribuit Apuleius, vires Fragarię ascripserint, opere præcium me facturum arbitror, si utriusq; de ijs uerba præmiserō, ut nimirum quisq; hac ratione, quapropter iuniores ijs facultatibus Fragariam ornauerint, certius intelligere queat.

EX DIOSCORIDE.

Idæus Rubus eadem potest quæ Rubus. Amplius eius flos cum melle tritus & illitus, oculorū inflammationibus auxiliatur. Sacros ignes extinguit, Stomachicis cum aqua potui datur.

EX APVLEIO.

Ad lienis dolorē herbæ Fragi succum ex mellis uncia potui datum mirificè proficere certum est. Ad suspiriosos eiusdem succus cum pipere albo & melle mixtus, potui datus, mirificum est remedium. Has facultates etiam antiquus manuscriptus herbarius Fragarię adscribit, nomine tamen Apulei in Dioscoridis nomen immutato. Addit tamen huius fructum comestum stomacho conferre, & ex succo eius os contra fetorem collui, id quod Serapion quoque tradit.

EX RECENTIORIBVS.

Herba Fragaria in cibo sumpta medet̃ lienosis, item succus ex melle potus. Idem cum pipere candido datur suspiriosis. Fraga sitim sedāt, stomacho profunt, sed præfertim bilioso. Succus Fragis exprimitur, uetustate vires accipiens, præsentaneo remedio ad faciei ulcera, oculorū suffusiones, neq; nō epiphoras. Radicis decoctū iecoris feruores mulcet matutino & meridie potū. Vtuntur hodie frequenter Fragaria ad glutinanda uulnera, aluum sistendam, menstrua cohibenda, gingiuas confirmandas, oris ulcera, eiusdemq; fetorē tollendum, quæ singula Rubus etiam Idæus potest, ut inde rursus conijcere liceat Fragariam ab eodem nihil differre.

DE PHV GERMANICO

CAP. CCCXXVIII.

NOMINA.

οϚ, νάρκισσος & Græcis, Phu & Nardus syluestris Latinis, Valeriana officinis & herbarijs nostri temporis, Germanis Baldrian/ Dennenmarck/ oder Katzenrunt/ oder Augenwurzgel appellatur, quod scilicet catti odore radicis eius, quo eorū oculi roborant, impense delectent̃.

GENERA.

Duo sunt præcipua Phu genera. Magnum, quod alio nomine Theriacaria uocatur. Hoc descriptioni per omnia respondet, germanicè groß Baldrian/ & Triackes appellatur. Vulgus herbariorū Valerianā maiorem nominat. Alterum uulgare, quod alio nomine Valeriana etiam uulgaris nuncupatur. Germanis gemein Baldrian/ & Katzenwurzgel dicitur. Hoc etiam genus à pictura Dioscoridis, ut paulò post fusius docebimus, non abhorret.

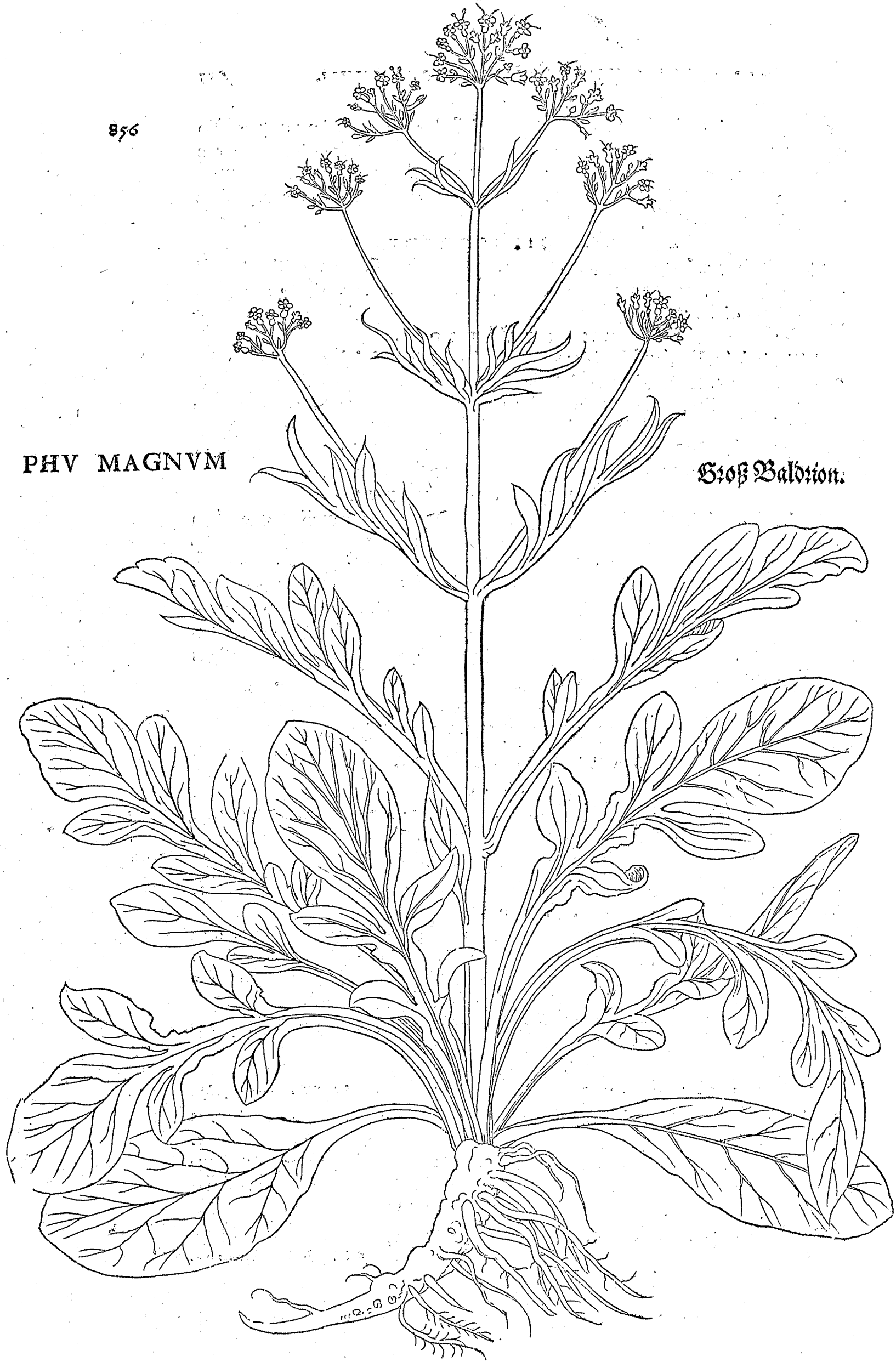
FORMA.

Folia Elaphobosco, siue Olusatro similia habet. Caulem cubitalē, aut proceriorem, leuem, tenerū, purpurascētē, in medio cōcauum, geniculis intersectū. Flores ad Narcissi flores accedentes, minores & teneriores, in subalbido purpurascētes. Radices in superiore parte minimi digiti crassitudine. Adnascentes etiam radículas obliquas ueluti iuncus odoratus, aut ueratrū nigrum, inuicē implicitas, subflauas, bene odoratas, nardum in gustu referentes, cum quadam uirosa gratitudine. Ex qua certē descriptione sole clarius fit, herbam quam uulgarē hodie Valerianā nominant, garis.

856

PHV MAGNUM

Groß Baldrian.

PHV GER-
MANICVM.

Semein Baldron.

C minant esse Dioscoridis Phu, quod omnia ferè sic illi respondeant, ut prorsus nulla reclamare nota uideatur. Folia namq; huius cum primùm erumpunt Elaphobosci præ se ferunt imaginē: postea uerò dum adolefcit in Olusatrici modum laciniantur. Caulis quoq; eius cubitalis, & maior (nō enim rarò ad trium cubitorū longitudinē caulis à nobis uisus est) læuis, potissimū in infima eius parte, deniq; tener, purpurascens, in medio cōcauus, geniculatus. Flores eiusdem qui summis caulibus emergunt, Narcissi certam exprimunt effigiē, quamuis minores sint, atque adeo teneriores. Vt hoc nomine cum Ruellio in græcis codicibus Dioscoridis *ῥιόζον* pro *μειζον* legendum esse putem. Nisi quis existimet Phu Ponti, quod Dioscorides potissimū describit, fauentis cœli beneficio maiusculos habere flosculos, Prædicti etiā flores acruatim coeūtes in purpuram candicant. Radices quoq; in superiore parte minimi digiti crassitudinē obtinent, multasq; radículas obliquas, Schenī, aut nigri Veratri modo sibi ipsis implicitas, subflauas, odoratas, Nardum, cum uirosa tamē grauitate, imitantes. Quum itaq; hæ omnes notæ, Valerianę nostrę respondeant, multorumq; cōsensus nobis subscribat, & facultates eius quas illi recentiores tribuunt, planè cum ijs quæ Dioscorides Phu adscribit cōueniant, quid impediāt cur non certò affirmemus Valerianam hanc uulgarem esse Phu Dioscoridis non uideo, præsertim cum manuscriptus etiam herbarius Phu esse Valerianā apertè doceat, ita ut mirari satis non queam cur aliquot docti uiri in Germania nostra diuersum astruere uoluerint.

LOCVS.

Nascitur in humectis locis, & prope aquas, hæcq; ad mirandā altitudinē surgit. Prouenit etiā in lucis & cæduis syluis, sed hæc in tantam proceritatē non emergit.

TEMPVS.

Floret integra æstate.

D

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse in secundo ordine tradunt.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Phu calefacit. Sicca pota urinā mouet. Potest idem & decoctum eius, Ad lateris dolorem prodest. Menses ducit, & antidotis miscetur.

EX GALENO.

Odorata quodammodo est huius herbæ radix, Nardo uiribus similis, sed tamen ad plurima infirmior. Vrinam plus mouet quàm Indica aut Syriaca Nardus, similiter autem ut Celtica.

EX PLINIO.

Radix Phu datur potui trita, uel decocta ad strangulationes, uel pectoris dolores, uel laterum. Menses quoque cit. Bibitur cum uino.

APPENDIX.

Magni Phu radice hodie multī, magno cum errore, pro calamo aromatico utuntur, quod hoc in loco monere placuit.

DE PHACO CAP. CCCXXIX.

NOMINA.

Lens. *Λκος*, ῥῥακὴ Græcis, Lens & Lenticula Latinis dicitur. Officinis & herbarijs latinum nomen retinuit. Germani *Linsen* appellant.

FORMA.

Lens racemosum legumen est, folijs Viciæ, sed minoribus, floribus exiguis in candido purpurascens, siliquis paruis, molliter in latitudinē fuis, in quibus tria aut quatuor grana, inter legumina minima, sunt.

LOCVS.

Prouenit passim in agris satum.

TEMPVS.

859

LENS

Linsen.

ccc 4

C

Iulio mense floret, & deinceps in siliquis grana profert.

TEMPERAMENTVM.

Lentes mediū tenent caliditatis & frigiditatis, desiccant tamē in secundo ordine.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Lens crebrò comesta, oculorū aciem hebetat. Aegrè cōcoquitur. Stomacho nocet, eumq; & intestina inflat. Aluum cum cortice suo comesta sistit. Præstat quæ facillimè concoquitur, & nihil atri in maceratione reddens. Vim habet adstrictoriā: quapropter aluū sistit, si detractō antea cortice accuratè coquat, primāq; aqua intercoquendū effundatur. Primū enim eius decoctū aluum soluit. Somnia tumultuosa & grauia facit. Neruis, pulmoni & capiti inutilis. Melius suo fungetur officio contra alui fluxiones, admixto illi cum aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut myrto, aut cortice punici māli, aut rosis siccis, aut mespilis, aut forbis, aut pyris Thebanis, aut cotoneis mālis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quæ post decoctionē abijciuntur, aut rhois quæ obsonijs inspargitur. Acetum autem cum eo diligenter percoqui debet, aliās aluum conturbat. Cōtra subuersionē stomachi trīginta grana lentis suis corticibus denudata, deuorata profunt. Decocta cum polenta, & illita, podagram lenit. Sinus cum melle glutinat. Crustas rumpit, & ulcera purgat. Decocta in aceto duritias & strumas discutit. Cum meliloto, aut cotoneo mālo, medetur inflammationibus oculorum & sedis, addito rosaceo. In maioribus sedis inflammationibus & sinu amplo cum malicorio aut siccis rosis, adiecto melle decocta. Contra nomas gangrænicas similiter utuntur, aut adiuncta maris aqua. Aduersus autem pustulas, herpetas, erysipelata, pernionesq; ut antea dictum est. Contra mammas grumosum lac continentes, & lactis copia turgentes, in aqua maris decocta & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Lentes non ualenter adstringūt. Ipsum itaq; earum corpus desiccet & sistit uentrem; cæterum decoctū irritat. Proinde etiam prior aqua abijcitur, ubi retentionis causa adhibenē. Cortex eius uehementer adstringit, carnea substantia tenuiter, quæ & crassi succi & terrestris est. Succus porrò Lentis adstringenti est cōtrarius. Quocirca si elixæ in aqua iusculum sale garo oleoq; conditum bibatur, aluum deijcet. At quod ex his decocta Lente ferculum apparatus, contrariam succo uim obtinet. Nam quæ uentri obueniunt fluxiones desiccet, os uentriculi, intestina, & totum deniq; uentrem corroborans. Quamobrem cœliacis & dysentericis accommodatus est cibus. Lens uerò decorticata, ut illam adstringendi uehementiā, cumq; hac alia uidelicet omnia quæ cōsequuntur, amittit, ita alibilior quàm integra illa efficitur, crassum prauumq; succū gignens, tardè cōmeans: alui tamen fluores haud desiccet, uti ea quæ cortice non est spoliata. Iurē igitur qui modum in hoc edulio non seruant, elephantiasim quam uocant, & cancrum incurrunt. Siquidem crassa siccaq; cibaria facillè in melancholicos humores uertuntur. Quare ijs duntaxat quibus uitiosa est habitudine ob aquā in carne diffusam, Lens cibo utiliter præbetur, ceu aridis & squalentibus admodū damnose. Eandem ob causam uisum integrum & inculpatū hebetat, immoderatè exiccans. Ei uerò qui contrario modo se habet, humidiori uidelicet, opitulatur. Menstruis purgationibus inepta est: crassum enim & tardifluum sanguinem facit. At muliebri appellato profluuio conuenientissima.

EX PLINIO.

Lens optima quæ facillimè coquitur, eaq; quæ maximè aquam absorbet. Aciem quidem oculorū obtundit, & stomachū inflat: sed aluum sistit in cibo, magisq; discōcta cœlesti aqua. Eadem soluit, minus percocta. Crustulas ulcerū rumpit, eaq; quæ intra os sunt, purgat & adstringit. Collectiones omnes imposita sedat, maximeq; exulceratas & rimosas. Oculorū autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo. Contra sup-

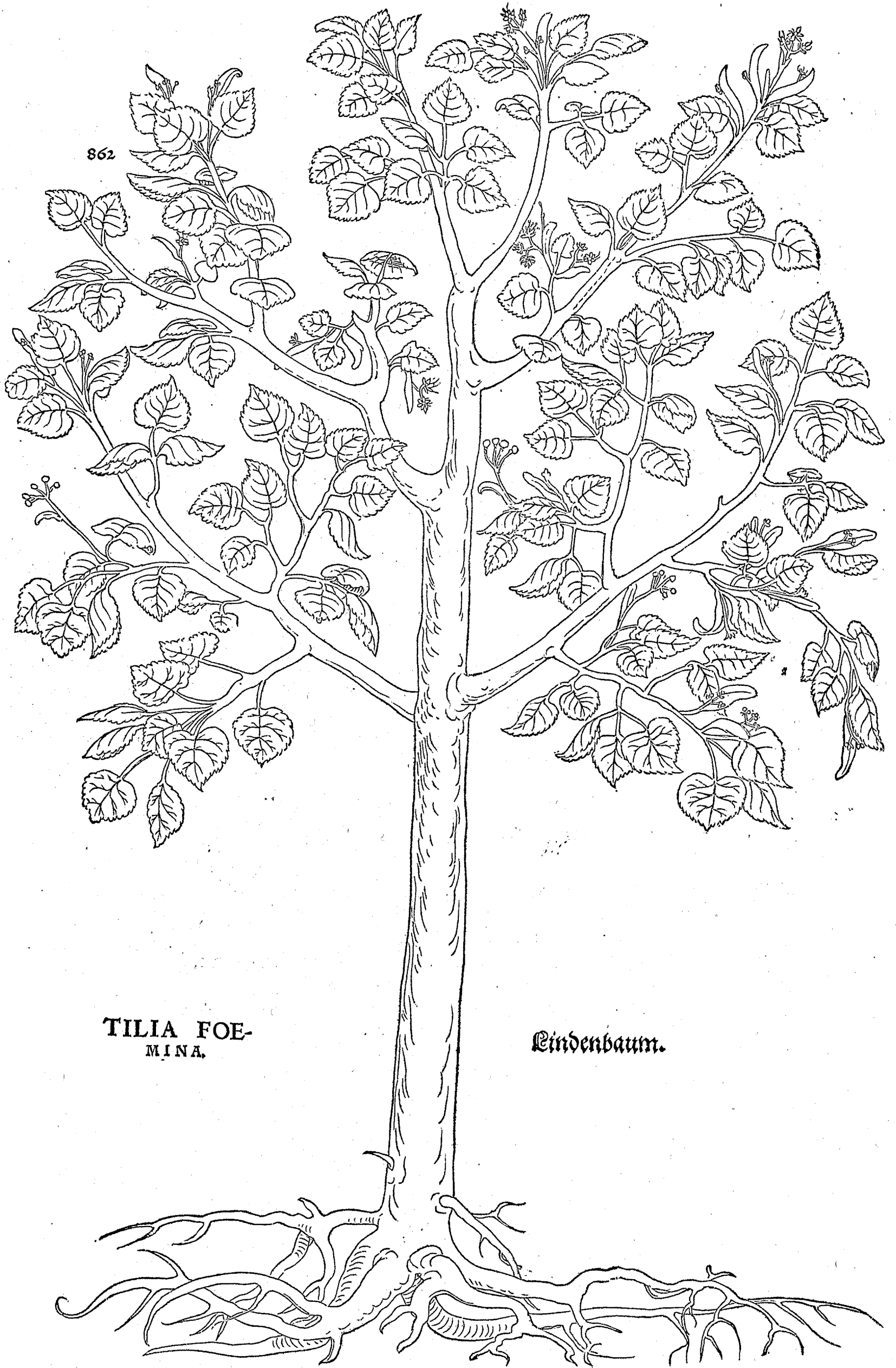
A tra suppurantia cum polenta imponitur. Decoctæ succus ad oris exulcerationes & genitalium adhibetur. Ad sedem, cum rosaceo aut cotoneo. In ijs quæ acrius remedium exigunt cum putamine punici, melle modico adiecto. Ad id demum ne celeriter inarescat, adiiciunt & Betæ folia. Imponit & strumis panisq̃, uel maturis, uel maturefcentibus, ex aceto discocta. Rimis ex aqua mulsa, & gangrænis cum punici tegmine. Item podagris, cum polenta, & uuluis, & renibus, & pernionibus, ulceribus difficile cicatricem trahentibus. Propter dissolutionē stomachi triginta grana Lentis deuorantur. In choleris quoque & dysenteria, efficacior est in tribus aquis cocta, in quo usu melius semper eam torrere aut tundere, ut quam tenuissima detur, uel per se, uel cum cotoneo mælo, aut pyris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni est inutilis, & capitis dolori, neruosisq̃ omnibus, & felli, nec somno facilis. Ad pustulas utilis, igniq̃ sacro, & mammis, in aqua marina decocta: in aceto autem, duritias & strumas discutit. Stomachi quidem causa, polentæ modo potionibus inspergitur. Quæ sunt ambusta, aqua semicocta curat, postea trita, & per cribrum effuso fursure, mox procedente curatione addito melle. Ex posca coquitur ad guttura.

EX SYMEONE SETHI.

B Crassi succi est, & austeram uim atque qualitatem possidet. Si quis ergo in aqua coquat, & eam aquæ, oleo & sapæ cum sale misceat, potionem faciet quæ uentrem subducatur. Bis autem cocta, uentriculum & ad ipsum defluxus sistit. Inducit autem stomacho robur, & intestinis, & uniuerso uentri. Quapropter utilis est cibus celiacis & dysentericis. Si uerò cortice ablato sumatur, uehementiam adstringendi abijcit, magis uerò nutrit, cum tardi sit transitus, & crassi succi, non tamen adeo siccatur, ut antea dixi. Qui uerò hoc edulio crebro utuntur, elephantiam contrahunt, & can-
 cros, & duritias, & neruorum dolores, & melancholicos affectus. Aptus enim est crassus & siccus sanguis, ut fiat succus melancholicus. Quibus igitur habitus quispian malus aquosus in carne est, ijs solis utile est edulium, quemadmodum siccis & squalidis maximè noxiū. Similiter uisum salubriter se habentem nimium exiccando hebetat, contra uerò affectum iuuat. Neque etiam ad menstruas purgationes utilis est, eò quod crassum & difficulter fluentem sanguinem efficiat. Ad hæc Veneris appetentiam, semen exiccando, extinguit: ideo castè uiuere uolentibus ad hoc maximè confert. Grauiam etiam somnia facit, eò quod ex ea melancholici succi in totum distribuuntur corpus. Cum Mentha decocta, plurimū inflationis deponit. Nonnulli & Betam huius rei gratia eo quo decoquitur tempore iniiciunt. Lens uerò probè decocta & trita, si uulneribus ex iaculo aut telo facta imponatur, sanguinis fluxum uehementer compescit. Paruæ uerò Lentis decoctum sum-
 ptum, difficilem partum soluit. Auribus ex quibus pus emanat instillatum, succurrit.

DE PHILYRA.

862

**TILIA FOE-
MINA.**

Lindenbaum.

A

NOMINA.

DIAPYRA Græcis, Tilia Latinis & officinis, Germanis Linden appellatur. Alia ab hac est arbor quæ Dioscoridī *Φιλλυρέα* uocatur. Quod non animaduertentes uiri etiam nonnulli doctissimi, utraque arbores magno errore confundunt, quod forma admodum discrepent, ut ex his quæ paulo post dicemus, & e Dioscoride & Theophrasto lib. iij. de plantarum historia, cap. x. inuicem collatis abunde constabit. Differunt itaque inter se Philyra & Phillyrea, neque una utraque uoce arbor significatur, sed diuersæ.

*Phillyrea alia à
Philyra.*

GENERA.

Tiliæ, Theophrasto loco iam citato autore, duo habentur genera, mas scilicet & foemina. Distantque inter se tum materiae, tum totius corporis forma, & quod altera fructifera, altera sterilis. Materies mari dura, flaua, nodosior, spinosiorque: foeminae candidior: & cortex mari crassior, detractusque inflexibilis propter duritiā est: foeminae candidior flexibiliorque, ex quo cunas faciunt: item foeminae odoratiores. Et mas sterilis, nulloque flore est: foemina, cuius tibi picturam damus, & florem & fructum gignit.

FORMA.

Folio est hederaceo, molliore, & in angulum acutiorem rotundiore & prolixiore, & in orbem lente crispo atque serrato: flore tantisperdum calyculo continetur herbaceo, ubi emerit flauo: fructus magnitudine fabae, similis acinis hederæ, in quo semine prætenuē quantum atriplicis, omnibus animantibus ingrati, cum foliorum pabulo maxime ducant, eorumque mira dulcedine capiant. Nunc cum his confer ea quæ Dioscorides de Phillyrea tradit, & senties esse diuersissima. Nam quis unquam dixit Tiliam habere folia oleæ, & fructum ferre subdulcem ad similitudinem Lentisci, nigrum, uuarum more congestum: Philyræ enim seu Tiliæ folia sunt hederacea atque serrata, adeoque ab oleæ folijs dissidentia: fructum denique fert non modo non subdulcem, sed qui à nullo mandari potest.

LOCVS.

Montes & ualles diligit Tilia, sed plus montibus gaudet aquosis.

TEMPVS.

Floret Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse Tiliam, uel ex eo liquet quod frigidis cerebri malis, epilepsie & id genus alijs mirifice conferat. Amaritudo etiam cum glutinositate quadam in ea reliquis qualitatibus præualere uidetur, si hanc degustes. Quare abstergendi plane facultatem cum modica adstrictoria, perinde atque Vlmus, cuius facultates illi Plinius, ut ex his quæ paulo post subiiciemus planum fiet, tribuit, habere euidentissimum est.

VIRE. EX GALENO.

Vlmi folijs aliquando recens uulnus glutinauimus, confidentes adstringentem pariter & extergentem illis inesse facultatem. Cortex amplius etiam subamarus est & adstrictorius, itaque cum aceto lepram sanat. Porro uiridis etiam nunc & recens si uulneribus deligatur uice circumligetur, ea glutinare potest. Radices eandem uim obtinent: proinde & decocto earum quidam perfundunt fracturas quibus callo inducto opus est.

EX PLINIO.

Cortex interior Tiliæ lepras sedat, & folia ex aceto illita. Multi corticem comanducatum uulneribus utilissimum esse putant. Folia trita, aqua aspersa, pedum tumori. Humor quoque e medulla castratae arboris effluens, capillum reddit capiti illitus, defluentesque continet. Humor denique cuti nitorem inducit, faciemque gratiorem præstat. Folia ad infantium ulcera in ore comanducata profunt, decocta & pota, urinam ciunt & menses.

APPENDIX.

Quum Plinius fere omnes facultates Vlmi etiam Tiliæ adscribat, ut ex eiusdem uerbis patet, ideo e Galeno quæ ille de Vlmo tradit produximus. Si uero quispiam uires quæ à

C quæ à recentioribus Tiliæ tribuuntur, probè expendet, nihil ab ijs quæ ex Plinij & Galeni sententia retulimus differre comperiet. Nam maculas faciei abstergere scribunt Tiliam, si illa eius succo lauatur. Mederi etiam morbo comitiali bibitum eius liquorem stillatitiū, oculis claritatem inducere, calculum sanare, tumores discutere iisdem docent. Quid multa: omnes facultates Vlmi obtinet Tilia, ideoq; uulneribus etiam recentibus succurrit, & alia quæ à Dioscoride & Galeno in Vlmi historia cōmemorantur, potest.

DE CHELIDONIO MAIORE

CAP. CCCXXXI.

NOMINA.

Chelidoniū unde dictum.

ΕΑΙΔΟΝΙΟΝ *μείζων* Græcis, Chelidoniū maius Latinis, officinis Chelidonia, Germanis Scheltraut/Schelwurcz/groß Schwalbentraut dicitur. Chelidonio autem, uel si maius Hirundinarie, auis hirundo quæ Græcis *χελιδών* uocatur, nomen indidit, uel, ut autor est Plinius, quod hanc primū inuenit, & ea oculis pul-
lorum in nido restituit uisum, ut quidam tradunt, etiam erutis, uel quod floret aduentu hirundinum, discessuq; commarcescit: id quod de minore uerè dicitur.

FORMA.

D Caulem emittit cubitalem & maiorem, gracilem, adnata folijs plena habentem. Folia Ranunculo similia, teneriora tamen, & colore subcæsia, iuxtaq; singula folia florem Leucoio similem. Succus illi croceus, acris, mordax, cum aliqua amaritudine & odoris grauitate. Radix supernè singularis, infernè autem plures. Fructus cornuti Papaueris instar tenuis, longus ueluti galeæ conus, in quo exigua semina sunt, Papaueris semine maiora. Huius descriptionis notæ omnes Chelidonio nostro respondent. Siquidem fruticosa est herba, cubitali altitudine, cauliculis lanuginosis, teneris, folio Ranunculi, magis anguloso, tenuiori, aduersa parte cæsis, auersa incano, flore luteo, Leucoio consimili, semine Papaueris, quod in corniculis seu siliquis longis exilibus clauditur. Vulnerata succum croceū emittit, gustum uellicantē, Radix in superiore parte una, in inferiore parte multis luteis fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in opacis & parietinis.

TEMPVS.

Chelidoniū hirundinum aduentu florem excitat, atque adeo toto deinceps uere & æstate floret, quibus etiam temporibus carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Herba hæc tertij ordinis absoluti est in calefaciendo & desiccando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus Chelidoniij mixtus melli, & in æneo uase in carbonibus decoctus, contra oculorum caliginem prodest. Exprimitur autem succus ex folijs, radicibus & floribus incipiente æstate, siccaturq; in umbra & in pastillos conformatur. Radix cum Aniso & uino albo pota, regio morbo medet. Sanat herpetas cum uino illita. Dentium dolores commanducata sedat.

EX GALENO.

Chelidoniū admodum extergentis & calidæ facultatis est. Sed & succus eius ad acuendum uisum cōmodus est, utique in quibus crassum quiddam in pupilla colligitur discussione indigens. Vbi sunt quidam radice eius ad morbum regium à iecoris obstructione proficiscentē, in uino albo eam potui exhibentes cum Aniso. Pari modo mansa, dentium doloribus confert.

EX PLINIO.

865

CHELIDONIVM
MAIUS.

Schelkraut.

ddd

C

EX PLINIO.

Florentibus succus exprimitur, & in aëreo uase cum melle Attico leniter cinere feruenti decoquitur, singulari remedio contra caligines oculorum. Vtuntur & per se succo in collyrijs, quæ Chelidonia appellantur ab ea. Eadem oculorū aciem adiuvat, si addita aqua foueantur. Succus eius cum melle culices, nubeculas, obscuritatemque discutit, cicatrices extenuat. Albugines etiam iumentorum.

DE CHELIDONIO MINORE

CAP. CCCXXXII.

NOMINA.

Scrofularia minor
cur dicta.

ΕΛΙΑΔΟΝΙΟΝ *μικρὸν* Græcis, Chelidoniū minus Latinis, officinis Scrofularia minor uocatur, quod strumosa radix multis granorum frumenti grumis uideatur coaluisse; uel quod strumis, quas imitatione græca Scrofulas uocant, medeatur. Germanis *Seigwartz* oder *Blaternkraut* / id est Ficariam, *Pfassenhödlin* / *klein Schelwurz* / oder *Schwalbenwurz* / oder *Weyentraut* nominatur. Chelidonium autem hæc herba uocata est haud dubie, quod, ut Theophrastus lib. vii. cap. xiiij. hirundinū aduentu florem excitet.

FORMA.

Herbula est à stolonibus pediculisue pendens, sine caule, folijs Hederæ figura, rotundioribus minoribusque, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet paruas multas, ex eodem callo prodeuntes, tritici modo acruatim congestas, quarum tres aut quatuor in longitudinem progrediuntur. Hæc Dioscoridis delinatio prorsus herbae illi quam Scrofulariam minorem uulgò nominant, conuenire uidetur. Nam hæc herbula est à pediculis pendens, uidua caule, folijs Hedere, rotundioribus multò minoribusque, teneris & modicè pinguibus. Radices ostendit ex eodem callo prodeuntes, paruas, complures in granorū tritici morem acruatim collectas, quarum tres uel quatuor in longum protenduntur. Flos ei Ranunculi ut maiori, luteo colore nitens. His accedunt locus, tempora, uires, & alia quæ iam cōmemorabuntur, quæ singula Scrofulariæ minori adamsim quadrant, ut nemo hanc Chelidonium minus esse inficias ire sine magna impudentia possit.

LOCVS.

In palustribus, prope aquas, & in limitibus humidis, omnibusque uliginosis tractibus ac hortis passim gignitur.

TEMPVS.

Verno tempore, Martio mense, & præsertim hirundinū aduentu floret, nec longo post tempore marcescens euanescit, sic ut irrigui limites, qui largo foliorum florumque stipatu pubescebant, confestim ipsi spoliati glabrescere conspiciantur.

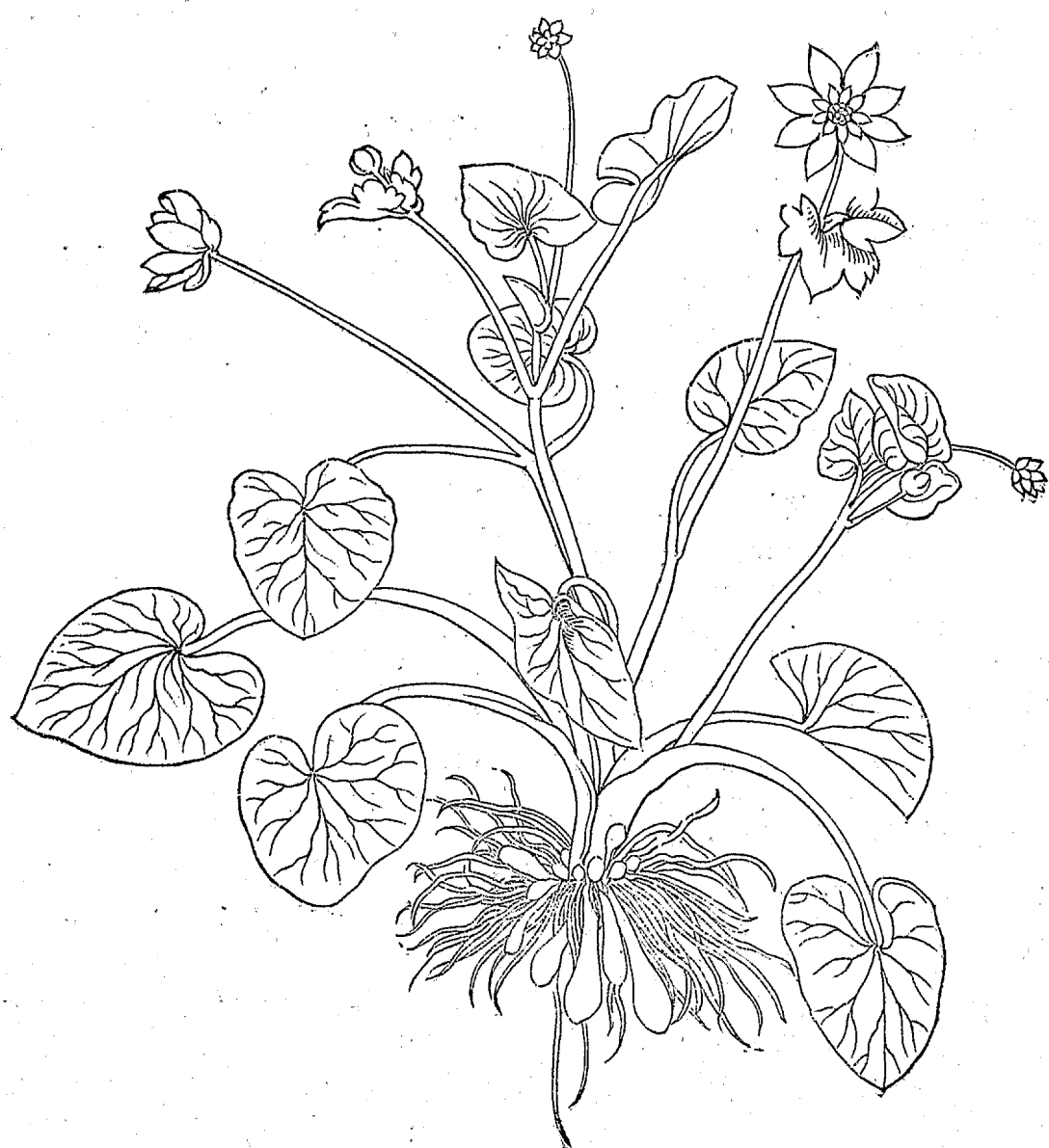
TEMPERAMENTVM.

Chelidoniū minus, Galeno teste, quarti ordinis absoluti est in calefaciendo & de siccando, ideoque magnam præ se fert acrimoniā, gustum erodentem. Nostrum autem usque adeo acre non est, ut commanducando sæpe nullam prorsus sentias acrimoniam, potissimum in eo quod humido in loco natum sit. In hoc autem quod locis siccis prouenit, senties & amaritudinem & acrimoniam, sensim tamen gustum erodentem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acrem uim habet, Anemones modo summam cutem exulcerantē. Scabiem & unguium lepras tollit. Ex radicibus expressus succus ad purgationem capitis addito melle naribus utiliter instillatur. Similiter decoctum eius cum melle gargarissatum, caput strenuè purgat, & omnia pectoris uitia,

EX GALENO.

CHELIDONIVM
MINVS.

Feigwartzenkraut.

C

EX GALENO.

Chelidoniū minus cum acrius sit maiore, illitum confestim cutem exulcerat, unguesq; scabros eijcit. Succus eius per nares purgat, utpote uehemēter acris existens.

APPENDIX.

Recentiores ea herba in exterendis ficubus mariscisue, & strumis, magna experientia utuntur, ut inde certē Scrofularia nominari, quemadmodū diximus, meruerit. Antiquus etiam ac manuscriptus herbarius, sub nomine tamē Pedis uituli, quo Aron nominatur, se à quodam qui expertus sit cognouisse scribit, quod hæc herba contra mariscas ac strumas mirificè proffit.

DE CHAMÆDRY CAP. CCCXXXIII

NOMINA.

Serratula.
Chamædrys un-
de dicta.
Serrata.

ΑΜΑΙΔΡΥΣ græcè, Triflago latinè, officinis græcum nomen infedit, uulgo Quercula minor, & à ferratis folijs Serratula appellatur. Chamædrys uerò Græcis dicta est, quasi humilis ac terrestris quercus, quod scilicet folia Quercus habeat, & huius respectu quasi humi repat. Sunt qui Serratā nominatā ideo putent, quod ab ea serra inuenta sit. Dioscorides hanc Teucrium etiā, propterea quod Teucrio similis admodū sit, appellari à nōnullis scribit.

GENERA.

Et si Dioscorides alijsq; ueteres unicā faciant Chamædryn, tamen nos, quia plures herbas ad eius formam ac picturā accedere uidemus, duo eius genera produximus. Quorum sanè primum uera Chamædrys existit, & germanicè Klein Bathengel nominatur. Illius autem rursus duo sunt genera. Vnum enim quod præ cæteris omnibus picturæ Dioscoridis maximè accedit, mas dicitur, alterum uerò foemina: neque enim aliter nobis discrimen indicare licuit nisi sexus ratione. Alterum genus uulgaris est Chamædrys, quod iterum duūm est generum, mas scilicet & foemina. Mas germanicè Erdrweirauch / foemina uerò Gamenderle / Blawmenderle / Vergiß mein nit / appellatur.

FORMA.

Obiectionis
solutio.

Frutex dodrantalis, folijs exiguis, forma & diuifuris quernis similibus, amarisq; flore subpurpureo, exili, semine in calyculis atro. Quæ utique descriptio ita herbis illis quas pictas exhibemus respondet, ut nulla prorsus nota reclamare uideatur. Sunt enim herbæ palmum altæ ut plurimum, exili folio, effigie & diuifura Quercus, amaro, flore penè purpureo & exiguo, ita ut mirari satis non possim, cur nonnulli alteram speciem genuinam Chamædryn esse negent, cum tamen Germanica etiam appellatio pulchrè ad antiquum atque adeo græcum nomen alludat. Sed instabit forsitan quispiam dicens, Chamædrys Dioscoridis palmum alta est, hæc tua mensuram hanc excedit. Fateor sanè, attamē non multum exuperat, quod si etiam plus exuperaret, non tamen hoc nomine alterius speciei herba putanda esset: neq; enim adeò statam atque certam mensuram herbis tribuit Dioscorides, ut quandoque ultra citraq; consistere non liceat: uerum cum alicui herbæ mensuram adscribit, id ea ratione facit, ut maiori parti indiuiduorū illius speciei quadrare existimet. In prioris itaque inopia, alterius usus esse potest.

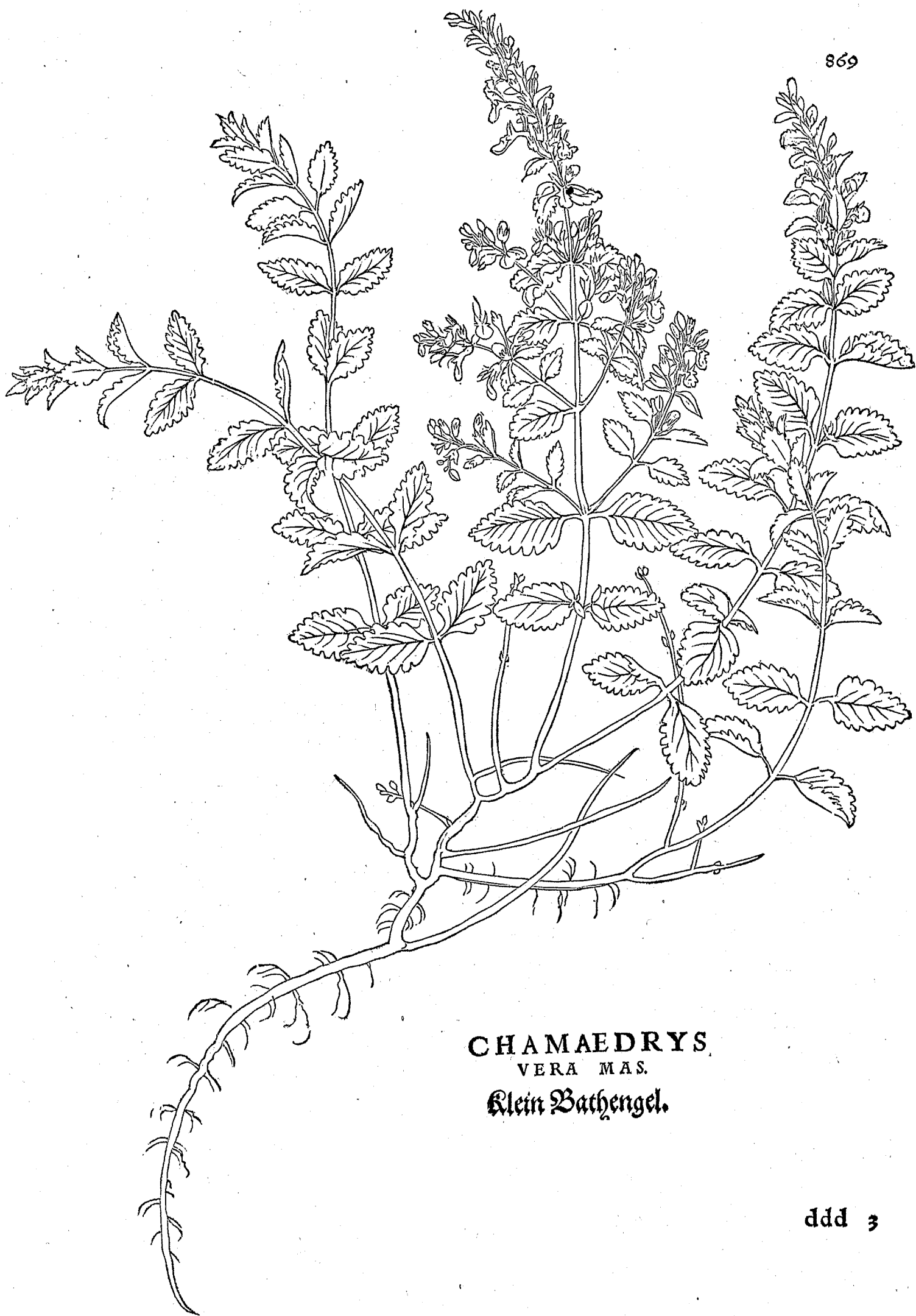
LOCVS.

Nascitur asperis & petrosis locis, interdum etiam in montosis & campestribus solidis.

TEMPVS.

Primum genus Iunio & Iulio mensibus floret, Alterum autem uere potissimū. Carpuntur semine prægnantia.

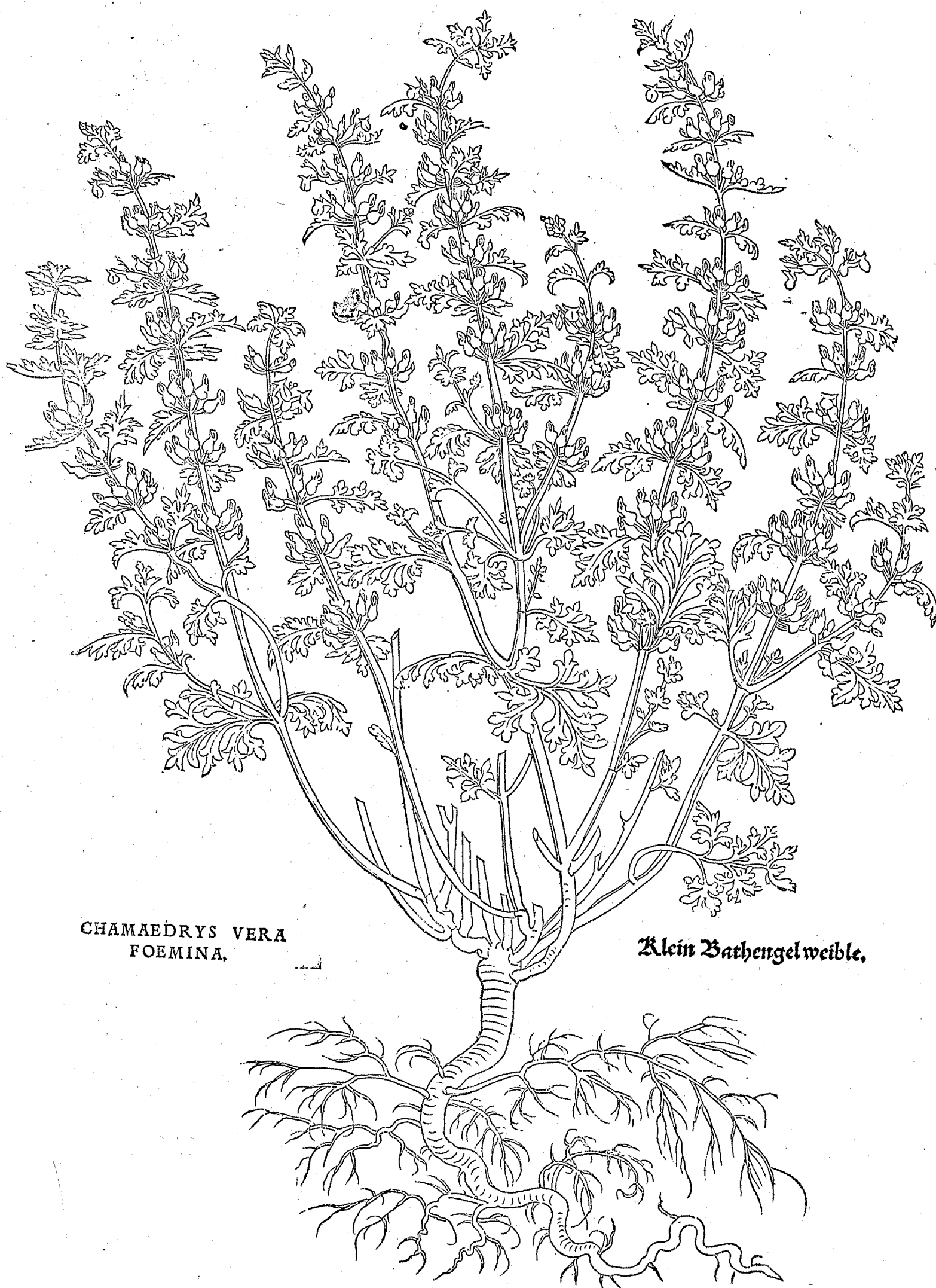
TEMPERA-

869

CHAMAEDRYS
VERA MAS.
Klein Buthengel.

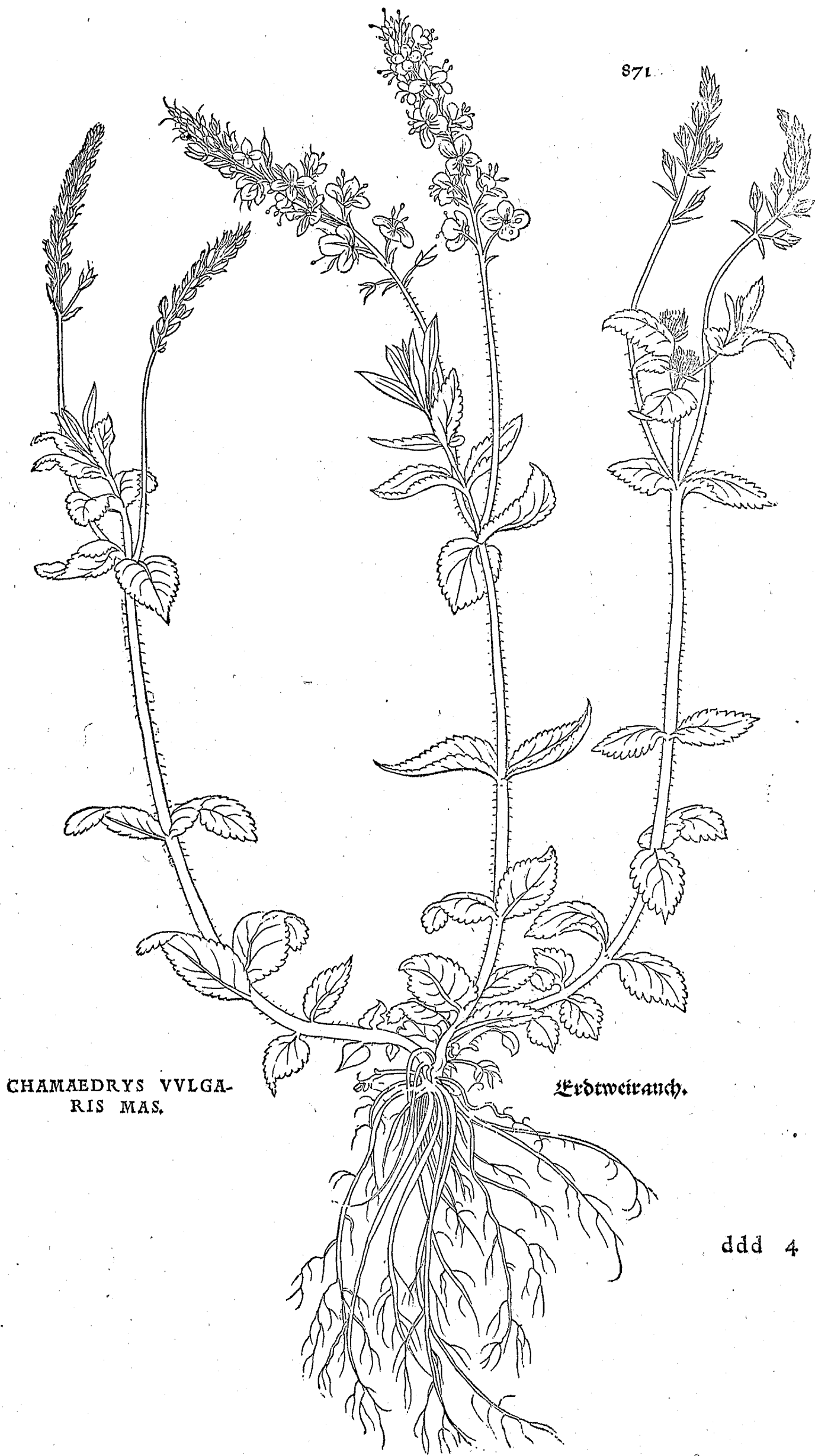
ddd 3

CHAMAEDRYS VERA
FOEMINA.

Klein Bathengelweible.

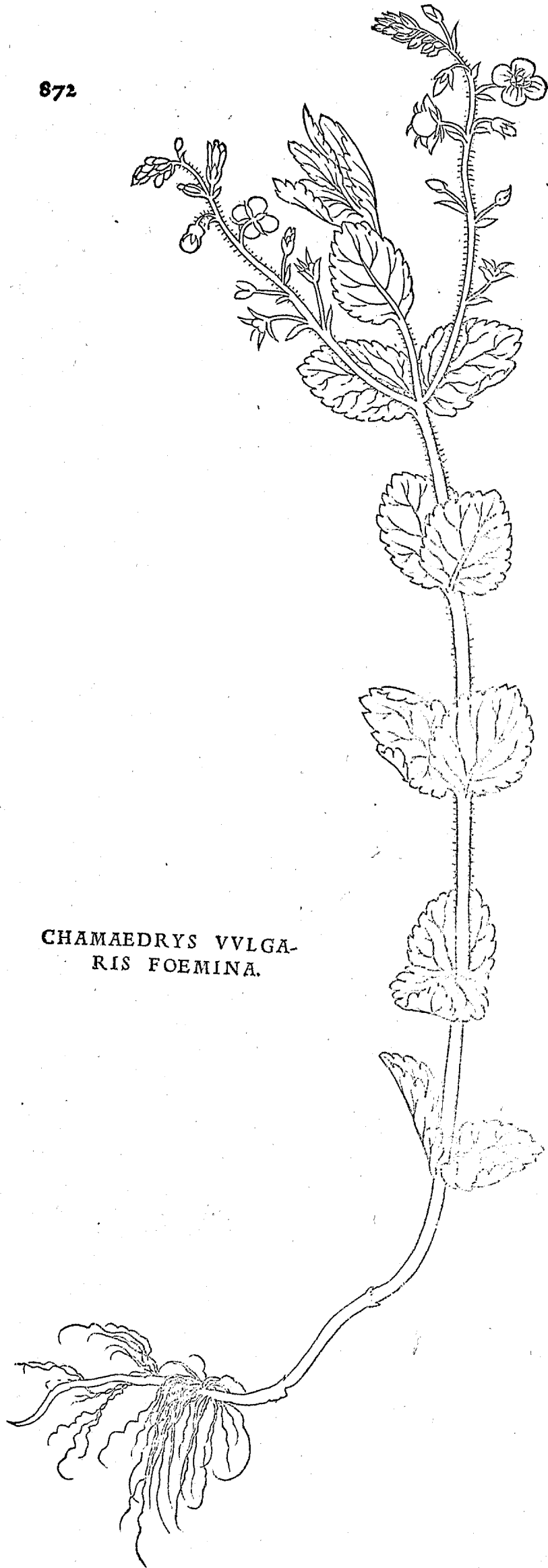

CHAMAEDRYS VVLGA-
RIS MAS.

Erdweirauch.

872

CHAMAEDRYS VVLGA-
RIS FOEMINA.

Chamaedrys

TEMPERAMENTVM.

A Ex tertio ordine calefacientium & desiccantium facit Galenus, Germanicæ tamen minus calefacere & desiccare uidentur, utpote in regione frigidiorē natæ.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Recens ac uiridis in aqua decocta & pota, conuulsis, tussientibus, lieni indurato, urinæ difficultatibus, hydropicis inter initia auxiliatur. Cit menses, foetusq; extrahit. Lienem ex aceto pota minuit. Aduersus uenenata cum uino pota & illita efficax est. Trita ad prædicta in pilulas conformatur. Cum melle uetera ulcera purgat. Cum oleo trita, inuncta & illita, oculorum caliginem discutit.

EX GALENO.

Chamædrys uincem qualitatē amarā habet, & est quodammodo acris. Quo circa merito lienem colliquat, urinam & menses mouet, crassitudinē humorum incidit, & uiscerum obstructions expurgat.

EX THEOPHRASTO.

Triflaginis folia ad rupta, uulneraq; in oleo trita ualent, & ad depascentia ulcera. Semen bilem extrahit, & oculis quoq; beneficum est. Folium ad albugines tritum in oleo prodest.

EX PLINIO.

Aduersus serpentium uenena potu illituq; efficacissima. Item stomacho, tussi uetustæ, pituitæ in gula coherescenti, ruptis, conuulsis, lateris doloribus. Lienem consumit. Urinā & menses cit, ob id incipientibus hydropicis efficax, manualibus scopis eius in tribus heminis aquæ decoctis usque ad tertias. Sanat & uomicas, & sordida ulcera cum melle. Fit & uinum ex ea pectoris uitij. Foliorum succus cum oleo, caliginem oculorum discutit. Ad splenem ex aceto sumitur.

B

DE CHAMÆCYPARIS O

CAP. CCCXXXIIII.

NOMINA.

ΑΜΑΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ Plinio dicta est, quasi pumila Cupressus. Apud Græcos, quod sciā, eius fruticis nulla fit mentio. Vulgo Cupressus, Germanis Cypress nominatur. Cupressus ab odore & forma foliorum eiusdem nomenclaturæ arboris uocata est. Cupressus unde dicta.

FORMA.

In arbusculi formam fruticat, folijs incanis, Abrotoni foeminæ modo scissis. Floribus in summo auri instar fulgentibus. Totus frutex odoratus est. Errāt qui Chamæpityn esse arbitrantur: neque enim ut illa humi serpit, sed altius à terra, ut pictura monstrat, confurgit. Chamæcyparissus non est Chamæpitys.

LOCVS.

In hortis passim ac figulinis prouenit.

TEMPVS.

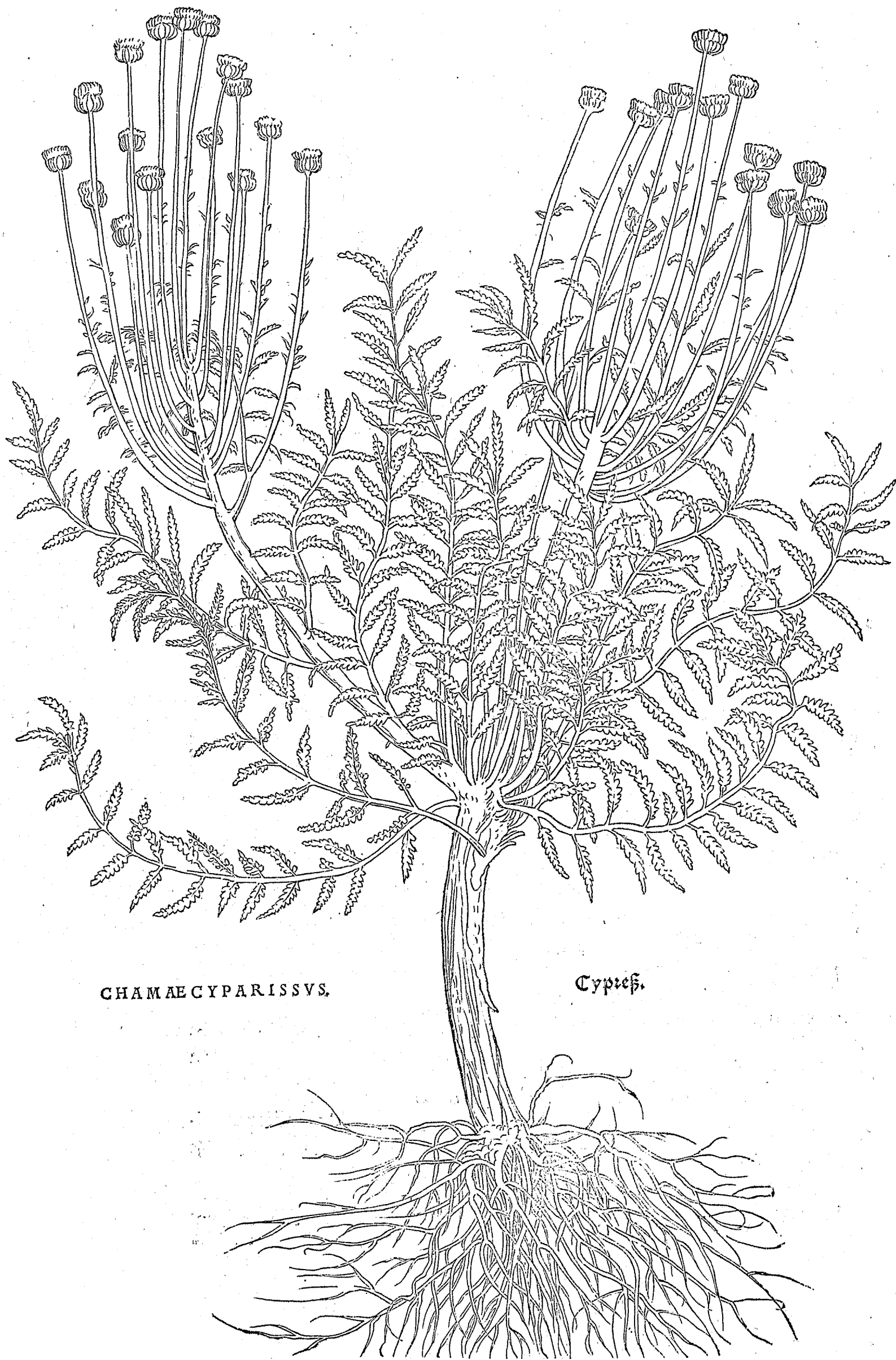
Æstate floret. Paucos autē frutices inuenies in quibus flores intueri liceat, quando per uniuersam uitam non nisi unum hunc, cuius picturam damus, fruticem in quo flores apparuerint, uiderim.

TEMPERAMENTVM.

Apparet in ea, sicut gustus testificatur, leuis quidem acrimonia, sed maior amaritudo, multoq; etiam plus acerbitalis in tota planta. Resiccat itaque absq; insigni caliditate.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Quum easdem quas arbor Cyparissus qualitates habeat Chamæcyparissus, necesse est

CHAMAECYPARISSVS.

Cypres.

A cesse est ut etiam facultates easdem obtineat. Arboris igitur hæ sunt uires. Adstrin-
git & refrigerat. Folia eius cum passo & myrrha modica pota, uesicæ fluxionibus
& urinæ difficultati medentur. Pilulæ tufæ, & cum uino potæ, contra sanguinis re-
iectionem, dysenterias, alui fluxiones, orthopnceam, tussimq; profunt. Decoctum
earum idem potest. Tufæ cum fico duritias emolliūt, & polypos in naribus sanant.
Leprosos ungues cum aceto decoctæ & tritæ adiectis lupinis tollunt. Intestinorū
ramices illitæ coërcent. Folia idem possunt. Pilulæ cum coma suffitæ culices abige-
re creduntur. Folia trita & illita uulnera glutinant, sanguinemq; supprimunt. Cum
aceto autem trita, capillos tingunt. Illinitur per se aut cum polenta ad erysipelata,
herpetas, carbunculos, & oculorum phlegmonas. Cerato mixta & imposita uen-
triculum firmant.

EX GALENO.

Cupressi folia, germina, pilulæ recentes & molles, magna ulcera in duris corpo-
ribus glutinant. Ex quo clarum est quod resiccandi uim habeat, absq; insigni acri-
monia & caliditate. Tanta inest ei acrimonia caliditasq;, quanta satis sit deducen-
dæ in altum acerbitati: nullam tamen mordicationē aut caliditatem in corporibus
efficit. Proinde in alto latentes in flaccidis putrescentibusq; affectibus humiditates,
sine molestia tutoq; depascitur, quum quæ calefaciunt & desiccant, eas quidem quæ
contentæ sunt absument, cæterum acrimonia & caliditate alias attrahant. Sic inte-
stinorū ramice affectos iuuat: siquidem exiccat & robur addit corporibus præ hu-
miditate laxis, utpote quum adstrictio in altum subeat, eò quod caliditas quæ illi ad-
mixta est deducat, ad eam quidem mensuram perueniens, ut præire quidem ualeat,
nondum tamen mordicare. Quidam ea utuntur ad carbunculos & herpes polen-
tæ miscentes, tanquam absumat citra calefactionem eos morbos efficientem humi-
B ditatem. Sunt qui ad erysipelata utantur, admixta nimirum polenta cum aqua, aut
oxycrato aquoso.

EX PLINIO.

Cupressi folia trita serpentum ictibus imponuntur, & capiti cum polenta, si à so-
le doleat. Item ramici, qua de causa bibuntur. Testium quoque tumori cum cera il-
linuntur. Capillū denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus panis mol-
lis, & uino Amingo subacta, pedum ac neruorum dolores sedant. Pilulæ aduersus
serpentium ictus bibuntur, aut si eiiciatur sanguis. Collectionibus illinuntur. Ra-
mici quoq; teneræ tufæ cum axungia & lomento profunt. Bibuntur ex eadem cau-
sa. Parotidi & strumæ cum farina imponuntur. Exprimitur succus tufus cum semi-
ne, qui mixto oleo, caliginem oculorum aufert. Item uictoriati pondere in uino po-
tus illitusq;, cum fico sicca pingui, exemptis granis, uitia testium sanat, tumores dis-
cutit, & cum fermento strumas. Radix cum folijs trita potaq;, uesicæ & stranguriæ
medetur, & contra phalangia. Ramenta pota menses ciunt, scorpionum
ictibus aduersantur. Chamæcyparissos herba ex uino
pota contra uenena serpentium omnium
scorpionumq; pollet.

Chamæcyparissi
facultates.

CHAMAECISSOS**Sundelreh.**

NOMINA.

A

AMAIKISSOS, ἡ γῆς στέφανος Græcis, Hedera terrestris, Terræ corona ^{Hedera terre-}
 Latinis appellatur. Officinæ nomen Hederae terrestris retinuerunt. ^{stris.}
 Germanicè Gundelreb/corrupto sanè nomine uocatur, cum dicendū
 esset Grundreb/hoc est, humi repens uiticula. Nominatur etiam Ger-
 manis Erdepheuw/& Erdentrenslin. Chamæcissos uerò dicta est, quod nunquā ^{Chamæcissos un-}
 non repat humi, folijs Hederae similibus. Corona terræ, quod ramulos suos per ter- ^{de dicta.}
 ram spargens, folioso ueluti sermo eandem coronare uideatur. ^{Coronâ terræ.}

FORMA.

Folia Hederae similia habet, minora tamen & tenuiora. Ramulos dodranta-
 les multos, folijs plenos, à terra quinq; aut sex prodeuntes. Flores Leucois similes, mi-
 nores tamen, & in gustu uehementer amaros. Radix illi est tenuis, alba, & inutilis.
 Ex hac historia satis constat herbam hodie uocatam Hederam terrestrem, esse Dio-
 scoridis Chamæcisson. Siquidem folijs Hederae constat, minoribus tamen & te-
 nuioribus, ac in circuitu incisis. Legendū enim esse μικρότερον, & non μέγαν, res ^{Dioscoridis locus}
 ipsa docet; nam etsi folia Chamæcissi aliquatenus Hederae similia sint, tamen rotun- ^{emaculatur.}
 dora, atque adeo minora etiam & tenuiora existunt. Et est hic lapsus ab in æ apud
 Dioscoridem frequens, ut ex alijs etiam locis suprâ notatis liquet. Ramulis etiam
 dodrantalibus multis, foliosis, qui tamen antequam scindantur quinq; aut sex à ra-
 dice procedunt. Flores denique eius Leucois similes sunt, non quidem luteis, al-
 bis, aut purpureis, sed coeruleis: ita ut uehementer errent qui eius flores neque figu-
 ra neque colore floribus Chamæcissi, qui Leucois adsimulantur, esse similes pu-
 tant. Etsi enim colore neque albi, neque lutei sint, coeruleos tamen, qui color etiam
 Leucoiorū est, esse constat. In gustu deniq; sicut etiam folia, amari sunt. Radix quo-
 que eius tenuis, & nullius prorsus usus est. His omnibus accedit, quod nomen etiā
 pulchrè quadrat: neq; enim Græcis aliud sonat Chamæcissos, nisi humilem achu. ^{Chamæcissos}
 mi repentem Hederam. Cæterum non esse Elatinen, præter alia multa quæ referre ^{Hedera terrestris}
 superuacaneum arbitror, sapor manifestè ostendit, qui in Hedera terrestri amarus ^{non est Elatine.}
 & modicè acris est, atque adeo calorem præ se fert. Elatine uerò refrigerat atque ad-
 stringit. Sic non esse Asclepiada, ut taceam quod Securidacæ simile semen non pro ^{Non est Ascle-}
 ferat, uel unus locus natalis satis monstrat. Asclepias enim in montibus, Hedera au- ^{pias.}
 tem terrestris in decliuibus locis & uallibus, ut germanicum nomen Grundreb
 abundè indicat, prouenire solet. Quæ autem herba sit Asclepias, suo loco dictum à
 nobis est.

LOCVS.

Nascitur in cultis locis, iuxta etiam sepes & dumeta.

TEMPVS.

In Martio statim erumpit, & floret in magnam usq; æstatis partem.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo exiguaq; acrimonia foliorū & florum satis monstrant herbam hanc
 calidam & siccam esse, ita ut hi qui frigidā esse statuunt, reprehensione non careant. ^{Error quorundā}
^{notatur.}

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia eius trioboli pondere in aquæ cyathis tribus, quadragenis aut quinquage-
 nis diebus pota, ischiadicis profunt. Morbum quoque regium in senos septenōsue
 dies similiter pota emendant atq; expurgant.

EX GALENO.

Chamæcissi flos quum sit admodum amarus, iecoris obstructions soluit. Sunt
 qui illum etiam ischiadicis exhibeant.

eee

EX PLINIO.

C

EX PLINIO.

Chamæciffon appellant Hederam non attollentē se à terra. Et hæc contusa in uino acetabuli mensura lieni medetur. Eius folia bibunt ischiadici tribus obolis, in uini cyathis duobus septem diebus, admodum amara potione.

APPENDIX.

Has omnes iam cōmemoratas facultates Hederæ terrestri recentiores tribuunt: neq; dubium est, quum sit admodū amara, quin easdem habeat, & alia etiam possit quæ illi adscribunt, ut euocare suppressos menses, urinam mouere, obtusum auditum remouere. Contra pestem etiam tradunt efficacem esse: id quod equites quoque sciunt: hi enim quoties fibula dicta pestis equum corripuerit, hac contra eandē herba magna efficacia utuntur.

DE CHRYSANTHEMO. CAP. CCCXXXVI.

NOMINA.

Chrysanthemum
unde dictum.

ΠΥΣΑΝΘΕΜΟΝ Græcis, Chrysanthemū Latinis, officinis inusitatum, Germanis Goldtblūm / Schmalztblūm / à pinguedine quæ contrito digitis flosculo apparet, & Dzatblūm nominatur. Chrysanthemon uerò à flosculis auri splendorem & colorem præ se ferentibus, dictum est.

FORMA.

Herba est tenera, fruticis tamen speciem obtinens, leues proferens caules, & multifida folia: luteos flores, uehementer splendentes, & oculi instar circulares. Ex qua sanè descriptione satis clarum est, herbam quam pictam damus, esse Chrysanthemon, quod illi omnes à Dioscoride traditæ notæ, nulla prorsus reclamante, conueniant. Quibus Democriti in Hydrosopico accedit testimonium, qui herbam hanc quæ Batrachio similis est, Chrysanthemon Græcis appellari scribit, folijsq; Apij esse, maioribus tamen, flore auri colore splendente. Addit deniq; ab Aquilegijs mirè celebratā esse, eò quod aquam subesse certum sit, ubi solet emicare. Quæ quidē singula herbę illi quam depictā exhibemus respondent. Nam ut cætera omittam, ubi hæc nascitur aquæ latices subesse non est dubium. Quidam perperam Wasserhannensiß germanicè nominant: nam hoc nomine appellata herba, alia ab ea est, ut in capite de Batrachio docuimus. Nam cum hæc nostra acrimonia uacet, quanquam Batrachijs similis sit, tamen in numero illorum esse hoc nomine non potest.

LOCVS.

Nascitur prope urbes, in pratis humidis, & alijs locis aquosis.

TEMPVS.

Maior mense eius floribus prata & loca humida splendescunt.

TEMPERAMENTVM.

Eiusdem esse cum Buphthalmo temperamenti, & gustus & facultates declarant. Calidum itaque esse & siccum constat.

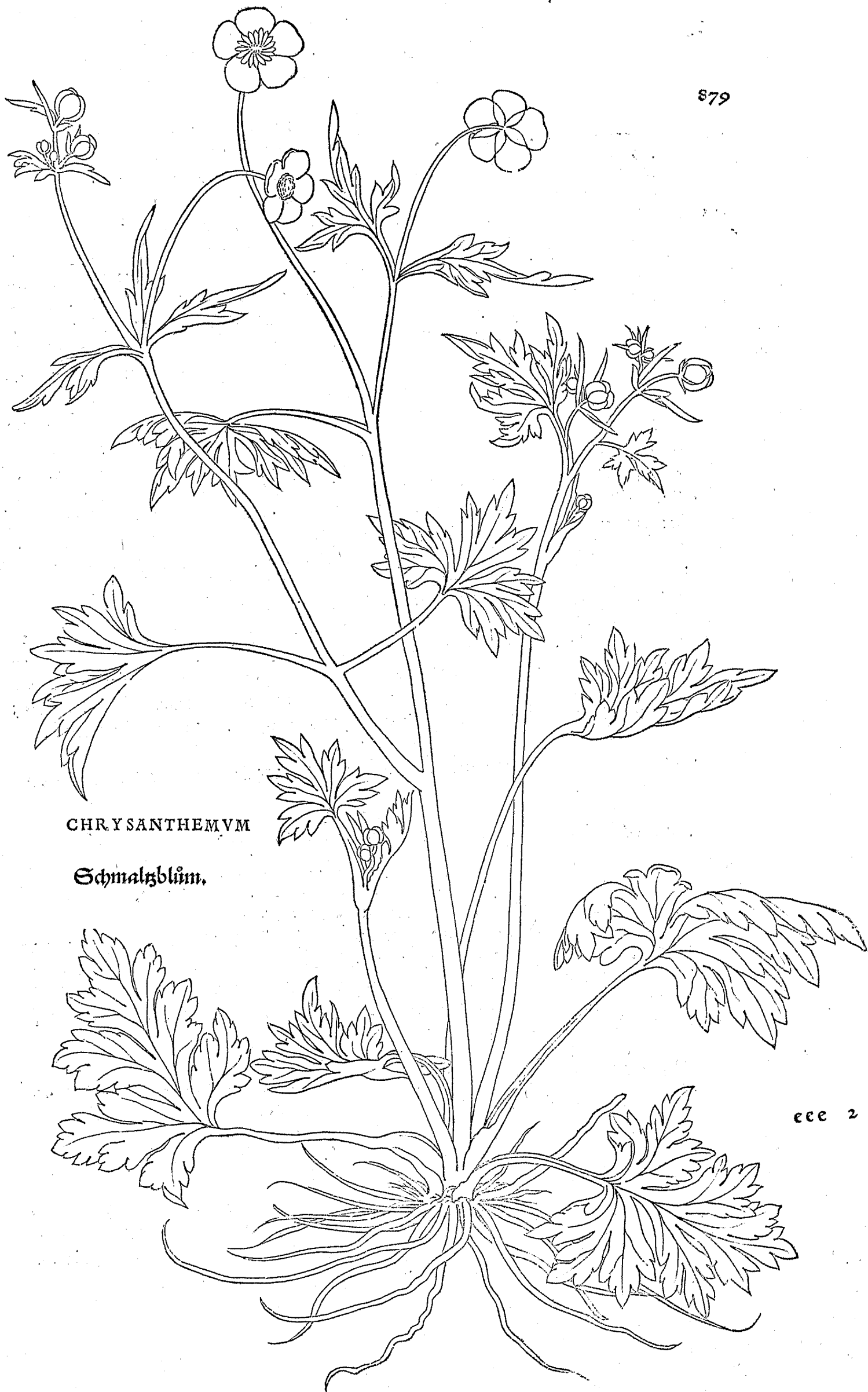
VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius flores cum cerato triti, steatomata discutere produntur. Regio morbo correptis coloris bonitatem tempestiuè reddit, à balneo post longiorem in eo moram exitu pota.

EX PLINIO.

Vesicæ calculos Chrysanthemon eiicit.

DE CHAMÆ-

879

CHRYSANTHEMUM

Schmalzblum.

ccc 2

DE CHAMAELEONE ALBO

CAP. CCCXXXVII.

NOMINA.

Carduus suarius.
Cardopatium.

Chamaeleon unde dictus.

Suarius Carduus
quare nominatus

ΑΜΑΙΛΕΩΝ λεωνος Græcis, Chamæleon albus, Carduus suarius & uarius Latinis, officinis & barbaris Cardopatium appellatur. Quod nomen haud dubie corruptum est, deductumque à dictione Pancration, nam sic olim esse nominatum Chamæleonem Apuleius testatur: aut à Carduo uario, à qua dictione, u scilicet litera in p, & r in t mutata, in Cardopatiū facilis est lapsus. Germanis Eberwurze/ eleganti allusione ad Carduum suarium, nuncupatur. Chamæleon autem à foliorū uarietate dici coepit. Mutat enim cum terra colores, Plinio teste: hic niger, illic uiridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atque alijs coloribus uidetur. Suarius autem Carduus dictus est, quod sues si in polenta exhibeantur, perimat. Ob quam etiam causam Eberwurze Germanis nuncupatam puto.

FORMA.

Folia habet Silybo aut Scolymo similia, asperiora autem, acutiora, nigroque Chamæleone ualidiora. Caule uacat, uerum è medio spinam Echino marino, aut Cinaræ similem erigit. Flores purpureos, ueluti capillos, qui in pappos euanescent. Semen Cnico simile. Radicē in pinguibus collibus crassam, in montosis uero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graueolentē & dulcem. Plinius libro xxij. cap. xviij. breuius herbam hanc depingit, sic inquiens: Asperiora folia habet, serpit in terra Echini modo spinas erigens, radice dulci, odore grauissimo. Quæ certè notæ in uniuersum omnes, herbæ quæ hodie barbara & corrupta uoce Cardopatiū uocatur, aduersim respondēt, ita ut nemo non esse Chamæleonem perspicue intelligat. Huc accedit quod facultates etiam eadem sint. Radix enim Chamæleonis albi hausta, uenenis resistit. Radix etiam Cardopati ex recentiorum traditione, mirifice uenenis aduersari, & contra pestilentiam populatim seruientem, ut paulò post dicemus, efficacissimū esse remediū dicitur. Quod si tamen rectiora quis protulerit, non grauabimur hic, ut in alijs quoque, mutare sententiā.

LOCVS.

In glabretis montium prouenit, & in syluis, ut hinc etiam syluaticus Carduus cognominatus sit.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus cum suis floribus effodi potest.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius calefacit secundo ordine absoluto, desiccatur autem tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

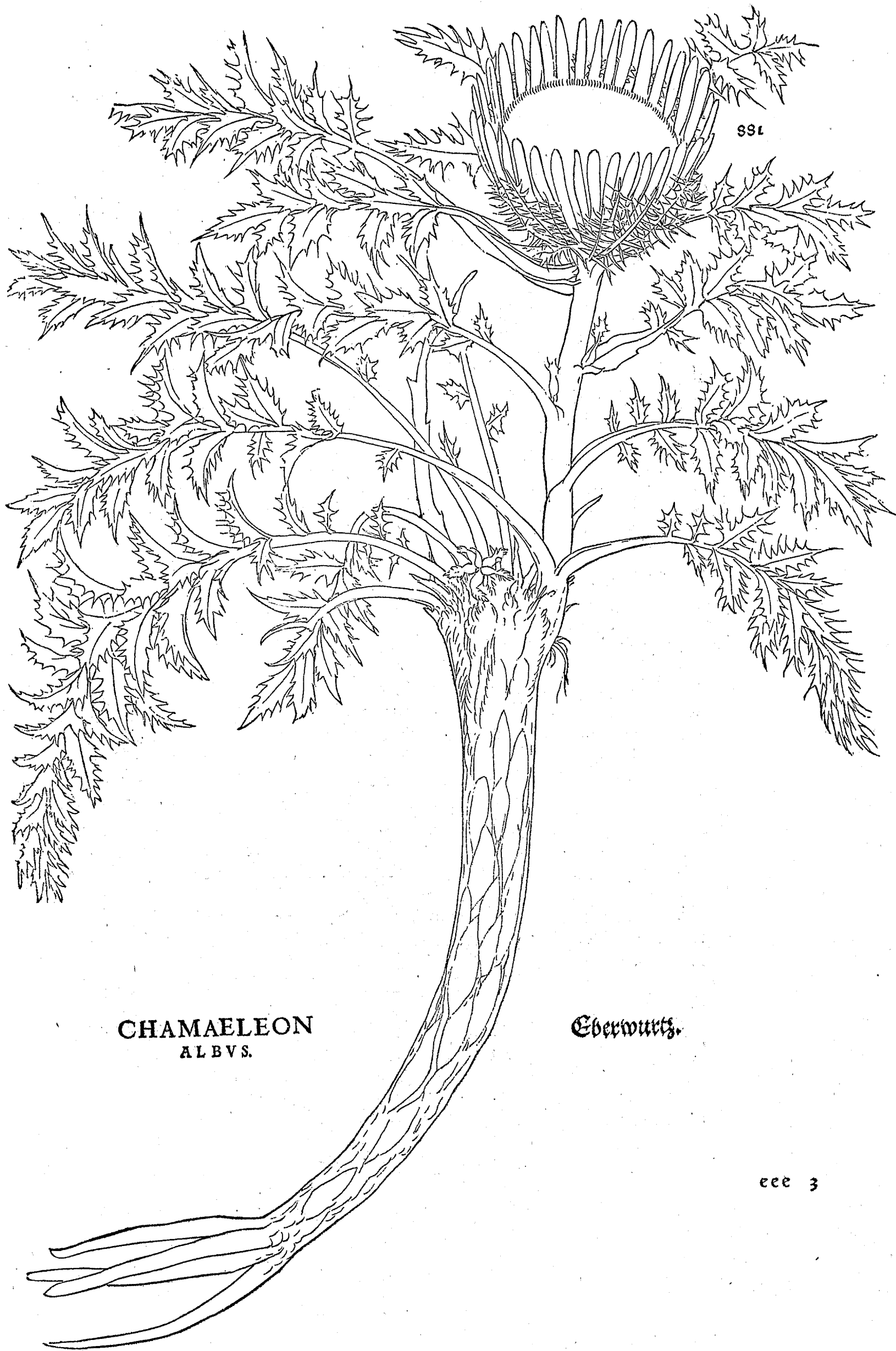
Radix pota acetabuli mensura, latos lumbricos pellit. Sumitur autem in uino austero, cum decocto Origani. Hydropicis commodè drachma in uino datur: etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinæ decoctum eius propinatur. Pro theriaca cum uino pota est. Occidit canes & sues. Mures item necat subacta cum polenta, aut hydrelæo madefacta.

EX GALENO.

Radix eius potui datur acetabuli mensura contra latos lumbricos cum uino austero. Exhibent etiam aqua inter cutem laborantibus.

EX PLINIO.

Hydropicos sanat succo radicis decoctæ. Bibitur drachma in passo. Pellit & interaneorum animalia acetabuli mensura succi eiusdem in uino austero cum Origani scopis. Facit ad difficultatē urinæ. Hic succus occidit canes suesque in polenta. Ad data aqua & oleo contrahit in se mures & necat, nisi protinus aquam sorbeant. Radicem

CHAMAELEON
ALBUS.

Eberwurtz.

C dicem eius aliqui concisam feruari iubent funiculis pendentē, decoquuntq; in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatismos uocant.

APPENDIX.

Recentiores radicē Cardui suarij drachmæ pondere in uino sumptam cōtra pestilentiae contagia prodesse tradunt. Eandem etiam in aceto decoctam, contra scabiem, impetiginē, & omnes cutis foeditates curatu difficiles conferre scribunt, si eius decocto lauentur. Idem dentium etiam dolori succurrit.

DE CHAMAELEONE NIGRO

CAP. CCCXXXVIII.

NOMINA.

Chamaeleon niger
cur dictus.

ΑΜΑΙΛΕΩΝ μέλας Græcis, Carduus niger aut Vernilagium Latinis dicitur. Officinis hæc planta incognita existit. Germanis allusione ad latinam nomenclaturam schwarzer Gartendistel uocari potest, quod scilicet in hortis tantum culta proueniat. Sunt qui eam à candore foliorum nominent welsch weiß Distel, sed prior appellatio ad discriminandas plantas melior existit. Chamaeleon uero dictus est à uarietate foliorū, quæ pro terræ & locorū differentia, aut admodū uiridia, aut subalba, aut cœrulea, aut rubra inueniuntur. Niger uero haud dubiè à radice appellari cœpit.

FORMA.

Folijs Scolymo similis est, minora tamen, tenuioraq; & rubentia ea habet. Caulem emittit digitali crassitudine, dodrantalem, subrubrū, qui in summo habet umbellam, & spinosos flores tenues, hyacinthi æmulos, uersicolores. Radicē crassam, nigram, densam, & aliquando corrosam, quæ dissecta subflauescit, & cōmanducata mordet. Hæc quidem notæ quanquā plantæ, cuius hic picturā damus, ferè omnes uideantur quadrare: caulem enim euehit dodrantalē, & altiorē etiam, digitū equantem crassitudine, subrubrum, folia instar Scolymi, minora, subalba & leniter punicea, candidū achispidum florem, hyacinthina purpura uariatū, radicem nigram & subflauam; tamen cum non admodū linguam uellicet cōmanducata radix, sit ut nō parum an legitimus sit Chamaeleon niger addubitem. Verū cum multi huius temporis uiri eruditi hanc plantam Chamaeleonē nigrum esse credant, nolui hoc tempore ab ijs prorsus dissentire, atque adeo eandem quæ illi, plantæ huic indere appellationem uolui, maximè cum nullam aliam eidem cōuenire apud Dioscoridem descriptionem uideam, donec aliquid certius de ea nobis aut alijs compertum fuerit.

LOCVS.

Nusquam sua sponte in Germania prouenit, quare cultura indiget. Nascitur autem Chamaeleon niger, Dioscoride autore, siccis, campestribus, cliuosisq; & maritimis locis.

TEMPVS.

Iulio mense floret, ac subinde in capitulis rotundis Augusto mense semen hispidum profert.

TEMPERAMENTVM.

Chamaeleontis nigri radix sicca est in tertio ordine, calefacit uerò in secundo absoluto.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Radix trita, additis exiguo atramento sutorio, cedrino oleo, & axungia, scabiem abigere potest. Abstergit etiam impetigines, admixtis sulphure & bitumine. Decoctum eius collutione dentium dolorē mitigat. Cum pari pipere & cera oblita, dolentibus dentibus auxiliatur. Quinetiā fouentur ea dentes, quū decocta in aceto, & calens imposita fuerit. Scriptorio stylo dolenti denti calida admota, eum frangit. Cum sulphure decolorē ob solē faciē, & albos emendat. Miscetur medicamentis erodentibus. Phagedenas, ferinaq; ac tetra ulcera illita, ad mitiorē habitū transferens sanat.

EX GALENO.

CHAMAELEON
NIGER.

Schwarz Gartendistel.

C

EX GALENO.

Radix quiddam letale obtinet, quamobrem eius foris usus ad scabies, impetigines, alphos, & in summa ad omnia quæ deterfionē postulant. Præterea emollientibus & discutientibus medicamentis miscetur, ac illita phagedænica ulcera sanat.

EX PLINIO.

Radice eius lichenes curantur, cum sulphure & bitumine unâ coctis: cōmanducata uerò dentes mobiles, aut in aceto decocta, Succo scabiem etiam quadrupedum sanant, Et ricinos canum necant.

DE CHAMÆPITY CAP. CCCXXXIX

NOMINA.

Ibica.

Iua.

Chamæpitys unde dicta.
Abiga quare uocata.

AMAIPTYZ Græcis, Aiuga siue Abiga, autore Plinio, Latinis dicitur. Inuenitur & Ibica uocari, quod nomē, Hermolao teste, ferè seruant hodie Illyrici. Hinc abiectis duabus literis i & g, Iba, & ab Aiuga abiectio- ne literarum a & g, Iua manauit in uulgi nomenclationē. Officinæ Iuam cognomento muschatam appellant, Germani ye lenger ye lieber. Cæterū Chamæpitys dicta est, quasi humilis & breuis, humiq; depressa picea: nam eius folia piceam olent. Abiga uerò uocata propter abortus, quos, educendis ijs quæ in utero sunt, excitare solet.

GENERA.

Prima.
Alter.
Tertia.

Tria eius sunt genera. Vna folijs Sedi seu Aīzoi, quam nos fœminā fecimus. Altera ramis anchoræ modo incuruis, quam nondum uidimus. Tertia mas dicitur etiam Dioscoridi. Harum discrimina ē descriptionibus certius cognosces.

D

FORMA.

Prima, herba est per terram serpens, subcurua, folia minori Azioo similia habens, multò tamen tenuiora, pinguiora: hoc est, ut Serapion interpretatur, super se plus humiditatis tenacis habentia, & hirsuta, circa ramos frequentia, odore piceæ, flores exiguos, luteos aut candidos, radicem Cichorij. Altera cubitalibus est ramis anchoræ modo incuruis, tenuibus, coma supradictæ simili, flore candido, semine nigro. Olet autem & ipsa piceam. Tertia quæ mascula appellatur, herbula est foliolis tenuibus, candidis & hirsutis, caule aspero, candido, flosculis luteis, semine fecus alas pusillo, Piceam & hæc olet.

LOCVS.

Sua sponte, quod sciam, in Germania non prouenit. Nunc tamen in hortis plantari coepit. Plinius tertiam in petris nasci tradit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

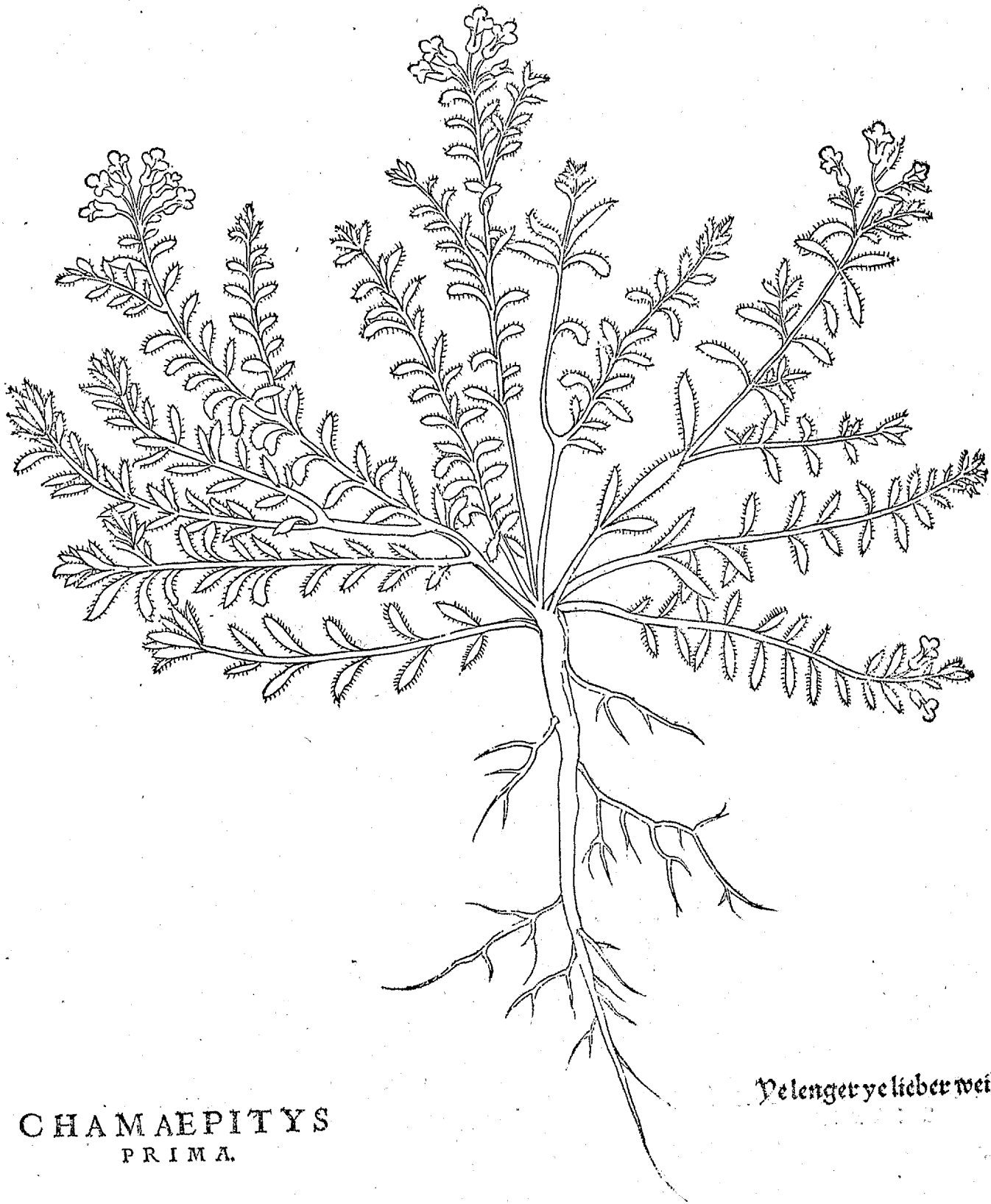
TEMPERAMENTVM.

Chamæpitys gustu quidem amarū saporem acri ualidiorem obtinet. Est autem in calefaciendo secundi, in siccando uerò tertij ordinis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia primæ septem diebus in uino pota, regio morbo medentur. Quadraginta uerò ex hydromelite, ischiadicos sanant. Dantur peculiariter iecinorosis, urinæ difficultatibus, & renum uitijis. Profunt etiam torminosi. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atq; antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctū. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti macerata. Trita & cum fico pro pilulis data aluum emollit. Excepta melle, squama æris, & resina, purgat. Apposita ex melle, ex utero ducit, Mammarū duritias discutit, Vulnere glutinat, Vlcera quæ serpunt, cum

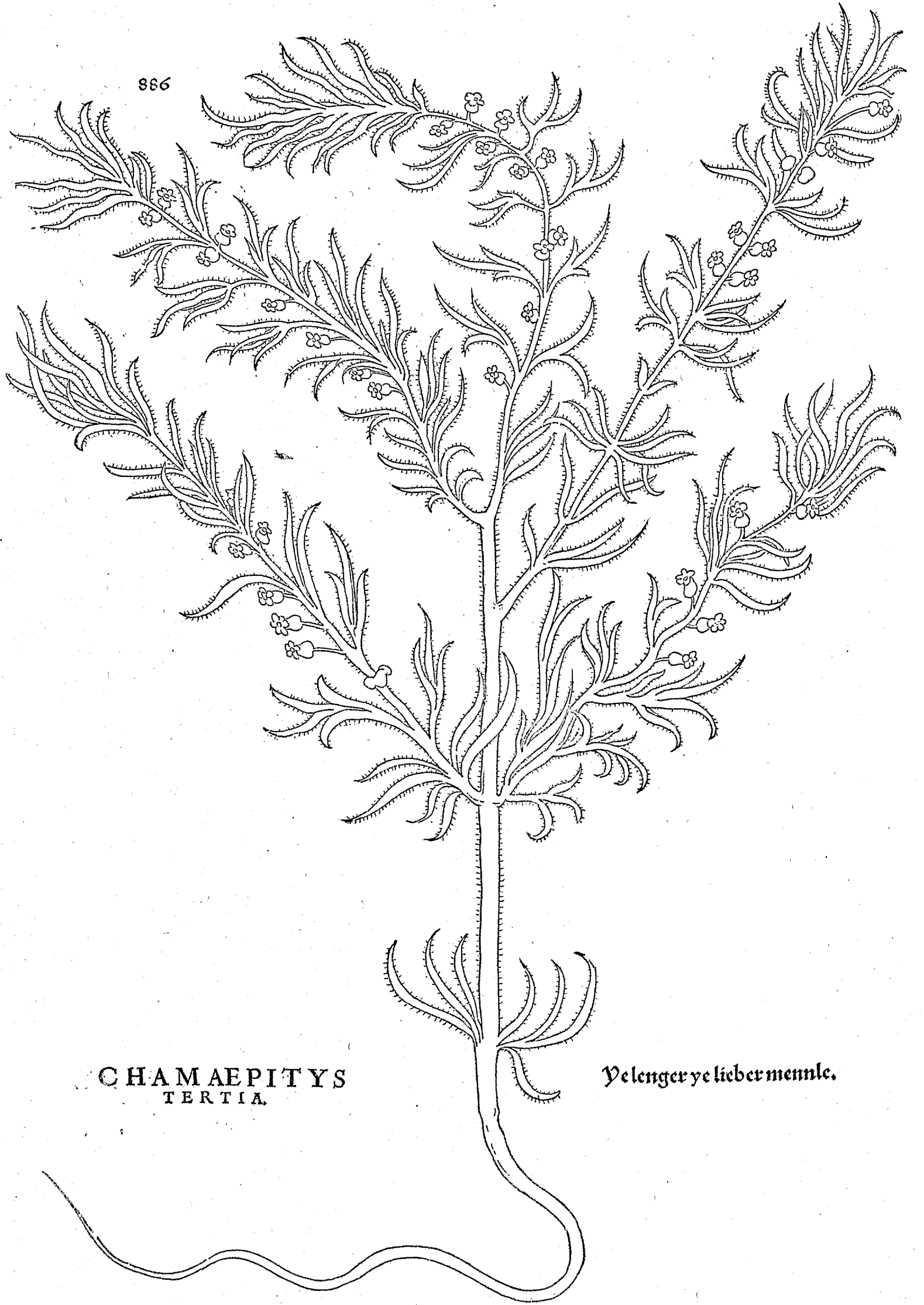

CHAMAEPITYS
PRIMA.

Yelenger ye lieber weible.

866

CHAMAEPITYS
TERTIA.

Yelenger ye lieber memle.

A cum melle illita cohibet. Secunda & tertia eandem uim obtinent, non tamen usque adeo efficacem.

EX GALENO.

Effectu expurgat Chamæpitys, abstergitque uiscera plus quam calfacit. Proinde regio morbo correptis, & omnino quibus facile iecur obstruitur, bonum est medicamentum. Quin & menses ducit tum pota, tum apposita cum melle. Sed & urinæ mouendæ aptum est medicamen. Sunt qui etiam eam exhibent ischiadicis decoctâ in melicrato. Herba porro ipsa uiridis magna uulnera conglutinat, & ulcera putrescentia sanat. Mammarum præterea durities discutit.

EX PLINIO.

Profunt aduersus scorpionum ictus. Item iecinori illitæ cum palmis aut cotoneis. Renibus & uesicæ, decoctum earum cum farina hordeacea. Morbo quoque regio, & urinæ difficultatibus, ex aqua decocta bibunt. Nouissima contra serpentes ualet cum melle. Sic & apposita uulvas purgat. Sanguinem densatum extrahit pota. Sudores facit, perunctis ea. Peculiariter renibus utilis est. Fiunt ex ea & hydropicis pilulæ, cum ficu aluum trahentes. Lumborum quoque dolore uictoriati pondere in uino finit, & tussim recentem. Mortuos foetus ex aceto cocta potaque, eijcere protinus dicitur.

APPENDIX.

Recentiores herbarij, & magna officinarum pars, aliam Chamæpityn ostendunt, ^{officinarum error.} folio Saluæ rimoso, angustiore tamen, & ad radicem maiore, flore subcandido ac luteo, & semine nigro: quæ tamē legitima Chamæpitys non est, sed prima potius Sideritidis, ut suo diximus loco, species. Desinant igitur subinde hac herba pro Chamæpity uera uti, ac illius loco has quarum nunc picturas damus usurpent. Erroris autem huius nulla alia fuit causa, quam quod Chamæpitys etiam ueteribus alio nomine dicta sit Sideritis. Hinc plerique decepti eam herbam quæ priuatim ac proprie sic nominatur, pro Chamæpity usurpare ceperunt. Sideritis autem nulla alia de causa dicta est Chamæpitys, nisi quod illi uulnera glutinandi insit facultas.

DE PSYLLIO. CAP. CCCXL.

NOMINA.

ΨΥΛΛΙΟΝ græcè, herba Pulicaris latinè, nomen græcum in officinis retinet, germanicè Psyllientraut nominatur. Tam græcam autem quam latinam appellationem à pulice, cuius effigiem semen eius ^{psyllium unde dictum.} refert, sortita est herba. Vel, ut nonnullis uidetur, quia si uiridis in domum feratur, generari in ea pulices prohibeat.

FORMA.

Psyllion folia Coronopo similia habet, hirsuta, longiora, ramos dodrantales. Totam herbam ad sceni graminisue formam accedit. Coma eius à medio caule incipit, capitula bina aut terna in summo contracta conuolutaue, in quibus semen pulicibus simile, nigrum durumque.

LOCVS.

In aruis & incultis nascitur. Nusquam tamen, quod sciam, in Germania nisi factum prouenit.

TEMPVS.

Flores tota ferè æstate ex capitulis eius, quæ spicæ formam obtinent, erumpentes dependent, canino capiti haud dissimiles, ut pictura abundè monstrat. Semen uero autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen eius ex secundo refrigerantium est ordine, in desiccando uerò & humectando medium quodammodo & symmetrum. Cōmentum Mesues de substantia ^{Mesues cōmentum.} eius interiore calida nihil moror.

VIRE S.

888

PSYLLIVM

Psyllienkraut.

VIREs. EX DIOSCORIDE.

A Vis Psyllio refrigeratoria. Cum rosaceo, aceto, aut aqua illitum articularū doloribus, parotidibus, tuberculis, cedematis, luxatis, capitisq̃ doloribus prodest. Ente rocelis seu intestinorū ramicibus puerorum, & umbilicis prominentibus cum aceto illitum medetur. Oportet autem acetabuli mensura tusum in aquæ heminis duabus madere, & ubi aqua concreuerit illinire: egregiè siquidem refrigerat: deiectum enim in feruentem aquam, calorem eius reprimat. Prodest erysipelatis. Perhibent si uiridis domum importetur, prohibere ne in ea pulices generentur. Tusa cum adipe, sordida & maligna ulcera expurgat. Succus eius cum melle ad aures fluxione tentatas, & uermiculosas conducit.

EX PLINIO.

Vis ei ad refrigerandū ingens. Semen in usu. Fronti imponitur in dolore & temporibus, ex aceto & rosaceo, aut posca. Ad cætera illinitur acetabuli mensura, sextario aquæ densat ac contrahit. Tunc terere ac crassitudinē illinere oportet cuicunq̃ dolori, & collectioni inflammationiq̃. Tenasmo in aqua cum radicibus decoctum medetur. Omnibus articularū morbis salutare est huius semen madefactū in aqua, admistis in heminam seminis duobus resinæ colophonig cochlearibus, thuris uno.

DE PSEVDONARDO CAP. CCCXLI.

NOMINA.

B EΥΔΟΝΑΡΔΟΣ græcè & latinè nominatur, quod scilicet non sit uera & genuina Nardus, cuius Dioscorides & alij ueteres meminerunt.

Pseudonardus unde dicta.

GENERA.

Duū cernitur generum. Alterum procerius est, & maiorem spirat odorem, nec minus quàm Nardus placet. Hoc nos Pseudonardū marem diximus. Officinæ & uulgus herbariorum Spicam à spicatis floribus nominant, Germani *Spica.* Spicanardi. Alterum amplitudine & odore minus, quod nos Pseudonardū foeminam appellauimus. Officinæ & herbarij recentiores Lauandulam uel Lauen- *Lauandula.* dulam, eò quod balneis & hominum lauacris expetatur, elotaq̃ omnia si permisceatur odoris commendat suauitate, uocant. Germani ad hoc nomen alludentes Lauendel nuncupant.

FORMA.

Frutex est folio crassiore, carnoso, angusto, colore languido, in candidum uergente, piloso, frequentibus spicis in aristas sparsis, flosculis in spica ferè cæruleis, in Lauendula autem purpureis.

LOCVS.

Gaudent apricis & petrosis, tanta suauitatis fragrantia, ut omnes penè flores odoris iucunditate uincant, qua dote uestibus inferuntur.

TEMPVS.

Vtraque perpetua coma exitu ueris canescit, Iunio & Iulio mense spicatur, floribusq̃ prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur ordine secundo, tenuibusq̃ constat partibus, haud multum à natura Celticæ Nardi dissidens.

VIREs.

Antiquus manuscriptus herbarius easdem ferè facultates Pseudonardo, quas Celtica habet, tribuit, dum in hunc modum scribit: Stomachi dolorem frigidum, eiusdem inflationes, uteri dolores, lienis duritiem, iecinorisq̃ obstructions tollit.

fff

Strangu-

PSEUDONARDUS
M. A. S.

Spicanardi.

PSEVDONARDVS
FOEMINA.

Laender.

891

fff 2

C Stranguriæ & difficultati urinæ auxiliatur. Capiti admota calefacit, eiusq; humiditates exiccat. Hinc est quod recentiores tantisper eius usum in frigidis cerebri & nervorum morbis, apoplexia, paralyfi, & similibus cōmendent.

Sequentia duo capita, quoniam absoluto fermè opere ad nos uenerunt, & idcirco suo loco reponi non potuerunt, tamen ne lector ijs fraudaretur, in calcem potius reijcere, quàm omnino præterire, collibuit.

DE DIGITALI CAP. CCCXLII

NOMINA.

Digitalis.

Vod appellatione tum græca tum latina herba hæc hodie destituta sit, nulla alia de causa factum existimamus, quàm quod ueteribus incognita fuerit. Nos pulchritudine eius illecti, *αὐτὸν* esse diutius non sumus passi. Appellauimus autem Digitalem, alludentes ad germanicam nomenclaturam *Singerhūt*/sic enim Germani hanc stirpem nominant, à florum similitudine, quæ digitale pulchrè referunt ac exprimunt. Hac appellatione utemur, donec nos uel alij meliorem inuenerint.

GENERA.

Digitalis purpurea.

Digitalis lutea.

Duū est generū. Vna enim purpureos obtinet flores, ideoq; Digitalem purpuream appellauimus. Germanis *brauner Singerhūt* dicitur. Altera luteos habet flores, ob id Digitalis lutea dicta nobis est. Germanis *geeler Singerhūt* nominatur. In alijs per omnia similes sunt.

D

FORMA.

Herba est cubitalis, folijs latis & oblongis, Plantagini non dissimilibus, in extremitatibus serratis, floribus à lateribus caulis ordine dependentib, digitalis formam referentibus, purpureis aut luteis. Quibus decidentibus, semen in calycibus latum & oblongum profert. Radix illi est exigua & capillata.

LOCVS.

Nascitur in montibus, umbrosis & saxosis locis.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimū mense, atq; subinde cadentibus floribus semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Impense amara est herba, perinde atq; Gentiana, ut hoc nomine calidā & siccam esse euidentissimum sit.

VIRES.

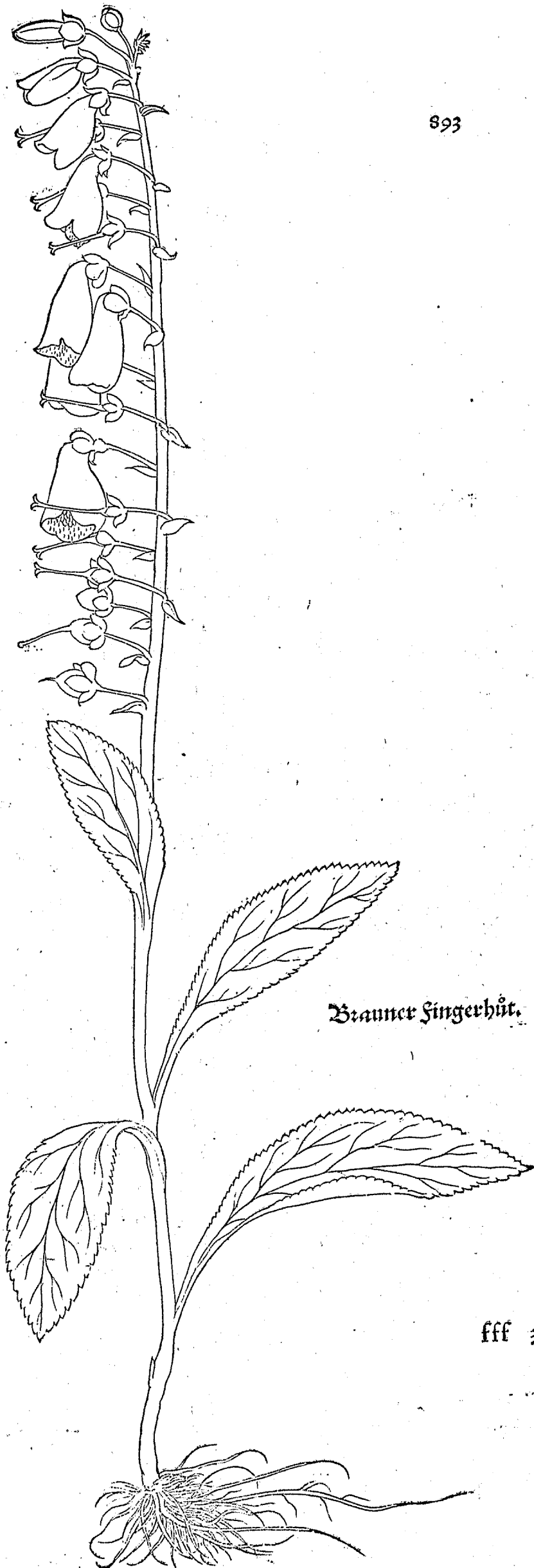
Hæc herba haud dubiè quum opus est extenuatione, abstersione, purgatione, & obstructionis liberatione, efficax admodū esse solet. Nam, ut testatur Galenus libro iij, de simp. med. facul. cap. xvij. amari sapes abstergunt, expurgant, & quæ in uenis est crassitiem incidunt. Quamobrē menses etiam quæ amara sunt mouere possunt, & ex thorace & pulmone pus educere. Quid multa? potest hæc herba ferè omnia quæ Gentiana, cuius uires suo in loco inuenient studiosi.

DE OCIMA-

DIGITALIS
PURPUREA

Blauner Fingerhut.

fff 3

894

DIGITALIS
PURPUREA.

Geeler Singerhite.

NOMINA.

A

QUIMOEIAEZ Græcis, Ocimastrum Latinis dicitur. Officinis inusitatum atque incognitum. Germanis wild Basilg appellatur. Ocimoides uerò Græcis haud alia ratione dictum est, quam quod Ocimo, suis potissimum folijs simile sit. Ocimastrum autem Latini, quasi syluestre Ocimum appellauerunt. Nam sic ipsum uocare uidetur lib. xx. cap. xij. Plinius.

Ocimoides cur dictum.

Ocimastrum. Syluestre Ocimum.

FORMA.

Folia habet Ocimo similia, ramulos dodrantaes, eisdemq; hirsutos, siliquas Hyoscyamo persimiles, semine nigro plenas, Melanthio seu Nigellæ simili (legendū em in Dioscoride *εὐκρότον*, & non *εὐκρότος*, ut habent aliqua exemplaria) Radix illi est gracilis & inutilis. Ex qua quidem deliniatione omnibus palam fit, stirpem, cuius effigiem atq; picturā damus, esse Ocimastrū: siquidē folia fert Ocimi, ramulos palmares & quadratos (quod Dioscorides omisit) hirsutos, flores purpureos (quos itidē Dioscorides nō explicauit) forma Ocimi floribus similes, qui tamen colore, qui illis candidus est, distant: decidentibus floribus siliquas Hyoscyamo similes, seminis nigri, Melanthio similis, plenas ostendit. Radice etiā nititur tenui & superuacua. His omnibus etiam accedit odor, qui planē Ocimum referre uidetur: ita ut nemo dubitare debeat, quin hæc herba uerum sit Ocimastrū, potissimum cum illi Dioscoridis descriptio sic quadret, ut nulla prorsus nota reclamare uideatur.

LOCVS.

Nascitur arenosis in locis. Copiose autē iuxta Nirtingam ad Nicerum oppidulū prouenit, ubi id ipsum primū uidi, ac reperi: alias, quod sciam, mihi nunquā uisum.

TEMPVS.

Floret in fine Septembris & Octobre mense, atq; simul in siliquis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

B Ocimastrum, maximē eius semen, est calidæ & siccæ temperaturæ, quod sapor etiam satis ostendit, qui cum modica adstrictione amarus est.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Semen Ocimastrum in uino potum, medetur uiperarū & aliarum serpentū moribus. Ischiadicis datur cum myrrha & pipere.

EX GALENO.

Ocimoides quidam philiteriū cognominant. Radix superuacanea est. At semen tenuium partium, & desiccantis citra mordacitatem facultatis est.

EX PLINIO.

Syluestri Ocimo uis efficacior ad eadem omnia, quæ satiuo. Peculiaris ad uitia quæ uomitionibus crebris cōtrahuntur. Vomiciq; uulua, contraq; bestiarū morsus radix in uino est efficacissima.

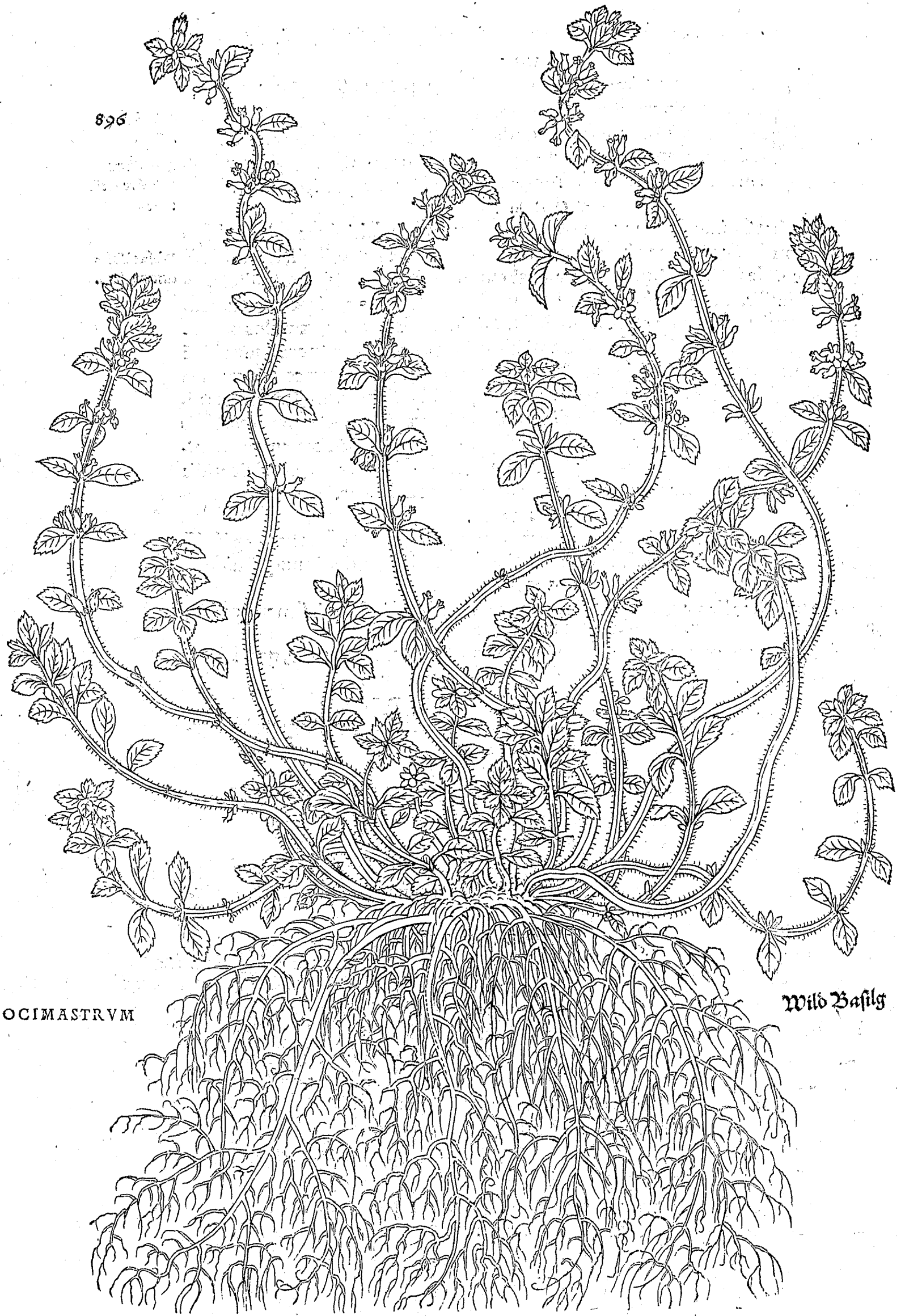
APPENDIX.

Vel syluestre Plinij Ocimū diuersum est ab Ocimastro, aut in uerbis eiusdē iam productis, error subest. Quum enim Ocimastrum radix, Dioscoridis & Galeni testi- monio, inutilis sit, non rectē à Plinio dicitur quod eius radix in uino contra bestiarū morsus efficacissima sit: sed hoc potius, Dioscoride teste, semini tribuendum erit. Quare in Plinio legendū, contraq; bestiarū morsus semen in uino est efficacissimū.

Quam sanè lectionem Dioscoridis autoritas abundē confirmat, qui Ocimastrum semen cum uino potum, contra uiperarum & aliorum reptilium ictus efficax esse tradit.

fff 4

896

OCIMASTRUM

Wild Basil

PIC'TORES OPERIS,
Heinricus Kullmaurer. Albertus Meyer.

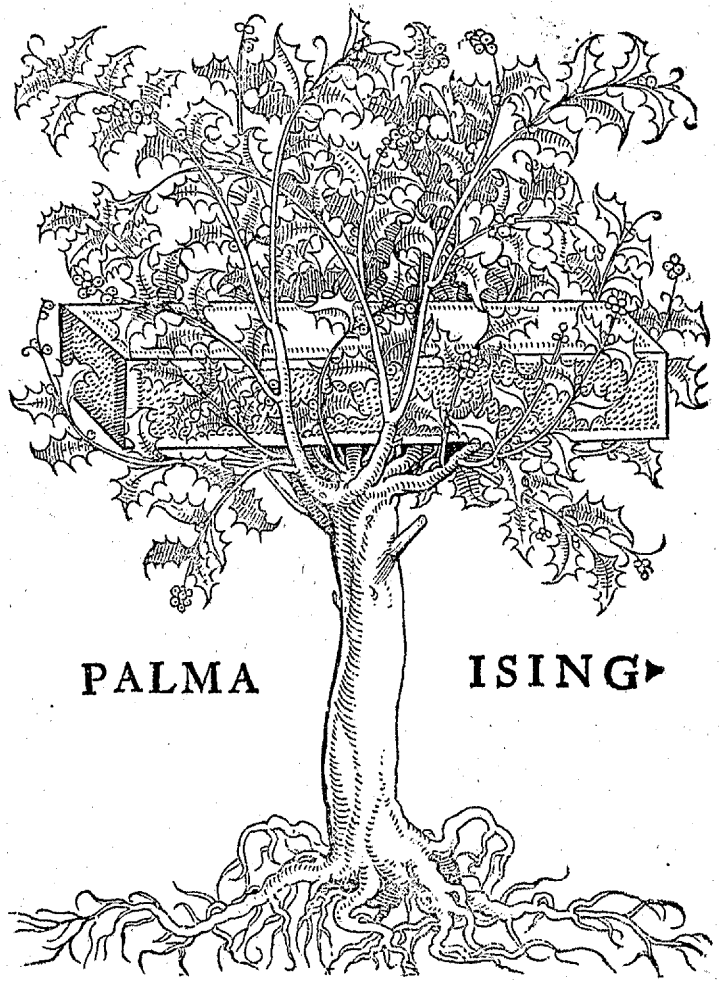
SCVLPTOR
Ditus Rodolph. Spectle.

EMENDANDA IN COMMENTARIIS
de Stirpium historia.

Pag. 4. uers. 11. legendum, Hypochondrijs, iecinori &c. Ibid. uers. 20. legendum, Eadem potest præstare cum sapa, aut lenticula. Pag. 8. uers. 11. Plin. lib. 21. cap. 21. marem quidem campestre &c. Ibid. uers. 13. eiusdem nomenclaturæ; expungendum itaq; cōma post eiusdem. Ibid. uers. 16. quod masculum appellamus. Pag. 11. uers. 19. Ex Macro. Pag. 14. uers. 39. lege, de Acoro uero affirmare. Pag. 16. uers. 40. tubercula facultatem obtinet. Pag. 28. uers. 29. tenuis intestini dolores. Pag. 29. uers. 16. ramosum. Pag. 37. uers. ult. acris, ut piper, admodum sit. Pag. 43. uers. penult. axungia. Pag. 54. uers. 10. mollibus duntaxat spinis prædita. Pag. 79. uers. 22. Tæbias, pro Tineas. Pag. 86. uers. 11. ab Aconis. Pag. 93. uers. 9. illita, aduersus. Pag. 98. uers. 8. si quis in uilla eam extruxerit. Pag. 126. uers. 27. destituitur. Pag. 128. uers. 34. lege, Cum polenta, & expunge dictionem Si. Pag. 135. uers. 46. Ieiuno. Pag. 141. uers. 26. aquæ. Pag. 148. iuxta picturam lege, BELLIS MAIOR. Pag. 210. uers. ult. dulcis est quodammodo. Pag. 236. uers. 35. utiq; maximè. Pag. 263. iuxta picturam, ERVCA SYLVESTRIS. Pag. 264. uers. 19. Kunigundis. Pag. 304. iuxta picturam, SARVREIA SEV THYMBRA SATIVA. Pag. 326. uers. 34. nitatur, adijciendū, radice. Pag. 328. uers. 37. terrena substantia constat. Pag. 344. uers. 5. *usque* enim Græcis &c. Pag. 355. uers. 28. tæbias. Pag. 363. uers. 6. quæ in thorace sunt educit. Pag. 397. uers. 37. crasisq; nōnullis. Pag. 440. uers. 28. abundat, que. Pag. 450. uers. 25. per integrum retinuit annum amittit &c. Pag. eadem, uers. 38. Sedi etiam ad deiicienda. Pag. 452. uers. 1. ad secessum prouocat. Pag. 472. uers. 28. utranq; uero. Pag. 510. uers. 14. floreat. Pag. 529. uers. 13. aut cum lini, &c. Pag. 672. uers. 9. esset discrimen.

PALMA

ISING▶